

ALLEGATY

do

Sprawozdań stenograficznych

z trzeciej sesyi

SEJMU GALICYJSKIEGO

z r. 1865. — 1866.

z indeksem tych allegatów.

Przytem:

I. Indeks osób.

II. Indeks przedmiotów.

ALLEGATY

ob

Spisavoxban stonogsticmnych

SELMU GALLOVSKIBO

498423

III

1865-1866

al. 1-93

...

...

I.

Indeks osób.

Jego Excelencya baron **Paumgarten Franciszek**
Fmp., c. k. Namiestnik i komenderujący Jenerał
Galicyi i Bukowiny.

W. Possinger-Hoborski Ludwik, c. k. Radca dworu,
Komisarz rządowy.

JO. Książę **Sapieha Leon**, Marszałek krajowy.

Jego Excelencya Dr. **Litwinowicz Spirydion**, gr. k.
Metropolita, rzeczywisty tajny Radca, zastępca
Marszałka krajowego.

Stronica

A.

Agopsowicz de Hasso Kajetan.

Przydzielony do sekcji I. 5

Wybrany: Do komisji administracyjnej 113

Interpelacya: Względem rewizji u Kaje-

tana Bogdanowicza w Widdynowie 644

Odpowiedź c. k. Komisarza 644 i 725

Poprawki: Do §. 7. ustawy tyczącej się
niedostatku 245

Przemowy. Na poparcie własnego wnio-
sku względem zapobieżenia zarazie bydła 97

Jako sprawozdawca nad wnioskiem o
środkach przeciw zarazie bydła 900, 914, 918

O dodatkowych wnioskach w sprawie

zarazy bydła (sprawozdawca) 1051, 1060, 1062

Nad podziałem obwodu kołomyjskiego 1697

Wnioski: Co do zarazy bydła 76

Andrejczuk Fedor.

Przydzielony do sekcji III. 8

Antalkiewicz Antoni, ksiądz.

Sprawdzenie wyboru 1905

Przydzielony do sekcji V.

Wybór unieważniony 1905

B.

Badeni Władysław, hrabia.

Sprawdzenie wyboru 498

Przyrzeczenie 498

Stronica

Przydzielony do sekcji IV. 403

Wybrany: Do komisji administracyjnej 514

Do komisji dla ustawy wodnej (przewo-
dniczący) 583

Interpelacya: Co do opłat mostowych
na Wiśle zaprowadzonych przez rząd
rosyjski 864

(Odpowiedź c. k. Komisarza 865 i 1427)

Przemowy: Nad wnioskiem względem
„jura stolae“ (sprawozdawca) 1379

Wnioski: O wzmocnienie komisji dla
ustawy wodnej 603

O osobny statut dla miasta Jarosławia 1300

Urlop otrzymał 749

Baworowski Włodzimierz, hrabia.

Przydzielony do sekcji I. 5

Wybrany: Do komisji głodowej 20

Wniosek: Co do budowy dróg do kolei
czerniowieckiej (naglący) 1838

Urlop otrzymał 749

Bielewicz Walenty.

Przydzielony do sekcji V. 5

Poprawki: Do wniosku względem „jura
stolae“ 1375

Przemowy. Nad wnioskiem o mesznm 1276

Nad wnioskiem względem „jura stolae“ 1375

Urlop otrzymał 721, 1680

Bilous Teodor.

Przydzielony do sekcji III. 5

Wybrany: Sekretarzem w sekcji III. 20

Rewidentem 8

Poprawki: Do protokołu 50. posiedzenia 1047

Względem podziału obwodu stanisławow-
skiego 1731

Przemowy. Nad podziałem obwodu sta-
nisławowskiego 1731

Przy dyskusji nad ustawą o konkurencyi
kościelnej 1788

<i>Stronica</i>	<i>Stronica</i>
Bocheński Alojzy.	
Przydzielony do sekcji III.	5
Wybrany: Do komisji budżetowej	125
Poprawki: Do §. 29. statutu dla miasta Krakowa	640
Do §. 1. ustawy o drogach	1544
Przemowy. Przy wniosku o zasiłek dla szkoły dublańskiej	1437
Jako sprawozdawca komisji budżetowej 1519 i dalej.	
Nad prawem o drogach	1544
Nad projektem administracyjnego podziału kraju	1642
Nad podziałem obwodu brzeżańskiego	1683
Nad podziałem obwodu złoczowskiego	1754
Nad ustawą o konkurencji kościelnej	1769, 1798, 1849
Przy dyskusji nad ustawą o konkurencji szkolnej	1864, 1874
Wniosek względem uchylenia ustawy o konkurencji kościelnej	1769
Urlop otrzymał	772
Dr. Boczkowski Juwenal.	
(Członek Wydziału krajowego).	
Przydzielony do sekcji II	5
Wybrany: Członkiem Wydziału krajowego	409
Do komisji petycyjnej (przewodniczący)	83
Do komisji dla spraw Wydziału krajow. (przewodniczący)	215
Odpowiedzi: Na interpelację posła Zyblikiewicza o fundację drohowską	897
Na interpelację hr. Ad. Potockiego o dwie petycje miasta Krakowa	918
Na interpelację posła Dwolińskiego o petycję z Winiatyniec	1095
Na interpelację posła Kozłowskiego o zapomogę dla niewłościan	1129 i 1228
Na interpelację posła Landesbergera co do wniosku o równouprawnieniu żydów	1184
Poprawki: Do §. 13. instrukcji dla Wydziału krajowego	807
Względem wsparcia dla sierot po sekretarzu Bojarskim	1395
Względem podwyższenia pensji wdowie po odźwiernym Leonowiczu	1396
Do §. 8. ustawy o drogach	1554
Do §. 4. ustawy o konkurencji kościelnej (ewentualna)	1802
Przemowy. Przy rozprawie nad projektem regulaminu	24
Przy rozprawie nad wnioskiem komisji głodowej	306
Przy petycji nauczyciela Lorcha	512
Jako sprawozdawca komisji petycyjnej	646, 726
Nad etatem urzędników Wydziału krajowego (sprawozdawca)	844
Nad prawem o drogach	155
Przy dyskusji nad ustawą o konkurencji kościelnej	1802
Nad wnioskiem co do składu Reprezentacji krajowej (sprawozdawca)	1962
Wnioski. Względem niektórych petycyj	319
Względem petycji o zmianę ustawy wyborczej	375
Względem wzmocnienia komisji petycyjnej	726
Względem petycji niezadowolonych w Sejmie	1904
Borkowski Aleksander, hrabia.	
Przydzielony do sekcji II.	5
Wybrany: Do komisji dla statutów miejskich (przewodniczący)	391
Poprawki: Do §. 10. instrukcji dla Wydziału krajowego	804
Przemowy. Przy rozprawie nad projektem regulaminu	22, 54, 59
Przy rozprawie nad wnioskiem komisji głodowej	175
Nad wnioskiem o statut dla Krakowa	570, 573
Na poparcie własnego wniosku o języku sejmowym	592
Przy rozprawie nad statutem dla Krakowa	627, 631, 632
Przy wniosku o zasiłek dla teatru ruskiego (mowca jeneralny)	1475
Nad wnioskiem w sprawie katastralnej	1942
Wnioski. O zatrzymanie dawniejszego regulaminu	23
Względem języka sejmowego	405
Borysikiewicz Jan.	
Przydzielony do sekcji I.	5
Wybrany: Sekretarzem w sekcji I.	20
Do komisji dla ustawy gminnej	72
Interpelacja: W sprawie gminy Szydłowce	964
(Odpowiedź c. k. Komisarza)	1408)
Poprawki: Do wniosku komisji propinacyjnej	752, 757, 765
Do §. 11. instrukcji dla Wydziału krajowego	805
Do ustępu 12. wniosku komisji administracyjnej o środkach przeciw zarazie bydła	908
Do ustępu 16. wniosku komisji administracyjnej o środkach przeciw zarazie bydła	911
Do §. 16. ustawy gminnej	1147
Do §. 82. „ „	1169

	<i>Stronica</i>		<i>Stronica</i>
Do §. 95. ustawy gminnej	1175	Nad podziałem obwodu tarnopolskiego	
Do §. 97. " " " "	1179	(sprawozdawca)	1742
Względem podziału obwodu czortkow-		Nad podziałem obwodu żółkiewskiego	
skiego	1687	(sprawozdawca)	1743, 1746
Przemowy: Na poparcie wniosku posła		Czechura Maciej.	
Zahorjka o młynarstwie	338	Przydzielony do sekcji IV.	5
Nad wnioskiem komisji propinacyjnej		Wybrany: Do komisji dla ustawy gminnej	72
731, 754, 757, 765		Urlop otrzymał	293, 602
Przy rozprawie nad ustawą gminną	1169, 1175		
Przy rozprawie nad ordynacją wyborczą		D.	
dla rad powiatowych	1266, 1269	Demkow Mikołaj.	
Nad podziałem obwodu czortkowskiego	1687	Sprawdzenie wyboru	33
Wniosek: O przypuszczenie włościac do		Przyrzeczenie	44
komisji w sprawie służebnictw	393	Przydzielony do sekcji II.	5
Breuer Józef.		Głos. O przyspieszenie załatwienia swego	
Przydzielony do sekcji II.	5	wniosku co do stawienia rekrutów	906
Wybrany: Do komisji dla sprawy Tow.		Interpelacya: O własny wniosek co	
kredytowego	20	do zmiany ustawy rekrutacyjnej	1714
Do komisji budżetowej (zastępca prze-		(Odpowiedź posła Kraińskiego	1714)
wodniczącego)	125	P o p r a w k i: Do wniosku względem sty-	
C.		pendyów dublańskich	1403
Cichorz Jan.		Do §. 11. ustawy o drogach	1557
Sprawdzenie wyboru	32	Do §. 12. ustawy o konkurencji kościelnej	1832
Przyrzeczenie	44	Przemowy. Przy rozprawie nad wnio-	
Przydzielony do sekcji I.	5	skiem komisji głodowej	311
Przemowa. Na poparcie własnego wnio-		Na poparcie własnego wniosku wzglę-	
sku o wekslach	87	dem rekrutacyi	337
Przy wniosku o zasiłek dla szkoły du-		Na poparcie własnego wniosku o wstrzy-	
blańskiej	1403	manie poboru podatków	486
Wniosek: O sprawie wekslowej	44	Nad wnioskiem komisji propinacyjnej .	734
Cywiński Zenon.		Przy petycji Magierowa w sprawie	
Przydzielony do sekcji II.	5	szkoły	1046
Dr. Czajkowski Jan.		Nad pytaniem względem rad powiatow. 1077,	1084
Przydzielony do sekcji IV.	5	Przy dyskusji nad ustawą o reprezen-	
Wybrany: Zastępcą przewodniczącego		tacyi powiatowej	1242
sekcji IV.	20	Przy wniosku o zasiłek dla szkoły du-	
Do komisji dla ustawy gminnej	72	blańskiej	1403
Do komisji dla politycznego podziału		Przy wniosku o zasiłek dla teatru ru-	
kraju	188	skiego	1474
P o p r a w k i: Do §. 8. ustawy, tyczącej się		Nad prawem o drogach	1573
niedostatku	247	Przy dyskusji nad ustawą o konkurencji	
Przemowy. Przy rozprawach nad wnio-		kościelnej	1832
skiem komisji głodowej	246	Wnioski. O stawieniu rekrutów	145
Nad ustawą gminną jako sprawozdawca 1137 i dalej		O wstrzymaniu egzekucyi podatków w	
Jako sprawozdawca komisji gminnej	1363	obwodzie żółkiewskim	216
Nad podziałem obwodu czortkowskiego		Co do prawa prezentacyi prebend	588
(sprawozdawca)	1685, 1691	Co do załatwienia spraw serwitutowych	1013
Nad podziałem obwodu stanisławowskie-		Urlop otrzymał	493, 678
go (sprawozdawca)	1730, 1735	Dr. Dietl Józef.	
Nad podziałem obwodu stryjskiego (spra-		Przydzielony do sekcji IV.	5
wodawca)	1736, 1737	Wybrany: Do komisji edukacyjnej	391
		Przemowy. Nad projektem administra-	
		cyjnego podziału kraju (mowca jeneralny)	1623

<i>Stronica</i>	<i>Stronica</i>
Przy dyskusyi nad ustawą o konkurencyi szkolnej	1863, 1867
Urlop otrzymał	21, 916
Dobrzański Aleksander , ksiądz.	
Przydzielony do sekcji III.	5
Dobrzański Antoni , ksiądz.	
Przydzielony do sekcji II.	5
Wybrany: Rewidentem	47
Przemowy. Nad wnioskiem o zniesienie terny	882
Nad wnioskiem o języku sejmowym	1909
Wnioski. Co do wyboru komisji do przedłożeń rządowych	50
Urlop otrzymał	678
Dolański Ludwik .	
(Zastępca członka Wydziału krajowego).	
Przydzielony do sekcji III.	5
Wybrany: Do komisji funduszowej (Sekretarz)	48
Do komisji prawniczej (zastępca przewodniczącego)	113
Złożył mandat poselski	319
Drozd Tomasz .	
Przydzielony do sekcji IV.	5
Dubs Marek .	
Przydzielony do sekcji I.	5
Wybrany: Do komisji dla sprawy Tow. kredytowego	20
Do komisji dla ustawy gminnej	81
Do komisji dla statutów miejskich	391
Poprawki: Do §. 1. ustawy dotyczącej się niedostatku	201
Do 1. ustępu wniosku komisji prawniczej co do zmiany ustawy wekslowej	955
Do §. 94. ustawy gminnej	1174
Do §. 15. ordynacji wyborczej dla gmin	1191
Do §. 34. statutu gminnego miasta Lwowa	1291
Przemowy. Przy rozprawie nad wnioskiem komisji głodowej	201
Nad wnioskiem względem zmiany statutów Tow. kredytowego	278
Przy rozprawie nad statutem dla Krakowa	625
Nad wnioskiem względem ograniczenia prawa wekslowego	939
Przy dyskusyi nad ustawą gminną	1191
Przy dyskusyi nad statutem miasta Lwowa	1306
Dwoliński Stefan .	
Przydzielony do sekcji IV.	5
Interpelacya: Względem petycji gminy Winiatyńce	1095
(Odpowiedź ks. Marszałka)	1095)
(Odpowiedź p. Boczkowskiego)	1095)
Poprawki: Względem podziału obwodu czortkowskiego	1686
Do §. 1. ustawy o zabezpieczeniu budynków kościelnych i szkolnych	1885
Do §. 2. ustawy o zabezpieczeniu budynków kościelnych i szkolnych	1893
Przemowy. Nad pytaniem względem rad powiatowych	1079
Nad wnioskiem względem „jura stolae“	1376
Nad projektem admin. podziału kraju	1617
Nad podziałem obwodu czortkowskiego	1686
Nad wnioskiem o asekuracyi budynków kościelnych i szkolnych	1879
Wniosek: Co do asekuracyi budynków plebańskich	1879
Dzerowicz Hipolit , ksiądz.	
Przydzielony do sekcji II.	5
Poprawki: Do §. 7. ust. o konk. szkolnej	1861
Do §. 9. ustawy o konkur. szkolnej	1866
Przemowy. Nad ustawą o konkurencyi szkolnej	1861, 1866
Dzieduszycki Włodzimierz , hrabia.	
Sprawdzenie wyborn	269
Przyrzeczenie	341
Przydzielony do sekcji III.	270
Urlop otrzymał	388
Dziewoński Marcin .	
Sprawdzenie wyboru	268
Przyrzeczenie	341
Przydzielony do sekcji II.	123
Wybrany: Rewidentem	391
Interpelacya: O petycyę gmin Rzeszotary i Podstolice	936
(Odpowiedź ks. Marszałka)	936 i 1013)
Urlop otrzymał	430
F.	
Fortuna Bazyli , ksiądz.	
Przydzielony do sekcji IV.	5
Wybrany: Do komisji głodowej	20
Do komisji dla konkurencyi kościelnej i szkolnej	114
Poprawki: Do §. 2. ustawy o konkurencyi kościelnej	1780
Do §. 3. ustawy o konkur. kościelnej	1785
Do §. 11. „ „ „ „	1826
Przemowy. Przy dyskusyi nad ustawą o konkurencyi kościelnej	1780,
	1785, 1799, 1812 i 1824, 1826

	<i>Stronica</i>
Urlop otrzymał	319, 481
Fredro Jan Aleksander, hrabia.	
Sprawdzenie wyboru	727
Przyrzeczenie	727
Przydzielony do sekcji III.	588
Wybrany: Rewidentem	623
Do komisji petycyjnej	775
G.	
Geringer Józef.	
Sprawdzenie wyboru	340
Przyrzeczenie	341
Przydzielony do sekcji II.	
Wybrany: Sekretarzem sejmowym	1096
Do komisji administracyjnej	516
Do komisji dla ustawy wodnej (sekretarz)	646
Poprawki: Do §. 6. ustawy o reprezentacji powiatowej	1231
Przemowy: Nad podziałem obwodu czortkowskiego	1689
Nad projektem ustawy wodnej (sprawozdawca)	1896
Urlop otrzymał	496
Dr. Giniewicz Grzegorz, ks. kanonik.	
Przydzielony do sekcji III.	5
Wybrany: Do komisji funduszowej	48
Interpelacje: Co do służebnictw	296
(Odpowiedź p. Krzeczunowicza)	327)
Względem wydatków na „sarta tecta“	865
(Odpowiedź c. k. Komisarza)	1953)
Względem rozdawania nasienia rzepy	1649
(Odpowiedź ks. Marszałka)	1649)
Poprawki: Do §. 14. regulaminu	139
Do §. 11. instrukcji dla Wydziału krajowego	805
Do §. 65. instrukcji dla Wydziału krajowego	818
Do wniosku Wydziału krajowego o kosztach podróży dla kks. wikarych	924
Do §. 8. ustawy gminnej	1144
Do §. 16. „	1147
Do §. 8. ustawy o Reprezentacji powiatowej	1234
Do wniosku względem zmiany §. 3. statutu krajowego	1336
Względem podziału obwodu sanockiego	1706
„ „ żółkiewskiego	1744
Do §. 9. ustawy o konkurencji kościelnej	1821
Przemowy: Przy rozprawie nad projektem regulaminu	57
Jako sprawozdawca mniejszości komisji funduszowej	453, 464
Nad etatem urzędników Wydziału krajowego	845

	<i>Stronica</i>
Przy petycji Magierowa w sprawie szkoły Nad pytaniem względem gmin zbiorowych (sprawozdawca mniejszości)	1045
Nad zmianą statutu krajowego	1096
Przy wniosku o zasilek dla teatru ruskiego	1336
.	1466
Nad projektem administr. podziału kraju	1644
Nad podziałem obwodu sanockiego	1706
„ „ żółkiewskiego	1744
Przy dyskusji nad ustawą o konkurencji kościelnej	1821
Przy dyskusji nad ustawą o konkurencji szkolnej	1862, 1873
Przy sprawdzeniu wyboru ks. Trzeszczakowskiego	1908
Wnioski: O pensję dla wdów i sierót po nauczycielach wiejskich	751
Przy petycji Magierowa w sprawie szkolnej	1045
Względem wysadzania dróg gminnych drzewami	1671
Gniewosz Edward.	
Sprawdzenie wyboru	38
Przyrzeczenie	44
Przydzielony do sekcji II.	5
Wybrany: Sekretarzem w sekcji II	20
Rewidentem	13
Złożył funkcję rewidenta	603
Do komisji petycyjnej	83
Do komisji administracyjnej	514
Do komisji dla spraw Wydziału krajow.	215
Do komisji propinacyjnej	297
Poprawki: Do §. 3. ustawy dotyczącej się niedostatku	223
Do §. 29. statutu dla miasta Krakowa	634
Do wniosku komisji budżetowej względem usunięcia rubryki „Wydatków na podwoły“ z budżetu krajowego	1130
Do §§. 50., 53. i 57. statutu gminnego miasta Lwowa	1291
Do wniosku o zaliczkę na restaurację kościoła Św. Anny w Krakowie	1465
Do rubryki XIII. budżetu krajowego	1493
Do „ „ XVI. „	1506
Do preliminarza szpitalu głównego we Lwowie	1513
Do §. 2. ustawy o konkurencji kościelnej	1780
Do §. 3. „ „	1784
Do §. 4. „ „	1800
Do §. 7. „ „	1814
Do §. 8. „ „	1817
Do §. 9. „ „	1822
Do §. 10. „ „	1826

<i>Stronica</i>	<i>Stronica</i>		
Do uzupełniających postanowień o konkurencyi kościelnej	1899	Do §§. 12., 13. i 15. statutu dla miasta Krakowa	608
Przemowy: Przy rozprawach nad wnioskiem komisji głodowej	223	Do §. 53. statutu dla miasta Krakowa	666
Jako sprawozdawca komisji petycyjnej	432, 694	Do §. 29. ordynacyi wyborczej dla rad powiatowych	1263
Przy petycji cechów rzemieślniczych w Rzeszowie	441	Względem podziału obwodu złoczowskiego	1748
Przy rozprawie nad wnioskiem o propinacyi	755	Przemowy: Przy rozprawie nad wnioskiem komisji głodowej	240
Nad wnioskiem o kosztach z powodu zarazy bydła (sprawozdawca)	824	Nad wnioskami dodatkowymi w sprawie zarazy bydła	1055
Nad etatem urzędników Wydziału krajowego	853	Przy rozprawie nad statutem miasta Lwowa (sprawozdawca)	1290, 1295, 1314
Przy rozprawie nad wnioskiem o kominiarzach (sprawozdawca)	899	Nad podziałem obwodu złoczowskiego	1748
Nad wnioskiem o podwodach dla lekarzy	993	Golejewski Antoni, hrabia.	
Nad „ co do wydatków na podwody	1130	Sprawdzenie wyboru	42
Nad wnioskiem o mesznie (sprawozdawca)	1278	Przyrzeczenie	44
Przy dyskusji nad budżetem	1385	Przydzielony do sekcji V.	5
Przy rubryce budżetu o kosztach leczenia chorych	1398	Do komisji głodowej	20
Przy wniosku o zasilek na restauracyę kościoła Sw. Anny w Krakowie	1465	Interpelacye: W sprawie głodowej	256
Przy wniosku względem dróg krajowych	1493, 1502	(Odpowiedź ks. Marszałka	256 i 324)
Nad preliminarzem głównego szpitalu we Lwowie	1513	Względem rabunku w Jezierzanach	602
Nad ustawą o konkurencyi kościelnej	1767, 1780	(Odpowiedź c. k. Komisarza	602 i 725)
Przy dyskusji nad ustawą o konkurencyi kościelnej	1784, 1786, 1800, 1814, 1817, 1822	Względem gwałtu popełnionego na mieszkaniu w Roztokach	935
Wnioski: O uznanie petycji miasta Śniatyna za nagłą	496	(Odpowiedź c. k. Komisarza	936)
O wydatki na utrzymanie pomników historycznych	1484	Co do należytości gminom za budowę gościńca	1330
O wezwanie rządu do przedłożenia ustawy co do zarządu majątku kościelnego	1767	(Odpowiedź c. k. Komisarza	1331)
Dr. Gnoiński Michał.		Popravki: Do §. 1. ustawy, dotyczącej się niedostatku	193
Sprawdzenie wyboru	39	Do §. 3. ustawy, dotyczącej się niedostatku	221
Przyrzeczenie	44	Do §. 9. „ „ „ „ „	250
Przydzielony do sekcji IV.	5	Do §. 1. ustawy o obszarach dworskich	1212
Wybrany: Do komisji dla ustawy gminnej	72	Do §. 4. „ o drogach „	1545
Do komisji dla spraw Towarzystwa kredytowego	297	Do wniosku względem wysadzania dróg gminnych drzewami	1672
Do komisji administracyjnej	113	Względem podziału obwodu kołomyjskiego	1695
Do komisji dla spraw Wydziału krajowego	215	Do §. 3. ustawy o konkurencyi kościelnej	1787
Do komisji dla statutów miejskich	391	Do §. 2. ustawy o zabezpieczeniu budynków kościelnych i szkolnych	1893
Popravki: Do §. 6. regulaminu	107	Protest: Przeciw uchwale powziętej przy dyskusji nad wnioskiem względem języka urzędowego w Sejmie	1958
Do §. 6. ustawy dotyczącej się niedostatku	240	Przemowy: Przy rozprawie nad wnioskiem względem dyet poselskich	158
Do projektu komisji względem statutów Towarzystwa kredytowego	352	Przy rozprawie nad wnioskiem komisji głodowej	193, 250, 303
		Jako sprawozdawca komisji głodowej	545, 551
		Przy rozprawie nad wnioskiem o propinacyi	758

<i>Stronica</i>	<i>Stronica</i>		
Przemowy: Nad wnioskiem o przedłu- żenie sesji sejmowej	1020	Grocholski Kazimierz. (Członek Wydziału krajowego.)	
Nad wnioskami dodatkowymi w sprawie zarazy bydła	1057	Przydzielony do sekcji V.	5
Nad pytaniem względem rad powiatowych Nad zmianą statutu krajowego (mowca jeneralny)	1078	Sekretarzem tymczasowym Izby	5
Nad wnioskiem względem zniżenia ceny soli (sprawozdawca)	1341	Wybrany: Zastępcą przewodniczącego w sekcji V.	20
Przy wniosku o zasilek dla teatru ru- skiego	1467	Do komisji głodowej	20
Nad prawem o drogach (mowca jeneralny)	1541	Sekretarzem sejmowym	93
Nad podziałem obwodu kołomyjskiego .	1695	Złożył funkcję sekretarza	1096
Nad „ „ żółkiewskiego	1745	Członkiem Wydziału krajowego	1008
Nad wnioskiem o asekuracji budynków kościelnych i szkolnych	1880	Do komisji dla ustawy gminnej	72
Przy sprawdzeniu wyboru ks. Trzeszcza- kowskiego	1908	Do komisji dla politycznego podziału kraju	188
Wniosek: O zapomogę dla powiatu ober- tyńskiego (naglący)	585	P o p r a w k i : Do §. 50. statutu dla mia- sta Krakowa	665
Goluchowski Agenor , hrab. J. Ex.		Do rubryki XIII. budżetu krajowego	1495
Sprawdzenie wyborn	98	Do preliminarza funduszu podrzutek- we Lwowie	1518
Przyrzeczenie	101	Do preliminarza funduszu Św. Łazarza w Krakowie	1521
Przydzielony do sekcji III.	5	Do §. 7. ustawy o drogach	1549
Wybrany: Przewodniczący w sekcji III.	20	Do §. 8. „ „	1554
Do komisji głodowej (przewodniczący)	20	Do I. wniosku względem administracy- nego podziału kraju	1629
Do „ dla ustawy gminnej (prze- wodniczący)	72	Do II. wniosku względem administracyj- nego podziału kraju	1630
Do komisji dla politycznego podziału kraju (przewodniczący)	188	Względem podziału obwodu ezortkow- skiego	1686
Do komisji katastralnej (przewodniczący)	297	Do §. 2. ustawy o konkurencji kościelnej	1778
P o p r a w k i : Do §. 29. statutu dla miasta Krakowa	656	Do uzupełniających postanowień o kon- kurencji kościelnej	1899
Do §. 34. statutu dla miasta Lwowa . .	1293	P r z e m o w y : Przy rozprawie nad wnio- skiem komisji głodowej (sprawo- zdawca)	184, 202, 212, 228, 252
Do artykułu I. ustawy o obwieszczeniu ustaw krajowych	1930	Przy petycji gminy Ostapie o usunięcie nauczyciela	505
P r z e m o w y : Przy rozprawach nad wnio- skiem komisji głodowej	224	Przy petycji nauczyciela Lorcha	509, 510
Na poparcie własnego wniosku o naby- wanie posiadłości przez żydów	487	Nad wnioskiem o statut dla Krakowa . .	572
Nad pytaniem co do gmin zbiorowych	1108	Przy petycji dzierżawców w Rzeszow- skiem	698
Nad projektem administr. podziału kraju	1607	Przy rozprawie nad wnioskiem o egze- kucyi na rzeczy ruchome	712
Nad wnioskiem o języku sejmowym (mowca jeneralny)	1913	Przy wniosku względem dróg krajowych	1495
Wnioski: O równouprawienie żydów . .	258	Nad preliminarzem podrzutek- we Lwowie	1518
Co do jawności komisji katastralnej . .	299	Nad preliminarzem szpitalu Św. Łazarza w Krakowie	1521
Co do wyrażenia wdzięczności N. Panu za dozwolenie pożyczki	313	Nad prawem o drogach	1554
O przyjęcie prowizorycznie ustanowy służby krajowej	1319	Nad projektem administracyjnego po- działu kraju	1618, 1630
Co do trzeciego czytania tekstu polskie- go i ruskiego	1925	Nad podziałem obwodu brzeżańskiego .	1683
Co do tłumaczeń uchwał na język ruski	1928	„ „ „ ezortkowskiego	1686
		„ „ „ kołomyjskiego	1697

<i>Stronica</i>	<i>Stronica</i>		
Przemowy: Nad podziałem obwodu wadowickiego	1728	Poprawki: Do wniosku komisji administracyjnej względem zniesienia konsensu na kominiarstwo po wsiach	897
Nad podziałem obwodu tarnopolskiego	1740	Do §. 96. ustawy gminnej	1178
Nad ustawą o konkurencji kościelnej	1778	Do §. 12. ustawy o Reprezentacji powiatowej	1238
Przy dyskusji nad ustawą o konkurencji kościelnej 1782, 1803, 1816, 1832, 1848, 1854		Przemowy: Na poparcie własnego wniosku o podatku spadkowym	157
Wnioski: Co do wyboru komisji kredytowej i głodowej	14	Przy rozprawie nad petycją gminy Turze względem soli	384
W sprawie petycji dzierżawców obwodu rzeszowskiego	698	Nad wnioskiem o kominiarzach	897
Urlop otrzymał	430, 721, 896	Nad podziałem obwodu sądeckiego	1718
Guszałewicz Jan , ksiądz.		Wniosek: O podatku spadkowym	115
Przydzielony do sekcji V.	5	Urlop otrzymał	1451
Interpelacya: Co do gwałtu popełnionego na bractwie ruskiem w Hinkowcach (Odpowiedź c. k. Komisarza)	965 1954)	Hóppen Apolinary . (Zastępca członka Wydziału krajowego.)	
Poprawki: Do §. 16. ustawy gminnej	1146	Sprawdzenie wyboru.	39
Do §. 80. ustawy gminnej	1168	Przyrzeczenie	44
Do §. 23. ustawy o Reprezentacji powiatowej	1246	Przydzielony do sekcji III.	5
Do §§. 22., 24. i 27. statutu dla miasta Lwowa	1285	Wybrany: Sekretarz w sekcji III.	20
Do §. 12. ustawy o konkurencji kościelnej	1831	Zastępca członka Wydziału krajowego Do komisji petycyjnej (zastępca przewodniczącego)	568 84
Przemowy: Na poparcie własnego wniosku o podatku konsumcyjnym od mięsa	488	Do komisji administracyjnej (sekretarz)	113
Przy rozprawie nad wnioskiem o podatku konsumcyjnym od mięsa	526	Horodyski Tomasz .	
Nad pytaniem co do gmin zbiorowych	1100	Przydzielony do sekcji II.	5
Przy dyskusji nad ustawą o konkurencji kościelnej	1787, 1831	Wybrany: Do komisji dla konkurencji kościelnej i szkolnej	114
Nad wnioskiem o języku sejmowym (mowca jeneralny)	1915	Hrycak Michał .	
Wnioski: O ulgę w poborze podatku konsumcyjnego	259	Przydzielony do sekcji V.	5
O zniżenie opłaty szkolnej	522	Przemowa: Nad wnioskami dodatkowymi w sprawie zarazy bydła	1059
O zatrzymanie ograniczeń żydów w nabywaniu posiadłości	751	Hubicki Karol .	
Gutowski Julian .		Przydzielony do sekcji V.	5
Przydzielony do sekcji V.	5	Wybrany: Do komisji administracyjnej	113
Wybrany: Sekretarzem w sekcji V.	20	Interpelacye: Co do nieprawego egzekwowania podatków w obwodzie złoczowskim	294
Do komisji dla ustawy wodnej	646	(Odpowiedź c. k. Komisarza)	295 i 324)
Wniosek: Osobny statut dla miasta Nowego Sącza	644	O dowolności postępowania naczelnika obwodu złoczowskiego w sprawie służebnictw	749
Urlop otrzymał	772, 939	(Odpowiedź c. k. Komisarza)	324 i 1406)
		Co do agitacji obwodu złoczowskiego	1603
		(Odpowiedź c. k. Komisarza)	1604 i 1953)
H.		Poprawki: Co do wyboru komisji głodowej	15
Hausner Alfred .		Do §. 3. regulaminu	104
Przydzielony do sekcji V.	5	Do wniosku o dyetach poselskich	160
Wniosek: O osobny statut dla miasta Brodów	586	Do §. 1. ustawy dotyczącej się niedostatku Względem podziału obwodu brzeżańskiego	199 1680
Urlop otrzymał	371		
Hebda Piotr .			
Przydzielony do sekcji V.	5		

<i>Stronica</i>	<i>Stronica</i>		
Względem podziału obwodu zloczowskiego	1749	Przy rozprawach nad zmianą statutów Towarzystwa kredytowego	285
Przemowy: Przy rozprawie nad wnioskiem względem dyet poselskich	160	Za wnioskiem większości komisji funduszowej	454
Przy rozprawie nad wnioskiem komisji głodowej	181	Na poparcie własnego wniosku o gimnazyach	553
Przy petycji nauczyciela Lisiewicza	838	Nad wnioskiem względem zmiany ustawy wekslowej	972
Nad pytaniem co do gmin zbiorowych	1103	Nad podziałem obwodu stanisławowskiego	1733
Na poparcie wniosku swego o sędziach pokoju	1265	Nad ustawą o konkurencji kościelnej (sprawozdawca)	1776 i dalej.
Nad projektem administracyjnego podziału kraju	1657	Nad ustawą o konkurencji szkolnej (sprawozdawca)	1856 i dalej.
Nad podziałem obwodu brzeżańskiego	1680	Nad wnioskiem o asekuracji budynków kościelnych i szkolnych (sprawozdawca)	1884, 1892
„ „ „ zloczowskiego	1749	Nad wnioskiem o języku sejmowym (sprawozdawca)	1921, 1933
Wnioski: O instytucji sędziów pokoju	1265	Wnioski: Co do wyboru komisji pracowniczej	
J.		O urządzeniu szkół średnich	320
Dr. Janowski Ambroży.		Co do ogłoszeń ustaw krajowych	1507
Przydzielony do sekcji V.	5	Kaczala Stefan, ksiądz.	
Sekretarzem tymczasowym Izby	5	Przydzielony do sekcji III.	5
Wybrany: Sekretarzem w sekcji V.	20	Poprawki: Do §. 13. regulaminu	137
Do komisji edukacyjnej	391	Do artykułu 1. ustawy o obwieszczeniu ustaw krajowych	1930
Urlop otrzymał	319	Przemowy: Przy rozprawach nad wnioskiem komisji głodowej	232
Jaruntowski Jan.		Za wnioskiem mniejszości komisji funduszowej (mowca jeneralny)	459
Przydzielony do sekcji I.	5	Na poparcie własnego wniosku o kominiarzach po wsiach	687
Urlop otrzymał	1095	Nad wnioskiem komisji propinacyjnej	730
Juzyczyński Antoni, ks. kanonik.		„ „ względem zniesienia tery	874
Przydzielony do sekcji II.	5	Przy rozprawie nad wnioskiem o kominiarzach	898
K.		Nad pytaniem względem rad powiatowych (mowca jeneralny)	1085
Dr. Kabat Maurycy. (Zastępca członka Wydziału krajowego.)		Przy rozprawie nad statutem miasta Lwowa	1289
Sprawdzenie wyboru	39	Nad zmianą statutu krajowego	1339, 1352
Przyrzeczenie	44	Przy wniosku o zasiłek dla szkoły dublańskiej	1402
Przydzielony do sekcji V.	5	Przy petycji Towarzystwa muzycznego	1429
Wybrany: Zastępcą członka Wydziału krajowego	109	Przy wniosku o zasiłek dla teatru ruskiego	1471
Do komisji prawniczej	113	Nad prawem o drogach	1547
Do komisji dla konkurencji kościelnej i szkolnej (sprawozdawca)	114	Nad projektem administracyjnego podziału kraju	1619
Poprawki: Co do projektu regulaminu	24	Nad podziałem obwodu tarnopolskiego	1741
Do §. 1. ustawy tyczącej się niedostatku	199	Nad wnioskiem o asekuracji budynków kościelnych i szkolnych	1882, 1889
Do §. 3. „ „ „ „	220	Wnioski. O kominiarzach wiejskich	430
Do §. 6. „ „ „ „	239		
Do §. 8. „ „ „ „	246		
Do projektu komisji względem statutów Towarzystwa kredytowego	364		
Względem podziału obwodu stanisławowskiego	1734		
Przemowy: Przy rozprawach nad projektem regulaminu	23		
Przy rozprawach nad wnioskiem komisji głodowej	199, 238		

<i>Stronica</i>	<i>Stronica</i>
Kaczkowski Michał.	
Przydzielony do sekcji II.	5
Wybrany: Do komisji dla ustawy wodnej	583
Kallier Majer.	
Przydzielony do sekcji III.	5
Usprawiedliwił nieobecność	319
Dr. Kapiszewski Ludwik.	
Sprawdzenie wyboru	269
Przyrzeczenie	341
Przydzielony do sekcji I.	123
Wybrany: Do komisji dla ustawy wodnej	583
Poprawki: Do §. 28. statutu dla miasta Krakowa	624
Do 1. ustępu wniosku komisji prawniczej co do zmiany ustawy wekslowej	954
Do wniosku w sprawie ustawy wodnej. " " względem składu Reprezentacji krajowej	1896
Przemowy: Nad wnioskiem o statut dla miasta Krakowa	570
Przy rozprawie nad statutem dla m. Krakowa " " " wnioskiem o propinacji	624
Nad wnioskiem względem ograniczenia prawa wekslowego	759
Nad podziałem obwodu sądeckiego	940, 954
" " " wadowickiego	1717
Nad projektem ustawy wodnej	1728
Nad wnioskiem co do składu Reprezentacji krajowej	1895
Urlop otrzymał	1959
Karpiniec Iwan.	
Przydzielony do sekcji III.	645
Kirchmajer Wincenty.	
Przydzielony do sekcji I.	5
Urlop otrzymał	47, 86
Usprawiedliwił nieobecność	319
Kmietowicz Michał.	
Przydzielony do sekcji V.	5
Poprawki: Względem podziału obwodu sądeckiego	1717
Przemowy: Nad podziałem obwodu sądeckiego	1717
Wnioski: O podwyższenie dyet poselskich	63
Kobak Jan.	
Sprawdzenie wyboru	99
Przyrzeczenie	101
Przydzielony do sekcji V.	5
Urlop otrzymał	602
Kobylarz Jan.	
Przydzielony do sekcji IV.	5
Poprawka: Względem podziału obwodu rzeszowskiego	1702
Przemowy: Na poparcie własnego wniosku o ogniowej asekuracji budynków włościańskich	87
Przy wniosku o zasiłek dla teatru ruskiego Nad podziałem obwodu rzeszowskiego	1474
Wniosek: O zabezpieczeniu budynków włościańskich od ognia	1702
	37
Dr. Koczyński Michał. (zastępca członka Wydziału krajowego.)	
Sprawdzenie wyboru	99
Przyrzeczenie	101
Przydzielony do sekcji II.	68
Wybrany: Zastępca członka Wydziału krajowego	567
Do komisji prawniczej (sekretarz)	113
" " dla statutów miejskich	391
Interpelacya: Co do rozdawnictwa stypendyów szkolnych	1877
(Odpowiedź c. k. Komisarza)	1878)
Poprawki: Do §. 19. statutu dla miasta Krakowa	613
Do §. 70. statutu dla miasta Krakowa	709
Do wniosku komisji funduszowej w sprawie funduszków indemnizacyjnych	787
Do §. 9. etatu osób i płac urzędników Wydziału krajowego	852
Do §. 2. ustawy gminnej	1140—1
Do §. 4. ustawy dla służby krajowej	1322
Do wniosku o stosunku kolei galicyjskiej do kraju	1358
Względem podwyższenia pensji archiwisty J. Pawulskiego.	1393
Do II. wniosku względem administracyjnego podziału kraju	1636
Do §. 1. ustawy o zabezpieczeniu budynków kościelnych i szkolnych	1886
Przemowy: Przy rozprawie nad wnioskiem względem dyet poselskich	161
Na poparcie własnego wniosku o lichwie	394
Za wnioskiem większości komisji funduszowej	457
Przy rozprawie nad statutem dla miasta Krakowa	625
Przy rozprawie nad wnioskiem o egzekucyi na rzeczy ruchome	713
Nad sprawozdaniem o funduszach indemnizacyjnych	787
Nad etatem urzędników dla Wydziału kraj.	852
Nad wnioskiem względem ograniczenia prawa wekslowego (sprawozdawca)	947, 979
Przy dyskusyi nad ustawą gminną	1140

	<i>Stronica</i>		<i>Stronica</i>
Nad zmianą statutu krajowego	1348	Nad zmianą statutu krajowego	1339
Przemowy: Przy wniosku o zasiłek dla dla teatru krakowskiego	1461	Nad wnioskiem względem zniżenia ce- ny soli	1369
Nad wnioskiem o księgach hipotecznych Nad projektem administracyjnego podzia- łu kraju	1594 1636	Nad wnioskiem względem zniżenia „jura „stolae“	1375
Nad wnioskiem o asekuracji budynków kościelnych i szkolnych	1882	Przy wniosku o podwyższenie pensyi Leonowiczowej	1397
Wnioski: O zmianę ustawy o lichwie	166	Nad prawem o drogach	1536, 1555, 1577
O zbieranie się Sejmu na przemian we Lwowie i w Krakowie	1129	Nad projektem administracyjnego po- działu kraju	1655
Względem zmiany ordynacji wyborczej dla Sejmu	1348	Nad podziałem obwodu kołomyjskiego Przy dyskusyi nad ustawą o konkuren- cyi kościelnej	1697—8 1823, 1827, 1829
O ustanowienie w Krakowie najwyższej instancyi krajowej	1759	Przy dyskusyi nad ustawą o konkuren- cyi szkolnej	1867
Korolik Oleksa.		Nad wnioskiem o asekuracji budynków kościelnych i szkolnych	1883
Przydzielony do sekcji IV.	5	Uwagi. Do §. 8. ustawy o drogach	1555
Przemowy: Na poparcie własnego wnio- sku o nauczycielach szkół ludowych	396	Wniosek: Względem „jura stolae“	497
Nad pytaniem względem rad powiato- towych	1076	Urlop otrzymał	371, 539, 704
Nad prawem o drogach	1575	Kozioł Jan.	
Nad podziałem obwodu stanisławow- skiego	1735	Sprawdzenie wyboru	32
Nad projektem ustawy wodnej	1897	Przyrzeczenie	44
Wnioski: O nauczycielach wiejskich	165	Przydzielony do sekcji I.	5
O przewozach	751	Przemowy: Przy rozprawie nad wnioskiem o kominiarzach	899
Urlop otrzymał	602	Nad pytaniem względem rad powia- towych	1084
Kowbasiuk Mikołaj.		Przy wniosku o zasiłek dla szkoły du- blańskiej	1404
Przydzielony do sekcji II.	5	Nad podziałem obwodu tarnowskiego	1723
Wybrany: Do komisji dla ustawy gminnej Interpelacya: O należytość gminie So- roki za budowę drogi	72 1796	Urlop otrzymał	602
(Odpowiedź c. k. Komisarza)	1796)	Kozłowski Zygmunt.	
Poprawki: Do wniosku względem „jura stolae“	1375	Sprawdzenie wyboru	42
Do §. 13. ustawy o drogach	1577	Przyrzeczenie	44
Przemowy: Przy rozprawie nad wnio- skem komisji głodowej	179, 308	Przydzielony do sekcji I.	5
Na poparcie własnego wniosku o „jura stolae“	825	Wybrany: Sekretarzem w sekcji I.	20
Przy rozprawie nad wnioskiem o komi- niarzach	899	Rewidentem	47
Nad wnioskiem o przedłużenie sesyi sej- mowej	1017	Do komisji petycyjnej	83
Przy petycji Magierowa w sprawie szkoły	1046	Do komi-yi budżetowej	125
Nad wnioskami dodatkowymi w sprawie zarazy bydła	1060	Interpelacye: W sprawie zapomogi dla osób, nie należących do stanu wło- ściańskiego	1128—9
Nad pytaniem względem rad powia- towych	1075	(Odpowiedź p. Boczkowskiego)	1129 i 1228)
Przy dyskusyi nad ustawą o Reprezen- tacyi powiatowej	1244	Względem spóźniania się druku sprawo- zdań stenograficznych	1221
		(Odpowiedź p. Sawczyńskiego)	1222)
		Poprawki: Co do sposobu wyboru ko- misji do ustawy gminnej	52
		Do II. wniosku względem administr. po- działu kraju	1637
		Względem podziału obwodu sanockiego „ „ „ złoczowskiego	1705 1747

<i>Stronica</i>	<i>Stronica</i>		
Do II. nowego wniosku względem administr. podziału kraju	1759	Do §. 10. instrukcyi dla Wydziału krajowego	804
Do artykułu I. ustawy o obwieszczeniu ustaw krajowych	1932	Do §. 37. ustawy dla służby krajowej	1325
Przemowy: Przy rozprawie nad wnioskiem komisji głodowej	305	Do §. 13. ustawy o konkurencyi kościelnej	1841
Jako sprawozdawca komisji petycyjnej 437, 503, 513		Do §. 14. ustawy o konkurencyi kościelnej	1846
Nad wnioskiem komisji propinacyjnej . 733, 756		Przemowy: Przy rozprawie nad wnioskiem komisji głodowej	218
Przy petycyi Krakowa o zasilek dla teatru	1028	Nad wnioskiem o zmianę statutów Towarzystwa kredytowego	349, 352
Jako sprawozdawca komisji budżetowej i petycyjnej	1031	Nad sprawozdaniem o funduszach indemnizacyjnych	779
Przy petycyi gminy Zaleszczyk o język polski w szkole (sprawozdawca)	1042	Nad instrukcją dla Wydziału krajowego	798
Przy petycyi Magierowa w sprawie szkoły (sprawozdawca)	1046	Przy rozprawie nad ustawą służby krajowej	1325
Nad wnioskiem co do wydatków na podwody	1131	Nad wnioskiem względem kancelarstwa	1420
Przy wniosku o zasilek dla teatru polskiego we Lwowie (sprawozdawca)	1433	Nad prawem o drogach	1565, 1671
Jako sprawozdawca komisji budżetowej 1438 i dalej		Nad podziałem obwodu żółkiewskiego	1744
Przemowy: Przy wniosku o zasilek dla teatru ruskiego (sprawozdawca)	1479	Nad ustawą o konkurencyi kościelnej	1760, 1841, 1848
Nad projektem administracyjnego podziału kraju	1637, 1656	Przy sprawdzeniu wyboru ks. Trzeszczakowskiego (sprawozdawca)	1908
Nad podziałem obwodu sanockiego	1705	Wnioski: O wzmocnienie komisji administracyjnej	497
„ „ „ złoczowskiego	1747	Co do funduszków na budowę i utrzymanie budynków kościelnych	1763
Przy dyskusyi nad ustawą o konkurencyi szkolnej	1869	Krawców Józef.	
Wezwanie: Do bióra marszałkowskiego co do drukowania uchwalonych ustaw	1839	Przydzielony do sekcji II.	5
Wyjaśnienie: Na poprawkę p. Biłousa do protokołu 50. posiedzenia	1049	Przemowa: Przy rozprawie nad wnioskiem komisji głodowej	178
Krański Maurycy. (Członek Wydziału krajowego.)		Przy wniosku o podwyższenie pensyi Leonowiczowej	1396
Przydzielony do sekcji II.	5	Nad wnioskiem o asekuracyi budynków kościelnych i szkolnych	1880, 1888, 1895
Wybrany: Do komisji funduszowej	48	Krawczyk Franciszek.	
Do komisji administracyjnej (przewodniczący)	113	Przydzielony do sekcji V.	5
Do komisji propinacyjnej (przewodniczący)	297	Wybrany: Do komisji dla ustawy wodnej	646
Odpowiedź: Na interpelację p. Demkowa o wniosek jego względem rekrutacyi	1714	Przemowa: Nad podziałem obwodu wadowickiego	1728
Poprawki: Do §. 3. ustawy dotyczącej się niedostatku	219	Wniosek: Względem urzędowego oglądania umarłych	522
Do §. 3. instrukcyi dla Wydziału krajowego	800	Krzeczunowicz Kornel. (Członek Wydziału krajowego.)	
Do §. 4. instrukcyi dla Wydziału krajowego	801	Złożył funkcję członka Wydziału krajowego	749
Do §. 7. instrukcyi dla Wydziału krajowego	802	Przydzielony do sekcji V.	5
		Wybrany: Do komisji dla ustawy gminnej	72
		Do komisji dla spraw Towarzystwa kredytowego	297
		Do komisji katastralnej	297

<i>Stronica</i>	<i>Stronica</i>
Od powiedz: Na interpelacyę posła Gini- lewicza w sprawie serwitutów	327
P o p r a w k i: Do §. 12. regulaminu	132
Do §. 1. ustawy tyczącej się niedostatku	198
Do §. 2. " " " "	208
Do §. 3. " " " "	223
Do §. 4. " " " "	232
Do §§. 9., 10. i 11. statutu dla miasta Krakowa	607
Do §. 22. statutu dla miasta Krakowa	615
Do §. 29. statutu dla miasta Krakowa	634, 637, 638
Do §. 2. etatu osób i plac urzędników Wydziału krajowego	848
Do 5. ustępu wniosku komisji admini- stracyjnej o środkach przeciw zarazie bydła	903
Do 9. ustępu wniosku komisji admini- stracyjnej o środkach przeciw zarazie bydła	904
Do 11. ustępu wniosku komisji admini- stracyjnej o środkach przeciw zarazie bydła	905
Do wniosku o stosunku kolei galicyj- skiej do kraju	1355
Do §. 15. ustawy o drogach	1666
Względem podziału obwodu brzeżań- skiego	1682
Do §. 2. ustawy o konkurencyi kość- cielnej	1781
Do protokołu 75. posiedzenia	1794
Do §. 3. ustawy o konkurencyi kościelnej	1797
Do §. 4. " " " "	1801
Do §. 9. " " " "	1823
Do §. 14. " " " "	1846
P r z e m o w y: Przy rozprawach nad pro- jektem regulaminu	25
Przy rozprawach nad wnioskiem komi- syi głodowej	197, 221, 236
W sprawie reklamacyj katastralnych (sprawozdawca)	215
Przy rozprawie nad zmianą statutów Towarzystwa kredytowego	278, 349
Nad wnioskiem w sprawie funduszów indemnizacyjnych	420, 422
Jako sprawozdawca o wniosku względem podatku konsumcyjnego od mięsa	523, 528
Nad wnioskiem o statut dla miasta Krakowa	591, 574
Nad sprawozdaniem o funduszach inde- mnizacyjnych	781
Jako sprawozdawca większości komisji gminnej	1065
Nad pytaniem co do gmin zbiorowych (sprawozdawca)	1122
Przy rozprawie nad ustawą gminną	1176
" " " " o Reprezen- tacyi powiatowej (sprawozdawca)	1229 i dalej
Przy rozprawie nad ordynacyą wybor- czą dla rad powiatowych (sprawozdawca)	1270
Nad zmianą statutu krajowego (mowca jeneralny)	1334, 1339, 1352
Nad wnioskiem względem kancelerstwa	1415
Przy wniosku o zasilek dla teatru pol- skiego we Lwowie	1433
Nad prawem o drogach	1532
Nad podziałem obwodu brzeżańskiego	1682, 1684
" " " " stryjskiego	1737
Przy dyskusyi nad ustawą o konkuren- cyi kościelnej	1797, 1801, 1849
Przy dyskusyi nad ustawą o konkuren- cyi szkolnej	1873
Jako sprawozdawca komisji katastralnej	1934
Nad wnioskiem co do składu Reprezen- tacyi krajowej	1960
U w a g i: Co do układania protokołów	1793
W n i o s k i: W sprawie statutów Towarzy- stwa kredytowego	282
Do statutu dla miasta Krakowa	604, 605
Co do punktu dyskusyi ogólnej nad usta- wą gminną	1038
U r l o p otrzymał	645
Krzysztofowicz Jakób.	
Przydzielony do sekeyi IV.	5
P o p r a w k i: Do §. 32. statutu dla miasta Krakowa	658
Do 10 ustępu wniosku komisji admini- stracyjnej o środkach przeciw zarazie bydła	905
Do §. 3. ordynacyi wyborczej dla gmin	1187
P r z e m o w y: Przy petycyi mieszkańców Stanisławowa o język polski	439
Na poparcie własnego wniosku o statut dla miasta Stanisławowa	829
Przy dyskusyi nad ustawą gminną	1187
W n i o s e k: O statut dla miasta Stani- sławowa	522
Kulczycki Jakób.	
Sprawdzenie wyboru	267
Przyrzeczenie	341
Przydzielony do sekeyi V.	85
Wybrany: Sekretarzem sejmowym	92
P o p r a w k i: Do §. 29. statutu dla miasta Krakowa	636
Do §. 2. ustawy o konkurencyi szkolnej	1860
Do §. 7. " " " "	1860
Do §. 8. " " " "	1865

<i>Stronica</i>	<i>Stronica</i>
Przemowy: Przy petycyi gminy Ostapie o usunięcie nauczyciela	505
Przy petycyi nauczyciela Lorcha	510
Nad ustawą o konkurencyi szkolnej 1856, 1860, 1863, 1866	
Urlop otrzymał	772
Kuryłowicz Michał , ksiądz.	
Przydzielony do sekcji I.	5
Interpelacya: W sprawie zapomogi	431
(Odpowiedź ks. marszałka)	431
W sprawie głodowej	1553
(Odpowiedź ks. marszałka)	1554
Poprawki: Do §. 4. ustawy, tyczącej się niedostatku	235
Do §. 11. ustawy o drogach	1558
Do §. 12. " " " "	1573
Do §. 5. ustawy o konkurencyi kościelnej	1806
Przemowy: Przy rozprawach nad wnioskiem komisji głodowej	235
Na poparcie własnego wniosku o dotację dla gimnazjum w Buczaczu	535
Nad wnioskiem względem zniesienia „terny“	857
Przy wniosku względem dotacji dla gimnazjum buczackiego	1452
Nad prawem o drogach 1531, 1558, 1573	
Nad podziałem obwodu czortkowskiego	1691
" " " stanisławowskiego	1734
Nad podziałem obwodu tarnopolskiego	1741
Przy dyskusji nad ustawą o konkurencyi kościelnej	1806
Wnioski: O zaprowadzenie wyższego gimnazjum w Buczaczu	295
Względem dotacji gimnazjum buczackiego	1453
Kuziemski Michał , ks. kanonik.	
Przydzielony do sekcji IV.	5
Wybrany: Zastępcą przewodniczącego w sekcji IV.	20
Interpelacya: Względem tłumaczenia kodeksu cywilnego na język ruski	259
(Odpowiedź c. k. Komisarza)	273
Poprawki: Do §. 4. regulaminu	104
Do §. 4. ustanowy dla służby krajowej	1320
Przemowy: Nad wnioskiem co do fundacyi Aleksandra hr. Stadnickiego	391
Przy petycyi nauczyciela Lisiewicza	838
Przy petycyi gminy Zaleszczyk o język polski w szkole	1037
Nad wnioskiem względem kanclerstwa	1411
Wnioski: Przy petycyi Zaleszczyk o język polski w szkole	1040
L.	
Dr. Landesberger Maxymilian.	
Sprawdzenie wyboru	40
Przyrzeczenie	44
Przydzielony do sekcji IV.	5
Wybrany: Sekretarzem w sekcji IV.	20
Do komisji funduszowej	48
Interpelacya: Co do wniosku względem równouprawnienia żydów	842
(Odpowiedź p. Boczkowskiego)	1184
Poprawki: Do wniosku mniejszości głodowej komisji	302
Do §. 2. etatu osób i plac urzędników Wydziału krajowego	846
Do 1. ustępu wniosku komisji prawniczej co do zmiany ustawy wekslowej	960
Do 2. ustępu wniosku komisji prawniczej co do zmiany ustawy wekslowej	986
Do §. 91. ustawy gminnej	1173
Do §. 92. " " " "	1173
Do §. 15. ordynacyi wyborczej dla gmin	1192
Do §. 35. " " " "	1207
Do §. 34. statutu dla miasta Lwowa	1294
Do §§. 118., 119., 120., 121., 122. i 123	1307
Przemowy: Przy rozprawie nad wnioskiem komisji głodowej	301
Nad wnioskiem o statut dla m. Krakowa	578
Przy rozprawie nad statutem dla miasta Krakowa	627
Przemowy: Nad etatem urzędników Wydziału krajowego	845, 846, 847
Nad wnioskiem względem ograniczenia prawa wekslowego	946, 960, 986
Przy dyskusji nad ustawą gminną	1192, 1198
Przy dyskusji nad statutem miasta Lwowa	1294, 1307
Nad podziałem obwodu kołomyjskiego	1698
Wniosek: Względem petycyi izraelitów rzeszowskich	1013
Laskowski Felicjan.	
Przydzielony do sekcji III.	5
Wybrany: Do komisji dla sprawy Towarzystwa kredytowego (przewodniczący)	20
Do komisji dla ustawy gminnej (zastępca przewodniczącego)	81
Do komisji dla politycznego podziału kraju	188
Poprawki: Do wniosku komisji prawniczej względem egzekucyi na rzeczy ruchome	711

<i>Stronica</i>	<i>Stronica</i>
Poprawki: Do §. 9. instrukcyi dla Wydziału krajowego	803
Do §. 13. instrnkecyi dla Wydziału krajowego	807
Do §. 43. instrukcyi dla Wydziału krajowego	813
Do §. 44. instrukcyi dla Wydziału krajowego	814
Do §. 4. etatu osób i plac urzędników Wydziału krajowego	849
Do wniosku o zasiłek na restauracyę rzeźby Wita Stwosza	1442
Przemowy: Nad wnioskiem względem 'zmiany statutów Towarzystwa kredytow.	288, 353
Nad wnioskiem o podatku konsumcyjnym od mięsa	524
Przy rozprawie nad wnioskiem o egzekucyi na rzeczy ruchome	711
Nad projektem administracyjnym podziału kraju (sprawozdawca)	1628, 1651
Nad podziałem obwodu kołomyjskiego (sprawozdawca)	1695, 1699
Nad podziałem obwodu sanockiego (sprawozdawca)	1708
Wniosek: Względem petycyj znajdujących się w komisjach	1904
Lipczyński Ignacy.	
Przydzielony do sekcji III.	5
Poprawki: Do wniosku o subwencyę dla teatru polskiego w Krakowie	1458
Przemowy: Na poparcie swojego wniosku o policyi zdrowia	790
Przy wniosku o zasiłek dla teatru krakowskiego	1458
Nad projektem administracyjnego podziału kraju	1618
Wniosek: Względem policyi zdrowia	492
Urlop otrzymał	896
Usprawiedliwił nieobecność	293
Liszczyński Józef.	
Przydzielony do sekcji III.	5
Przemowa: Nad wnioskiem o meszmem	1277
Dr. Litwinowicz Spirydion, J. Exc. ks. Metropolita. (Zastępca Marszałka krajowego.)	
Przydzielony do sekcji V.	5
Przewodniczącym w sekcji V.	20
Do komisji edukacyjnej (przewodniczący)	391
L.	
Łapiczak Iwan.	
Przydzielony do sekcji III.	5
Urlop otrzymał	602
Ławrowski Julian. (Członek Wydziału krajowego.)	
Przydzielony do sekcji II.	5
Wybrany: Do komisji funduszowej	48
Do komisji dla ustawy gminnej	72
Do komisji prawniczej	113
Oświadczenie co do nieprzyjęcia wyboru do komisji katastralnej	297
Poprawki: Do §. 29. statutu dla miasta Krakowa	636
Do wniosku komisji petycyjnej względem zasiłku dla teatru polskiego w Krakowie	1025
Do §. 8. ustawy gminnej	1143
Do §. 55. „ „	1163
Do §. 3. ustawy o obszarach dworskich	1215
Do §. 7. ustawy o Reprezentacyi powiatowej	1232
Do §. 8. ustawy o Reprezentacyi powiatowej	1234
Do §. 12. ustawy o Reprezentacyi powiatowej	1239
Do §. 18. ustawy o Reprezentacyi powiatowej	1242
Do §. 25. Ordynacyi wyborczej dla rad powiatowych	1262
Do §. 5. ustanowy dla służby krajowej Względem podziału obwodu kołomyjskiego	1320
Względem podziału obwodu samborskiego	1695
Do wniosku względem składu Reprezentacyi krajowej	1703
Do wniosku względem składu Reprezentacyi krajowej	1960
Przemowy: Przy rozprawie nad projektem regulaminu	58
Nad wnioskiem o zmianę statutów Towarzystwa kredytowego	345
Nad wnioskiem w sprawie funduszków indemnizacyjnych	411, 419
Za wnioskiem mniejszości komisji funduszowej	456
Na poparcie własnego wniosku o zasiłek dla teatru ruskiego	532
Na poparcie własnego wniosku o magazynach soli	533
Przy rozprawie nad wnioskiem o egzekucyi na rzeczy ruchome (sprawozdawca)	715
Nad sprawozdaniem o funduszach indemnizacyjnych	785
Nad wnioskiem względem zmiany ustawy wekslowej	978
Przy petycji obywateli krakowskich o przywrócenie nauk w szkole żeńskiej	1007
Nad pytaniem względem rad powiatowych	1073

<i>Stronica</i>	<i>Stronica</i>		
Wybrany: Zastępcą przewodniczącego w sekcji III.	20	Przemowy: Przy petycji o zasiłek dla szkoły dublańskiej	476
Do komisji dla konkurencji kościelnej i szkolnej (przewodniczący)	114	Przy rozprawie nad wnioskiem o egzekucji na rzeczy ruchome	713
Do komisji edukacyjnej	391	Nad wnioskiem o zniesienie terny	876
Przemowa: Przy zamknięciu sesji sejmowej	1965	Nad pytaniem względem rad powiatowych	1081
Mlocki Alfred.		Przy dyskusji nad ustawą gminną	1193
Przydzielony do sekcji IV.	5	Nad wnioskiem o mesznie	1275
Przemowa: Przy rozprawie nad wnioskiem komisji głodowej	302	Nad zmianą statutu krajowego	1333
Mogilnicki Antoni, ksiądz.		Przy wniosku o zasiłek dla szkoły dublańskiej	1403
Przydzielony do sekcji I.	5	Przy wniosku o zasiłek dla teatru ruskiego (mowca jeneralny)	1475
Interpelacya: Co do projektu sądów austregalnych	296	Nad projektem administracyjnego podziału kraju (mowca jeneralny)	1625
(Odpowiedź c. k. Komisarza)	327	Nad prawem o drogach (mowca jeneralny)	1673
Przemowa: Przy rozprawie nad wnioskiem komisji głodowej	227	Nad podziałem obwodu czortkowskiego	1690
Na poparcie własnego wniosku o sprzedaży surowicy	534	Nad „ „ wadowickiego	1727
Wnioski: O surowicy dla ludzi i bydła	272	Nad „ „ żółkiewskiego	1745
Usprawiedliwił nieobecność	1680	Przy dyskusji nad ustawą o konkurencji kościelnej	1783, 1798, 1809
Dr. Moor Eugeniusz.		Nad wnioskiem o asekuracji budynków kościelnych i szkolnych	1891
Przydzielony do sekcji V.	5	Uwagi: Co do odroczenia dyskusji nad wnioskiem o zniesienie „terny“	885
Morgenstern Stanisław, ksiądz.		Nehrebecki Julian, ksiądz.	
Przydzielony do sekcji II.	5	Przydzielony do sekcji IV.	5
Wniosek: O zmniejszenie podatku domowego (naglący)	1758	Wybrany: Do komisji petycyjnej (Sekretarz)	84
N.		Urlop otrzymał	602
Naumowicz Jan, ksiądz.		O.	
Przydzielony do sekcji V.	5	Olczynger Leopold, ksiądz.	
Wybrany: Rewidentem	47	Przydzielony do sekcji I.	5
Interpelacya: Co do zastanowienia egzekucji podatków	322	Urlop otrzymał	602
(Odpowiedź c. k. Komisarza)	322 i 523	P.	
Poprawki: Do §. 2. ustawy tyczącej się niedostatku	209	Paszkowski Franciszek.	
Do §. 6. ust. tyczącej się niedostatku	242	Przydzielony do sekcji III.	5
Do 2. ustępu wniosku komisji administracyjnej o środkach przeciw zarazie bydła	901	Wybrany: Sekretarzem sejmowym	93
Do §. 20. ustawy gminnej	1152	Złożył funkcję sekretarza	1096
Do §. 42. „ „	1157	Do komisji petycyjnej	84
Do §. 82. „ „	1170	Do komisji administracyjnej	516
Przemowy: Przy rozprawie nad wnioskiem względem dyet poselskich	161	Do komisji katastralnej (zastępca przewodniczącego)	298
Przy rozprawie nad wnioskiem komisji głodowej	209, 233, 306	Poprawki: Do §. 13. ustawy o konkurencji kościelnej	1842
Przy rozprawie nad petycją gminy Turze względem soli	383	Przemowa: Na poparcie własnego wniosku co do uposażenia szkoły rolniczej w Czernichowie	117
		Jako sprawozdawca komisji petycyjnej	442, 498, 654, 1022, 1949

	<i>Stronica</i>
Przemowa: Na poparcie własnego wniosku o języku ruskim	397
Wniosek: Względem języków sejmowych	188
Polanowski Stanisław.	
Przydzielony do sekcji IV.	5
Wybrany: Do komisji budżetowej	125
Przemowa: Jako sprawozdawca komisji budżetowej	1486 i dalej
Dr. Polański Tomasz, ks. biskup.	
Przydzielony do sekcji II.	5
Wybrany: Przewodniczącym w sekcji II.	20
Urlop otrzymał	371
Polowy Leon, ksiądz.	
Przydzielony do sekcji III.	5
Wybrany: Do komisji głodowej	20
Do komisji administracyjnej	113
Przemowa: Przy rozprawie nad wnioskiem komisji głodowej	309
Urlop otrzymał	1485
Potocki Adam, hrabia.	
(Zastępca członka Wydziału krajowego.)	
Złożył funkcję zastępcy w Wydz. kraj.	749
Przydzielony do sekcji I.	5
Wybrany: Zastępcą przewodniczącego w sekcji I.	20
Do komisji głodowej	20
Do komisji dla ustawy gminnej (zastęp. przewodniczącego)	72
Do komisji propinacyjnej	298
Do komisji edukacyjnej (zast. przew.)	391
Interpelacya. O dwie petycje wniesione od miasta Krakowa	918
(Odpowiedź posła Boczkowskiego)	918)
Poprawki: Co do wyboru komisji do ustawy gminnej	
Do §. 2. regulaminu	50
Do §. 29. statutu dla miasta Krakowa	638
Do §. 7. ustawy o Reprezen. powiat.	1232
Do §. 8. " " " "	1234
Do §. 6. ustawy o drogach	1546
Do §. 16. " " " "	1666
Względem podziału obwodu wadowickiego	1728
Do §. 11. ustawy o konkur. szkolnej	1871
Przemowy: Przy rozprawie nad projektem regulaminu	55
Przy rozprawie nad własnym wnioskiem względem jawności posiedzeń kom. gmin.	80
Na poparcie własnego wniosku o ustanowienie komisji szkolnej	149
Przy rozprawie nad wnioskiem komisji głodowej	209, 235

	<i>Stronica</i>
Przemowy. Nad wnios. o statut dla m. Krakowa	576
Przy rozprawie nad stat. dla m. Krakowa	629, 632
Nad wnioskiem względem zmiany ustawy wekslowej	974
Przy petycji m. Krakowa o zasiłek dla teatru	1026
Nad pytaniem względem rad powiat.	1081
Nad pytaniem co do gmin zbiorowych (mowca jeneralny)	1110
Przy dyskusji nad ordynacją wyborczą dla rad powiatowych	1269
Przy wniosku o zasiłek dla teatru krakowskiego	1458
Nad prawem o drogach (mowca jener.)	1539, 1582
Nad projektem adm. podziału kraju	1638
Nad podziałem obwodu wadowickiego	1728
Przy dyskusji nad ustawą o patronacie szkół	1862, 1869, 1871
Wnioski: Co do wyboru komisji gminnej	51
Co do jawności posiedzeń komisji gminnej	76
O wysadzenie komisji edukacyjnej	114
Co do wykupna prawa propinacyi	1406
Urlop otrzymał	256, 539
Potocki Alfred, hrabia.	
Sprawdzenie wyboru	35
Przyrzeczenie	44
Przydzielony do sekcji V.	5
Wybrany: Do komisji dla ust. gminnej	81
Do komisji dla politycznego podziału kraju	188
Przemowy: Nad podziałem obwodu brzeżańskiego (sprawozdawca)	1680, 1684
Nad podziałem obwodu złocz. (spraw.)	1746, 1754
Procak Hryć.	
Przydzielony do sekcji II.	5
Pudło Maciej.	
Przydzielony do sekcji I.	5
Poprawki: Względem podziału obwodu sanockiego	1706
Przemowa: Nad podziałem obwodu sanockiego	1706
Pukalski Józef, ks. Biskup.	
Przydzielony do sekcji III.	5
R.	
Dr. Rejzner Feliks.	
Przydzielony do sekcji I.	5
Wybrany: Rewidentem	47
Do komisji prawniczej	113
Interpelacya: Względem noszenia stroju narodowego	584

	<i>Stronica</i>
(Odpowiedź c. k. Komisarza)	584)
Urlop otrzymał	896
Rogaliński Wincenty.	
Przydzielony do sekcji I.	5
Wybrany: Do komisji funduszowej	48
Złożył mandat poselski	749
Rogalski Antoni.	
Przydzielony do sekcji I.	5
Poprawki: Względem podziału obwodu tarnopolskiego	1739
Przemowa: Nad podziałem obwodu tarnopolskiego	1739
Urlop otrzymał	516
Ruczka Ludwik, ksiądz.	
Przydzielony do sekcji V.	5
Przemowy: Przy rozprawie nad wnioskiem względem jawności posiedzeń komisji gminnej	77
Przy rozprawach nad wnioskiem komisji głodowej	199
Na poparcie własnego wniosku o emeryturę dla Winc. Pola	265
Nad wnioskiem względem zniesienia terny	867
Nad wnioskiem o mesznm	1272
Nad zmianą statutu krajowego (mowca jeneralny)	1334
Nad wnioskiem względem „jura stolae“	1376
Nad ustawą o konkurencji kościelnej (mowca jeneralny)	1769
Przy dyskusji nad ustawą o konkurencji kościelnej	1781, 1803, 1808
Wnioski: Względem wyboru komisji konkurencyjnej	86
O emeryturę dla Wincentego Pola (Cofnięty)	128 1253)
O jawności komisji dla ustawy wodnej	599
O wzmocnienie komisji konkurencyjnej	1368
Co do dotacyi nauczycieli szkół trywialnych (naglący)	1895
Urlop otrzymał	602
Rusiecki Iwan.	
Przydzielony do sekcji III.	5
Przemowy: Na poparcie własnego wniosku o mesznm	825
Nad wnioskiem o mesznm	1277
Nad „względem „jura stolae“	1375
Nad prawem o drogach	1534
Nad podziałem obwodu sanockiego	1707
Wniosek: O zniesienie danin cerkiewnych	432
Urlop otrzymał	602, 841, 1050

	<i>Stronica</i>
Russocki Włodzimierz, hr.	
Sprawdzenie wyboru	39
Przyrzeczenie	44
Przydzielony do sekcji II.	5
Wybrany: Do komisji głodowej	20
Do komisji budżetowej	125
Poprawki: Co do wyboru komisji do ustawy gminnej	52
Do 12. ustępu wniosku komisji administrac. o środkach przeciw zarazie bydła	908
Do §. 4. ustawy o konkurencji kościelnej	1801
Przemowy: Przy rozprawie nad wnioskiem komisji głodowej	179, 300, 311
Na poparcie własnego wniosku o rekrutacyi	591
Jako sprawozdawca komisji budżetowej 1391 i dalej	1391
Przy petycji Towarzystwa muzycznego (sprawozdawca)	1430
Nad podziałem obwodu stryjskiego	1737
Wnioski: W sprawie głodowej (naglący)	21
O zrównanie prawa rekrutacyjnego	322
Dr. Rutowski Klemens.	
Przydzielony do sekcji III.	5
Wybrany: Do komisji dla politycznego podziału kraju	188
Do komisji dla statutów miejskich	391
Przemowy: Na poparcie własnego wniosku o statut dla miasta Tarnowa	327
Nad wnioskiem o przedłużenie sesji sejmowej	1017
Nad podziałem obwodu sądeckiego (sprawozdawca)	1715, 1719
Nad podziałem obwodu tarnowskiego (sprawozdawca)	1721
Wniosek: Osobny statut dla miasta Tarnowa	117
O wybrauie specjalnej komisji dla statutów miast	331
Dr. Rydzowski Andrzej.	
Sprawdzenie wyboru	268
Przyrzeczenie	341
Przydzielony do sekcji III.	123
Wybrany: Do komisji funduszowej (sekretarz)	388
Do komisji prawniczej (zastępca przewodniczącego)	388
Do komisji dla spraw Wydziału krajowego (sekretarz)	215
Poprawki: Do §. 3. ordynacyi wyborczej dla gmin	1188
Do wniosku o stosunku kolei galic. do kraju	1355

	Stronica
Skrzyński Ludwik.	
(Zastępca członka Wydziału krajowego)	
Przydzielony do sekcji V.	5
Wybrany: Do komisji dla sprawy To-	
warzystwa kredytowego	20
Zastępca członka Wydziału krajowego .	1022
Do komisji dla ustawy gminnej	72
Do komisji budżetowej	125
P o p r a w k i: Do §. 1. ustawy dotyczącej się	
niedostatku	196
Do §. 3. ustawy dotyczącej się niedostatku	220
Do §. 6. " " " " " " " " " "	240
Do §. 7. " " " " " " " " " "	245
Do projektu kom. względem stat. Tow. kred.	346
" " " " " " " " " "	355
" " " " " " " " " "	358
" " " " " " " " " "	363
Do wniosku Wydziału krajowego o po-	
datku konsumcyjnym od mięsa	527
Do §. 17. statutu dla miasta Krakowa	610
Do §. 22. " " " " " " " " " "	615
Do ustawy wstępnej statutu dla miasta	
Krakowa	707
Do artykułu III. ustawy wstępnej statu-	
tu dla miasta Krakowa	708
Do §. 11. instrukcji dla Wydziału kraj.	806
Do wniosku komisji funduszowej w	
sprawie fundacji drohowskiej	931
Do 2. ustępu wniosku komisji prawni-	
czej co do zmiany ustawy wekslowej . .	985
Do wniosku o zasiłek dla szkoły rolni-	
niczej w Dublanach	1434
Do §. 2. ustawy o drogach	1544
Do §. 5. " " " " " " " " " "	1545
Do §. 11. " " " " " " " " " "	1557
Do §. 12. " " " " " " " " " "	1574
Do §. 15. " " " " " " " " " "	1665
Do §. 18. " " " " " " " " " "	1667
Względem podziału obwodu sanockiego	1704
Do §. 10. ustawy o konkurencji szkolnej	1867
P r z e m o w y: Przy rozprawie nad wnios-	
kiem względem adresu dziękczynnego	
do Najjaśniejszego Pana	3
Na poparcie własnego wniosku co do	
zapomogi dla szkoły dublańskiej	95
Przy rozprawie nad wnioskiem wzglę-	
dem dyet poselskich	158
Przy rozprawie nad wnioskiem komisji	
głodowej	195, 219
Nad wnioskiem względem zmiany statu-	
tów Towarzystwa kredytowego 282, 344,	
346, 351, 355, 358, 363	
Przy petycji o zasiłek dla szkoły rolni-	
cznej w Dublanach (sprawozdawca) . .	475

	Stronica
P r z e m o w y: Przy rozprawie nad wnios-	
kiem o podatku konsumcyjnym od mięsa	527
Na poparcie własnego wniosku o po-	
większenie liczby posłów miejskich . .	684
Nad wniosek. względem fundacji drohow.	931
Nad wnioskiem względem ograniczenia	
prawa wekslowego	945, 952, 969
Nad pytaniem względem rad powiatow.	1076
Nad pytaniem co do gmin zbiorowych	1101
Przy dyskusji nad ustawą gminną	1196
Nad zmianą statutu krajowego	1337
Przy wniosku o zasiłek dla szkoły du-	
blańskiej (sprawozdawca)	1404
Nad wnioskiem względem kanclerstwa	1414
Przy wniosku o zasiłek dla szkoły du-	
blańskiej	1434, 1437
Jako sprawozd. komisji budżetowej . . .	1492
Nad prawem o drogach	1669
Nad podziałem obwodu samborskiego	1703
Nad podziałem obwodu sanockiego	1704, 1707
Przy dyskusji nad ustawą o konkuren-	
cji kościelnej	1788
Przy dyskusji nad ustawą o konkuren-	
cji szkolnej	1862, 1867
Nad wnioskiem o języku sejmowym . . .	1912
Nad wnioskiem w sprawie katastralnej	1946
W n i o s k i: Co do adresu do tronu (naglący)	3
Co do wyboru komisji głodowej	14
O uposażeniu szkoły dublańskiej	48
O zaliczkę dla " " " " (naglący)	95
O skrócenie obrad nad ustawą głodową	231
O zmianę ustawy wyborczej	406
O wyrażenie podziękowania Ich EE.	
Ministrom Stanu i Skarbu, i innym oso-	
bom za ułatwienie pożyczki na zapomogi	1227
O uznanie szkoły dublańskiej zakładem	
krajowym	1435
Skrzyński Ignacy.	
Przydzielony do sekcji I.	5
Wybrany: Do komisji administracyjnej	113
Usprawiedliwił nieobecność	293
Smarzewski Sewer. (Członek Wydziału	
krajowego).	
Złożył funkcję członka Wydz. kraj.	256
Przydzielony do sekcji III.	5
Wybrany: Do kom. dla ustawy gminnej	72
Do komisji prawniczej	113
P o p r a w k i: Do §. 4. regulaminu	105
Do §. 7. regulaminu	109
Do proj. rząd. o prowiz. rozpisaniu	
dodatków krajowych do podatków . . .	171
Do §. 6. ustawy dotyczącej się niedostatku	242
Do §. 23. statutu dla miasta Krakowa	617

<i>Stronica</i>	<i>Stronica</i>		
Wniosek: Co do kosztów sanitarnych przy epidemiach	188	Przemowy: Przy rozprawie nad ustawą gminną	1197
Urlop otrzymał	602	Przy rozprawie nad statutem miasta Lwowa	1288
Stępek Wojciech, ksiądz.		Nad wnioskiem względem kanclerstwa	1414
Sprawdzenie wyboru	41	Nad podziałem obwodu samborskiego	1703
Przyrzeczenie	44	Wniosek: O nadanie osobnego statutu dla miasta Sambora	963
Przydzielony do sekcji IV.	5	Urlop otrzymał	539
Wybrany: Do komisji dla ustawy gminnej	72		
Do komisji katastralnej	297	Szpunar Wawrzyniec.	
Przemowy: Na poparcie własnego wniosku o kosztach podróży ks. wikaryuszów	264	Przydzielony do sekcji II.	5
Na poparcie własnego wniosku o niektórych wydatkach kościelnych	689	Przemowy: Przy wniosku o zasilek dla teatru polskiego we Lwowie	1432
Nad wnioskiem o przedłużenie sesji sejmowej	1017	Przy wniosku o zasilek dla teatru ruskiego	1473
Nad ustawą o konkurencji kościelnej 1768, 1829		Przy wniosku względem dróg krajowych	1496
Nad wnioskiem o asekuracji budynków kościelnych i szkolnych	1883	Nad prawem o drogach	1563
Wnioski: O kosztach podróży dla ks. wikaryuszów	128	Wnioski: O zaprowadzenie ksiąg gruntowych	85
O pokryciu potrzeb kościelnych	452	O uregulowanie poboru do wojska	522
Co do małżeństw rezerwistów	539		
Co do wydatków na potrzeby kościelne	1768	Szumańczowski Ludwik.	
Stocki Adam.		Sprawdzenie wyboru	266
Przydzielony do sekcji I.	5	Przyrzeczenie	341
Interpelacya: Co do robót szarwar-kowych	1602	Przydzielony do sekcji IV.	93
Poprawki: Do §. 5. ustawy o konkurencji kościelnej	1808	Wybrany: Do komisji administracyjnej	113
Przemowy: Nad pytaniem względem rad powiatowych	1080	Do komisji dla spraw Wydziału krajowego	215
Nad pytaniem co do gmin zbiorowych	1098	Do komisji katastralnej (sekretarz)	297
Nad zmianą statutu krajowego	1336	Przemowy: Jako sprawozdawca komisji administracyjnej (prawo o drogach)	1528
Przy dyskusji nad ustawą o konkurencji kościelnej	1830	Jako sprawozdawca komisji administracyjnej (prawo o drogach)	1664
Urlop otrzymał	516	Szwedzicki Jakób, ksiądz.	
Szeliski Kazimierz.		Sprawdzenie wyboru	40
Przydzielony do sekcji II.	5	Przyrzeczenie	44
Poprawki: Do II. wniosku względem administracyjnego podziału kraju	1636	Przydzielony do sekcji II.	5
Względem podziału obw. brzeżańskiego	1681	Wybrany: Sekretarzem w sekcji II.	20
" " " tarnopolskiego	1738	Do komisji głodowej	20
Przemowy: Nad wnioskami dodatkowymi w sprawie zarazy bydła	1057, 1062	Do komisji katastralnej	298
Nad projektem administracyjnego podziału kraju	1636	Poprawki: Do §. 4. ustawy dotyczącej się niedostatku	233
Nad podziałem obwodu brzeżańskiego	1681	Do §. 9. ustawy dotyczącej się niedostatku	251
" " " tarnopolskiego	1738	Do §. 32. statutu dla miasta Lwowa	1285
Dr. Szemelowski Teodor.		Do wniosku względem zmiany §. 3. statutu krajowego	1332
Przydzielony do sekcji I.	5	Do §. 12. ust. o konkurencji kościelnej	1830
Wybrany: Rewidentem	47	Prot est: Przeciw uchwale powziętej na wniosek posła Krzeczunowicza przy §. 3. ustawy o konkurencji kościelnej	1838
Do komisji petycyjnej	83	Przemowy: Przy rozprawach nad projektem regulaminu	58

	<i>Stronica</i>
Przemowy: Przy rozprawie nad wnioskiem komisji głodowej	305
Przy rozprawie nad statutem miasta Lwowa	1285
Nad zmianą statutu krajowego	1332
Nad podziałem obwodu stryjskiego	1737
Przy dyskusji nad ustawą o konkurencji kościelnej	1830
Przy sprawdzeniu wyboru ks. Trzeszczakowskiego	1907
Nad wnioskiem w sprawie katastralnej	1945
Wniosek: Co do zarządzenia niedostatku wi (nagłący)	6
 Szymonowicz Grzegorz , ks. arcybiskup.	
Przydzielony do sekcji IV.	5
Wybrany: Przewodniczącym w sekcji IV.	20
Usprawiedliwił nieobecność	602
T.	
Tarczanowski Semen.	
Przydzielony do sekcji I.	5
Wybrany: Do komisji dla ustawy gminnej	72
Przemowa: Na poparcie swego wniosku o ulżenie ciężarów Podgórczanom w Samborskiem i Sanoekiem	791
Wniosek: O wstrzymanie egzekucji podatków	493
Urlop otrzymał	258, 793. 966
Trochanowski Szymon.	
Przydzielony do sekcji III.	5
Interpelacya: Względem święcenia dni świątecznych	679
(Odpowiedź c. k. Komisarza)	679)
Przemowy: Nad wnioskami dodatkowymi w sprawie zarazy bydła	1060
Nad pytaniem względem rad powiatowych	1080
Wnioski: O rewizję ustawy przemysłowej o lekarzach kąpielowych	751
Urlop otrzymał	772
Trzeciecki Franciszek.	
Sprawdzenie wyboru	340
Przyrzeczenie	341
Przydzielony do sekcji III.	
Wybrany: Do komisji petycyjnej	775
Do komisji dla ustawy wodnej	646
Interpelacya: Co do spóźnionego wydawania kart legitymacyjnych wyborcom (Odpowiedź c. k. Komisarza)	1602 1953)
Poprawki: Do §. 2. ustawy o Reprezentacyi powiatowej	1230

	<i>Stronica</i>
Poprawki: Do §. 1. ust. o zabezpieczeniu budynków kościelnych i szkolnych	1885
Przemowy: Nad wnioskiem o statut dla miasta Krakowa	573
Nad wnioskiem względem ograniczenia prawa wekslowego	946
Nad sprawozdaniem komisji kredytowej	1592
Przy dyskusji nad ustawą o konkurencji kościelnej	1847, 1849
Nad wnioskiem o asekuracyi budynków kościelnych i szkolnych	1881, 1885
Wniosek: O moratorium na weksle włościańskie	985
Trzeszczakowski Leon , ksiądz.	
Sprawdzenie wyboru	1905
Przydzielony do sekcji III.	5
Poprawki: Do §. 33. instrukcyi dla Wydziału krajowego	811
Do §. 7. etatu osób i plac urzędników Wydziału krajowego	852
Do 2. ustępu wniosku komisji admin. o środkach przeciw zarazie bydła	901
Do §. 8. ustawy gminnej	1143
Do rubryki X. budżetu krajowego	1487
Do §. 13. ustawy o drogach	1577
Do §. 8. ustawy o konkurencji kościelnej	1818
Przemowy: Na poparcie własnego wniosku o nauce gospodarstwa w szkołach wiejskich	335
Na poparcie własnego wniosku o seminariach nauczycielskich	826
Przy wniosku względem dróg krajowych	1497
Nad prawem o drogach	1577
Przy dyskusji nad ustawą o konkurencji kościelnej	1781, 1818
Wnioski: O zaprowadzenie nauki gospodarstwa w szkołach ludowych	145
Względem seminariów nauczycielskich	474
Co do budowy nowych gościńców kosztem kraju	775
Do X. rubryki budżetu	1489
O zakupno nasienia rzepy na zapomogę	1511
Wybór unieważniony	1909
U.	
Ustyanowicz Mikołaj , ksiądz.	
Przydzielony do sekcji V.	5
Wybrany: Do komisji petycyjnej	84
Do komisji administracyjnej	514
Do komisji katastralnej	298
Poprawki: Do §. 62. ustawy gminnej	1165
Do §. 32. ordynacyi wyborczej dla gmin	1206

<i>Stronica</i>	<i>Stronica</i>		
Przemowy: Przy rozprawie nad petycją gminy Turze względem soli	384	Nad wnioskiem o przedłużenie sesyi sejmowej	1019
Na poparcie własnego wniosku o nauce weterynaryi	717	Przy petycyi ubogich klasztorów krakowskich	1033
Na poparcie własnego wniosku o opłacie myta od bydła	718	Nad wnioskami dodatkowymi w sprawie zarazy bydła	1052, 1056
Nad wnioskiem o asekuracyi budynków kościelnych i szkolnych	1890	Przy dyskusyi nad ustawą gminną	1194
Wnioski: Względem opłaty myta	320	Nad zmianą statutu krajowego	1336
Względem nauki weterynaryi	321	Przy wniosku o zasiłek dla szkoły dublańskiej	1436
O zmianę kursu naukowego w szkołach ludowych	322	Przy wniosku o zasiłek dla teatru krakowskiego	1459, 1462
Urlop otrzymał	516	Nad prawem o drogach	1537, 1561
W.		Nad projektem administracyjnego podziału kraju	1617
Węzyk Leonard.		Nad podziałem obwodu krakowskiego	1700
Przydzielony do sekcji III.	5	" " " sudeckiego	1716
Wybrany: Do komisji dla ustawy gmiunej	72	" " " wadowickiego	1723
Do komisji budżetowej	125	Przy dyskusyi nad ustawą o konkurencyi kościelnej	1828, 1839
Do komisji katastralnej	297	Urlop otrzymał	293, 319
Poprawki: Co do projektu regulaminu	24	Wierzchlejski Franc. Ksw., ks. arcybiskup.	
Do §. 3. regulaminu	103	Przydzielony do sekcji I.	5
Do §. 8. regulaminu	129	Wybrany: Przewodniczącym w sekcji I.	20
Co do składu komisji dla ustawy wodnej	544	Witalis Michał.	
Do wniosku komisji głodowej względem zapomogi solą	548	Przydzielony do sekcji I.	5
Do wniosku komisji propinacyjnej	753, 763	Wodzicki Henryk, hrabia.	
Do 12. ustępu wniosku komisji admin. o środkach przeciw zarazie bydła	908	Przydzielony do sekcji V.	5
Do 1. ustępu wniosku komisji prawniczej co do zmiany ustawy wekslowej	953	Wybrany: Rewidentem	8
Do wniosku dodatkowego komisji administr. o środkach przeciw zarazie bydła	1052	Złożył funkcję Rewidenta	320
Do §. 6. ustawy o drogach	1546	Do komisji funduszowej (przewodniczący)	48
Do §. 7. " " "	1550	Do komisji dla spraw Tow. kredytowego	297
Do §. 11. " " "	1562	Do komisji administracyjnej	113
Względem podziału obwodu sudeckiego	1716	Poprawki: Co do projektu regulaminu	23
" " " wadowickiego	1723	Do §. 16. regulaminu	142
Do §. 12. ustawy o konkurencyi kościelnej	1828	Do §. 3. ust. tyczącej się niedostatku	217
Do §. 13. ust. o konkurencyi kościelnej	1839	Do §§. 12., 13. i 15. statutu dla miasta Krakowa	608
Przemowy: Przy rozprawach nad projektem regulaminu	24	Do §. 29. statutu dla miasta Krakowa	640
Przy rozprawach nad wnioskiem komisji głodowej	196	Do §. 46. ust. o Reprezentacyi powiat.	1251
Nad wnioskiem w sprawie funduszów indemnizacyjnych	422	Przemowy: Przy rozprawie nad wnioskiem względem dyet poselskich (spraw.)	163
Przy rozprawie nad wnioskiem co do zniżenia ceny soli	548	Przy rozprawie nad wnioskiem komisji głodowej	217
Przy rozprawie nad wnioskiem o propinacyi	763	Nad wnioskiem o zmianę statutów Tow. kredytowego	345, 351
Przy rozprawie nad wnioskiem o środkach przeciw zarazie bydła	922	Jako sprawozdawca większości komisji funduszowej	464
Nad wnioskiem względem ograniczenia prawa wekslowego	942, 970	Nad wnioskiem o statut dla m. Krakowa	574
		Przy rozprawie nad wnioskiem o propinacyi	764

<i>Stronica</i>	<i>Stronica</i>		
Przemowy: Nad wnioskiem w sprawie funduszów indemnizacyjnych	409	P o p r a w k i: Do §. 5. ust. tycz. się niedostatku	238
Nad wnioskiem o statut dla miasta Krakowa	568	Do §. 6. „ „ „ „	241
Jako pierwszy sprawozdawca mniejszości komisji gminnej	1068	Do §. 9. „ „ „ „	248
Nad pytaniem co do gmin zbiorowych (sprawozdawca)	1119	Co do wyboru nowego członka do komisji fundusz. w miejsce pśł. Dolańskiego	319
Przy dyskusji nad ustawą gminną	1139	Do projektu komisji względem statutów Tow. kredytowego	365
Jako sprawozdawca komisji kredytowej	1591	Do protokołu 23. posiedzenia	428
Nad wnioskiem o księgach hipotecznych (sprawozdawca)	1595	Do wniosku większości komisji funduszowej	467
Przy dyskusji nad ustawą o konkurencji kościelnej	1852	Do wniosku Wydziału krajowego o podatku konsumcyjnym od mięsa	527
Wniosek: Do statutu dla miasta Krakowa	611	Do protokołu 34. i 35. posiedzenia	703
Dr. Zduń Józef.		Do wniosku komisji funduszowej w sprawie funduszów indemnizacyjnych	776, 788
Sprawdzenie wyboru	33	Do tytułu instrukcji dla Wydziału krajowego	797
Przyrzeczenie	44	Do §. 2. etatu osób i płac urzędników Wydziału krajowego	849
Przydzielony do sekcji II.	5	Do wniosku komisji funduszowej w sprawie fundacji drohowskiej	933
Wybrany: Do komisji dla ust. gminnej	81	Do 1. ustępu wniosku komisji prawniczej co do zmiany ustawy wekslowej	958
P o p r a w k a: Do wniosku komisji głodowej względem zapomogi solą	548	Do wniosku o stosunku kolei galicyjskiej do kraju	1355
Przemowy: Na poparcie wniosku posła Szpunara o księgach gruntowych	122	Do rubryki XV. budżetu krajowego	1505
Na poparcie własnego wniosku względem bezpłatnego rozdawania soli	126	Do rubryki XVI. budżetu krajowego	1506
Przy rozprawie nad wnioskiem względem bezpłatnego rozdawania soli	545	Do §. 13. ustawy o konkurencji kościel.	1842
Wniosek: Co do zapomogi w soli	95	P r z e m o w y: Przy rozprawach nad projektem regulaminu	26
Dr. Ziembicki Grzegorz.		Przy sprawdzeniu wyboru posła Koczyńskiego	100
Przydzielony do sekcji V.	5	Na poparcie własnego wniosku względem fundacji drohowskiej	118
Wniosek: O osobny statut dla miasta Przemyśla	916	Przy rozprawie nad wnioskiem względem dyet poselskich	159, 162
Urlop otrzymał	47	Przy rozprawie nad wnioskiem rządowym o rozpisanie podatków (sprawoz.)	173
Dr. Zyblikiewicz Mikołaj.		Przy rozprawie nad wnioskiem komisji głodowej	200
Przydzielony do sekcji V.	5	Przy rozprawie nad wnioskiem względem zmiany statutów Towarzystwa kredytowego	275, 347, 358, 365
Sekretarzem tymczasowym Izby	5	Nad wnioskiem w sprawie funduszów indemnizacyjnych	413, 420
Wybrany: Do komisji dla spraw Tow. kredytowego	297	Jako sprawozdawca komisji petycyjnej	443, 501
Do komisji petycyjnej	84	Za wnioskiem większości komisji funduszowej (mowca jeneralny)	460
Do komisji budżetowej	125	Przy petycji nauczyciela Lorcha	511
Do komisji dla politycznego podziału kraju	188	Przy rozprawie nad wnioskiem o podatku konsumcyjnym od mięsa	528
Do komisji dla statutów miejskich	391	Nad wnioskiem o statut dla m. Krakowa (sprawozdawca)	579, 628, 633, 635, 675
I n t e r p e l a c y a: W sprawie zarządu fundacji hr. Skarbka w Drohowsyżu	841		
Odpowiedź posła Boczkowskiego	897		
P o p r a w k i: Co do wyboru komisji Towarzystwa kredytowego	17		
Do §. 7. regulaminu	108		
Do §. 8. „	130		

<i>Stronica</i>	<i>Stronica</i>
Przemowy: Nad sprawozdaniem o funduszach indemnizacyjnych 777, 779, 783, 788	Wnioski: O wybranie osobnej komisji dla statutu miasta Tarnowa 331
Przy petycyi nauczyciela Lisiewicza 839	Imieniem komisji do statutu m. Krakowa 710
Nad etatem urzędników dla Wydziału krajowego 853	W sprawie petycyi Lisiewicza 839
Nad wnioskiem o zniesienie terny 884	Względem zmiany ordynacyi wyborczej dla Sejmu 1349
Nad wnioskiem względem fundacyi drohowskiej 927	O przyjęcie <i>en bloc</i> projektu podziału kraju 1655
Nad wnioskiem względem ograniczenia prawa wekslowego 957	Zapowiedzenie oświadczenia przeciw protestowi posła hr. Golejewskiego 1958
Nad wnioskiem o podwodach dla lekarzy (sprawozdawca) 992, 995	Usprawiedliwił nieobecność 721
Przy petycyi obywateli krakowskich o przywrócenie nauk w szkole żeńskiej (sprawozdawca) 997	Ż.
Nad wnioskiem o przedłużenie sesji sejmowej 1018	Żabiński Józef.
Przy petycyi miasteczka Magierowa w sprawie szkoły 1046	Sprawdzenie wyboru 267
Nad wnioskami dodatkowymi w sprawie zarazy bydła 1062	Przyrzeczenie 341
Nad pytaniem co do gmin zbiorowych (mowca jeneralny) 1115	Przydzielony do sekcji I.
Nad wnioskiem co do wydatków na podwody 1133	Poprawki: Względem podziału obwodu sądeckiego 1717
Nad zmianą statutu krajowego 1349	Przemowa: Nad podziałem obwodu sądeckiego 1717
Przy dyskusyi nad budżetem (sprawozdawca) 1388, 1399	Wnioski: O wstrzymanie wrębu w lasach spornych 936
Przy wniosku o zasiłek dla szkoły dublańskiej 1404	O przyspieszenie prac komisji serwitutowych 937
Przy petycyi Towarz. muzycznego 1429	Żuk-Skarszewski Faustyn.
Przy wniosku o zasiłek dla teatru polskiego we Lwowie 1432	Przydzielony do sekcji IV. 5
Przy wniosku o zasiłek dla szkoły dublańskiej 1436	Wybrany: Rewidentem 8
Przy wniosku o zasiłek na restauracyę ołtarza Wita Stwosza 1443	Do komisji petycyjnej 84
Przy wniosku o zasiłek dla teatru krakowskiego 1461	Do komisji propinacyjnej (sekretarz) 297
Przy wniosku o zasiłek dla teatru ruskiego 1468	Do komisji dla ustawy wodnej 583
Jako sprawozdawca komisji budżetowej 1511	Interpelacye: W sprawie funduszu zapomogi dla gmin podtatrzańskich 774
Nad prawem o drogach 1564	(Odpowiedź c. k. Komisarza 1427)
Nad projektem administracyjnego podziału kraju 1655, 1658	Co do ogłoszeń rządowych w „Krakauer Zeitung“ 1301
Nad podziałem obwodu wadowickiego (sprawozdawca) 1728	(Odpowiedź c. k. Komisarza 1954)
Przy dyskusyi nad ustawą o konkurencyi kościelnej 1853	Poprawki: Do §. 29. statutu dla miasta Krakowa 634
Przy dyskusyi nad ustawą o konkurencyi szkolnej 1861, 1868, 1874	Względem odesłania wniosku posła Kowbasiuka o „jura stolae“ do komisji konkurencyjnej 825
U w a g a: O wyborze posła Koczyńskiego 100	Do §. 26. ustawy o drogach 1674
Wnioski: Względem fundacyi drohowskiej 85	Przemowy: Na poparcie własnego wniosku o propinacyi 260
Co do wyboru komisji finansowej 115	Jako sprawozdawca komisji petycyjnej 692, 829
	Jako „ „ propinacyjnej 727, 739, 767
	Przy wniosku względem dróg krajowych 1502
	Nad prawem o drogach 1674
	Nad podziałem obwodu sądeckiego 1718
	Wnioski: Względem propinacyi 127
	Co do ogłoszeń w urzędowej Gazecie Lwowskiej 864

II.

Indeks przedmiotów.

		<i>Stronic</i>
A.		
Administracyjny (podział kraju). (Obacz: Podział kraju).		
Administracyjny (rok). (Obacz: Rok słoneczny).		
Adres do tronu z powodu ogłoszenia ma- nifestu z 20. września 1865.	3	
Adres do tronu z podziękowaniem za u- dzieloną amnestyę	3	
— Wnioski ks. Marszałka krajowego i posła Lud. Skrzyńskiego względem tych adresów	3	
— Dyskusya nad temi wnioskami	3, 4	
— Osnowa obudwu adresów po polsku i po rusku, dyskusya nad niemi i uchwała	8, 11	
— Reskrypt J. E. Namiestnika o doręcze- niu ich Najj. Panu	255	
Adres do tronu z podziękowaniem za u- dzieloną pożyczkę w sprawie głodowej	313	
— Wniosek posła hr. Gołuchowskiego o wyrażenie podziękii Najj. Panu trzykro- tnym okrzykiem	313	
— Wniosek posła ks. Łozińskiego wzglę- dem tego adresu	313	
— Sprawozdanie Wydziału krajowego, o- snowa adresu i uchwała	343, 344	
— Pismo J. E. Namiestnika z uwiadomie- niem o przyjęciu adresu przez Najj. Pana	563	
Agitacye. (Obacz: Interpelacya posła Hubickiego).		
Albinowski Franc. Petycyja załatwiona	694	
Amnestya. (Obacz: Adres do tronu).		
Andrejczuk (poseł). (Ob. Koszta podróży).		
Św. Anny (kościół). (Obacz: Kraków).		
Antalkiewicz ks. (Obacz: Wybory).		
Arcybractwo (banku pobożnego). (Ob. Kraków).		
Assekuracya. (Obacz: Zabezpieczenie od ognia).		
Austregalne sądy. (Obacz: Interpe- lacya posła ks. Mogilnickiego).		
B.		
Balińce. Petycyja gminy i wniosek komi- syi petycyjnej względem tajnego posie- dzenia	446	
Bank (narodowy). Uwiadomienie o bro- szurze Dobrowolskiego		705
Bank (pobożny). (Obacz: Kraków).		
Błaz (poseł). (Obacz: Koszta podróży).		
Bojarska Genowefa. Petycyja i wniosek komisyi budżetowej względem wsparcia		1392
Borowski Kalikst, baron. Petycyja zała- twiona		432
— Uchwała tego wniosku		1528
Bratkowice. Petycyja załatwiona		696
Brody. Wniosek posła Hausnera o oso- bny statut dla miasta, odesłany do ko- misyi o statutow		586
„ (Obacz: Koleje żelazne).		
Brzostek. Petycyja gminy, wniosek komisji petycyjnej i uchwała		442, 443
Buczacz. (Obacz: Gimnazyum).		
„ Petycyja miasta o pożyczkę; wniosek komisyi petycyjnej i uchwała		442, 443
Budynki. (Ob. Kościół i zabezpieczenie).		
Budżet krajowy. Przedłożenia rządowe preliminarzów budżetu krajowego i fun- duszu indemnizacyjnego na rok 1866		94
— Wniosek posła Zyblikiewicza co do wy- boru komisji budżetowej		115
— Wybór komisji budżetowej		125
— Pierwsze czytanie budżetu 391, 1383, 1391, 1428		
— Sprawozdanie komisji, projekt budżetu i dyskusya nad nim		1452, 1485, 1510
— Wniosek posła Starowiejskiego co do rozkładu dodatków do podatków		1383
— Odesłanie tego wniosku do Wydziału krajowego		1388, 1406
— Wniosek posła Gniewosza względem przenoszenia oszczędności z jednej ru- bryki budżetu do drugiej		1385
— Uchwalenie jego		1525
— Preliminarz specjalny funduszu krajowego		1391
— Wniosek posła Gniewosza względem ru- bryki w budżecie na utrzymanie pomni- ków historycznych		1484
— Uchwalenie jego		1525
— Preliminarz szpitalu głów. we Lwowie		1511
— „ funduszu położnic		1517

<i>Stronica</i>	<i>Stronica</i>		
Budżet. Preliminarz funduszu podrzutków we Lwowie	1518	Dobrowolski. (Obacz: Bank narodowy).	
— „ „ obłąkanych we Lwowie	1518	Dodatki do podatków. Przedłożenie rządowe o prowizorycznem rozpisaniu ich	94
— „ „ policyi krajowej	1519	— Pierwsze czytanie i odesłanie do komisji budżetowej	115, 117
— „ „ szpitalu Św. Łazarza w Krakowie	1521	— Sprawozdanie komisji budżetowej, projekt ustawy i dyskusya nad nim	168, 174
— „ „ Św. Ducha w Krakowie	1522	— Uwagi posła Smarzewskiego	170
— „ „ funduszów indemnizacyjnych Galieyi z Krakowem	1523	— (Odpowiedź c. k. Komisarza na te uwagi)	171)
— „ „ funduszu domestykalnego	1524	— Uchwała	174
— „ „ sumaryczny pokrycia i potrzeb funduszu krajowego	1524	— Pismo J. E. Namiestnika z uwiadomieniem o zatwierdzeniu rozkładu dodatków do podatków na kwartał I. r. 1866.	449
— (Uwagi c. k. Komisarza przy dyskusyi nad budżetem)	1387, 1399, 1488, 1489, 1491, 1492, 1496, 1505, 1506, 1511)	— Wniosek pśl. Starowiejskiego. (Ob. Budżet).	
— Uchwała budżetu krajowego w całości	1254, 1526	Dolański. (Obacz: Posłowie sejmowi; Wybory).	
Bydło. Wniosek posła Agopsowicza o środkach przeciw zarazie bydła	76	Dolina. Petycyja, sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała	503
— Pierwsze czytanie tego wniosku i odesłanie do komisji administracyjnej	97, 98	Domaradz. Petycyja załatwiona.	377
— Sprawozdanie i wniosek komisji admin.	900	Dotacya. (Obacz: Gimnazyum. Nauczyciele; Zakład głuchoniemych).	
— Dyskusya nad nim	900, 918	Drapieżne zwierzęta). (Obacz: Zwierzęta).	
— (Uwagi c. k. Komisarza)	900)	Drogi. Przedłożenie rządowe: projekt ustawy o konkurencyi drogowej	48
— Wniosek posła Agopsowicza o odesłanie tej sprawy napowrót do komisji i uchwała nad nim	922	— Pierwsze czytanie i odesłanie do komisji administracyjnej	86
— Dodatkowe sprawozdania i wnioski komisji i dyskusya nad niemi	1051, 1062	— Wniosek Wydziału krajowego co do konkurencyi drogowej odesłany również do komisji administracyjnej	87
— Wniosek posła Szeliskiego o odesłanie tego przedmiotu napowrót do komisji	1062	— Uchwała co do wyboru komisji administ.	72
— Wniosek posła Zyblikiewicza o przejście nad tym przedmiotem do porządku dziennego i uchwalenie tego wniosku	1062, 1064	— Wybór komisji administracyjnej	113
C.		— Wzmocnienie jej na wniosek posła Kraińskiego o 5 członków	498
Centralna (komisyja zapomogi). (Obacz: Zapomoga).		— Wybór uzupełniający	514
Czernichów. Wniosek posła Paszkowskiego o uposażenie szkoły rolniczej tamże	53	— Sprawozdanie komisji administracyjnej i projekt ustawy	1629
— Pierwsze czytanie tego wniosku i odesłanie do komisji budżetowej	117, 118	— Dyskusya nad nim	1531, 1544, 1554, 1573, 1664
— Wniosek komisji budżetowej w tej sprawie i uchwała	1431, 1528	— Wniosek pśl. hr. Golejewskiego o odesłanie projektu ustawy napowrót do komisji	1433
Członkowie Wydziału krajowego. (Obacz: Wydział krajowy).		— Uwagi posła Kowbasiuka	1555
D.		— Ustawa ogłaszająca do ustawy o drogach	1677
Daniny cerkiewne. (Obacz: Mieszne).		— Uchwała ustawy o drogach publicznych	1678
Delegacya. (Obacz: Podziękowanie).		— Wniosek posła ks. Trzuszczakowskiego co do budowy nowych dróg	775
Depukat Józefa. Petycyja, sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała	444	— Odesłany bez pierwszego czytania do komisji administracyjnej	775
Deputacya. (Obacz: Kanclerstwo).		— Wniosek pśl. ks. Ginilewicza względem wysadzania dróg gminnych drzewami	1671
Dobroczyńności (towarzystwo). (Obacz: Kraków).		— Odrzucenie tego wniosku	1674
Dobromil. Petycyja, sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała	654, 692	— Wniosek naglący p. hr. Baworowskiego co do budowy dróg do kolei żelaznej	1838
		— Odesłany do Wydziału krajowego	1838
		Drohowyż. (Obacz: Fundacya).	
		Drozd (poseł). (Obacz: Koszta podróży).	

	<i>Stronica</i>
Dub I h n a t. Petycja; sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała	651
D u b l a n y. Wniosek p. L. Skrzyńskiego o uposażenie dla szkoły rolniczej tamże	48
— Pierwsze czytanie tego wniosku i odesłanie do komisji budżetowej	95, 97
— Sprawozdanie komisji budżetowej o wniosku posła Lud. Skrzyńskiego względem uposażenia szkoły dublańskiej, wniosek jej i dyskusya nad nim	1434, 1438
— Uchwalenie wniosku komisji	1528
Sprawozdanie komisji budżetowej o tymczasowym zasiłku dla szkoły dublańskiej	475
Dyskusya nad niem i uchwała	476, 481
— Pismo J. E. Namiestnika z uwiadomieniem o asygnacyi zasiłku dla Dublan	515
— Petycja Towarzystwa gospodarskiego o stypendya dla uczniów dublańskich; sprawozdanie komisji budżetowej: wniosek i dyskusya nad nim	1401, 1406
— Uchwalenie wniosku komisji	1528
Wniosek posła L. Skrzyńskiego o uznanie szkoły dublańskiej zakładem krajowym	1435
— Odesłanie tego wniosku do komisji edukacyjnej	1439
D w o l i ń s k i (poseł). (Ob. Koszta podróży).	
D w o r s k i e (obszary). (Obacz: Gmina).	
D y e t y. Wniosek posła Kmiotowicza o podwyższenie dyet posłom sejmowym	68
— Pierwsze czytanie i odesłanie tego wniosku do komisji administracyjnej	91
— Sprawozdanie komisji, wniosek jej i dyskusya nad nim wraz z uchwałą	158, 164
D z i e d u s z y c k a Helena. Petycja; sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała	1022
D z i e l e n i e i łą c z e n i e g r u n t ó w. (Obacz: Grunta).	
D z i e r ż a w c y. Petycja dzierżawców obwodu samborskiego. Sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała	380
„ Petycja dzierżawców obwodu rzeszowskiego załatwiona	696
D z i u r k ó w. Petycja załatwiona	694

E.

E m e r y t u r a. (Obacz: Pawulski).	
„ (Obacz: Pol Wincenty).	
E p i d e m i a. (Obacz: Lekarze).	
E t a t. (Obacz: Wydział krajowy).	
E g z e k u c y a. Wniosek posła Demkowa o wstrzymanie egzekucyi podatków w Żółkiewskim	216
— Pierwsze czytanie i odesłanie jego do Wydziału krajowego	486, 487

	<i>Stronica</i>
E g z e k u c y a. Wniosek komisji głodowej o uwolnienie od opłat i wstrzywanie egzekucyi podatków	299
— Wniosek mniejszości komisji	300
— Wniosek posła Landesbergera	302
— Dyskusya nad temi wnioskami i uchwała	302, 313
„ Wniosek psl. Tarczanowskiego o wstrzymanie egzekucyi podatków w okolicach górskich w Samborskiem i w Sanockiem	493
— Pierwsze czytanie tego wniosku i odesłanie do komisji administracyjnej	791, 792
— Sprawozdanie i wniosek komisji administracyjnej o przejście do porządku dziennego nad wnioskiem posła Tarczanowskiego i dyskusya	991
— Wniosek posła ks. Ginilewicza o odesłanie tego przedmiotu do c. k. Namiestnictwa i uchwalenie tego wniosku	992
„ Wniosek komisji prawniczej co do egzekucyi sądowej na rzeczy ruchome	711
— Projekt ustawy i dyskusya nad nim	711, 717
— (Uwagi c. k. Komisarza)	712)
— Uchwalenie ustawy	717
„ (Obacz: Interpelacya posłów: Hubickiego, ks. Naumowicza i Starowiejskiego).	

F.

F a r m a c y i (magistrowie). (Obacz: Kraków).	
F e l i c i e n t a l. Petycja, sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała	432
F i z y o g r a f i c z n a komisya. Wniosek posła Majera o zasiłek dla komisji fizyograficznej w Krakowie	405
— Pierwsze czytanie i odesłanie jego do komisji budżetowej	595, 599
— Wniosek komisji budżetowej i dyskusya	1441, 1442
— Uchwała	1528
F r a n c i s z k a n i e. Petycja, sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała	1452
F u n d a c y a drohowyżka. Wniosek posła Zybliekowicza, tycejący się tej fundacyi hr. Stan. Skarbka	85
— Pierwsze czytanie tego wniosku i odesłanie do komisji funduszowej	118, 122
— (Obacz: Interpelacya posła Zybliekowicza).	
— Sprawozdanie komisji funduszowej, jej wniosek i dyskusya nad nim	925, 934
— (Uwagi c. k. Komisarza)	925)
— Wniosek posła Lud. Skrzyńskiego co do kontraktu dzierżawnego z dyrektorem teatru niemieckiego	931
— Uchwała wniosku komisji	934

<i>Stronica</i>	<i>Stronica</i>
Fundacya Gajewskiego w Jaworowie. (Obacz: Interpelacya posła ks. Łozińskiego).	
„ Aleksandra hrab. Stadnickiego. Wniosek Wydziału krajowego w sprawie tej fundacyi	148
— Odesłanie jego do komisji funduszowej	148
— Sprawozdanie komisji funduszowej, jej wniosek i dyskusya	391, 392
— Uchwała	392
„ Zaremby w Krośnie. (Obacz: Interpelacya posła Starowiejskiego).	
Fundusz (domestykalny). (Obacz: Budżet).	
„ (indemnizacyjny). (Obacz: Budżet i fundusze krajowe).	
„ (zapasowy na budynki kościelne). (Obacz: Kościół).	
Fundusze krajowe. Przedłożenie rządowe co do funduszków i zakładów krajowych	14
— Wybór komisji funduszowej	21, 48
— Wybór uzupełniający jednego członka po pośle Dołańskim	388
— Sprawozdanie i wniosek Wydziału krajowego w przedmiocie funduszków i zakładów krajowych	21
— Sprawozdanie i wnioski komisji funduszowej (większości i mniejszości).	452
— Dyskusya nad niemi	453, 469
— (Uwagi c. k. Komisarza	462, 468)
— Uchwała	469
— Sprawozdanie i wniosek Wydziału krajowego co do odebrania funduszków indemnizacyjnych w zarząd Sejmu	21
— Sprawozdanie i wnioski komisji funduszowej w tej sprawie	409
— Dyskusya nad niemi	409, 425
— (Oświadczenie c. k. Komisarza	415, 423)
— Odroczenie dalszej dyskusyi	432
— Powtórne sprawozdanie i wnioski komisji funduszowej w tej sprawie	775
— Dyskusya nad niemi	775, 789
— (Uwagi c. k. Komisarza	775, 788)
— Uchwała	790
G.	
Gajewski. (Obacz: Interpelacya posła ks. Łozińskiego).	
Gazeta Lwowska. (Obacz: Ogłoszenia rządowe).	
Gimnazjum. Wniosek posła ks. Kuryłowicza o zaprowadzenie wyższego gimnazjum w Buczaczu	295
Gimnazjum. Pierwsze czytanie tego wniosku i odesłanie do komisji budżetowej	535, 537
— Czytanie tego wniosku względem dotacyi dla gimnazjum buczackiego	1452
— Sprawozdanie komisji budżetowej, dyskusya i uchwała	1452, 1458
Głód. Wniosek posła ks. Szwedzickiego w sprawie głodowej	6
— (Oświadczenie c. k. Komisarza	7)
— Przedłożenie rządowe co do środków zaradzenia niedostatkowi i głodowi	14
— Uwagi posła Bocheńskiego w sprawie głodowej	15
— (Odpowiedź c. k. Komisarza	15)
— Wniosek posła Grocholskiego co do wyboru komisji głodowej	14
— Wniosek posła Ludwika Skrzyńskiego co do wyboru komisji głodowej	14
— Wybór komisji głodowej	20
— Wniosek naglący posła hr. Russockiego w sprawie głodowej	21
— Przedłożenie rządowe co do asygnacyi pożyczki ze Skarbu Państwa	145
— Sprawozdanie i wnioski komisji głodowej	175
— Projekt ustawy głodowej i dyskusya nad niemi	175, 253
— (Objaśnienia c. k. Komisarza	190)
— (Uwagi c. k. Komisarza nad projektem ustawy	203, 251)
— Uchwała nad ustawą głodową	253
— Uwiadomienie o najwyższej sankcyi tej ustawy	324
— Pismo J. E. Namiestnika względem tej sankcyi	371
— Pismo J. E. Namiestnika odnoszące się do uchwał w sprawie głodowej	704
„ (Obacz: Interpelacya posłów ks. Kuryłowicza i hr. Golejewskiego).	
„ (Obacz: Egzekucya; Oplata; Pożyczka; Sól; Zapomoga).	
Głosowanie. Wniosek ks. Marszałka krajowego względem głosowania kartkami	408
Głuchoniemych (zakład). Wniosek komisji budżetowej względem dotacyi dla zakładu głuchoniemych we Lwowie i uchwała	1431
Gmina. Przedłożenie rządowe. Projekta ustawy gminnej, ustawy o obszarach i ustawy o Reprezentacyach powiatowych, tudzież ordynacyi wyborczej dla gmin i Reprezentacyj powiatowych	21
Pierwsze czytanie tych projektów i uwagi c. k. Komisarza	48, 50

	<i>Stronica</i>
Gmina. Wybór komisji gminnej i rezultat wyboru	68, 72
— Wybór uzupełniający i rezultat	75, 81
— Wniosek posła Adama hr. Potockiego co do jawności komisji gminnej	76
— Sprawozdanie i wnioski komisji gminnej (większości i mniejszości)	1068, 1072
— Wniosek posła Krzeczunowicza co do traktowania projektu ustawy gminnej	1068
— Dyskusya nad przyjęciem lub odrzuceniem instytucji rad powiatowych	1073
— (Uwagi c. k. Komisarza)	1092)
— Uchwała	1093
— Dyskusya nad projektem ustawy gminnej	1096,
	1137, 1162
— (Uwagi c. k. Komisarza)	1140)
— Dyskusya nad wnioskiem mniejszości komisji co do gmin zbiorowych	1096
— (Uwagi c. k. Komisarza)	1116)
— Dyskusya nad projektem ordynacji wyborczej dla gmin	1185
— Dyskusya nad projektem ustawy ogłaszającej ustawę gminną	1209
— Dyskusya nad projektem ustawy o obszarach dworskich	1210
— Dyskusya nad projektem ustawy o Reprezentacjach powiatowych	1229
— (Uwagi c. k. Komisarza)	1231,
	1232, 1240, 1252)
— Dyskusya nad projektem ordynacji wyborczej dla rad powiatowych	1256
— Wniosek komisji gminnej o odjęcie mocy obowiązującej ustawie z d. 5. marca 1862 i dyskusya	1265, 1272
— Wniosek posła Borysikiewicza o przejście nad tem do porządku dziennego odrzucony	1267
— Uchwalenie wszystkich tych ustaw	1364, 1366
Gminy (zbiorowe). (Obacz: Gmina).	
„ (podtatrzańskie). (Obacz: Interpelacya posła Żuka-Skarszewskiego).	
Gorlice. Petycyja, sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała	829
Gromnicki Józef. Petycyja, sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała	830
Grunta. Wniosek posła Smarzewskiego co do wolności dzielenia i łączenia gruntów	48
— Pierwsze czytanie tego wniosku	88
— Odesłanie jego do komisji prawniczej	91
„ (Obacz: Kataster).	
Guszynek. Petycyja, sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała	437

	<i>Stronica</i>
Gutowski Władysław. Petycyja, sprawozdanie komisji petycyjnej, dyskusya i uchwała	501, 503

H.

Hinkowce. (Obacz: Interpelacya posła ks. Guszalewicza.)	
Horodenka. (Obacz: Nauczyciele.)	
Hypoteczne (księgi.) (Obacz: księgi hypoteczne.)	
— Wniosek posła Szpunara względem zaprowadzenia ksiąg gruntowych	85
— Pierwsze czytanie wniosku i odesłanie do komisji prawniczej	122
— Przedłożenie rządowe: projekt ustawy o księgach hypotecznych i ordynacji hypotecznej	94
— Pierwsze czytanie tego przedłożenia i odesłanie do komisji prawniczej	126
— Wniosek posła Kabata co do wyboru komisji prawniczej	71, 81
— Wybór komisji prawniczej	113
— Uzupełniający wybór jednego członka	388
— Sprawozdanie i wnioski komisji prawniczej	1592
— Dyskusya nad projektem ustawy i ordynacji hypotecznej	1592, 1599
— Wniosek p. Ławrowskiego co do ksiąg hypotecznych	1593
— (Uwagi c. k. Komisarza)	1595)
— Uchwała nad wnioskiem komisji prawniczej	1599

I.

Interpelacya ks. Kuziemskiego.	
Uchwała. (Obacz: Obwieszczenie ustaw krajowych.)	
Instancya (najwyższa.) Wniosek posła Koczyńskiego o ustanowienie w Krakowie najwyższej instancji sądowej, odesłany wprost do komisji prawniczej	1759
Instrukcyja. (Obacz: Wydział krajowy.)	
Interpelacya. Posła Agopsowicza o rewizyę w Widynowie	644
„ Odpowiedź c. k. Komisarza	725
„ posła hr. Badeniego co do opłat mostowych na Wiśle	861
„ Odpowiedź c. k. Komisarza	1427
„ posła Borysikiewicza w sprawie gminy Szydłowce	964
„ Odpowiedź c. k. Komisarza	1408
„ posła Demkowa o wniosek co do zmiany ustawy rekrutacyjnej	1714
„ Odpowiedź posła Kraińskiego	1714

<i>Stronica</i>	<i>Stronica</i>		
Interpelacya. Posła Dwolińskiego o petycyę gminy Winiatyńce	1095	Interpelacya. Odpowiedź posła Sawczyńskiego	1222
„ Odpowiedź ks. Marszałka krajowego	1095	„ Posła ks. Kuryłowicza w sprawie zapomogi	431
„ posła Dziewońskiego o petycyę gmin Rzeszotary i Podstolice	936	„ Odpowiedź ks. Marszałka krajowego	431
„ Odpowiedź ks. Marszałka krajowego	1013	„ posła ks. Kuryłowicza w sprawie głodowej	1553
„ posła ks. Ginilewicza co do służebnictw	296	„ Odpowiedź ks. Marszałka krajowego	1554
„ Odpowiedź posła Krzczunowicza	327	„ posła ks. Kuziemskiego o tłumaczenie kodeksu cywilnego na język ruski	259
„ posła ks. Ginilewicza o wydatki na „sarta tecta“	865	„ Odpowiedź c. k. Komisarza	273
„ Odpowiedź c. k. Komisarza	1953	„ posła Landesbergera co do wniosku o równouprawnieniu żydów	842
„ posła ks. Ginilewicza o rozdawanie nasienia rzepy	1649	„ Odpowiedź posła Boczkowskiego	1184
„ Odpowiedź ks. Marszałka krajowego	1649	„ posła Łepkaluka co do podania gminy Tudiów (bez odpowiedzi)	1778
„ posła hr. Golejewskiego w sprawie głodowej	256	„ posła Łepkaluka względem spichrza gromadzkiego w Pistyniu (bez odpowiedzi)	1856
„ Odpowiedź ks. Marszałka krajowego	256	„ posła ks. Łozińskiego o fundacyę Gajewskiego w Jaworowie	1648
„ posła hr. Golejewskiego w sprawie głodowej	324	„ Odpowiedź c. k. Komisarza	1953
„ Odpowiedź ks. Marszałka krajowego	324	„ posła ks. Mogilnickiego o sądach austregalnych	296
„ posła hr. Golejewskiego o rabunek w w Jezierzanach	602	„ Odpowiedź c. k. Komisarza	324
„ Odpowiedź c. k. Komisarza	602, 725	„ posła ks. Naumowicza o wstrzymanie egzekucyi podatków	322
„ posła hr. Golejewskiego o gwałt popełniony w Roztokach	935	„ Odpowiedź c. k. Komisarza	322, 523
„ Odpowiedź c. k. Komisarza	936	„ posła ks. Pawlikowa w sprawie petycyi ks. Topolnickiego	1663
„ posła hr. Golejewskiego co do należytości na rzecz gmin za budowę gościńca Sielec-Zaleszczyki	1330	„ Odpowiedź ks. Marszałka krajowego i posła Boczkowskiego	1663, 1664
„ Odpowiedź c. k. Komisarza	1331	„ posła ks. Pietruszewicza co do wniosku o język ruski w Sejmie	991
„ posła ks. Guszalewicza o gwałt popełniony w Hinkowcach	965	„ Odpowiedź posła Smolki	1067
„ Odpowiedź c. k. Komisarza	1954	„ posła hr. Potockiego Adama o dwie petycyę miasta Krakowa	918
„ posła Hubickiego co do nieprawnej egzekucyi podatków w Złoczowskiem	294	„ Odpowiedź posła Boczkowskiego	918
„ Odpowiedź c. k. Komisarza	324	„ posła Rejznera o noszenie stroju narodowego	581
„ posła Hubickiego względem dowolności naczelnika obwodu złoczowskiego w sprawie służebnictw	749	„ Odpowiedź c. k. Komisarza	584
„ Odpowiedź c. k. Komisarza	1406	„ posła ks. Sanguszki co do terminu reklamacyj katastralnych	371
„ posła Hubickiego względem agitacyi naczelnika obwodu złoczowskiego	1603	„ Odpowiedź c. k. Komisarza	371
„ Odpowiedź c. k. Komisarza	1604, 1953	„ posła ks. Sanguszki o statut gminny dla miasta Tarnowa	1856
„ posła Koczyńskiego co do rozdawnictwa stypendyów	1877	„ Odpowiedź ks. Marszałka krajowego	1856
„ Oświadczenie c. k. Komisarza	1878	„ posła Starowiejskiego o wstrzymanie egzekucyi podatków w Krakowskiem	323
„ posła Kowbasiuka co do należytości gminy Soroki za budowę gościńca	1796	„ Odpowiedź c. k. Komisarza	323
„ Odpowiedź c. k. Komisarza	1796	„ posła Starowiejskiego o fundacyę Zaremby w Krośnie	323
„ posła Kozłowskiego w sprawie zapomogi dla niewłościan	1128	„ Odpowiedź c. k. Komisarza	724
„ Odpowiedź posła Boczkowskiego	1129	„ posła Stockiego co do robót szarwar-kowych	1602
„ posła Kozłowskiego o spóźnianie się druku sprawozdań stenograficznych	1221	„ Odpowiedź c. k. Komisarza	1602

	<i>Stronica</i>
Interpelacya. Posła Trochanowskiego o święceniu dni świątecznych	679
Odpowiedź c. k. Komisarza	679
„ posła Trzecieckiego co do wydawania kart legitymacyjnych wyborcom	1602
Odpowiedź c. k. Komisarza	1953
„ posła Zyblikiewicza w sprawie zarządu fundacyi hr. Skarbka	841
Odpowiedź posła Boczkowskiego	897
„ posła Żuka - Skarszewskiego o fundusz zapomogi dla gmin podatrzańskich	774
Odpowiedź c. k. Komisarza	1427
„ posła Żuka - Skarszewskiego co do ogłoszeń rządowych w „Krakauer - Zeitung“	1301
Odpowiedź c. k. Komisarza	1954
Jura stolae. Wniosek posła Kowbasiuka względem „jura stolae“	497
— Pierwsze czytanie tego wniosku i odesłanie do komisji administracyjnej	825
— Sprawozdanie komisji administracyjnej, wniosek i dyskusya	1375, 1379
— Uwagi c. k. Komisarza	1377
— Uchwała	1379
Izba (sejmowa.) (Obacz: Sekeye.)	

J.

Jabłonowska Marya, księżna. Petycyja załatwiona	1031
Jagielloński (Uniwersytet.) (Obacz: Uniwersytet.)	
Św. Jana (zakład naukowy żeński.) Obacz: Kraków; Szkoła.)	
Jarosław. Wniosek posła hr. Badeniego o osobny statut dla miasta	1300
— Odesłany wprost do komisji dla statutów miejskich	1301
— Petycyja gminy o zniesienie przymusowej nauki języka ruskiego, sprawozdanie komisji petycyjnej i wniosek	1044
— Wniosek posła ks. Pawlikowa o przejście nad tem do porządku dziennego	1045
— Uchwała	1045
Jaworów. (Obacz: Interpelacya posła ks. Łozińskiego.)	
Jastrzębski Edmund. Petycyja załatwiona	277
Jazłowiec. Petycyja, sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała	501
Jezierzany. (Obacz: Interpelacya posła hr. Golejewskiego.)	
Język (urzędowy w Sejmie.) Wniosek posła ks. Pietruszewicza o język ruski w Sejmie	188
— Pierwsze czytanie tego wniosku	397
— Uznanie wniosku nagłym i odesłanie do Wydziału krajowego	402

Język. Interpelacya wnioskodawcy. (Obacz: Interpelacya.)	991
— Wniosek p. hr. Borkowskiego co do języka sejmowego	405
— Pierwsze czytanie tego wniosku	592
— Odesłanie wniosku do Wydziału krajowego	595
— Sprawozdanie Wydziału krajowego o wnioskach pp. ks. Pietruszewicza i hr. Borkowskiego co do języka urzędowego w Sejmie, wnioski Wydziału krajowego i dyskusya	1909, 1929
— Wniosek posła hr. Gołuchowskiego o przyjęcie bez dyskusyi wniosków Wydziału krajowego	1915
— Wniosek posła hr. Gołuchowskiego co do trzeciego czytania tekstu polskiego i i ruskiego	1925
— Uchwała	1928
— Protest posła hr. Golejewskiego przeciw uchwale o języku ruskim w Sejmie	1958
— Zapowiedzenie oświadczenia posła Zyblikiewicza przeciw temu protestowi	1958

K.

Kamieniec Stary. Petycyja, sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała	443
Kancelerstwo. Wniosek naglący posła Henryka hr. Wodzickiego w sprawie kancelerstwa dla Galicyi	1371
— Odesłanie jego do Wydziału krajowego	1374
— Sprawozdanie i wniosek Wydziału krajowego w tej sprawie	1410
— Dyskusya nad tym wnioskiem	1410, 1421
— Wnioski posła ks. Kuziemskiego o przejście nad nim do porządku dziennego	1413
— Oświadczenie posła ks. Pawlikowa imieniem posłów ruskich	1415
— Projekt próby do tronu o kancelerstwo i dyskusya nad nim	1421, 1422
— Uchwała i wybór deputacyi do Najjaśniejszego Pana	1423, 1426
— Sprawozdanie Wydziału krajowego o deputacyi do Najjaśniejszego Pana w tej sprawie	1449
Kaniów Stary. Petycyja, sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała	650
Karty legitymacyjne. (Obacz: Legitymacyjne karty).	
Kasy pożyczkowe. Wniosek posła ks. Pawlikowa względem zaprowadzenia gromadzkich kas pożyczkowych	188

<i>Stronica</i>	<i>Stronica</i>
Kasy pożyczkowe. Pierwsze czytanie tego wniosku i odesłanie do komisji administr.	481, 485
Kataster. Wniosek naglący posła ks. Sanguszki o przedłużenie terminu do reklamacji przeciw szacunkom katastralnym, odesłany wprost do Wydziału krajowego	205
— Sprawozdanie Wydziału krajowego i wniosek	215
— Uchwała	216
— Wniosek Wydziału krajowego co do wyboru komisji katastralnej	273
— Uchwała nad tym wnioskiem	274
— Wybór komisji katastralnej	297
— Oświadczenie posła Ławrowskiego co do nieprzyjęcia wyboru	297
— Wybór uzupełniający	298
— Wniosek posła hr. Gołuchowskiego co do jawności tej komisji	299
(Interpelacya ks. Sanguszki)	371)
— Uwiadomienie o przedłużeniu terminu do reklamacji przeciw szacunkom katastr.	406
— Pismo Jego Ekscel. Namiestnika w tym względzie	491
— Wniosek posła Boczkowskiego o odesłanie petycji, dotyczących się katastro do komisji katastralnej	574
— Sprawozdanie Wydziału krajowego o katastralnem szacowaniu gruntów, odesłane wprost do komisji katastralnej	467
— Sprawozdanie i wniosek komisji katastralnej w przedmiocie katastro	1934
— Dyskusya nad tym wnioskiem	1942, 1949
— Oświadczenie c. k. Komisarza	1948
— Uchwała	1949
— Wniosek komisji katastralnej co do petycji w sprawie katastro	1952, 1953
Klasztorów (przełożeni). (Obacz: Kraków).	
Koczyński (poseł). (Obacz: Interpelacya; Lichwa; Wybory).	
Kodeks (cywilny). (Obacz: Interpelacya ks. Kuziemskiego).	
Koleje (żelazne). Wniosek posła Smolki o stosunku kolei żelaznych do kraju	114
— Pierwsze czytanie tego wniosku i odesłanie do komisji administracyjnej	153, 157
— Wniosek posła Henryka hr. Wodzickiego co do opłaty dodatków do podatków z dochodu krajowych kolei żelaznych	795
— Odesłany bez popierania do komisji administracyjnej	796
— Sprawozdanie i wniosek komisji administracyjnej w sprawie kolei żelaznych	1355
— Dyskusya nad nim	1355, 1382
— Uchwała	1383
Koleje (żelazne.) Wniosek naglący posła ks. Sanguszki co do budowy kolei żelaznych do Brodów i Tarnopola	1604
— Odesłany bez drukowania do Wydz. kr.	1604
Kołomyja. Petycyja załatwiona	1043
Kombornia. Petycyja załatwiona	700
Kominiarze (wiejscy). Wniosek posła ks. Kaczyły o kominiarzach wiejskich	431
— Pierwsze czytanie tego wniosku i odesłanie do komisji administracyjnej	687, 689
— Sprawozdanie i wniosek komisji administracyjnej w tej sprawie	897
— Dyskusya nad nim	897, 900
— Uchwała	900
Komisya. (Obacz: Fizyograficzna komisya. „ (Obacz: Zapomoga.)	
Konieczkowa. Petycyja załatwiona	649
Konkurencyja (drogowa.) (Obacz: Drogi.) „ (kościelna.) (Obacz: Kościół.)	
Konkurencyja (szkolna.) (Obacz: Szkoła.)	
Kornicki Michał. Petycyja, sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała	434
Korolówka. Petycyja załatwiona	434
Kościół. Przedłożenie rządowe: projekt ustawy o konkurencyi kościelnej	48
— Pierwsze czytanie tego projektu	86
— Wniosek psł. ks. Ruczki co do wyboru osobnej komisji do projektów o konkurencyi	86
— Wnioski Wydziału krajowego, odnoszące się do konkurencyi kościelnej odesłane do tej samej komisji	87
— Wybór komisji konkurencyjnej	114
— Wzmocnienie jej na wniosek ks. Ruczki i wybór uzupełniający	1380, 1383
— Wniosek posła ks. Ruczki o odesłanie projektu ustawy o konkurencyi kościelnej napowrót do komisji	1368
— Sprawozdanie komisji konkurencyjnej w przedmiocie konkurencyi kościelnej; projektu ustawy i dyskusya nad nim	1760, 1778, 1797, 1839
— Protest posła ks. Szwedzickiego przeciw uchwale §. 3. projektu	1838
— Wniosek posła Kraińskiego co do funduszu zapasowego na budynki kościelne	1763
— Wnioski dodatkowe posła Gniewosza	1767
— Wniosek posła ks. Stępka względem pokrycia niektórych potrzeb kościelnych	452
— Pierwsze czytanie tego wniosku i odesłanie do komisji konkurencyjnej	689
— Sprawozdanie komisji konkurencyjnej	1768
— Wniosek posła Bocheńskiego o uchylenie ustawy o konkurencyi kościelnej	1769

<i>Stronica</i>	<i>Stronica</i>		
Kościół. Dyskusya nad temi wnioskami dodatkowemi	1847	4) Przełożonych klasztorów	1033
— Uwagi c. k. Komisarza 1805, 1825, 1833, 1842		5) Szykarzów i t. p.	693
— Uzupełniające postanowienia do ustawy o konkurencyi kościelnej i dyskusya 1898, 1901		6) Rady Towarzystwa dobroczynności 991	
— Uchwalenie całej ustawy	1901	7) Zakładu naukowego żeńskiego u Św. Jana. (Obacz: Szkoła.)	
— (Obacz: Jura stolae. Meszne; Prebendy; Terna; Wikaryusze: Zabezpieczenie.)		Kraków. Petycye, odnoszące się do miasta Krakowa, wraz ze sprawozdaniem komisji budżetowej:	
Kościół Św. Anny. (Obacz: Kraków.)		1) Dozoru kościoła Św. Anny o zaliczkę na restauracyę	1444
„ N. P. Maryi. (Obacz: Kraków.)		— Dyskusya i wniosek posła Majera w tej sprawie	1444, 1446
Koszta (podróży.) Obacz: Wikaryusze.)		— Powtórne sprawozdanie komisji budżetowej i dyskusya	1464
„ Petycya sześciu posłów włościańskich o zwrócenie kosztów podróży, sprawozdanie komisji petycyjnej, dyskusya i uchwała	646, 649	— Uchwała	1466
Koszta (sanitarne.) (Obacz: Lekarze.)		2) Dozoru kościoła N. P. Maryi o zaliczkę na restauracyę ołtarza Wita Stwosza 1442	
Krakauer-Zeitung. (Obacz: Interpelacya p. Żuka-Skarszewskiego.)		— (Obacz: Teatr; Uniwersytet; Zakłady.)	
Kraków. Wniosek p. Samelzona o nadanie statutu gminnego dla miasta Krakowa z przedłożeniem projektu tego statutu 129		Krawców (poseł.) (Obacz: Koszta podróży.)	
— Wniosek posła Rutowskiego o wybranie osobnej komisji dla statutów miast	331	Kredytowe (Towarzystwo.) (Obacz: Towarzystwo.)	
— Wybór komisji statutowej	375, 371	Krościenko. Petycya, sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała	436
— Pierwsze czytanie wniosku posła Samelzona o stacjie dla miasta Krakowa i odesłanie do komisji statutowej	393	Krosno. (Obacz: Fundacya Zaremby.)	
— Sprawozdanie komisji statutowej o stacjie dla miasta Krakowa	468	Księgi hipoteczne. (Obacz: Hyp. księgi.)	
— Dyskusya nad projektem statutu gminnego dla miasta Krakowa 568, 604, 623, 656, 679		L.	
— Wniosek posła ks. Sanguszki o uchwalenie dla Krakowa tylko ordynacyi wyborczej 607		Lasy. (Obacz: Służebnictwa.)	
— Uwagi c. k. Komisarza 616, 617, 639, 673, 709		Laszki. Petycya załatwiona	695
— Zastrzeżenie posła Samelzona	666	Legitymacyjne (karty.) (Obacz: Interpelacya posła Trzecieckiego.)	
— Projekt ustawy wstępnej do statutu dla miasta Krakowa i dyskusya	706, 709	Lekarze. Wniosek posła Starucha co do opłaty lekarzy i komisyj w epidemiach 188	
— Wniosek posła Zybliekiewicza w sprawie statutu krakowskiego	708	— Pierwsze czytanie tego wniosku i odesłanie do komisji administracyjnej	486
— Uchwała ustawy wstępnej i statutu dla miasta Krakowa	710	— Sprawozdanie komisji administracyjnej, wniosek, dyskusya i uchwała	824
— Uwiadomienie ks. Marszałka krajowego co do wątpliwości w tłumaczeniu statutu krakowskiego i uchwała w tym względzie 1161, 1162		— Wniosek posła Trochanowskiego względem lekarzów kąpielowych, odesłany wprost do Wydziału krajowego	751
— Pismo J. E. Namiestnika z uwiadomieniem o sankcyi tego statutu	1450	„ (Obacz: Podwoły.)	
— Petycye odnoszące się do miasta Krakowa wraz ze sprawozdaniem komisji petycyjnej i uchwałą:		Leonowiczowa Anastazyja. Petycya o wsparcie, sprawozdanie komisji budżetowej, wniosek i dyskusya	1392, 1393
1) Arcybractwa banku pobożnego	1030	Uchwała	1528
2) Magistrów farmacyi	1051	Leśne (Towarzystwo.) (Obacz: Towarzystwo.)	
3) Malarzów i rzeźbiarzów	991	Leśniowska Ludwika. Petycya załatwiona	440
		Lichwa. Wniosek posła Koczyńskiego o zmianę ustaw o lichwie	166
		— Czytany po raz pierwszy i odesłany do komisji prawniczej	394

<i>Stronica</i>	<i>Stronica</i>		
Lichwa. Wniosek posła Smolki o zniesienie praw o lichwie	188	Meszne. Wniosek psl. ks. Ruczki o przejście do porządku dziennego nad tą sprawą	1275
— Czytany po raz pierwszy i odesłany do komisji prawnej	485	— Uwagi c. k. Komisarza	1277, 1281
Lipie. Petycja załatwiona	696	— Uchwała wniosków komisji	1282
Lisiewicz. Petycja, sprawozdanie komisji petycyjnej i dyskusya	837, 839	Miazga Aleksander. Petycja, sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała	650
Uwagi c. k. Komisarza	837	Mielnica. Petycja włościan powiatu załatwiona	433
Wniosek posła Zybliekiewicza o odesłanie tej petycji napowrót do komisji	839	Mierzwiński Jan. Petycja, sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała	436
Uchwała	839	Mięso. (Obacz: Podatek konsumcyjny).	
Lorch. Petycja, sprawozdanie komisji petycyjnej i dyskusya	506, 513	Młynarstwo. Wniosek posła Zahorójka względem młynarstwa	144
— Uwagi c. k. Komisarza	509, 513	— Pierwsze czytanie jego i odesłanie do komisji administracyjnej	338, 340
— Uchwała	513	Moratorynn. (Obacz: Weksle).	
Lutowiska. Petycja gmin powiatu, sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała	385	Mostowe. (Obacz: Interpelacya posła hr. Badeniego).	
Lwów. Petycja miasta o statut z załączeniem projektu statutu	493	Muzyczne (Towarzystwo). (Obacz: Towarzystwo).	
— Sprawozdanie komisji statutowej i wniosek większości i mniejszości komisji	1284	Myto. Wniosek posła ks. Ustyanowicza co opłaty myta	320
— Dyskusya nad projektem statutu dla miasta Lwowa	1284, 1302	— Pierwsze czytanie jego i odesłanie do komisji administracyjnej	718, 720
— Uwagi c. k. Komisarza	1295, 1302, 1304, 1305		
— Postarowania przemijające i ustawa wstępna do statutu	1318	N.	
— Uchwała statutu dla miasta Lwowa	1367	Nauczyciele (więjscy.) Wniosek posła Koroluka względem nauczycieli wiejskich	165
L.		— Pierwsze czytanie jego i odesłanie do komisji edukacyjnej	396
Lepkałuk (poseł.) (Obacz: Koszta podróży).		„ Wniosek p. ks. Trzeszczakowskiego o seminariach nauczycielskich	474
M.		— Pierwsze czytanie jego i odesłanie do komisji edukacyjnej	826
Magazyny. (Obacz: Sól).		„ Wniosek posła ks. Ginilewicza o pensyę dla wdów i sierót po nauczycielach wiejskich (nie czytany)	751
Magierów. Petycja w sprawie szkolnej, sprawozdanie komisji petycyjnej i dyskusya	1045	„ Wniosek naglący posła ks. Ruczki o dotacyę dla nauczycieli szkół ludowych, odesłany do Wydziału krajowego wprost	1895
— Wniosek p. ks. Ginilewicza w tej sprawie	1045	„ Petycja nauczycieli trywialnych dekanatu horodeńskiego, sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała	442
— Uchwała	1047	„ Petycja nauczycieli trywialnych W. Księstwa Krakowskiego, sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała	513
Magistrowie (farmacyi.) (Obacz: Kraków).		Nauka. (Obacz: Szkoła).	
Malarze. (Obacz: Kraków).		Narajów. Petycja, sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała	433
Małżeństwo. (Obacz: Rezerwiści).		Niedostatek. (Obacz: Głód).	
Mandatów (poselskich złożenie). (Obacz: Posłowie).		Nikorowicz Mikołaj (ksiądz). (Obacz: Balińce).	
Manifest. (Obacz: Adres do tronu).		Nowosiółka. Petycja, sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała	499
N. P. Maryi (kościół.) (Obacz: Kraków; Kościół).			
Meszne. Wniosek posła Rusieckiego względem wykupna „mesznego“	432		
— Pierwsze czytanie tego wniosku i odesłanie do komisji administracyjnej	825, 826		
— Sprawozdanie i wnioski komisji administracyjnej	1272		
— Dyskusya	1272, 1282		

<i>Stronica</i>	<i>Stronica</i>
Nowy Sącz. Wniosek posła Gutowskiego o statut gminny dla Nowego Sącza, odesłany wprost do komisji dla statutow mijskich	644
O.	
Obłaziński. Petycja, sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała	434
Obszary dworskie. (Obacz: Gmina).	
Obwieszczenie (ustaw krajowych). — Wniosek nagłący posła Kabata co do obwieszczenia ustaw krajowych, odesłany wprost do Wydziału krajowego	1507
— Sprawozdanie Wydziału krajowego w tym przedmiocie, wniosek i dyskusya 1929, 1934	
— Wniosek posła hr. Gołuchowskiego o tłumaczenie ustaw na język ruski	1934
— Uchwała	1934
Ogłoszenia (rządowe). Wniosek posła Żuka Skarszewskiego co do ogłoszeń urzędowych w „Gazecie Lwowskiej,” nieczytany więcej	864
— Odesłany do komisji prawniczej	1065
„ (Obacz: Interpelacya p. Żuka Skarszewskiego).	
Ogrodnicza (szkoła we Lwowie). (Obacz: Szkoła).	
Olesko. Petycja gmin katolickich powiatu załatwiona	436
Oplata. (Obacz: Egzekucye). „ (mostowa). (Obacz: Interpelacya posła hr. Badeniego). „ (sanitarna.) (Obacz: Lekarze). „ (szkolna.) (Obacz: Szkoła).	
Ordynacya (hypoteczna). (Obacz: Hypoteczne księgi). „ (sejmowa). (Obacz: (Statut krajowy). „ (wyborcza dla gmin). Obacz: Gmina). „ (wyborcza dla rad powiatowych.) (Obacz: Gmina)	
Ossolińskich Zakład narodowy. Petycja kuratoryi tego zakładu załatwiona	437
Ostapie. Petycja gminy, sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała	504, 506
Oświadczenie. (Obacz: Fundusze; Kaucerstwo; Kataster; Wybory).	
P.	
Patronat szkół. (Obacz: Szkoła).	
Pawulski Jan. Petycja o dodatek do emerytury, sprawozdanie komisji budżetowej, wniosek i dyskusya	1393
Pawulski Jan. Uchwała	1528
Pensye. (Obacz Nauczyciele).	
Petycje. Uchwała względem wyboru komisji petycyjnej	68
— Wybór komisji petycyjnej	83
— Wniosek posła Boczkowskiego o wzmocnienie komisji petycyjnej.	751
— Wybór dla wzmocnienia komisji petycyjnej	752, 755
— Sprawozdania komisji petycyjnej 376, 432, 498, 646, 692, 829, 997, 1022	
— Wniosek posła Boczkowskiego względem petycyj dotyczących się zmiany ordynacji wyborczej	375
— Wniosek pp. Boczkowskiego i Laskowskiego o odesłanie petycyj niezadowolonych do Wydziału krajowego	1904
Pismo J. E. c. k. Namiestnika, dotyczące się adresu do tronu (Obacz: Adres do tronu) „ J. E. c. k. Namiestnika z uwiadomieniem o najwyższej sankcyi ustawy w sprawie głodu (Obacz: Głód). „ J. E. c. k. Namiestnika o rozpisaniu nowego wyboru w miejsce Dolańskiego (Obacz: Mandatu złożenie). „ J. E. c. k. Namiestnika o zatwierdzeniu rozkładu dodatków do podatków na 1. kwartał 1866. i o uchwale zrównania roku administracyjnego z słonecznym. (Obacz: Dodatki do podatków; Rok słoneczny). „ J. E. c. k. Namiest. względem przedłużenia terminu do reklamacyj katastralnych. (Obacz: Kataster). „ J. E. c. k. Namiest. z uwiadomieniem o asygnacyi zasiłku dla Dublan. (Obacz: Dublany). „ J. E. c. k. Namiest., z uwiadomieniem o przyjęciu adresu z dnia 12. Stycznia przez Najjaś. Pana. (Obacz: Adres do tronu). „ J. E. c. k. Namiest., odnoszące się do uchwał w sprawie głodowej (Obacz: Głód). „ J. E. c. k. Namiest. o uchwale Sejmu bukowińskiego w sprawie galicyjskiego Towarzystwa kredytowego. (Obacz: Towarzystwo kredytowe). „ J. E. Ministra Stanu w odpowiedzi na uznanie Sejmu za poparcie pożyczki. (Obacz: Podziękowanie). „ c. k. Prezydium Namiestnictwa z uwiadomieniem o sankcyi statutu dla miasta Krakowa (Obacz: Kraków).	

<i>Stronica</i>	<i>Stronica</i>
Pismo c. k. Prez. Nam. względem uchwały Sejmu bukowińskiego w sprawie galic. Tow. kredyt. (Obacz: Tow. kredytowe).	
„ c. k. Prez. Nam. z oznajmieniem, że Najjaś. Pan przyjął do wiadomości podziękowanie wyrażone przez deputację sejmową u c. k. Namiestnika (Obacz: Adres do tronu).	
„ c. k. Prez. Nam. o zarządzeniu opłat za podwoły ze Skarbu Państwa (Obacz: Podwoły).	
„ c. k. Prez. Nam. z uwiadomieniem o sankcyi uchwały sejmowej co do zmiany §. 13. statutu krajowego. (Obacz: Statut krajowy).	
Pistyn. (Obacz: Interpelacya posła Łepkaluka).	
Płotkiewicz (Antoni). Petycja, sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała	445
Pniów. Petycja, sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała	435
Pobór (do wojska) (Obacz: Rekrutacya).	
Podatek (domowy). Wniosek naglący posła ks. Morgensterna o zmniejszenie podatku domowego, odesłany wprost do Wydziału krajowego	1758
„ (konsumcyjny). Wniosek posła ks. Guszalewicza o podatku konsumcyjnym od mięsa	259
— Pierwsze czytanie jego i odesłanie do Wydziału krajowego	488. 490
— Wniosek Wydziału krajowego względem podatku konsumcyjnego od mięsa	497
— Dyskusya nad nim	523, 532
— Uwagi c. k. Komisarza	524
— Uchwała	532
„ (spadkowy). Wniosek posła Hebdy o podatku spadkowym	115
— Pierwsze czytanie jego i odesłanie do komisji prawniczej	157
„ (zarobkowy). (Obacz: Ustawa przemysłowa).	
„ (Obacz: Dodatki do podatków).	
Podwoły. Wniosek Wydziału krajowego względem usunięcia rubryki wydatków na podwoły z budżetu krajowego, odesłany wprost do komisji budżetowej	790
— Sprawozdanie i wniosek komisji budżetowej co do rubryki podwól	1130
— Dyskusya nad nim	1130—1137
— Uwagi c. k. Komisarza	1133
— Uchwała	1137
— Pismo c. k. Prezydium Namiestnictwa o zarządzeniu opłat za podwoły ze Skarbu Państwa	1601
Podwoły. Wniosek komisji budżetowej o podwodach dla lekarzy	992
— Dyskusya nad nim	992, 997
— Wniosek posła Gniewosza o przejście nad tym przedmiotem do porządku dziennego	993
— Uwagi c. k. Komisarza	995
— Uchwalenie wniosku posła Gniewosza	997
Podstolice. (Obacz: Interpelacya posła Dziewońskiego).	
Podział administracyjny kraju.	
— Przedłożenie rządowe względem administracyjnego podziału Galicyi	146
— Pierwsze czytanie i wybór osobnej komisji na wniosek posła Zyblikiewicza	167
— Rezultat wyboru tej komisji	138
— Sprawozdanie tej komisji, projekt ustawy i dyskusya nad nim	1605, 1629, 1649
— Wnioski tej komisji względem podziału obwodów i dyskusya nad nimi	1680, 1760
— Wnioski odnoszące się do tej sprawy:	
posła ks. Pawlikowa	1617
posła Zyblikiewicza	1655
posła Hubickiego	1656
posła hr. Golejewskiego	1660
— Uwagi c. k. Komisarza rządowego w ciągu dyskusyi	1626, 1642, 1649, 1654
— Uchwała Ustawy względem administracyjnego podziału kraju	1760
„ (izby sejmowej). (Obacz: Sekcye).	
Podziękowanie. Wniosek ks. Marszałka krajowego względem wysłania delegacyi do J. E. Namiestnika dla podziękowania Najjaś. Panu za koncesye, udzielone dla obliżów pożyczkowych kraju	1227
— Wniosek posła Lud. Skrzyńskiego o wyrażenie podziękowania Jch EE. Ministrom Stanu i Skarbu, tudzież innym osobom za przyczynienie się do zawarcia pożyczki krajowej	1227
— Sprawozdanie ks. Marszałka krajowego o delegacyi do J. E. Namiestnika	1283
— Pismo J. E. Ministra Stanu w odpowiedzi na podziękowanie Sejmu	1450
— Pismo c. k. Prezydium Namiestnictwa z oznajmieniem, że Najjaś. Pan raczył przyjąć do wiadomości podziękowanie Sejmu	1484
„ (za udzieloną amnestyę). (Obacz: Adres do tronu).	
Pokrycie (funduszu krajowego). (Obacz: Budżet).	

<i>Stronica</i>	<i>Stronica</i>
Pokrycie (potrzeb kościelnych). (Obacz: Kościół).	Propinacya. Uchwała 769
Pol Wincenty. Wniosek posła ks. Ruczki o emeryturę dla Winc. Pola 128	— Wniosek posła Adama hr. Potockiego co do wykupna prawa propinacyi, odesłany do Wydziału krajowego 1406
— Pierwsze czytanie jego i odesłanie do komisji budżetowej 265, 266	Prośba (do tronu). (Obacz: Kanclerstwo).
— Cofnięcie tego wniosku 1253	Prot est. Posła hr. Golejewskiego przeciw uchwale o języku ruskim w Sejmie. (Obacz: Język).
Policya (zdrowia). Wniosek p. Lipczyńskiego o urządzeniu policji zdrowia 492	„ Posła ks. Szwedzickiego przeciw uchwale o konkurencyi kościelnej. (Obacz: Kościół.)
— Pierwsze czytanie jego i odesłanie do Wydziału krajowego 790	Protokół. Ostatniego posiedzenia sesji sejmowej z r. 1863. 5
Pomniki (historyczne). (Obacz: Budżet).	— Dyskusya nad protokołem 20. posiedzenia 370
Poprawki. (Obacz: Nazwiska stawiających wnioski w Indeksie osób).	— „ „ „ 21. „ 387
Posłowie (sejmowi). Złożenie mandatu poselskiego: 1) Dolańskiego 319	— „ „ „ 23. „ 427
2) Rogalińskiego 749	— Sprostowanie protokołu 32. posiedzenia 620
„ (Obacz: Dyety; Koszta podróży; Przyrzeczenie; Sekcye; Urlopy; Wybory. Wreszcie patrz w Indeksie osób).	— „ „ „ 38. „ 771
Postanowienia (przemijające do statutu miasta Lwowa. (Obacz: Lwów).	— „ „ „ 20. lutego 1866. 1485
„ (uzupełniające do ustawy o konkurencyi kościelnej. (Obacz: Kościół).	— Uwagi posła ks. Pawlikowa do protokołu 63. posiedzenia 1425
Potrzeby (kościelne). (Obacz: Kościół).	— Uwagi posła Krzczunowicza co do układania protokołów sejmowych 1793
Pożyczka. Przedłożenie rządowe co do asygnacyi pożyczki pół miliona ze Skarbu Państwa 145	Przedłożenia (rządowe). Ordynacya hipoteczna. (Obacz: Hipoteczne księgi).
— Odesłanie bez drukowania do komisji głodowej 146	— Ordynacya wyborcza dla gmin. (Obacz: Gmina).
— Sprawozdanie komisji głodowej. (Obacz: Głód).	— Ordynacya wyborcza dla rad powiatowych. (Obacz: Gmina).
— (Obacz: Kasy pożyczkowe).	— Preliminarz budżetu krajowego na rok 1866. (Obacz: Budżet).
Prawidła (względem dyet dla urzędników krajowych). (Obacz: Wydział krajowy).	— Preliminarz funduszów indemnizacyjnych „ (Obacz: Budżet).
Prebendy. Wniosek posła Demkova względem prawa prezentacyi prebend 588	— Co do środków zaradzenia niedostatkowi. (Obacz: Głód.)
— Odesłany bez motywowania do Wydziału krajowego 1380	— Projekt co do zmiany statutów galicyjskiego Towarzystwa kredytowego. (Ob. Towarzystwo kredytowe).
„ (Obacz: Terna).	— Projekt ustawy gminnej. (Obacz: Gmina)
Preliminarz (na rok 1866). (Obacz: Budżet).	— Projekt ustawy o obszarach dworskich. (Obacz: Gmina).
Premia. (Obacz: Zwierzęta drapieżne).	— Projekt ustawy o Reprezentacyi powiatowej. (Obacz: Gmina).
Projekta (ustaw). (Obacz: Przedłożenia rządowe i Ustawy).	— Projekt ustawy o konkurencyi kościelnej. (Obacz: Kościół).
Propinacya. Wniosek posła Żuka Skarszewskiego w sprawie propinacyi 127	— Projekt ustawy o patronacie szkolnym. (Obacz: Szkoła).
— Pierwsze czytanie tego wniosku i uchwalenie wyboru komisji propinacyjnej 260	— Projekt ustawy o konkurencyi szkolnej. (Obacz: Szkoła).
— Wybór komisji propinacyjnej 297	— Projekt ustawy o konkurencyi drogowej. (Obacz: Drogi).
— Wybór uzupełniający i ściślejszy 298	— Projekt ustawy o księgach hipotecznych. (Obacz: Hipoteczne księgi).
— Sprawozdanie i wniosek komisji prop. 727	— Projekt ustawy wodnej. (Obacz: Woda.)
— Dyskusya nad wnioskiem komisji 728, 752	
— Uwagi c. k. Komisarza 735, 766	

<i>Stronica</i>	<i>Stronica</i>
Przedłożenia rządowe. Wniosek co do zrównania roku administracyjnego ze słonecznym. (Obacz: Rok słoneczny).	
— W sprawie funduszków krajowych. (Ob. Fundusze krajowe).	
— W sprawie asygnacji pożyczki półmilionowa ze Skarbu. (Obacz: Pożyczka).	
— Względem administracyjnego podziału Galicyi. (Obacz: Podział).	
Przedłużenie (sesyi) (Obacz: Sejm).	
Przełożeni (klasztarów). (Ob. Kraków).	
Przemowa: J. E. c. k. Namiestnika i ks. Marszałka kraj. przy otwarciu sesyi	1
„ ks. Marszałka kraj. przy zamknięciu sesyi	1964
„ J. E. c. k. Namiestnika przy zamknięciu sesyi	1965
„ Posła ks. biskupa Manastyrskiego przy zamknięciu sesyi	1965
(Patrz w Indeksie osób).	
Przemysł. (Obacz: Franciszkanie).	
Przemysłowa (ustawa). (Obacz: Ustawa).	
Przepisy (względem kosztów przesiedlenia urzędników krajowych). (Obacz: Wydział krajowy).	
Przewozy. Wniosek posła Koroluka o przewozach na rzekach	751
— Odesłany wprost do komisji wodnej	752
— Sprawozdanie i wniosek komisji wodnej	1897
— Uchwała	1897
Przydzielenie (do sekcji). (Obacz: Sekcje).	
Przyrzeczenie (posłów)	44, 101, 341, 498, 727
R.	
Rad y (powiatowe). (Obacz: Gmina).	
Raniszów. Petycja załatwiona	699
Regulamin (sejmowy). (Obacz: Sejm).	
Reklamacye. (Obacz: Kataster).	
Rekrutacya. Wniosek posła Demkowa o rekrutacyi	145
— Pierwsze czytanie jego i odesłanie do komisji administracyjnej	337
— Wniosek posła hr. Russockiego o zrównanie prawa o rekrutacyi	322
— Pierwsze czytanie jego i odesłanie do komisji administracyjnej	591
— Wniosek posła Szpunara o uregulowaniu poboru do wojska (nie czytany więcej)	522
Reprezentacya (krajowa). (Obacz: Sejm).	
Rewidenci (sejmowi). Wybór rewidentów sejmowych	5, 8
— Wybór uzupełniający jednego rewidenta	8, 13
— „ dalszy sześciu rewidentów	45, 47
Rewidenci. Złożenie funkcyi rewidenta przez posła hr. Henryka Wodzickiego	320
— Wybór uzupełniający w jego miejsce	376, 391
— Złożenie funkcyi rewidentów przez poposłów, Gniewosza i hr. Ludwika Wodzickiego	603
— Wybór uzupełniający w ich miejsce	603, 623
Rewizya. (Obacz: Ustawa przemysłowa).	
Rezerwiści. Wniosek posła ks. Stępka o małżeństwach rezerwistów	539
— Odesłany bez czytania do komisji administracyjnej	968
— Sprawozdanie i wniosek komisji administracyjnej	1379
— Uchwała	1380
Rezygnacya. (Obacz: Wydział krajowy).	
Rogaliński. (Obacz: Posłowie).	
Rok (słoneczny). Przedłożenie rządowe względem zrównania roku administracyjnego ze słonecznym	94
— Pierwsze czytanie jego i odesłanie do komisji budżetowej	126
— Sprawozdanie komisji budżetowej, projekt ustawy i dyskusya	167
— Uchwała	168
— Pismo J. E. Namiestnika z uwiadomieniem o zatwierdzeniu uchwały sejmowej względem zrównania roku administracyjnego ze słonecznym	449
Równouprawnienie. (Obacz: Żydzi).	
Roztoki. (Obacz: Interpelacya posła hr. Golejewskiego).	
Rudki. Petycja, sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała.	435
Rzemieślnicy. (Obacz: Rzeszów).	
Rzepa. Wniosek posła ks. Trzeszczakowskiego o zakupno nasienia rzepy na zapomogę dla dotkniętych niedostatkiem, odesłany wprost do Wydziału krajowego	1511
„ (Obacz: Interpelacya posła ks. Ginilewicza).	
Rzepińska. Petycja o wsparcie, sprawozdanie komisji budżetowej, wniosek i dyskusya	1393
— Uchwała	1528
Rzeszotary. (Obacz: Interpelacya posła Dziewońskiego).	
Rzeszów. Petycja miasta o osobny statut gminny z załączeniem projektu statutu	772
— Wniosek posła Zbyszewskiego o odesłanie tej petycji wprost do komisji statutowej	774
— Petycja izraelitów rzeszowskich przeciw projektowi statutu	1012

Rzeszów. Wniosek posła Landesbergera o odesłanie tej petycyi do komisji statutu.	1013
— Petycyja rzemieślników, sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała . . .	440, 442
Rzeźbiarze. (Obacz: Kraków).	

S.

Sambor. Wniosek posła Szemelowskiego o nadanie osobnego statutu dla miasta Sambora	963
— Odesłany wprost do komisji statutowej	964
— Petycyja dzierżawców obwodu, sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała	380
Sankcyja (ustaw). (Obacz: Pisma J. E. Namiestnika).	
„Sarta tecta.“ (Obacz: Interpelacyja posła ks. Ginilewicza).	
Sąd (najwyższy). (Obacz: Instancyja).	
Sądy (austregalne.) Obacz: Interpelacyja posła ks. Mogilnickiego).	
Schnell Franciszek. Petycyja, sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała	829
Sejm. Wniosek naglący posła Ludwika hr. Wodzickiego o przedłużenie sesyi Sejmu krajowego	1014
— Dyskusyja nad nim	1017, 1022
— Uchwała	1022
— Uwiadomienie o dozwolonem przedłużeniu sesyi	1347
— Uwiadomienie o dalszem przedłużeniu sesyi	1649
— Sprawozdanie Wydziału krajowego o regulaminie dla Sejmu	21
— Dyskusyja nad nim	21, 53, 101, 129
— Wniosek posła hr. Borkowskiego o zatrzymanie dawnego regulaminu	23
— Uwagi c. k. Komisarza	28
— Wniosek Wydziału krajowego o prowizyjne przyjęcie regulaminu	30
— Uwagi zastępcy c. k. Komisarza	135
Sejm. (Obacz: Sekretarze. Rewidenci).	
Sekcyje. Podział Izby sejmowej na sekcyje.	5
„ Rezultat ukonstytuowania się sekcyi	20
„ Przydzielenie świeżo przybyłych posłów do sekcyi, a mianowicie:	
posła hr. Badeniego	403
„ Dzie duszyckiego	270
„ Dzie wońskiego	123
„ hr. Fredra	588
„ Kapiszewskiego	123
„ Koczyńskiego	68
„ Kulczyckiego	85
„ Rydzowskiego	123
„ Sawczyńskiego	270

Sekretarze (sejmowi.) Tymczasowe powołanie do funkcyi dawniejszych sekretarzy	5
— Wybór nowych sekretarzy	92
— Wybór powtórny dwóch sekretarzy	93
— Wybór uzupełniający dwóch sekretarzy w miejsce posłów Grocholskiego i Paszkowskiego	1096
Seminarya (nauczycielskie.) (Obacz: Nauczyciele.)	
Sesya (sejmowa.) (Obacz: Sejm).	
Sędziowie (pokoju). Wniosek posła Hubickiego o instytucyi sędziów pokoju	1265
— Wniosek posła Adama hr. Potockiego o odesłanie tego przedmiotu do komisji gminnej	1270
— Sprawozdanie i wniosek komisji gminnej w tej sprawie	1363
— Uchwała	1364
Skarbek Stanisław hr. (Obacz: Fundacyja drohowyżka).	
Skawa. Petycyja, sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała	432
Ślepych (zakład).	
— Petycyja dyrekcji tego zakładu wniesiona przez komisję budżetową	1034
— Uchylenie dyskusyi nad nią na wniosek posła Ławrowskiego	1035
— Powtórne sprawozdanie komisji budżetowej i wniosek	1441
— Uchwała	1528
Służba (krajowa). (Obacz: Wydział krajowy).	
Służebnictwo. Sprawozdanie Wydziału krajowego o służebnictwach	392
— Odesłanie jego do komisji administracyjnej	393
— Wniosek posła Borysikiewicza co do jawności obrad komisji w tej sprawie	393
— Wniosek posła Żabińskiego o wstrzymanie służebnictwa wrębu w lasach spornych	936
— Wniosek posła Żabińskiego o przyspieszenie prac komisji serwitutowych	937
— Wniosek posła Demkowa co do załatwienia spraw serwitutowych	1013
Służebnictwo. (Obacz: Interpelacyja posłów, ks. Ginilewicza i Hubickiego).	
Sobierajski Józefat. Petycyja, sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała	693
Sól. Wniosek posła Zduńca o zapomogę w soli lub niżenia ceny soli	95
— Pierwsze czytanie jego i odesłanie do komisji głodowej	126, 127

<i>Stronica</i>	<i>Stronica</i>		
S ó l. Sprawozdanie i wniosek komisji głodowej	545	Statut (krajowy). Pismo J. E. Namiestnika zawiadomieniem o sankcyi tej uchwały	1757
— Dyskusya nad nim	545, 553	— Wniosek posła Ludwika Skrzyńskiego o zmianę sejmowej ordynacyi wyborczej	406
— Uwagi c. k. Komisarza	549	— Pierwsze czytanie jego i odesłanie do Wydziału krajowego	684, 687
— Odesłanie wniosku napowrót do komisji głodowej	553	— Sprawozdanie i wnioski Wydziału krajowego co do dalszych zmian statutu krajowego i sejmowej ordynacyi wyborczej	1331
— Powtórne sprawozdanie komisji głodowej i wniosek	1368	— Wniosek posła ks. Kuziemskiego o odesłanie tej sprawy do komisji gminnej odrzucony	1332
— Dyskusya nad nim	1368, 1371	— Dyskusya nad projektami ustaw a mianowicie:	
— Oświadczenie c. k. Komisarza i uchwała wniosku	1371	1) Względem powołania na sejm Biskupa krakowskiego i Administratorów diecezji, mających godność biskupią	1332, 1336
— Wniosek posła Ławrowskiego o zakładanie magazynów do sprzedaży soli	258	2) Względem przyznania miastom większej liczby posłów	1336, 1348
— Pierwsze czytanie jego i odesłanie do komisji administracyjnej	533, 534	— Odrzucenie tej ustawy	1348
— Wniosek posła ks. Mogilnickiego o sprzedaży surowicy	272	— Wnioski posłów, Koczyńskiego i Zyblikiewicza co do zmiany składu Reprezentacyi krajowej, i odesłanie ich do Wydziału krajowego	1348, 1351
— Pierwsze czytanie jego i odesłanie do komisji administracyjnej	534, 535	3) Względem uprawnienia do wyborów obywateli zamieszkałych na obszarach dworskich	1351, 1353
Soroki. (Obacz: Interpelacya posła Kowbasinka).		4) Względem prawa posiadaczy dóbr tabularnych do wyboru posłów	1353
Sozański Antoni. Petycyja, sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała	649, 1032	5) Względem prawa wybieralności spółposiadaczy majątków nieruchomych	1354
Śniatyn. Petycyja o spiesznią zapomogę	495	6) Względem zmiany §. 17. sejmowej ordynacyi wyborczej	1354
— Wniosek posła Gniewosza o uznanie tej petycji za nagłą i odesłanie do komisji głodowej	496	7) Względem wybierania posłów w ciągu peryodu sejmowego	1354
Sprawdzenie (wyborów). (Obacz: Wybory).		8) Względem zmiany §. 52. sejmowej ordynacyi wyborczej	1354
Sprawozdania (stenograficzne). (Obacz: Interpelacya posła Kozłowskiego).		— Uchwalenie powyższych ustaw	1355
Sprostowanie. Omyłki druku w petycji Nr. 2235	1484	— Sprawozdanie Wydziału krajowego o wnioskach posłów Koczyńskiego i Zyblikiewicza co do zmiany składu Reprezentacyi krajowej	1959
„ „ Protokołów posiedzeń Sejmu. (Obacz: Protokół).		— Dyskusya i uchwała	1959, 1963
„ „ faktu przez posła Henr. hr. Wodzickiego w sprawie posła ks. Naumowicza z krajowym zakładem asekuracyi	1904	Statut (miasta Krakowa). (Obacz: Kraków).	
Stadnicki Aleks. hr. (Obacz: Fundacya).		„ (miasta Lwowa). (Obacz: Lwów).	
Stanisławów. Wniosek posła Krzysztofowicza o osobny statut dla miasta Stanisławowa	522	„ (Obacz: Brody; Jarosław; Nowy Sącz; Rzeszów; Sambor; Stanisławów; Stryj; Tarnów).	
— Pierwsze czytanie jego i odesłanie do komisji statutowej	829	Statuta (Towarzystwa kredytowego). (Obacz: Towarzystwo kredytowe).	
— Petycyje mieszkańców w sprawie czytelnicy i profesury języka polskiego, sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała	438, 440, 1035	Strój (narodowy). (Obacz: Interpelacya posła Rejznera).	
Statut (krajowy). Wniosek Wydziału krajowego co do zmiany §. 13. statutu krajowego	148		
— Sprawozdanie i wniosek komisji dla spraw Wydziału krajowego o tym przedmiocie	796		
— Dyskusya i uchwała	797		

<i>Stronica</i>	<i>Stronica</i>		
Stryj. Petycyja miasta o osobny statut gminny, z załączeniem projektu, i odesłanie jej na wniosek posła Zatwarnickiego do komisji statutowej	1013	Szkola. Pierwsze czytanie jego i odesłanie do komisji szkolnej	553, 562
Stwoszwit. (Obacz: Kraków).		„ Wniosek posła ks. Guszalewicza o znieszenie opłaty szkolnej (nieczytany więcej)	522
Stypendya. (Obacz: Dublany).		„ Petycyje odnoszące się do spraw szkolnych:	
„ (Obacz: Interpelacyja posła Koczyńskiego).		—1) Szkoły ogrodniczej we Lwowie o zasilek z wnioskiem komisji budżetowej	1440
Subwencya. (Obacz: Kościół; Szkoła; Teatr).		—2) Szkoły rolniczej w Czernichowie (Ob. Czernichów).	
Surowica. (Obacz: Sól).		—3) Szkoły rolniczej w Dublanach. (Obacz: Dublany).	
Świąteczne (dnie). (Obacz: Interpelacyja posła Trochanowskiego).		—4) Zakładu pedagogicznego u Św. Jana w Krakowie	997, 999
Szarwark. (Obacz: Interpelacyje posłów hr. Golejewskiego, Kowbasiuka i Stocznego).		— (Obacz: Jarosław; Magierów; Zaleszczyki).	
Szkola. Przedłożenie rządowe: projekt ustawy o patronacie szkolnym i konkurencyi szkolnej	48	Spiechrze (gromadzkie). Wniosek posła ks. Pawlikowa o zakładanie spiechrzów gromadzkich	188
— Pierwsze czytanie i odesłanie do komisji konkurencyjnej	86	— Pierwsze czytanie jego i odesłanie do komisji administracyjnej	481, 485
— Wnioski Wydziału krajowego w tej sprawie odesłane do tej samej komisji	87	„ (Obacz: Interpelacyja posła Łepkałuka).	
— Wybór komisji konkurencyjnej. (Obacz: Kościół).		Szydłowe. (Obacz: Interpelacyja posła Borysikiewicza).	
— Wniosek posła ks. Ruczki o odesłanie postawionego na porządku dziennym sprawozdania komisji konkurencyjnej napowrót do komisji	1368	Szynkarze. (Obacz: Kraków).	
— Sprawozdanie i wnioski komisji konkurencyjnej	1856		
— Dyskusya nad niemi	1856, 1898	T.	
— Wniosek posła ks. Sanguszki w przedmiocie konkurencyi szkolnej	1867	Tarnopol. (Obacz: Koleje żelazne).	
— Uchwała ustawy	1901	Tarnów. Wniosek psl. Rutowskiego o osobny statut dla miasta Tarnowa	117
„ Wniosek posła Ad. hr. Potockiego o wysadzenie komisji edukacyjnej (szkolnej)	114	— Pierwsze czytanie jego i odesłanie do komisji statutowej	327, 333
Wniosek posła hr. Ad. Potockiego względem wyboru tej komisji	375	— Wniosek posła Zybliekiewicza względem wybrania osobnej komisji dla statutu Tarnowa (odrzucony)	331
— Wybór komisji szkolnej	375, 390	„ Wniosek posła Rutowskiego o wybranie komisji dla wszystkich statutów miast (przyjęty)	331
„ Wniosek posła ks. Trzeszczakowskiego o zaprowadzenie nauki gospodarstwa wiejskiego w szkołach ludowych	145	„ (Obacz: Interpelacyja psl. ks. Sanguszki).	
— Pierwsze czytanie jego i odesłanie do komisji szkolnej	335	„ Petycyja zalatwiona.	1031
„ Wniosek posła ks. Ustyanowicza o nauce weterynaryi na kursie preparandy	321	Tarnowiec (Dornbach). Petycyja, sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała	437
— Pierwsze czytanie jego i odesłanie do komisji szkolnej	335	Teatr. Petycyja obywateli krakowskich o subwencyę dla teatru polskiego w Krakowie, sprawozdanie komisji petycyjnej, wniosek i dyskusya	1022, 1030
„ Wniosek posła ks. Ustyanowicza względem zmiany kursu nauk w szkołach ludowych (odrzucony)	322	— Uchwała względem odesłania petycyi do komisji budżetowej	1030
„ Wniosek posła Kabata względem urządzenia szkół średnich	320	— Sprawozdanie i wnioski komisji budżetowej, i dyskusya nad niemi	1458, 1464
		— Wniosek posła Lipczyńskiego o wyznaczenie subwencyi 5000 zł.	1458
		— (Uwagi c. k. Komisarza	1462)
		— Uchwała	1464

	<i>Stronica</i>
Teatr. Wniosek komisji budżetowej o zasilek dla teatru polskiego we Lwowie	1431
— Dyskusya nad nim i uchwała	1431, 1433
„ Wniosek posła Ławrowskiego o subwencyę dla teatru ruskiego we Lwowie	259
— Pierwsze czytanie jego i odesłanie do komisji budżetowej	532, 533
— Sprawozdanie i wniosek komisji budżetowej	1466
— Dyskusya nad nim	1466, 1481
— Uchwała przejścia do porządku dziennego	1481
„Terna.“ Wniosek posła Pietruskiego o zniesienie „terny“ przy obsadzaniu prebend	321
— Pierwsze czytanie jego i odesłanie do Wydziału krajowego	588, 591
— Sprawozdanie i wniosek Wydziału krajowego w tej sprawie	857
— Wniosek posła ks. Naumowicza o odesłanie napowrót do Wydziału krajowego (odrzucony)	855
— Dyskusya nad wnioskiem Wydziału krajowego	857, 867
— Wniosek posła ks. Kuryłowicza o przejściu do porządku dziennego nad wnioskiem o zniesienie terny	867
— Uchwała	893
Topolnicki (ksiądz). (Obacz: Interpelacya posła ks. Pawlikowa).	
Towarzystwo (dobroczynności w Krakowie). (Obacz: Kraków).	
„ (gospodarskie krakowskie). Trzy petycye załatwione	376, 386, 1430
„ (gospodarskie lwowskie). Trzy petycye załatwione	654, 843, 1393
„ (kredytowe). Przedłożenie rządowe: Wniosek o statutach Towarzystwa kredytowego	14
— Wniosek posła Grocholskiego co do wyboru komisji kredytowej	14, 17
— Wybór komisji kredytowej	20
— Sprawozdanie komisji kredytowej i dyskusya nad niem	274, 291
— (Uwagi c. k. Komisarza	274)
— Wniosek posła Zyblikiewicza o odesłanie sprawy statutów Towarzystwa kredytowego napowrót do komisji	277
— Wniosek posła Krzczunowicza o wzmocnienie komisji kredytowej	282
— Uchwalenie obudwu tych wniosków	291
— Wybór dalszy dla wzmocnienia komisji kredytowej	297

	<i>Stronica</i>
Towarzystwo. Sprawozdanie i wnioski wzmocnionej komisji kredytowej	344
— Dyskusya nad niemi	344, 368
— Uchwała	376
„ Pismo J. E. Namiestnika o uchwale Sejmu bukowińskiego w sprawie galicyjskiego Towarzystwa kredytowego	1067
— Pismo J. E. Namiestnika o tej samej uchwale Sejmu bukowińskiego	1451
— Wniosek posła Zyblikiewicza o odesłanie tego pisma do komisji kredytowej (przyjęty)	1451
— Sprawozdanie i wniosek komisji kredytowej co do uchwały Sejmu bukowińskiego	1591
— Dyskusya i uchwała	1592
„ (leśne zachodnio-galic). Petycya załatwiona	1573
„ (muzyczne we Lwowie). Wniosek komisji budżetowej o zasilek dla Towarzystwa muzycznego	1428
— Dyskusya nad nim i uchwała	1429, 1430
Trzeszczakowski ks. (Obacz: Wybory).	
Tudiów. (Obacz: Interpelacya posła Łepkaluka).	
Turze. (Petycya, sprawozdanie komisji petycyjnej, dyskusya i uchwała)	381

U.

Umarli. Wniosek posła Krawczyka co do urzędowego oglądania umarłych, odesłany wprost do komisji gminnej, i nie czytany więcej	522, 523
Unieważnienie (wyboru). (Obacz: Wybory).	
Uniwersytet (jagielloński). Wniosek psl. Majera co do majątku uniwersytetu Jagiellońskiego	128
— Pierwsze czytanie jego i odesłanie do Wydziału krajowego	322
Urlop otrzymali: posłowie hr. Badeni	749
„ „ „ hr. Baworowski	749
„ „ „ Bielewicz	721, 1680
„ „ „ Bocheński	772
„ „ „ Czechura	602
„ „ „ Demków	493, 678
„ „ „ Dietl	21, 916
„ „ „ ks. Dobrzański Antoni	678
„ „ „ hr. Dzieduszycki	388
„ „ „ Dziewoński	430
„ „ „ ks. Fortuna	319, 841
„ „ „ Geringer	493
„ „ „ Grocholski	430, 731, 896

	<i>Stronica</i>
Weksle. Pierwsze czytanie wniosku i odesłanie do komisji prawniczej	87
— Sprawozdanie i wnioski komisji prawniczej w tej sprawie	939
— Dyskusya nad niemi	939, 952, 968
— Wniosek posła Trzeciekiego o moratorium na weksle włościańskie (nie party)	985
— Uchwała	988
Widynów. (Obacz: Interpelacya posła Agopsowicza).	
Wiedeń. Petycyja stowarzyszenia uczniów politechniki, załatwiona	1452
Wikaryusz. Wniosek posła ks. Stępka względem kosztów podróży kks. Wikaryuszów	128
— Pierwsze czytanie jego i odesłanie do Wydziału krajowego	264, 265
— Sprawozdanie i wniosek Wydziału krajowego i dyskusya	924, 925
— Uchwała	925
Wilkoszewski Awit. Petycyja, sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała	652
Winiatyńce. (Obacz: Interpelacya posła Dwolińskiego).	
Wisła. (Obacz: Interpelacya posła hr. Badeniego).	
Wiśnicz. Petycyja, sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała	498, 1032
Wnioski (samoistne). Posła Agopsowicza względem zarazy bydła. (Obacz: Bydło).	
„ Posła hr. Badeniego o osobny statut dla miasta Jarosławia. (Obacz: Jarosław).	
„ Posła hr. Baworowskiego co do budowy dróg do kolei czerniowieckiej. (Obacz: Drogi).	
„ Posła hr. Borkowskiego względem języka sejmowego. (Obacz: Język).	
„ Posła Borysikiewicza o przypuszczenie włościan do komisji w sprawie służebnictw. (Obacz: Służebnictwo).	
„ Posła Cichorza w sprawie wekslowej. (Obacz: Weksle).	
„ Posła Demkowa o stawieniu rekrutów. (Obacz: Rekrutacya).	
„ Posła Demkowa o wstrzymaniu egzekucyi podatków w obwodzie żółkiewskim (Obacz: Egzekucya).	
„ Posła Demkowa co do prawa prezencyi prebend. (Obacz: Prebenda).	
„ Posła Demkowa co do załatwienia spraw serwitutowych. (Obacz: Służebnictwo).	

	<i>Stronica</i>
Wnioski: Posła Dwolińskiego co do asururacji budynków plebańskich. (Obacz: Zabezpieczenie).	
„ Posła ks. Ginilewicza o pensyę dla wdów i sierót po nauczycielach wiejskich. (Obacz: Nauczyciele).	
„ Posła ks. Ginilewicza względem wysadzenia dróg gminnych drzewami. (Obacz: Drogi).	
„ Posła Gniewosza o wydatki na utrzymanie pomników historycznych. (Obacz: Budżet).	
„ Posła hr. Golejewskiego (nagłący) o zapomogę dla powiatu obertyńskiego. (Obacz: Zapomoga).	
„ Posła hr. Gołuchowskiego o równonprawienie żydów. (Obacz: Żydzi.)	
„ Posła hr. Gołuchowskiego o wyrażenie podziękii Najjaśniejszemu Panu. (Obacz: (Adres do tronu).	
„ Posła hr. Gołuchowskiego co do trzeciego czytania tekstu polskiego i ruskiego. (Obacz: Język).	
„ Posła hr. Gołuchowskiego co do tłumaczenia uchwał na ruskie. (Obacz: Obwieszczenie).	
„ Posła ks. Guszalewicza o ulgę w poborze podatku konsumcyjnego. (Obacz: Podatek).	
„ Posła ks. Guszalewicza o zniżenie opłaty szkolnej. (Obacz: Szkoła).	
„ Posła ks. Guszalewicza o zatrzymanie ograniczeń żydów w nabywaniu posiadłości. (Obacz: Żydzi).	
„ Posła Gutowskiego o osobny statut dla Nowego Sącza. (Obacz: Nowy Sącz).	
„ Posła Hausnera o osobny statut dla miasta Brodów. (Obacz: Brody).	
„ Posła Hebdy o podatku spadkowym. (Obacz: Podatek).	
„ Posła Hubickiego o instytucyi sędziów pokoju. (Obacz: Sędziowie).	
„ Posła Kabata o urządzenie szkół średnich. (Obacz: Szkoły).	
„ Posła Kabata co do ogłoszeń ustaw krajowych. (Obacz: Obwieszczenie).	
„ Posła ks. Kaczyły o kominiarzach wiejskich. (Obacz: Kominiarze).	
„ Posła Kmiętowicza o podwyższenie dyet poselskich. (Obacz: Dyety).	
„ Posła Kobylarza o zabezpieczeniu budynków włościańskich od ognia. (Obacz: Zabezpieczenie).	

- Wnioski: Posła Koczyńskiego o zmianę ustawy o lichwie. (Obacz: Lichwa.)
- „ Posła Koczyńskiego o zbieranie się Sejmu na przemian we Lwowie i w Krakowie. (Obacz: Sejm).
- „ Posła Koczyńskiego względem zmiany ordynacyi wyborczej dla Sejmu. (Obacz: Statut krajowy).
- „ Posła Koczyńskiego o ustanowienie w w Krakowie najwyższej instancyi krajowej. (Obacz: Instancya).
- „ Posła Korolika o nauczycielach wiejskich. (Obacz: Nauczyciele).
- „ Posła Korolika o przewozach na rzekach. (Obacz: Przewozy).
- „ Posła Kowbasiuka o „jura stolae“. (Obacz: „Jura stolae.“)
- „ Posła Kraińskiego co do funduszu na budowę i utrzymanie budynków kościelnych. (Obacz: Kościół).
- „ Posła Krawczyka względem urzędowego oglądania umarłych. (Obacz: Umarli).
- „ Posła Krzecznowicza w sprawie statutów Towarzystwa kredytowego. (Obacz: Towarzystwo).
- „ Posła Krzysztofowicza o statut dla miasta Stanisławowa. (Obacz: Stanisławów).
- „ Posła ks. Kuryłowicza o zaprowadzenie wyższego gimnazjum w Buczaczu i dotacyi dla gimnazjum. (Obacz: Buczacz).
- „ Posła Lipczyńskiego względem policyi zdrowia. (Obacz: Policya).
- „ Posła Ławrowskiego o magazynach do sprzedaży soli. (Obacz: Sól).
- „ Posła Ławrowskiego o subwencję dla teatru ruskiego. (Obacz: Teatr).
- „ Posła Ławrowskiego co do ksiąg hypotecznych. (Obacz: Księgi).
- „ Posła ks. Łozińskiego o podanie adresu do tronu. (Obacz: Adres).
- „ Posła Majera o majątku uniwersytetu krakowskiego. (Obacz: Uniwersytet).
- „ Posła Majera o zasilek dla komisji fizyograficznej w Krakowie. (Obacz: Fizyograficzna komisya).
- „ Posła ks. Marszałka względem adresu do tronu. (Obacz: Adres.)
- „ Posła ks. Mogilnickiego o surowicy. (Obacz: Sól).
- „ Posła ks. Morgensterna o zmniejszenie podatku domowego. (Obacz: Podatek.)
- „ Posła Paszkowskiego o uposażenie szkoły rolniczej w Czernichowie. (Obacz: Czernichów).

- Wnioski: Posła ks. Pawlikowa o spichrzach gro madzkich. (Obacz: Spichrze).
- „ Posła ks. Pawlikowa o zaprowadzenie kas pożyczkowych gromadzkich. (Obacz: Kasy).
- „ Posła Pietruskiego o zniesienie terny. (Obacz: Terna).
- „ Posła ks. Pietruszewicza o język ruski w Sejmie. (Obacz: Sejm).
- „ Posła hr. Potockiego Adama co do wykupna prawa propinacyi. (Obacz: Propinacya).
- „ Posła ks. Ruczki o emeryturę dla Wincentego Pola. (Obacz: Pol).
- „ Posła ks. Ruczki względem dotacyi nauczycieli szkół ludowych. (Obacz: Nauczyciele).
- „ Posła Rusieckiego o zniesienie danin cerkiewnych. (Obacz: Meszne).
- „ Posła hr. Russockiego w sprawie głodowej. (Obacz: Głód).
- „ Posła hr. Russockiego o zrównanie prawa rekrutacyi. (Obacz: Rekrutacya).
- „ Posła Rutowskiego o osobny statut dla miasta Tarnowa. (Obacz: Tarnów).
- „ Posła Samelсона o statut gminny dla miasta Krakowa. (Obacz: Kraków).
- „ Posła ks. Sanguszki o przedłużenie terminu do reklamacyi katastralnych. (Obacz: Kataster).
- „ Posła ks. Sanguszki co do budowy kolei żelaznej do Tarnopola i Brodów. (Obacz: Kolej).
- „ Posła Skrzyńskiego Ludwika co do adresu do tronu. (Obacz: Adres).
- „ Posła Skrzyńskiego Ludwika o uposażenie szkoły dublańskiej. (Obacz: Dublany).
- „ Posła Skrzyńskiego Ludwika o uznanie szkoły dublańskiej zakładem krajowym. (Obacz: Dublany).
- „ Posła Skrzyńskiego Ludwika o zmianę ustawy wyborczej. (Obacz: Statut krajowy).
- „ Posła Skrzyńskiego Ludwika o wyrażone podziękki J. E. Ministrowi Stanu. (Obacz: Podziękowanie).
- „ Posła Smarzewskiego co do wolności dzielenia i łączenia gruntów. (Obacz: Dzielenie).
- „ Posła Smolki o stosunku kolei żelaznych do kraju. (Obacz: Koleje żelazne).
- „ Posła Smolki o zniesienie praw o lichwie. (Obacz: Lichwa).

- Wnioski: Posła Starowiejskiego co do rozkładu dodatków do podatków. (Obacz: Dodatki).
- „ Posła Starucha co do opłaty lekarzy w epidemiach. (Obacz: Lekarze).
- „ Posła ks. Stępka o kosztach podróży ks. Wikaryuszów. (Obacz: Wikaryusze).
- „ Posła ks. Stępka o pokrycie potrzeb kościelnych. (Obacz: Kościół).
- „ Posła ks. Stępka o małżeństwach rezerwistów. (Obacz: Rezerwiści).
- „ Posła ks. Stępka co do wydatków na potrzeby kościelne. (Obacz: Kościół).
- „ Posła Szemelowskiego o statut dla miasta Sambora. (Obacz: Sambor).
- „ Posła Szpunara o zaprowadzenie ksiąg gruntowych. (Obacz: Księgi).
- „ Posła Szpunara o uregulowanie poboru do wojska. (Obacz: Rekrutacya).
- „ Posła ks. Szwedzkiego w sprawie głodowej. (Obacz: Głód).
- „ Posła Tarczanowskiego o wstrzymanie egzekucyi podatków w Samborskiem. (Obacz: Egzekucya).
- „ Posła Trochanowskiego o rewizyę ustawy przemysłowej. (Obacz: Ustawa przemysłowa).
- „ Posła Trochanowskiego o lekarzach kąpielowych. (Obacz: Lekarze).
- „ Posła Trzecieckiego o moratorium na weksle włościańskie. (Obacz: Weksle).
- „ Posła ks. Trzeszczakowskiego o nauce gospodarstwa wiejskiego w szkołach ludowych. (Obacz: Szkoła).
- „ Posła ks. Trzeszczakowskiego o seminariach nauczycielskich. (Obacz: Nauczyciele).
- „ Posła ks. Trzeszczakowskiego co do budowy nowych dróg. (Obacz: Drogi).
- „ Posła ks. Trzeszczakowskiego o zakupie nasienia rzepy. (Obacz: Rzepa).
- „ Posła ks. Ustyanowicza względem opłaty myta. (Obacz: Myto).
- „ Posła ks. Ustyanowicza względem nauki weterynaryi w szkołach ludowych. (Ob. Szkoła).
- „ Posła ks. Ustyanowicza względem zmiany kursu nauk w szkołach ludowych. (Obacz: Szkoła).
- „ Posła hr. Wodzickiego Henr. co do opłaty dodatków z dochodu kolei żelaznych. (Obacz: Koleje żelazne).
- „ Posła hr. Wodzickiego o kanclerstwo dla Galicyi. (Obacz: Kanclerstwo).

Wnioski: Posła Zahorjko o młynarstwie. (Obacz: Młynarstwo).

- „ Posła Zatwarnickiego o statut dla miasta Stryja. (Obacz: Stryj).
- „ Posła Zbyszewskiego o statut dla miasta Rzeszowa. (Obacz: Rzeszów).
- „ Posła Zdunia o zapomogę w soli. (Ob. Sól).
- „ Posła Zyblikiewicza względem fundacyi drohowyzkiej. (Obacz: Fundacya).
- „ Posła Zyblikiewicza względem zmiany sejmowej ordynacyi wyborczej. (Obacz: Statut krajowy).
- „ Posła Żabińskiego o wstrzymanie wrębu w lasach spornych. (Ob. Służebnictwo).
- „ Posła Żabińskiego o przyspieszenie prac komisyj serwitutowych. (Obacz: Służebnictwo).
- „ Posła Żuka-Skarszewskiego o propinacyi. (Obacz: Propinacya).
- „ Posła Żuka-Skarszewskiego co do ogłoszeń urzędowych w Gazecie Lwowskiej (Obacz: Ogłoszenia).

W o d a. Przedłożenie rządowe. Projekt ustawy wodnej	523
— Pierwsze czytanie jego i uchwała co do wyboru osobnej komisji (wodnej) na wniosek posła Paszkowskiego	544, 545
— Wybór komisji wodnej	568, 583
— Wybór uzupełniający	588
— Wniosek posła ks. Ruczki o jawność rozpraw komisji wodnej	599
— Wniosek posła hr. Badeniego o wzmocnienie komisji wodnej	603
— Wybór dodatkowy do komisji wodnej	603, 619
— Wybór uzupełniający	623, 646
— Sprawozdanie i wniosek komisji wodnej co do projektu ustawy	1895
— Dyskusya i uchwała	1895, 1898

W s p a r c i e. (Obacz: Bojarska; Leonowiczowa; Rzepińska).

W y b o r y. Oświadczenie posła ks. Pawlikowa imieniem posłów ruskich co do wyborów komisji	189
„ Sprawdzenie wyborów posłów: ks. Antalkiewicza	1905
„ „ „ hr. Badeniego	498
„ „ „ Cichorza	32
„ „ „ Demkowa	33
„ „ „ hr. Dzeduszyckiego Włod.	269
„ „ „ Dziewońskiego	268
„ „ „ hr. Fredra J. A.	727
„ „ „ Geringera	340

	Stronica		Stronica
Wybory. Sprawdz. wyb. posłów: Gniewosza	38	3) Ustanowy służby krajowej z załącze- niem projektu	148
„ „ „ Gnoińskiego	39	4) Wniosek względem zmiany §. 13. sta- tutu krajowego. (Ob. Statut krajowy).	
„ „ „ hr. Golejew- skiego	42	— Wniosek posła Zyblikiewicza względem wybrania osobnej komisji dla spraw Wy- działu krajowego, uchwalony.	148
„ „ „ hr. Gołuchow- skiego	98	— Wybór komisji dla spraw Wydziału krajowego	190, 215
„ „ „ Hóppena	39	1) Sprawozdanie komisji dla spraw Wy- działu krajowego o projekcie etatu osób i płac dla Wydziału krajowego	844
„ „ „ Kapiszew- skiego	269	— Dyskusya nad tym projektem etatu	844, 855
„ „ „ Kobaka	99	— Uchwalenie projektu	855
„ „ „ Koczyńskiego	99	2) Sprawozdanie komisji dla spraw Wy- działu krajowego o projekcie instrukcyi dla Wydziału krajowego	797
— Uwaga posła Zyblikiewicza co do wy- boru Koczyńskiego	100	— Dyskusya nad projektem instrukcyi	797, 819
— (Oświadczenie c. k. Komisarza	100)	— (Uwagi c. k. Komisarza	807)
„ Sprawdzenie wyborów posłów: Kozła	32	— Uchwalenie projektu instrukcyi	819
„ „ „ Kozłowskiego	42	3) Sprawozdanie komisji dla spraw Wy- działu krajowego o projekcie ustawy służby krajowej	1319
„ „ „ Kulczyckiego	267	— Wniosek posła Henryka hr. Wodzie- kiego o przyjęcie <i>en bloc</i> projektu usta- nowy	1319
„ „ „ Landesbergera	40	— Wniosek posła hr. Gołuchowskiego o prowizoryczne przyjęcie projektu usta- nowy	1319
„ „ „ hr. Potockie- go Alfreda	35	— Dyskusya nad projektem ustawy	1319, 1326
„ „ „ hr. Russockiego	39	— (Uwagi c. k. Komisarza	1324)
„ „ „ Rydzowskiego	268	— Przepisy względem utrzymania list słu- żbowych urzędników i sług	1326
„ „ „ Sawczyńskiego	340	— Przepisy względem wynagrodzenia ko- szków przesiedlenia urzędników	1327
„ „ „ Starowiejskiego	38	— Prawidła względem dyet i wynagro- dzenia kosztów podróży	1327
„ „ „ ks. Stępa	41	„ Rezygnacya z posady członka Wy- działu krajowego:	
„ „ „ Szumańczow- skiego	266	1) posła Krzeczunowicza	749
„ „ „ ks. Szwedzickiego	40	2) posła Smarzewskiego	256
„ „ „ Trzecieckiego	240	„ Rezygnacya z posady zastępcy:	
„ „ „ ks. Trzeszcza- kowskiego	1905	3) posła hr. Adama Potockiego	749
„ „ „ hr. Wodzie- kiego Ludw.	39	— Uchwalenie całego projektu ustawy służby krajowej	1327
„ „ „ Zaparyniuka	33	— Wybór jednego członka Wydz. kraj.	408, 409
„ „ „ Zdunia	33	„ „ „ „ „ „	545
„ „ „ Żabińskiego	267	„ „ „ „ „ „	1008
„ Unieważnienie wyborów posłów: ks. An- tałkiewicza	1905	„ „ „ „ „ „	567
„ „ „ ks. Trzeszcza- kowskiego	1909	„ „ „ „ „ „	1009, 1022
„ Pismo J. E. Namiestnika względem roz- pisania nowego wyboru w miejsce posła Dolańskiego	338	„ „ „ „ „ „	1428
„ (Obacz: Rewidenci. Sekretarze. Wydział krajowy).		W z d ó w. Petycyja, sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała	692
Wydział krajowy. Sprawozdanie z czyn- ności Wydziału krajowego	17		
— Sprawozdanie Wydziału krajowego o projektach:			
1) Etatu osób i płac urzędników i sług Wydziału krajowego z załączeniem projektu	148		
2) Instrukcyi dla Wydziału krajowego z załączeniem projektu	148		

	<i>Stronica</i>
Z.	
Zabezpieczenie (od ognia). Sprawozdanie Wydziału krajowego o projekcie do ustawy o zabezpieczeniu od ognia budynków kościelnych i szkolnych	87
— Odesłanie projektu do komisji konkurencyjnej	87
— Sprawozdanie komisji konkurencyjnej o tym projekcie	1879
— Dyskusya nad niem	1879, 1894
— Wniosek posła Dwolińskiego o asekuracji budynków plebańskich (odrzucony)	1879
— Uchwalenie projektu ustawy	1894
— Wniosek posła Kobylarza co do zabezpieczenia budynków włościańskich od ognia	37
— Pierwsze czytanie jego i odesłanie do komisji administracyjnej	87
„ (Obacz: Sprostowanie faktu).	
Zabłotów. Petycyja, sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała	651
Zaborze. Petycyja, sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała	436
Zakład (głuchoniemych). (Obacz: Głuchoniemych zakład).	
„ (narodowy im. Ossolińskich). (Obacz. Ossolińskich zakład narodowy).	
„ (naukowy u Św. Jana w Krakowie). (Ob. Kraków. Szkoła).	
„ (ślepych). (Obacz: Ślepych zakład).	
Zakłady (krajowe). (Obacz: Fundusze krajowe).	
Zakopane. Petycyja, sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała	692
Zaleszczyki. Petycyja w sprawie szkoły, sprawozdanie i wniosek komisji petycyjnej	1036
— Dyskusya nad niemi	1036, 1043
— Wniosek posła ks. Kuziemskiego o przejście do porządku dziennego nad tą petycją	1040
— Uchwalenie wniosku komisji	1043
Zaliczka. (Obacz: Adres do tronu; Kraków; Pożyczka pół miliona).	
Załuski Józef. Petycyja załatwiona	700
Zapomoga. Sprawozdanie Wydziału krajowego o czynności centralnej komisji zapomogi	1223

	<i>Stronica</i>
Zapomoga. Wniosek naglący posła hr. Golejewskiego o zapomogę dla powiatu obertyńskiego, odesłany do komisji centralnej	585
„ (Obacz: Interpelacye posłów Kozłowskiego, ks. Kuryłowicza i Żuka-Skarzewskiego).	
„ (Obacz: Sól).	
Zapowiedzenie (oświadczenia przeciw protestowi). (Obacz: Język).	
Zaraza. (Obacz: Bydło).	
Zaremba. (Obacz: Fundacyja).	
Zasiłek. (Obacz: Dublany; Kościół; Kraków; Szkoła; Teatr).	
Zastępcy. (Obacz: Wydział krajowy).	
Zastrzeżenie. (Obacz: Kraków).	
Złowodzki Konrad. Petycyja, sprawozdanie komisji petycyjnej i uchwała	833, 836
Złożenie (mandatu poselskiego). (Obacz: Posłowie).	
Zwierzęta (drapieżne). Wniosek komisji budżetowej i projekt do ustawy względem zniesienia premii za uбиcie drapieżnych zwierząt	1505
— Dyskusya i uchwalenie ustawy	1505, 1504

Ż.

Żabie. Petycyja załatwiona	434
Żandarmeryja. Wniosek komisji budżetowej względem zmniejszenia żandarmeryi (uchylony)	1490
Żuławski Achilles. Petycyja załatwiona	1032
Żydzi. Wniosek posła hr. Gołuchowskiego o równonprawienie żydów	258
— Pierwsze czytanie jego i odesłanie do komisji prawniczej	487, 488
— Wniosek posła ks. Guszalewicza o ograniczenie żydów w nabywaniu realności	751
— Odesłany do komisji administracyjnej	751
— Wniosek psł. Kraińskiego o odstąpienie wniosku ks. Guszalewicza względem żydów komisji prawniczej, uchylony	823
— Wniosek posła Ławrowskiego o odstąpienie wniosku hrabi Gołuchowskiego względem żydów komisji administracyjnej przyjęty	823
„ Petycyja izraelitów rzeszowskich. (Ob. Rzeszów).	

Protokół

obrad sejmowych z dnia 31. Stycznia 1863.

Posiedzenie dziewiąte.

Przewodniczący: Marszałek Leon książę Sapieha.
Sekretarze: Grocholski, Janowski, Zyblikiewicz.

Komisarze rządowi: Wiceprezes namiestnictwa Mosch i radzca namiestnictwa Mravinsics.

Członków Sejmu obecnych 116.

Posiedzenie rozpoczyna się o godzinie 11. minucie 20. odczytaniem protokołu posiedzenia z dnia 27. Stycznia 1863., który zostaje przyjęty.

Następnie składa poseł Krzysztofowicz w ręce Marszałka przyrzeczenie poselskie, poczem Marszałek zawiadamia Izbę o ośmiodniowych urlopach udzielonych posłom Łaurynowiczowi i x. Kurylowiczowi.

Posłowi Wielogłowskiemu udziela Izba urlop jednomiesięczny, a posłowi Kowbasiukowi urlop od 1. do 21. Lutego.

Marszałek zawiadamia, że w miejsce hr. Potockiego sekcyja I. wybrała członkiem wydziału konkurencyi szkolnej posła Zakrzewskiego, wzywa ażeby w miejsce posła Wielogłowskiego, jego sekcyja wybrała innego członka do wydziału gminnego i oświadcza, iż cały Sejm wybrać ma w miejsce p. Wielogłowskiego innego rewidenta.

Sekretarz Zyblikiewicz odczytuje spis petycyj, które weszły do Sejmu od 27. do 31. Stycznia 1863. i przekazane zostały wydziałowi petycyjnemu, a mianowicie:

- L. p. 23. Gmina Bulowice w Wadowickim, przez posła Krawczyka, prosi o wyjednanie przyspieszenia zesłania na grunt komisji regulującej służebnictwa.
- „ „ 24. Gmina Kaniów i Bestwiny, przez posła Krawczyka, proszą o wyjednanie u Rządu reasumowania komisji indemnizacyjnej na ich gruntach.
- „ „ 25. Gminy Wilkowice, Mikuszowice i inne, przez posła Krawczyka, użalają się na zabranie im gruntów na gościńce bez wynagrodzenia za takowe.

L. p. 26. Gmina Wilkowice, przez posła Krawczyka, użala się na ponoszone ciężary przy expozyturze kościelnej, i prosi aby ta expozytura na parafię rzeczywistą przemienioną została pod patronatem rządowym.

„ „ 27. Gmina miasta Kęty, przez posła barona Bauma, prosi o zmianę w ustawie ordynacyi wyborczej.

„ „ 28. Mieszkańce miasta Stanisławowa, przez posła Krzysztofowicza, proszą o wstawienie się do władz rządowych względem obsadzenia opróżnionej katedry języka polskiego przy tamecznym gimnazyum.

„ „ 29. Ciz mieszkańce, przez posła Krzysztofowicza, proszą o poparcie sprawy u władz właściwych względem pozwolenia otworzenia czytelnicy w Stanisławowie.

„ „ 30. Gmina miasta Zaleszczyki, przez posła Cieleckiego, przedkłada projekt zmiany ordynacyi krajowej i prosi o poparcie takowego.

„ „ 31. Reprezentanci gminy miasta Jazłowca, przez posła Cieleckiego, proszą o poparcie prośby do Namiestnictwa wystosowanej względem zaprowadzenia szkoły trywialnej w Jazłowcu, pod zarządkiem konsystorza obrz. łac.

Następnie ogłasza się Izbie następujący wniosek samoistny posła Dietla:

Wysoki Sejm uchwali:

„Poleca się wydziałowi specjalnemu, wyznaczonemu do załatwienia spraw szkolnych, ażeby wziął pod rozwagę obecne urządzenie szkół krajowych, pod względem administracyjnym, pedagogicznym i dydaktycznym i uczynił jeszcze w tej kadencyi sejmowej wnioski, jakie znana za stosowne.“

Wnioskodawca motywuje swój wniosek, a po poparciu takowego przez całą Izbę, odsyła go Marszałek do wydziału szkolnego.

Posel Ławrowski, jako członek Wydziału krajowego, przedstawia wniosek tegoż Wydziału względem odebrania zarządu krajowych funduszków indemnizacyjnych, a mianowicie: „Wysoki Sejm „uchwali: 1. prosić Najjaśniejszego Pana, aby dotacya dopłacana do funduszu indemnizacyjnego w kwocie 2,500.000 złr. mon. konw. w myśl Najwyższego postanowienia z dnia 13. października 1857. jako stała i niezmienna uznana i w dwóch półrocznych ratach dodawana była; 2. aby Najjaśniejszy Pan w wykonaniu przepisów statutu krajowego raczył najmiłościwiej rozporządzić, iżby c. k. Ministerstwo stanu oddało Sejmowi, a względnie Wydziałowi krajowemu zupełny zarząd galicyjskich jako i krakowskiego funduszu indemnizacyjnego bez żadnych zastrzeżeń ani warunków.“

Marszałek oświadcza, że wniosek ten oddany będzie specjalnemu wydziałowi dla funduszków krajowych.

Potem głosuje Izba kartkami na wybór rewidenta w miejsce posła Wielogłowskiego, a do skrutynium wyznacza Marszałek posłów Seidlera, Kaczkowskiego i Pietruskiego.

Przedkładając wniosek Wydziału krajowego do ustawy o sądach gminnych, odczytuje poseł Ławrowski sprawozdanie w tym przedmiocie.

Posel Piasecki wnosi, ażeby ten wniosek odesłać do wydziału drogowego, który miałby się przeistoczyć w wydział sadowo-administracyjny, za tem odzywają się także posłowie Kraiński i Dietl; atoli większość Izby nie przychyła się do tego wniosku, i uchwała na wniosek posła Ławrowskiego wybrać dla wniosku o sądach gminnych osobny wydział specjalny złożony z pięciu członków.

Wedle ogłoszonej następnie wynikłości głosowania na wybór rewidenta, było głosujących 111. a poseł Żuk Skarzewski obrany został 70 głosami.

Marszałek zamyka posiedzenie o godzinie pierwszej, oznajmując iż następne posiedzenie będzie dnia 9. Lutego 1863. o godzinie 11., a na porządku dziennym będą wnioski wydziału specjalnego do instrukcyi dla Wydziału krajowego i do etatu osób i płacy urzędników i sług Wydziału krajowego. Zarazem oświadcza jednak Marszałek, że gdyby specjalny wydział regulaminowy ukończył tak rychło pracę swoją, iż ta mogłaby być zawczasu wydrukowaną, to regulamin byłby wzięty na porządek dzienny przed wnioskami tamtymi.

Wysoki Sejmie!

Kłęski elementarne, które w przeszłym roku nawiedziły ciężko rozmaite strony kraju, obudziły już w ówczas obawę częściowej nędzy. Ze strony c. k. Rządu przedsięwzięto naprzeciw temu środki zaradcze, ażeby w zagrożonych stronach zapobiedz głodowi. W tym celu rozdawano między cierpiących niedostatek, z środków państwa i kraju, jako zapomogi zaliczki, ograniczone jednakże do najściślejszej potrzeby. Urodzajom przyszłych lat musiano pozostawić złagodzenie ciosów zadanych gospodarstwu krajowemu. Niestety nastąpił po tym dla wielu gospodarzów zgubnym roku znów nieurodzaj. W wielu stronach kraju dają się słyszeć głosy o nieszczęśliwym rezultacie zbiorów, a w przybliżeniu podane doniesienia władz rządowych nie pozostawiają żadnej wątpliwości, że z przyszłą wiosną w rozmaitych stronach kraju głód zagraża, i że nie będzie dostatecznej ilości zboża do zasiewów wiosnianych. Bardzo niekorzystnie przedstawiają się stosunki w pojedynczych miejscach i okolicach; zapasy zbożowe wystarczają zaledwie na miesiące lub tygodnie, a ludność pozostawiona bez pomocy, na największą nędzę byłaby wystawiona. Rychła i dostateczna pomoc staje się nieodzowną koniecznością, jeżeli nieurodzajem dotknięci, nie mają być zmuszeni do wywłaszczenia się z swych gospodarstw i swego mienia, jeżeli tysiące rodzin nie mają koniecznie popaść w największą nędzę. Przytaczam na przykład że zaledwie 2000 dusz liczące miasteczko Chocimierz w obwodzie Kołomyjskim, żąda zaliczkę w kwocie 10.000 złr. w celu zebrania potrzebnej do wyżywienia i zasiewów ilości zboża, i że faktyczny stan rzeczy za uwzględnieniem tej próżby przemawia. W obwodzie Przemyskim obliczono w przybliżeniu brak zboża potrzebnego do wyżywienia i zasiewów na 879.953; w Kołomyjskim na 744.226, w Samborskim i Czortkowskim w każdym na więcej jak na 400.000 mierzyc niższo-austriackich. Jeżeli nawet powyższe cyfry tu i ówdzie może zbyt wysoko postawiono i ściślemu dochodzeniu przy rozdawaniu niezbędnej zapomogi pożyczkowej zachowaniem być musi rozpoznanie faktycznego położenia potrzebnych, to jednak z przytoczonych tu dat można już mieć wyobrażenie o wielkości i rozmiarach kłęsk zagrażających ludności w wielu okolicach kraju. Okolicznościami pilnie nakazany ratunek nie może być podanym potrzebującym z funduszków gminnych, bo takowe jak wiadomo nie istnieją. W celu udzielenia głodem zagrożonym w pierwszej chwili nieodzownie koniecznej ulgi i pomocy, c. k. Namiestnictwo rozporządziło w swoim zakresie działania potrzebne środki zaradcze. Mianowicie polecao, aby w okolicach nieurodzajem dotkniętych we wszystkich wypadkach uwzględnienia godnych, wstrzymać egzekucję zaległych podatków gruntowych, i odroczyć termin wpłat podatkowych aż do przyszłorocznych zbiorów a według okoliczności nawet do dalszego czasu.

Zarazem udano się do Wysokiego Ministerstwa Stanu o wyjednanie na razie nieodzownie potrzebnej zaliczki z środków Państwa wedle możliwości tychże, do rozdania jako pożyczki, mające się zwrócić w swym czasie.

Wysokie c. k. Ministerstwo Stanu jednakże już poprzednio reskryptem z dnia 5. Września b. r. l. 4134 oświadczyło z powodu obawy głodu w kraju przedstawionej przez c. k. Namiestnictwo, że ze względu na obecny stan finansów Państwa wszelkiego będzie potrzeba dołożyć starania, ażeby takowe na nowo obciążone nie były bez ostatecznej i koniecznej potrzeby, zważywszy, że w roku bieżącym do zapomóg z powodu nędzy w Galicyi już się przyczyniły znaczną kwotą 80.000 złr., że przeto pokrycie zaliczek pieniężnych i zapomóg o ileby takowe w ogóle dla dotkniętych nieurodzajem koniecznymi się stały, o ile możliwości ze środków gmin lub kraju nastąpić powinno. Z pewnością można przeto wnosić, że fundusze, któreby Wysokie Ministerstwo ze skarbu Państwa zaasygnowało, nie wystarczą do ogólnego wsparcia nędzą zagrożonych i do zupełnego usunięcia złego.

Mam więc zaszczyt, przedłożyć w myśl wskazówek danych w wyż przytoczonym wysokim reskrypcie wniosek naglący :

„Wysoki Sejm zechce zbadać i uchwalić środki, którymi można zapobiedz klęsce głodu, krajowi zagrożającej.“

Materyały do rozpoznania i oceny potrzebnej ilości tych środków zaradczych, jak najchętniej udzieli Wydziałowi, któremu ta sprawa do rozpoznania przekazana zostanie.

W Lwowie dnia 24. Listopada 1865.

C: K. Namiestnik :
Baron **Paumgarten** m. p.

Przedłożenie rządowe.

Z Prezydium c. k. Namiestnictwa.

Wysoki Sejmie!

Najwyższym dyplomem z dnia 20. Października 1860. roku i ces. patentem z dnia 26. Lutego 1861. roku uchyloną została dotychczasowa reprezentacya stanowa Galicyi i Bukowiny, na której polegają statuta galicyjskiego stanowego Towarzystwa kredytowego, zatwierdzone najwyższym patentem z dnia 3. Listopada 1841. r.

Wydział stanowy w skutek §. 20. ustawy krajowej z dnia 26. Lutego 1861. r. złożył w dniu 8. Maja 1861. r. w ręce Wydziału krajowego funkcyę komisji nadzorczej Instytutu, sprawowane dotąd w myśl statutów, a Wys. Ministerystwo stanu reskryptem z dnia 9. Kwietnia 1861. r. do l. 1706 uznało nagłą i konieczną potrzebę zmiany statutów, jako nieodpowiadających odmiennym stosunkom politycznym kraju.

Z tego powodu i na podstawie §. 90. statutów, wedle którego wszelkie zmiany statutów przez Towarzystwo uchwalone, nastąpić tylko mogą za zgodą Sejmu i najwyższem zezwoleniem Najjaśniejszego Pana, Wys. Ministerstwo stanu pozwoliło na zgromadzenie ogólne właścicieli dóbr tabularnych w Galicyi i na Bukowinie, albowiem wszyscy ci właściciele w Towarzystwie są interesowanymi, częścią dla bezpośredniego udziału przez zaciąganie pożyczek, częścią zaś dla udziału w funduszu domestykalnym i dla hipotecznej gwarancyi, rozciągającej się na wszystkie dobra tabularne w Galicyi i na Bukowinie.

Zgromadzenie to odbyło się w pierwszych dniach Lipca 1861. r., i uchwaliło na wniosek dyrekeyi Towarzystwa w statutach z roku 1841. zmiany, wypływające z odmiennych stosunków politycznych kraju, i uwzględniające na mocy najwyższej rezolucyi z dnia 30. Lipca 1848. r. przyjęcie do Towarzystwa właścicieli dóbr tabularnych wielkiego księstwa Krakowa.

Oдноśnie uchwały przedstawione zostały Najjaśniejszemu Panu; wszelako Jego Ces. Król. Apostolska Mość nie raczył natenczas udzielić Najwyższoj sankcye zmienionym statutom, lecz najwyższem postanowieniem z dnia 25. Listopada 1862. r. najmiłościwiej rozperządzić raczył, ażeby zmiany w statutach i proponowane rozszerzenie zakresu działania Towarzystwa na wielkie księstwo Krakowskie, przedłożone zostały stosownie do §. 90. statutów, przedłożyć Sejmom krajowym królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z wielkiem księstwem Krakowskiem i wielkiego księstwa Bukowiny; zmienione zaś statuta wraz z uchwałami tych Sejmów przedstawione zostały na powrót Najjaśniejszemu Panu do sankcyei.

Na mocy tego najwyższego postanowienia złożony został w skutek tego reskryptu Ministerstwa stanu z dnia 27. Grudnia 1862. r. do l. 24963/1990 na ostatniej kadencji sejmowej, dotyczący wniosek rządowy do łaski marszałkowskiej. Gdy atoli w skutek zawieszenia obrad sejmowych i następnego zamknięcia Sejmu krajowego, ten wniosek rządowy nie przyszedł pod uchwałę sejmową, mam zaszczyt z polecenia J. Excellen. pana Ministra stanu z dnia 31. Października b. r. do l. 4998/M. st. złożyć do łaski marszałkowskiej:

1. Projekt zmiany statutów, uchwalony przez ogólne zgromadzenie Towarzystwa w Lipcu 1861. r.
2. Projekt do postanowień, dotyczących wyboru delegatów Towarzystwa kredytowego, uchwalony na powyższem zgromadzeniu w r. 1861.
3. Poprawki i uwagi rządowe do powyższych projektów.

Jaśnie Oświ cony xiążę Marszałek raczy zamieścić ten przedmiot, jako wniosek rządowy, na najbliższym porządku dziennym.

We Lwowie dnia 17. Listopada r. 1865.

Paumgarten FML. (w. r.)

U s t a w y

galicyjskiego Instytutu kredytowego

(podług uchwał ogólnego zygromadzenia z roku 1861. i dawniejszych zmienione).

§. 1.

Galicyjski Instytut kredytowy jest stowarzyszeniem właścicieli dóbr ziemskich, tabulą krajową galicyjską i bukowińską objętych, w celu dostarczenia kapitałów pod warunkami umiarkowanymi, przez wydawanie listów zastawnych na hipotekę tych dóbr, pod gwarancją wszystkich właścicieli dóbr ziemskich tabularnych Galicyi i Bukowiny (§. 75. lit. c.).

Przyjęcie do tego Instytutu dóbr ziemskich w. księstwa Krakowskiego, tamtejszą tabulą krajową objętych, zależy jedynie od tego, aby właściciele tych dóbr gwarancją za dopełnienie obowiązków Instytutu kredytowego na te dobra przyjęli.

§. 2.

Wszystkie dobra zapisane w tabuli krajowej, jako osobne (sameistne) całości tabularne, przyjęte być mogą do Towarzystwa kredytowego, jeżeli Towarzystwo na każdą taką majątność, podług zasad względem ocenienia wartości dóbr przyjętych, przynajmniej pięćset złotych walutą austryacką pożyczyć może.

Dobra duchowieństwa, gmin i innych korporacyj, tudzież dobra funduszów i zakładów, mogą pod tymi samymi warunkami, jednak za uprzednim pozwoleniem właściwej władzy, o ile takowe dla nich jest przepisaniem, do Towarzystwa kredytowego być przyjęte.

Dobra ordynackie (fideikomissa) mogą być przyjęte do Towarzystwa kredytowego, jednak z zastosowaniem się do §§. 635. i 642. księgi ustaw cywilnych.

Dobra należące bezpośrednio do skarbu Państwa, lub do funduszów politycznych przez skarb bezpośrednio zarządzanych, dopóki tej własności nie zmienią, od przyjęcia do Towarzystwa wyłączone są.

Jeśli jaką ziemską majątność więcej ma właścicieli, a części onym należne, jako osobne całości tabularne w tabuli krajowej nie są zapisane, właściciel takiej części osobno do Towarzystwa kredytowego przystąpić nie może.

Właściciel kilku osobnych całości tabularnych, jeśli te są tak małe, że Towarzystwo na każdą z osobna przynajmniej 500 złr. wal. austr. pożyczęby nie mogło, może wszelako do Towarzystwa kredytowego przystąpić, jeśli te małe osobne całości tabularne razem do jednego powiatu należą, i razem wzięte, pożyczkę najmniej 500 złr. w. a. znieść mogą.

§§. 3. 4. 5. 6. 7.

Pozostają niezmienione.

§. 8.

Wstęp i lit. a) niezmienione; b) walutę, czyli wartość pieniężną, w której sumy kapitałów i płacić się mających należytości rozumieją się.

Wszystkie działania pieniężne Towarzystwa załatwiać się będą w srebrnej monecie podobną wal. austr., licząc 45 złotych z jednego funta, czyli z 500 gramów czystego srebra.

Wszystkie z tem wypłaty, tak Towarzystwu jak od Towarzystwa należące, zawsze tylko w pomienionej walucie uiszczane będą.

lit. c) d) e) f) g) zostają.

b) Poświadczenie przez prezesa rady nadzorczej, lub jego zastępcę, tudzież jednego z członków tej rady podpisane, że list zastawny na zasadzie pożyczki dyrekeyi Towarzystwa tabularnie zabezpieczonej, wydany został.

§§. 9. 10. 11. 12.

Pozostają niezmienione.

§. 13.

Zapis długu (skrypt) również jak pełnomocnictwo dla odebrania listów zastawnych i kwity na odebranie tychże, powinny co do prawdziwości podpisów przez właściwego obwodowego notariusza podług instrukcyi na to wydanej, lub przez sąd, albo przez c. k. notariusza być legalizowane.

§§. 14. 15. 16. 17. 18.

Niezmienione.

§. 19.

Przeciwnie zaś dłużnikowi wolno jest, pożyczoną sumę całkiem, lub częściowo przed upłynieniem umówionego czasu wypłacić.

• W takim razie suma, która podług planu z listów zastawnych już wypłaconą została, policzy się na rzecz dłużnika.

Gdyby zwrot gotowemmi pieniędzmi przewyższył plan umorzenia, w takim razie od nadwyżki prowizya za następujące półrocze Instytutowi równocześnie zapłaconą być powinna.

§§. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27.

Niezmienione.

§. 28.

Gdy przynajmniej czwarta część pożyczonego kapitału spłaconą będzie, dłużnik oprócz dobrodziejstwa poprzedzającego §. 27. dozwolonego, ma prawo żądać, aby plan umorzenia całego tym sposobem rozciągnięty był, by reszta dłużnego kapitału, przez 100 dzielna, podzieloną była na tyle rat, ile wyznaczonych było pierwiastkowo na spłacenie całego kapitału.

Jeżeli zaś pożyczki w różnych czasach na tę samą hipotekę dane były, raty wypłacone na jedną, nie mogą potrącone być na rachunek drugiej.

§. 29.

Instytut kredytowy daje pożyczki w listach zastawnych tylko na pierwszą połowę wartości dóbr w ten sposób, iż oprócz podatków publicznych, dziesięciny z gruntów, służebnictw i przywiązanych do plodów ziemskich ciężarów, które z przychodu potrącone być mają, równie i jednej szesnastej wartości tytułem tak zwanej oktawy. — tam gdzie takowa jeszcze istnieje, — żadne inne ciężary praw Instytutu poprzedzać nie powinny (§. 33.).

§. 30.

Niezmieniony.

§. 31.

I wtenczas będzie mógł Instytut kredytowy dać pożyczkę w listach zastawnych, jeśli kto dług na pierwszym miejscu intabulowany, i w pierwszej połowie wartości dóbr mieszczący się, Instytutowi kredytowemu odstąpi, i rzetelność tego długu przez dłużnika, a pierwszeństwo onegoż przez resztę na teje majątności hipotekowanych wierzycieli przyznanem zostanie.

Dług atoli etc. (do końca §tu).

§. 32.

Dokumenta, mocą których dłużnik rzetelność długu przyznaje i do Towarzystwa przystępuje, wierzyciele zaś swoją wierzytelność i teje pierwszeństwo lub tylko to drugie Instytutowi kredytowemu odstępuje, równie jak pełnomocnictwa, do tych czynności odnoszące się, zezwane być mają w obliczu sądu, przez co nabywają mocy ugody sądowej.

§. 33.

Ciężary na dobrach intabulowane, których wykreślenie albo ustępstwo pierwszeństwa tabularnego na rzecz Instytutu kredytowego, podług twierdzenia strony interesowanej łatwo uskuteczyć się nie da, tudzież kapitały fundacyjne, mogą z pierwszeństwem tabularnem przed pożyczką z Instytutu kredytowego udzielić się mającą, na dobrach być zostawione, jeśli ciężary pierwszego rodzaju w kapitale i w zalęgłych prowizjach razem wzięte, dwudziestej części, zaś kapitały fundacyjne wraz z zalęgniemi prowizjami dziesiątej części wartości tych dóbr nie przenoszą i tak one, jak i pożyczka udzielić się mająca, w pierwszej połowie wartości zupełne bezpieczeństwo mają.

W razie, jeśli fundacya ogranicza się tylko na rocznych dochodach, należy rentę roczną z fundacyi wynikającą, od wykazanych dochodów dóbr potrącić.

§§. 34. 35.

Niezmienione.

§. 35.

Zasady, podług których przy udzieleniu pożyczek wartość dóbr wymiarkowaną być ma, Towarzystwo oznacza i co powszechnej wiadomości podaje.

Wszakże dyrekcji będzie wolno sumę pożyczki z tej rachuby wypadła zmniejszyć, jeśliby z innych w ponoe wziętych dat przekonała się, że takowa połowę rzeczywistej wartości dóbr przewyższa.

§. 37.

Niezmieniony.

§. 38.

Instytut kredytowy ma prawo zaspokoić wierzytelności swoje z ruchomości dłużnika w ręku swoim zostających, a to podług postanowień ustawy wexlowej i przywilejów urzędowi zastawniczemu lwowskiemu dozwolonych.

§. 39.

Właściwym sądem Towarzystwa kredytowego zapozwanego jest sąd krajowy we Lwowie, a w rzeczach handlowych i wexlowych, sąd handlowy i wexlowy tamże.

Wszakże sąd ten w wypadkach, gdzie Towarzystwo jako powód występuje, rozciąga się jedynie do pozwów przeciw samym członkom Towarzystwa i przeciw byłym członkom Towarzystwa, którzy jako członki Towarzystwu dłużnymi zostali.

§. 40.

Zostaje.

§. 41.

We wszystkich sporach między Towarzystwem kredytowem a jego członkami jako takimi, rada nadzorcza z zupełną władzą sądu polubownego wyrokuje. Przytem zachowane być ma postępowanie, jakie dla spraw wexlowych przepisane jest.

§. 42.

Stronom, któreby się wyrokiem rady nadzorczej pokrzywdzonymi być mniemały, otwartą jest droga odwołania się do wyższych sądów, a to stosownie do przepisów, jakie pod tym względem dla spraw wexlowych istnieją.

§§. 43. 44.

Niezmienione.

§. 45.

Postępowanie przy wprowadzeniu i wykonaniu exekucyi politycznej zachować się mające, osobnym przepisem oznaczone jest.

§§. 46. do 55.

Niezmienione.

§. 56.

Ten Sąd polubowny działa w razie potrzeby na miejscu w dobrach zasekwestrowanych bez dalszego odwoływania się stron, wszakże tylko co do złożonych rachunków. Większość głosów stanowi wyrok.

Gdyby zdania tych trzech sędziów były podzielone, akta ze zdaniem radzie nadzorczej do rozstrzygnięcia przelożone być mają.

§. 57.

Zostaje.

§. 58.

Jezeliby dyrekeya Towarzystwa w drodze exekucyi dobra na przedaz publiczną wystawić chciała, wte y zamiast sądowego oszacowania dóbr, wartość onych jaka przez dyrekeyę przy udzieleniu pożyczki przyjęta była (§. 36), za cenę wywołania służyć ma. Wartość ta uważaną będzie w ogóle jako wartość szacunkowa, podług ustaw sądowych ustanowić się mająca.

§§. 59. do 65.

Niezmienione.

§. 66.

Wszystkie expedyceye dyrekeyi Towarzystwa, sądu polubownego, albo właściwego sądu mają w dobrach dłużnika etc.

Władze i urzęda obowiązane są na bezpośrednie wezwanie dyrekeyi Towarzystwa, rady nadzorczej i sądu polubownego, doręczeniem ich expedyceyi się zająć.

§. 67. 68.

*§ 68. Ję.**Niezmienione.*

§. 69.

Gdyby Towarzystwo zaniechowało pełnić przyjętych na siebie obowiązków, natenczas posiadacz listu zastawnego ma prawo podług własnego wyboru, albo

- a) Towarzystwo kredytowe do pełnienia przyrzeczeń przed sąd krajowy we Lwowie, który w tej sprawie drogą ustnego procesu postąpi, pociągnąć: albo
- b) (zostaje),
- c) na zasadzie gwarancyi wszystkich właścicieli dóbr tabularnych (§. 75 lit. c) w celu zaspokojenia swego udać się do c. k. Rządu krajowego, który co potrzeba rozporządzi, aby należność wyplaconą została za pomocą odpowiedniego dodatku do podatków, ponoszonych przez wszystkie dobra tabularne.

§§. 70. 71. 72. 73. 74.

Zostają.

§. 75.

Jego C. K. Mość Najjaśniejszy Pan raczył przytem zezwolić:

- a) aby kapitały i nadwyżki funduszu miast, gmin, korporacyj, fundacyj i pod dozorem publicznym zostających zakładów, tu też pieniądze sierocińskie i depozyta w listach zastawnych lokowane były, wszakże w każdym szczególnym razie za zgodą stron interesowanych i wyrażnem na to przynależnych władz zezwoleniem;
- b) aby listy zastawne przy wszystkich publicznych licytacyach urzędowych na wadya i kaucye przyjmowane były;

c) aby za dopełnienie obowiązków Instytutu kredytowego, mianowicie za rzetelne i punktualne wypłacanie prowizyj od listów zastawnych przypadających, tudzież za wykupno statutami przepisane listów zastawnych na umorzenie wylosowanych przyjęta na wszystkie dobra tabularne w Galicyi i Bukowinie gwarancya (§. 1.) za pomocą dodatku do podatków (§. 69. lit. c) wykonaną była.

Rozumie się wszelako, że każda wypłata z tytułu tej rękojmi, ma być niezwłocznie z zaległości i zwrotów od dłużników Instytutu wyekskwowanych, tudzież z wpływów funduszu rezerwowego powróconą.

§. 76.

Zostaje.

§. 77.

Fundusz rezerwowy Instytutu kredytowego przeznaczony jest:

a) niezmienione;

b) niezmienione;

c) koszta administracyi całkowicie, albo w części na siebie przyjmując, i dłużnikom przez to w dodatku na ten cel płaconym ulżyć.

Gdyby z czasem Instytut kredytowy miał być rozwiązany, ogólne zgromadzenie, na które wszyscy właściciele dóbr tabularnych mają być zwołani (§. 90.) postanowi, na jaki cel dla ogółu pożyteczny fundusz rezerwowy i wszelka inna własność tegoż Instytutu, po dopełnieniu ciężających na nim zobowiązań obrócone być mają.

§§. 78. 79.

Zostają.

§. 80.

Instytut kredytowy podlega c. k. Rządowi krajowemu we Lwowie.

Reprezentuje go i prowadzi w nim ster dyrekeya we Lwowie siedzibę swoją mająca.

Dyrekeya składa się z prezesa, zastępcy prezesa, trzech dyrektorów i czterech zastępców tychże, syndyka, sekretarza, buchaltera, likwidatora, kasyera i stosownej liczby urzędników kancelaryjnych i rachunkowych.

Zastępca prezesa, jak długo tegoż nie zastępuje, pełni urząd dyrektora.

§. 81.

Prezesa dyrekeyi i zastępcę tegoż, tudzież dyrektorów i zastępców, obiera ogólne zgromadzenie z grona członków Towarzystwa (§. 4.) na lat sześć.

Występujący mogą być na nowo wybrani.

Wybór prezesa i zastępcy prezesa, podlega zatwierdzeniu Jego C. K. Apost. Mości.

Syndyka, sekretarza, buchaltera, kasyera i likwidatora, tudzież potrzebnych urzędników kancelaryjnych i rachunkowych mianuje dyrekeya.

§. 82.

Zostaje.

§. 83.

Dyrekcya ma obowiązek etc.

Pod jej dozorem etc.

Przy końcu każdego półrocza, t. j. z końcem miesiąca Czerwca i Grudnia rachunki się zamykają i dokładny bilans majątku Instytutu się układa.

Wreszcie obraz obejmujący cały stan Instytutu, dyrekcya co rok zgromadzenia ogólnemu przedkłada i gazetami ogłasza.

§. 84.

Zostaje.

§. 85.

Uchwały dyrekcji zapadają na posiedzeniach, przy których konieczną jest do ważności uchwały, obecność prezydującego i przynajmniej trzech dyrektorów lub ich urząd pełniących. (§. 80.)

Obradom przewodniczy prezes lub zastępca jego. Jeśli zdania dyrektorów równo są podzielone, prezydujący rozstrzyga, i wtedy to zdanie do którego on przystąpi, staje się uchwałą.

Prezydujący obowiązany jest przytem, jeśli co prawu lub ustawom przeciwnego dostrzeże, uchwałę zawiesić, i o tem natychmiast radzie nadzorczej donieść, której rzeczą będzie, swój urząd w myśl §. 88. pełnić.

§. 86.

Kontrolę nad Towarzystwem kredytowym i nad dyrekcją prowadzi rada nadzorcza.

Rada nadzorcza składa się z prezesa, zastępcy prezesa, dwóch radców i czterech zastępców tychże. Ogólne zgromadzenie obiera ich, a to: prezesa tylko z grona członków Towarzystwa, zaś zastępcę prezesa, radców i ich zastępców, z grona wszystkich właścicieli dóbr tabularnych na lat sześć.

Występujący mogą być na nowo obrani.

Zastępca prezesa, jak długo tegoż nie zastępuje, pełni urząd radcy.

§. 87.

Uchwały rady nadzorczej zapadają na posiedzeniach, przy których konieczną jest do ważności uchwał, obecność prezydującego i przynajmniej dwóch członków. Obradom przewodniczy prezes lub jego zastępca. Przy równie podzielonych zdaniach prezydujący rozstrzyga, i wtedy zdanie to, do którego on przystąpi, staje się uchwałą.

§. 88.

Zostaje.

§. 89.

Ogólne zgromadzenie Towarzystwa składa się z dwiestu delegatów, wybranych na lat trzy przez właścicieli dóbr tabularnych z swojego grona, stosownie do osobnego w tej mierze wydanego postanowienia.

Zadaniem ogólnego zgromadzenia jest: rachunki aż do ostatniego półrocza roztrząsać, nad ważniejszymi sprawami Instytutu obradować, odniani w składzie i płacy urzędników

ostatecznie uchwalać i wybory do dyrekeji i rady nadzorczej w §§. 81. i 86. określone, przedsiębrać.

Ogólne zgromadzenie zbiera się zwyczajnie co rok we Lwowie dnia 3. Lutego, a w razie jeśliby na ten dzień niedziela lub święto uroczyste przypadło, dnia następującego.

Nadzwyczajne ogólne zgromadzenie zwołuje rada nadzorcza za pośrednictwem dyrekeji:

- a) w każdym razie uznanej nagłości, szczególnie zaś w razie ustania urzędu, którego z członków dyrekeji lub rady nadzorczej, i niemożności zastąpienia go innymi (§. 81. do 86.), tudzież w wypadku ostatnim ustępem §. 88. określonym;
- b) skoro tego dyrekeja lub przynajmniej sto właścicieli dóbr tabularnych zażądata.

Ogólne zgromadzenie zagaja prezes rady nadzorczej lub jego zastępca, a na wypadek przeszkodzenia obydwóch, prezes dyrekeji lub tegoż zastępca, poczem zaraz zgromadzenie przydującego na cały czas posiedzeń swoich obierze.

Do ważności uchwał ogólnego zgromadzenia potrzebna jest obecność sześćdziesięciu, a jeśli przedmiotem obrad są zmiany w ustawach lub wybory członków dyrekeji lub rady nadzorczej, stu delegatów głosujących.

§. 90.

W następujących wypadkach odbędzie się ogólne zgromadzenie przez osobiste zebranie wszystkich właścicieli dóbr tabularnych:

- a) jeśli złożone z delegatów ogólne zgromadzenie, uchwałą większością $\frac{2}{3}$ części wszystkich głosujących powzięta, konieczność zwołania takiego zebrania uzna;
- b) jeśliby przez dwa po sobie następujące lata, ogólne zgromadzenie delegatów odbyć się nie mogło, nakoniec
- c) w razie rozwiązania Instytutu kredytowego (§. 77.).

Zebranie to zwołuje rada nadzorcza za pośrednictwem dyrekeji, a względem zagajenia tego zebrania i przewodniczenia na niem, zachowane być winny przepisy §. 89.

§. 91.

Zmiana w ustawach Towarzystwa, tylko w skutek uchwały ogólnego zgromadzenia i za najwyższem zezwoleniem nastąpić może; nie może jednak nigdy ani szkodzić prawom posiadaczy listów zastawnych, które pierwiej wydane były, ani ich obowiązywać.

§. 92.

Dla załatwienia spraw Instytutu kredytowego na prowincyi, dyrekeja mianować będzie w każdym cyrkule wydział obwodowy, który jej podlegać będzie.

Członkowie Towarzystwa obowiązani są bezwarunkowo przyjąć posadę przy takim obwodowym wydziale sobie wyznaczoną, i temu powołania rzetelnie odpowiadać.

Z ważnych tylko przyczyn może dyrekeja Towarzystwa uwolnić ich od tej powinności.

§. 93.

Tak dla dyrekeji Instytutu kredytowego, jak dla rady nadzorczej, wyznaczy c. k. Prezydum krajowe komisarza rządowego, który na posiedzeniach obecnym być. i chociaż głosu stanowczego nie ma, gdy działania prawu i ustawom przeciwie dostrzeże, postanowienia zawiesić powinien.

O mianowaniu wydziału cyrkulowego, dyrekeja doniesie każdą razą c. k. rządowi krajowemu, który uwiadomi o tem dotyczący urząd cyrkulowy z tem zleceniem, aby przedstawił

komisarza politycznego, którego mianowanie e. k. rządowi krajowemu zastrzeżone. Ów polityczny komisarz o wszystkich działaniach wydziału, które w mieście cyrkulowem odbywać się będą, wiedzieć i na obradach onegoż w podobnym celu, jak powyżej rzeczeni komisarze rządowi, obecnym być powinien.

§. 94.

W razie zawieszenia uchwały przez komisarza rządowego w dyrekcji, należy przedmiot do rady nadzorczej bez zwłoki odesłać i jej rozstrzygnięcia oczekiwać.

Gdyby zaś postanowienie rady nadzorczej zawieszono zostało, takowe e. k. rządowi krajowemu przedstawione być ma, który, gdyby potrzebnem się okazało rozporządzenie żadnej zwłoki nie cierpiące, takowe wyda, oprócz tego zaś rzecz tę do rozstrzygnięcia na najbliższem zgromadzeniu ogólnem przekaze. W wypadku zawieszenia uchwały wydziału obwodowego, tenże przedłoży przedmiot dyrekcji, a ta radzie nadzorczej w przeciągu trzech dni.

§. 95.

Postępowanie w działaniach dyrekcji i wydziałów cyrkulowych, płace członków dyrekcję składających i innych urzędników, potrzebne własności dla osiągnięcia której dopieroco wymienionej posady, trwanie ich urzędowania, tudzież czynności kasowe i rachunkowe, formy expedycyj, nakoniec sposób postępowania rady nadzorczej, oznaczone są osobnemi instrukcjami i regulaminami, które przez e. k. rząd krajowy potwierdzonemi być mają.

Klauzula na listach zastawnych.

Niniejszy list zastawny wydany został pod gwarancją wszystkich właścicieli dóbr tabularnych ustawami postanowioną, w skutek uchwały dyrekcji do liczby..... z roku.....

Z komisji przez ogólne zgromadzenie do zmiany statutów wybranej.

Ze strony dyrekcji

F. Laskowski w. r.

Jan Czajkowski w. r.
przewodniczący komisji.

Xawery d'Abancourt w. r.

Franciszek Jasiński w. r.

Włodzimierz hr. Russocki w. r.

Dr. Zygmunt Rodakowski w. r.

Postanowienia

względem wyboru delegatów do ogólnego zgromadzenia galicyjskiego
Instytutu kredytowego.

(Podług uchwał ogólnego zgromadzenia z r. 1861.)

Stosownie do §. 89. ustaw, stanowią się następujące przepisy względem wyboru delegatów do ogólnego zgromadzenia galicyjskiego Instytutu kredytowego:

§. 1.

Wybory delegatów odbywają się podług obwodów w krajach, na które Towarzystwo kredytowe się rozciąga.

Wszyscy właściciele dóbr tabularnych obwodu stanowią jedno ciało wyborcze.

§. 2.

Ogólna ilość dwiestu delegatów na Galicyę, Bukowinę i wielkie księstwo Krakowskie postanowiona, rozdzieli się na pojedyncze obwody w tych krajach, na podstawie ilości dóbr tabularnych, tudzież ilości właścicieli tych dóbr w każdym obwodzie się znajdujących. Rozdział ten uskuteczni i ogłosi dyrekcya Instytutu kredytowego.

§. 3.

Prawo wybierania delegatów służy każdemu właścicielowi dóbr tabularnych w tym obwodzie, w którym dobra leżą.

Kto dobra tabularne w kilku obwodach jako własność posiada, prawo wybierania w każdym z tych obwodów wykonywać może.

Współwłaściciele dóbr jedno ciało tabularne stanowiących, mają razem jeden tylko głos, i głosują przez jednego z pośród siebie, którego do tego upoważnią.

§. 4.

Prawo głosowania wykonywanem być może także przez pełnomocnika, który jednak sam toż prawo mieć musi, i tylko jednego mocodawcę zastępować może.

Pełnomocnictwo na ten cel wydane, nie podlega stempłowi.

Pod władzą ojcowską, opieką lub kuratelą zostających zastępuje ich ojciec, opiekun lub kurator, a żonę zastępuje mąż, chociażby właścicielami dóbr tabularnych nie byli.

Gminy, korporacye, zakłady, fundacye i stowarzyszenia głosują przez swoich zastępców prawnych, lub statutami wskazanych.

§. 5.

Obieralnym na delegata jest każdy właściciel dóbr tabularnych płci męskiej, jeżeli majątkiem swoim rozrządzać jest mocen, z wyjątkiem urzędujących członków dyrekeji i rady nadzorczej Instytutu kredytowego.

§. 6.

Rada nadzorcza rozpisuje za pośrednictwem dyrekeji wybory delegatów, a to najpóźniej na dwa miesiące przed zebraniem ogólnego zgromadzenia.

§. 7.

Wyborami kierują na wezwanie dyrekeji wydziały obwodowe w obecności komisarza rządowego w mieście obwodowem.

§. 8.

Do ważności wyborów potrzeba, aby ilość głosujących wyborców była najmniej dwa razy większą, jak ilość delegatów w obwodzie wybrać się mających.

§. 9.

Głosowanie odbywa się przez oddawanie pisemnych kartek, na których głosujący nazwiska wybrać się mających delegatów spisz.

Jako obrani uważani będą ci, którzy bezwzględną większość oddanych głosów uzyskali.

§. 10.

Wydział obwodowy zawiadamia każdego obranego o padłym nań wyborze.

Jeśliby kto w kilku obwodach wybranym został, winien jest w ośmiu dniach po otrzymaniu zawiadomienia radzie nadzorczej oświadczyć, za który obwód wybór przyjąć chce, inaczej uważanym będzie za przyjmującego wybór w tym obwodzie, w którym najwięcej głosów otrzymał.

§. 11.

Rada nadzorcza rozpoznaje i sprawdza wybory, i przedkłada je do zatwierdzenia ogólnemu zgromadzeniu.

Z komisji przez ogólne zgromadzenie do zmiany statutów wybranej.

Ze strony dyrekeji

F. Laskowski w. r.

Jan Czajkowski w. r.
przewodniczący komisji.

Franciszek Jasiński w. r.

Włodzimierz hr. Russocki w. r.

Xawery d'Abancourt w. r.

Dr. Zygmunt Rodakowski w. r.

U w a g i

do textu nowych statutów galic. Towarzystwa kredytowego.

§. 1.

Po wyrazie „i Bukowiny (§. 75. lit. c.)“ — zamieścić: „jako też właściciele ziemskich dóbr tabularnych wielkiego księstwa Krakowskiego, którzy do Towarzystwa wyraźnie przystąpili“; po „objętych“ — zamieścić: „i rozciągnięcie na ich właściciele praw przyznanych niniejszemi statutami tabularnym właścicielom ziemskim“; — po „tych dóbr“ — zamieścić: „prawomocnym dokumentem“; po „obowiązków Instytutu kredytowego“ — umieścić: „w myśli tych statutów.“

§. 36.

Zamiast „Towarzystwo oznacza“ powiedzieć: „Ogólne zgromadzenie oznacza.“

§. 38.

Zamiast: „postanowień ustawy wexlowej i przywilejów“ — powiedzieć: „bez sądowej interwencji i podług przywilejów.“

§. 69. lit. c.

Zamiast: „gwarancyi wszystkich właścicieli dóbr tabularnych“ — (§. 75. lit. c.) powiedzieć: „gwarancyi (§. 75. lit. c.), która z istniejącego niegdyś funduszu domestykalnego na dobra tabularne bezpośrednio przeszła, a względnie przez właścicieli dóbr tabularnych wiel. księstwa Krakowskiego wyraźnie przyjętą została,“ po „należytość“ — powiedzieć: „w stosunku istniejącym niegdyś dla dodatków do funduszu domestykalnego.“

§. 75. lit. c.

Po „aby“ — zamieścić: „gwarancya“; po „wylosowanych“ — zamieścić: „która przed tem na stanowym funduszu domestykalnym ciążyła, a teraz...“; zamiast „przyjęta na wszystkie dobra tabularne w Galicyi i Bukowinie gwarancya (§. 1.)“ — powiedzieć: „na wszystkie dobra tabularne w Galicyi i Bukowinie przeszła, a względnie przez właścicieli dóbr tabularnych wiel. księstwa Krakowa przyjętą została (§. 1.)“

§. 90.

miałby zupełnie odpaść, a jego miejsce zająłby nowo proponowany §. 91.

Opiewałby zaś:

„Takie rozwiązanie Instytutu uchwalonem być może przez ogólne zgromadzenie.

W tym wypadku mają być zgromadzeni wszyscy właściciele dóbr tabularnych, ażeby uchwalić, na jaki cel publiczny poświęcić fundusz rozerwowy, jakoteż cały, po zaspokojeniu wszystkich zobowiązań się Instytutu, pozostający majątek Towarzystwa.“

Uchwała względem rozwiązania Towarzystwa, względem warunków, pod jakimi to rozwiązanie ma być przeprowadzonym, równie jak i uchwała względem użycia majątku Towarzystwa, ma być przedłożoną rządowi do zatwierdzenia.

§. 93. 1. okres.

ma opiewać:

„Towarzystwu przydanym będzie do wykonania rządowi prawnie przysługującego nadzoru komisarz rządowy.“

„Tenże w szczególności uprawnionym będzie, być obecnym zebraniom ogólnym, posiedzeniom dyrekeyi i rady nadzorczej; oraz będzie miał prawo zawieszać uchwały, które uzna za sprzeciwiające się ustawom ogólnym lub niniejszym statutom.“

§. 94.

Po drugim okresie zamieścić.

„W razie zawieszenia uchwały zgromadzenia ogólnego, wykonanie tejże odłożonem być powinno aż do orzeczenia rządu, czy ta uchwała wykonaną być może.“

§. 95.

Zamiast: „oznaczone są osobnemi...“ powiedzieć: „oznaczone będą w obrębie statutów osobnemi...“

Nareszcie wszędzie gdzie stoi „ces. król. rząd krajowy“ ma być powiedzianem: „ces. król. Władza krajowa.“

U w a g i

do postanowień względem wyboru delegatów do ogólnego zgromadzenia galicyskiego Instytutu kredytowego.

§. 1.

Jako okres ostatni dodać:

Wszystko co w tych przepisach stanowi się względem praw ziemskich właścicieli dóbr tabularnych, tyczy się w wiel. księstwie Krakowie tych właścicieli ziemskich, którzy gwarancyą za zobowiązania się Towarzystwa wyraźnie przyjęli.

§. 2.

Liczba delegatów przypadająca na pojedynczy obwód, nie może być obliczona na podstawie ilości dóbr tabularnych znajdujących się w obwodzie, na podstawie ilości właścicieli tych dóbr, więc zarazem na dwóch podstawach.

Wypadałoby jedną z tych wybrać, lub kombinacyą obu bliżej określić.

§. 4.

Drugi okres „pełnomocnictwo na ten cel wydane nie podlega stempelowi“ — ma być usuniętym.

§. 8.

Wypada coś przewidzieć na wypadek, że dostateczna ilość wyborców się nie zbierze — i tak może postanowić, że w takim wypadku nowy wybór rozpisany być powinien, do którego wystarcza choćby najmniejsza liczba wyborców.

§. 9.

Wypada coś powiedzieć na wypadek, że absolutna większość nie będzie od razu osiągnięta, mianowicie może postanowić, że tylko dwaj kandydaci, którzy najwięcej mieli głosów, mają być uwzględnieni przy powtórny wyborze.

§. 10.

Na wypadek, że który z delegatów w dwóch obwodach obrany został, lub że wyboru w ogóle nie przyjął, zaleca się wybór jednego lub kilku zastępców, którzyby w tym razie bez przedsięwzięcia nowego wyboru w miejsce pierwotnie obranych wstąpili.

L. 12238. pr.

Wysoki Sejmie!

Bibl. Jag.

W skutek przedłożenia c. k. komisarza rządowego z dnia 16. Kwietnia 1861. r. l. 389. do zebrania sejmowego, powzięto na posiedzeniu sejmowym dnia 23. Kwietnia 1861. uchwałę, ażeby Wydział krajowy za porozumieniem się z c. k. Namiestnictwem odebrał w swój zarząd te fundusze i zakłady krajowe, które dotąd zostawały pod bezpośrednim zarządem c. k. Rządu. a podług statutu krajowego przyjść mają pod zarząd Sejmu krajowego.

Rokowania na podstawie uchwały Sejmu krajowego rozpoczęte w tym celu, nie doprowadziły dotąd do pożądanego skutku.

Ces. król. Rząd ma przeto zaszczyt, zaprosić Wysokie Zgromadzenie, ażeby ze względu na dekret ministeryalny z dnia 12. Stycznia 1863. l. 139. zakomunikowany reprezentacyi krajowej pod dniem 20. Stycznia 1863. l. 488. i na zmieniony obecnie stan rzeczy, umocować chciało swój Wydział krajowy do nowego rozpoczęcia pertraktacyi z c. k. Namiestnictwem w celu odebrania na podstawie ordynacyi krajowej funduszków i zakładów krajowych ordynacyą krajową objętych.

We Lwowie dnia 24. Listopada 1865.

C. K. Namiestnik:
Baron **Paumgarten** m. p.

Sprawozdanie

z czynności Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Xięstwem Krakowskim po odroczeniu posiedzeń zgromadzenia sejmowego, z dniem 29. Marca r. 1863. zamkniętego.

Wysoki Sejmie!

Gdy ostatnie zgromadzenie sejmowe po trzechkrotném odraczeniu zamkniętem zostało z dniem 29. Marca r. 1863., przedłożył Wydział krajowy Najjaśniejszemu Panu na ręce Jego Excellencyi pana Namiestnika protokół posiedzeń z całej sesyi, stosownie do postanowienia §. 40. statutu krajowego, a pismem prezydyalném c. k. Namiestnictwa z d. 9. Lipca r. 1863. do liczby 7527 (L. W. kr. 668/1863.) zostaliśmy zawiadomieni, że Jego C. K. Apostolska Mość, Najwyższém postanowieniem z dnia 26. Czerwca r. 1863. sprawozdania z posiedzeń Sejmu krajowego galicyjskiego z tą uwagą najmiłościwiej do wiadomości wziąć raczył, że tajne głosowanie przez balotowanie, jakiego użyto przy decyzji Wysokiego Sejmu względem wyborów niektórych posłów podczas 3, 4 i 5 posiedzenia sejmowego nie stoi w zgodzie z §. 39. ordynacyi krajowej, i z téj przyczyny na przyszłość miejsca mieć nie może.

I.

Fundusze i zakłady krajowe.

Po zamknięciu zgromadzenia sejmowego, uważał Wydział krajowy odebranie zarządu funduszy i zakładów krajowych za zadanie swoje najważniejsze i najspiesniejsze. Zastanawialiśmy się nad tém, jaką drogą byłoby najskuteczniej dążyć do tego celu, a przykład krajowej reprezentacyi czeskiej nasunął nam myśl, ażeby wejść w pertraktacyę bezpośrednio z c. k. Ministerstwem. Do obrania téj drogi, skłoniliśmy się tém chętniej, gdy p. depntat Kraiński w prywatnej rozmowie z byłym Ministrem stanu p. Schmerlingiem otrzymał oświadczenie, iż i p. Minister uważa ten środek za najstosowniejszy, i że chętnie przyjmie wysłanych w tym celu delegatów Wydziału. Ale na urzędowe pismo nasze w tej mierze do p. Ministra stanu wystosowane (L. W. 457/1863), otrzymaliśmy z niemalém zdziwieniem z c. k. Prezydum Namiestnictwa odpowiedź, iż p. Minister stanu oznajmił pismem z dnia 21. Maja r. 1863. do l. 4068., że gdy Wydział krajowy sam przedłożył kwestyę odebrania funduszy Wys. Sejmowi do decyzji, więc p. Minister nie może uważać Wydziału za upoważniony do odebrania takowych, dopóki ta decyzya nie nastąpi. (L. W. 565 1863.)

Ustawa z 17. Lutego r. 1864. o należytościach za utrzymanie w publicznych zakładach położeńszych i domach obłąkanych stanowi w §. 8, iż z wejściem téj ustawy w życie, przejść mają w zarząd reprezentacyi krajowej pomienione zakłady także tam, gdzie to do owego czasu nie nastąpiło. Gdy §. 9. téj ustawy włożył na Ministra stanu obowiązek: wprowadzić ją w życie z dniem 1. Stycznia

r. 1865., więc przy schyłku r. 1864. przypomnieliśmy tę sprawę c. k. Prezydium Namiestnictwa (L. W. 879/1864.), i przy tej sposobności podnieśliśmy sprawę o oddanie funduszków krajowych w ogólności; ale w odpowiedzi na naszą odezwę w tej mierze, odwołało się c. k. Prezydium Namiestnictwa (L. W. 879/1864.) do reskryptu p. Ministra stanu z dnia 21. Maja r. 1863., wedle którego Rząd nie może traktować w tej sprawie tak daleko, dopóki Wydział nie odbierze w tym względzie bliższych instrukcyi od Wys. Sejmu na mocy §. 37. ustawy krajowej, gdyż Wydział sam przedłożył kwestyę odebrania funduszków i zakładów Wys. Sejmowi do decyzji, a zatem za upoważnionego do objęcia takowych nie może być uważanym, dopóki nie zapadnie wzmiankowana decyzja (L. W. 4/1865.)

Na to odpisaliśmy, iż nie chcemy przyjmować pozorów, jakoby Wydział krajowy podzielał przekonanie, na którym Rząd opiera odmowną odpowiedź, przypominamy więc, że uprawnienie do odebrania funduszków i zakładów krajowych opiera się na §. 26. statutu krajowego, a nadto odebranie takowe polecił nam Wys. Sejm uchwałą z 23. Kwietnia r. 1861., na podstawie której Rząd z nami pierwój traktował, i że powyższe postanowienia statutu krajowego i uchwała sejmowa mogłyby być zmienionymi tylko nową ustawą lub nową uchwałą, nie mogło zaś w tej mierze nie być zmienionem przez sprawozdanie lub wnioski Wys. Sejmowi przedłożony, a nawet pod obrady jeszcze nie wzięty.

Na to pismo ostatecznie nie otrzymaliśmy żadnej odpowiedzi, a przed samem zebraniem Wys. Sejmu wezwało c. k. Prezydium Namiestnictwa Wydział krajowy w skutek reskryptu Jego Exelleneyi p. Ministra stanu z dnia 21. Października r. b. do l. 4868., ażeby Wydział krajowy w najbliższej sesji sejmowej poruszył i przeprowadził utworzenie własnej kasy krajowej dla funduszków krajowych, i przytém zwrócił uwagę Wys. Sejmu, że wedle rzeczzonego reskryptu ministerjalnego kasy rządowe na przyszłość tylko wtenczas w zastępstwie funduszu krajowego będą mogły czynić wypłaty, gdy potrzebne sumy z środków krajowych poprzednio w kasie rządowej będą złożone. (L. W. 785/1865.). Gdy wezwanie to odwoływało się do oświadczenia p. Ministra skarbu, żądającego oddzielenia zarządu funduszu krajowego od kameralnego, z powodu, jakoby przy wspólnym zarządzie fundusz kameralny pokrywać musiał niedobory funduszu krajowego zaliczkami, więc Wydział odpowiedział, iż od lat trzech poczynił ze swojej strony stosowne kroki względem utworzenia kasy krajowej, i że utworzenie takowej zależy teraz tylko od oddania funduszków krajowych w zarząd reprezentacyi krajowej; że zaś bierny stan funduszu krajowego nie ma żadnej styczności z działalnością Wydziału krajowego, ponieważ ani Wydział, ani reprezentacya krajowa w ogóle, nie wpływała na ustanowienie budżetu krajowego, ani na zarząd funduszu krajowego, a jedyna zawisła od nas obecnie rubryka wydatków funduszu krajowego na reprezentacyę krajową wynosiła w trzech latach ostatnich o 367.000 ztr. w. a. mniej, niż było na tę rubrykę w budżetach preliniowanych.

Wniosek Wydziału krajowego w sprawie oddania funduszków i zakładów krajowych wniesie p. deputat Pietruski.

Odezwa z dnia 4. Kwietnia r. 1863. do l. 2753., oznajmiło nam c. k. Prezydium Namiestnictwa, że Rada Państwa przy rozprawach nad budżetem na rok 1862. objawiła życzenie, ażeby przy ułożeniu budżetu na rok 1863. zwróconą była uwaga na najrychlejsze uskutecznienie zwrotu i na oprocentowanie zaliczek otrzymanych przez galicyjskie fundusze indemnizacyjne ze skarbu Państwa przed rokiem 1858., tudzież na spłaty subwencyi udzielanej tym funduszom od roku 1858., i że przeto c. k. Ministerstwo stanu poleciło, zapytać Wydział krajowy o zdanie względem sposobu zadosyć uczynienia temu żądaniu, lub trudnościach stojących na przeszkodzie. Uważając tę sprawę jako dotyczącą długu krajowego, oświadczyło c. k. Ministerstwo, iż dlatego zwróciło się do Wydziału krajowego, ponieważ Wysoki Sejm pod ówczas nie obradował (L. W. 395/1863.)

Na to odpowiedział Wydział krajowy, że w sprawie tej nie może czynić żadnych zobowiązujących oświadczeń, ponieważ przedmiot ten należy do kompetencyi Wys. Sejmu; gdy jednak c. k. Ministerstwo stanu, wedle powyższej odezwy, dlatego zażądało zdania Wydziału krajowego, ponieważ pożądane mu jest wszystko, co służyć może do wyjaśnienia stanu rzeczy lub sprostowania dotychczasowego postępowania w tej sprawie, więc objawiliśmy nasze zdanie w tej mierze z zastrzeżeniem kompetencyi Wysokiego Sejmu.

Kładąc nacisk na to, iż na ten przedmiot nie można zapatrywać się jednostronnie, ale raczej w związku ze sposobem przeprowadzenia indemnizacyi w kraju naszym i w przeciwstawieniu z pretensjami, jakie z tytułu indemnizacyi krajowi naszemu przysługują względem skarbu Państwa, wyłu-

szezyliśmy cały przebieg sprawy indemnizacyjnej u nas, i podnieśliśmy różnice prawnych postanowień i postępowania w tej mierze u nas, a w innych krajach Monarchii. Ponieważ Rada Państwa podniosła tę okoliczność, że Najwyższy Reskrypt z dnia 13. Października r. 1857. przyzwalający funduszowi indemnizacyjnemu dodatek ze skarbu Państwa w kwocie 2,500.000 złr. mon. konw. jako stałą dotację, zastrzegł pretensję do żądania zwrotu, więc oświadczyliśmy, iż pod tym zastrzeżeniem należy rozumieć tylko prawo warunkowe do zwrotu, o ile takowe na podstawie praw istniejących da się wyprowadzić; prawo zaś żądania zwrotu przysłuży skarbowi Państwa tylko o tyle, o ile okazałaby się różnica na korzyść skarbu Państwa po oblikwidacyi wzajemnej między pretensją powyższą funduszu indemnizacyjnego do skarbu, a pretensją tegoż z powodu zaliczek i dotacyj. Dopóki podobna oblikwidacya nie nastąpi, to wedle objawionego przez nas zapatrywania, Rada Państwa nie może znosić jednostronnie zobowiązań, jakie Najjaśniejszy Pan dla kraju naszego nałożył raczył na skarb Państwa wówczas, gdy w Jego Najwyższej osobie spoczywała jeszcze w zupełności najwyższa władza legislacyjna i administracyjna. Nakoniec postawiliśmy wniosek, aby c. k. Ministerstwo stanu zarządziło, iżby dozwolona przez Najjaśniejszego Pana subwencya w kwocie rocznej 2,500.000 złr. mon. konw. jako datek stały ze skarbu Państwa na rzecz galicyjskiego funduszu indemnizacyjnego i nadal wypłacana była stale, i ażeby zwrot tego zasiłku nastąpił dopiero wtenczas, gdyby po przeprowadzeniu powołanej oblikwidacyi okazała się jakowa kwota do zwrócenia, co by się dopiero wtenczas dało wykryć, gdyby komisya złożona z delegatów c. k. Rządu i Wydziału krajowego ułożyła zasady owej wzajemnej oblikwidacyi, akt ten przeprowadziła, i rzecz Wysokiemu Sejmowi przedłożyła do zadecydowania.

Wniosek Wydziału krajowego w sprawie funduszy indemnizacyjnych wniosie p. deputat Ławrowski.

Wnioski do budżetu funduszu krajowego i funduszy indemnizacyjnych na rok administracyjny 1863. wypracował był Wydział krajowy i wydrukował w czasie odroczenia posiedzeń ostatniej sesyi. Gdy jednak Wys. Zgromadzenie sejmowe po odroczeniu nie zebrało się więcej, więc wnioski odnoszące się do budżetu 1863 roku, nie mogły mu być przedłożone.

Budżet funduszu krajowego na czternaście miesięcy od 1. Listopada r. 1863. do końca Grudnia r. 1864., udzieliło nam c. k. Namiestnictwo do przejrzenia odezwą z dnia 8. Maja r. 1863. do liczby 12341 (L. W. 534), a odezwą z dnia 3. Września r. 1863. do liczby 6713/pr., zażądało w skutek polecenia p. Ministra stanu zwrotu tego budżetu i uwag o nim oznajmiając, iż zachodzi potrzeba wyjednać u Najjaśniejszego Pana podobnie jak w roku 1863., Najwyższego postanowienia względem prowizorycznego rozpisania krajowych dodatków do podatków na rok 1864., ponieważ Sejm nie zbierze się przed rozpoczęciem roku 1864.

W odpowiedzi na to wezwanie udzieliliśmy c. k. Namiestnictwu odezwą z dnia 20. Października 1863. r. do liczby 804, jako wyraz naszej opinii w tej mierze, drukowany egzemplarz naszych wniosków przygotowanych dla Wys. Sejmu do budżetu na rok 1863., a z udzielonych nam budżetów na lata następne przekonałiśmy się, iż pod wielu względami wnioski nasze znalazły uwzględnienie.

Budżet funduszy indemnizacyjnych na rok 1864. nie był nam udzielony.

Odezwą z dnia 25. Października 1863 r. do liczby 12615/pr., zapytało nas Prezydium c. k. Namiestnictwa z polecenia p. Ministra Stanu o zdanie co do prowizorycznego rozpisania podatków, ale Wydział krajowy wstrzymując się od wpływu doradczego w tej mierze, wyraził w odezwie z dnia 27. Października roku 1863. do liczby 895 głębokie ubolewanie, iż zaczynał się już trzeci rok skarbowy po wprowadzeniu zasad konstytucyjnych, a Wys. Sejm nie miał sposobności orzec o budżecie krajowym i potrzebach kraju.

Niebawem zawiadomiła nas odezwa prezydialna c. k. Namiestnictwa z dnia 30. Października roku 1863. do liczby 12904 (L. W. 914), iż na mocy reskryptu ministeryalnego z dnia 20. Października t. r. do liczby 7268 dodatki do podatków na pokrycie potrzeb funduszy indemnizacyjnych i krajowego na czas od pierwszego Listopada r. 1863. do końca r. 1864. rozpisane zostały prowizorycznie w wysokości roku poprzedniego, a następnie oznajmiło nam Prezydium c. k. Namiestnictwa odezwą z dnia 13. Grudnia r. 1863. do liczby 14818 (L. W. 1165), iż wedle reskryptu ministeryalnego z dnia 9. Grudnia t. r. do liczby 858, Jego C. K. Apostolska Mość Najwyższem Postanowieniem z dnia 27. Li-

stopada r. 1863., raczył upoważnić p. Ministra stanu, ażeby w krajach koronnych, w których preliminarze krajowe na rok 1864. w drodze konstytucyjnej nie mogły być ustanowione, lub odnośne uchwały Sejmów krajowych Najwyższej sankcyi jeszcze nieotrzymały, dodatki do podatków na pokrycie potrzeb funduszków indemnizacyjnych i krajowych rozpisane były w r. 1864. w kwocie wymierzonej na rok 1863. prowizorycznie i ze zastrzeżeniem uchwalenia ostatecznego wspomnianych budżetów w drodze konstytucyjnej.

Odezwą nareszcie prezydyalną c. k. Namiestnictwa z dnia 1. Marca 1864. do liczby 2642 (L. W. 215) zostaliśmy zawiadomieni, iż Jego C. K. Apostolska Mość Najwyższem Postanowieniem z dnia 17. Lutego roku 1864, najłaskawiej zezwolił raczył, ażeby na pokrycie potrzeb krajowych w Galicyi rozpisano na czas od 1 Listopada r. 1863 do końca Grudnia r. 1864. 62⁵/₁₀% jako dodatki do podatków stałych z wyłączeniem dodatków wojennych, mianowicie 11⁵/₁₀% na właściwe potrzeby kraju, a 51% dla funduszków indemnizacyjnych, zastrzegając atoli ustanowienie odnośnego budżetu w drodze konstytucyjnej.

Budżet funduszu krajowego na rok 1865. udzielony nam był odezwą z 18. Marca r. 1864. do liczby 11166 (L. W. 271) a zawezwani 5. Sierpnia r. 1864. do liczby 12648 o opinię, odpowiedzieliśmy odezwą z 12. Sierpnia t. r. do liczby 616, że nieodebrawszy w zarząd majątku krajowego i nie znając bliżej obecnego stanu pojedynczych gałęzi tego majątku, ani szczegółowych potrzeb instytucyj z tego majątku utrzymywanych, nie może Wydział krajowy dać żądanej opinii i pozostaje mu tylko odwołać się do uwag uczynionych nad budżetem zeszłorocznym. Do téj odpowiedzi tém słuszniejszy mieliśmy powód, ileż zamknięcia rachunków z ubiegłych lat nie były nam udzielone.

Także budżet funduszków indemnizacyjnych na r. 1865. udzieliło nam Prezydium c. k. Namiestnictwa, zapytując o zdanie Wydziału krajowego o takowym; odpowiedzieliśmy jednak odezwą z dnia 24. Grudnia r. 1864. do L. 1169., że Wydział krajowy nie może wpływać na ułożenie tego budżetu, ani dawać o nim swego zdania, ponieważ nie odebrał zarządu tych funduszków.

Wedle odezwy c. k. Prezydium Namiestnictwa z dnia 5. Stycznia r. 1865. do L. 18385 (L. W. 10.), raczył Jego C. K. Apostolska Mość Najwyższem postanowieniem z dnia 6. Grudnia r. 1864. zezwolić, ażeby z zastrzeżeniem uchwalenia budżetów krajowych w drodze konstytucyjnej, dodatki do podatków na potrzeby krajowe i funduszków administracyjnych na rok słoneczny 1865. rozpisane były w kwocie 61¹/₂% od podatków stałych bez dodatku na potrzeby wojenne.

Budżeta funduszków indemnizacyjnych udzieliło nam c. k. Namiestnictwo w roku bieżącym nie tylko na rok 1866., ale i na 1867., ponieważ c. k. Ministerstwu stanu szło o uwzględnienie w preliminarzach dla całego Państwa tych wydatków funduszków indemnizacyjnych, które pokrywa skarb całego Państwa. Wydział krajowy wstrzymał się od udzielenia zdania o tych budżetach jak zawsze z powodu nieodebrania zarządu tych funduszków. (L. W. kr. 535., 536. i 542 z r. 1865.) Z tegoż samego powodu zwróciliśmy także budżet funduszu krajowego na rok 1866., udzielony nam odezwą c. k. Namiestnictwa z dnia 22. Września r. 1865. do L. 41646 (L. W. kr. 683.)

Najwyższem postanowieniem z dnia 3. Lutego r. 1863. zaprowadzony został rok słoneczny, jako rok administracyjny w zarządzie Państwa, i Najjaśniejszy Pan pozwolił, ażeby najbliższy budżet ułożony był na czternaście miesięcy. Gdy zarząd funduszu krajowego i funduszków indemnizacyjnych w ściśle jest związany ze zarządem państwowym, a dodatki do podatków na potrzeby krajowe i indemnizacyjne pobierają się przez rządowe urzędy podatkowe, więc Wys. Rząd uważał jako konieczność, aby rok administracyjny dla funduszków krajowych i indemnizacyjnych przeprowadzony był w zgodności z kameralnym rokiem administracyjnym. Dlatego polecił P. Minister stanu c. k. Namiestnictwu, ażeby zawezwać Wys. Sejm w formie wniosku rządowego do uchwały, zaprowadzającej rok słoneczny w administracji owych funduszków, i do udzielenia Wydziałowi krajowemu upoważnienia do sporządzenia budżetu na 14 miesięcy, poczynszy od 1. Listopada r. 1863.

Gdy to polecenie p. Ministra przyszło do c. k. Namiestnictwa w czasie odroczenia posiedzeń sejmowych, a następnie nie zebrał się Wys. Sejm przed zamknięciem posiedzeń, więc c. k. Prezydium Namiestnictwa zapytało Wydział krajowy o zdanie w tej mierze; Wydział zaś w odpowiedzi swojej z dnia 2. Czerwca r. 1863. do L. 540 oznajmił, iż gdyby powyższy wniosek przedłożony był Wys. Sejmowi, to byłby go popierał ze swojej strony.

Układając wnioski do budżetu na rok 1864. w czasie sesyi Wys. Sejmu w Styczniu roku 1863., udawaliśmy się do c. k. Namiestnictwa o udzielenie nam zamknięcia rachunków funduszu krajowego i funduszy indemnizacyjnych z lat poprzednich. Dopiero odezwą z dnia 1. Września r. 1863. do L. 2081 (L. W. 805) otrzymaliśmy z c. k. Prezydium Namiestnictwa zamknięcie owych rachunków za rok administracyjny 1861., za które c. k. Namiestnictwo we Lwowie i krakowska Dyrekcya funduszu indemnizacyjnego otrzymały absolutorya od władz centralnych.

Gdy jednak rachunki te nie przedstawiały jasnego obrazu stanu rzeczy, zażądaliśmy niektórych wyjaśnień i potrzebnych wykazów.

Na podstawie otrzymanych materyałów ułożone zostały sumarysze rachunkowe (L. W. 209/1864.), które będą mogły się przydać przy układaniu budżetów. — Zamknięcia rachunków za lata dalsze nie zostały nam udzielone; spodziewamy się wszakże, że takowe od roku 1861. począwszy, jako też budżety przedłożone będą Wysokiemu Sejmowi dla konstytucyjnego z nimi postąpienia.

Częstokroć zapytywany był Wydział krajowy przez c. k. Namiestnictwo o zdanie w sprawach dotyczących funduszu krajowego lub funduszy indemnizacyjnych. Mając jednak na uwadze stanowisko, które nam statut krajowy nazaczył względem tych funduszy, i nieznając dokładnie stosunków funduszy zostających pod zarządem nie naszym, usuwaliśmy się zwykle od wpływów doradczych. W pojedynczych jednak wypadkach nie wahaliśmy się udzielać c. k. Namiestnictwu uwag naszych w podobnych sprawach, gdyśmy uważali, że takiego pośrednictwa Wydziału krajowego wymaga dobro funduszy lub zakładów krajowych.

W ten sposób mianowicie odzywaliśmy się w sprawach zarządu lwowskim zakładem podrztków. W Zakładzie tym podwyższono na rok 1856. ustanowione w r. 1844. wynagrodzenie piastunek ze względu na wysokie ceny żywności, a pozwolenia ministeryalne utrzymywały to podwyższenie w dalszych latach. Gdy c. k. Namiestnictwo zapytało nas w r. 1863. o zdanie względem dalszego utrzymania tego podwyższenia, niemogliśmy w odpowiedzi naszej (L. W. 273/1863.) pominąć uwagi, że ustala drożyzna, dla której wynagrodzenie owe tymczasowo było podwyższone.

Jakoż w roku następnym (L. W. kr. 696/1864.) c. k. Ministerstwo przystało na obniżenie tego wynagrodzenia, co znaczną ulgę funduszowi krajowemu przyniosło.

W ciągu toczącej się z tego powodu korespondencji, znalazł Wydział krajowy sposobność do oświadczenia się za podwyższeniem tacy opłacanej przy oddawaniu podrztków do zakładu i za włożeniem w drodze ustawodawczej na gminy obowiązku uiszczania tój tacy w razie niemożności ze strony matek, których przynależność jest sprawdzona. Poruszyliśmy także ze względu na praktykowane nadużycia i oszustwa, potrzebę zmiany w trybie prowadzenia rewizyi dzieci poruczonych piastunkom. C. k. Ministerstwo przychyliło się do zdania naszego po części i zarządziło zalecane przez nas podwyższenie tacy (L. W. 26/1864.)

Gdy zamierzono uregulować inaczej etat urzędników przy zakładzie podrztków i zapytano o zdanie nasze, odpowiedzieliśmy, iż nieuczniemy potrzeby reorganizacji przed oddaniem tego zakładu w zarząd Reprezentacyi krajowej (L. W. 1020/1864.). Z tē m zdaniem zgodziło się także c. k. Ministerstwo stanu (L. W. 239).

Od roku 1857. pobierało ośmiu uczniów preperandy w Krakowie i Tarnowie stypendya z funduszu krajowego po 63 zfr. w. a. rocznie. C. k. Namiestnictwo pytało nas o zdanie, ażali przydłużyć dalej pobieranie tych przez Rząd pierwotnie na trzy lata przedłużonych stypendyów. Na to odrzekł Wydział krajowy, iż nie może orzec w tēj mierze, niemając w rękach zarządu funduszem krajowym, ale w razie przydłużenia zastrzega sobie nadawnictwo takich z funduszu krajowego opłacanych stypendyów. — O postanowieniu w tēj mierze nie otrzymaliśmy zawiadomienia.

Gdy żądano zdania naszego o udzielanie zasiłków z funduszu krajowego dla domu schronienia ubogich, zostającego pod zarządem Krakowskiego Towarzystwa dobroczynności, oświadczyliśmy, iż nie mamy nic do zarzucenia przeciw temu zasiłkowi (L. W. 93/1864., 673/1864. i 603/1865.).

Szkole rolniczej w Czernichowie udzieliło c. k. Ministerstwo stanu z funduszu krajowego zasiłek w kwocie rocznej dwóch tysięcy zfr. w. a na lat pięć, począwszy od roku 1860.

Gdyśmy spostrzegli, że w sporządzonym przez c. k. Namiestnictwo na rok 1864. budżecie funduszu krajowego nie ma tego wydatku, zwróciliśmy na to uwagę Towarzystwa rolniczego w Krakowie i zarazem udaliśmy się w tój mierze do c. k. Namiestnictwa (L. W. 828/1863.), w skutek czego zasiłek ten wypłacić polecono (L. W. 893/1863.). Później poparliśmy podanie Krakowskiego Towarzystwa rolniczego o dalsze pozostawienie zasiłku a oraz podwyższenie takowego na rok 1865. (L. W. 677/1864.), a c. k. Ministerstwo stanu, chociaż nie skłoniło się do podwyższenia, jednak zasiłek wdotychczasowym wymiarze pozostawiło na dal (L. W. 724/1864.).

Podobne wstawienie się nasze za zasiłkiem na rok 1866. nie jest jeszcze załatwionem (L. W. 580/1865.).

Ponieważ w początkach istnienia Wydziału krajowego, fundusz domestykalny we wielu wydatkach zastępował fundusz krajowy, więc udawaliśmy się do c. k. Namiestnictwa o zrównanie rachunków obu funduszy. Po uczynieniu tego zrównania zwrócił fundusz krajowy funduszowi domestykalnemu kwotę 8.723 złr. 53 kr. (L. W. 81/1863., 390/1863., 875/1863., 522/1865.)

Zasoby funduszu domestykalnego lokowaliśmy ciągle w papierach procentowych; wydatki tego funduszu ograniczały się po wypłacie nagrody profesora Małeckiego za napisanie gramatyki polskiego języka, tylko na opłaty podatkowe i stempłowe, tudzież kwoty rocznej 92 złr. na dziennego pisarza w c. k. głównej kasie krajowej. Stan funduszu tego wynosił z końcem miesiąca Września roku 1865. — 65.969 złr. w papierach publicznych, a 10 złr. 95 kr. w. a. w gotówce.

Sprawa fundacyi hr. Skarbka stanęła była w czasie złożenia poprzedniego sprawozdania z czynności naszych na tém, iż rada administracyjna tego Zakładu ułożyć miała pod przewodnictwem kuratora Xięcia Karola Jabłonowskiego instrukcyę dla kuratora i rady administracyjnej, po której zatwierdzeniu przez Rząd, przyrzekło c. k. Ministerstwo stanu oddać zarząd majątku fundacyjnego organom przez fundatora ku temu postanowionym.

Po bliższém zbadaniu wypracowanego projektu instrukcyi, Wydział krajowy przesłał go pismem z dnia 20. Października 1863. do l. 813. do c. k. Prezydium Namiestnictwa w celu uzyskania potwierdzenia z wyrażeniem nadzieji, że zatwierdzenie to nie będzie odmówione, i że bez dalszej zwłoki nastąpi požądane ze wszechmiar oddanie majątku fundacyjnego do rąk właściwych.

Nie otrzymawszy zbyt długo spodziewanego zatwierdzenia, przypomnieliśmy rzecz odezwą do Prezydium c. k. Namiestnictwa dnia 23. Lutego 1865. do l. 116., atoli dotąd nie otrzymaliśmy załatwienia tój sprawy.

W sprawie Zakładu narodowego imienia Ossolińskich wystosował Wydział krajowy pod dniem 16. Kwietnia r. 1863. do l. 192. pismo do c. k. Ministerstwa stanu, w którym oświadczył, iż gdy nie można przewidzieć, kiedy ordynacya przeworska będzie ustanowioną, a ciągle utrzymuje się kuratorya literacka w rękach komisarza rządowego, co sprzeciwia się statutom, zatem Wydział krajowy prosi, ażeby cofnięto administracyę z ramienia władzy administracyjnej, i zgodnie z prawem zaprowadzono administracyę sądową.

Krok ten odniósł skutek požądany.

C. k. Ministerstwo stanu postanowiło dekretem z dnia 24. Października r. 1863. do l. 2061., ażeby odstąpić od zarządzonego w r. 1851. przez c. k. Prezydium Namiestnictwa a zatwierdzonego przez Ministerstwo spraw wewnętrznych ustanowienia zastępcy kuratora literackiego z ramienia c. k. Władzy administracyjnej, i zarządzić, ażeby nie uwłaczając działalności urzędów politycznych co do prawa nadzoru nad wszelkimi fundacyami, sądownie ustanowionemu literackiemu zastępcy kuratora zarząd ten oddany został wedle przepisów.

Zamianowanie zastępcy kuratora literackiego poruczył następnie c. k. Wyższy sąd krajowy c. k. krajowemu Sądowi lwowskiemu, a tenże Sąd uznał, że w dokumentach erekcyjnych nie oznaczono, komu poruczyć zarząd przed ustanowieniem ordynacyi przeworskiej, ale z oznaczeń dokumentów fundacyjnych widac wolę fundatora, aby Zakład zawiadywany był przez członków familii do kuratorstwa powołanych a przedewszystkiém przez potomków Xięcia Henryka Lubomirskiego; przeto zamianował sąd krajowy

7

Xięcia Jęrzego Henryka Lubomirskiego zastępcą kuratora literackiego, zaważwał go do objęcia urzędu, złożenia przysięgi i do przepisanych statutami oświadczenia, iż ręczy majątkiem swoim za uszkodzenia funduszu zakładowego, i zawiadomił o tém Wydział krajowy. (L. W. 18/1864.)

Xięże Lubomirski prosił jednak o uwolnienie go od obowiązku, i przedstawił na zastępcę Maurycego hr. Dzieduszyckiego, c. k. radcę Namiestnictwa, który do owego czasu był delegowany do zastępstwa kuratorii jako komisarz rządowy. Sąd przychylając się do oświadczenia Xięcia Lubomirskiego, zamianował tegoż hr. Mauryce. Dzieduszyckiego zastępcą kuratora z tym dodatkiem, iż ma co roku składać rachunek z dochodów.

Zarazem wyznaczył sąd komisję do oddania mu zakładu (L. W. 369/1864.) a Wydział krajowy na wezwanie sądowe, przeznaczył do téj komisji pp. Deputatów Kraińskiego i Pietruskiego (L. W. 632/1864.), w których przytomności odbyło się oddanie dnia 3. Listopada 1864. r.

W ten sposób zaprowadzony został tymczasowy zarząd tego zakładu zgodnie z prawem, ale Wydział krajowy nie ustawał przytém w staraniach, ażeby przyspieszyć utworzenie ordynacji przeworskiej, a tém samém wyprowadzić zarząd instytucyi ze stanu tymczasowości. Wykonywał téż Wydział krajowy wszystkie dokumentami fundacyjnymi przekazane czynności, a mianowicie kontrolę przedłożonych rachunków z dochodów fundacyjnych. W roku 1863. udzielił Wydział krajowy absolutoryum za rachunki z roku administracyjnego 1861. (L. 760/1863.), a w roku bieżącym za lata 1862., 1863. i 1864.

W roku 1863. weszliśmy w prawo rozdawnictwa stypendyów fundacyi Eichhorna. Ś. p. Franciszek Eichhorn doktor medycyny, przeznaczył kapitał dwóch tysięcy reńskich na stypendyum dla ucznia medycyny, urodzonego w Galicyi, a uczącego się na austryackim uniwersytecie. Zarząd majątkiem oddał gubernium krajowemu, zaś prawo rozdawnictwa zachował sobie i swoim męskim potomkom, a po wygaśnięciu tychże, przekazał Wydziałowi stanowemu. Ponieważ doktor Eichhorn zmarł w roku 1863. bez pozostawienia potomków męskich, więc jako nabywca praw Wydziału stanowego, wszedł Wydział krajowy w prawo rozdawnictwa, a gdy właśnie stypendyum w kwocie 126 złr. wal. austr. było opróżnione, więc nadał je uczniowi uniwersytetu krakowskiego. (L. W. 516. i 518. z r. 1863.)

W Terezyanum i zakładach wojskowych uszczupliła się liczba miejsc, na które nasz Wydział przedstawia kandydatów. W skutek reskryptu ministeryalnego z dnia 16. Marca r. 1863. do l. 5155., zawiadomiło nas c. k. Namiestnictwo (L. W. 692/1863.), iż na prośbę Wydziału krajowego bukowińskiego o wydzielenie pewnej liczby galicyjskich miejsc funduszowych w c. k. akademii Maryi Teresy i w zakładach wojskowych dla w. xięstwa Bukowińskiego, raczył Jego C. K. Apostolska Mość Najwyższem rozporządzeniem z dnia 9. Marca r. 1863. rozkazać, ażeby z istniejących dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi włącznie z wielkiem xięstwem Bukowiny, a wyposażonych ze skarbu Państwa 19^{tu} miejsc funduszowych w akademii Maryi Teresy, tudzież ze 40^{tu} miejsc funduszowych w naukowych wyższych zakładach wojskowych i z 10^{ciu} miejsc w zakładach niższych, przeznaczyć dla Bukowiny wyłącznie dwa miejsca w akademii Maryi Teresy, cztery miejsca w zakładach wyższych a jedno miejsce w niższych zakładach wojskowych.

Gdy podówczas Bukowińczycy nadane sobie mieli jedno miejsce w Terezyanum a trzy miejsca w zakładach wojskowych wyższych, a w ciągu roku 1863. oddano Wydziałowi Bukowińskiemu propozycję na jedno opróżnione miejsce w Terezyanum i po jednym miejscu do wyższych i niższych zakładów wojskowych, więc to najwyższe postanowienie weszło już zupełnie w wykonanie.

Do Terezyanum proponował Wydział krajowy w r. 1863. kandydatów na jedno miejsce, w r. 1864. na 4 miejsca, a w r. 1865. na 5 miejsc; do szkół zaś wojskowych w r. 1863. na 5 miejsc, w r. 1864. na miejsce 8, a w roku 1865. na miejsce 8.

Stan majątku zarządzanego przez nas funduszu stypendyjnego Andrzeja Żalchockiego, wynosił z końcem miesiąca Września 1865. r. oprócz kwoty 20.000 złr. zabezpieczonej na dobrach Iwanówka, w papierach publicznych 37.494 złr. 77 kr. a w gotówce 338 złr. 53 kr. w. a. Od początku roku, 1863. powiększył się więc stan majątku tej fundacyi o 1250 złr. 27 kr. w. a.

Z fundacyi tój nadaliliśmy w r. 1863. jedno opróznione stypendyum, w r. 1864. sześć, a w roku 1865. dwa miejsca.

Dla fundacyi stypendyjnej Jana Żurakowskiego utworzyliśmy przez fruktyfikacyę każdoroczesnych zasobów kasowych, nowe jedno stypendyum w kwocie rocznej 262 złr. 50 kr. w. a. (L. W. 627/1864.)

W celu nadania opróznionych miejsc stypendyjnych tój fundacyi rozpisaliśmy konkursu i przedstawiali podania kandydatów powołanemu do rozdawnictwa Jego Excellencyi Agenorowi hr. Gołuchowskiemu w r. 1863. na miejsc 5, w r. 1864. na miejsc 6, w r. 1865. przedstawiliśmy już na 5 miejsc, a w skutek rozpisanego konkursu, mamy jeszcze na trzy miejsca przedstawić.

Stan kasowy funduszu tego wynosił z końcem miesiąca Września r. b. w papierach publicznych 106.800 złr., a w gotówce 338 złr. 37 kr.; od roku 1863. podwyższył się ten majątek o 4239 złr. wal. austr.

Zarządzany przez nas fundusz stypendyjny Agenora hr. Gołuchowskiego wynosił z końcem Września r. b. w papierach publicznych 18039 złr., a w gotówce 435 złr. 27 kr. w. a.; wzrósł więc od roku 1863. o 1363 złr. 53 kr. w. a.

Jego Excellencya hr. Gołuchowski nadawał opróznione dwa stypendya tój fundacyi w roku 1863., a jedno w r. 1865. obecnie zaś jest znów jedno stypendyum tój fundacyi opróznione; Wydział krajowy rozpiął konkurs i przedłoży J. E. hr. Gołuchowskiemu podania kandydatów.

Szczegółowe sprawozdanie z zarządu tym funduszem za rok 1863. i 1864. ogłosiliśmy w gazecie urzędowej, równie jak ze zarządu fundacyą stypendyalną Kajetana hr. Lewickiego, której stan kasowy wynosił z końcem Września r. b. w papierach publicznych 17.000 złr. a w gotówce 450 złr. 55 kr. w. a.

O opróznione stypendyum szkoły gospodarstwa wiejskiego fundacyi hr. Lewickiego, nikt się nie zgłaszał w r. 1863. mimo rozpisanego konkursu, dopiero w r. 1864. było to stypendyum nadane, zatem wszystkie trzy stypendya są obsadzone.

Fundusz galicyjskiego stanowego zakładu siórot staraliśmy się utrzymać w dobrym stanie przez fruktyfikacyę zasobów kasowych. Majątek stały zakładu podniósł się obecnie do kwoty 29.910 złr. 1½ kr. w. a., a pomnożył się od roku 1863. o 1522 złr. 73½ kr. w. a.

Wywiadując się za pośrednictwem urzędów parafialnych o wychowanie siórot oddanych rzemieślnikom, zmienialiśmy tych opiekunów, ilekroć przekonaliśmy się, że sióroty źle są umieszczone. Wzorowo prowadzony zakład św. Antoniego we Lwowie, w którym w r. 1863. mieliśmy 7 chłopców umieszczonych, odpowiedział zupełnie dobrym nadziejom, jakieśmy żywili, oddając tam sióroty.

W szkole ogrodników utrzymujemy zawsze 4 uczniów z funduszu w mowie będącego.

Wydział krajowy ma zamiar utworzyć kilka miejsc z funduszu siórot wyposażonych, w jednym z odpowiednich zakładów w Krakowie.

Usilnie starał się Wydział krajowy o to, żeby fundacya stypendyjna Spadwińskiego mogła wejść w życie jak najprędzej.

Zmarły w roku 1853. Antoni Józef Spadwiński pozostawił kilka testamentów, które wywołały spory sądowe, a gdy nareszcie testament z 30. Stycznia r. 1849. uznany został jako ważny, powstały fundowane tym testamentem trzy stypendya po sto reńskich rocznie dla uczniów Galicyanów, które rozdawać ma sukcesor fundatora, a majątkiem zarządzać Wydział krajowy, jako następcę wskazanego przez fundatora Wydziału stanowego. Przykładaliśmy starania o rychłe zrealizowanie tój fundacyi, lecz rozpoczęte spory tamują dotąd urzeczywistnienie fundacyi; wedle najświeższego zawiadomienia c. k. Namiestnictwa, spór stoi obecnie na tém, iż duplika ma być wniesioną. (L. W. 706/1865.)

Fundacye nasze krajowe wzbogaciły się także w latach ostatnich przez nowe zapisy.

S. p. Hipolit Dębno z Tymkowiczów Czajkowski zapisał testamentem z 27. Maja r. 1862. dobra Dydiatyczne po śmierci ustanowionej dożywotniczki na fundusz imienia Czajkowskiego. Z fun-

duszu tego ma Wys. Sejm lub Wydział krajowy tyle stypendyów po 300 złr. rocznie, na ile dochody wystarczają, udzielać uczącej się młodzieży imienia Czajkowskich i Horodyskich, przedewszystkiem stanu szlacheckiego, a gdyby nie było dosyć takich kompetentów, to także młodzieży tychże imion nie należącej do stanu szlacheckiego, osobliwie zaś synom oficerów, urzędników lub xięży ruskich, zrodzonym w kraju lub we Francyi. Fundator pozostawił także Wys. Sejmowi wolność, z połowy dochodów funduszu założyć w Dydiatyczach szkołę ogrodników, ekonomów lub leśniczych i przyjmować do nich młodzież imienia Czajkowskich i Horodyskich.

W sprawie zrealizowania téj fundacyi czyniliśmy także i ponawiali kroki u władz właściwych, ale dotąd pertraktacya spadkowa nie jest przeprowadzoną. C. k. prokuratorya skarbowa postarała się jednak o prenotowanie fundacyi na dobrach Dydiatyczne.

Ś. p. Stanisław Waguza uczynił w testamencie z dnia 1. Lipca r. 1863. spadkobiercą swoim uniwersytet Jagielloński, a w razie odmówienia Wys. Sejm krajowy.

Podług woli fundatora mają być ze spadku w miarę ustanowienia ciężarów dożywotnych ustanowione trzy stypendya po 300 złr. rocznie dla uczniów akademii krakowskiej, w razie zaś przyjęcia fundacyi przez uniwersytet mają przypaść dla niego dochody przewyższające wysokość trzech stypendyów, w razie zaś objęcia fundacyi przez Wys. Sejm, mają te nadwyżki użyte być na utworzenie nowych, lub podwyższenie ustanowionych stypendyów.

Dowiedziawszy się o téj fundacyi, udawaliśmy się do c. k. Namiestnictwa o wiadomość bliższą o jój stanie i zostaliśmy zawiadomieni, że c. k. prokuratorya skarbowa zgłosiła się do przyjęcia téj fundacyi w imieniu uniwersytetu Jagiellońskiego.

Następnie przypominaliśmy kilkakrotnie zrealizowanie fundacyi.

Xiądz Antoni Popkiewicz pleban obrządku rzym. kat. w Ważycach, utworzył fundacyę stypendyjną, przeznaczając na ten cel 5.000 złr. w. a. w listach zastawnych. Fundator zastrzegł sobie dożywotny dochód z tego kapitału, ale złożył już kapitał Wydziałowi krajowemu. Dotyczący akt fundacyjny udzielił Wydział krajowy c. k. Namiestnictwu do potwierdzenia pod dniem 19. Lipca r. b. do l. 504.

Zmarły w r. 1861. Alexander hr. Stadnicki zapisał dożywotny dochód ze spadku swego matce i trzem braciom, a po śmierci wszystkich tych dożywotników przeznaczył cały swój majątek na wydawanie dokumentów znajdujących się w tak zwanym archiwum bernardyńskim we Lwowie. O czynnościach Wydziału krajowego w sprawie téj fundacyi, zda szczegółowo sprawę p. deputat Pietruski, który przedstawi Wys. Sejmowi wniosek względem udzielenia dotacyi dla téj fundacyi.

Fundusz na założenie szkoły kucia koni wzmógł się przez fruktyfikacyę dochodów i wynosił z końcem Września roku bieżącego 32.550 złr. w. a. w papierach publicznych a 228 złr. 23 kr. w gotówce.

Wydział krajowy przygotował wniosek względem założenia szkoły kucia koni.

Odebrane od Wydziału stanowego archiwum szlacheckie było ciągle pod opieką Wydziału krajowego. Na podstawie metryk tego archiwum wydawał Wydział krajowy certyfikaty szlachectwa, dawał władzom wyjaśnienia w sprawach szlacheckich i pośredniczył w staraniach o zatwierdzenie dawnego szlachectwa.

Sprawując przysługującą Wydziałowi krajowemu kontrolę nad teatrem polskim we Lwowie, zwróciliśmy uwagę c. k. Namiestnictwa jako Władzy témczasowo zastępującej Radę zawiadowczą zakładu hr. Skarbka, na potrzebę przedsiębrania kroków w celu ustalenia przedsięwzięcia tego teatru, gdy się kończył kontrakt z dawnymi przedsiębiorcami.

C. k. Namiestnictwo ogłosiło konkurs a do ułożenia kontraktu, z przyszłym przedsiębiorcą wysadzono komisję złożoną z urzędników c. k. Namiestnictwa, c. k. Prokuratoryi skarbowej i dwóch delegatów Wydziału krajowego.

Następnie udzieliło c. k. Namiestnictwo Wydziałowi krajowemu podania kompetentów o to przedsiębiorstwo, wzywając nas o udzielenie zdania o tych kompetentach; co też przez Wydział krajowy wykonanem zostało.

Zawierając kontrakt z nowym przedsiębiorcą na czas od roku 1864. do roku 1870., przyjęło c. k. Namiestnictwo za wpływem Wydziału krajowego, niektóre warunki korzystne dla sceny polskiej, a mianowicie pozwoliło na bezpłatne używanie wszystkich dekoracji funduszowych i na bezpłatny skład dla własnych dekoracji przedsiębiorcy, przyznało ubikację na własną garderobę przedsiębiorcy i na powiększenie garderoby sceny polskiej przeznaczyło w pierwszym roku 2000 złr., a w dalszych latach potrzebne zasilki aż do tysiąca złr.; włożyło nakoniec na przedsiębiorcę obowiązek udzielania aktorom oprócz prób, równie jak kandydatom osobiście lub przez zastępcę, naukę deklamacji, mimiki i innych potrzebnych w tym zawodzie wiadomości.

Nowy dyrektor teatru polskiego, p. Milaszewski, wniósł z końcem pierwszego roku swego przedsiębiorstwa prośbę do Wydziału krajowego o zasiłek z funduszu krajowego w kwocie 4000 złr., któryby był zwrócony w 16. kwartalnych ratach ze subwencji udzielanej mu przez reprezentację krajową.

Odpowiedzieliśmy, że nie mamy w rękach zarządu funduszu krajowego, i wskazaliśmy, że s. p. hr. Skarbek zobowiązał się w obec reprezentacji krajowej utrzymywać w dobrym stanie scenę polską i otrzymał za to folwark Frydrykówkę i subwencję dla tej sceny po 4000 złr. mon. konw. rocznie, że przeto na fundacyi hr. Skarbka ciąży obowiązek zasilania sceny polskiej, jeżeli taż scena zasilku niezbędnie potrzebuje (L. W. 127/1865.).

Wniesione później podanie o podobny zasiłek z fundacyi hr. Skarbka, udzieliśmy c. k. Namiestnictwu z tą uwagą, że takowe zasługuje na uwzględnienie, że wszelako Wydział krajowy zastrzega sobie, iż nie bierze odpowiedzialności za akuratne uiszczenie zwrotów przez dyrektora teatru, a w razie, gdyby opuścił dyrekcję teatru przed zwrotem całej zaliczki, to subwencya rocznych 4000 złr. ma być wolną od wszelkich zwrotów. Zwróciliśmy przytem uwagę, że terażniejsza scena polska nie może być uważaną jako dobra, i że należałoby wglądać, czyli w obecnych warunkach, przedsiębiorca może odpowiedzieć wymaganiom, lub ażali nie trzeba sceny polskiej z fundacyi skarbkowskiej zasilić podobnie jak zasilaną bywa scena niemiecka (L. W. 279/1865.).

W skutek tego przesłuchało c. k. Namiestnictwo dyrektora, który oświadczył protokółarnie, że odebrawszy scenę polską po dawniej dyrekcji w stanie zaniedbanym, i nie znalazłszy na wstępie dosyć udziału u publiczności, nie mógł dotąd podnieść sceny, ale przyrzeka w najbliższym kursie zimowym, uzyskać nowe siły do podniesienia sceny, jeżeli ze złożonej przez niego kaucyi wydaną mu będzie przynajmniej kwota 2400 złr., którą zobowiązuje się zwracać w ratach kwartalnych po 200 złr. ze subwencji pobieraną z funduszu krajowego, i dla której bezpieczeństwa daje prawo zastawu na swoją teatralną garderobę i bibliotecę.

Zarazem prosił dyrektor na lata 1866. i 1867. o zasiłek z fundacyi Skarbkowskiej po 500 złr. rocznie.

Zapytany w tej mierze o zdanie Wydział krajowy, odwołał się co do potrzeby zasilenia sceny polskiej z fundacyi hr. Skarbka do poprzedniej swojej odezwy (L. W. 492/1865.); następnie zawiadomiło nas c. k. Namiestnictwo (L. W. 585), iż pozwoliło na wydanie żądanych 2400 złr. w. a z kaucyi i udzielenie zasilku po 500 złr. rocznie na lat dwa z fundacyi hr. Skarbka. oświadczając dyrektorowi, iż te zasilki nie oparte na kontrakcie, udziela mu w tej nadziei, że on postara się dla sceny polskiej o siły odznaczające się i podniesie scenę, która nie odpowiada wymaganiom publiczności.

Zajmował się Wydział krajowy skontrolowaniem kasy funduszu emerytury dla aktorów sceny polskiej, sprawdzeniem rachunków tego funduszu i udzielaniem absolutoryów na sprawdzone rachunki.

Fundusz ten wszedł w życie w roku 1856.; po koniec roku 1862. przystąpiło do towarzystwa emerytalnego 7. członków, a jednemu udzielono pensję emerytalną w kwocie rocznej 420 złr.

W roku 1863. udzielono czterem członkom pensje emerytalne w kwotach rocznych 420 złr., 157 złr. 50 kr., 262 złr. 50 kr., i 350 złr. Z tych emerytów zmarło jednak dwóch w r. 1865.

Do towarzystwa emerytalnego przyjęty został w r. 1863. jeden członek. a w r. 1864. dwóch.

Stan kasowy funduszu emerytalnego wynosił z końcem Września r. b. 94.381 złr. w listach zastawnych, a 281 złr. 18 kr. w gotówce.

Jako komisya nadzorcza galicyjskiego stanowego Towarzystwa kredytowego wykonywał Wydział krajowy przepisane statutami czynności i kontrolę.

Oprócz tych stosunków wiąże Wydział krajowy z Towarzystwem kredytowym ta okoliczność, iż fundusz domestykalny udziela gwarancji listom zastawnym, i Towarzystwo założone jest przez dawną reprezentację krajową z funduszów tej reprezentacji, a na wypadek rozwiązania Towarzystwa, pozostały fundusz rezerwowy i wszelka własność instytutu tego, stać się mają wedle §. 77. statutów, własnością reprezentacji krajowej.

Statut krajowy postanowił nadto w §. 20., iż Wys. Sejm krajowy ma mieć staranie o zachowanie funduszów i zakładów ze środków stanowych założonych; przeto poczuwa się Wydział krajowy do obowiązku, w każdym swoim sprawozdaniu podawać Wys. Sejmowi wiadomość o stanie majątkowym Towarzystwa kredytowego.

Z końcem pierwszego półrocza roku bieżącego miało Towarzystwo na hipotekach	16,813.560 złr. 82 kr.
a w kasie	69 „ 18 „
Razem	16,813.630 „ — „

i teje sumie odpowiadał stan listów zastawnych.

Wartość 1753 hipotek pożyczkami Towarzystwa obciążonych, wynosiła wedle obliczenia używanego przy wymierzaniu pożyczek 60.293.318 złr. 54 kr. w. a.

Własny majątek Towarzystwa wynosił 1,003.146 złr. 35²/₄ kr. w. a., a od czasu założenia Towarzystwa pomnożył się o 451.907 złr. 45 kr. w. a. (L. W. 569/1865.)

II.

Wnioski i materiały do prac sejmowych prawodawczych i inne sprawy krajowe.

Jedną część zajęć Wydziału krajowego stanowiły wyłuszczone powyżej starania o utrzymanie i wzrost funduszów krajowych; tudzież o pozyskanie dla tych funduszów i zakładów zarządu odpowiadającego postanowieniom statutu krajowego lub ustanowieniom szczegółowym; obok tego zaś zajmowaliśmy się przysposabianiem materiałów do prac prawodawczych Wys. Sejmu i do wniosków, równie jak i w ogóle poleconemi nam przez Wys. Sejm i przekazanemi statutem sprawami krajowemi.

Ponieważ w innych Sejmach krajowych uchwalone, a w znaczniejszej części i zatwierdzone już są ustawy o gminach, o drogach nieraryalnych, o budowaniu i utrzymywaniu zabudowań kościelnych i parafialnych, tudzież o patronacie i konkurencji dla szkół ludowych, więc przysposobiliśmy w tych przedmiotach materiały; w szczególności badaliśmy zajęcia innych Sejmów około tych ustaw, a wypracowania w tej mierze będą mogły dać wiele skazówek komisjom Wys. Sejmu.

Do ustawy o konkurencji dla zabudowań kościelnych i parafialnych, równie jak do ustawy o patronacie i konkurencji dla szkół ludowych, tudzież do ustaw o przymusowej asekuracji budynków kościelnych, parafialnych i szkolnych, przedstawił wnioski Wydziału krajowego p. deputat Pietruski.

Zastępca deputata p. Smolka przedstawił wnioski do zmian w krajowej ordynacji wyborczej, i wniosek do regulaminu dla Wys. Sejmu. Przygotowano także projekta do ustaw o drogach i o mytach.

P. deputat Ławrowski przedstawił wniosek do ustawy o sądach gminnych i wniosek o zniesienie opłacanego z funduszu krajowego dodatku na podwoły.

Nieprzerwanie zajmował się Wydział krajowy ważną dla kraju sprawą katastralną szacowania gruntów. Sprawozdanie z obszernych czynności w tej sprawie, wniosł deputat p. Krzczunowicz, który także przedstawił wnioski względem spiesznego załatwienia kwestyj serwitutowych i względem podatku konsumcyjnego od mięsa.

P. deputat Kraiński wniesie projekt do ustawy o zmianie §. 13. statutu krajowego względem powoływania zastępców w miejsce ustępujących lub przeszkodzonych członków Wydziału krajowego, projekt do instrukcyi dla Wydziału krajowego, do etatu urzędników i sług Wydziału krajowego, projekt do ustanowy służby krajowej, tudzież urzędników i sług krajowych, wreszcie do ustanowień o kosztach przeniesienia i dyetach dla tychże urzędników i sług.

Zajmowaliśmy się także przysposobieniem materyałów do ułożenia projektów do praw o dzielności gruntów i o sukcesyi do gruntów włościańskich; wniesienie tych projektów przez p. deputata Ławrowskiego, zależy jednak od postanowień względem ustawy gminnej.

Zastanawialiśmy się także nad środkami przeciw zarazie bydła, a jeżeli w ciągu bieżącej sesyi otrzymamy wszystkie wyjaśnienia i materyały potrzebne do wypracowania projektu w tym przedmiocie, to takowy przedłoży p. deputat Smarzewski.

Pod dniem 17. Czerwca r. b. wyszło rozporządzenie ministeryalne przepisujące środki ostrożności przy produkcji, sprzedaży, przechowaniu i transporcie nafty, stanowiące między innymi, iż taka tylko nafta może być sprzedawaną, która się zapala dopiero przy 40 stopniach ciepła. Fabrykanci nafty wniesli do Wydziału krajowego prośbę o cofnięcie tego rozporządzenia, przytaczając, iż w Galicyi nie ma nafty posiadającej przymiot wskazany, i że u nas podobna nafta nie może być produkowaną. Podanie to przedłożył Wydział krajowy c. k. Ministerstwu handlu, i wstawił się za zawieszeniem tego postanowienia, a to w celu pozostawienia fabrykantom dostatecznego czasu na takie przeistoczenie swoich fabryk, jakiego wymaga wyrób nafty własności rozporządzeniem zastrzeżonej. (L. W. 563. i 583. z r. 1865.)

Na prośbę kilku właścicieli dóbr ziemskich obwodu przemyskiego, poparł Wydział krajowy ich podanie do c. k. Namiestnictwa, o udzielenie zapomogi lub pożyczki w kilku latach spłacić się mającej, z powodu zupełnego zniszczenia zbiorów przez dwukrotne powodzie w r. 1864. (L. W. 203/1865.).

Redakcyja dziennika wiedeńskiego „Wanderer“ przysłała nam na wiosnę r. b. do rozdzielenia między klęską dotkniętych mieszkańców gór karpackich kwotę 445 złr. nadesłaną jęj w tym celu przez osobę niewiadomą. Datek rozdzielili uproszeni do tego przez Wydział krajowy p. Maxymilian Zatorski i X. Ławrowski między 41 włościan nędzą przyciśnionych w obwodzie sanockim (L. W. 189. i 306. z roku 1865.).

Na wsparcie mieszkańców miast pożarami w roku bieżącym dotkniętych, nadesłali nam JJ00. Jérzy, Konstancy i Alexander Xiążęła Czartoryscy 800 złr w. a. Kwotę tą rozdzielili między pogorzalców miast Kołomyji, Horodenki, Belfza, Cieszanowa i Radomyśla, uproszeni przez nas pp. postowie Polanowski, Rogaliński i Agopsowicz (L. W. 447., 480., 488. i 512. z r. 1865.).

Między petycjami wniesionemi podczas ostatniej sesyi do Wysokiego Sejmu, pozostało niezadowolone podanie kontrybuentów do gościńca krajowego przemysko-sanockiego, względem odstąpienia od przepisów przy téj budowie. Podanie to dla nagłości udzieliliśmy w odpisie po zamknięciu posiedzeń sejmowych c. k. Namiestnictwu w celu wydania stosownych poleceń, sprawdzenia wytkniętych odstąpień od przepisów, i zawiadomienia nas o rezultacie (L. W. 504.) Na to odpowiedziało nam Namiestnictwo (L. W. 1027/863., iż władza obwodowa przy budowie tego gościńca postępowała ile okoliczności dozwalały, stosownie do ustawy względem budowy i utrzymania dróg krajowych, i życzenia słuszne kontrybuentów uwzględniała; Ministerstwo stanu odrzuciło téż bezwzględnie rekursa kontrybuentów, przeciw nałożonemu im ciężarowi konkurencyjnemu, co nie miałyby miejsca, gdyby nielegalnem było postępowanie władzy obwodowej. Dalej oświadczyło c. k. Namiestnictwo, że kolaudacya rzeczowego gościńca nie jest jeszcze przeprowadzoną, ale władza obwodowa w Przemyśle otrzymała nakaz przeprowadzić kolaudacyę całej budowy jak tylko czas pozwoli, i wezwać do współdziałania tak reprezentantów wybranych z grona kontrybuentów, jako téż inspektorów, przy której sposobności tymże będzie przysługiwać prawo przeglądania dotyczących rachunków i żądania wyjaśnień, przez co będzie uczynionem zadosyć wyrażonym życzeniom kontrybuentów.

Udzieliliśmy także c. k. Namiestnictwu do uwzględnienia petycję gmin Probużna i Hryńkwece względem zawieszenia robót około drogi z Husiatyna przez Łosiacz do Ułaskowiec, i o wynagrodzenie za siły robocze tych gmin, użyte sposobem pożyczkowym za inną gminę (L. W. 505. 1863), ale nie otrzymaliśmy na naszą odezwę w tym przedmiocie żadnej odpowiedzi.

Na petycję o potwierdzeniu statutów lwowskiego Towarzystwa wzajemnej pomocy młodzieży rzemieślniczej, poleconą przez Wys. Sejm c. k. Prezydym Namiestnictwa, odpowiedziało to że c. k. Prezydym Namiestnictwa po odroczeniu posiedzeń sejmowych Wydziałowi krajowemu, iż c. k. Namiestnictwo powzięło jeszcze dnia 13. Stycznia r. 1863. do l. 54.433 uchwałę nie przychylenia się do tej prośby z powodu, że cele, które przez takie stowarzyszenie i to z rażącym wykluczeniem majstrów, osiągnąć zamierzali, mogą być daleko skuteczniej osiągnięte na drodze wskazanej prawem zarobkowym z dnia 20. Grudnia r. 1859., mianowicie przez zawiązanie stowarzyszeń rzemieślniczych w myśl rozdziału VII. §§. 114., 124. i 125. tej ustawy. Samo zaś tworzenie podobnych stowarzyszeń dla miasta Lwowa zostało wedle powyższej odezwy c. k. Namiestnictwa pod dniem 31. Stycznia r. 1863. do l. 5781 o tyle ułatwione, że niektóre z przedłożonych statutów już potwierdzono, a zatwierdzenie innych uczyniono zawisłem od pewnych niezbędnych uzupełnień i sprostowań, poczem urzeczywistnienie stowarzyszeń, o których mowa, żadnej trudności podlegać by nie powinno. (L. W. 248/1863.)

Z powodu uchwały Sejmu salzbnrgskiego względem zaprowadzenia przymusu w szczepieniu ospy, zapytało nas c. k. Namiestnictwo z polecenia c. k. Ministerstwa stanu o opinię w tym przedmiocie. Na to odpowiedział Wydział krajowy, że kilkudziesięcioletnie doświadczenia przekonały dostatecznie o pożyteczności szczepienia, i rezultata w tej mierze usprawiedliwiają wszelkie starania policyi sanitarnej o jej rozszerzenie, a ze względu na niebezpieczeństwo dotkniętych tą chorobą i jej zaraźliwości, tudzież obojętność, a nawet opór przeciw szczepieniu u ludzi mniej wykształconych, uważałby Wydział krajowy jako rzecz zupełnie odpowiednią, zaprowadzenie jak w Anglii, Bawaryi i innych krajach, policyjnych środków przymusowych względem opierających się rodziców lub opiekunów; ale nie może dać wniosków co do przeprowadzenia pomienionego przymusu, ponieważ kraj nasz oczekuje dopiero organizacyi gminnej, i wreszcie, że wedle §. 19. statutu krajowego tylko Wysoki Sejm jest powołany do podobnych wniosków. (L. W. 611/1864.)

Udzielano nam także memorandum Ministerstwa handlu o projekcie sieci kolei żelaznej, zatwierdzonej przez Najjaśniejszego Pana w. r. 1854., i pytano nas o zdanie, o ile ten projekt traktując o kolejach galicyjskich, odpowiada interesom i potrzebom kraju. — W odpowiedzi przedstawiliśmy, iż rzeczony projekt ma na oku niemal wyłącznie wyrób żelaza, inne zaś gałęzie gospodarstwa narodowego nie uwzględnia, lub stawia w drugim rzędzie, i dlatego w projekcie tym nie znalazł prawie żadnego uwzględnienia kraj nasz ubogi w koleje żelazne, podczas gdy w memoriale mnóstwo dróg żelaznych proponowano dla krajów teraz już dość hojnie w koleje uposażonych. Przedstawiliśmy, że Galicya nie nadużyła dotąd wsparcia rządowego w kierunku przemysłowym, handlowym ani rolniczym, więc zasługuje na to, ażeby, ponosząc równe ciężary z innymi krajami, na równi z nimi przynajmniej na przyszłość była traktowana. Wskazaliśmy dalej, że kolej lwowsko-krakowska łączy Galicyę bezpośrednio z krajami nie zawsze potrzebującymi naszych produktów, a że do właściwych miejsc odbytu na nasze ziemiopłody prowadzi droga kołująca, a tém samém podnosi cenę tych produktów do wysokości utrudniającej tamże konkurencyę, kolej zaś czerniowiecka prowadzi do krajów hojniej niż Galicya uposażonych w surowe produkta; dlatego obie te koleje jakkolwiek wcale nie obojętne dla nas, bo ważne dla handlu światowego, nie wiele jednak przyczynić się mogą do rozwoju produkcji naszej, zwłaszcza że kolej czerniowiecka, idąc ze względów strategicznych prawym brzegiem Dniestru, pomija właśnie okolice najbogatsze w ziemiopłody.

Wskazaliśmy dalej, że dla nas byłyby najkorzystniejsze koleje prowadzące nas najkrótszą drogą do naturalnych miejsc odbytu na nasze produkta, to jest przez królestwo polskie do portów bałtyckich i przez Węgry do Tryjestu. Skończyliśmy nasze spostrzeżenia uwagą, że jeżeli Rząd zamierza materialnie wspierać rozwój komunikacyi, to dla nas byłoby bardzo pożądanem, ażeby część przeznaczonych środków obrócono także na uregulowanie koryta rzek naszych, mianowicie Wisły, Dniestru, Dunajcu i Sanu. (L. W. 678/1864.)

III.

Sprawy wewnętrzne wydziałowe i sejmowe.

Czynności Wydziału krajowego załatwiali wybrani przez Wys. Sejm członkowie, a gdy p. deputat Ziemiałkowski z mocy §fu 17go statutu krajowego stracił swój mandat, powołał Wydział krajowy jego zastępcę p. Franciszka Smolkę.

Ponieważ przez wstrzymane oddanie funduszów i zakładów krajowych szeszupłym był zakres czynności Wydziału krajowego, więc nie tylko niepowiększaliśmy, ale owszém uszczupiliśmy siły nasze pomocnicze.

Po wystąpieniu koncypisty z płacą roczną tysiąca reńskich, nieprzyjmował Wydział krajowy nikogo na jego miejsce, a drugiemu koncypisie z płacą ośmiuset reńskich, udzieliliśmy nieograniczony urlop za wstrzymaniem płacy, z którego powołaliśmy go na powrót dopiero po dwóch i pół latach.

Taki sam urlop otrzymał także uwolniony następnie na własne żądanie bezpłatny praktykant konceptowy, a uwolniwszy od obowiązków powołanego do służby rządowej urzędnika buchhalteryjnego, który pobierał rocznie 1320 zlr., trzymaliśmy do czynności buchhalteryjnych obznajomionego z rachunkowością pisarza dziennego, i dopiero ostatniemi czasy przyjęliśmy rachmistrza prowizorycznego z płacą 900 zł. w. a.

Posady odzwiernego nie obsadzaliśmy, lecz zastępował go jeden z woźnych.

Ponieważ z końcem Października rozwiązywał się kontrakt najmu naszych lokalności urzędowych, więc stosownie do warunków tego kontraktu, zastrzegliśmy sobie zawczasu témczasowo na jeden rok dalszy najem tych samych lokalności urzędowych, pod tymi samymi warunkami; aby jednak ulżyć nieco w téj mierze ciężaru funduszowi krajowemu, odnajeliśmy część zbywających lokalności za czynsz roczny 200 zlr., zastrzegając sobie prawo 14dniowego wypowiedzenia.

Na użytek Wysokiego Sejmu okazały się tylko te lokalności przydatne, które Wys. Sejm używał w latach 1861. i 1863., ale odnajmowanie tych lokalności za każdym zebraniem Wys. Sejmu okazało się zbyt kosztownem. Podczas sesji sejmowej w r. 1863. zapłaciliśmy dyrektorowi sceny niemieckiej, administracyi funduszu Skarbkowskiego, i partyom prywatnym za te lokalności razem czynszu 3.852 zlr., a roboty ciesielskie, stolarskie, tapicerskie, malarskie i inne takie, które do każdorazowego urządzenia lokalności na użytek sejmowy musiałyby się ponawiać, wynosiły 1904 zlr., rozebranie zaś naszych urządzeń, aby oddać lokalności w takim stanie, w jakim je odebraliśmy, kosztowałoby około 500 zlr. -- koszt ten oblicza się więc razem w kwocie około 6200 zlr. w. a., a prócz tego potrzeba by płacić ze 100 zlr. rocznie za przechowanie tych rzeczy naszych, które służyć mają do każdorazowego urządzenia lokalności (L. W. 153/1864.) Do tego łączy się obawa, ażeby na przyszłość nie korzystano z naszej niezbędnej potrzeby najmowania tych lokalności.

Wszystkie te powody skłoniły nas do najęcia stałego tych lokalności za czynsz roczny w kwocie 3000 zlr., a to na lat trzy od 16. Kwietnia 1863. r. do 15. Kwietnia 1866. r. Ażeby jednak ulżyć w téj mierze ten ciężar najmu funduszowi krajowemu, odnajmowaliśmy je częściowo, zastrzegając sobie na wypadek zebrania Wys. Sejmu krótkie wypowiedzenie. Przez takie odnajmowanie zwróciliśmy funduszowi krajowemu w r. 1864. kwotę 616 zlr. 60 kr. w. a., a w roku bieżącym do 15. października 881 zlr. 70 kr. w. a.

Zastanawialiśmy się także nad tém, ażali nie byłoby stosowném postarać się o własny budynek na pomieszczenie Wydziału krajowego i zgromadzenia sejmowego, a gdy budowanie całkiem nowego gmachu wymagałoby naraz zbyt wielkiego nakładu, zwróciliśmy naszą uwagę na budynek Towarzystwa kredytowego, którego sprzedaż polecilo ogólne zgromadzenie Towarzystwa, a w którego obszerném podwórzu przybudowaćby można salę sejmową.

Atoli okazało się, że koszta nabycia i adaptacyi wynosiłyby około 300.000 zlr.

Przypuściwszy, że kwota 100.000 zlr. mogłaby pozostać do powolnego umarzania, potrzebowalibyśmy jednak 200.000 zlr. gotowizną wypłacić, zatem sumę, którą procentując, wyższy dawałaby dochód, aniżeli obecne koszta najmu wynoszą, a prócz tego musielibyśmy sto tysięcy zlr. przez przeciąg lat kilkunastn umarzać.

Gmach na umieszczenie reprezentacyi krajowej kosztowałby więc kraj przez najmniej lat 17 około 20.000 zlr. rocznie, w latach zaś następnych około 12.000 zlr.; gdy obecnie za lokalności sejmowe i

wydziałowe płaci się tylko 7.500 zlr. Ze względu więc na ubóstwo kraju naszego, postanowił Wydział krajowy odstąpić od zamiaru czynienia w tym względzie wniosku do Wys. Sejmu. (L. W. kr. 215/1863).

Dawny Wydział stanowy zajmował się sprawami Galicji i Bukowiny, a gdy obecnie Bukowina ma osobny Wydział krajowy, więc Wydział W. księstwa Bukowiny udawał się do nas o wydzielenie i oddanie mu aktów Wydziału stanowego Bukowiny dotyczących.

Przejrzało więc u nas archiwum Wydziału stanowego, wydzielono te akta, które traktowały o sprawach wyłącznie bukowińskich i te wydzielone akta wraz z odpisami ważniejszych aktów wspólnych, posłaliśmy Wydziałowi krajowemu bukowińskiemu.

Tylko bukowińskie akta szlacheckie pozostają dotąd w naszym przechowaniu, ponieważ przechowanie wszystkich archiwaliów szlacheckich Wydziału stanowego bez wyłączenia aktów bukowińskich, oddał nam Rząd, a zawiadamiając nas o najwyższym postanowieniu z dnia 8. Sierpnia r. 1861., w moc którego oddano nam galicyjskie sprawy szlachectwa, wezwało nas c. k. Prezydum Namiestnictwa z polecenia c. k. Ministerstwa stanu, ażebyśmy kazali powydzielać powoli pomieszczone z galicyjskimi archiwalia dotyczące szlachty bukowińskiej, i mieli je w pogotowiu, ażeby w swoim czasie wraz z resztą archiwaliów i odrębnymi metrykami bukowińskimi, przestać je tamtejszemu Wydziałowi krajowemu, ponieważ Najjaśniejszy Pan raczył pozwolić, ażeby Sejmowi bukowińskiemu zrobiono wniosek co do odebrania spraw szlachectwa także przez Wydział krajowy. O czem zawiadomiliśmy Wydział bukowiński, jako też o sposobie, którymby wydzielenie tych aktów nastąpić mogło.

Dalej zajmowaliśmy się wszystkimi rachunkami z wydatków administracyjnych Wydziału krajowego i Wys. Sejmu. Wstrzymaliśmy się jednak od załatwienia żądań kilku pp. posłów, którzy domagali się zwrotu kosztów podróży podejmowanych na próżno z powodu niewiadomości o odroczeniach i zamknięciu posiedzeń sejmowych. Podobne podania wniosli byli do Wys. Sejmu w r. 1863. pp. posłowie Dwoliński, Andrejczuk, Błaz i Krawców, a Wys. Sejm uchwalił dnia 27. Stycznia 1863., prosić c. k. Prezydum Namiestnictwa o zarządzenie wyjaśnienia przyczyny, dla której ci panowie posłowie nie byli dość wcześniej zawiadomieni o odroczeniu posiedzeń sejmowych.

Z powodu późniejszych odroczeń i zamknięcia Wys. Sejmu, ponowiły się podobne podania o zwrot kosztów podróży, zastosował się przeto Wydział krajowy do powyższej uchwały Wys. Sejmu i udał się także do c. k. Prezydum Namiestnictwa o potrzebne wyjaśnienie, wstrzymał się zaś od stanowczego załatwienia tej niektórych członków zgromadzenia sejmowego dotyczącej sprawy, i będzie miał zaszczyt otrzymane z c. k. Namiestnictwa wyjaśnienia wraz z aktami przedłożyć Wys. Sejmowi do decyzji.

Cheąc zapewnić Wys. Sejmowi pisarzy stenograficznych do spisywania sprawozdań z posiedzeń sejmowych, wspierał Wydział krajowy starania profesora stenografii p. Olewińskiego, udzielając mu zasiłku na podróż do Wiednia w celu nabycia praktycznej wprawy w biurze stenograficznym Rady Państwa.

Nakoniec zajmował się Wydział krajowy wszystkimi przygotowaniami dla obecnej sesji Wys. Sejmu, i rozpoznawał akta wyboru nowo wstępujących posłów do Sejmu krajowego, a oduśno sprawozdania wniesie p. deputat Kraiński.

Co do wniosków Wydziału krajowego, dotyczących takich przedmiotów, w których także Rząd zapowiedział swoje przedłożenia, Wydział krajowy zachowuje sobie wprowadzanie onych w miarę, jak się tego potrzeba okaże, i w czasie, który się stosownym zdawać będzie.

Wniosek

Wydziału krajowego w przedmiocie odebrania funduszków i zakładów krajowych w zarząd Reprezentacji krajowej.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu Wysokiego Zgromadzenia z dnia 22. Stycznia 1863. miał Wydział krajowy zaszczyt, przedłożyć dwa wnioski: jeden dotyczący się najwyższej władzy fundacyjnej w kraju co do funduszu stypendyjnego i fundacyj stypendyjnych, drugi dotyczący się zarządu majątku, zakładów i funduszków krajowych, tudzież władzy wydawania rozporządzeń w zakresie statutu krajowego. W obydwóch tych wnioskach wykazaliśmy tak ze słów, jako też z ducha i zamiaru dyplomu z dnia 20. Października, manifestu Najjaśniejszego Pana z tej samej daty, listu odręcznego Najjaśniejszego Pana wydanego na tym samym dniu do Ministra Stanu Jego Excellencyi hr. Gołuchowskiego, nakoniec z patentu lutowego, jakie są prawa Reprezentacji krajowej, jak Wydział krajowy starał się wszelkimi siłami objąć zarząd przysługujący mu z powyż cytowanych ustaw zasadniczych, i jak wszelkie jego usiłowania rozbiły się o trudności stawiane przez poprzednicze c. k. Ministerstwo. Mianowicie podnieść musimy tę okoliczność, iż rzeczzone Ministerstwo wszystkie rokowania z nami ograniczyło prawie wyłącznie do funduszu krajowego i do funduszu indemnizacyjnego, pomijając wszystkie inne fundusze i zakłady krom funduszu mogiły Kościuszki, i odmawiając Reprezentacji krajowej tej nawet części władzy wykonawczej w sprawach czysto krajowych, jaka jej §. 18. statutu krajowego przyznana została.

Bliższe szczegóły tej sprawy zawarte są w powyż wymienionych wnioskach, do których się niniejszém odwołujemy. Z treści tych wniosków przekona się Wysokie Zgromadzenie, że poprzednicze c. k. Ministerstwo nawet oddanie funduszu krajowego przywiązywało do takich warunków, jakie odebranie jego niemożliwém czyniło. I tak:

1. Oświadczyło c. k. Ministerstwo w reskrypcie z dnia 25. Września 1862. do l. 4160 M. S., iż Reprezentację krajową mają także obowiązywać obecne dyrektywy, dopóki w drodze prawnej nie ulegną zmianie. Gdy pod wyrazem dyrektywy rozumieć można wszelkie nawet najpodrzedniejsze przepisy i instrukcje, przeto warunek ten czynił każdą nawet najmniejszą zmianę w zasadzie niemożliwą wykluczył każdy poprawny i sprężysty zarząd.

2. Przy administracji dróg krajowych żądało c. k. Ministerstwo, aby nominacja inspektorów drogowych i ich oddalenia należało do naczelników obwodu. Na takie żądanie nie mógł Wydział krajowy przystać, albowiem tym sposobem ci, którzy mają kontrolować budowę i utrzymanie dróg, byłiby mianowani przez tych, którzy mają być kontrolowani.

3. Przy zawiadywaniu szpitalów publicznych przyznało c. k. Ministerstwo Reprezentacji krajowej tylko doradczy, sobie zaś stanowczy wpływ, chociaż do tych szpitalów w przeważnej części konkuruje fundusz krajowy, w żadnej zaś nie konkuruje skarb Państwa.

4. Co do domu poprawy we Lwowie przy kościele Ś. Maryi Magdaleny, stanowiącego własność kraju a względnie funduszu poliejnego, wymagało c. k. Ministerstwo zatrzymania wszelkich dyrektyw dotychczasowych, pozostawienia władzy dyscyplinarnej wyłącznie w rękach Rządu i przeznaczenia tego domu na umieszczenie więźniów karnych płci żeńskiej na czas nieograniczony, chociaż fundusz domu

karnego stoi do funduszu policyjnego tylko w stosunku najmu, zatém w stosunku prywatnym, który tylko wolą stron nieprzymuszoną uregulowany być powinien.

5. Zastrzegło sobie c. k. Ministerstwo prawo rozstrzygania rekursów od uchwał Wydziału krajowego w prywatnych sprawach, a odnoszących się do funduszków, zawiadywaniu Wydziału krajowego podległych. Warunek ten jest taką anomalią, że na niego w żaden sposób przystać nie było można. Dość tylko powiedzieć, że tym sposobem rozporządzenia władzy autonomicznej zawisłyby w ostatniej instancji od władzy wykonawczej, a Wydział krajowy byłby niejako tylko biorem pomocniczym c. k. Rządu.

Te były główne przyczyny, dla których Wydział krajowy nie widział się w możności odebrania w swój zarząd funduszu krajowego, nie chcąc się narazić na odpowiedzialność w obec Wysokiego Sejmu i kraju, a gdy nadto c. k. Ministerstwo nie uznawało funduszu stypendyjnego za majątek krajowy i zarząd jego oddać wzbraniało się, w rozbiór zaś innych praw Reprezentacyi krajowej przysługujących ani wchodzić chciało, straciliśmy byli wszelką nadzieję, iżby kraj w drodze rokowań z poprzedniczym c. k. Ministerstwem mógł przyjść do praw nadanych mu przez Najjaśniejszego Pana.

Dla tego w obydwóch powyższych naszych wnioskach wskazaliśmy jedyną jeszcze możliwą drogę do uzyskania praw naszych, to jest drogę udania się o pomoc do Najjaśniejszego Pana, jako najwyższej Władzy wykonawczej. We trzy dni po przedłożeniu Wysokiemu Sejmowi tych naszych wniosków nadeszło z c. k. Prezydium Namiestnictwa pismo z dnia 20. Stycznia 1863. d. l. 488 Pr., którym Wydział krajowy uwiadomiony został, jako c. k. Ministerstwo ubolewa, iż mimo jego szczerých życzeń przeprowadzenie tej sprawy nie zostało ukończoném. Skłania się wprawdzie wedle tego pisma c. k. Ministerstwo w niektórych ustępach do życzeń Wydziału krajowego, w głównych zaś punktach a w szczególności w sprawie funduszu stypendyjnego i w przedmiocie rekursów przy swoich obstaraniach.

Gdy przez powyższe nasze dwa wnioski całą tę sprawę złożyliśmy w ręce Wysokiego Sejmu, przeto i to pismo c. k. Prezydium Namiestnictwa przedłożyliśmy Wysokiemu Sejmowi na ręce J. O. Xięcia Marszałka.

Jak wiadomo tok obrad Wysokiego Sejmu nagle przerwany został przez zamknięcie posiedzeń, z której to przyczyny wysadzony do powyższych dwóch naszych wniosków wydział specjalny nie zdążył wypracować i przedłożyć swojego wniosku, i sprawa ta została znowu na pieczy jedynego w kraju organu autonomicznego, to jest Waszego Wydziału krajowego.

Wzięliśmy więc na nowo tę sprawę w nasze ręce i niebawem nadarzyła nam się sposobność wystąpienia w niej czynnie. Posel i członek Wydziału krajowego Kraiński, będąc w miesiącu Kwietniu 1863. w Wiedniu, udał się osobiście do ówczesnego P. Ministra Stanu i przedstawiając mu nieodpowiednie statutowi postępowanie c. k. Rządu w tej sprawie, przytém wskazując na trudności i rozwlekłość, jakie każda droga pisemna, szczególnie przy pośredniczeniu trzeciego organu, którym było c. k. Namiestnictwo, za sobą pociąga, zaproponował P. Ministrowi zniesienie się bezpośrednio c. k. Ministerstwa Stanu z Wydziałem krajowym przez delegatów tegoż ostatniego do Wiednia wysłać się mających. Na poparcie tej propozycyi przytoczył poseł Kraiński sprawę oddania czeskich funduszków i zakładów w zarząd Wydziału krajowego czeskiego, która także tylko na tej drodze ostatecznie załatwioną została. Jego Excellencya P. Minister Stanu z widoczném zadowoleniem przystał na ten środek i zażądał inicjatywy w tej mierze od Wydziału krajowego, dodając, ażeby pismo nasze wprost do niego było wysłane.

Zdawało się więc, że przy tak chętném usposobieniu P. Ministra, rokowania doprowadzą rychło do pożądanego skutku. Lecz stało się zupełnie inaczej!

W skutek powyższego ustnego porozumienia się Wydział krajowy wystosował dnia 21. Kwietnia 1863. d. l. 457. pismo do Jego Excellencyi P. Ministra, w którym przytaczając, iż wedle jego zdania jedna z przeszkód głównych do porozumienia się jest dotychczasowa droga pisemna, oświadczył iż postanowił znieść się bezpośrednio z c. k. Ministerstwem Stanu, i w tym celu zdelegował dwóch członków Wydziału krajowego, to jest posłów Kraińskiego i Pietruskiego, którzy skoro tylko nadejdzie odpowiedź zgadzająca się na tą propozycję, niezwłocznie wyjadą do Wiednia w celu rozpoczęcia rokowań.

Gdy wszelako kilka tygodni upłynęło, a oczekiwana odpowiedź nie nadeszła, wyżwspomnieni delegaci, nie mogąc przypuścić, iżby w obec słów P. Ministra Stanu inna jak przyzwalająca mogła nadejść odpowiedź, udali się do Wiednia z potrzebnymi aktami, aby rzecz obecnością swoją przyspieszyć. Lecz! jakie było ich zdziwienie, kiedy się w Wiedniu dowiedzieli, iż powyższe pismo Wydziału krajowego,

udzieloném zostało c. k. Namiestnictwu w Lwowie do opiniowania. Jakie zdanie dało c. k. Namiestnictwo, nie jest nam wiadomém, ale 28. Maja 1863. do l. 565 otrzymaliśmy pismo c. k. Prezydium Namiestnictwa w Lwowie z dnia 27. Maja 1863. do l. 5482 Pr., którém uwiadomieni zostaliśmy, iż na powyższe nasze pismo p. Minister Stanu reskryptem z dnia 21. Maja 1863. do l. 4068 M. St. I. oznajmił „że Wydział krajowy sam przedłożył kwestyę odebrania funduszków krajowych i in-„demnizacyjnych Wysokiemu Sejmowi do decyzji, więc p. Minister Stanu nie może uważać Wydział „krajowy za upoważniony do odebrania takowych, dopóki ta decyzja nie nastąpi.“ Pomijając, że i ta okoliczność była w powyższej rozmowie posła Kraińskiego z P. Ministrem Stanu dotknięta i P. Minister sam oświadczył, że ona nie ma żadnego znaczenia, albowiem jeżeli Wydział krajowy odbierze fundusze, decyzja Wysokiego Sejmu stanie się zbyteczną, to uderzać musi taka odpowiedź, jeżeli zważymy, że upoważnienie do odebrania funduszków i zakładów krajowych, dane nam przez Wysoki Sejm na sesji roku 1861., nigdy przez Wysoki Sejm cofniętém nie zostało, zatem istniało, jak ono dotychczas istnieje; że sam fakt sprawozdania naszego o trudnościach w wywiązaniu się z danego nam polecenia, nie mógł żadną miarą pociągać za sobą unieważnienia danego nam mandatu; że nakoniec jest to zwyczajem w życiu parlamentarném, opartém na naturze rzeczy, iż w traktowaniu spraw na Sejmie nie ma łączności między jedną sesją a drugą; że zatem wnioski przedłożone na jednej sesji, skoro nie zostały uchwalone, nie stanowią przedmiotu obrad i uchwał następującej sesji, jeżeli nie zostały na nowo wniesione; że przeto i powyższe nasze dwa wnioski, gdy Wysoki Sejm żadnej względem nich nie powziął uchwały, uważane być muszą, jakoby zupełnie wniesione nie zostały, i nie mogą wywierać żadnego wpływu na uchwałę powziętą przez Wysoki Sejm w r. 1861. względem danego nam polecenia do odebrania funduszków i zakładów krajowych.

Lecz i to postępowanie poprzedniczego c. k. Ministerstwa nie zraziło Waszego Wydziału w pełnieniu swojego obowiązku. Jakoż istotnie przy wydarzonej później sposobności poruszył Wydział krajowy na nowo tę sprawę. Paragraf 8. ustawy z dnia 17. Lutego 1864., uchwalonej przez Radę Państwa, względem „należytości za pielęgnowanie w publicznych zakładach położniczych i domach obłąkanych“ opiewa: „Z wejściem w działalność niniejszej ustawy mają zakłady położnicze i domy obłąkanych, tam gdzie „to nie nastąpiło dotąd, przejść także pod zarząd Reprezentacyi krajowej.“ A §. 9. téj ustawy brzmi: „Postanowienia niniejszej ustawy, której przeprowadzenie poleca się Ministerstwu Stanu, mają wejść „w działalność z dniem 1. Stycznia 1865.“⁴

Według téj ustawy nie podlega wątpliwości, iż zakłady położnicze i domy obłąkanych w Lwowie i w Krakowie powinny być oddane z dniem 1. Stycznia 1865. Wydziałowi krajowemu. Dla tego Wydział krajowy, gdy P. Minister Stanu nie brał inicjatywy, paragrafem 9. powyższej ustawy jemu poleconej, a rok 1864. schylał się ku końcowi, wystosował pismo z dnia 6. Grudnia 1864. do l. 879, w którém odwołując się do powyższej ustawy i do okoliczności, iż Wydział krajowy zgadza się na wszystkie warunki, które P. Minister administracyjny na posiedzeniu Izby Posłów Rady Państwa z dnia 25. Stycznia 1864. wyliczył jako niezbędne do odebrania tych zakładów w zarząd Reprezentacyi krajowej, żąda oddania tychże zakładów; a przytém gdy wyz wspomniona ustawa przypuszcza, iż Reprezentacye krajowe już odebrały zarząd funduszków i zakładów krajowych, jak się to rzeczywiście stało we wszystkich krajach koronnych, w szczupłej Radzie Państwa reprezentowanych, także o oddanie tych ostatnich funduszków i zakładów krajowych.

Lecz i na to nasze pismo odebraliśmy odmowną odpowiedź notą c. k. Prezydium Namiestnictwa z dnia 2. Stycznia 1865. do l. 18173 Pr. téj treści: że gdy Wydział krajowy sam przedłożył sprawę odebrania zakładów i funduszków krajowych Wysokiemu Sejmowi do decyzji, przeto tak długo nie może być uważanym za upoważnionego do objęcia tych funduszków i zakładów, dopóki decyzja Wysokiego Sejmu nie nastąpi.

Zaprotestowaliśmy pismem z dnia 7. Lutego 1865. do l. 4. przeciw takiemu zapatrywaniu się, przytaczając, że zarząd funduszków i zakładów krajowych jest wedle statutu krajowego nie tylko prawem ale i obowiązkiem Wydziału krajowego, od którego nawet Wysoki Sejm nie może go uwolnić; że Wysoki Sejm nie cofnął nigdy swego polecenia do Wydziału krajowego względem odebrania w swój zarząd zakładów i funduszków krajowych, że ono trwa dotychczas prawomocnie, jak równie było prawomocnem, kiedy c. k. Rząd rokował z Wydziałem krajowym o oddanie tego zarządu; że nakoniec na wnioski nasze, przedłożone na sesji roku 1863., nie zapadła żadna uchwała Wysokiego Sejmu, zatem postanowienie samo tych wniosków nie mogło naruszyć naszego mandatu.

I na tém się skonczyły te, lata trwające, lecz mimo najjaśniejszego prawa i wszelkich możliwych starań z naszej strony, bezowocne rokowania. W Lipcu b. r. nastąpiła zmiana Ministerstwa.

Korzystał Wydział krajowy z téj zmiany, i za pośrednictwem J. O. Xięcia Marszałka wznowił przedmiot oddania zakładów i funduszków krajowych u Jego Excellencyi terażniejszego Ministra Stanu.

Nie odniósł wprawdzie ten krok dotychczas pożądanego skutku, lecz w ostatnich czasach otrzymaliśmy reskrypt Jego Excellencyi P. Ministra Stanu z dnia 21. Października 1865. do l. 4868 M. St. z wezwaniem o urządzenie kasy krajowój, z czego wnioskować się daje, iż oddanie funduszu krajowego w zarząd Reprezentacyi krajowój wkrótce nastąpi. Lecz i w tym reskrypcie przebija się mniemanie, jakoby Wydział krajowy stawiając w téj sprawie w roku 1863. wnioski, przez to samo nowego potrzebował mandatu do odebrania w swój zarząd funduszków i zakładów krajowych.

Z tych tedy przyczyn Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm uchwali:

Sejm królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkiem xięstwem Krakowskiem ubolewa, iż usiłowania Reprezentacyi krajowój odebrania władzy autonomicznój, jaka jej dyplomem z dnia 20. Października 1860. i patentem z dnia 26. Lutego 1861., tudzież tylekroć objawioną wolą Najjaśniejszego Pana zagwarantowaną została, żadnego nie odniosły skutku. Wyjawia zaś z drugiej strony niezachwianą nadzieję, iż terażniejsze c. k. Ministerstwo Stanu w myśl ustaw zasadniczych Państwa i kraju przystąpi rychle do oddania zakładów i funduszków krajowych w zarząd Reprezentacyi krajowój, i w tym celu poleca Wydziałowi krajowemu, iżby w moc uchwały Sejmu z dnia 16. Kwietnia 1861. zniósł się z c. k. Rządem, odebranie w myśl ustaw konstytucyjnych przeprowadził i o tém Sejmowi krajowemu na najbliższój sesyi sprawę zdał.

Marszałek krajowy :

Leon Xiążę Sapieha m. p.

Członek Wydziału krajowego :

Oktaw Pietruski m. p.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Xięstwa Krakowskiego.

Lwów dnia 3. Listopada 1865.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego, dotyczące funduszków indemnizacyjnych.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu sejmowém dnia 30. Stycznia 1863. r. doniósł Wydział krajowy do wiadomości Wysokiego Sejmu, że nie odebrał zarządu funduszków indemnizacyjnych. Zarazem przedstawił Wydział krajowy wniosek o przedłożenie próśby Najjaśniejszemu Panu, aby dotacya funduszu indemnizacyjnego w kwocie 2,500.000 złr. mon. konw. w myśl najwyższego postanowienia z dnia 13. Października 1857. r. jako stała i niezmienna uznana została, i aby c. k. Ministerstwo stanu oddało Sejmowi, a względnie Wydziałowi krajowemu zupełny zarząd tak galicyjskich, jako i krakowskiego funduszu indemnizacyjnego bez żadnych zastrzeżeń i warunków.

Jak wiadomo, wniosek ten przez Wysoki Sejm załatwiony nie został, a późniejsze rokowania wprowadziły przedmiot ten w taką niepewność, że Wydział krajowy przy dawniejszym wniosku swoim pozostać nie może.

Według bowiem reskryptu c. k. Ministerstwa stanu z dnia 18. Marca 1863. r. l. 2135 l. St. M. Izba posłów Rady Państwa oświadczyła względem subwencji i zaliczek dla galicyjskiego funduszu indemnizacyjnego, iż w interesie skarbu Państwa, jako też i w interesie reszty królestw i krajów koronnych spodziewać się należy, że już przy ułożeniu budżetu na rok 1863. na to uwaga zwróconą zostanie, aby zastrzeżona najwyższém postanowieniem z dnia 13. Października 1857. r. spłata subwencji w mowie będącej i zostający dotąd w zawieszeniu zwrot i oprocentowanie zaliczek ile możności najrychleń nastąpiło.

Również i Izba Panów przy rozprawach nad budżetem na rok 1862. objawiła życzenie, aby z uwzględnieniem najwyższych patentów z dnia 17. Kwietnia 1848. r. i 15. Sierpnia 1849. r. ostatecznie ustanowić sposób, w jaki wydatki funduszu indemnizacyjnego, nie podnosząc rubryki dochodowej z dodatków do podatków, pokryte być mają.

Zarazem został Wydział krajowy zawiadomiony, że wierzytelność Wysokiego skarbu z końcem Stycznia 1863. r. wynosi przy funduszach indemnizacyjnych 22.358.868 złr. 19 cent. wal. austr.

Powyż przytoczonym reskryptem został nakoniec Wydział krajowy zapytany o zdanie, jakim sposobem spłata owęj subwencji, tudzież zwrot i oprocentowanie zaliczek uskutecznióm być może.

Wydział krajowy pismem z dnia 28. Kwietnia 1863. r. odpowiedział, że żadnych oświadczeń zobowiązujących w przedmiotach indemnizacyjnych robić nie może, ponieważ przedmioty te odnoszą się do majątku krajowego, którym według §. 21. st. kr. tylko Sejm zarządzać i szafować jest mocen.

Od owego czasu przedmiot ten dalej nie postąpił, i dokładnego wyjaśnienia i ostatecznego załatwienia potrzebuje, i w tym celu Wydział krajowy przedkłada Wysokiemu Sejmowi następujące przedstawienie:

Celem wyjaśnienia tego przedmiotu potrzeba przedewszystkiem zastanowić się nad zasadami, które kierowały całym oswoobodzeniem gruntów włościańskich w naszym kraju koronnym, i które wyrzeczono w patentach z dnia 17. Kwietnia 1848. r. i 15. Sierpnia 1849. r., jak to sama Rada Państwa przyznaje.

Najwyższy patent z dnia 17. Kwietnia 1848. r. zawiera następujące zasady:

1. Według ustępu 7go, tudzież ustępów 8go i 11go znoszą się powinności poddańcze za wynagrodzeniem właścicieli dóbr przez skarb Państwa, ponieważ z powodów w patencie wyrzeczonych nie dopuszczono, ażeby właściciele dóbr poddanym pańszczyznę bez wynagrodzenia darować mogli.

2. W ustępie 2gim tegoż patentu wypowiedziana jest zasada co do istniejących służebnictw, że takowe nadal nienaruszone zostawać, poddani atoli za wykonywanie tychże stosowną zapłatę do skarbu Państwa uiszczać mają, którato zapłata miała być częściowem wynagrodzeniem skarbu Państwa, przyjmującego na siebie cały ciężar oswoobodzenia gruntów włościańskich. Ztąd wynika, że zniesienie powinności poddańczych i wypływające ztąd wynagrodzenie właścicieli dóbr, nie zasada się w Galicyi na ustawie z dnia 7. Września 1848. r., w czasie bowiem sankcyonowania téj ustawy Galicya była już oswoobodzoną od powinności poddańczych i miała przyznane sobie fundusze do przeprowadzenia indemnizacyi, a to kosztem skarbu Państwa.

Nadto dodać musimy, że wynagrodzenie powinności poddańczych kosztem skarbu Państwa, zapewnionem i obwieszczonem zostało okólnikiem c. k. Gubernium z dnia 22. Kwietnia 1848. r. l. 34.563 przez c. k. władze obwodowe wszystkim poddanym, którzy oświadczenie to z wdzięcznością przyjęli, powinności poddańcze od 15. Maja 1848. r. uiszczać zaprzestali, i przywiązanie swoje do Monarchii i Najwyższego Tronu tylekrotnie czynem udowodnili.

Ztąd wynika, że w naszym kraju koronnym wynagrodzenie indemnizacyjne bez względu na ustawę z dnia 7. Września 1848. r. powinno było być przeprowadzone, że patentem z dnia 17. Kwietnia 1848. r. cały ciężar ten na skarb Państwa nałożony został, i że kraj nasz jako taki, żadnej części ciężarów na indemnizację nie powinienby ponosić.

Że wywód powyższy istotnie ma swoją słuszną podstawę, okazuje się także przez porównanie patentów z dnia 7. Września 1848. r. i z 4. Marca 1849. r. wydanych względem zniesienia powinności poddańczych we wszystkich krajach koronnych, oprócz Galicyi, z patentami z dnia 17. Kwietnia 1848. r. i 15. Sierpnia 1849. r. li tylko dla Galicyi wydanymi.

W patencie z 7. Września 1848. r. w ustępie 8. d) ustanowiono bowiem, że fundusz wynagrodzenia indemnizacyjnego utworzyć się ma w każdym kraju ze środków krajowych za pośrednictwem Państwa, w patencie zaś z 4. Marca 1849. r. §§. 16., 17. i 18., kwotę wynagrodzenia indemnizacyjnego rozłożono na trzy równe części w ten sposób, iż jedna trzecia część wynagrodzenia odpadła za równoczesnem uchyleniem opłacanego podatku od dochodu z powinności poddańczych, i na karb kosztów poboru tychże, a z pozostałych dwóch trzecich części jedną nałożono na posiadaczy gruntów oswoobodzonych, a drugą na kraj cały.

Przeciwnie zaś dla Galicyi wyrzeczonem zostało w ustępie 7. patentu z dnia 17. Kwietnia 1848. r. rozłożenie kwoty wynagrodzenia indemnizacyjnego w ten sposób, iż jedna 3cia część odpadła jako kwota ryczałtowa za ulgę, którą właściciele dóbr otrzymali przez uwolnienie ich od zobowiązań względem poddanych i od podatku urbaryalnego, dalsze zaś dwie trzecie części po potrąceniu wartości służebnictw, lub zapłaty za wykonywanie tychże stanowiąc miały właściwe wynagrodzenie, które właścicielom dóbr po odtrąceniu 5% na koszt administracyi ze skarbu Państwa wypłacić przypadają.

Wymiarkowanie tego wynagrodzenia określone jest dokładnie w §§. 14., 15., 16. i 17. patentu z dnia 15. Sierpnia 1849. r., a ostatni §. 17. zawiera jeszcze to dalsze postanowienie, ażeby poddani, którzy przy użytkowaniu służebnictw pozostać pragną, zapłatę za wykonywanie tychże nie właścicielom dóbr, lecz do skarbu Państwa uiszczali, którzy ich w obec właścicieli dóbr zastępuje.

Ze słów postanowień tych najjaśniej okazuje się, że skarb Państwa przyjął na siebie obowiązek zapłaty dwóch części wynagrodzenia właścicieli dóbr, o ileby pokrycia swego w zapłatach za używanie służebnictw nie znajdowały, a gdy jak to niżej przywieść nam przyjdzie, zapłaty za służebnictwa zniesione zostały, okazuje się, że idąc ściśle za najwyższymi dla Galicyi ogłoszonymi postanowieniami, skarb Państwa przyjął na siebie ciężar wypłaty całego wynagrodzenia za zniesione powinności poddańcze.

Nie może zatem Rada Państwa znosić jednostronnie zobowiązania, jakie nałożył Jego c. k. Apostolska Mość Cesarz Ferdynand I. na skarb Państwa dla naszego kraju w ówczas, kiedy w Jego najwyższej osobie spoczywała w zupełności najwyższa władza legislacyjna i administracyjna, ale raczej zobowiązanie to jako dług Państwa poczytałoby należało, a to tém więcej, ile że żadne ciało ustawodawcze od roku 1848. aż po dziś dzień nie poważyło się usunąć zobowiązania, jakie Najjaśniejsi Monarchowie Austriacy kiedykolwiek na skarb Państwa przekazać raczyli.

Pominąć nakoniec nie można, że postanowienia administracyjne, przeprowadzające w Galicyi oswobodzenie gruntów, nałożyły funduszowi indemnizacyjnemu znaczne ciężary nad pierwiastkowy wymiar. Gdy bowiem według patentu z dnia 17. Kwietnia 1848. r. tylko powinności poddańcze tak zwanych rustykalistów indemnizowane być miały, rozciągnął patent z dnia 15. Sierpnia 1849. r. §. 6. to oswobodzenie i na dominikalistów, i tym sposobem znaczne ciężary na fundusz indemnizacyjny nałożył, ponieważ indemnizacya za dominikalistów także na ten sam fundusz przekazaną została. W tym względzie odwołał się wprawdzie patent z dnia 15. Sierpnia do ustawy z dnia 7. Września 1848. r., jednakże zasady téj ustawy w patencie z dnia 4. Marca 1849. r. w §§. 15., 16. i 17. bliżej określone, nie zostały zastosowane w Galicyi przy indemnizowaniu za oswobodzenie dominikalistów.

Wprawdzie zapowiedział patent z dnia 15. Sierpnia 1849. r. w §. 26. utworzenie funduszu ze środków krajowych. Atoli postanowienie to nie usuwa funduszy przez kraj nasz poprzednio prawnie nabytych, a mianowicie: wypłaty wynagrodzenia indemnizacyjnego ze skarbu Państwa — i może mieć na celu tylko wzmocnienie źródeł patentem z dnia 17. Kwietnia 1848. r. przeznaczonych, co okazało się tém potrzebniejszym, ile że na fundusz indemnizacyjny nałożono patentem z dnia 17. Kwietnia 1848. r. nie objęte ciężary dalsze, a mianowicie: *a)* dopiero wspomniane wynagrodzenie za oswobodzenie dominikalistów, *b)* ciężar powstały z uchylecia środków, jakie za wykonywanie służebnictw od włościan do skarbu Państwa wpływać miały, nareszcie *c)* koszt przeprowadzić się mającego oswobodzenia gruntów, któreto ciężary li tylko kraj sam pokryć ma.

Że postanowienie z 15. Sierpnia 1849. r., obciążające kraj dostarczeniem części środków dla funduszu indemnizacyjnego, odnosi się tylko do ciężarów dopiero co wspomnianych, wynika także ztąd, że ten patent nie tworzy nowych zasad dla przeprowadzenia indemnizacyi, lecz przeciwnie przeprowadza owe w patencie z dnia 17. Kwietnia 1848. r. wyrzeczone zasady.

Jednak fundusz ze środków krajowych okazał się niedostatecznym.

Według przepisu §. 2. patentu z dnia 29. Października 1853. r. fundusz ten utworzony być ma z następujących przychodów:

- a)* z rent i kapitałów indemnizacyjnych płatnych przez zobowiązanych na mocy wyroków indemnizacyjnych, jednakże z innych tytułów, a nie z tytułu powinności poddańczych;
- b)* z dodatków do podatków i innych należności;
- c)* z niektórych należności laudemiałnych ze skarbu Państwa opłacać się mających;
- d)* z funduszy krajowych na indemnizację przeznaczonych, i
- e)* z użytku i sprzedaży pustek.

Wiadomo, iż z powodu istniejących w kraju naszym stosunków, źródła pod *a)* i *e)* wymienione tylko mały, a owe pod *c)* wcale żadnego dochodu nie przynoszą, albowiem w naszym kraju, gdzie jurysdykcyja cywilna dla byłych poddanych bezpłatnie wykonywaną była, nie istniał dochód z laudemów, przeto i c. k. Rząd, przyjmując jurysdykcyę na siebie, nie miał z tego tytułu żadnych zobowiązań przyczyniania się do źródeł funduszu indemnizacyjnego — nakoniec źródło *d)* do dziś dnia bliżej oznaczonem nie zostało, a zatem całkowicie odpada.

Niepodobna zaś, aby dodatki do podatków (*b)* wystarczyć mogły na pokrycie potrzeb funduszu indemnizacyjnego, które obecnie tak ogromny ciężar na kraj sprowadziły, iż zaledwo temuż poddać jest w stanie, jakto sama Rada Państwa przyznała, orzekając, iż rubryki dochodowej z dodatków do podatków podnosić nie można.

Gdyby zatem postępować chciano według oświadczonych życzeń Rady Państwa, przywiedzionoby Galicyę, która z mocy najwyższego patentu z dnia 17. Kwietnia 1848. r. spodziewała się daleko lepszego

położenia od innych krajów koronnych, do nierównie gorszego stanu, ponieważ ponosiłaby niekorzyść obu patentów zasadniczych z dnia 17. Kwietnia 1848. r. i 7. Września 1848. r. a w zastosowaniu nie korzystałaby z tych głównych zasad jakie w przeprowadzeniu oswobodzenia od powinności poddańczych w innych krajach koronnych na korzyść kraju, jako takiego wypływają, a mianowicie na korzyść klasy ludności opodatkowanej, a w oswobodzeniu włościan bezpośrednio nie interesowanej.

Gdyby bowiem krajowi naszemu dobrodziejstwa patentu z dnia 17. Kwietnia 1848. r. (t. j. przejęcie indemnizacji na skarb Państwa) nadanemi nie były, natenczas Galicya posiadałaby wszystkie źródła przychodu, które ustanawia patent z dnia 4. Marca 1849. r., a z których dwa najgłówniejsze u nas usunięte zostały, a mianowicie:

1. posiadacze oswobodzonych gruntów włościańskich, przyczyniający się w innych krajach Monarchii do całości wymierzonej indemnizacji w jednej trzeciej części, zostali w Galicyi od tej opłaty zupełnie uwolnieni; tudzież

2. owa opłata, do jakiej według pierwotnych przepisów patentu z dnia 17. Kwietnia 1848. r. ustępu 2. i 3. dawniejsi poddani za wykonywanie służebnictw obowiązani byli, została najpierw reskryptem c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 22. Lutego 1853. r. wstrzymana, a następnie zupełnie zniesioną, a to na mocy najwyższego postanowienia z dnia 27. Lutego 1858. r.

Z powodu tego uwolnienia zobowiązanych od opłat, które w innych krajach koronnych włościanie sami ponoszą — i z powodu, że przekazane funduszowi indemnizacyjnemu źródła niektórych przychodów, funduszowi indemnizacyjnemu pierwotkowo przekazanych, oprócz z dodatków do podatków prawie żadnego innego dochodu temu funduszowi nie dostarczają: raczył Najjaśniejszy Pan postanowieniem z dnia 13. Października 1857. r. przyzwolić temuż funduszowi coroczny dodatek w kwocie 2,500.000 złr. m. k. ze skarbu Państwa, jako stałą dotację, z zastrzeżeniem pretensyi do żądania zwrotu. (Rückzahlungs - Anspruch).

Pod wyrazem Rückzahlungs - Anspruch można rozumieć tylko takie prawo warunkowe do zwrotu, jakie i o ile da się na podstawie istniejących praw wyprowadzić i uzasadnić; gdy atoli według powyższego wywodu skarb Państwa do wypłaty wynagrodzenia indemnizacyjnego zobowiązał się — przeto udzielaniem rocznej zaliczki w kwocie 2,500.000 mon. konw. wypełnia tylko najwyższemi patentami na skarb Państwa nałożone zobowiązanie i dopiero oblikwidacya wzajemnych pretensyi kraju naszego i skarbu Państwa wykazałaby mogła, czyli, jaki i komu by zwrot przynależał.

Tak na słowach rządowych postanowień oparty, jako też z tychże postanowień konsekwentnie wyprowadzony wykład rzeczy stawi niewzrąsany dowód, że z wyjątkiem ciężaru pochodzącego z oswobodzenia gruntów dominikalnych przez włościan posiadanych, dalej ciężaru powstałego z uchylecia wpływów za wykonywanie służebnictw, nareszcie ciężaru kosztów, połączonych z przeprowadzeniem oswobodzenia gruntów, któreto ciężary krajowemi środkami pokryte być muszą, wszystkie inne ciężary, połączone ze sprawą indemnizacji, ponosić winien skarb Państwa.

Celem wykrycia liczebnej części indemnizacji na karb kraju a części na karb skarbu Państwa przypadającej, należałoby przeprowadzić oblikwidacyę obopólnych pretensyi. Taka też oblikwidacya wskazują wyraźnie słowa najwyższego reskryptu z dnia 13. Października 1857. r. w wyrażeniu się: „gegen Rückzahlungs - Anspruch“; słowa te bowiem nie nakładają wcale stanowczego na kraj zobowiązania, ale przyznają tylko skarbowi Państwa prawo do stawiania pretensyi do zwrotu, w razie gdyby był w położeniu likwidowania jakowej na rzecz swoją nadwyżki. — Zważywszy jednak, iż możliwa ta oblikwidacya musiałaby trwać przez długie lata; zważywszy dalej, że smutny stan skarbu Państwa słabą podaje nam nadzieję, aby korzyść, jakaby ze wspomnianej oblikwidacji dla kraju wynikać mogła, istotnie nań służywała, to jest, aby skarb Państwa miał się skłonić do ponoszenia większego, a niżeli najwyższym reskryptem z dnia 13. Października 1857. r. nań nałożonego ciężaru, gdyby z oblikwidacji, o której mowa, takie dla niego zobowiązanie wynikło, Wydział krajowy mniema, iżby wypadało pozostawić c. k. Rządowi inicjatywę do przedstawienia sposobu, w jakoby sprawa ta w najkrótszym czasie do pożądanego końca doprowadzoną być mogła, a zanim stała i niezwrotna dotacya funduszu indemnizacyjnego ze środków skarbu Państwa zapewnioną będzie, nie może Wydział krajowy doradzać do odebrania funduszu indemnizacyjnego w zarząd Reprezentacji krajowej, i dla tego czyni wniosek:

po I szej Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wydział krajowy wstrzyma się z odebraniem zarządu funduszków indemnizacyjnych do chwili ostatecznego załatwienia sprawy, o stałą i niezwrótną dotację galicyjskich funduszków indemnizacyjnych z środków skarbu Państwa, i

po II giej Wysoki Sejm raczy objawić życzenie, aby c. k. Rząd przygotował do najbliższej sesji sejmowej odpowiedni wniosek celem ostatecznego załatwienia tego przedmiotu.

Marszałek krajowy:
Leon Xiążę Sapieha m. p.

Członek Wydziału krajowego:
Julian Ławrowski m. p.

**Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego
Xięstwa Krakowskiego.**

We Lwowie dnia 18. Listopada 1865.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego, odnoszące się do projektu regulaminu dla Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Xięstwem Krakowskiem.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą Wysokiego Sejmu z 16. Kwietnia 1861. r. przekazano Wydziałowi krajowemu wypracowanie regulaminu sejmowego. Wydział krajowy wywiązując się z tego polecenia, przedłożył Wysokiemu Sejmowi dnia 12. Stycznia 1863. r. projekt do regulaminu sejmowego, wraz ze sprawozdaniem swém z 4. Listopada 1862. r.

Wysoki Sejm uchwalił na posiedzeniu z 12. Stycznia 1863. r. prowizoryczne przyjęcie tego regulaminu, a to z wykluczeniem postanowień §§. 9., 11., 14., 34. i 54. objętych, w skutek zastrzeżenia ze strony komisarza rządowego co do tych §§ów wniesionego, poczem regulamin ten odesłany był do specjalnego, przez Wysoki Sejm zamianowanego wydziału.

Wydział specjalny, wziawszy pod rozwagę projekt do regulaminu przez Wydział krajowy wygotowany, jako też poprawki ze strony posłów, odnośnie do tego regulaminu wniesione, przedłożył Wysokiemu Sejmowi wraz ze sprawozdaniem swój projekt do regulaminu, który wszakże z powodu nagłego zamknięcia sesyi sejmowej w 1863. r., już nie mógł być wzięty pod obradę Wysokiego Sejmu.

Wydział krajowy osądził za stosowne nie poprzestać na przedłożeniu Wysokiemu Sejmowi regulaminu przez wydział specjalny uchwalonego; zważywszy bowiem, że praktyka parlamentarna wykazała wiele kwestyi i stosunków nie rozwiązanych wedle dawniejszych naszych projektów do regulaminu, zważywszy, iż korzystać należało z doświadczeń innych Sejmów krajowych pod tym względem, iż pewnym uchwałom tych Sejmów, odnoszącym się do regulaminu, odmówiono Najwyższej sankcyi, podczas, gdy inne ważne postanowienia w dawniejszych naszych regulaminach nie zawarte sankcyonowano; Wydział krajowy poczytał sobie za obowiązek, wypracować z uwzględnieniem wszystkich powyżej dotkniętych okoliczności, nowy projekt do regulaminu, który ma zaszczyt przedłożyć niniejszém Wysokiemu Sejmowi.

Pod względem treści przedłożonego regulaminu, pozwala sobie Wydział krajowy zwrócić uwagę Wysokiego Sejmu przedewszystkiém na ustępy, które powołane są jako artykuły dodatkowe liczbami rzymskimi od I. włącznie XIII., a które w rzedzie paragrafów umieszczone są w §§. 7., 12., 13., 20., 39., 42., 43., 60., 65., 72., 78., 79., 85. i 91.; zawierają one postanowienia, odnoszące się do dokładniejszego unormowania i rozwinięcia zasad statutem krajowym objętych, względem których przy uchwaleniu regulaminów w Sejmach innych krajów koronnych, żądano ze strony Rządu, by jako dodatki do statutu krajowego do Najwyższej sankcyi przedłożone były.

Wydział krajowy przeto idąc za tym przykładem, przedkłada Wysokiemu Sejmowi w osobném sprawozdaniu wszystkie powyżej wymienione artykuły dodatkowe, jako osobne wnioski, które w razie przyjęcia przez Wysoki Sejm do Najwyższej sankcyi przedłożone, a po uzyskaniu, — jak sobie tuzzymy, Najwyższej sankcyi, do regulaminu w odpowiednich miejscach wcielone będą.

Postanowienia zawarte w artykułach dodatkowych I. włącznie VII., IX. i XI., włącznie XIII., były uchwalone także przez Sejm czeski i otrzymały sankcyę Najwyższą; artykuły zaś VIII. (§. 65.) i X. (§. 78.) zawierają postanowienia, których w regulaminach innych krajów koronnych wprawdzie nie znajdujemy, których przyjęcie wszakże zalecamy Wysokiemu Sejmowi z powodów, przy rozprawach nad pojedynczymi ustępami regulaminu przytoczyć się mających.

Regulamin dawniejszy Wydziału krajowego obowiązuje wprawdzie dotąd prowizorycznie, z wyjątkiem §§. 9., 11., 14., 34. i 54; zważywszy wszakże, że regulamin dziś Wysokiemu Sejmowi przedłożony, normuje dokładniej wyczerpująco i takie kwestye, względem których nie znachodzimy postanowień odpowiednich w pierwotnym dziś prowizorycznie obowiązującym regulaminie; zważywszy, że Wysoki Sejm nie może bez regulaminu odpowiedniego załatwiać swych czynności w ogóle, a w szczególności nie może przeprowadzić rozpraw w celu uchwalenia niniejszemu przedłożonego regulaminu, tegoż uchwalenie ostateczne zaś wymaga dłuższego czasu; zważywszy nareszcie, że Wysoki Sejm ma przed sobą inne ważne czynności do załatwienia, przeto nie będzie mógł zajmować się przedewszystkiem i wyłącznie uchwaleniem przedłożonego regulaminu; przeto Wydział krajowy wnosi, Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„W miejsce regulaminu na posiedzeniu sejmowem z 12. Stycznia 1863. r. prowizorycznie przyjętego, przyjmuje Sejm przedłożony niniejszemu przez Wydział krajowy projekt regulaminu z 14. Listopada 1865. r. jako odtąd prowizorycznie obowiązujący.“

Marszałek krajowy:
Leon Xiążę Sapicha m. p.

Zastępca członka Wydziału krajowego:
Franciszek Smółka m. p.

**Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego
Xięstwa Krakowskiego.**

We Lwowie dnia 17. Listopada 1865.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego, odnoszące się do wniosków, zawierających artykuły dodatkowe do statutu krajowego (względnie do regulaminu dla Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Xięstwem Krakowskiem).

Wysoki Sejmie!

1/
właśnie
13/

Odnosnie do sprawozdania Wydziału krajowego z 17. Listopada 1865. r. l. 159, którym Wydział krajowy miał zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Sejmowi projekt do regulaminu sejmowego, — przedkłada Wydział krajowy niniejszemu Wysokiemu Sejmowi w załączeniu trzynastcie wniosków 1/ do 13/, zawierających postanowienia, które jako artykuły dodatkowe do regulaminu wielone być mają.

Artykuły umieszczone są wprawdzie w projekcie do regulaminu w odpowiednich miejscach dla łatwiejszego przeglądu i uwidocznienia loicznego uporządkowania; gdy wszakże postanowienia w tych artykułach zawarte, uważane być mogą jako wyjaśnienia i dalsze rozwinięcie zasad statutem krajowym objętych, a zatem jako dodatki do statutu krajowego muszą one w razie uchwalenia przez Wysoki Sejm być przedłożone do Najwyższej sankcyi.

Wydział krajowy uważał za stosowne przedłożyć te artykuły odrębnie do regulaminu, i jako samostatne odosobnione wnioski, by w razie odmówienia Najwyższej sankcyi co do jednego lub drugiego artykułu, reszta artykułów sankcyonowanych, jako też w ogóle cały regulaminu przez Wysoki Sejm uchwalony, mogły wejść w wykonanie.

Treść rzeczonych artykułów, wzięta pod rozwagę w związku z resztą postanowień regulaminem przedłożonym objętych, wykazuje potrzebę przyjęcia przez Wysoki Sejm dotyczących wniosków, a Wydział krajowy będzie miał zaszczyt przy rozprawach specjalnych wyłożyć Wysokiemu Sejmowi powody, dla których przyjęcie załączonych wniosków przez Wysoki Sejm pożądanem się przedstawia.

Marszałek krajowy:

Leon Xiążę Sapieha m. p.

Zastępca członka Wydziału krajowego:

Franciszek Smolka m. p.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Xięstwa Krakowskiego.

W Lwowie dnia 17. Listopada 1865.

**Dołączenie 1. do sprawozdania Wydziału krajowego z 17. Listopada 1865. r.
do l. 159/1865.**

Wniosek

Wydziału krajowego, dotyczący artykułu dodatkowego do statutu krajowego, a względnie do regulaminu sejmowego, jako art. dodat. I.

Wysoki Sejm raczy (jako artykuł dodatkowy I. do regulaminu sejmowego) uchwalić:

Przed ukonstytuowaniem Sejmu, ogranicza tenże czynność swą na weryfikację wyborów.

Skoro wybory wymaganej do kompletu ilości posłów rozpoznane i jako ważne uznane zostały, przystępuje Marszałek do odebrania przyrzeczenia §. 9. st. kr. przepisanego, i ogłasza ukonstytuowanie Sejmu.

Indhold

Indhold af Regnskaberne for Aarsberetningen 1905
af den 12de April 1906

Indhold af Regnskaberne for Aarsberetningen 1905

Indhold af Regnskaberne for Aarsberetningen 1905

Indhold af Regnskaberne for Aarsberetningen 1905
af den 12de April 1906

**Dołączenie 2. do sprawozdania Wydziału krajowego z 17. Listopada 1865. r.
do l. 159/1865.**

Wniosek

Wydziału krajowego, dotyczący artykułu dodatkowego do statutu krajowego, a względnie do regulaminu sejmowego, jako art. dodat. II.

Wysoki Sejm raczy (jako artykuł dodatkowy II. do regulaminu sejmowego) uchwalić:

Prawo rozstrzygnięcia o ważności wyboru, przysłuza wyłącznie tylko Sejmowi krajowemu nawet w tym wypadku, gdy Namiestnik odmówi posłowi wydania certyfikatu, dla przeszkód §. 17. ust. w. b. objętych. Przed orzeczeniem przez Sejm nieważności wyboru, Namiestnik nie może rozpisać nowego wyboru.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS
54 EAST LAKE STREET, CHICAGO, ILL. 60607

Contents

Introduction 1
1. The Problem 10
2. The Method 20
3. The Results 30
4. The Conclusions 40
5. The Appendix 50

.....
.....
.....
.....
.....

Wniosek

Wydziału krajowego, dotyczący artykułu dodatkowego do statutu krajowego, a względnie do regulaminu sejmowego, jako art. dodat. III.

Wysoki Sejm raczy (jako artykuł dodat. III. do regulaminu sejmowego) uchwalić:

Późniejsze zarzuty nieważności wyboru, dotyczące postępowania przy wyborze lub téż kwalifikacyi wyborców, wtedy tylko mogą być wzięte pod rozpoznanie, jeżeli wniesione zostaną do Sejmu przed upływem 14 dni po uznaniu ważności wyboru.

Zarzuty zaś dotyczące kwalifikacyi posła wybranego, jako téż doniesienia o zaszłej po wyborze lub w ciągu sesyi sejmowej utracie kwalifikacyi poselskiej, skoro dostatecznie poświadczone, muszą być wzięte każdego czasu pod rozpoznanie.

Receipt

Received of _____
the sum of _____

for _____

Dołączenie 2. do sprawozdania Wydziału krajowego z 17. Listopada 1865. r.
do l. 159, 1865.

Wniosek

Wydziału krajowego, dotyczący artykułu dodatkowego do statutu krajowego, a względnie do regulaminu sejmowego, jako art. dodat. IV.

Wysoki Sejm raczy (jako artykuł dodatkowy IV. do regulaminu sejmowego) uchwalić:

Jeżeli poseł wstęp swój na Sejm nad ośm dni przewleka, lub bez uwolnienia na posiedzenia Sejmu nad ośm dni nie uczęszcza, lub na nie nad czas uwolnienia lub słabości nie przybywa, natenczas Marszałek ma wezwać posła, by w przeciągu 14 dni jawił się, lub nieobecność swą usprawiedliwił.

Jeżeli takie wezwanie bezskutecznem zostaje, winien Marszałek uwiadomić o tém Sejm, który osiągnącego się posła za występującego z Sejmu uznać i nowy wybór zarządzić ma.

**Dołączenie 5. do sprawozdania Wydziału krajowego z 17. Listopada 1865. r.
do l. 159/1865.**

Wniosek

Wydziału krajowego, dotyczący artykułu dodatkowego do statutu krajowego, a względnie do regulaminu sejmowego, jako art. dodat. V.

Wysoki Sejm raczy (jako artykuł dodatkowy V. do regulaminu sejmowego) uchwalić :

Przedłożenia rządowe nie wymagają poparcia i nie mogą być odrzucone bez poprzedniego rozpoznania w sekcjach, komisji lub w Wydziale krajowym.

Po wydrukowaniu i rozdzieleniu pomiędzy członków Sejmu, mają przedłożenia rządowe na najbliższy porządek dzienny do pierwszego czytania być położone.

Sprawozdania o przedłożeniach rządowych mają pierwszeństwo przed wszelkimi innymi przedmiotami, nad którymi rozprawa nie jest w toku.

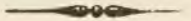
Dołączenie G. do sprawozdania Wydziału krajowego z 17 listopada 1865 r.
do l. 159 1865.

Wniosek

Wydziału krajowego, dotyczący artykułu dodatkowego do statutu krajowego, a względnie do regulaminu sejmowego, jako art. dodat. VI.

Wysoki Sejm raczy (jako artykuł dodatkowy VI. do regulaminu sejmowego) uchwalić:

Przedłożenia Rządu, komisji lub Wydziału krajowego i wnioski samoistne, przez Sejm odrzucone, nie mogą być ponawiane na téj samej sesji sejmowej.

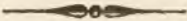
Dołączenie 7. do sprawozdania Wydziału krajowego z 17. Listopada 1865. r.
do l. 159/1865.

Wniosek

Wydziału krajowego, dotyczący artykułu dodatkowego do statutu krajowego, a względnie do regulaminu sejmowego, jako art. dodat. VII.

Wysoki Sejm raczy (jako artykuł dodatkowy VII. do regulaminu sejmowego) uchwalić:

Namiestnik, tegoż zastępca lub delegowani przez niego komisarze mają prawo być na posiedzeniach Sejmu i zabiierać głos, ile razy tego zażądata, nie przerywając wszakże toku mowy rozpoczętej. Wolno im téż odczytywać przedłożenia, wywody, akta i dokumenta z przedmiotem w związku zostające.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS
54 EAST LAKE STREET, CHICAGO, ILL.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS
54 EAST LAKE STREET, CHICAGO, ILL.

**Dołączenie S. do sprawozdania Wydziału krajowego z 17. Listopada 1865. r.
do l. 159/1865.**

Wniosek

Wydziału krajowego, dotyczący artykułu dodatkowego do statutu krajowego, a względnie do regulaminu sejmowego, jako art. dodat. VIII.

Wysoki Sejm raczy (jako artykuł dodatkowy VIII. do regulaminu sejmowego) uchwalić:

Jeżeli Marszałek porządku przywrócić nie może, winien posiedzenie na pewny czas zawiesić, lub całkiem zamknąć.

Dołączenie 9. do sprawozdanie Wydziału krajowego z 17. Listopada 1865. r.
do l. 159/1865.

Wniosek

Wydziału krajowego, dotyczący artykułu dodatkowego do statutu krajowego, a względnie do regulaminu sejmowego, jako art. dodat. IX.

Wysoki Sejm raczy (jako artykuł dodatkowy IX. do regulaminu sejmowego) uchwalić:

Głosowanie odbywa się zazwyczaj przez powstanie z miejsca lub przez podniesienie rąk.

Próbę przeciwną zarządza Marszałek, jeśli wedle jego zdania rezultat głosowania jest wątpliwym; a jeżeli i ta nie daje pewnego rezultatu, zarządza on głosowanie ustne.

Głosowanie ustne ma także nastąpić, jeżeli przynajmniej 30 członków Sejmu przed przystąpieniem do głosowania tego zażąda.

Annals

Volume 10
Part 1

...

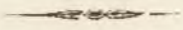
**Dołączenie § 10. do sprawozdania Wydziału krajowego z 17. Listopada 1865. r.
do l. 159/1865.**

Wniosek

Wydziału krajowego, dotyczący artykułu dodatkowego do statutu krajowego, a względnie do regulaminu sejmowego, jako art. dodat. X.

Wysoki Sejm raczy (jako artykuł dodatkowy X. do regulaminu sejmowego) uchwalić:

W kwestjach osobistych może Sejm uchwalić głosowanie tajne gałkami.

Wishes

Wishes are the thoughts which dwell in the mind of a person, and are the result of his feelings and desires.

Wishes are the thoughts which dwell in the mind of a person, and are the result of his feelings and desires.

**Dołączenie 11. do sprawozdania Wydziału krajowego z 17. Listopada 1865. r.
do l. 159/1865.**

Wniosek

Wydziału krajowego, dotyczący artykułu dodatkowego do statutu krajowego, a względnie do regulaminu sejmowego, jako art. dodat. XI.

Wysoki Sejm raczy (jako artykuł dodatkowy XI. do regulaminu sejmowego) uchwalić:

Interpelacye wystosowane do Namiestnika lub tegoż zastępcy i do Marszałka względem czynności Wydziału krajowego, winne być podpisane przez 15 przynajmniej członków, i mają być oddane do łaski marszałkowskiej przed otwarciem posiedzenia.

Takie interpelacye będą zaraz odczytane i interpelowanemu wręczone.

Interpelacye do przewodniczących sekcji lub komisji mogą, nie przerywając wszakże toku rozpraw rozpoczętych, także ustnie być wygłoszone.

Interpelowany może zaraz odpowiedzieć, odpowiedź na późniejsze posiedzenie odłożyć, lub téż z powodów przytoczyć się mających, odpowiedzi odmówić.

Rozprawa nad interpelacją i nad odpowiedzią interpelowanego nie może być dopuszczoną.

Receipt

I have received of _____
the sum of _____

for _____

**Dołączenie 12. do sprawozdania Wydziału krajowego z dnia 17. Listopada 1865. r.
do l. 159/1865.**

Wniosek

Wydziału krajowego, dotyczący artykułu dodatkowego do statutu krajowego, a względnie do regulaminu sejmowego, jako art. dodat. XII.

Wysoki Sejm raczy (jako artykuł dodatkowy XII. do regulaminu sejmowego) uchwalić :

Deputacye nie będą przypuszczane na posiedzenia ani Sejmu, ani sekcji lub komisji.

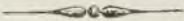
**Dołączenie #3. do sprawozdania Wydziału krajowego z dnia 17. Listopada 1865. r.
do l. 159/1865.**

Wniosek

Wydziału krajowego, dotyczący artykułu dodatkowego do statutu krajowego, a względnie do regulaminu sejmowego, jako art. dodat. XIII.

Wysoki Sejm raczy (jako artykuł dodatkowy XIII. do regulaminu sejmowego) uchwalić :

Postanowienia niniejszego regulaminu, o ile takowe ze statutu krajowego i ustawy wyborczej są wyjęte, lub objęte są artykułami dodatkowymi do statutu krajowego, mogą tylko w drodze ustawodawczej być zmienione lub zniesione.

Projekt do Regulaminu

dla Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem
Xięstwem Krakowskiem.

I. Przewodnictwo. Otwarcie sesyj.

§. 1.

Jego ces. król. Apostolska Mość mianuje do kierownictwa Sejmu krajowego z grona onegoż Marszałka krajowego i zastępcę jego. (§. 4. stat. krajowego.)

§. 2.

Marszałek zagaja Sejm krajowy przez Jego ces. król. Apostolską Mość zwołany. (§. 10. st. kr.)

§. 3.

Sejm krajowy, na mocy statutu zwołany i zebrany, obraduje i załatwia czynności do zakresu działania swego należące, stosownie do następującego regulaminu. (§. 33. st. kr.)

§. 4.

Biuro sejmowe składa się z Marszałka i z sekretarzy, z grona Sejmu wybranych.

§. 5.

Przygotowania potrzebne dla posiedzeń Sejmu, nadzór nad lokalnościami sejmowymi i rozrządzenie temiż, staranie o siły kancelaryjne i służbę, o urządzenie i sprzęty należą do Wydziału krajowego. On wyznacza potrzebne miejsca i lokalności dla stenografów i sprawozdawców dziennikarstwa, i winien mieć staranie o rozdawaniu kart wstępnych dla publiczności.

§. 6.

Certyfikat przez Namiestnika posłowi wybranemu doręczony, upoważnia go do wstępu na Sejm krajowy i stanowi dopótyd prawne domniemywanie ważności jego wyboru, dopótyd inaczej orzeczonem nie będzie (§. 50. ust. wybor.), przeto poseł ten ma prawo zasiadania i głosowania na Sejmie, nawet w wypadku zakwestyonowania jego wyboru, dopótyd orzeczenie nieważności wyboru nie nastąpi.

§. 7.

Przed ukonstytuowaniem Sejmu ogranicza tenże czynność swą na weryfikację wyborów.

Skoro wybory wymaganej do kompletu ilości posłów rozpoznane i jako ważne uznane zostały, przystępuje Marszałek do odebrania przyrzeczenia

II. Ukonstytuowanie Sejmu.

III. Wybór funkcyjonaryuszów. Podział na sekeye.

§. 9. st. kr. przepisanego i ogłasza ukonstytuowanie Sejmu. (Art. dodat. I.)

§. 8.

Sejm wybiera na czas trwania sesji sejmowej z grona swego bezwzględną większością głosów czterech sekretarzy i 12 rewidentów, i dzieli się na 5 sekeyi, o ile być może równych. Przed wyborem sekretarzy pełnią ich obowiązki prowizorycznie 4 najmłodszy wiekiem posłowie, a w razie uzasadnionego wymówienia, w starszeństwie następujący.

§. 9.

Podział Sejmu na sekeye uskutecznia Marszałek w porozumieniu z sekretarzami i z zatwierdzeniem Sejmu, dodając do każdej sekeyi jednego z członków Wydziału krajowego. Podział ten będzie uskuteczniwym w pierwszym tygodniu po ukonstytuowaniu Sejmu, a względnie po otwarciu sesji, i trwać będzie przez całą sesję sejmową.

§. 10.

Każdy sekretarz i rewident może po czterech tygodniach pełnienia obowiązków zażądać uwolnienia; w takim razie wybiera Sejm innego w miejsce uwolnionego.

§. 11.

Sejm załatwia przedewszystkiwym weryfikację wyborów, wysłucha tym celem sprawozdanie Wydziału krajowego nad rozpoznanyymi przez tenże wyborami nowo wstępujących posłów; i orzeka o przypuszczeniu wybranych. (§. 31. st. kr.)

§. 12.

Prawo rozstrzygnięcia o ważności wyboru przysłuzą wyłącznie tylko Sejmowi krajowemu, nawet w tym wypadku, gdy Namiestnik odmówi posłowi wydania certyfikatu, dla przeszkód §. 17. ust. wyb. objętych. Przed orzeczeniem przez Sejm nieważności wyboru, Namiestnik nie może rozpisac nowego wyboru. (Art. dodat. II.)

§. 13.

Późniejsze zarzuty nieważności wyboru, dotyczące postępowania przy wyborze lub też kwalifikacji wyborców wtedy tylko mogą być wzięte pod rozpoznanie, jeżeli wniesione zostaną do Sejmu przed upływem 14 dni po uznaniu ważności wyboru.

Zarzuty zaś dotyczące kwalifikacji posła wybranego, jako też doniesienia o zaszłej po wyborze lub w ciągu sesji sejmowej utracie kwalifikacji poselskiej, skoro dostatecznie poświadczony, muszą być wzięte każdego czasu pod rozpoznanie. (Art. dodat. III)

IV. Weryfikacja wyborów.

V. Marszałek i jego zastępca.

§. 14.

Marszałek zapowiada, zagaja i zamyka posiedzenie, postanawia porządek dzienny, czuwa nad ściśłem wykonaniem regulaminu, kieruje obradami, udziela głos, poddaje wnioski pod głosowanie, oznajmia tegoż rezultat, przestrzega porządku, ma prawo wezwać mowcę do rzeczy lub do porządku, odebrać głos, jako téż opomnieć posła przekraczającego regulamin; wezwać publiczność do spokojnego i przyzwoitego zachowania się, a w razie bezskutecznego napomnienia zarządzić wydalenie pojedynczych osób lub całej publiczności, i zawiesić lub zamknąć posiedzenie.

§. 15.

Marszałek jest organem Sejmu we wszystkich stosunkach na zewnątrz.

On ma prawo otwierać i przydzielać wedle niniejszego regulaminu wszelkie do Sejmu wniesione podania.

§. 16.

W razie przeszkodzenia Marszałka obejmuje jego prawa i obowiązki jego zastępca.

§. 17.

Sekretarze spisują protokoły obrad sejmowych, listy głosowania i wniosków, tudzież posłów głosu żądających, i układają bieżące korespondencye sejmowe.

§. 18.

Rewidenci czuwają nad tém, aby sprawozdania rozpraw sejmowych bezzwłocznie były wyraźnie przepisane i po zamknięciu posiedzenia w biurze do tego przeznaczoném dla mowców przez trzy godziny do przejrzenia zostawione; — poczem sprawdzają wierność i dokładność sprawozdań i oddają je do bióra marszałkowskiego w celu najspieszniejszego wydrukowania i rozdania posłom.

Czynności te pełnią rewidenci, mieniając się po trzech codziennie.

§. 19.

Posłowie obowiązani są brać udział we wszystkich obradach Sejmu, również wypełniać wszelkie czynności w Sejmie, w sekyi lub komisjach.

Uwolnienie posła od tych obowiązków do ośmiu dni wymaga zezwolenia Marszałka, który o tém Sejm zawiadamia.

Uwolnienia dłuższego Sejm tylko udzielić może. W wypadku słabości posła udzielenie uwolnienia nie jest wymaganém, wszakże poseł winien spiesznie o tém zawiadomić Marszałka.

§. 20.

Jeżeli poseł wstąpić swój na Sejm nad ośm dni przewleka, lub bez uwolnienia na posiedzenia

VI. Sekretarze, Rewidenci.

VII. Posłowie.

Sejmu nad ośm dni nie uczęszcza, lub na nie nad czas uwolnienia lub słabości nie przybywa, natenczas Marszałek ma wezwać posła, by w przeciągu 14 dni jawił się, lub nieobecność swą usprawiedliwił.

Jeżeli takie wezwanie bezskuteczném zostaje, winien Marszałek uwiadomić o tém Sejm, który odciągającego się posła za występującego z Sejmu uznać i nowy wybór zarządzić ma. (Art. dodat. IV.)

§. 21.

Pobór dyet ustaje w wypadkach §. 20. oznaczonych równocześnie z wezwaniem Marszałka; również ustaje ten pobór przez ciąg udzielonego przez Sejm uwolnienia.

§. 22.

Posiedzenia Sejmu są jawne.

Wyjątkowo może mieć miejsce posiedzenie tajne, gdy tego zażąda albo Prezydujący, albo przynajmniej pięciu członków, a po wydaleniu publiczności Sejm za tém się oświadczy. (§. 34. st. kraj.)

§. 23.

Marszałek zagaja posiedzenie, skoro posłowie w liczbie do stanowienia uchwał przepisanej są zgromadzeni, poczem Marszałek daje do wiadomości podane wnioski i sprawozdania, względem pierwszych stawia w razie potrzeby pytanie o poparcie wniosku, następnie zawiadamia Sejm o komunikatach rządowych, Wydziału krajowego, komisji, o innych podaniach, petycyach, donosząc również czy i co pod tym względem może już zarządzone być.

Po załatwieniu tych czynności przystępuje Marszałek do właściwego porządku dziennego.

Marszałek zamyka posiedzenie. On oznacza dzień i godzinę posiedzeń. (§. 33. st. kr.)

§. 24.

O każdym posiedzeniu musi być spisany protokół. Protokóły obrad sejmowych zawierają: potwierdzenie obecności posłów do powzięcia uchwały dostatecznej; treść zawiadomień Sejmowi udzielonych; wnioski wzięte pod obradowanie w brzmieniu dosłowném, z wymienieniem wnioskodawców; sformułowane pytania poddane pod głosowanie; rezultaty wyborów i głosowania, niemniej powzięte uchwały.

§. 25.

Protokóły zostają w Sejmie na następném posiedzeniu odczytane, sprawdzone i po zatwierdzeniu Sejmu przez Marszałka i dwóch sekretarzy podpisane, następnie wydrukowane i posłom rozdane.

VIII. Posiedzenia. Protokóły.

§ 26.

Protokół obrad posiedzenia tajnego powinien być w czasie trwania tegoż posiedzenia spisany; sprawdzony i przez Sejm zatwierdzony.

Sejm uchwała, czy podobny protokół ma być ogłoszony lub nie.

§. 27.

Sekcya obraduje nad przydzielonemi jej wnioskami i udziela komisjom rezultaty swych obrad; ona wybiera zgrona swego członków do komisji i zawiadamia Marszałka o dokonanych wyborach.

Sekcya każda wybiera pod przewodnictwem członka najstarszego wiekiem, przewodniczącego i sekretarza, tudzież zastępcę dla każdego z nich.

Do ważności wyborów potrzeba obecności większej połowy członków sekcji i bezwzględnej większości głosów.

Przewodniczący nie głosuje, rozstrzyga jednak w razie równości głosów.

§. 28.

Celem przygotowawczego rozpoznania przedmiotów obrad Sejmu ustanawia Sejm komisye:

a) stałe dla pewnych rodzajów spraw na czas sesji sejmowej:

b) specjalne dla pojedynczych spraw.

Komisye składają się z pięciu członków, z każdej sekcji po jednym wybranych, o ile Sejm w pojedynczych wypadkach co do ilości członków i sposobu utworzenia lub wzmocnienia komisji inaczej nie postanowi.

§. 29.

Sejm może poruczyć Wydziałowi krajowemu rozpoznanie wniosku lub szczególnej sprawy i przedłożenie sprawozdania. W takim razie uważa się Wydział krajowy jako specjalna komisya.

§. 30.

Każda komisya wybiera pod przewodnictwem członka najstarszego wiekiem, swego przewodniczącego i sekretarza, i zawiadamia Marszałka o dokonanym wyborze.

§. 31.

Komisye mogą przyzwać na posiedzenie posłów nienależących do grona swego dla ich specjalnych wiadomości, z głosem doradczym.

Komisye mają prawo zapraszać także osoby za obrębem Sejmu będące w celu objaśnienia i sprawdzenia w szczegółowych przedmiotach, i żądać od Władz rządowych potrzebnych dochodzeń lub wyjaśnień za pośrednictwem Marszałka.

Marszałek ma prawo być obecnym na posiedzeniach każdej komisji, nie biorąc jednakże udziału w rozprawach i głosowaniu.

IX. Sekcye.**X. Komisye.**

Przy ostatecznej dyskusji i powzięciu uchwał osoby nienależące do komisji obecnymi być nie mogą.

§. 32.

Poseł do komisji wybrany obowiązany jest przyjąć wybór i uczęszczać regularnie na posiedzenia komisji.

Jeżeli poseł na trzy po sobie następujące posiedzenia komisji nie jawi się bez dostatecznego usprawiedliwienia, przewodniczący uwiadamia o tém Marszałka, celem zarządzenia nowego wyboru.

Członkowie Wydziału krajowego, jako też posłowie do dwóch komisji już wybrani, mają prawo nie przyjąć dalszego wyboru.

§. 33.

Do powzięcia uchwał w komisji wymagana jest obecność większej połowy członków i bezwzględna większość głosów.

Przewodniczący nie głosuje, rozstrzyga jednak w razie równości głosów.

§. 34.

Komisja wybiera sprawozdawcę z grona swego, który rezultat obrad zebrany w motywowanym sprawozdaniu przedstawić ma Sejmowi.

Jeżeli mniejszość komisji pięć do dziesięciu członków licząca, przynajmniej z dwóch, komisji zaś liczniejszej przynajmniej z trzech członków składająca się, oddzielne swe zdanie Sejmowi przedłożyć pragnie, obowiązana ona takowe bezwzględnie na piśmie do głównego sprawozdania dołączyć i osobnego sprawozdawcę wyznaczyć. Sprawozdanie komisji ma być oddane Marszałkowi.

§. 35.

Jeżeli sprawozdanie lub wniosek komisji zawisł w głównej rzeczy od pytania, poprzednio rozstrzygnąć się mającego, komisji wolno przedłożyć Sejmowi wniosek ku rozstrzygnięciu takiego pytania i wstrzymać się z rozpoznaniem głównego wniosku aż do załatwienia przedwstępnego pytania.

§. 36.

Pojedyncze przedmioty przedstawione być mogą Sejmowi pod obradę:

- a) jako przedłożenia rządowe za pośrednictwem Marszałka;
- b) jako przedłożenia Wydziału krajowego lub komisji przez Sejm utworzonych;
- c) jako wnioski pojedynczych członków.

Wnioski czynione w przedmiotach nienależących do zakresu działania Sejmu usuwa Marszałek z pod obradowania. (§. 35. st. kr.)

XI. Przedłożenia, wnioski i rozprawy.

§. 37.

Samoistne wnioski posłów, nie odnoszące się do jakiego przedłożenia rządowego, wydziałowego, lub komisyjnego, muszą Marszałkowi na piśmie być oddane i będą na najbliższém posiedzeniu Sejmu odczytane.

Wnioski takie zaopatrzone być mają formułą wstępną: „Sejm raczy uchwalić“, mogą zawierać krótkie uzasadnienie, oraz życzenie wnioskodawcy co do formalnego z temiz postępywania.

Wniosek zaopatrzony podpisem przynajmniej 15 posłów każe Marszałek bezzwłocznie wydrukować.

W razie przeciwnym stawia Marszałek przy głoszeniu wniosku pytanie względem poparcia wniosku, a wydrukowanie tegoż w tym tylko razie ma być zarządzone, jeżeli przynajmniej 15 posłów wniosek przez podniesienie się popierają.

Wniosek dostatecznie nie poparty uważanym będzie za usunięty.

§. 38.

Po rozdzieleniu wydrukowanego wniosku pomiędzy członków Sejmu nastąpi piérwsze czytanie wniosku na dniu przez Marszałka oznaczonym.

Na tym dniu zabiéra wnioskodawca głos do uzasadnienia wniosku, poczem Sejm bez dyskusyi w rzeczy głównej postanawia, czy wniosek ten dla przygotowawczego rozpoznania odesłanym ma być do sekeyi, do już istniejącej lub tworzyć się mającej komisyi, albo do Wydziału krajowego.

Jeżeli Sejm nie oświadczy się za takim odesłaniem, wniosek uważanym będzie za odrzucony.

§. 39.

Przedłożenia rządowe nie wymagają poparcia i nie mogą być odrzucone bez poprzedniego rozpoznania w sekeyach, w komisyi, lub w Wydziale krajowym.

Po wydrukowaniu i rozdzieleniu pomiędzy członków Sejmu mają przedłożenia rządowe na najbliższy porządek dzienny do piérwszego czytania być położone. (Art. dodat. V.)

Odczytanie całego przedłożenia nie jest wymagane.

§. 40.

Przed uchwałą zarządzającą przygotowawcze rozpoznanie wniosku (§. 38. regul.) wolno wnioskodawcy cofnąć swój wniosek.

Jeżeli cofnięcie później następuje, rozprawa nad wnioskiem ma przeciw być prowadzoną, skoro

cofnięty wniosek podniesiony został z przyzwoleniem Sejmu przez innego posła.

§. 41.

Należycie poparte poprawki (zmiany i dodatki) do wniosku odesłanego do komisji lub Wydziału, mają także być odesłane do przygotowawczego rozpoznania, jeżeli sprawozdanie o głównym wniosku nie zostało jeszcze Sejmowi przedłożone.

Takie poprawki, po przedłożeniu sprawozdania stawiane, mają wprawdzie być dopuszczone do rozprawy, Sejm jednakże ma prawo odesłać je do komisji lub Wydziału, i zawiesić rozprawę nad poprawką i nad głównym wnioskiem aż do przedłożenia powtórnego sprawozdania.

Poprawki muszą być z głównym wnioskiem w istotnym związku, i na piśmie bez przytoczenia powodów do łaski marszałkowskiej podane.

Wniosek zamierzający wprost odrzucenie głównego wniosku nie może być dopuszczony, Sejm jednakże może względem każdego przedmiotu pod obradowaniem zostającego przejść do porządku dziennego, a to z przytoczeniem powodów lub bez tego.

§. 42.

Przedłożenia Rządu, komisji lub Wydziału krajowego i wnioski samoistne, przez Sejm odrzucone, nie mogą być ponawiane na tej samej sesji sejmowej. (Art. dodat. VI.)

Poprawki odrzucone natenczas tylko ponownie pod rozbiór wzięte być mogą, jeżeli przed zamknięciem rozpraw nad głównym wnioskiem podane będą Marszałkowi na piśmie z podpisami przynajmniej 30 członków, i jeżeli po krótkim uzasadnieniu ze strony wnioskodawcy bez dalszej rozprawy przez Sejm przypuszczone zostaną.

Taka poprawka ponownie przypuszczona ma być odesłana do odnośnej komisji.

§. 43.

Marszałek zarządza wydrukowanie i rozdanie oddanych mu sprawozdań komisji, i kładzie, jednakże nie pierwój jak po upływie 24 godzin po rozdaniu, przedmiot dotyczący na porządek dzienny dla drugiego czytania. (§. 44. reg.)

Sprawozdania o przedłożeniach rządowych mają pierwszeństwo przed wszelkimi innymi przedmiotami, nad którymi rozprawa nie jest w toku. (Art. dodat. V.)

§. 44.

Drugie czytanie rozpoczyna się od sprawozdania, poczem następuje rozprawa.

Jeżeli wniosek składa się z kilku części, nastąpi najpierw rozprawa ogólna nad całością przedmiotu, — a następnie specjalna nad pojedynczymi częściami.

Po skończonej ogólnej rozprawie nastąpić może głosowanie tylko nad wnioskiem przejścia do porządku dziennego lub odroczenia.

Jeżeli podczas rozpraw się wykaże, iż sprawozdanie nie jest wyczerpujące, może takowe być odesłane komisji dla uzupełnienia.

§. 45.

Po głosowaniu nad pojedynczymi częściami wniosku, następuje trzecie czytanie i głosowanie nad całością, a to zazwyczaj na następującem posiedzeniu, jeżeli Sejm pod tym względem co innego nie uchwali.

Po trzecim czytaniu nie mogą być stawiane poprawki, ani wnioski przejścia do porządku dziennego lub odroczenia, i w ogóle żadna rozprawa miejsca mieć nie może.

Natenczas tylko, jeżeli w skutek uchwalonych odmian, części pojedyncze między sobą nie zostają w należytem związku, może być dopuszczony wniosek i rozprawa nad nim ku sprostowaniu takiej niedokładności.

§. 46.

W wypadkach nagłości lub w przedmiotach mniejszej wagi może Sejm uchwalić następujące co do formalnego postępowania skrócenia:

- a) wyznaczenia komisji terminu do przedłożenia sprawozdania;
- b) dopuszczania rozprawy zaraz po rozdaniu drukowanego sprawozdania, a nawet z pominięciem drukowania wniosku lub sprawozdania.

Wniosek do skrócenia formalnego postępowania, ma wyrazić sposoby żadanego skrócenia, a rozprawa ma się ograniczyć li tylko do pytania o nagłości lub mniejszej wadze przedmiotu.

§. 47.

Co do wniosków odnoszących się li tylko do sposobu formalnego postępowania, dopuszcza się także wyjątek o tyle, że te wnioski nie potrzebują być podane na piśmie, i że przez Marszałka także bez rozprawy natychmiast pod głosowanie podane być mogą.

§. 48.

Odroczenie rozpraw może każdego czasu być wniesione i uchwalone.

Wniosek do zamknięcia rozpraw podaje Marszałek natychmiast pod głosowanie, bez żądania

poparcia; wszystkie także zamierzone poprawki mają przedtém być odczytane.

Po przyjęciu wniosku do zamknięcia rozpraw, mogą mowcy zapisani za wnioskiem i przeciw wnioskowi wybrać ze swego grona po jednym. Jeżeli porozumienie nie nastąpi, rozstrzyga los, i tylko ci wybrani lub wylosowani mowcy, następnie sprawozdawca komisji lub Wydziału krajowego, a w razie gdy przygotowawcze rozpoznanie miejsca nie miało, wnioskodawca mogą głos zabiierać.

§. 49.

Przedłożenia Wydziału krajowego nie wymagają poprzedniego pytania o poparcie.

Przedłożenia i sprawozdania Wydziału krajowego, odnoszące się do administracyjnego zakresu działania Reprezentacji krajowej, i będące mniejszej wagi, mogą przez Sejm być wysłuchane i załatwione bez poprzedniego wydrukowania i rozdania.

§. 50.

Przedłożenia Wydziału krajowego mogą z przyzwoleniem Sejmu być dopuszczone do drugiego czytania, bez odesłania onych do przygotowawczego rozpoznania do sekcji lub komisji.

§. 51.

Porządek dzienny oznacza Marszałek i ogłasza takowy zazwyczaj przy zamknięciu poprzedniego posiedzenia. (§. 36. st. kr.)

Ogłoszenie porządku dziennego ma być w sali sejmowej i w pokojach sekcyjnych przybite.

§. 52.

Posłowie, którzy o przedmiocie umieszczonym na porządku dziennym mówić pragną, mogą u sekretarza, którego Marszałek do prowadzenia listy mowców przeznaczył, zapisać się do głosu, jednak nie piérwój, jak na dniu tego posiedzenia, na którego porządku dziennym przedmiot jest umieszczony. Poseł zapisujący się do głosu, winien oświadczyć sekretarzowi, czy za wnioskiem, czy przeciw wnioskowi mówić chce. — Mowcy tym sposobem zapisani, mają prawo mówienia przed innymi.

§. 53.

Marszałek zarządza przed rozpoczęciem rozpraw, odczytanie listy mowców w ten sposób, by przepisana być mogła.

Rozprawa rozpoczyna się od głosu sprawozdawcy, następnie Marszałek udziela mowcom głosu w tym porządku, w jakim się zapisali, rozpoczynając od mowcy przeciw wnioskowi zapisanego, potem

XII. Porządek dzienny.

XIII. Porządek mówienia.

daje głos mowcy za wnioskiem mówić mającemu, i tak dalej na przemianę.

§. 54.

Po wyczerpaniu listy mowców zapisanych, Marszałek udziela głosu w porządku §. 53. przepisany innym posłom żądającym jeszcze głosu.

§. 55.

Mowca, na którego przyszła kolej mówienia, może głos swój odstąpić innemu posłowi, wszakże nie takiemu, który już dwa razy w tym samym przedmiocie przemawiał; może również z innym mowcą głos swój zamienić. Jeżeli zaś mowca, na którego kolej przyszła, nie jest obecny, traci głos, do którego był zapisany.

§. 56.

Prezydujący chcąc jako mowca głos zabierać, opuszcza krzesło marszałkowskie, które dopiero po zupełnym załatwieniu dotyczącego przedmiotu znowu zająć może.

§. 57.

Sprawozdawcy obowiązani są, przemawiać z mownicy, innym zaś mowcom zostawiona jest wolność mówienia z miejsc swoich lub z mownicy.

Mowca zabierający głos z mownicy, zwróconym być winien ku Izbie, z miejsca mówiący ku Marszałkowi.

§. 58.

Żadna mowa czytana być nie może, wyjąwszy przedłożenia rządowe, Wydziału krajowego i komisji.

Akta i dokumenta, na których mowca wywód swój opiera, odczytane być mogą, jeżeli Sejm bez dyskusji inaczej nie nchwali.

§. 59.

W jednym i tym samym przedmiocie obrad, jednemu posłowi więcej jak dwa razy mówić nie wolno.

§. 60.

Namiestnik, tegoż zastępca lub delegowani przez niego komisarze, mają prawo być na posiedzeniach Sejmu i zabierać głos, ile razy tego żądają, nie przerywając wszakże toku mowy rozpoczętej. Wolno im téż odczytywać przedłożenia, wywody, akta i dokumenta, z przedmiotem w związku zostające. (Art. dodatk. VII.).

§. 61.

Reprezentanci Rządu (§. 60. reg.) natenczas tylko udział brać mogą w głosowaniu, jeżeli są członkami Sejmu.

Gdyby przy niektórych rozprawach potrzebem lub pożądanem było zesłanie członków władz rządowych, dla udzielenia wiadomości i objaśnień,

winien Marszałek krajowy udawać się do przełożonych władz dotyczących. (§. 37. st. kr.).

§. 62.

W sprawach wchodzących w zakres administracji Wydziału krajowego, przysługują członkom tego Wydziału te same prawa, jakie w §. 60. reg. przyznane są reprezentantom Rządu.

W sprawach innych, przedłożonych Sejmowi przez Wydział krajowy, może sprawozdawca tegoż Wydziału w każdym stanie rozprawy zabiierać głos i dawać objaśnienia dla popierania wprowadzonej uchwały Wydziału.

§. 63.

Mowcę zbaczającego od rzeczy, Marszałek napomni przywołaniem do rzeczy; — po powtór-ném bezskuteczném napomnieniu do rzeczy może Marszałek głos mowcy odjąć. Sejm wszakże na żądanie przynajmniej 15 członków uchwalić może, lecz bez dyskusyi, aby mowca dalej był słuchany.

Osobistości i przeszkadzania obradom pociągają za sobą przywołanie do porządku.

Mowca przywołany do porządku powinien natychmiast zaprzestać mówić; może wszakże w celu wytłumaczenia się żądać głosu, który mu odmówioném nie będzie.

Każdy z posłów może od Marszałka żądać, aby mowcę do rzeczy lub do porządku napomniał. O żądaniu takim rozstrzyga Marszałek bez odwołania się do Sejmu.

§. 64.

Gdyby Marszałek uznał tego potrzebę, aby przywołanie do porządku w protokół obrad umieszczonóm zostało, wtedy zapytuje Sejm, który w tym względzie bez dyskusyi uchwała.

§. 65.

Jeżeli Marszałek porządku przywrócić nie może, winien posiedzenie na pewny czas zawiesić, lub całkiem zamknąć. (Art. dodat. VIII).

§. 66.

Do stanowienia uchwały na Sejmie potrzebna jest obecność więcej niż połowy całej liczby wszystkich członków, a do ważności uchwały bezwzględna większość głosów obecnych. W wypadku równości głosów, wniosek pod obradę wzięty, za odrzucony ma być uważany.

Do uchwał na wnioski, dotyczące zmian statutu krajowego, trzeba obecności przynajmniej trzech czwartych części wszystkich członków, a przyzwolenia przynajmniej dwóch trzecich części obecnych. (§. 38. st. kr.).

W ciągu trwania pierwszego peryodu Sejmu mogą wnioski do zmian postanowienia ustawy wy-

XIV. Głosowanie. Uchwały. Wybory.

borczej uchwalone być bezwzględna głosów większością Sejmu, o ile tenże w ogólności zdolnym jest wedle §. 38. st. kr. do stanowienia uchwały.

Po upływie pierwszego sześcioletniego peryodu Sejmu potrzeba do uchwały Sejmu na wnioski względem zmian ustawy wyborczej obecności najmniej trzech czwartych części wszystkich członków, tudzież przyzwolenia najmniej dwóch trzecich części obecnych. (§. 52. ustawy wyborczej.)

§. 67.

Wniosek podany być winien pod głosowanie w dosłownej treści, w jakiej był stawiany.

§. 68.

Przed głównym wnioskiem powinny być pod głosowanie podane najpierw wnioski odraczające, następnie poprawki (zmiany i dodatki), a między temi najpierw te, które od głównego wniosku najwięcej są oddalone.

§. 69.

Po zamknięciu obrad ogłasza Marszałek porządek, w jakim odbywać się ma głosowanie nad pytaniami.

§. 70.

Każdemu posłowi przysłuza prawo zrobienia wniosku ku sprostowaniu treści lub porządku stawianych przez Marszałka pytań, jako też względem rozdzielenia pytania, o czém w razie dostatecznego poparcia rozstrzyga Sejm.

§. 71.

Na żądanie poparte przynajmniej przez 15 posłów, Marszałek wstrzymuje przez 10 minut głosowanie nad postawioném pytaniem.

§. 72.

Głosowanie odbywa się zazwyczaj przez powstanie z miejsca, lub przez podniesienie rąk.

Próbe przeciwną zarządza Marszałek, jeśli wedle jego zdania rezultat głosowania jest wątpliwym; a jeżeli i ta nie daje pewnego rezultatu, zarządza on głosowanie ustne.

Głosowanie ustne ma także nastąpić, jeżeli przynajmniej 30 członków Sejmu przed przystąpieniem do głosowania tego zażąda. (Art. dodatkowy IX.)

§. 73.

Głosowanie ustne odbywa się bez motywowania wyrazami „tak“ lub „nie“.

§. 74.

Każdy wybór odbywa się kartkami.

Wybory przez aklamacyę nie mogą być dopuszczone.

Do przedsięwzięcia skrutynium mianuje Przewodniczący komisję przynajmniej z trzech członków złożoną.

§. 75.

Jeżeli pierwszy wybór nie wykazuje większości bezwzględnej, następuje powtórny wybór, a skoro i przy tymże większości takiej nie było, następuje wybór ściślejszy.

Przy ściślejszym wyborze głosować można tylko na osoby, które przy powtórnym głosowaniu najwięcej głosów otrzymały, a których liczba ma być dwa razy większą od ilości osób wybrać się mających.

Jeżeli przy powtórnym wyborze kilka osób otrzymało równą ilość głosów, rozstrzyga los, które z nich do ściślejszego wyboru mają być przypuszczone.

W razie równości głosów przy ściślejszym wyborze rozstrzyga również los.

§. 76.

Kto w razie imiennego głosowania (ustnego lub kartkami) przy wywołaniu swego nazwiska nie jest obecnym, nie może następnie oddać swego głosu.

§. 77.

Marszałek nie głosuje, wyjąwszy przy wyborach.

§. 78.

W kwestyach osobistych może Sejm uchwalić głosowanie tajne gałkami. (Art. dodatkowy X.)

§. 79.

Interpelacye, wystosowane do Namiestnika lub tegoż zastępcy i do Marszałka, względem czynności Wydziału krajowego, winny być podpisane przez 15 przynajmniej członków i mają być oddane do łaski marszałkowskiej przed otwarciem posiedzenia.

Takie interpelacye będą zaraz odczytane i interpelowanemu wręczone.

Interpelacye do Przewodniczących sekcji lub komisji mogą, nieprzerywając wszakże toku rozpraw rozpoczętych, także ustnie być wygłoszone.

Interpelowany może zaraz odpowiedzieć, odpowiedź na późniejsze posiedzenie odłożyć, lub też z powodów przytoczyć się mających, odpowiedzi odmówić.

Rozprawa nad interpelacją i nad odpowiedzią interpelowanego nie może być dopuszczoną. (Artykuł dodatkowy XI.)

§. 80.

Protesta takie tylko dopuszczone będą, które od członków Sejmu wychodząc, dotyczą postępowania z regulaminem nie zgodnego, na tém samym posiedzeniu zapowiedziane i na najbliższym posiedzeniu na piśmie do łaski marszałkowskiej podane zostały.

XV. Interpelacye. Protesta.

Takie same postępowanie ma być zachowane względem oświadczeń przeciw wniesionym protestom.

Protesta i oświadczenia przeciw tymże będą po odczytaniu bez dopuszczenia wszelkich rozpraw i dalszych protestów, lub oświadczeń, do protokółu obrad dołączone.

§. 81.

Petycye i podania do Sejmu przyjęte będą wtedy tylko, jeżeli przez członka Sejmu wniesione zostaną. (§. 41. st. kr.)

Petycye i podania bezimienne nie mogą być wniesione do Sejmu.

§. 82.

Sekretarz przez Marszałka do utrzymywania listy podawanych petycyj przeznaczony, spisuje takowe z krótkim wyciągiem treści, podając je według téj krótkiej treści do wiadomości Sejmu, poczem Marszałek odsyła je do komisji petycyjnej, jeżeli Sejm inaczej nie uchwali.

§. 83.

Komisja petycyjna, rozpoznawszy przydzielone jęj petycye, przedstawia Sejmowi wnioski swoje względem załatwienia tychże, z uchyleniem formalności wymaganych co do sprawozdań innych komisyj.

§. 84.

Pisma wychodzące od Sejmu do stron podpisuje sekretarz przez Marszałka do tego wyznaczony; — inne pisma od Sejmu wychodzące podpisuje Marszałek i jeden z sekretarzy.

§. 85.

Deputacye nie będą przypuszczane na posiedzenia ani Sejmu, ani sekcji lub komisji. (§. 41. st. kr. i art. dodat. XII.)

§. 86.

Wysłanie deputacji Sejmu do Najwyższego Dworu nastąpić może tylko za uprzedniem pozyskaniem zezwolenia Jego c. k. Apostolskiej Mości. (§. 41. st. kr.)

Marszałek proponuje Sejmowi członków deputacji i liczbę tychże, Sejm zaś rozstrzyga.

Przewodnictwo deputacji przysłuży Marszałkowi lub tegoż zastępcy, a w razie przeszkody obu, temu członkowi deputacji, którego członkowie deputacji bezwzględna większością głosów obiorą.

§. 87.

Sejm zaopatruje deputacyę podług okoliczności potrzebną instrukcyą, a w danym wypadku, adresem; Marszałek wydaje jęj pismo wierzytelne.

XVI. Petycye. Podania.

XVII. Expedycye.

XVIII. Deputacye.

§. 88.

Sejmowi nie wolno znosić się z Reprezentacją żadnego innego kraju koronnego, ani téż wydawać obwieszczeń. (§§. 40. 41. st. kr.)

§. 89.

Sejm krajowy uchwała, w jaki sposób rozprawy sejmowe ogłaszane być powinny.

Rozprawy te mają przy załączeniu protokółów posiedzeń przez Namiestnika do Najwyższej wiadomości być podane. (§. 40. st. kr.)

§. 90.

Marszałek zamyka Sejm po ukończeniu czynności, lub w skutek Najwyższego polecenia.

Sejm może także każdego czasu, nawet podczas regularnego peryodu sejmowego, przez Jego c. k. Apostolską Mość być rozwiązany, z równoczesnym zarządzeniem wyborów. (§. 10. st. kr.)

§. 91.

Postanowienia niniejszego regulaminu, o ile takowe ze statutu krajowego i ustawy wyborczej są wyjęte, lub objęte są artykułami dodatkowymi do statutu krajowego, mogą tylko w drodze ustawodawczej być zmienione, lub zniesione. (Art. dodatkowy XIII.)

Zmiany lub zniesienia reszty postanowień tego regulaminu uchwała Sejm.

Marszałek krajowy:

Leon Xiążę Sapięha m. p.

Członek Wydziału krajowego:

Franciszek Smolka m. p.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Xięstwa Krakowskiego.

W Lwowie dnia 14. Listopada 1865.

U s t a w a

z dnia

obowiązująca

**dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem
Xięstwem Krakowskiem,**
względem urządzenia gmin i względem ordynacyi
wyborczej dla gmin.

Zgodnie z uchwałą Sejmu krajowego Megó Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Xięstwem Krakowskiem, ustanawiam na mocy ustawy z dnia 5. Marca 1862. do l. 18 Dz. pr. P. załączoną ustawę gminną wraz z przynależnym regulaminem wyborczym dla gmin, i rozporządzam jak następuje:

Artykuł I.

Niniejsza ustawa gminna i przynależny regulamin wyborczy obowiązują oprócz stołecznego miasta Lwowa i miasta Krakowa, wszystkie gminy Megó Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Xięstwem Krakowskiem. dla których osobne statuta wydane nie zostaną.

Artykuł II.

Obydwie ustawy stają się obowiązującemi po upływie 60 dni od dnia obwieszczenia niniejszego prawa.

Artykuł III.

Do czasu zaprowadzenia reprezentacyi powiatowej, Wydział krajowy ma wykonywać prawa zastrzeżone ustawą gminną reprezentacyi powiatowej i wydziałowi powiatowemu.

Artykuł IV.

Memu Ministrowi Stanu polecam przeprowadzenie tego prawa.

Wiedeń, dnia

I.

Ustawa gminna

dla

Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Xięstwem
Krakowskiem.

Rozdział I.

O gminie miejscowej w ogólności.

§. 1.

Każda gmina, miejska czy wiejska, obecnie własny zarząd posiadająca, uważaną być ma jako gmina miejscowa.

§. 2.

Połączenie.

Dwie lub więcej gmin miejscowych, do tego samego okręgu politycznego należących, mogą jeżeli polityczna Władza krajowa przeciw temu ze względów publicznych nie zarzuci, połączyć się w jedną gminę miejscową, tak by jako osobne gminy miejscowe istnieć przestały, jednakże tylko za przyzwoleniem reprezentacyi powiatowej i za poprzedniem porozumieniem się co do posiadania i użytkowania swój własności, równie jak swych zakładów i funduszków.

Połączenie takie gmin nie może nastąpić przeciw ich woli.

§. 3.

Rozdzielenie.

Dwie lub więcej osad, połączonych w jedną gminę miejscową, mogą po wysłuchaniu reprezentacyi powiatowej w drodze ustawy krajowej być rozłączone i ukonstytuowane jako samoistne gminy miejscowe, jeżeli każda z gmin w taki sposób utworzonych, sama przez się posiada środki do dopełnienia zobowiązań wynikających z przekazanego zakresu działania. (§. 28.)

Przed takim rozłączeniem musi jednak nastąpić zupełny rozdział tak wspólnego majątku i dobra, jakoteż wspólnych ciężarów.

§. 4.

Zmiana granic.

Do zmiany granic miejscowej gminy, przyczém gmina jako taka nie przestaje istnieć, potrzeba oprócz oświadczenia politycznej Władzy krajowej, że taka zmiana ze względów

publicznych żadnej nie ulega trudności, także przyzwolenia reprezentacyi powiatowej.

§. 5.

Wyłączenie.]

Każda nieruchomość należeć musi do związku pewnej gminy miejscowej.

Wyjątek stanowią:

1. na mieszkanie albo tylko na czasowy pobyt Cesarza i najwyższego Dworu przeznaczone rezydencye, zamki lub inne budynki z przynależnymi ogrodami i parkami;
2. obszar dworski stosownie do ustawy z (Art. I. ustawy z dnia 5. Marca 1862.).

Rozdział II.

0 członkach gminy.

§. 6.

W gminie rozróżnia się członków gminy i obcych.

Do członków gminy liczą się:

1. Przynależni do gminy, to jest osoby posiadające w gminie prawo przynależności;
2. uczestnicy gmin, to jest osoby niemające w gminie prawa przynależności:

- a) które w granicach obszaru gminnego posiadają majątek nieruchomy;
- b) które od samoistnie wykonywanego rzemiosła lub od jakiegos dochodu stały podatek w gminie opłacają i w téjże zwykle przemieszkują. Także korporacye, stowarzyszenia górnicze i towarzystwa akcyjne należą do uczestników gmin, jeżeli posiadają w gminie majątek nieruchomy, lub opłacają podatek zarobkowy albo dochodowy.

Wszystkie inne osoby w gminie zowią się obcymi.

§. 7.

Prawo przynależności.

Stosunki przynależności do gminy określone są ustawą z dnia 3. Grudnia 1863., Dz. pr. P. nr. 105.

§. 8.

Prawo obywatelstwa.

Należący do gminy w miastach, którzy prawo obywatelstwa w skutek nadania przez gminę już nabyli, lub takowe w przyszłości w ten sposób nabędą, zowią się obywatelami miejskimi. Za nadawanie prawa obywatelstwa może gmina pobierać opłatę, która jednak przewyższać nie może kwotę 20 złr.

Szczególniej zasłużonym obywatelom Państwa Austriackiego mogą miasta nadawać prawo honorowego obywatelstwa.

§. 9.

Prawa i obowiązki członków gminy.

Członkom gminy służy prawo swobodnego pobytu w gminie. Takowi mają brać udział według orzeczenia niniejszej

ustawy tak w prawach i korzyściach, jakoteż w obowiązkach i ciężarach gminy.

Przynależni do gminy mają także prawo do zaopatrzenia jako ubodzy w miarę swych potrzeb.

Obywatelom miejskim zastrzega się prawo korzystania z fundacyj i zakładów osobno dla nich istniejących.

Obywatelom honorowym, jako takim, służą równe prawa jak uczestnikom gminy, bez udziału w ich obowiązkach.

§. 10.

Pobył w gminie.

Obcym, którzy się z przynależności do pewnej gminy wykażą, lub przynajmniej dowiodą, iż w celu uzyskania poświadczenia swęj przynależności potrzebne kroki poczynili, nie może gmina wzbronić pobytu w swym obrębie, jak długo takowi z swą rodziną nienaganne życie prowadzą i nie stają się ciężarem dobroczynności publicznej. (Art. III. ustawy z. d. 5. Marca 1862.).

Obcym, którzy się jakowém rozporządzeniem gminy w tęj mierze pokrzywdzonymi być czują, przysłuża prawo odwołania się do politycznej władzy powiatowej.

§. 11.

Utrzymanie stosunków prywatnych.

Stosunki prywatne w ogólności, a mianowicie prawa własności i użytkowanie całych klas lub pojedynczych członków gminy, pozostają niezmiennie.

Rozdział III.

0 reprezentacyi gminnej.

§. 12.

Gminę zastępuje w jej sprawach wydział gminny i zwierzchność gminna.

§. 13.

Liczba członków wydziału.

Wydział gminny składa się w gminach, mających mniej jak 100 do wyboru uprawnionych członków, z 9 lub 8 członków, według tego czy otworzone będą trzy lub dwa ciała wyborcze; w gminach zaś liczących

100— 300 do wyboru uprawnionych członków, z 12

301— 600 „ „ „ „ „ 18

601—1000 „ „ „ „ „ 24

nareszcie w gminach liczących więcej jak 1000 do

wyboru uprawnionych członków, „ 30.

Do zastępywania przeszkodzonych lub brakujących członków wydziału powinni w każdej gminie wybrani być zastępcy, których liczba wynosić ma połowę liczby członków wydziału.

Jeżeli ta liczba zastępców nie była podzielna przez liczbę ciał wyborczych, natenczas należy powiększyć ją do liczby najbliższej dającej się podzielić ilością ciał wyborczych.

§. 14.

Zwierzchność gminy.

Zwierzchność gminna składa się z przełożonego gminy i z przynajmniej dwóch członków temuż przydanych, którzy w miastach zowią się asessorami, w miasteczkach i wsiach zaś przysiężnymi. Gdzie tego czynność i stosunki wymagają, może wydział liczbę członków przełożonemu przydanych odpowiednio pomnożyć. Jednak liczba ta nie może przewyższać trzeciej części liczby członków wydziału. Członkowie zwierzchności gminnej należą także do wydziału, i są objęci w liczbie członków wydziału.

§. 15.

Wydział i zastępcy.

Członków wydziału i zastępców wybierają członkowie gminy, uprawnieni do wyboru.

Blizsze postanowienia o uprawnieniu do wyboru i o obieralności, tudzież o postępowaniu przy wyborach, zawiera regulamin wyborczy dla gmin.

§. 16.

Głos bez wyboru.

Jeżeli cała przedtem dominikalna posiadłość, lub część posiadłości dominikalnej, stanowiąca w tabuli krajowej osobne ciało, wcieloną zostaje do związku gminy, miasteczka lub wsi, natenczas posiadacz tej posiadłości lub części ma prawo nawet bez wyboru być członkiem wydziału, jeżeli

1. od posiadłości swój do związku gminnego wcielonej opłaca kwotę podatku realnego wyrównywającą przynajmniej czwartą część podatków realnych, tak na niego jak i na innych opodatkowanych w dotyczącej gminie miejscowej przypadających;

2. jest obywatelem Państwa Austriackiego;

3. ukończył 24. rok życia, i znajduje się w zupełnym używaniu praw cywilnych;

4. jeżeli co do niego nie zachodzi żaden z powodów wykluczających, w §§. 3. i 11. regulaminu wyborczego wymienionych.

Wojskowi w czynnej służbie, chcący z tego prawa korzystać, muszą — wszystkie inne osoby zaś, mające prawo należyć do wydziału, mogą — dać się zastąpić przez pełnomocników.

Kilku współwłaścicieli takiej posiadłości ziemskiej lub części posiadłości uważa się tylko za jedną osobę, i ci umocowują do wejścia w skład wydziału gminnego jednego z pośród siebie lub kogoś trzeciego.

Pełnomocnik musi jednak być obywatelem Państwa Austriackiego i w używaniu wszystkich praw cywilnych, i nie może przeciw niemu zachodzić żaden z powodów wykluczających w §§. 3., 10. i 11. regulaminu wyborczego wymienionych.

Ten sam pełnomocnik może tylko jedną osobę zastępować, i nie może już co do swój osoby należeć do reprezentacji gminnej.

§. 17.

Posiadacze dóbr, którzy według powyższego paragrafu mają prawo należenia do wydziału gminnego, nie będą wliczeni w liczbę członków wydziału w §. 13. ustanowioną. Gdyby także przez wybór do wydziału powołani zostali, wtedy mają albo wybór ten przyjąć, albo z przysługującego im prawa korzystać.

Dla tego im dwa głosy w wydziale przysługiwać nie mogą.

§. 18.

Wybór zwierzchności gminnej i cesarskie potwierdzenie przełożonego gminy.

Wydział gminny wybiera z swego grona przełożonego gminy i członków temuż przydanych.

Blizsze postanowienia w tej mierze zawiera regulamin wyborczy dla gmin.

Wybór przełożonego gminy potrzebuje cesarskiego zatwierdzenia.

Członkowie przydani przełożonemu następująć mają po sobie według ilości głosów, którymi wybrani zostali.

W razie równości głosów rozstrzyga los o pierwszeństwie.

W tym porządku mają też zastępywać przełożonego gminy w razach, gdy tenże będzie przeszkodzonym.

§. 19.

Obowiązek przyjęcia wyboru.

Każdy obieralny i według przepisów wybrany członek gminy obowiązany jest przyjąć wybór, czy to na członka wydziału lub zastępcę, czy to na członka zwierzchności gminnej.

Prawo nieprzyjęcia wyboru przysłużyć tylko:

1. duchownym wszelkiego wyznania i nauczycielom publicznym;
2. urzędnikom i sługom Dworu, Państwa i kraju, tudzież przy funduszach publicznych ustanowionym, jak długo w czynnej zostają służbie;
3. wojskowym, niezostającym w służbie czynnej;
4. osobom, liczącym przeszło 60 lat;
5. tym, którzy przez cały jeden peryod wyborczy piastowali posadę w zwierzchności gminnej, jednak tylko na następujący peryod;
6. tym, którym ułomności fizyczne nie pozwalają wykonywania obowiązków urzędowych, równie jak tym, których zdrowie ciągle i znacznie jest nadwątlone;
7. tym, którzy z powodu swego zwykłego zatrudnienia corocznie często lub dłuższy czas nie są obecni w gminie;
8. tym, którzy według §. 16. mają prawo bez wyboru należeć do wydziału.

Kto bez takiego uwalniającego powodu wzbrania się przyjąć wybór lub prowadzić dalej urząd raz przyjęty, pod-

pada karze pieniężnej, którą polityczna władza powiatowa na żądanie reprezentacji gminnej aż do 100 złr. wymierzać może.

Kara pieniężna wpływa do kasy gminnej.

§. 20.

Peryod wyborczy.

Członkowie wydziału i zastępcy, tudzież członkowie zwierzchności gminnej wybierają się na lat trzy.

Jednak i po upływie tego czasu pozostają w urzędzie aż do ukonstytuowania nowej reprezentacji gminnej.

Występujący mogą, jeżeli żadna prawna przeszkoda nie zachodzi, być znowu wybrani.

§. 21.

Wybory uzupełniające.

W razie opróżnienia w ciągu tych trzech lat posady przełożonego gminy, lub którego z członków jemu przydanych, wydział ma najdalej w ciągu dni czternastu przedsięwziąć nowy wybór na czas pozostały.

W razie opróżnienia miejsca członka wydziału, przełożony gminy powołać ma do wydziału tego zastępcę, który w ciele wyborczym, gdzie brakujący członek wydziału został wybranym, najwięcej otrzymał głosów.

W razie równości głosów rozstrzyga los.

Gdyby jednak tyle członków wydziału brakowało, iżby liczba takowych w ciele wyborczym, w którym wybranymi zostali, przez powołanie zastępców uzupełnioną być nie mogła, natenczas winno dotyczące ciało wyborcze przedsięwziąć bezzwłocznie na podstawie ostatniej listy wyborczej, nowy wybór uzupełniający na dalszy ciąg peryodu wyborczego.

§. 22.

Postanowienia §. 21., dotyczące się powoływania zastępcy, mają być także zastosowane w razach tylko czasowego przeszkodzenia członka wydziału.

§. 23.

Przyrzeczenie.

Przełożony gminy i członkowie temu przydani złożyć winni przy objęciu urzędu w ręce naczelnika władzy powiatowej lub tegoż delegowanego, w obecności wydziału gminnego, przyrzeczenie, miejsce przysięgi zastępujące, iż zachowają wierność i posłuszcstwo Cesarzowi, przestrzegać będą ustaw i dopełniać sumiennie obowiązków swoich.

§. 24.

Płaca.

Urząd członka wydziału i zastępcy jest bezpłatny.

Czy i jakie wynagrodzenie przełożony gminy i członkowie temuż przydani ze środków gminy pobierać mają, uchwali gmina.

Wszystkim reprezentantom gminy należy się wynagrodzenie z kasy gminnej za wszelkie wydatki poniesione w gotówce, połączone z urzędowaniem.

§. 25.

Utrata urzędu.

Członek zwierzchności gminnej, członek wydziału lub zastępca traci swój urząd, jeżeli zajdzie, lub wiadomą się stanie okoliczność, któraby pierwotnie tegoż obieralności lub tegoż uprawnieniu na członka wydziału bez wyboru stała na przeszkodzie.

Niemniej też nie będzie mógł sprawować urzędu swego członek zwierzchności, członek wydziału, lub zastępca, któryby dla którego z czynów karygodnych, w §§. 3. i 11. regulaminu wyborczego wymienionych, popadł w śledztwo, lub do którego majątkn została by konkurs ogłoszonym, albo postępowanie ugodne było zarządzone, a to jak długo trwa postępowanie karne, krydalne lub ugodne.

Rozdział IV.**0 zakresie działania gminy miejscowej.****Oddział I.****0 objętości zakresu działania.**

§. 26.

Zakres działania gminy jest podwójny:

- a) samoistny i
- b) przekazany. (Art. IV. ustawy z dnia 5. Marca 1862. r.).

§. 27.

Samoistny zakres działania.

Samoistny zakres działania, to jest zakres, w którym gmina z zachowaniem istniejących praw Państwa i ustaw krajowych według własnego postanowienia zarządza i rozporządzać może, obejmuje w ogólności wszystko, cokolwiek interesu gminy bezpośrednio dotyczy i w obrębie téjże jój własnymi siłami załatwioném i przeprowadzoném być może.

W myśl tego należą do samoistnego działania gminy w szczególności:

1. wolny zarząd majątkiem gminy i załatwienie spraw do związku gminy się odnoszących;
2. czuwanie nad bezpieczeństwem osób i własności;
3. piecza nad utrzymaniem ulic, dróg, placów i mostów w gminie, tudzież czuwanie nad bezpieczeństwem i łatwością komunikacyi na drogach i wodach, nareszcie policya polowa;
4. nadzór policyjny nad żywnością, tudzież dozór nad targami, w szczególności nad używaną miarą i wagą;
5. policya zdrowia;
6. policya nad czeladzią i robotnikami, tudzież przestrzeganie ustawy względem czeladzi służbowej;
7. nadzór policyjny nad obyczajnością;
8. sprawy ubogich i opieka nad gminnymi zakładami dobroczynności;
9. policya co do budownictwa, policya ogniowa, przestrzeganie przepisów dotyczących się budowli i udzielanie policyjnych przyzwoleń na budowę;

10. prawem oznaczyć się mający wpływ na szkoły średnie, przez gminę utrzymywane, i na szkoły ludowe, tudzież staranie o zakładanie, utrzymywanie i uposażenie tych ostatnich, z uwzględnieniem istniejących jeszcze patronatów szkół;

11. tentowanie ugód między stronami spornymi przez mężów zaufania z gminy wybranych;

12. przedsięwzięcie dobrowolnych licytacji ruchomości.

Z wyższych względów Państwa, mogą drogą ustawy pewne czynności policyi miejscowej być przekazane w pojedynczych gminach osobnym organom rządowym. (Art. V. ustawy z dnia 5. Marca 1862. r.).

§. 28.

Przekazany zakres działania.

Przekazany zakres działania gmin, t. j. ich obowiązek do współdziałania w sprawach publicznej administracji, określają ogólne ustawy, a w ich granicach ustawy krajowe. (Art. IV. ustawy z dnia 5. Marca 1862. r.).

Oddział II.

O zakresie działania wydziału gminnego.

§. 29.

Wydział gminny jest w sprawach gminy organem uchwalającym i nadzorującym (Art. XII. ustawy z dnia 5. Marca 1862.). Władza wykonawcza temuż nie przesłuzza.

§. 30.

O sprawach należących do wydziału.

W sprawach gospodarstwa gminnego należą pod obradę i uchwałę wydziału:

1. wszelkie rozporządzenia co do majątku i dobra zakładnego gminy;

2. postanowienia co do sposobu użytkowania z tegoż;

3. preliminarz dochodów i wydatków, tudzież staranie o pokrycie niedoboru;

4. załatwienie rachunku rocznego;

5. w ogólności wszelkie sprawy, nienależące do zwyczajnego zarządu majątkiem.

§. 31.

Ustanowienie służby.

Wydział powinien zwierzchności gminnej przydać stosownie do potrzeby personale do załatwienia czynności wpływających z samoistnego i przekazanego zakresu działania.

Jeżeli wydział uzna potrzebę ustanowienia w tym celu własnych urzędników i sług, wtedy uchwali ich liczbę i płacę, tudzież orzecze o sposobie ich mianowania, równie jak o emeryturze i zaopatrzeniu.

§. 32.

Zakłady gminy

Postanowienia §§. 30. i 31. dotyczą równie i zakładów gminy, o ile akt fundacyi lub umowa nic innego nie stanowi.

§. 33.

Zastrzeżone dalsze uchwały.

Do czynności wydziału należy dalej:

1. wybór członków zwierzchności;
2. nadawanie prawa przynależności do gminy (§. 8. ust. z dnia 3. Grudnia 1863. r.), a w miastach nadawanie prawa obywatelstwa miejskiego i prawa obywatelstwa honorowego;
3. nie uwłaczając prawom zasadzającym się na stosunkach wyznań, wykonywanie przysługującego gminie prawa patronatu lub prezentacyi, lub prawa nadawania miejsc fundacyjnych.

§. 34.

Zagrożenie kar.

O ile sprawowanie policyi miejscowej drogą ustawy organom rządowym przekazane nie zostało. może wydział w granicach istniejących ustaw wydawać dla obrębu gminy przepisy, tyczące się policyi miejscowej i przekroczenia tychże zagrozić karą pieniężną aż do wysokości 10 złr., lub karą aresztu do 48 godzin.

§. 35.

Przyzwalanie środków pieniężnych.

Wydział jest obowiązany przyzwalać potrzebne środki pieniężne na utrzymanie zakładów i urzędzeń, których wymaga sprawowanie policyi miejscowej i jest odpowiedzialny za wszelkie zaniedbanie w tój mierze z jego winy pochodzące.

§. 36.

Poręczenie gminy.

Jeżeli gmina sprawuje policyę miejscową, to w wypadkach, w których przez zaniedbanie obowiązków w tym względzie na niej ciążących ktoś szkodę poniósł, obowiązana jest wynagrodzić temuz poniesioną szkodę. W szczególności obowiązana jest do zwrócenia poszkodowanemu szkody wyrządzonej, w obrębie tój obszaru przez gwałt publiczny, przy zbiegowisku dokonany, jeżeliby choć jeden ze sprawców nie był schwytanym, a na gminie ciążyła wina niedbałości w zapobieżeniu temu gwałtowi. Wyrok co do zwrotu szkody wyrządzonej wydać ma władza polityczna, za poprzedniem wysłuchaniem wydziału powiatowego. Jeżeli co do wymiaru zwrotu szkody porozumienie nie jest osiągnięciem, to zwrot ten poszukiwanym być ma zwykłą drogą prawa.

§. 37.

Zaopatrzenie ubogich.

Zaopatrzenie ubogich winien wydział mieć w szczególnej swój pieczy.

Gdyby ku temu środki istniejących zakładów i funduszów dobroczynnych i dla ubogich nie wystarczyły, powinien wydział postarać się o potrzebne do pokrycia środki, może jednak oraz oznaczyć sposób tychże użycia.

§. 38.

Wybór mężów zaufania do tentowania ugody.

Wydział wybiera z pomiędzy członków gminy mężów zaufania do tentowania ugód między stronami spornymi.

Bliższe postanowienia dotyczące tego urządzenia objęte będą osobną ustawą Państwa.

§. 39.

Dawanie opinii.

Wydział jest obowiązany, za żądanie politycznej władzy powiatowej, albo też w sprawach samoistnego zakresu działania gminy, na żądanie reprezentacji powiatowej lub wydziału powiatowego dawać swoją opinię.

§. 40.

Załatwienie zażaleń.

Wydział rozstrzyga zażalenia przeciw rozporządzeniom zwierzchności gminnej w sprawach samoistnego zakresu działania gminy.

W których wypadkach takowe zażalenia polityczna władza powiatowa rozstrzygać ma, stanowi §. 102.

§. 41.

Nadzorowanie urzędowania.

Wydział nadzoruje urzędowania zwierzchności gminnej i zarządów zakładów gminnych. Tenże ma prawo w tym celu, równie jak do nadzorowania przedsiębiorstw gminnych, niemniej do dawania opinii i przekładania wniosków w sprawach gminnych wyznaczać osobne komisye.

Do takich komisyj powoływać może także mężów zaufania z po za grona swego.

Wydział obowiązany jest zarządzić w ciągu roku kilkakrotnie rewizyę kassy.

§. 42.

Zwołanie wydziału.

Wydział zgromadza się ile razy tego wymaga potrzeba, jednakże przynajmniej raz na kwartał.

Zwołanie wydziału na posiedzenie powinno nastąpić przez przełożonego gminy, lub w razie tegoż przeszkodzenia, przez jego zastępcę: każde posiedzenie, które nie jest w ten sposób zwołane, jest nieprawne, a powzięte uchwały są nieważne.

Przełożony gminy musi zwołać wydział, jeżeli tego żąda przynajmniej trzecia część członków wydziału, lub gdy tego żąda polityczna władza powiatowa, albo w sprawie tyczącej się samoistnego zakresu działania gminy, reprezentacya powiatowa lub wydział powiatowy.

§. 43.

Komplet do uchwał.

Wydział nie może powziąć uchwały, jeżeli przynajmniej dwie trzecie części członków nie jest obecnych.

Wyjątek ma jednak wtedy miejsce, jeżeli członkowie wydziału, po raz drugi do obradowania nad tym samym przedmiotem zwołani, mimo tego w dostatecznej liczbie się nie zbrali, a liczba ta nawet przez zastępców przy drugim zwołaniu równocześnie zawezwać się mających, uzupełnioną być nie może.

Przy drugim zwołaniu członków wydziału, a względnie przy wezwaniu zastępców, musi powyższe postanowienie być wyraźnie powołane.

Przełożony gminy ma prawo, przeciw każdemu członkowi wydziału i zastępcy, który na to drugie posiedzenie się nie stawił, i nieobecności swą niesprawiedliwiec nie jest w stanie, zasądzić karę pieniężną, do kasy gminnej wpływać mającą, aż do wysokości 10 złr.

Regulamin wyborczy zawiera bliższe postanowienia, kiedy wydział jest mocen stanowić o wyborze przełożonego gminy.

§. 44.

Powody stronności.

Jeżeli urzędowanie członka zwierzchności lub wydziału gminnego stanowi przedmiot obrad i uchwały, natenczas powinni dotyczący członkowie wstrzymać się od głosowania, muszą jednak na żądanie być obecnymi na posiedzeniu dla udzielenia żądanych wyjaśnień.

§. 45.

Każdy członek zwierzchności gminnej lub wydziału powinien oddalić się, jeżeli przedmiot obrad i uchwały dotyczy jego własnych interesów prywatnych, lub też interesów jego żony, lub nareszcie osób z nim w pierwszym lub drugim stopniu spokrewnionych lub spowinowaconych.

§. 46.

Przewodnictwo na posiedzeniach.

Przełożony gminy, lub gdyby tenże był przeszkodzonym, tegoż zastępca przewodniczy wydziałowi, a każde posiedzenie, bez zachowania tego przepisu odbyte, jest nieważne.

Przewodniczący zagaja i zamyka posiedzenie, kieruje rozprawami i przestrzega porządku w zgromadzeniu.

§. 47.

Stanowienie uchwał.

Do ważności uchwały potrzebną jest bezwzględna większość głosów obecnych członków wydziału.

Prezylujący głosuje oprócz wypadków wyboru, ordynacją wyborczą określonych, tylko w razie równości głosów, a wtedy głos jego rozstrzyga.

Głosowanie odbywa się jawnie. Wybory, mianowania i obsadzania posad mogą według uchwały wydziału odbywać się za pomocą kartek głosowania.

§. 48.

Jawność posiedzeń.

Posiedzenia wydziału są publiczne; wyjątkowo może być jednak na wniosek przewodniczącego lub trzech członków wy-

działu uchwaloném, iż posiedzenie odbyć się ma z wykluczeniem publiczności, nie może to jednak nigdy nastąpić, co do posiedzeń, na których rachunki lub preliminarze gminne stanowić mają przedmiot rozpraw (Art. XIV. ust. z dnia 5. Marca 1862. r.). Gdyby jednak publiczność poważyła się wtrącać się do obrad wydziału tymże przeszkadzając, lub nawet tychże wolność naruszać miała, natenczas ma przewodniczący prawo i obowiązek po uprzednim bezskuteczném napomnieniu, nakazać wypróżnienie miejsc dla publiczności przeznaczonych.

§. 49.

Protokoły posiedzeń.

Powzięte uchwały powinny być spisane w protokóle, który ma być podpisanym przez przewodniczącego, dwóch członków wydziału i przez pisarza.

Każdemu członkowi gminy przyszuła wolność przejrzenia tych protokołów.

Oddział III.

0 zakresie działania zwierzchności gminnej.

§. 50.

Zwierzchność gminna jest w sprawach gminy organem zarządzającym i wykonawczym (Art. XII. ust. z d. 5. Marca 1862. r.).

§. 51.

Władza przełożonego gminy i jego zastępcy.

Przełożony gminy kieruje wszelkimi czynnościami należącymi do zwierzchności gminnej i nadzoruje takowe.

Członkowie przełożonemu przydani mają go w tym względzie wspierać i według jego zarządzenia i pod jego odpowiedzialnością wykonywać czynności, które im przekaze.

§. 52.

Władza dyscyplinarna.

Przełożonemu gminy podlegają osoby w służbie gminy zostające, i tenże wykonywa nad nimi władzę dyscyplinarną.

Nawet takie osoby, których mianowanie wydział sobie zastrzegł, może przełożony gminy zawiesić w urzędowaniu; prawo oddalenia tychże ze służby przyszuła jednak wydziałowi.

§. 53.

Mianowanie delegatów.

Do łatwiejszego sprawowania czynności policyi miejscowej, lub innych spraw miejscowych, może wydział dla pojedynczych części gminy nstanowić członków gminy uprawnionych do wyboru tamże zamieszkałych, którzyby przełożonego gminy w załatwieniu tych czynności wspierali.

Ustanowienie tych członków gminy ma nastąpić na wniosek przełożonego na czas peryodu wyborczego.

Co do przyjęcia lub nieprzyjęcia tego zlecenia obowiązują przepisy §. 19.

Ustanowieni w powyższy sposób członkowie gminy mają zastosować się przy sprawowaniu czynności do zarządzeń przełożonego gminy.

§. 54.

Reprezentacja na zewnątrz. Wydawanie dokumentów.

Przełożony gminy zastępuje gminę na zewnątrz i pośredniczy w sprawowaniu czynności gminy dotyczących.

Dokumenty, na których zasadzać się mają zobowiązania względem trzecich osób, muszą być podpisane przez przełożonego gminy i jednego z członków temuż przydanych.

Na dokumencie dotyczącym interesu, do którego zawarcia potrzebne jest przyzwolenie wydziału lub wyższe potwierdzenie, musi nadto to przyzwolenie lub potwierdzenie wyraźnie być wymienione, i dokument ten jeszcze przez dwóch członków wydziału podpisany.

§. 55.

Wykonanie i wstrzymanie uchwał.

Przełożony gminy przygotowuje do obrad przedmioty do wydziału należące.

Zgodnie z ustawami powzięte uchwały wydziału winien przełożony gminy wykonać; w razach jednak, gdy uchwały wymagają wyższego zatwierdzenia, postarać się przedtém o to zatwierdzenie.

Jeżeli jednak przełożony mniema, że powzięta uchwała przekracza zakres działania wydziału, lub sprzeciwia się istniejącym ustawom, natenczas obowiązany jest wstrzymać się z wykonaniem takiej uchwały i udać się do politycznej władzy powiatowej o rozstrzygnięcie pytania, czy uchwała może być wykonaną, lub nie.

§. 56.

Zarząd majątku.

Przełożony gminy prowadzi zarząd majątku gminy i nadzoruje użycie i zarząd dobra gminnego, zawiaduje zakładami gminnymi, i nadzoruje zakłady własny zarząd posiadające, kieruje wszelkimi przedsiębiorstwami gminnymi i czuwa nad ich wykonaniem, rozporządza we wszelkich sprawach gminnych nie należących do zakresu działania wydziału, i załatwia sprawy ubogich według istniejących urzędzeń.

Przełożony gminy zezwala na przedsiębranie dobrowolnych licytacji ruchomości i czuwa nad zachowaniem i ścisłym wypełnieniem istniejących w téj mierze przepisów.

§. 57.

Sprawowanie policyi miejscowej.

Jednym z najważniejszych zadań przełożonego gminy jest sprawowanie policyi miejscowej (§. 27.), o ile pojedyncze czynności téjże nie zostały przekazane w drodze ustawy organom rządowym.

Przytém ma przełożony gminy zastosować się do istniejących ustaw i przepisów.

Tenże jest obowiązany, zarządzić co potrzeba do wykonania policyi miejscowej, i postarać się o potrzebne do tego środki pieniężne.

W nagłych wypadkach nieszczęścia, n. p. przy pożarach lub powodziach i t. p., ma prawo przełożony gminy zażądać wykonania pilnych robót jakiegokolwiek rodzaju, o ile są niezbędne do usunięcia niebezpieczeństwa chwilowego, i zmusić do tych robót każdego zdolnego do nich członka gminy, a nawet i obcych.

We wszystkich wypadkach, gdzie ku ochronie dobra publicznego nie wystarczają jedynie środki policyi miejscowej gminy, jak n. p. w razie epidemii, lub gdy siły gminy do odwrócenia grożącego niebezpieczeństwa nie są dostateczne, ma przełożony gminy natychmiast zawiadomić polityczną władzę powiatową.

§. 58.

Przekazany zakres działania.

Przełożony gminy załatwia czynności przekazanego zakresu działania gminy.

Czynności te powinien wykonywać w sposób ustawą przepisany lub przez władzę wskazany. Jeżeli oznaczenie sposobu wykonania pozostawionem zostało w całości lub częściowo gminie, natenczas obowiązany jest zastosować się w tym względzie do uchwały wydziału.

W bardzo nagłych wypadkach jednak, gdzieby uchwała wydziału bez szkody lub niebezpieczeństwa poprzednio nie mogła być zasiągnięta, może przełożony gminy działać według własnego zdania, musi jednak bezzwłocznie wyjednać sobie dodatkowe przyzwolenie wydziału.

Rząd może sprawowanie czynności przekazanego zakresu działania polecić w całości lub częściowo swoim organom.

§. 59.

Wykonywanie władzy karnej.

O ile w ustawach i przepisach wydanych względem policyi miejscowej, w należącej do zakresu działania gminy (§. 27.) wyrzeczona jest sankcja karna, i o ile przekroczenia tych ustaw i przepisów nie podpadają pod ustawę karną, przysługuje przełożonemu gminy wspólnie z przydanymi temuż dwoma członkami, prawo karania podobnych przekroczeń.

Prawo to karania wykonywa się w przekazanym zakresie działania.

Inne kary jak kary pieniężne, lub w razie niemożności ich zapłacenia kary aresztu, nie mogą być wymierzona.

§. 60.

Wymaganie posłuszeństwa i prawo do środków przymusowych.

W gminie winien jest każdy urzędującemu przełożonemu gminy uszanowanie i posłuszeństwo. Jeżeli do przeprowadzenia rozporządzenia, należącego do zakresu działania przełożonego gminy, potrzebnem jest użycie środków przymuso-

wych. to przełożony gminy ma się w tém zastosować do istniejących w tym względzie przepisów.

W razie, że do wykonania zarządzenia tymczasowego, nie cierpiącego zwłoki, a tyczącego się policji miejscowej, okaże się tego potrzeba, to ma przełożony gminy prawo zagrożenia karą pieniężną w kwocie 5 złr. w. a., lub w razie niemożności zapłacenia téj kary, aresztem do 24 godzin.

§. 61.

Kara pieniężna lub kara aresztu, którą w tym wypadku lub wedle §. 34. zagrożono, ma być wymierzona w sposób przepisany w §. 59.

W nagłych wypadkach kara pieniężna może być wymierzona także przez samego przełożonego gminy.

§. 62.

Tok instancyj.

Zażalenia przeciw orzeczeniom wedle §§. 59. i 61. przedkładają się politycznej władzy powiatowej. Te orzeczenia (§§. 59. i 61.) mają być przedłożone téjże przez przełożonego gminy do poprzedniego zbadania i zatwierdzenia w razie, gdy tyczą się księży lub dusz pastérzy uznanych obrządków religijnych, nauczycieli publicznych, urzędników rządowych i krajowych, zostających w czynnej służbie, członków Rady Państwa lub Sejmu krajowego, albo osób mających w wydziale gminnym własny głos (§. 16.).

§. 63.

Wpływanie kar pieniężnych do funduszu ubogich.

Kary pieniężne, ściągane według §§. 59. do 62., wpływają do funduszu ubogich.

§. 64.

Odpowiedzialność.

Przełożony gminy jest za swe czynności urzędowe odpowiedzialnym gminie, zaś co do przekazanego zakresu działania odpowiedzialnym także Rządowi (Art. XIII. ustawy z d. 5. Marca 1862. r.).

Tą odpowiedzialnością przełożonego gminy nie znosi się jednak odpowiedzialność członków temuż przydanych, tudzież osób w myśl §. 53. ustanowionych, za zaniedbanie lub nienależyte wykonanie czynności tymże przez przełożonego gminy przekazanych.

Pretensye gminy do wynagrodzenia szkód, pochodzące z odpowiedzialności orzeczonej w tym §cie, poszukiwane być mają zwykłą drogą prawa.

Rozdział V.

O gospodarstwie gminném i o nałożeniu ciężarów na gminę.

§. 65.

Trzymanie w ewidencji własności gminnej.

Wszelka ruchoma i nieruchoma własność, równie jak wszelkie prawa i przywileje gminy i jćj zakładów, mają

być utrzymywane w ewidencji zapomocą dokładnego inwentarza.

Każdemu członkowi gminy przyszuża wolność przejrzenia tegoż inwentarza.

§. 66.

Utrzymanie majątku zakładowego.

Majątek i dobro zakładowe gmin i jej zakładów mają być w całości utrzymane.

Do podziału majątku lub dobra zakładowego między członków gminy potrzebna jest uchwała Sejmu krajowego.

§. 67.

Użytkowanie z majątku i użycie przewyżek dochodu.

Cały majątek gmin i ich zakładów, dochód przynosić mający, ma być w ten sposób administrowanym, aby z niego osiągnąć o ile można największy trwały dochód.

Nadwyżki roczne mają być użyte do pokrycia potrzeb w roku następnym, a o ile by na ten cel nie były potrzebne, należy je korzystnie ulokować i do majątku zakładowego doliczyć.

Rozdzielenie nadwyżek rocznych między członków gminy może nastąpić tylko pod okolicznościami na szczególne uwzględnienie zasługującymi, a na wszelki wypadek tylko pod tym warunkiem, jeżeli wszystkie potrzeby gminne opędzone zostały bez nałożenia ciężarów na gminę, i jeżeli potrzeby te o ile przewidzieć można, także na przyszłość bez nałożenia ciężarów na gminę będą mogły być opędzone. (§. 95.)

§. 68.

Użytkowanie z dobra gminnego.

Co do pytania, komu i w jakim stosunku przyszuża prawo uczestnictwa w pożytkach dobra gminnego, zastósować się należy do dotychczasowego niezaprzeczonego zwyczaju, jednak z tem ograniczeniem, iż jeżeli specjalne tytuły prawne nie uzasadniają wyjątków, żaden członek gminy, do uczestnictwa uprawniony, nie może z dobra gminnego pociągać większego pożytku, jak tego wymaga pokrycie potrzeb jego domu i posiadłości.

Jeżeli i jak dalece nie istnieje podobny niezaprzeczony zwyczaj, powinien wydział z uwzględnieniem pomienionego ograniczającego przepisu wydać postanowienia regulujące uczestnictwo w pożytkach dobra gminnego.

Przytém można uczestniczenie w tych pożytkach uczynić zawisłym od opłacenia pewnej należności rocznej, i zamiast lub oprócz tego od zapłacenia pewnej kwoty wkupna.

Pożytki dobra gminnego pozostające po zaspokojeniu wszystkich wymagań prawnie uzasadnionych, mają wpływać do kasy gminnej.

§. 69.

Rok administracyjny.

Rok administracyjny gminy przypada równocześnie z rządowym rokiem administracyjnym.

§. 70.

Preliminarz roczny.

Preliminarze dochodów i wydatków gminy i zakładów gminnych mają być corocznie przez przełożonego gminy na następny rok administracyjny ułożone, a przez wydział gminny najpóźniej na miesiąc przed rozpoczęciem roku ustanowione.

Najpóźniej w dwa miesiące po upływie roku administracyjnego powinien przełożony gminy rachunki z przychodów i wydatków gminy i zakładów gminnych przedłożyć wydziałowi gminy do rozpoznania i załatwienia.

Preliminarze równie jak rachunki roczne muszą najmniej czternaście dni przed sprawdzeniem przez wydział być złożone u przełożonego gminy do przejrzenia przez członków gminy (Art. XIV. ustawy z dnia 5. Marca 1862.), a uwagi poczynione nad nimi przez tych ostatnich mają być przy sprawdzeniu wzięte pod rozwagę.

§. 71.

Następne wydatki.

Przy zawiadywaniu majątkiem należy trzymać się ściśle ustanowionego preliminarza. Jeżeli w ciągu roku administracyjnego przypadają wydatki, które w dotyczącej rubryce budżetu nie znajdują całkiem lub częściowo pokrycia, a mimo tego odłożyć się nie dadzą, w takim razie powinien przełożony gminy zasięgnąć uchwały wydziału.

W wypadkach bardzo naglących, w których poprzednie zezwolenie bez wielkiej szkody i bez niebezpieczeństwa nie da się osiągnąć, może przełożony gminy opędzić potrzebny wydatek, musi jednak niezwłocznie wyjednać sobie dodatkowe zatwierdzenie wydziału.

§. 72.

Pokrycie wydatków.

Wszystkie wydatki na cele gminne mają być przedewszystkiēm pokryte z dochodów do kassy gminnej wpływających.

§. 73.

Z majątku osobnego.

Jeżeli do pokrycia pewnych wydatków istnieje osobny majątek, natenczas należy przedewszystkiēm na ten cel obrócić dochody z tego majątku. Takowe muszą być użyte według swego przeznaczenia.

§. 74.

W gminach połączonych.

Jeżeli dwie lub więcej gmin miejscowych z zastrzeżeniem swoich własności w jedną gminę miejscową połączone zostały, należy dochody téj odrębnej własności użyć według umowy przy połączeniu zawartéj, zaś w braku takiej umowy użyć ich na pokrycie wydatków przypadających na każdą przed tém samoistną gminę.

§. 75.

Wydatki na dobra gminne.

Wydatki na podatki i inne opłaty, tudzież na koszta dozoru i uprawy z posiadaniem i używaniem dobra gminnego połączone, o ile do ich pokrycia dochody dobra gminnego do kassy gminnej wpływające (§. 68.) nie wystarczają, mają ponosić uczestniczący w pożytkach dobra gminnego, a to w miarę tego uczestnictwa.

§. 76.

Wydatki odrębne.

O ile nie istnieją prawnie inne urządzenia, mają wydatki dotyczące tylko interesu pojedynczych posiadaczy gruntowych, jak n. p. koszta utrzymania dróg polnych, rowów i t. d., być ponoszone przez interesowanych, zaś co do konkurencyi do budowli wodnych, przedsiębranych w interesie posiadaczy gruntowych, stosować się należy do istniejących w tej mierze przepisów.

§. 77.

Rozkłady na gminę.

Dla opędzenia wydatków na cele gminne, według §. 67. niepokrytych, może wydział uchwalić zaprowadzenie rozkładów na gminę (Art. XV. ustawy z dnia 5. Marca 1862.).

Te rozkłady są:

1. dodatki do podatków stałych lub do podatku konsumcyjnego;
2. posługi na potrzeby gminy;
3. nakłady i opłaty, nienależące do kategorii dodatków do podatków.

§. 78.

Dodatki, równy rozkład.

Dodatki do stałych podatków mają być zazwyczaj rozdzielone na wszystkie tego rodzaju podatki w gminie przypisane bez różnicy, czy opodatkowany jest członkiem gminy lub nie, i na wszystkie rodzaje tych podatków równo rozłożone.

§. 79.

Wyjątek.

Dodatkami do podatków stałych, a w ogólności rozkładami na gminę obciążeni być nie mogą;

1. urzędnicy i służby Dworu, Państwa, kraju i przy funduszach publicznych ustanowieni, tudzież wojskowi, równie jak ich wdowy i sieroty, co do ich płac służbowych i co do pochodzących ze stosunku służbowego emerytur, prowizyj, dodatków na wychowanie i gracyj;
2. starownicy dusz i publiczni nauczyciele co do kongruy;
3. osoby nie mieszkające w gminie co do dochodu nie pochodzącego ani z posiadłości realnej, ani też z przedsiębiorstwa przemysłowego;
4. dochód do opłaty podatku nie w tej gminie zaciągnięty.

§. 80.

O ile §§. 74. i 76. nie znajdują zastosowania, ma nastąpić rozdział dodatków do podatków stałych w całym obrębie gminy według równego rozmiaru.

Wydatki na urządzenia, które tylko pewnej miejscowości i téż mieszkańcom pożytek nieść mogą, jak np. wydatki na publiczne studnie i miejscowe wodociągi i na oświetlenie ulic, na brukowanie i t. d., dalej wydatki na posługi przynoszące korzyść tylko pewnej miejscowości, n. p. na nocnego stróża miejscowego, mogą być tylko na te podatki stałe nałożone, które się opłacają z domów w téż miejscowości położonych, lub téż z przedsiębiorstw w miejscu samém wykonywanych, lub nareszcie które się opłacają z dochodów mieszkańców miejscowych.

§. 81.

Rozstrzygnięcie zażaleń.

Rekursa przeciw uchwale wydziału gminnego powziętej w myśl §§. 74., 76. i 80. rozstrzyga reprezentacja powiatowa.

§. 82.

Rozkład według procentów.

Oprócz wypadku objętego §. 80. potrzebnem jest do rozpisania dodatków gminnych do pojedynczych rodzajów podatków stałych według rozmaitej stopy procentowej, przyzwolenie reprezentacji powiatowej.

§. 83.

Potrzeba uchwały gminy i Sejmu krajowego.

Na nowe nabytki i przedsiębiorstwa, których celem jest głównie pomnożenie dochodów gminnych, tudzież na umorzenie i opłatę prowizji od pożyczki zaciągnąć się mającej w celu takich nabywań lub przedsiębiorstw, może wydział tylko wtenczas uchwalić dodatki do podatków, a w ogólności uchwalić nakłady na gminę, jeżeli się na to zgodzą przynajmniej trzy czwarte części wszystkich do wyboru uprawnionych, opłacających oraz najmniej trzy czwarte części wszystkich w gminie przypisanych podatków stałych.

Głosowanie odbywa się przez wyrazy „zgadzam się“ lub „niezgadzam się.“

Względem zastępowania uprawnionych do wyboru, obowiązują przepisy co do wykonywania prawa wyboru przez zastępców, zawarte w regulaminie wyborczym.

Do takiej uchwały potrzebnem jest przyzwolenie Sejmu krajowego w drodze uchwały.

§. 84.

Ograniczenie przy podatku konsumcyjnym.

Dodatkiem do podatku konsumcyjnego można obciążyć tylko konsumcyę w obrębie gminy, nie zaś produkcyę i obrót handlowy. (Art. XV. ustawy z dnia 5. Marca 1862. r.)

§. 85.

Przyzwolenie wyższych dodatków.

Dodatki przenoszące 10% podatków stałych lub 20% podatku konsumcyjnego, wymagają przyzwolenia reprezentacji powiatowej.

Dodatki przenoszące 25% podatków stałych lub 50% podatku konsumcyjnego mogą być tylko na mocy ustawy krajowej zaprowadzone. (Art. XV. ustawy z d. 5. Marca 1862.)

§. 86.

Posługi na potrzeb gminy.

Za uchwałą wydziału gminnego mogą dla potrzeb gminy być żądane posługi (ręczne i ciągłe).

Posługi mają być oszacowane w pieniądzech; rozdział należy skutecznie z zachowaniem przepisów §§. 78.—83., stosownie do wysokości podatków stałych.

Posługi mogą być wykonywane przez zdatnych zastępców, lub też spłacone do kasy miejskiej według oszacowania.

Jeżeli z oszacowania wypadająca wartość posług, albo sama przez się, albo razem z uchwalonemi równocześnie dodatkami do podatków stałych przewyższa ten procent podatków, który wydział bez wyższego przyzwolenia uchwalić może, natenczas należy zastosować przepisy §. 85.

W nagłej potrzebie, gdzie spieszne współdziałanie wszystkich jest niezbędne, obowiązane są wszystkie zdadne osoby w gminie do bezpłatnego pełnienia posług.

§. 87.

Nowe nakłady i opłaty.

Do zaprowadzenia nowych nakładów i opłat, nie należących do kategorii dodatków do podatków stałych, lub do podatku konsumcyjnego, jakoteż do podwyższenia istniejących już tego rodzaju nakładów i opłat, potrzeba ustawy krajowej. (Art. XV. z d. 5. Marca 1862.)

§. 88.

Ogłoszenie uchwał tyczących się nakładów na gminę.

Uchwały wydziału dotyczące wszelkiego rodzaju nakładów na gminę, muszą być publicznie ogłoszone.

Jeżeli do takiej uchwały wyższe przyzwolenie jest potrzebnem, to wolno członkom gminy wnieść w tym względzie w przeciągu ośmiu dni uwagi, przy zasiąganiu wyższego przyzwolenia przedłożyć się mające.

§. 89.

Pobór dodatków.

Dodatki do podatków mają być pobierane przez te same organa i temi samemi środkami, jak i same podatki.

Inne należitości pieniężne, mające się uiszczać na cele gminne według ustawy lub w skutek prawomocnej uchwały gminy, pobiera przełożony gminy przez swoje organa, w razie wzbrania się płacenia sciąża je w drodze exekucyi na ruchomości w taki sam sposób, jak zaległości podatkowe.

Jeżeli obowiązany zaprzecza wypełnienie posług, natenczas poleci przełożony gminy wykonanie takowych na koszt obowiązanego trzeciój osobie i ściąganie kosztów te w taki sam sposób jak inne należytości pieniężne.

W razie gdyby zwłoka groziła niebezpieczeństwem, mogą obowiązani wprost być zmuszeni do wypełnienia posług.

§. 90.

Konkurencyje.

Konkurencyja do budowli kościelnych, parafialnych i szkolnych, tudzież do budowy dróg, jest przedmiotem osobnych ustaw. Konkurencyje istniejące na pewne potrzeby, oparte na szczególnych tytułach prawnych, pozostają w swęj mocy.

Rozdział VI.

O połączeniu gmin dla wspólnego zawiadywania sprawami i dla wspólnych instytucyj.

§. 91.

Dobrowolne połączenie.

Pojedynczym gminom tego samego powiatu politycznego wolno jest połączyć się dla wspólnego zawiadywania sprawami tak co do samoistnego (§. 27.), jakoteż co do przekazanego (§. 28.) zakresu działania. (Art. VII. ust. z d. 5. Marca 1862.)

Umowa, która nastąpiła co do sposobu wspólnego zawiadywania sprawami, ma być przedłożoną politycznej władzy krajowej do potwierdzenia, udzielić się mającego w porozumieniu z reprezentacją powiatową.

§. 92.

Konieczne połączenie.

Gminy nie posiadające środków do wypełnienia obowiązków z przekazanego zakresu działania (§. 28.) wpływających, mają być w tym celu na tak długo, jak długo ten stan trwa, drogą ustawy krajowej z innymi gminami tego samego politycznego powiatu połączone (Art. VII. ust. z dnia 5. Marca 1862. r.).

Po wysłuchaniu dotyczących gmin ma być sposób wspólnego zawiadywania sprawami ustawą krajową oznaczony.

Jeżeli co do rozdziału dotyczących kosztów nie przyjdzie między pojedynczemi gminami do porozumienia, natenczas rozstrzyga w tym względzie reprezentacja powiatowa.

§. 93.

Wspólne zakłady.

Jeśli gminy w pewnych celach swego zakresu działania połączone są dla wspólnych instytucyj, lub gdy na przyszłość gminy dla takich wspólnych instytucyj łączyć się będą, pozostawia się interesowanym ustanowienie organów do administracji tych instytucyj i określenia zakresu działania tych

organów. Gdyby gminy nie mogły pogodzić się co do dotyczących rozporządzeń, wydział powiatowy wyda stosowne postanowienie. Przepisy tej ustawy co do instytucji gminnych, tyczą się także takich wspólnych instytucji.

Rozdział VII.

O nadzorze nad gminami.

§. 94.

Reprezentacja powiatowa czuwa nad nienaruszonem zachowaniem majątku zakładnego i dobra zakładnego gmin i ich zakładów (Art. XVIII. ust. z dnia 5. Marca 1862. r.)

§. 95.

Przyzwolenie reprezentacji powiatowej.

Do spraw, w których uchwały wydziału gminnego muszą być przedłożone do potwierdzenia reprezentacji powiatowej, należą prócz wymienionych w innych miejscach tej ustawy (§§. 2., 4., 82., 85. i 91.) następujące:

1. sprzedaż, zastawienie lub stałe obciążenie rzeczy należącej do majątku lub dobra zakładnego gminy albo téjże zakładów;

2. rozdział nadwyżek rocznych między członków gminy (§. 67.);

3. zaciągnięcie pożyczki albo przyjęcie poręczenia, jeżeli kwota pożyczki lub kwota zaręczona łącznie z długami już istniejącymi przewyższa roczne dochody gminy, a względnie zakładów gminnych (Art. XVIII. ustawy z d. 5. Marca 1862. r.);

4. wydzierżawienia nad przeciąg lat 12, lub gdy takowe nastąpić mają nie drogą zwykłej licytacji.

§. 96.

Opinie tychże.

Uchwały gminne, do ważności których potrzebnem jest przyzwolenie Sejmu krajowego, mają być przedłożone reprezentacji powiatowej, a przez tę wraz z własną opinią dalej podane.

§. 97.

Rekurs do wydziału powiatowego.

Z wyjątkiem rekursów zachowanych reprezentacji powiatowej do decyzji ma Wydział krajowy rozstrzygać na odwołania się przeciw uchwałam wydziału gminnego we wszystkich sprawach, gminie od Rządu nie przykazanych. (Art. XVIII. ustawy z dnia 5. Marca 1862. r.)

Przeciw dodatkom do podatków odwołanie się dozwolonem jest o tyle, o ile miałyby miejsce przekroczenie prawnie ustanowionej wysokości tychże, lub niesłuszne w granicach tej wysokości rozdzielenie.

Odwołanie podanem być ma w nieodwłocznym terminie dni 14tu, rachować się mającym od dnia obwieszczenia uchwały lub zawiadomienia o niej, na ręce przełożonego gminy do dalszego przedłożenia reprezentacji krajowej.

§. 98.

Władza dyscyplinarna nad zwierzchnością gminy.

Wydział powiatowy może na członków zwierzchności gminy, uchybiających obowiązkom w sprawach samoistnego zakresu działania, nakładać kary porządkowe aż do 20 złr., wpływające do kasy gminnej.

W razie cięższego uchybienia lub ciągłego zaniedbywania swoich obowiązków, mogą takowi przez polityczną władzę krajową w porozumieniu z wydziałem powiatowym z urzędu być złożeni.

§. 99.

Mianowanie zastępcy dla gminy.

Jeżeli sprawa prywatno-prawnej natury sporną jest między gminą a pewną klasą członków gminy lub pojedynczemi członkami gminy, ma w razie stronności wydziału gminnego usiłować wydział powiatowy zawarcie dobrowolnej ugody, a gdy takowa do skutku nie przyjdzie, przeznaczy dla gminy zastępcy do przeprowadzenia sprawy drogą prawa.

§. 100.

Prawo Rządu do nadzoru i wstrzymywania uchwał.

Rząd wykonywa prawo nadzoru nad gminami gwoili temu, by takowe swego zakresu działania nie przekraczały i nie działały wbrew istniejącym ustawom (Art. XVI. z dnia 5. Marca 1862. r.).

To prawo nadzoru wykonywa przedewszystkiem polityczna władza powiatowa.

W tym celu może żądać udzielenia sobie uchwał wydziału gminnego i potrzebnych wyjaśnień.

Przełożony władzy politycznej lub jego delegowany ma także prawo być obecnym na posiedzeniach wydziału gminnego i każdego czasu głos zabierać.

W głosowaniu zaś wtenczas tylko biorą udział, jeżeli są członkami wydziału.

§. 101.

Jeżeli wydział gminny poweźmie uchwałę przekraczającą jego zakres działania, lub niezgodną z istniejącemi ustawami, natenczas jest polityczna władza powiatowa uprawnioną i obowiązowaną zakazać wykonanie takich uchwał, przeciw czemu wolny jest rekurs do politycznej władzy krajowej.

§. 102.

Polityczna władza powiatowa ma także, o ile nie chodzi o takie uchwały wydziału gminnego, przeciw którym odwołanie się w myśl §. 81. do reprezentacji powiatowej lub w myśl §. 97. do wydziału powiatowego wystosowanem być ma, rozstrzegać zażalenia przeciw rozporządzeniom zwierzchności gminnej, któremi istniejące ustawy naruszone, lub w których takowe mylnie zastosowane zostały (Art. XVI. ustawy z dnia 5. Marca 1862.).

W sprawach gminie od Rządu przekazanych następuje odwołanie się w każdym razie do politycznej władzy powiatowej (Art. XVIII. ustawy z dnia 5. Marca 1862.).

§. 103.

Srodki zaradcze na koszt gminy.

Jeżeli wydział gminny zaniedbuje lub wzbrania się dopełnić powinności i zobowiązań na gminę mocą ustawy nałożonych, ma polityczna władza powiatowa zarządzić potrzebne środki zaradcze na koszt i niebezpieczeństwo gminy.

§. 104.

W przekazanym zakresie działania.

Polityczna władza powiatowa ma prawo, na przełożonych gminy naruszających swe obowiązki w sprawach przekazanego zakresu działania, nakładać porządkowe kary aż do 20 zhr., wpływające do funduszu ubogich.

Gdyby te naruszenia obowiązków były tego rodzaju, iżby przełożonemu gminy sprawowanie czynności przekazanego zakresu działania bez narażenia publicznego dobra nadal pozostawioném być nie mogło i musiałyby z tego powodu nastąpić wyznaczenie innego organu do sprawowania tych czynności, natędy ma gmina ponosić koszta połączone z ustanowieniem tego organu.

§. 105.

Rozwiązanie reprezentacyi gminnej.

Polityczna władza krajowa może reprezentacyę gminną rozwiązać.

Gminie zastrzeżonym jest rekurs do Ministerjum Stanu, który jednak nie wstrzymuje wykonania dotyczącego rozporządzenia.

Najdalej w sześć tygodni po rozwiązaniu musi być nowy wybór rozpisany (Art. XVI. ustawy z dnia 5. Marca 1862.).

Aż do wprowadzenia nowej reprezentacyi gminnej, ma polityczna władza krajowa w porozumieniu z wydziałem powiatowym zarządzić potrzebne kroki do tymczasowego załatwienia spraw.

II.

Ordynacya wyborcza dla gmin

Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Rozdział I.

O wyborze wydziału gminnego.

Oddział I.

O prawie wybierania i o obieralności.

§. 1.

Prawo wybierania.

Prawo wybierania mają, to jest, wyborcami są:

1. członkowie gminy, będący obywatelami Państwa Austriackiego, i którzy przynajmniej od roku opłacają w gminie podatek stały ze swęj realności, z przemysłu lub dochodu;

2. z pomiędzy przynależnych do gminy bez względu na opłatę podatku :

- a) duchowui wyznań chrześciańskich w starownictwie dusz stale użyci, tudzież kaznodzieje (rabinowie) starozakonnych ;
- b) urzędnicy Dworu, Państwa i kraju, tudzież przy funduszach publicznych ustanowieni ;
- c) oficerowie i do wojskowości należące osoby z tytułem oficerskim, jeżeli się znajdują w stanie stałego spoczynku, lub jeżeli z zastrzeżeniem charakteru wojskowego dymisyę wzięli ;
- d) osoby wojskowe bez tytułu oficerskiego, czy to w służbie zostające, czy pensyonowane, tudzież urzędnicy wojskowi, czy to w służbie będący, czy pensyonowani, o ile osoby te nie należą do pewnego oddziału wojska ;
- e) doktorowie, którzy otrzymali stopień akademicki u jednym z uniwersytetów austriackich ;

f) przełożeni i wyżsi nauczyciele szkół ludowych w gminie istniejących, tudzież dyrektorowie, profesorowie i nauczyciele przy wyższych zakładach naukowych w gminie ustanowieni;

3. honorowi obywatele miejscy.

Do pojedynczych członków gminy do wyboru uprawnionych doliczyć się mają także krajowe korporacje, fundacje, stowarzyszenia i zakłady, jeżeli co do nich zachodzi warunek pod 1. wymieniony.

§. 2.

Wyjatek co do osób wojskowych.

Oficerowie w służbie będący, równie jak osoby wojskowe z tytułem oficerskim w służbie zostające, jeżeli nie należą do członków gminy w §. 16. ordynacji gminnej wspomnianych; tudzież osoby wojskowe, należące do szeregowców, lub do niższych stopni, z wyłączeniem rezerwistów nie powołanych, wykluczeni są od prawa wybierania.

§. 3.

Wykluczenie w skutek czynów kary godnych.

Ustawa karna zawierać będzie postanowienia, czyli i na jak długo wyrokiem karnym orzeczoną być ma także utrata prawa wyborczego, czynnego i biernego.

Póki to nie nastąpi, wykluczone zostają od prawa wybierania:

- a) osoby uznane winnymi zbrodni;
- b) osoby o zbrodnią pod śledztwem zostające, jak długo takowe trwa;
- c) osoby uznane winnymi przekroczenia kradzieży, oszustwa, przemieszczenia lub udziału w jednym z tych przestępstw (§§. 460, 461, 464. ustawy karniej) (Art. IX. ustawy z dnia 5. Marca 1862.).

§. 4.

Wykonanie prawa wyborczego; osobiście, przez pełnomocników.

Prawo wybierania ma się zazwyczaj wykonywać osobiście.

Wyjątki od tego pravidła są następujące:

1. Osoby niebędące w zupełnym używaniu praw cywilnych, wykonują prawo wyboru przez osoby je zastępujące; żona żyjąca z mężem, przez męża, inne niewiasty, w zupełnym używaniu praw cywilnych będące, przez pełnomocnika.

2. Oficerowie w służbie będący, tudzież w służbie zostające osoby wojskowe z tytułem oficerskim, jeżeli należą do członków gminy w §. 16. ustawy gminnej wspomnianych, mogą swe prawo wyboru wykonywać tylko przez pełnomocników.

3. Osoby, które dla załatwienia gminnych lub innych publicznych spraw nie są w gminie obecnymi, mogą do wykonywania prawa wyboru ustanowić pełnomocnika.

4. Równie też mogą posiadacze realności w gminie położonej, lub posiadacze przedsiębiorstwa przemysłowego w gminie wykonywanego, jeżeli w innej gminie są osiedli, upoważnić swego ustanowionego rządcę lub zawiadowcę do wykonywania prawa wyboru w ich imieniu.

§. 5.

Ze strony Państwa, funduszków krajowych lub publicznych.

Państwo, kraj i fundusze publiczne, jako posiadacze gruntu, domu albo przedsiębiorstwa przemysłowego, zastąpione będą przy wykonywaniu prawa wyboru przez osobę wyznaczoną w tym celu przez dotyczącą władzę administracyjną.

§. 6.

Osoby moralne.

Korporacje, stowarzyszenia i spółki wykonują swe prawo wyboru albo przez osoby, które według istniejących postanowień prawnych lub przez spółkę ułożonych powołane są do ich zastępowania na zewnątrz, albo też przez pełnomocnika.

§. 7.

Wspólni posiadacze.

Współposiadacze realności opodatkowanej mają tylko jeden głos.

Jeżeli są małżonkami, z sobą żyjącymi, natędy wykonuje mąż prawo wyboru.

W każdym innym razie mają współposiadacze do wykonywania prawa wyboru jednego z pośród siebie lub trzecią osobę umocować.

§. 8.

Warunki pełnomocnictwa.

Tylko w zupełnym używaniu praw cywilnych będący obywatele Państwa Austriackiego, przeciw którym nie zachodzi żaden z powodów wykluczających, w §. 3. pod a), b) i c) wymienionych, mogą jako pełnomocnicy lub zastępcy wykonywać prawo wyboru imieniem drugiego.

Pełnomocnik zastępować może tylko jednego wyborcę i musi wykazać się pełnomocnictwem po formie prawnie wystawionym.

§. 9.

Obieralność.

Obieralnymi na członków wydziału lub zastępców są tylko członkowie gminy płci męskiej, prawo wybierania mający, którzy 24. rok życia skończyli i znajdują się w zupełnym używaniu praw cywilnych (Art. X. ustawy z d. 5. Marca 1862.).

§. 10.

Wyjątki w tym względzie.

Wyjątkami od obieralności są:

1. urzędnicy i słudzy gminy, jak długo są w rzeczywistej służbie gminy;
2. osoby pobierające wsparcie jako ubodzy, zostające w stosunku służbowym, lub też niemające samoistnego zarobku, jak wyrobownicy lub pomocnicy przy rzemiosłach.

§. 11.

Wykluczenie od obieralności.

Oprócz wymienionych w §. 3. pod a), b) i c) są od obieralności wykluczeni:

- a) osoby, które uznano winnymi przestępstwa z chęci zysku, lub przeciw obyczajności publicznej popełnionego;
- b) osoby, które uznano winnymi przekroczenia z chęci zysku popełnionego, lub którego z przekroczeń przeciw obyczajności publicznej w §§. 501., 504., 511., 512., 515. i 516. ust. kar. wspomnianych;
- c) osoby, do których majątku konkurs ogłoszono, lub postępowanie ugodne zarządzono, jak długo trwa postępowanie krédalne lub ugodne, a po tegoż ukończeniu, jeżeli dłużnik uznany został winnym przestępstwa w §. 486. ust. karn. oznaczonego;
- d) osoby złożone z urzędu lub służby publicznej za wykroczenie dyscyplinarne z chęci zysku popełnione (Art. X. ustawy z dnia 5. Marca 1862.).

Oddział II.**0 przygotowaniu do wyborów.**

§. 12.

Spis uprawnionych do wybierania.

Celem wyboru wydziału gminnego, winien przełożony gminy dokładny spis wszystkich członków gminy, prawo wybierania mających w ten sposób zestawić, aby w nim umieszczeni byli najsamprzód honorowi obywatele miejscy, potem przynależni gminy w §. 1. pod 2. wymienieni, z wyrażeniem przy każdym rocznej kwoty podatku stałego, w gminie temuż przypisanego, w końcu reszta członków gminy do wyboru uprawnionych, według wysokości rocznej kwoty podatku stałego w gminie na każdego przypisanego, a to w porządku począwszy od najwyższej opodatkowanego, z wykazaniem obok nazwisk dotyczących kwot podatkowych.

Jeżeli dwóch lub więcej wyborców równą kwotą podatkową opłaca, wówczas umieszczonym być ma starszy w latach przed młodszym. W końcu spisu wyrażoną być ma summa wszystkich rocznych powiuności w podatkach.

§. 13.

Tworzenie ciał wyborczych i przynależność do nich.

Na podstawie tego spisu przystąpić należy do utworzenia ciał wyborczych. Zazwyczaj mają być utworzone trzy ciała wyborcze; tylko wyjątkowo, jeżeli liczba uprawnionych do wyboru jest małą, i różnica między pojedynczymi kwotami podatkowymi jest nieznaczna, mogą być utworzone dwa ciała wyborcze.

Rozstrzygnięcie w tym względzie przysłuża politycznej władzy powiatowej.

Celem utworzenia ciał wyborczych podzieloną być ma wykazana w powyższym spisie ogólna summa podatków na trzy, względnie na dwie równe części.

Wyborcy, którzy według porządkowych liczb rzeczzonego spisu pierwszą trzecią część ogólnej summy podatkowej opłacają, należą do pierwszego ciała wyborczego, ci, którzy drugą trzecią część tej summy opłacają, do drugiego, wszyscy inni do wyboru nprawnieni zaś do trzeciego ciała wyborczego.

Jeżeli tylko dwa ciała wyborcze utworzone będą, wtedy należą uprawnieni do wyboru, którzy według porządkowych liczb rzeczzonego spisu połowę ogólnej summy podatków opłacają, do pierwszego ciała wyborczego, wszyscy inni zaś do drugiego.

Jeżeli przy utworzeniu ciał wyborczych ogólna summa podatków nie dała się podzielić stosownie do potrzeby, bez rozdzielenia należności podatkowej jednego wyborcy, wtedy ma tenże być policzony do tego ciała wyborczego, do którego większa część jego należności podatkowej wciągnięta być musiała.

§. 14.

Honorowi obywatele miejscy, tndzież przynależni gminy według §. 1. pod 2. do wyboru uprawnieni, należą do pierwszego ciała wyborczego.

§. 15.

Uzupełnienie ciał wyborczych.

Jeżeli pierwsze ciało wyborcze nie składa się przynajmniej z dwa razy tyle wyborców, ile z tegoż członków wydziału i zastępców ma być wybranych, wtedy to ciało wyborcze ma być uzupełnione aż do tej liczby z pomiędzy opodatkowanych w spisie (§. 12.) następnie wymienionych.

Kwotę podatkową wszystkich opodatkowanych po tém uzupełnieniu pierwsze ciało wyborcze tworzących, należy odciągnąć od ogólnej summy podatkowej, a pozostałą kwotę na dwie równe części podzielić.

Wyborcy, którzy pierwszą połowę tej pozostałej kwoty opłacają, tworzą drugie, reszta wyborców zaś trzecie ciało wyborcze.

Postanowienia ostatniego następu §. 13. znajdują także i tu zastosowanie.

Jeżeli tylko dwa ciała wyborcze utworzone będą, wtedy należą do drugiego ciała wyborczego wszyscy do wyboru nprawnieni, pozostali po uzupełnieniu pierwszego ciała wyborczego.

§. 16.

Rozdzielenie członków wydziału i zastępców.

Liczba członków wydziału i zastępców, przypadająca według §. 13. ordynacyi gminnej, ma być rozłożona w równych częściach na pojedyncze ciała wyborcze.

§. 17.

Ułożenie list wyborców.

Przełożony gminy ułożyć ma dla każdego ciała wyborczego osobne listy wyborców.

Te listy wyborców mają najmniej cztery tygodnie przed wyborami być złożone w gminie do wolnego przejrzania dla każdego, co też ogłoszone być ma plakatem w gminie, z oznaczeniem terminu nieodwołalnego dni 8, do zanieśienia reklamacyi.

Komisya składająca się z przełożonego gminy jako przewodniczącego i z czterech przez wydział wybranych członków reprezentacyi gminnej, rozstrzyga o reklamacyach w przepisany czasie wniesionych, najdalej w ciągu dni trzech, i przedsięwzięrze natychmiast poprawki, które za stosowne uzna.

W gminach wiejskich i miasteczkach składać się ma ta komisya przy pierwszym wyborze reprezentacyi gminnej z przełożonego gminy, jako przewodniczącego, i z czterech przez tegoż z pośród wybieralnych członków gminy powołanych mężów zaufania.

W razie odmówienia żadanego sprostowania przysłuza odwołanie się do politycznej władzy powiatowej.

Odwołanie musi być wniesione najdalej w ciągu dni trzech po zawiadomieniu o odmownej uchwale do komisyi i przez takową bezzwłocznie być przedłożone politycznej władzy powiatowej.

Dla odbywających się właśnie wyborów jest orzeczenie politycznej władzy powiatowej stanowcze.

Ośm dni przed wyborami nie może już nastąpić żadna zmiana w listach wyborczych.

§. 18.

Ogłoszenie wyboru odbyć się mającego.

Odbycie wyborów ma przełożony gminy najmniej ośm dni przed rozpoczęciem ogłosić plakatem z oznaczeniem miejsc, dni i godzin, w których się pojedyncze ciała wyborcze zebrać, i liczby członków reprezentacyi gminnej, których wybrać mają.

Równocześnie ma być o tém zawiadomiona polityczna władza powiatowa.

§. 19.

Wczesne ukończenie przygotowań do wyboru.

Polityczna władza powiatowa ma czuwać nad tém, ażeby wszelkie przygotowania do wyborów poczynione były w czas tak, aby z upływem peryodu wyborczego, nowa reprezentacya gminna działalność swą rozpocząć mogła.

Oddział III.**0 przedsięwzięciu wyborów.**

§. 20.

Komisya wyborcza.

Aktem wyboru kieruje komisya wyborcza.

Ta składa się z przełożonego gminy lub jednego z człon-

ków temuż przydanych, jako przewodniczącego, i z czterech obieralnych członków gminy, których przełożony gminy jako mężów zaufania powoła.

Polityczna władza powiatowa może do aktu wyboru wysłać delegowanego z przeznaczeniem czuwania nad zachowaniem ustaw i utrzymaniem pokoju i porządku.

§. 21.

Kolej ciał wyborczych.

Każde ciało wyborcze zgromadza się osobno.

Najprzód wybiera trzecie ciało wyborcze, potem drugie, nakoniec pierwsze.

Każdy wyborca wybierać może ze wszystkich obieralnych członków gminy bez różnicy do którego ciała wyborczego należą.

§. 22.

Jawność aktu wyborczego. Przypomnienie do wyborców.

Akt wyboru odbywa się publicznie.

Przed rozpoczęciem głosowania ma przewodniczący w komisji wyborczej przytoczyć zgromadzonym wyborcom osnowę §§. 9. — 11. regulaminu o własnościach do wybieralności wymaganych, objaśnić im postępowanie zachować się mające przy głosowaniu i liczeniu głosów, i zawezwać ich do oddawania swych głosów według własnego przekonania bez względów ubocznych, jak to według najlepszej swój wiedzy i sumienia dla dobra gminy za najkorzystniejsze uważają.

§. 23.

Akt głosowania.

Głosowanie rozpoczyna się w każdym ciele wyborczém, iz członkowie komisji wyborczej w dotyczącém ciele wyborczém do wyboru uprawnieni, głosy swe oddają, potem powołuje jeden z członków komisji wyborczej wyborców do oddania głosów w porządku, w jakim ich nazwiska na liście wyborczej są zapisane.

Wyborcy przybyli na zgromadzenie wyborcze po wywołaniu swoich nazwisk, mają oddać swe głosy dopiero wtedy, gdy cała lista wyborcza odczytana została, i mają się w tym celu zgłosić do komisji wyborczej.

§. 24.

Liczba osób oznaczyć się mających.

Każdy wyborca powołany do oddania głosu ma wymienić osoby, które według jego życzenia mają zostać członkami wydziału, równie jak te, które mają zostać zastępcami, w liczbie jednak nie przenoszącej liczbę członków wydziału i zastępców z ciała wyborczego, do którego należy, wybrać się mających.

§. 25.

Oddanie głosu przez trzecią osobę.

Trzecia osoba może tylko w przypadku §§. 4. — 7. określonych być przypuszczoną do głosowania w imieniu wy-

borcy i tylko pod tym warunkiem, jeżeli się należą wykaże, iż ma do tego prawo.

§. 26.

Wpisanie do listy głosów i do listy odpowiedniej.

Każdy oddany głos ma być zaraz w przytomności wyborcy wpisanym do przygotowanej na to rubryki listy głosujących, obok nazwiska wyborcy.

Równocześnie zapisują się wymienione nazwiska do drugiej listy w ten sposób, że przy pierwszym głosie, który ktoś na członka wydziału lub zastępcę otrzyma, nazwisko jego wpisaniem zostanie w odpowiednią rubrykę, a w rubrykę obok stojącą dopisze się liczbę 1, przy drugim głosie, który nań padnie, liczbę 2 i t. d.

§. 27.

Zanknięcie głosowania, obliczenie głosów.

Gdy wszyscy obecni wyborcy pewnego ciała wyborczego głosy swe oddadzą, ma przewodniczący w komisji wyborczej ogłosić głosowanie za ukończone.

Komisya wyborcza ma następnie porównać rezultat przedstawiający się według obydwóch list głosujących, sprostować pomyłki jakieby zaszły, potem podpisać listy głosujących i przedsięwziąć obliczenie głosów.

§. 28.

Wydobycie rezultatu.

W każdym ciele wyborczém mają ci, którzy między wymienionymi na członków wydziału najwięcej głosów mieli, uważani być jako wybrani członkami wydziału, zaś ci, którzy między podanemi na zastępców najwięcej głosów mieli, uważani być jako wybrani zastępcami.

Gdyby więcej osób aniżeli potrzeba do zupełności członków wydziału lub zastępców przypadających na ciało wyborcze, równą ilość głosów otrzymało, natenczas rozstrzyga los, która z nich ma zostać członkiem wydziału lub zastępcą.

§. 29.

Wstąpienie przy wyborach nieważnych.

Jeżeliby wybór padł na osobę, która nie jest obieralną, lub na taką, która powołuje się na jeden z powodów prawnie ją uwalniających, natenczas wstępuje ten jako członek wydziału lub zastępcą, który w dotyczącém ciele wyborczém po członkach wydziału lub względnie po zastępcach najwięcej głosów otrzymał.

Toż samo ma nastąpić, nieprzesądając karze pieniężnej według przepisu §. 19. ordynacyi gminnej nałożyć się mającej, jeżeli wybrany bez wszelkiego prawnie uwalniającego powodu wzbrania się przyjąć wyboru.

§. 30.

Wstąpienie przy wyborze zastępcy do wydziału.

Jeżeli ktoś już został wybranym na członka wydziału w jedném ciele wyborczém, wtedy nie powinny na tego być oddawane dalsze głosy w ciele wyborczém później głosującym.

Gdyby mimo tego to nastąpiło, należy głosującego uczynić ważnym, że podobny głos nie będzie liczonym.

Jeżeliby zaś już wybrany na zastępcę przez później wybierające ciało wyborcze wybranym został członkiem wydziału, natenczas wstępuje na jego miejsce jako zastępca ten, który po nim w dotyczącym ciele wyborczym najwięcej głosów otrzymał.

§. 31.

Zamknięcie aktu wyborczego. Ogłoszenie rezultatu.

Unieważnienie nieprawnych wyborów.

Po ukończeniu wyborów we wszystkich ciałach wyborczych, protokół spisany o akcie wyboru ma być zamkniętym i przez członków komisji wyborczej podpisany.

Protokół ten wraz z wszystkimi aktami wyborczymi ma przełożony gminy wziąć do przechowania.

Tenże ogłasza ogólny wypadek wyborów nieskutecznych we wszystkich ciałach wyborczych, i donosi o nim politycznej władzy powiatowej.

Ta ostatnia ma wybory padłe na osoby od obieralności wyjęte lub wykluczone unieważnić jako nieprawne, zostawiając wolność rekursu do Namiestnictwa.

§. 32.

Zarzuty przeciw postępowaniu przy wyborach.

Zarzuty przeciw postępowaniu przy wyborach mają być wniesione w terminie prekluzyjnym dni ośmiu po ukończeniu aktu wyborczego, do przełożonego gminy, który je ma przedłożyć politycznej Władzy krajowej do rozstrzygnięcia.

Jeżeli w ciągu powyższego terminu nie wniesiono żadnych zarzutów, lub jeżeli wniesione jako bezzasadne odrzucone zostały, wtedy należy przystąpić do wyboru zwierzchności gminnej.

Rozdział II.

O wyborze zwierzchności gminnej.

§. 33.

Powołanie do wyboru.

Na wezwanie najstarszego wiekiem członka nowo złożonego wydziału, mają się wszyscy członkowie tegoż zebrać w oznaczonym dniu i godzinie do wyboru zwierzchności gminnej.

Członkowie wydziału, którzy albo wcale się nie stawiają, albo też przed ukończeniem wyboru się oddalają, nie usprawiedliwiwszy dostatecznie nieobecność lub oddalenie się, ulegają karze pieniężnej wpływającej do kasy gminnej, którą wydział aż do 20 złr. wymierzyć może.

§. 34.

Uwiedomienie politycznej władzy powiatowej.

Przełożony politycznej władzy powiatowej ma prawo albo osobiście, albo przez delegowanego być obecnym przy akcie wyboru dla czuwania nad prawnością postępowania.

W tym celu musi być tenże wcześniej zawiadomionym o dniu i godzinie, w których wybór nastąpić ma.

§. 35.

Dyrekcya wyborów.

Wyborem kieruje najstarszy wiekiem członek nowo złożonego wydziału, z przybraniem sobie dwóch przezeń wybranych członków zgromadzenia.

§. 36.

Obieralność i wyjątki w tym względzie.

Obieralnemi na członków zwierzchności gminy są tylko członkowie wydziału.

Wyjęci od obieralności są:

1. osoby nie mające stałego zamieszkania w gminie;
2. urzędnicy i słudzy Dworu, Państwa i kraju, tudzież przy funduszach publicznych ustanowieni, którzy w czynnej służbie zostają;
3. duchowni wszelkich wyznań.

Nie mogą też jednocześnie być członkami zwierzchności gminnej w pierwszym lub drugim stopniu z sobą zpokrewnieni lub spowinowaceni.

§. 37.

Warunki ważności wyboru, wybór ustny lub kartkami.

Do ważności wyboru potrzeba obecności najmniej trzech czwartych części wszystkich członków wydziału i bezwzględnej większości głosów obecnych.

Wybór może się odbyć stosownie do uchwały wydziału ustnie lub zapomocą kartek głosowania.

W pierwszym wypadku mają być zastosowane przepisy §. 26., w drugim zaś należy z zebranych kartek głosowania odczytać spisane na nich nazwiska i zaciągnąć takowe do spisu przy głosowaniu prowadzić się mającego.

§. 38.

Wybór przelożonego gminy, wybór ściślejszy, decyzya przez los.

Najprzód ma się odbyć wybór przelożonego gminy.

Jeżeli przy głosowaniu na ten wybór nieosiągnięto bezwzględnej większości głosów, wtedy należy przedsięwziąć powtórne głosowanie, a jeżeli i przy tym nieokazała się potrzebna większość głosów, wtedy należy przystąpić do ściślejszego wyboru.

Przy ściślejszym wyborze mają wyborcy ograniczyć się do tych dwóch osób, które przy powtórnym głosowaniu względnie największą ilość głosów otrzymały.

W razie równości głosów rozstrzyga los, kto ma być podciągniętym pod ściślejszy wybór.

Każdy głos dany przy trzecim głosowaniu osobie, nie podciągniętej pod ściślejszy wybór, uważanym być ma za nieważny.

Jeżeli przy ściślejszym wyborze okazałaby się równość głosów, wtedy rozstrzyga los.

§. 39.

Wybór członków przełożonemu przydanych.

Po ukończeniu wyboru przełożonego gminy ma się przystąpić do wyboru członków przełożonemu przydanych.

Każdy wyborca wymienia tyle nazwisk, ile ma być wybranych członków przełożonemu przydanych.

Nazwiska nad tę liczbę wymienione nie będą uwzględnione.

Także i przy tym wyborze obowiązują przepisy §. 38., jeżeli jeden lub drugi nie otrzyma bezwzględnej większości głosów.

Przytém ma ściślejszy wybór ograniczyć się do tych osób, które przy drugiem głosowaniu po tych, którzy bezwzględną większość uzyskali, względnie najwięcej głosów otrzymały.

Liczba osób do ściślejszego wyboru wprowadzić się mających ma być dwa razy większą od liczby wybrać się jeszcze mających członków przełożonemu przydanych.

§. 40.

Nowy wybór członków przełożonemu przydanych z powodu pokrewieństwa lub powinowactwa.

Jeżeliby wybrany na członka przełożonemu przydanego zostawał w pierwszym lub drugim stopniu pokrewieństwa lub powinowactwa z wybranym przełożonym gminy, natędy musi na opróżnione z tego powodu miejsce przełożonemu przydanego być przedsięwzięty nowy wybór.

Jeżeliby na członków przełożonemu przydanych dwie lub więcej osób wybranymi zostały, któreby w wyz wspomnianym stopniu między sobą spokrewnione lub powinowaczone były, wtedy ma być utrzymanym wybór tego, za którym się większa ilość głosów oświadczyła, zaś w razie równości głosów, wybór tego, na którego los padnie.

Na resztę miejsc ma nastąpić nowy wybór.

§. 41.

Protokół wyborczy.

O przeprowadzeniu wyborów zwierzchności gminnej ma być spisany protokół, który przez kierującego wyborami, tudzież przez wszystkich członków wydziału podpisanym i z wszystkimi aktami wyborczymi w gminie przechowanym być winien.

§. 42.

Wybory uzupełniające.

Przepisy §§. 33.—41. znajdują także wtenczas zastosowanie, gdy w ciągu peryodu wyborczego ma nastąpić obsadzenie miejsca przełożonego lub członka temuż przydanego.

W ostatnim wypadku ma przełożony gminy, w pierwszym zaś zastępca przełożonego gminy, zwołać zgromadzenie do wyboru i kierować aktem wyborczym.

Powód wykluczający ze względów pokrewieństwa lub powinowactwa nie odnosi się zresztą do osób w urzędzie już będących, lecz tylko do nowo wybranych.

U s t a w a

z dnia

obowiązująca dla **Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskim,**

dotycząca obszarów dworskich.

§. 1.

Warunek pozostawienia posiadłości niegdyś dominikalnej po za obrębem związku gminnego.

Posiadłość ziemska niegdyś dominikalna, obecnie po za związkiem gminy stojąca, ma być pozostawioną oddzielnie od tego związku, jeżeli posiadacz téjże nie zażąda u politycznej władzy powiatowej wcielenia do gminy miejscowej w ciągu dni 30, mających liczyć się od dnia ogłoszenia niniejszej ustawy.

Każda taka posiadłość ziemska, za oddzieloną uważana, zowie się obszarem dworskim.

Takowy musi być dokładnie opisanym i na mapie wykazanym.

§. 2.

Połączenie w jeden obszar dworski.

Połączenie w jeden spólny obszar dworski dwu lub więcej graniczących z sobą posiadłości niegdyś dominikalnych, może być dozwoloném od politycznej władzy krajowej, za zgodzeniem się Wydziału krajowego.

§. 3.

Ograniczenie na powiat polityczny.

Zaden obszar dworski nie może rozciągać się po za granice powiatu politycznego.

§. 4.

Wyjątki z pozostawienia po za związkiem gminy.

Posiadłość gruntowa niegdyś dominikalna, otoczona ze-wsząd gruntami gminy miejskiej, wcieloną być ma do związku gminy miejskiej.

Tak samo muszą gospody i szynkownie niegdyś dominikalne, położone wewnątrz granic gminnych, miasteczka lub wsi, również pojedyncze, pośród rustykalnych gruntów znajdujące się mniejsze dworskie parcele gruntowe, jednakże z wyjątkiem dworskich lasów i stawów, do związku gminy miejscowej być wcielone.

§. 5.

Wcielenie posiadłości niegdyś dominikalnej do związku gminy.

Polityczna Władza krajowa ma w porozumieniu z Wydziałem krajowym zarządzić wcielenie posiadłości gruntowej niegdyś dominikalnej, do związku jednej lub więcej gmin miejscowych, jeżeli posiadacz w terminie w §. 1. pod 2. przepisany zażąda wcielenia do gminy miejscowej i przyzwolenie dotyczącej gminy miejscowej nastąpiło.

§. 6.

Wierzyciele hipotekarni posiadłości ziemskiej, lub ci, którym posiadłość kiedyś przypaść ma, t. j. oczekiwacze, nie mają żadnego wpływu na rozstrzygnięcie pytania, czy dotycząca posiadłość ma pozostać oddzielnie od związku gminnego, lub też do niego być wcieloną.

§. 7.

Obowiązki, prestucyje i zakres urzędowy obszaru dworskiego.

Obszar dworski ma przyjąć na siebie wszelkie obowiązki i powinności gminy miejscowej.

W celu wypełnienia tych obowiązków i powinności wstępuje tenże w zakres urzędowania przełożonego gminy, a co do policyi miejscowej w prawa przysługujące wydziałowi w myśl §. 34. ordynacyi gminnej.

Nie przysłuża mu jednak przysługujące przełożonemu gminy prawo karania. Prawo to wykonuje polityczna Władza powiatowa.

§. 8.

Podwładność obszaru dworskiego.

Co do podporządkowania obszaru dworskiego pod polityczną władzę powiatową i pod reprezentację powiatową lub Wydział powiatowy, jakoteż co do rekursów przeciw rozporządzeniom lub wyrokom obszaru dworskiego, mają być wedle analogii zastosowane postanowienia ustawy gminnej.

§. 9.

Zawiadowca obszaru dworskiego.

W każdym obszarze dworskim ma być ustanowionym zawiadowca do sprawowania czynności według ustaw do obszaru dworskiego należących. Posiadacz obszaru dworskiego może albo sam objąć urząd zawiadowcy, jeżeli odpowiada wymagalnościom §. 11., albo też zdać urząd ten pod swoją odpowiedzialnością trzeciej osobie do tego uzdolnionej.

Współposiadacze obszaru dworskiego mają albo jednego z pośród siebie, albo kogoś trzeciego ustanowić zawiadowcą.

§. 10.

Wspólny zawiadowca.

Za przyzwoleniem politycznej władzy powiatowej, może być dla dwóch lub więcej w pobliskości i w tym samym politycznym powiecie położonych obszarów dworskich ustanowionym wspólny zawiadowca.

§. 11.

Warunki urzędu zawiadowcy.

Zawiadowcą może być tylko obywatel Państwa Austriackiego, zostający w zupełnym używaniu praw cywilnych, przeciw któremu nie zachodzi żaden z powodów wykluczających w §§. 3. i 11. regulaminu wyborczego dla gmin wymienionych.

Tenże musi mieć stałe mieszkanie w obszarze dworskim, lub w miejscu odpowiednim wymaganiom urzędowania.

§. 12.

Wymienienie zawiadowcy, ustanowienie zastępcy przez władzę powiatową.

Nazwisko zawiadowcy ma być podane do wiadomości politycznej władzy powiatowej z wykazaniem własności według §. 11. wymaganych, i o ustanowieniu takowego także Wydział powiatowy zawiadomiony.

Jeżeli tenże nie posiada tych własności, natenczas ma polityczna władza powiatowa posiadacza obszaru dworskiego zaważać, aby innego zdatnego zawiadowcę ustanowił, a gdyby wezwaniu temu mimo powtórnego napomnienia nie stało się zadość, ustanowić zdatnego zastępcę zawiadowcy na koszt i niebezpieczeństwo obszaru dworskiego.

To samo ma nastąpić, jeżeli posiadacz obszaru dworskiego w terminie w tym celu wyznaczonym nie wymienił zawiadowcę.

§. 13.

Przyrzeczenie.

Zawiadowca złożyć ma w ręce przełożonego politycznej Władzy powiatowej lub jego zastępcy takie same przyrzeczenie, miejsce przysięgi trzymające, jak przełożony gminy.

§. 14.

Zastępstwo obszaru dworskiego przez zawiadowcę.

Zawiadowca zastępuje obszar dworski na zewnątrz we wszystkich czynnościach do tegoż według ustawy należących. Jeżeli zaś idzie o przyjęcie stałych prestacji lub zobowiązań, wtedy należy zasięgnąć w tym względzie oświadczenia posiadacza obszaru dworskiego, gdyby tenże nie był sam zawiadowcą.

§. 15.

Utrata urzędu zawiadowcy, tegoż suspendowanie i uchylenie z urzędu.

Zawiadowca traci swój urząd, jeżeli zajdzie lub wiadomą się stanie okoliczność, któraby początkowo jego ustanowieniu stała na przeszkodzie.

Jeżeli zawiadowca popadnie w śledztwo o jaki z czynów karygodnych w §§. 3. i 11. regulaminu wyborczego dla gmin wymienionych, albo jeżeli do majątku jego konkurs ogłoszonym lub postępowanie ugodne zarządzonym zostanie, natędy nie będzie mógł wykonywać urzędu swego, jak długo trwa postępowanie karne, krydalne lub ugodne.

Zawiadowca może jednak także za ciężkie naruszenie lub ciągle zaniechywanie swoich obowiązków przez polityczną Władzę powiatową być zasuspendowanym a przez polityczną Władzę krajową z urzędu złożonym.

§. 16.

Pokrycie wydatków.

Wszelkie wydatki połączone z obowiązkami do obszaru dworskiego należącymi, musi tenże sam ponosić, jeżeli ustawa takowe na inne osoby nie nakłada.

Stali i czasowi mieszkańcy obszaru dworskiego nie mogą z powodu tych wydatków, nie przesadzając jednak zobowiązaniom zasadzającym się na prywatnych tytułach prawnych, być obciążani opłatami lub prestacjami.

§. 17.

Poręczenie obszaru dworskiego.

Obszar dworski jest odpowiedzialnym za wypełnienie wszelkich obowiązków ustawą na tegoż nałożonych.

Orzeczenie względem pretensyj z tej odpowiedzialności wyprowadzić się mogących należy do politycznej władzy powiatowej za porozumieniem się z Wydziałem powiatowym, a w wyższej instancji do politycznej Władzy krajowej za porozumieniem się z Wydziałem krajowym.

Taki wyrok wykonuje się w drodze administracyjnej.

§. 18.

Srodki zaradcze ze strony władzy kosztem obszaru dworskiego.

Jeżeli posiadacz obszaru dworskiego zaniechuje lub wzbrania się dopełnić obowiązków według ustawy do obszaru dworskiego należących, ma polityczna Władza powiatowa na jego koszt i niebezpieczeństwo poczynić z urzędu odpowiednie kroki zaradcze.

§. 19.

Wcielenie obszaru dworskiego do związku gminnego.

Na wcielenie obszaru dworskiego albo pojedynczych tegoż części do jednej lub więcej gmin miejscowych może zezwolić Wydział krajowy na żądanie posiadacza i za zgodzeniem się dotyczących gmin, jeżeli polityczna Władza krajowa ze względów publicznych przeciw temu nie nie zarzuci.

§. 20.

Wyłączenie z związku gminnego.

Wyłączenie posiadłości niegdyś dominikalnej, do związku gminy raz wcielonej, może tylko nastąpić w drodze ustawy krajowej.

§. 21.

Memu Ministrowi Stanu polecam wykonanie niniejszej ustawy.

Alegat **XI.**

U s t a w a

z dnia

**obowiązująca dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi
z Wielkiem Księstwem Krakowskiem,**

względem reprezentacyi powiatowój.

Z przyzwoleniem Sejmu krajowego Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem uznaję za stosowne, na podstawie ustawy z dnia 5. Marca 1862. l. 18. Dz. p. P. wydać i rozporządzić załączone postanowienia względem reprezentacyi powiatowój, jak następuje:

Artykuł I.

Działalność téj ustawy rozpoczyna się od czasu, kiedy nowe reprezentacye gmin na mocy ustawy z dnia zostaną wybrane.

Artykuł II.

Mojemu Ministrowi stanu polecane jest przeprowadzenie niniejszój ustawy.

Rozdział II.

0 ustanowieniu i zaprowadzeniu reprezentacji powiatowych.

§. 1.

O reprezentacji powiatowej w ogólności.

W królestwie Galicyi i Lodomeryi z wielkim księstwem Krakowskiem mają istnieć reprezentacje powiatowe.

§. 2.

Obręb reprezentacji powiatowej.

Powiaty, które ustanowione zostaną w skutek organizacji dla władz politycznych, są także obrębami dla powiatów reprezentacyjnych.

§. 3.

Zakres działalności reprezentacji powiatowej.

Działalność reprezentacji powiatowej rozciąga się na wszystkie gminy i obszary dworskie powiatu.

Gminy, które otrzymają własny statut, zostają wprowadzicie w swoich sprawach gminnych bezpośrednio pod Wydziałem krajowym, względnie pod Sejmem, a ze względu na zakres działania przekazany im od Rządu, pod polityczną Władzę krajową, atoli we wszystkich innych sprawach należących do zakresu działania reprezentacji powiatowej objęte są związkiem powiatowym.

Tylko stolica kraju Lwów i miasto Kraków wyjęte są pod każdym względem ze związku powiatowego.

§. 4.

Wykonywanie atrybucyj reprezentacji powiatowej.

Atrybucye stanowiące zakres działania reprezentacji powiatowej wykonywa albo tażsama reprezentacya, albo wydział powiatowy.

§. 5.

Siedziba reprezentacji powiatowej.

Miejsce urzędowania politycznego powiatu jest zarazem siedzibą reprezentacji powiatowej i jój wydziału.

§. 6.

Skład reprezentacji powiatowej w ogólności.

Reprezentacja powiatowa składa się z zastępców następujących grup interesowanych:

- a) większych posiadłości ziemskich;
- b) najwyżej opodatkowanych z kategorii przemysłu i handlu;
- c) innych przynależących do miast i miasteczek, i
- d) gmin wiejskich,

o ile powyższe grupy znajdują się w powiecie.

§. 7.

Według pojedynczych grup w szczególności.

Do grupy większych posiadłości (§. 6. sub a) należą tabularne posiadłości ziemskie położone w powiecie.

Do grupy najwyżej opodatkowanych z kategorii przemysłu i handlu (§. 6. sub b) należą wszyscy ci właściciele utrzymywanego w ruchu przedsiębiorstwa przemysłowego, górniczego lub handlowego, którzy od tego przedsiębiorstwa i od przeznaczonych ku temu realności opłacają przynajmniej 100 zlr. stałego podatku bez dodatku wojennego.

Położone w powiecie miasta i miasteczka stanowią grupę miast i miasteczek (§. 6. c), zaś wszystkie inne gminy powiatu tworzą grupę gmin wiejskich (§. 6. sub d).

§. 8.

Liczba członków reprezentacji powiatowej.

Reprezentacja powiatowa składa się w powiatach o ludności swojskiej nieprzewyższającej 70.000 mieszkańców z 24, a w powiatach mających więcej niż 70.000 mieszkańców z 30 członków.

§. 9.

Rozdział członków według grup.

Ogólna liczba członków reprezentacji powiatowej rozdzieloną być ma między istniejące grupy według stosunku ogółowej kwoty stałych podatków w powiecie do sumy podatkowej grup pojedynczych; przyczem następujące szczegóły należy mieć na uwadze:

1. Przy tabularnych posiadłościach ziemskich należy brać w rachunek nie tylko ciężące na nich po-

datki realne, ale oraz i podatek zarobkowy i dochodowy od przedsiębiorstw przemysłowych i górniczych, które na tych dobrach w ruchu się znajdują.

2. Jeżeli kwota podatkowa osób należących do grupy najwyżej opodatkowanych z kategorii przemysłu i handlu niedosięga dwóch trzecich części owej cyfry podatkowej, jako się okaże z podzielenia ogółowej sumy stałych podatków w powiecie przez liczbę członków reprezentacyi powiatowej, natenczas odpaść ma reprezentacya téj grupy, a podatki z niej opłacać się mające mają wejść w rachubę według miejsca, w którym się znajduje przedsiębiorstwo przemysłowe, górnicze lub handlowe, w grupie miast i miasteczek, albo w grupie gmin wiejskich.

3. Grupa miast i miasteczek ma otrzymać przynajmniej jednego reprezentanta, chociażby tylko jedna taka gmina w powiecie się znajdowała, lub chociażby przy rozdzieleniu w miarę opodatkowania na nią nawet jednostka nie przypadła.

4. W grupie miast i miasteczek, tudzież w grupie gmin wiejskich tylko ta kwota poczytaną być ma za kwotę podatkową, która w obydwóch pierwszych grupach nie wchodzi w rachubę.

5. Liczba reprezentantów przypadająca na jedną grupę interesów, nie może nigdy być większą jak połowa wszystkich członków reprezentacyi powiatu.

§. 10.

Podział reprezentantów dla miast i miasteczek.

Liczba reprezentantów przypadająca na grupę miast i miasteczek, jeżeli w powiecie do téj grupy kilka gmin należy, ma między nich według stosunku opłaconego przez nich podatku być rozdzieloną, jednak w taki sposób, ażeby, o ile to być może, każda gmina przynajmniej jednego otrzymała reprezentanta.

Jeżeli liczba tych gmin jest większa aniżeli liczba reprezentantów na tę grupę przypadających, natenczas gminy najmniej opodatkowane mają otrzymać jednego wspólnego reprezentanta.

§. 11.

Rozdział liczby reprezentantów dla każdego peryodu wyborczego.

Na mocy postanowień §§. 9.—10. ma polityczna Władza krajowa za zgodzeniem się Wydziału krajo-

wego dla każdego peryodu wyborczego przedsiębrać naprzód rozdział liczby reprezentantów przypadającej na każdy powiat.

Jeżeli takie porozumienie nie przyjdzie do skutku natenczas rozstrzyga Ministerjum Stanu.

§. 12.

Prawo wyborcze większych posiadłości.

Uprawieni do wyboru w grupie większych posiadłości są należący do Państwa Austryackiego posiadacze takich w powiecie położonych dóbr tabularnych, których roczna opłata w stałych podatkach z wyjątkiem dodatku wojennego przynajmniej 100 złr. wynosi.

W tą opłatę roczną wliczone być mają także podatki stałe bez dodatku wojennego, opłacane od przedsiębiorstw przemysłowych i górniczych, które na tych dobrach w ruchu się znajdują.

§. 13.

Wykonanie prawa wyborczego ze strony spółposiadaczy.

Z pomiędzy kilku spółposiadaczy majątność dająca prawo do wyboru, ten tylko wybierać może, którego spółnicy do tego upoważnią.

Gminy miejskie, które mają posiadłość tabularną uprawniającą do wyboru, wykonują to prawo przez burmistrza.

Posiadanie dwóch lub kilku w powiecie położonych dóbr tabularnych, od których razem opłaca się kwota oznaczona w §. 12. nadaje również prawo do wyboru.

§. 14.

Prawo wyborcze najwyżej opodatkowanych z kategorii handlu i przemysłu.

Uprawnionymi do wyboru w grupie najwyżej opodatkowanych z kategorii handlu i przemysłu są należący do związku Państwa Austryackiego właściciele czynnego w powiecie przedsiębiorstwa przemysłowego, górniczego lub handlowego, którzy od tego przedsiębiorstwa i od realności na to przeznaczonych opłacają przynajmniej 100 złr. podatku stałego bez dodatku wojennego.

§. 15.

Wykonywanie prawa wyborczego przez pełnomocników. Uczestnictwo w reprezentacji obwodowej bez wyboru.

Uprawnieni do wyboru w grupie większych posiadłości mogą swoje prawo głosowania wykonywać przez pełnomocnika.

To samo tyczy się uprawnionych do wyboru w grupie najwyżej opodatkowanych z kategorii handlu i przemysłu, jeżeli nie są obecni w powiecie.

Przy wykonaniu prawa wyborczego w tych dwóch grupach wchodzi także w zastosowanie postanowienia §. 4 sub *I.* tudzież §§. 5. i 6. ordynacyi wyborczej dla gmin.

Względem wykonywania wyborczego przez pełnomocników lub zastępców obowiązuje §. 8. ordynacyi wyborczej dla gmin.

Jeżeli w grupie większych posiadłości lub najwyżej opodatkowanych z kategorii handlu i przemysłu liczba osób uprawnionych do wyboru jest równie wielką lub mniejszą, aniżeli liczba reprezentantów powiatowych na grupę przypadających, to każda z tych osób mająca prawo wybieralności jest uprawnioną, bez wyboru brać udział w reprezentacji powiatowej; w ostatnim wypadku przedsiębranym ma być wybór tylko względem reszty członków na grupę przypadających.

§. 16.

Prawo wyborcze miast i miasteczek.

Uprawnieni do wyboru w grupie miast i miasteczek są członkowie reprezentacyi gminnych w miejscach do téj grupy należących.

§. 17.

Prawo wyborcze gmin wiejskich.

Uprawnieni do wyboru w grupie gmin wiejskich są przełożeni gminy, tudzież z każdej gminy przynajmniej jeden delegat, którego wydział z pośród siebie wybierze.

Jeżeli gmina ma ludności swojskiej więcej niż 500 dusz, natedy wydział z swojego grona na każde 500 dusz ma wybrać jednego delegata.

§. 18.

Ograniczenie prawa wyborczego.

Kto w dwóch lub kilku grupach uprawnionym jest do wyboru, ten może wykonywać prawo wyborcze tylko w tej grupie, która w §. 6. w kolei przed innemi jest umieszczona.

Kto w kilku gminach należących do grupy miast i miasteczek jest członkiem reprezentacji gminnej, może, jeżeli w jednej z tych gmin zwykle zamieszkuje, tylko w tej gminie wykonywać swoje prawo wyborcze, zresztą zaś tylko w tej gminie, w której najwyżej jest opodatkowany.

Jeżeli kto od kilku gmin wiejskich, do których reprezentacji jako członek należy, według §. 17. wybrany zostanie delegatem, natenczas przyjąć może mandat tylko za tę gminę wiejską, w której zwyczajnie zamieszkuje, inaczéj zaś tylko za tę gminę, w której najwyżej jest opodatkowany.

§. 19.

Obieralność.

Wybieralnym do reprezentacji powiatowej jest każdy, kto

- a) jest obywatelem Państwa Austriackiego,
- b) skończył 24 lat,
- c) znajduje się w zupełnym używaniu praw cywilnych, i
- d) w grupie większych posiadłości albo w grupie najwyżej opodatkowanych z kategorii przemysłu i handlu jest uprawnionym do wyboru, lub wybranym być może do wydziału którejkolwiek gminy powiatu.

§. 20.

Wykluczenie z obieralności.

Te same powody, które wykluczają lub wyłączają z prawa wyboru i obieralności do reprezentacji gminnej, wykluczają téż lub wyłączają od prawa wyboru i obieralności do reprezentacji powiatowej.

Oficerowie w czynnej służbie i osoby wojskowe z tytułem oficerskim, którzy należą do grupy większych posiadłości, mają wprawdzie prawo wyboru, jednak nie są wybieralni i swoje prawo głosowania tylko przez pełnomocnika wykonywać mogą.

§. 21.

Ciało wyborcze i miejsce wyborów dla pierwszej i drugiej grupy.

Uprawnieni do wyboru w grupie większych posiadłości wybierają w jednym ciele wyborczém.

Miejscem wyborów jest siedziba reprezentacyi powiatowój. Te same postanowienia obowiązują także w grupie najwyżej opodatkowanych z kategorii przemysłu i handlu.

§. 22.

Ciało wyborcze i miejsce wyborów miast i miasteczek.

Jeżeli według §. 10. dwie lub kilka gmin razem mają wybierać jednego reprezentanta, natenczas członkowie reprezentacyi tych gmin tworzą, razem jedno ciało wyborcze.

W takim wypadku wyznacza i ogłasza polityczna Władza krajowa miejsce wyboru.

W gminach mających dla siebie wybierać reprezentantów, odbywać się ma wybór w siedzibie reprezentacyi gminy.

§. 23.

Ciało wyborcze i miejsce wyboru gmin wiejskich.

Dla wyboru reprezentantów gmin wiejskich tworzą uprawnieni do wyboru w każdym politycznym powiecie jedno ciało wyborcze; siedziby urzędowe władz politycznych są miejscami wyborów.

§. 24.

Wezwanie do wyborów.

Wezwanie do przedsiębrania wyborów następuje przez dekreta Namiestnika, które zawierać mają dzień, kiedy wybór ma być przedsiębrany.

Oznaczenie dnia wyborczego ma nastąpić w taki sposób, ażeby przed tym dniem mogły być ukończone potrzebne przygotowania.

§. 25.

Następstwo kolejne ciał wyborczych.

Rozpisanie ogólnych wyborów do reprezentacyi powiatowój ma nastąpić w taki sposób, ażeby najspieród reprezentanci gmin wiejskich, potem reprezentanci miast i miasteczek, następnie reprezentanci najwyżej opodatkowanych z kategorii przemysłu i han-

đu, a nakoniec reprezentanci większych posiadłości wybierani byli.

§. 26.

Rozpisanie wyborów w gminie.

Rozpisanie wyborów obwieszczone być ma plakatami we wszystkich gminach i podane być powinno do wiadomości obszarów dworskich powiatu.

§. 27.

Sporządzenie i sprostowanie spisów wyborczych pierwszej i drugiej grupy.

Dla ciała wyborczego większych posiadłości, tudzież dla ciała wyborczego najwyżej opodatkowanych z kategorii przemysłu i handlu ma polityczna władza powiatowa sporządzać listy wyborców, złożyć takowe gwoli wolnego każdemu przejrzenia i ogłosić to publicznym plakatem z oznaczeniem terminu prekluzyjnego 14 dni do wniesienia reklamacyi.

Na reklamacye w terminie wniesione polityczna władza powiatowa w przeciągu najdalej trzech dni ma decydować, i sprostowanie za słuszne uznane natychmiast skutecznić.

Jezeli żądane sprostowanie zostanie odmówioném, natenczas otwarty jest rekurs do politycznej władzy krajowej.

Rekurs musi najdalej w przeciągu trzech dni po uwiadomieniu o odmownej decyzji być wniesionym do politycznej Władzy powiatowej, a ta niezwłocznie przedłożyć go ma politycznej władzy krajowej, która w tym względzie ostatecznie orzeka.

§. 28.

Wydawanie kart legitymacyjnych dla tych grup.

Skoro te listy wyborców po zapadłej decyzji względem wniesionych w terminie reklamacyi zostały upożądkowane, ma polityczna władza powiatowa pojedynczym wyborcom wydawać karty legitymacyjne, które zawierać mają numer bieżący listy wyborców, nazwisko uprawnionego do wyboru, miejsce, dzień i godzinę aktu wyborczego.

§. 29.

Dla grupy miast i miasteczek.

Co do miejscowości połączonych w grupie miast i miasteczek dla wspólnego wyboru jednego reprezen-

tanta, polityczna władza powiatowa układa członków reprezentacyj gminnych tych miejscowości w jedną listę, i każe im przez przełożonych gminy doręczać karty legitymacyjne treści oznaczonej w §. 28.

§. 30.

Akt wyborczy delegatów celem wyboru reprezentantów gmin wiejskich.

Celem wyboru reprezentantów gmin wiejskich ma polityczna władza powiatowa dla każdej gminy, położonej w obrębie wyborczym a należącój do téj grupy, oznajmić przełożonemu gminy liczbę delegatów obrać się mających na podstawie §. 17. z poleceniem, ażeby rozporządził wybór delegatów przez wydział gminny. Względem tego wyboru obowiązują postanowienia wskazane w §§. 37. i 38. ordynacyi wyborczej dla gmin; protokół wyborczy ma być zakomunikowany politycznej władzy powiatowój.

§. 31.

Zestawienie listy wyborców dla grupy gmin wiejskich.

Polityczna władza powiatowa ma skonstatować legalność aktu wyborczego w każdej gminie i — jeżeli się nie okaże potrzeba nowego wyboru, który natychmiast z podaniem powodów ma być nakazany, — wciągnąć wybranych tudzież przełożonych gmin w listę uprawnionych do wyboru dla grupy gmin wiejskich w okręgu wyborczym.

§. 32.

Wydawanie kart legitymacyjnych dla tychże.

Skoro ta lista przez uskuteczniiony wybór delegatów we wszystkich gminach wiejskich okręgu wyborczego zostanie uzupełnioną, ma polityczna władza powiatowa wydać i doręczyć uprawnionym do wyboru karty legitymacyjne treści wskazanej w §. 28.

§. 33.

Akt wyborczy w pojedynczych grupach.

Aktem wyborczym kieruje komisya wyborcza.

Takowa składa się :

1. Dla grupy większych posiadłości i dla grupy najwyżej opodatkowanych z kategorii przemysłu i han-

dłu po trzech mężów zaufania wybranych przez uprawnionych do wyboru. Ci mężowie zaufania wybierają z pomiędzy siebie przewodniczącego.

2. Dla grupy miast i miasteczek, mianowicie :

- a) dla każdej miejscowości mającej obierać dla siebie reprezentantów, z przełożonego gminy tej miejscowości jako przewodniczącego i z dwóch przez niego zaproszonych członków wydziału ;
- b) dla dwóch lub kilku miejscowości mających razem wybierać jednego reprezentanta, z przełożonego gminy miejsca wyboru jako przewodniczącego i z dwóch członków, których uprawnieni do wyboru z pomiędzy siebie wybierają.

3. Dla grupy gmin wiejskich z najstarszego przełożonego gminy jako przewodniczącego i z czterech członków, których uprawnieni do wyboru z pomiędzy siebie wybierają.

Przy akcie wyborczym ma być obecny komisarz rządowy. by czuwać nad zachowaniem przepisów prawnych i nad utrzymaniem spokoju i porządku.

§. 34.

Postanowienia względem wyboru.

Wybór reprezentantów przynależnych do grupy miast i miasteczek jednej tylko miejscowości odbywać się ma według postanowień wskazanych w §§. 37. i 38. ordynacyi wyborczej dla gmin.

Przy wyborze innych reprezentantów zastosowane być mają analogicznie postanowieni a §§. 35. i 37. aż włącznie do 48. ordynacyi wyborczej do Sejmu krajowego.

§. 35.

Legitymowanie się pełnomocnika.

Osoba trzecia przypuszczona być może do głosowania w imieniu uprawnionego do wyboru tylko w wypadkach w niniejszej ustawie dozwolonych i tylko pod tym warunkiem. ażeby się względem swojego uprawnienia do tego nalczyć wylegitymował.

§. 36.

Oddanie protokołu tyżącego aktu wyborczego przełożonemu politycznej władzy powiatowej.

Gdy potrzebna liczba reprezentantów należycie została wybrana, protokół spisany o akcie wyborczym

zamyka się, i podpisany przez członków komisji wyborczej i przez komisarza rządowego oddaje się z wszystkimi alegatami przełożonemu politycznej władzy powiatowej.

§. 37.

Wydanie certyfikatów wyborczych.

Przełożony politycznej władzy powiatowej, struktynowawszy akta wyborcze, ma każdemu wybranemu reprezentantowi, przeciw któremu nie zachodzi powód wykluczenia z wybieralności, wydać certyfikat wyborczy.

§. 38.

Udzielenie aktów wyborczych.

Wszystkie akta wyborcze, do których należą także akta wspomniane w §. 30., ma przełożony politycznej władzy powiatowej udzielić zgromadzeniu reprezentantów zaopatrzonych certyfikatami wyborczymi celem struktynowania i decyzji względem przypuszczenia wybranych.

§. 39.

Trwałość peryodu wyborczego i uzupełnienie występujących.

Reprezentacja powiatowa wybiera się na trzy lata; wyjąwszy wypadek §. 80. ma ona sprawować swoją czynność aż do wstąpienia nowo obranej reprezentacji.

Jeżeli w ciągu peryodu wyborczego pojedynczy reprezentanci występują, natenczas na dalsze trwanie peryodu wyborczego przedsiębrany być ma wybór uzupełniający w tych ciałach wyborczych, w których występujący byli wybrani.

§. 40.

Wybór zwierzchnika, jego zastępcy i wydziału reprezentacji powiatowej.

Reprezentacja powiatowa wybiera pod przewodnictwem najstarszego członka na czas trzechletniego peryodu wyborczego z grona swego zwierzchnika i jego zastępcę, tudzież swój wydział.

Wybór zwierzchnika i jego zastępcy potrzebuje potwierdzenia cesarskiego.

§. 41.

Posanowienie względem wyboru zwierzchnika i jego zastępcy.

Wybór zwierzchnika następuje bezwzględną większością głosujących.

Jeżeli przy pierwszym i powtórnym akcie wyborczym bezwzględna większość głosów nie została osiągnięta, natenczas przedsiębrany ma być wybór ściślejszy między tymi dwoma osobami, które przy powtórnym akcie wyborczym najwięcej otrzymały głosów.

Przy równości głosów rozstrzyga los, kto ma być poddany ściślejszemu wyborowi. Każdy głos padający przy trzecim głosowaniu na osobę nie podaną do ściślejszego wyboru, uważany byh ma za nieważny.

Jeżeli przy ściślejszym wyborze okaże się równość głosów, natenczas rozstrzyga los.

W taki sam sposób postępować należy przy wyborze zastępcy zwierzchnika.

§. 42.

Skład wydziału powiatowego.

Wydział powiatowy składa się z zwierzchnika i łącznie z zastępcą zwierzchnika z sześciu członków.

Z wybrać się mających pięciu członków wybierają dla każdej z grup istniejących reprezentanci tychże jednego członka wydziału; resztę członków wybiera po jednemu ogół reprezentantów.

Każdy z tych wyborów następuje bezwzględną większością głosujących. Jeżeli taka większość nie przyjdzie do skutku, natenczas postępować należy według postanowień §. 41.

§. 43.

Wybór zastępców.

Przedsiębranie nowego wyboru członka wydziału.

Dla każdego członka wydziału wybiera się według normy wyborczej poprzedzającego paragrafu zastępcę.

Jeżeli członek wydziału w czasie, kiedy reprezentacya powiatowa nie jest zebrana, umrze, wystąpi lub dłuższy czas z powodu przeszkód nie może być czynnym w wydziale, natenczas wstępuje zastępcę, który wybrany został na miejsce tego członka wydziału.

Jeżeli reprezentacya powiatowa jest zebrana, natenczas na miejsce stale usuwającego się członka wydziału nowy następuje wybór.

§. 44.

Nowy wybór zwierzchnika i jego zastępcy.

Jeżeli zwierzchnik lub jego zastępcę stale ustępuje, natenczas reprezentacya powiatowa przedsiębrać

ma najdalej w przeciągu czternastu dni nowy wybór na dalszy czas peryodu wyborczego.

§. 45.

Uroczyste przyrzeczenie.

Zwierzchnik reprezentacyi powiatowej i jego zastępca mają w ręce Namiestnika lub jego delegata złożyć miasto przysięgi przyrzeczenie wierności i posłuszeństwa Jego Cesarsko Królewskiej Apostolskiej Mości, zachowywania ustaw i sumiennego pełnienia swoich obowiązków.

Inni członkowie wydziału powiatowego mają to samo przyrzeczenie złożyć w ręce zwierzchnika.

§. 46.

Wynagrodzenie.

Urząd członka reprezentacyi powiatowej jest bezpłatny.

Zwierzchnik i członkowie wydziału powiatowego mają tylko prawo, żądać wynagrodzenia z funduszków powiatowych za wydatki w gotowych pieniądzach połączone z ich urzędowaniem.

O sposobie i ilości tego wynagrodzenia orzeka reprezentacya powiatowa.

§. 47.

Ustąpienie.

Każdy członek reprezentacyi powiatowej ma ustąpić, jeżeli zajdzie lub wiadomą się stanie okoliczność, któraby go pierwotnie była wyłączyła lub wykluczyła z obieralności. Jeżeli członek reprezentacyi powiatowej popadnie w śledztwo z powodu jakiej karygodnej czynności wymienionj w §§. 3. i 11. ordynacyi wyborczej dla gmin, albo jeżeli majątek jego popadnie konkursowi, lub postępowaniu ugodnemu, natenczas członek taki, dopóki trwa postępowanie karne albo też pertraktacya konkursowa lub ugodna, urzędu swojego sprawować nie może.

Wystąpienie z reprezentacyi powiatowej pociąga za sobą wystąpienie z wydziału powiatowego.

§. 48.

Pełnomocnicy pojedynczych członków reprezentacyi powiatowej.

Posiadacze większych posiadłości lub najwyżej opodatkowani z kategorii przemysłu i handlu, którzy

nie mają stałej siedziby w powiecie, mają jako członkowie reprezentacyi powiatowej wyjątkowo prawo zastępowania się przez pełnomocnika. Pełnomocnik musi być wybieralnym (§. 19.) i nie może przeciw niemu mówić żaden z powodów wyłączających lub wykluczających z wybieralności.

Pełnomocnik może zastępować tylko jednego, a przytém nie może już sam za swoją osobę należeć do reprezentacyi powiatowej.

Rozdział II.

O zakresie działania reprezentacyi powiatowej i wydziału powiatowego.

§. 49.

O zakresie działania reprezentacyi powiatowej w ogólności.

Do zakresu działania reprezentacyi powiatowej należą wszystkie sprawy wewnętrzne odnoszące się do wspólnych interesów powiatu i jego przynależących.

Reprezentacya powiatowa jest w tych sprawach organem obradującym i uchwalającym. Władza wykonawcza nie przysłużyła jej.

§. 50.

O zakresie działania reprezentacyi powiatowej w szczególności.

Do spraw reprezentacyi powiatowej należy w szczególności zarząd ekonomiczny powiatu.

Zarząd ten obejmuje wspólny majątek i wspólne potrzeby powiatu i jego zakładów. Jako zakłady powiatowe uważane być mają wszelkie wspólne urządzenia i instytucye, które na mocy ustawy lub w skutek uchwały w obrębie istniejących ustaw przez reprezentacyę powiatową powziętą utrzymują się z funduszków powiatu.

Tu należą szczególnie dotowane z funduszków powiatowych zakłady dla kultury krajowej, zdrowia, zaopatrzenia ubogich i dla innych celów dobroczynnych.

§. 51.

Dawanie opinii.

Reprezentacya powiatowa jest obowiązana, o wszystkich sprawach, w których jej rady zasięga Rząd lub

reprezentacya krajowa, dawać swoją opinię, ma ona prawo w interesie powiatu podawać wnioski do Rządu lub do reprezentacyi krajowej.

§. 52.

Zarząd ekonomiczny powiatu, preliminarz roczny.

Reprezentacya powiatowa obraduje i uchwała we wszystkich sprawach ekonomicznych powiatu, o ile takowe nie należą do zwykłej administracyi majątku.

Do niej należy rozpoznanie i ustanowienie preliminarza, równie jak trutynowanie i załatwianie rachunków rocznych co do dochodów i wydatków powiatu i zakładów powiatowych.

Rok administracyjny powiatu odpowiada rokowi administracyjnemu Państwa.

§. 53.

Bibl. Jag.

(Nakłady.)

Repartycye powiatowe.

Do opędzenia kosztów niepokrytych dochodami majątku zakładowego, może reprezentacya powiatowa nakładać i pobierać dodatki do stałych podatków aż do wysokości dziesięciu procentów od tychże.

Dodatki powyżej téj miary lub inne nakłady wymagają ustawy krajowej.

§. 54.

Pożyczki.

Reprezentacya powiatowa jest upoważnioną, w interesie powiatu zaciągać pożyczki, lub przyjmować poręczenia, jeżeli suma pożyczki lub poręczenie z wliczeniem już istniejących długów nie przywyższa pięciu procentów przepisanych w powiecie stałych podatków.

Powyżej téj miary, reprezentacya powiatowa zasęgać ma przyzwolenia Wydziału krajowego. Do innych operacyj kredytowych potrzebna jest ustawa krajowa.

§. 55.

Utrzymanie majątku powiatu.

Reprezentacya powiatowa stara się o utrzymanie majątku powiatu i zakładów powiatowych, i ma nadzór nad zarządem tegoż majątku. Do uchwał pociągających za sobą sprzedaż, stałe obciążenie lub zastaw majątku zakładowego, potrzebne jest przyzwolenie Wydziału krajowego.

§. 56.

Ustanowienie służby.

Reprezentacya powiatowa uchwała względem liczby i płacy urzędników i sług, którzy wydziałowi mają być dodani, lub przy pojedynczych przedmiotach administracyi umieszczeni, ustanawia sposób ich mianowania i procedury dyscyplinarnej, tudzież ich emerytury i pensyi, i ustanawia główne zarzysy instrukcyi tyczące się służby.

§. 57.

Działalność reprezentacyi powiatowej w sprawach gmin i obszarów dworskich.

Działalność reprezentacyi powiatowej w sprawach gminnych, ustanawia ordynacya gminna, zaś w sprawach obszarów dworskich, istniejąca dla nich ustawa.

§. 58.

Wydział powiatowy jako organ administracyjny i wykonawczy.

Wydział powiatowy jest w sprawach powiatu organem administracyjnym i wykonawczym. On załatwia zwykle sprawy zarządu majątku powiatowego, i ma nadzór, dyrekeye i zawiadywanie zakładów powiatowych.

Wydział powiatowy sporządza preliminarze roczne i rachunki, i składa takowe przynajmniej 14 dni przed strutykowaniem ich przez reprezentacye powiatową do publicznej wiadomości, i przejrzenia ze strony należących do powiatu.

Termin tego publicznego złożenia ma być ogłoszony, a uwagi poczynione ze strony przynależnych do powiatu mają być wzięte pod rozwagę przy trutykowaniu preliminarzów i rachunków rocznych.

§. 59.

Prace przygotowawcze wydziału do rozpraw.

Wydział powiatowy robi potrzebne przysposobienia i prace przygotowawcze do rozpraw reprezentacyi powiatowej i wprowadza jej uchwały w wykonanie.

§. 60.

Reprezentacya na zewnątrz. Wydawanie dokumentów.

Wydział powiatowy zastępuje reprezentacyę powiatową na zewnątrz i we wszelkich sprawach jurydycznych, i pośredniczy w jej korespondencyi urzędowej. Dokumenta wydawane w imieniu reprezentacyi

powiatowej mają być podpisane przez zwierzchnika i dwóch członków wydziału powiatowego.

§. 61.

Władza dyscyplinarna.

Wydziałowi powiatowemu podwładni są przydzieleni mu lub dla pojedynczych przedmiotów administracyjnych mianowani urzędnicy i słudzy; nad nimi wykonywa wydział w miarę przyznanego mu upoważnienia (§. 56.) władzę dyscyplinarną.

§. 62.

Odpowiedzialność.

Wydział powiatowy jest za swoje czynności urzędowe odpowiedzialnym reprezentacyi powiatowej, i ma obowiązek zdawanie jej sprawy w tym względzie.

§. 63.

Trzymanie się instrukcyi reprezentacyi powiatowej.

Bliższe skazówki względem spraw przynależących do wydziału powiatowego i względem sposobu ich załatwiania pozostawione zostają instrukcyi przez reprezentacyę powiatową wydać się mającej.

§. 64.

Zakres działania w sprawach gminnych.

Zakres działania wydziału powiatowego w sprawach gminnych ustanawia ordynacya gminna.

Jeżeli sprawa, do której według regulaminu gminnego potrzebne jest przyzwolenie reprezentacyi powiatowej tak jest naglącą, że załatwienie jej bez szkody dla gminy, nie może być odroczone, aż do zebrania się reprezentacyi powiatowej, natenczas wchodzi wydział powiatowy także w atrybucyę reprezentacyi powiatowej, której w swoim czasie ma zdać sprawę, o powziętej uchwale.

Rozdział III.

O traktowaniu spraw.

§. 65.

Zwołanie reprezentacyi powiatowej.

Reprezentacya powiatowa zbiera się na wezwanie swego zwierzchnika co kwartału na zwyczajne zgromadzenie.

W ważnych i nagłych wypadkach, albo na żądanie politycznej Władzy krajowej, ma zwierzchnik zwołać nadzwyczajne zgromadzenie.

Każde zgromadzenie, któremu nie służy za podstawę podobne zwołanie, jest nielegalne i powzięte uchwały są nieważne.

§. 66.

Przewodnictwa na posiedzeniach reprezentacji powiatowej.

Reprezentacja powiatowa zebrana w skutek nalezytego zwołania, ma sprawy należące do jej zakresu traktować i załatwiać na posiedzeniach pod przewodnictwem zwierzchnika.

Zwierzchnik reprezentacji powiatowej zarządza, otwiera i zamyka posiedzenia.

§. 67.

Jawność posiedzeń.

Posiedzenia reprezentacji powiatowej są publiczne, wyjątkowo jednak może być uchwalone wykluczenie jawności na wniosek zwierzchnika, albo pięciu członków reprezentacji powiatowej, atoli nigdy co do tych posiedzeń, w których się toczą rozprawy nad rachunkami powiatowemi, lub nad preliminarzem powiatowym.

Gdyby słuchacze przeszkadzali obradom reprezentacji powiatowej, lub swobodę dyskusji tamowali, natenczas przewodniczący ma prawo i obowiązek, po poprzedniem bezskuteczniem napomnieniu, kazać ich wydalić.

§. 68.

Porządek przedmiotów.

Zwierzchnik reprezentacji powiatowej oznacza porządek przedmiotów traktować się mających.

Sprawy nie należące do zakresu czynności reprezentacji powiatowej ma zwierzchnik nie przypuszczać do narady.

Zażalenia przeciw podobnemu wykluczeniu rozstrzyga polityczna Władza krajowa, która się poprzednio ma porozumieć z Wydziałem krajowym.

§. 69.

Moc uchwalania.

Do mocy uchwalania reprezentacji powiatowej potrzebna jest obecność więcej niż połowy członków, a do ważności uchwały bezwzględna większość głosów obecnych.

Przewodniczący głosuje przy wyborach, prócz tego tylko przy równo podzielonych głosach, w którymto ostatnim wypadku głos jego rozstrzyga.

§. 70.

Głosowanie.

Oddawanie głosów jest jawne. Wybory i obsadzania mają się odbywać zapomocą kartek do głosowania.

§. 71.

Systowanie uchwał.

Jeżeli przewodniczący sądzi, że uchwała reprezentacyi powiatowej przekracza jej zakres działania, lub sprzeciwia się istniejącym ustawom, natenczas obowiązany jest, systować uchwałę i rozstrzygnięcie kwestyi, czyli uchwała ma być wykonaną lub nie, zasięgnąć w drodze politycznej władzy powiatowej od politycznej Władzy krajowej, która w tym względzie ma się porozumieć z Wydziałem krajowym.

§. 72.

Protokoły posiedzeń.

O rozprawach reprezentacyi powiatowej i o uchwałach przez nią powziętych prowadzony być ma protokół, który podpisany być ma przez przewodniczącego i przez sekretarza.

Każdemu wolno wglądać w te protokoły.

§. 73.

Moc uchwalania wydziału powiatowego.

Wydział powiatowy ma przekazane mu sprawy traktować i załatwiać w obradach kolegyalnych. Do stanowienia uchwał potrzebna jest obecność zwierzchnika i przynajmniej czterech członków wydziału, a do ważności uchwały bezwzględna większość głosów obecnych.

Także do uchwał wydziału powiatowego odnosi się §. 72.

§. 74.

Obwieszczenia wydziału powiatowego.

Wydziałowi powiatowemu wolno tylko w sprawach administracyjnych, jemu przekazanych, wydawać obwieszczenia.

Rozdział IV.

O nadzorze nad reprezentacją powiatową.

§. 75.

Nadzór.

Sejm krajowy zapomocą swojego wydziału czuwa nad tém, ażeby majątek zakładowy powiatu i zakładów powiatowych utrzymany został w całości.

Wydział krajowy może w tym celu żądać objaśnień i usprawiedliwień od reprezentacji powiatowej, i przez wysyłanie komisji zarządzać indagacye na miejscu.

W przestrzeganiu tego prawa nadzoru upoważniony jest Wydział krajowy w razie potrzeby użyć stosownych środków zaradczych.

§. 76.

Decyzye na rekursa.

O ile niezachodzi wypadek §. 78., decyduje na rekursa przeciw uchwałom wydziału powiatowego, Wydział krajowy, a na rekursa przeciw uchwałom reprezentacji powiatowej, Sejm krajowy.

Jeżeli Sejm krajowy nie jest zebrany, a załatwienie rekursu przeciw uchwale reprezentacji powiatowej nie może być odroczone aż do zebrania się Sejmu krajowego, natenczas Wydział krajowy wydaje decyzję w téj sprawie, z czego w swoim czasie ma zdać sprawę Sejmowi krajowemu.

Rekurs ma w ciągu czternastu-dniowego prekluzyjnego terminu bieżącego od dnia publikacji lub doręczenia uchwały wniesiony być do wydziału powiatowego gwoli dalszego przedłożenia.

§. 77.

Prawo nadzoru administracyi Państwa.

Administracya Państwa wykonywa prawo nadzoru nad reprezentacją powiatową i wydziałem powiatowym w tym kierunku, ażeby nie przekraczały swojego zakresu działania i nie działały przeciw istniejącym ustawom. To prawo nadzoru wykonywa polityczna Władza krajowa przez polityczną władzę powiatową, znajdującą się w siedzibie reprezentacji powiatowej.

Polityczna władza powiatowa może w tym celu żądać udzielenia sobie uchwał i potrzebnych wyjaśnień.

Przełożony tój władzy lub jego delegat mają także prawo być obecnymi na posiedzeniach reprezentacyi powiatowój i każdego czasu, wszelako bez przerywania mowcy, zabierać głos; w głosowaniu biorą tylko wtedy udział, jeżeli są członkami reprezentacyi powiatowój.

§. 78.

Orzeczenia politycznej Władzy krajowój.

Polityczna Władza krajowa orzeka względem zażaleń przeciw takim uchwałom reprezentacyi powiatowój lub wydziału powiatowego, przez które istniejące ustawy są naruszone lub błędnie zastosowane (Artykuł XVI. i XXV. ustawy z dnia 5. Marca 1862.)

Jeżeli reprezentacya powiatowa albo wydział powiatowy ustanawiają uchwały, przez które ich zakres działania zostaje przekroczonym, lub istniejące ustawy zostają naruszone, natenczas znajdujaca się w siedzibie reprezentacyi powiatowój polityczna władza powiatowa jest uprawnioną i obowiązana, zasystować wykonanie takich uchwał, i decyzję kwestyi, czyli uchwała może być wykonaną lub nie, zasięgnąć niezwłocznie od politycznej Władzy krajowój, która w tym względzie ma się porozumieć z Wydziałem krajowym.

Przeciw orzeczeniu politycznej Władzy krajowój przysłuża rekurs do Ministerstwa Stanu.

§. 79.

Zaradcze kroki ze strony politycznej Władzy krajowój.

Jeżeli reprezentacya powiatowa zaniecha lub odmawia dopełnienia prestacyj i zobowiązań przypadających na powiat na mocy osobnych ustaw, natenczas polityczna Władza krajowa ma zarządzić temu w sposób odpowiedni na koszt i ryzyko powiatu.

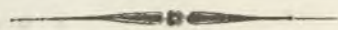
§. 80.

Odroczenie lub rozwiązanie reprezentacyi powiatowój.

Reprezentacya powiatowa może przez polityczną Władzę krajową być odroczoneą albo rozwiązana.

Rekurs do Ministerstwa Stanu, jednak bez mocy odwołującej, zostaje zastrzeżonym reprezentacji powiatowej.

Najdalej w sześciu tygodniach po rozwiązaniu musi nowy wybór być rozpisany. Dla tymczasowego załatwiania spraw aż do ustanowienia nowej reprezentacji powiatowej ma polityczna Władza krajowa w porozumieniu z Wydziałem krajowym poczynić potrzebne kroki.

U s t a w a

z dnia

**obowiązująca dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem
Xięstwem Krakowskiem,**

dotycząca się

**pokrycia kosztów na budowę i utrzymanie zabudowań kościelnych i paro-
chyalnych wyznania katolickiego, tudzież na sprawienie kościelnych
aparatów, sprzętów i innych potrzeb.**

§. 1.

Koszta na budowę i utrzymanie zabudowań kościelnych i parochyalnych, koszta najmu, tudzież koszta na sprawienie kościelnych aparatów, sprzętów i innych potrzeb, ponosić mają przedewszystkiem ci, którzy do tego obowiązani są na mocy fundacyi, umowy, albo też z innego tytułu prawnego. Tytuł zobowiązania stanowi o rodzaju i rozmiarze prestacyi.

§. 2.

Jeżeli i o ile takie zobowiązanie nie da się wykazać, ma być na pokrycie tych kosztów użyte najprzód rozrządzalny dochód dotyczącego kościoła, i jeżeli szczegółowy jaki układ nie stoi temu na przeszkodzie, także takż dochód należących do tegoż kościołów filialnych.

Może też być, zachowując przytém istniejące przepisy o sprzedaży i obciążaniu dobra kościelnego, użytym majątek zakładowy tych kościołów, o ile tenże nie ma już innego przeznaczenia, i nie jest potrzebnym do pokrycia innych z dochodu majątku kościelnego opędzić się mających wydatków.

§. 3.

Reperacye parochyalnych budynków mieszkalnych i gospodarczych, spowodowane winą, niedbalstwem lub opieszałością parocha, jego domowników lub sług, ma tenże paroch sam ponosić.

§. 4.

Mniejsze wydatki, które każdy czynszownik z własnego opędzać ma, jako to na opłatę kominiarzy, na wstawienie kilku szyb, lub na naprawę pieców, drzwi, zamków i. t. p., ma przy parochyalnych budynkach mieszkalnych i gospodarczych paroch kościoła także sam ponosić.

§. 5.

Parochowie, których kangrua pokrytą jest z dochodów probostwa, obowiązani są z własnych funduszków ponosić kosztą budowli i utrzymania zabudowań gospodarczych, znajdujących się w należących do ich dotacyi dobrach, częściach dóbr lub odrębnych folwarkach.

§. 6.

Do reszty wydatków budowniczych przy tych zabudowaniach mają parochowie kościoła wtedy tylko się przyczyniać, jeżeli wykazany roczny dochód z ich probostwa przenosi kwotę 500 złr. wal. anstr.

§. 7.

W miarę jak ta nadwyżka dochodu wynosi mniej jak 100, 200, 300, 400, 500, 600, 700 lub 800 złr. wal. austr., lub też dosięga kwoty 800 złr., mają parochowie ponosić dziesiątą, dziewiątą, ósmą, siódmą, szóstą, piątą, czwartą lub trzecią część, albo też połowę, nigdy zaś większą część tych wydatków, pozostających po potrąceniu kosztów na roboty piesze i ciągłe, które nie mają być pokryte sposobem w §§. 1. do 5. wyrażonym.

§. 8.

Parochowie mogą przypadającą na nich należytość niszczać w ratach rocznych, które jednak nie mogą wynosić mniej jak trzecią część nadwyżki dochodu w §. 7. wymienionej. W tym razie ma w celu zabezpieczenia należytości być wystawionym z zachowaniem istniejących przepisów odpowiedny dokument.

§. 9.

Do opędzenia wydatków, przy zastosowaniu powyższych postanowień (§§. 1. — 8.) nie pokrytych, ma być przedewszystkiē patron pociągnięty.

Tenże ma, o ile specjalne tytuły prawne nie innego nie stanowią, przyjąć na siebie szóstą część wydatku, pozostającego do pokrycia po otrąceniu wpływów z majątku kościoła i z dochodu probostwa, tudzież wartości robót pieszych i ciągłych.

§. 10.

Posiadacz majątku, do którego przywiązane jest prawo patronatu, ma bez względu na wyznanie, do którego należy, wypełniać obowiązki patronowi niniejszą ustawą nałożone.

Biskup jedynie z tego powodu, iż jakowe probostwo niezawisłe od prezentacyi nadaje, nie może być zobowiązanym do powinności patrona.

§. 11.

Duchowne korporacye mają przy wcielonych sobie parochiach, o ile mniejszego zobowiązania nie ndowodnią, ponosić połowę kosztów w §. 1. wymienionych po otrąceniu wartości robót pieszych i ciągłych.

§. 12.

Wydatki nie pokryte, przez wpływy w poprzedzających postanowieniach oznaczone, mają być opędzane przez należące

do parafii obszary dworskie i gminy, i te przez te ostatnie stosownie do postanowień V. rozdziału ustawy gminnej, zazwyczaj w ten sam sposób, jak inne potrzeby gminne. Jeżeli w tym celu okaże się potrzeba rozłożenia wydatku na gminę, natenczas ma nastąpić rozdział tegoż tylko na członków gminy należących do obrządku dotyczącego kościoła katolickiego, w miarę opłacanych przez nich podatków stałych.

§. 13.

Jeżeli do kościoła przydzielonych jest kilka gmin miejscowych, obszarów dworskich lub części tychże, natenczas należy, jeżeli inna umowa nie stanie, rozłożyć potrzebny wydatek stosunkowo do podatków stałych, uiszczanych przez należące do parafii obszary dworskie lub części tychże, tudzież przez należących do tegoż kościoła członków do parafii wcielonych gmin.

§. 14.

Jeżeli obszar dworski stanowi własność skarbu Państwa, funduszu publicznego lub jakiegoś stowarzyszenia i leży w obrębie parafii kilku kościołów katolickich (tego samego lub różnych obrządków), natenczas należy przy wymiarze kwoty, z którą obszar ten dworski do każdego z tych kościołów konkurować ma, przyjąć za podstawę tę kwotę podatkową, jaka wyniknie z zestawienia ilości parafian każdego z tych kościołów do liczby ogólnej parafian swych kilku kościołów katolickich.

§. 15.

Do załatwiania spraw konkurencyjnych kilku gmin lub obszarów dworskich ma być złożonym komitet. Komitet ten składa się z 5 członków, których przełożeni dotyczących do konkurencyi obowiązanych gmin i zawiadowcy obszarów dworskich bezwzględna większością głosów na lat 6 wybierają.

Wszyscy członkowie sprawują czynność tę bezpłatnie, a połączone z nią wydatki w gotówce mają im być zwrócone.

§. 16.

Komitet jest dla spraw konkurencyi kościelnej organem uchwalającym i nadzorującym.

Tenże ustanawia preliminarz i załatwia rachunki roczne, uchwały jego zapadają bezwzględna większością głosów i są dla interesowanych gmin i obszarów dworskich obowiązującymi.

§. 17.

Komitet wybiera z pośród siebie przewodniczącego na organ wykonawczy. Tenże wygotowuje preliminarz, składa rachunki i utrzymuje kasę, do której drugi klucz ma mieć jeden z członków komitetu. Każdej gminie i każdemu obszarowi dworskiemu przysługują prawo wglądać w załatwione rachunki.

§. 18.

Na zażalenia gmin i obszarów dworskich przeciw rozporządzeniom komitetu rozstrzyga Wydział krajowy. Co do terminu odwołania się, co do prawa Rządu nadzorowania ko-

mitetu, tudzież co do rozwiązywania tegoż, obowiązują przepisy §§. 97., 100., 101. i 105. ustawy gminnej.

§. 19.

Kościół filialny i zabudowania mieszkalne exponowanych przy tychże duchownych mają, jeżeli inne prawne zobowiązania nie istnieją, przy pomocy rozporządzalnego majątku kościelnego ci zbudować i utrzymywać, w których interesie te kościoły i zabudowania mieszkalne istnieją.

Okoliczność ta nie uwolni ich wszakże, wyjąwszy gdy stanie osobna umowa od obowiązku konkurencji do wydatków na kościół i budynki parafialne. (§. 1.)

§. 20.

Jeżeli z służbą organisty lub diaka połączone jest wolne pomieszkanie, natenczas obowiązują co do tegoż zbudowania i utrzymania przepisy niniejszej ustawy.

Jeżeli organista lub diak jest oraz nauczycielem szkoły, natędy mają wydatki na należące mu pomieszkanie, o ile obopólny obowiązek konkurencji szkolnej i kościelnej nie jest jeszcze ustanowionym, lub nie przyszła do skutku umowa, być ponoszone w równych częściach przez obydwie strony do konkurencji obowiązane.

§. 21.

Władza polityczna ma na żądanie władzy kościelnej lub stron do konkurencji obowiązanych objąć zwiérzchne kierownictwo nad budowlami kościołów i budynków parochialnych.

§. 22.

Wszelkie przepisy, tyczące się przedmiotu tej ustawy objętego, pozostają w swój mocy, o ile nie są zmienione niniejszą ustawą.

U s t a w a

z dnia

**obowiązująca dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem
Xięstwem Krakowskiem,**

dotycząca

**patronatu szkół i pokrycia kosztów na umieszczenie
szkół ludowych.**

§. 1.

Patronat szkolny, o ile jedynie na ustawach się zasadza, ustaje z wszelkimi doń przywiazanymi prawami i obowiazkami, jezeli miedzy interesowanymi nie przyjdzie do skutku porozumienie wzgledem utrzymania tegoz nadal.

Patronaty szkolne zas na innych tytulach się zasadzajace pozostaja w swej mocy.

§. 2.

Rozporzadzeniem ministeryalnym z dnia 15. Grudnia 1848. (Dzien. pr. Państwa nr. 28.) utrzymany nadal obowiazek bylých dominiów jako takich do dostarczania drzewa opałowego dla szkół ludowych, o ile takowy jedynie ustawą nałożony był, równie jak w ogóle każdy inny na byłe dominia jako takie ustawą nałożony obowiazek do prestacyi na umieszczenie szkół ludowych, znosi się niniejszym.

§. 3.

Koszta budowy, utrzymania, najmu, urzadzenia i opalania zabudowań potrzebnych dla szkół ludowych, równie jak koszta budowy, utrzymania i najęcia pomieszczeń nauczycielom należących się, mają ponosić przedewszystkiem patronaty szkół, o ile nadal istnieją (§. 1.) fundusze miejscowe na ten cel przeznaczone, lub osoby na mocy fundacyi, albo z innego specjalnego tytułu prawnego do tego obowiazane, a to w miarę swych zobowiazzeń.

§. 4.

Jeżeli specjalne tytuły prawne, na których się patronat szkolny zasadza, nie zawierają wyraźnego postanowienia co do jakości i miary prestacyi, albo jezeli z takowych powziętym być może tylko, iż przyjęte zostały prestacye ustawą nałożone, natenczas ma patron ponosić na przyszłość tylko czwartą część

pokryć się mających kosztów, jeżeli nie może udowodnić, iż do mniejszej prestacyi jest zobowiązany.

§. 5.

O ile wyżwspomniane wydatki nie są pokryte przez obowiązanych w §. 3. wymienionych, mają być zastosowane następujące postanowienia.

§. 6.

Do kosztów przy szkołach normalnych we Lwowie i Krakowie, tudzież przy szkołach głównych, z którymi połączone są kompletne zakłady dla wykształcenia nauczycieli, ma normalny fundusz szkolny przyczynić się i nadal w tym samym stosunku, jak dotąd.

§. 7.

Koszta przy wymienionych dopiero szkołach (§. 6.) nie pokryte, równie jak wydatki przy każdej szkole ludowej, według przepisów urzędowej, ma ponosić gmina miejscowa albo obszar dworski. Jeżeli do jednej szkoły kilka gmin, obszarów dworskich lub części tychże jest przydzielonych, natenczas ma być potrzebny wydatek, jeżeli inna ugoda nie stanie, rozdzielonym na nie w stosunku podatków stałych, przez nie opłacanych.

§. 8.

Wydatki przez gminę miejscową ponieść się mające, mają w myśl rozdziału V. ustawy gminnej być pokryte zazwyczaj w ten sam sposób, jak inne potrzeby gminac.

Jeżeli zaś istnieją osobne szkoły dla różnych wyznań, a gmina nie uchwali, ażeby wszystkie te szkoły utrzymane były zarówno z środków gminnych, natenczas należy wydatki na każdą z tych szkół, o ile inna ugoda nie stanie, rozłożyć jedynie na członków gminy tego wyznania, dla którego szkoła istnieje. Jeżeli się zaś okaże, iż należący do pewnego wyznania nie są w stanie ponieść tych kosztów, natedy ma im gmina miejscowa udzielić odpowiednie wsparcie.

§. 9.

Jeżeli nauczyciel szkolny jest oraz organistą albo diakonem, a z posadą tą połączone jest także wolne pomieszkanie, natenczas mają wydatki na przysługujące mu pomieszkanie, o ile obopólny obowiązek konkurencyi kościelnej i szkolnej nie jest już ustalonym, albo inne porozumienie nie nastąpi, być ponoszone w równych częściach przez obie strony, do konkurencyi obowiązane.

§. 10.

Gdzie patronat szkolny ustaje (§. 1.), przechodzą na gminę prawa do tegoż przywiązane, mianowicie prawo przedstawiania nauczyciela, w myśl postanowień w tym względzie istniejących.

§. 11.

Jeżeli do jakiej szkoły kilka gmin, obszarów dworskich lub części tychże jest przydzielonych, natedy ma być utworzonym komitet do załatwienia ich spraw konkurencyjnych, jako też do wykonywania prawa prezentacyi.

§. 12.

Komitet ten składa się z 5 członków, których bezwzględną większością głosów przełożeni dotyczących do konkurencji obowiązanych gmin i zawiadowcy obszarów dworskich na lat 6 wybierają. — Wszyscy ci członkowie wykonują powyższą czynność bezpłatnie. Połączone z tą czynnością wydatki mają im być zwrócone.

§. 13.

Komitet jest organem uchwalającym i nadzorującym w sprawach dotyczących się konkurencji szkolnej.

Tenże ustanawia preliminarz i załatwia rachunki roczne. Uchwały tegoż zapadają bezwzględną większością głosów, i są dla dotyczących gmin i obszarów dworskich obowiązującymi.

§. 14.

Komitet wybiera z pośród siebie przewodniczącego na organ wykonawczy.

Tenże wygotowuje preliminarz, składa rachunki i utrzymuje kasę, do której drugi klucz ma mieć jeden z członków komitetu. Każdej gminie i każdemu obszarowi dworskiemu przysłuży prawo wglądu w załatwione rachunki.

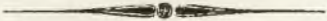
§. 15.

Na zażalenia gmin i obszarów dworskich przeciw rozporządzeniom komitetu rozstrzyga Wydział krajowy.

Co do terminu odwołania się, co do prawa Rządu nadzorowania komitetu, tudzież co do rozwiązywania tegoż obowiązują przepisy §§. 97., 100., 101. i 105. ustawy gminnej.

§. 16.

Rządowi zastrzega się prawo zwierzchniego kierownictwa budowlami szkolnymi, niemniej zostają w swój mocy przepisy politycznej ustawy szkolnej, o ile nie zostają zmienione niniejszymi postanowieniami.

U s t a w a

obowiązująca dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Xięstwem Krakowskiem.

dotycząca

rozkładu prestacyj i kompetencyi co do gościńców i dróg publicznych nie eraryalnych.

1. Ogólne postanowienia.

§. 1.

Gościńce i drogi publiczne, których budowa i utrzymanie nie z skarbu Państwa się opędzają, są:

1. gościńce krajowe,
2. gościńce powiatowe.
3. gościńce i drogi gminne.

§. 2.

Gościńce krajowe.

Gościńcami krajowemi są drogi, które już teraz uznane są jako gościńce krajowe, potem tak zwane drogi parallele wojskowe, nareszcie drogi, które dla swój ważności pod względem komunikacyi krajowej, ustawą krajową jako gościńce krajowe uznane zostaną.

§. 3.

Gościńce powiatowe.

Gościńcami powiatowemi są gościńce, które reprezentacya powiatowa, a w wypadku §. 17. reprezentacya krajowa za takowe zna. — Teraźniejsze gościńce obwodowe, które nie zostaną uznane według poprzedzającego paragrafu za krajowe, uważane być mają jako gościńce powiatowe.

§. 4.

Gościńce i drogi gminne.

Wszystkie do publicznej komunikacyi przeznaczone gościńce i drogi w obrębie gmin lub obszarów dworskich, które ani do powyższych kategorii nie należą, ani własnością prywatną nie są, są gościńcami i drogami gminnemi.

§. 5.

Mosty i budowly sztuczne.

Mosty i inne budowly sztuczne uważane być mają zazwyczaj jako części dróg, w których kierunku leżą.

Ze względu na szczególną ważność lub kosztowność przedmiotu takiego, — może być w tej mierze postanowiony

wyjątek przy drogach gminnych przez reprezentacją powiatową, przy drogach powiatowych przez reprezentacją krajową.

§. 6.

Konstrukcja dróg.

Gościńce krajowe i powiatowe mają być zazwyczaj urządzone w ten sam sposób, jak gościńce mrowane (chausées), i to w szerokości najmniej 15' — a najwięcej 18'.

Drogi gminne, do jeżdżenia przeznaczone, muszą być urządzone i utrzymane stosownie do zaprzęgów w gminie zwyczajnie używanych.

II. O pokryciu kosztów.

§. 7.

Koszta budowy i utrzymania gościńców krajowych ponosi fundusz krajowy.

Czy i w jakiej mierze powiaty, przez które te gościńce przechodzą, jeszcze osobno przyczyniać się mają do tych kosztów, orzeczonóm będzie przy uznaniu gościńca za gościńiec krajowy (§. 2.) w każdym pojedynczym wypadku ustawą krajową.

§. 8.

Budowa, jako téż utrzymanie gościńców powiatowych należy do obowiązków konkurencyi powiatowej.

Dotyczący nakład, jeżeli nie jest pokrytym z osobnych źródeł, ma być zapewnionym w preliminarzu powiatowym.

§. 9.

Reprezentacja powiatowa rozstrzyga, czy gminy i obszary dworskie powiatu mają być w celu budowy gościńców powiatowych podzielone na grupy konkurencyjne, lub czy ustanowionym ma być osobny sposób rozkładu tych kosztów, stosniowany w miarę użytkowania.

Koszta utrzymania w każdym razie ma ponosić cały powiat.

§ 10.

Budowa lub utrzymywanie szczególnie ważnych lub kosztownych gościńców gminnych może być wspierana z funduszu powiatowego lub krajowego, o czém orzeka reprezentacja powiatowa lub krajowa.

§. 11.

Jeżeli gościńiec krajowy lub powiatowy przechodzi przez jakąś miejscowość, natenczas ma gmina ponosić sama i wyłącznie tę część wydatków, która wynika z kosztowniejszej konstrukcyi tych przestrzeni gościńca, jedynie ze względu na mieszkańców miejscowych, jako to: z powodu brnkowania, budowy kanałów i innych przyrządów i t. d., które to wydatki nie byłyby potrzebne, gdyby gościńiec nie szedł przez tę osiadłość, lecz w czystym polu się znajdował.

Jeżeli w téj miejscowości znajduje się myto drogowe lub mostowe, to gmina musi przestrzeń drogi lub most, dla których myto dozwołonóm zostało, zupełnie własnym kosztem w dobrym stanie utrzymywać.

§. 12.

Odgartywanie śniegu.

Odgartywanie śniegu na drogach krajowych i powiatowych mają przedsięwziąć gminy i obszary dworskie, których obręb na 1 milę od drogi nie jest oddalonym.

Które gminy i obszary dworskie w tej mierze do konkurencji są obowiązane, reprezentacja powiatowa postanowi naprzód dla każdego pojedynczego gościńca i każdej przestrzeni gościńca z uwzględnieniem miejscowych i innych okoliczności.

Czy i jakie wynagrodzenie ma być dawane za to, postanowi względem gościńców powiatowych, powiatowa, a względem gościńców krajowych, krajowa reprezentacja.

§. 13.

Każda gmina miejscowa i każdy obszar dworski obowiązane są urządzać i utrzymywać w swym własnym obrębie gościńce i drogi gminne. Co do zebrania potrzebnych w tym celu pieniędzy i sił roboczych obowiązują przepisy ustawy gminnej i ustawy o obszarach dworskich.

§. 14.

Prawa i obowiązki co do każdej kategorii tych dróg, zasadzające się na szczególnych tytułach prawnych, nie zostają naruszone tą ustawą.

III. Kompetencya w sprawach drogowych.

§. 15.

Podciągnięcie drogi jeszcze nie istniejącej do kategorii gościńców krajowych i postanowienie co do założenia nowej drogi krajowej następuje przez ustawę krajową. Podciągnięcie do kategorii gościńców powiatowych, — gościńców, które jako takie już przez prawo nie są uznane (§. 3.) i postanowienie co do założenia nowego gościńca powiatowego, zależy od reprezentacji powiatowej.

§. 16.

Przed powzięciem wspomnianych w §. 15. uchwał względem gościńców krajowych i powiatowych musi Wydział krajowy, a odnośnie wydział powiatowy przeprowadzić poprzednio pertraktację z dotyczącemi stronami, a co do względów publicznych i wojskowych zasięgnąć przedtém zdania i przyzwolenia dotyczących władz.

§. 17.

Co do gościńców i przedmiotów budowniczych, które się ciągną po za obręb gminy lub obszaru dworskiego, lub wychodzą po za granicę powiatu. lub wspólne są kilku gminom albo obszarom dworskim lub powiatom, rozstrzygać ma, jeżeli te gminy, obszary dworskie lub powiaty względem kierunku i rodzaju budowy i utrzymania zgodzić się nie mogą, reprezentacja powiatowa, a względnie reprezentacja krajowa.

§. 18.

Naczelny kierunek co do przeprowadzenia budowy, jako też co do całego zarządu technicznego i ekonomicznego gościńców krajowych, należy do zakresu działania Wydziału krajowego.

Atoli bezpośrednio przeprowadzenie budowy, jako też bezpośredni ekonomiczny i techniczny zarząd i bezpośredni w tym względzie nadzór ma być poruczoną zazwyczaj dotyczącym wydziałom powiatowym.

Przeprowadzenie budowy, jako też cały zarząd techniczny i ekonomiczny co do góścińców powiatowych, należy do zakresu działania wydziału powiatowego.

§. 19.

Zaprowadzenie myta drogowego.

Udzielania pozwoleń na zaprowadzenie myta mostowego i drogowego, równie jak rozstrzyganie w sporach co do uwolnienia od myta, co do ustanowienia lub przeniesienia rogatek i t. d., zastrzega się władzom rządowym co do każdej kategorii dróg stosownie do przepisów istniejących.

§. 20.

Expropriacja.

Własność nieruchoma, potrzebna dla celów budowy góścińców w braku dobrowolnej ugody może być zażądana jedynie w drodze wywłaszczenia. Orzeczenie w tym względzie należy do politycznych władz administracyjnych w miarę istniejących ustaw i przepisów.

§. 21.

Opuszczenie gościńca.

Opuszczenie gościńca krajowego jako takiego może nastąpić tylko na mocy ustawy krajowej. — Do opuszczenia gościńca powiatowego jako takiego potrzebnym jest przyzwolenie Namiestnictwa i reprezentacyi krajowej, a do opuszczenia gościńca gminnego przyzwolenie politycznej władzy powiatowej i reprezentacyi powiatowej.

§. 22.

Prawo nadzoru władz politycznych.

Władze polityczne mają prawo i obowiązek przestrzegania, ażeby drogi publicznie utrzymane były w stanie prawem przepisany, i ażeby takowych każdem bez przeszkody używać mógł.

Władze te mają, gdy postrzegą, iż uszkodzenie drogi tamuje komunikację lub zagraża bezpieczeństwu osób lub własności, zażądać odpowiedniego zarządzenia od organów do tego bezpośrednio obowiązanych, a w razie niebezpieczeństwa na wypadek odwołki, albo gdy potrzebie w czas nie zaradzono, zarządzić co potrzeba bezpośrednio na koszt obowiązanych i tych ostatnich o tém bezzwłocznie zawiadomić.

§. 23.

Postanowienie przechodnie.

Postanowienia przechodnie, które okażą się potrzebne przy wprowadzeniu w wykonanie niniejszej ustawy, a w szczególności co do oddania dróg tą ustawą objętych, tudzież funduszków drogowych obecnie istniejących organom, do tychże administrowania na przyszłość ustanowić się mającym, stanowią przedmiot osobnego porozumienia się między Wydziałem krajowym i polityczną władzą krajową.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego do projektu ustawy, tyczącej się konkurencyi do zabudowań kościelnych i parochyalnych w parafiach wyznania katolickiego.

Wysoki Sejmie!

Pomiędzy mnogimi sprawami krajowemi, które już od lat wielu czekają na ostateczne uregulowanie, niezawodnie jedno z pierwszych miejsc zajmuje sprawa konkurencyi do budynków kościelnych i parochyalnych.

Ustawodawstwo austryackie obowiązujące po rok 1848. opierało tę konkurencyę głównie na stosunku Dominiów do poddanych; gdy w roku 1848. stosunek ten zniesiony został, runęły i podwaliny, na których ustawy dotychczasowe zbudowane były. Tych ustaw miejsce zajęły nowe dekrety ministeryalne, które jakkolwiek uwzględniały obecne stosunki krajowe, nie uregulowały stanowczo tej sprawy.

Czuł c. k. Rząd potrzebę ostatecznego i stanowczego załatwienia, i dla tego na sesyi roku 1863. przedłożył Wysokiemu Sejmowi projekt do dotyczącej ustawy.

Projekt ten odesłany został do Wydziału specjalnego, lecz tenże nie zdołał już przedłożyć swego wniosku, albowiem zamknięcie sesyi przecięło wszelką dalszą czynność.

Obecnie podnosi Wasz Wydział tę sprawę i przedkłada dotyczący wniosek przez siebie na podstawie wspomnianego wniosku rządowego wypracowany. %

W tej swojej pracy starał się Wydział krajowy pogodzić zasady prawa kanonicznego ze stosunkami krajowymi, a zaprowadzając w każdej parafii komitet do spraw konkurencyjnych, pewnym jest, iż instytucya ta z wielkim będzie pożytkiem dla kraju.

Nie oddalał się także Wydział krajowy za nadto od zasad w projekcie rządowym przyjętych, chcąc przez to umożliwić rychłe wprowadzenie w życie ustawy, na którą kraj cały z upragnieniem czeka.

Wydział krajowy nie zapoznaje wcale, iż ustawa niniejszą rzecz o konkurencyi w całości wyczerpaną nie zostaje i niektóre, tą ustawą niedotknięte stosunki, dotyczące konkurencyi, będą musiały stać się jeszcze później przedmiotem ustawodawstwa krajowego. Ale chcąc wyczerpać wszystko, co tej sprawy dotyczy, wypadałoby dziś przesądzać oczekiwanej reorganizacji Władz rządowych, których wpływ na sprawy konkurencyjne będzie mógł dopiero wtenczas być uregulowany stanowczo, kiedy będzie wiadomy zakres czynności, jaki z jednej strony tym Władzom, z drugiej strony Władzom autonomicznym w przyszłość przyznany zostanie.

W końcu pozwala sobie Wydział krajowy zwrócić uwagę Wysokiego Sejmu na okoliczność, iż gdy wniosek ten odwołuje się w niektórych ustępach do ustawy gminnej, wypadałoby z toku rzeczy wziąć go pod obradę dopiero wtenczas, gdy ustawa gminna będzie uchwaloną.

Marszałek krajowy:

Leon Xiążę Sapięha m. p.

Członek Wydziału krajowego:

Oktaw Pietruski m. p.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Xięstwa Krakowskiego.

W Lwowie dnia 31. Października 1865.

Projekt

do Ustawy, ułożony przez Wydział krajowy na podstawie wniosku rządowego z roku 1863.

U s t a w a

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Xięstwem Krakowskiem,
dotycząca

pokrycia kosztów na postawienie i utrzymanie zabudowań kościelnych i parochyalnych w parafiach wyznania katolickiego, tudzież na sprawienie kościelnych aparatów, sprzętów i innych potrzeb.

Zgodnie z uchwałą Sejmu krajowego Megó Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Xięstwem Krakowskiem rozporządzam, jak następuje:

§. 1.

Koszta postawienia, utrzymania i najmu budynków kościelnych i parochyalnych, jako téż koszta na grunt pod nie, koszta na sprawienie i utrzymanie kościelnych aparatów i sprzętów, tudzież na potrzeby bieżące z odprawianiem liturgii połączone, pokryte być winne przedewszystkiém z funduszu na te cele specjalnie przeznaczonego, tudzież przez te osoby, które do tego obowiązane są mocą fundacyi, umowy albo téż innego tytułu prawnego.

Tytuł zobowiązania stanowi o rodzaju i rozmiarze prestacyi.

§. 2.

Jeżeli nie ma źródeł §. 1. wymienionych, lub jeżeli z takowych tylko część kosztów może być pokrytą, natenczas na pokrycie w pierwszym wypadku wszystkich, w drugim zaś wypadku reszty kosztów, użyty być ma najprzód rozporządzalny dochód dotyczącego kościoła, a gdyby i z tego źródła koszta nie mogły być pokryte, wolno jest na cel wspomniany, z zachowaniem istniejących przepisów o sprzedaży i obciążeniu dobra kościelnego, użyć majątek zakładowy kościoła, o ile takowy nie ma wskazanego sobie innego przeznaczenia i nie jest potrzebnym do pokrycia innych z dochodów majątku kościelnego opędzać się mających wydatków.

§. 3.

Paroch jednak sam ponosi następujące koszty:

- a) na postawienie i utrzymanie zabudowań potrzebnych do zagospodarowania gruntów dotacyjnych, jeżeli jego kongrua pokryta jest z dochodów probostwa, i o ile nie ma na ten cel źródeł w §. 1. wymienionych;
- b) na reparację budynków mieszkalnych i gospodarczych, spowodowanych wina, nie-dbalstwem lub opieszałością parocha, jego domowników lub sług;
- c) mniejsze wydatki na reparację i utrzymanie parochialnych budynków mieszkalnych i gospodarczych w dobrym stanie, jako to: na opłatę kominiarza, na wstawienie szyb, bielenie, naprawę pieców, drzwi, zamków, futryn i ram u okien, naprawę zwykłą dachu, wprawienie uszkodzonych części podłogi, utrzymanie ogrodzenia i t. p.;
- d) wydatki na potrzeby bieżące z odprawianiem liturgii połączone, jeżeli i o ile dochód z probostwa przewyższa kongruę i nie ma na ten cel źródeł w §. 1. wymienionych. O ile zaś wydatki pod d) wymienione nie są pokryte w sposób tamże wyrażony, otrzyma paroch na te wydatki ze źródeł w §§. 5. do 10. wymienionych kwotę ryczałtową, która łącznie z pokryciem pod d) wskazanem, nie może przenosić rocznie kwoty 50 złr. w. a. dla jednego kościoła parafialnego z przyłączonymi do niego kościołami filialnymi.

§. 4.

Do wydatków budowniczych przy parochialnych zabudowaniach mieszkalnych i do gospodarstwa domowego potrzebnych, które sposobami w §§. 1., 2. i 3. wymienionymi nie mogą być pokryte, parochowie wtedy tylko winni się przyczyniać, jeżeli wykazany z ich probostwa dochód roczny sumę 500 złr. w. a. przenosi, a to w ten sposób, iż w miarę jak ten dochód wynosi włącznie do 600, 700, 800, 900, 1000, 1100, 1200, 1300 złr. w. a. lub więcej, parochowie ponoszą dziesiątą, dziewiątą, ósmą, siódmą, szóstą, piątą, czwartą, trzecią część lub połowę, nigdy zaś większą część wydatków pozostających po potrąceniu kosztów na roboty piesze i ciągłe.

Obowiązek patrona do udzielenia zwrotnej zaliczki dla pokrycia tych wydatków znosi się.

§. 5.

Patron kościoła, o ile specjalne tytuły prawne inaczej nie stanowią, ponosi jedną szóstą

część wydatku, jaki po strąceniu wpływów w §§. 1—4. wymienionych i po strąceniu kosztów na roboty ciągłe i piesze niepokryty pozostanie.

§. 6.

Posiadacz majątku, do którego przywiązane jest prawo patronatu. winien bez względu na wyznanie, do którego należy, wypełniać obowiązki patronowi niniejszą ustawą nałożone.

Biskup jedynie z tego powodu, iż jakowe probostwo niezawisłe od prezentacji nadaje, nie może być pociągany do powinności patrona.

§. 7.

Duchowne korporacje winne przy wcielonych sobie parochiach, o ile mniejszego obowiązku nie udowodnią, ponosić połowę kosztów w §. 1. wymienionych, po strąceniu kosztów na roboty ciągłe i piesze.

§. 8.

Kościół filialny i zabudowania mieszkalne exponowanych przy tychże duchownych winni, jeżeli inne prawne zobowiązania nie istnieją, przy pomocy rozporządzalnego majątku kościelnego ci budować, w których interesie te kościoły i zabudowania mieszkalne istnieć mają.

Okoliczność ta nie uwalnia ich wszakże, wyjąwszy osobną umowę, od obowiązku przyczyniania się do wydatków na kościół i budynki parochyalne.

§. 9.

Wydatki niepokryte przez wpływy oznaczone w §§. 1—7. ponoszą ci, którzy należą do obrządku dotyczącego, a to w miarę podatków stałych, jakie w obrębie parafii opłacają.

Gminie wolno pokryć w całości lub części z funduszków własnych wydatki przypadające na jej członków.

§. 10.

Skarb Państwa, fundusz publiczny, lub stowarzyszenie, mający własność nieruchomą w obrębie jednej parafii katolickiej, kontrybuuje do wydatków tej parafii (§. 9.) w miarę podatków stałych z tej własności opłacanych. Jeżeli zaś ta własność leży w obrębie kilku parafii katolickich (tego samego lub różnych obrządków), wtedy należy przy wymiarze kwoty, z którą ta własność do każdej z tych parafii ma konkurować, przyjąć za podstawę, jaka wyniknie ze stosunku ilości parafijan każdej z tych parafii do liczby ogólnej parafijan wszystkich parafii katolickich, w których obrębie wspomniana własność leży.

§. 11.

Jeżeli ze służbą organisty lub diaka połączone jest wolne pomieszkanie, natenczas obowiąz-

4

zuja co do postawienia i utrzymania tegoż przepisy niniejszej ustawy.

§. 12.

Sprawy konkurencyjne załatwia komitet złożony z pięciu członków.

Stałymi członkami tego komitetu są: paroch dotyczącego kościoła i patron wykonujący prawo prezentacyi parocha lub jego zastępca.

Resztę, to jest trzech, a jeżeli patron nie wykonuje prawa prezentacyi parocha, czterech członków wybierają na lat sześć do wydatków kościoła konkurujący, a mianowicie:

- a) Jeżeli do tych wydatków konkurują członkowie i uczestnicy jednej tylko gminy, wtedy wybierają członków komitetu ci członkowie i uczestnicy téj gminy, którzy mają prawo wyboru w gminie.
- b) W każdym innym wypadku wybierają członków komitetu wyborcy, wybrani w następujący sposób: każdy przełożony obszaru dworskiego, którego właściciel nie jest patronem, lub jego zastępca wybiera jednego, a również jednego z każdej gminy wybierają wskazani pod a) członkowie i uczestnicy téjże gminy. Jeżeli jednak liczba wybranych tym sposobem wyborców byłaby mniejszą niż sześć, wtedy przez każdego przełożonego obszaru dworskiego i z każdéj gminy wybranych będzie po dwóch lub trzech wyborców, tak żeby liczba ogólna tych wyborców najmniej sześć wynosiła.

Przy wyborze wyborców jako też członków komitetu rozstrzyga bezwzględna większość głosów, a w razie, gdyby ta większość przy pierwszym i drugim głosowaniu nie została osiągnięta, uważani będą za wybranych ci, którzy w drugim głosowaniu największą otrzymali liczbę głosów; w razie równości głosów rozstrzyga los.

Członkowie komitetu pełnią swoje obowiązki bezpłatnie, tylko połączone z tą czynnością gotowe wydatki mają im być zwrócone.

§. 13.

Komitet jest dla spraw konkurencyi kościelnej organem uchwalającym i nadzorczym.

Komitet ustanawia preliminarz i sprawdza rachunki roczne; uchwały jego zapadają bezwzględna większością głosów i są dla konkurujących obowiązujące.

§. 14.

Komitet wybiera z pośród siebie przewodniczącego, który jest jego organem wykonawczym. Przewodniczący układa preliminarz, składa rachunki

i utrzymuje kasę zostającą pod jego zanknięciem i drugim kluczym jednego z członków komitetu. Każdemu konkurującemu wolno wglądać w sprawdzone rachunki.

§. 15.

Zażalenia przeciw rozporządzeniom komitetu rozstrzyga Wydział obwodowy, a w ostatniej instancji Wydział krajowy.

Co do terminu odwołania się, tudzież co do prawa Rządu nadzorowania komitetu i rozwiązywania onegoż, obowiązują przepisy Ustawy gminnej.

Władza polityczna ma także na żądanie komitetu i w miarę tego żądania objąć zwierzchnie kierownictwo nad budowlami kościołów i budynków parochyjalnych.

§. 16.

Przepisy, tyczące się przedmiotu tą ustawą objętego, znoszą się, o ile się nie zgadzają z niniejszą ustawą.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego do projektu ustawy, tyczącej się zniesienia patronatu szkolnego i pokrycia kosztów na umieszczenie szkół ludowych.

Wysoki Sejmie!

Kiedy w kraju naszym wzięto się do zaprowadzenia i urządzenia szkół ludowych na sposób w innych prowincjach Monarchii austriackiej istniejący, orzeczono, iż koszta na budowę, urządzenie i utrzymanie budynków szkolnych, do których także i pomieszkania nauczycieli należą, mają ponosić, jeżeli inna umowa nie przyszła do skutku, Dominium, patron szkoły i gmina, a to w ten sposób, iż Dominium daje materyał, patron opędza koszta na rzemieślników, a gmina dostarcza robocizny pieszej i ciągłej. Patronem szkoły zaś mianowano tego, któremu prawo prezentowania parocha przysługiwało, nie dając mu prawa prezentowania nauczyciela; a gdy w naszym kraju prawo prezentowania parocha bywa prawie zawsze przy Dominium, i przytém dekretami nadwornymi z dnia 11. Lutego i 19. Października 1787. orzeczono, że patronowi szkolnemu nie wolno się zrzekać tego patronatu, więc rząd poszło, że cały ciężar wystawienia, urządzenia i utrzymywania szkoły ludowej, jeżeli inna umowa nie przyszła do skutku, ciężył, krom robocizny pieszej i ciągłej, prawie zawsze na byłych Dominiach, a patronatem szkolnym na ustawie (w przeciwstawieniu z patronatem na umowie) opartym nie innego nie było, jak tylko obowiązek przyczynienia się do wystawienia, urządzenia i utrzymania szkoły ludowej datkiem na opędzenie kosztów na rzemieślników.

W roku 1848. zniesiony został stosunek poddańczy, a tём samém upadł wszelki powód żądania od byłych Dominiów jako takich na mocy powyższych ustaw jakiegokolwiek datku do szkół ludowych.

Lecz i obowiązki z patronatu szkolnego wypływające, przez zniesienie węzła poddańczego naruszone zostały, albowiem ściśle wzięwszy i ten patronat źródło swoje miał w stosunku opiekuńczym byłych Dominiów do poddanych. Uznało te zasadę i c. k. Ministerstwo oświecenia w dekrete z dnia 15. Grudnia 1848. r. (Dz. p. P. i Rz. Nr. 28.), lecz oraz orzekło, że gdy co do uwolnienia Dominiów od dostarczania drzewa opałowego dla szkół, nie wyszła jeszcze ustawa, przeto byłe Dominia mają i nadal to drzewo dostarczać; — wolno im będzie wszelako poszukiwać swojej należytości u tych, na których nową ustawą obowiązek ten nałożony będzie.

Owóz uregulowanie tych stosunków, a mianowicie: Zniesienie patronatu szkolnego, li tylko na powyższych ustawach opartego, przeniesienie go na inne osoby, uwolnienie byłych Dominiów od wszelkich prestacyj, jakie na nich z prawa ciężyły, rozłożenie takowych na osoby do tego najwłaściwiej obowiązane, nakoniec uregulowanie prawa konkurencyi ogółem, są przedmiotem projektu, który Wydział krajowy przedkłada obecnie Wysokiemu Zgromadzeniu.

I w tym projekcie nie oddalił się Wydział krajowy za nadto od projektu przedłożonego Wysokiemu Sejmowi w roku 1863. przez c. k. Rząd, albowiem i tutaj przemawiają względy nagłości uregulowania stosunków niejasnych.

Gdy nakoniec i ta ustawa opiera się na organizacyi gminnej, przeto pozwalamy sobie wnieść, aby ta ustawa dopiero po uchwaleniu ustawy gminnej wzięta została pod obrady.

Marszałek krajowy:

Leon Xiążę Sapieha m. p.

Członek Wydziału krajowego:

Oktaw Pietruski m. p.

**Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego
Księstwa Krakowskiego.**

W Lwowie dnia 31. Października 1865. r.

Projekt

do Ustawy, ułożony przez Wydział krajowy na podstawie wniosku rządowego z roku 1863.

U s t a w a

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Xięstwem Krakowskiem,
dotycząca
**patronatu szkół i pokrycia kosztów na umieszczenie
szkół ludowych.**

Zgodnie z uchwałą Sejmu krajowego Meگو Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Xięstwem Krakowskiem rozporządzam, jak następuje:

§. 1.

Patronat szkolny, o ile jedynie na ustawach się zasada, ustaje z wszelkimi doń przywiązanymi prawami i obowiązkami.

Patronaty szkolne zaś na innych tytułach zasadzające się pozostają w swęj mocy.

§. 2.

Gdzie patronat szkolny ustaje (§. 1.), przechodzą na gminę prawa do tegoż przywiązane, mianowicie prawo prezentowania nauczyciela.

Gminom przysłuza także prawo co do szkół nowo założonych, o ile postanowienia aktów fundacyjnych inaczęj nie stanowią, jak niemnięj i co do takich szkół ludowych, gdzie prawo prezentowania nauczyciela dotąd nie istniało.

Prawo prezentowania nauczyciela podlega istniejącym w tym względie postanowieniom.

Wszakże wszyscy o posadę ubiegający się i przepisana kwalifikacyą opatrzeni winni być podani prezentującemu do wolnego wyboru, nie ograniczając go do tak zwanęj terny.

§. 3.

Obowiązek dostarczenia drzewa opałowego dla szkół ludowych, nałożony na byłe dominia li tylko ustawą, a rozporządzeniem ministeryalném z dnia 15. Grudnia 1848. nadal w swęj mocy utrzymany (Dz. pr. P. i Rz. n. 28.), znosi się niniejszém, jak równie zniesionym zostaje w ogóle każdy inny ustawą nałożony obowiązek byłych dominiów jako takich dotyczący prestacyj na szkoły ludowe.

§. 4.

Koszta budowy, utrzymania, najmu, urządzenia wewnętrznego i opalania budynków szkolnych, równie jak koszta budowy, utrzymania i najmu pomieszczeń dla nauczycieli, niemniej koszta gruntów pod te wszystkie budynki, ponosić mają w miarę swych zobowiązań przedewszystkiem patronaty szkół, o ile takowe nadal istnieją (§. 1.), fundusze miejscowe na ten cel przeznaczone, i osoby na mocy fundacyi albo z innego specjalnego tytułu prawnego do tego obowiązane.

§. 5.

Jeżeli istniejące co do patronatu szkolnego specjalne tytuły prawne nie zawierają wyraźnego postanowienia względem rodzaju i miary prestacyi, albo jeżeli z tych tytułów prawnych powziąć tylko można, iż przyjęte zostały obowiązki ustawą nałożone w ogóle bez bliższego onych określenia, natenczas patron ponosić ma na przyszłość jedną czwartą część pokryć się mających kosztów, wyjąwszy gdyby udowodnił, iż do mniejszej prestacyi jest obowiązany.

§. 6.

Jeżeli wspomniane w §. 4. wydatki nie są pokryte z wymienionych tamże źródeł, natenczas zastosowane być mają następujące postanowienia.

§. 7.

Wydatki na szkołę ludową, nrządzoną według przepisów, ponosi gmina miejscowa w swojej, a obszar dworski w swojej szkole.

§. 8.

Koszta szkół normalnych we Lwowie i w Krakowie, tudzież koszta szkół głównych, z którymi połączone są lub będą Zakłady dla wykształcenia nauczycieli, ponosić ma fundusz szkół normalnych w tym samym stosunku jak dotąd. Gminy miejscowe przyczyniają się do pokrycia tych kosztów tylko w miarę określonego w §. 7. obowiązku utrzymywania szkoły ludowej według przepisów urzędowej.

§. 9.

Jeżeli do pewnej szkoły ludowej dwie lub kilka gmin, dwa lub kilka obszarów dworskich, albo część tychże, albo też jedna lub kilka gmin i jeden lub kilka obszarów dworskich lub części tychże należy, natenczas, wyjąwszy inną ugodę, ponoszą one wydatek na szkołę wspólnie, a to w stosunku zamieszkałej w nich ludności.

§. 10.

Wydatki szkolne, które gmina miejscowa ponosić ma, zazwyczaj pokryte będą w ten sam sposób jak inne potrzeby gminne.

Jeżeli zaś istnieją osobne szkoły dla różnych wyznań, a gmina nie uchwali, ażeby wszystkie te szkoły utrzymywane były zarówno z wspólnych środków gminy, natenczas wydatki na każdą z tych szkół, jeżeli nie stanie inna ugoda, rozłożone będą tylko na członków gminy tego wyznania, dla którego szkoła istnieje.

§. 11.

Do załatwienia spraw konkurencyjnych, jako też do wykonywania prawa prezentacyi (§. 2.), utworzony ma być komitet z pięciu członków.

Stałymi członkami tego komitetu są: Paroch miejscowy tego obrządku, którego kousystorz wykonuje nadzór nad szkołą, i patron szkoły lub jego zastępca.

Resztę, to jest trzech, a jeżeli prawo prezentowania nauczyciela jest przy gminie, czterech członków wybierają:

- a) Jeżeli do tych wydatków konkuruje tylko jedna gmina, ci członkowie tej gminy, którzy mają prawo wyboru w gminie;
- b) w każdym innym wypadku przełożeni obszarów dworskich i gmin.

Przy wyborze rozstrzyga bezwzględna większość głosów, a w razie gdyby ta większość przy pierwszym i drugim głosowaniu nie została osiągnięta, uważani będą za wybranych ci, którzy w drugim głosowaniu największą liczbę głosów otrzymali; w razie równości głosów rozstrzyga los.

Członkowie komitetu pełnią swoje obowiązki bezpłatnie, tylko połączone z tą czynnością gotowe wydatki mają im być zwrócone.

§. 12.

Komitet jest organem uchwalającym i nadzorującym w sprawach dotyczących się konkurencyi szkolnej.

Komitet ustanawia preliminarz i sprawdza rachunki roczne. Uchwały jego zapadają bezwzględną większością głosów i są dla interesowanych gmin i obszarów dworskich obowiązującymi.

§. 13.

Komitet wybiera z pośród siebie przewodniczącego, jako organ wykonawczy.

Przewodniczący sporządza preliminarz, składa rachunki i utrzymuje kasę, do której drugi klucz zostaje w ręku jednego z członków komitetu.

Każdemu członkowi gminy i każdemu właścicielowi obszaru dworskiego wolno jest przegłaądać sprawdzone rachunki.

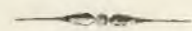
§. 14.

Zażalenia przeciw rozporządzeniom komitetu rozstrzyga Wydział obwodowy, a w ostatniej instancyi Wydział krajowy.

Co do terminu odwołania się równie jak co do prawa Rządu nadzorowania komitetu i rozwiązywania onego, obowiązują dotyczące przepisy ustawy gminnej.

§. 15.

Przepisy politycznej ustawy gminnej, o ile się nie zgadzają z niniejszą ustawą, znoszą się.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego do projektu ustawy o zabezpieczeniu od ognia budynków kościelnych i parochyalnych w parafiach wyznania katolickiego, tudzież do projektu ustawy o zabezpieczeniu od ognia budynków szkół ludowych.

Wysoki Sejmie!

Wiadomo, jak dotkliwe ciężary spadają na członków konkurencyi, jeżeli wypadnie budynek kościelny, parochyalny lub szkolny odbudować, lub też znaczniejszej reparacyi podciągnąć. Obowiązki na konkurencyi w takich wypadkach ciężące są tak znaczne, iż często do ich pokrycia ostatnich wymagają wyteżeń, a czasem kapitał zakładowy gospodarstwa nadwężają. Choć w części zapobiedz takim klęskom, jest obowiązkiem legislacyi i zasadą dobrego gospodarstwa krajowego. Jako jeden ze środków zaradczych przedstawia nam się udział w towarzystwach cywilnych, przez to i ten cel osiągniemy że w dużo krótszym czasie, niż to możebnym jest przy konkurencyi, postawiony może być budynek, a przez to i służba Boża i nauka szkolna stosunkowo krótszej doznają przerwy.

Z tych przyczyn wyrzekamy w projektach, które tu przedkładamy % przymus do zabezpieczenia od ognia budynków kościelnych, parochyalnych i szkolnych, a policzając premie asekuracyjne między koszta utrzymania tychże budynków, nieznacznie pomnażamy te koszta, a zabezpieczamy fundusz odbudowania na wypadek pożaru.

Wydział krajowy wnosi więc:

„Wysoki Sejm raczy przyjąć powyższe ustawy.“

Marszałek krajowy:

Leon Xiążę Sapięha m. p.

Członek Wydziału krajowego:

Oktaw Pietruski m. p.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Xięstwa Krakowskiego.

W Lwowie dnia 31. Października 1865.

THE HISTORY OF THE

... of the ... and ...

CHAPTER I

The first part of the ...

CHAPTER II

The second part of the ...

P r o j e k t

Wydziału krajowego do ustawy dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem,

dotyczącej

zabespieczenia od ognia budynków kościelnych i parochyalnych w parafiach wyznania katolickiego.

Zgodnie z uchwałą Sejmu krajowego Mezo Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem zozporządzam, jak następuje:

§. 1.

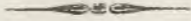
Wszystkie budynki kościelne i parochyalne, niemniej zabudowania na wolne pomieszkanie organistów i dziaków służące, winne być nieprzerwanie zabespieczone od ognia w Zakładach na ten cel przeznaczonych.

§. 2.

Koszta zabespieczenia takiego należą do kosztów utrzymania, i do nich stosują się przepisy ustawy o konkurencyi kościelnój.

§. 3.

Uzyskane z Zakładu asekuracyjnego wynagrodzenie stanowi pierwszy fundusz odbudowania, a tylko nie pokryta tym funduszem reszta kosztów odbudowania ma być ściągnięta ze źródeł wymienionych w ustawie o konkurencyi kościelnój.

P r o j e k t

Wydziału krajowego do ustawy dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem,

dotyczącej

zabespieczenia od ognia budynków szkolnych.

Zgodnie z uchwałą Sejmu krajowego Mege Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam, jak następuje:

§. 1.

Wszystkie budynki szkół ludowych, jak niemniej zabudowania na wolne pomieszkanie nauczycieli przeznaczone, winne być nieprzerwanie zabezpieczone od ognia w Zakładach na ten cel przeznaczonych.

§. 2.

Koszta zabezpieczenia tego należą do kosztów utrzymania, i do nich stosują się przepisy ustawy o konkurencyi szkolnej.

§. 3.

Uzyskane z Zakładu asekuracyjnego wynagrodzenie stanowi pierwszy fundusz odbudowania, a tylko nie pokryta tym funduszem reszta kosztów zabudowania ma być ściągnięta ze źródeł wymienionych w ustawie o konkurencyi szkolnej.

PROJEKT

Włocławek, dnia 15 marca 1872 r.
Kolegium Komisji

Wobec powyższego, w sprawie...

Wobec powyższego, w sprawie...

1.

Wobec powyższego, w sprawie...

2.

Wobec powyższego, w sprawie...

3.

Wobec powyższego, w sprawie...

Sprawozdanie

Wydziału krajowego, odnoszące się do projektu Instrukcyi dla Wydziału krajowego.

Wysoki Sejmie!

Prawa, Reprezentacyi krajowej przysługujące, do zakresu jej działalności należące, wykonywane być mają albo przez sam Sejm, albo przez Wydział krajowy.

Główne zasady wpływu Reprezentacyi krajowej na sprawy krajowe określa Statut krajowy; bliższe atoli postanowienia względem czynności należących do Wydziału krajowego, tudzież względem sposobu ich załatwiania, pozostawia Statut (§. 32.) Instrukcyi, wydać się mającej przez Sejm krajowy; zaś co się tyczy wpływu na sprawy gminne, równie jak na sprawy podatków cesarskich, ustawom gminnym i podatkowym.

Już w pierwszych chwilach swego istnienia zajął się Wydział krajowy ułożeniem projektu do Instrukcyi, i przedłożył go Sejmowi na posiedzeniu dnia 20. Stycznia 1863. r.

W celu zbadania przedłożonego projektu z grona Sejmu wybrany Wydział specjalny wypracował swój wniosek, który wydrukowany i rozdany PP. Posłom sejmowym, postawiony był na porządek dzienny posiedzenia zapowiedzianego na dzień 9. Lutego 1863.

Jak wiadomo nie przyszło do tego posiedzenia, a sprawa Instrukcyi dla Wydziału krajowego rozbieraną w Sejmie być nie mogła.

W czasie, gdyśmy pierwotny projekt do Instrukcyi dla Wydziału układali, nie mogliśmy korzystać z postrzeżeń i wymiany zdań w dyskusjach Sejmów innych krajów, — pod ówczas bowiem żaden Sejm nie wydał był jeszcze Instrukcyi dla Wydziału krajowego — dziś wszystkie mają sobie wydane przez Sejmy.

Postanowienia naszym pierwotnym projektem objęte, znajdujemy prawie we wszystkich Instrukcyach; wszakże porównanie projektu naszego z uchwalonemi gdzieindziej Instrukcyami wskazało nam niektóre pożądane zmiany; własne dłuższe doświadczenia naprowadziły nas na potrzeby bliższego rozwinięcia stawionych zasad; dość było zatem powodów do zajęcia się przerobieniem pierwotnego projektu, przyczém baczenie mieliśmy oko na najwyższe postanowienia zapadłe w rezolucyach na uchwalone w Sejmach, a wraz z protokołami posiedzeń do najwyższej wiadomości podane Instrukcyje.

Projekt do Instrukcyi dla Wydziału krajowego tym sposobem przerobiony i uzupełniony, przedkłada Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi i czyni wniosek:

„Wysoki Sejm raczy stosownie do postanowienia §. 32. Statutu krajowego, załączonemu % pro-jektowi do Instrukcyi dla Wydziału krajowego przyzwalającą Uchwałą nadać moc obowiązującą.“

Marszałek krajowy:

Leon Xiążę Sapieha m. p.

Członek Wydziału krajowego:

Maurycy Kraiński m. p.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego.

W Lwowie dnia 31. Października 1865.

Projekt

do Instrukcji dla Wydziału krajowego wydać się mającej przez Sejm krajowy stosownie do postanowienia §. 32. statutu krajowego.

Zakres, działalność i sposób załatwiania czynności Wydziału krajowego.

§. 1.

Zakres działalności Wydziału krajowego określa statut krajowy. Bliższe postanowienia względem czynności, należących do Wydziału krajowego, tudzież względem sposobu ich załatwienia, zawiera niniejsza Instrukcja.

§. 2.

Wydział krajowy staranie mieć będzie o utrzymanie całości kraju, oraz praw i swobód krajowi zapewnionych, i winien czuwać nad tem, aby prawomocne uchwały Sejmu w sposób przez Sejm wskazany wykonane zostały.

Jeżeli uchwała sejmowa dla nieprzewidzianych wypadków w sposób przez Sejm wskazany wykonana być nie może, Wydział krajowy mocen jest, jej wykonanie zastosować do okoliczności, i winien to usprawiedliwić przed najbliższym Sejmem.

W nadzwyczajnych i nagłych zdarzeniach, gdzie Wydział krajowy uważałby zakres swojej działalności za niewystarczający, ma tenże obowiązek uczynić u tronu Najjaśniejszego Pana wnioszek, o zwołanie nadzwyczajnego Sejmu krajowego.

§. 3.

W celu zawiadywania majątkiem, funduszami i zakładami krajowymi, które dotąd zostawały pod zarządem bezpośrednim Rządu lub byłego Wydziału stanowego, a podług statutu krajowego pod zarząd Sejmu krajowego przejść mają, Wydział krajowy urządzi kasę, przyjmie urzędników, zaprowadzi księgi rachunkowe i kasowe, tudzież manipulacje likwidatury i kasy krajowej według osobnej instrukcji kasowej.

Akt oddania majątku, funduszków i zakładów krajowych, powinna poprzedzić dokładna likwidacja kas, i sprawdzenie inwentarzy majątków i ruchomości szczegółowych funduszków i zakładów.

Co do całego tego dzieła sporządzi się dokładny protokół, który najbliższemu Sejmowi przedłożony będzie.

§. 4.

Wydział krajowy w czynnościach odnoszących się do fundacyj, pod pieczęą jego zostających, przy-

2

mując za podstawę dokumenta fundacyjne, ściśle zastosuje się do woli fundatorów.

Zmiany co do sposobu wykonywania fundacyj, jakie się okażą potrzebne z powodów jakowych niedokładności lub z braku dokumentów fundacyjnych, tylko za przyzwoleniem Sejmu przedsięwzięte być mogą.

§. 5.

Wydział krajowy czuwa nad ścisłym zachowaniem przepisów wydanych przez Sejm dla krajowych urzędów i zakładów.

§. 6.

Wydział krajowy ułatwia czynności dawnego Wydziału stanowego w sprawach szlachectwa, o ile dotyczą królestwa Galicyi i Lodomeryi i wielkiego księstwa Krakowskiego. (Uchwała Sejmu z dnia 23. Kwietnia 1861. r., zatwierdzona najwyższym postanowieniem z dnia 8. Sierpnia 1861. r.)

§. 7.

Wydział krajowy przedkłada Sejmowi budżet, oraz składa Sejmowi rachunki z przychodów krajowych pochodzących:

- a) z zarządu majątku do kraju należącego, z podatku na cele krajowe i z użycia kredytu krajowego, jako też
- b) z wydatków krajowych zwyczajnych i nadzwyczajnych. (St. kr. §. 18. I. 4. „a i b“.)

§. 8.

Każdoroczny budżet stanowi dla siebie całość odrębną; zatem ani dochody ani rozchody z jednego roku nie mogą być przeznaczone na rok drugi.

Budżet roku bieżącego nie może być obciążany nieobjętymi tymże budżetem wydatkami z lat ubiegłych. Gdy jednak ukończenie spraw przeprowadzonych w ostatnich tygodniach roku administracyjnego, wymaga asygnacyi na budżet tego samego roku, przeto Wydział krajowy jest uprawniony, do wydawania asygnacyj na rachunek budżetu z ubiegłego roku administracyjnego jeszcze przez dwa miesiące po upływie tegoż roku, t. j. do końca Lutego każdego roku. Po upływie tego terminu już żadna asygnacya na rachunek budżetu ubiegłego wydana nie będzie. Asygnacje takie realizuje kasa krajowa aż do końca Marca.

§. 9.

Wydział krajowy nie jest mocen, funduszków krajowych w jakikolwiekby sposób stale obciążać, ani też na wydatki budżetem nie objęte zezwalać; wszakże rozporządza według własnych uchwał kwotami na pewne cele budżetem przeznaczonemi i przez Sejm uchwalonemi.

W nieprzewidzianych wypadkach może Wydział krajowy rozrządzać z dochodu krajowego kwotą nieprzekraczającą rocznie sumy 30.000 złr. w. a. Każdy z tej sumy zrobiony wydatek, winien jest usprawiedliwić przed najbliższym Sejmem.

§. 10.

Sumy na pewną rubrykę (tytuł) budżetem przyznane, nie mogą być użyte na wydatki innej rubryki.

Jeżeli na jaką rubrykę przyznany kredyt dla nadzwyczajnych przyczyn nie wystarczył, poczyni Wydział stosowne kroki ku uzupełnieniu kredytu i usprawiedliwi konieczną tego potrzebę przed najbliższym Sejmem; jeżeli przyznany kredyt nie został wyczerpany, wtedy pozostanie oszczędzenie.

Jeżeli rzeczywista ogólna suma na pokrycie wydatków przeznaczona, przewyższyła rzeczywistą ogólną sumę potrzeb, wynika ztąd czyste oszczędzenie budżetowe. Czystymi oszczędzeniami budżetowymi rozrządza Sejm krajowy.

Jeżeli zaś rzeczywista ogólna suma na pokrycie wydatków przeznaczona, nie dosięgła rzeczywistej ogólnej sumy potrzeb, natenczas wynika deficyt. Na pokrycie wykazanego deficytu zażąda Wydział od Sejmu potrzebnych środków.

§. 11.

Wydział krajowy obowiązany jest rozrządzać na chwilowo niepotrzebną gotowiznę, lokować na prowizję w instytucjach publicznych przy zastrzeżeniu zwrotu w krótkich terminach, nie może zaś przedsięwziąć stałej lokacji rozrządzałnej gotowizny, bez otrzymanego na to zezwolenia Sejmu.

Gotowiznę własności fundacyjnej, przeznaczoną na korzystną stałą lokację, jeżeli dokumenta fundacyjne szczegółowej lokacji nie wskazują, lokować należy w listach zastawnych gal. stan. Towarzystwa kredytowego.

§. 12.

Na corocznie złożone i przez Sejm krajowy sprawdzone rachunki otrzymuje Wydział krajowy absolutorya, o czem zawiadamia dekretemi członków Wydziału krajowego.

§. 13.

W razach opróżnionych miejsc fundacyjnych lub stypendyjnych, do których obsadzenia przysłużył krajowi lub przysługiwało byłym Stanom prawo proponowania kandydatów, przedstawi Wydział krajowy z pomiędzy ubiegających się o udzielenie opróżnionego miejsca, na każde do obsadzenia przypadające miejsce, trzech kandydatów tej Władzy lub tej osobie, której z mocy dokumentu fundacyjnego lub stypendyjnego przysługiwało prawo nominacji.

(§. 27. St. kr.), aspirantom zaś w propozycyi nieuwzględnionym podania ich zwróci.

§. 14.

Wydział krajowy odpowiedzialnym jest przed Sejmem za wszystkie poruczone mu urzędowe czynności.

§. 15.

Przeznaczone pod obrady zgromadzenia sejmowego uchwały Wydziału krajowego, wprowadza na posiedzenie sejmowe członek Wydziału krajowego przewodniczący departamentowi, w którym przedmiot obróbiony został, odczytaniem wraz z motywami uchwały Wydziału; tenże członek w każdym stanie sprawy może zabierać głos i dawać objaśnienie dla popierania wprowadzonej uchwały Wydziału. Jeżeli przy wniesionym na posiedzenie Wydziału krajowego wniosku, referent departamentu przy głosowaniu pozostał w mniejszości, i swoje *votum separatum* założył, natomiast Wydział krajowy może zamianować do wprowadzenia i obrony rzeczy w Sejmie, jednego z pomiędzy członków Wydziału, którzy do większości należeli.

Tak sprawozdawca jako też każdy członek Wydziału krajowego, który do mniejszości należał i swoje *votum separatum* zastrzegł, może w czasie dyskusyi przytoczyć swoje zdanie i jego powody.

§. 16.

Z zamknięciem każdej sesyi, dyrektor kancelaryi Wydziału krajowego odbierze od sekretarzy sejmowych protokoły posiedzeń sejmowych i wszystkie inne sejmowe akta, według prowadzonego u łaski Marszałka protokołu podawczego, i podaje przez protokół podawczy jako jedną całość Wydziałowi krajowemu do dalszego urzędowego użytku.

§. 17.

Rozprawy Sejmu krajowego podaje Wydział krajowy przez Namiestnika do najwyższej wiadomości przy załączeniu protokółów posiedzeń; uchwały zaś i propozycje wymagające najwyższej sankcyi, tą samą drogą według pojedynczych przedmiotów oddzielnie przedkłada.

§. 18.

Na pokrycie pomniejszych wydatków na potrzeby Sejmu i Wydziału krajowego, zaopatruje Wydział krajowy funduszami potrzebnymi podręczną kasę, powierzoną dyrektorowi kancelaryi, który takie wydatki załatwia i zdaje rachunki. (§. 66.)

§. 19.

Wydział krajowy wydaje dla urzędów i zakładów krajowych instrukcje na podstawie zarzysu przez Sejm krajowy uchwalonego.

Wydziałowi krajowemu podlegają urzędnicy i służy pobierający swoją płacę z majątku krajowego, lub też z funduszków pod zarządem reprezentacyi krajowej zostających, i może on wydawać instrukcye także tym urzędnikom rządowym i gminnym, którzy polecane sobie mają załatwienie spraw krajowych, a to względnie pierwszych za porozumieniem się z dotyczącymi władzami rządowymi.

§. 20.

Załatwianie wszystkich czynności Wydziału krajowego odbywa się w sześciu departamentach.

§. 21.

Dla załatwienia swoich czynności, Wydział krajowy przydzielonych ma sobie urzędników i służbę według systemizowanego etatu osób i płac, jako to:

- a) urzędników koncepcyjnych, mianowicie: radców, sekretarzy, koncepcistów, praktykantów;
- b) dyrektora kancelaryi;
- c) urzędników oddziałów pomocniczych, mianowicie:
 1. oddziału maipulacyjnego, t. j. protokołu podawczego, archiwum i expedytury;
 2. oddziału buchalterycznego;
 3. oddziału kasowego;
 4. oddziału budowniczego, nakoniec
- d) odpowiednią liczbę sług.

Oprócz urzędników Wydział krajowy mieć może także aplikantów bezpłatnych.

Cztery wspomniane oddziały pomocnicze, chociaż odosobnione i przeznaczone do oddzielnych czynności, składać będą rzeczywiście tylko jedną kancelaryę pod nazwiskiem „Kancelarya Wydziału krajowego“.

§. 22.

Marszałek krajowy, jako przewodniczący Wydziałowi krajowemu, czuwa nad biegiem czynności ogólnych Wydziału; ma dozór nad wewnętrznym porządkiem; dzieli przedmioty do załatwienia na departamenta; przeznacza z grona wybranych członków Wydziału naczelników pojedynczych departamentów, i dodaje im do pomocy urzędników w miarę potrzeby; przeznacza jednego urzędnika do prowadzenia protokołu obrad Wydziału krajowego; za porozumieniem się z naczelnikiem departamentu porucza urzędnikom wypracowanie szczegółowych przedmiotów; według potrzeby używa jednego lub więcej urzędników do zatrudnień w własnem biurze i przydziela aplikantów do departamentów lub do oddziałów pomocniczych.

Marszałek krajowy.

Członkowie Wydziału krajowego.

Marszałek otwiera i zamyka posiedzenia Wydziału krajowego, przewodniczy na posiedzeniach, ujmuje wnioski w należyłą formę i poddaje je pod głosowanie; sprawdza zapadłe uchwały, i podpisuje wraz z naczelnikiem właściwego departamentu wszelkie expedyce, wyjąwszy indorsaty do stron wystosowane, które mogą być przez dyrektora kancelaryi podpisywane.

§ 23.

Członkowie Wydziału krajowego mają gorliwie pełnić swoje obowiązki w kierunku przez Sejm krajowy wytkniętym; wszyscy, równie jak i ich zastępcy, gdy są w urzędowaniu, mają równe prawa i obowiązki.

Każdy członek Wydziału, przewodniczący departamentowi, ma poruczony sobie bezpośredni nadzór nad przydzielonymi do departamentu urzędnikami konceptowymi i aplikantami, rozdziela pomiędzy nich przeznaczone do departamentu prace, i wskazuje sposób ich załatwienia.

§ 24.

Członek Wydziału krajowego przestaje pobierać płacę, jeżeli dłużej niż jeden miesiąc nie pełni swego urzędowania, wyjąwszy z powodu choroby lub powołania do innej służby przez Sejm lub Wydział krajowy.

§ 25.

Marszałek krajowy obowiązany jest powołać zastępcę do urzędowania w wypadkach §. 13. statutu krajowego przewidzianych, jako też w wypadkach:

- a) jeżeli który z członków Wydziału przeszkodzonym jest w urzędowaniu nad jeden miesiąc;
- b) jeżeliby nawet przy krótszem podobnem przeszkodzeniu, dla braku wymaganej obecności czterech członków (§. 42. st. kraj.), lub też dla zachodzących §. 42. niniejszej instrukcyi przewidzianych okoliczności, ani narady nad ważnymi przedmiotami odbywane, ani uchwały w Wydziale powzięte być nie mogły.

Powołany zastępca urzęduje tak długo, dopóki członek Wydziału, na którego miejsce powołany został, urzędowania nie obejmie.

§ 26.

Zastępca członka Wydziału krajowego pobiera płacę równą płacy członka Wydziału, a to od dnia wstąpienia do Wydziału krajowego, za cały czas zastępstwa, i ma prawo do wynagrodzenia dyjet za czas po dróży i kosztów podróży od miejsca swego zamieszkania do Lwowa i na powrót, stosownie do postanowienia §. 27.

§ 27.

Marszałek krajowy, członkowie Wydziału krajowego, oraz ich zastępcy, oddalający się w celu

swego urzędowania z polecenia Wydziału krajowego za obręb miasta Lwowa, pobierają zwykle sejmowym posłom wyznaczone dyjety za cały czas oddalenia.

W razie pobytu po za obrębem granic kraju koronnego Galicyi i Lodomeryi, oraz wielkiego księstwa Krakowskiego, dyjety liczone będą w podwójnej ich wysokości.

Zwrot kosztów podróży rachowany będzie po jednemu Złr. na milę ze Lwowa do miejsca dokąd wysłany się udaje, i tyleż z powrotem. W podróży najmniej 10 mil na dzień odprawiać, a odstąpienie od tej reguły usprawiedliwić należy. Do miejsc żelazną koleją połączonych, jako zwrot kosztów podróży, którą bez zatrzymania się aż do przeznaczonego miejsca odbyć należy, liczyć się będzie według taryfy kolei żelaznej taxa klasy 1szej, oraz taxa opłaconego pakunku do 60 funtów. Na żądanie może Wydział krajowy asygnować stosowną zaliczkę.

Najdalej w 14 dni po powrocie złożyć należy rachunek dyjet i kosztów podróży Wydziałowi krajowemu, który po zlikwidowaniu nakaze wypłatę przypadającej należności.

§. 28.

Urlopy członkom Wydziału i ich zastępcom udziela do ośmiu dni Marszałek krajowy, dłuższe Wydział krajowy, a podczas posiedzeń sejmowych Sejm.

§. 29.

Wydział krajowy załatwia sprawy :

1. kolegialnie, albo na posiedzeniach, albo obiegowo (circulando);
2. potocznie (currerter).

§. 30.

Posiedzenia zwyczajne odbywać się będą przynajmniej raz na tydzień we dnie przez Wydział krajowy oznaczone.

W razie potrzeby, jako też na żądanie trzech członków Wydziału, winien Marszałek zarządzić posiedzenie nadzwyczajne, i wezwać na nie tak jak na zwyczajne posiedzenia, wszystkich członków i zastępców urzędujących.

Posiedzenia Wydziału krajowego nie są publiczne.

Tylko Marszałek (§. 31.), członkowie Wydziału i ich do urzędowania powołani zastępcy mają głos stanowczy; ci też tylko i urzędnik pióro trzymający zgromadzają się na posiedzenia.

Inne do grona Wydziału krajowego nie należące osoby mogą być przez Marszałka, lub

Posiedzenie Wydziału krajowego.

przez Wydział krajowy dla udzielenia wiadomości i objaśnienia na posiedzenia Wydziału krajowego wezwane.

Rzecz wprowadza na posiedzenie członek Wydziału przewodniczący departamentowi, do którego ona należy; jego obowiązkiem jest, dokładnie wyłuszczyć przedmiot który wnosi, co do okoliczności stanowczych, i powody zdania swojego wyłożyć, a w razach ważniejszych na piśmie przedstawić.

Marszałek kieruje obradami, a wysłuchawszy referenta, otwiera dyskusję, i daje głosy w porządku, w jakim członkowie głosu zażądają.

Każdy z członków Wydziału może za danym sobie od Marszałka głosem czynić uwagi i stawiać wnioski i poprawki.

Gdy już żaden z członków nie będzie miał do przedstawienia uwag, lub Wydział uchwali zamknięcie dyskusji, wtedy Marszałek po wysłuchaniu zapisanych głosów i sprawozdawcy, któremu ostatni głos należy, zamyka dyskusję i rzecz przedstawia do głosowania w ten sposób, iż najpierw poprawki i wnioski najwięcej od wniosku sprawozdawcy oddalone, pod głosowanie poddaje.

Jeżeli wniosek składa się z kilku ustępów, wtedy Marszałek może go poddać pod głosowanie ustępami; za uchwałą zaś Wydziału uczynić to jest obowiązany.

Członkowie Wydziału na posiedzeniach miejsce zabierają i głosują według starszeństwa wieku.

§. 31.

Uchwała zapada według wniosku, za którym oświadczyła się bezwzględna większość głosujących członków Wydziału. Marszałek nie głosuje, jednak przy równopodzielonych zdaniach ma on głos rozstrzygający, i wtedy zdanie do którego się skłania, staje się uchwałą.

Żaden z obecnych członków Wydziału nie może się uchylać od głosowania, wyjąwszy w przypadkach instrukcją przewidzianych. (§. 42.)

Powzięta nad pewnym ustępem wniosku uchwała, staje się podstawą dalszego nad tymże wnioskiem głosowania dla tych także głosujących, którzy do niej nie przystąpili.

§. 32.

Po zapadłej uchwale nie można wotum swego cofnąć. Na żądanie przynajmniej trzech członków Wydziału, winien Marszałek przedmiot uchwalony jeszcze raz poddać pod obrady.

§. 33.

Każdy członek Wydziału jest jako referent za dokładne wyjaśnienie rzeczy i powodów swego

zdania odpowiedzialnym, niemniej za skutki błędu, w jaki Wydział krajowy wprowadził.

§. 34.

Przy każdym posiedzeniu prowadzony będzie protokół obrad, zawierający w sobie spis osób obecnych i numera podań przez pojedynczych referentów do narady przedstawionych, dalej spis czynionych wniosków, głosowania i powziętych uchwał, a przy ważnych przedmiotach spisać należy krótki wyciąg dyskusyi.

Jeżeli uchwała przeciw zdaniu referenta zapadła, lub jeżeli który z głosujących zażąda aby jego odrębne zdanie zapisane zostało, wtedy okoliczność ta w protokóle zanotowaną będzie. Protokół odbytego posiedzenia podpisze Marszałek i urzędnik pióro prowadzący.

Wyciągi z protokółów posiedzeń, z wyjątkiem części tyczącej się spraw osobistych, podane będą do powszechnej wiadomości (§. 70.). — Wydział krajowy wstrzymać może ogłoszenie, jeżeli to w interesie kraju za potrzebne uzna, lub jeżeli bieg sprawy ostatecznie załatwiony nie został.

Protokoły posiedzeń jako też załączniki mogą być odczytywane przez posłów sejmowych.

Wnioski przygotowane do Sejmu może Wydział krajowy przysyłać pośtom sejmowym.

§. 35.

Przeciw wnioskowi referenta zapadłe uchwały (contra-vota) wypracuje na referacie wraz z powodami urzędnik na posiedzeniu pióro trzymający i wymieni członków Wydziału, którzy za, a którzy przeciw zdaniu referenta głosowali; wszakże tym sposobem zapadłe uchwały, przejrzone przez pierwszego przeciwko zdaniu referenta oświadczającego się członka Wydziału, podpisem tegoż i Marszałka krajowego stwierdzone będą. Odmienne zdania pojedynczych głosujących, tylko na ich wyraźne żądanie z wyszczególnieniem w krótkości powodów na referacie zapisywane będą.

Jeżeli głosujący którzy się zdaniem różnili oświadczyli, iż zdania swe chcą własnoręcznie napisać, natenczas im w tym celu referat z exhibittem, alegatami i aktami poprzedniczymi udzielony będzie.

§. 36.

Marszałek może wypracowany wniosek udzielić obiegowo (circulando, okólnikiem) członkom Wydziału dla głębszego zbadania rzeczy, i odroczyć wprowadzenie sprawy na następne posiedzenie.

§. 37.

Wnioski do ustaw i ogólnych przepisów,

Koreferaty.

winne być wszystkim członkom Wydziału przed wprowadzeniem na posiedzenie do zbadania udziałane.

§. 38.

Marszałek ma prawo w poszczególnych wypadkach przeznaczyć koreferenta.

Jeżeli przedmiot odnosi się także do spraw przydzielonych innemu departamentowi, natenczas naczelnik departamentu któremu przedmiot ten przypadł do załatwienia, wezwie do koreferatu naczelnika departamentu z którym styczność przedmiotu zachodzi.

W razach koreferatu, referent udziela wypracowany wniosek koreferentowi, który albo się nań zgodzi, albo też oddzielny wniosek wypracuje, poczem dopiero referent w przytomności koreferenta rzecz wprowadza na posiedzenie.

§. 39.

W rzeczach wymagających nagłego załatwienia, Marszałek zarządzić może głosowanie obiegowe, a w takim razie członkowie Wydziału głosy swoje na referacie zapiszą.

§. 40.

Marszałek krajowy za porozumieniem się z Wydziałem krajowym postanowi, które załatwienia spraw wypływające z powziętych już uchwał Wydziału krajowego, a dotyczące się tylko wyjaśnień, przesyłek aktów lub odpisów, jako też innych podrzędnych czynności, i nie zawierające w sobie żadnej decyzji co do istoty przedmiotu, mogą odbywać się potocznie (currenter), wszakże pod odpowiedzialnością własną Marszałka i referenta.

§. 41.

Przedmioty tak obiegowo jako też potocznie załatwione, na najbliższem posiedzeniu ustnie przez referenta podane będą do wiadomości Wydziału, i okoliczność ta do protokołu posiedzeń zaciągnięta zostanie (§. 34.).

§. 42.

Ani Marszałek krajowy, ani też członek Wydziału, nie może brać udziału w czynnościach i sam się wyłączać powinien we wszystkich wypadkach, kiedy przychodzą do załatwienia sprawy prywatne, które się tyczą jego własnej osoby, jego żony, krewnych i powinowatych włącznie do czwartego stopnia według rachuby prawa cywilnego austriackiego, przybranych rodziców, dzieci lub pupilów, dłużników i wierzycieli, jako też takie sprawy prywatne, gdzieby jako pełnomocnik występował.

W takich przypadkach Marszałek zdaje przewodnictwo swojemu zastępcy (§. 11. stat. kraj.),

Obiegowe załatwienie spraw.

Potoczne załatwienie spraw.

Wyłączanie się od załatwienia spraw.

członkowie Wydziału zaś zdają załatwienie sprawy Marszałkowi krajowemu, który poruczy je innemu członkowi Wydziału.

§. 43.

W ogóle każdy exhibit do załatwienia członkowi Wydziału poruczony, będzie mieć referat dokładnie wypracowany.

Wypracowaniem załatwienia zajmie się w departamencie albo przewodniczący temuż członek Wydziału sam, albo poleci takowe urzędnikowi conceptowemu swego departamentu.

Exhibita oznaczyć należy na lewej przedziałce w górze referatu, o ile się tyczą przedmiotów przeznaczonych do narady, słowami „na radzie dnia (datum)“, exhibita zaś obiegowo załatwiać się mające, słowem „obiegowo“ oraz na prawej przedziałce referatu, liczbą bieżącą exhibitu i datą, kiedy do protokołu podawczego wniesiony został. Na prawej przedziałce referatu streścić należy w krótkości przedmiot exhibitu (ekstrakt).

Referent treścią podania dokładnie przejąć się powinien, na akta poprzednicze, na prawa i postanowienia, które się zastosować dadzą, względnie mieć należyty będzie, i rzecz poniżej ekstraktu wyłoży i zdanie swoje na lewej przedziałce napisze.

W skreślonej treści rzeczy należy żądanie strony lub wdającej się władzy, powody na których to żądanie oparte, okoliczności stanowe za rzeczą lub przeciw niej mówiące, uchwały które dawniej zapadły, jasno, zwięźle, bez niepotrzebnej rozwlekłości, a jednak tak obszernie wyłuszczyć, ażeby żadna stanowcza okoliczność pominięta nie była, poczem referent skreśli swój wniosek z powodami.

Jeżeli rzecz jest prosta, już z treści zrozumiała, zasięgnięcie opinii którego z oddziałów pomocniczych nie potrzebne, a zastosowanie właściwego prawa lub postanowienia żadnej wątpliwości nie podlega, natenczas referent bez bliższego wykładu conceptu załatwienia ułoży; jeżeli zaś do załatwienia rzeczy i aktów, lub zastosowania praw i rozporządzeń uwagi będą potrzebne, takowe na prawej przedziałce referatu pod ekstraktem domieszczone być mają, poczem dopiero do wypracowania conceptu expedycji przystąpić należy.

Załatwienie exhibitów któreby w archiwum pozostawać miały, może być spisane na samychże exhibitach.

§. 44.

Jeżeli przedmiot exhibitu odnosi się do czynności poruczonych oddziałom pomocniczym, referat

wraz z exhibitem, alegatami i aktami poprzedniczymi, w osobny arkusz włożony, odsyła się z książką w tym celu utrzymywaną do właściwego oddziału z odpowiednim wezwaniem.

Po zwróceniu exhibitu przez oddział pomocniczy, referent przy exhibitach potocznych, jeżeli zgadza się z sprawozdaniem oddziału pomocniczego, wypracuje concept załatwienia i dalej podług §. 46. postąpi; jeżeli zaś ze zdaniem oddziału pomocniczego się nie zgadza, zarówno jak przy wszystkich na posiedzenia rady przeznaczonych exhibitach, swoje zdanie pod sprawozdaniem oddziału pomocniczego napisze i na radę wniesie.

§. 45.

Na posiedzeniu członek Wydziału wnosi przedmiot, wykładając stan rzeczy ustnie lub na piśmie, poczem odczyta zdanie oddziałów pomocniczych, i zakończy dokładnie wyrażonym wnioskiem do uchwały.

§. 46.

Przewodniczący departamentowi członek Wydziału krajowego odpowiada za zgodność expedycji z uchwałą i właściwą jej formę; ma przeto przejrzeć concept expedycji przez urzędnika conceptowego swego departamentu wypracowany, uchybienia w wyrazach lub w texcie poprawić, i takowy podpisać nawet w takim razie, jeżeli uchwała przeciw jego wnioskowi zapadła; poczem concept wraz z dotyczącymi aktami poprzedniczymi przedłoży Marszałkowi do rewizji i aprobaty.

§. 47.

Marszałek rozbiera concept expedycji, żąda w razie wątpliwym wyjaśnienia od członków Wydziału, poprawia uchybienia w stylizacji i udziela wtedy tylko swego „expediatur“, gdy wszystko znalazł w porządku; poczem exhibit i referat z alegatami i poprzedniczymi aktami idzie na ręce dyrektora kancelaryi do expedytury.

§. 48.

Jeżeli Marszałek znajduje concept expedycji niezgodnym z uchwałą, regulaminem lub instrukcją, a referent na przerobienie lub poprawkę przez Marszałka proponowaną nie zgadza się, natenczas odsyła Marszałek rzecz do decyzji Wydziału krajowego.

Równie może Marszałek exhibit który jako potoczny uważa, do wniesienia na radę przeznaczyć.

§. 49.

Co do formy posiedzeń, powzięcia uchwał i załatwiania przedmiotów odnoszących się do czynności Wydziałowi krajowemu jako komisji nad-

Sprawy tyczące się gal. stan. Towarzystwa kredytowego.

zorczej gal. stan. Towarzystwa kredytowego przekazanych, Wydział krajowy zastosuje się do regulaminu i instrukcyi dla tejże komisji przepisanym.

§. 50.

Wydział krajowy znosi się z władzami jemu nie podrzędnymi przez odezwy, używając intytulacyi „Światne“; w pisemnych poleceniach do oddziałów pomocniczych używa formy rozporządzeń.

Od stron i podwładnych mu władz z którymi przez dekreta koresponduje, otrzymuje Wydział prośby i relacye.

§. 51.

Używana przez Wydział krajowy pieczęć mieć będzie w tarczy herb Galicyi i w koło tegoż napis: „Wydział krajowy królestwa Galicyi i Lodomeryi, wraz z wielkiem księstwem Krakowskim“.

§. 52.

Exhibita i referaty zawierające w sobie wyrachowania jakiegokolwiek rodzaju, referent udzieli buchhalterowi przed zreferowaniem do zdania sprawy, a po zreferowaniu do sprawdzenia rachunku.

Wszelkie polecenia do kas będą udzielane do widzenia buchalterowi, celem zanotowania lub zaciągnięcia takowych w przeznaczony księdze.

§. 53.

W celu przyjmowania poborów lub uiszczenia wydatków, wydawane do kasy krajowej polecenia czyli asygnacye zawierać mają:

- a) liczbę bieżącą dziennika podawczego;
- b) polecenie do kasy krajowej;
- c) dokładne oznaczenie przedmiotu i osoby, która ma coś wypłacić lub odebrać;
- d) ilość gotówki lub wartość pieniężną wyrażoną cyframi i słowami;
- e) tytuł należytości;
- f) warunki, pod jakimi uiszczenie skutecznić należy, i czas tego uiszczenia, z oznaczeniem następstw w razie niedotrzymania terminu;
- g) orzeczenie, czy wypłatę skutecznić należy jednorazowo, czyli też peryodycznie, i w jakich terminach lub ratach;
- h) oznaczenie funduszu lub gałęzi gospodarstwa którego sprawa dotyczy, a jeżeliby skuteczniczenie za pośrednictwem innej kasy przeprowadzone być miało, wymienienie tej kasy;
- i) oznaczenie rubryki wpisu z wyszczególnieniem, czy rzecz dotyczy obrotu lat ubiegłych, czy też bieżącego roku, nakoniec
- k) zadekretowanie Wydziału i dzień wydania asygnacyi (datum).

Korespondencye.

Pieczęć.

Kasa i Buchhalteryja krajowa.

Każda asygnacya do kasy wydana, tudzież wszystkie rozporządzenia Wydziału krajowego, dotyczące się jakiegobądź do ksiąg kasy krajowej uskutecznić się mającego wpisu, podpisane będą przez Marszałka lub jego zastępcę, przez referenta i przez buchhaltera.

§. 54.

Wszelkie pobory i wydatki kasy krajowej, jako też wpisy do ksiąg kasowych, uskutecznia kasa tylko za bezpośredniem rozporządzeniem Wydziału krajowego.

§. 55.

Kasa i buchhalteryja krajowa zostają ciągle pod szczególnym nadzorem członka Wydziału przez Marszałka wyznaczonego.

§. 56.

Członek Wydziału, któremu Marszałek powierzył nadzór kasy i buchhalteryi, lub jakie oddzielne zatrudnienie przy rewizyi kasy, przy losowaniu i t. d., winien zająć się pilnie i punktualnie tem zatrudnieniem, zachowując się ściśle podług prawideł instrukcyą przepisanych.

§. 57.

Członek Wydziału nadzór kasy utrzymujący będzie miał sobie oddany klucz jeden od skrzyń pod potrójnym kluczem zostających, które inaczej ani otwierane ani zamykane być nie mogą, jak w obec tych urzędników, którym klucze są powierzone. Może on ilekroć chce być obecnym przy codziennem obrachowaniu i sprawdzeniu, czyli przychód i wydatek należycie został w dzienniku kasowym zapisany, i czyli gotowizna kasy porządnie jest przechowana: obowiązany zaś jest, ostatniego dnia w tygodniu tej czynności kasowych urzędników być przytomnym. Ma on jak najczęściej różnemi czasy znajdować się w kasie, na postępowanie urzędników z interesentami uważać, w księgi ile mu się stosownem zdawać będzie wglądać, względem wszystkiego o czém dowiedzieć się chce, wyjaśnienia żądać, i w ogólności nieprzerwaną utrzymywać wiadomość o regularnem sprawowaniu kasy. Równie ma prawo buchhalter, ile razy uzna za potrzebne, w księgi kasowe wglądać i z nich wypisy robić. Naostatek Marszałek i członkowie Wydziału mają wolny wstęp do kasy, winni na urzędników bacznie mieć oko, mogą w księgi wglądać, wyjaśnienia wymagać a nawet zarządzić, aby kasę natychmiast obrachowano.

§. 58.

Najmniej raz w każdym kwartale przedsięweźmie Wydział krajowy rewizyę (skontrowanie) kasy krajowej.

W innym także czasie za uznana tego potrzebą, albo gdy oddalenie na zawsze lub do czasu którego z wyższych urzędników kasy będzie do tego powodem, może być kasa rewidowana. Komisję rewidującą stanowi zwyczajnie, oprócz członka Wydziału który nadzór kasy na sobie powierzony, dodany mu drugi członek Wydziału i jeden urzędnik buchhalteryi. Polecenie rewizyi wydaje Marszałek krajowy albo z własnego popędu, albo na żądanie chociażby jednego członka Wydziału. Sposób odbywania rewizyi objęty jest osobną dokładną instrukcją.

W protokóle tej czynności wytknąć należy wszystkie postrzeżone niedokładności, albo też zapisać, że wszystko podług przepisów i w porządku się znajduje. Protokół ten podpiszą wszyscy przy rewizyi urzędujący, i Wydziałowi krajowemu przedłożą, a ten zajmie się roztrząsaniem sprawozdania i wyda stosowne polecenia.

§. 59.

Rachunkowością funduszów pod zarządem Wydziału krajowego zostających, trudni się oddział buchhalteryczny.

§. 60.

Po upływie każdego roku, rachunki kasy krajowej jako też kas, jakieby dla szczegółowych funduszów lub zakładów pod zarządem Wydziału krajowego zostających istniały, oddane będą buchhalteryi w terminie osobną instrukcją oznaczonym do ścisłego zbadania i sprawdzenia.

W razie, gdy rachunki są bez żadnej chyby, uczyni buchhalteryja do Wydziału krajowego wniosek na udzielenie odprawy (absolutoryum). W razie zaś dostrzeżonych uchybień, wytknie takowe buchhalteryja, a Wydział krajowy zażąda od składających rachunki potrzebnych wyjaśnień lub sprostowań. Po zupełnem wyjaśnieniu wytkniętych uchybień, nastąpi ostateczne załatwienie rachunków, odprawą przez Wydział krajowy wydaną, którą to odprawą składający rachunki od odpowiedzialności za czas dotyczący uwolnieni zostają.

§. 61.

Buchhalter prowadzi księgę główną, która będzie podstawą rocznych rachunków, i która nie tylko bilans majątku każdego funduszu okazuje, ale jest także obrazem wszelkich operacyj.

Cenzurowanie rachunków jest także rzeczą buchhaltera.

Zadaniem cenzurowania jest sprawdzenie, czy składający rachunki powierzonymi sobie wartościami rzetelnie zarządzał. Służyć będą ku temu pierwsze wpisy i dokumenta, które jako alegata dołączono.

§. 62.

W ogóle kasa i buchhalteryja krajowa nie korespondują ani ze stronami, ani z władzami.

Wszelkie podania bezpośrednio do nich nadchodzące, odsyłają do protokołu podawczego Wydziału krajowego. Od tego pravidła wyjątek tylko w wypadkach szczegółowemi instrukcyami przewidzianych zrobiony być może.

§. 63.

Wydział krajowy na posiedzeniu zebrany, obsadza urzędy i mianuje urzędników i sługi, którzy dla niego lub dla pojedynczych gałęzi administracyi przez Sejm na etacie zanieszczeni zostali, tudzież przyjmuje bezpłatnych aplikantów.

Obsadzenie posad może Wydział krajowy na mocy powziętej uchwały wstrzymać, jeżeli je uzna niepotrzebnem.

W nagłych czynnościach będzie mógł powiększyć liczbę pracujących sił przybraniem tymczasowych urzędników lub pisarzy dziennych, za stosownem wynagrodzeniem.

§. 64.

Przepisy względem powołania urzędników i sług krajowych na przeznaczone im posady, względem ich obowiązków służbowych, ich poborów i przysługujących im praw, oraz warunkowo otwartych dla nich widoków, względem skutków w razie przeciwnego przyjętym obowiązkom ich zachowania się w służbie, względem postępowania przeciw w tej mierze wykraczającym, uakonieć względem rozwiązania węzła służbowego, są przedmiotem osobnej ustawy.

§. 65.

Dyrektor kancelaryi jest bezpośrednim przełożonym oddziału manipulacyjnego, trudni się wewnętrznem urządzeniem, i czuwa nad przepisaniem porządkiem kancelaryi Wydziału krajowego.

§. 66.

Dyrektor kancelaryi poruczony sobie ma nadzór nad lokalnościami, sprzętami i książkami Sejmu i Wydziału krajowego; on utrzymuje inwentarze tych przedmiotów; zarządza materiałami, rekwizytami i drukami kancelaryjnymi, oraz wydatkami na pomniejsze administracyjne potrzeby Sejmu, i Wydziału krajowego; zdaje rachunki tak z zasobów jego nadzorowi powierzonych, jako też z zaliczek otrzymanych w celu pokrycia pomniejszych wydatków.

Na usprawiedliwione rachunki otrzymuje on corocznie absolutoryum z Wydziału krajowego.

§. 67.

Wydział krajowy od czasu do czasu rozpo-

Urzednicy, aplikanci i sludzy krajowi.

Dyrektor kancelaryi.

rządzi, jakie wydatki Dyrektor kancelaryi bez dalszego odwołania się, jakie tylko za zgodą członka Wydziału zajmującego się sprawami wewnętrzej administracyi, jakie nakoniec za przyzwoleniem Wydziału krajowego załatwiać mocen będzie.

§. 68.

Kontrola nad kasą podręczną i nad wszelkimi zapasami pod zawiadywaniem dyrektora kancelaryi zostającymi, należy do naczelnika departamentu spraw wewnętrzej administracyi.

Rewizye zwyczajne i nadzwyczajne zarządza Wydział krajowy lub Marszałek.

§. 69.

Blizsze instrukcyje służbowe urzędnikom i sługom Wydziałowi krajowemu przydzielonym, lub dla pojedynczych przedmiotów administracyjnych ustanowić się mającym, wyda Wydział krajowy.

§. 70.

Dopóki Wydział krajowy nie będzie miał własnego organu, wszelkie od niego pochodzące ogłoszenia podawać będzie do powszechnej wiadomości przez urzędową gazetę Lwowską, w języku krajowym wychodzącą.

§. 71.

St. J. J.

Zmiana składu Wydziału krajowego.

Przy zachodzącej zmianie Wydziału krajowego, czy to w skutek upłynionego normalnego peryodu sejmowego, czy też wcześniejszego rozwiązania Sejmu (st. kr. §. 6), ustępujący Wydział krajowy oddaje protokółarnie wstępującemu w urzędowanie Wydziałowi wszelkie zasoby kasy krajowej, na drodze wspólnie przedsięwziętej rewizyi (skontrowania) teje kasy, i obopólnego potwierdzenia w księgach kasowych; zasoby w sprzętach i materiałach kancelaryjnych, za pomocą sprawdzenia inwentarzy i obopólnego potwierdzenia zapisów ksiąg rachunkowych; archiwum i niezalatwione akta, za pomocą również stwierdzonego wyciągu z protokołu podawczego.

Wniosek do Sejmu względem zmiany §. 13. Statutu krajowego.

Wysoki Sejmie!

Przedkładając Wysokiemu Sejmowi projekt Instrukcyi dla Wydziału krajowego do zbadania i nadania mu mocy obowiązującej, pozwala sobie Wydział krajowy zwrócić Wysokiego Sejmu uwagę na postanowienia Statutu krajowego, odnoszące się do zastępstwa Członków Wydziału krajowego, które niekorzystnie wpływają na urzędowanie Wydziału krajowego.

Względem składu Wydziału krajowego stanowi Statut krajowy w §. 12.:

„Z grona Sejmu wybranym będzie jeden z Członków Wydziału krajowego przez Posłów klasy „wielkich posiadaczy gruntowych (§. 3. I.), jeden przez Posłów klasy wyborców miast i Izb handlowych i przemysłowych (§. 3. II.), a jeden przez Posłów klasy wyborców gmin wiejskich. (§. 3. III.)“

„Dalszych trzech Członków Wydziału krajowego wybierze pojedynczo całe Zgromadzenie Sejmowe „z łona swego.“

Zaś co do Zastępców Członków Wydziału krajowego wyraża się Statut krajowy w §. 13.:

„Dla każdego Członka Wydziału Sejmowego wybrany będzie Zastępca tym sposobem, jak to „w powyższym paragrafie wskazano.“

„Jeżeliby kto z Członków Wydziału, podczas gdy Sejm nie jest zbrany, ze świata zszedł, wystąpił, lub na dłuższy czas w sprawowaniu interesów Wydziału dotyczących, przeszkodzonym był, zająć „powinien miejsce jego ten Zastępca, który do zastąpienia onego Członka Wydziału wybranym jest.“

Zdarzają się wypadki, jak tego doświadczyliśmy, że mimo instytucyi Zastępców niepodobna było z niej korzystać, właśnie bowiem w chwili potrzeby, tak Członek Wydziału, jakoteż jego Zastępca przeszkodzeni byli w urzędowaniu, łatwo zachodzić mogą wypadki, że dla nieobecności rzeczywistych Członków Wydziału w chwili, gdy ich Zastępcy w Radzie Państwa zajęci lub chwilowo przeszkodzeni są, tok czynności Wydziału, już dla tego samego cierpiećby musiał, iż stanowcze Uchwały dla braku czterech Członków nie mogłyby być powzięte.

Tę niedogodność dałoby się zupełnie zapobiedz, jeżeliby Marszałek krajowy był upoważnionym powoływać Zastępców do urzędowania w Wydziale bez względu na osobę zastępującą przeszkodzonego Członka Wydziału; lecz nie można zaprzeczyć, iż przy pozostawieniu Marszałkowi nieograniczonej wolności w wyborze Zastępców mogłaby zwichnięta być ustanowiona dla Sejmu i w składzie Wydziału krajowego przeprowadzona zasada reprezentacyi interesów, mógłby bowiem w miejsce przez Posłów klasy większej posiadłości wybranego, a chwilowo przeszkodzonego Członka Wydziału, powołanym być Zastępca wybrany przez Posłów klasy wyborców miast, lub przez Posłów klasy wyborców gmin wiejskich, albo też odwrotnie, a tém samém zwichniętoby zasadnicze zastępstwo w Wydziale, jednego lub drugiego ciała wyborczego; gdy atoli u nas całe grono sejmowe wybiera trzech Członków Wydziału i tyleż ich Zastępców, toć nie uwłaczałoby bynajmniej wspomnionej zasadzie postanowienie dopuszczające, ażeby w razie przeszkody Członka Wydziału wybranego przez całe Zgromadzenie Sejmowe, zastępować go mógł którykolwiek z trzech Zastępców wybranych równie przez całe Zgromadzenie Sejmowe.

Wprawdzie postanowienie to nie chroniłoby Wydział krajowy od uszczuplenia sił pracujących; ale w wielu wypadkach zapobiegałoby brakowi kompletu w Wydziale potrzebnego do stanowienia uchwał.

Wydział krajowy, powodowany niniejszemi uwagami, pozwala sobie przedłożyć wniosek:

Wysoki Sejm zechce przy zachowaniu postanowienia §. 38. Statutu krajowego, i z zastrzeżeniem najwyższej Sankeyi Jego Ces. Król. Apostolskiej Mości uchwalić; po drugim ustępie §. 13. Statutu krajowego ma być umieszczony jako trzeci ustęp dodatek następującej treści:

„Wszelako Członka Wydziału krajowego, wybranego przez całe Zgromadzenie Sejmowe, może zastąpić Zastępca innego Członka, równie przez całe Zgromadzenie Sejmowe wybranego, jeżeli właściwy ubywający Członka Zastępca także jest przezkoczony.“

Marszałek krajowy:

Leon Xiążę Sapieha m. p.

Członek Wydziału krajowego:

Maurycy Kraiński m. p.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego.

W Lwowie dnia 5. Października 1865.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego, odnoszące się do projektu Ustanowy służby krajowej.

Wysoki Sejmie!

Reprezentacya krajowa, powołana do spółdziałania przy wykonywaniu władzy prawodawczej, ma przekazane sobie Statutem krajowym także czynności administracyjne, wypływające częścią z włożonego na nią obowiązku utrzymania majątku krajowego i zachowania funduszków i Zakładów krajowych, częścią z zakresu działalności i nadzoru Sejmu krajowego w sprawach gminnych i bezpośrednich podatków, jaki osobnemi ustawami i przepisami określony będzie — z tąd wynika potrzeba organizowania właściwych Urzędów krajowych.

Wydziałowi krajowemu, jako zawiadowczemu i wykonawczemu organowi Reprezentacyi krajowej, poruczonem jest Statutem krajowym kierownictwo i kontrola służby urzędników i sług, co odnosi się nie tylko do urzędników i sług przeznaczonych do pomocy Wydziału krajowego, lecz także do urzędników tych Urzędów, którym czynności administracyjne przerzeczonych spraw załatwiać przyjdzie.

Aby tę kontrolę z pożądanym skutkiem wywierać, zachodzi potrzeba określenia stosunku służbowego w ogólności, mianowicie zwierzchnictwa powierzonego Wydziałowi krajowemu i obowiązków podwładnych mu urzędników i sług — a jeżeli Instrukcją dla tegoż Wydziału objęte zostały postanowienia, odnoszące się do uprawnień Wydziału i do sposobu, jaki zachować należy przy obsadzeniu i nominowaniu urzędników (§. 63. Instr.), toćby tam nie były na swoim miejscu szczegółowe przepisy, dotyczące się już wykonywania służby, a jakimi są:

Przepisy względem kwalifikacyi urzędników i sług krajowych do przeznaczonych im posad, względem ich obowiązków służbowych, ich oborów, przysługujących im praw i warunkowo otwartych dla nich widoków, względem skutków w razie przeciwnego przyjętym obowiązkom ich zachowania się w służbie, względem postępowania przeciw w tej mierze obwinionym, nareszcie względem rozwiązania węzła służbowego. Z temi przepisami w ścisłym związku zostają także dalsze normy, względem utrzymania list służbowych urzędników i sług, względem wynagrodzenia kosztów przesiedlenia tychże, nakoniec normy względem dyet i wynagrodzenia kosztów podróży.

Wszystkie te przepisy i normy ujął Wydział krajowy w jedną całość, i ułożył projekt do pragmatyki czyli Ustanowy służby krajowej, przedkłada go wraz z załącznikami Wysokiemu Sejmowi i czyni wniosek: „Wysoki Sejm raczy załączonemu projektowi do Ustanowy służby krajowej przyzwalającą „Uchwałą nadać moc obowiązującą.“

Marszałek krajowy:

Leon Xiążę Sapięha m. p.

Członek Wydziału krajowego:

Maurycy Kraiński m. p.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Xięstwa Krakowskiego.

• We Lwowie dnia 12. Października 1865.

Ustanowa służby krajowej.

I. Oddział.

Ogólne postanowienia.

§. 1.

Ustanowa uniejsza obejmuje przepisy względem kwalifikacyi urzędników i sług krajowych do przeznaczonych im posad, względem ich obowiązków służbowych, ich poborów, przysługujących im praw i warunkowo otwartych dla nich widoków, względem skutków w razie przeciwnego przyjętem obowiązkom ich zachowania się w służbie, względem postępowania przeciw w téj mierze obwinionym, nakoniec względem rozwiązania wezła służbowego.

§. 2.

Postanowienia względem urzędników odnoszą się także i do sług, o ile takowe nie odmiennego dla sług w szczególności w sobie nie zawierają.

II. Oddział.

O kwalifikacyi wymaganej przy obsadzeniu posad służby krajowej.

§. 3.

Do umieszczenia w służbie krajowej wymaga się w ogólności:

1. wieku życia najmniej 18tu a nie więcej jak 40tu lat;
2. nieposzlakowanego życia;
3. nposażenia w potrzebne uzdolnienia i wiadomości, odpowiednie rodzajowi posady.

§. 4.

Dla szczegółowych posad wymaga się:

1. w oddziale urzędników koncepcyjnych, jakoteż od Dyrektora kancelaryi Wydziału krajowego, dowodn nkończonych wszelkich oddziałów kursu prawniczego i złożonych z dobrym postępem wszystkich trzech egzaminow państwowych, a w szczególności od ubiegających się o wyższą posadę, dowodu uabytej urzędniczej praktyki;
2. w oddziale urzędników buchhalterycznych i kasowych dowodu zpełnego ukończenia wyższego gimnazyum albo wyższej szkoły realnej, lub téz akademii handlowej, a to w takich Zakładach, które upoważnione są do wydawania świadectw dla całego państwa ważnych;

- w szczególności ubiegający się o wyższe posady wykazać mają, iż przez dłuższą służbę nabyli dostatecznej praktyki w odpowiednich zawodach, i że są gruntownie obznajomieni z rządowym systemem administracji, kasowości i rachunkowej kontroli;
3. w oddziale technicznych zawodów, dowodu ukończonych z dobrym postępem nauk odpowiednich posadzić;
 4. w oddziale Zakładów naukowych, takich samych dowodów, jakich wymagają przepisy dla posad w podobnych przez Rząd utrzymywanych Zakładach; zaś co do posad w Zakładach naukowych dotąd przez Rząd niezaprowadzonych, oznaczy Wydział krajowy wymagane stosowne uzdolnienie i sposób złożenia potrzebnych dowodów;
 5. w oddziałach manipulacyjnych wymaga się złożenia szkolnego świadectwa ukończonego niższego gimnazjum, lub niższej szkoły realnej i dowodu czytelnego i pięknego pisma; w szczególności ubiegający się o posadę Protokolisty, Expedytora lub Archiwisty oprócz tego wywieść się mają, iż z tokiem służby, którą nadaną sobie mieć zyczą, dostatecznie są obeznani;
 6. kandydaci na bezpłatnych Aplikantów mają złożyć dowód ukończonych wyższych, chociażby nie wszystkich ustępem 1. oznaczonych nauk, oraz wywieść się, iż utrzymanie mają sobie zabezpieczone; przyczem zobowiązać się muszą, iż najmniej przez rok jeden bezpłatnie pracować będą przy Wydziale krajowym;
 7. odźwierni i woźni wywieść się mają ze znajomości czytania, pisania i rachowania.

§. 5.

Od nadania posad w służbie krajowej wykluczone są osoby:

1. które dla czynu stanowiącego zbrodnię, wykroczenie lub przestępstwo, wynikłego z chciwości zysku albo naruszającego publiczną obyczajność, pod śledztwem zostają, albo dla niedostateczności dowodów uwolnione, albo nakoniec winnymi uznane zostały;
2. które przez Sąd za marnotrawców prawomocnie uznane zostały;
3. względnie których majątku konkurs lub postępowanie ugodne ogłoszone, jak długo trwa konkurs lub postępowanie, jakoteż te, które w skutek rozprawy konkursowej lub ugodnej za winne uznane zostały;

4. urzędnicy i słudzy, oddaleni ze służby rządowej, krajowej lub też w Gminie pełnionej, za czyn hańbiący, lub za zaniedbanie służby.

§. 6.

Krewni w linii wstępnej lub zstępnej, jakoteż w linii pobocznej włącznie do trzeciego stopnia, w równym stopniu powinowaci, nie mogą zajmować w służbie krajowej takich posad, na którychby jeden drugiemu był podporządkowany, lub jeden drugiego miał kontrolować.

W razie, jeżeliby powinowactwo w powyżej oznaczonych stopniach między posady już zajmującymi, a w stosunku powyżej nadmienionym zostającym urzędnikami nastąpiło, przeszkoda taka uchyloną być ma według możności przeniesieniem jednego z nich, wszakże bez uszczerbku tak co do jego rangi, jakoteż jego poborów.

Toż samo nastąpić ma, jeżeliby mimo powyższego przepisu, nadanie posady w służbie krajowej z nieuwagi na przepis lub z niewiadomości już było zaszło.

§. 7.

W celu obsadzenia jakiegokolwiek posady należy rozpisać i ogłosić konkurs dla ubiegających się o takową.

Od tej zasady tylko wtedy odstąpić można, kiedy udowodnione uzdolnienie kandydata wszelką daje rękojmię, iż tenże obowiązkom posady zupełnie odpowie, a wątpliwem jest uzyskanie godniejszego kompetenta.

W każdym wypadku atoli na osoby w służbie krajowej zostające, należyty i słuszny wzgląd miany będzie, przyczem wszakże nie tyle na lata służby, ile na okazaną zdolność, doświadczoną gorliwość, pilność i uczciwość uważać należy.

§. 8.

Ubiegający się o posadę w służbie krajowej, w swoich prośbach mają się według możności wywieść z ogólnego i szczegółowego swego uzdolnienia.

W prośbach swoich zawsze wskazać mają, czyli i z którym w służbie krajowej zostającym urzędnikiem są spokrewnieni lub spowinowaceni w sposób i w stopniu przeszkodę w nadaniu urzędu tworzącym (§. 6.), lub też oświadczyć, że podobny wypadek nie zachodzi.

Wydział krajowy może obok uwzględnienia przedłożonych dowodów, także w innej, stosownej drodze zasiągnąć wiadomości o kandydatach w celu osądzenia ich uzdolnienia i zdatności na posady, o które się starają.

§. 9.

Przy obsadzeniu podrzędnych posad w jakim Urzędzie lub Zakładzie krajowym, zasiągnąć należy

4

opinii odnośnego Naczelnika, który swoją propozycję co do obsadzenia uczyni.

§. 10.

Przy wszystkich propozycjach na obsadzenie posad w służbie krajowej należy ułożyć listę ubiegających się o posadę, i tychże podania wraz z siegatami przedłożyć Wydziałowi krajowemu, przedstawiając trzech kandydatów na każdą opróżnioną posadę.

§. 11.

Lista ubiegających się o posadę w służbie krajowej zawierać ma następujące rubryki:

1. Imię i nazwisko, kraj i miejsce urodzenia, czas urodzenia, religia, stan i stosunki familijne;
2. służba obecna i czas, od którego w niej pozostaje, płaca i inne pobory do niej przywiązane;
3. dawniejsza służba, jej czas i połączona z nią płaca, jako też inne pobory;
4. cały czas odbytej służby;
5. uzdolnienie, znajomość języków i inne wiadomości naukowe;
6. pilność i zdatność;
7. zachowanie się;
8. pochwały, remuneracye i inne zasłużone odznaczenia;
9. napomnienia i inne skarcenia;
10. uwaga.

§. 12.

Wydział krajowy nadaje systemizowane przez Sejm posady.

Posady udzielać należy tylko osobom uzdolnionym, a z pomiędzy ubiegających się o nie tylko takiej osobie, która z nich wyszczególnia się zdolnością, wykształceniem naukowym, i która przedstawia się jako najgodniejsza ze względu na dotychczasową swoją służbę i na zaskarżone sobie zasługi.

Osądzenie w tym względzie przysłuży wyłącznie Wydziałowi krajowemu.

§. 13.

Wstępujący w służbę krajową, tudzież dawny urzędnik w nową kategorię służby wstępujący, wykona podczas posiedzenia Wydziału krajowego przed Marszałkiem przysięgę służbową. Wyjątkowo może Wydział krajowy delegować do odebrania przysięgi jednego z swoich Członków.

A.
Po odczytaniu załączonej pod A. roty i złożeniu przysięgi, urzędnik własnoręcznie ją podpisze w księdze na ten cel przeznaczonęj, a dokonane złożenie przysięgi jeden z Członków Wydziału stwierdzi na dekrete nominacyjnym.

Złożeniu przysięgi podrzędnej rangi urzędnika Urzędu lub Zakładu krajowego zwykle obecnym być ma także przełożony odnośnego Urzędu lub Zakładu.

Urzędnik na wyższą posadę posunięty, lecz kategoryi dotychczasowej swej służby niezmienniający, zwykle niepotrzebuje składać nowej przysięgi, atoli w takim razie nastąpi przypomnienie przedtem złożonej przysięgi, któreto przypomnienie wpisane do księgi przysięg, i stwierdzone będzie na dekreście nominacyjnym.

Praktykanci konceptawi dopiero po sześciu tygodniach pełnionej służby składają przysięgę.

B.

Aplikanci złożą przyrzeczenie według roty B.

C.

Urzędnicy buchhalteryzni złożą przysięgę według roty C., kasowi zaś według roty D.

D.

Studzy wykonują przysięgę przed Naczelnikiem Urzędu lub Zakładu, a w Wydziale krajowym przed Członkiem Wydziału zawiadującym sprawami Administracyi wewnętrznej w obecności Dyrektora kancelaryi według roty E.

E.

§. 14.

Przypomnienie przysięgi odbywa się w taki sam sposób jak złożenie przysięgi w obecności Marszałka krajowego na posiedzeniu Wydziału krajowego; wyjątkowo wszakże w obecności z grona Wydziału krajowego w tym celu delegowanego Członka.

Przypomnieniu przysięgi urzędnika podrzędnej rangi obecnym być ma Naczelnik odnośnego Urzędu lub Zakładu krajowego.

§. 15.

Żaden sługa, zwykle także żaden urzędnik wstępujący w służbę krajową, nominacyi na stałą posadę nie otrzyma, zanim w ciągu roku przewizorycznie pełnionej służby niełoży dowodu, iż zachowanie się jego wszelkim warunkom służby odpowiada.

§. 16.

Z dniem złożenia a odnośnie przypomnienia przysięgi poczyna się służba.

§. 17.

Jeżeliby który z urzędników chwilowo przeszkodzonym był, połączoną z jego posadą służbę pełnić, a szczegółowa instrukcyja na takie wypadki nie względem zastępstwa nie postanawiała, powołany będzie w miejsce przeszkodzonego inny urzędnik, który go obok pełnionych własnych obowiązków zastępować ma. Jeżeliby zaś podobne zastępstwo ze względów służbowych miejsca mieć nie mogło, zostanie umyślnie powołany inny urzędnik do sprza-

wowania urzędu w miejsce przeszkodzonego urzędnika na czas trwania przeszkody. (Substytucya.)

Zarządzenie to zawisło od Naczelnika Urzędu lub Zakładu, w którym się podobny wypadek zdarza, jeżeli zastępstwo prawdopodobnie trwać dłużej niema jak dni ośm, w przeciwnym wypadku, lub jeżeliliby zastępstwo już dni ośm trwało, wyda Wydział krajowy stosowne zarządzenie.

Tylko Wydziałowi krajowemu przysługują prawo substytuowania w miejsce Naczelnika Urzędu lub Zakładu urzędnika innego, aniżeli tego, który z mocy instrukcyi powołanym jest do zastępstwa.

§. 18.

W wypadkach substytucyi, substytut nie składa przysięgi służbowej, lecz należy w dekreście nominacyjnym zobowiązać go do tego, co treść przysięgi zawiera.

§. 19.

Wydział krajowy ma prawo, urzędników ze względów służbowych z jednej służby krajowej przenosić na inną, wszakże bez wyrządzenia im uszczerbku co do ich rangi, płacy i innych poborów.

§. 20.

Zamiana posad w służbie krajowej, między urzędnikami dobrowolnie umówiona, zawisła jest od przyzwolenia Wydziału krajowego, a z żądnymi zamiany swoich posad należy postąpić tak, jak gdyby każdy z nich na tę nową posadę nominowany został.

III. Oddział.

● obowiązkach służby.

§. 21.

Wszyscy w służbie krajowej zostający podporządkowani są Wydziałowi krajowemu. Zachować się oni mają z winnym uszanowaniem dla Marszałka krajowego, dla Członków Wydziału krajowego, Naczelników Urzędów i Zakładów, jakoteż dla innych swoich przełożonych, i posłusznymi być winni ich rozporządzeniom służby dotyczącym.

§. 22.

W obcowaniu z współurzędującymi należy zachować zgodę i służbową uprzejmość.

§. 23.

Urzędnicy w służbie krajowej obowiązani są w stycznościach ze stronami zachować się przyzwoicie i uprzejmie.

§. 24.

Każdy urzędnik obowiązany jest sprawować urzędowanie w godzinach urzędowych przez Wydział krajowy przepisanych.

W nagłych działalności Wydziału krajowego czynnościach, jak n. p. w chwilach zwołanego Sejmu krajowego, w czasie Zgromadzenia sejmowego, każdy urzędnik obowiązany jest siły swoje poświęcić wspólniej pracy bez względu na godziny urzędowe.

Wyjawszy wypadki choroby, niewolno zaudemu urzędnikowi bez pisemnego przyzwolenia (urlopu) uchylać się od urzędowania.

W pełnieniu służby chorobą przeszkodzony urzędnik winien natychmiast zawiadomić o tém Naczelnika, lub innego swego przełożonego Urzędu lub Zakładu, w którym służy, a przeciągającą się przez dłuższy czas chorobę świadectwem lekarza udowodnić.

§. 25.

Urlopy dni ośm nieprzekraczające może udzielać Członek Wydziału krajowego urzędnikom swego departamentu, Naczelnicy i przełożeni Urzędów i Zakładów swoim podwładnym urzędnikom, nareszcie Dyrektor kancelaryi Wydziału krajowego sługom Wydziału krajowego.

Urlopy na czas dłuższy udziela Wydział krajowy.

Też same prawidła służą przy udzielaniu urlopów Aplikantom.

Udzielania urlopów zapisywane będą do osobnej księgi.

Niniejsze postanowienia nie odnoszą się do czasu wakacyj, których używają osoby stanu nau czycielskiego w Zakładach naukowych.

§. 26.

Urzędnicy winni w ogólności na każdej po sadzie którą piastują, połączone z nią sprawy i czynności w całej ich rozciągłości według swęj wiedzy, całą siłą i bezprześcanną pilnością załatwiać, przylém odnoszące się przepisy, jakoteż wydane przez przełożonych zarządzenia ściśle zachowywać i swoje prace z możliwym pospiechem i w należywym czasie skutecznie, w urzędzie i po za urzędem moralne życie prowadzić, obok poruczonych sobie czynności zarazem inne zatrudnienia z ich urzędowaniem styeczność mające i takie, które porządek sam, lub też chwilowe zastępstwo innych robotami przecięzonych lub przeszkodę mających urzędników wymaga, za poleceniem bezpośrednio przełożonych z równą ochotą i gorliwością wykonywać, i od żadnej pracy niewyłączać się, którejby zatrudnienia Urzędu lub Zakładu, w którym służą, wymagały, i nie takiego nie czynić, coby zaufaniu ku nim i poważaniu dla nich szkodzić mogło.

§. 27.

Wszyscy w służbie krajowej zostający winni wstrzymywać się od udzielania wiadomości powziętych z ich służbowego stosunku, zwłaszcza jeżeliby na tém cierpieć mógł interes kraju lub strony, a szczególnie w tym razie, jeżeli zachowanie tajemnicy nakazaném im zostało.

§. 28.

Niewspominając już o wypadkach, gdzie publiczny urzędnik dopuszcza się według każdorazowej ustawy karnej zbrodni nadużycia urzędowej władzy; w ogólności winien jest każdy urzędnik w wykonywaniu swej służby wstrzymywać się od pokrzywdzenia stron, od wszelkiego interesowanego lub stronniczego postępowania, i nie wolno mu za swoje urzędowe czynności przyjmować od stron przyrzeczonych lub ofiarowanych darów, ani też zapewniać sobie jakiegokolwiek korzyści.

W wypadkach, w których między urzędnikiem krajowym a stroną zachodzą stosunki pokrewieństwa lub powinowactwa w §. 6. określone, urzędnik winien zdać poruczoną mu do załatwienia sprawę swojemu bezpośredniemu przełożonemu dla przeznaczenia innego urzędnika, któryby takową załatwił.

§. 29.

Każdy w służbie krajowej zostający jest Reprezentacyi krajowej odpowiedzialnym, i obowiązany do zwrotu wszelkiej z jego własnej winy przez naruszenie lub zaniedbanie obowiązku urzędu swojego spowodowanej lub nieochronionej szkody, jaka krajowi albo funduszowi lub Zakładowi, pod zarządem krajowym zostającemu, wyrządzoną została. W wypadkach, gdy szkoda przez kilku wyrządzoną została, rozstrzygają co do odpowiedzialności i obowiązku rękojmi pojedynczych osób, postanowienia §§. 1301. i 1302. ust. cyw.

W celu ściągnięcia zwrotów pozwalają się potrącenia aż do połowy płacy, dodatku na pomieszkanie i płacy emerytalnej urzędników.

Inne urzędników pieniężne pobory z majątku krajowego lub też z funduszków przez kraj administrowanych, mogą być w celu zwrotu wyrządzonej szkody w drodze obopólnego obliczenia wstrzymane bez ograniczenia.

§. 30.

Zabrania się urzędnikom bez uprzedniego przyzwolenia Wydziału krajowego wszelka publikaacya drukiem, lub też innym prawnie za równy drukowi uznanym sposobem, jakichkolwiek wiadomości o ustnych lub pisemnych zajściach służbowych, albo czerpanych z aktów służbowych.

§. 31.

Uboczne zatrudnienia po za urzędem mogą być urzędnikom zezwolone, o ile takowe nie uwłaczają dobrej sławie i godności urzędnika, o ile rodzaj i właściwość ubocznego zatrudnienia nie przynosi uszczerbku służbie, zupełna urzędnika bezstronność na tém nie cierpi, i jeżeli urzędnik dla ubocznego swego zatrudnienia swojej służby ani w części nie zaniedbuje. O czém wszystkiém Wydział krajowy stanowczo orzeka, i jemu jedynie przysługuje prawo zabronienia urzędnikowi ubocznego zatrudnienia.

§. 32.

Każdy w śluby małżeńskie wstąpić zamierzający urzędnik ma zawiadomić o tém Wydział krajowy.

§. 33.

Naczelnicy Urzędów i Zakładów, oraz inni przełożeni starać się będą o stosowny i sprawiedliwy podział prac między podwładnych im urzędników: oni całym tokiem spraw odpowiednio celowi kierują i urzędników w pełnieniu obowiązków służbowych i w ich służbowém zachowaniu się nadzorują; oni przestrzegają scisłego wykonywania przepisów i zastosowania się do wydanych instrukcyj i czuwają nad gruntownóm, ale téż i rychłym załatwieniem spraw; oni odpowiedzialnymi są za całą manipulacyę w Urzędzie lub Zakładzie, a wypadki znacznego zaniedbania lub nadwerężenia służbowych obowiązków, niemniej wypadki, gdzieby mimo poprzedniego napomnienia lub nagany, opieszalszość albo uchybienie obowiązkowi dłużej trwać miało, obowiązani są podać natychmiast do wiadomości Wydziału krajowego.

§. 34.

Naczelnicy Urzędów i Zakładów, jako téż inni przełożeni, odowiązani są z podwładnymi sobie obchodzić się z przyzwoitością, prace ich z sumienną sprawiedliwością osądzać, a zażądane od nich opinie o zdolnościach i zachowaniu się urzędników, w szczególności zaś propozycyę na obsadzenie posad, z scisłą bezstronnością przedkładać.

§. 35.

Każdy Naczelnik Urzędu lub Zakładu ma listę służbową podwładnych mu urzędników utrzymywać, a zawarte w liście służbowej rubryki według scisłej prawdy i sumiennej sprawiedliwości z wszelką możliwą dokładnością zapisywać.

Wydział krajowy utrzymuje listę służbową Naczelników Urzędów lub Zakładów i tychże Zastępców instrukcyą powołanych, nareszcie własnych urzędników.

F.

Dalsze przepisy co do treści i formy list służbowych, niemniej co do sposobu utrzymywania takowych, zawarte są w załączniku pod F.

IV. Oddział.

o prawach na stosunku służbowym opartych.

§. 36.

Urzednicy używają tytułu do nadanej im posady przywiązanego, i rangi, jaka im według następujących postanowień przysługuje:

1. Rangę urzędników w ogólności oznacza przeznaczona dla nich klasa dyet.
2. Pomiędzy urzędnikami jednej i tej samej klasy dyet, używa pierwszeństwa ten, który większą pobiera płacę przywiązaną do jego posady; przy równej płacy, oznacza pierwszeństwo dłuższy czas służby o tejże samej płacy, a przy równym czasie służby, używane przed wstąpieniem na posadę wyższą, pierwszeństwo w służbie.
3. Przy przybraniu urzędnika z innej publicznej służby w służbę krajową, Wydział krajowy przy nominacji oznacza teoz rangę.

§. 37.

Każdemu w służbie krajowej zostającemu należy się:

- a) płaca i
- b) dodatek na pomieszkanie, lub pomieszkanie w naturze, jeżeli jedno lub drugie połączone jest z nadaną posadą.

Urzednicy i słuzy, w wypadkach przeniesienia ich na stan chwilowego lub stalego spoczynku, udzielone sobie mieć będą pensję emerytalną lub zaopatrzenie, a pozostałe po nich wdowy i dzieci, wsparcie.

Prawidła i warunki, podług których urzednicy i słuzy, ich wdowy i dzieci uzyskać mogą prawo do pensji emerytalnych, do zaopatrzenia lub wsparcia, są przedmiotem osobnej ustawy.

Wydział krajowy stanowi o przeniesieniu urzędników i sług na stan chwilowego lub stalego spoczynku, oraz o udzieleniu wsparcia ich wdowom i dzieciom.

Dopóki ustawa emerytalna uchwaloną niezo stanie, Wydział krajowy postąpi w tej mierze według istniejących przepisów emerytalnych dla rządowych urzędników i sług, ich wdów i dzieci, a przypadające należytości te, pochodzące ze służby krajowej, asyguować będzie z funduszu krajowego.

Przy wymiarze pensji emerytalnej, lata pro wizorycznie pełnionej służby doliczone będą do

lat służby stałej, jeżeli między jedną a drugą nie było przerwy.

Przy wymiarze pensyj emerytalnych dla urzędników i sług byłego Wydziału stanowego, którzy wstąpili w służbę Wydziału krajowego, lata odbytej służby przy Wydziale stanowym policzone i postanowienia wydać się mającej ustawy o emeryturze, o ile takowe na ich korzyść wypadną, zastosowane będą.

O ile urzędnikowi, który wstępuje do służby wymagającej wyższego wykształcenia, technicznych wiadomości lub szczególnie wprawy, ilość lat spędzonych w służbie publicznej, lub w ogólności pewna liczba lat przy wymiarze pensji emerytalnej przyznana być ma, stanowi układ między nim a Wydziałem krajowym zawarty; wszakże przy podobnych układach Wydział krajowy dobro tak służby, jakoteż funduszków krajowych, na baczeniu mieć będzie.

§. 38.

Jakie roczne płace połączone są z szczegółowemi posadami, czyli i jakie datki na pomieszkanie, lub też w naturze urzędnikom stosownie do zajętych przez nich posad przysługują, oznacza: etat osób i płac urzędników krajowych przez Sejm zezwolony, jakoteż późniejsze przez Sejm w tej mierze, z zachowaniem praw już nabytych, powzięte uchwały.

§. 39.

Płaca należy się urzędnikowi od dnia złożenia lub przypomnienia przysięgi względnie otrzymanej posady, w wypadkach zaś, gdzie złożenie lub przypomnienie przysięgi niema miejsca, od dnia wstąpienia w obowiązki służby.

Płace roczne wypłacane będą w miesięcznych równych ratach z góry, a z dniem pierwszym miesiąca urzędnik nabywa prawo do płacy za tenże miesiąc.

W wypadku rozwiązania stosunku służby w skutek zapadłej śmierci, podziękowania za służbę, lub też w inny jakikolwiek sposób, pobranej płacy za miesiąc nie tylko że się nie zwraca, ale gdyby nie była pobrana, pobrana być może.

§. 40.

W razie uznanej potrzeby, Wydział krajowy może klęską dotkniętym urzędnikom udzielać zaliczkę, jedną czwartą część ich rocznej płacy nieprzenosząca, którą najdalej w dwudziestu miesięcznych równych ratach ze stałej ich płacy ściągnąć należy. Dopóki udzielona zaliczka nie została ściągnięta, nowa udzieloną być nie może.

Zaliczki, któreby odciąganiem z płacy stałej zwrócone być nie mogły, ściągnięte być mogą z innych poborów, jakieby urzędnicy z krajowych funduszków pobierali, nigdy zaś w wypadkach śmierci, z pensyi, prowizyi lub innych poborów ich wdów i sierót.

§. 41.

Wydział krajowy może urzędnikom, wyszczególniającym się zdolnością, pracowitością i uczciwością, udzielać w miarę uznania zasług remuneracye aż do wysokości dwudziestu procentów ich rocznej płacy.

Wszakże ani urzędnikowi, ani słudze nie wolno, z wyjątkiem postanowienia §. 47., wnosić prośby u udzielenie jakiejbądź remuneracyi. Ogólna, rocznym budżetem na ten cel przeznaczona kwota, w żadnym razie przekroczoną być nie może.

§. 42.

Dodatki na pomieszkanie wypłacane będą z góry w półrocznych równych ratach, a to dnia 1. Kwietnia i 1. Września.

Połączony z posadą dodatek na pomieszkanie należy urzędnikowi od dnia 1^{szym} ustępem oznaczonego, który bezpośrednio po jego nominacyi następuje.

W wypadku rozwiązania stosunku służby w ciągu półrocznego, 1^{szym} ustępem oznaczonego terminu, należy względnie wypłaty, zwrotu lub też późniejszego poboru dodatku na pomieszkanie, zastosować postanowienia w §. 39. co do kwot miesięcznej płacy oznaczone.

§. 43.

Z objęciem Urzędu urzędnik ma prawo do połączonego z jego posadą pomieszkania, jeżeli zajęciem nie jest; w razie zaś, jeżeliby zajęciem było, czy to przez dawniejszego dzierżyciela, lub też przez jego familię, czekać musi na opróżnienie przez miesiąc jeden.

Urzędnik zamieszkujący dodane do swojej posady pomieszkanie, a w razie śmierci pozostała po nim familia, ma obowiązek wyprowadzić się z dodanego pomieszkania najdalej w miesiąc po zgaśnięciu prawa do pomieszkania.

§. 44.

Suspendowany od Urzędu i płacy urzędnik w czasie suspensyi pobiera: połowę swojej płacy, dodatek na pomieszkanie w zupełności, pozostaje też w używaniu dodanego mu pomieszkania w naturze.

§. 45.

Urzędnikowi przeniesionemu, jeżeli przeniesienie nie nastąpiło w skutek jego prośby, należy wynagrodzenie kosztów przesiedlenia według szcze-

G.

gółowych przepisów do niniejszej Ustanowy pod G. załączonych, o ileby takowe późniejszymi uchwałami Sejmu uzupełnione lub zmienione nie zostały.

§. 46.

H.

Prawo do dyet i kosztów podróży oznaczają pod H. załączone do niniejszej Ustanowy przepisy i możliwe późniejsze postanowienia sejmowe.

§. 47.

Urzędnik, substytuujący chwilowo (§. 17.) inną jaką posadę, a to w miejscu swojej posady, niema innego prawa jak tylko do wymierzonej przez Wydział krajowy remuneracyi, jeżeli takowej okaże się godnym ze względu na pomnożone zatrudnienia, na połączonej z substytucją odpowiedzialność i okazaną pilność.

Jeżeli zaś Urzędnik pełnić ma obowiązki substytucyi w innym, aniżeli własną posadą wskazanem mu miejscu, natenczas należą się mu dyety i zwrot kosztów podróży według ogólnej reguły.

§. 48.

Prowizorycznie na posady krajowe nominowani (§. 15.) mają prawo do płacy i poborów z posadą połączonych, za czas trwania prowizorycznej służby; mogą jednak dowolnie być uchyleni z posad i nie mają prawa do emerytury, ani też ich wdowy i sieroty prawa do pensyi lub innych poborów.

V. Oddział.

O skutkach sprzecznego z obowiązkiem zachowania się urzędników w służbie, i o postępowaniu z obwinionymi.

§. 49.

Urzednicy, którzy obowiązki swoje zaniedbują, albo je w jakimkolwiek względzie naruszają, którzy nieobyczajnym postępowaniem sobie albo Urzędowi zakale czynią, albo którzy lekkomyślną rozrzutności dopuszczają się, karani będą:

- a) napomnieniem ustnym;
- b) napomnieniem na piśmie;
- c) napomnieniem ustnym w obec zgromadzonego Wydziału krajowego;
- d) zamknięciem płacy;
- e) odjęciem widoków do posunięcia się na wyższą posadę, lub wyższą płacę, a to na czas oznaczony lub nieoznaczony;
- f) cofnięciem na niższą płacę, lub na podrzędniejszą posadę, nareszcie
- g) oddaleniem od służby krajowej.

Kary wymierza Wydział krajowy według przewinienia, a w wymiarze kary nie jest obowiązany zachować wyznaczonych stopniowania.

§. 50.

Za nieporządek i pomnijsze uchybienia napomina ustnie podwładnych sobie urzędników Naczelnik Urzędu lub Zakładu, lub też ich inny bezpośredni przełożony, jeżeli w następnych §§. srozsze skarcenie nie jest postanowione.

§. 51.

Jeżeli powtórnie przez Naczelnika lub przełożonego dane ustne napomnienie z przyczyny nieprzykładania należytej pilności, nieusprawiedliwionego niejawienia się w Urzędzie, nieuwagi i uchybień w służbie bez szczególnego szkodliwego następstwa, nareszcie w ogólności z przyczyny pomnijszych uchybień przeciw obowiązkowi, nie wywarło pożądanego skutku, niemniej w wypadkach, jeżeli czynności sprzeczne z obowiązkiem, lub zaniedbania, większe przybrały rozmiary, albo szkodliwe pociągnęły za sobą skutki, Naczelnik lub przełożony obwinionego urzędnika zawiadomi o tém Marszałka krajowego albo Wydział krajowy, któryto ostatni wyda zbaczającemu urzędnikowi napomnienie na piśmie, przyczém zagrożone być mogą skutki na wypadek powtórnego zboczenia od obowiązku.

§. 52.

Jeżeli za sprzeczne z obowiązkiem zachowanie się dane było urzędnikowi napomnienie na piśmie pod zagrożeniem skutków na wypadek powtórnego zboczenia od obowiązku, i takowe istotnie powtórzyło się, albo jeżeli zboczenie od obowiązku bardzo znaczne uchybienie znamionowało, lub też znaczną szkodę pociągnęło za sobą, albo nakoniec, jeżeli zboczenie od obowiązku z zamiarem przedsięwzięte było, przyczémby jednak ciężkie, utratę służbowego zaufania pociągające za sobą naruszenie obowiązku urzędowego nie zachodziło, Wydział krajowy, stosownie do przewiny i do wyrządzonej szkody, wymierzy jedną lub drugą karę, w §. 49. od lit. c. do lit. g. włącznie oznaczoną.

§. 53.

Zamknięcie części lub całkowitej płacy, zarządzone w celu zmuszenia urzędnika, aby pewną poręczoną mu czynność służbową uskutecznił, lub też zarządzone w wypadku nieusprawiedliwionego nieuczęszczania przez dłuższy czas do Urzędu, nigdy dłużej nad dwa miesiące trwać nie może.

§. 54.

Usunięcie od służby uchwała Wydział krajowy w następujących wypadkach:

1. jeżeli urzędnik za popełnioną w służbie krajowej zbrodnię nadużycia władzy urzędowej wedle kazdoczesnej ustawy karnej na karę skazany został;
2. jeżeli się dopuścił ciężkiego, utratę służbowego zaufania powodującego przekroczenia obowiązku;
3. jeżeli urzędnik dopuścił się przewinienia przewidzianego w §. 5. pod 1., 2., 3.;
4. jeżeli przy ciągłym z obowiązkiem sprzecznym zachowaniu się użycie środków, w poprzedzającym paragrafie wskazanych, bezskutecznym okazało;
5. jeżeli urzędnik ciągle bez usprawiedliwienia nie jawi się w Urzędzie.

W wypadku tu pod 5. przywiedzionym należy urzędnika powołać do stawienia się w Urzędzie i do należytego pełnienia służby, a to za pomocą do rąk własnych doręczonego, a w razie niewiedomego pobytu za pomorą w urzędowej gazecie ogłoszonego wezwania, pod zagrożeniem oddalenia go ze służby.

§. 55.

Zanim Wydział krajowy przystąpi do wystosowania napomnienia na piśmie (§. 49. ad lit. b.), lub do uczynienia napomnienia w obec zgromadzonego Wydziału krajowego (§. 49. ad lit. e.), przekonać się winien o sprzecznym z obowiązkiem zachowaniu się urzędnika; daną też być ma obwinionemu sposobność do uniewinnienia się.

W wypadkach, gdzie idzie rzecz o użycie jednego lub drugiego środka karcącego, w §. 49. pod lit. d., e., f. i g. wspomnianego, należy przed sięwziąć właściwe śledztwo dyscyplinarne.

W tym celu Marszałek krajowy deleguje komisję złożoną z dwóch Członków Wydziału krajowego i sekretarza, która rzecz rozpoznawszy, urzędnika do usprawiedliwienia się wezwie i śledztwo przeprowadzi, a w razie potrzeby świadków i rzeczoznawców wysłucha.

Akta śledztwa oddane będą Członkowi Wydziału krajowego przez Marszałka wskazanemu, który przy śledztwie nie był czynnym; tenże wniesie sprawę na posiedzenie Wydziału, Wydział zaś wyda wyrok.

Od wyroku Wydziału niema odwołania.

§. 56.

Dyscyplinarnego śledztwa zadaniem będzie, dochodzić istoty czynu zbrodniczego od obowiązku stanowiącego, i winę oskarżonego urzędnika tak co do jej istnienia, jakoteż co do rodzaju i sto-

pnia takowej w ten sposób zbadać i oznaczyć, ażeby w téj mierze odpowiedni i sprawiedliwy powziąć można wyrok.

Dochodzenie ile możności szybkie i w sposób odpowiedni wskazanemu celowi przedsięwziąć, a postępowanie z pominięciem szczególnemi przepisami wskazanych formalności przeprowadzić należy.

§. 57.

Środkiem ku wysłedzeniu czynu, ku dochodzeniu i oznaczeniu winy, są: dokumenta i pisma, naoczne obejrzenie i wywód oględzin, przesłuchanie świadków i znawców w połączeniu z zeznaniem oskarżonego, którego dla uniewinnienia wysłuchać należy.

§. 58.

Dochodzenie i wysłuchanie zwykle odbywa się ustnie, o czém spisać należy wywód słowny; wyjątkowo odbyć się to może także w drodze pisemnej, a według potrzeby, za uczynioném wezwaniem, przez inne władze lub Urzędy.

Oskarżony zupełnie i dokładnie zawiadomiony być ma o występującem przeciw niemu oskarżeniu, o występujących w téj mierze dowodach i poszlakach, przyczém dozwolić mu należy obrony przeciw zarzutom. W celu jego uniewinnienia się przedsięwziąć także należy zażądane przez niego wysłuchania i dochodzenia, o ile takowe nie przedstawiają się jako mniej znaczące i zbyteczne, zaśm jako żądane w celu przeciagnienia sprawy.

§. 59.

Przy osądzeniu, które służy za podstawę wyroku, niewiżąc się scislami prawidłami dowodów, postąpić należy według wolnego przekonania, którego powody, w razie wydania wyroku z Wydziału krajowego, przytoczone być mają.

Jeżeli przewinienie jest tego rodzaju, iż podlega rozpoznaniu władzy karnéj, wówczas akta śledztwa do właściwéj władzy, gdyby ta już uprzednio o tém zawiadomioną nie była, odesłane będą.

§. 60.

Wymierzone kary wskazane w §. 49. pod lit. b., c., d. i e. do listy służbowéj zapisać, a po upływie lat trzech, jeżeliby odpuszczenie wcześniéj nie nastąpiło, wykreślić należy.

Wytknięty tu termin liczy się w wypadkach, jeżeli skarcenie na oznaczony czas nastąpiło, od uzupełnienia tegoż czasu, w innych zaś wypadkach od daty rozporządzenia.

Zapisanie w listę służbową cofnięcia do niższego stopnia płacy, lub na niższą posadę, pozostaje ciągle.

§. 61.

Z ważnych powodów może Wydział krajowy, a w wypadkach nagłych także sam Marszałek natychmiast prowizorycznie urzędnika usunąć od urzędowania i pobierania płacy.

Zarządzone przez Marszałka prowizoryczne usunięcie poda tenże do wiadomości Wydziału ku dalszemu urzędowemu postępowaniu.

§. 62.

Usunięcie urzędnika od Urzędu i płacy (suspendowanie) zarządzić zawsze należy, skoro tenże dla karygodnego czynu uwięzionym został, i rozciąga się na czas trwającego aresztu.

W wypadkach postępowania karnego przeciw urzędnikowi bez aresztowania go, jakoteż w wypadkach dochodzenia dyscyplinarnego z powodu sprzecznego z obowiązkiem zachowania się, niemniej w wypadkach wprowadzonego postępowania konkursowego lub ugodnego, nakoniec w wypadku śledztwa o marnotrawstwo, suspendowanie obwinionego urzędnika zależy w każdym poszczególnym wypadku od oceny Wydziału krajowego.

§. 63.

Jeżeli suspendowany urzędnik w skutek postępowania karnego lub dyscyplinarnego nie został uznany za winnego, należy mu zwrot wstrzymanej części jego płacy, a to za czas suspensyi.

§. 64.

Aplikanci będą za pomnięjsze uchybienia przez bezpośredniego swego przełożonego ustnie napomniani, a za powtarzające się uchybienia lub za przekroczenia oddaleni będą za uchwałą Wydziału krajowego, bez przeprowadzenia śledztwa. *Red. Jag.*

§. 65.

Odźwierni, woźni i słudzy zostają pod dozorem i bezpośrednią władzą Naczelników Urzędów i Zakładów, a w Wydziale krajowym Dyrektora kancelaryi, którzy mogą, gdy tego potrzeba wymagać będzie, usunąć ich tymczasowo ze służby, aż do uchwały Wydziału, do którego równocześnie wniosek mają wystósować.

O stanowczém za karę uchyleniu sług orzeka Wydział krajowy, za poprzedniem śledztwem.

VI. Oddział.

O rozwiązaniu stosunku służbowego.

§. 66.

Stosunek służbowy, oprócz wypadku śmierci, rozwiązuje się w razach:

- a) podziękowania za służbę,
- b) przeniesienia na stan chwilowego lub stałego spoczynku, i
- c) oddalenia ze służby (§. 57.).

§. 67.

Podziękowanie za służbę wymaga przyjęcia ze strony Wydziału krajowego; zanim takowe nastąpi, występujący pełnić ma obowiązki swojej służby.

§. 68.

Kiedy przeniesienie na stan spoczynku nastąpić ma i jak w téj mierze postępować należy, wskazują każdoczesne przepisy emerytalne dla urzędników i sług krajowych.

VII. Oddział.

Zamknięcie Ustanowy.

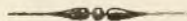
§. 69.

Dochodzenie w drodze prawa jakichkolwiek ze stosunku służbowego pochodzących pretensyj, tak ze strony Reprezentacyi krajowej, jako też ze strony w służbie krajowej zostających, jest wykluczonym, a takie pretensye mogą być przedmiotem załatwienia tylko przez Wydział krajowy.

Wyjątek od téj zasady miejsce ma tylko w tych wypadkach, gdzie rzecz chodzi o zwroty szkody lub antycypacyi od urzędnika należących się krajowi, albo funduszowi lub Zakładowi pod jego zarządem zostającemu, a któreby zwroty nie mogły być ściągnięte z płacy lub innych poborów urzędnika.

§. 70.

Każdy w służbie krajowej zostający, ma uznać niniejszą Ustanowę służbową, jako też w niej powołane szczegółowe przepisy, za obowiązujące go prawidła, i poddać się już z góry uzupełnieniom lub zmianom, jakie w nich przysze Uchwały Sejmowe postanowią.

Rota przysięgi

dla urzędników konceptowych i manipulacyjnych.

Wykonasz Panu Bogu Wszechmogącemu ważną cielesną przysięgę, że Najjaśniejszemu Monarsze, Panu naszemu Najmiłociwyszemu Franciszkowi Józefowi I., Cesarzowi Austryackiemu, Królowi Węgier i Czech, Galicyi i Lodomeryi i t. d., i wszystkim od Niego pochodzącym w Rządzie Następcom wiernym i posłusznym będziesz, że gdy przez nadanie Ci stałej (prowizorycznej) posady N. N. do grona urzędników krajowych przyjętym zostałeś, wedle konstytucyjnych ustaw Monarchii, a w szczególności naszego kraju koronnego, ściśle się zachowywać, Przełożonym swoim przynależne uszanowanie i uległość okazywać, przydzielone przez nich prace i zatrudnienia pilnie i gorliwie wykonywać, papiéry i akta zawsze w należnym porządku utrzymywać będziesz, że do żadnego włożonym obowiązkom przeciwnego kroku ani darowizną, obietnicą, łaską lub niełaską, ani też przyjaźnią lub nieprzyjaźnią uwieść się nie dasz, że owszém wszelką szkodę lub niebezpieczeństwo odwracać, największą korzyść i dobro powierzonego sobie urzędu pomnażać, tajemnice urzędu zachowywać i w ogólności tak się sprawować będziesz, jak na człowieka honoru i wiernego sługę kraju przystoi.

Naostatek przysięgniesz, że z żadnym tajum towarzystwem lub bractwem ani w kraju ani za granicą w związkach nie zostajesz, ani też w podobne związki pod żadnym pozorem nie wdasz się.

Tak jak mi tu przeczytano i ja to wszystko dobrze i dokładnie zrozumiałem, według tego powiniennem i chcę wiernie, poczciwie i pilnie zachowywać się.

Tak mi Boże dopomóż!

Rota przyrzeczenia w miejsce przysięgi
dla Aplikanta.

Zaręczam honorem i uczciwością, że w czasie praktyki urzędowej w Wydziale krajowym, którą teraz rozpoczynam, wedle konstytucyjnych ustaw Monarchii, a w szczególności naszego kraju koronnego, ściśle się zachowywać, Przełożonym moim winne uszanowanie okazywać, polecane mi zatrudnienia dokładnie, pilnie, gorliwie i bezinteresownie załatwiać, postanowienia tegoż Wydziału i polecenia Przełożonych moich odczo wypełniać, tajemnice urzędu wiernie zachowywać, papiery i akta w porządku utrzymywać będę, że żadnych podarunków i korzyści z powodu zatrudnień moich urzędowych czy to bezpośrednio czy pośrednio od nikogo i pod żadnym pozorem nie przyjmę, lecz w ogólności tak się zachowam, jakto przystoi na człowieka, który się kształci na urzędnika krajowego.

Rota przysięgi

dla urzędników oddziału buchhalterycznego.

Wykonasz Panu Bogu Wszechmogącemu ważną cielesną przysięgę, że Najjaśniejszemu Monarsze, Panu naszemu Najmiłociwyszemu Franciszkowi Józefowi I., Cesarzowi Austryackiemu, Królowi Węgier i Czech, Galicyi i Lodomeryi i t. d., i wszystkim od Niego pochodzącym w Rządzie Następcom wiernym i posłusznym będziesz, że gdy przez nadanie Ci stałej (powizorycznej) posady N. N. do grona urzędników krajowych przyjętym zostałeś, wedle konstytucyjnych ustaw Monarchii, a w szczególności naszego kraju koronnego, ściśle się zachowywać, Przełożonym swoim przynależne uszanowanie i uległość okazywać,

(dla buchhaltera) powierzone sobie kierownictwo Oddziału buchhalterycznego sumiennie sprawować, przydzielone sobie wedle instrukcyi służbowej lub szczególnych poleceń Wydziału krajowego prace i zatrudnienia pilnie i gorliwie wykonywać, nad seistém pełnieniem obowiązków służbowych przez podwładnych czuwać,

(dla innych urzędników) przydzielone przez nich prace i zatrudnienia pilnie i gorliwie wykonywać,

(dla wszystkich) papiery i akta zawsze w należytem porządku utrzymywać będziesz, że do żadnego włożonym obowiązkom przeciwnego kroku ani darowizną, obietnicą, łaską lub niełaską, ani też przyjaźnią lub nieprzyjaźnią uwieść się nie dasz, że owszém wszelką szkodę lub niebezpieczeństwa odwracać, największą korzyść i dobro powierzonego sobie urzędu pomnażać, tajemnice urzędu zachowywać i w ogólności tak się sprawować będziesz, jak na człowieka honoru i wiernego sługę kraju przystoi.

Naostatek przysięgniesz, że z żadnym tajnem towarzystwem lub bractwem ani w kraju ani za granicą w związkach nie zostajesz, ani też w podobne związki pod żadnym pozorem nie wdasz się.

Tak jak mi tu przeczytano i ja to wszystko dobrze i dokładnie zrozumiałem, według tego powiniem i chcę wiernie, poctwie i pilnie zachowywać się.

Tak mi Boże dopomóż!

Rota przysięgi dla urzędników kasowych.

Wykonasz Panu Bogu Wszechmogącemu ważną cielesną przysięgę, że Najjaśniejszemu Monarsze. Panu naszemu Najmiłościwyszemu Franciszkowi Józefowi I., Cesarzowi Austryackiemu, Królowi Węgier i Czech, Galicyi i Lodomeryi i t. d., i wszystkim od Niego pochodzącym w Rządzie Następcom, wiernym i posłusznym będziesz, że gdy przez nadanie Ci stałej (prowizorycznej) posady N. N. do grona urzędników krajowych przyjętym zostałeś, wedle konstytucyjnych ustaw Monarchii, a w szczególności naszego kraju koronnego, ściśle się zachowywać, Przełożonym swoim przynależne uszanowanie i uległość okazywać,

(dla likwidatora) powierzone sobie kierownictwo kasy krajowej sumiennie sprawować, przydzielone mocą instrukcyi kasowej lub szczególnych poleceń Wydziału krajowego prace i zatrudnienia pilnie gorliwie wykonywać, nad ścisłym pełnieniem obowiązków służbowych przez podwładnych czuwać, kontrolę kasy i wspólnie z kasyerem peryodyczne skontrowania owej według instrukcyi punktualnie i sumiennie odbywać będziesz,

(dla kasyera) przydzielone mocą instrukcyi krajowej lub szczególnych poleceń Wydziału krajowego prace i zatrudnienia pilnie i gorliwie wykonywać, kasę i rachunki w należyтым porządku utrzymywać, wspólnie z likwidatorem peryodyczne skontrowania kasy punktualnie i sumiennie odbywać będziesz,

(dla innych urzędników) przydzielone przez nich prace i zatrudnienia pilnie i gorliwie wykonywać będziesz,

(dla wszystkich) żadnej przepisom przeciwnej lub niebezpiecznej manipulacyi ani komu nie dozwolisz, ani sam się takowej nie dopuścisz, papiéry i akta zawsze w należyтым porządku utrzymywać będziesz, że do żadnego włożonym obowiązkom przeciwnego kroku ani darowizną, obietnicą, łaską lub niełaską, ani też przyjaźnią lub nieprzyjaźnią uwieść się nie dasz, że owszém wszelką szkodę lub niebezpieczeństwo odwracać, największą korzyść i dobro powierzonego sobie urzędu pomnażać, tajemnice Urzędu zachowywać i w ogólności tak się sprawować będziesz, jak na człowieka honoru i wiernego sługę kraju przystoi.

Naostatek przysięgniesz, że z żadnym tajnym towarzystwem lub bractwem ani w kraju ani za granicą w związkach nie zostajesz, ani też w podobne związki pod żadnym pozorem nie wdasz się.

Tak jak mi tu przeczytano, i ja to wszystko dobrze i dokładnie zrozumiałem, według tego powinienem i chcę wiernie, poczciwie i pilnie zachowywać się.

Tak mi Boże dopomóż!

Rota przysięgi dla odźwiernego i dla woźnego.

Wykonasz Panu Bogu Wszechmogącemu ważną cielesną przysięgę, że Najjaśniejszemu Monarsze Panu naszemu Najmilszemu Franciszkowi Józefowi I., Cesarzowi Austryackiemu, Królowi Węgier i Czech, Galicyi i Lodomeryi i t. d., i wszystkim od Niego pochodzącym w Rządzie Następcom wiernym i posłusznym będziesz, że gdy stałe (prowizorycznie) mianowanym zostałeś N. N. przy kancelaryi Wydziału krajowego, wedle konstytucyjnych ustaw Monarchii, a w szczególności naszego kraju koronnego, ściśle się zachowywać, Marszałkowi krajowemu i Członkowi, tudzież urzędnikom Wydziału krajowego winną cześć i posłuszeństwo okazywać, otrzymane od nich rozkazy z wszelką troskliwością i pilnością wykonywać, powierzone sobie pisma i pakiety do wskazanych Urzędów lub osób bez zwłoki i najpункtualniej oddawać i one od utraty chronić, dostarczane tajemnicie Urzędu zachowywać, w miejscu swego przeznaczenia o godzinach przepisanych znajdować się, a nawet jeśliby tego była potrzeba, dnem i nocą na usługach będziesz, że do żadnego włożonym obowiązkom przeciwnego kroku żadną darowizną, obietnicą, łaską lub niełaską, przyjaźnią lub nieprzyjaźnią uwieść się nie dasz, że owszem wszelką szkodę lub niebezpieczeństwo odwracać, a przeciwnie wszelką korzyść i dobro Urzędu pomnażać i w ogólności tak się sprawować będziesz, jak na człowieka uczciwego i wiernego sługę kraju przystoi.

Naostatek przysięgniesz, że z żadnym tajnym towarzystwem lub bractwem ani w kraju ani za granicą w związkach nie zostajesz, ani też w podobne związki pod żadnym pozorem nie wdasz się.

Tak jak mi tu przeczytano, i ja to wszystko dobrze i dokładnie zrozumiałem, według tego powiniennem i chcę wiernie, poczciwie i pilnie zachowywać się.

Tak mi Boże dopomóż!

Przepisy

względem utrzymywania list służbowych urzędników i sług krajowych.

§. 1.

Listy służbowe umieszczonych w służbie krajowej osób, założone będą według załączonego wzoru.

Dla każdej w służbie krajowej umieszczonej osoby otwartą będzie osobna lista.

§. 2.

Pierwsze cztery rubryki zapisze sam w służbie zostający, i przedłoży dowody na przytoczone okoliczności.

§. 3.

Naczelnik Urzędu lub Zakładu porówna wpisy z przedłożonemi dowodami, a gdy zachodzi zgodność, poświadczy tę okoliczność w tabeli i zaopatrzy takową swoim podpisem; w przeciwnym razie zostający w służbie uskuteczni odpowiednie poprawki, lub też należyte da wyjaśnienia.

Załączniki zwrócone być mają.

§. 4.

Rubryki 5. 6. 7. 8. i 9. zapisze Naczelnik Urzędu lub Zakładu, do którego zostający w służbie należy.

§. 5.

Do wspomnionego w poprzedzającym paragrafie wpisu, zavezwie Naczelnik swego Zastępcę i tenż w randze najbliższego urzędnika Urzędu lub Zakładu, jeżeliby zaś żadnego Zastępcy nie było, dwóch urzędników Urzędu lub Zakładu, którzy najwyższą mają rangę.

§. 6.

To co według §§. 3. i 4. względem prowadzenia list służbowych przekazano Naczelnikom Urzędów lub Zakładów, uskutecznią względnie samychże Naczelników i urzędników zavezwanych §. 5. do wypełnienia list służbowych Członkowie Wydziału krajowego, powołany do prowadzenia spraw odnośnego Urzędu lub Zakładn. Względnie urzędników conceptowych, manipulacyjnych i technicznych Wydziału krajowego, czynność ta porucza się Członkowi Wydziału krajowego utrzymującemu w Wydziale referat kancelaryjny.

§. 7.

Po zapełnieniu list służbowych, o których mowa od §. 3. do 5. włącznie, przedłożą je Na-

czelnicy Urzędów lub Zakładów Wydziałowi krajowemu, a Członek Wydziału, zawiadujący sprawami odnośnego Urzędu lub Zakładu, wpisze do rubryki „Uwagi“ swoją zgadzającą lub różniącą się opinię.

§. 8.

Zapisy skutecznić należy słowami w rubryce 5. (Uzdolnienie i zdatność) „celujące, dobre, dostateczne, niewystarczające,“ w rubryce 6. (pełnienie obowiązków) „bardzo pilne, pilne, mniej pilne, opieszale,“ w rubryce 7. (zachowanie się w urzędzie) „nienaganne“ lub wskazanie występujących zarzutów, w rubryce 8. (usposobienie do służby), „celująco-zdatny, zdatny, mniej zdatny, niezdatny.“

W rubryce 9. uwidocznić należy wszystkie w służbie zostającego dotyczące szczegółowe okoliczności i nastroczające się uwagi.

§. 9.

Lista dla każdego w służbie zostającego ma być całkowicie uzupełniona, z wyjątkiem rubryki 8.

§. 10.

Każdemu w służbie zostającemu dozwolonem jest przejrzanie listy służbowej jego osoby dotyczącej i wolno mu czynić zarzuty, które przedłoży Wydziałowi krajowemu dla dochodzenia i orzeczenia.

§. 11.

Listy służbowe rewidowane będą z końcem każdego roku w sposób w powyższych §§. wskazany, przycém możliwe zmiany w kwalifikacji skutecznić należy.

§. 12.

Przy propozycjach na obsadzenie posad, powołane do tego osoby zrewidują tabelę ubiegających się o posadę, przycém uzupełnią rubrykę ósmą.

§. 13.

Listy służbowe, przez Naczelników Urzędów lub Zakładów ułożone, należy spisać w dwóch egzemplarzach, z których jeden w Urzędzie lub Zakładzie, drugi zaś w Wydziale krajowym zachowany będzie.

Listy służbowe, przez Członków Wydziału ułożone, spisują się tylko w jednym egzemplarzu do przechowania w Wydziale krajowym.

§. 14.

Przy propozycjach na obsadzenie posad, należy listy służbowe ułożyć w osobnym egzemplarzu i takowe załączyć do propozycji. Uzupełnienie rubryki ósmej uskutecznia się tylko na tym egzemplarzu.

Lista służbowa N. N.

1.	2.	3. Dotychczasowa służba				4.	
Nazwisko i Imię, Miejsce urodzenia, Rok i dzień urodzenia, Religia, Stan, Familijne stosunki, Właściwość służby	Nauki i uzdolnienia, Języki i inne wiadomości	Właściwość służby za przywiedzeniem dekretu nominacyjnego i złożonych przysięg, pochwały w służbie	Placa	Czas służby według			Stosunki pokrewieństwa lub powinowactwa z innymi w służbie krajowej zostającymi
				lat	mie- się- cy	dni	

Przepisy

względem wynagrodzenia kosztów przesiedlenia urzędników i służ krajowych.

§. 1.

Wynagrodzenie kosztów przesiedlenia, według §. 19. Ustawy służby krajowej przypadające urzędnikom lub służom krajowym, których przeniesienie z Urzędu, lecz nie na ich prośbę nastąpiło, oznacza się w następujący sposób.

§. 2.

Wynagrodzenie kosztów przesiedlenia zawiera w sobie:

- a) dyety za czas potrzebny na podróż,
- b) koszty podróży i
- c) uszkodzenie w meblach.

§. 3.

Oznaczenie wynagrodzenia dyet (§. 2. a) i kosztów podróży (§. 2. b) następuje według odpowiednich prawideł ogólnych.

§. 4.

Wspomniane w §. 2. c. wynagrodzenie uszkodzenia w meblach, oznacza się dla bezżenego urzędnika w jednomiesięcznej, dla żonatego w dwumiesięcznej, a jeżeli ma więcej niżeli dwoje dzieci w trzechmiesięcznej kwocie rocznej płacy urzędnika, jaką przed przesiedleniem pobierał.

§. 5.

Wynagrodzenie przesiedlenia asygnować należy po skutecznym przesiedleniu i po złożonym i udowodnionym rachunku.

Na rachunek przypadającego wynagrodzenia Wydział krajowy mocen jest asygnować stosowne zaliczki.

Received of the Treasurer of the State of New York

the sum of \$1000.00
for the purchase of land
in the town of ...

for the purchase of land
in the town of ...

for the purchase of land
in the town of ...

for the purchase of land
in the town of ...

for the purchase of land
in the town of ...

P r a w i d ł a

względem dyet i wynagrodzenia kosztów podróży urzędników i sług krajowych.

§. 1.

Urzędnikom krajowym, wydalającym się w urzędowym sprawowaniu z miejsca ich posadę wskazanego, jako też poza tym miejscem przebywającym, w powszechności należy się tytułem pozamiejscowego ich utrzymania się, osobna dzienna płaca czyli dyeta.

§. 2.

Dla wymiaru dyet postanawiają się trzy klasy (§. 3.). Która klasa przysłuży urzędnikowi, powzięść można wiadomość z systemizowanego przez Sejm etatu osób i płac urzędników krajowych, jako też z uchwał, jakie Sejm w tym względzie w przyszłości poweźmie.

§. 3.

Wysokość kwot dyetalnych ustanawia się:

- a) w klasie I^{szej} dla urzędników pobierających roczną płacę nad 1500 złr. po 5 złr. za dzień;
- b) w klasie II^{szej} dla urzędników pobierających roczną płacę od 800 do 1500 złr. po 4 złr. za dzień, nareszcie
- c) w klasie III^{iej} dla urzędników pobierających roczną płacę niżej 800 złr. po 3 złr. za dzień.

§. 4.

Oprócz dyet nie mogą być liczone wydatki na pomieszkanie, na drzewo opałowe, oświetlenie, usługę. lub też inne z utrzymaniem urzędnika połączone koszta; te i tym podobne wszystkie wydatki zaspokojone być mają kwotą dyetalną.

W tym jedyńc rzadkim wypadku, jeżeliby sprawa służbowa niezbędnie wymagała oprócz pomieszkania urzędnika, osobnej izby dla odbycia czynności komisyjnej, wydatek na taką izbę osobno policzony być może.

§. 5.

Jeżeli urzędnik wydal się w służbie z miejsca swojej posady, i po za takowem popadnie w chorobę, należą mu dycty nieprzerwanie za udowodnieniem choroby.

§. 6.

Urzędnik wydalający się z miejsca, dokąd go czynność urzędowa powołała, na inne miejsce w własnej lub też jakiegokolwiek innej sprawie, nie może za czas wydalania się pobierać dyet, i nadto zostaje odpowiedzialnym, jeżeli się bez zezwolenia oddalił, lub jeżeli samowolne wydalanie stało się przyczyną przeciągnięcia się sprawy, lub też jakiej szkody.

§. 7.

Urzędnikom krajowym w podróżach służbowych należy się oprócz dyet także wynagrodzenie kosztów, a to za podróż z miejsca służby na inne miejsce, gdzie sprawa tego wymaga i na powrót, nareszcie za podróż po za miejscem służby, z jednego do drugiego miejsca.

§. 8.

Tam, gdzie urzędnicy w podróżach służbowych podaną sobie mają sposobność użycia kolei żelaznej lub statku parowego, użyć takowej należy. Urzędnikom przysługują na kolei żelaznej klasa II., a na statku parowym klasa I.

Przy podróżach drogą pocztową należy urzędnikom zwrócić należytość w przepisany wymiarze extrapoczty za dwa konie, za poczesne pocztyliona, za kryty powóz, za smarowidła i zaprzęczenie.

Nareszcie tam gdzie nie da się w podróży użyć extrapoczty, urzędnik policzyć sobie może wynikłe według okoliczności koszta podróży przywoitym powozem parą końmi uprzężonym, a w wypadkach nadzwyczajnych także za możliwie potrzebowaną przyprawkę.

W celu osądzenia słuszności podobnych kosztów, należy takowe według możliwości udowodnić, a przynajmniej pojedynczo wykazać. W podróży najmniej 10 mil na dzień odbywać, a odstąpienie od tej reguły usprawiedliwić należy.

§. 9.

Przy wysełaniu kilku urzędników w podróż urzędową do jednego i tego samego miejsca, przysługują dla dwóch razem jeden zwykły powóz.

Zapłacone myta przy użyciu czy to extrapoczty, czy też innej okazji policzone być mogą.

§. 10.

Jeżeli urzędnik do swęj podróży urzędowej używa innej jakiej okazji, aniżeli wyżej wskazanej, lub jeżeli podróż pieszo odbywa, o ile to bez zwłoki czasu lub innego uszczerbku służby miejsce mieć może, należy mu mimo to wynagrodzenie według niniejszych przepisów.

§. 11.

Urzędnik, załatwiający podróż i czynność urzędową w czasie jednego przed- lub popołudnia nie ma prawa do dyet, lecz tylko do kosztów podróży.

Należytość za jazdę liczyć urzędnikowi wolno także w takim razie, jeżeli w służbie, chociażby w miejscu swojej posady, iść miał do miejsca o kwadrans drogi odległego, a wynagrodzenie to obejmuje należytość powozową w wymiarze według miejscowego zwyczaju tam i na powrót, jakoteż za zatrzymanie się powozu przez czas do załatwienia czynności potrzebny.

§. 12.

Urzednicy, w skutek swoich zwyklych obowiazkow udajacy sie w okolice niebardzo odlegle od miejsc swoich posad, celem nadzorowania, uskutecznienia wypłat, lub téz innej jakiej czynnosci, nie maja prawa do wynagrodzenia. Jezeli zaś do podobnych czynnosci uzywa sie urzednika, który do onychze wedlug kategorii jego sluzby nie jest obowiazany, w owczas nalezy mu sie zwykle wynagrodzenie kosztów podróży. W obu wypadkach dyety tylko w takim razie płacone będą, jezeli miejsce, gdzie sie czynnosć odbywa, więcj anizeli dwie mile odlegle jest od miejsca, w którym urzednik stale urzeduje.

§. 13.

Wydział krajowy mocen jest urzednikom, którzy z obowiazku sluzby w pewnych przydzielonych im blizszych okregach czeste odbywac musza podróże, miasto dyet lub téz kosztów podróży, lub nareszcie łącznie za jedno i drugie, wyznaczyc stosowne roczne kwoty ryczałtowe.

Równie jezeli w poprzedzajacym paragrafie wspomniane, urzednika po za miejscem jego stalego urzedowania zatrudniajace czynnosci sluzbowe przez pewny dluzszy czas trwac maja, i jezeli przypuszczenia w tymze samym paragrafie wzmiankowane zachodza, moze Wydział krajowy za tenze czas urzednikowi przypadajace pretensye w ryczałtowej kwocie asygnowac.

§. 14

Sludzy krajowi uzywani po za miejscem ich sluzby przy warunkach, pod jakimi urzednikom dyety sie naleza, pobieraja dzienne wynagrodzenie po 1 złr. 50 kr.

Wynagrodzenie kosztów podróży nalezy slugom w tych samych wypadkach co i urzednikom. Na kolei zelaznej przysluzza im klasa III. wagonów, a na statku parowym miejsce klasy II. We wszystkich innych wypadkach policzyc sobie moze sluga po 50 kr. za mile drogi tam i napowrot.

§. 15.

Urzednik lub sluga, któryby moca Instrukcyi nie byl obowiazany ani upowazniony do przedsiwzięcia podróży sluzbowej, nie moze bez szczegolnego nakazu lub zarzadzenia swego przełożonego w sprawie sluzbowej podróży podejmowac, inaczey traci wszelkie pretensye do wynagrodzenia dyet i kosztów podróży.

Komisye z podrózą polaczone nakazuje lub zaradza wzglednie urzedników podrzednych, o ileby Wydział krajowy inaczey nie zaradzil, Naczelnik Urzedu lub Zakladu, zaś wzglednie Naczelników, Wydział krajowy.

§. 16.

Celem wypłaty dyet i kosztów podróży przedkładać mają ci, którym się takowe należą, właściwe wykazy (Partykularze podróży), które przez buchalteryę krajową sprawdzane będą.

Wydział krajowy zezwala i asygnuje przypadające kwoty dyetalne i kosztów podróży do wypłaty.

W celu osądzenia stosowności złożonego rachunku kosztów podróży odbytej inną okazyją aniżeli koleją żelazną, statkiem parowym lub też drogą pocztową, należy załączyć do partykularza urzędownie zatwierdzone świadectwo co do odległości w milach miejscowości, między którymi podróż odbyta została, a to w tym wypadku, jeżeliby żadne inne dowody co do istotnie wyłożonych kosztów podróży złożone być nie mogły.

Należitości mytowe poszczególnione być mają w partykularzach przytoczeniem nazwy stacyj mytowych i zapłaconych kwot mytowych.

Czas spędzony w podróży tam i napowrót, jako też na pobyt, wykazać należy w osobnym do partykularza załączonym dzienniku z odwołaniem się na spisane protokoły, na dokumenta i pisma, a jeżeliby to uczynić się nie dało, wykazać należy w samym partykularzu potrzebę i sposób użytych dni.

§. 17.

Urzędnikom i sługom mogą być asygnowane na dyety i kosztu podróży stosowne zaliczki, z których za złożeniem partykularzy wyrachować się należy.

Kwoty zaliczkowe, jakieby według partykularza użyte nie zostały, równocześnie z przedłożeniem partykularza zwrócić należy; należitości zaś, jakie się okażą po zbadaniu i zatwierdzeniu partykularza, zapłacone będą w terminie przy załatwieniu partykularza oznaczonym.

§. 18.

Partykularze podróży złożyć należy najdalej we trzy miesiące po ukończonej podróży służbowej, a to pod przepadłością pretensyi do wynagrodzenia dyet i kosztów podróży, i pod obowiązkiem bezwarunkowego zwrotu otrzymanej zaliczki, w którym to celu odciągania od płac miejsce mieć mogą.

W wypadku, jeżeliby urzędnik składający partykularz udowodnił, iż w przewłóce złożenia partykularza nie zachodzi z jego strony żadna wina, może Wydział krajowy wyjątkowo zbadanie zadawnionego partykularza zarządzić, i asygnowanie przypadającej kwoty zezwolić.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o projekcie etatu osób i płacy urzędników i służ Wydziału krajowego.

Wysoki Sejmie!

Zasady składu urzędników, potrzebnych ku pomocy Wydziału i kancelaryi Wydziału krajowego, wskazane są w projekcie do Instrukcyi dla Wydziału krajowego.

Etat prowizorycznie przybraanych urzędników, jakich Wydział krajowy do załatwienia dotychczasowych swoich czynności używa, podaliśmy do wiadomości ostatniego Zgromadzenia Sejmowego sprawozdaniem czynności Wydziału krajowego, a zaszłe w tym względzie zmiany wykazaliśmy w sprawozdaniu czynności tegoż Wydziału, obecnemu Wysokiemu Zgromadzeniu Sejmowemu przedstawioném.

Uwzględniając sprawy, które stosownie do zakresu działalności Statutem krajowym określonego, będą musiały być załatwiane w Wydziale krajowym, ułożyliśmy etat osób i płacy urzędników i służ Wydziału, niemniej wszystkich oddziałów pomocniczych, czyli kancelaryi Wydziału krajowego,

Przy tej pracy służyły nam za podstawę nie tylko własne doświadczenia z dotychczasowego naszego działania, lecz także porównanie sił pracujących w tych Wydziałach innych krajów, które za odebraniem majątku funduszów i Zakładów krajowych, oraz przy zaprowadzonej tamże organizacji gminnej już rozwinęły właściwą im działalność.

W obecnym projekcie wykazano wprawdzie wszystkie posady, jakich zupełne uorganizowanie Wydziału krajowego i pomocniczych jego oddziałów wymagać będzie; wszelako z uwagi, iż wedle Instrukcyi (§. 63.) Wydział krajowy może obsadzenie posad, mocą powziętej Uchwały wstrzymać, jeżeli je uzna niepotrzebném, zamierza Wydział krajowy przystępować do obsadzenia systemizowanych posad nie naraz, lecz tylko w miarę okazującej się potrzeby.

Wydział krajowy przedkłada w załączeniu projekt do etatu osób i płacy urzędników i służ Wydziału krajowego i kancelaryi Wydziału krajowego, i czyni wniosek: „Wysoki Sejm raczy projektowi „temu zezwalającą Uchwałą nadać moc obowiązującą.“

Marszałek krajowy:

Leon Xiążę Sapieha m. p.

Członek Wydziału krajowego:

Maurycy Kraiński m. p.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego
Xieństwa ^{Galicyi i} Krakowskiego.

W Lwowie dnia 13. Października 1865.

Projekt

etatu osób i płacy urzędników konceptowych, urzędników pomocniczych i sług Wydziału krajowego.

I.

Urzędnicy konceptowi.

§. 1.

Etat urzędników konceptowych, przydzielonych do Wydziału krajowego, składać się będzie z dwóch Radeów, czterech Sekretarzy, sześciu Konceptistów i czterech Praktykantów.

§. 2.

Posady Sekretarzy, Konceptistów, jakoteż Praktykantów, według płacy rocznej, dzielą się na dwie klasy.

Płace roczne pobierać będą:

Radcy po	2000	złr. a. w.
dwóch Sekretarzy klasy 1 ^{ej} po 1400	„	„
dwóch Sekretarzy „ 2 ^{ej} po 1200	„	„
trzech Konceptistów „ 1 ^{ej} po 1000	„	„
trzech Konceptistów „ 2 ^{ej} po 800	„	„
dwóch Praktykantów „ 1 ^{ej} po 600	„	„
dwóch Praktykantów „ 2 ^{ej} po 400	„	„

§. 3.

Liczbę przybrać się mających Aplikantów oznaczy Wydział krajowy.

II.

Dyrektor kancelaryi.

§. 4.

Dyrektor kancelaryi pobiera płacę roczną 2000 złr. w. a., także ryczałtową kwotę rocznych 150 złr. w. a. na fiakra.

III.

Kancelarya Wydziału krajowego czyli oddziały pomocnicze.

a) Oddział manipulacyjny.

§. 5.

Pomocniczy oddział manipulacyjny Wydziału krajowego składa się:

z Dyrektora kancelaryi (§. 4.), jako przelożonego, z jednego Protokolisty,

z jednego Ekspedytora,
z jednego Archiwisty i
z sześciu Kancelistów.

§. 6.

Jeżeliby się okazała potrzeba tłumaczy, Wydział krajowy mocen będzie przybrać zdolne do tych usług osoby, za stosownym, czy to w pewnych peryodach, czy też w miarę uskuteczniowanych robót, opłacać się mającym wynagrodzeniem, które wszakże kwoty 600 złr. w. a. rocznie przynosić nie będzie.

§. 7.

Płacę roczną pobierają:

- a) Protokolista 1000 złr. w. a.
b) Ekspedytor 1000 „
c) Archiwista 1000 „

d) dla sześciu posad Kancelistów postanawiają się dwie klasy co do ich płacy i wyuosić takowa będzie:

- dla trzech klasy 1^{ej} po 800 złr. w. a.
dla trzech „ 2^{ej} po 700 „

b) Oddział buchhalteryzny.

§. 8.

Pomocniczy oddział buchhalteryzny Wydziału krajowego składa się:

z Buchhaltera, jako przełożonego,
dwóch Rewidentów,
dziewięciu Rachmistrzów,
dziewięciu Adjunktów.

§. 9.

Płacę roczną pobierają:

- Buchhalter 2000 złr. w. a.
Rewidenci po 1400 „

§. 10.

Posady Rachmistrzów i Adjunktów dzielą się według płacy rocznej na dwie klasy, a to:

- trzech Rachmistrzów klasy 1^{ej} po 1000 złr. w. a.
sześciu Rachmistrzów „ 2^{ej} po 900 „
trzech Adjunktów „ 1^{ej} po 800 „
sześciu Adjunktów „ 2^{ej} po 700 „

c) Oddział kasowy.

§. 11.

Pomocniczy oddział kasowy Wydziału krajowego składa się:

z Likwidatora, jako pierwszego przełożonego,
z Kasjera, jako drugiego przełożonego,
z trzech Adjunktów, i
z dwóch pisarzy kasowych.

§. 12.

Płacę roczną pobierają:

- Likwidator 1400 złr. w. a.
Kasjer 1200 „

§. 13

Posady Adjunktów i Pisarzy kasowych, według płacy rocznej, dziela się na dwie klasy:

Pobierają roczną płacę:

jeden Adjunkt klasy 1 ^{ej}	900	złr. w. a.
dwóch Adjunktów klasy 2 ^{ej} po	800	„
jeden Pisarz klasy 1 ^{ej}	700	„
jeden Pisarz „ 2 ^{ej}	600	„

§. 14.

Wszyscy urzędnicy kasowi obowiązani są, przy objęciu przeznaczonych im posad, złożyć kaucyę w kwocie wyrównywającej rocznej płacy, a to gotowizną, lub też w papierach publicznych podług kursu.

IV.

Pisarze dzienni.

§. 15.

Oznaczenie liczby i wynagrodzenia pisarzy dziennych, pozostawia się Wydziałowi krajowemu.

V.

Słudzy.

§. 16.

Etat sług przydzielonych do Wydziału krajowego i tegoż kancelaryi składać się będzie:

- z jednego Odźwiernego,
- z jednego Portiera,
- z trzech Woźnych,
- z jednego Woźnego dla oddziału buchhalteryz-
nego, nareszcie
- z jednego Woźnego dla oddziału kasowego.

§. 17.

Słudzy pobierają roczną płacę, mianowicie:

Odźwierny 400 złr. w. a. i 50 złr. w. a. na przepisany ubior, także wolne pomieszkanie w gmachu, gdzie kancelarya Wydziału krajowego umieszczoną będzie, nareszcie dwa sągi twardego drzewa opałowego;

Portyer 300 złr. w. a. i odpowiednią liberyą, także wolne pomieszkanie w gmachu, gdzie kancelarya Wydziału krajowego umieszczoną będzie, nareszcie dwa sągi twardego drzewa opałowego;

trzech Woźnych Wydziału krajowego i czwarty dla oddziału buchhalteryzycznego po 300 złr. w. a. i 50 złr. w. a. na przepisany ubior, nakoniec

Woźny oddziału kasowego, od którego wymaga się *Jezytania*, pisania i rachowania, tudzież złożenia kaucyi w kwocie wyrównywającej rocznej płacy, pobiera tytułem téj ostatniej 400 złr. w. a. i 50 złr. w. a. na przepisany ubior.

[Majomati]

**VI.
Stróże.**

§. 18.

Stróże nienależą do rzędu stałych sług. Liczbe ich postanowi Wydział krajowy odpowiednio do pomieszczeń kancelaryjnych i oznaczy stosowne ich wynagrodzenie miesięczne.

VII.

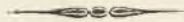
Ogólne postanowienia.

§. 19.

Przy obsadzeniu posad i mianowaniu urzędników i sług, postąpi Wydział krajowy według postanowień §. 63. instrukcyi dla Wydziału krajowego i prawideł ustawy służbowej.

§. 20.

We wszystkich, dwie klasy płac mających kategoriach urzędników Wydziału krajowego, Wydział krajowy ma prawo, urzędnika klasy drugiej, liczącego piętnaście lat z zadowoleniem Wydziału krajowego pełnionej służby, któryby w ciągu tegoż czasu z niższej na posadę o wyższej płacy posunięty nie został, posunąć w klasę pierwszą, chociażby etatem objęte posady klasy pierwszej obsadzone były.

[faint handwritten text]

Wniosek

Wydziału krajowego, tyczący się uposażenia fundacyi Aleksandra hr. Stadnickiego.

Wysoki Sejmie!

Ś. p. Aleksander hrabia Stadnicki, mąż wytrwałej pracy i niezwykłych zasług na polu literatury ojczyźstiej, poświęciwszy prawie całe swoje życie pracom naukowym około dziejów ojczyźstych, i wiedziony szlachetnym życzeniem, aby i po śmierci jego, dzieło przez niego rozpoczęte prowadzone było na szersze rozmiary, zapisał testamentem swoim z dnia 13. sierpnia 1855. cały swój majątek na wydawanie dokumentów w archiwum lwowskiem, Bernardyńskim zwanem, znajdujących się, a to w ten sposób, iż dożywocie tego majątku zapisał swojej rodzinie, kapitał sam zaś po uwolnieniu go od tego dożywocia przeznaczył na dopiero co wspomniany cel, wyrażając się w następujące słowa:

„Po zgonie ostatniego z moich braci cały mój majątek ma być obrócony na wydawanie dokumentów w archiwum lwowskiem, tak zwanem Bernardyńskim, we Lwowie znajdujących się, od najdawniejszych poczynając, aby po mojej śmierci dzieło wyszukiwania i wydawania pomników krajowych, któremu kilka lat życia mego poświęciłem, na większą skalę przedsięwzięciem być mogło. Gdyby atoli w tém jakiegokolwiek trudności ze strony wysokich Rządów zachodzić miały, tak, żeby w przeciagu, których lat od mojej śmierci wydawnictwo to stanowczo urządzonem i rozpoczętem nie zostało, cały mój majątek ma być poświęcony na podniesienie choć jednej wieży kościoła katedralnego obrz. łac. we Lwowie.“

Jeżeli się bliżej przypatrzymy temu ustępowi testamentu, widzimy w nim sprzeczność. Z jednej bowiem strony postanawia fundator, aby dopiero po zgonie ostatniego z swoich braci majątek jego obrócony był na powyższe wydawnictwo, z drugiej zaś strony dodaje warunek téj treści, że jeżeliby wydawnictwo to we cztery lata po jego, to jest fundatora śmierci, nie zostało stanowczo urządzonem i rozpoczętem, wydawnictwo upada, a majątek obrócony zostanie na podwyższenie choć jednej wieży łacińskiego kościoła katedralnego we Lwowie.

Jakkolwiek już z treści i ducha testamentu widocznem jest, że testator w wynierzeniu czasu, w którym fundacya ta miała być urządzona i rozpoczęta, pomylił się, albowiem nie mógł żądać, aby z majątku jego już we cztery lata po jego śmierci pokrywano koszta wydawnictwa, kiedy wyraźnie rozporządza, aby majątek jego dopiero po zgonie ostatniego z braci na ten cel użyty został, a do tego czasu rodzina w używaniu tego majątku pozostała; chociaż dalej testament wyraźnie orzeka, że fundacya wydawnictwa tego tylko wtenczas upada, jeżeliby wydawnictwo to dla trudności przez c. k. Rząd stawionych 4 lata po śmierci fundatora stanowczo urządzonem i rozpoczętem nie zostało, a c. k. Rząd pismem z dnia 10. Stycznia 1865. l. 65.858 oświadczył, iż przeciw temu wydawnictwu w politycznym względzie nie ma do zarzucenia, że zatem już z téj jednej przyczyny postawiona w drugim rządzie fundacya wybudowania wieży nigdy nie może przyjść do skutku, — chociaż za prawami wydawnictwa tego przemawiał §. 698. ustawy cywilnej, albowiem fundator postawił warunek niewykonalny a znoszący prawa testatora, a w takim razie warunek taki ma być uważany jakoby nie istniał, chociaż nakoniec i §. 706. ust. cyw. nas chronił, który w razie prawdopodobnej myłki w oznaczeniu czasu dopuszcza tłumaczenie odpowiednie woli testatora. — to przecież Wydział krajowy nie będąc

sędzią w tej sprawie, w razie procesu bowiem rozstrzygałyby sądy — ale i świadomy wielkiej odpowiedzialności w obec kraju i Wysokiego Sejmu, jeżeliby z jakiegokolwiek uchybienia Waszego Wydziału fundacya ta tak ważna nie przysłała do skutku, postanowił stanowczo urządzić i rozpocząć to wydawnictwo ściśle w terminie przez ś. p. fundatora oznaczonym, chociaż fundusz na ten cel przeznaczony nie jest jeszcze płynny, albowiem trzech braci fundatora dotychczas żyje i pobiera dochody z majątku funduszowego. — Nie pozostała inna droga Waszemu Wydziałowi, albowiem znana jest rzeczą, że w razie procesu sądowego nikt nie jest w stanie przewidzieć z pewnością wyroku sądowego, belli enim et litis eventus incertus, a że niekorzystny dla fundacyi wyrok jest możliwym, okazuje się z tego, że c. k. prokuratorya skarbu lwowska, organ składający się z biegłych jurystów i obrońca sądowy wszystkich fundacyj publicznych, zapytana przez c. k. Rząd o swoje zdanie, oświadczyła, że wydawnictwo nie tylko wtenczas ustaje, jeżeliby w cztery lata po śmierci fundatora nie zostało stanowczo urządzonem i rozpoczętem dla przeszkód przez c. k. Rząd stawianych, ale także i na ten czas, jeżeliby w ogóle z jakiejś przyczyny, a zatem także z braku funduszków w rzeczonym terminie urządzonem i rozpoczętem nie zostało.

Pierwszym krokiem do wydawnictwa tego było upatrzeć fundusz, z któregoby można było w drodze zaliczki, w swoim czasie zwrócić się mającej, uposażyć i umożliwić to wydawnictwo. Jako jedyny taki fundusz przedstawił nam się fundusz domestykalny, a właściwie te oszczędzenia w tym funduszu, które już za czasów urzędowania Waszego Wydziału krajowego narosły.

Fundusz ten w chwili, kiedyśmy zarząd jego odebrali, wynosił 39.307 złr. w. a., zaś z końcem Września b. r. doszedł on przez zwroty z funduszu krajowego i oszczędności do sumy 65.969, tak że się pomnożył o 26.662 złr. w. a. Wyznaczyliśmy więc z tego funduszu na uposażenie wydawnictwa w formie będącego rocznie kwotę 500 złr. w. a., a to z tej przyczyny, że majątek fundatora, uwolniony w swoim czasie od dożywocia a przynoszący rocznie mniej więcej 1000 złr. w. a. dochodu, będzie mógł zwracać funduszowi domestykalnemu rocznie 500 złr. w. a., a resztę 500 złr. będzie mógł użyć na dalsze prowadzenie wydawnictwa.

Przypuściliśmy także, że tak ważne i zajmujące dzieło znajdzie żwawy udział w publiczności i tym sposobem umożliwiliśmy rozpoczęcie wydawnictwa w terminie nam danym i dalsze jego nieprzerwane prowadzenie.

Wystawiliśmy więc akt fundacyi, uzyskaliśmy jego zatwierdzenie przez c. k. Rząd, jako faktycznie dzierzący najwyższą władzę fundacyjną w kraju, urządziliśmy komisję do prowadzenia tego wydawnictwa z mężów świątliwych, znanych publiczności naszej z swoich prac naukowych, wydaliśmy instrukcję dla niej, postaraliśmy się o odpisanie dokumentów, uzyskaliśmy od c. k. Rządu uwolnienie od taksy kwerendą zwaną, i mamy wszelką nadzieję, że jeszcze przed terminem testamentem wyznaczonym, druk tego dzieła rozpoczętym zostanie. Poczytujemy sobie za miły obowiązek wymienić tutaj tych mężów, którzy bezinteresownie, wiedzeni tylko szczera chęcią przyczynienia się do dobra kraju, przyjęli na siebie obowiązki członków komisji i tym sposobem umożliwili Wydziałowi krajowemu otoczyć to wydawnictwo całą powagą i staraniem, jakiego ono z natury swojej i pożyteczności wymaga. Ci mężowie są: August Bielowski, Dyrektor-Zastępca Zakładu narodowego imienia hr. Ossolińskich, członek Towarzystwa naukowego w Krakowie i biblioteki cesarskiej w Petersburgu, archeologicznej komisji w Wilnie i Akademii Kwirytów w Rzymie, Karol Wilhelm Rasp, sekretarz magistratu stołecznego miasta Lwowa i Kustosz archiwum miejskiego, Kazimierz hr. Stadnicki, Dr. wszech praw, c. k. Radca Namiestnictwa, brat fundatora, Izidor Szaraniewicz, profesor przy gimnazjum akademickim we Lwowie, Lueyan Tatomir i Jan Wagilewicz, znani na polu piśmiennictwa ojczystego. Niemniej poczytujemy sobie za obowiązek z uznaniem donieść do wiadomości Wysokiego Sejmu gotowość, jaką tak c. k. Ministerstwo Stanu, uwalniając fundację od bardzo znacznego ciężaru, t. j. od opłacenia taksy 5 złr. 25 cent. w. a. od każdego dokumentu z archiwum wydać się mającego, jako też Władze krajowe w popieraniu naszych kroków ku urzeczywistnieniu tej fundacyi przedsięwziętych, okazały.

Tym sposobem zapewniliśmy byt tej fundacyi i jej pewne choć słabe życie na przyszłość, a chociaż wedle naszego zdania wydawnictwo to tylko wtenczas zajmie publiczność i osiągnie swój cel przyczynienia się do oświaty w dziejach ojczystych, jeżeli na szerszą będzie prowadzone skalę, nie sądziłiśmy się w mocy bez zezwolenia Wysokiego Sejmu uposażyć to wydawnictwo w obfitsze jak powyższe środki.

Że zaś wydawnictwo to potrzebuje daleko znaczniejszych środków do odpowiedniego prowadzenia, niech nam wolno będzie w następującym wykładzie wykazać:

W dawném Królestwie Polskiem w każdym województwie, ziemi, a częstokroć i powiatach, postanowione były księgi, aktami zwane, do których zapisywano prawo własności do dóbr ziemskich, donacje, fundacye, ustępstwa, dożywocia, kwity, manifestacye, protesty, działy, intronizacye, regulacye granic, wyroki, przywileje lub nadania Królów, postanowione na Sejmach prawa, Konstytucyami zwane, uniwersały poborowe i same pobory, lauda województw, czyli uchwały sejmików miejscowych, słowem akta te były składem praw prywatnych i publicznych, i dzieliły się na grodzkie i ziemskie.

Gdy Galicya przeszła pod panowanie austryackie, odebrał c. k. Rząd i powyższe akta, o ile się w Galicyi znajdowały, a mianowicie odebrał znaczną część aktów województwa Krakowskiego, małą część aktów województwa Sandomierskiego, prawie wszystkie akta województwa Ruskiego i akta niektórych ziem i grodów województwa Bełzkiego — oprócz tych aktów odebrano pojedyncze księgi grodów Lubaczowskiego, Samborskiego i Grodeckiego, jako też jedną księgę aktów Krasnostawskich. Nakoniec zastał c. k. Rząd we Lwowie akta Trybunalskie Lubelskie, dotyczące województw Braclawskiego, Kijowskiego, Wołyńskiego i Czerniechowskiego, w języku ruskim pisane. C. k. Rząd uporządkował te akta a ogół ksiąg, indeksów, fascykułów i sumaryuszów wynosił w r. 1800. — 15.323 tomów.

Z tych aktów wydano wszelako później do Królestwa Polskiego: akta Grabowieckie i Horodelskie, tudzież akta Czerniechowskie, Braclawskie, Kijowskie i Wołyńskie.

Owoż odebrawszy te akta wszystkie od dawniej Rzeczypospolitej Polskiej, prowadził c. k. Rząd te akta dalej z małemi modyfikacyami tym samym sposobem, jak je prowadziły sądy grodzkie i ziemskie.

Później wszelako zniesiono sądy grodzkie i ziemskie, zaprowadzono sądy c. k. austryackie i tabulę krajową, z aktów sądów ziemskich i grodzkich utworzono „archivum actorum antiquorum“ złożono je w jednej części klasztoru OO. Bernardynów we Lwowie, a dekretemi nadwornemi z dnia 16. Grudnia 1800. i 3. Stycznia 1810. złączono to archiwum z tabulą krajową.

Nie podpada wątpliwości, że archiwum to już z natury materiału jaki zawiera, największej jest wagi dla kraju. Dokumenta publiczne w niem złożone stanowią drogocenny materiał dla historyi naszej, dla praw kraju, korporacyj i miast — nawet i dokumenta prywatnych stosunków tyczące się, nie są bez znaczenia dla historyi naszej, bo komuż nie wiadomo, jak nieraz historia rodzin pojedynczych ściśle połączoną jest z historyą naszego kraju.

Obznajomić tedy kraj z tym materiałem, zrobić go przystępnym dla publiczności pozamiejscowej, ułatwić jej nabycie tak szacownych pomników, wzbudzić w niej ochotę do badania dziejów naszych, jest to cel, do którego drogę utorować powinniśmy się starać wszelkiemi siłami.

Lecz nie osiągniemy tego celu, jeżeli środkami dotychczasowemi będziemy wydawnictwo to podtrzymywać. Na dowód tego niech nam będzie wolno przytoczyć tę okoliczność, iż materiał w rzeczonym archiwum złożony, zawarty jest w 6000 indeksach, 6944 księgach i 1137 fascykułach.

Dopusciwszy, że połowa tego materiału jest bez interesu dla ogółu, to zawsze druga połowa taki przedstawia ogrom, że ograniczając to wydawnictwo do dotychczasowych środków, które ledwie na jeden tom rocznie wystarczają, trzeba będzie wieków, aby dzieło to ukończyć.

Jezeli już ważność materiału i obfitość jego przemawiają zatem, aby wydawnictwo na szersze prowadzono rozmiary, to rozszerzenie to okaże się niezbędną koniecznością, jeżeli zważymy na starość tych aktów. Najnowsze z nich sięgają blisko wieku, najstarsze zaś, jak akta Buskie, są XIV. wieku, przez największą zaś część tych aktów przeszło 3 i 4 wieki. Wiele z tych aktów już całkiem albo częściowo zbutwiało przez wiek, niektóre przez niesumienny nadzór i nadużycie w dawniejszych latach zupełnie zaginęły.

Uratować to archiwum od dalszej koniecznej, bo przez sam przeciąg wieków spowodowanej zagłady, przez złożenie drogocennego materiału w mnogich egzemplarzach drukowanych, jest naszym świętym obowiązkiem, tak w obec żyjącej generacyi, jak w obec przyszłych pokoleń. Już i te akta, które się teraz w archiwum Bernardyńskiem znajdują, przechodziły przez różne koleje losu. Ciąg wieków, napady Tatarów, zdarzenia szczególne, były powodami ich częściowego zniszczenia.

Są przerwy częstokroć lat kilkadziesiąt obejmujące. Najwięcej ucierpiały akta ziemskie Lwowskie, Buskie i Halickie. I tak akta ziemskie Lwowskie, w zamku niższym (in castro inferiori) złożone

przed rokiem 1653., zalane zostały woda. „Przez nawalność wody księgi ziemskie lwowskie w zamku są zrujnowane i popsowane“ pisze Konstytucya Sejmu Brzeskiego lit. za Jana Kazimierza roku 1653.

Akta ziemskie Halickie, nadpsute podczas napadów Tatarów, Konstytucya roku 1616. przepisać i poprawić kazała.

Akta Buskie, podczas napadu Karola XII. na Busk, Szwedzi ślali koniom pod nogi zamiast słomy, jak świadczy Dyaryusz oblężenia miasta Lwowa w archiwum miejskiem złożony.

Sądzi Wasz Wydział krajowy, iż wykazał ważność i konieczność rozszerzenia powyższego wydawnictwa i zachodzi jeszcze pytanie, z kąd do tego dzieła przysporzyć środków. Otóż Wydział krajowy wskazuje w tym względzie na fundusz domestykalny. Fundusz ten za czasów administracyi Wydziału krajowego pomnożył się o 26.662 złr. w. a. i wynosi 65.969 złr. w. a.

Nie jest on dotychczas obarczony żadnemi ciężarami, pochodzi on po największej części z dodatków do roku 1851. tylko na podatek dominikalny, a od roku 1851. na wszystkie podatki bezpośrednie nałożonych, — leży on, jeżeli się tak wyrazić wolno, odłogiem i nie jest na żaden cel przeznaczony.

Zdaje się Wydziałowi krajowemu, iż część z dochodu tego funduszu może być użytą na prowadzenie powyższego wydawnictwa tak długo, dopóki wydawnictwo to nie przyjdzie do własnych funduszków.

Tym sposobem nie tylko przyczynimy się do oświaty ogólnej, ale wyratujemy od zguby i zapomnienia drogocenny materiał, złożony w owém archiwum. Uczymy nakoniec tém dziełem pamięć naszych przodków, przekazując ich dzieje, zwyczaję i obyczaje dalszym pokoleniom.

Dla tego Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm uchwali:

„Wydawnictwo starych aktów, w archiwum tak zwaném Bernardyńskiem we Lwowie znajdujących się, przez ś. p. Aleksandra hr. Stadnickiego fundowane, pobierać będzie na cele fundacyi z dochodów funduszu domestykalnego rocznie kwotę 1200 złr. w. a. jako niezwrotny datek tak długo, dopóki wydawnictwo to nie przyjdzie do używania majątku przez ś. p. fundatora dla tój fundacyi przeznaczonego.“

Marszałek krajowy:

Leon Xiążę Sapicha m. p.

Członek Wydziału krajowego:

Oktaw z Siemuszowy Pietruski m. p.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego.

We Lwowie dnia 31. Października 1865.

Komisya administracyjna.

Sprawozdanie

komisji administracyjnej o wniosku podwyższenia dyjet poselskich.

Wysoki Sejmie!

Komisya zastanowiwszy się nad wnioskiem p. posła Kmiotowicza o podwyższenie dyjet poselskich z 3 na 6 złr., ma zaszczyt zdanie swoje Wysokiej Izbie przedłożyć.

Komisya uznając w zasadzie, że dyjety w ilości 3 złr. są z powodu drogości życia w mieście Lwowie nie wystarczające, a wymaganiom stanowiska poselskiego nieodpowiednie, oświadczając przeto zdanie swoje, że powzięta na 1szej sesji sejmowej w tym przedmiocie uchwała nie zaspokaja słusznie objawionych życzeń; ze względu jednakże na niedostatek, jaki w całym niemal kraju panuje, czego dowodem nieustannie w tym samym gmachu obradująca komisya zapomogi, a ztąd i poczucie powszechnie obudzone do ponoszenia ofiar w tej ciężkiej dla kraju chwili; zważywszy dalej, że obecny peryod sejmowy zbliża się do końca, i nowy Sejm w szczęśliwszych może okolicznościach obradujący, stosownie do swoich wymagań urządzić się będzie mógł, oświadcza się komisya przeciw podwyższeniu dyjet, i wnosi:

Wysoki Sejm uchwali:

„Wniosek posła Kmiotowicza odrzuconym zostaje.“

Kraiński w. r.
przewodniczący.

Henryk hr. Wodzicki w. r.
sprawozdawca.

M o t y w a.

Przy ocenieniu stosowności podziału terytoryalnego kraju w celu zaprowadzenia nowych władz politycznych, potrzeba przedewszystkiem mieć na uwadze następujące projektowane artykuły zasadnicze względem urzędzenia i zakresu działania politycznych władz administracyjnych:

I. Administracja krajowa ma być oddzieloną we wszystkich instancjach od sądownictwa.

II. Sprawy administracyjne ułatwiają władze polityczne, o ileby takowe nie były przekazane statutem krajowym, ustawą gminną, albo osobnymi przepisami krajowej lub gminnej reprezentacyi do wspólnego ułatwienia, lub samoistnego rozstrzygnięcia.

Wyjątemi są sprawy administracyjne przydzielone wyraźnie innym władzom rządowym.

III. Jako władza wyższa administracyjna w pojedynczych królestwach i krajach ustanawia się polityczna władza krajowa z szefem kraju na czele.

IV. Zakres działania politycznej władzy krajowej zawiera w dotyczącej prowincyi:

- a) sprawy administracyi politycznej w ściślejszem znaczeniu,
- b) sprawy wyznań i oświaty,
- c) sprawy zarządu policyjnego,
- d) sprawy handlu i gospodarstwa krajowego.

V. Osobne przepisy stanowią, o ile polityczne władze krajowe i szefowie krajów udział brać mają w sprawach Ministerstwa finansów, Ministerstwa marynarki i najwyższej Izby obrachunkowej i kontroli.

X. Dla królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkiem księstwem Krakowskiem i z księstwami Oświęcimskiem i Zatorem mają istnieć jako polityczne władze krajowe, Namiestnictwa we Lwowie i w Krakowie.

Namiestnik we Lwowie ma tytuł „generalnego Gubernatora“ i do niego należy naczelnny zarząd spraw wspólnych całej prowincyi; pod nim prowadzi interesa administracyjne wschodniej części kraju prezydent Namiestnictwa we Lwowie, a zachodniej części prezydent Namiestnictwa w Krakowie.

Odgraniczenie zakresu działania tych władz i ich szefów postanowionem będzie osobnemi instrukcyami.

XII. Politycznej władzy krajowej podlegają polityczne władze pierwszej instancyi i wszystkie urzędy i organa istniejące w kraju dla przedmiotów w artykule IV. wskazanych.

XIII. W pojedynczych krajach będą ustanowione dla sprawowania administracyi politycznej, polityczne władze po-

wiatowe, zostające bezpośrednio pod krajową władzą polityczną. Te władze powiatowe mają się nazywać urzędami powiatowymi.

XIV. Objętość okręgu urzędowego przydzielonego pojedynczemu urzędowi powiatowemu będzie oznaczoną osobnymi rozporządzeniami.

W każdym razie trzymać się przytem wypada zasady, że granice pojedynczych lub do wspólnego prowadzenia spraw połączonych gmin miejscowych (lub obszarów dworskich) nie można przecinać granicami politycznego okręgu urzędowego.

XV. Stanowisko, które polityczne władze powiatowe zająć mają w stosunku do reprezentacji krajowej, powiatowej i gminnej określa statut krajowy, ustawa gminna, a w szczególności ustawa o reprezentacji powiatowej.

XVIII. Etat służby każdej władzy krajowej i powiatowej ustanowionym będzie stosownie do zakresu czynności tej władzy z ściśłem ograniczeniem do rzeczywistej potrzeby służbowej.

XXII. Dotychczasowe mieszane urzędy powiatowe mają jako sądy powiatowe dalej prowadzić sprawy sądowe i wraz z poczetem osób pełniących przy nich służbę, podlegać we wszystkim, co się tyczy ich urzędzenia i zakresu działania, Ministerstwu sprawiedliwości, jak długo nowa organizacja sądowa inaczej nie rozporządzi.

W myśl tych postanowień przedstawia się przedewszystkiem podział Galicyi na dwa okręgi administracyjne (art. X.). Pod tym względem uważać należy obecny rozdział tych okręgów, nakazany najwyższem postanowieniem z dnia 19. Listopada 1861. (Rozporządzenie ministerjalne z dnia 20. Grudnia 1861. l. 7921) jako stale istniejący.

Podług tego należy do Lwowskiego okręgu administracyjnego 12 obwodów wschodnich, jako to: Sanocki, Samborski, Przemyski, Lwowski, Żółkiewski, Brzeżański, Stryjski, Stanisławowski, Kołomyjski, Czortkowski, Tarnopolski i Złoczowski, a do Krakowskiego obwody Krakowski, Wadowicki, Sandecki, Tarnowski i Rzeszowski.

Co się tyczy dalszego podziału obu okręgów administracyjnych, następujące uwagi zasługują głównie na uwzględnienie:

1. Należy uwzględnić ile możności obecny podział administracyjny kraju, albowiem nie tylko służy za podstawę stosunkom administracyjnym wszystkich gałęzi służbowych, mianowicie na polu politycznej, finansowej i wojskowej administracji, spraw szkolnych, administracji kościelnej i urzędów sądownictwa, lecz w ogóle wzył się w stosunki handlu, przemysłu, kultury krajowej, publicznego i gminnego życia, a w szczególności opiera się na nim odgraniczenie okręgów wyborczych ustanowionych ordynacją wyborczą.

Dla tych więc powodów znaczne zmiany i rozdziały istniejących już okręgów urzędowych, mianowicie co do da-

wnych granic obwodowych, powinnyby nastąpić tylko z bardzo ważnych przyczyn.

Za tem przemawia z resztą i ta okoliczność, że jedynie zakres działania obecnie istniejących urzędów powiatowych może służyć za podstawę dochodzenia przyszłych rozmiarów czynności nowych urzędów powiatowych i ich etatu służbowego, mającego się obliczyć według tych rozmiarów; gdy przeciwnie przy bezwzględnem pominięciu granic tych urzędów, wszelką się traci pewną podstawę dla powyższego celu.

2. Artykuł I. wyżwspomnionych zasad postanawia rozdział administracji i sądownictwa.

W skutek tego ustanie dotychczasowy wspólny zarząd spraw administracyjnych i sądowych w najniższej instancji, a nowym rządowym władzom powiatowym będzie poręczonym jedynie zarząd spraw administracji publicznej. To umożliwia utworzenie większych okręgów urzędowych niż dotychczasowe.

3. Z drugiej strony okręgi nowych urzędów powiatowych nie mogą być zbyt wielkie, ażeby udawanie się do instancji pierwszej i zasiąganie urzędowej pomocy nie było połączone dla ludności z nadto wielkimi trudnościami.

4. Ze względu na konieczność jak największej oszczędności w gospodarstwie państwowem, potrzeba ograniczyć liczbę mających się ustanowić nowych władz do najściślej-szej potrzeby.

5. Zważać należy na rzeczywiste potrzeby służbowe z uwzględnieniem postanowień powyżej wspomnianych artykułów II., IV. i V., zarazem jednakże staranną wypada mieć bacność na istniejące stosunki miejscowe i komunikacyjne, oraz na interes i potrzeby ludności w ogóle.

6. W służbowym stosunku władzy krajowej do politycznych władz powiatowych nie potrzeba dla interesów stron organu pośredniczącego. Do należytego nadzoru i kontroli wewnętrznej służby i toku czynności niższych władz, do przestrzegania interesów publicznej służby w ogóle i do zapewnienia ściśłego wykonania rozporządzeń władzy krajowej, dotyczących się tej służby lub innych spraw publicznych, okazuje się jednakże potrzebnem zatrzymanie dotychczasowego podziału obwodowego w celu ustanowienia pilnujących i nadzorujących organów.

7. Granice pojedynczych lub do wspólnego załatwiania spraw gminnych połączonych gmin miejscowych nie mają być przecięte granicami politycznych powiatów.

8. Przy odgraniczeniu nowych okręgów powiatowych nie należałoby spuścić zupełnie z oka istniejącego podziału parafialnego; ten podział atoli sam przez się nie może być stanowczą podstawą nowego podziału okręgów urzędowych, albowiem pod względem administracyjnym nie ma dość ważności, a bezwzględne trzymanie się takowego przy różności granic okręgów parafialnych podług trzech wyznań nie jest wyko-

nalnem, z resztą podział parafialny zbyt często ulega zmianom zawisłym od stosunków miejscowych i czasowych i od zdania władz kościelnych.

Gdy więc zmiana istniejących a nową organizacją nie dotkniętych urzędzeń miejsca mieć nie może bez szkody dla interesów ogółu, to terazniejszy podział na okręgi wyborcze zaleca się jako najodpowiedniejsza podstawa do nowego podziału powiatowego, gdyż tak przestrzeń jako też i ludność rozdzielone są w ogólności równo pomiędzy pojedyncze powiaty, a zachodzące gdzie niegdzie niestosowności łatwo dadzą się usunąć odpowiedniemi zaokrągleniami, odgraniczenie nowych powiatów w obrębie istniejących granic obwodowych na podstawie okręgów wyborczych łatwo się da wykonać, a nareszcie obszar ustanowionych według tego powiatów politycznych odpowiada wymaganiom co do nowych władz powiatowych tak ze stanowiska ich normalnego zakresu działania, jakoteż ze względu na stosunki krajowe.

Wypada więc z tego podział kraju na dwa okręgi administracyjne: Lwowski i Krakowski, i na 17 obwodów, z których do Lwowskiego okręgu administracyjnego należą obwody:

Sanocki z 5
Samborski z 5
Przemyski z 4
Lwowski z 2
Żółkiewski z 4
Brzeżański z 4
Stryjski z 4
Stanisławowski z 5
Kołomyjski z 4
Czortkowski z 4
Tarnopolski z 4
Złoczowski z 4 powiatami;

a do Krakowskiego okręgu administracyjnego obwody:

Krakowski z 5
Wadowicki z 4
Sandecki z 5
Tarnowski z 6
Rzeszowski z 5 powiatami.

I. Okręg administracyjny Lwowski.

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
1	1 Sanok	<p>Bażanówka, Czerteż, Dąbrówka polska, Dąbrówka ruska, Dębna, Długie, Dudyńce, Falejówka, Hołczków, miasteczko Jaćmierz, Jędruszkowce, Jurówce i Popiele, Kostarowce, Lalin, Liszna, Markowce, Międzybrodzie, miasteczko Mrzyglód, Nowosielce gniewosz, Odrzechowa z Urbanówką, Olchowce, Pakaszówka, Pielnia, Pisarowce, Płowce, Pobidno, Posada jaćmierska, Posada olchowska, Posada sanocka, Posada zarszyńska, Prusiek, Raczkowa, Rakowa, Sanoczek, miasto Sanok, Siemuszowa, Srogów dolny, Srogów górny, Strachocina, Stróże małe, Stróże wielkie, Trepeza, Tyrawa dolna, miasteczko Tyrawa wołoska, Wola krecowska, Zabłote, Zahutyń i miasteczko Zarszyn.</p>	S a n o k
		<p>Bałucianka & Wulka, Besko & Poremby, Bozianka, Cergowa, Czeremcha, Daliowa, Deszno & Woltuszowa, Głębokie, Jasionka, miasteczko Jaśliska, Iwonicz, Kamionka, Klimkówka, Królik polski, Królik wołoski, Ładzin & Zmysłówka, Lipowice, Lubatowa, Lubatówka, Miejsce, Mileza & Mymoń, Polany, Posada jaśliska, Posada górna, Posada dolna, Rogi, Równce, miasteczko Rymanów, Sieniawa, Szklary, Tarnawka, Wistoczek, Wola wyżna & Rudawka, Wola niżna, Wróblak szlachecki, Zawadka i Zawoje & Rudawka.</p>	R y m a n ó w
		<p>Bełchówka, Berezowiec, miasteczko Bukowsko, Czaszyn, Darów, Jasiel, Kamienne, Karlików, Kulaszne, Mokre, Morochów, Mosszczaniec, Nadolany z Wygnanką, Nagorzany, Niebieszczany, miasteczko Nowotaniec, Płonna, Przybyszów, Puławy z Wernejówką, Ratnawica, Seńkowa wola z Jaworową wolą, Surowica, Tokarnia, Wisłok wielki, Wola piotrowa, Wolica, Wysoczany i Kozuszne, Zawadka, Zboiska i Zubeńsko.</p>	B u k o w s k o

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
	2 Lisko	<p>Bóbrka, Bykowiec, Bezmichow. górna, Bezmichowa dolna, Choceń, Czystohorb, Dolina, Dołżyca, Duszatyn, Glinne, Hużele, Jankowce, Jawornik, Kalnica, Kamionki, Komańcza, miasteczko Lisko, Łukawica, Łukowe, Manastereze i Podsobień, Mików, Myczkowce, Olchowa, Olszanica, Orelec, Osławica, Poraż, Prełuki, Postołów z Wolą postołową, Posada liska, Radoszyce, Rzepedź, Rudeńka, Serednie wielkie, Szczawne, Sukowate, Tarnawa górna, Tarnawa dolna, Turzańsk, Uherce i Kostryń, Wielopole, Weremich i Łączki, Wojskie, Zagórz, Zastawie, Załusz i Zwierzyn.</p> <p>Bachłowa, miasteczko Baligród, Balnica, Bereska z Wolą matiaszową, Bereznicza niżna, Bereznicza wyżna, Buk, Bukowiec, Bystre, Cisna, Cisowice, Dołżyca, Dziurdziów, Górzanka, Habkowiec, Hoczew, Horodek, Jabłonki, Jaworzec z Kobylskim i Bereżkim, Kalniec z Strubowiskami, Kieleczawa, Kołonicze, Krywe ad Ciasna, Krywe ad Tworylne, Lisznia, Łopienka, Łubue, Łuh, Łupków, Maniów, Mchawa, Myczków, Nowosiółki Bal, Polanczyk, Polanki, Przysłup, Raby z Huczwicami, Radziejowa z Wolą, Rajske z Łuzkami i Sawkowczykiem, Rostoki dolne, Rybne, Smerek, Smolnik, Solina, Solinka i Rostoki górne, Średniawieś, Stężnica, Studeune, Szczerbanówka, Terka, Tworylne, Tyskowa, Wetlina, Wola gorzańska, miasteczko Wola michowa, Wołkowyja, Zabrodź, Zachoczewie, Zawój, Zawoź, Zerdenka, Zereznica niżna, Zereznica wyżna i Zubracze.</p> <p>Boberka, Berehy górne, Caryńskie z Nasiecznem, Chmiel, Chrewt, Dwernik z Dwerniczkiem, Dydowa, Dzwiniacz górny, Hulskie, Krywka, miasteczko Lutowiska z Posadą, Łokieć, Olchowice z Leobratem, Paniszczów, Procisne, Polana, Rosolin, Rosochate, Ruskie, Skorodne, Serednie małe, Smolnik, Stuposiany z Berezkim, Sokołowa wola, Tarnawa niżna & wyżna, Ustrzyki górne, Wołosate, Wydrne, Szandrowiec, Zatwarnica i Żurawin.</p>	<p>L i s k o</p> <p>B a l i g r ó d</p> <p>L u t o w i s k o</p>

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
	3 Dobromil	<p>Arłamów, Borniowice, Borysławka, miasto Dobromil. Engelsbrunn wyższe i niższe i Huczko, Grabownica sozańska, Grodzisko, Hubice, Huwniki, Hujsko i Falkenberg, Kalwarya i Paclaw, Katyna. Książpol, Komarowice, Kopyсно, Koropiwnik, Krościenko z Wolica i Obersdorf, Kwaszenina. Lacko, Leszczyny, Liskowate, Łopuszanka, Łopusznica, Makowa, Makowska kolonia, Michowa, Nanowa, miasteczko Noweniasto, Stebnik i Steinfels, Smereczna z Princenthalem, Starzawa, Sopotnik, Smolnica z Rudawką, Tarnawa, Truszowice i Węłykie.</p>	D o b r o m i l
		<p>Berehy z Siegenthalem, Bandrów i kolonia, Brelików, Czarna, Daszówka, Dzwiniacz dolny & Romanowa wola. Hoszów, Hoszowczyk, Jasięń, Jałowe & Zamłynie, Leszczowate z Wola romanową, Łobozew, Łodyna, Moczary, Paszowa, Ropienka, Równia, Rabbe, Serednica, Strwiążek, Stankowa, Stefkowa, Sokole, Teleśnica oszwarowa, Teleśnica sanna, miasteczko Ustrzyki dolne. Ustyanowa. Wankowa, Zadworze, Zawadka i Zołobek.</p>	U s t r z y k i
		<p>Miasteczko Bircza, Bircza stara, Bogoszówka, Brzуска, Brzezawa, Dobra, Dobrzanka, Grąziowa, Hłomeza, Hroszówka, Huta brzуска, Jabłonica ruska, Jamna dolna, Jamna górna, Jasienica sufczyńska, Jawornik ruski z Borownicą, Iskań, Jureczkowa, Korzeniec, Kottów, Krajna, Kreców, Knźmina, Lachowa, Leszczawa dolna, Leszczawa górna, Leszczawka z Rozuczka, Lipa, Łodzina, Łodzinka dolna, Łodzinka górna, Łomna, Malawa, Nowawieś. Nowosielce kozickie, Piątkowa, Rozpucie, Rostoka i Krywe, Rudawka, Sufczyzna, Tarnawka, Trójca, Trzcianiec, Ulucz, Wola korzeniecka, Wojtkowa, Wojtkówka i Żohatyn z Pracówka.</p>	B i r c z a
	4 Brzozów	<p>Miasteczko Brzozów, Blizne, Buków, Domaradz, Golcowa, Górki z Wola, Grabówka, Grabownica starzyńska, Haczów, Humniska, Jabłonica polska z Budzirzem, miasteczko Jasienica, Jasionów, Iskrzynia, Kombornia z Wola komborską, Malinówka z Kozleniecem, Nie-</p>	Brzozów

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
		<p>bocko, Orzechówka, Przesietnica, Starawieś, Trześniów, Turzepole, Wola jasioniecka, Wola orzechowska, Wróblík królewski, Wzdów i Zmiennica.</p>	Brzozów
		<p>Bachorzec, Bachorz, Bartkówka, Chodorówka, miasteczko Dynów z Przedmieściem, miasteczko Dubiecko, Dylągowa, Drohobyczka, Dombrowka starzeńska z Wolą, Dydnia z Wolą, Gdyczyna z Wolą wołodzką, Harta z Lipnikiem i Papróciem, Hludno górne i dolne, Huta drohobycka, Izdebki, Igioza, Jabłonka, Kosztowa, Końskie, Krzywe, Laskówka, Lubna z Kazimirówką, Nozdrzec z Karolówką, Nowistka z Krzemienną, Obarzym, Przedmieście dubieckie (Czerwonka), Pawłokoma, Polchowa, Poremby & Jasionów & Huty, Podbukowina, Ruskawieś, Sielnica, Sliwnica, Siedliska, Słonne, Temeszów z Wicentówką, Ulanica, Wara, Wesoła & Magierów & Ujazdy, Witryłów, Wołódz i Wydrna.</p>	Dubiecko
	5	Krosno	
		<p>Bajdy z Jaszczowem, Bóbrka, Borek, Bratkówka z Wulką, Chlebna, Piotrówka i Grabie, Dobieszyn z Turaszówką, Guzikówka, miasteczko Jedlicze z Męcinką, miasteczko Korczyzna z Spornem i Węglówką, Krościenko wyżne z Krasną i Czarnorzeki, miasto Krosno, Szczepanowa, Machnówka, Moderówka z Budziszem i Białkówką, Niznałaka, Odrzykoń, Polanka z Swierzową, Potok, Suchodół z Głowienką, Białobrzegi i Krościenko niżne, Targowiska z Widaczem i Łęczany, Ustrohna, Wola, Wrocanka, Żarnowice i Długie, Żeglec i Zrecin.</p>	Krosno
		<p>Banica, Barwinek, Ciechania z Baraniem, Czarne, Długie, Draganowa, miasto Dukla, Głójsee, Grale, Hyrowa, Jasionka, Iwla, Kobylany, Krywa, Lipna, Lipowica, Lęki, Mszana, Myscowa, Nadole, Nieznajowa, Olchowiec, Ozenna i Maydan, Polany z Hutą polańską, Radocina, Ropianka, Rozstajne, Smereczne, Salistrowa, Teodorówka, Trzciana, Tylawa, Wietrzno z Wolą albinowską, Wilsznia, Wołowice, Wyszowadka, Zboiska, Żydowskie i Żydranów.</p>	Dukla

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
		<p>Bartne, Brzezowa i Skalnik, Czekaj, Cieklin, Chorkówka, Dobrynia z Kłopotnicą, Desznica i Jaworzec, Dułębek, Dzielec, Fofusz z Hutą samoklęską, Faliszówka z Porajem, Grabanina i Sadki, Gorzyce, Halbów, Kąty, Kotań, Kremna, Kopytowa z Stanowską, Łubna, Opacie & szlachecka, Leśniówka, Łysagóra, Leżany, Lajsce, Lubienko, Makowiska, Mrukowa, Mytarz, Mytarska, Nienaszów, miasteczko Osiek, Pagórek i Radość, Podniebyle, Pielgrzymka, Świerchowa, Świerzawa, Świątkowa wielka, Świątkowa mała, Samoklęski, Toki, Wola cieklińska, Zawadka, miasteczko Żmigród i Żmigród stary z Siedliskami.</p>	<p>Ż m i g r ó d</p>
<p>2</p>	<p>6</p>	<p>Sambor</p> <p>Babina, Barańczyce, Bereznica, Biskowice, Chlewiska, Czukiew, Dąbrówka, Kaiserdorf, Kowenice, Kruzyki, Kulczyce, Lanowice, Maksymowice, Mrozowice, Nadyby, Neudorf, Olszanik, Pianowice, Piniany, Radłowice, miasto Sambor, Sielec, Strzałkowice, Szade, Torczynowice, Torhanowice. Uherce zapłatyńskie Waniowice, Wojutyce i Wykoty.</p> <p>Bilina, Bilinka, Byków, Dorozów, Dublany, Glinna, Hordynia, Horodyszcze, Kornalowice, Kranzberg, Łąka, Maynicz, Manasterzec, Mosty, Nowoszyce, Ortynice, Ozimina, Prussy, Sickerszyce, Tatary. Terszaków, Wołoszcza i Zady.</p> <p>Błóżew górny, Brześciany, Bukowa, Bylice, Czaple, Czyżki, Głęboka, Humieniec, Janów, Koniów, Lutowska, Pawłówka, Rakowa, Rogóźno, Sanoczany, Sasiadowice, Towarnia i Wola raynowa.</p> <p>Łużek dolny.</p> <p>Czerhawa. Kotowania, Łukawica, Mokrzan, Stupnica i Winniki.</p> <p>Miasteczko Rajtarowice i Sadkowice.</p> <p>Wola baraniecka, Jatwięgi, Kornice i Więckowice z Wolą więckowską.</p>	<p>S a m b o r</p> <p>Ł ą k a</p> <p>Starasol</p> <p>Drohobycz</p> <p>Podbuż</p> <p>Niżankowice obwodu Przemyskiego</p> <p>Mościska obwodu Przemyskiego</p>

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
	7 Staremiasto	Baczyna, Bilicz, Bussowisko, Bystre, Gaiówka, Lenina mała, Libuchowa, Ławrów, Łuzek, Mszaniec, Nanezulka mała, Potok, Płoskie, Rossochy, Smolnica, Sozań, Spass, miasto Staremiasto, Strzelbice, Strzyłko, Suszyca, Terło, Terszów, Topolnica, Tycha, Tysowice, Wola koblańska, Wołoszynowa i Wiciów.	Staremiasto
		Bystrzyca, Dołhe, Kropiwnik stary, Kropiwnik nowy, Łokieć, Łastówka, Łopuszna, Maydan, Niedzielna, Opaka, Podbuż, Podmanasterek, Rybnik, Smolna, Sprynia, Sprynka, Stronna, Świdnica, Turze, Uroz, Załokiec, Zdzianna i Zwór.	Podbuż
		Bąkowice, Berezów, miasteczko Chyrów, Chyrowska posada, Grodowice, miasteczko Felsztyn, Felszty posada, Laszki, Polana, miasto Starosól, Sliwnica, Suszyca, Szumina, Stochinia, Tarnawka i Wolcze.	Starosól
		Błazów, Wola błazowska, Kobło i Straszewice.	Sambor
	8 Turka	Bachnowate, Beniowa, Borynia, Bukowiec, Butla, Butelka wyżna, Butelka niżna, Dołskie, Hnyła, Huśne wyżne, Huśne niżne, Jabłońów, Jaworów, Iwaszkowce, Komarniki, Krasne, Krywe, Krywka, Libuchora, Matków, Mochnate, Mołdawsko, Myta, Rosochacz, Ryków, Sianki, Sokoliki, Suchy potok, Tureczki wyżne, Tureczki niżne, Wysocko wyżne. Wysocko niżne, Zadziesko i Zawadka.	Borynia
		Bereżek, Chaszczów, Dniestrzyk hołowiecki, Dniestrzyk dubowy, Gwoździec, Jabłonka wyżna, Jabłonka niżna, Jasionka zamkowa, Jawora, Hnik, Lipie, Łopuszanka chomina, Łopuszanka lechnowa, Łomna, Łosiniec, Michnowice, Mielniczne, Przysłup, Radyez, Rozłucz, Rypiany, Szumiacz, Smereczka, Turka miasteczko, Wołcze i Żukotyn.	Turka
		Hołosko, Jasionka masiowa, Jasionka ste-ciowa, Issaje, Kondratów, Wołosianka wielka, Wołosianka mała i Zubrzyce.	Podbuż
		Grąziowa i Hołowecko.	Staremiasto

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
	9 Drohobycz	Bolechowce, Borysław, Bronica, Delawa, Deryzycze, Dobrohostow, miasto Drohobycz, Gaje wyżne, Gaje niżne, Hubicze, Jasienica solna, Kołpiec, Kotowska bania, Lisznia, Manaster dereżycki, Manaster liszniański, Michałowice, Modrycz, Mrażnica, Nahujowice, Niedźwiedza, Neudorf, Orów, Poczajowice, Popiele, Raniowice, Rychcice, Schodnica, Sniatynka, Sollec, Stanila, Starawieś, Stebnik, Tustanowiec, Truskawiec, Uliczno, Uniatycze, Wacowice, i Wola Jakubowa.	Drohobycz
		Bilcze, Brigidau, Dobrowlany, Dołhe, Horucko, Hruszow, Josefsberg, Kawsko, Königsau, Krynica, Letnia, Lipowice, Litynia, Medenice, Opary, Rabczyce, Radelicz & Saska, Słońsko, Tynów, Ugartsberg i Wróblowice.	Medenice
	10 Komarno	Andryanów, Brzeziec, Buczały, Burcze, Chłopy, Czerkasy, Czułowice, Chołodówka, Honiatycze, Horbacze, Horožana mała, Horožana wielka, Jakimczyce, Katarzyniec, Kahunjów, Kołodruby, Komarno (miasteczko), Koniuszki królewskie, Koniuszki tuligłowskie, Klicko, Litewka, Łowczyce, Małpa, Nowawieś, Nowosiółki, Podolce, Pohorce, Podwysokie, Podzwierzyniec, Powerchów, Porzyce, Rumno, Ryszechów, Saska, Susułów, Tatarynów, Tuligłowy i Werbisz.	Komarno
		Bieńkowa wisznia, Błóżew dolna, Chliple, Chiszczewice, Czajkowice, Czernichów, Chłopczyce, Dolobów, Dubaniowice, Hodwisznia, Hozzany, Jatwięgi, Kanafosty, Kołbajowice, Koniuszki sieniawskie, Koropuż, Kościelniki, Knihenice, Kropielniki, Kupnowiec, Laszki, Niechowice, Nowosiółki, Oszczańce, Ostrów, Podhaczyki, Romanówka, Rozdziałowice, Rudki (miasteczko), Szeptyce, Szołominiec, Sudkowice, Uherce wienawskie, Wankowice, Wistowice i Zagórze.	Rudki
		Brzegi, Burczyce, Mistkowice i Zarajsko.	Sambar

Powiat	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
		<p>dałowice, Koniaczów, Kramazówka, Lapa-jówka, Łowce, Morawsko, Munina, Ozańsko, Pawłosiów, Pelnatycze, Pruchnik, Pruchnik (miasteczko), Rączyna, Rokietnica, Rozborz długi, Rozborz okragły, Rozwienica, Rozniatów. Rudolowice, Rzeplin, Sobiecin, Surochów, Swiebodaa, Szytna, Tuczempy, Tuligłowy, Tyniowice. Tywonia. Węgierka. Wieckowice, Wola rozwienicka, Wola węgierska i Zarzecze.</p>	<p>Barasław</p>
		<p>Adamówka, Buchowska wola. Cetula. Cieplice cum 6 attinentiis, Czerce z Czerwoną wola, Dobeza, Dobra, Dabrowica, Dybków, Krasne, Krubel pawłosiowski, Lezachów, Makowiska, Manasterz, Maydan cum 7 attinentiis, Mołodycz, Nielipkowice Piskorowice cum 5 attinentiis, Pełkinie, Piwoda, Radawa, Rudka, Ryszkowa wola, Setaa, Sieniawa (miasteczko), Słoboda. Surmaczówka, Szówsko. Wiązownica. Wierzbna, Wylewa, Wola pełkińska i Zaradawa.</p>	<p>Sieniawa</p>
		<p>Barycz, Bobrówka, Czerniawka, Dobkowice, Dunkowice, Dusowce, Chałupki dusowskie, Grabowiec, Korzenica, Laszki z Charytanami, Łucków, Łazy z Moszezanami, Michałówka, Mickisz nowy, Mickisz stary, Niepowice, Nowa grobla, Ostrow, Radymno (miasteczko), Skład solny, Skołoszów, Sośnica, Święte, Tuchla, Wietlin, Wysocko, Zablotce, Zadabrowie, Zaleska wola, Zamiechów i Zamojsce.</p>	<p>Radymno</p>
	<p>13 Mościska</p>	<p>Balice i Chałupki, Buchowice, Bucow, Czerniawa, Czyżki, Hankowice i Tulkowice, Hodynie, Koniuszki, Krukienica (miasteczko), Krysowice, Lacka wola, Laszki, Lipniki, Medyka i Chałupki, Moczerydy, Mościska (miasto), Mysłatycze, Ostrożec, Pakość, Paikut, Podgac, Poździaz, Radenice, Rudniki z Sułkowszczyzną, Rustweczko, Rzadkowice, Sokole, Starzawa, Strzelczyska, Szechinie, Tamanowice, Torki, Tulkowice, Trzeńnice, Zakościele i Zawada.</p>	<p>Mościska</p>
		<p>Arlamowska wola, Bar, Bortiatyn, Chorosznicza z Nowosielicą, Czyżowice, Dmytro-wice. Dobrzany. Dolhomościska, Dydiatycze,</p>	<p>Sądowa- Wisznia</p>

Odwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
		<p>Hołodówka, Jaremków, Kocierzyn, Krulin, Księżymost, Kulmatyce, Makuniów, Michałowice, Milatyn, Mitezyce, Mistyce, Mokrzan małe, Mokrzan wielkie, Nikłowice, Orchowice, Piaski, Podliski, Putiatyce, Sanniki, Sądowa-Wisznia (miasto), Słabasz, Słomiańska, Stojance, Szeszerzowice, Tuligłowy, Twierdza, Wiszanka, Wojkowiec, Wolczyszczowice, Wołosków, Zagrody, Zarzyce i Zawadów.</p>	Sądowa-Wisznia
		<p>Nakło, Stubno i Stubienko.</p>	Radymno
		<p>Małków i Wola małkowska.</p>	Krakowiec
	14 Jaworów	<p>Jaworów (miasto), Bruchnał i Podłuby małe, Czolynie, Przelbice, Rolow z Senatowem, Berdychów i Berdykau, Cetula, Czarnokonec, Czernilawa, Laszki, Miłoszkowice i Kleindorf, Mużyłowice z kolonią, Nowosiółki, Jazów nowy, Jazów stary i Nowiny, Podłuby i Moosberg, Ozomla i Szumlau, Olszanica, Szkło, Tuczapy. Zbadyń z Kattenbergiem, Trościaniec, Wierzbiany, Załuże, Zawadów i Lesniowice.</p>	Jaworów
		<p>Bonow, Budomierz, Budzyn, Chotyniec z Dąbrowicami i Zalaziem, Czerezyk, Drohomyśl, Gnojnice, Gnojnicka wola, Hruszów, Hruszowice z Gajem, Krakowiec (miasteczko), Kłonic, Kalników, Kochanówka, Ruda kochanowska, Lubienie, Młyny, Morańce, Nahaczów, Przedburze, Porudno, Porudenko, Wulka rosnowska & Ruda krakowiecka i Huki, Roguzno, Siedliska, Sarny z Rehbergiem, Semerówka, Świdnica z Bożą wolą, Skolin, Szczepłoty, Wielkie oczy (miasteczko), Wulka zmijowska, Wileza góra i Zmijowiska.</p>	Krakowiec
		<p>Starzyska wola i Korniki.</p>	Jazów Lwowskiego obwodu
4 Lwów	15 Lwów	<p>Basiówka, Białohorszeze, Brzuchowice, Dublany, Grzęda, Grzybowice wielkie i małe, Hołowice, Hołosko małe, Hołosko wielkie, Jaryczów stary, Jaryczów nowy (miasteczko), Kaltwasser, Kleparów, Kościejów, Krzywczyce, Kulparków z Persenkówką, Laszki, Malechów, Pasiuki, Podliski wielkie, Prusy, Rudno, Rzęśna polska, Rzęśna raska, Sichów</p>	Lwów

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
		z Wulka, Siecichów, Sygniówka, Skniłów, Skniłówek, Sokolniki, Sroki, Wulka i Hamulec, Zamarstynów, Zapytów, Zarudce, Zaszków, Zawadów, Zboiska, Zimnawoda, Zimnawódka, Zaiesienie, Zubrza i Żydaticze.	Lwów
		Barszczowice, Biłka królewska, Biłka szlachecka, Czaruszwice, Czerapin, Czyżki, Czyżyków, Dawidów, Dmytrowice, Gaje, Ganczary, Głuchowice, Hermanów, Kamienopol, Kozielniki, Krotoszyn, Kubajów, Lesienice, Mikłaszów, Milatycze, Pikułowice, Podciemno, Podberezce, Podborce, Siedliska, Sołonka wielka, Sołonka mała, Tołczów, Unterbergen, Weinbergen, Winniki, Winniczki, Wołków, Zagórze, Zachorzyce, Żurawniki i Żyrawka.	Winniki
		Brodki, Chrusno stare, Chrusno nowe, Dmytrze, Dobrzany, Dornfeld, Einsiedl, Falkenstein, Glinna, Głuchowice, Humieniec, Jastrzebków, Krassów, Łany, Leśniowice, Lindenfeld, Lubiana, Maliczkowice, Miłoszowice z Wieniawą, Mostki z Malinówką, Nagorzany, Nawaria (miasteczko), Nikonkowice, Nowosiółki, Ostrów, Piaski, Podsadki, Polana z Huciskiem i Miedziakami, Polanka, Popielany, Porszua z Węglarzyskami, Pustomyty z Wolica, Rakowice, Reichenbach, Serdyca, Siemianówka, Sroki, Szczerzec (miasteczko) i Zagródki.	Szczerzec
16	Gródek	Artyszców, Bartatów, Bratkowice, Brundorf, Burgthal, Cuniów, Czerlany, Dołrostany, Drozdowice, Ebenau, Gródek (miasto), Haliczanów, Kamienobród, Kiarnica, Kossowice, Lubień mały, Lubień wielki, Malczyce małe z Stronna, Małkowice, Neudorf, Obroszyn, Porzyce, Powitno, Rodatycze, Stawczany, Stodółki, Vorderberg, Weissenberg, Wola dołbrostańska, Zaszkwice, Zawidowice i Zuszycze.	Gródek
		Borki dominikańskie, Borki janowskie, Dąbrowica, Domażyr, Janów (miasteczko), Jaśniska, Jamelna, Karacznów, Kozice, Lelechówka, Łozina, Malczyce, Maydan, Mszana, Ottenshausen, Porzyce, Rokitno, Rottenhan,	Janów

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
		<p>Stawki, Stradecz, Schönthal, Suchowoła, Waldorf, Wereszyce, Wiszenka, Wielkopole, Wrocław, Zalesie, Żaluzie, Zielów i Żorniska.</p> <p>Rzeczyczany, Hartfeld i Leśniowice.</p> <p>Doliniany i Wołeczuchy.</p> <p>Uherce niezabitowskie.</p>	<p>Janów</p> <p>Jaworów obwodu Przemyskiego</p> <p>Sadowa- Wisznia Przemyskiego obwodu</p> <p>Rudki Samborskiego obwodu</p>
5	Żółkiew	<p>Biesiady, Brzyszcze z Szabelnią i Zuki, Blyszczywody z Opłytną, Dąbrowa i Suchorów, Dobrosin, Glińsko z Czeremuszną et Szarpanką, Fujna, Horbawica z Huciskiem i Prowata, Krechow z Manasterem, Kunin, Majdan i Polany, Mierzwica i Wiesenberg, Macoszyn, Mokrotyn z kolonią, Piły i Borowe, Sopotzyn, Smereków, Skwarzawa nowa z Lipnikiem i Nadzieją, Skwarzawa stara, Turyńka, Wianniki, Wiązowa, Wulka kunińska, Wola wysocka, Ruda i Chamy, Zameczek i Borowy, Żółkiew z zamkiem (miasto).</p> <p>Artasów, Ceperów, Czystynie, Doroszów mały, Doroszów wielki, Dżibulki, Henrykówka, Hrebeńce, Koszelów, Krasieczyn, Kukizów, Kłodno, Kłodzienko, Kulików (miasteczko), Mohylany i Wierzblany, Nowesioło, Nahorce, Nadyeże, Nowystaw, Przedrzymichy, Przemysłowki, Remenów, Podliski, Pieczychwosty, Rudańce, Stroniatyn, Sulimów, Udnów, Zwertów, Wisłoboki, Żeldec i Theodorshof, Żółtańce i Wola żółtańcecka.</p> <p>Borowe z Łęgowem, Brzystanie, Butyny, Szyszaki i Kazamin, Batiatyże i Lipniki, Bojaniec z Wierzbicą i Warenicą, Dworce, Derewnia z Niedźwiednią, Dalnicz z Groniuchami, Herawiec z Chocholcem, Kulawa z Łazową, Kupiczwoła, Lubela, Reklinice, Tłumacz i Zdeszów, Wolica z Stanisławówką et Wieczorki, Strzemień, Mosty wielkie (miasteczko), Zubowmost z Bozanką i Ignacówką.</p>	<p>Żółkiew</p> <p>Kulików</p> <p>Mosty</p>

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
		Ie (miasteczko), Przedmieście, Pieratyn, Pomłynów, Potylicz (miasteczko) i Wojtówszczyzna, Prusie, Potok, Rawa (miasteczko) z Lipnikiem, Rzyczki, Hrebenne z Pazaniem, Szabelnia & Rata, Starawieś, Siedliska, Tyniatyńska, Werchrata.	Rawa
		Uhnów (miasteczko), Zastawie, Karów z Nowydworem, Bozemka i Iwanki, Dyniska, Nowosiółki przednie, Korczmin, Korczów, Poddupce z Michałówką, Zabizanka i Józefówka, Rzeczyca z Hubinkiem, Żurawce z Netrebą, Półmoeki i Ruda żurawiecka, Ulhuwek, Krzewica, Tarnoszyn, Szczepiatyn, Wasylów wielki, Machnów i Berki, Strona i Zielona, Wierzbica z Wulka, Nowosiółki kardynalskie, Woronów, Staje, Ostobuz, Tehtów. Choronów z Bruckenthałem, Chliwczany z Maziarkami i Podolhe, Domaszów, Sałasze, Zaborze i Wulka mazowiecka.	U h n ó w
		Niemirów (miasteczko) z Wulką, Przedmieście. Parypsy, Szczyrzecz z Jasionówką, Wrublaczyn z Rudą i Wołą, Radruż z Halaniem. Hrynie, Kucyery i Szkoliki, Smolin z Szalaszami. Smolin niemiecki. Magierów i Borki (miasteczko), Horodzów, Kamienna góra, Lawryków, Manasterek & Milkówką, Okopy, Pogorzelsko. Zamek, Biała z Krzemionką, Podlesie i Zawienie, Ulicko zarempane, Ulicko serekiewicz, Huta obedyńska i Olszałka.	Niemirów
		Bełzec i Brzeziny.	Cieszanów
	20 Lubaczów	Basznia dolna z Borową górą, Tymce i Ruda. Basznia górna z Czerwinkiem, Dombrowa, Solotwina i Reichau, Bihale z Soplem i Gliukami, Berchów, Cewków z Wola, Dachnów i Futory dachnowskie, Dombrowa i Kornagi, Ruda szezulkowska i Sztuki, Dzikow stary z Dzikowem nowym, Grządka, Lehedzie i Łominy, Huta krzystalowa, Kobylnica ruska i Fehlbach. Kamienisko i Rotysko, Kobyl-	L u b a c z ó w

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
		<p>nica wołoska z Szczebłem, Hryckowe, Podioży i Mielniki, Lisiejamy z Ostrowcem, Niwki & Wojtowszczyzna, Lubaczów (miasteczko) i Balaje, Mokrzyca i Hureze, Łukawiec, Milków z Wulka, Młodow i Burgau, Antoniki i Mokrzyca, Oleszyce (miasteczko) i Futory, Oleszyce stare z Uszkowcami i Zabiałą, Opaka i Feklendorf, Sieniawka i Stelmachy Iryniawskie, Capy i Sucholice, Staresioło z Bachorami, Czeterboli, Ihnasze, Lichacze i Onyszki, Suchawola z Hamarnią, Ignaty, Kozaki, Soliły, Zakopce i Zaiesie, Szczutków i Sysaki, Wulka zapałowska i Szczybiwilki, Załaze, Zapolów z Polanką, i Buczyna.</p>	L u b a c z ó w
		<p>Cieszanów (miasteczko), Nowesioło, Hotylib, Krzywe, Huta stara, Brušno stare, Brušno nowe z Deutschbachem i Duchnicami, Rudki, Podemszczyzna, Horyniec, Wulka horyniecka, Nowiny, Niemstów, Ułazow z Kozijówką, Moszczanica i Witki, Blazów recto Płazów (miasteczko), Gorajec, Żuków, Fraifeld i Kossobudy, Huta rożaniecka, Grochy i Kuryje, Ruda rożaniecka, Lublinie nowy i Tepiły, Lubliniec stary, Narol (miasteczko) i Krupiec, Narol i Zagrody, Chliwiska z Lipiem, Kadłubiska z Podleśną i Chyżem, Lipsko z Jędrzejówką (miasteczko), Wola wielka, Łukawica i Łowcza.</p>	C i e s z a n ó w
		<p>Krowica hołodowska, Krowica lasowa, Lipowice z Maydanem i Lindenauem i Krowica sama z Żytynią.</p>	N i e m i r ó w
6	Brzeżany	<p>Brzeżany (miasto) z 4 przedmieściami, Baranówka, Chinowice, Buszcze, Ryszki, Demnia, Hucisko, Podwysokie, Dworce, Dryszczów, Kurapatniki z Budyłówką, Kuszany, Łapszyn, Leśniaki, Liliatyn, Mieczyszczów, Nadorożniów Narajów (miasteczko), Narajów, Olchowiec, Plichow z Wolica, Poruczyn, Posuchów, Potok, Potutory z Żołnówką, Ray, Rohaczyn, (miasteczko), Rohaczyn, Rybniki z Nowogroblą, Szybaliu, Urman, Wierzbów, Wulka, Żuków i Szumlany.</p>	B r z e ż a n y

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
		<p>Przemysłany (miasteczko). Biłka, Wołków. Brykoń, Strychańce, Pletnice, Krasnopuszcza. Poluchów, Rekszyn, Podusów, Wiśniowiezyk, Nowosiółka, Pieników, Dujanów (miasteczko), Potoczany, Ciemierzycze, Biała, Krosienko. Ładańce, Kosteniów, Wypyski, Brzechowice, Ostałowice, Kimisz, Meryszczów, Janczyn, Korzelice i Hulków, Uszkowice z Czupernosowem, Dasanów, Żędowice, Wojciechowice, Blotnia, Baczów, Podusilna, Niedzieliska, Borszów, Dobrzanica, Pniatyn, Tyczna z Przybniem.</p>	Przemysłany
		<p>Kozowa (miasteczko), Wiktorówka, Krzywe, Medowa, Wymysłówka, Teofilka, Wybulów, Augustówka, Ceniów, Olesin, Dubszcze, Komarówka, Kozówka, Koniuchy, Budylów, Płotycze, Glinna, Chorobród, Choroscięc, Kaplińce, Złoczówka, Helenków, Kozłów (miasteczko), Cecory, Omuhawier, Horodyszcz, Krasna, Plaucza wielka, Plaucza mała, Pokropiwna, Słobódka, Taurów, Kalne.</p>	Kozowa
	22 Bobrka	<p>Bobrka (miasto), Ernsdorf, Łany, Mühlbach, Pietniczany, Rehfeld, Sarniki, Rakowce, Łubeszka, Repechów, Trybuchowce, Żabokruki, Badków, Dzwiność, Hlibowice wielkie, Horodysławice, Bryniów, Szolomyja, Suchodoł cum attinentiis, Łopaszna, Kocurów, Mikołajów (miasteczko), Olechowice, Podjarków, Podhorodyszcz, Podsosnów, Podmanasterz, Romanow, Siedliska, Staresioło, Wodaiki, Wołoszczyszna, Hlibowice świrskie, Łanki małe, Świrz (miasteczko), Kopań, Stoki, Sokolowka, Choderkowce, Strzałki, Wybrańcówka (miasteczko), Bryńce cerkiewne, Bryńce zagarn, Borasów, Wołowe.</p>	Bobrka
		<p>Berteszków, Borodezyce, Borynicze, Brzozowce (miasteczko), Bukawina i Czartorya, Chodorów (miasteczko), Czyżycze, Demidów, Dobrowlany, Drohowyże, Duliby, Dziewiętniki, Hołdowice królewskie, Horodyszcz, Hranki, Hrusiatycze, Jatwigi, Juskowce, Kołohury, Kniesioło, Kutry, Laszki górne, Laszki dolne, Leszczyn, Łuczany, Mołodyńce, Mołotów, Na-</p>	Chodorów

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
		horyniec, Nowosielce, Oryszkowce, Ostrów, Otyniowice, Podhorce, Podliski, Podniestrzany, Ruda, Stańkowce, Strzeliska nowe (miasteczko), Strzeliska stare, Suchrów, Turzanowce, Wołczatyce, Zalesie, Zagóreczko, Żyrawa.	Chodorów
		Bortniki, Czeremchów, Holeszów z Łapszynem, Hrehorów z Ostrowem, Uruskie, Wierzbica.	Żurawno obwodu Stryjskiego
	23 Rohatyn	Babińce, Babuchów, Bieńkowce, Czerce, Cześniki, Danileze, Dubryniów, Diczki, Firlejów (miasteczko), Fraga, Honoratówka, Jahłusz, Jawcze, Kleszczowna, Koniuszki, Kutce, Lipica górna, Łopuszna, Łuczyńce, Lubsza, Mcna, Obelnica, Perenówka, Podburze, Podgrodzie (miasteczko), Podkamień (miasteczko), Podwinie, Potok, Puków, Pułiatyce, Rohatyn (miasto), Ruda, Sołonec, Stratyn (miasteczko), Stratyn, Wyspa (miasteczko), Załanów, Zalipie, Żolezów, Załuże.	Rohatyn
		Bołszowce (miasteczko), Byszów, Ujazd, Wierzbilowce, Bursztyn (miasteczko) z Ludwikówka, Chorostków, Hanowce, Herbutów, Jezierzany, Junaszków, Kunaszów, Konkolniki (miasteczko), Korostowice, Kuniec, Kuropatniki, Lipica dolna, Medncha, Międzyhorce, Nastaszczyn, Podszumlańce, Popławniki, Sarnki górne, Sarnki dolne, Sarnki średnie, Siemikowce, Skomorochi stare, Skomorochi nowe, Słobudka, Stasiowa wola, Świstelniki, Tencelniki, Zagórze, Zebilory.	Bursztyn
		Dchowa, Doliniany, Knihinicze, Oskrześnice, Pomonieța, Psary, Wasiuczyn, Zagórze.	Chodorów
		Bouszów, Demianów, Demeszkowce, Hnuszowce z Jastrzębicą, Niemszyn, Ruzdwiany, Słobudka	Halicz obwodu Stanisławowskiego
		Bukaczowce (miasteczko), Czahrów, Czerniów, Kozara, Kołokolin, Martynów nowy, Martynów stary, Nowoszyn, Podmichałowce, Poświrz z Słoboda, Wiszniów, Żurawienko, Żurów.	Wojników obwodu Stryjskiego

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
	24 Podhajce	<p>Beckersdorf, Białokiernica, Bożyków, Dobrowody, Gniłowody; Halicz, Hołhocze, Horozanka (miasteczko), Jabłonówka, Justynówka, Korzowa, Katuszów, Litwinów, Łysa, Markowa, Mądzielówka, Michałówka, Mużyłów, Nossów, Nowosiółka, Podhajce (miasteczko), Rudniki, Sereдне, Siółko, Staremiasto, Szwejków, Toustobaby, Uhrynów, Wierzbów, Wolica, Wołoszczyzna, Zahajce, Zastawce, Zaturzyn, Zawadówka, Zawałów (miasteczko), Zastawcze.</p> <p>Małowody, Szczepanów, Sosnów z Tudyką, Telacze, Uwsie.</p> <p>Kotów, Sarańczuki z Bażnikówką, Trościaniec.</p> <p>Boków, Bybła, Chochoniów, Dryszczów, Dytiatyn, Hnilcze i Panowice, Jabłonów, Sławętyń, Szumłany.</p>	<p>Podhajce</p> <p>Kozowa</p> <p>Brzeżany</p> <p>Bursztyn</p>
7 Stryj	25 Stryj	<p>Bratkowce z Błoniem i Słobudką, Bereznica Chodowice, Chromohorb, Daszawa, Dobrowlany, Dobrzany, Dołhe, Dołhołuka i Błonie, Duliby, Falisz, Grabowiec, Hołobutów, Hurnie, Kawczykał, Kłodnica, Komarów z Olexiami i Jaroszcycami, Koniuchów, Lisiatycze, Łotatniki, Lubieńce, Łukawica niżna, Łukawica górna, Machliniec, Manasterce, Niezuchów, Pietniczany i Wolica, Pukienicze, Podhorce, Rozhurcze, Siechów, Siemiginów, Stauków, Stzałków, Strychańce, miasto Stryj z Szumlańszczyzną, Tatarsko, Uhełna, Uhersko, Wierczany, Wola dołhołucka, Wawnia, Zawadów, Żulin.</p> <p>Annaberg, Chaszczowanie, Felicenthal, Grabowiec, Hołowiccko, Hrebenów, Huta z Korostowem, Hutar, Jamelnica, Jelenkowate, Kalne, Karlsdorf, Klimiec, Korczyn, Koziowa, Kruszelnica, Libochora, Ławoczne, Międzybrody, Oporzec, Orawa, Orawczyk, Pławie, Podhorodce, Pobuk, Pohar, Rożanka niżna, Rożanka wyżna, Ryków, wieś Skole, miasteczko Skole, Sławsko, Smorze, Sopót, Stynawa niżna, Stynawa wyżna, Synowudźko niżne, Synowudźko wyżne, Tarnawka, Tuchła,</p>	<p>S t r y j</p> <p>S k o l e</p>

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy	
		Tucholka, Tyszownica, Truchanów, Tysowice, Urycz, Wołosianka, Wyzłów, Żupanie.	Skole	
		Gelsendorf z Nowym Olexińcem.	Bolechów	
	26	Dolina	Bolechów miasto z Salamonowa górką, Belejów, Brzaża z Sukielem, Cisów z Bubniszczem, Bolechów ruski z Dołską, Cerkowna, Czołhany, Dzieduszyce wielkie, Gierynia, Hoszów, Kamionka, Lipa, Lisowice, Morszyn, Niniów górny i dolny, Podberez z Huziejowem i z Huziejowem nowym, Polanica z Jammersthalem, Roztoczki, Słoboda i Luszki, miasteczko Sokołów i Łany, Stankowiec, Taniawia z Pöchersdorfem, Tiapcze, Witwica, Wołoska wieś z Babilonem nowym, Zaderewacz z Wolą zaderewacką.	B o l e c h ó w
			Miasto Dołina, Bolechów, Dobołówka, Grabów, Hoffnungsau, Hemnia, Jaworów, Jakubów, Kalna, Kniaziółka, Lipowica, Łopianka, Mizuń, Mizuń nowy, Nadziejów, Nowosielica niżna, Nowosielica wyżna, Nowoszyn, Rachin, Raków, Słoboda, Strutyn niżny, Suchodół, Sułoków, Trościaniec, Turza gniła, Turza wielka, Engelsberg, Lolin, Ludwikówka, Maksymówka, Niagryn, Pacyków, Seneczów, Tereśówka, miasteczko Wełdzirz, Wyszaków.	D o l i n a
			Miasteczko Roźniatów, miasteczko Perchińsko z Angelówem, Swaryczów z Manasterem, Tużyłów z Kotiatyczami, Hołyń, Krechowice, Strutyn wyżny, Spass z Pohorylcem i Podsuchami, Łuchy, Cieniawa z Demnią, Duba, Rypne, Lecówka, Dubszara, Kniaziowskie, Janówka, Jasieniowice, Olchówka, Rzęśniate, Broszniów.	R o ź n i a t ó w
	27	Kałusz	Bania, Berłóhy, Bereznica szlachecka, Chocin, Dołhe, Dobrowlany, Grabówka, Jasień, Jaworówka, miasteczko Kałusz, Kadobna, Kamień, Krasna, Kropiwnik, Kopanka, Łdziany, Landestreu, Maydan, Mysłów, Mościska, Kałusz nowy, Niebyłów, Nowica, Petranka, Poyło, Podborki, Podmichale, Przystup, Równia, Rypianka, Siwka, Śliwki, Słoboda niebyłowska, Słoboda równiańska, Topolsko, Ugartsthal, Uhrynów średni, Uhrynów stary, Wistowa, Zagórze, Zawój.	K a ł u s z

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
		<p>Babin, Cwitowa, Dołha, Dołszka, Dołpotów, Dubowica, Humenów, Łuka, Medynia, Moszkowce, Niegowce, Perekosy, Słoboda, Przewoziec, Sereдне, Siołko, Siwka, Studzianka, Tomaszowce i Dombrowa, miasteczko Wojniłów.</p>	Wojniłów
		<p>Wierzchnia, Zawadka, Zbora.</p>	Żurawno
	28 Mikołajów	<p>Bereznica królewska, Brzezina, Cucułowce, Czernica, Demenka podniestrzańska, Demenka leśnia, Demnia, Derzów, Drohowyże, Hnizdyczów, Hów, Iwanowce, Kijowiec, Krupsko, Malechów, miasto Mikołajów, Nadiatycze, Peczany, Pasieczna, Pokrowce, Rogużno, Rozdół (miasteczko), Rozwadów, Rudniki, Stulsko, Tejsarów, Trościaniec, Turady, Uście, Weryń, Wolica hnizdyczowska, Wola wielka, Wola mała, Wołeniów, Żurawków, Żydaczów (miasto), Żydaczowskie folwarki.</p>	Mikołajów
		<p>Balicze podróżne, Balicze zarzeczne, Bujanów, Czerteż, Dubrawka, Dzięduszyce małe, Hanowce, Izydorówka, Jajkowce, Juseptycze, Korczówka, Kotoryny, Krechów, Lachowice podróżne i Marynka, Lachowice zarzeczne, Lubsza, Lutynka, Lowczyce, Lysków, Manasterzec i Starawieś, Mazurówka, Mielnicz, Międzyrzyce, Młyniska, Nowesioło (miasteczko) z Kornelówką, Obłaźnica, Poberez z Adamówką, Protesy, Ruda (miasteczko) z Kochawiną, Smuchów, Stankowa, z Kulinkami, Sulatycze, Tarnawka, Włodzimirce, Zabłotowce, Żurawno (miasteczko), Żyrawa.</p>	Żurawno
8 Stanisławów	29 Stanisławów	<p>Bryń, Bednarów, Chryplin, Czerniejów, Chomiaków, Ciężów, Dobrowlany, Jamnica, Krechowce, Kołodziejówka, Knihinin, Majdan, Mykietyńce, Opryszowce, Podłuże, Pasieczna, Pacyków, Pawelcze, Rybno, Stanisławów (miasto), Uhrynów górny, Uhrynów dolny, Uhorniki, Wołczyniec, Zagwoźdź.</p>	Stanisławów
		<p>Błudniki, Delejów, Dorohów, Dubowce z Dehową, Halicz (miasto), Jezupól (miasteczko), Kołodziejów, Komarów, Kozina, Kryłos, Kurypów, Łany, Marianpol (wieś), Mariampol (miasteczko), Miłowanie, Olszanica, Ostrów,</p>	Halicz

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
		Perłowce, Pitrycz, Pobereże z Baranówka, Podgrodzie, Pukaszowce, Sapahów, Siedliska, Sielec, Sobotów, Sokol, St. Stanisław, Teme-rowce, Tumicz, Tustań, Uzin, Wiktorów, Wodniki, Wolczków, Wysoczanka, Załukiew.	Halicz
	30 Bohorodczany	Bohorodczany (miasteczko), Bohorodczany stare, Czukałówka, Drohomierzany, Grabowiec, Horocholina, Hryniówka, Iwanikówka, Lachowce, Łysiec (miasteczko), Łysiec stary, Lesiówka, Majdan, Niewoczyn, Pochówka, Posiecz, Radeza, Sadzawa, Stebnik.	Bohorodczany
		Baboze, Bitków, Bogrówka, Bania, Chmielówka, Dzwiniacz, Głęboka, Hlebówka, Hwozd, Jabłonka, Kosmacz, Kryczka, Krzywiec, Markowa, Maniawa, Mołotków, Manasterczany, Porohy, Rosulna, Rakowiec, Sołotwina (miasteczko), Starunia, Żuraki, Zarzycze.	Sołotwina
	31 Nadworna	Cucylów, Fitków, Hawryłówka, Kamienna, Majdan górny, Nadworna (miasteczko) Nazawizów, Paryszcze, Pasieczna, Pniów, Przerósł, Strymba, Tarnowica leśna, Tyśmieniczany, Weleśnica dolna i górna, Wołosów, Zabereze, Zielona.	Nadworna
		Delatyn (miasteczko) Dobrotów, Dora, Hołosków, Mołodyłów, Skopówka, Jabłonica, Jamna, Krasna, Łanczyn, Łojowa, Łuh, Majdan średni, Glinki, Bednarówka, Siedliska, Majdan stary, Mikuliczyn, Tatarów, Werochta, Połonica, Oslaw biały, Oslaw czarny, Potok czarny, Sadzawka, Strupków, Zarzyce.	Delatyn
	32 Tłumacz	Autonówka, Bortniki, Bratyszów, Budzyn, Bukowna, Delawa, Dolina, Gruszka, Horyhlady, Hryniowce, Jackówka, Jezierzany, Kolińce, Korolówka, Koropiec, Kutyska, Łokutki, Nadorożna, Nizniów (miasteczko), Nowosiółka, Okniany, Olesza, Oleszów, Ostra, Ostrynia, Pałahicze, Przewoziec, Przybyłów, Puźniki, Słobudka, Tłumacz (miasteczko), Zalesie.	Tłumacz
		Babianka, Bohorodczyn, Bratkowce, Chomiakówka, Czarnołośce, Hostów, Klubowce, Krasidłówka, Krzywotuły nowe, Krzywotuły	Tyśmienica

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
		stare, Ładzkie, Markowa, Ottynia (miasteczko), Grabicz, Podpieczary, Przeniczniki, Pohonie, Słobudka, Odaje, Targowica, Tarnowica polna, Tyśmienica (miasto), Uhorniki, Winogród, Worrna, Zakrzewce.	Tyśmienica
	33 Monasterzyska	Baranów, Barysz, Berezówka, Bertniki, Bobrowniki, Czechów, Dołhe, Dubienko, Folwarki, Hrehorów, Huta stara, Huta nowa, Jarhorów, Jezierzany, Jeziorko, Izabella, Jurkówka, Komarówka, Kończaki, Krasiejów, Korosciatyn, Kowalówka, Krymidów, Ładzkie, Lazarówka, Łuka, Międzygórze, Monasterzyska, Niskołyzy, Nowosiółka, Olesza, Petryłów, Późniki, Roźniów, Sawaluszki, Słobudka górna, Słobudka dolna, Strychańce, Trościańce, Uście zielone (miasteczko), Weleśniów, Wierzbiatyn, Wyczutki, Zadarów.	Monasterzyska
		Buczacz (miasto), Dzwynogród, Hubin, Kościełniki, Kościerzyn, Leszczańce, Nagorzanka, Podzameczek, Porchowa, Potok (miasteczko), Przewłoka z Zalesiem, Rnkomysz, Rusiłów, Ścianka, Skomorochy, Snowidów, Sokołów, Sokulec, Soroki, Wozilów, Zielona, Zubrzec, Żurawiniec, Żyznomirz.	Buczacz
9 Kołomyja	34 Kołomyja	Ceniawa, Czeremchów, Debesławce, Działkowce, Gody, Kamionka mała, Kołomyja (miasto), Kornicz, Korolówka, Korszów, Kropiwiszczce, Kujdańce, Liski, Matijowce, Mariahilf, Oskrześnia, Pererów z Trościanką i Piłipami, Piadyki, Siemakowce z Cuculinem, Słobudka leśna z Puharami, Sopów, Tracz, Wołowe, Załucze, Zamulińce.	Kołomyja
		Gwoździec (miasteczko), Ostapkowce, Czechowa, Gwoździec stary, Gwoździec mały, Podostaje, Słobudka polna, Chwaliboga, Pruchniszczce, Winogród, Turka, Fatowce, Ostrowiec, Rosochacz, Podhajezyki, Nazurka, Kobylec, Zahajpol, Chomiakówka, Kułaczkowce (miasteczko), Balince, Trofanówka, Buczaczki, Targowica, Soroki, Rohynia, Toporowce, Krasnostawce.	Gwoździec
		Akreszory, Bania berezowska, Berezów niżny, Berezów wyżny, Jabłonów (miasteczko), Ispas, Iwanowce, Kosmacz, Kowalówka, Klu-	Peczeniżyn

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
		<p>czów mały, Kluczków wielki, Kniazdwór, Łuczka, Łuczki, Markówka, Myszyn, Młodziatyn, Peczenizyn (miasteczko), Rungury, Rakowczyk, Słoboda rungurska, Stopczatów, Świrskabania, Szeparowce, Tekucza, Tłumaczyk, Werbiąż niżny, Werbiąż wyżny.</p>	Peczenizyn
	35 Horodenka	<p>Horodenka (miasto), Czernelica (miasteczko), Czerniatyn, Głuszków, Jasionów polny, Serafince, Probalin, Strzylcze, Horodnica przediów., Potoczyska, Siemakowce, Biłka, Michalcze, Kolanki, Daleszowa, Dąbki, Rypuzynce, Kopaczynce, Koniszowce, Olchowiec, Olejowa korolówka, Olejowa Korniów, Raszków, Tyszkowce, Okno, Wierzbowce, Korniów, Chmielowa.</p>	Horodenka
		<p>Bałahorówka, Chlebczyn leśny, Chocimir (miasteczko), Czortowiec, Dobrowódka, Dzurków, Hanczarów, Harasymów, Hawrylak, Jakubówka, Isaków, Kamionki wielkie, Łuka, Manaster, Michałków, Niezwiska, Obertyn (miasteczko) z Netrebówką, Piotrów, Podwerbce, Rakowiec, Semenówka, Siekierzyn, Uniż, Woronów, Żabokruki, Żuków, Żukocin, Żywaczów.</p>	Obertyn
	36 Śniatyn	<p>Albinówka, Bełełuja, Bndylów, Drahasymów, Hankowce, Karlów, Kniáže, Kułaczyn, Łubkowce, Mikulińce, Orelec, Podwysokie, Potoczek, Russów, Śniatyn miasto, Stecowa, Tuława, Uście, Widynów, Wołczkowce, Zadbrowce, Załucze, Zawale, Przerwa.</p>	Śniatyn
		<p>Borszczów, Chlebczyn, Demycze, Zabłotów (miasteczko), Tuluków, Kielichów, Oleszków, Trójca, Trościaniec, Ilińce, Rudniki, Nowosielice, Roznów, Dzurów, Popielniki, Tuczapy.</p>	Zabłotów
	37 Kossów	<p>Babin, Brustury, Chomeczyn, Czerhanówka, Horod, Jasionów górny, Jaworów, Kossów (miasteczko), Kossów stary, Krzyworównia, Manastersko, Moskalówka, Mykietyńce, Pistyń (miasteczko), Prokurawa, Riczka, Smodna, Szeszory, Sokołówka, Utorop, Wierzbowce, Żabie.</p>	Kossów

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
		Berwinkowa, Białobereżka, Chorocowa, Dołhopol, Fereskula, Hołowy, Hryniawa, Jabłonica, Kobaki, Krasnoilla, Kutty stare, Kutty (miasto), Polanki, Perechrestne, Rybno, Roztoki, Rożen mały, Rożen wielki, Słobódka, Stebne, Tudiów, Uściryki.	Kutty
10	Czortków	<p data-bbox="608 499 1173 848">38 Zaleszczyki Zaleszczyki (miasto), Zaleszczyki stare z Filipezami, Dobrowłany, Bedrykowce, Żyrawka, Zezawa, Pieczarna, Dwiniacz, Dupliska, Lesieczniki, Holihłady, Kasperowce, Grodek (miasteczko), Kułakowce, Duninów, Kościelniki, Szerytowce, Zazulince, Sinków, Kołodróbka, Szuparka, Szyszkowce, Nowosiółka kóstinkowa, Chudyjowce, Korolówka (miasteczko), Juriampol, Skowiatyn, Winiałyńce.</p> <p data-bbox="608 862 1173 1205">Uściczko (miasteczko), Tłuste (miasteczko), Iwanie, Torskie, Hinkowce, Berestek, Chartanowce, Uhryńkowce, Błyszczanka, Manasterek, Bileze i Dobrokół, Muszkarów, Myszków z Teklówka, Olexińce, Szerszeniowce, Szypowce, Lisowce, Kapuścińce, Milowce, Anielwka, Rożanówka, Tłuste (wieś), Hołowczyńce, Karolówka, Worwolińce, Słone, Nagorzany, Nyrków, Czerwonogród, Szutromińce.</p> <p data-bbox="608 1225 1173 1346">Burakówka, Beremiany, Capowce, Chmielowa, Drohiczówka, Łatacz, Popowce, Sadki, Świerzkowce, Słobódka.</p>	<p data-bbox="1199 485 1399 848">Zaleszczyki</p> <p data-bbox="1199 848 1399 1211">Tłuste</p> <p data-bbox="1199 1211 1399 1366">Jazłowiec</p>
	39	<p data-bbox="608 1372 1173 1770">Skala Babińce ad Dzwinożrod. Babińce ad Krzyweze, Bielowce, Boryszkowce, Chudykowce, Dzwiniaczka, Dzwinożród, Filipkowce, Germakówka, Horoszowa, Iwanie puste, Kudryńce (miasteczko), Kozaczówka, Krzyweze dolne, Krzyweze górne, Krzyweze (miasteczko), Latkowce, Michałków, Michałówka, Mielnica (miasteczko), Młynówka, Niwca, Nowosiółka, Okopy (miasteczko), Olchowiec, Paniowce zielone, Sapahów, Trubezyn, Uście biskupie (miasteczko), Wołkowce, Zalesie, Zawale.</p> <p data-bbox="608 1790 1173 1891">Bereżanka, Borszczów (miasteczko), Burdiakowce, Cygany, Dębówka, Głębocek, Gusztyn, Gusztynek, Jezierzany (miasteczko),</p>	<p data-bbox="1199 1366 1399 1770">Mielnica</p> <p data-bbox="1199 1770 1399 1891">Borszczów</p>

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy	
		<p>Jezierzanka, Iwanków, Kozaczyzna, Łanowce, Łosiacz, Muszkatowce, Piłatkowce, Piszczatyńce, Podfilipie, Puklaki, Skała (miasteczko), Skała stara, Słobódka ad Borszczów, Słobódka ad Podfilipie, Strzałkowce, Tarnawka, Trojea ad Podfilipie, Turyleze, Wierzehniakowce, Wierzbówka, Wołkowce, Wysuczka, Załucze, Zbrzyż ad Burdiakowce, Zielńce. Zwiąhel koło Tarnawki.</p>	Borszczów	
	40	Husiatyn	<p>Bednarówka, Bosyry, Czabarówka, Czarnokońce małe, Czarnokońce wielkie, Horodnica, Hryokowce, Husiatyn (miasto), Kocinbińczyki, Krzywenkie, Oparszczyzna, Liczkowce, Olechowczyk, Nowostawce, Probużna (miasteczko), Samoluskowce, Siekierzyńce, Sidorów, Słobódka, Suchodół, Szydłowce, Czarnokoniecka wola, Trojanówka, Tłustenkie, Trybuchowce, Wasylków, Wasylkowce, Załesie, Zielon.</p>	Husiatyn
		<p>Cielejów, Chłopówka, Chorostków (miasteczko), Hadryńkowce, Howiów wielki, Howiów mały, Jabłoń, Iwanówka, Karaszyńce, Kłwińce, Kociubińce, Kopyczyńce (miasteczko), Kotówka, Mayda, Mszaniec, Myszkowce, Nizborg nowy, Nizborg stary, Oryszkowce, Peremiów, Postołówka, Rakówka, Suchostaw (miasteczko), Krogulec, Tudorów, Uwiśła, Wierchowce, Zubińczyki.</p>	Kopczyńce	
		<p>Dawidkowce, Kołędziany, Szwałkowce, Strasówka, Szwałkowce, Słobudka.</p>	Czortków	
	41	Czortków	<p>Białypotok, Bielawie, Bobulińce, Budzanów (miasteczko), Byczkowce, Kossów, Kujdanów, Łaskowce, Medwedowce, Nowostawce, Osowce, Petlikowce nowe, Petlikowce stare, Piśława, Romaszówka, Rydoduby, Skomorosze, Skorołyńce, Wierzbowiec, Zwiniań, Kulezyce, Kurdwanówka, Janówka, Chomiakówka, Podlesie.</p>	Budzanów
		<p>Antonów, Biała, Białobożnica, Chomiakówka, Czerkawszczyzna, Czortków (miasto), z Słobudką, Czortków stary, Dolina, Jagielnica (miasteczko), Jagielnica stara, Kalinowszczyzna, Muchawka, Nagorzanka, Roso-</p>	Czortków	

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
		<p>chacz, Salówka, Siemiakowce, Sosolówka, Świdowa, Szmanówce, Szulhanówka, Uhryń, Ułszkowce (miasteczko), Wygnanka, Zabłotówka.</p>	Czortków
		<p>Bazar, Browary, Cwitowa, Duliby, Dzuryn, Jazłowiec (miasteczko), Koszyłowce, Nowosiółka, Pauszówka, Połowce, Pomorce, Przedmieście, Pyszkowce, Rzepńce, Słobudka ad Dzuryn, Trybuchowce, Zaleszczyki małe, Krzywołuka, Znibrody.</p>	Jazłowiec
41 Tarnopol	42 Tarnopol	<p>Bajkowce z Polezkiem, Berezowica wielka, Biała, Bucniów z Kalasantówką, Chodczków wielki, Czerniłów ruski z Samborową, Czolhańszczyzna, Czystylów, Denysów, Dołżauka, Domamorycz, Draganówka, Janówka, Kipiączka, Kupeczyńce z Maryanką i Jozefówką, Kutkowce, Ostrów, Petryków, Poczapińce, Proniatyn, Russianówka, Smykowce, Słupki, Tarnopol (miasto), Toustolug, Zabójki, Zagrobela, Zaścianka z Kisielówką.</p>	Tarnopol
		<p>Mikulince (miasteczko), Konopkówka, Wola mazowiecka, Baworów, Białoskurka, Czartoryja, Grabowiec, Łuczka, Ludwikówka, Ładyczyn, Łuka wielka, Myszkowice, Magdaliówka, Nastasów, Ostalce, Kozówka, Suszczyn, Skomorochy, Smolaaka, Krzywki, Proszowa, Zasławie.</p>	Mikulince
		<p>Cebrow, Czernichów, Dubowce, Hladki, Hluboczek, Iwaczki, Horodyszcze, Iwaczów dolny, Iwaczów górny, Isypowce, Jankowce, Kokutkowce, Kuraiki szlacheckie, Kurowce, Łozowa, Malaszowce, Nosowce, Obarzańce, Pleszkowce, Płotycze, Seredyńce, Stechnikowce, Szlachcińce, Worobijówka, Zarudzie.</p>	Ihrowice
		<p>Słoboda.</p>	Złotniki
		<p>Podsmykowce.</p>	Skalat
	43 Zbaraż	<p>Zbaraż (miasto), Zbaraż stary, Bazaryńce, Załuże, Tarasówka, Zarubińce, Iwazkowce, Nowiki, Czernichowce, Werniaki, Ohrymowce, Zarudzie, Wałachówka, Stryjówka, Hrycowce, Kretowce, Lubianki wyższe,</p>	Zbaraż

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
		Lubianki niższe, Hluboczek mały, Krasnosielce, Roznoszyńce, Kapuścińce, Zarudeczka, Sieniawa, Sieniakówka, Szyły, Lysieczyno, Suchowce, Szelpaki, Kujdańce, Romanówka, Romanowe sioło, Czerniów mazowiecki.	Zbaraż
		Bogdanówka, Dobromirka, Dorosłjówka, Hnilice małe albo Hniliczki, Hnilice wielkie, Hołozyno, Hołutki, Huszczanki, Jacowce, Klebanówka, Klimkowce Korszylówka, Koszlaki, Koziały, Lozówka, Madyń, Mysłowa, Nawesioło, Obodówka, Palczyńce, Piętkowce, Prosovec, Soryki, Staromiejszczyzna i Podwoleczyska, Supranówka, Toki, Worobijówka, Terpilówka, Zadniszówka.	Medyn
		Mszaniec, D itkowce, Berzowica mała, Iwanczany, Kuraiki, Kobyla, Dobrowody, Czumale, Opryłowce, N etreba.	Hrowice
44	Skalat	Skalat (miasteczko), Borki wielkie, Chmieliska, Chodaczków mały z Konstantynówką, Czerniszówka, Dyzków, Paszczówka, Hałuszczyńce, Horodniea, Iwanówka, Kaczanówka, Kamionki, Kołodziejówka, Krasówka, Krzywe, Molezanówka, Nowosiółka, Orzechowice, Panasówka, Połupanówka, Rosochowice, Rożyska, Skalat stary, Tarnoruda (miasteczko), Zerebki królewskie, Zerebki szlacheckie.	Skalat
		Bilitówka, Borki małe, Bucyki, Dubkowce, Eleonorówka, Grzymałów (miasteczko), Illibów, Kalabarówka, Kokoszyńce, Kozina, Krasne, Kręciłów, Leżanówka, Łuka mała, Mazerówka, Nowosiółka, Okno, Ostapie, Pajówka, Podlesie, Poznanka hetmańska, Poznanka gnila, Basztowce, Soroka, Soroko, Sadowki, Stawki, Toste (miasteczko), Tarnówka, Wolica, Wychwałyńce, Zarubińce, Zielona.	Grzymałów
45	Trembowla	Bernatówka, Boryczówka, Deryniówka, Dołhe, Hleszczawa, Humińska, Janów (miasteczko), Kobylówłoki, Krowinka, Małów, Młyniska, Nałoże, Ostrowczyk, Podhajczyki, Podgórzany, Plebanówka, Ruzdwiany, Semonów, Słobudka i Olendry, Słobudka i Zniesienie, Strussow (miasteczko), Trembowla (miasto), Warwaryńce, Wolica, Wybranówka, Załawie, Zaścianocze, Zazdrość, Zubów.	Trembowla

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy	
		<p>Bieniawa, Bohatkowce, Brykula nowa, Brykula stara, Chmielówka, Darachów, Dobropole, Mateuszówka, Hajworówka, Iszczków, Bosohowaciec, Mogieluica, Pantalicha, Rakowice, Romanówka, Sokołów, Chatki, Sokolniki, Sapowa i Polesiński, Siemikowce, Wiśniowczyk (miasteczko), Złotniki, Burkanów, Tiutków, Zarwanica.</p>	Złotniki	
		<p>Hawcze z Józefówką, Łoszniów.</p>	Mikulince	
12	Złoczów	46	Złoczów	Złoczów
		<p>Bieniów, Bełzec, Boniszyn, Chilezyce, Czyżów, Folwarki, Gołogóry (miasteczko), Gołogórki, Horodyłów, Jasinowce, Jelechowice, Krasnosielce, Kropiwna, Koropiec, Książce, Kondratów, Lackie wielkie, Lackie małe, Łuka, Maydan, Poczapy. Płuchów z Bronisławówką i Kazimirów z Podlipcami, Remizowce, Ryków, Snowicz, Skwarzawa, Strutyn, Ścianka, Szpikolosy, Trościaniec mały, Uhorce Woroniaki, Wicyn, Zalesie Zazule, Zarwanica, Zarzyce, Zaszków, Żuków, Złoczów (miasto) z Szlakami i Glinianami.</p>	Zborów	
		<p>Jezierna (miasteczko), Ostaszowce, Danilowce, Nestorowce, Bogdanówka, Białkowce, Olejów, Białokiernica, Bzowica, Harbuszów, Łopuszany, Hukałowce, Perepelniki, Nuszcze, Iwaczów, Wołczkowce, Jezierzanka, Bohutyn, Hołów z Józefówką, Rozhadów, Zabin, Sławna, Pleśniany, Kalne i Bubszczany, Cecowa, Trawołki, Lawrykowce i Zarudka, Urlów i Chrabużna, Iorchów i Machnowce, Pohrebee, Presowce i Korszyłów; Zarudzie, Pomorzany (miasteczko), Zborów (miasteczko), Jarczowce, Tustogłowy, Młynowce i Grabkowce, Kudabińce, Wołosówka i Podhajczyki, Mszana i Żukowce, Beremowce, Moniówka, Kudynowce, Meteniów, Kabarowce, Jarczawice, Serwiry i Jackowce.</p>	Gliniany	

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
		Lipowiecki ad Lipowce, Mituń, Nowosiółki, Olszanica, Olszanka mała, Peczunia, Pohorylec, Poltew, Połonice z Bogdanówką, Przegnojów, Poluchów, Rozworzały, Skniłów, Sołowa, Stanimirz, Słowita, Turkocin, Trendowacz, Uniów z Młynowcami, Wyżniany, Zadwórze, Zamoście, Zeniów.	Gliniany
47	Olesko	Olesko (miasteczko), Czyżki, Konty z Brachówką, Juśkowice, Podlesie, Zakomarze, Ozydów z Angelówką, Rozwar, Sobolówka, Podhorce i Zatrudy, Zahorce, Chwałów, Hucisko, Sassów (miasteczko), Pohocz Chmielowa, Kołtów, Ruda ad Kołtów, Opaki, Werchoburz, Huta werchobuzka, Białykamień (miasteczko) z Gawraczyną, Czereмосznia, Zulice, Usznia, Buzek, Jasionów, Kadłubiska, Łabacz, Raźniów, Dubie, Czechy, Bołozynów, Przewłoczna i Kobyle, Sokołówka (miasteczko).	O l e s k o
		Batków, Białogłowy, Blich, Czepiele, Czystopady, Dudyń, Gontowa, Hnidawa, Hołubica, Huta pieniacka, Jańniszeze, Kruchów, Kutyszeze, Litowisko, Łukawiec, Maydan, Manajów, Markopol (miasteczko), Milno, Nieniacz, Orzechowczyk, Palikrowy, Panasówka, Pańkowce, Pieniaki, Podberezce, Podkamień (miasteczko), Popowce, Ratyszeze, Reniów, Seretce, Styberówka, Styszkowce, Trościaniec, Wertka, Wierzbowczyk, Zagórze, Założce (miasteczko), Zwyżyn, Neterpińce.	Założce
48	Brody	Berlin, Bielawce, Boddury, Boratyn, Brody (miasto), Buczyna, Czernica, Ditkowce, Folwarki małe, Folwarki wielkie, Gaje ditkowieckie, Gaje smolńskie, Gaje starobrodzkie, Grzymałówka, Hołoskowice, Hucisko, Jazłowczyk, Kiełkotów, Koniuszków, Korsów z Łahodowem, Leszniów (miasteczko), Nakwasza, Nowiczyna, Piaski, Ponikowice, Ponikwa, Starobrody, Sznyrów, Smulno, Suchodoły, Suchawola, Tetylkowce, Wysocko, Wołochy i Zablotce z przyległościami.	B r o d y
		Toporów (miasteczko), Stanisławczyk (miasteczko) z Bordulakami, Szeżurowice (miasteczko), Łopatyn z Trytkami, Mikołajów,	Łopatyn

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
		Sterchowce z Adamówką, Chmiłno, Kustyn, Kulików, Hrycowola, Podmanastyrek, Laszków z Nowostawcem i Bebechami, Niemilów, Zawidze z Bryndasówką i Dembowicami, Battyów, Baryłów z Zieloną i Wygodą, Ruda z Mamezurami, Manastyrek, Strzemilecze z Zahałką, Smarzów, Romanówka, Uwin, Rudenkoruskie i Iackie, Stołpin z Kasztelanem, Trójca z Letkowem, Turze z Huciskiem turzańskim i Barzanami, Baczka z Bajmakami.	L o p n t y n
	49 Kamionka strumiłowa	Derewlany, Dernów, Dobrotwór (miasteczko), Horpin, Jasienica polska, Jasienica ruska, Kamionka (miasto), Łany polskie, Łapajówka, Nahorec, Obydów, Buda, Sielec, Sokołów, Spas, Streptów, Stryhanka, Tadanie, Wyrów, Zdechów wielki, Zdechów mały, Łany niemieckie, Jagonia, Podzamecze et Krywólanka.	Kamionka strumiłowa
		Cholejów (miasteczko), Dmytrów, Jozefów, Krzywe, Manasterek, Mirów, Mukanie, Niestanice, Niwice, Ohładów, Oplucko, Ordów, Pawłów, Peratyn, Płowe, Radziechów (miasteczko), Sienków, Srodopolec, Staniu, Stojanów (miasteczko), Suszno, Tetewczyce, Witków nowy (miasteczko), Witków stary, Wolica boryłowa, Wulka suszańska.	Radziechów
		Busk (miasto), Banunin, Bezbrody, Budki, Chreniów, Czanyż, Dziedziców, Grabowa, Humniska, Jabłonówka, Jakimów, Kędzierzawce, Kozłów, Krasne, Kupcze, Lanerówka, Lisko, Milatyn nowy, Milatyn stary, Niesłuchów, Nieznanów, Nowosiółki, Ostrów, Ostrowczyk polny, Pitrycze, Poburzany, Połoniczna, Rakobuty, Rusitów, Rzepniów, Sokole, Stornibaby, Uciszków, Ubinie, Wierzblany, Wolica, Zuratyn.	B u s k

II. Okręg administracyjny Krakowski.

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
1	1	<p>Batowice, Bieńczyce, Boleń, Bosutów, Branice cum affinentiis Chałupki, Stryjów, Holendy i Wola rusiecka, Bibice, Czalice, Czyżyny z przysiółkiem Łęg, Dziekanowice, Dojazdów, Grembałów, Gorlica murowana, Górka narodowa, Giebułtów z Trojadyńcem, Głęboka, Krowodrza, Krzesławice, Kantarowice, Krzystoforzyce, Kościelniki z Górką i Ciem, Karniów, Koćmierzów, Lubocza, Luczarowice, Mogiła z Kopaniem, Mystrzowice, Olsza, Prądnik biały, Prądnik czerwony, Pleszów z Kujawami, Prusy, Przylasek rusiecki z Kępą, Pękawice, Rakowice, Raciborowice z Prawdą, Ruszcza, Sulechów, Stanisławice ad Kościelniki, Tonie, Trojanowice, Węgrzce, Wadów, Wyciąże z Przylaskiem wyciążkim, Witkowice, Węgrzynowice, Wolica z Lasem kościelnickim, Wrózeniec z przysiółkiem Rogów, Zastów, Zesławice, Zielonki z przysiółkiem Marszowice.</p> <p>Alexandrowice z Kochanowem i Kleszczowem, Baczyn, Balice z Burowem, Szczyglice i Podkamycze, Brzoskwinia, Budzyn, Bronowice małe. Bronowice wielkie, Bielany, Chęlm z Zakamyczem, Cholerzyn, Chrosno, Czuków, Czulówek, Czernichów z przysiółkami Bór i Rataniec, Czernichówek, Dombrowa, Grotowa, Jezierzany, Kaszów. Kamień, Kłokoczyn z przyległościami Kępa, Pasieka i Bugaj, Liszki, Łobzów, Mydlniki, Morawica, Mników, Nowawieś szlachecka, Nowawieś narodowa, Olszanica, Przegorzwały, Przeginia duchowna, Przeginia narodowa, Rusocice, Rybua, Rząska duchowa z Rząską szlachecką, Piekary, Rączna, Ściejowice, Śmierdząca, Sułkowa, Wola justowska, Wołowice z Niwką, Zagancie, Zwierzyniec z przysiółkiem Półwieś.</p> <p>Bolechowice, Brzezcie narodowe i szlacheckie, Karniowice, Kobylany, Modlnica z Modlniczką, Tomaszowice, Ujazd, Więtkowice, Zelków, Zabierzów.</p>	<p>M o s i ą</p> <p>L i s z k i</p> <p>Krzeszowice</p>

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
		Czarnawieś z Kawiorami, Dąbie z Głębinowem i Beszczem, Piaski z Grzegorzkami.	Pod magistratem krakowskim
	2 Chrzanów	Babice, Bobrek górny i dolny, Balin z Cezarówką, Bolęcin, Chełmek z Zachętkiem, miasto Chrzanów, Dulowa, Dąb, Gorzów z Pustynią, Gromiec z Szyjkami, Górka, Kważała z Siemiotą, Jankowice, Kościelec, Karniowice, Kąty, Libiąż wielki z Poprzetnikami, Libiąż mały z Jaworkiem i Moszydłem, Mętków mały i wielki, Młoszowa, Ostroполе. Olszyny, Pogorzyce z Borowcem, Piąza z Obłazkami, Piła, Rozkochów, miasteczko Trzebinia, Trzebinia, Trzebiaka z Bereską i Miechowem. Wygiełzów, Źródła. Zarki z Zjajkami, Zagórze.	C h r z a n ó w
		Byczyna z Jeziorkami, Ciężkowice z Dobra, Dombrowa, Długoszyn, Czyżówka, Góry Łuszkowskie, miasteczko Jaworzno z Pechnikiem, Niedzieliska i kolonia górnicza, miasteczko Jeleń, Łuszwice, Myślachowice, Płoki, Siersza, Wodna, Szczakowa.	Jaworzno
		Miasteczko Alwerunia, Brzezinka, Brodła, Czerna, Czalkowice, Frywald, Filipowice, Grojec, miasteczko Krzeszowice, Lgota, Mirów z Podlężem, Paczałtowice z Dębnikami, Miekinia, Niegoszowice z Sowiarką, Nielepice z Młynką, Nowojowagóra z przysiółkiem Gwoździec, miasteczko Nowagóra, Ostrożnica, Okleśna, Psary, Pisary, Poręba, Radwanowice, Regalice, Rudawa, Rudno, Siedlec, Nieporaz z Karnorówką, Sanka północna i południowa, Tęczynek, Wola Filipowska, Załas, Zbyk, Żary z przysiółkiem Dubie.	Krzeszowice
	3 Wieliczka	Bierzanów z Kacinem, Brzączowice, Czechówka, Chojno górne i dolne, Dębniki z Rybakami, Gólkowice, Kapelanka, Kosocice z Baryszem, Kordwanów dolny i górny, Ludwinów, Łyczaka, Olszowice, Prokocim, Przewóz, miasto Podgórze z Stawiskiem, Płaszów z lasem płaszowskim, Piaski małe i wielkie, Podstolice, Rybytwy, Rząka, Raysko, Rzeszotary, Świątniki górne, Soboniowice z	Podgórze

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
		Strzałkowicami, Siepraw, Stojowice, Wola duchacka, Wróblowice, Zakrzówek, Zbydniowice, Zakliczyn, Wrzasowice z Pokrzewnicą.	Podgórze
		Bogucice. Byszyce 1szej części, Bugaj, Biskupice, Bielczyce szlacheckie i ad Liplas, Bićkowice z Sikorzeńcem, Brzegi, Bodzanów, Czarnochowice, Chorągiewka, Dziekanowice, Dobranowice z Wola, Falkowice, Grabie z Zymbrzegiem i Szczurowem, Grabówka z Babinami i Porembami, Gorzków z Czarnocinami i Byszycami 2giej części, Grójów, miasteczko Gdów z Grzybową, Hucisko, Jawczyce, Janowice, Kokołów, Kozmice wielkie, Kozmice małe, Krzyszkowice, Klasno, Kunice 1szej części, Jankówka, Lednica górna i dolna z Mierzącką, Lednica niemiecka, Lazany, Miełaiów, Maławieś, Nizowa z Kunicami 2giej części, Nowawieś, Pawlikowice z Taszycami, Przebieczany, Rożnowa, Raciborsko z Witkowicami, Rudnik, Siedziejowice, Sierca z Wolicą, Signeczów, Sulków, Sulów, Szczygłów, Sławkowice, Sieraków z Zbyszówką, Strumiany, Surówki z Kawkami, Trakii, z Darczycami, Tomaszkowice, Wola podlażańska, Winiary, miasto Wieliczka, Zabawa, Zabłocie, Zborówek.	W i e l i c z k a
		Brzezowa z Targoszyną, Czaślaw, Drogina, Dąbie z Bukownikiem, miasteczko Dobczyce, Glichów, Gruszów, Kwapinka, Kornatka z Burletką, Kumorniki, Krzyworzeka, Kawce, Kędzierzyna, Łeki, Lipnik, Krzesławice z Kwaszowicami, Mierzyn, Osieczany, Poremba, Poznachowice, Poznachowice górne, Podolany, Raciechowice, Stadniki, Stryszowa, Skrzynka, Sawa, Trzemesza, Wiśniowa, Węglówka, Zagorzany, Zalesiany, Zrezyce, Zasań, Zegartowice z Bigorzówką, Zerostawice.	Dobczyce
		Bodzów, Borek fałęcki, Brzezyna górna i dolna, Buków, Chorowiec, Gaj, Kobierzyn, Kostrze, Koło tyniecki, Kopanka, Korabniki, Konary, Kulerzów, Jugowice, Libiertów, Lusina, Łagiewniki, Mogilany, Opatkowice, Pychowice, Rzozów, Samborek, Sidzina, Swozowice, Siarczana góra, miasto Skawina, Skotniki, Tyniec, Włosz.	Skawina

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
		<p>Brzezie, Czyżów, Chrość, Cichawa, Dąbrowa, Gruszki, Jaroszkówka, Krakusowice, Klęczany, Liplas, Marszowice, Niewiarów z Świdówką, Ochmanów, Podborze, Nieznanowice, Pierzechów, Pierzechowice, Niegowice, Staniątki, Suchoraba, Słomiróg. Szarów, Szczytniki, Świątniki, Wiatowice. Zagórze, Zakrzów, Zakrzowice, Zborzyce, Węgrze wielkie i małe.</p>	Niepołomice
	4 Bochnia	<p>Miasto Bochnia, Brzeznica, Buczków z Rzyskami i Liszkami, Bogucice, Bessów, Bieńkowiec z Bieńkowicami baczyńskimi, Borek, Bratucice, Buczków z Dębiną, Bucznina z Dąbrowicą, Dąbie, Grabina, Bubińska, Włosławice i Podsobołowice, Chodenice cum attinentiis Trinitatis, Chcłm, Cikowice, Cerekiew, Czaślawice, Domienice, Drwinia, Dzikwin, Dąbrówka, Gorzków, Gierczyce, Gawłów nowy, Gawłów stary, Gawłówek, Grobla, Jodłówka, Kolanów, Krzyżanowice małe, Krzeczów, Łazy z Podjasieniem, Łapczyce, Moszczenica, Mikłuszowice, Majkowice stare, Majkowice nowe, Nieszkowice, Ostrów królewski, Ostrów szlachecki z Komarowem, Podedworze, Proszówki, Rzezawa, Siedlec, Stanisławice, Krzyżanowice wielkie, Słomka, Świniarów, Nidary nowe i stare z Podlesiem, Stradomka, Turzec, Trawniki, Uście solne cum attinentiis Łanie, Wygoda, Wola drwińska z Zieloną, Wyżyce z Stryowem, Wrzępnia z Michałem, Zatoka z Smykowem.</p>	B o c h n i a
		<p>Borowna, Bełdno, Bytomsko, Cichawka, Chronów z Łopuszną, Dołuszyce, Kamionna, Kobyle, Kopaliny, Kurów, Kerlikówka, Królówka, Leszczyna, Leksandrowa, Łomna, miasteczko Lipnica murowana, Lipnica górna, Lipnica dolna, Łakta górna, Łakta dolna, Nieprześnia, Nieszkowice wielkie, Olhawa, Pasierbiec, Pogwizdów, Połom duży, Rzegocina, Rozdziele górne, Rozdziele dolne, Raybrot, Sobotów z Sieradzką, Trzciana z Glinikiem, Libichów i Zyznówka, Wola nieszkowska, Wiśnicz stary, Wiśnicz mały, miasteczko Wiśnicz nowy, Zonia, Zawada.</p>	W i ś n i c z

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
		Boczów, Brzezowa Żuk, Dombrowica z Chrostową, Podegrodzie, Grabie, Kepanów, Kobylec, Kamyk, miasteczko Łapanów, Lubomierz, Rdzawa, Tarnawa, Ujazd, Ubrzez, Wieruszyce, Wola wieruszycka, Wolica. Wieniec, Zhydniów z Podjasieniem.	Dobczyce
		Chobot, Grodkowice, Kłay z Koszyną, Kółko, Leszkowice, Łysokanie, miasteczko Niepołomice z Mszęcinem, Podłęże, Wola zabierzowska, Targowisko, Wola batorska z Kępianami, Zabierzów z Łażnia i Nowawsią, Xiążnice małe i wielkie.	Niepołomice
		Barczków, Popędzina.	Radłów
	5 Brzesko	<p>Miasteczko Brzesko, Brzezowiec, Biesiadki, Bedzieszyňa, Biadoliny, miasteczko Czchów, Dembań, Dobrociesz, Druszkow pusty cum attinentiis Grabie. Doły. Gosprzydowa, Gnojnik, Jastew, Jurków, Jaworsko, Jasień, Jadowniki, Iwkowa, Lewniowa, Łoniowy, Grądy z Kopalinami, Maszkienice, Mokrzyńska z Buczem, Okocim, Perła, Połom mały, Porąbka ad Iwkowa z Brzezową. Porąbka ad Uszew, Pomianowa cum attinentiis Nowawieś, Słotwina, miasteczko Szczepanów, Sterkowice, Tymowa, Twórkowa z Łaśniową, Uszew, Wola dembińska, Wojakowa, Wokowice, Zerków, Wytrzyszczka, Zawada.</p>	B r z e s k o
		<p>Bieleza z Warysem, Bogumiłowice, Biadoliny, Bieśnik, Borowa, Charzowice z Melszynie, Dzierzaniny, Domoślawice z Biskupicami, Filipowice, Faściszowa, Faliszowice, Grabno, Gwoździec, Janowice z Gierową i Podbrzeziem, Konczyska, Łysagóra, Łopon, Łętowice z Dembiną łętowską, Łukanowice cum attinentiis Isep i Zawodzie, Łusławice z Łusławiezkami, Miłowka, Niedźwiedza, Olszyny, Olszawa, Pinski druszków, Paleśnica, Ruda, Radwany, Rudka, Rostoka, Sufczyn, Słona, Struże, Sukmanie, miasto Wojnicz, Więckowice z Chybiem, Wielkawieś, Wola strużka, Wesolów cum attinentiis Ujazd, Wróblowice, Zawada, Zdonie, Złota, Zamoście, miasteczko Zakliczyn łanekoroński.</p>	W o j n i c z

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
		<p>Borzęcin, Biskupice, Dombrówka morską z Witowiskiem, Dołęga, Demblin, Górka z Sekólkami i Kopaninami, Jadowniki, Jadowniki mokre, Kwików, Kopacze xięże, Łęki, Miechowice małe, Miechowice wielkie, Marcinkowice, Niwka, Niedzielisko, Nowopole, Przyborów, Pojawie, Ruda, Radłów, Rudka, Rajsko, Ryłowa, Rzachowa, Szczurowa, Strzelce wielkie, Strzelce małe, Wał Ruda z Śmietaną, Wola radłowska, Wola przemysłowa, Wietrzychowice z Szymonowicami i Pasierbem, Wola rogowska, Zabawa cum attinentiis Podwale i Zdarzec, Zdrohec, Zaborów.</p>	R a d ł ó w
		Poremba, Uszwica.	Wiśnicz
		Siedliszowice, Sikorzycze.	Żabno
		Mikołajowice, Komorów, Ostrów, Wierzchosławice, Sierakowice, Zakrzów z Wolą.	Tarnow obwodu Tarnowskiego
		Katy.	Nowy Sącz obwodu Sandeckiego
		Jamna.	Ciężkowice obwodu Sandeckiego
2	Wadowice	6 Wadowice	W a d o w i c e
		<p>Bachowice, Babice, Barwald dolny, Barwald średni, Chocznia, Chrzastowice, Grodzisko, Gorzeń górny, Gorzeń dolny, Jaroszwice z Zaskawiem, Jaszczurowa z Jamnikami, Kossowa, Klecza dolna i średnia, Klecza górna, Lipowa, Łączany, Łgota, Łękawica z Zagórzem, Miejsce, Mucharz, Półwieś, Roków, Radocza, Ryczów, Spytkowice, Skawce, Świnna poremba, Tomice, Tłuczań górna, Tłuczań dolna, miasto Wadowice cum attinent Mikołaj, Witanowice, Wżoniki, Zawadka, Zygadowice.</p>	Kalwarya
		<p>Barwald górny, Baczyn, Brody z Solcem, Bugaj, Brzeźnica z Pasięką, Bęczyn z Bęczynkiem, Brzezinka, Dąbrówka, Harbutowice, Jastrzębia dolna, Jaśkowice, Izdebnik, miasteczko Kalwarya z Stanisławem dolnym i górnym, Kopytówka, Leśnica, miasto Lands-</p>	

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
		<p>kron z Jastrzębią, Lencze górne, Marcyporemba, Nowedwory, Palcza, Paszkówka cum attinent Pobiedr, Przytkowice, Podolany, Podhybie, Stryszów, Stronie, Skawinki, Stanisław dolny i górny, Sosnowice, Wysoka ad Kalwarya, Wielkie drogi z Trzebolem, Zarzyce wielkie, Zarzyce małe, Zakrzów, Zahelmna, Zebrzydowice.</p>	Kalwarya
		<p>Miasto Andrychów, wieś Andrychów, Brzezinka, Chobot, Frydrychowice, Graboszyce, Gierałtowice, Gierałtowiczki, Głębowice, Inwald, Kaczyna, Koziniec, Łaskowa, Nidek, Ponikiew, Palczowice, Piotrowice, Róezyny, Rzyki, Rudze, Sulkowice, Smolice, Trzebieńczyce, Targanica, Przybradz, Wieprz, Zagórnik, miasto Zator.</p>	Andrychów
		<p>Borek szlachecki, Facimiech, Gołuchowice, Krzęcin, Ochodza, Pollanka Haller, Zelczyna.</p>	Skawina
		<p>Podolsze.</p>	Oświęcim
		<p>Sleszowice górne i dolne.</p>	Ślemień
		<p>Marcówka.</p>	Maków
	7	<p>Biała Bujaków, Bulowice, Bielany, Czaniec, Hecznarowice, Kozy, miasto Kenty, Kańczuga, Kobiernice, Malec, Osiek, Łęki, Międzybrodzie ad Kobiernice, Pisarzowice, Porąbka, Nowawieś, Starawieś dolna czyli Unter-Altdorf, Starawieś górna czyli Ober-Altdorf, Witkowice, miasteczko Willamowice.</p>	Kenty
		<p>Babice, Budy, Brzoszkowice, Brzeszcze, Brzezinka, Dwory, Grojec, Jawiszowice, Harmencze, Koło lipowieckie, Kruki, Klucznikowice, Łazy, Monowice, miasto Oświęcim, Pławy, Przecieszyn, Polanka wielka, Poremba wielka, Przeciszów, Rajsko, Skidzień, Stare stawy, Wilczkowice, Włosienice, Zaborze.</p>	Oświęcim
		<p>Bark, Bestwin, Bestwinka, miasto Biała, przedmieście Biała, Buczkowice, Bór Łady-</p>	Biała

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
		gowice, Bierna, Bystra, Bór wilkowski, Dankowice, Godziska stara, Godziska nowa, Godziska wilkowska, Glemieniec, Halenów czyli Alzen, Huciska, Janowice, Kaniów stary, Kaniów bestwiński, Kaniów dankowski, Komorowice, Kalua, Lipnik z Leszczynem, Międzybrodzie ad Lipnik, Rybarzowice, Szczyrk, Salmopol, Straconka.	B i a ł a
	8	<p>Żywiec</p> <p>Czernichów, Hucisko, Jeleśna, Isep, Korbielów, Krzyżowa, Lesna, Międzybrodzie, Moszczanica, Ostre, Pietrzykowice, Przyłęków, Peweł mała. Peweł wielka, Przyborów, Koszarawa, Lipowa, Radzichów, Słotwina, Sienna, miasto Żywiec z Kolibami, Żywiec stary, Sporysz z Obszarem, Świnna, Sopotnia mała, Sopotnia wielka, Treśnia, Trzebinia, Mutne, Wieprz, Zabłocie, Zadziole, Zarzec.</p> <p>Bruśnik, Bystra, Cięcina, Cisiec, Juszczyzna, Kamecznica, miasteczko Miłówka, Nieleddwia, Rajcza, Rycerka dolna, Rycerka górna, Sol, Ujsol.</p> <p>Kuków, Krzeszów, Gilowice, Kocierz ad Moszczanica, Kocierz ad Rychwaldek, Koców, Kurów, Łękawica, Łysina, Las, Lachowice, Oczków, Okrajnik, Peweł, Pewełka, Rychwald, Rychwaldek, miasteczko Sucha, Ślemień, Strzyszawa, Tarnawa górna, Tarnawa dolna.</p>	Żywiec
	9	<p>Myślenice</p> <p>Borzęta, Bysina, Benzarka, Chełm, Dolnawieś, Głogoczów, Górnawieś, Jasienica, Jawornik, Krzywaczka, Krzczonów, Lubień, Krzyszkowice, miasto Myślenice, Polanka, Peim, Rudnik, Stróża, Trzebinia, Tenczyn, Więciorka, Zawada, Zawadka.</p> <p>Bogdanówka, Bystra, Bielanka, Chabówka, miasto Jordanów, Krzczów, Łętownia, Malejowa, Naprawa, Ponice, Rabka, Raba wyżna, Rokiciny, Rdzawka, Skomielna czarna, Skomielna biała, Skawa, Spytkowce, Sidzina, Sieniawa, Słonne, Skomielna czarna, Tokarnia, Toporzysko, Wysoka, Zaryte, Więcierza.</p>	Myślenice
			Jordanów

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
		<p>Bieńkówka, Biała, Budzów, Grzechynia, Juszczyzna, Jachówka, Kojszówka, (miasteczko) Maków, Osielec, Wieprzec, Skawica, Zawoja, Zembrzyce, Żarnowka.</p>	Maków
		Radziszów, Jurczyce, Wola radziszowska.	Skawina
		Sulkowice, Biertowice.	Kalwaryja
3	10 Sącz	<p>Biczyce, Bilsko z Rócmirową, Białawoda, Bącza z Kuniną, Barnowiec, Chomranice, Chelmiec, Czaczów, Dombrowa, Dombrowka, Frycowa, Falkowa, Grabie, Gołabkowice, Homrzysko z Złotnem, Jelna, Januszowa, Krasne, Klęczany, Klimkówka, Kurów, Kunów z Jamnicą, Lipie, Łossosina dolna z Jakubowicami, Łączne i Sadowa, Łęki, Librantowa, Łęka, Michalczowa, Marcinkowice, Milkowa, Naściszowa z Kwieciszową i Grabową, (miasto) Nowy Sącz, Nawojowa, Chruślice, Paszyn, Piątkowa, Poremba mała, Popardowa, Rabkowa, Rojówka, Rdziostów, Roszkowice, Rybień, Sienna, Strzętła, Starawieś Weber, Siedlec z Słowikową, Trzetrzewina Tęgorborze z Justem, Świdnik i Struga, Wronowice z Łyczanką, Wilkonosza, Wola marcinkowska, Wielogłowy z Ubiadem, Wielopole, Witowice dolne, Witowice górne, Wola kurowska, Zbyszycze, Zawadka z Rozdzielem, Zabełcze, Zalubińcze, Zawada, Zeleznikowa.</p>	N o w y S a ń c z
		<p>Barczyce, Brzyna, Brzezna, Biegonice, Chohorowice, Czarny potok, Gaboń z Praczką, Gołkowice, Gostwica, Jazowsko, Jurarzowa I. część, Kokuszka, Kadcza, Łomnica, Łazy, Młodów, Mostki, Moszczanica wyżna, Moszczanica niżna, Myślec, Mokrawieś czyli Juraszowa II. część, Obłazy, Obidza, Olszanka, Naszacowice, Niskkowa z Szymanowicami, Neudörfl, Olszana, Popowice, miasto Piwniczna, Przysietnica, Podegrodzie, Podrzyce, Roztoka, Rytro, Rogi, Suchastruga, Skrudzina I. część, Opalna czyli Skrudzina II. część, miasto Stary-Sącz z Cyganowicami, Świniarsko z Maławścią, Stadło, Wola krogulecka, Wiglanowice.</p>	S t a r y S a ń c z

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
		<p>Białawoda, Czarnawoda, Czerniec, Jaworki I. część, Jaworki II. część, Kieczna, miasteczko Łacko, Maszkowice, Szczawnica, Szlachtowa, Tylmanowa, Zabrzez, Zagorzyn z Wola piskuliną i kopcową, Zarzyce.</p>	Krościenko
		<p>Bartkowa z Posadową i Bębnami, Bujne z Posadową, Glinik z Podglinikiem, Grodek z Kobylem, Janczowa. Rostoka z Brzezunami, Podole z Gurową, Załęże, Zagórze z Gierową Wiatrowice z Habaliną i Trapiem, Rożnów z Łazami i Łaziską, Radajowice, Tabaszowa z Witkówką, Znamierowice.</p>	Ciężkowice
		<p>Jadamwola, Stankowa, Zbikowice, Krasne.</p>	Limanowa
		<p>Trzycierz.</p>	Grybów
	11 Nowy Targ	<p>Białka, Brzegi, Bukowina, Bańsko, Biały Dunajec, miasteczko Czarny Dunajec, Chochołów, Ciche, Dembno, Dział, Długopole, Działnisz, Groń, Gliczarów, Gronków, Harkłowa, Klikuszowa, Krauszów, Kościelisko, Knurów, Lasek, Ludzimierz, Leśnica, Łopuszna, Morawczyzna, Międzyrzeczerwone, Murzasichle, Maruszyna, Niwa, miasto Nowy Targ, Odrowąż, Obidowa, Ostrowsko, Pieniżkowice, Pyzówka, Podczerwone z Kaniówką, Poronin, Rogoznik, Ratułów, Starebystre, Szaffary, Skrzypne, Szlembark, Waxmund, Wroblówka, Witów, Załuczne, Zakopana z Olszą, Zubsuche z Bystrą, Zaskale.</p>	Nowy Targ
		<p>Czorstyn, Grywald, Huba, Haluszowa, Kłuszkowice, Krosnica, miasto Krościenko, Maniów, Mizerna, Ochotnica, Sromowce niżne, Sromowce wyżne, Tylka.</p>	Krościenko
	12 Limanowa	<p>Bałazówka, Jaworzna, Jadłownik, Jastrzębie, Krasne z Łasoticami, Kisielówka, Koszary, Kamionka, Kobyleczyna, Krosna, Kanina, miasteczko Limanowa, Łososina górna, Łukowica, Lipowe, Mstów z Dąbrowkami, Młynne, Mordarka, Męcina, Młyneczyska, Owieczka, Pickielko, Pisarzowa, Przyszowa, Ryje z Kostrzą, Rzeki z Lipiem i Sadkiem, Rybie nowe, Rupniów, Rostoka, Słupie, Szyk, Słopnica nobile, Szarysz, Sowliny, Starawieś, Sechna, Strzyszyce, Sickerszyna, Stronie, Świdnik, Ujanowice, Wołowa góra, Wysokie, Zmiąca, Zagorów, Zawada.</p>	Limanowa

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
		<p>Chyzówka. Dobra, Glisne, Gruszowiec, Góra Śgo Jana z Pobęczynem, Gruszow z Goduszą. Janowice z Dobroniowem, Jurków, Jasna z Podłopieńcem, Konina, Kasinka, Kasina wielka, Łętowa, Łostówka, Lubomierz, Mszana dolna, Mszana górna, Markuszowa, Niedźwiedź, Olszówka, Podobin, Poremba wielka, Porabka, Pólrzyczki, Przenosza, Pogorzany z Smykowem, Raba niżna, Raciborzany, Słomka, Skrzydłna, Stróża kotuła czyli Strózkiewicz. Szczyrzyce z Abramowicami, Tymbark (miasteczko), Włostówka, Wilczyce, Wola skrzydłańska, Wilkowisko, Słopnica królewska. Witów, Zadziele, Zamieście z Górami. Zawadka.</p>	S k r z y d ł a
		Kamienica, Szczawa, Zalesie, Zasadne, Zbludza.	Krościenko
		Stare Rybie.	Dobczyce
		Laskowa, Makowica z Pasieką.	Wiśnicz
		Długoleka.	Stary-Sącz
	13 Grybów	<p>Biała niżna. Biała wyżna, Bognsza, Binczarowa. Chodorowa, Cieniawa, miasto Grybów, Gródek, Jezów z Wilczyką i Moroniem, Korzenna z Świegocinem, Królowa polska, Kamionka wielka, Kałowa, Kruzlowa wyżna, Kruzlowa niżna, Koniuszowa, Królowa rnska, Mszalnica, Mogilno, Posadowa, Ptaszkowa, Stróże niżne. Stróże wyżne, Siołkowa z Zofinowem, Starawieś strzylawka, Wojnarowa.</p>	Grybów
		<p>Biliczna, Banica, Brunary niżne, Brunnary wyżne, Berest, Czertyzne, Czarna, Czyrna, Dubne, Jastrzębik, Jędrzejówka, Jaszkowa, Florynka, Izby, Krynica, Kamianua, Kotów, Krzyżówka, Leluchów, Łabowa, Łabowiec, Łosie, miasto Muszyna, Milik, Muszynka, Mochnaczka niżna. Mochnaczka wyżna, Maciejowa, Nowawieś, Powroźnik, Polany, Piorkunka, Rostoka mała, Rostoka wielka, Rzegiestów, Szczawnik. Słotwiny, Śmietnica, Stawisza, Składnisze, miasteczko Tylicz, Uhryń, Wojkowa, Wierchomla wielka, Wierchomla mała, Wawrka, Zubrzyk, Złockie.</p>	K r y n i c a

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
		<p>Bruśnik, Bogoniowice, miasteczko Bobowa, Berdechów, Brzana dolna, Brzana górna, Bukowiec, miasto Ciężkowice. Falkowa, Jasienna, Jastrzębia, Jankowa, Kąsna górna, Kąsna dolna, Kipszna, Lipnica wielka, Łyczana, Lipniczka, Ostrusza, Przydonica, Siewierzyna, Stróżna, Tursko.</p>	<p>Ciężkowice</p>
		<p>Mystków.</p>	<p>Nowy Sącz</p>
	<p>14 Gorlice</p>	<p>Bieśnik, Berdychów, Bugaj, Bielanka, Bystra, Blechnarka, Bodaki, Dominikowice, Dragaszów, miasto Gorlice, Glinik marianpolski, Gładyszów, Hańczowa, Kunkowa, Kwiaton, Konieczna, Kobylanka, Klęczany, Klimkówka, Leszczyny, Łosic, Luźna, Ług, Męcina mała, Męcina wielka, Malastów, Nowica, Polna, Przegonina, Pentua, Pstrążne, Przysłup, Ropica polska, Ropa, Ropki, Ropica ruska, Regetów wyżny, Regetów niżny, Rychwald, Szalowa, Sokół, Stróżówka, Szymbark, Sękowa, Siary, Skwirtne, Smerekowiec, miasteczko Uście ruskie, Wola łubańska, Wyskitne, Wysowa, Wapienne, Wirchnia, Zagorzany, Zdynia.</p>	<p>G o r l i c e</p>
		<p>Miasto Biecz, przedmieście Biecz, Bełna, Bugaj, Binarowa, Biesna, Bednarka, Korczyzna z Załawiem, Kwiatonowice, Kołkówka, Jodłówka z Nassalową i Kozłówkami, Kryg, Libusza, Lipniki, Moszczenica, Mszanka, Pagarzyna, Rozdziele, Rozembark, Raclawice, Rzepienik biskupi, Rzepienik marciuszewski, miasteczko Rzepienik strzyzewski, Rzepienik suchy, Strzeszyn, Sietnica, Staszówka, Siedliska, Turza, Wojtowa, Zborowice.</p>	<p>B i e c z</p>
		<p>Sędziszowa, Zimnawódka z Pławną.</p>	<p>Ciężkowice</p>
<p>4 Tarnow</p>	<p>15 Tarnow</p>	<p>Biała, Chyszów, Dąbrówka infułacka, Dąbrówka ad Szczepanowice, Grabówka, Jodłówka, Klikowa, Krzyż, Koszyce małe, Koszyce wielkie, Kłokowa, Gumniska, Lubcza, Lubinka, Łękawica, Lichwin, Łowczówek, Nowodworze, Pogwizdów, Pleśna, Poremba, Pogórska wola z Pisklem, Rzędzin, Rychwald, Rzuchowa, Radlna, Strusina, Szece-</p>	<p>T a r n o w</p>

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
		panowice z Zawodziem, Sieciechowice, Świrczków, Skrzyszów, Szynwald, Siemiechów, Świebodzin, miasto Tarnów z Zawalem, Terlikówka, Tarnowiec, Trzemeśna, Wola rzedzińska. Woźniczna, Zabłocie, Zawada z Wulka, Zbytłowska góra, Zgłobice, Zaczarnie.	Tarnów
		Brzozowa, Burzyn. Bistoszowa, Budyń, Chojnik. Dombrówka, Dzwonowa, Gromnik, Golonka, Garbek. Joniny, Kielanowice, Karwodrza, Kowalowy, Lubaszowa, Łowców, Lubeza, Mieszna opacka, Mieszna szlachecka czyli Buchcice, Piotrkowice, Ryglice, Siedliska, miasto Tuchów, Uniszowa, Wola lubecka, Zwiernik, Zabłędza, Zalasowa.	Tuchów
		Błonie.	Wojnicz
	16 Dombrowa	Borki. Brzezówka, Brnik, Dombrówka, Dalastowice. Dombrowica, miasteczko Dombrowa z Podkościelem, Bagienica, Grądy i Bór, Gruszow mały, Gruszow wielki, Kupienin, Kozubów z Oleśnią, Laskówka, Lubasz. Łęka szczucińska. Łęka zabecka. Luszowicy, Lipiny. Maniów z Czołnowem, Mędrzechów, Nieczajna. Odmet, Podborze z Breniem, Radwan, Ruda, Radgoszcz, Smęgorzów, Swarzędz, miasteczko Szczucin, Skrzynka, Suchygrunt, Świdrówka, Szarwark, Smyków mały, Smyków wielki, Wulka grzędzka, Wola szczucińska, Wulka mędrzechowska, Wojcina, Zabrze, Załuże, Zazameze, Zdary z Kaczówką, Żelazówka.	D o m b r o w a
		Adamierz. Bieniaszowice, Biskupice, Boruszowa, Bolesław, Bobrowniki wielkie z Jurkowie, Bobrowniki małe z Dobczycami, Bugaj, Ćwików. Chorążec, Czyżów, Dombrówka. Fink. Gręboszów, Głów. Goruszów, Gorzyce. Hubenice, Ilkowiec z Rudnem i Sanoką. Janikowice. Karsy, Kozłów, Kanna, Kuzie. Kobierzyn. Kłyz. Konary, Lubiczko, Laskówka, Łysiagóra, Łukowa, Łęka siedlecka, Nieciecza, Niedomice, Oleśno, Odporyszów, Paluszyce. Pawłów, Podlipie, Pileza, Pawezów, Partyn z Łęgiem, Podlesie. Otwinów stoiński z Konopką. Pierzyce, Pasieka. Samocice z Łęką. Strojóm, Świebodzin z	Ż a b n o

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
		<p>Koziarówką, Sieradza, Smigno, Siedlec, Tonie z Błoniem i Brzeźnicą, Uście juzuickie, Wola gręboszowska, Wola żelichowska, Wielopole z Borkiem, Bucze i Bobrek, Zawierzbie, Zalipie, Zakirchale, Żelichow, miasteczko Żabno z Przedmieściem.</p>	Żabno
		Przybysławice.	Radłów
		Jastrząbka nowa, Jawornik, Jodłówka z Wałkami, Żukowice nowe, Żukowice stare.	Pilzno
17	Mielec	<p>Borowa z Gizową, Babule, Borki, Brzyście, miasteczko Baranów, Czajkowa, Chorzelów, Chrzastów, Cyranka, Domaciny, Demytrów mały z Kołem, Demytrów wielki, Durdy, Gliny małe, Goleiszów, Galuszowice, Grochów, Hyki z Dembiakami, Josefsdorf, Kęblów z Tarnowkiem, Kliszów, Krzemienica z Górkami, Knapy z Smykłem, Jaślany z Pierzehniem, Młodochów, Malinie, Mielec (miasteczko), Ostrówek, Plawa, Padew, Piechoty, Przykop, Pluty, Rzyska, Reichsheim, Roźniaty z Nizinami, Rzędzianowice, Schönanger, Sadekowa góra, Szydłowice, Skopanie, Suchorzów z Przewozem, Słupiec, Toporów, Trzeźnia, Tuszów, Wola pławska, Wojków, Wola zdakowska, Wola gołego, Wola chorzelowska, Wojsław z Smoczka, Złotniki, Zarównie, Zachwiejów, Zaduszniki z Majdanem małym.</p>	M i e l e c
		<p>Breń osuchowski, Czermiń, Duleza mała, Gliny wielkie, Górki, Grzybów, Hohenbach, Izbiska, Jamy z Przybyszem, Kawęcin z Dąbrówką, Kiełków z Zaborzem, Łysaków, Łysakówek, Otałęż, Podleszany, Partynia, Pień, Piątkowice, Podborze, Podlesie, Rydzów, miasteczko Radomyśl, Surowa, Szafranów, Trzeźnia, Wola otałężka, Wola mielecka, Wadowice górne, Wadowice dolne, Wola wadowska, Wampierzów, Wulka dulecka, Xiążnice z Wulką, Ziępniów, Zgórsko.</p>	Z a s s ó w
		<p>Dobrynia, Jagodnik, Kossowy, Hüttenwald, Ostrów ad Tuszów, Ostrów ad Baranów, Przyłek z Huciną, Rzochów, Rzemień z Łuzem, Siedlanka, Trzesówka.</p>	Kolbuszów

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
		Małec.	Dąbrowa
		Komorów.	Tarnobrzeg
18	Ropezyce	Borek mały, Borek wielki, Brzyzna, Budzisz, Brzeziny, Bystrzyca, Broniszów, Chechły, Góra ropczycka, Gnojnica, Glinnik, Iwierzyce, Kozodrza, Konice, Łączki kucharskie, Nockowa, Nawsie, Pietrzejowa, Pstrągowa, Ropezyce (miasto) z Średniem, Rzegocin, Szkodna, Sośnice, Witkowice, Wierzany, Wiszniowa, Wielopole (miasteczko), Zdziary, Zagorzyce.	Ropezyce
		Boreczek, Białybór z Bliznem, Cierpisz, Czarna, Hucisko, Huta, Kamionka, Leszcze, Niwiska, Ocieka z Wołą i Dąbiem, Poręby, Ruda, Tuszyma, Trześnia, Zapole.	Kolbuszów
		Dobrzecbów, Grodzisko, Jaszczurowa, Julkowice, Kalembina, Korzuchow, Kozłówek, Markuszowa, Niewodna, Oparówka, Różanka, Szufnarowa, Wiśniowa z Jezową, Zawadka.	Frysztak
		Brzezówka, Lubzina, Łopuchowa (miasteczko), Mała, Niedźwiada, Okonin, Ostrów, Paszczyna, Sepuica z Słustową, Skrzyszów.	Dembica
		Będziemyśl, Błędowa, Dąbrowa, Kawęcin z Księżymostem, Klęczany, Krzywa, Niechóbrz, Olchowa z Lipiem, Przedmieście z Podlaskiem, Sędziszów (miasteczko), Sielec, Trzciana, Wolica łąkowa, Wolica piaskowa z Potokiem, Wola zgłobieńska, Zgłobień.	Rzeszów
		Brzezanka, Babica, Bonarówka, Czudec (miasteczko), Czudec przedmieście, Gbiska, Godowa, Lętownia, Lutcza, Nowawieś, Strzyżów (miasteczko), Strzyżów przedmieście, Tropie, Wirznie, Zaborów, Żarnowa, Żyznow.	Strzyżów obwodu Rzeszowskiego
19	Dembica	Braciejowa, Bobrowa, Brzeźnica, Dembica (miasteczko), Gawrzyłowa, Gumniska for, Góra motyczna, Grabiny, Kawęcin, Korzeniów, Latoszyn, Meciszów, Nagawczyua, Nagoszyn, Pustków z Wołą, Podgrodzie z Grabówką,	Dembica

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
		Pustynia z Kondzierzem i Kozłowem, Strzęcin, Stasiówka, Stobierna, Wola wielka, Wola zyrakowska, Wolica, Zawada, Żyraków.	Dembica
		Bielowy, Borowa, Czarna, Chotowa z Słupiem, Dulczówka, Dobrków, Globikowa, Głowaczkowa z Gołonkami, Gębiczyna, Gołęczyna z Złotoryą, Gorzejowa dolna i górna, Globikówka, Jaworze górne, Jaworze dolne, Jastrząbka stara, Jaźwiu, Katary, Lipiny z Rzędzinami & Koziawola i Zajączkowice, Łęki dolne, Łęki górne, Machowa, Mokrzec, Pilzno (miasto), Pilzniówek, Parkosz, Połomya, Róża, Słotowa, Strzegocice, Siedliska, Smarżowa, Wiewiórka, Zdziary, Zawadka.	Pilzno
		Brzostek (miasteczko), Bukowa, Bączalka Demborzyn, Dembowa, Grudna dolna, Grudna górna, Jodłowa (miasteczko), Januszkowice, Kamienica dolna, Klecie, Kamienica górna, Nawsie brzosteckie, Opacionka, Przeczycza, Skurowa, Wola brzostecka, Zagórze.	Brzostek
		Błonie, Dąbie, Dombrówka wistockie, Dulecza wielka, Kadziółki, Łączki kucharskie, Mokre, Przerzytybór, Przeclaw (miasteczko), Podole, Ruda, Wylów, Zassów, Zdziarzec, Żarówka.	Zassów
20	Jasło	Bryły, Brzyście, Brzyszczyki, Bączal dolny, Bączal górny, Brzezówka, Biećówka, Czeluśnica, Chrzastówka, Dąbrówka, Dobrucowa, Dembowiec (miasteczko), Gorajowice, Gliniczek, Grudna kempaska, Gąsówka, Glinik niemiecki, Hankówka, Jasło (miasto), Jareniówka, Jabłonica, Krajowice, Kaczorowy, Kowalowy, Knuowa, Łaszki, Łęgosz, Lipnica górna, Lisów, Lisówek, Łazy, Majscowa, Nieglowice z Bajdami, Niepla, Opacie, Osobnica, Przysięki, Pusta wola, Rostoki, Potakówka, Sobniów, Święcany, Sławecio, Siedliska, Siepielnica, Skotyszyn, Szebnie, Sądkowa, Tarnowiec, Trzcinią, Ułaszowice, Umieszcz, Wróblowa, Walowice z Wolica, Wrócanka, Warzyce, Wola dembowiecka, Zarzyce, Załęże, z Markszówka, Zołków z Lichtarzem, Zimnawoda.	0 1 2 3 4

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
		<p>Bieździedza, Bieździatka z Łazami, Cieszyzna, Frysztak (miasteczko), Glinik średni, Glinik górny, Gogolów z Hutą, Kobyle, Lubla, Lublica, Łączki, Łęki, Pstrągówka, Przybówka, Pietrusza wola, Rzepnik, Sieklówka, Stępina, Twierdza, Widacz, Wojaszówka, Wojkówka, Wyseka.</p>	Frysztak
		<p>Brzyska, Błaszowa, Czerмна, Kłodowa, Kołaczyce (miasteczko), Lipnica dolna, Nawsie kołaczyckie, Olpiny (miasteczko), Szerzyny, Sworzowa, Sowina, Ujazd, Żurowa.</p>	Brzostek
		<p>Głęboka, Harkłowa, Olszyny.</p>	Biecz
5	Rzeszów	<p>21 Rzeszów</p> <p>Bzianka, Boguchwała, Drabiniąka, Krasne z Wulką, Lutoryż, Łąka, Lukawiec, Miłocin, Nosówka, Pobitno, Przybyszówka, Palikówka, Ruskawieś, Raclawówka z Zabierzowem i Kielanówką, Rzeszow (miasto), Swilcza, Staroniwa z Wygnańcem & Psiaruisko i Podzamcze, Staromieście górne i dolne, Terlecza, Wilkowyja, Maława z przysiółkami Boreczkiem i Wilkowyja, Woliczka, Załęże, Zwięczyzna.</p> <p>Albigowa, Biała, Budziwoj, Błędowa, Borek stary, Borek nowy, Brzezówka, Cierpisz, Chmielnik, Dylągówka, Grzegorówka, Hermanowa, Handzlówka, Hyzne, Hucisko, Hadle azklarskie, Husow, Jawornik (miasteczko), Kielnarowa, Kraczkowa, Lubenia, Łęcka, Matysówka, Stocina, Siedliska, Sołónka, Straszylc, Szklary, Tyczyn (miasteczko), Wola rafałowska, Widaczów, Zalesie, Zabratówka.</p> <p>Bliznianka (miasteczko), Białka, Baryczka, Błaszowa, Barycz, Gwoździanka, Gwoźnica dolna, Gwoźnica górna, Glinnik, Jawornik, Futoma, Jawornik, Konieczkowa, Kąkolówka, Małówka, Połomya, Piątkowa, Niebylec (miasteczko), Zarzyce.</p> <p>Czarna, Krzemienica, Strażów.</p> <p>Trzebowisko z Górką.</p> <p>Tarnawka.</p>	<p>Rzeszów</p> <p>Tyczyn</p> <p>Strzyżów</p> <p>Łańcut</p> <p>Głogów</p> <p>Przeworsk</p>

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
	22 Głogów	<p>Bratkowice, Budy, Głogów (miasteczko), Hucisko, Jasionka, Kupno, Lipie, Mrowla, Nowawieś, Poremby kupińskie, Pogwizdów, Przewrotne, Bogoznica, Rudna mała, Rudna wielka, Styków, Werynia z Kłapówką, Widelka, Wola cicha, Wysoka, Wulka pod lasem, Zaczernie, Zabajka.</p> <p>Dzikowiec z Dymarką, Kopcie, Lipnica z Jeziorkiem, Mazury, Nienadówka, Płazówka z Katami, Raniszów, kolonia Ranischau, Sokolów (miasteczko), Staniszewskie, Stobierna, Trzeboś, Trzebuska cum attinentiis Kąty i Zmysłów, Turza, Wola raniszowska, Wildenthal, Rusinów z Koziółkiem, Wola rusinowska, Wulka sokolowska, Zielonka.</p> <p>Medynia z Łańcuską, Węgliska, Zalesie czyli Nowawieś.</p> <p>Pogwizdów.</p> <p>Wulka niedźwiecka.</p> <p>Cmolas, Bukowiec, Dubas, Domatków, Haydykówka, Kolbuszów (miasteczko), Kolbuszowa dolna, Kolbuszowa górna, Mechowiec, Nowawieś, Przedborz, Poremby z Dymarką i Rudą, Świrczów, Wola domatkowska, Zarebki.</p>	<p>Głogów</p> <p>Sokolów</p> <p>Łañcut</p> <p>Rzeszów</p> <p>Leżajsk</p> <p>Kolbuszów</p>
	23 Rozwadów	<p>Antoniów z Wola, Brzoza, Brandwica, Chwałowice z Grudzą i Łążkiem, Dombrowa z przysiółkami Goczalkowice i Brzoza, Gorzyce, Charzewice, Dombrowa rzeczycka, Grembów, Jamnica, Jaskowice, Kotowa Wola, Łapiszów, Maydan zhydniowski, Motycze noble, Motycze spiritnale, Musików, Ostrówek, Orzechów, Pniów z Dąbrówką i Czekajem, Popowice, Pilchów, Radomyśl (miasteczko), Rozwadów (miasteczko), Rzeczyca długa, Rzeczyca okrągła, Sokolniki, Skowierzyn, Sadowie z Kawęczynem, Turbia, Wrzawy, Witkowice, Wola rzeczycka, Zaleszany, Zhydsiów, Zalesie ad Gorzyce, Zalesie do Pniów, Zaboo.</p>	<p>R o z w a d ó w</p>

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
		<p>Brzostowgóra, Chmielów, Cygany, Dąbrowica, Dzików, Dęba, Furmany, Huta komorowska, Jadachy, Jeziorko, Kajmów, Krządka, Koćmierzów, Krawce, Mokrzychów, Maydan (miasteczko), Miechocin, Machów, Nadbrzezie, Ociec, Rozalin, Stale, Sielec, Sobów, Tarnobrzeg (miasteczko), Tarnowska Wola, Trześń, Wielowieś, Zakrzów, Zarzekowice, Zupawa.</p>	Tarnobrzeg
		<p>Domosława, Katty z Kutylami, Kłyżów, Pysznicza, Studzieniec, Zdziary.</p>	Ulanów
		<p>Pławo.</p>	Nisko
		<p>Nagnajów, Siedleszczany.</p>	Mielec obwodu Tarnowskiego
24	Nisko	<p>Bojanów (miasteczko), Cisowlas, Cholewiana góra, Gwoździec, Groble, Jatta, Jezów, Korabina, Kamień, Kończyce, Kopki, Koziarnia z kolonią, Łaski, Łowisko, Łętownia, Nart nowy i stary, Nowosielec, Nisko (miasteczko), Pryszów Camerale, Przędziel, Raclawice, Rudnik (miasteczko), Steinan, Stup maziarnia, Sojkowa, Stany, Struża, Tarnogóra, Wolina cum attinentiis Nowawieś, Wulka łętowska, Zalesie.</p>	Nisko
		<p>Borki, Bieliny, Bieliniec, Bukowina, Dąbrówka, Dombrowica, Golce, Glińianka, Huta deregowska, Jarocin, Kurzyna mała, Kurzyna wielka, Mostki, Rauchersdorf, Szyperki, Ulanów (miasteczko), Wulka tanewska, Wulka bielińska, Zarzyce.</p>	Ulanów
		<p>Górne z Zaborzem i Dołęga, Markowizna, Wilcza Wola cum attinentiis Spie i Zmysłów.</p>	Sokolów
		<p>Königsberg, Ruda, Sarzyna, Wola zarzycka.</p>	Leżajsk
		<p>Przyszów szlachecki.</p>	Tarnobrzeg

Obwód	Powiat	G m i n y	Powiat dotychczasowy
	25 Łańcut	<p>Brzyska Wola, Biedaczów, Brzoza królewska, Chodaczów, Dembno, Dornbach, Gillershof, Giedlarowa, Grodzisko górne (miasteczko), Grodzisko dolne, Gwizdów, Hucisko, Jastrzębiec, Jelna z Indaszówką, Kuryłówka z Tarnowcem, Leżajsk (miasto), Łukawa, Laszczyny, Ozanna, Opateniska, Przychojec, Rzuchów, Siedlanka, Staremiasto, Wierzawice, Wulka grodziska.</p>	Leżajsk
		<p>Budy łańcuckie, Białobrzegi, Brzoza staniicka, Dembina, Dombrówka, Głuchów, Kosina, Korniaków, Łańcut (miasto), Podzwierzyniec, Przedmieście, Rakszawa, Rogużno, Smolarzyny, Souina, Wola mała, Wola wielka, Wysoka, Zmysłówka, Żołynia (miasteczko).</p>	Łańcut
		<p>Białoboki, Budy przeworskie z Burdaszem, Chałupki, Chodakówka, Dębów, Gorzyce, Gniewczyna, Głogowice, Gorliczyna, Grzęska, Gać, Hadło kańczuckie, Jagieła, Kańczuga, Krzczowice z Bóbrką, Łopuszanka mała, Łopuszanka wielka, Mackówka, Mirocin, Mokra strona, Minklice, Manasterz, Markowa, Nowosielce, Naziatycze, Ostrów, Pantalowice, Rozbórz, Przeworsk (miasteczko), Siedleczka, Stndzian, Świętoniowa, Siennów, Sielesz, Tryńcza, Ujezna, Ubieszyn, Urzejowice, Wulka ogryszkowa, Wulka malkowa, Wolica, Zuklin, Zagórze, Żurowiczki długie.</p>	Przeworsk

Sprawozdanie

komisji budżetowej o wniosku rządowym zmierzającym do zrównania roku administracyjnego z rokiem słonecznym.

Wysoka Izba poleciła komisji budżetowej rozpoznanie wniosku rządowego tej treści:

Wysoki Sejm uchwali:

„W zarządzie funduszu krajowego i funduszków indemnizacyjnych ma być zwykły rok słoneczny rokiem administracyjnym, a dotyczące budżety mają być stosownie do tego zawsze układane i uchwalane na czas od 1. Stycznia do końca Grudnia każdego roku.“

Komisya zważywszy, że najwyższem postanowieniem Jego C. K. Apostolskiej Mości z dnia 3. Lutego 1863. zaprowadzony został dla budżetu państwa rok słoneczny jako rok administracyjny;

zważywszy także, że zarząd funduszu krajowego i funduszków indemnizacyjnych w ściśłem jest związku z zarządem funduszu kameralnego —

Komisya budżetowa przychyła się do wniosku rządowego i wnosi, aby Wysoka Izba uchwaliła załączoną pod % ustawę.

Przewodniczący:

Oktaw Pietruski.

Sprawozdawca:

Zyblikiewicz.

/

U s t a w a

**dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Xięstwem Krakowskiem,
o zrównaniu roku administracyjnego z rokiem słonecznym.**

Artykuł I.

W zarządzie funduszu krajowego, funduszków indemnizacyjnych, tudzież wszystkich innych do zarządu reprezentacyi krajowej należących, zwyczajny rok słoneczny ma być rokiem administracyjnym.

Artykuł II.

Budżety wspomnianych funduszków winny być układane i uchwalane na czas od 1. Stycznia do ostatniego Grudnia każdego roku.

Sprawozdanie

Komisji budżetowej o wniosku rządowym względem dodatków do podatków na rok 1866.

Na ósmym posiedzeniu bieżącej kadencji, Wysoka Izba poleciła komisji budżetowej rozpoznanie wniosku rządowego następującej treści:

„Wysoki Sejm raczy z zastrzeżeniem wymierzenia dodatku krajowego na podstawie budżetu uchwalić, że dotychczasowy dodatek krajowy w kwocie 62½ centów od każdego złotego austr. podatku stałego — nieliczywszy dodatek wojenny — a mianowicie 11½ centów dla funduszu krajowego i 51 centów dla funduszu indemnizacyjnego, ma być i nadal od 1. Stycznia 1866. r. począwszy pobierany.“

Majątek, jakim kraj nasz dotychczas rozrządzać jest w stanie, nie wystarcza na potrzeby funduszu krajowego, tudzież funduszy indemnizacyjnych.

Dla zasilenia więc tych funduszy, nakładano na kraj podatek w postaci dodatków do podatków stałych, któreto dodatki doszły w roku bieżącym do 62½ centów od każdego złotego austr. podatku stałego. Atoli dodatki ustają z końcem bieżącego roku, gdyż w następnym bez zezwolenia Sejmu wybierane być nie mogą; chcąc więc wspomniane fundusze na rok 1866. w odpowiednie środki zaopatrzyć, będzie zadaniem Sejmu przy układaniu budżetu na rok 1866, albo dotychczasowe dodatki do podatków zatrzymać, albo też ich potrzebom w inny jaki sposób zaradzić. — Lecz budżet na rok 1866. nie może już dla spóźnionej pory roku przed nowym rokiem być uchwalony; trzeba także przypuścić, że i w następnym roku kilka tygodni upłynie, zanim go Sejm wykończy, zwłaszcza że przychodzi po raz pierwszy pod rozpoznanie Sejmu, więc też gruntownego i mozolnego badania wymagać będzie.

Gdy jednak — jak już wyżej powiedziano — dodatki do podatków jako główne dochody funduszu krajowego i funduszy indemnizacyjnych już z końcem tego roku ustają, a jednak dopuścić nie godzi się, aby fundusze te — choćby tylko na krótki czas — w pełnieniu swych obowiązków ustały, przeto zachodzi niezbędna potrzeba uposażenia ich teraz już przynajmniej na pierwsze miesiące następnego roku. W tym celu komisya budżetowa postanowiła zaproponować Wysokiej Izbie zatrzymanie dotychczasowych dodatków do podatków na pierwszy kwartał 1866. roku, to jest: po 11½ centów dla funduszu krajowego, a po 51 centów dla funduszy indemnizacyjnych, razem więc po 62½ centów od każdego złotego austr. podatku stałego, nielicząc w to dodatku wojennego.

Komisya wygotowała przeto załączony pod % projekt do ustawy, która nie przesądza w niczem uchwałą, jakiego Sejm przy uchwalaniu budżetu chciał powziąć; komisya przeto wnosi, aby Wysoka Izba ustawę tę przyjąć zechciała.

Przewodniczący:

Oktaw Pietruski.

Sprawozdawca:

Zyblikiewicz.

U s t a w a

**dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkiem Xięstwem Krakowskiem,
o dodatkach krajowych na rok 1866.**

Artykuł I.

Dotychczasowe dodatki do podatków stałych po 11½ centów rocznie od każdego złotego austr. do podatku stałego na fundusz krajowy, a po 51 centów rocznie na fundusze indemnizacyjne bez wliczenia dodatku wojennego wynoszące, będą i w pierwszym kwartale roku administracyjnego 1866. tak jak dotąd pobierane.

Artykuł II.

Ustawa ta nie może przesądzać uchwałąm, jakieby Sejm przy uchwalaniu budżetu na rok 1866. co do pomienionych dodatków nawet względem pierwszego kwartału roku 1866. chciał powziąć, w żadnym zaś razie nie obowiązuje dłużej jak do końca Marca 1866. roku.

Sprawozdanie

komisji specjalnej dla rozpoznania wniosków względem zapobieżenia zagrażającej nędzy z powodu tegorocznego nieurodzaju.

Trzy wnioski dotyczące tego przedmiotu odesłał Wysoki Sejm do komisji dla rozpoznania:

1. Wniosek rządowy ogólnikowy, by Wysoki Sejm raczył uchwalić środki, któremi można zapobiedz zagrażającej klęsce głodu.

2. Wniosek x. Szwedzickiego, by się udać do Rządu o wstrzymanie egzekucji wszystkich podatków, i o wyjednanie kredytu trzech milionów reńskich na wsparcie włościan.

3. Poprawkę hr. Włodzimierza Russockiego do wniosku x. Szwedzickiego, by prosić Rząd o odpiśnięcie podatku tegorocznego gruntowego z gruntów tak włościańskich, jak i posiadłości większej w obwodach wschodnich dotkniętych zupełnym nieurodzajem, i o udzielenie dla tychże okolic pożyczki bezprocentowej z ogólnych funduszków Państwa na zapomogę, której to pożyczki wysokość oznaczy się stosownie do potrzeby rzeczywistej.

Wniosek rządowy, by Wysoki Sejm sam obmyślił środki zapobieżenia klęsce głodowej, a jeszcze więcej otwarte oświadczenie w wywodzie do tego wniosku, że nie można liczyć na dostateczną pomoc z skarbu Państwa, nie pozwalają wątpić, iż uchwalenie wniosków x. Szwedzickiego i hr. Russockiego proszenia Rządu o udzielenie z funduszków Państwa zapomogi dotkniętym klęską nieurodzaju, nie odpowiedziałoby celowi. Jakikolwiek może być zdanie co do pytania, kto ma obowiązek niesienia pomocy w nadzwyczajnych wypadkach — czy Państwo pobierające podatki w wymiarze sięgającym do ostatnich krańców możliwości, czy też kraj sam — komisya sądziła, iż obecna chwila grożącego krajowi głodu, nie pozwala się spierać o to z Rządem. Teraz potrzeba natychniastowej doraźnej pomocy.

Obmyślenie zatem i wynalezienie niezbędnych na to funduszków, było pierwszym przedmiotem zastanowienia się komisji. Wszyscy bowiem zgadzaliśmy się, iż wstrzymanie opłaty bieżących podatków nie wystarczy jeszcze na zapobieżenie nędzy; każdy zaś inny środek wymaga koniecznie funduszków pieniężnych.

Kraj nasz nie posiada żadnych rozrządzalnych kapitałów. Dochody funduszu krajowego stanowią prawie wyłącznie dodatki do podatków rządowych, które właśnie z powodu dzisiejszego nadzwyczajnego nieurodzaju tylko bardzo skąpo wpływać będą. Ztąd fundusz krajowy nie jest na teraz w możności dostarczenia potrzebnych pieniędzy. Komisya musiała zatem uznać, że użycie kredytu krajowego jest tu jedynym i koniecznym środkiem. Co do pytania, gdzie ma kraj tego kredytu szukać, sądziła komisya, iż przedewszystkiem wypada mu szukać go u Rządu. Jeżeli bowiem Rząd innym składowym częścią Państwa dostarczał nieraz bardzo obfitej bezpośredniej pomocy, to co najmniej mogliśmy się spodziewać, iż naszemu krajowi na ten cel nie odmówi pożyczki. Za pośrednictwem więc p. komisarza rządowego ndaliśmy się do c. k. Ministerstwa z zapytaniem, czyliby się Rząd nie przychylił do dostarczenia krajowi za gwarancją Wys. Sejmu tak co do zwrotu kapitału, jak i co do opłaty 5 procentu, potrzebnego na zapobieżenie grożącej nędzy funduszu, którego ostateczną wysokość podaliśmy na 5,000.000 złr. wal. austr. oparci na wywodzie wniosku rządowego.

Drugim z kolei przedmiotem zastanawiania się komisji było zbadanie rozmiarów tegorocznego nieurodzaju dla stanowczego oznaczenia wysokości potrzebnej sumy. Korzystając z oświadczenia za-

wartego w przedłożeniu rządowem, udaliśmy się do c. k. Namiestnictwa o udzielenie nam przedsiębra-
nych w tym względzie urzędowych dochodzeń. P. komisarz rządowy oddał nam do użytku jak naj-
uprzejmiej wszystkie dotyczące akta, co mam sobie za przyjemny obowiązek podnieść.

Lecz niestety akta te nie wyświecają, jak wielkiej pomocy potrzebują okolice nieurodzajem dotknięte.
C. k. Namiestnictwo nakazało wszystkim urzędom powiatowym sporządzenie pojedynczemi gminami wy-
kazów, jakie są zeszłoroczne zapasy ziemiopłodów, ile zebrano tego roku, ile na zasiew i na ży-
wność do nowych zbiorów potrzeba, a według tego jaka się okazuje nadwyżka, lub ile brakuje.
Z natury rzeczy, dochodzenia takie zupełnie dokładnemi nigdy być nie mogą, bo każdego pojedynczego
gospodarza obliczać nie podobna, a ryczałtowo podaniem trudno zuów zupełnie wierzyć. Zdziałane
jednakże przez urzędy powiatowe wykazy, przedstawiają tem mniej pewną podstawę do osądzenia wy-
sokości koniecznej pomocy, iż urzędy powiatowe nie zdołały się przejąć jednostajną myślą. Jedni wy-
kazują zbiory tak na obszarach dworskich jak i na gruntach włościańskich, inni tylko na gruntach
włościańskich. Jedni wykazują potrzebną na wyżywienie ilość ziemiopłodów tylko dla ludności wiejskiej,
inni także dla ludności miast. Z ubolewaniem podnieść wypada, iż niektóre z tych wykazów noszą
nadto wybitne piętno nieudolności lub niedbałości przełożonych powiatowych, co wiarogodności całego
dzieła ujmę przynosić musi. Spotykaliśmy w tych wykazach, mianowicie z zachodnich obwodów, po-
otwierane rubryki zbiorów wina i jedwabiu, a urząd powiatowy husiatyński wykazuje między zapasami
z przeszłych lat w kilku gminach kartofle! To też sami przełożeni obwodowi, przedstawiając te wy-
kazy c. k. Namiestnictwu, odmawiają im w znacznej części wiarogodności. A c. k. Namiestnictwo, jak-
kolwiek podało według tych wykazów w przedłożeniu rządowem do Wys. Sejmu brakującą w czte-
rych tylko obwodach ilość zboża na przeszło 2,424.000 mierzyc, to przecież obliczyło w udzielonem
komisyi zestawieniu, potrzebną dla wszystkich obwodów zapomogę tylko na sumę pieniężną 2,335.000 złr.
w. a. Lecz i to ustawienie opiera się na dowolnych, a w części i na mylnych przypuszczeniach naczeln-
ników obwodowych, jak mianowicie obwodu złoczowskiego, którego obliczenie potrzebnej sumy pie-
niężnej oparł na twierdzeniu, iż wedle uprzedniego sprawozdania ilość brakujących produktów wynosi
148.912 mierzyc, kiedy ją tamże wykazał w sumie 540.339 mierzyc, zmniejszając rezultat dochodzeń
powiatowych o połowę. Nie mieliśmy zatem żadnych pewnych dań do oznaczenia wysokości potrzebn-
ej sumy.

Suma 2,335.000 złr. w zestawieniu c. k. Namiestnictwa wydała się nam jednakże za niską. Uwzględ-
niono w niej tylko samych włościan, a nie tylko słuszność, ale i zasada równego prawa dla wszyst-
kich, i dobrze zrozumiany interes krajowy nakazuje, by nie pomijać w niesieniu ratunku zagrożonym
nędzą także rolników mieszczan i większych właścicieli, których klęska nieurodzaju wtrąciła w to samo
co włościan położenie. W zastosowaniu będzie liczba mieszczan i większych właścicieli, którym wspar-
cie dać wypadnie, zapewne stosunkowo daleko mniejsza jak liczba włościan, bo ten tylko może liczyć
na obcą pomoc, którego nie zdoła sobie pomódz własnymi siłami, a warunek ten częściej zdarzy się u
włościan pozbawionych dotąd realnego kredytu. Ale nie sądziliśmy, aby można z góry wykluczać
wszystkich większych właścicieli i mieszczan.

* Zadaniem zamierzonej pomocy, musi być z jednej strony zapobieżenie grożącemu teraz głodowi, a
z drugiej strony dostarczenie brakującego nasienia na wiosenny zasiew dla uchronienia kraju od nie-
wątpliwego inaczey głodu w roku przyszłym. Według wykazów rządowych, największy nieurodzaj był
w obwodzie kołomyjskim. Z kolei następują obwody czortkowski i stanisławowski, a dalej obwody
tarnopolski, brzeżański, złoczowski, stryjski, samborski, sanocki i przemyski. Przyjąwszy za pod-
stawę obliczenia trzypolową rotację, i przypuściwszy że w obwodzie kołomyjskim potrzeba dostarczyć
całkowity zasiew, w obwodach czortkowskim i stanisławowskim $\frac{2}{3}$, a wreszcie obwodów w ogóle $\frac{1}{3}$
nasienia, wypadłoby je dostarczyć samym tylko włościanom: w obwodzie kołomyjskim obejmującym
123.969 morgów roli rustykalnej, na 41.023 morgów; w obwodach czortkowskim i stanisławowskim
mających razem rustykalnej roli 413.874 morgów, na 91.972 morgów; a wreszcie obwodów zawiera-
jących łącznie 1,637.179 morgów rustykalnej roli, na 181.909 morgów. Samym więc włościanom po-
trebowałyby dostarczyć nasienia na obsianie 314.904 morgów, co wymagałoby około 350.000 korcy zboża,
uwzględniając iż kukurudzy nie wychodzi na morg jak 4 garnce, licząc korzec w przecięciu tylko po
4 złr., kosztowałyby nasienie dla włościan 1,400.000 złr. Przyjmując $\frac{1}{2}$ tej sumy dla rolników mie-
szczan i większych właścicieli, wyniesie koszt dostarczenia nasienia około 1,900.000 złr.

Oznaczenie potrzebnej sumy dla uchronienia ludności rolniczej od zagrażającego głodu daleko większym jeszcze ulega trudnościom. Statystycznych dat, na których możnaby się w tym względzie przy najmniej z jakimkolwiek prawdopodobieństwem oprzeć nie mamy żadnych. Znajomość liczby ludności rolniczej i ilości zboża potrzebnego na wyżywienie jednej osoby, zupełnie jeszcze nie wystarcza. Zarobek jaki ludności rolniczej budowanie kolei lwowsko - czerniowieckiej, wyrobek lasów, konserwacja dróg rządowych a wreszcie większe gospodarstwa dostarczają, pokryje w wielkiej części potrzebę. Zarobek u większych właścicieli będzie wprawdzie dla tegorocznej klęski o wiele mniejszy, ale zawsze jeszcze dosyć znaczny. Własnych zasobów włościan, o których tu przedewszystkiem chodzi, jakkolwiek zapewne bardzo skromnych, pomijać przecież nie można. Po uwzględnieniu tych wszystkich okoliczności zdawało się komisji, iż ta część brakującej żywności, którą ludność rolnicza nie zdała nabyć własnymi siłami, wyniesie w sumie pieniężnej około 1,000.000 złr.

Zgodziliśmy się więc, by wysokość sumy potrzebnej na zapobieżenie zagrażającej nędzy, oznaczyć w ogóle na 3,000.000 złr. w. a. Wyżej pójść nie śmieliśmy, by nie przekroczyć granic możliwości kraju.

Sposób użycia oznaczonej tej sumy, był wreszcie trzecim przedmiotem zastanawiania się komisji. W tym względzie zgodziliśmy się doradzać Wys. Sejmowi następujące postanowienia:

1. Przeznaczyć z oznaczonej sumy 150.000 złr. na wsparcia bezzwrotne, 300.000 złr. na budowanie dróg publicznych, a resztę na zapomogi pożyczkowe. — W czasie wielkiej i prawie ogólnej klęski jak obecna, pomoc pod warunkiem zwrotu nie wystarczy, bo zawsze muszą być i tacy, którzy zwrócić nie będą w stanie. I tym także potrzeba koniecznie dostarczyć żywności, i nie można dopuścić by marli z głodu. Sądziła jednakże komisja, że granice tej pomocy ściśle oznaczyć wypada. Roboty publiczne dla nastręczenia zarobku, uznane są powszechnie za najwłaściwszy i najdzielniejszy środek zaradzeniu nędzy, tak, że raczej z tego usprawiedliwić się nam wypada, dla czego użycie tylko 300.000 złr. na ten cel doradzamy, a i to jeszcze obowiązkiem zwrotu ograniczamy. Szczupłość ogólnej sumy zastosowana do możliwości kraju, nie pozwala zdaniem naszym użyć na ten cel więcej, bo mało co by już zostało na bezpośrednią pomoc, bez której nie możnaby uniknąć głodu. Wzgląd zaś, że kraj nie ma rozrządzalnych funduszy, i idąc potrzebującym w pomoc, sam pożyczać musi, wymaga koniecznie żądania zwrotu, bo i on oddać musi. Jest on niejako tylko pośrednikiem, i tem obowiązku swego dopełnia.

2. Zapomogi dawać w produktach, nie zaś w pieniądzu. Doświadczenie bowiem uczy, że pieniądze daleko łatwiej się roztrwania jak zboże. Znacznie zatem większej potrzebaby sumy na skuteczne zapobieżenie nędzy, gdyby dawano gotowy pieniądz, a ztąd byłby większy ciężar dla kraju, i większe obciążenie rolniczej ludności.

3. Włościanom udzielać zapomogi tylko na poręczenie gminy, bo fundusz krajowy musi mieć dostateczną rękojmię, iż to co da odbierze, a tej rękojmi, zobowiązanie się pojedynczego włościanina dla braku ksiąg hipotecznych, nie nastręcza.

4. Rolnikom mieszczanom i większym właścicielom udzielać zapomogi tylko na wexle, poręczone nadto podpisami dwóch innych zamożnych osób. Przewlekłe formy zwykłej procedury sądowej, podkopały u nas całkowicie kredyt hipoteczny. Instytuta publiczne pouzyskiwały dla tego przewileja eksekucyi administracyjnej. Tego jednakże wyjątku od ogólnych ustaw, nie mógłby otrzymać fundusz krajowy dla dawanych zapomóg, bo koniecznym warunkiem takiego przywileju jest tabularne pierwszeństwo długu, o czem tu nie może być mowy. W takim skądzie sądziliśmy, iż odpowiedzialność osobista przy sprężystości eksekucyi wexlowej, nastręcza większą rękojmię.

5. Żądać od biorących zapomogę opłacenia procentu. Bezzwrotne pożyczki byłyby częściową darowizną, czyli po prostu jałmużną. Pojmowaliśmy iż tych co oddać nie są w stanie, opuszczać dla tego nie można, i wnosimy o przeznaczenie dla nich sumy 150.000 złr. na zupełnie bezzwrotne wsparcia. Ale dawanie jałmużny tym, co mogą oddać, co tego nie potrzebują, byłoby demoralizujące, pominałszy już, że najniesprawiedliwiej obciążałoby kraj nad siły, bo on sam będzie musiał opłacać procent.

6. Zwrot kapitału rozłożyć na raty w ten sposób, żeby pierwsza rata przypadała dopiero po zbiorach 1867. roku, a następnie dług w czterech latach był umorzony. W pierwszym zaraz roku nie sądziliśmy, aby można wymagać zwrotu części kapitału. Skutki tegorocznego nieurodzaju będą się jeszcze dotkliwie dawały czuć. Potrzeba zostawić rolniczej ludności czas do podźwignienia się z tej klęski, i pierwszego roku więcej jak zapłacenia procentu żądać od niej nie można. Po dwuletnich zbiorach

rach, które zatrą ślady tegorocznej klęski, będzie rolnik w stanie zwrócić otrzymaną pomoc. Żeby jednakże i wtenczas go nie przeciężyć, zdawało się nam, iż mając wzgląd na ubóstwo kraju naszego, wypada mu dać czas lat czterech do całkowitego uiszczenia się.

7. Przeprowadzenie całej czynności poruczyć Wydziałowi krajowemu jako administracyjnemu organowi W. Sejmowi, zarazem jednakże upoważnić go do zdania tego przeprowadzenia na osobną przez siebie mianowaną komisję. Zdawało się nam, iż otworzenie Wydziałowi krajowemu tej także drogi jest niezbędne. Obecne zebranie W. Sejmowi pomnożyło zwykłe obowiązkowe zajęcia Wydziału krajowego. Przy tem obciążeniu, mogłoby mu może zbywać na potrzebnym czasie do szybkiego kierowania całą czynnością. Szybkość zaś w działaniu jest koniecznym warunkiem skuteczności zamierzonej pomocy. Sądziłszy zatem, iż należy nastęrczyć Wydziałowi krajowemu możność przeprowadzenia tej czynności za pomocą odrębnej komisji, któraby mogła poświęcić się jej wyłącznie. Bez wyraźnego zaś upoważnienia W. Sejmowi nie miałby Wydział krajowy zdaniem naszym tej możności.

Zgodziwszy się w ten sposób co do wszystkich szczegółów, pozostawało już tylko jedno dotąd nie rozwiązane pytanie, gdzie i w jaki sposób użyć kredytu krajowego dla uzyskania potrzebnego funduszu? Czekaliśmy w tym względzie na odpowiedź c. k. Ministerstwa. Gdy ta jednakże nie nadechodziła, zgodziła się komisja nie odwlekać dłużej poruczonego sobie sprawozdania, i wniesć, by W. Sejm upoważnił Wydział krajowy do wystarania się o potrzebny fundusz użyciem krajowego kredytu. Upoważnienie takie zawiera w sobie równie możność podniesienia potrzebnego funduszu z skarbu Państwa za gwarancją kraju, jeżeliby c. k. Ministerstwo przychyliło się do udzielenia krajowi pożyczki, jak i możność wystarania się o ten fundusz w innej drodze gdyby odmowna przysłała odpowiedź. Oczywiście musi upoważnienie Wydziału krajowego być zupełnie ogólnikowe. To jedynie—zdaniem naszym—wypadałoby dodać ograniczenie, by termin zwrotu odpowiadały postanowieniom co do zwracania udzielić się mających zapomóg, bez czego fundusz krajowy mógłby się znaleźć w niemożności dopełnienia przyjętych zobowiązań.

Przedkładamy zatem W. Sejmowi w załączeniu $\frac{1}{1}$ projekt dotyczącej uchwały, obejmującej wzywz wyszczególnione wnioski nasze do przyjęcia. 1/1

Obraliśmy formę uchwały, nie zaś ustawy, bo zdawało się nam, iż statut krajowy nie wymaga tutaj koniecznie ustawy, z którym to zdaniem zgodził się i pan komisarz rządowy. Uchwała ta potrzebować będzie jednakże zawsze sankcyi Najjaśniejszego Pana.

Przy układaniu przedłożonego W. Sejmowi projektu uchwały, nie uszło naszej uwagi, iż uwolnienie od stemplów i tak dla wszystkich czynności dotyczących się dostarczania wsparć dla dotkniętych nieurodzajem i zagrożonych nędzą, jest niezbędne i naturą rzeczy nakazane. Odnośnego jednakże ustępu w projekcie uchwały zawierającej li tylko postanowienia, umieszczać nie mogliśmy. Taxy i stemple bowiem jako podatki na rzecz Państwa, nie należą do zakresu W. Sejmowi, i statut krajowy przyznaje W. Sejmowi tylko prawo czynienia w tym względzie przedstawień i wniosków i prawo petycyj. Nie pozostaje zatem nic innego jak użyć jednego z tych sposobów. Komisja pozwala sobie przedłożyć W. Sejmowi w załączeniu $\frac{2}{2}$ projekt odnośnej uchwały do przyjęcia. 2/2

Co do następu pierwszego wniosku x. Szwedzickiego, „by wniesć do Wysokiego c. k. Rządu prośbę o wstrzymanie natychmiastowe exekucyi wszystkich podatków“ zawiera wywód przedłożenia rządowego, iż urzędowi polecono, „aby w okolicach nieurodzajem dotkniętych w wszystkich wypadkach uwzględnienia godnych, wstrzymać exekucye zaległych podatków gruntowych, i odroczyć termin wpłat podatkowych aż do przyszłorocznych zbiorów, a według okoliczności nawet do dalszego czasu;“— a w gronie komisji oświadczył p. komisarz rządowy, że to się tyczy również podatków dominikalnych jak i rustykalnych, i że według okoliczności może być uiszczenie tegorocznego podatku nawet na trzy lata rozłożone. — Jakkolwiek komisja postanowieniom tym c. k. Rządu nie mogła odmówić zasłużonego uznania, to przecież zdawało się jej, że w obec tegorocznej klęski nie są one dostateczne. Przedewszystkiem wypada koniecznie wstrzymać exekucję nie tylko gruntowego, ale również i domowego podatku od ludności rolniczej. Każdy wie, że podatek ten domowy opłaca się albo z dochodu gruntowego, albo z dziennego zarobku. Gdzie dochód z gruntu chybił, a dziennym zarobkiem potrzeba chronić się od grożącego głodu, tam o opłaceniu podatku domowego mowy być nie może.

Dalej zdawało się komisji, iż wymaganie od stron prośby o systowanie exekucyi i pozostawienie rozeznaniu urzędów, o ile prośba taka na uwzględnienie zasługuje, da się usprawiedliwić tam jedynie, gdzie nieurodzaj jest tylko częściowy. Gdzie zaś nieurodzaj jest ogólny, tam postępowanie takie

staje się częścią formalnością, mnożącą niepotrzebne pisaniny, a dla stron uciążliwą i kosztowną; albo też — co jeszcze gorzej — niesprawiedliwością, jeżeli się prośbie z jakiegobądź powodu uwzględnienia odmówi. — Sądziła zatem komisya, iż przynajmniej w obwodzie kołomyjskim i w tych powiatach obwodu czortkowskiego i stanisławowskiego, gdzie podług sprawozdań urzędowych nieurodzaj jest ogólny, należałoby systematycznie podatkowych exekucyj nie czynić zawisłym od uprzednich próśb stron i od rozważań urzędów. — Projekt uchwały, zawierającej w myśl wniosku x. Szwedzickiego prośbę o te uwzględnienia, przedkłada komisya Wysokiemu Sejmowi w załączeniu $\frac{3}{3}$ do przyjęcia.

Jakkolwiek pragnęłaby komisya widzieć nadane jak najszerze rozmiary wstrzymania exekucyi podatków w miejscowościach nieurodzajem dotkniętych, to przecież nie mogła się zgodzić na przekazany jej do sprawozdania wniosek hr. Russockiego, by prosić Rząd o odpisanie tegorocznego podatku. Przepisy tyczące się poboru i odpisania stałych podatków, są przedmiotem ogólnego prawodawstwa. Tutaj prośba o odpisanie nie wystarczałaby, potrzebaby prosić o zmianę odnośnych przepisów. Zasadzie, by w razie nieurodzaju podatki zarówno odpisywać jak przy uszkodzeniu ziemiopłodów przez grad, ogień lub wylew wody, nie da się ze stanowiska słuszności nie zarzucić. Zastosowanie jednakże tej zasady musiałoby natrafić na wielkie trudności. Przy odpisywaniu podatku w razie gradu, ognia lub powodzi, odpisuje się podatek w stosunku do uszkodzenia ziemiopłodów. Z łatwością da się ocenić jaka część zbioru zniszczoną została, i w tym stosunku odpisanie podatku następuje. Przy nieurodzaju jest to niemożliwym, bo musiałaby być z góry oznaczona ilość normalnego zbioru dla obliczenia ile w skutek nieurodzaju brakuje. Postanowienie, że w razie zupełnego nieurodzaju, ma być podatek odpisany, także nie na wieleby się przydało. Biorąc wyraz nieurodzaj dosłownie, możnaby tylko bardzo rzadko przepis ten zastosować, bo zwykle pomimo niewielkiego nieurodzaju, choć coś się zbierze. Wypadłoby więc jeszcze określić, kiedy jest zupełny nieurodzaj, a w tym względzie trudno by o jednoznaczność w pojmowaniu. — Zresztą zmiana ogólnej ustawy nie nastąpiłaby w żadnym razie tak prędko, by dotknięci obecnym nieurodzajem mogli z niej korzystać. Wstecz bowiem działałoby oczywiście nie mogła. — Dla tych powodów zdawało się komisji, iż nie może zalecać Wysokiemu Sejmowi żądanie zmiany ogólnego ustawodawstwa co do odpisywania gruntowego podatku. — Możliwość więc chyba prosić o odpisanie tegorocznego podatku tylko jako o łaskę, o dar. Bacząc jednakże na wyraźne oświadczenie w przedłożeniu rządowym, iż obecny stan finansów Państwa nie pozwala na dostarczenie potrzebnego wsparcia w formie zwrotnych zaliczek, trudno się łudzić, by prośba o tak znaczny dar uwzględnienie znalazła. Mniejszość złożona z czterech członków nie podzielała tego zapatrywania się, i załącza pod $\frac{4}{4}$ swój wniosek.

Ponieważ Wysoki Sejm przekazał komisji do sprawozdania ogólnikowy wniosek rządowy „zbadać i chwalić środki, któremi można zapobiedz klęsce głodu“, pozostaje jeszcze podnieść, iż sprawozdania naczelników obwodowych zalecają z pewnym naciskiem jako takie środki: *moratorium* na długi wexlowe włościan, i udzielenie exekucyi administracyjnej (politycznej) dla dawanych włościanom przez większych właścicieli na odrobki zaliczek.

Co do *moratorium* na długi wexlowe włościan, postawił w tym względzie poseł Cichorz samoistny wniosek, którego Wysoki Sejm komisji prawnej do rozpoznania przydzielił. Jej więc sprawozdania wyczekiwać wypada. — Co się zaś tyczy udzielenia administracyjnej exekucyi dla dawanych włościanom na odrobki zaliczek, musi się komisya stanowczo przeciw takiemu udzieleniu oświadczyć. Exekwowanie w drodze administracyjnej tej jakkolwiek naprzód zapłaconej robocizny, przypominałoby rażąco była pańszczyznę, a mieszanie się władz administracyjnych w stosunki prawa prywatnego, nie tylko nie przyczyniłoby się do podniesienia między ludem pojęć o świętości zobowiązań i o obowiązku szanowania cudzych praw, aleby je owszem jeszcze zamącić musiało.

W końcu nadmieniamy, iż komisya petycyjna odstąpiła nam prośbę gmin Pruchniska i Rosochacz l. 12. o odpisanie podatku i o zapomogę, i dwie prośby gminy Myszyn l. 41. o zapomogę, a l. 42. o odpisanie podatków; i wnosimy, by Wys. Sejm prośby l. 42. i 12. c. k. Namiestnictwu odstąpił, a prośbę l. 41. Wydziałowi krajowemu przekazał.

Jako przewodniczący:

Agenor Gołuchowski,

Kazimierz Grocholski,

sprawozdawca.

U c h w a ł a

Sejmu królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkiem xięstwem Krakowskiem,

dotycząca

użycia kredytu krajowego dla zapobieżenia zagrażającej niektórym okolicom
kraju nędzy z powodu tegorocznego nieurodzaju.

§. 1.

W celu zapobieżenia nędzy zagrażającej niektórym okolicom z powodu tegorocznego nieurodzaju, upoważnia się Wydział krajowy do użycia kredytu krajowego królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkiem xięstwem Krakowskiem dla wystarania się o potrzebny na to fundusz aż do wysokości 3,000.000 złr. w. a., w sposób dla funduszu krajowego najmniej uciążliwy, i z uwzględnieniem przy oznaczeniu terminu zwrotu, postanowień następnego §. 7. co do umorzenia pożyczkowych zapomóg.

§. 2.

Fundusz uzyskany ma wyłącznie być użytym w sposób niżej §. 3. postanowiony, na dostarczanie ludności rolniczej nieurodzajem tegorocznym dotkniętej nasienia brakującego na wiosenny zasiew i żywności niezbędnej dla uchronienia jej od głodu, jednakże tym tylko, których własne siły okażą się niedostatecznymi dla zaspokojenia rzeczonych potrzeb.

§. 3.

Z powyższego funduszu przeznacza się 150.000 złr. w. a. na wsparcie bezzwrotne dla najbiedniejszych, a 300.000 złr. w. a. na budowanie w miejscowościach nienrodzajem najbardziej dotkniętych, dróg obwodowych czyli powiatowych, których konkurencya, — to jest: prawnie do budowy dróg obowiązani, — przyjąć zechee na siebie obowiązek zwrócenia funduszowi krajowemu zaliczonej sumy wraz z procentami po $\frac{5}{100}$ w ratach przez Wydział krajowy postanowić się mających. — Reszta obróconą być ma na dawanie zapomóg tytułem uprocentowanej pożyczki.

§. 4.

Zapomogi na zasiew dawane będą wyłącznie, a na wyżywienie zwykle w ziemiopłodach.

Wyjątkowo mogą być zapomogi na wyżywienie dawane i w gotowych pieniądzech.

§. 5.

Zapomogi dawane w ziemiopłodach mają być przy wydaniu obliczane biorącemu na piecuądź według tego, co one w miejscu wydania fundusz krajowy rzeczywiście kosztować będą.

§. 6.

Włościanom dawane być mogą zapomogi tylko na poręczenie gminy do której należą, tak za zwrot kapitału, jak i za regularne opłacanie procentu, bez wymagania jednakże od gmin formalnych na to dokumentów, lecz przestając na ustnem jej oświadczeniu uczynionem do protokołu komitetu rozdawczego. — Zapomogi innym osobom mogą być dawane tylko na wexle wystawione na rzecz funduszu krajowego królestwa Galicyi i Lodomerji z wielkiem xięstwem Krakowskiem opatrzone podpisem biorącego i dwóch poręczycieli zapomogi niebiorących, i komitetowi rozdawczemu z swej zamożności znanych.

§. 7.

Biorący zapomogę zapłaci od niej w dniu 1. Października 1866. całoroczny od dnia 1. Kwietnia 1867. liczyć się mający procent po $\frac{3}{100}$, bez względu na dzień, w którym zapomogę otrzymał.

Kapitał zaś sam z dalszemi $\frac{5}{100}$ procentami zwróci funduszowi krajowemu w czterech rocznych po sobie następujących ratach, począwszy od dnia 1. Października 1867. zawsze w dniu 1. Października według planu umorzenia, którego Wydział krajowy ułoży.

§. 8.

Od włościan i od konkurencyj drogowych, które z sumy w §. 3. na budowanie dróg przeznaczonej skorzystały, ściągane być mają procenta i raty w ten sam sposób i pod tymi samymi rygorami, jak dodatki do podatków stałych dla funduszu krajowego przez organa do poboru tych dodatków przeznaczone.

§. 9.

Przeprowadzenie i wykonanie zawartych w niniejszej uchwale postanowień, porucza się Wydziałowi krajowemu królestwa Galicyi i Lodomerji z wielkiem xięstwem Krakowskiem, i upowa-

znia go się do użycia potrzebnych w tym celu środków, a mianowicie do mianowania pomocniczych organów w obwodach i powiatach zapomogi potrzebujących. Wydział krajowy upoważniony jest także — o ile to uzna za odpowiednie — ustanowić na zewnątrz siebie pod przewodnictwem Marszałka krajowego lub jego zastępcy w Wydziale centralną komisję, powołując do niej osoby zaufania godne, i jej powierzyć czynności odnoszące się do zakupu i przewozu płodów, do rozpoznania potrzeb, do udzielania zboża na nasienie, do użycia środków zaradczych od głodu, bądź zaliczkami zwrotnymi, bądź datkiem bezzwrotnym w płodach i pieniądzach. Po obwodach lub powiatach klęską dotkniętych, upoważnioną byłaby komisya wyznaczyć z swego wyboru komisarzy, którzy w miarę potrzeby składałiby miejscowe komitety, powołując do nich członków obeznanych z stosunkami miejscowymi. Komisya centralna składająca miała Wydziałowi krajowemu sprawozdania i złożyć ostatecznie całkowity rachunek z odbytej czynności. W razie nadużyć, służyłoby Wydziałowi krajowemu przeciw komisji lub pojedynczym komisarzom przez komisję ustanowionym sądowe postępowanie. Przy ustanowieniu miejscowych komitetów w obwodach lub powiatach, czyto bezpośrednio przez Wydział krajowy, czy pośrednio przez Komisję centralną, należąc będą do składu komisji jako członkowie c. k. naczelnicy obwodów i powiatów.

§. 10.

C. k. władze rządowe w królestwie Galicyi i Lodomeryi z wielkiem xięstwem Krakowskiem użyczą Wydziałowi krajowemu i utworzonym lub ustanowionym przez niego według powyższego §. 9. organom, wszelkiej pomocy dla przeprowadzenia i wykonania postanowień niniejszej uchwały.

§. 11.

Wydział krajowy zda Sejmowi krajowemu w najbliższej kadencji sprawę z powierzonych mu czynności, i złoży szczegółowy rachunek z uzyskanych w drodze kredytu krajowego funduszków.

U c h w a ł a.

Sejm królestwa Galicyi i Lodomeryi w wielkiem xięstwie Krakowskiem wyraża prośbę o uwolnienie wszystkich dokumentów, podań i protokółów, które dostarczanie wsparć przez fundusz krajowy z powodu tegorocznego nieurodzaju wywoła, równie jak i wpisów hipotecznych tych wsparć dotyczących, od opłaty stemplowej i pośrednich opłat ustanowionych prawem z dnia 2. Sierpnia 1850. r., nr. dz. pr. P. 329., i prawem z dnia 13. Grudnia 1862. r., nr. dz. pr. P. 89.

Uchwała.

Sejm królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkiem xięstwem Krakowskiem wyraża prośbę:

1. by w miejscowościach nieurodzajem dotkniętych wstrzymać exekucję nietylko podatku gruntowego tak od włościan jak i z większych własności, ale także i podatku domowego klasycznego od całej rolniczej ludności;

2. by przynajmniej w obwodzie kołomyjskim i w tych powiatach obwodów czortkowskiego i stanisławowskiego, gdzie podług urzędowych sprawozdań nieurodzaj jest ogólny, nie wymagać dla wstrzymania exekucyi podatku uprzedniej prośby od stron, ale nakazać z urzędu to wstrzymanie.

Wniosek mniejszości.

Ponieważ pierwszy ustęp wniosku posła Russockiego, odnoszący się do wniesienia przedstawienia o odpisanie tegorocznego podatku gruntowego z gruntów tak włościńskich, jak i posiadłości większej we wschodnich obwodach dotkniętych zupełnym „nieurodzajem“, pozostał w komisji wyśadzonej przez Wysoki Sejm dla obmyślenia środków w celu zapobieżenia głodowi w mniejszości, zatem mniejszość utrzymując wyżwspomniany wniosek, przedkłada następujące onegoż uzasadnienie:

Jeżeli jednoroczny nieurodzaj sprowadził na niektóre okolice kraju naszego głód, i postawił kraj w niemożność zaradzenia temu z własnych zasobów, to jest dowodem zupełnego npadku gospodarstwa krajowego; stan bowiem tak smutny nigdy nie mógłby mieć miejsce przy jakiegokolwiek choćby najstarszej zamożności. Mniemamy przeto, że zasystowanie exekucji podatków z zastrzeżeniem uiszczenia w następnych latach, nie osiągnęłoby zamierzonego przez to celu. Odroczenie bowiem terminów wpłaty podatku tegorocznego na następne lata przyniosłoby wprawdzie chwilową ulgę, lecz pomnożyłoby ciężar następnych lat, któremu kontrybucenci przy bieżących podatkach i obowiązku umorzenia udzielonej zapomogi w żaden sposób podołaćby nie mogli, zwłaszcza gdy się zważy, że zaprowadzić się mającą organizacją gminną nowe przybędą ciężary, tak, że odroczenie terminu wpłaty tegorocznego podatku byłoby tylko odroczeniem ruiny zupełnej. Według istniejących przepisów służy wprawdzie prawo żądania odpisania podatku tylko z powodu gradobicia lub powodzi, lecz klęska nieurodzaju która dotknęła niektóre okolice kraju naszego, jest większą niż ta, którą zwykle grad lub wylew wody wyrządza, zasługuje więc tem bardziej na uwzględnienie; bo jeżeli Rząd pobierający podatek wymierzony na podstawie produkcji rolnej uwzględnia zmniejszenie się takowej w wyż wspomnianych wypadkach, to słuszną jest, by tę samą ulgę przyznał kontrybucantom w razie

zupelnego nieurodzaju, a to tem wiecej, ze oszczedzajac sily podatkujace w czasach dla kontrybuentow krytycznych, zapewnia sobie moznosć regularnego poboru podatkow na przyszlosć.

Rozpoznanie zaś stanu nieurodzaju w okolicach które dotknięte zostały tą klęską, nie będzie ulegać trudnościom, ile że komisye lokalne które dochodzić będą potrzebę rolników żądających zapomogi, przekonać się mogą równocześnie o ilości plonu zebranego bądź to za pomocą świadków, bądź za pomocą rejestrów ekonomicznych, gdzie zaś zapomoga z powodu nieurodzaju okaza się konieczną, tam i odpisanie podatków będzie potrzebnem, bo trudno brać, gdzie dać należy.

Zważywszy nareszcie, że ubytek w dochodach Państwa przez opuszczenie podatków w okolicach klęską nieurodzaju dotkniętych, nie może być stawiony na równi ze zniszczeniem przez nie spowodowanem; zważywszy nadto, że i tak podatki odpisują się tym, którzy są uznani za nie będących w stanie uiszczenia ich, a zaprzeczyć się nie da, że ten kto z głodu ginie, najmniej jest w stanie uiszczenia podatków.

Wnosimy przeto: Wys. Izba raczy uchwalić:

Prośbę do tronu o zasystowanie exekucyi podatkowych w okolicach dotkniętych zupełnym nieurodzajem, i o odpisanie rocznych podatków, tak posiadłości większych jak i włościańskich.

Włodzimierz Russocki,

prawaodawca mniejszości.

(Uchwała sejmowa.)

U s t a w a

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkiem Xięstwem Krakowskiem,
dotycząca

**użycia kredytu krajowego dla zapobieżenia zagrażającej nie-
którym okolicom kraju nędzy z powodu tegorocznego nie-
urodzaju.**

§. 1.

W celu zapobieżenia nędzy zagrażającej niektórym okolicom z powodu tegorocznego nieurodzaju, upoważnia się Wydział krajowy do użycia kredytu krajowego królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkiem xięstwem Krakowskiem, mianowicie :

1. do podniesienia ze skarbu Państwa pożyczki w sumie 500.000 złr. wal. austr., zaasygnowanej najwyższem postanowieniem z 11. Grudnia b. r.;
2. do wystarania się dalszej kwoty aż do wysokości 2,500.000 złr. wal. austr. w gotówce, pod warunkami dla kraju najmniej uciążliwymi.

§. 2.

Fundusz uzyskany ma wyłącznie być użytym na udzielanie zapomóg ludności rolniczej nieurodzajem tegorocznym dotkniętej, jednakże tylko tym, których własne siły są niedostateczne do uchronienia ich od głodu, lub do nabycia brakującego nasienia na zasiew wiosenny.

§. 3.

Z powyższego funduszu przeznaczają się 150.000 złr. wal. austr. na wsparcie bezzwrotne dla najbiedniejszych, a 300.000 złr. wal. austr. na budowanie w miejscowościach nieurodzajem najbardziej dotkniętych, dróg obwodowych czyli powiatowych, których konkurencya, — to jest prawnie do budowy dróg obowiązani, — przyjąć zechce na siebie obowiązek zwrotu. Reszta obróconą być ma na dawanie zapomóg zwrotnych.

Obowiązek zwrotu zawiera w sobie obowiązek do zwrotu kapitału, procentu od niego przez fundusz krajowy opłacanego, i odpowiedniej części wszelkich kosztów.

§. 4.

Zapomogi mogą być dawane w gotowych pieniądzech lub ziemiopłodach.

§. 5.

Włościanom dawane być mogą zapomogi tylko na poręczenie gminy do której należą, tak za zwrot kapitału i wszelkich kosztów, jak i za regularne opłacanie procentu, bez wymagania jednakże od gmin formalnych na to dokumentów, lecz przestając na ustnem jej oświadczeniu uczynionem do protokołu komitetu rozdawczego. Zapomogi innym osobom mogą być dawane tylko na skrypta legalizowane wystawione na rzecz funduszu krajowego królestwa Galicyi i Lodomerji z wielkiem księstwem Krakowskiem, opatrzone podpisem biorącego i dwóch poręczycieli zapomogę nie biorących, i komitetowi rozdawczemu z swej zażyłości znanych.

§. 6.

Biorący zapomogę zapłaci od niej w dniu 1. Lutego 1867. całoroczny do tegoż dnia liczyć się mający procent, bez względu na dzień, w którym zapomogę otrzymał.

Kapitał zaś z dalszymi procentami i wszelkimi kosztami zwróci funduszowi krajowemu w czterech rocznych po sobie następujących ratach, począwszy od dnia 1. Lutego 1868., zawsze w dniu 1. Lutego według planu umorzenia, którego Wydział krajowy ułoży.

§. 7.

Od biorących zapomogę, ludziez od konkurencyj drogowych, które z sumy w §cie 3. na budowanie dróg przeznaczonej skorzystały, ściągane być mają procenta i raty w ten sam sposób i pod tymi samymi rygorami, jak dodatki do podatków stałych dla funduszu krajowego przez organa do poboru tych dodatków przeznaczone. Ten sam sposób ściągania trafia gminy poręczające, jeżeliby w miesiąc po zapadnięciu raty, takowa w całości lub w części od bezpośrednio obowiązanego nie dała się ściągnąć.

§. 8.

Przeprowadzenie i wykonanie zawartych w niniejszej ustawie postanowień porucza się Wydziałowi krajowemu królestwa Galicyi i Lodomerji z wielkiem księstwem Krakowskiem, i upowaz-

nia go się do użycia potrzebnych w tym celu środków, a mianowicie: do mianowania pomocniczych organów w obwodach i powiatach zapomogi potrzebujących. Wydział krajowy upoważniony jest także — o ile to uzna za odpowiednie — ustawić na zewnątrz siebie pod przewodnictwem Marszałka krajowego lub jego zastępcy, w Wydziale centralną komisję, powołując do niej osoby zaufania godne, i jej powierzyć czynności odnoszące się do zakupu i przewozu płodów, do rozpoznania potrzeb, do użycia środków zaradczych od głodu, bądź zaliczkami zwrotnymi, bądź datkiem bezzwrotnym w płodach i pieniądzach. Po obwodach lub powiatach klęską dotkniętych upoważnioną byłaby komisja wyznaczyć swego wyboru komisarzy, którzy w miarę potrzeby składaliby miejscowe komitety, powołując do nich członków obeznanych z stosunkami miejscowymi. Komisja centralna składaćby miała Wydziałowi krajowemu sprawozdania, i złożyć ostatecznie całkowity rachunek z odbytej czynności. W razie nadużyć służących Wydziałowi krajowemu przeciw komisji lub pojedynczym komisarzom przez komisję ustanowioną, sądowe postępowanie. Przy ustanowieniu miejscowych komitetów w obwodach lub powiatach, czy to bezpośrednio przez Wydział krajowy, czy pośrednio przez komisję centralną, należące będą do składu komisji jako członkowie c. k. naczelnicy obwodów i powiatów.

§. 9.

C. k. władze rządowe w królestwie Galicyi i Lodomeryi z wielkiem księstwem Krakowskiem użyczą Wydziałowi krajowemu i utworzonym lub ustanowionym przez niego według powyższego §fu 8. organom, wszelkiej pomocy dla przeprowadzenia i wykonania postanowień niniejszej ustawy.

§. 10.

Wydział krajowy zda Sejmowi krajowemu w najbliższej kadencji sprawę z powierzonych mu czynności, i złoży szczegółowy rachunek z uzyskanych w drodze kredytu krajowego funduszków.

Wniosek

Wydziału krajowego w sprawie katastralnego oszacowania gruntów.

Wysoki Sejmie!

W sprawozdaniu przedłożonem Wysokiemu Sejmowi na sesji z r. 1863, dany jest krótki rys czynności Wydziału krajowego w sprawie katastralnego szacowania gruntów, po koniec roku 1862.

Ubolewać wypada, że Wysoki Sejm nie był w stanie zająć się podówczas tą ważną sprawą.

Już w rzeczonem sprawozdaniu przytoczoną jest odezwa c. k. Namiestnictwa do Wydziału krajowego z 24. Maja 1861. L. 5206. (L. W. 377.), w której zawarte było oświadczenie ówczesnego Ministra skarbu, że nie będzie mógł popierać u Najjaśniejszego Pana prośbę o wstrzymanie operacyj szacunkowych, uchwaloną przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 24 Kwietnia 1861. r.

Jednakże dopiero dnia 10. Czerwca 1863. otrzymał Wydział krajowy zawiadomienie o najwyższem postanowieniu z 19. Marca 1863, w którym Jego c. k. Apostolska Mość nie raczył zadość uczynić prośbie Sejmu o systowanie szacunku katastralnego, a zarazem wyrzekł, iż oczekuje po lojalności Sejmu i Wydziału krajowego współdziałania koniecznego, ażeby to dzieło — zarówno ważne dla Państwa i kraju — doprowadzonym zostało do spieszego i zadowalniającego rezultatu

Gdy Wysoki Sejm przez trzy blisko lata nie był zgromadzony, spadał na sam Wydział krajowy obowiązek zastępowania kraju w tej ważnej sprawie — Jakoż zajmował się nią Wydział krajowy nieprzerwanie.

W osobnem sprawozdaniu Wydziału krajowego zawarty jest opis biegu tej sprawy aż do czasów najnowszych.

Z ubolewaniem wyznać przychodzi, że prace Wydziału krajowego i powołanych do tego innych świątłych obywateli naszego kraju, nie przyniosły pożądaných owoców.

Dawniejsze szacunkowe operacje katastralne, pozostały ze swojemi błędami. — Prowadzone są one dalej. — Na podstawie błędów jednych tworzą się błędy dalsze.

Już same zasady szacowania są zestarzałe, i stosunkom gospodarskim naszego kraju i terażniejszego czasu nie odpowiadające.

Do niestosowności zasad przybyły jeszcze znaczne błędy w wykonaniu.

Uzbierane dotąd przez nas materyały i zdania świątłych mężów, powołanych do obrad w c. k. urzędach skarbowych nad tą sprawą, zgadzają się w tem, że przy operacjach szacunkowych, wszystkie dochodzenia, spisywanie protokołów, zbieranie dat, odbywa się dla dopełnienia formalności. — Protokoły i dochodzenia nie są podstawą dla czynników szacowania, lecz cyfry dla czynników układają się w biórach, a z masy protokołów i dat innych, wyszukują się i przykrawują materyały dla odpowiadającego tylko formie uzasadnienia tych cyfr.

Pominięty został zupełnie duch ustawy wskazujący wyraźnie, aby całe szacowanie odbywało się na podstawie prawdy i rzeczywistości, na podstawie faktycznego a zwyczajnego w gminie trybu gospodarstwa.

Trudności w rozwiązaniu tego zadania nie są do zapoznania. — Nie podobna jednak także zapoznać, że nie mogli tych trudności zwalczyć urzędnicy katastralni, nie obeznani z miejscowemi stosunkami.

Istotę rzeczy zastąpili oni formą; bo inaczej działać nie byli w stanie.

Formalnością jest także nadzór c. k. krajowej dyrekcji skarbu w tej sprawie. Ta bowiem dyrekcja zmuszona jest polegać na zdaniu dodanych jej do tej sprawy specjalnych technicznych urzędników katastralnych, a tych mianuje krajowa dyrekcja, lecz przysyła ich c. k. jeneralna dyrekcja katastru z innych krajów.

Ostatecznie zaś rozstrzyga w tych sprawach c. k. jeneralna dyrekcja katastru, której urzędnicy nie znają stosunków gospodarskich naszego kraju, a tem mniej znać lub poznać mogą stosunki miejscowe pojedynczych okolic i gmin

Z obywateli kraju naszego znających te stosunki, niema nikt i nigdzie głosu stanowczego w tej sprawie, od której sprawiedliwego załatwienia dobro milionów ludzi zależy.

Nastąpiła teraz jednak zmiana Ministerstwa W programatach swoich postanowili terazniejsi ministrowie rozszerzenie samorządu, unikanie czecznych form i pisanin, a szukanie istoty rzeczy.

Zabłysła więc nadzieja, że jak w innych sprawach, tak i w sprawie katastralnego szacowania gruntów uwzględnione będą żądania sprawiedliwe, wsparte powagą Wysokiego Sejmu, który do współudziału w tej sprawie najwyższem postanowieniem Jego c. k. Mości z 19. Marca 1863 jest powołany.

Z tych to powodów wnosi Wydział krajowy:

Wysoki Sejm raczy wybrać komisję specjalną, której zadaniem będzie: rozpoznać sprawozdanie Wydziału krajowego i terazniejszy stan sprawy katastralnego szacowania gruntów; i przedłożyć Wysokiemu Sejmowi stosowne wnioski do uchwały.

Marszałek krajowy:

Leon Xiążę Sapieha w. r.

Członek Wydziału krajowego:

Kornel Krzczunowicz w. r.

**Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i wielkiego
Xięstwa Krakowskiego.**

We Lwowie dnia 17. Grudnia 1865.

Sprawozdanie

Wydziału sejmowego o przedłożeniu rządowem, dotyczącem zmian w statutach galicyjskiego Towarzystwa kredytowego i proponowanego rozszerzenia tego Towarzystwa na wielkie księstwo Krakowskie.

Wysoki Sejmie!

Przedłożenie rządowe wskazuje powód, dla którego statuta galicyjskiego Towarzystwa kredytowego, przez ogólne zgromadzenie właścicieli tabularnych dóbr w Galicyi i na Bukowinie w pierwszych dniach Lipca 1861. r. zmienione, wraz z poprawkami i uwagami rządowemi Wysokiemu Sejmowi dla powzięcia stosownych uchwał przedstawione zostały.

Powodem tym jest ta okoliczność, iż na podstawie §. 90. pierwotnych statutów Towarzystwa kredytowego, zmiany tychże przez Towarzystwo uchwalone nastąpić mogą tylko za zgodą Sejmu i najwyższem zezwoleniem Najjaśniejszego Pana.

Wydział zastanowiwszy się nad przytoczonym dopiero powodem Wysokiego Rządu, tudzież nad odmianami w statutach przez ogólne zgromadzenie Towarzystwa kredytowego uchwalonemi, powziął to przekonanie, iż przedewszystkiem rozważyć należy, o ile według treści ustawy krajowej rozciągniętym być powinien wpływ Sejmu na działania galicyjskiego Towarzystwa kredytowego; a to tym celem, ażeby rozpoznawszy podstawę prawną, już według pewnego wytkniętego kierunku tak przedłożone poprawne statuta jak i rządowe uwagi pod należyty rozbiór podciągnąć.

Z tej zasady wychodząc, Wydział sejmowy uznał, iż jedynie §. 20. statutu krajowego oznacza kompetencję Sejmu względem Towarzystwa kredytowego, z treści bowiem tego §u wynika, iż Sejm staranie mieć powinien o zachowaniu zakładów kosztem Stanów założonych.

Jakoż rzeczywiście galicyjski instytut kredytowy, przez Sejm stanowy królestwa Galicyi i Lodomeryi w roku 1839. uchwalony, po otrzymanem zatwierdzeniu statutów przez Najjaśniejszego Pana już z początkiem roku 1843. działania swoje rozpoczął — i pod opieką Stanów, które jako komisya nadzorcza wpływały w wewnętrzną nawet manipulację, przetrwał wszelkie katastrofy aż do usunięcia reprezentacyi stanowej, poczem ta władza nadzorcza oddaną została naszemu Wydziałowi krajowemu.

Uzasadniwszy udział Sejmu z §. 20. statutu krajowego, przyszedłszy do tego przekonania, że udział ten czyli staranie o zachowanie zakładu przez Stany założonego, że przeto staranie o zachowanie galicyjskiego Towarzystwa kredytowego powinno się rozciągać do tego okresu, aby z jednej strony swobodny rozwój instytutu na dobro właścicieli dóbr tabularnych kraju dobroczynny wpływ wywierającego, w niczem nie był tamowany, i konieczna dla tegoż jako zakładu finansowego autonomia nie była naruszona, a z drugiej strony, aby przekazane Wysokiemu Sejmowi ustawą krajową prawo starania się o zachowanie tego przez Stany założonego instytutu, nie było uronione.

W logicznem następstwie prawa a względnie obowiązku starania się o zachowanie, Wydział zastanowiwszy się nie tylko nad ogólną dążnością statutów Towarzystwa kredytowego, ale podciągnawszy także poszczególne paragrafy tychże pod ścisłą debatę, przekonał się, iż z mocy §. 20. statutu krajowego dla zachowania instytutu kredytowego jest koniecznością, aby Sejm zatrzymał sobie przedewszystkiem udział przy zmianie istoty stowarzyszenia, tudzież przy zmianie zakresu działalności instytutu kredytowego (§. 1. statutów).

Udział w tym podwójnym kierunku dla Sejmu zastrzeżony, jest zupełnie dostatecznym, ażeby podczas istnienia Towarzystwa kredytowego nadane Wysokiemu Sejmowi ustawą krajową prawo starania się o zachowanie zakładu przez Stany założonego, w całości było utrzymane; z drugiej zaś strony i

Towarzystwo kredytowe nie tamowane w rozwoju wewnętrznym krępującemi jego działalność formami, rozwinąć się może i wprowadzić konieczne zmiany i ulepszenia, jakich obecne stanowisko zakładów finansowych wymaga i na przyszłość wymagać będzie.

Dla utrzymania Sejmu w ciągłej świadomości o stanie rzeczywistym Towarzystwa kredytowego wydział uznał za potrzebne, ażeby coroczna wynikłość zarządu funduszami tegoż instytutu, do wiadomości Wysokiego Sejmu była podawana.

Nareszcie gdy w czasie, chociaż dalekim, nastąpić może rozwiązanie instytutu kredytowego, należało w skutek obowiązku czuwania nad całością zakładu obmyślić środek, aby to rozwiązanie nie nastąpiło ze szkodą kraju, także aby fundusz jaki po rozwiązaniu Towarzystwa pozostanie, na cel dla kraju pożyteczny był użytym.

Z tego przeto powodu wydział kredytowy pragnie mieć zastrzeżony udział Wysokiego Sejmu przy uchwale ogólnego zgromadzenia Towarzystwa kredytowego, tak co do rozwiązania tegoż Towarzystwa, jako i co do ostatecznego użycia funduszu rezerwowego, — a to w tej doniosłości, iż namienione dopiero uchwały ogólnego zgromadzenia Towarzystwa w drodze ustawy krajowej zatwierdzone być muszą.

Oznaczywszy udział ustawodawczy a względnie wpływ Sejmu krajowego na galicyjskie Towarzystwo kredytowe z §fu 20. ustawy krajowej — wydział mając nadto na uwadze tę okoliczność, iż Sejm stanowy królestwa Galicyi, jako ówczesna reprezentacya krajowa, oprócz odpowiedzialności jaka każdy właściciel dóbr tabularnych, przez zaciągnięcie pożyczki w listach zastawnych do Towarzystwa kredytowego przystępujący, w miarę zaciągniętej pożyczki na majątek swój przyjmuje, dla tem większej pewności listów zastawnych a względnie dla zupełnej i rzetelnej wypłaty procentów od listów zastawnych, które w obteg puszczone zostaną, tudzież dla regularnego wykupu tychże listów, które każdorazem co pół roku losem ciągnięte bywają — ułożył odpowiedzialność czyli gwarancję na wszystkie dobra tabularne kraju wówczas t. j. r. 1839. do królestwa Galicyi należące w tym stosunku, jak takowe do ówczesnego funduszu domestykalnego, na potrzeby i użytek Stanów przeznaczonemu, przykładać się byłoby obowiązane: — powziął to przekonanie, iż obecny Sejm krajowy będący prawnym następcą Sejmu stanowego — obowiązany jest, uznać tę gwarancję przez Sejm stanowy nałożoną — a to z tego powodu — iż właśnie w skutek tej gwarancji, która ciąży na wszystkich dobrach tabularnych, które w ówczas do Galicyi należały, która nadto już jest prawem nabytem właścicieli listów zastawnych, przewidziany jest wypadek, iż właściciele dóbr tabularnych do pewnego, w stosunku do dawniejszego funduszu domestykalnego rozdzielić się mającego dodatku do podatku pociągani być mogą, a któreto prawo zszwalania na dodatki do podatków wydział dla Sejmu w moc ustawy krajowej nienaruszone zachować pragnie.

Pod względem rozszerzenia działalności Towarzystwa kredytowego na dobra ziemskie wielkiego xięstwa Krakowskiego — podzielamy wyrzeczone w §. 1. statutów zdanie ogólnego zgromadzenia Towarzystwa kredytowego; gdy wszakże rokowania jeszcze w roku 1848. przez posłów krakowskich na Sejmie wiedeńskim rozpoczęte, dotąd do stanowego nie doprowadziły rezultatu, pomimo iż najwyższą rezolucyą z dnia 30. lipca 1848. wyrzeczone zostało zezwolenie przyłączenia okręgu krakowskiego do galicyjskiego Towarzystwa kredytowego, przeto wydział mając na uwadze, iż w skutek dopiero wzmiankowanego najwyższego zezwolenia, dyrekeya Towarzystwa kredytowego po nader ścisłem rozpoznaniu stanu rzeczy wypracowała dokładny projekt i ustanowiła normę, na podstawie której pożyczki w listach zastawnych na dobra ziemskie wielkiego xięstwa z jak najsilniejszym prawem ubezpieczeniem wydawane być mogły — iż norma ta w ówczas na podatku ofiary oparta, po nastąpieniu już przeprowadzenia stałego katastru w wielkim xięstwie Krakowskiem, o wiele uproszczona, a wydawanie pożyczek ułatwione zostanie; — zważywszy dalej,

iz następnie operat ów dyrekeyi przez Wydział galicyjski stanowy co do zasady przyjęcia dóbr ziemskich okręgu krakowskiego, stawionych przez dyrekeyę Towarzystwa kredytowego warunków pożyczki za odpowiedni uznany — jedynie z tego powodu przez Bząd krajowy nie mógł być rozpoznany, ponieważ w ówczas nie istniał Sejm stanowy, który łącznie z ogólnem zgromadzeniem był organem uprawnionym do orzekania nad zmianami statutów Towarzystwa kredytowego;

iz nadto w r. 1849. Towarzystwo gospodarezo-rolnicze krakowskie, przedstawiające poniekąd ogół właścicieli dóbr ziemskich wiel. xięstwa Krakowskiego, w okoliczności wprowadzenia do okręgu krakowskiego

instytucji Towarzystwa kredytowego, usilnie wniosło przedstawienie do ówczesnego naczelnika Rządu w królestwie Galicyi Jego Excell. hr. Gołuchowskiego; — zważywszy,

iz nareszcie rozwój sam Towarzystwa kredytowego jako instytutu finansowego wymaga, aby zakres działalności tegoż był ile możności rozszerzanym, a nie formami płonnymi krępowanym;

Wydział doszedł do tego przekonania, iż Sejm może z pełnem przeświadczeniem o korzyści ztąd dla Towarzystwa kredytowego wynikającej, uznać już teraz pod warunkami przez Rząd postawionemi, ewentualne przystąpienie wielkiego księstwa Krakowskiego do składu Towarzystwa kredytowego.

Wnosi zaś wydział w danym razie uznanie przystąpienia, nie zaś uchwałę lub zatwierdzenia dla tego, iż jak wyżej powiedziano. Najjaśniejszy Pan już w roku 1848. przyzwolił na przyłączenie okręgu krakowskiego, skutkiem czego uchwała Sejmu lub zatwierdzenie tego przyłączenia byłaby zbyt późną tembardziej, ile że samo uznanie możności przystąpienia jako faktu woła Monarchy uprzednio zatwierdzonego. uchyla potrzebę nowej sankcyi Najjaśniejszego Pana, i tem samem przyspieszy obopólnie pożądane korzystanie właścicieli dóbr ziemskich wielkiego księstwa Krakowskiego z dobrodziejstw galicyjskiego Towarzystwa kredytowego.

Poprawki rządowe, tak co do statutów Towarzystwa kredytowego, jako i uwagi Rządu, dotyczące postanowień względem wyboru delegatów do ogólnego zgromadzenia, wydział będąc wiernym raz przyjętej zasadzie, iż udział Sejmu krajowego jedynie do zachowania całości Towarzystwa kredytowego ograniczonym być powinien, iż przeto wszelkie zmiany statutów, istoty i zakresu działania Towarzystwa §. 1. statutów określonych nie nadwierzające — iż wszelkie czynności działalność Towarzystwa rozwinać mogące, i na stanowisku obecnych wymogów zakładów finansowych konieczne — a do czynności ustawodawczych Sejmowi z mocy §. 20. ustawy krajowej nie zastrzeżone, — w zupełności Towarzystwu kredytowemu a względnie ogólnemu zgromadzeniu tegoż Towarzystwa pozostawić należy; — podciągnął wprawdzie pod rozważny i szczegółowy rozbiór, — wszelako w konieczność pojedynczych poprawek o tyle tylko się wdawał, o ile takowe dotyczą tych właśnie praw, które jak poucza treść niniejszego sprawozdania, dla kompetencyi Sejmu należą, które przeto i przy stawieniu wniosku do Wysokiego Sejmu uwzględnione będą.

Wszakże już dla ułatwienia w przeprowadzeniu formalnem, — mianowicie dla uzyskania najwyższego zatwierdzenia statutów Towarzystwa także w ustępach dla kompetencyi Sejmu krajowego nie zastrzeżonych, a przeto wyłącznie do orzeczenia ogólnego zgromadzenia Towarzystwa należących, wydział oświadcza, iż przeciw uwagom rządowym tak co do treści statutów, jak i co do postanowień względem wyborów delegatów, nie znajduje do zarzucenia.

W celu praktycznego przeprowadzenia przytoczonych zasad, a poniekąd koniecznych zmian w treści statutów Towarzystwa kredytowego, wydział jako wynikłość narad swoich przedstawia Wysokiemu Sejmowi następujący

Wniosek:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1) Udział ustawodawczy Sejmu przy galicyjskiem Towarzystwie kredytowem, jako zakładzie przez Stany założonym, z §. 20go. ustawy krajowej wynikający, rozciąga się wyłącznie:

- a) do uznania gwarancyi przez Sejm stanowy w roku 1839 uchwalonej, i na wszystkie w ówczas do Galicyi należące dobra tabularne rozciągniętej. — dotyczącej zupełnej i rzetelnej wypłaty procentów od listów zastawnych, tudzież regularnego wykupna tychże listów, które każdorazowo co pół roku losem ciągnięte bywają — w miarę przyczyniania się tych dóbr do ówczesnego funduszu domestykalnego;
- b) do zatwierdzenia w drodze ustawy krajowej zmian co do istoty stowarzyszenia lub zakresu działalności instytutu kredytowego, które ogólne zgromadzenie Towarzystwa uchwali;
- c) do wzięcia do wiadomości rocznego wykazu obrotu funduszków Towarzystwa kredytowego;
- d) do zatwierdzenia w drodze ustawy krajowej uchwał ogólnego zgromadzenia Towarzystwa kredytowego, dotyczących rozwiązania instytutu, i użycia w tym wypadku majątku Towarzystwa.

2) Sejm krajowy królestwa Galicyi i Lodomeryi i wielkiego księstwa Krakowskiego uznaje rozszerzenie zakresu działania galicyjskiego Towarzystwa kredytowego na wielkie księstwo Krakowskie, pod warunkami przez Wysoki Rząd postawionemi.

3) Odnosnie do tych ogólnych uchwał Wysokiego Sejmu zamieszczone być mają w statutach Towarzystwa kredytowego w miejscach odpowiednich postanowienia następującej treści:

- a) Galicyjski instytut kredytowy jest dobrowolnem stowarzyszeniem właścicieli dóbr ziemskich, tabulą krajową galicyjską i bukowińską objętych, w celu dostarczania kapitałów pod warunkami umiarkowanymi przez wydawanie listów zastawnych na hypotekę tych dóbr, pod gwarancją wszystkich właścicieli dóbr ziemskich tabularnych Galicyi i Bukowiny, która to gwarancya przez Sejm stanowy królestwa Galicyi i Lodomeryi przyjętą, a przez Sejm królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkiem xięstwem Krakowskiem ponownie uznaną została — jakoteż właścicieli ziemskich dóbr tabularnych wielkiego xięstwa Krakowskiego, którzy do Towarzystwa wyraźnie przystąpili. Przyjęcie do tego instytutu dóbr ziemskich wielkiego xięstwa Krakowskiego, tamtejszą tabulą objętych, i rozciągnięcie na ich właścicieli praw przyznanych statutami tabularnym właścicielom ziemskim zależy jedynie od tego, aby właściciele dóbr tych prawomocnym dokumentem gwarancją za dopełnienia obowiązków instytutu kredytowego w myśl statutów na te dobra przyjęli.
- b) Uchwały ogólnego Zgromadzenia Towarzystwa, dotyczące zmian statutów co do istoty stowarzyszenia lub zakresu działalności instytutu kredytowego, podlegają zatwierdzeniu Sejmowi w drodze ustawy krajowej.
- c) Obraz obejmujący cały stan instytutu i obrotu jego funduszków, dyrekeya Towarzystwa kredytowego corocznie Sejmowi do wiadomości podaje.
- d) Rozwiązanie instytutu uchwalonem być może przez ogólne zgromadzenie.

Orzeczenie to ogólnego zgromadzenia względem rozwiązania instytutu kredytowego, w drodze ustawy krajowej przez Sejm zatwierdzone być musi.

- e) Uchwała Towarzystwa względem użycia majątku instytutu kredytowego po rozwiązaniu tegoż, przez Sejm w drodze ustawy krajowej ma być zatwierdzoną.

Lwów dnia 10. Grudnia 1865.

Laskowski,
przewodniczący.

Zbyszewski,
sprawozdawca.

Sprawozdanie

komisji sejmowej o przedłożeniu rządowem, dotyczącem galicyjskiego stanowego Instytutu kredytowego.

W skutek uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 29 Grudnia z. r. wzmocniona komisya specyjalna ponownie rozpoznała przedłożenie rządowe, dotyczące galicyjskiego stanowego Instytutu kredytowego, — pierwotny obowiązujący dotąd statut tegoż Instytutu, wydany najwyższym patentem z dnia 3. Listopada 1841. roku, — a na koniec zadanie i terażniejsze potrzeby tego Instytutu.

W skutek tego rozpoznania komisya utwierdzoną została w przekonaniu, iż Sejm ma obowiązek starać się o zachowanie pożytecznych Instytutów krajowych, a tem samem i Instytutu kredytowego, — jednak w tych granicach, aby z jednej strony utrzymany został charakter publiczny i krajowy Instytutu kredytowego, tudzież zachowany był cel pożyteczny i trwałość Instytutu, z drugiej zaś strony rozwój jego w niczem nie był tamowany.

Sądziła przeto komisya, iż przedewszystkiem jest potrzebne, ażeby bez zezwolenia Sejmu nie mogła nastąpić zmiana pierwotnego celu galicyjskiego Instytutu kredytowego, — ażeby zachowane było znamie wybitne Instytutu kredytowego ziemskiego, którego zadaniem jest, wydawanie pożyczek w listach zastawnych na hypotekę dóbr ziemskich tabularnych.

Dla utrzymania łączności między Sejmem a Instytutem kredytowym sądziła komisya, iż potrzebnem jest, aby Instytut przedkładał Sejmowi corocznie obraz obrotu funduszów swoich.

Ważność Instytutu kredytowego dla kraju wymaga nareszcie, ażeby rozwiązanie tegoż Instytutu nie mogło nastąpić bez zatwierdzenia Sejmu, a gdy Instytut przy rozwiązaniu swoim powinien dopełnić przyjęte na siebie zobowiązania, — Sejm winien mieć staranie, aby te zobowiązania były dopełnione.

Zastrzeżenie większego wpływu dla Sejmu na sprawy Towarzystwa utrudniałoby zaprowadzenie potrzebnych zmian w statutach, i tamowałoby rozwijanie się Instytutu kredytowego z oczywistą szkodą dla Instytutu i dla kraju; — komisya zatem uważa, iż potrzeba koniecznie dozwolnić Instytutowi kredytowemu, ażeby wszelkie urządzenia i zmiany w statutach swoich — któreby nie sprzeciwiały się zastrzeżeniom powyżej przedstawionym — mógł przedsiębrać niezależnie od zezwolenia Sejmu.

W tym kierunku ułożyła komisya artykuły I., II., III., IV. swojego wniosku.

Nie sądziła komisya potrzebnem, ażeby Sejm uznawał gwarancję dla listów zastawnych, uchwaloną przez Stany w roku 1839. i wyrzeczoną w ustawach Instytutu, — lub ażeby Sejm zachował sobie strzeżenie praw posiadaczy listów zastawnych, — gdyż wspomniona gwarancya, wyrzeczona w ustawie obowiązującej, przez Sejm, ani cofniętą być nie może, ani też ponownego uznania nie potrzebuje; — prawa zaś nabyte posiadaczy listów zastawnych są w ustawach Instytutu, a mianowicie w rozdziale II. i VII. i w §. 10. statutu z roku 1841. tak dobrze zabezpieczone, iż nawet jakiegokolwiek zmiany w tych ustawach ani na ich szkodę nastąpić, ani ich obowiązywać nie mogą.

Jakkolwiek komisya w art. I. wniosku swojego nie ogranicza terytoryalnego zakresu działania instytutu, to jednak dla uniknienia wszelkich wątpliwości wnosi w artykule V., ażeby dozwolnić Instytutowi udzielanie pożyczek na dobra ziemskie tabularne w wielkiem mieście Krakowskiem, pod warunkami, jakie ogólne zgromadzenie Instytutu uchwali.

Komisya rozważyła następnie, iż galicyjski Instytut kredytowy nie może mieć teraz ogólnego zgromadzenia legalnego, bo podług obowiązujących dotąd statutów, ogólne zgromadzenie składaćby się miało także ze Stanów, dziś już nieistniejących.

Okazała się przeto potrzeba niezbędna, aby orzeknąć, jak to ogólne zgromadzenie ma być na teraz złożone, dopóki ono samo względem swojego przyszłego składu inaczej nie postanowi. Takie orzeczenie proponuje komisya w artykule VI. swojego wniosku.

Tym sposobem ustanawiając, jaki ma być tymczasowy skład ogólnego zgromadzenia i przyjmując zasadę, iż zmiany w statutach Instytutu kredytowego nastąpić mogą w skutek uchwał ogólnego zgromadzenia, bez zatwierdzenia Sejmu, — na którą to zasadę, proponowaną przez ostatnie ogólne zgromadzenie Instytutu, Rząd się zgodził. — uczyni Sejm wszystko co potrzeba, ażeby Instytutowi otworzyć drogę do dalszego rozwoju przez zmiany w jego ustawach, i tym sposobem odpowie Sejm także przedłożeniu rządowemu, wymagającemu uchwał sejmowych w tej sprawie, które mają być przedłożone Najjaśniejszemu Panu.

Z przytoczonych powodów przedstawia komisya (Wysokiemu Sejmowi załączony) wniosek do uchwały.

Lwów dnia 7. Stycznia 1866. r.

Przewodniczący:

Laskowski w. r.

Sprawozdawca:

Zbyszewski w. r.

Uchwała

Sejmu królestwa Galicyi i Lodomeryi i wielkiego xięstwa Krakowskiego, dotycząca galicyskiego stanowego Instytutu kredytowego.

Artykuł I.

Celem galicyskiego Instytutu kredytowego jest :
dawanie pożyczek w listach zastawnych na hipoteke dóbr ziemskich tabularnych.

Artykuł II.

Wykaz obrotu funduszków galicyskiego Instytutu kredytowego przedkłada dyrekcya tegoż Instytutu corocznie do wiadomości Sejmowi, a w razie niezbrania się Sejmu, Wydziałowi krajowemu.

Artykuł III.

Rozwiązanie galicyskiego Instytutu kredytowego uchwała ogólne zgromadzenie; uchwała taka potrzebuje zatwierdzenia Sejmu.

W razie rozwiązania, uchwała ogólne zgromadzenie, na jaki cel ma być użyty fundusz rezerwowy, jako też inny majątek Instytutu, pozostający po zaspokojeniu wszystkich jego zobowiązań. Sejm będzie miał staranie, aby zobowiązania te były dopełnione.

Artykuł IV.

Zmiany w ustawach galicyskiego Instytutu kredytowego następują za uchwałami ogólnego zgromadzenia tegoż Instytutu. Zmiany niesprzeciwiające się powyższym artykułom I., II., III. nie potrzebują zezwolenia Sejmu.

Artykuł V.

Galicyski Instytut kredytowy mocen będzie dawać pożyczki także na dobra ziemskie tabularne w wielkiem xięstwie Krakowskiem, pod warunkami jakie ogólne zgromadzenie uchwali.

Artykuł VI.

Dopóki zmiana ustaw Instytutu co do zwoływania i składu ogólnych zgromadzeń w myśl artykułu IV. nie nastąpi, zwołuje dyrekcya Instytutu na ogólne zgromadzenie wszystkich właścicieli dóbr tabularnych królestwa Galicyi i Lodomeryi i xięstwa Bukowiny, którzy w liczbie przynajmniej 150. zebrani, stanowią komplet do powzięcia uchwał potrzebny. Takie ogólne zgromadzenie także o zastępstwie Instytutu przez delegatów, co za potrzebne uzna, postanowić może.

Sprawozdanie

komisyi funduszowej nad wnioskiem Wydziału krajowego o uposażenie fundacyi
Alexandra hr. Stadnickiego.

Wysoki Sejmie!

Wydział krajowy stawiając wniosek: „aby Wysoki Sejm uchwalił uposażenie wydawnictwa starych „aktów w archiwum tak zwanem Bernardyńskiem w Lwowie znajdujących się, przez ś. p. Alexandra „hr. Stadnickiego fundowanego, niezwrótnym rocznym datkiem w kwocie 1200 złr. w. a. z dochodów „funduszu domestykalnego na tak długo, dopóki fundacya ta nie przyjdzie do używania majątku przez „ś. p. fundatora dla niej przeznaczonego“, skreślił oraz obszernie i gruntownie stan faktyczny i prawny tej fundacyi i zdał sprawę o swoich dotychczasowych czynnościach w tejsze sprawie, z której dowiedzieliśmy się, że Wydział krajowy starał się o urzeczywistnienie tejsze fundacyi, i że uzyskawszy zezwolenie c. k. Rządu i wystawiwszy akt fundacyi, który przez c. k. Rząd zatwierdzonym został, wydawnictwo to, uposażywszy je roczną zaliczką w kwocie 500 złr. w. a. z funduszu domestykalnego, w życie wprowadził.

Z tej rozprawy Wydziału krajowego przekonaliśmy się więc, że wniosek niniejszy jest tylko dalszym ciągiem tychże jego czynności dotychczasowych i konsekwencyą onychże, dążącą do rozszerzenia i ustalenia tegoż wydawnictwa.

Dlatego też komisya funduszowa otrzymawszy od Wys. Izby polecenie rozpoznania tegoż wniosku, uważała za swoje zadanie, rozpoznać pierwiej bliżej te czynności Wydziału krajowego, i na podstawie tego wyrzec swoje zdanie.

Wypełniając więc to zadanie Wasza komisya funduszowa po zbadaniu wszystkich aktów tejsze sprawy wyrzec musi, iż

ze względu na to, iż wydawnictwo wspomnianych starych aktów i dokumentów jest rzeczą dla całego kraju pożyteczną i arcyważną tak ze stanowiska narodowego i historycznego, jako zachowanie historycznych pomników narodowych, jako i ze stanowiska prawniczego, gdy tu idzie o zachowanie i rozpowszechnienie dokumentów będących źródłem i podstawą przywilejów i praw wielu miast i gmin, jako też korporacyj i pojedynczych familii i osób kraju naszego, tudzież ważnym a czasem nawet jedynym środkiem przy rozstrzygnięciu sporów pochodzących z dawniejszych czasów; —

zważywszy zatem, że majątek fundacyi tejsze na cele krajowe przeznaczony niezaprzeczenie w myśl §. 20. statutu krajowego stanowi majątek krajowy, utrzymanie zatem i urzeczywistnienie onejsze należy do praw i obowiązków reprezentacyi krajowej; —

zważywszy, że jak się z aktów pokazuje, c. k. Namiestnictwo uznając to notą z dnia 28. Września 1862. do l. 60139 sprawę tę jako krajową Wydziałowi krajowemu do odpowiedniego postanowienia udzieliło; —

zważywszy dalej, że — jak to Wydział krajowy zgodnie z aktami w swoim sprawozdaniu gruntownie dowiódł, — spieszne wprowadzenie tejsze fundacyi w życie było koniecznym, aby zapewniono jej istnienie; —

nakoniec że w myśl §. 22. Statutu krajowego reprezentacya krajowa obowiązana jest, starać się o środki utrzymania teje fundacyi, o ile własne teje dochody nie wystarczają; — a zatem gdy dochody własne teje fundacyi teraz dozywociem braci fundatora obciążane jeszcze nie są płynne, z drugiej strony zaś dla uratowania bytu teje fundacyi, jak wyżej wzmiankowano, prędkiej jej nrzeczywistnienie koniecznem się pokazało, — reprezentacya krajowa do tymczasowego oneje uposażenia obowiązana jest; — z tych więc powodów Wasza komisya funduszowa postępowanie dotychczasowe Wydziału krajowego uznaje za bardzo stosowne i chwalebne.

Z tego zaś wypływa, że gdy przy ważności i obfitości materyału wydawnictwa tak szczupłemi środkami, jak to słusznie i gruntownie Wydział krajowy zauważał, celowi nie odpowiada, — a zatem rozszerzenie tegoż wydawnictwa i większe jego uposażenie już z natury rzeczy koniecznem się pokazuje.

A gdy sam fundator wydawnictwa na szerszą skalę jako cel teje swojej fundacyi wyraził, i dla tego cały swój majątek, którego dochody więcej jak 1200 zlr. w. a. rocznie wynoszą, do tego przeznaczył, reprezentacya krajowa zaś w myśl powołanego §. 22. Statutu krajowego fundatora zastąpić, i wolę jego, jako też i cel fundacyi skutecznie powinna; więc wniosek Wydziału krajowego o powiększenie uposażenia rocznego dla teje fundacyi na 1200 zlr. w. a. jako niezwrotny datek na czas wyżej oznaczony okazuje się tak podług istoty rzeczy, jako też podług prawideł wyżej wyliczonych najstosowniejszym i zupełnie uzasadnionym, — a to tem bardziej, ile że tylko przy takim uposażeniu wydawnictwo to celowi odpowiedzieć może.

Zwazywszy przy tem, że dochody funduszu domestykalnego na takie uposażenie bez uszczerbku zezwalają, — i że tu idzie o datek tylko na pewny czas ograniczony; —

Komisya funduszowa zgadza się zupełnie z wnioskiem Wydziału krajowego, z tym dodatkiem, ażeby dotacya ta roczna w kwocie 1200 zlr. w. a. od początku tegoż wydawnictwa dotowała się.

Raczeż zatem Wysoki Sejm uchwalić:

„Jako uposażenie fundacyi ś. p. Alexandra hr. Stadnickiego do wydawnictwa starych dokumentów, „w archiwum tak zwanem Bernardyńskiem w Lwowie znajdujących się, przeznaczają się z funduszu domestykalnego, jako niezwrotny datek roczny, kwotę 1200 zlr. w. a., a to począwszy od roku 1865. „na tak długo, dopóki wydawnictwo to nie przyjdzie do używania majątku przez ś. p. fundatora dla tej fundacyi przeznaczonego.“

We Lwowie dnia 11. Stycznia r. 1866.

Przewodniczący:

Henryk Wodzicki w. r.

Sprawozdawca:

Dr. Landesberger w. r.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w sprawie służebnictw.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą Wysokiego Sejmu, na posiedzeniu z d. 24. kwietnia 1861 w sprawie służebnictw powziętą, odesłane zostały wnioski w tej sprawie stawione do Wydziału krajowego, ażeby tenże wypracował projekt do ustawy, celem załatwienia spraw służebnictw, i takowe do zatwierdzenia Sejmowi przedłożył.

Odesłane do Wydziału krajowego wnioski posłów w sprawach służebnictw były następującej treści:

1. Poseł Kazimierz hr. Wodzicki, uznając potrzebę spieszego załatwienia sporów dotyczących ciężarów gruntowych, żądał w swoim wniosku utworzenia nowych komisji obwodowych dla rozstrzygnięcia spraw odnoszących się do ciężarów gruntowych. Komisye te miałyby się składać z trzech mniejszych posiadaczy obranych przez wyborców od gromad wyznaczonych, i z trzech większych posiadaczy przez tychże posiadaczy obranych, tudzież z c. k. urzędnika sądowego z pełnym głosem do prowadzenia obrad, którego mianowałby Wydział krajowy z pomiędzy urzędników podanych przez Prezydium krajowe, nakoniec z protokolisty obeznanego z tokiem sprawy serwitutowej, którego miałby mianować urzędnik sądowy do komisji mianowany. Komisya miałaby rozpoczynać czynności, idąc drogą dobrowolnej ugody z pełnomocnikami stron, a gdyby ugoda okazała się nie możliwą, rozstrzygać spory bez rekursu uchwałą powziętą bezwzględną większością głosów.

2. Wniosek posła Rogalskiego zawierał żądanie, ażeby regulacja służebnictw lasowych i pastwnych, która już przez Wysoki Rząd rozpoczętą została, jak najrychlej w sposób sprawiedliwy i na prawie oparty rozstrzygniętą była.

3. Poseł Ławrowski chciał, aby przez Sejm nowy sposób postępowania w sprawach służebnictw, i praw wspólnego używania gruntów był ustanowiony, i to tak, iżby komisya śledcza polubowym sposobem z obu stron obieraną była.

4. W spólnym wniosku posłów Jana Siwca i Antoniego Rogalskiego zawarte jest życzenie, ażeby spory między właścicielami większymi a włościanami, dla szczęścia wspólnej ojczyzny, dobrowolnie zagodzone zostały; gdzieby zaś dobrowolna ugoda nie nastąpiła, tam powinny sądy przysięgłych podług sumienia nieodwołalnie wyrokować, a sądy te dla każdego powiatu osobno ustanowione, miałyby się składać z trzech członków przez gminy, a trzech członków przez właścicieli większych obranych, jakoteż z jednego superarbitra, mianowanego przez tych sześciu członków.

5. Obrani przez mniejszych posiadaczy wiejskich posłowie Czechura, Rogalski, Siwiec, Kobylarz, Krawczyk, Żebracki, Pudło, Leśniak, Błaz, Drozd, Hebda, Leszcz, Przybyło i Żelek wypowiedzieli w swoim wspólnie podanym wniosku, iż w interesie zgody między posiadaczami większymi i mniejszymi okazuje się potrzeba, ażeby regulacja stanowcza co się tyczy służebnictw lasowych i pastwnych, wszędzie bezwzględnie została przeprowadzona.

6. Wniosek posła Ziemiałkowskiego miał na celu wypracowanie projektu do prawa, wedle którego wszystkie sprawy służebnictw poddańczych dotyczące, miałyby się rozstrzygać przez sądy polubowne, z włościan i dawnych dziedziców w równych częściach złożone.

Rozpoznawszy te wnioski, wygotował był Wydział krajowy jeszcze w r. 1863 sprawozdanie o nich, które jednak, lubo w ówczas już drukowane, z powodu odroczenia a następnie zamknięcia sesyi nie mogło być Wysokiemu Sejmowi przedłożone.

Odnosnie więc do uchwały Wysokiego Sejmu względem wypracowania projektu do ustawy, celem załatwienia spraw służebnictw, zajął się Wydział krajowy na nowo zbieraniem wiadomości o terażniejszym stanie tej sprawy, i rozpoznaniem obowiązujących w tym względzie ustaw.

Rozpoznanie to potrzebnem było szczególnie w kierunku wskazanym przez wspomniane wnioski, które uchwałę Wysokiego Sejmu spowodowały,

Dążność wszystkich tych wniosków jest spieszna i takie załatwienie spraw służebnictw, któreby spory na zawsze, ile możności w drodze ugody umarzało, a z pomiędzy 17^{stu} wnioskodawców żądało pięciu zaprowadzenia obieralnych sądów lub komisyj do rozstrzygania takich sporów, któreby ugodą dobrowolną zakończyć się nie dały.

Spory pochodzące z służebnictw i z praw wspólnego posiadania gruntów, mogą być stanowczo załatwione tylko w drodze relucyi, czyli wykupna praw; bo tylko wykupno znosi prawa na obcym gruncie wykonywane, które są przyczyną sporów.

I właśnie relucyę tych praw przepisują obowiązujące dziś ustawy, mianowicie: ustawa z dnia 7. września 1848 stawiająca w artykule 2. zasadę uwolnienia gruntu od ciężarów; najwyższy cesarski patent z d. 5. Lipca 1853; i wydane na podstawie cesarskiego upoważnienia rozporządzenia Ministrów spraw wewnętrznych i sprawiedliwości z d. 31. Października 1857.

Dwie ostatnie ustawy dotyczą najglówniejszych i najliczniej zdarzających się praw, a w szczególności wszystkich praw służebnictw i spólnego posiadania gruntów, które zachodzą między dawnymi dziedzicami a byłymi ich poddanymi.

Z mocy tych ustaw, mają być wszystkie wspomniane prawa zrelowane t. j. zniesione za odpłatą, która się niszcza albo wypłaceniem kapitału pieniężnego, albo odstąpieniem odpowiedniego kawałka gruntu. Pozostawienie prawa nadal połączone z jego uregulowaniem, może nastąpić za zgodą obu stron; przeciw woli stron zaś może być zaprowadzona regulacja tylko o tyle, o ileby relucya naraziła w sposób niepowetowany główny tryb gospodarstwa posiadłości uprawnionej lub obowiązanej, lub o ileby relucya spowodowała przeważne szkody dla kultury krajowej. Nawet i w wypadkach, w których zaprowadza się regulacja, winna takowa być ustanowioną w ten sposób, ażeby najmożliwsze uwolnienie gruntów od ciężarów nastąpiło, i jeżeli w chwili regulacji wykazaniem będzie, iż potrzebne do relucyi warunki nastąpią po upływie pewnego czasu, wtedy regulacja z ustanowieniem postanowień przechodnich, oznaczyć winna czas kiedy, i wydarzenia, po których nastąpieniu można będzie żądać relucyi (§§. 4. 5. 23. patentu z d. 5. Lipca 1853 i §. 74. rozp. ministr. z d. 31. Paźdz. 1857.)

Zważywszy, że stosunki w pojedynczych wypadkach, i właściwości praw służebnictw i wspólnego posiadania gruntów są bardzo rozmaite, przyznać musimy, iż przytoczone ustawy orzekły i utrzymały zasadę zniesienia tych praw przez relucyę w sposób tak dobitny, iż trudno ją dobitniej wypowiedzieć w ustawie ogólnie obowiązującej.

Co do załatwienia sporów w sposób dobrowolnej ugody, stanowi §. 8. cesarskiego patentu z dnia 5. lipca 1853, że przy wszystkich dochodzeniach, odnoszących się do spraw tym patentem objętych, najpierw zgodne oświadczenia stron, mają być uważane za stanowcze, zaś §. 9. tegoż patentu nakazuje, aby punkta sporne, i w ogólności cały akt wykupna lub regulacyi załatwiany był ile możności przez ugodne porozumienie się stron, o co zawsze z urzędu starać się należy. Dalsze §§. 13., 21., 26., 28. powtarzają, że zawsze do ugody dążyć, i jej pierwszeństwo oddać należy. Moc prawa przyznaje ugodom §. 38., a dla przyspieszenia procedury i ułatwienia ugod stanowi §. 41. patentu, że do prawomocności oświadczeń danych przez strony lub ich zastępców, jako też do prawomocności ugod zawartych, nie jest potrzebne ani przyzwolenie hypotecznych wierzycieli lub kuratorów dóbr fideikomisowych, ani też zatwierdzenie władzy administracyjnej, pupilarnej lub kuratelarnej.

Te przepisy względem ugód powtarza i rozwija odnośnie do wszystkich stadyów procedury, rozporządzenie ministerjalne z dnia 31. Października 1857., zawierające instrukcję do wykonania patentu z dnia 5. Lipca 1853.

W szczególności do ugód odnoszą się §§. 44., 48., 52., 66., 70 , 85., 92., 93 , 97., 98., 105., 107. i 110. tego rozporządzenia. Wyraźny obowiązek dążenia do ugody wkłada na komisyonującego §. 85. Temu obowiązkowi, ile dowiedzieć się mogliśmy, czynią zadość komisye lokalne; starają się one o ugodne załatwienie spraw, a nawet na tych staraniach często niestety bezowocnych, nie mało drogiego czasu tracą.

Na zapytanie Wydziału krajowego, z jakich przyczyn mało spraw załatwia się w drodze ugody, odpowiedziała c. k. komisya krajowa serwitutowa krakowska w nocie swojej z dnia 28. Maja 1862. l. 6649., iż najważniejszą przyczyną tego zjawiska jest, prócz indywidualnego usposobienia włościan, ta okoliczność, że prawa służebnicze byłych poddanych i odpowiednie im obowiązki dworów nie były w ogóle, a mianowicie co do ich objętości, sposobu nżytkowania i miary użytku, dostatecznie ustawami określone, z kąd też poszło, że strony nieposiadające dostatecznej wiadomości swych praw i obowiązków, a mające mylne i przesadne wyobrażenia o znaczeniu i doniosłości tak dawniejszych jak i nowych przepisów, tylko rzadko porozumieć się mogą. Propozycye do ugód, mówi też komisya krajowa, zazwyczaj (z małemi wyjątkami) od dworów pochodzą.

Także c. k. Namiestnictwo lwowskie w odezwie do Wydziału krajowego z dnia 29. Października 1861. l. 56129. potwierdziło, że przy pertraktacyach tyczących się praw służebnictw byłych poddanych, dotąd z wyjątkiem dworów proponował ugody byłym poddanym, a tych ostatnich, nie mających częstokroć jasnych pojęć prawnych, i zapoznających w skutek tego często własną korzyść, do ugód dopiero nakłaniać trzeba było. Uprawnieni włościanie, roszczać sobie prawo własności do służebnych gruntów, przesadzone co do wykupna stawiają wymagania, a obowiązani tylko mierne wynagrodzenie ofiarować są gotowi. Zdarzały się, mówi Namiestnictwo, wyjątkowo wypadki, iż dawni panowie w celu zawarcia ugody, byłym poddanym więcej ofiarowali, niż im następnie w skutek nieprzyjęcia ugody wyrokiem urzędowym, na podstawie zdania znawców ekonomicznych przysądzonem zostało.

Podobne wypadki zdarzyły się także i w krakowskim okręgu administracyjnym.

Według dat, jakich c. k. Namiestnictwo lwowskie w odezwie z dnia 15. Listopada 1865. l. 59.349., a c. k. komisya krajowa Krakowska w odezwie z dnia 14. Lipca 1865. l. 11.857 Wydziałowi krajowemu udzieliły, załatwiono ostatecznie w okręgu administracyjnym lwowskim do końca Czerwca 1865. — 2253 spraw, a między temi 1410 w sposób ugodny; w okręgu administracyjnym krakowskim zaś po koniec Czerwca 1865., załatwiono ostatecznie 2001 spraw, a między temi 353 w sposób ugodny. Nie można tu pominać, że c. k. Namiestnictwo lwowskie w nocie swojej z dnia 29. Października 1861. l. 56.129 zauważało, iż większa część sporów w okręgu administracyjnym lwowskim podówczas w sposób ugodny załatwionych, tyczyła się praw służebnictw, przysługujących parochom, a więc miała tylko cząstka spraw zachodzących między włościanami a byłymi ich panami ugoda zakończoną została.

I dziwić się temu zjawisku nie można. Przystępuje do ugody dwór i paroch, bo każdy z nich zrozumie ustawę, pojmie co mu z nich należy, i działa sam za siebie. Inaczej rzecz się ma z włościanami, którzy ze znaczenia ustawy sprawy sobie zdać nie mogą, rzadko komu ufają i występując zwykle w znacznej liczbie lub całemi gminami, działają nie każdy za siebie, lecz przez pełnomocników; pełnomocnicy zaś wolą dopuścić urzędowego rozstrzygnięcia sporu, niż brać na siebie całą odpowiedzialność przez przystąpienie do ugody, która gdyby nawet była dla gminy korzystniejszą, zawsze jednak nie podoba się gminie; bo zmienia to co było, a włościanie zmian nie lubią. Niechęć włościan ku wszelkiej zmianie nie tylko w sporach o służebnictwa, lecz i w innych sprawach się objawia. I tak n. p. każdy znając kraj nasz przyzna, że w największej liczbie gmin regulacya gruntów, dla złączenia porzrzuconych parceli należących do jednej posiadłości, mogłaby włościanom uajwiększe przynieść korzyści, a przecież nie znamy takiej gminy, w którejby włościanami sami między sobą ugodnym sposobem taką regulacyę do skutku przywiedli.

Tych trudności, stojących na przeszkodzie ugodnemu załatwieniu sporów, żadna ustawa nie usunie. Ani też pod tym względem zmian w istniejących ustawach potrzebujemy, gdy przytoczone powyżej ustawy z takim naciskiem załatwianie sporów w sposób ugodny polecają, iż od ustaw więcej żądać nie podobna.

Dalszem we wnioskach pięciu posłów na przeszłym Sejmie wypowiedzianem życzeniem było, ażeby spory które ugoda zakończyć się nie dadzą, rozstrzygane były przez sędziów obranych.

Nasuwa się tu najpierw uwaga, że sądy obieralne nie mogą przyspieszyć załatwienia tych zawitych sporów, które jednym zamachem rozciąć się nie dadzą, jeżeli sprawiedliwie mają być rozstrzygane. Nawet w krajach, które od dawna mają sądy przysięgłych, istnieją obok wyrokujących sędziów przysięgłych, jeszcze inni sędziowie stali rutynowani, prowadzący instrukcyje procesu, a przysięgli decydują o pytaniach zadanych im przez sędziów instrukcyjnych. Nie łatwiejszą, lecz właśnie daleko trudniejszą jak w sprawach karnych jest instrukcyja w naszych procesach o służebnictwa, w których potrzeba wartować starych aktów foliały, obmyślać i formułować pytania dla rzeczoznawców i dla świadków pytanych nie o dzisiejsze, lecz o wydarzenia dawne kilkadziesiąt lat wstecz sięgające. Nie ustaje więc przy obieralnych sądach potrzeba mozolnych dochodzeń, które p.zez rutynowanych długoletnią praktyką ludzi przeprowadzone być muszą.

Chociaż sądy obieralne rozstrzygania spraw nie przyspieszą, to jednak nie da się zaprzeczyć, iż takim sądom w ogólności pierwszeństwo nad inne dąby należało.

Rozpoznać jednak wypada, jaki byłby najlepszy sposób wyboru tych sądów? o ile obowiązujące dziś ustawy załatwienia sporów o których tu mowa, przez sądy obieralne dopuszczają? i czy w tym względzie zmiany w ustawach są potrzebne?

Wybór sądów mógłby się odbywać albo dla całego obwodu lub powiatu przez gminy i większych właścicieli, albo też dla każdego pojedynczego sporu przez strony, między którymi spór się toczy.

Pierwszy sposób wyboru wkładałby na obranych sędziów obowiązek sądenia licznych sporów w całym obwodzie lub powiecie. — obowiązek nadzwyczaj trudny i nieprzyjemny, za którego spełnienie obrani sędziowie nawet wdzięczność spółobywateli w nagrodę otrzymaćby nie mogli; bo w tych zawitych sporach, gdzie wszystko niejasnem jest i wątpliwem, niema sędziego, któryby choć jednej stronie dogodzić potrafił. Trudno przypuścić, aby się znalazła dostateczna liczba uczciwych, zdolnych i niezależnych ludzi, którzyby się takiego obowiązku podjąć, a ci którzyby się go podjęli, aby w nim wytrwać chcieli.

Uzasadnioną dotychczasowem doświadczeniem byłaby także obawa, że już same wybory sędziów obwodami lub powiatami, przyczyniłyby się do rozbudzenia namiętności, do pomnożenia nieufności i niezgody, a nawet byłyby prowokacją do niezliczonych nowych sporów. „Kiedy potrzeba wybierać sędziów do rozstrzygnięcia sporów, więc potrzeba mieć spory“, tak by sobie wielu tę sprawę tłumaczyło.

Pozostaje drugi sposób wyboru sędziów dla każdego pojedynczego sporu, przez strony spór prowadzące.

Względem takiego wyboru sędziów, i względem rozstrzygnięcia sporów przez nich znajdujemy przepisy w ustawach dziś obowiązujących.

Podług §§. 66 i 93 rozporządzenia Ministrów spraw wewnętrznych i sprawiedliwości z dnia 31. października 1857. wolno jest stronom względnie całej sprawy, lub względnie pojedynczych punktów spornych zgodzić się na sąd rozjemców lub biegłych, których strony same obierają, i których orzeczenia są stanowcze.

Tylko w tych wypadkach, i tylko w tych punktach spornych, w których strony ani dobrowolnie ugodzić się, ani sporu przez obranych od siebie rozjemców lub biegłych ukończyć nie chcą, rozstrzygać ma władza podług ustaw na podstawie zeznań, dowodów i oświadczeń biegłych (rzeczoznawców).

O powoływaniu biegłych i o ich czynnościach traktują §§. 11, 17, 26, i 40 patentu z dnia 5. lipca 1853, jako też §§. 57, 63, 65, 66, 73, 74, 86, 93, 97, 98, 100, 101, 102, 106, 107, 109, 112, rozporządzenia ministeryalnego z dnia 31. października 1857.

Zadanie biegłych jest według ustaw dwojakiego rodzaju:

- 1.) udzielanie zdań (Gutachten, Aeusserungen.)
- 2.) wydawanie orzeczeń (Befunde.)

Zdania biegłych zaprzysięgłych, winna komisya zasięgnąć we wszystkich kwestyach, do których rozwiązania potrzebne są specjalne wiadomości (§. 40 patentu.) Co do takich zdań, wolno jest komisyi krajowej w razie gdy tego uznaje potrzebę, przed rozstrzygnięciem sprawy wysłuchać, lub też kazać wysłuchać innych jeszcze biegłych oprócz tych, których wysłuchała komisya lokalna. (§. 65. rozporządzenia ministeryalnego.)

Przeciw orzeczeniom (Befunde) przez biegłych wydanym, niema odwołania się (§. 65. rozp. minist.) Wydanie orzeczeń przez biegłych na miejsce w wypadku, w którym strony na to się zgodzą (§§. 66. i

93. rozp. minist.), jakoteż przy rozstrzyganiu następujących ważnych punktów, jeżeli te w drodze ugody załatwione być nie mogą, mianowicie:

- a) przy ustanawianiu miary używania w rocznej lub peryodycznej kwocie (§. 11. pat.);
- b) przy obliczaniu rocznego pożytku z prawa pobierania zbiórki, pniaków i korzeni, zredukowaniu czyśc tego pożytku, jaki przysłużyła uprawnionemu na odpowiednią ilość drzewa opałowego w niż. austr. sągach, i przy ustanowieniu wartości tegoż pożytku (§. 17. patentu);
- c) przy ustanawianiu czystego rocznego pożytku z praw, które wykupione być mają, jakoteż i cen podług których ten roczny pożytek ma być szacowany, nakoniec rocznej wartości prestacyj wzajemnych (§. 26. patentu.)

Do rozstrzygnięcia tych punktów musi każda z obu stron obrać równą, przez komisję lokalną oznaczyć się mającą liczbę biegłych, ci zaś winni wybrać superarbitra.

Jeżeli wybór nie odbędzie się w terminie prekluzyjnym, wtedy komisya sama zamianuje biegłych (§. 63. rozporządzenia minist.).

Pozostawiają więc obowiązujące dziś przepisy stronom bez najmniejszego ograniczenia wolność zgodynia się na sąd rozjemców lub biegłych, których strony same obierają.

Przepisy te idą nawet jeszcze dalej, bo polecają stronom, aby obierały biegłych do rozstrzygania niektórych ważnych punktów, i to pod rygorem, iż gdyby która strona do wyboru nie przystąpiła, zamianuje biegłych komisya.'

Przymusu takiego dalej rozciągać nie można; bo przymus do obierania sędziów, rozjemców lub biegłych, nie doprowadzi do ufności dla tych sędziów, ani im doda powagi.

Uczy nas doświadczenie, iż gminy skarżyły się i rekurowały do władz rządowych przeciw ugodom zawartym przez ich własnych pełnomocników, i przeciw orzeczeniom obranych przez obie strony rozjemców lub biegłych.

Udzielone Wydziałowi krajowemu w odezwie c. k. krakowskiej komisji z dnia 14. lipca 1865. l. 11.857 data wykazują, że w okręgu administracyjnym krakowskim tylko w jednej sprawie wyrokował ostatecznie sąd rozjemczy, obrany przez strony. W najnowszych datach okręgu administracyjnego lwowskiego nie wykazano liczby spraw przez sądy rozjemcze dotychczas załatwionych. Według dawniejszej odezwy c. k. Namiestnictwa lwowskiego z dnia 18. Stycznia 1863. l. 777 były po koniec Grudnia 1862., tylko trzy sprawy przez sądy rozjemcze załatwione, a c. k. Namiestnictwo dodało wówczas uwagę, iż komisye przykładały wszelkich starań, aby spory załatwiane były przez sądy rozjemcze; lecz starania te były bezskuteczne, a nawet w tych trzech wypadkach, w których zapadły wyroki sędziów rozjemczych obranych przez strony, założone zostały rekursa przeciw tym wyrokom.

W obec takich doświadczeń niepodobna ludzię się nadzieją, ażeby strony spór prowadzące, zadowolnione zostały orzeczeniami sędziów, do których wybory byłyby pomuszone.

Niema więc przyczyny do zmiany ustaw w kierunku zaprowadzenia obieralnych sądów rozjemczych, a nawet, iak już wspomnieliśmy, są powody przeciw takim zmianom przemawiające.

- W ogólności przeciw zmianie ustaw przemawia jeszcze i ten ważny powód, że wszelka zmiana przez Sejm uchwalona, potrzebuje rozpoznania przez inne czynniki w ustawodawstwie udział biorące, potrzebuje sankcyj Monarchy, wymaga przepisów względem postępowania tym zmianom odpowiedniego, wymaga wuczenia się i wdrożenia w te przepisy, sprowadza więc niewątpliwie zwłokę w załatwianiu spraw, których spieszne zakończenie tak bardzo jest pożądanem.

Zbyt wolnym może, przeto życzeniom naszym nie odpowiadającym krokiem postępują władze, którym te sprawy są powierzone. Postęp jednak w ich pracach zaprzeczyć się nie da w tych obwodach, w których komisye lokalne prowadzone są przez mężów rutynowanych, i do tych spraw specjalnie uzdolnionych. Mężom tym wdzięczność kraju należy.

Nie tak łatwo jednak znaleźć urzędników, którzy mają dar przekonywania i pojednywania stron, i inne potrzebne do załatwienia tych zawitych spraw wiadomości i przymioty, na których najzdolniejszym do innych spraw ludziom brakować może.

Według dawniejszej noty c. k. Namiestnictwa z dnia 18. Stycznia 1863. l. 777 wniosły strony w okręgu administracyjnym lwowskim po koniec Grudnia 1862. r. spraw 4264; prócz tego zarządzono dochodzeń z urzędu 818; ogólna przeto liczba spraw serwitutowych wynosiła po koniec Grudnia 1862. r. spraw 5.082; z tych załatwiono po ten czas ostatecznie spraw 879. W najnowszej odezwie z dnia 15. Listopada 1865. l. 59.349 wykazało c. k. Namiestnictwo stan spraw serwitutowych po koniec Czerwca 1865. r. Ogólna liczba spraw tych od czasu zaprowadzenia komisji wynosiła 6402, a to wniesionych przez strony 5296, poruczonych z urzędu 1106. Z tych załatwiono ostatecznie 2253. W pertraktacji zostawało spraw 1705; między temi było 604 takich które aczkolwiek już ugodami lub wyrokami załatwione, zostawały jednak jeszcze w zawieszeniu z powodu założonych rekursów albo nie uiszczonego dotąd kapitału wykupna lub nieoddanego ekwiwalentu; — zaś w 279 sprawach zawyroковано co do pojedynczych ustępów §. 7. patentu z dnia 5. Lipca 1853. r. — Spraw wniesionych a pod pertraktację jeszcze nie wziętych było 2444. — Z porównania tych dat okazuje się, że od 1. Stycznia 1863. do końca Czerwca 1865. pomnożyła się ogólna liczba spraw o 1320, liczba zaś spraw ostatecznie załatwionych o 1374. W ogóle z końcem Czerwca 1865. była w okręgu administracyjnym lwowskim, więcej jak trzecia część praw stanowczo załatwiona, z pozostałych zaś 4149 spraw blisko czwarta część była w pertraktacji dość posunięta, a mało co więcej jak trzecia część ogółu spraw nie była jeszcze wzięta pod pertraktację.

Okręg administracyjny krakowski zaś przedstawia następujące rezultaty: Podług odezwy c. k. komisji krajowej w Krakowie z dnia 12. Stycznia 1863. l. 7610 wynosiła po koniec Grudnia 1862. r. ogólna liczba spraw serwitutowych w okręgu administracyjnym krakowskim 4746, liczba zaś spraw ostatecznie załatwionych 1359. Taż sama c. k. komisja zawiadomiła Wydział krajowy w późniejszej odezwie z dnia 14. lipca 1865. l. 11 857, że po koniec Czerwca 1865. r. wniesiono przez strony spraw 2120, z urzędu zaś zarządzono dochodzenie w sprawach 3347: ogółem więc było od czasu zaprowadzenia komisji, spraw 5467. — Z tych załatwiono ostatecznie 2001. W pertraktacji zostawało spraw 2245; między temi było 521 spraw bądź ugodą bądź wyrokiem już załatwionych, które jednak zostają jeszcze w zawieszeniu z powodu założonego rekursu albo nie uiszczonego jeszcze kapitału wykupna lub nieoddanego ekwiwalentu, a w 576 sprawach zawyroковано do pojedynczych ustępów §. 7. patentu z dnia 5. Lipca 1853.

Spraw wniesionych a pod pertraktację jeszcze nie wziętych było 1221. Z porównania tych cyfer okazuje się, że od 1. Stycznia 1863. do końca Czerwca 1865. pomnożyła się ogólna ilość spraw o 721, liczba zaś spraw ostatecznie załatwionych o 642. W ogóle z końcem Czerwca 1865. była w okręgu administracyjnym krakowskim więcej jak trzecia część spraw stanowczo załatwiona, z pozostałych zaś 3466 spraw blisko trzecia część była w pertraktacji dość posunięta, a mniej jak czwarta część ogólnej liczby spraw nie była jeszcze wzięta pod pertraktację.

Z zestawionych wykazanych dat obu okręgów administracyjnych okazuje się, że w okręgu administracyjnym lwowskim nierównie więcej zawarto ugód (1410, oprócz 287 zostających jeszcze w zawieszeniu), niż w okręgu administracyjnym krakowskim, gdzie oprócz 59 ogód zostających jeszcze w zawieszeniu, tylko 353 spraw ostatecznie przez ugody załatwiono. Natomiast w krakowskim wydano 2110 wyroków, a między temi 1647 ostatecznych, gdy przeciwnie w okręgu lwowskim zapadło tylko 1160 wyroków, a między temi 843 ostatecznych.

Okoliczność, że od r. 1863. do końca Czerwca 1865. r. przybyło w okręgu administracyjnym lwowskim 1320, a w okręgu administracyjnym krakowskim 721 spraw nowo wniesionych, mogłaby nasunąć obawę, iż liczba nowych sporów o służebnictwa może w komisjach mnożyć się nieskończenie.

Lecz obawa taka byłaby bezzasadną; mnogość bowiem sporów i ich zawiłość przypisać należy tej przyczynie, iż przepisy do r. 1853. obowiązujące, dozwalały powstawać służebnictwom z tytułu samej tylko używalności. W tych przepisach jednak nastąpiła najpożądana zmiana z ogłoszeniem cesarskiego patentu z dnia 5. Lipca 1853., który w §. 43 stanowi, że począwszy od dnia ogłoszenia tego patentu, służebnictwa pasania na obcym gruncie, jako też wszelkie służebnictwa wykonywane w obcym lesie, lub na gruntach przeznaczonych pod kulturę lasową, nie mogą być nabyte przez zasiedzenie (usucapio), a posiadanie przedtem już zaczęte, jednakże do spełnienia zasiedzenia nie doprowadzone, z dniem ogłoszenia tego patentu za przerwane uważać się ma.

Podług tegoż paragrafu patentu mogą wspomniane służebnictwa w przyszłości nabywać się tylko na podstawie pisemnych prawomocnych dokumentów i pod tym jedynie warunkiem, aby one kulturze ziemi szkody nie przynosiły, i aby możliwość ich wykupna była dopuszczoną. Gdy więc spory względem najdłow-

niejszych i najliczniejszych służebnictw, nabytych lub roszczonych z tytułu wykonywanego przed r. 1853 używania raz ukończone zostaną, wtedy podobnych sporów już więcej mieć nie będziemy. Służebnictwa takie będą u nas wprawdzie i w przyszłości możliwe, tak jak we wszystkich krajach, lecz tytuł ich nabycia musi w przyszłości być oparty na dokumentach, a spory z nich wynikające należeć będą do sądów zwyczajnych.

Wykazany powyżej stan spraw w komisjach powołanych do załatwienia sporów o służebnictwa, daje obraz czynności tych komisji z przeciągu lat siedmiu i pół od roku 1858 do końca Czerwca 1865, bo rozpoczęcie czynności tych komisji liczyć można dopiero od r. 1858, gdyż ministeryalna instrukcja do przeprowadzenia spraw służebnictw z d. 31. Października 1857, ogłoszoną została d. 19. Listopada tegoż roku.

Postępowi prac tych komisji zaszkodziła zmiana w ich organizacji, zarządzona ministeryalnem rozporządzeniem z d. 7. Września 1860 l. 28242, któreto rozporządzenie, w celu oszczędzenia wydatków złączyło lokalne serwitutowe komisje z politycznymi urzędami obwodowymi, i uczyniło je od tych ostatnich zawisłemi.

Pominać także nie można, iż urzędnicy do komisji serwitutowych przeznaczeni, w pierwszych latach musieli uczyć się ustaw, wdrażać się w przepisane nowe dla tych spraw postępowanie, i nabywać doświadczeń.

Trudności te dziś w komisjach już są zwalczane; lepszego więc w ich pracach postępu możemy mieć nadzieję, tem bardziej, gdy tak c. k. Namiestnictwo lwowskie, jak i c. k. krajowa komisja serwitutowa krakowska, uznając potrzebę energiczniejszego w tych sprawach postępowania, proponują już od kilku lat w budżecie krajowym zwiększenie wydatków na komisje serwitutowe dla pomnożenia sił tych komisji.

Oduśnie do tych wydatków, przedłoży Wydział krajowy wnioski swoje Wysokiemu Sejmowi przy obradach nad budżetem.

Wysoki Sejm może jednak przyczynić się stanowczo do rychlejszego załatwienia spraw służebnictw. nie tylko uchwaleniem projektowanego w budżecie zwiększenia funduszów dla pomnożenia sił komisji, lecz także uchwaleniem prośby do Najjaśniejszego Pana — w którego sprawiedliwości i pieczołowitości o dobro kraju powinniśmy położyć ufność — iż dzierżąc najwyższą władzę wykonawczą. poleci zadość uczynić życzeniom zgodnem z ustawami a wypowiedzianem przez Sejm w jednej z najważniejszych spraw kraju.

Wydział krajowy przedkłada przeto Wysokiemu Sejmowi następujący wniosek:

Wysoki Sejm uchwali: prosić Najjaśniejszego Pana o najlaskawsze wydanie właściwym władzom polecenia, ażeby sprawy służebnictw, tudzież spólnego posiadania i używania gruntów, w królestwie Galicyi i Lodomeryi i w. księstwie Krakowskim jak najrychlej podług obowiązujących ustaw, były załatwione.

Marszałek krajowy:

Leon Xiążę Sapieha m. p.

Członek Wydziału krajowego:

Kornel Krzczunowicz m. p.

**Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego
Księstwa Krakowskiego.**

We Lwowie dnia 21. Listopada 1865.

Sprawozdanie

komisyi funduszowej w przedmiocie funduszu indemnizacyjnych.

Wysoki Sejmie!

Celem zapłaty wynagrodzenia za oswobodzenie gruntów od ciężących na nich powinności urbarialnych, został ustanowiony patentem z dnia 29. Października 1853 tak nazwany fundusz indemnizacyjny, i to osobny dla każdego z wymienionych poniżej okręgów:

- a) dla Zarządu administracyjnego Lwowskiego,
- b) dla Zarządu administracyjnego Krakowskiego, tudzież
- c) dla Wielkiego Xięstwa Krakowskiego.

Każdy z tych funduszu ma osobny zarząd i osobny plan umorzenia.

Według orzeczenia tegoż patentu powyższe fundusze składają się:

- 1) z renty i kapitału, które obowiązani opłacać są winni (co się jednak tylko odnosi do powinności ze stonsunku poddańczego nie wypływających);
- 2) z dodatków do podatków stałych;
- 3) z czynszów dzierżawnych i kwot uzyskanych ze sprzedaży oswobodzonych pustek.

Oprócz tego dla okręgów Lwowskiego i Krakowskiego na mocy reskryptu Najjaśniejszego Pana z dnia 13. Października 1857. z rocznej dotacyi ze Skarbu Państwa w ilości 2,500.000 złr, m. k.

Gdy według Statutu krajowego Sejm krajowy zarządza i szafuje funduszem oswobodzenia gruntów królestwa Galicyi i Lodomerji wraz z Wielkiem Xięstwem Krakowskiem, a Wydział krajowy sprawuje zwyczajne czynności administracyi do funduszu się odnoszące, uchwalił Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 23. Kwietnia 1861. na odpowiedni wniosek c. k. komisarza rządowego, że Wydział krajowy za porozumieniem się z Rządem odbierze w swój zarząd te fundusze i zda sprawę Wysokiemu Sejmowi z wykonania tegoż polecenia.

W skutek tego przystąpił Wydział krajowy do rokowań z c. k. Rządem, które wszelako nie doprowadziły do pożądanego celu.

Były dwa główne punkta, w których sposób zapatrywania się c. k. Rządu i Wydziału krajowego, zgodzić się nie mogły

Jeden punkt dotyczy samego zarządu funduszem indemnizacyjnym.

Drugi punkt odnosi się do obowiązku stałej dotacyi tego funduszu ze Skarbu państwa.

W pierwszym punkcie c. k. Rząd wzbraiał się przyznać Wydziałowi krajowemu prawa samoistnego i od c. k. Rządu niezależnego działania zastrzegając między innymi:

- 1) aby w sprawach zarządu tych funduszu strony nie do Sejmu ale do Ministerstwa się odnosiły,
- 2) aby dochody z tych funduszu, jak dotąd, tylko do kas rządowych, a nie do kasy krajowej wpływały,

3) aby Wydziałowi krajowemu nie przysługiwało prawo użytecznego i dla funduszu korzystnego obrotu zasobami kasowemi, t. j. fruktyfikowanie tych zasobów.

Co do pierwszego punktu, opierał się c. k. Rząd na tym powodzie, iż Wysoki Sejm przedewszystkiem do udziału w prawodawstwie, nie zaś do czynności administracyjnych powołanym jest. — Dopóki zatem w drodze prawodawczej kwestya rekursów uregulowana nie zostanie, odnoszenia się w dalszej instancyi do c. k. Ministerstwa należyć powinno.

Co do drugiego i trzeciego punktu, wychodził c. k. Rząd z tej zasady, że fundusz indemnizacyjny pozostaje dotychczas w stanie biernym, że otrzymuje zasiłki ze Skarbu państwa, zatem Rząd dopuścić nie może, aby kasę i kontrolę poruczono wyłącznie organom nie rządowym i aby Rząd wpływ na zarząd tego funduszu postradał.

C. k. Rząd zamierzał rzeczywiście ograniczyć całe działanie Wydziału w zarządzie funduszków do tego, aby Wydział był jedynie wykonawcą orzeczeń władz rządowych, aby asygnował co do tych funduszków z kasy rządowej pieniądze, miał przytem trzeci klucz do blankietów obligowych i udział w skontrowaniu kasy

Wydział też nie chcąc uwłaszczać prawom Reprezentacyi krajowej w statucie określonej, gdzie o podporządkowaniu Wydziału pod wyższy zarząd władz rządowych nie ma mowy, i chcąc wiernym pozostać zasadom autonomii, w której kraj upatruje podstawę dobrego rządu, nie mógł uważać za stosowne w tych warunkach przyjąć zarząd pomienionych funduszków.

Drugi główny punkt, w którym się zapatrywanie Wydziału z c. k. Rządem nie zgadzało, odnosi się do obowiązku stałej dotacyi tego funduszu ze Skarbu państwa, którą c. k. Rząd w sumie 2,500.000 złr. m. k. dotychczas udziela, w tej mierze objawił c. k. Rząd, iż tę dotację bynajmniej za stałą i niezmienną nie uważa, i że zasiłki ze Skarbu państwa tylko w razie rzeczywistej potrzeby i w miarę tej potrzeby udzielać będzie; odmówił też na żądanie Wydziału, aby w razie odebrania przez niego zarządu funduszków, Skarb państwa miał powyższą sumę w półrocznych antycypacyjnych ratach na rzecz tychże funduszków składać.

Z tym zapatrywaniem się c. k. Rządu Wydział zgodzić się nie mógł, — a to najprzód raz, z uwagi, iż Najjaśniejszy Pan najwyższem postanowieniem z dnia 13. Października 1857. r. powyższą sumę ze Skarbu państwa nie w tym sposobie zaasygnował, aby ona dopiero miała dopełniać brakującą resztę na ile dodatki do podatków nie wystarczą, ale przeciwnie asygnował ją jako dotację z tem dodatkiem, iż to co na pokrycie brakującej reszty nie dostaje, za pomocą dodatków do podatków stałych ma być pokryte. — A powtóre, iż obowiązek Skarbu państwa przyczyniania się do funduszu indemnizacyjnego w Galicyi nie wypływa bynajmniej z datku tytułem daru krajowi ofiarowanego, ale przeciwnie ten obowiązek ciąży na państwie jako dług najwyższem postanowieniem Monarchy w patencie z dnia 17. Kwietnia 1848. r. względem kraju zaciągniiony.

Oprócz tego, gdy Rząd się wzbraniał wypłacać przyznanej reskryptem Najjaśniejszego Pana sumy w półrocznych antycypacyjnych ratach i tylko obiecał zasilać kasę, o ile tego potrzeba będzie, Wydział nie mając zapewnionej gotówki w kasie, mógłby był łatwo narazić się na to, iżby nie był w możności dopełnienia warunków wypłaty względem wierzycieli tych funduszków, co by chwilowo zgubny wpływ na kredyt wyrzucić mogło.

Z wyłożonych tak w pierwszym jak w drugim punkcie powodów, Wydział nie mógł wziąć na siebie odpowiedzialności, aby zarząd funduszków w tak ciężkich warunkach, zawisłości od władzy i niepewności co do dotacyi tych funduszków przyjmował.

Roztropne też i oględne postępowanie, które Wydział w długich rokowaniach z c. k. Rządem w tej sprawie okazał, zaślaniając kraj od ciężkiej ewentualnie odpowiedzialności, zasługuje zaiste na szczególne uznanie.

Te rokowania odbywały się w latach 1861. i 1862. — Wydział krajowy powziawszy postanowienie wstrzymania się z wyrażonych powodów z odebraniem wzmiankowanych funduszków aż do najbliższego Sejmu, i otrzymania od tegoż wyraźnego polecenia, wyraził to postanowienie w odezwie z dnia 16. Września 1862. r. do l. 308 do c. k. Namiestnictwa, a na posiedzeniu sejmowem dnia 30. stycznia 1863., przedłożył zaszle okoliczności do wiadomości Wysokiego Sejmu, łącząc z tym przedstawieniem wnioski, aby Sejm prosił Najj. Pana, o uznanie jako stałej niezmiennej dotacyi funduszu indemnizacyjnego ze Skarbu państwa w kwocie 2,500.000 złr. m. k. w myśl Najwyższego postanowienia z dnia 13. Października 1857., i aby rozporządzić raczył, iżby c. k. Ministerstwo Stanu oddało Sejmowi a względnie Wydziałowi krajowemu zupełny zarząd tak Galicyjskich jako i Krakowskiego funduszu indemnizacyjnego.

Jak wiadomo wniosek ten przez ówczesny Sejm załatwiony nie został, a późniejsze pertraktacje w tej sprawie, jak Wydział krajowy w swoim teraźniejszym sprawozdaniu do Wysokiego Sejmu oświadcza, nie usuwając niepewności co do dotacyi funduszków indemnizacyjnych ze Skarbu państwa sprowadziło nowe trudności.

Te trudności pochodzą ztąd, iż Ministerjum Stanu reskryptem z dnia 18. Marca 1861. do l. 2135 zaawiadomiło Wydział, że Izba posłów rady państwa co do subwencji i zaliczek dla Galicyjskiego funduszu indemnizacyjnego tak w interesie państwa, jakoteż reszty królestw i krajów koronnych objawiła życzenia, aby już przy ułożeniu budżetu na rok 1861. na to uwaga zwróconą była, żeby zastrzeżona postanowieniem z dnia 13. Października 1857., spłata subwencji w kwocie 2,500.000 zlr. m. k. rocznie, i zostający dotąd w zawieszeniu zwrot i oprocentowanie zaliczek ile możności najrychlej nastąpiło.

Również i Izba panów przy rozprawach nad budżetem na rok 1862. objawiła życzenie, aby z uwzględnieniem Najwyższych patentów z dnia 17. Kwietnia 1848. i 15. Sierpnia 1849. ostatecznie ustanowić sposób, w jaki wydatki funduszu indemnizacyjnego nie podnosząc rubryki dochodowej z dodatków, do podatków, pokryte być mają.

Gdy powyższym reskryptem Ministerstwa Stanu Wydział krajowy zarazem zapytany został o zdanie, jakim sposobem spłata owej subwencji, tudzież zwrot i oprocentowanie zaliczek skutecznym być może, Wydział krajowy pismem z dnia 28. Kwietnia 1863. odpowiedział, że żadnych obowiązujących oświadczeń w przedmiotach indemnizacyjnych robić nie może, ponieważ przedmioty te odnoszą się do majątku krajowego, którym według §. 21. Statutu krajowego tylko Sejm zarządzać i szafować jest mocen.

Jakkolwiek przedmiot ten od owego czasu dalej nie postąpił, Wydział znajdował wszelako potrzebę z uwagi na podniesione pretensye Reprezentacyi Państwa do majątku krajowego ocenić w przedłożonym sprawozdaniu ze stanowiska prawomocnych ustaw zobowiązania, jakie co do opłaty wynagrodzenia za oswobodzenie gruntów od ciężących na nich powinności z jednej strony na Skarbie Państwa, z drugiej zaś strony na funduszu krajowym cięża.

Dokładny wywód tych zobowiązań, tudzież wzajemnych praw i pretensyj Skarbu Państwa i funduszu krajowego jest umieszczony w sprawozdaniu Wydziału krajowego, nie znajdujemy też potrzeby tutaj go znowu powtarzać; pozwalamy sobie tylko dotknąć głównych tam myśli, aby w niniejszem sprawozdaniu uzupełnić obraz całości.

Są następujące patenta i rozporządzenia, na których Wydział swój wywód opiera:

- 1) Patent z dnia 17. Kwietnia 1848., mocą którego zniesione zostały wszystkie na gruntach rustykalnych w Galicyi i Lodomerji ciężące powinności urbaryalne, z oznaczeniem sposobu wynagrodzenia ze Skarbu Państwa z wyjątkiem służebnictw, co do których postanowiono, aby uprawnieni sami wynagrodzenie uiszczali.
- 2) Patent z dnia 7. Września 1848. wyrażający zasadę, że wynagrodzenie za oswobodzenie gruntów od powinności na nich ciężących, winno być z funduszków krajowych wypłacone, i tym celem ma być utworzony fundusz ze środków kraju.
- 3) Patent z dnia 15. Sierpnia 1849. mocą którego za wynagrodzeniem, także zobowiązania tak zwanych dominikalistów, dzierżących grunta dominikalne zniesione zostały.
- 4) Rozporządzenie z roku 1853. które znosi zobowiązanie uprawnionych do służebnictw, aby sami wynagrodzenie za ich nżywanie uiszczali.

Z uwagi na powyższe patenta i rozporządzenia a mianowicie, gdy dopiero w patencie z dnia 7. Września 1848. jest wypowiedzianą zasada, że wynagrodzenie za zniesione powinności urbaryalne ma być wypłacone z funduszków krajowych, a tym czasem w Galicyi ciężące na gruntach rustykalnych powinności już uprzednim patentem z dnia 17. Kwietnia 1848. za wynagrodzeniem ze Skarbu Państwa zniesione zostały — i pomimo, że poszczególne ustępy tego patentu z dnia 17. Kwietnia 1848. zmienione były, postanowienia jego odnoszące się do sposobu i źródła wynagrodzenia żadnym późniejszym nie uległy zmianom, dzisiaj nie może powstawać żadna wątpliwość, że na skarbie Państwa ciąży prawomocne zobowiązanie do wynagrodzenia zniesionych patentem z dnia 17. Kwietnia 1848. powinności urbaryalnych.

Inaczej rzecz się ma co do zobowiązań dopiero po 7. Września 1848. zniesionych, a zatem co do powinności dominikalistów, t. j. tych, którzy grunta dominikalne dzierżyli, co do których ciężące na nich powinności, dopiero na mocy postanowień §. 6. Patentu z dnia 15. Sierpnia 1849. zniesione zostały, tudzież co do obowiązku uprawnionych do służebnictw, aby sami wynagrodzenie za wykonywanie takowych niszczały, któren to obowiązek na mocy reskryptu Najjaśniejszego Pana z dnia 13. Lutego 1858. ustał.

Gdy zniesienie tych ostatnich powinności i zobowiązań już po 7. Września 1848, a zatem wtedy nastąpiło, gdy zasada była prawomocną, że wynagrodzenie za oswobodzenie gruntów od powinności i obowiązków nań ciężących ma być uskutecznione ze środków krajowych, przeto wynagrodzenie za zniesienie poniżej wyrażonych powinności dominikalistów i zobowiązań uprawnionych do służebnictw dotyczy li funduszu krajowego.

Z tego przedstawienia wynika, iż część wynagrodzenia za zniesione powinności w Galicyi i Lodomeryi ciąży na Skarbie Państwa, a część na funduszu krajowym. Jaka zaś liczebna część indemnizacji na karb kraju, a jaka część na karb Skarbu Państwa przypada, może dopiero oblikwidacya obopólnych zobowiązań wykazać.

Ponieważ Najjaśniejszy Pan najwyższym postanowieniem z dnia 13. Października 1857 funduszowi indemnizacyjnemu corocznie kwotę 2,500,000 złr. m. k. ze Skarbu Państwa jako dotacyę przyzwolił raczył, wszelako z zastrzeżeniem pretensyi do żądania zwrotu, przeto same te słowa wskazują wyraźnie potrzebę takiej oblikwidacyi, ponieważ przyznają Skarbowi Państwa prawo do stawiania pretensyi do zwrotu tylko w tym razie, gdyby Skarb Państwa był w położeniu likwidowania jakowej na rzecz swoją nadwyżki.

Wnosi zatem Wydział krajowy z uwagi, iż ta mozolna likwidacya musiałaby przez długie lata trwać, że smutny Skarb Państwa słabą nadzieją podaje skłonienia go do ponoszenia większego aniżeli najwyższym reskrytem z dnia 13. Października 1857 nań nałożonego ciężaru, jeżeliby z oblikwidacyi, o której mowa, większe zobowiązanie dla niego wynikło, — aby pozostawić c. k. Rządowi inicjatywę do przedstawienia sposobu, w jakiby sprawa ta w najkrótszym czasie do pożądanego końca doprowadzoną być mogła, a zanim stała i niezwrótą dotacya funduszu indemnizacyjnego ze Skarbu Państwa zapewnioną będzie, nie mógł Wydział krajowy doradzać do odebrania funduszu indemnizacyjnego w zarząd reprezentacyi krajowej, i dla tego postanowił wniosek, aby Wysoki Sejm uchwalił:

- 1) iżby Wydział krajowy wstrzymał się z odebraniem zarządu funduszy indemnizacyjnych do chwili ostatecznego załatwienia sprawy o stałą i niezwrótą dotacyę galicyjskich funduszy indemnizacyjnych ze Skarbu Państwa;
- 2) objawił życzenie, aby c. k. Rząd przygotował do najbliższej sesyi sejmowej wniosek celem ostatecznego załatwienia tego przedmiotu.

Komisya zgadzając się w zasadzie z całą osnową wywodu wzajemnych praw i pretensyi Skarbu Państwa i funduszu krajowego w sprawie wynagrodzenia za zniesione powinności urbaryalne, który w sprawozdaniu Wydziału jest obszernie rozwinięty, jest tego przykonania, że i ubytek dla funduszu indemnizacyjnego pochodzący z uwolnienia od opłaty za wykonywanie służebnictw nie powinien być przeniesiony na fundusz krajowy, albowiem rozporządzenie Najjaśniejszego Pana z dnia 13. Lutego 1858. uwalniając ostatecznie i stanowczo uprawnionych do służebnictw od opłaty za ich wykonywania, nie było według obowiązujących przepisów obwieszczono i cechy ustawy ogólnej nie ma, przeto ubytek pochodzący z tąd dla funduszu indemnizacyjnego nie fundusz krajowy ale tylko Skarb Państwa dotyczyć może, który przyjął na siebie obowiązek wypłaty całego wynagrodzenia.

Z uwagi wszelako; iż co dopiero wzmiankowana różnica zapatrywania się komisyi ze zdaniem Wydziału co do tego punktu nie pociąga za sobą potrzeby poczynienia jakowej zmiany w konkluzyi czyli we wniosku Wydziału; przeto komisya czyniąc powyższe zastrzeżenie co do wywodu przez Wydział w swoim sprawozdaniu umieszczonego, zgadza się z powyższym wnioskiem Wydziału, — a oprócz tego z uwagi, iż fundusz indemnizacyjny faktycznie odbiera znaczne zasiłki ze środków krajowych przez dodatki do podatków, które kraj rocznie w znacznej ilości składa, — gdy fundusz krajowy w komisjach indemnizacyjnych, gdzie rozstrzygają kwestye o zniesieniu powinności urbaryalnych i przyjęciu na fundusz indemnizacyjny wynagrodzenia za te powinności, — dotąd prawnego zastępcy nie ma, któryby w danym razie bronił tego funduszu przeciw nieogłędnemu przyjmowaniu wynagrodzenia na jego rachunek, lub przeciw zanadto rozciągniętemu tłumaczeniu ustaw, — wnosi komisya, aby tak we Lwowie jak w Krakowie dla obrony funduszu indemnizacyjnego zasiadał obrońca tegoż funduszu

przez Wydział krajowy mianowany w tym charakterze i z tym zakresem działania jaki dotąd przy tych komisjach przysłuży zastępcy Skarbu Państwa.

Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić.

- 1) Wydział krajowy wstrzyma się z odebraniem zarządu funduszków indemnizacyjnych do chwili ostatecznego załatwienia sprawy o stałą i niezwrótną dotację galicyjskich funduszków indemnizacyjnych ze środków Skarbu Państwa;
- 2) Wysoki Sejm raczy objawić życzenie, aby c. k. Rząd przygotował do najbliższej sesji sejmowej odpowiedni wniosek celem ostatecznego załatwienia tego przedmiotu;
- 3) Wysoki Sejm raczy objawić życzenie, aby tak we Lwowie jak w Krakowie dla obrony funduszu indemnizacyjnego zasiadał zastępca tego funduszu przez Wydział krajowy mianowany w tym charakterze i z tym zakresem działania, jaki dotąd przy tych komisjach przysłuży zastępcy Skarbu Państwa.

H. Wodzicki r. w.
Przewodniczący.

Stanisław Starowiejski, r. w.
Sprawozdawca.

Wzrost i rozwój człowieka w tym okresie charakteryzują się wieloma zmianami, które są wynikiem procesów fizjologicznych i hormonalnych. W tym czasie następuje wzrost masy ciała i siły mięśniowej, co jest związane z zwiększeniem produkcji hormonów wzrostu i testosteronu.

Wzrost

Wzrost jest procesem ciągłym, który trwa do końca życia. W okresie dojrzewania następuje przyspieszenie tempa wzrostu, co jest związane z dojrzewaniem układu hormonalnego.

- 1) Wzrost jest procesem, który trwa do końca życia. W okresie dojrzewania następuje przyspieszenie tempa wzrostu, co jest związane z dojrzewaniem układu hormonalnego.
- 2) Wzrost jest procesem, który trwa do końca życia. W okresie dojrzewania następuje przyspieszenie tempa wzrostu, co jest związane z dojrzewaniem układu hormonalnego.
- 3) Wzrost jest procesem, który trwa do końca życia. W okresie dojrzewania następuje przyspieszenie tempa wzrostu, co jest związane z dojrzewaniem układu hormonalnego.

H. Wzrost i rozwój

Stanisław Stawicki, dr. med.

Preliminarz

funduszu domestykalnego

na rok 1866.

P o k r y c i e

Licz- ba porz.	Wymienienie rubryk	Wynikłość z roku 1864	Wniosek na rok 1866		Uchwała Sejmu
			c. k. Rządu	Wydziału Krajowego	
		<i>złr. wal. austr.</i>			
1.	Odsetki od obligacyi	2.941	.	2.964	
2.	Różne przypadkowe	.	.	45	
	Razem	2.941	.	3.009	
	W porównaniu z potrzebami	95	.	307	
	Okazuje się nadwyżka	2.846	.	2.702	

P o t r z e b y

Licz- ba porz.	Wymienienie rubryk	Wynikłość z roku 1864	Wniosek na rok 1866		Uchwała Sejmu	
			c. k. Rządu	Wydziału krajowego		Wydziału specyjaln.
		<i>złr. wal. austr.</i>				
I.	Potrzeby kancelaryjne	100		
II.	Podatki	95	.	107		
III.	Różne przypadkowe	100		
	Razem	95	.	307		

Rozkład pojedynczych rubryk

Liczba porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
Pokrycie.				
I. Odsetki od obligacyj.				
1.	Uprocentowane w wal. austr.			do I.)
a)	pożyczka loteryjna z 1860 roku imien. wart. 7000 złr. po 5% 350 złr.			Całoroczna należność odsetków od kapitałów wynosi:
b)	zapis długu stan. imien. wart. 1.220 po 5% . 61 „	411		a) od 8.220 w. a. rocznie 411 złr. —
2.	Uprocentowane w wal. austr.			b) „ 1.050 wal. austr. 52 „ 50
	Obligacya z wylosowania im. wart. 1050 złr. wylosowana w Paźdz. 1864 na 5% przepisana 52 złr. 50 ct.	53		c) „ 2.399 mon. konw. 102 „ —
3.	Uprocentowane w mon. konw.			d) „ 18.000 srebr. m. k. 945 „ —
a)	Zapis długu państwa w im. wart. 1174 złr. po 3½% 41 złr. 5¼ ct.	102		e) „ 36.200 w list. zast. 1,448 „ —
b)	Takież na 1.225 złr. po 5% 61 zł. 15 ct.			f) „ 100 w m. k. 5 „ 25
4.	Uprocentowane w mon. bręcz. sreb.			Suma 65,969 złr. 2,963 „ 75
a)	Pożyczka narodowa w wartości imiennej 18.000 złr. m. k. po 5% 900 złr. m. k. czyli wal. austr.	945		
5.	Galic. listy zastawne w im. wartości 36.200 złr. w. a. po 4%	1.448		
6.	Oblig. ind. na 100 złr. m. k. 5%	5	2.964	
II. Różne przypadkowe.				
7.	Ażo od odsetków w monecie brę- czącej pobieranych (l. p. 4) 945 złr. po 5%	45	45	do II.) Ażo porachowane wedle najniż- szego kursu srebra z r. 1865 po 5%.

Rozkład pojedynczych rubryk

Liczba porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		<i>złr. wal. austr.</i>		
Potrzeby.				
1.	I. Wydatki kancelaryjne	100	100	do 1.) W skutek sprawowania czynności funduszu domest. przez c. k. kasę główną, wynoszą różne koszty kancelar. na podstawie rachunków c. k. kasy kraj. w przecięciu 100 złr. rocznie, które tak długo opłacane być muszą, dopóki czynności te nie zostaną przeniesione do kasy krajowej.
2.	II. Podatki	107	107	do 2.) Od odsetków w sumie 1.519 złr. wynosi 7% podat. dochodowy 106 złr. 82 ct. i prawdopodobnie w podwyższonym wymiarze i na r. 1866 pozostanie. Od odsetków obligacyi bankowej i galic. listów zastawn. nie policzono podatku dochodowego, ponieważ papiery te od rzeczzonego podatku wolne są.
3.	III. Różne przypadkowe	100	100	do 3.) Chociaż w latach ostatnich wydatki podobnego tytułu nie przychodzą, jednakże jak długo stosunki tego funduszu się nie utrwala, pomniejszych kosztów nieprzewidzianych przypaść mogą.

WYSTAWA PRAC I KRAJOWYCH I ZAGRANICZNYCH

Nazwa wystawy	Miejsce	Czas trwania	Organizacja	Inne uwagi
Wystawa obrazów i rycin	Lwów	1865	Kolegium	
Wystawa rzeźb i modeli	Lwów	1865	Kolegium	
Wystawa przedmiotów przyrodniczych	Lwów	1865	Kolegium	
Wystawa literatury i dzieł sztuki	Lwów	1865	Kolegium	

LWÓW,
z drukarni Kornela Pillera
1865.

Sprawozdanie.

Komisji funduszowej, w przedmiocie funduszków i zakładów krajowych.

Wysoki Sejmie!

Sprawozdanie niniejsze obejmuje dwa wnioski przesłane do rozbiorn komisji. Jeden rządowy, drugi Wydziału krajowego, oba do jednego celu dążące, to jest, do rozpoczęcia na nowo rokowań, mających doprowadzić do oddania w zarząd Wydziału krajowego funduszków i majątków krajowych.

Aby przyjść do jasnego pojęcia stanu rzeczy w sprawie tej funduszków krajowych, należało rozpatrzyć się w obowiązujących ustawach, rozebrać zasady, jakich się trzymał, i usiłowania, jakie dotąd czynił Wydział krajowy w celu odebrania tychże funduszków, poznać trudności, na jakie trafił i przyczyny, które polecenia przez Sejm mu danego wykonać nie pozwoliły, nareszcie rozwiązać pytanie, czy komisya ma doradzać wysokiemu Sejmowi, aby wnioski mn przedstawione, w uchwałę zamienił.

Z tego założenia wywiązują się dwa niniejszego sprawozdania ustępy, w krótkości powyższe zadania rozwiązujące, to jest, przebieg czynności Wydziału krajowego z wykładem sporu między c. k. władzami dotychczasowemi, a Wydziałem krajowym, i powody, które za przyjęciem rzeczonych wniosków przemawiają.

Niesądziła komisya, aby spisanie i wyliczenie wysokości i natnry funduszków, było tu na swoim miejscu; chodzi bowiem o prawo odebrania tych wszystkich funduszków, majątków i zakładów, które w moc §. 20. Statutu krajowego, według pochodzenia lub przeznaczenia są własnością Galicyi wraz z Krakowem. Spis tych przedmiotów tem mniej zdawał się komisji właściwym, że żaden z nich dotąd ostatecznie obliczonym nie został, stan ich zatem dokładnie znany nie jest, i nomenklaturę ich tylko przedstawićby można, coby żadnego na istotę sprawy nie rzucało światła; zresztą być mogą jeszcze fundusze, których ślady dopiero się odkrywają, za którymi idąc, uda się je wykryć: nie należy więc już dzisiaj przesądzać dalszych w tym kierunku usiłowań Wydziału krajowego i niejako jego czynnościami wytykać granice.

Przystępując do zadania na wstępie niniejszego sprawozdania wytkniętego, przezierając na ostatniej i na obecnej sesji sejmowej przez Wydział krajowy, w tym samym przedmiocie założone wnioski, ujrzała się komisya w konieczności, albo powtórzenia tego wszystkiego, co Wydział krajowy tak szczegółowo i dokładnie wyluszczył, albo też odwołania się w całkowitości do owych Wydziału krajowego wniosków.

Komisya osądziła za najwłaściwsze przywieść w streszczeniu na pamięć Wysokiej Izbie sprawozdania przez Wydział krajowy dotąd złożone, i wytknąć najgłówniejsze punkta sporne, które udaremniły wszystkie Wydziału krajowego usiłowania i kroki.

Cały zaród sporu między poprzedniem Ministerstwem a Wydziałem krajowym zawarty jest w pierwszym protokole z posiedzenia komisji do odebrania funduszków wysadzonej, a z delegowanych c. k. Namiestnictwa i z dwóch członków Wydziału krajowego złożonej. Tu występuje odrazu tak sprzeczne Rządu i Wydziału krajowego zapatrywanie się na nstawy i z nich wypływające prawa Reprezentacyi, że widocznym już był z góry przez Rząd powzięty zamiar, nieoddania funduszków Wydziałowi krajowemu, lub stawiania mu takich warunków, które odebranie ich niemożliwym czyniły.

Dalsze rokowania były niejako rozwinięciem konsekwentnym raz postawionej zasady, co tylko do coraz większej różnicy zdań obu stron prowadziło.

Pomijając szczegóły tak dostatecznie w sprawozdaniach Wydziału krajowego wykazane, przypomnimy tylko że spór dotyczył trzech mianowicie punktów:

Określenia cechy, która stanowi o tem, czy majątek, fundusz lub zakład jest krajowym, czy nie;
przyznania Wydziałowi krajowemu władzy wykonawczej w zarządzie funduszami, majątkami i zakładami krajowemi;

zawisłości Wydziału krajowego od rozporządzeń i dyrektyw ministeryalnych i zasady, aby przeciwko orzeczeniom Wydziału krajowego rekursa do Ministerstwa wnoszone, i tam ostatecznie rozstrzygane być mogły.

Kiedy i te bezowocne rokowania zdawały się Ministerstwu zbyt długimi, notą e. k. Prezydium Namiestnictwa z dnia 27. Maja 1863. i ponownie notą z dnia 2. Stycznia 1865. zawiadomiony został Wydział krajowy, że gdy tenże sprawę odebrania funduszków Sejmowi przedłożył, przestaje być upoważnionym do objęcia tychże funduszków, dopóki w tym względzie decyzja Sejmu nienastąpi.

Protestacya Wydziału krajowego przeciw takiemu zapatrywaniu się na ustawy, a ztąd wynikające prawa i obowiązki Wydziału krajowego, żadnego nie odniosła skutku.

Na tem ograniczamy przegląd czynności w całej tej sprawie, który tem mniej potrzebuje rozwinięcia, że jest niejako tylko historią epoki, która, mamy nadzieję, z ustąpieniem poprzedniego Ministerstwa się kończy, a głęboką przynosi naukę o tem, czem są ustawy pisane, gdy u władz rządowych przy zastosowaniu tych ustaw niema uznania potrzeb kraju.

Charakterystyka rokowań Wydziału krajowego z poprzednim Ministerstwem w niewielu da się skreślić rysach.

Ze strony Ministerstwa tłumaczenie dowolne ustaw i przyrzeczeń Najjaśniejszego Pana, nakręcanie sztuczne statutu krajowego, podawanie w wątpliwość najwyraźniejszych jego postanowień, dążność zachowania w rękach biurokracyi istotnego prawa, rozporządzania funduszami krajowemi i gospodarowania w kraju.

Ze strony Wydziału krajowego niezachwiane postanowienia, strzeżenia praw Reprezentacyi uroczystymi aktami jej przyznanych.

Ze strony Ministerstwa zamiar postawienia obok rządu, Wydziału krajowego, jako nic nieznaczącą formalność, ale którą ustawa postawić nakazywała. Ze strony Wydziału krajowego windykowanie na ustawach opartego, godności i powołaniu Reprezentacyi krajowej, odpowiedniego i pożytek krajowi przynoszącego stanowiska.

Nie odebrał Wydział krajowy funduszków krajowych w zarząd; bo jednych wcale odebrać nie mógł, drugich pod warunkami mu stawianymi odebrać nie chciał. W tej walce prawa z władzą nieuronił nic ani z praw, ani z godności Reprezentacyi krajowej, nie chciał być ani narzędziem, ani osłoną i nie zapomniał nigdy, czem być powinien.

We wniosku rządowym z pewnym niepokojem o przyszłe rządu względem Reprezentacyi krajowej zamiary, spostrzega się dwa orzeczenia, które po dawnym nowym Ministerstwie w spadku przyjęło, jest to najprzód odwołanie się na reskrypt ministeryalny z dnia 12. Stycznia 1863, który to reskrypt w głównych punktach, a w szczególności w sprawie funduszu stypendyjnego i w przedmiocie rekursów przy dawnym Ministerstwie obstałe warunkach, — powtóre przyznanie się do zdania poprzedniego Ministerstwa o ustaniu dawnego i o potrzebie nowego umocowania Wydziału krajowego do rozpoczęcia nowych pertraktacyj.

Przez te dwie uwagi, których pominąć nie było nam wolno, nie chcemy wcale osłabiać zaufania, jakie mieć powinniśmy w ogólnym nowym Ministerstwie kierunku, tem więcej, że zaspokojenie już znajdujemy w oświadczeniu w tymże samym wniosku zawartem „o zmienionym obecnie stanie rzeczy“, oprócz tego pan e. k. komisarz. zaproszony przez komisję, przybył na jedno jej posiedzenie i o dalszych intencjach Rządu zadowolniające złożył wyjaśnienia, z których dwa, jako szczególną w tej sprawie mające ważność podnosimy. Ministerstwo odstępuje od zasady, ażeby rekursa w sprawach funduszków krajowych od orzeczeń Wydziału krajowego zanoszone były do Ministerstwa, — a w kwestyi funduszków stypendyjnych, nieodmawiając w zasadzie ich oddania, odsła orzeczenie o tem, które z nich stosownie do Statutu krajowego, pod zarząd Wydziału przejść mają, do rozpoznania dokumentów fundacyjnych, i do zacząć się mających rokowań.

Należy nam jeszcze powiedzieć słowo o sprawozdaniu mniejszości.

Z całego sprawozdania większości komisji wysnuwają się powody, dla których ta przyjęć wniosków mniejszości nie mogła.

Pomijając to, że na tłumaczenie (interpretacją) §§. Statutu krajowego, jakie sprawozdanie mniejszości wyraża, już dla tego zgodzić się nie można, że niewłaściwie uszczupla prawa Reprezentacji krajowej, co oczywiście zadaniem Sejmu być nie powinno, większość komisji jest zdania, że gdy równie c. k. Rząd, jak i Wydział krajowy domagają się tylko ogólnego polecenia dla Wydziału krajowego, do odebrania funduszów i zakładów na mocy Statutu krajowego, rozstrzygnięcie pytania, jakie z nich mają i mogą przejść pod zarząd Wydziału krajowego, i jak §. 18. i inne Statutu krajowego tłumaczone być winny, stać się może potrzebnem dopiero w razie w którymby rokowania Wydziału krajowego z Rządem do zamierzonego nie doprowadziły celu.

Z powodu nareszcie, że obecnie chodzi o oddanie Wydziałowi krajowemu tej władzy autonomicznej nad funduszami, którą mu Statut krajowy przyznaje, nie zaś wcale o zaprzeczenie prawa do samorządu, jak i ten, lub ów fundusz, lub zakład w przyszłości windykować sobie może, większość komisji wnosi, aby Wysoka Izba wniosek mniejszości usunęła.

Zlewając obu komisji przekazane wnioski w jeden, pomijając ustępy wyżej wzmiankowane wniosku rządowego, odmieniając we wniosku Wydziału krajowego formę oświadczenia sejmowego o dotychczasowem postępowaniu poprzedniego Ministerstwa.

Komisya wnosi;

Wysoki Sejm uchwali:

„Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Xięstwem Krakowskiem wyraża przekonanie, że nie „oddanie Reprezentacji krajowej władzy autonomicznej, jaka jej Dyplomem z dnia 20. Października 1860. r. „i Patentem z dnia 26. Lutego 1861. r. przyznana została, jest wbrew wyraźnym orzeczeniom tych ustaw i „tylekroć objawionej woli Najjaśniejszego Pana przeciwną, — oświadczają zaś ugruntowane zaufanie, że przy „zmienionym obecnie stanie rzeczy“ — teraźniejsze c. k. Ministerstwo Stanu w myśl ustaw zasadniczych Państwa i kraju. przystąpi rychło do oddania majątku, zakładów i funduszów krajowych w zarząd Reprezentacji „krajowej. W tym celu uchylając wszelką ze strony Rządu podniesioną wątpliwość, co do ważności danego „przez Sejm Wydziałowi krajowemu umocowania, poleca temż, aby się zniósł z c. k. Rządem o odebranie „w myśl ustaw konstytucyjnych rzeczonych majątków, funduszów i zakładów krajowych, toż odebranie przepro- „wadził i z czynności tej Sejmowi krajowemu na najbliższej sessyi zdał sprawę.“

Przewodniczący i Sprawozdawca:

Henryk Wodzicki.

Wniosek

mniejszości komisji funduszowej.

Wysoki Sejmie!

Wniosek niniejszy Wydziału krajowego przedstawia Wysokiemu Sejmowi tok sprawy funduszów krajowych i zakładów od r. 1863. do tężniejszego czasu, ogółowe zaś zasady, wedle których Wydział krajowy zamierza uskutecznić odebranie funduszów krajowych, wyłożone były w dawniejszem sprawozdaniu z dnia 7. stycznia 1863. Z tego okazuje się, że oba te sprawozdania są przedmiotem sejmowego rozstrzygnięcia. Dla tego aby można gruntownie wyrazić opinię co do funduszów krajowych i zakładów, należy rozebrać przedsiębrane w tym względzie z c. k. Rządem pertraktacje i ztąd wynikłe wnioski Wydziału krajowego zestawić z cesarskim dyplomem z dnia 20. września 1860 i statutem krajowym z dnia 26. lutego 1861, w czym te wnioski mają swoją prawdziwą podstawę:

Wydział krajowy wychodzi z tego stanowiska, że §§. 18, 20. i 21. stat. kr. są miarą postanowień dotyczących funduszów i zakładów, mających przejść w zarząd krajowej reprezentacji, że tedy wszystkie owe paragrafy określają prawa reprezentacji krajowej nie tylko w kierunku ustawodawczym, lecz także i w kierunku administracyjnym. Przeciwnie c. k. Rząd jest tego zdania, że §. 18. stat. kr. rozbiera tylko sprawy w kierunku ustawodawczym, a nie w kierunku administracyjnym.

Mniejszość komisji funduszowej podziela zupełnie zdanie c. k. Rządu w rokowaniach wypowiedziane a to z następującej przyczyny: §. 18. statutu krajowego jest w ścisłym związku z §§. 16. i 17. stat. kr.; paragrafy te określają wyraźnie tylko kompetencję ustawodawczą sejmu krajowego, mianowicie ustęp drugi §. 17. opiewa, że każde prawo w sprawach krajowych wymaga przyzwolenia sejmu krajowego i sankcyi Cesarza. Co są sprawy krajowe. to wyjaśnia §. 18. stat. kr. Dla tego §. 18. ma być zrozumianym tylko w znaczeniu ustawodawczem. Wprawdzie Wydział krajowy powołuje się na słowo *Anordnungen* (rozporządzenia) w §. 18. statutu kraj., lecz skorośmy dowiedli że §. 18. jest tylko bliższem oznaczeniem spraw krajowych, dla tego tylko w ścisłym związku z statutem kraj. może być brany, tedy i słowo owe tylko w kierunku ustawodawczym może być rozumianem.

Dla tego twierdzimy i rozumiemy, że §§. 16, 17, 18. i 19. określają tylko ustawodawczą kompetencję reprezentacji krajowej z tą różnicą odnośnie do §. 19, że względem przedmiotów w tym paragrafie wyrażonych tylko projekty do ogólnych praw rozumieją się, a §§. 20. i 21. ite następne wychodzą ze stanowiska administracji.

Dalej powołuje się Wydział krajowy dla utwierdzenia swego zdania do cesarskiego dyplomu, do tronowej przemowy i listu odręcznego Najjaśniejszego Pana do hr. Gołuchowskiego. Lecz te pisma zawierają zasady ogólne praw ustawodawczych reprezentacji krajowej; przeciwnie zaś statut krajowy określa bliższe przedmioty, które do kompetencji krajowej należą. Zatem z naszego przedstawienia okazuje się jasno, że §. 18. stat. kraj. tylko w kierunku ustawodawczym ma być pojętym, i że na podstawie tego §. reprezentacji krajowej co do spraw w tym §. objętych nie przysłuża kompetencja administracyjna, lecz tylko kompetencja ustawodawcza.

Do kompetencji reprezentacji krajowej, a względnie Wydziału kraj. w kierunku administracyjnym będą zatem należyć:

- a) Fundusz krajowy (Landesfond), składający się z dodatków do podatków.
- b) Majątek krajowy (Landesvermögen), w znaczeniu określonym §§. 287. i 288 kodexu cywilnego. Składa się on z tego wszystkiego, z czego dochody są przeznaczone na pokrycie potrzeb krajowych.
- c) Zakłady krajowe (Landesanstalten). Według wpływu, jaki c. k. Rząd na zawiadywanie krajowych funduszków i zakładów wywiera, dzielą się takowe na trzy kategorie:

I. Takie, któremi c. k. Rząd bezpośrednio zawiadując całą czynność faktycznej administracji obejmuje, (obacz str. 4. wniosku Wydziału krajowego z dnia 7. stycznia 1863.)

II. Takie, któremi c. k. Rząd jako administracja wyższa pośrednio zawiaduje i nad nimi kontrolę wykonuje. (Obacz wniosek Wydziału kr. str. 4. i 5.) Nakoniec

III. Takie, które mają swoją autonomię, i nad któremi c. k. Rząd (Namiestnictwo) jako najwyższa władza nadzorcza wykonuje nadzór i kontrolę w tym kierunku, aby te zakłady bez straty jakiegokolwiek części zakładowego majątku odpowiednio swemu celowi były użyte.

Pozwolę sobie wypowiedzieć nasze zdanie, które z tych funduszków i zakładów bez wszelkiej wątpliwości mają przejść w zarząd Wydziału krajowego, i na które takowy tylko pod pewnemi zastrzeżeniami może wpływ wywierać.

Tak co do funduszków i zakładów wymienionych pod I. a oznaczonych liczbami arabskimi 1. i 2., nie masz żadnej wątpliwości, te bowiem fundusze są składowemi częściami funduszu krajowego. A co się tyczy funduszków pod liczbą arabską 3, to jest funduszków stypendyjnych galicyjskich, pozwolę sobie uczynić następującą uwagę:

Fundusze stypendyjne zasadzają się na dokumentach fundacyjnych (Stiftbriefe); w tych albowiem dokumentach są wyraźnie wyrzeczone prawa i obowiązki odnośnie do samych funduszków dla tego, że wola fundatora powinna być świętą; względem pytania, komu zarząd ich. a mianowicie rozdawnictwo przysłuży, od przypadku do przypadku (a casu ad casum), o każdym funduszu oddzielnie orzec należy. Z tej przyczyny nie podzielałam zdania Wydziału krajowego, iżby te fundusze w ogólności pod jego zarząd przejść miały.

Co do innych funduszków i zakładów pod liczbą I. wykazanych włącznie do liczby arabskiej 16, i wszystkich pod liczbą rzymską II. wyrażonych, przyznajemy reprezentacji krajowej a względnie Wydziałowi krajowemu prawo nadzorowania o tyle, o ile takowe zgodnem będzie z autonomią gmin i jak dalece nadzór ten okaże się w prawie gminnem uzasadnionym.

Odnośnie do funduszu religijnego i naukowego (Religions- und Studienfond), które ze względu na swoje pochodzenie są majątkiem cerkwi (kościół), o oddaniu takowych pod zarząd wydziału krajowego mowy nawet być nie może, a to dla tego, bo względem ich zarządu istnieje uroczysty traktat między Najjaśniejszym Cesarzem a Jego Świętobliwością papieżem rzymskim z r. 1855 (konkordat), w którego artykułach XXX. i XXXI. zastrzeżono biskupom nadzór, jaki im według praw kościelnych i na podstawie wzajemnego porozumienia się najwyższych stron umawiających się przynależy. A ponieważ fundusze te na pokrycie wydatków na oznaczone cele jak wiadomo nie wystarczają, to prócz tego spodziewa się Jego Świętobliwość, że Najjaśniejszy Monarcha w ten sam sposób jak dotychczas także i na przyszłość przyjdzie w pomoc tym funduszom w łaskowości swojej, a nawet jeśli stosunki czasowe dozwolą, większej im udzieli zapomogi.

Co do funduszu szkolnego, który na teraz zaledwie 18 tysięcy dosięga, tak że skarb Państwa w przecięciu przeszło trzydzieście i cztery tysiące każdorocznie dodawać musi. to pytanie pod względem oddania tego funduszu pod zarząd Wydziału krajowego zostawamy dalszej pertraktacji między c. k. Rządem a Wydziałem krajowym i ostatecznie rozstrzygnięciu Wysokiego Sejmu.

Pod liczbą rzymską III. wykazane są takie fundusze i zakłady, które mają swoje własne statuty a tem samem swoją autonomię.

Na te fundusze i zakłady reprezentacja krajowa a względnie Wydział krajowy tylko o tyle i taki wpływ mieć może, o ile i jaki zastrzeżonym jest w statutach każdego funduszu i każdego zakładu.

Z tego zestawienia wprowadzamy następujące wnioski:

I. §. 18. Stat. kraj. ma się pojmować w kierunku ustawodawczym, zatem reprezentacya krajowa wykonywa wpływ na sprawy krajowe tym §em objęte w znaczeniu ustawodawczem.

II. Na fundusze stypendyjne przysłuża reprezentacyi krajowej wpływ o tyle, o ile takowy na podstawie dokumentu fundacyjnego (Stiftbrief) każdego takiego funduszu został jej zastrzeżony.

III. Fundusz religijny i fundusz naukowy na zasadzie artykułów XXX i XXXI. konkordatu zostaje pod nadzorem biskupów w dotychczasowej administracyi.

IV. Względem funduszu szkolnego orzeka Wysoki Sejm po przeprowadzeniu pertraktacyi między c. k. Rządem i Wydziałem krajowym.

V. Na inne fundusze wpływ wywiera reprezentacya krajowa a względnie Wydział krajowy z zastrzeżeniem autonomii gmin i jak dalece ustawa gminna nad niemi nadzór mu powierzy.

VI. Na fundusze i zakłady autonomiczne, to jest, które mają osobne statuty, wykonywa reprezentacya krajowa o tyle nadzór, o ile jej prawo takowe dokumenta fundacyjne nadają.

Raczy przeto Wysoki Sejm upoważnić Wydział krajowy do rozpoczęcia na nowo pertraktacyi z c. k. Namiestnictwem w celu odebrania funduszków i zakładów krajowych, a jednocześnie poruczy mu odebranie funduszków i zakładów na wyżej wyrażonej podstawie.

Dr. Giniewicz,
sprawozdawca mniejszości.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o podatku konsumcyjnym od mięsa.

W petycyach, które Wysoki Sejm uchwałą z dnia 26. Kwietnia 1861 r. przekazał Wydziałowi krajowemu do załatwienia, były także zażalenia przeciw poborowi podatku konsumcyjnego od mięsa.

W przedmiocie tego podatku miał Wydział krajowy w r. 1863. sprawozdanie przygotowane; nie mógł jednak takowe przedłożyć Wysokiemu Sejmowi, z powodu odroczenia, a następnie zanknięcia sesyi.

Zadaniem Wydziału w tej sprawie było najpierw rozpoznać obowiązujące ustawy odnoszące się do wspomnionego podatku.

Podług tych ustaw, jest przedmiotem podatku w powszechności sztuka bydła, którą bije rzeźnik lub ktokolwiek inny dla użytku trzecich osób. Cyfra podatku od sztuki bydła, przepisana w ustawach jest jednako dla wszystkich krajów koronnych. (Rozp. ces. z dnia 12 maja, i rozp. minist. z dnia 15. maja 1859. Dz. pr. P. L. 77 i 78. Ustawa z 17. sierpnia 1862. Dz. pr. P. L. 55).

Ustanowienie jednakowej cyfry tego podatku dla wszystkich krajów koronnych w dwojakim względzie jest uciążliwszem dla Galicyi, niż dla bogatszych zachodnich krajów koronnych; raz dla tego, że w Galicyi było i mięso mniejszą ma cenę, więc podatek, w stosunku do ceny mięsa jest większym; powtóre dla tego, że w Galicyi bydło jest mniejsze, i daleko mniejszą ma wagę, a nawet, z bydła galicyjskiego, sztuki większe i lepiej tuczone, do zachodnich krajów wyprowadzane, u nas zaś w powszechności, mniejsze tylko sztuki bydła spożywane bywają; więc podatek, od sztuki bydła wymierzony, także w stosunku do wagi bydła, jest większym, niż w zachodnich krajach koronnych.

Już więc sama ustawa nie uwzględniła różnicy stosunków między krajem naszym, a krajami koronnymi zachodnimi. Gorzej jeszcze wypadło wykonanie ustawy.

Trudno zaprzeczyć, że kraj nasz uboższym jest od innych krajów koronnych. Zebrane z podań urzędowych, i w dziele Dyrektora administracyi statystyki Br. Czoernigga ogłoszone cyfry o wartości rzeczy nieruchomości, o handlu i przemyśle, i o dochodzie ze stosunków służby i najmu, dają w przybliżeniu miarę bogactwa każdego kraju koronnego. Zestawione na podstawie tych cyfr dochody, porównane w załączniku % z ludnością, wskazują, że z wspomnianych dochodów przypada na jednego mieszkańca w Galicyi i na Bukowinie mniej, niż we wszystkich innych, a szczególnie daleko mniej, niż w zachodnich krajach koronnych. W tych to krajach jest mięso codziennem pożywieniem całej prawie ludności; w Galicyi zaś u większej części ludności należy mięso nie do zwykłych i codziennych, lecz do zbytkowych artykułów żywności. Powinien więc podatek od mięsa wypadać w Galicyi na jednego mieszkańca daleko mniejszy, niż w każdym z zachodnich krajów koronnych.

Inne jednak były rezultaty, wykazane w urzędowych zestawieniach tego podatku.

Podług zestawień z lat 1850. do 1859. wypadł podatek od mięsa przeciętnie:

na jedną głowę w Galicyi (bez miasta Krakowa)	11 zlr 3 ent. wal. austr.
„ „ „ w Karyntyi	11 „ 5 „ „ „
„ „ „ w Krainie (bez miasta Lublany)	11 „ 2 „ „ „
„ „ „ w Morawii	9 „ 8 „ „ „
„ „ „ w Czechach	8 „ 9 „ „ „
„ „ „ w Wybrzeżu Iliryskim (b.m. Tryestu)	8 „ 2 „ „ „
„ „ „ w Szląsku	6 „ 2 „ „ „

Podług zestawień zaś z r. 1860. wypadł podatek od mięsa (po wyłączeniu stolic prowincjonalnych, w których rozmaity sposób poboru był zastosowany):

na jedną głowę w Galicyi	12 zlr. 3 ent. wal. austr.
„ „ „ w obwodzie Tryestu	10 „ 6 „ „ „
„ „ „ w Morawii	8 „ 9 „ „ „
„ „ „ w Czechach	8 „ 4 „ „ „
„ „ „ w Szląsku	7 „ 6 „ „ „
„ „ „ w Istrii	7 „ 2 „ „ „
„ „ „ w Tyrolu	3 „ 4 „ „ „ *)

Z takich porównań mógł Wydział krajowy wnosić, że podane do Sejmu w r. 1861. skargi gmin o przeciążenie podatkiem konsumcyjnym od mięsa nie były bezzasadne.

Zażalenia gmin odnosiły się do postępowania przy wymiarze podatku konsumcyjnego. Skarzyły się gminy, że podatek od mięsa rozciągany bywa na bydło dla własnego domowego użytku zabite, — że ci, którzy dzierżawią pobór podatku, dopuszczają się nadużyć, wspierane przez organa finansowe. — że szczególnie ilość podatku, z urzędu nakładanego, bywa przesadzoną.

Z powodu tych skarg i wspomnianych porównań między prowincjami, udał się Wydział krajowy w odezwie z dnia 10. września 1861. l. 635. do c. k. krajowych Dyrekcyi Skarbu we Lwowie i Krakowie, i upraszał te Dyrekcyje, aby chciały zbadać, czy ten nadmiar w poborze podatku konsumcyjnego w Galicyi nie należy przypisać błędnemu zastosowaniu przepisów, lub zbyticznej gorliwości organów finansowych, albo też uległości gmin, które każdą nałożoną im kwotę podatku z obawy narażenia się przyjmują.

Na tę odezwę otrzymał Wydział krajowy najpierw od c. k. krajowej Dyrekcyi Skarbu we Lwowie odpowiedź z dnia 18. Listopada 1861. do l. 31.026 w której ta Dyrekcyja upewnia, że najuciążliwszy dla strón sposób nakładania z urzędu kwoty podatkowej będzie niezwłocznie usunięty; że już na rok administracyjny 1862. pobór tego podatku prawie wszędzie przez wydzierżawienie został zabezpieczony, a droga ugody tam tylko ma miejsce, gdzie życzenie ugody wypowiedziane jest ofiarowaniem stosownej ryczałtowej kwoty podatku. Co do innych skarg, mianowicie przeciw poborowi podatku od bydła na domową potrzebę bitygo, i przeciw nadużyciom dzierżawców, wspieranych przez organa finansowe, zapewniła też c. k. Dyrekcyja Skarbu, iż używa wszelkich środków, aby nadużyciom przeszkodzić, i karać za nie, gdy się wydarzą, że jednak od wprowadzenia nowej ustawy o poborze podatku konsumcyjnego żaden wypadek zdziałanego nadużycia do jej wiadomości nie doszedł.

C. k. Prezydium krakowskiej krajowej Dyrekcyi Skarbu w nocie swojej z d. 7. Stycznia 1862. do l. 1041. oznajmiło Wydziałowi krajowemu, że Władze finansowe w każdej gminie prawdopodobną konsumpcję wina i mięsa

*) Sumy podatku od mięsa z lat 1850. do 1859. wykazane są w dziele: „Die indirekten Abgaben Österreichs in den Jahren 1847., dann 1850. bis 1859. Wien. K. k. Hof-und Staats-Druckerei 1860. S. 152“ — Z miasta Krakowa, Lublany i Tryestu nie był osobno wykazany podatek od mięsa; bo w pierwszych dwóch miastach pobór podatku konsumcyjnego od wszystkich artykułów puszczonej był razem w dzierżawę; zaś miasto Tryest płaciło, zamiast pojedynczych podatków, kwotę ogólną, tak zwane *Aversum*.

Sumy podatku od mięsa z r. 1860. wykazane są w „Ergebnisse der Verzehrungssteuer, zusammengestellt vom Rechnungs-Departement des k. k. Finanz-Ministeriums. Wien 1861. S. 4. und 5.“

Podług zestawień z r. 1860. był nawet podatek konsumcyjny od wina w Galicyi daleko większy, niż w Czechach; wynosił on bowiem na jedną głowę w Galicyi 10 $\frac{1}{4}$, w Czechach 6 ent. w. a., — chociaż Czechy nie tylko daleko są bogatsze, lecz także same produkują wino; Galicya zaś wina nie produkuje.

oznaczały w porozumieniu z Władzami politycznymi, po przesłuchaniu wójtów; zdarzało się w prawdzie, że niektórym gminom zbyt wysoko podatek konsumcyjny nałożono, pomimo, iż Dyrekcyja Skarbowa podwładnym organom surowo poleciła, aby przy oznaczeniu konsumpcji wina i mięsa sprawiedliwie, a nawet więcej z pobłażaniem postępowały, i w razie zachodzących wątpliwości, wymagań nad miarę nie stawiały, lecz raczej niżej rzeczywistości pozostawały, gdyż nie jest w zamiarze rządu, aby którakolwiek gmina nad słuszność obowiązującą została. W wypadkach reklamacji i rekursów, mówi krakowska Dyrekcyja, bywała cyfra podatku zniżona, a zniżenie to bywało często bardzo znaczne.

Taż Dyrekcyja wydała do podwładnych sobie organów rozporządzenie z dnia 29. Sierpnia 1861. roku do l. 14.846 z poleceniem, aby nałożenie podatku konsumcyjnego od wina i mięsa z urzędu już więcej nie było używane. ażeby więc ten podatek był oznaczony w drodze ugody, albo też, aby pobór onego odbywał się przez wydzierżawienie.

Jakkolwiek okazanej dobrej woli obu krajowym Dyrekcyjom Skarbu zaprzeczyć nie chcemy, zawsze jednak dysproporcya sumy podatku od mięsa w Galicyi, do sumy takiegoż podatku w innych prowincjach, nie mogła być przypisaną jedynie samym zasadom podatku, nie uwzględniając stosunków Galicyi, lecz wpływać musiała po części także z postępowania urzędów finansowych, względniejszego w zachodnich krajach koronnych, jak w Galicyi.

Z resztą, pomimo wydanych w r. 1861. i 1862. nowych rozporządzeń, co do do sposobu pobierania podatku od mięsa, pozostała zawsze znaczna dysproporcya podatku od mięsa między Galicyą a bogatszymi zachodnimi krajami koronnymi. Albowiem daty późniejsze, które z lat 1862. i 1864. otrzymaliśmy, wykazywały podatek od mięsa na jedną głowę:

	w r. 1862.	złr.	cnt.	wał.	austr.		w r. 1864.	złr.	cnt.	wał.	austr.
w Galicyi .	12	35	"	"	.	.	11	45	"	"	
w Morawii .	9	50	"	"	.	.	9	40	"	"	
w Tyrolu .	9	10	"	"	.	.	9	50	"	"	
w Czechach .	8	50	"	"	.	.	9	10	"	"	
w Wybrzeżu z											
Istryą .	8	50	"	"	.	.	9	20	"	"	
w Szlązku .	8	20	"	"	.	.	8	70	"	"	

Przyczynę tej dysproporcji przypisać można po części wykonaniu ustaw, głównie jednak przypisać ją należy samemu ustawom, stanowiącym zasadę, że podatek wymierza się od sztuki bydła, bez uwzględnienia wagi bydła i ceny mięsa.

Z tych to powodów wnosi Wydział krajowy:

Wysoki Sejm raczy, na podstawie §. 19. statutu krajowego, uchwalić następujący wniosek:

„Taryfa podatku konsumcyjnego od mięsa, powinna być ustanawiana dla każdego kraju koronnego, z należytym uwzględnieniem przeciętnej wagi bydła i przeciętnej ceny mięsa tego kraju, tak, ażeby wysokość podatku, w stosunku do przeciętnej ceny cetrnara mięsa, była równą we wszystkich krajach koronnych“.

Marszałek krajowy:

Leon książę Sapieha w. r.

Członek Wydziału krajowego:

Kornel Krzczunowicz w. r.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi
i Wielkiego Księstwa Krakowskiego.

We Lwowie dnia 21. Listopada 1865.

%

WYKAZ

ludności i dochodów.

Kraje koronne	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	
	Ludność	Ogólna wartość nieruchomości (gruntów i domów)	D o c h ó d				Z sumy dochodu w rubryce VI. wykazanej wypada na jedną głowę	
			Z nieruchomości (gruntów i domów) jako 4% towana renta od ich wart.	Z przemysłu, zarobku i innych samodzielnich przedsiębiorstw	Z usług i najmu	Suma z rubryki III., IV. i V.		
Złotych reńskich waluty austriackiej								
1	Niższa Austria	1.681.697	1.065,220.162	42,608.806	63,061.711	85,188.342	190,858.859	113. ⁴⁹¹
2	Wybrzeże Illiryskie	520.978	242,127.428	9,685.097	10,677.764	27,701.490	48,064.351	92. ²⁵⁷
3	Wyższa Austria	707.450	411,956.699	16,478.268	6,051.791	28,107.224	50,637.283	71. ⁵⁷⁷
4	Salcburg	146.769	80,497.029	3,219.881	1,207.768	5,489.671	9,917.320	67. ⁵⁷⁰
5	Karyntya	332.456	99,415.267	3,976.611	2,323.466	13,200.958	19,501.035	58. ⁶⁵⁷
6	Styrya	1,056.773	422,879.456	16,915.178	6,082.763	34,240.959	57,238.900	54. ¹⁶³
7	Tyrol i Voralberg	851.016	302,382.462	12,095.298	3,709.615	25,371.718	41,176.631	48. ³⁸⁵
8	Morawa	1,867.094	770,182.730	30,807.309	13,534.989	40,298.160	84,640.458	45. ³³²
9	Królestwo Lomb. Weneckie	2,446.056	800,701,743	32,028.070	10,256.985	64,261.400	106,546.455	43. ⁵⁵⁸
10	Czechy	4,705.525	1,736,085.822	69,443.433	33,136.522	100,860.618	203,440.573	43. ²³⁴
11	Szląsk	443.912	109,605.076	4,384.203	3,177.693	8,881.246	16,443.142	37. ⁰⁴¹
12	Kraje koronne węgierskie	12,703.591	2,792,087.849	111,683.514	59,192.411	226,740.285	397,616.210	31. ²⁹⁹
13	Kraina	451.941	101,587.286	4,063.491	2,229.712	7,283.267	13,576.470	30. ⁰⁴⁰
14	Dalmacya	404.499	37,487.764	1,499.511	1,085.666	8,358.407	10,943.584	27. ⁰⁵⁴
15	Galicja z Krakowskiem	4,597.470	477,496.718	19,099.869	16,751.785	45,932.451	81,784.105	17. ⁷⁸⁸
16	Bnkowina	456.920	51,255.785	2,050.231	1,682.245	3,606.056	7,338.532	16. ⁰⁶⁰
S u m a . .		33,374.147	9,500,969.276	380,038.770	234,162.886	725,522.252	1,339,723.908	40. ¹⁴³

Uwaga. Cyfry wykazane w kolumnach I. II. IV. V.. wyjęte są z dzieła Br. Czoernigga, wydanego w Wiedniu 1861. str. 36, 55, 141.

Sprostowanie do alegatu XLVI.

W sprawozdaniu Wydziału krajowego o podatku konsumcyjnym od mięsa wkradła się znaczna pomyłka drukarska w wykazanej liczbie dysproporcji podatku, wypadającego na każdą głowę w Galicyi, w porównaniu z innymi krajami koronnemi; wydrukowano bowiem kwoty przeciętne jako złote reńskie i centy, chociaż w pierwopisie są zawarte tylko centy z ułankami. Wynik więc prawdziwy przedstawia się następnie: Podług zestawień

z lat 1850 do 1859 — w roku 1860:

w Galicyi	11 ³ / ₁₀ cent.	12 ³ / ₁₀ cent.	
w obwodzie Tryestu	—	"	10 ⁶ / ₁₀ "
w Karyntyi	11 ⁵ / ₁₀	"	—
w Krainie	11 ² / ₁₀	"	—
w Morawii	9 ³ / ₁₀	"	8 ⁹ / ₁₀ "
w Czechach	8 ⁹ / ₁₀	"	8 ¹ / ₁₀ "
w wybrzeżu Iliryskim	8 ² / ₁₀	"	7 ² / ₁₀ "
w Szlązku	6 ² / ₁₀	"	7 ⁶ / ₁₀ "
w Tyrolu	—	"	3 ⁶ / ₁₀ "

w roku 1862: w roku 1864:

w Galicyi	12 ³⁵ / ₁₀₀ cent.	11 ⁴⁵ / ₁₀₀ cent.	
w Morawie	9 ⁵⁰ / ₁₀₀	"	9 ⁴⁰ / ₁₀₀ "
w Tyrolu	9 ⁰ / ₁₀₀	"	9 ⁵⁰ / ₁₀₀ "
w Czechach	8 ⁵⁰ / ₁₀₀	"	9 ¹⁰ / ₁₀₀ "
w wybrzeżu z Istrią	8 ⁵⁰ / ₁₀₀	"	9 ²⁰ / ₁₀₀ "
w Szlązku	8 ²⁰ / ₁₀₀	"	8 ⁷⁰ / ₁₀₀ "

Projekt Ustawy

co do

użytkowania, nadawania kierunku i tamowania wód z wyłączeniem morza.

Oddział I.

O prawnej naturze wód i o prawie do użytkowania z nich w ogóle.

§. 1.

Następujące wody należą, o ile nie stoją na przeszkodzie prawom przez innych nabytym, do prywatnej własności posiadacza gruntu :

- a) woda zbierająca się na jego gruntach z opadów atmosferycznych;
- b) woda podziemna na jego gruntach się znajdująca i z nich na powierzchnię wydobywająca się, z wyjątkiem podlegających monopolowi Państwa źródeł solnych i wód cementowych, należących do regalu górniczego;
- c) woda zamknięta w cysternach, studniach, stawach lub innych w głębi lub na powierzchni ziemi umieszczonych wodozbiornach, i
- d) odpływy z rzeczonych wód, o ile nie spłynęły w wodę jaką publiczną lub cudzą i nie opuściły własności właściciela gruntu.

§. 2.

O ile prawa przedsiębiorców górniczych rozciągają się na odpływające wody z kopalni, i jakie tym wodom przysługują osobne prawa wodne, o tem postanawia ustawa górnicza.

§. 3.

Jeziora i inne wody stojące, nie objęte w §. 1., których wyłączne użytkowanie według zwyczaju i według dotychczas obowiązujących przepisów nikomu nie przysługują, należą do dobra publicznego. (§. 287 powszechnego kodeksu cywilnego.)

§. 4.

Strumienie i rzeki z odnogami swojemi są bez wyjątku dobrem publicznem od tego miejsca, gdzie się zaczyna ich spławność, t. j. użytkowanie ich do żeglugi lub spławu.

§. 5.

Potoki, tudzież przestrzenie strumieni i rzek, nie służące do żeglugi i spławu, są tylko o tyle dobrem publicznem, o ile na mocy niniejszej ustawy (§. 1., lit d.), lub osobnego jakiego tytułu prawnego, nie są prywatną własnością. Rząd Państwa może wody płynące, będące własnością prywatną, które stają się przydatnymi do żeglugi i spławu, uznać za dobro publiczne w zastosowaniu paragrafu 365 kodexu cywilnego.

§. 6.

Jeżeli własność płynącej wody prywatnej przysłuży wspólnie mieszkańcom nabrzeżnym, tedy nie ruszając wyjątków osobnemi stosunkami prawnymi uzasadnionych, każdy właściciel nabrzeżny ma prawo dowolnie użytkować wodę przy gruncie jego płynącą, pod ograniczeniem:

1. aby z tego powodu nie wyniknął odwrót wody na szkodę innego, ani zalew lub zabagnienie obcych gruntów;

2. aby spuszczone i nieużytkowana woda, nim dojdzie do brzegu cudzego gruntu, zwróconą była w pierwotne koryto, wyjąwszy tylko gdyby przez inny spust nie wyrządzono szkody innym uprawnionym do wody.

Jeżeli właściciele kilku z sobą graniczących brzegów połączą się celem wspólnego użytkowania wody, natenczas grunta ich przy zastosowaniu powyższych ograniczeń uważane będą jako całość.

§. 7.

Jeżeli przeciwległe brzegi płynącej wody prywatnej należą do rozmaitych właścicieli, natenczas właściciele każdej strony brzegu, o ile ich nie obowiązuje inny wzajemny stosunek prawny, mają, w miarę długości ich posiadania nabrzeżnego, prawo użytkowania połowy ilości wody płynącej przy ich brzegu.

§. 8.

Na płynących wodach prywatnych może administracja Państwa użytkowanie wody, którą uprawniony zostawia bez użytku, i której do swego użytku nie potrzebuje, odstąpić na cele gospodarskie lub przemysłowe także innym osobom o to się ubiegającym. Jednak ten, któremu prawo użytkowania wody udzielone zostało przez władzę administracyjną, musi dawniejszemu uprawnionemu dać stosowne za to wynagrodzenie.

Wynagrodzenie to w braku polubownego pogodzenia się stron wymierza tymczasowo władza administracyjna, a jeżeli dawniej uprawniony, lub nowy nabywca prawa nie kontentuje

się tym wymiarem, natenczas ustanawia się wynagrodzenie w drodze sądowej.

§. 9.

Na wodach publicznych, zwyczajne bez osobnego przyrządu praktykowane używanie wody do kąpania, prania, pojenia, pławienia i czerpania, tudzież dobywania roślin, namułu, ziemi, piasku, kamienia i lodu, o ile przez to ani prawo cudze nie zostaje naruszone, ani szkoda komukolwiek się nie wyrządza, dozwolone jest każdemu z zachowaniem przepisów policyjnych, na miejscach temi przepisami od tego użytkowania lub wyzyskiwania nie wyjętych.

§. 10.

Każde inne, aniżeli podane w §. 9. użytkowanie wód publicznych, równie jak zakładanie lub przekształcenie potrzebnych do tego przyrządów i zakładów, które może mieć wpływ na jakość wody, na jej bieg lub na wysokość stanu wody, albo zagrażać może brzegom, potrzebuje przyzwolenia powołanych do tego władz Państwa. To przyzwolenie potrzebne jest także co do wód prywatnych, jeżeli użytkowanie ich oddziałuje na cudze prawa, albo wywiera wpływ na jakość, bieg lub wysokość wody na wodach publicznych.

§. 11.

W przyzwoleniu przez władzę Państwa udzielić się mającym oznaczone być ma miejsce, miara i sposób użytkowania wody. Przytem w miarę okoliczności mogą być ustanowione warunki, powszechne użycia wody stosownie regulujące i zabezpieczające, a przyzwolenie może być dane na czas ograniczony, lub za odwołaniem.

Przyzwolenie tylko wtedy może być odmówione, gdyby przezto nadwężone zostało prawo drugiego, lub gdyby interes publiczny na tem cierpiał.

§. 12.

Miara użytkowania wody oznaczyć się mająca przez władzę Państwa, stosuje się z jednej strony do potrzeby ubiegającego się o koncesyę, a z drugiej do nadmiaru wody, jaki, z uwzględnieniem zmieniającego się stanu wody, pozostaje do dalszego użytkowania. Ta miara może sięgać tylko tak daleko, ażeby osady i gminy nie były narażone na brak wody przy niebezpieczeństwie pożaru lub w domowem gospodarstwie mieszkańców.

Rozstrzygnięcie kwestyi, czyli i jaki jest nadmiar wody, należy do władz powołanych do nadawania praw wodnych.

§. 13.

Uprawnieni do rybołówstwa nie mają prawa protestowania przeciw wykonywaniu innych praw użytkowania wody, lecz służy im tylko prawo żądania stosownego i według §. 8. oznaczyć się mającego wynagrodzenia.

§. 14.

Woda płynąca przez stucznie dla celów prywatnych założone wodociągi, kanały i stawy, jeżeli sprowadzona jest z wody publicznej, używana i zużytkowana być może przez uprawnionego do sprowadzenia wody, tylko w miarę otrzymanego od władzy przyzwolenia. Przytem w wypadkach wątpliwych służyć ma za prawidło, że się udzielenie lub nabycie prawa użytkowania wody rozciąga tylko na własną potrzebę uprawnionego, a w razie, gdy się później okaże nadmiar wody, administracyi Państwa przysłuża prawo rozrządzenia tym nadmiarem.

§. 15.

O ile kanały założone w interesie publicznym otwarte są do powszechnego użytku, o tem stanowią ogłoszone w tym względzie ustawy i rozporządzenia, tudzież dokumenta koncesyi wydane dla takich przedsięwzięć przez administracyę Państwa.

§. 16.

Prawa do użytkowania wodnego, które w urzędowym dokumencie koncesyi nie zostały ograniczone wyraźnie do osoby koncesyonaryusza, przechodzą na każdoczesnego posiadacza tego zakładu lub gruntu, dla którego koncesya została udzieloną. Oddzielenie takich praw od pierwotnego zakładu lub gruntu, a przeniesienie ich na inny zakład lub grunt, nastąpić może tylko za przyzwoleniem nadającej władzy.

§. 17.

Prawa użytkowania wodnego na wodach publicznych, nadane przez administracyę Państwa, ustają :

- a) przez odwołanie lub upływ czasu przy odwołalnych lub doczesnych prawach wodnych;
- b) przez zaniechane wykonanie przyzwolonych budowli wodnych lub zakładów w terminie dokumentem koncesyi oznaczonym, lub następnie przydłużonym;
- c) przez uprzątnienie lub zniszczenie przyrządów do użytkowania wodnego potrzebnych, jeżeli przerwa w użytkowaniu wodnym przeszło trzy lata trwała;
- d) przez odpadnięcie lub zmienienie celu użytkowania, jeżeli użytkowanie to wyraźnie ograniczone było na pewien cel, i
- e) jeżeli w ogóle osobne warunki, od których dalsze trwanie prawa użytkowania wodnego uczynione było zawisłym, nie zostały dotrzymane.

Rozdział III.

O zwodnieniach i nawodnieniach w celu uprawy ziemi.

§. 18.

Jeżeli zakłady do zwodnienia i nawodnienia celem polepszenia uprawy ziemi nie dadzą się wykonać bez rozszerze-

nia na cudze grunta, natedy mogą przedsiębiorcy żądać, ażeby im gwoli spuszczenia i sprowadzenia wody przyzwolone było zakładanie rowów i kanałów, tudzież założenie potrzebnych tam, śluz i innych przyrządów, na cudzych gruntach za stosownem wynagrodzeniem.

Przy zakładaniu otwartych rowów lub kanałów przedsiębiorcy są obowiązani, wystawić i utrzymywać potrzebne do połączenia obustronnych brzegów mosty i kładki.

§. 19.

Przyznane w §. 18. przedsiębiorcom zakładów ku zwodnieniu i nawodnieniu prawo przymusu nie rozciąga się na budynki z przynależnemi obejściami i ogrodami.

§. 20.

Właścicielowi gruntu, który ma być obciążony tem służebnictwem, przysłuża wolny wybór albo przyznać odpowiednie służebnictwo, albo potrzebny na to grunt odstąpić na własność przedsiębiorcom.

Gdyby przez zamierzony zakład grunt tracił przynioty niesienia odpowiedniego pożytku, natenczas może właściciel domagać się wykupna całego gruntu.

§. 21.

Właściciel gruntu, który na rzecz przedsiębiorstwa obciąża się służebnictwem, nabywa prawo żądać spólnego użytkowania z utworzonego tym sposobem zakładu, za stosunkowym przyczynieniem się do kosztów założenia i utrzymania.

Jeżeli właściciel gruntu żąda wspólnego użytkowania dopiero po rozpoczęciu lub po ukończeniu zakładu, natenczas oprócz tego ma ponosić przewyżkę kosztów za potrzebne zmiany.

O wysokości przyczynienia się do kosztów decyduje, jeżeli w tym względzie nie nastąpiła ugoda między stronami, przynależna władza administracyjna.

§. 22.

Do przedsiębiorstw zakładów ku zwodnieniu lub nawodnieniu, na które przyzwolili właściciele dwóch trzecich części dotyczącego obszaru, obowiązani są przystąpić właściciele mniejszego obszaru, jeżeli zakład

- a) niewątpliwie przynosi korzyść uprawy ziemi;
- b) bez rozszerzenia na grunta mniejszości nie może należycie być wykonany.

§. 23.

Właściciele gruntów, z których dotychczasowy sposób użytkowania korzystniejszym jest dla posiadacza aniżeli sposób użytkowania zamierzony przez zakład, nie mogą być przymuszeni do uczestnictwa, lecz do odstąpienia gruntu,

jeżeli to odstępienie do wykonania przedsięwzięcia niezbędne jest potrzebne.

§. 24.

Właściciele gruntów, którzy celem wykonania wspólnego zakładu zwodnienia, lub nawodnienia dobrowolnie się połączyli, lub też połączeni w tym celu zostali na mocy decyzji władzy, stanowią spółkę.

§. 25.

Spółnicy obierają dla załatwiania spraw spółki z swego grona względną większością głosów, według obszaru obliczyć się mających, Wydział, albo przy małej liczbie członków, tylko jednego zawiadowcę.

Wydział wybiera z swego grona względną większością głosów, według liczby głów obliczyć się mających, zwierzchnika, który równie jak zawiadowca na zewnątrz ma zastępować spółkę, i podany ma być do wiadomości władzy politycznej.

§. 26.

Spółka winna tak prawa i obowiązki członków, odnoszące się do przedsięwzięcia, jak i wewnętrzny swój zarząd unormować statutami, które równie jak wszelkie jej zmiany, podane być mają pod przyzwolenie władzy politycznej.

§. 27.

Każda spółka obowiązana jest, sąsiednie grunta na żądanie właściciela tychże za stosunkowem przyczynieniem się jego do kosztów wykonania i utrzymania, przyjąć następnie do spółki, jeżeli:

- a) dla tych gruntów zwodnienie lub nawodnienie w ten sposób najstosowniej da się osiągnąć, i
- b) istniejący zakład bez szkody dotychczasowych uczestników wystarczy na zaspokojenie całej wspólnej potrzeby.

Jeżeli przyjęcie sąsiedniego gruntu w obręb spółki tylko zapomocą osobnych urządzeń lub zmian zakładu jest możliwe, natenczas ten, co ma być przyjętym, oprócz tego ma ponosić całe koszty nowego urządzenia.

§. 28.

Koszta wykonania i utrzymania wspólnych zakładów zwodnienia i nawodnienia rozdzielone być mają między członków według miary ustanowionej statutami, lub polubową umową.

Jeżeli członkowie spółki nie zgadzają się co do rozdzielenia kosztów, natenczas decyduje w tej sprawie przynależna władza administracyjna na podstawie sprawdzenia stanu rzeczy przez znawców.

Przy tej decyzji służyć ma za wskazówkę rozległość gruntów, a jeżeli korzyści przypadające im z zakładu znacznie się różnią, podział na klasy z odpowiednio większem lub mniejszem przyczynieniem się do kosztów.

Zaległe wkładki ściągają się na podanie spółki w politycznej drodze przymusowej.

§. 29.

Kto nabywa grunt wcielony do obrębu spółki, staje się członkiem spółki i obowiązany jest do prestacyj z tego stosunku wynikających. To zobowiązanie jest ciężarem gruntowym, ma aż do kwoty trzechletnich zaległości pierwszeństwo przed innymi podobnymi ciężarami, bezpośrednio po monarchicznych podatkach i publicznych daninach, i ustaje tylko z należycie przeprowadzonym wyłączeniem obciążonego gruntu ze spółki, lub z jej rozwiązaniem.

§. 30.

Wyłączenie pojedynczych gruntów z obrębu spółki nastąpić może wbrew woli innych spółników, jeżeli dla wyłączyć mających gruntów cel zamierzony w odpowiednim terminie po ukończeniu zakładu, w ciągu którego musiały się objawić jego skutki, nie został osiągnięty.

Jeżeli występujący posiadacz gruntu był przymusowym członkiem spółki, natenczas może od niej żądać zwrotu uiszczonych wkładek i usunięcia zakładu, który na gruncie jego wystawiony, przez wystąpienie jego stał się niepotrzebnym, o czem w braku porozumienia zapada decyzja w drodze administracyjnej. Z drugiej strony może także większość obliczyć się mająca według postanowień §. 22. żądać w interesie całego zakładu potrzebnego do osiągnięcia swego zamiaru wyłączenia pojedynczych gruntów, za stosownem wynagrodzeniem występujących spółników.

§. 31.

Rozwiązanie spółki nastąpić może po dopełnieniu jej zobowiązań względem osób trzecich, na mocy uchwały większości głosów obliczyć się mających według postanowień §. 22.

Rozdział III.

O przyrządach mechanicznych i zaporach wodnych.

§. 32.

Zakładanie przyrządów mechanicznych i zapor czyli tam wodnych, równie jak wszelka zmiana takowych, o ile wywiera wpływ na bieg, spadek lub spożycie wody, wymaga poprzedniego przyzwolenia przynależnej władzy administracyjnej.

W szczególności podlegają przyzwolenia władzy:

- a) zakładanie i zmiana jazów, wodozbiórów i stawów zbiorowych;
- b) każde sprowadzenie z innej i każde spuszczenie w inną wodę;
- c) każde założenie nowych wałów i każda zmiana rowów do sprowadzenia i spustu wody;

- d) każda zmiana w liczbie kół wodnych albo turbin, tudzież wpustu, spustu i opustu, tak co do wysokości jak i otworu w świetle i
- e) każda zmiana podwalin, progów i skał wodnych (§. 37).

§. 33.

Przedsiębiorcy przyrządów mechanicznych, z których założenia spodziewać się można znacznych korzyści dla gospodarstwa krajowego, mają prawo żądać, ażeby im dla sprowadzenia i spustu wody, równie jak dla zakładania potrzebnych jazów, śluz i innych przyrządów, za stosownym wynagrodzeniem przyznano na cudzym gruncie odpowiednie służebnictwo, albo według wyboru właściciela gruntu, odstąpiono im grunt do tego potrzebny.

Jednak to prawo do przymusu przysługujące przedsiębiorcy zakładu mechanicznego podlega temu samemu ograniczeniu, jakie w §. 19. przepisane jest dla zakładów zwodnienia i nawodnienia.

§. 34.

Gdzie cudze jazy lub tamy przytkają do brzegu, tam właścicielowi brzegu przysługuje prawo, za istniejące nadmiar wody żądać spólnego użytkowania z jazu lub tamy za stosunkowym przyczynieniem się do kosztów wykonania i utrzymania, tudzież za ponoszeniem ewentualnych kosztów zmiany i przybudowań w miarę §. 21.

§. 35.

Jeżeli cofnięcie wody, zamulenie, zalewy i inne uszkodzenia cudzej własności mogą być uchylone zapomocą większego znizenia przypędu tamującego wodę bez uszczuplenia przysługującej temu przyrządowi popędowej siły wodnej, natenczas właściciele przyrządu, jeżeli to uszkodzenie nie z ich winy nastąpiło, muszą przyzwolić na takie większe zagłębienie kosztem uszkodzonych, jeżeli zaś wina na nich spada, muszą to na własny koszt uczynić.

§. 36.

Jeżeli woda z wodociągu przyrządu mechanicznego, albo z wezbrania przez tamę tego przyrządu może być pobierana przez innych na cele gospodarskie bez szkody dla tegoż przyrządu, natenczas właściciel jej musi przyzwolić na współużytkowanie z swego zakładu co do tego poboru wody. Przysługuje mu jednak prawo, od współużytkującego żądać w miarę jego poboru wody, przyczynienia się do kosztów wykonania i utrzymania współużytkowanego zakładu, które to przyczynienie się do kosztów ma być ustanowione w drodze administracyjnej.

§. 37.

Przy wszystkich przyrządach mechanicznych, tudzież jazów i tam, winni posiadacze tych przyrządów, i zakładów dozwolony najwyższy, a w razie zobowiązania do utrzymywania

wody w pewnej wysokości, także i dozwolony najniższy stan wody na własny koszt oznaczyć palami groblowemi, lub innymi stałemi wodoskazami.

§. 38.

Wodomiar (skala) ustawiony i utrzymany być musi dokładnie według prawideł sztuki w miejscu gdzie łatwo może być obserwowany, i to w taki sposób, ażeby ile możności zabezpieczony był od rozmyślnych wpływów, równie jak od zniszczenia przez czas i przypadek.

§. 39.

Skoro tylko woda podniesie się nad wysokość wodomiarem ustanowioną, właściciel jazu lub tamy musi zapomocą otwarczenia śluz i uprzątnienia wszelkich przeszkód tak długo działać na odpływ wody, aż dopóki woda nie opadnie na powrót do należytego stanu.

§. 40.

Kształt skal wodnych i ostrożności przy ich ustawianiu zachować się mające, ustanawiają się osobnemi rozporządzeniami.

Rozdział IV.

O spławianiu drzewa, flisactwie i żegludze.

§. 41.

Użytkowanie wód do spławiania drzewa reguluje się ustawą leśną i przepisami co do spławiania.

§. 42.

Na wodach publicznych, które nie tworzą granicy z Państwem ościennem, lub z wykluczeniem celnem uważanem za równo z zagranicą, właścicielom brzegów dozwolonem jest trzymanie statków do przewozu na własny użytek z zachowaniem przepisów policyjnych.

Na wodach graniczących z Państwem ościennem lub z wykluczeniem celnem uważanem na równi z zagranicą, potrzebne jest do tego przyzwolenie przynależnej władzy administracyjnej.

§. 43.

Do zaprowadzenia zakładów przewozowych do użytku publicznego potrzebne jest na wodach prywatnych, równie jak i na publicznych, tymczasowe przyzwolenie przynależnej władzy politycznej.

Przytem należy zabezpieczyć interesa żeglugi i komunikacji z uwzględnieniem istniejących praw prywatnych, należy zapewnić i dogłądać wykonanie i używanie bezpiecznych przyrządów i statków, tudzież ich obsługę przez osoby pewne, nakoniec zachowywanie naprzód oznaczyć się mających taryf ceny.

§. 44.

Przy użytkowaniu wód do spławiania i żeglugi zachowywane być mają te postanowienia, które w tym względzie zawarte są w aktach żeglugi i konwencyach, przepisach prawnych dotyczących się spławu, żeglugi, policyi rzecznej, i w przepisach co do kanałów, tudzież w innych ustawach i rozporządzeniach.

§. 45.

Wydatki na roboty, przyrządy i budowle wodne mające na celu podniesienie spławności i żeglugi, i usunięcie istniejących w tym względzie przeszkód, mają, o ile w skutek umowy nie spadają na kogo innego, być opędzane ze środków Państwa albo kraju, według postanowień ustaw państwowych lub krajowych.

§. 46.

Właściciele brzegów obowiązani są, bezpłatnie tolerować lądowanie i umocowanie okrętów i tratw na przeznaczonych do tego miejscach. zwiedzanie brzegów przez osoby do wodno-policyjnego nadzoru powołane, nakoniec utrzymanie drogi do holowania.

Mają jednak prawo domagania się wynagrodzenia w razach:

- a) jeżeli ta pretensya oparta jest na osobnym tytule prawnym, i
- b) jeżeli do utrzymania już istniejącej lub do utworzenia nowej drogi do holowania zabrać się ma potąd jeszcze na ten cel nieużyta a mogąca być zużytkowaną część ich własności gruntowej.

§. 47.

W wypadkach potrzeby dozwolonem jest, ładunę tratw i okrętów aż do szasu możliwego dalszego transportu wylądować na brzeg; za co właściciel brzegu w razie poniesionego uszkodzenia ma prawo żądać od właściciela tratwy lub okrętu stosownego wynagrodzenia, bez naruszenia przysługującego temuż prawa regresu względem osób trzecich.

§. 48.

Rządowi Państwa zastrzega się wydawanie takich zarządzeń policyjnych, które do uregulowania spławu i żeglugi w interesie swobodnego i bezpiecznego ich ruchu, tudzież do ochrony brzegów i zakładów przy wodach spławnych są potrzebne.

Rozdział V.

O zaopatrzeniu wodą miejscowości i gmin.

§. 49.

Przy niebezpieczeństwie pożaru i w przemijającym nagłym niedostatku wody, władza policyi miejscowej jest upo-

ważniona, w celu tymczasowego użytkowania wód prywatnych i publicznych wydać rozporządzenia interesem publicznym wskazane i takowe niezwłocznie kazać wykonać.

Za poniesioną z tego powodu szkodę mogą właściciele wody i inni do użytkowania wody uprawnieni żądać wynagrodzenia z środków tej miejscowości lub gminy, na której korzyść wyjątkowe użytkowanie wody zostało zarządzone.

§. 50.

Gdzie panuje trwały brak wody, potrzebnej do picia, gotowania, prania, pławienia i na inne cele gospodarstwa domowego, albo do gaszenia ognia, a zaopatrzenie wodą przechodzi siły pojedynczych członków gminy, tam zaopatrzenie wodą w miarę ustawy gminnej jest sprawą miejscowości albo gmin.

§. 51.

Miejscowości i gminy, których potrzeba wody oznaczona w §. 50. nie jest pokryta, a które tę potrzebę na inny sposób pokryć niemogą, mają w miarę tej potrzeby, za stosownem wynagrodzeniem, prawo wyłączenia wód prywatnych i praw użytkowania wodnego, o ile takowe dla równych celów zbędne są uprawnionym do wody innych miejscowości lub gmin.

§. 52.

Postanowienia paragrafów 18.—21. tyjące się obowiązku właścicieli gruntów do przyznania potrzebnych służebnictw lub do odstąpienia potrzebnego gruntu, ważne są i to bez ograniczenia oznaczonego w §. 19., także i dla zakładów ku zaopatrzeniu wodą tak miejscowości i gmin, jako też pojedynczych osad, jeżeli położenie tych osad stoi na przeszkodzie uczestniczeniu ich w zakładach miejscowości i gmin ku zaopatrzeniu wodą.

Właścicielowi gruntu, który przyznał służebnictwo potrzebne do zaopatrzenia wodą, przysłuza prawo spólnego użytkowania z zakładu zaopatrzenia wodą o tyle, o ile przez to cel zakładu nie jest nadwężony lub zagrożony.

Rozdział VI.

O utrzymaniu, polepszeniu i ubezpieczeniu biegu wody.

§. 53.

Właściciel wyżej położonego gruntu nie może dowolnie zmieniać naturalnego odpływu należącej do niego wody ze szkodą gruntu niżej położonego, nawzajem też właściciel gruntu niżej położonego nie ma prawa, przeszkadzać naturalnemu odpływowi takich wód na swój grunt ze szkodą gruntu wyżej leżącego.

§. 54.

Brzegi, groble, koryta i sadzawki wszelkich wód mają stosownie do §. 413. powsz. kod. cyw. tak być urządzone i utrzymane, ażeby nie naruszały praw cudzych.

Nad płynącymi wodami i na tychże wodach muszą prócz tego zakłady ku ich użytkowaniu, jako to: śluzy, jazy, łotoki, przyrządy mechaniczne i wszelkie inne budowle wodne tak być założone i utrzymywane, ażeby wodzie nawet przy najwyższym wezbraniu pozostawiały ile możności wolny odpływ, żeby bez potrzeby nie utrudniały lub uszczuplały rybołówstwa i innych użytkowań, a przez marnowanie wody nie uszkadzały już istniejących przedsiębiorstw, ani przeszkadzały z prowadzeniu przedsiębiorstw nowych.

§. 55.

Do utrzymania i czyszczenia kanałów i łotoków, równie jak do utrzymania w należytych stanie zakładów ku użytkowaniu wód w ogóle, obowiązani są z zastrzeżeniem prawomocnych zobowiązań innych, właściciele wodociągu lub zakładu.

Jeżeli właściciel nie może być wykazany, natenczas to zobowiązanie dotyczy tych osób, które użytkują z wodociągu lub zakładu, i to w braku innego prawnie istniejącego wymiaru, stosunkowo do pożytku.

§. 56.

Do wykonania i utrzymania w należytych stanie przyrządów i budowli, tudzież do przeprowadzenia środków ku ochronie brzegów, gruntów, budynków, dróg i innych zakładów nad rzekami, strumieniami i potokami od szkodliwych wpływów wody, albo ku usunięciu już wyrządzonej szkody wodnej, obowiązani są, o ile nie istnieją prawomocne zobowiązania innych, ci do których należą zagrożone lub uszkodzone realności i zakłady.

Jeżeli z powodu zaniechania tej ochrony wynika niebezpieczeństwo dla cudzej własności, natenczas opieszali muszą zezwolić na przeprowadzenie potrzebnych środków ochrony na koszt tych, od których niebezpieczeństwo ma być odwrócone, i do tego stosownie do §. 59. przyczynić się winni.

§. 57.

Jeżeli się kilku właścicieli gruntów i zakładów połączy do wspólnego wykonania budowli wodnych, których celem jest ochronienie ich własności, lub uregulowanie biegu pewnej wody za pomocą czyszczenia, wygłębienia, zwężenia, rozszerzenia, sprostowania, skrócenia lub przeniesienia koryta wody i t. p.; natenczas podobne stowarzyszenia mają naturę prawną przedsiębiorstw, do których analogicznie zastosowane być mają §§. 22.—27. i 29.—31 niniejszej ustawy z tą odmianą, że wymagana w przytoczonych paragrafach większość głosów obliczoną być ma według wartości oszacować się mającej majątności.

§. 58.

Gdzie miejscowości lub niwy wystawione są na wracające wylewy wód, a do ochrony się od tychże nie zawiązały się stowarzyszenia na podstawie §. 57., tam prawodawstwo krajowe jest umocawiane, bez względu na brakujące przyzwolenie interesowanych, zarządzić utworzenie stowarzyszenia w ogóle postanowieniom niniejszej ustawy podlegającego, albo postarać się w inny sposób o przeprowadzenie tych budowli.

§. 59.

Koszta wspólnych budowli wodnych ochronnych i regulacyjnych ponoszą, jeżeli na mocy umów, statutów lub ustaw krajowych (§. 58.) inna norma ustanowioną nie została, uczestnicy, według stosunku osiągnąć się mającej korzyści i według stopnia usunąć się mającego niebezpieczeństwa, albo o ile na tych podstawach nie da się wykazać różnica w uczestnictwie, według wartości uczestniczących gruntów i zakładów. W braku porozumienia się uczestników, decyduje w tym względzie przynależna władza administracyjna, na podstawie stanu rzeczy sprawdzonego przez znawców.

Jeżeli między interesowanymi znajdują się całe gminy lub miejscowości, natenczas ściąganie przypadającej na nich według powyższego rozmiaru wkładki jest sprawą gminną.

§. 60.

Jeżeli przytoczone w §. 45. — lub nad wodami pogranicznymi dla zabezpieczenia granic krajowych ze środków państwowych lub krajowych przedsiębiorane roboty, przyrządy i budowle przynoszą zarazem posiadaczom pogranicznych gruntów i zakładów, w skutek dobrowolnego uznania z ich strony, albo w skutek sądownie sporządzic się mającego sprawdzenia znawców fachowych, znaczny pożytek przez przysporzenie im korzyści, albo przez odwrócenie niebezpieczeństwa, natędy posiadacze takich gruntów obowiązani są do stosunkowych według paragrafu 59. oznaczyć się mających wkładek.

§. 61.

Oдноśnie do gruntów, które przez opuszczenie zostały bez właściciela, cięży zobowiązanie do wodnych budowli ochronnych i regulacyjnych na tem stowarzyszeniu dopóty, dopóki takie grunta pozostają bez właściciela, jeżeli położone są w obrębie stowarzyszenia ochronnego i regulacyjnego.

§. 62.

Ziemia, która przez regulacyjne budowle wodne uzyskana została w obrębie tych budowli, przypada tym, którzy ponoszą koszta przedsiębiorstwa; ziemia ta jednak, jeżeli przedsiębiorstwo nie potrzebuje jej więcej dla lepszego lądowania i ubezpieczenia brzegu, winna być odstąpioną przytykającym właścicielom na ich żądanie za uiszczeniem wartości.

§. 63.

Do wszystkich ochronnych i regulacyjnych budowli wodnych musi przed ich wykonaniem zasiągnięte być przyzwolenie przynależnej władzy politycznej, a jeżeli budowle te przedsiębrane są w interesie publicznym, natenczas za stosownem wynagrodzeniem muszą być odstąpione potrzebne do tego grunta, albo przyznane być musi potrzebne służebnictwo gruntowe.

§. 64.

Jeżeli dla chwilowego zapobieżenia wielkiemu niebezpieczeństwu z powodu zerwania grobli, albo wylewów wody, spieszne środki zaradcze muszą być przedsięwzięte natenczas na żądanie politycznej władzy powiatowej, albo jeżeli takowa nie w miejscu niebezpieczeństwa ma swoją siedzibę, na żądanie zwierzchności zagrożonego okręgu gminnego, sąsiednie gminy za stosownem wynagrodzeniem są obowiązane dać potrzebną pomoc.

Takie dawanie pomocy ma być ustanowione przez polityczną władzę powiatową według wartości pieniężnej, a przypadające na tej podstawie wynagrodzenie rozdzielone być ma na dotyczące gminy.

§. 65.

Celem wykonania i utrzymywania w należytem stanie budowli wodnych, ochronnych, regulacyjnych i innych muszą właściciele brzegów za stosownem według §. 89. obliczyć się mającem wynagrodzeniem, o ile nie istnieje prawna pretensya do bezpłatnego przyzwolenia, przyzwać na potrzebny przystęp do brzegów i na ich użytkowanie do odwozu i przywozu, tudzież do składu i obrabiania materyałów.

Na propozycję właściciela brzegu może władza polityczna wyznaczyć prowadzącemu budowlę stosowny termin do ukończenia roboty i do uprzątnienia materyału.

Materyały, które do wykonania ochronnych i regulacyjnych budowli wodnych są potrzebne, a na ochronić się mających gruntach się znajdują, winien właściciel brzegu na ten cel odstąpić za stosownem, według §. 89. obliczyć się mającem wynagrodzeniem.

§. 66.

Wszystkie zakłady do użytkowania, prowadzenia i obwarowania wód zostają pod nadzorem władz policyjnych, których rzeczą jest dopilnować, ażeby do tego obowiązani utrzymywali je w należytem stanie, i to w wypadkach nagłych bezzwłocznie, albo gdy nie ma niebezpieczeństwa zwłoki, za uprzednim, od przynależnej władzy administracyjnej zasiągniętym nakazem.

Jeżeli obowiązani nie zastosują się do utrzymanego nakazu w ciągu oznaczonego terminu, na ten czas miejscowa władza policyjna jest upoważniona, kazać wykonać potrzebne roboty kosztem opieszalnych.

Rozdział VII.

O przekroczeniach i karach.

§. 67.

Wszystkie jakiegokolwiek rodzaju uszkodzenia i nadwężenia zakładów wodnych, które nie podpadają pod powszechną ustawę karną, mają według przepisów wydanych dla ochrony dobra polnego traktowane być jako uszkodzenia polne. Przytem przysłuża zakres działania przyznany ustawą straży polnej, pod przepisaniem w niej warunkami i ostrożnościami, także i służbie ustanowionej osobno do nadzoru wód i zakładów służących do ich użytkowania, prowadzenia i obwarowania.

§. 68.

Karze pieniężnej aż do piętnastu złotych reńskich, albo aresztowi aż do trzech dni podpada każdy:

- a) kto w innych, aniżeli przeznaczonych do tego przez władzę miejscach poi lub spławia bydło;
- b) kto w takich miejscach rośliny, piasek, kamienie, ziemię, namuł albo lód z wody uprowadza, nakoniec
- c) kto w takich miejscach rumowisko lub nieczystości, kamienie, lub inne stałe ciała do wody zrzuca.

§. 69.

Grzywną aż do siedemdziesięciu reńskich, albo czter-nastu dniowym aresztem ma być karany:

- a) kto sobie użytkowań wody, które według §. 10. wymagają przyzwolenia władzy, bez tego przyzwolenia, lub w inny aniżeli dozwolony sposób pozwala;
- b) kto budowle wodne, służące ku pożytkowi lub ochronie bez potrzebnego na to według §§. 10., 32. i 63 przyzwolenia władzy zakłada lub zmienia;
- c) kto zaniedbuje otwierać swoje spusty i służy przy nagłym wezbraniu wód (§. 39.), i
- d) kto bez pozwolenia, albo w inny niż dozwolony sposób urządza zakłady do przewozu dla komunikacji publicznej, albo nie dopełnia warunków, przytem nań włożonych (§. 43.).

§. 70.

Kto skalę przeznaczoną do oznaczenia wysokości wezbranej wody, albo inne do tego służące przyrządy (§. 37.) oddała, zmienia, uszkodza, niszczy lub do użytku nieprzydatnymi czyni, karany być ma grzywną do stu pięćdziesięciu reńskich, albo aresztem aż do jednego miesiąca.

§. 71.

Szkodliwe zdrowiu zanieczyszczenie wód, służących do zaopatrzenia wodą miejscowości lub pojedynczych gospodarstw domowych, ulega, o ile nie podpada pod powszechną ustawę karną, karze pieniężnej aż do stu pięćdziesięciu reńskich, lub karze aresztu aż do jednego miesiąca.

§. 72.

Przynależne władze administracyjne są upoważnione, za przekroczenia niniejszej ustawy, nie zagrożone osobną karą, równie jak za przekroczenia wydanych dla przeprowadzenia tej ustawy rozporządzeń i nakazów, ustanawiać kary pieniężne aż do wysokości siedmdziesięciu reńskich, lub kary aresztu aż do czternastu dni.

§. 73.

Jeżeli kara pieniężna dla niemożności zapłacenia ze strony winnego nie może być ściągnięta, natenczas zamieniona być ma na karę aresztu, przyczem kwota pięciu reńskich ma być uważaną za równą z jednym dniem aresztu.

§. 74.

We wszystkich wypadkach, gdzie niniejsza ustawa czynem lub zaniechaniem została przekroczone, winny, oprócz poniesienia kary, musi na własny koszt usunąć samowładnie wykonane wznowienie, albo dopełnić zaniechanej roboty, jeżeli strona przezto zagrożona lub pokrzywdzona tego żąda, albo publiczny interes tego wymaga.

Władza ma sprawę jak najspieszniej rozstrzygnąć i decyzję swoją w razie potrzeby w przymusowej drodze politycznej przeprowadzić.

§. 75.

Kary pieniężne, które się nakładają przy przestrzeganiu niniejszej ustawy, wpływają do funduszków kultury krajowej, utworzonych z grzywien za uszkodzenia leśne i polne.

§. 76.

Śledztwo i ukaranie przekroczeń niniejszej ustawy odpada w skutek przedawnienia, jeżeli przestępca przy czynnościach lub zaniechaniach, na które ustanowiona jest kara do piętnastu reńskich czyli trzech dni aresztu, w przeciągu trzech miesięcy, zaś przy czynnościach lub zaniechaniach cięższą karą zagrożonych, w przeciągu sześciu miesięcy od dnia popełnienia przekroczenia, nie został pociągnięty pod śledztwo.

Roździał VIII.

O władzach i o postępowaniu.

§. 77.

Wszystkie sprawy odnoszące się według niniejszej ustawy do użytkowania, prowadzenia i obwarowania wody, należą do zakresu działania politycznych władz administracyjnych.

Jeżeli przytem zachodzą spory o istnienie i objętość praw własności i użytkowania, które się opierają na tytule prawa prywatnego, albo o pretensye do wynagrodzenia, naten-

czas o ile w niniejszej ustawie nie innego nie postanowiono, wkracza kompetencya sądów.

§. 78.

Przynależną w myśli niniejszej ustawy jest polityczna władza administracyjna tego powiatu, w którym się zakład znajduje, lub zaprowadzonym być ma.

Udzielanie przyzwolenia do zakładów i do urządzenia publicznych przewozów na przestrzeniach wód płynących służących do żeglugi lub spławu, zastrzeżone jest politycznej władzy krajowej.

Jeżeli się zakłady rozciągają na kilka powiatów administracyjnych kraju, albo też na kilka krajów, natenczas władza, w której obrębie główna część zakładu się znajduje, w porozumieniu z drugą przytem udział mającą władzą, ma decydować, a jeżeli porozumienie między władzami udział mającemi nie nastąpi, natenczas pertraktacya przedłożoną być ma przedłożonej władzy wyższej do decyzji.

§. 79,

Jeżeli w celu wykonania zakładów wodnych potrzebne są roboty przygotowawcze na cudzych gruntach, a właściciel gruntu na przedsięwzięcie takich robót zezwolić niechce, natenczas przedsiębiorca winien wyjednać przyzwolenie do tego u władzy politycznej, która to przyzwolenie ma ograniczyć do stosownego terminu i zawisłą ją może uczynić od poprzedniego zabezpieczenia ewentualnego wynagrodzenia.

§. 80.

Prośby o udzielenie praw użytkowania wody i o dozwolenie zakładów do użytkowania, prowadzenia i obwarowania wód podawane być mają do tej politycznej władzy powiatowej, w której obrębie zamierzony zakład ma być wykonany. Podania te, o ile jedno lub drugie z niżej przytoczonych wymagań z natury przedsiębiorstwa nie okaże się zbytecznym, mają oprócz objaśniających planów i rysunków zawierać:

- a) cel i objętość zakładu lub przedsiębiorstwa z oznaczeniem wody, nad którą zakład lub przedsiębiorstwo ma się urządzać, tudzież z oznaczeniem potrzebnej ilości wody;
- b) sposób wykonania na podstawie planu przez rzeczoznawcę skreślonego;
- c) wymienienie spodziewanych ztąd korzyści;
- d) wykazanie wszystkich uprawnionych do tej wody i innych interesentów, których prawa dotknięte są zamierzonym przedsiębiorstwem z ich ewentualnymi deklaracyami;
- e) wykazanie gruntów, któreby należało odstąpić, lub służebnictwami obciążyć, tudzież wymienienie właścicieli tych gruntów.

Przy wspólnych przedsiębiorstwach oprócz tego:

- f) nazwiska tych, którzy mają przystąpić do takiego przedsiębiorstwa, z wykazaniem ich obszarów gruntowych w to wchodzących, albo według różności wypadków, z wykazaniem wartości wchodzących do tego nieruchomości;
- g) kosztorys wykonania i utrzymania zakładu, zawierzytel-niony przez rzeczoznawcę, nakoniec
- h) wyliczenie środków do pokrycia potrzebnych kosztów.

§. 81.

Polityczna władza administracyjna ma rozporządzić, ażeby plan przedsiębiorstwa, jeżeli potrzeba na miejscu, przez rzeczoznawców był zbadany, przyczem wyjaśnione być mają następujące kwestye:

- a) czyli i w jaki stosowny sposób przedsiębiorstwo okazuje się możliwem do przeprowadzenia;
- b) jakich korzyści i niekorzyści z tego spodziewać się można;
- c) czyli zażądana ilość wody bez uszczerbku już istniejących praw użytkowania wody jest na zbyciu, i czyli bez narażenia interesów publicznych na cel zamierzony może być użyta;
- d) czyli do tego potrzebne są odstąpienia lub obciążenia cudzej własności, i czyli do przedsiębiorstwa muszą być wciągnięte jeszcze inne cudze grunta, tudzież o ile za to należy się ma wynagrodzenie.

§. 82.

Jeżeli się z przedsięwziętego badania okaże, że zamierzone przedsiębiorstwo sprzeczne jest z interesem publicznym natenczas podanie bez dalszej pertraktacyi ma być odrzucone.

Jeżeli zachodzą tylko wątpliwości, czyli cel zamierzony w ogóle albo też w sposób podany da się osiągnąć, natenczas te wątpliwości udzielone być winny przedsiębiorcom celem ich deklaracyi.

§. 83.

Jeżeli interesa publiczne prośbie nie stoją na przeszkodzie, lub jeżeli ci co podali prośbę, pomimo zakomunikowanych im wątpliwości obstają przy swoim planie, natenczas nastąpić ma dalsze postępowanie, które jest albo postępowaniem edyktalnem, albo skróconem.

§. 84.

W postępowaniu edyktalnem ma władza ogłosić krótkie opisanie przedsiębiorstwa z odwołaniem się na plan leżący do przeglądnienia, za pomocą plakatów w gminach przynależnych lub pogranicznych, równie jak za pomocą trzykrotnej inseracyi w dziennikach krajowych do ogłoszeń urzędowych przeznaczonych, a przytem zarazem oznaczyć termin czterech do sześciu tygodni do pertraktacyi komisyjnej, przy której wnie-

sione być mają zarzuty dawniej jeszcze nie przytoczone; w przeciwnym razie uczestnicy zamierzonego przedsięwzięcia i potrzebnego do tegoż odstąpienia lub obciążenia własności gruntowej uważanymiby byli za zgadzających się, a późniejsze ich zarzuty ani w administracyjnej, ani w prawnej drodze nie mogłyby być uwzględnione.

Podajacemu prośbę i znanym władzy uczestnikom, ogłoszenie to osobno ma być doręczone.

§. 85.

Jeżeli kompetujący o przyzwolenie nie żąda postępowania edyktalnego, a władza ze względu na mniejszą ważność przedsięwzięcia nie ma powodu, zarządzać postępowanie edyktalne, natenczas następuje postępowanie skrócone, w którym ogłoszenie publiczne nie ma mieć miejsca, a nastąpić ma tylko wezwanie (cytacja) przedsięwzięcy, tudzież innych znanych uczestników do komisyjnej pertraktacji, najdalej w przeciągu czterech tygodni pod skutkami w §. 84. wymienionemi oznaczyć się mającej.

W takim wypadku zastrzega się niecytowanym do pertraktacji komisyjnej, jeżeli do takowej nie staneli, droga prawa do wniesienia swoich zarzutów.

§. 86.

Przy pertraktacji komisyjnej wpływać należy przede wszystkim na polubowne uchylenie wniesionych zarzutów i na osiągnięcie zgody między uczestnikami, szczególnie co do uiszczenia się mającego wynagrodzenia.

Jeżeli ugoda polubowna nie przyjdzie do skutku, natenczas zarzuty przeciw przedsięwzięciu, sposób jego przeprowadzenia, udział każdego uczestnika z osobna, i wymagane wyłączenia albo służebności dokładnie mają być wyjaśnione.

Jeżeli dalsze poszukiwania co do wytoczonych punktów spornych okażą się potrzebnymi, natenczas poszukiwania te mają niezwłocznie, a w razie potrzeby z przyzwaniem rzeczoznawców być przedsięwzięte.

O całej pertraktacji winien być spisany protokół, który zawierać ma rezultat osiągniętej ugody, albo jeżeli takowa nie przysła do skutku, rezultaty ustnych rozpraw z deklaracjami oponentów i ich uzasadnieniem, tudzież z ewentualnemi na to poczynionemi uwagami kompetentów.

§. 87.

Jeżeli przedsięwzięcia do użytkowania wód połączone są z zakładami przemysłowemi, natenczas potrzebne według niniejszej ustawy czynności nrzędowe mają się odbywać ile możności zarazem z pertraktacjami przepisanimi ustawą przemysłową.

§. 88.

Po ukończeniu wszystkich potrzebnych poszukiwań i pertraktacji ma władza polityczna wydać opatrzone motywami

decyzji rozulucyę o przypuszczalności, objętości, sposobie i warunkach przedsiębiorstwa, równie jak o potrzebie i mierze służelnictw lub odstąpięń gruntu, — albo jeżeli sprawa przekracza jęj zakres działania (§. 78.), władzy przełożonej przedłożyć do decyzji.

Przy udzieleniu przyzwolenia oznaczony ma być oprócz tego termin, w ciągu którego przyzwolony zakład, pod utratą udzielonego prawa, musi być ukończony. Termin ten z powodów zasługujących na uwzględnienie może być przydłużony.

§. 89.

W rezulucyi władzy politycznej zawarte ma być oraz tymczasowe postanowienie co do sposobu i wielkości uiścić się mającego wynagrodzenia.

Kto na wykazanem tymczasowo wynagrodzeniu poprzestać niechce, może się udać na drogę prawa, nie wolno mu jednak przeszkadzać wykonaniu służelności lub wywłaszczenia, skoro rezulucya władzy politycznej uzyskała moc prawną, a obliczona tymczasowo kwota wynagrodzenia lub wykupna sądownie jest złożoną, lub roczne wynagrodzenie zabezpieczonym zostało.

§. 90.

Jeżeli przeciw przedsiębiorstwu, przeciw któremu ze względów publicznych nie ma do zarzucenia, wniesiony został zarzut z prywatnego prawa pochodzący, natenczas ma władza polityczna tentować zagodzenie sprawy w drodze polubownej. Jeżeli się to nie da uskutecznić, natenczas przyzwolenie polityczne nie może być udzielone, lecz władza polityczna ma spór ten odesłać na drogę prawną, ograniczając się jedynie na deklaracyi, czyli i o ile przedsiębiorstwo ze względów publicznych nie ulega trudności.

§. 91.

Jeżeli co do celu, objętości i sposobu przeprowadzenia wspólnego przedsiębiorstwa do zводnienia lub nawodnienia gruntów (§. 22.), albo do budowy wodnych ochraniających lub regulacyjnych (§. 57.) nie przyszło do zgody między uczestnikami, natenczas może każdy uczestnik z osobna, jako też każda gmina, w której przedsiębiorstwo ma być przeprowadzone, u politycznej władzy proponować decyzję, czyli i względem których gruntów oponenci obowiązani są przystąpić do spółki. Propozycja takowa musi być zaopatrzona sporządzonym przez znawców planem i kosztorysem, i odpowiadać innym wymaganiom §. 80.

§. 92.

Zbadawszy plan wraz z kosztorysem stosownie do §. 81. i uznawszy, że takowe ze względu na §. 82. nie sprzeciwiają się żadnemu publicznemu interesowi, ma władza z zavezwa-

niem wszystkich uczestników kazać poczynić w planie zmiany uznane za potrzebne lub stosowne, i po zupełnem wyjaśnieniu wszystkich dotyczących stosunków, ustanowić objętość przedsięwzięcia.

§. 93.

Po dokonaniem ustanowieniu objętości wspólnego przedsięwzięcia należy wykazać stosunek głosów przychylnych i przeciwnych, przyczem ci, co się niestanowczo oświadczyli, doliczeni być mają do głoszących przeciw przedsięwzięciu, albo jeżeli odstąpiono od zamiaru wciągnięcia ich w spółkę, mają być nie uwzględnieni.

§. 94.

Jeżeli się dla wspólnego przedsięwzięcia nie wykaże prawnie potrzebna większość głosów, albo jeżeli się okaże, że pomimo przychylniej prawnej większości głosów przymus względem mniejszości nie jest usprawiedliwionym, natenczas dalsze postępowanie ma odpaść, a decyzja władzy ograniczyć się ma na motywami zaopatrzonemu wyroku, że wzbraniający się przystąpić do spółki nie mogą do tego być zniewoleni.

Jeżeli zaś w obec prawnej większości głosów za przedsięwzięciem wykonanie przymusu względem mniejszości według ustawy okaże się uzasadnionem, natenczas władza dalej prowadzić ma postępowanie według §§. 84., 85. i 86., i w rezolucyi wydać się mającej według §§. 88., 89. i 90. decydować oraz co do zobowiązania przystąpienia do spółki.

§. 95.

Koszta przez władzę polityczną za potrzebne uznane, które z powodu podania i postępowania według §§. 91. do 93. ponieśli proponujący, ma im na ich żądanie następnie zwrócić spółka.

§. 96.

Gdy pretensye przedsiębiorców są w sprzeczności, natędy niezestnicstwo co do wody w następujący sposób się reguluje:

- a) jeżeli nowe przedsiębiorstwa wchodzą w sprzeczność z już istniejącymi zakładami, natenczas przedewszystkiem należy zabezpieczyć prawne pretensye odnoszące się do zakładów już istniejących, a dopiero potem zaspokojone być mają ile możności pretensye nowe;
- b) jeżeli nowe przedsiębiorstwa pomiędzy sobą są w sprzeczności, natenczas należy się pierwszeństwo głównie temu przedsiębiorstwu, które dla gospodarstwa krajowego jest większej wagi.

Jeżeli w tym względzie zachodzi wątpliwość, natenczas woda istniejąca ma być rozdzielona według względów słu-

szności, mianowicie ustanowieniem pewnych pór używania, albo zapomocą innych jej używanie stosownie regulujących warunków w taki sposób, ażeby każda pretensya przy stosownem i ekonomicznem urządzeniu zakładów o ile można była zaspokojona.

Jezeli zaś nie wszyscy kompetenci mogą być obdzieleni, natenczas głównie te pretensye mają być uwzględnione, po których przewidywać się da zupełniejsze osiągnięcie zamierzonego celu i najmniejsze narażenie się osobom trzecim.

§. 97.

Powołania przeciw rezolucjom politycznych władz powiatowych w sprawach według niniejszej ustawy traktować się mających, wystosowane być mają do politycznej władzy krajowej, a przeciw decyzjom tejsze do Ministerstwa handlu. Powołania takowe muszą w ciągu terminu dni trzydziestu, wyraźnie w rezolucyi przytoczyć się mającego, być wniesione na piśmie, albo ustnie do politycznej władzy powiatowej, która w pierwszej instancyi decydowała, albo pertraktacyę przeprowadzała.

§. 98.

Powołanie w terminie wniesione ma skutek odraczający. Gdzie jednak zagraża niebezpieczeństwo zwłoki, tam pomimo wniesionego powołania, władza polityczna może przyzwolić na przedsiębranie kroków do odwrócenia niebezpieczeństwa niezbędnie potrzebnych.

§. 99.

Wykonanie wszelkich zakładów potrzebujących według niniejszej ustawy przyzwolenia, podlegająłównemu nadzorowi władz politycznych. Władze te po dokonaniem wykończeniu zakładów mają się przekonać o ich zgodności z udzielonem przyzwoleniem, przy przyrządach mechanicznych i zaporach wodnych o dokładnem i stosownem ustawieniu skal wodnych (§§. 37. i 38.) i zarządzić usunięcie dostrzeżonych braków i uchybień.

§. 100.

Wszelkie pertraktacye ze stronami w sprawach wodnych mają się zazwyczaj prowadzić ustnie z przypuszczeniem obeznanych z prawem i fachowych asystentów, do czego według potrzeby rzeczoznawcy z urzędu mają być wzywani.

§. 101.

Koszta za komisyjne poszukiwania i pertraktacye w sprawach ze stronami ponosić ma ta strona, która zażąda rozpoczęcia postępowania, lub z własnej winy takowe spowodowała.

Władza polityczna ma orzekać, jak te koszta przy wspólnym interesie na strony stosownie mają być rozłożone, i o ile zasądzony wynagrodzić ma koszta postępowania z jego winy przeciwnikowi nałożone.

Koszta za śledztwa co do przekroczeń ustawy spadają na winowajcę.

§. 102.

Przy każdej politycznej władzy powiatowej prowadzona być ma zapisowa księga (księga wodna), w której trzymane być mają w ewidencji istniejące na mocy nadania władzy i nowo powstające prawa użytkowania wody, równie jak zdarzające się w nich zmiany z odniesieniem się do decyzyj urzędowych ich podstawą będących.

Wglądzenie w księgę wodną każdemu ma być pozwolone.

Rozdział IX.

Postanowienia finalne.

§. 103.

Ustawa niniejsza ma z dniem wejść w moc obowiązującą.

Z dniem prawomocności tej ustawy, wszystkie dawniejsze do przedmiotów jej odnoszące się przepisy tracą moc obowiązującą.

§. 104.

Prawa użytkowania wody, nabyte według ustaw dawniejszych, pozostają nienaruszone.

Istnienie i objętość takich praw ma być osądzana według ustaw dawniejszych; wykonanie ich, równie jak postępowanie stosują się do ustawy niniejszej.

§. 105.

Wykonanie tej ustawy poleca się Ministrowi handlu.

Sprawozdanie

komisyi specjalnej dla rozpoznania wniosków względem zapobieżenia grożącej nędzy z powodu tegorocznego nieurodzaju.

Komisya dla sprawy głodowej, której przekazany został wniosek posła Zdunia, dążący „do bezpłatnego rozdawania soli w okolicach nieurodzajem dotkniętych, a do znizienia ceny soli w innych okolicach“, po dokładnem rzeczy rozpoznaniu, następujące Wysokiej Izbie przedkłada sprawozdanie:

Wniosek posła Zdunia dzieli się na dwie części.

W pierwszej części żąda wnioskodawca podania przez Sejm prośby do Najjaśniejszego Pana, żeby okolicom przeważnie dotkniętym tegorocznym nieurodzajem, sól tak dla ludzi jak dla bydła rozdawaną bezpłatnie była do 31. Lipca 1866., czyli przez sześć miesięcy.

Druga część wniosku zawiera żądanie, żeby w innych okolicach z powodu ogólnego nieurodzaju cena soli znizoną została o jedną trzecią część, również do dnia 31. Lipca 1866. roku, czyli także przez sześć miesięcy.

Ażebym uwidocznili Wysokiej Izbie doniosłość pierwszej części tego wniosku, należy chociaż tylko w przybliżeniu oznaczyć ilość cetnarów soli, jaką żądać wypadnie od Rządu, chcąc zadość uczynić wnioskowi posła Zdunia.

Na podstawie zasięgniętych wiadomości komisya pod względem rozległości, w jakiej pojedyncze obwody uległy tegorocznej klęsce, doszła mniej więcej do następujących rezultatów:

Uległy klęsce nędzy i głodowi:

1. Cały obwód kołomyjski z ludnością 232.260	232.260.
2. Dwie trzecie obwodu stanisławowskiego z ludnością 306.867, więc $\frac{2}{3}$	204.578.
3. Dwie trzecie obwodu czortkowskiego z ludnością 280.749, więc $\frac{2}{3}$	187.166.
4. Jedna trzecia obwodu tarnopolskiego z ludnością 257.218, więc $\frac{1}{3}$	84.739.
5. Jedna trzecia obwodu brzeżańskiego z ludnością 238.828, więc $\frac{1}{3}$	79.609.
6. Jedna trzecia obwodu złoczowskiego z ludnością 280.940, więc $\frac{1}{3}$	93.647.
7. Jedna trzecia obwodu stryjskiego z ludnością 254.862, więc $\frac{1}{3}$	84.954.
8. Jedna trzecia obwodu samborskiego z ludnością 275.475, więc $\frac{1}{3}$	91.825.
9. Jedna trzecia obwodu sanockiego z ludnością 169.542, więc $\frac{1}{3}$	65.514.
10. Jedna trzecia obwodu przemyskiego z ludnością 275.475, więc $\frac{1}{3}$	91.825.

Zatem w dziesięciu obwodach na ludność 2,596,224 — głodem dotknięta została ludność w ilości 1,216,117. — Odrzucając od tej liczby ludności dotkniętej nieurodzajem jedną piątą ($\frac{1}{5}$) część, reprezentującą ludzi zamożnych, niepotrzebujących zapomogi, okaze się cyfra 972,889 ludności, która zapomogi potrzebywać będzie, a której podług wniosku posła Zdunia sól daremnie rozdawaną być ma.

W przecięciu jeden człowiek spożywa rocznie jedną piątą ($\frac{1}{5}$) część cetnara soli, zatem wykazana ludność dotknięta nieurodzajem potrzebywałaby przez sześć miesięcy 97,288 cetnarów soli.

Cetnar soli sprzedaje się na miejscu wyrobu po 6 złr. 61 cent., — żądając zatem rozdzielenia soli tej darmo, wymaganoby od skarbu Państwa ofiary pieniężnej w ilości 643,074 złr. — Kraj nasz posiada 3,300,000 sztuk bydła, wypadnie więc w przecięciu po 183,349 sztuk bydła na obwód, biorąc ten sam stosunek w obwodach, jaki oznaczony jest przy wykazaniu ludności, wypadnie na okolice przeważnie nieurodzajem dotknięte 855,625 sztuk bydła — czyli rachując na jedną sztukę miesięcznie co najmniej pół funta, 25,668 cetnarów. Cetnar soli dla bydła kosztuje na miejscu wyrobu 1 złr. 36 cent., dopełnienie wniosku posła Zdunia nakładałoby na skarb nową ofiarę 34,908 złr. w. a.; pominięte są tutaj jeszcze straty, jakie Rząd przy soli bydłowej ponosi, przerabiając na nią sól kuchenną w cenie 6 złr. 61 cent., z dodatkiem 30 cent. (kosztów przerabiania) na cetnarz.

Pierwsza część wniosku posła Zdunia, w której żąda, by okolicom przeważnie dotkniętym nieurodzajem, sól dla ludzi i była bezpłatnie rozdawana była, jest więc istotnie żądaniem zapomogi ze skarbu Państwa w kwocie 677.982 zlr. w. a. ponieważ, bezpłatnem rozdawaniem soli dla ludzi i była taka suma ubyłaby w dochodach Państwa.

Podczas rokowania nad zapomogą dla okolic dotkniętych tegorocznym nieurodzajem, Wysokie Ministerstwo, jak nam to oświadczył pan Komisarz rządowy, nie było niestety w możności wyjednania u Tronu z funduszków Państwa znaczniejszej i skuteczniejszej zapomogi jak pożyczkę 500.000 zlr. oprocentowaną i do trzech lat zwrotną; — przeto komisya widząc prawie niepodobieństwo uzyskania dla naszego kraju bezpłatnego rozdawania soli w takich rozmiarach, w jakich tego wymaga wniosek posła Zdunia, Wysokiemu Sejmowi zalecić nie może uchwalenie pierwszej części wniosku posła Zdunia.

Zwazywszy jednak, że na baniach w Galicyi przy warzeniu soli osadza się w kottach sól brunatna pod nazwą „Grausalz“ albo „Pfannenstein,“ której to soli w tychże baniach produkuje się rocznie do 15.000 cetnarów; zwazywszy, że sól ta nie przynosi Rządowi żadnego dochodu, gdyż w skutek dekretu Ministerstwa skarbu z 7. Sierpnia 1851. do L. 25.256, sól ta zostaje niszczoną i do kanałów wyrzucaną, ze względu na podniesienie odbytu białej soli; zwazywszy to wszystko, komisya jest zdania, iż zaniesiona do Tronu prośba, żeby soli tej nie niszczone na baniach przez sześć miesięcy, lecz takowa bezpłatnie wydawano Wydziałowi krajowemu, w celu rozdawania jej po obwodach ludności, której wsparcie bezzwrotne udzielonem będzie, pożądaný odniosłaby skutek, tem pewniej iż skarb Państwa nie straciłby na tem, gdyż ci, dla których sól ta byłaby przeznaczoną, i tak jej nie kupią, nie mając za co, a ze stanowiska sanitarnego wieleby się sól ta przyczyniła do umniejszenia słabości, robiąc złe pokarmy (na które ludność głodem dotknięta jest ograniczoną) pożywniejszemi i zdrowszemi, jak to poseł Zduń w swoim wniosku uzasadnia.

Co się tyczy drugiej części wniosku posła Zdunia, to zwazywszy, że w całym kraju czuć się daje niedostatek w skutek tegorocznego nieurodzaju, że kraj nasz, aczkolwiek najuboższy w porównaniu dobrobytu innych prowincyi Państwa austriackiego, najwyżej jest opodatkowanym; zwazywszy, że mimo wycieńczenia sił krajowych przez tak nadzwyczajne i uciążliwe opodatkowanie, a w skutek tego powszechnie znanego ubóstwa kraju naszego, ceny soli podług rozporządzenia c. k. Ministerstwa z dnia 5. Września 1858. wyżej u nas ustanowione zostały jak w innych prowincyach Państwa — gdyż sól kuchenna czyli gotowana (ta omasta ubogich) podług tego rozporządzenia sprzedaje się w Galicyi po 6 zlr. 61 c., podczas gdy w Austrii, a więc w prowincyi, w której rolnictwo, przemysł i handel doznając od lat wielu szkodliwych ze strony Rządu względów, odpowiednio postępowi czasu rozwinać się i zakwitnąć mogły, cetnar soli tej płaci się po 4 zlr. 84 c. Zwazywszy to wszystko, komisya poczuwa się do obowiązku zalecenia Wysokiemu Sejmowi teje drugiej części wniosku posła Zdunia. — Po tem przedstawieniu Wysokiej Izbie komisya wnosi:

„Wysoki Sejm raczy powziąć następującą uchwałę:

Sejm królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkim księstwem Krakowskiem zanosi prośbę do Jego C. K. Apostolskiej Mości — żeby z powodu ogólnego nieurodzaju cena soli w królestwie Galicyi i Lodomeryi z wielkim księstwem Krakowskiem przez przeciąg sześć miesięcy o jedną trzecią część zniżoną została, i żeby sól brunatna (Grausalz albo Pfannestein) na baniach solnych galicyjskich przez tenże czas nie była niszczoną, lecz bezpłatnie została oddawaną pod rozporządzenie Wydziału krajowego galicyjskiego, w celu rozdawania jej pomiędzy ludność nieurodzajem tegorocznym dotkniętą, której wsparcie bezzwrotne udzielać się będzie.“

Przewodniczący:

Agenor Hr. Gołuchowski.

Sprawozdawca:

Antoni Hr. Golejowski.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z dnia 17. Grudnia 1865. w sprawie katastralnego szacowania gruntów.

Wysoki Sejmie!

Odnosnie do wniosku swojego z dnia 17. Grudnia 1865. składa Wydział krajowy sprawozdanie dotyczące katastralnego szacowania gruntów, obejmujące opis biegu tej sprawy, na podstawie materyałów przez Wydział krajowy uzbieranych.

I.

Obrady w c. k. Ministerstwie Skarbu w roku 1861—62, i wydany w skutek tych obrad reskrypt minist. z 5. Stycznia 1863 l. 68.851.

W poprzednim sprawozdaniu, złożonem Wysokiemu Sejmowi w r. 1863. wspomniał Wydział krajowy o obradach, które odbywały się w c. k. Ministerstwie Skarbu od 20. Listopada 1861. do połowy Lutego 1862. — Przy tych obradach przedstawiali mężowie zaufania (Delegat Wydz. kraj. P. Krzczunowicz, i powołany przez Rząd P. Siegler, rządca dóbr Izdebnik) mnogie wady w dotychczasowych zasadach, i w wykonaniu katastralnego szacowania gruntów. W materyałach zebranych z powodu tych obrad znaleźli mężowie zaufania nowe dowody, przemawiające za uchwałą Wysokiego Sejmu z 25. Kwietnia 1861. względem systowania operacyj katastralnych.

Pomimo tych nowych dowodów, wzmocnionych i objaśnianych jeszcze w memoryale Delegata Wydziału krajowego z 1. Maja 1862., pomimo, że na uchwałę Wysokiego Sejmu z 25. Kwietnia 1861. względem systowania operacji nie została podówczas jeszcze wydaną najwyższą rezolucya Jego C. K. Apostolskiej Mości, pomimo nakoniec, że także Izba niższa Rady Państwa w uchwale z 27. Września 1862. żądała zawieszenia tych operacyj, — c. k. Ministerstwo Skarbu wydawało rozporządzenia do dalszego onych przeprowadzenia.

Przy wspomnionych obradach w c. k. Ministerstwie Skarbu nabyli mężowie zaufania przekonanie, że na wypadek, gdyby c. k. Rząd nie skłonił się do systowania operacyj szacunkowych, potrzebna jest ogólna rewizya tych operacyj: wszelkie bowiem cząstkowe poprawki w tych lub owych czynnikach szacowania byłyby, w obec mnogich błędów we wszystkich czynnikach, niedostatecznemi, i nie mogłyby prowadzić do pożądanego rezultatu, a nawet nie możnaby poprawki te przeprowadzić w sposób sprawiedliwy, i rzeczywistości odpowiadający, z przyczyny, że wszystkie czynniki szacowania gruntów w ścisłym między sobą pozostają związku, przeto stosowne poprawienie jednego czynnika, nie może być przeprowadzone bez poprawienia innych.

Żądali więc mężowie zaufania ogólnej rewizyi operacji, a szczególnie rewizyi rezultatów, t. j. cyfry czystego dochodu ze stosownem użyciem dat o cenach kupna i dzierżaw gruntów.

W reskryptach Ministerstwa Skarbu z 5. Stycznia 1863. L. 68851/898 l. W. 116., wydanych w skutek rzeczonych obrad do c. k. krajowych Dyrekcji Skarbu we Lwowie i Krakowie, nie nakazało c. k. Ministerstwo Skarbu ogólnej rewizyi operatorów, żądanej przez mężów zaufania, i pominęło wiele wad, wskazanych przez tych mężów. Polecilo wprowadzić c. k. Ministerstwo Skarbu usunięcie niektórych wad, nakazało także powtórne rozpoznanie niektórych pojedynczych czynników, i usunięcie błędów jakichy

w tych czynnikach zostały wykryte; lecz nawet tych poprawek wykonanie pozostało w rękach tych samych organów, których błędne operacje dały powód do tylu zarzutów, i które do wykrycia i uznania błędów w swoich własnych operacjach nie mogły być skłonne, a nawet dla braku znajomości stosunków miejscowych, nie mogły być do tego zdolne. — Mimo tylokrotnych przedstawień, pozostawiono w Galicyi urzędników katastralnych, którzy nie znali stosunków miejscowych, a po części nie znali nawet języka krajowego, a dla skompletowania ich liczby, sprowadzono jeszcze w r. 1863. do Galicyi Zachodniej kilku podobnych urzędników katastralnych z innych krajów. — Działo się to pomimo jasnych postanowień Najłaskawszego Monarchy, które nakazywały, aby na organa katastralne powoływano krajowców, znających język krajowy, i obeznanych dokładnie z lokalnymi stosunkami gospodarskimi tych dystryktów, dla których są ustanowione (§. 10. patentu z dnia 23. Grudnia 1817. i reskrypt Min. Skarbu z dnia 15. Maja 1861. l. 225.), zawierający wnioski komisji bezpośredniej, sankcyonowane przez Jego C. K. Apostolską Mość najwyższą uchwałą z d. 7. Lutego 1861. l. W. 377 z r. 1861.)

Czuło c. k. Ministerstwo Skarbu w r. 1861/62. potrzebę jakiegoś organu krajowego, zdolnego do kierowania i kontrolowania operacyj katastralnych. Przy obradach wyżej wspomnianych, stawiał Referent ministeryalny wniosek do ustanowienia w tym celu komisji krajowej, która pod przewodnictwem c. k. Namiestnika lub jego Zastępcy składać się miała z ośmiu członków, mianowanych w połowie przez c. k. Ministerstwo Skarbu, a w drugiej połowie przez Wydział krajowy.

Od takiej komisji można było spodziewać się, że oddawszy się całkowicie tej ważnej sprawie nieustannie czuwać będzie nad operacjami, i dołoży skutecznych starań, żeby postępowanie było zgodne z przepisami, żeby błędy usuwane i karczone były zaraz gdy się pojawiają, żeby więc te błędy nie rosły masami w niezliczonych stosach aktów.

Komisya taka mogłaby także, na podstawie zbieranych doświadczeń, czynić dalsze stosowne wnioski do poprawy operacyj. Jakoż przy wymienionych obradach, odbytych w c. k. Ministerstwie Skarbu c. k. urzędnicy ministeryalni zbijali często zarzuty mężów zaufania, odwoływaniem się na tę proponowaną komisję, która błędy usuwać będzie w stanie.

Jednakże o tej komisji, na której resztką nadziei względem stosownego przeprowadzenia operacyj katastralnych polegać mogła, nie było żadnej wzmianki w reskryptach c. k. Ministerstwa Skarbu z 5. Stycznia 1863. wydanych w skutek wspomnianych obrad.

Zgodnie z poprzednimi przedstawieniami, domagali się mężowie zaufania przy rzeczonych obradach, ażeby daty o cenach zamiennych (t. j. o cenach kupna i dzierżaw) gruntów, bez dowolnego między onemi wyboru były zbierane, rozpoznawane, i zestawiane przez ludzi znających stosunki miejscowe i język krajowy, i ażeby daty o cenach zamiennych gruntów, które mają być użyte przy szacowaniu gruntów, opartém na cenach produktów z r. 1824., zbierane były albo z lat blizkich rokowi 1824. albo też aby ceny gruntów z lat ostatnich zredukowane były w tym stosunku, w jakim zostają ceny produktów z tychże lat do cen produktów z r. 1824.

Te przedstawienia po części uwzględnione zostały w reskryptach c. k. Ministerstwa Skarbu z 5. Stycznia 1863. w których polecono urzędowi podatkowemu: zebrać wszystkie wypadki kupna i dzierżaw gruntów, odnoszące się czy to do pojedynczych parcel, czy też do całych kompleksów gospodarskich; — zredukować obliczone ceny gruntów w tym stosunku, w jakim się ma cena żyta dotyczącego roku do ceny żyta z r. 1824, i oddać zestawienia tych dat organom szacunkowym do dalszego użytku urzędowego. To rozporządzenie było ze wszystkich przepisów, zawartych w rzeczonych reskryptach, najważniejszym, a stosowne onegoż rozwinięcie i wykonanie mogło nabrać ogólną i znaczną doniosłość. Jak to rozporządzenie zamiast stosownego rozwinięcia, zostało później zwichnięte, a nakoniec w najważniejszej części oofnięte, wykażemy poniżej.

II.

Najwyższa uchwała z dnia 19. Marca 1863. odmawiająca wstrzymania operacyj szacunkowych, i reskrypt c. k. Ministerstwa Skarbu z dnia 20. Kwietnia 1863. l. 1.279.

Dopiero d. 10. Czerwca 1863. otrzymał Wydział krajowy pismo c. k. Prezydium Namiestnictwa z 8. Czerwca 1863. l. 4.183. (l. W. 602), zawiadamiające o najwyższej rezolucyi na proźbę o systo-

wanie operacyj katastralnych, uchwaloną na posiedzeniu Wys. Sejmu z 25. Kwietnia 1861. — Ustęp pisma c. k. Prezydium Namiestnictwa, przytaczający wspomnianą najwyższą rezolucyę, brzmi jak następuje: „Jego C. K. Apostolska Mość najwyższem postanowieniem z d. 19. Marca 1863 nie raczył zadość uczynić próżbie „Sejmu galicyjskiego o zasystowanie szacunku katastralnego. Jego C. K. Apostolska Mość oczekuje atoli „po lojalności Wys. Sejmu i Świątelnego Wydziału krajowego, współudziału koniecznego, ażeby to dzieło, „zarówno ważne dla państwa i kraju, doprowadzonem zostało do zadowalniającego i spieszego końca. — „Równocześnie Jego C. K. Apostolska Mość najmiłościwiej zezwolić raczył, ażeby aż do ukończenia robót „katastralnych, darowane były ubiegłe termina do wnoszenia reklamacyj, i był wyznaczony nowy „termin.“

Oznajmiając tę najwyższą rezolucyę w rzeczonym piśmie prezydyałem, zwraca c. k. Namiestnik, z polecenia c. k. Ministra Skarbu z dnia 20. Kwietnia 1863. l. 1.279, uwagę Wydziału krajowego na następujące okoliczności: że w moc najwyższego rozporządzenia z dnia 7. Lutego 1861., c. k. Ministerstwo Skarbu przyznało reskrytem z 15. Maja 1861. l. 2.250, opodatkowanym w Galicyi większy udział w sprawach katastralnych, niż to było przedtém w innych krajach koronnych; że w tymże samym reskrypcie pozwolono na inne ułatwienia i uwzględnienia; że dalsze ulepszenia polecane zostały w reskrypcie c. k. Ministra Skarbu z dnia 5. Stycznia 1863. l. 68.851 (l. W. 116), wydanym w skutek obrad komisyjnych, w których brał udział Członek Wydziału krajowego, P. Krzeczunowicz. Nakoniec przytacza pismo prezydyałne rozporządzenia c. k. Ministerstwa Skarbu względem wnoszenia reklamacyj.

III.

Memoryał Wydziału krajowego z dnia 16. Stycznia 1864.

Wyrażone w najwyższej rezolucyi z 19. Marca 1863. oczekiwanie, iż Wysoki Sejm i Wydział krajowy wezmą współudział konieczny w sprawach katastralnego szacowania gruntów, było dla Wydziału krajowego nowym bodźcem do bezpośredniego zajęcia się tą sprawą, i do zbierania ile możności materiałów dla wyświecenia jęj w Sejmie. W lecie 1863. wysłał Wydział krajowy Członka swojego, P. Krzeczunowicza, dla zbierania materiałów z aktów katastralnych okręgu krakowskiego i Galicyi Zachodniej, gdzie oszacowanie katastralne po części już było ukończone, po części zaś do końca się zbliżało. Na podstawie sprawozdania tegoż Członka Wydziału, jakoteż innych wiadomości, nzbieranych przez liczne korespondencye, ułożył Wydział krajowy memoriał z dnia 16. Stycznia 1864.

I. O organach katastralnych i o mężach zaufania.

W tym memoryale przedstawił Wydział krajowy, iż wydaje mu się mylnem zapatrywanie się c. k. Ministerstwa Skarbu, jakoby w Galicyi opodatkowanym dano większy udział w sprawach katastralnych, niż to było przedtém w innych krajach koronnych. Albowiem, podług szacownych dzieł o tym przedmiocie, w prowincjach pierwotnie szacowanych, wydawane były szczegółowe instrukcyje dla szacowania gruntów przez nadworną Kancelaryę, na podstawie projektów krajowej władzy politycznej, której obrady nad instrukcyą jakoteż nad wszystkiemi innemi sprawami stałego katastru odbywały się z współudziałem Członków stanowych.

Podług zasad szacowania, sankcyonowanych przez Najjaśniejszego Pana wr. 1825., oddane było wykonanie tak zwanych robót wstępnych i niejako zastępowanie właścicieli gruntów w ręce zwierzchności miejscowej; komisarze zaś szacunkowi mieli nadzorować te roboty i właściwe szacowanie wykonać, przyczém jednak obowiązani byli, każdy krok przedsiębrać z powołaniem do tego gospodarzy doświadczonych, i z interwencyą urzędników zwierzchności miejscowej, która także przy reklamacjach miała ważne zadanie, udzielać gminom rezultaty szacowania, pouczać wydziały gmin w tej sprawie, odbierać reklamacyje gmin, które do tejsze zwierzchności musiały być wnoszone, nakoniec także rozstrzygać w pewnych wypadkach reklamacyje pojedynczych właścicieli w pierwszej instancyi (*Grundsteuerbefassung der österröichischen Monarchie von Dr. Josef Linden. Wien 1840. I. Theil. Seite 317, 318, 383—386.*)

Tak znaczny wpływ przyznany był zwierzchności miejscowej, która podówczas w prowincjach pierwotnie szacowanych, zostawała w rękach właścicieli dóbr dominikalnych, w sprawie katastru bezpośrednio interesowanych.

W Galicyi zaś taki wpływ na cały tok sprawy katastralnej, nie był dany właścicielom niegdyś dóbr dominikalnych. W Galicyi instrukcyja szacunkowa wydana była bez poprzednich obrad z reprezen-

tantami kraju, chociaż właśnie takie obrady były najpotrzebniejszymi w Galicyi, której stosunki gospodarskie tak bardzo różnią się od stosunków w innych prowincjach. — W Galicyi nie byli powoływani reprezentanci kraju, od początku operacyj katastralnych, do obrad u władz krajowych, nad wszystkimi sprawami katastru. — W Galicyi kierunek i nadzór nad temi sprawami nie był władzom politycznym poruczony, lecz władzom skarbowym, które z praktyki urzędowania swojego do fiskalności muszą być skłonniejsze. W niemieckich prowincjach nie ustanawiano urzędników katastralnych, nie znających języka krajowego, jak to uczyniono w Galicyi. — W niemieckich też prowincjach nie doprowadziło oszacowanie katastralne do wynikłości tak fiskalnych jak w Galicyi.

Nie omieszkał Wydział krajowy ponowić w memoryale swoim skargę przeciw postępowaniu c. k. Administracji skarbu, która pomimo najwyższych postanowień Jego C. K. Apostolskiej Mości, używała i używa ciągle w Galicyi urzędników katastralnych, nie znających języka krajowego i miejscowych stosunków gospodarskich.

Podług reskryptu c. k. Ministerstwa Skarbu z 15. Maja 1861. l. 2.250. mieli być wprowadzicie powołani mężowie zaufania, obrani przez Wydział krajowy, do obrad nad sprawami katastralnymi w dystryktach, inspektoratach i w c. k. krajowej Dyrekcji Skarbu. Lecz gdy ci mężowie uczestniczyć mieli w obradach z głosem tylko doradczym, można było łatwo przewidzieć, iż zdania ich o ile będą niezgodne z operacjami urzędników katastralnych, nie osiągną skutku. — Że c. k. Ministerstwo Skarbu nie przywiązywało podówczas wielkiej wagi do obrad z mężami zaufania, świadczyła także ta okoliczność, iż w reskrypcie z 15. Maja 1861. dopuszczającym mężów zaufania, nie dano tym mężom udziału w obradach nad wszystkimi sprawami katastru, lecz tylko nad niektórymi przedmiotami, i to tylko o tyle, o ile te przedmioty poprzednio nie były załatwione, a właśnie podówczas szacowanie gruntów w Galicyi Zachodniej już było nkończzone, w Galicyi Wschodniej zaś dość daleko posunięte.

W samym nawet obraniu mężów zaufania powiatowych do obrad w dystryktach i inspektoratach musiałyby zachodzić nieprzewyżnione trudności, albowiem nie można mieć nadziei, aby w każdym powiecie znaleźli się mężowie, którzyby nie wdrożeni w te sprawy od samego ich rozpoczęcia, w razie powołania do obrad, potrzebne materiały zebrać i osądzić, masę przepisów i nadzwyczaj sztuczny mechanizm tej sprawy sobie przyswoić, i przy obradach nad pojedynczemi czynnikami związek tych czynników z innemi należycie uprzytomnić sobie mogli. — Lecz i najinteligentniejszy gospodarz wiejski, mogący zebrać potrzebne wiadomości, z trudnością mógłby dać się zniewolić do przyjęcia obowiązków męża zaufania, przy których spełnieniu musiałyby przyjąć przed opinią publiczną część odpowiedzialności za wynikłości szacowania, a nie miałby nadziei skutku pracy swojej, gdyż głos jego doradcy musiałby przebrzmieć daremnie naprzeciw decydującemu zdaniu terażniejszych urzędników katastralnych, którzy ani mężom zaufania, jako stronom interesowanym, ufać, ani zdań tych mężów, z braku znajomości stosunków miejscowych, osądzić nie są w stanie, a nadto spisawszy już masę operacyj podług swoich formulek biurowych, błędy w tych operacjach przez mężów zaufania wytykane uznać, i takowe z wielką pracą poprawiać nie mogą być skłonni. — Urzędnikom katastralnym, broniącym operacje swoje, łatwo korzystać z błędów mężów zaufania, lub w samej dywergencji zdań tych mężów znajdować dowody niestosowności tychże, albo też wybierać dowolnie takie zdania, które z ich operacjami są zgodne, pomijać zaś lub odrzucać przeciwe, jak to ciż sami urzędnicy katastralni czynili z wszystkimi innymi zebranymi materiałami. — Czynności mężów zaufania z dotychczasowymi urzędnikami katastralnymi musiałyby stać się nową nieużyteczną formalnością, taką samą, jaką podług licznych doświadczeń i dowodów czerpanych z aktów, były dotąd wszystkie protokolarne czynności tych urzędników z gminami i innemi stronami.

Z podobnych to powodów obydwu c. k. krajowe Towarzystwa Gospodarskie, zapytane przez Wydział krajowy o zdanie, i wezwane do proponowania kandydatów na mężów zaufania, oświadczyły się w pismach swoich do Wydziału krajowego (l. W. 1.123. z r. 1863. i 66. z r. 1864.) przeciw obradom powiatowych mężów zaufania z samymi tylko urzędnikami katastralnymi w dystryktach lub inspektoratach.

Smutne doświadczenia uczyły, że także obrady, odbywane w c. k. wyższych urzędach skarbowych z mężami zaufania, mającemi głos tylko doradcy, nie sprowadzały skutków pożądaných. — Pierwsze takie obrady odbyły się w Lutym 1861. nad cenami produktów w c. k. lwowskiej Dyrekcji Skarbu. Mężowie zaufania nie byli dopuszczeni do udziału w uchwałach, i bez nich ułożone zostało sprawozdanie o przedmiotach obrad do c. k. Ministerstwa Skarbu. — W tém sprawozdaniu oświadczyła się c. k. krajowa Dyrekcja Skarbu przeciw zdaniom mężów zaufania, o ile te nie były zgodne z propozycjami urzędników katastralnych, i opierając się na zdaniach tych urzędników, przytoczyła także argumenta nowe, mężom zaufania

przy obradach nie udzielone, między którymi były i takie, które z rzeczywistością się nie zgadzały. — Również i przedstawienia mężów zaufania przy obradach odbytych w c. k. Ministerstwie Skarbu w zimie 1861/62. nie odniosły pożądaných skutków.

2. O błędach operatw w ogólności.

W dalszym toku memoriału z 16. Stycznia 1864. wyłożył Wydział krajowy główne wady w zestarzałych zasadach i przepisach szacowania, jakoteż mnogie błędy w wykonaniu, pochodzące z postępowania dowolnego, fiskalnego, z przepisami niezgodnego, które ogranicza się na składaniu cyfer w biurach, bez uwzględnienia stosunków miejscowych, nieznaných urzędnikom katastralnym. Wskazywał także Wydział krajowy, iż wspomniane błędy nie mogą być usunięte przepisami reskryptów c. k. Ministerstwa Skarbu z 15. Maja 1861. i z 3. Stycznia 1863. na które Pan Minister Skarbu powoływał się w piśmie z 20. Kwietnia 1863 l. 1.279. (l. W. 602.).

3. O wykazach cen targowych i miarach zboża.

Zdania Izb handlowych i c. k. galicyjskiego Towarzystwa Gospodarskiego, poparte dowodami załączone do memoriału Wydziału krajowego świadczyły, że księgi targowe w Galicyi były źle prowadzone, że nawet formy przepisane i dla wiarygodności tych ksiąg potrzebne, nie były zachowane, że wykazy cen targowych z takich ksiąg czerpane, są błędne, na zaufanie nie zasługują, że przeto system szacowania, opierający się na wykazach targowych cen ziemiopłodów, już dla błędności tych wykazów jest niepraktyczny, i nie może prowadzić do rezultatów sprawiedliwych. — Błędy w wykazach targowych z lat ubiegłych sprawdzić i sprostować nikt nie jest w stanie. — Nie mógł więc przynieść należytego ulepszenia ów przepis reskryptu Ministerstwa Skarbu z 5. Stycznia 1863., który polecał ponowne rozpoznanie i rektyfikację operatu cen targowych z r. 1824., pod względem redukcji miejscowych miar targowych, i pod względem sprostowania innych omyłek. — Od tej rektyfikacji można było tém mniej spodziewać się jakichkolwiek słusznych rezultatów, gdy jej wykonanie przypadło urzędnikom katastralnym, którzy w dawniejszych operatach swoich nie znaleźli potrzeby tej rektyfikacji, i nie byli obeznani ze stosunkami obrotu i z używanymi dawniej miejscowymi miarami targowymi.

4. O cenach siana.

Ceny siana ustanowione były przez urzędników katastralnych podług formułki, przyjmującej cenę cetnara słodkiego siana i koniczyny, równą cenie mecy owsa, zaś ceny innych gatunków siana w pewnych do cen słodkiego siana i między sobą odstępach. Porównanie dat o katastralnych cenach siana w Galicyi i w prowincyach niemieckich, dawniej szacowanych, dowodziły, że te ceny były w Galicyi ustanowione w kierunku nierównie fiskalniejszym, niż w rzeczonych prowincyach niemieckich. Nadto zastosowanie jednej formułki w całej Galicyi dowodziło najwyraźniej, że przy tej biurowej robocie nie troszczono się o wykonanie przepisów, które pod tym względem nakazują wyśledzenie i uwzględnienie stosunków miejscowych w każdej gminie, stosunków, które nie są jednakowe, lecz właśnie najrozmaitsiej się składają. W obec takich błędów nie mogło wystarczyć postanowienie reskryptu c. k. Ministerstwa Skarbu z 5. Stycznia 1863., które nie kasuje owych biurowych formułkowych operacyj, i nie nakazuje nowego doehodzenia cen siana na podstawie stosunków miejscowych, przez organa z temi stosunkami dokładnie obeznane, lecz poleca ponowne rozpoznanie dotyczących operacyj i poprawienie błędów, jakieby przy tém rozpoznaniu zostały wykryte, a wykonanie tego polecenia pozostawia tym samym organom katastralnym, które składając cyfry podług biurowych formułek swoich, udowodniły, że nieznaných im stosunków miejscowych uwzględnić nie są zdolne, a nadto prostować błędy w swoich własnych operacyach, nie mogą być skłonne.

5. O cenach drzewa.

W podaniu komitetu lwowskiego c. k. Towarzystwa Gospodarskiego, załączonem do memoriału Wydziału krajowego, wypowiedział i uzasadnił ten komitet zdanie swoje, że gorzej jeszcze niż z cenami innych produktów, dzieje się z ustanowieniem katastralnych cen drzewa, bo te najbardziej są zawisłe od nieznaných urzędnikom katastralnym najrozmaitszych stosunków lokalnych, i od miar, na które drzewo opałowe bywało sprzedawane. Poparł Wydział krajowy to zdanie, i przyłączył materiały zebrane w okręgu

krakowskim, świadczące o niedokładności i bezzasadności katastralnych cen drzewa w tym okręgu ustanowionych. Nie mogły więc tu wystarczyć reskrypta Ministerstwa Skarbu z 5. Stycznia 1863., które dalsze prowadzenie tych operacyj dotychczasowym organom pozostawiały, i nowego dochodzenia cen drzewa, a w szczególności zgodnego z przepisami wyśledzenia i sprawdzenia dat o cenach drzewa z roku 1824 nie nakazywały.

6. O przychodzie natury z lasów.

Przedstawił Wydział krajowy niestosowność dotychczasowego postępowania, które cały przyrost drzewa, obliczony na sagi, przyjmuje jako przychód z lasu „in natura“, — gdyż w tych okolicach kraju naszego, które bogate są w lasy, znaczna część drzewa nie znajduje odbytu.

Wprawdzie w reskrypcie c. k. Ministerstwa Skarbu z dnia 15. Maja 1861. l. 2.250 znajduje się postanowienie, że w lasach, w których tylko mała część drzewa może być użytą, tylko ta używalna część jako przychód w naturze całego lasu ma być przyjętą, jeżeli wina braku zużycia drzewa, nie leży w zbyt wysokiej cenie, żądanej przez właściciela, i zużycie drzewa nie jest możliwem przez produkowanie węgla, potażu, lub przez inne przedsiębiorstwa, drzewo konsumujące.

Postanowienie to oczywiście było niedostatecznym, a nadto tak wielkie pole dowolności zostawiało, iż można było łatwo przewidzieć, że organa katastralne, fiskalnym duchem przesiąknięte, nie znajdują wypadków, w którychby to postanowienie zastosowały.

Obawa ta znajdowała zatwierdzenie w doniesieniach, zawartych w podaniu c. k. galic. Towarzystwa Gospodarczego, i w przytoczonym specjalnym wypadku, w którym rezolucya jednej komisji szacunkowej dawała wspomnianemu postanowieniu wykład najfiskalniejszy, skutki tego postanowienia zupełnie usuwający.

W podaniu komitetu lwowskiego c. k. galicyjskiego Towarzystwa Gospodarczego, załączonem do memoriału Wydziału krajowego, było także zażalenie, że organa katastralne dla ustanowienia przychodu drzewa „in natura“, nie zbierają dat z rejestrów gospodarskich, a dla uzasadnienia cyfr tego przychodu, wyszukują tak zwane „morgi próbne“ w lepszych kawalkach lasu. Materiały, zebrane w aktach katastralnych okręgu krakowskiego świadczyły także, iż organa katastralne niedochodziły nigdzie przychodu drzewa z rejestrów gospodarskich, lecz wybierały tu i owdzie w lepszych lub najlepszych drzewostanach morgi próbne dla obliczenia przychodu, a w największej liczbie wypadków, odwoływały się do analogii z innymi klasami lasów, lub z innymi gminami. Działo się to wbrew przepisom, które właśnie polecają brać najpierw za podstawę rachunki gospodarskie, a gdy te nie są dostateczne, obliczać średni przychód z morgów próbnych, a nakoniec w braku i tych dat, ustanawiać przychód przez analogię. Skutki takiego postępowania fiskalnego i z przepisami niezgodnego nie mogły być usunięte postanowieniami reskryptów Ministerstwa Skarbu z 5. Stycznia 1863., które wprawdzie wskazywały postępowanie sprawiedliwsze — szczególnie względem brania morgów próbnych w drzewostanach, które w jakości należą do średnich — lecz nie nakazywały, aby operacye podług tych wskazówek na nowo były przeprowadzone, lub, aby dotyczące operacye dawniejsze, w największej części kraju już ukończone, były stosownie do tych wskazówek zrewidowane i sprostowane.

Podanie lwowskiego c. k. Towarzystwa Gospodarczego galicyjskiego świadczyło także, iż mimo wydania wspomnianych wskazówek, urzędnicy katastralni nie zbierają rachunków gospodarskich, a nadto zawsze jeszcze wyszukują morgi próbne z lepszych kawalków lasu, co przypisać należało fiskalnemu i mechanicznemu nawyknienu, jakoteż tej przyczynie, że urzędnicy katastralni nie chcą robić inaczej, niż robili pierwój, bo nie chcą z nowych materiałów wyprowadzać wyników różniące się od tych, które wyprowadzili dawniej.

7. O kosztach kultury lasów.

Dalój wykazał Wydział krajowy w memoriale swoim, że urzędnicy katastralni w operatach galicyjskich nie przyjmowali żadnych kosztów kultury dla lasów, i że dotyczące przepisy instrukcyi katastralnej (§§. 187. do 189.), dopuszczające w rzadkich tylko wypadkach, potrącać na te koszta 1 do 5% od dochodu brutto, są zupełnie niestosowne, i z patentem z dnia 23. Grudnia 1817., jakoteż z rzeczywistością niezgodne, szczególnie w zastosowaniu do Galicyi, gdzie dochód brutto z lasów najczęściej jest bardzo

mały, i właśnie dlatego koszta kultury lasów, w stosunku do dochodu brutto, są daleko większe. Nie mogło tu wystarczyć postanowienie reskryptu Ministerstwa Skarbu z 5. Stycznia 1863., które z jednej strony koszta dozoru i kultury lasów dochodzić poleca, a z drugiej strony znowu tylko podług przepisów instrukcyi te koszta uwzględniać nakazuje.

8. O kosztach kultury ról i łąk.

Przedstawił także Wydział krajowy, jak niestosowne są dotąd owe przepisy instrukcyj, które przy obliczaniu kosztów kultury z ról i łąk, nie mają względu na związek gospodarski, i na odległość gruntów. Przepisy te muszą prowadzić do rezultatów niesprawiedliwych w kraju naszym, w którym niepodzielne gospodarstwa wiejskie, w przeważnej liczbie gmin złożone są z parcel porzrzucanych, i od miejsca zamieszkałego odległych.

W memoryale Wydziału krajowego, i załącznikach do tego memoryału, podniesioną była także niestosowność owych przepisów szacunkowych, niezgodnych z patentem z 23. Grudnia 1817., które dla kosztów kultury stawiają pewne niedostateczne maxima procentów od dochodu brutto, przy obliczaniu zaś kosztów na siły robocze, przyjmują tylko dni potrzebne do pewnych robót, chociaż gospodarz wiejski siły robocze nie tylko w tych dniach, lecz przez cały rok utrzymywać musi, a koszt ten utrzymania jest ciężarem gospodarstwa, który umniejszonym być może tylko o tyle, o ile gospodarz te siły robocze gdzieindziej z pożytkiem użyć jest w stanie, co właśnie w Galicyi, nie mającej rozgałęzionego przemysłu, daleko rzadziej, niż w innych krajach się wydarza.

Co do wykonania istniejących przepisów względem ustanowienia cen robocizny i kosztów uprawy ról i łąk, przytoczone już były dawniej — przez mężów zaufania, przy obradach odbytych w c. k. Ministerstwie Skarbu w zimie 1861/62, i w memoryale Delegata Wydziału krajowego z 1. Maja 1862.— najoczywistsze dowody, że to wykonanie było fiskalne i dowolne, nie troszczące się o rzeczywistość, i z ustawami niezgodne.

Chociaż n. p. w gminach galicyjskich niema zwyczaju wynagradzania zmłocków jedną częścią omłóconego ziarna, to jednak urzędnicy katastralni, z przyczyny iż instrukcyi i formularze z innych krajów przywiezione zwyczaj ten wskazują, zapisywali przez lat 12 w operatach swoich część ziarna, jako wynagrodzenie zmłocka. Prócz wielu innych podobnych usterek, wskazywały akta i korespondencye urzędowe, że cyfry wszystkich czynników do obliczania kosztów kultury, nie były dochodzone z rzeczywistości lecz ustanawiane naprzód w biurach bez poprzednich dochodzeń, a protokoły, spisywane następnie z gminami o tych przedmiotach, uważane były jako formalność, potrzebna jedynie dla okazania gminom, iż koszta kultury się obliczają.

W samych początkach operacyj w Galicyi Zachodniej ułożone zostały (i załączone do instrukcyi) wzory do szematów robocizny, i te wzory służyły potem za prawidło do obliczania dni roboczych, potrzebnych do robót gospodarczych.—Działo się to wbrew przepisom, które koszta kultury dochodzić i koszta w gminie zwyczajne uwzględniać nakazują. — Nie trzymały się tych przepisów organa katastralne, nie obeznane z miejscowemi stosunkami. — Fiskalna dowolność doprowadziła nawet do tego, że pojedyncze czynniki kosztów kultury nie zostawały między sobą w związku racjonalnym. — Z jednej strony cena robocizny ciąglej ustanowiona była tak nisko, iż mogła ona być obliczoną tylko w przypuszczeniu najlichszego i bardzo źle karmionego bydła roboczego; z drugiej strony zaś robota dzienna od tego bydła wymagana była tak wielką, iż ją przeciętnie wykonać mogło bydło wielkie, dobrze karmione, i w lepszym od naszego klimacie.

Reskrypta Ministerstwa Skarbu z 15. Maja 1861. i z 5. Stycznia 1863 polecały wprowadzić poprawki w kosztach kultury, a szczególnie uwzględnienie niektórych dotąd nie uwzględnionych czynników: — lecz wobec dotychczasowych operacyj organów katastralnych mógł Wydział krajowy w memoryale z 16. Stycznia 1864. wypowiedzieć, że od tych organów nie znających stosunków miejscowych, i składających cyfry w biurach, należytego wykonania poprawek spodziewać się nie można.

9. O przychodzie w naturze z ról i łąk.

Co do zamieszczonych w operatach katastralnych przychodów in natura z ról i łąk, nie mogli mężowie zaufania, przy obradach odbytych w r. 1861/62. w c. k. Ministerstwie Skarbu, przedstawić swoje zdanie, bo nie mieli operatów pojedynczych gmin, w których cyfry do obliczenia przychodu w naturze są spisane. — Wnosili oni jednak, że gdy w dwóch czynnikach (t. j. w cenach produktów i w kosztach kul-

tury) tak wielkie i ogólne błędy odkryte zostały, to i w trzecim czynniku przychodu w naturze, błędy takie zachodzić muszą, tém bardziej, gdy należyte ustanowienie sztucznie złożonych cyfer tego czynnika, najbardziej zawisło od miejscowych stosunków, nieznanym urzędnikom katastralnym.

Nie nznalo jednak tego wniosku c. k. Ministerstwo Skarbu, gdy w reskrypcie z 5. Stycznia 1863. wydanym w skutek wspomnianych obrad, nie polecilo zrewidowac z urzedu czynnikow przychodu w naturze.

Podniosl te okolicznosc Wydzial krajowy w memoryale z 16. Stycznia 1864. i zalaczyl dowody blednosci i fiskalnej dowolnosci w ustanowieniu przychodu in natura. Dowody te wprawdzie nie byly zbierane z aktow katastralnych calogo kraju, bo na to nie mial Wydzial krajowy sil dostatecznych, lecz opieraly sie na zebranych przez Czlonka Wydzialu krajowego materyalach z ukończonych juz operatow szacunkowych okregu Krakowskiego, ktore to operaty nie mogle sie bardzo roznic od operatow w innych czesciach kraju, gdy one wszystkie pod jednym kierunkiem byly zdzialane. Z materyalow zebranych okazywalo sie, ze dowolnie ustanowione plony w sianie z lak i pastwisk, nie byly oparte na przecietnych wyniklosciach z wieloletnich rejestrów gospodarskich, jak to poleca instrukcyja szacunkowa.

Również wydatek z morga roli w ziarnie nie opierał się na przeciętnych wynikłościach z rejestrów gospodarskich. W największej części operatów nie powoływano się nawet na takie rejestra; w innych zaś operatach załączone były wprawdzie wyciągi z rejestrów, lecz te wyciągi sporządzone były w sposób niedostateczny do czynienia stosownych wniosków. Nadto w wypadkach, w których wyciągi z rejestrów wskazywały plony mniejsze, nie zważano na nie, lub podnoszono przeciw nim zarzuty, i powoływano się na wyciągi, wykazujące plony większe, chociaż te ostatnie wyciągi z rejestrów nie mogły służyć na podstawę, gdyż pochodziły z gospodarstw najlepszych, łączących znacznie większe w rolnictwo wydatki; z gospodarstw, mających gorzelnie, browary, przyczyniające się znacznie do sprawienia pól, nakoniec z gospodarstw, zostawiających znaczną część roli w ugorze, po którym plon w ziarnie jest większy. Wynikłościami z takich rejestrów uzasadniano plony, ustanowione w gminach, dla których operaty szacunkowe, nie przyjmowały ugorów, i w których przeważna większość właścicieli nie łoży wielkich wydatków i niema gorzelni i browarów. Takie postępowanie było przeciwne przepisom, które przy szacowaniu gruntów polecają brać za podstawę tryb gospodarstwa faktyczny, w gminie zwyczajny, jaki u większości gospodarzy się znajduje. Widocznym tu było, że plonów z morga w ziarnie nie ustanawiano na podstawie zebranych w kraju doświadczeń o wydatkach przeciętnych, lecz dla cyfer, przyjętych dowolnie i fiskalnie w biurach, wyszukiwano uzasadnienie w materyalach dowolnie wybranych.

Płodozmiany i stosunki, w jakich pojedyncze plody rolne się uprawiają, nie były w operatach uzasadnione z rejestrów gospodarskich lub rejestrów dziesięcinnych, wskazanych w instrukcyi szacunkowej, lecz ustanawiano te ważne czynniki w operatach najdowolniej, często nawet w sposób stanowi faktycznemu i możliwości najoczywiściej przeciwny.

W przeważnej części operatów, przyjęte były rotacye trzyletnie z wracającym co trzy lata gnojeniem. Do tak częstego gnojenia zaledwie najlepsi gospodarze w Anglii przyjść mogli; u nas ono jest niepodobne. Fiskalne operaty jednak przyjmowały tak częste gnojenie, bo katastr kosztów produkcyi i wywozu gnoju nie uwzględnia, a przy częstem gnojeniu można było przyjąć w operatach, plody cenniejsze i plon obfitszy. Po każdym gnojeniu można było zapisać, i zapisywano w operatach rzeczywiście, kartofle, których plon obfitszy od plonu innych plodów, służył do obliczenia wyższego dochodu. Były nawet takie operaty, w których przy trzyletniej rotacyi, po owsie zebrany w roku trzecim, wracała bezpośrednio pszenica ozima, siana w świeżym gnoju. Według tych operatów miałby gospodarz po zbiorze owsa w tym samym roku pole zgnoić, parę razy zorać, i pszenicę posiać. Tak niedorzeczne operaty wskazywały, że urzędnicy katastralni działali bez starannego i umiejętnego nadzoru, i że tylko o to dbali, aby cyfry jakiegokolwiek, choćby z rzeczywistością, z doświadczeniami, i między sobą niezgodne, powkladać w rubryki przepisane, i z nich obliczyć jakiś dochód idealny, fiskalnym tylko dążnościom dogadzający.

10. O użyciu cen zamiennych (kupna i dzierżaw) gruntów.

Oprócz dowodów, na których mają się opierać cyfry pojedynczych czynników szacowania, każe instrukcyja katastralna, dla uzasadnienia i prostowania rezultatów szacunku, zbierać wszędzie najstarszej daty o czynszach dzierżawnych i cenach kupna gruntów, i wkłada na inspektora szacunkowego obowiązek ciągłego czuwania nad zbieraniem tych dat nadzwyczaj ważnych.

Zebrane przez Członka Wydziału krajowego materiały z aktów katastralnych okręgu krakowskiego świadczyły jednak, że urzędnicy katastralni, wbrew przytoczonym przepisom, daty o czynszach dzierżawnych i cenach kupna gruntów nie zbierali, i obliczony czysty dochód temi datami nie uzasadniali, i że takie operaty katastralne, przez władze wyższe za podstawę do wprowadzonego tamże w roku 1852. rozkładu podatku użyte zostały.

W operacie jednej gminy (Krowodrza) powołał się urzędnik katastralny, dla uzasadnienia słuszności swojego szacowania, do ustnych podań o wysokich cenach kupna gruntów, płaconych przy wywłaszczeniu na rzecz kolei żelaznej. — Wiadomo powszechnie, że przy takich wywłaszczeniach musi zwykle kupujący płacić daleko więcej, niż wynosi wartość gruntów rzeczywiście, i że płaci nie tylko za kawałek gruntu, który bierze, lecz także za szkodę, którą robi, przecinając grunta. — Powołanie się na wypadek takiego przymusowego wywłaszczenia świadczyło o nadzwyczajnym fiskalizmie, nie dbającym nawet o przepisy, które tylko wypadki wolnego kupna, więc nie wywłaszczenie przymusowe, do uzasadnienia wynikłości szacunku używać polecają (§. 81. instrukcyi katastralnej).

Inne także daty, zebrane w r. 1863. przez Członka Wydziału krajowego, i w r. 1861. przez Komisarza ministeryalnego, P. Horvata, świadczyły o tém, że zbieranie cen gruntów po największej części było zaniedbane, lub niestosownie wykonane, a rzadkie użycie tych dat fiskalnie przeprowadzone.

Zaprowadzić w tym względzie ulepszenia było widocznie zamiarem owego (przytoczonego już powyżej, a w reskrypcie c. k. Ministerstwa Skarbu z 5. Stycznia 1863. zawartego) postanowienia, które polecało urzędowi podatkowemu zbierać wszystkie wypadki kupna i dzierżaw gruntów z ostatnich lat sześciu, i redukować ceny gruntów terazniejsze, w stosunku do cen produktów z roku 1824.

Uznając ważność tego postanowienia, wspomniał Wydział krajowy o potrzebie zbierania dat o cenach gruntów z dłuższego lat przeciągu, wykazał niedostateczność dotychczasowych przepisów względem rozpoznania i użycia tych dat, i wypowiedział zdanie, uzasadnione dotychczasowemi doświadczeniami i czerpaniem z faktów jasnymi dowodami, że urzędnicy katastralni, nie znający miejscowych stosunków gospodarskich, a po części i języka krajowego, nie są w stanie odczytać i wyłożyć kontrakty kupna i dzierżaw, i obliczyć z nich rzeczywiście cenę gruntów, przy którym to obliczeniu uwzględnione być muszą doкладnie budynki, ruchomości, prawa i ciężary razem z gruntami przyjęte, i różne warunki między stronami w kontraktach umówione. — Uzasadnioną także dotychczasowemi doświadczeniami była obawa, że urzędnicy katastralni całą tę czynność prowadzić będą w kierunku takim, aby udowodnić słuszność cyfr czystego dochodu, poprzednio już obliczonego, i aby osłabić użycie dat o cenach gruntów, lub okazać nieużyteczność tych dat tam, gdzie takowe nie będą zgadzać się z ich robotami. — Zostały więc zepsuty i ten materiał, zbierany ze znacznymi kosztami, który przy sprawiedliwem użyciu byłby najcenniejszym nie tylko do poprawienia błędów terazniejszego szacowania gruntów, lecz także do nowój regulacyi podatku gruntowego, a nakoniec do sprawiedliwego rozstrzygnięcia najważniejszej dla kraju naszego sprawy, t. j. do oznaczania kwoty podatku gruntowego, jaką kraj ten w stosunku do innych krajów koronnych opłacać ma.

11. O reklamacyach.

W jednym z załączników do memoriału Wydziału krajowego wykazane było niestosowne postępowanie przy ukończonych już w okręgu krakowskim reklamacyach.

Nowe rozporządzenia Ministerstwa Skarbu z 15. Maja 1861. i z 3. Stycznia 1863. pozostawiały wprawdzie rekurentom i reklamantom wolność przejrzenia operatów katastralnych, i skarżenia przeciw wszystkim czynnikom szacowania. Lecz operat katastralny każdej gminy składa się z wielkiej masy różnych protokołów, elaboratów i obliczeń, a każdy taki operat odwołuje się jeszcze na analogię i stosunek z innemi sąsiednimi gminami, operaty zaś tych sąsiednich gmin odwołują się znowu na stosunek z dalszemi gminami. Nadto jeszcze w operatach pojedynczych gmin nie znajdują się dowody cen produktów i szematów kultury, bo ustanowienie tych czynników traktowane jest w osobnych niezliczonych foliach aktów. Jest więc niepodobieństwem, ażeby reklamanci nawet w terminie daleko dłuższym, niż im się wyznacza dla reklamacyi, mogli przejrzeć te foliały, zrozumieć takowe, uzbierać stosowne materiały, i dowieść niesłuszności pojedynczych czynników i całego szacowania, w sposób, zgadzający się ze sztucznym mechanizmem tej sprawy, i z masą przepisów dla nich niezrozumiałych. — Sam nawet rezultat szacowania nie może być dla nich zrozumiały, bo ten rezultat ma wykazywać czysty dochód z gruntu fikcyjny, nie-

zgodny ani z dawnemi, ani z terażniejszymi doświadczeniami, mianowicie dochód taki, jaki byłby wtedy, gdyby przy terażniejszym stanie kultury ziemi istniały jeszcze ceny produktów z r. 1824.

12. Porównania rezultatów katastralnego oszacowania z cenami gruntów i z rezultatami prowizoryum z r. 1820.

A. B. W załącznikach do memoriału Wydziału krajowego znajdowały się także porównania między znanymi podówczas rezultatami szacowania katastralnego, a operatami prowizoryum gruntowego z r. 1820. i datami o cenach zamiennych gruntów. Z porównań tych, które pod A) i B) załączamy, okazywała się najwyższa nierówność rezultatów szacowania, a szczególnie znacznie wyższe szacowanie gruntów w Galicyi, niż w prowincjach dawniej szacowanych.

Wytknąwszy mnogie i wielkie wady dotychczasowych operacyj szacowania gruntów, i wykazawszy niedostateczność najnowszych przepisów, wydanych do ulepszenia tych operacyj, wypowiedział Wydział krajowy zdanie, iż takie operacje nie mogą służyć ani do sprawiedliwego rozkładu podatku, ani jako materyał do owęj przyszłej regulacyi podatku gruntowego, którą Rząd podówczas wprowadzić zamierzał.

13. O projektach rządu do nowęj regulacyi podatku gruntowego.

Nie pominął Wydział krajowy rozpoznać także nowe projekta rządowe do regulacyi podatku gruntowego, przedłożone Radzie Państwa. Wykazał Wydział krajowy, że i w tych nowych projektach gospodarskie stosunki naszego kraju nie doznały najmniejszego uwzględnienia, w czém znajduje się nowy dowód, że dla naszego kraju, mającego stosunki różniące go bardzo od innych krajów koronnych, jest żywo tną potrzebą, mieć w Radzie Ministrów i w Radzie Stanu reprezentantów, którzyby znali dokładnie jego potrzeby i stosunki, i byli sami interesowani w jego interesach, a przeto mogli dawać stosowne objaśnienia, i znaczącym w Rządzie głosem oddalać niestósowne dla kraju naszego zasady i przepisy, już przy samém układaniu projektów rządowych, które znakomity wpływ wywrzeć mogą na wydanie ustaw.

14. O środkach potrzebnych do zmniejszenia błędów terażniejszych operacyj katastralnych i do uchronienia Galicyi od niesprawiedliwego podwyższenia podatku gruntowego.

Na wypadek, gdyby Rząd pomimo zamierzonej nowęj regulacyi podatku gruntowego, i pomimo nowych i licznych dowodów o wadach dotychczasowych operacyj szacunkowych, chciał jednak dalej prowadzić i kończyć te operacje, domagał się Wydział krajowy użycia takich środków, któreby przynajmniej dawały nadzieję zmniejszenia zbyt wielkich błędów i niesprawiedliwości tych operacyj.

Środki proponowane przez Wydział krajowy były następujące:

a) Ustanowienie komisji krajowej do kierowania sprawami katastralnego szacowania gruntów; komisji, którą proponowali sami urzędnicy c. k. Ministerstwa Skarbu przy obradach, odbytych w zimie 1851.—1862. w c. k. Ministerstwie Skarbu z mężami zaufania. (Ob. powyżej str. 2.)

b) Zmiana urzędników szacunkowych, i ustanowienie takich, którzy są krajowcami, i znają dokładnie język krajowy i miejscowe stosunki gospodarskie; bo tego żądają ustawy, których pomijać nie można.

c) Wydanie stosownej instrukcyi względem zbierania, rozpoznania i użycia dat z kontraktów kupna i dzierżaw gruntów. Dla nadzwyczajnej ważności tej sprawy, załączył Wydział krajowy projekt do instrukcyi, zawierający przepisy dla zbierania, rozpoznawania i zestawiania dat o cenach kupna i dzierżaw gruntów z lat 1850. do 1862., jakoteż dla (wskazanego już reskrytem c. k. Ministerstwa Skarbu z dnia 5. Stycznia 1863) redukowania cen zamiennych gruntów w tym stosunku, w jakim zostawały ceny żyta z lat 1850. do 1862., do cen żyta z roku 1824. Do wykonania tych czynności proponował Wydział krajowy odrębne komisye obwodowe, które komisji krajowej podlegać, i składać się miały w każdym obwodzie z naczelnika urzędu obwodowego jako prezydującego, i z ośmiu członków, mianowanych w połowie przez c. k. Namiestnika, a w drugiej połowie przez Wydział krajowy.

d) Rewizya wszystkich dotychczasowych operacyj katastralnych w okręgu Krakowskim i w Galicyi, pod kierunkiem komisji krajowej, i z użyciem dat o cenach kupna i dzierżaw gruntów pod c wspomnianych. Na wypadek gdyby chciano przyspieszyć operacje, sądził Wydział krajowy, że wspomniona rewizya ograniczyłaby się mogła na sprostowaniu samej tylko cyfry czystego dochodu, przez co szacowanie nie straciłoby nic na dokładności, gdyż ustanowienie cyfer dla pojedynczych czynników, już dla samego braku materyałów do stosownego ich ustanowienia, nie przyczynia się do tej dokładności, lecz

owszem umniejsza ją, a cyfry pojedynczych czynników dotąd, jak uczy doświadczenie, z największą dowolnością i najbledniej były ustanawiane.

e) Dalej proponował Wydział krajowy, ażeby stronom przy otworzeniu reklamacyi, przedstawioną była nie tylko cyfra czystego dochodu z morga, która jest obliczoną w operatach na podstawie cen produktów z roku 1824., lecz także i ta cyfra dochodu, jakaby się okazała, gdyby zamiast cen z roku 1824. przyjęte były przeciętne ceny produktów z lat 1850. do 1862., z których podług wniosku Wydziału miały być zbierane ceny zamienne gruntów dla uzasadnienia wynikłości szacowania. Albowiem strony mają dziś przed oczyma dochód z gruntów z lat ostatnich, wynikający z cen produktów tychże lat; okazywanie więc stronom samej tylko cyfry czystego dochodu, jaka obliczoną jest na podstawie cen produktów z roku 1824.; cyfry fikcyjnej; cyfry, którą strony z żadnemi swojemi doświadczeniami porównać nie mogą, prowadzi tylko do obalamucenia stron, które nie są w stanie osądzić takiej cyfry ani pod względem wysokości, ani pod względem jej stosunkowości z cyframi dochodu, ustanowionemi w gminach sąsiednich.

f) Żądał nareszcie Wydział krajowy, ażeby w razie rozkładu podatku na podstawie tych, choćby poprawionych, operacyj ogólna kwota podatku gruntowego, opłacana w Galicyi i W. Księstwie Krakowskiem, nie była podwyższoną, lecz ażeby z ustanowieniem innej kwoty tego podatku wstrzymano się dopóty, dopóki nie nastąpi takie uregulowanie podatku gruntowego w całym Państwie, któreby dało sprawiedliwszą podstawę do rozkładu kwot na pojedyncze kraje koronne. Albowiem mimo zastosowania środków proponowanych przez Wydział krajowy nie mogą być z operacyj katastralnych usunięte te błędy, które wynikają z zastosowania mylnych cen targowych, jakoteż z zasad szacowania, stosunkom czasu i kraju nie odpowiadających, — i nie może być usuniętą z operacyj szkodliwa dla Galicyi nierówność szacowania, pochodząca z tej przyczyny, że stan kultury gruntów przyjmuje się w operatach galicyjskich taki, jaki jest teraz, gdy w krajach koronnych dawniej szacowanych przyjęty był stan kultury dawniejszy. Przeciw podwyższeniu ogólnej kwoty podatkowej w Galicyi i W. Księstwie Krakowskiem przemawiały także kombinacye dat statystycznych, przedłożone przez Wydział krajowy, i załączone tu w aneksie C. — Kombinacye te bowiem wskazywały, że już nawet terażniejszy podatek z gruntów i domów, opłacany w Galicyi i W. Księstwie Krakowskiem, jest w stosunku do wartości gruntów i domów daleko większy, niż w innych prowincyach. C.

15. O potrzebie przedłożenia tej sprawy Sejmowi krajowemu.

Nakoniec przedstawił Wydział krajowy potrzebę przedłożenia tej żywotnej dla kraju sprawy Wysokiemu Sejmowi, a więc i potrzebę systowania operacyj katastralnych aż do obrad Sejmu nad tą sprawą, w której już z mocy §. 24. statutu krajowego wpływ Sejmowi odmówiony być nie powinien. To ostatnie żądanie Wydziału krajowego znajdowało, co do terażniejszych operacyj katastralnych, oparcie w najwyższej uchwale z 19. Marca 1863., w której Jego C. K. Apostolska Mość najmiłościwiej wyraził raczył oczekiwanie współudziału Sejmu krajowego w tej ważnej sprawie.

IV.

Odpowiedź Jego Exc. Ministra Skarbu z 25. Marca 1864. na memoryał Wydziału krajowego z 16. Stycznia 1864.

W odezwie swojej z 16. Stycznia 1864. l. 22, do której załączony był wspomniony memoryał, upraszał Wydział krajowy usilnie Jego Excell. Ministra Skarbu o rozpoznanie i uwzględnienie przedstawień i wniosków, w tym memoryale zawartych.

W odpowiedzi na tę odezwę z dnia 25. Marca 1864. l. 12.544 oświadczył najpierw Pan Minister, że nie dzieli wątpliwości i obaw Wydziału krajowego względem możności osiągnięcia zamierzonego celu przez poprawki, nakazane reskryptem z 5. Stycznia 1863. l. 68.851, gdyż te obawy i wątpliwości zdają mu się po części nie uzasadnionemi, po części zaś opierają się one na przypuszczeniach, które co do terażniejszych operacyj nie mają dostatecznych dowodów; nie jest więc Pan Minister w stanie wprowadzać zmiany w toku terażniejszych operacyj, a mianowicie zezwolić na upraszane zawieszenie tych operacyj.

Dalej powiedział Pan Minister, iż życzeniu, wypowiedzianemu w piśmie Wydziału krajowego co do ustanowienia komisji krajowej dla spraw katastru, zadość uczynić nie może, bo ustanowienie tej komisji byłoby znacznym odstępianiem od tego organizmu urzędów katastralnych, jaki istniał w innych

krajach koronnych przy wprowadzeniu stałego katastru; do takiego zaś wyjątku na korzyść Galicyi tém mniej znajdować można niezbędną potrzebę, gdy Wydział krajowy, przez wysyłanie mężów zaufania do obrad w okręgach inspektorackich i w dotyczących krajowych Dyrekcyach Skarbu, ma sposobność po-
wziąć wiadomość o toku operacyj, i podług okoliczności objawiać uwagi swoje względem postępowania organów katastralnych, i przeciw ostatecznym rezultatom operacyj.

Nakoniec oświadczył P. Minister, że gdyby Wydział krajowy szczególną do tego przykładał wartość, i była potrzeba, ażeby przy obradach w krajowych Dyrekcyach Finansów, do których Wydział krajowy obiecał przysłać mężów zaufania, interweniował organ władzy centralnej, ze sprawą katastru do-
kładnie obeznany, dla pojednywania w krótkiej drodze dywergujących zdań Członków komisji, to P. Mini-
ster nie omieszka polecić wysłanie takiego organu.

Nadmienić tu wypada, że nie Wydział krajowy, lecz mężowie zaufania, powołani podówczas do obrad w krajowej Dyrekcyi Skarbu krakowskiej, udawali się do Jego Exc. P. Ministra o wysłanie wspomnionego organu władzy centralnej.

Wydział krajowy, otrzymawszy powyższe pismo P. Ministra, odpowiedział w nocie z 12. Lipca 1864. l. 269, że, jakkolwiek nie jest zdania, ażeby wspomniane wysłanie organu władzy centralnej mogło uczynić zbyt cennymi środki przez Wydział krajowy proponowane, to jednak nie może zapoznać, iż interwencya takiego organu może wpływ wywrzeć na rezultat obrad, chociażby tylko w tym kierunku, ażeby Jego Excel. P. Ministrowi dostarczyć dowodów, więcej przekonujących o wadach dotychczasowych operacyj katastralnych.

Odpowiedź J. E. Ministra Skarbu na memoriał Wydziału krajowego odejmowała nadzieję ustanowienia komisji krajowej, która przy obradach w roku 1861—1862. przez urzędników e. k. Ministerstwa Skarbu była proponowaną. Pomimo ogłoszonej w r. 1861. konstytucyi, nie sądził P. Minister Skarbu, aby mógł znacznie odstępować od organizmu urzędów katastralnych, praktykowanego dawniej w innych krajach koronnych. Mniemał P. Minister Skarbu, że dość jest, gdy Wydział krajowy będzie miał wiadomość o toku spraw katastralnych przez mężów zaufania, i będzie mógł czynić swoje uwagi. Lecz na cóż może się przydać krajowi, gdy Wydział będzie mieć wiadomość o toku spraw katastralnych? Że czynności mężów zaufania nie przynosiły pożądaných skutków, uczyły już dwukrotnie doświadczenia. Że także uwagi Wydziału krajowego nie mogą odnieść skutków, dowodziła najjaśniej właśnie wspomniona odpowiedź Jego Excel. Ministra Skarbu na memoriał tego Wydziału; bo ta odpowiedź odmawiała ustanowienia komisji krajowej, odmawiała także wstrzymania operacyj katastralnych aż do obrad Wysokiego Sejmu nad tą sprawą, i nie zawierała żadnej odpowiedzi na liczne inne przedstawienia, uwagi i wnioski, zawarte w memoryale, i poparte tylu mozolnie zebranemi dowodami.

Taką to odprawę otrzymała pierwsza praca Wydziału krajowego, podjęta po wydaniu najwyższej uchwały z 19. Marca 1863., w której Jego C. K. Apostolska Mość najlaskawiej wyrzec raczył, iż po lojalności Sejmu i Wydziału krajowego oczekuje współdziałania koniecznego w sprawach katastralnego szacowania gruntów.

V.

Sprawozdanie mężów zaufania, powołanych w roku 1864. do obrad w c. k. Dyrekcyi Skarbu w Krakowie.

Zanim memoriał Wydziału krajowego z 16. Stycznia 1864. został przesłany Jego Excel. Ministrowi Skarbu, mianował Wydział krajowy, w skutek wezwania c. k. Namiestnictwa, uchwałą z 2. Stycznia 1864. (l. 1123 z r. 1863.) mężów zaufania do obrad, które miały się odbywać w c. k. krajowej Dyrekcyi Skarbu w Krakowie nad cenami produktów i robocizny i nad kosztami kultury.

Jako mężowie zaufania brali udział w tej pracy: PP. Paszkowski, poseł Sejmowy i Wiceprezes krakowskiego Towarzystwa Gospodarczego; Starowiejski, poseł Sejmowy i Członek komitetu; Szumańczowski, członek komitetu, i Jawornicki, sekretarz tegoż Towarzystwa; nakoniec Członek Wydziału krajowego P. Krzeczunowicz.

Po ukończeniu prac przedłożyli mężowie zaufania Wydziałowi krajowemu sprawozdanie swoje z d. 28. Listopada 1864. (l. W. 863.), do którego dołączyli odpisy protokółów obrad, odpisy swoich wniosków, czynionych przy obradach, odpis podania do Jego Excell. Ministra Skarbu, i liczne materiały zebrane przy obradach.

Sprawozdanie to potwierdziło niestety wszystkie obawy i wątpliwości, wypowiedziane przez Wydział krajowy w memoryale z 16. Stycznia 1864., które P. Minister Skarbu w odpowiedzi na ten memoryał uważał jako nie uzasadnione.

Od Stycznia do Maja 1864 r. zatrudniali się mężowie zaufania uczeniem się przepisów i wartowaniem masy aktów, przy których rozpoznaniu znajdowali nadzwyczaj wielkie błędy, dowolne i mylne zestawienie cyfer: gruntowności zaś wniczém i nigdzie. Z tych aktów widoczném było dla mężów zaufania, że w operacyach szacunkowych nie starano się ustanawiać cyfry podług stanu faktycznego, dochodzonego dokładnie, lecz układano cyfry w biurach podług pewnych formulek, a z ogromnej masy niedokładnych dochodzeń i materiałów wybierano dowolnie takie, które się podobały, i zestawiano takowe w sposób taki, aby rezultat zestawień zgadzał lub zbliżał się do cyfer ułożonych w biurach. Przed rozpoczęciem obrad przewidywali mężowie zaufania, że organa katastralne do błędów przyznać się nie zechcą, a mężowie zaufania z przyznaniem im głosem tylko doradzczym nie będą mogli przyjść do żadnych innych rezultatów, jak tylko do pomnożenia aktów swojemi pismami. Sądziłi więc mężowie zaufania potrzebniém, prosić Jego Excell. Ministra Skarbu o delegowanie od Ministerstwa urzędnika wyższego, znającego stosunki gospodarskie naszego kraju, któryby sam rozpoznawał akta, brał udział w obradach, słyszał dyskusye i powody, trudne do ujęcia w pisma, i przedłożył Ministerstwu, na posiedzeniach stanowczych, rezultaty swoich wrażeń i powziętych na miejscu wiadomości. Pan Minister przyrzekł zesłanie komisji ministeryalnej; komisya ta jednak nie przybyła na początek obrad, które w skutek nalegania e. k. władz o pospiech rozpoczęły się dnia 24. Maja.

Na pierwszém zaraz posiedzeniu skonstatowali mężowie zaufania, że z powołanymi do obrad inspektorami w języku krajowym dostatecznie porozumieć się nie mogą. Wniosek jednego z tych mężów musiał być przekładany na język niemiecki. Od przerwania obrad z takimi organami katastralnymi, wstrzymał mężów zaufania wzgląd na to, aby znowu nie występowało przeciw nim z zarzutami bezwzględnej opozycyi; wstrzymało ich od tego kroku także przekonanie, że przy obradach zdołają lepiej niż dotąd wyprowadzić na jaw błędy w operacyach, dowodzące, że mianowanie takich organów nie tylko sprzeciwia się postanowieniom Najlaskawszego Monarchy, lecz także jest jedną z przyczyn błędnego i niesprawiedliwego szacowania gruntów. Złożyli więc mężowie zaufania na drugiem posiedzeniu zastrzeżenie względem języka krajowego, i poddali się prowadzeniu obrad w języku niemieckim.

Pierwszych kilka posiedzeń przekonało mężów zaufania, iż od organów, z którymi obradować im przyszło, nie nie uzyskają, że te organa nie są chętne wchodzić w rozpoznanie szczegółowych aktów i dowodzeń, przeciw którym mężowie zaufania z zarzutami i dowodami występowali.

Dopiero w połowie Lipca, po odbytych dwunastu posiedzeniach, przybyła komisya ministeryalna, złożona z dwóch urzędników e. k. Ministerstwa Skarbu, którzy niestety także nie znali języka krajowego, i nie znali z własnego doświadczenia krajowych stosunków gospodarskich. Przełożony tej komisji oświadczył zaraz na pierwszém posiedzeniu, odbytém pod jego przewodnictwem, że komisya ta podług zlecenia Jego Excell. Pana Ministra Skarbu miała wyznaczony termin tylko trzytygodniowy; oświadczył on także, iż w poprzednich posiedzeniach mężowie zaufania starali się przedstawić, że wykonanie pierwszych operacyj szacunkowych, i późniejszych poprawek, tak bardzo było niedokładniém i błędniém, iż w wielu kierunkach byłaby potrzeba zaczynać rzecz na nowo; spełnienia jednak podobnych żądań nie można się spodziewać, bo to doprowadziłoby do znacznych kosztów i do takiej zwłoki, któraby stała się równą uchyleniu lub systowaniu stałego katastru w Galicyi.

Po tém pierwszém przemówieniu Przełożonego komisji ministeryalnej upadła nadzieja mężów zaufania, aby zesłana komisya ministeryalna zajęła się rozpoznanem szczegółowem operatów katastralnych, i zarzutów mężów zaufania przeciw tym operatom, jakoteż przeciw postępowaniu organów katastralnych

Podawszy streszczony obraz obrad, zarzutów i wniosków swoich, i wykrytych błędów w operacyach szacunkowych, mówią dalej mężowie zaufania w swoim sprawozdaniu, że prócz obrad z nimi, były także narady w ich nieobecności. Czy i jakie objaśnienia dawały organa katastralne w nieo-

becności mężów zaufania? czy i jakie te organa składały tam dowody za swojemi operacyami, lub przeciw zarzutom mężów zaufania? co uchwaliła c. k. Dyrekcyja Skarbu o przedmiotach obrad, i jaką zdała relacyę Ministerstwu? — o tém wszystkim nie wiedzieli mężowie zaufania, bo nie sądzono potrzebnem, załatwić to wszystko przy nich. Z tych to powodów, jakoteż z obawy, aby ich zarzuty i wnioski nie przepadły w stosach aktów, sądzili mężowie zaufania potrzebnem, ułożyć osobne podanie do Jego Excel. Ministra Skarbu, w którym podnieśli ważniejsze momenta swoich wniosków, i tych wniosków streszczone powody. Podanie to wręczone zostało w miesiącu Wrześniu 1864. Jego Excel. P. Ministrowi Skarbu przez Marszałka sejmowego J. O. Ks. Leona Sapiechę, Ks. Karola Jabłonowskiego, i Członka Wydziału krajowego, Pana Krzczunowicza.

Przy końcu sprawozdania swojego do Wydziału krajowego wyrazili mężowie zaufania zdanie swoje o zakresie ich działań w czasie obrad, odbytych w c. k. krajowej Dyrekcyi Skarbu krakowskiej: „Czyniliśmy,“ mówią ci mężowie, „i dowodziliśmy zarzuty przeciw postępowaniu, przeciw bezzasadności „aktów organów katastralnych, lecz tych zarzutów w naszej obecności nie osądzono, i możemy być przekonani, że tych zarzutów nikt gruntownie roztrząsać nie będzie, równie jak dotąd nikt nie zadawał sobie „pracy rozpoznawać akta tych organów. Przeciw naszym zarzutom i wnioskom mogły być przy naradach „późniejszych, bez nas odbytych, przytaczane nowe argumenta i materiały, o których my nic nie wiemy. „Nie tylko nie mieliśmy głosu stanowczego przy uchwalaniu, lecz w naszej obecności nie uchwalono, „i nawet wniosków i relacyj c. k. Dyrekcyi Skarbu do Ministerstwa nie odczytano. Przy takim stanowisku, „działanie mężów zaufania nie może odnieść pożądaných skutków, i przyczynić się do poprawy operacyj. „Takie stanowisko nie zdaje nam się odpowiedniem dla mężów zaufania, którzy mają reprezentować podat- „kujących, i mianowani są przez Wydział krajowy. Przy takim stanowisku nie radziłyśmy brać więcej „udziału w obradach nad sprawami katastru, i wnosimy proźbę, aby Wysoki Wydział krajowy, jeżeli zamyśla „mianować w przyszłości mężów zaufania do obrad w tych sprawach, wyjednał dla nich stanowisko odpo- „wiedniejsze, zapewniające przynajmniej możliwość skutku ich pracy.“

VI.

Szczegółowe wnioski mężów zaufania, powołanych do obrad w Krakowie, i reskrypt c. k. Ministra Skarbu z 19. Listopada 1864, wydany w skutek tych obrad.

W skutek obrad w krakowskiej c. k. Dyrekcyi Skarbu i osobnych podań mężów zaufania wyszedł reskrypt c. k. Ministerstwa Skarbu z dnia 19. Listopada 1864. l. 45.366., udzielony Wydziałowi krajowemu w piśmie c. k. Namiestnictwa z 30. Listopada 1864. l. 17.236. (l. W. 876.)

Postanowienia tego reskryptu rozpoznane zostały przez komisję, wysadzoną do tej sprawy od komitetu c. k. Towarzystwa Rolniczego krakowskiego, z powodu wezwania Wydziału krajowego z dnia 1. Marca 1865. l. 33., aby ten komitet zajął się dokładnie rozpoznaniem terażniejszego stanu sprawy katastru, i udzielił Wydziałowi krajowemu zdania względem wyboru powiatowych mężów zaufania.

Obszerne sprawozdanie rzeczonęj komisji załączył komitet krakowskiego c. k. Towarzystwa Gospodarczego do petycji wniesionęj do Izby niższęj Rady Państwa, i kopie tych aktów przedłożył Wydziałowi krajowemu w podaniu z 27. Maja 1865. (l. W. 422.)

Przedstawienie główniejszych przedmiotów, dotkniętych w wspomnionych aktach da obraz skutków pracy krakowskich mężów zaufania, i stanu sprawy katastru w Galicyi Zachodniej po wydaniu reskryptu c. k. Ministerstwa Skarbu z 19. Listopada 1864.

1. Względem szacowania lasów w ogólności.

Przy obradach w Krakowie poświęcone było jedno tylko posiedzenie sprawie szacowania lasów.

Co do cen drzewa, chcieli mężowie zaufania rozpoznać na posiedzeniu akta, a szczególnie ową małą liczbę wyciągów z rejestrów z roku 1824., które stanowiły główną podstawę wniosków organów katastralnych. Sądzili mężowie zaufania, że to arcyważne rozpoznanie w ich obecności odbyć się powinno. Lecz komisya ministeryalna, pragnąc spiesznie kończyć obrady, nie dopuściła tego rozpoznania przy obradach i wezwala mężów zaufania, ażeby przedstawili pisemnie błędy, a Ministerstwo orzeknie, czy i jak one mają być poprawione. (Protokół XX. posiedzenia str. 12).

Gdy na tém posiedzeniu, które było ostatniem, także przychód drzewa w naturze i kosztu kultury lasów pobieżnie tylko były traktowane, więc mężowie zaufania już po ukończonych obradach przedłożyli uwagi swoje o całym szacowaniu lasów w piśmie osobnem z 28. Sierpnia 1864.

2. O cenach drzewa.

Podnieśli mężowie zaufania pod względem katastralnych cen drzewa najpierw tę okoliczność, że gdy stopnie tych cen w bogatszych prowincjach, mianowicie: w Wyższej Austrii od 8 kr. do 3 zlr. 30 kr., w Salcburgu od 8 kr. do 2 zlr. 6 kr., w Styryi od 4 kr. do 3 zlr., w Karyntyi i Krainie od 2 i 3 kr. do 1 zlr. 25 kr. były ustanowione, — to w Galicyi Zachodniej ustanowiono stopnie od 10 kr. do 2 zlr. 30 kr.

Katastralne ceny drzewa, ustanowione przez urzędników katastralnych dla Galicyi Zachodniej, były, jak to wskazuje załącznik D., w pojedynczych obwodach o 75 do 478 procentów, a w ogólnym przecięciu krajowym półtrzecia razy wyższe, niż ceny z prowizoryum podatku gruntowego z r. 1820. Ten rezultat sprzeciwiał się najwyraźniej duchowi postanowień Najłaskawszego Ustawodawcy, który w r. 1825. raczył przyjąć dla katastru ceny produktów z r. 1824., właśnie dlatego, iż one były najniższe z lat 50., i wyraźnie chciał, ażeby katastralne ceny produktów zostały ustanowione takie, jakie były najniższe w perypetodzie lat pięćdziesięciu od 1774. do 1824. włącznie. *)

Jakim sposobem organa katastralne przysły do ustanowienia takich cen drzewa, wykazali mężowie zaufania w obszernych pismach, w których roztrząsali dotyczące akta, a szczególnie wszystkie materiały i dowody, jakie były użyte przez te organa dla uzasadnienia przyjętych cen drzewa. Przedstawiali mężowie zaufania w tych pismach, że w pojedynczych operatach między różnemi materiałami o cenach drzewa z r. 1824. dowolnie przebiegano, — że niezrozumiałe dziś wykazy targowych cen drzewa z r. 1824., które podług przepisów nie stanowią podstawy dla cen katastralnych, bywały zastosowane, — że przy tém zastosowaniu cen targowych kosztu wyrębu i dowozu drzewa dowolnie bywały przyjmowane, a w pojedynczych przypadkach nawet nie potrącane, — że o cenach drzewa na pniu z r. 1824. nie było dostatecznej liczby dokładnych dat, czerpanych z rachunków sprzedaży drzewa, które podług przepisów powinny być stanowić podstawę dochodzenia cen, — że i znalezione w małej liczbie takie daty przez urzędników katastralnych mylnie bywały używane, i w kierunku fiskalnym przykrawywane, — że ceny z rejestrów z r. 1824. w y ż é j bywały obliczane, niż się w rzeczywistości z tych rejestrów przedstawiały, — że i te ceny bywały przekraczane, — że w największej liczbie przypadków ceny katastralne nie miały żadnego przepisane uzasadnienia, — że ceny drzewa bywały podwyższane także i z powodu wyższej wartości drzewa budulcowego, co także sprzeciwia się przepisom, — że w przypadkach podwyższenia cen sosen lub jodeł, z powodu większej wartości budulcu, podwyższano ceny nie tylko dla gatunków drzewa, dających budulec, lecz także dla innych gatunków, i to z powodu siły opałowej, jaką te ostatnie gatunki mają w stosunku do siły opałowej sosen lub jodeł, — że nakoniec podług operatów przedłożonych mężom zaufania, nawet przepisy §§. 54. i 55. instrukcyi szacunkowej, polecające najdokładniejsze dochodzenie terażniejszych cen drzewa w każdej gminie, i redukcję tych cen w udowodnionym stosunku do cen z r. 1824., były w dwóch obwodach bardzo niedokładnie wykonane, w reszcie obwodów zaś zupełnie zaniechane. **)

*) Linden's Grundsteuerverfassung. Tom I. §§. 360. 393. 396. — Cyrkularz Gub. gal. z 22. Paźdz. 1825. w Zbiorze ustaw prow. str. 196. — §. 64. Instrukcyi katastralnej.

**) Sądziemy potrzebnym, przytoczyć tu niektóre szczegóły z pism mężów zaufania:

Podług instrukcyi, powinny być daty o cenach drzewa z roku 1824. wyszukiwane z rachunków większych kompleksów lasowych. — W operatach katastralnych całej Galicyi Zachodniej z Krakowem znajdowały się takie daty tylko z 24 byłych dominiów. Były to wyciągi z rejestrów sprzedaży lub z taryf. W jednym takim wyciągu z obwodu wadowickiego wykazaną była sprzedaż jednego tylko sąga. Z obwodu jasielskiego było tylko 4 wyciągi, i te wykazywały tylko 38½ sprzedanych sągów drzewa. — W największej liczbie wyciągów brakowały ważne momenta, jako to: ilość sprzedanego drzewa, lub miara drzewa, lub miejsce sprzedaży, albo też wykazanie kosztów rąbania, ściągania, dowozu. — Ze wszystkich dat najpewniejsze były daty z lasów rządowych, bo w tych lasach miara drzewa była wiadomą, i rachunkowość lepiej prowadzoną. Jednakże z rachunków lasów rządowych było w operatach katastralnych tylko 7 wyciągów, z których 4 z obwodu rzeszowskiego, a tylko 3 ze wszystkich innych obwodów.

Następujące przykłady objaśnią, jak komisye katastralne obrabiały i używały różnych materiałów:

Wyciąg z rejestrów państwa Tarnowa wskazywał cenę katastralnego sąga drzewa na pniu 40 kr. m. konw.; komisya szacunkowa znalazła, że ta cena jest zbyt niska; powołała się więc na cenę targową, która podług przepisów nie może służyć za podstawę; powołała się także komisya na tę okoliczność, że państwo Tarnów sprzedaje znaczną część drzewa daleko drożej jako budulec i materiał, i z tego powodu podniosła cenę sąga drzewa miękkiego z r. 1824. na 1 zlr. 18 kr. m. k., chociaż przepisy tylko cenę sągowego opałowego dochodzić i ustanawiać polecają, a większej wartości drzewa budulcowego i materiałowego uwzględnić nie do-

W operacie dodatkowym inspektoratu lasowego z r. 1863., który był sporządzony w celu poprawienia operatów dawniejszych, znajdował się wniosek do podwyższenia jeszcze cen drzewa w obwodzie rzeszowskim, a pozostawienia dawnych cen w innych obwodach. Takie więc tylko poprawianie operatów wydawało się stosownym organom katastralnym, które przy tém poprawianiu miały zapewne, iż zadaniem ich jest dowieść słuszności robót swoich, a niesłuszności skarg przeciw tym robotom. Rozpoznając ten dodatkowy operat, znaleźli mężowie zaufania, iż zestawione w jednej tabeli tego operatu dwanaście pozycyj cen z r. 1824. były wszystkie błędnie i fiskalnie przedstawione. Znaleźli również mężowie zaufania, że proponowane w operacie dodatkowym podwyższenie cen w obwodzie rzeszowskim uzasadnione było między innymi także zaprowadzeniem kolei żelaznej, której to kolei spodziewane zaprowadzenie było już raz w pierwszych operatach jako powód do podwyższenia cen użyte.

„Dość jest“ mówią mężowie zaufania w piśmie swoim „przejrzeć operaty z przepisami w ręku, aby przekonać się, że tu nawet nie myślano o zaclowaniu przepisów“. Ustanowione ceny drzewa w operatach katastralnych nie były cenami z r. 1824., lecz cyframi dowolnie przyjętymi.

Prosimi więc mężowie zaufania: aby dochodzenie cen drzewa na nowo zostało przedsięwzięte; aby w braku innych dostatecznych i dokładnych materyałów o cenach drzewa ze stanowczej tu epoki 1774. do 1824., oparto się na cenach w prowizoryum podatku gruntowego z r. 1820.; aby ze scisleń zachowaniem przepisów dochodzone były ceny drzewa z ostatnich lat sześciu w każdej gminie; aby obliczono przecięcie cen z lat ostatnich w całym kraju, i porównawszy to przecięcie z przecięciem cen prowizoryum podatku gruntowego, znaleziono stosunek między temi przecięciami; aby podług tego stosunku, który winien być podany do wiadomości stron, zredukowano ceny drzewa terazniejsze w każdej gminie, i aby te zredukowane ceny przyjęto jako ceny katastralne.

W reskrypcie jednak c. k. Ministerstwa Skarbn z 19. Listopada 1864., wydanym w skutek obrad krakowskich, nie nakazano nowego dochodzenia cen drzewa, lecz zatwierdzono dawne stopnie cen od

zwalają. Jednak i ta podniesiona cena 1 zlr. 18 kr. nie zdawała się komisji odpowiednią; ustanowiła więc komisja cenę katastralną drzewa szpilkowego na 1 zlr. 50 kr., a cenę drzewa dębowego i brzożowego na 2 zlr. 15 kr. m. k., więc wogóle trzy razy wyżej, niż wskazywał wyciąg z rachunków z r. 1824. — Z wyciągu z rejestrów państwa Dembicy z roku 1824. wypadła cena za katastralny sąg drzewa na 43½ kr.; komisja obliczyła tę cenę na 48 kr., a dolicywszy wbrew przepisom większą wartość drzewa budulcowego, wyprowadziła cenę drzewa miękkiego na 1 zlr. 6 kr., półtwardego na 1 zlr. 18 kr., twardego na 1 zlr. 35 kr. W skutek tego i powołując się na zaprowadzoną koleją żelazną, ustanowiła komisja takie ceny katastralne, które są prawie dwa razy wyższe od cen wskazanych w wyciągu z rejestrów z roku 1824. — Także i z rejestrów z dóbr rządowych Tuszów z r. 1824. obliczyła komisja ceny wyższe, niż należało, i ustanowiła ceny katastralne dla gmin dotyczących jeszcze znacznie wyżej, niż je obliczyła z rejestrów.

Również i komisja jasielska obchodziła się fiskalnie z kilkoma wyciągami z rejestrów o cenach drzewa z roku 1824. — Przy malej liczbie gmin powołała się komisja jasielska także na zestawienia cen z r. 1824., ułożone na podstawie dochodzeń z r. 1826. a pod wieloma względami niedokładne i błędne. Z tych zestawień wybierała komisja tu i owdzie dla pojedynczych gmin ceny wyższe, a pomijała niższe. — I tak n. p. wrzeczonych zestawieniach wykazaną była cena drzewa miękkiego dla gminy Swoszowa 48 kr., a dla graniczącej gminy Zurawa 24 kr.; komisja powołała się tylko na pierwszą cenę 48 kr., o drugiej zaś 24 kr. nie wspominała. — Dla gmin Dominikanowie i Męciny Małej wskazywały rzeczony zestawienia cenę drzewa szpilkowego na 18 kr.: komisja nie powołała się na tę cenę, i ustanowiła ceny wyższe 46 i 42 kr. — Taż komisja jasielska powoływała się także na wykazy cen targowych drzewa z roku 1824., które nie tylko są dziś już niezrozumiałe, lecz i podług przepisów służyć za podstawę nie powinny. Rozwijając cenę drzewa na pniu z ceny targowej, przyjmowała komisja dowolnie koszta rąbania i dowozu, a w pojedynczych wypadkach kosztów dowozu wcale nie uwzględniała.

Komisja rzeszowska powołała się w operacie swoim najpierw na wyciąg z rejestrów lasowych gminy Budy. W tym wyciągu były dwie pozycje; jedna wykazywała cenę 2 zlr. w. w. za sąg drzewa o 36" długości polan, lecz nie podawała, ile sągów sprzedano za tę cenę; druga zaś pozycja wykazywała sprzedaż 210 sągów po 1 zlr. 24 kr. w. w., po odtrąceniu kosztów dowozu. Komisja przyjęła tylko pierwszą droższą cenę 2 zlr. w. w., i z niej, po odtrąceniu kosztów wyrębu, obliczyła cenę sąga katastralnego na 31½ kr. m. k.; zastosowała zaś dla tej gminy cenę katastralną jeszcze znacznie wyższą, bo 50 kr. — Z rachunków dóbr rządowych Uszew były wykazane ceny dla rewiru gminy Rusinów za 36. calowy sąg drzewa sosnowego 39 kr., zaś jodłowego i świerkowego 24 kr. mon. konw. Przy swoim obliczeniu opuściła komisja niższą cenę 24 kr., i przyjęła tylko wyższą cenę 39 kr. dla drzewa szpilkowego w ogóle, odtrącając od tego tylko o 6 kr. na koszta rąbania, i zredukowała cenę na sąg katastralny obliczyła ją na 27½ kr. m. k., a zastosowała w operacie katastralnym cenę 30 kr. — Z rachunków tychże samych dóbr rządowych wypadła cena katastralnego sąga drzewa szpilkowego z r. 1824. dla rewirów gmin Wileza Wola, Nart i Kamień zaledwie na 10 kr.; komisja obliczała ją na 15 kr., a zastosowała w operacie cenę 23 i 26 kr., więc cenę o 156 i 189% wyższą, niż ona była w r. 1824. W podobny sposób obrabiała komisja także inne materyały. W najdrobniejszych szczegółach przebiegał się fiskalizm. Fiskalnie i fałszywie przedstawione były wynikiłości z materyałów, a ustanowiona cena katastralna przekraczała jeszcze te wynikiłości.

Przy malej tylko liczbie gmin powoływały się te komisje na materyały wybierane obrabiane w sposób powyższy; przy reszcie zaś gmin odwoływały się komisje na analogię z innymi gminami, która to analogia opartą była jedynie na zdaniu komisji.

2 fl. 30 kr. do 10 kr., do których dodano dwa stopnie najniższe 6 i 8 kr., jednak tylko dla gmin górskich, chociaż podług przedstawień mężów zaufania zatrzymany najwyższy stopień 2 zł. 30 kr. nie znajdował w operatach przepisanego uzasadnienia: dodane zaś do tego stopnie 6 i 8 kr. były jeszcze znacznie wyższe, niż stopnie 2, 3 i 4 kr., przyjęte w Krainie, Karyntyi i Styryi, gdzie jest więcej przedsiębiorstw drzewo konsumujących, niż w Galicyi. Dla gmin górskich dodał reskrypt Ministerstwa Skarbu stopnie najniższe 6 i 8 kr., chociaż podług przedstawień mężów zaufania pomiędzy nielicznymi dokładniejszymi datami o cenach drzewa, znajdowała się taryfa z jednego rewiru lasów rządowych, położonego w dolinach obwodu rzeszowskiego, która wskazywała cenę drzewa na pniu 5 kr.; w górach zaś naszych takie są lasy, w których teraz jeszcze część drzewa, lub pewne gatunki drzewa żadnej wartości nie mają, jak to nawet świadczyły niektóre relacye komisarzy szacunkowych.

Postanowiwszy stopnie cen, polecał rzeczony reskrypt Ministerstwa Skarbu, aby zastosowanie tych stopni w pojedynczych gminach (*Preiseinreihung*) odbyło się nanowo z powołaniem powiatowych mężów zaufania, počawszy od wschodnio-południowych granic Galicyi Zachodniej, i, jak mówi reskrypt, z uwzględnieniem stosownego zetknięcia z Galicyą Wschodnią („im richtigen Anschlusse an Ost-Galizien“).

Od tego nowego zastosowania stopni cen nie można było spodziewać się skutków pożądaných już dlatego, że ta operacya miała się odbyć „im richtigen Anschlusse“ do Galicyi Wschodniej, gdzie, jak to później wykazali mężowie zaufania we Lwowie, ceny drzewa równie źle, a może jeszcze dowolniej i fiskalnie były us uowione, niż w Galicyi Zachodniej, a nadto reskrypt Ministerstwa Skarbu nie nakazał ani zebrania nowych, ani poprawienia błędów w dawnych materiałach, które temu nowemu zastosowaniu stopni cen za podstawę służyć były powinny. — Nie skarcił reskrypt c. k. Ministerstwa Skarbu używania niedokładnych materiałów, dowolnego przebierania pomiędzy onemi, błędnego i fiskalnego przykrawywania i przedstawiania dat. Chociaż właśnie w tym czasie Ministerstwo Skarbu przedłożyło Radzie Państwa projekt do nowej regulacyi podatku gruntowego, i w piśmie uzasadniającem ten projekt wyraźnie powiedziało, iż przy dotychczasowém postępowaniu katastralnem nie uwzględnia się wyższej wartości drzewa budulcowego i materiałowego *), to jednak Ministerstwo Skarbu w rzeczonym reskrypcie dla Galicyi Zachodniej nie skarciło postępowania organów katastralnych, które w wielu wypadkach przytaczały większą wartość drzewa budulcowego jako powód do podniesienia cen drzewa.

Wspomniony reskrypt Ministerstwa Skarbu poleca także komisarzom szacunkowym rozpoznawać dokładnie protokoły dotyczące wyśledzenia terażniejszych cen drzewa, nakazanego w §. 54., Instrukeyi szacunkowej, i to w tym celu, ażeby tam, gdzie miejscowa cena drzewa podług miary miejscowej (której dymensye dokładnie mają być podane), jako też koszta wyrębu i ściągania nie były należycie uwidocznione, protokoły te przy sposobności rozpoznań reklamacyjnych zostały uzupełnione.

Więc c. k. Ministerstwo Skarbu nie sądziło nawet stosowném, unięważnić te dochodzenia, w których przepisy nie zostały zachowane. Do rozpoznań reklamacyjnych odesłane zostały czynności, których rezultat powinien był służyć za podstawę do pierwszego ustanowienia cen, i do nakazanego w reskrypcie Ministerstwa Skarbu zastosowania stopni cen w pojedynczych gminach.

Oczywistą rzeczą było, że strony, nie mające materiałów o cenach z r. 1824., nie mogą sądzić o proponowanych im cenach katastralnych, że więc, aby im tę rzecz ułatwić i zrobić zrozumiałą, potrzebném było oznaczyć przynajmniej stosunek, w jakim zostawać mają wiadome im ceny terażniejsze do cen katastralnych. Odnoszący się do tego wnioszek uczynili mężowie zaufania krakowscy, lecz c. k. Ministerstwo Skarbu nie raczyło ani przystać na ten wniosek, ani dać innej wskazówki stałej, dążącej ku temu, aby strony były w stanie osądzić, czy nałożone im ceny katastralne są stosowne.

Nie mogli tu pomóc mężowie zaufania, którzy podług reskryptu c. k. Ministerstwa Skarbu, mieli być powołani do współdziałania w biurze inspektorackiem przy zastosowaniu stopni cen w gminach. Nie tylko że głos doradczy takich mężów podług dotychczasowych doświadczeń niemógłby odnieść pożądaných skutków, lecz nadto mężowie zaufania nie mogliby nawet dać zdania stosownego i opartego na przepisach, bo nie mieliby żadnej dokładnej, z przepisami i rzeczywistością zgodnej podstawy, gdyż w operacyach niedostatecznych i błędnych, które im przy obradach mogły być przedłożone, takich podstaw nie było.

*) Obacz ministeryalne „Begründung zu dem Gesetze über die Regelung der Grundsteuer“ u. s. w. Wien. aus der k. k. Hof- und Staatsdruckerei 1864. strona 38.

3. O przychodzie w naturze z lasów.

Już same zeznania organów katastralnych przy obradach wykazywały między inemi, że od nich nie można spodziewać się, aby wykonany został przepis zawarty w punkcie IX. reskryptu c. k. Ministerstwa Skarbu z 15. Maja 1861., polecający uwzględnienie lasów pierwotnych (Urthölzer), jako też lasów, w których tylko mała część drzewa bywa używaną. Albowiem organa katastralne znalazły, iż w Galicyi Zachodniej nie ma obecnie takich lasów, w którychby wspomniany przepis mógł znaleźć zastosowanie.

Z powodu, że powołany punkt X. reskryptu ministeryalnego z 15. Maja r. 1861. nie znalazł w praktyce zastosowania, a nadto był niedostateczny i niejasny, żądali mężowie zaufania objaśnienia tego punktu w tym kierunku, ażeby w lasach, w których znaczniejsza część drzewa faktycznie nie bywa używaną, tylko używana część drzewa jako przychód w naturze została przyjętą.

Pod tym względem zawiera późniejszy reskrypt z 19. Listopada 1864. dla lasów „częściowo w użytku zostających“ postanowienie: „że w lasach, w których dla naturalnego braku odbytu tylko jedna część rąbnego drzewa może być spożytkowana, dająca się spożytkować ilość drzewa téj części o tyle jako przychód w naturze ma być policzona, o ile przynajmniej czwartą część całej przestrzeni lasu obecnie nie jest w użytku. Lasy przeto, w których więcej jak $\frac{3}{4}$ części są w użytku, mają być z całym swym oszacowanym dochodem, zaś lasy w których mniej jak $\frac{3}{4}$ części są w użytku, mają jedynie z częścią rzeczywiście przypadającego użytku być rachowane.“ *)

Rozporządzenie to znowu jest niejasne, albowiem trudno odgadnąć, czy ono sciąża się tylko do takich lasów, w których część przestrzeni lasu jest bez użytku, albo także i do takich, w których wprawdzie cała przestrzeń jest używaną, lecz tylko część drzewa z niej spożytkować się da. A właśnie tych ostatnich lasów w Galicyi znajduje się bardzo wiele, albowiem, jak wiemy, w górach i w okolicach, w lasy obfitujących, pewne tylko gatunki drzewa (budulecowa, materyałowa) znajdują odbytu, inne zaś nie mają wartości. Przy takiej niejasności rozporządzenia możemy jedynie po dotychczasowych doświadczeniach spodziewać się wykładu i zastosowania fiskalnego.

Względem operacyj odnoszących się do przychodu drzewa w naturze w ogólności, znaleźli mężowie zaufania przy obradach w Krakowie nowe dowody wskazujące, iż przychód ten ustanowiony był w sposób fiskalny, niezgodny z przepisami, i opisany już poprzednio w memoryale Wydziału krajowego z 16. Stycznia 1864.

Przytoczyli mężowie zaufania przykłady, a między innymi przykład z lasów rządowych w gminie Babice okręgu krakowskiego, gdzie, na podstawie obliczeń z morga próbnego, wybranego w najlepszym drzewostanie, przychód z jednego morga w naturze w I. klasie na $1\frac{40}{100}$, a w II. klasie na $1\frac{25}{100}$ n. a. sąga z morga ustanowiony został, chociaż leśniczy kameralny w swojej reklamacyi przedstawił, że ten las w I. klasie tylko $\frac{87}{100}$ a w II. klasie tylko $\frac{25}{100}$ sąga z jednego morga przynosi, i z tego drzewa $\frac{3}{4}$ części jako drzewo polanowe, a $\frac{1}{4}$ część, jako drzewo gałęziowe (Brügelholz), zużyte bywa. — Przedstawienie tego leśniczego było oparte na rachunkach lasowych, sporządzonych w skutek polecenia ministeryalnego z 28. Maja 1850. l. 6668., a chociaż podług przepisów katastralnych właśnie takie rachunki główną podstawę do ustanowienia przychodu w naturze stanowić powinny, to jednak takowe uwzględnieniami nie zostały.

Podnieśli mężowie zaufania inne także błędy pod względem ustanowionego przychodu drzewa. Z tych to powodów prosili mężowie zaufania, ażeby nakazaną była kompletna i z przepisami zgodna rewizya przychodu drzewa w naturze we wszystkich lasach, i wskazali główne momenta, na które przy takiej rewizyi wzgląd mieć należy.

Wydany w skutek obrad krakowskich i uwag mężów zaufania reskrypt c. k. Ministerstwa Skarbu z 19. Listopada 1864. nie nakazał jednak takiej rewizyi, lecz tylko polecił surowo komisjom szacunkowym,

*) Odnosny ustęp reskryptu Ministerstwa Skarbu z 19. Listopada 1864. brzmi jak następuje: „Nachdem ferner die un-ausweichliche Nothwendigkeit vorliegt, den Waldförungs-Organen eine bestimmte Weisung zu geben, wie sie sich bei der Anschätzung der nach Punkt X. des Ministerial-Erlaßes Zahl 2250. S. M. nur theilweise benützbar Waldern zu benehmen haben, findet man anzunehmen, daß bei Wäldern, aus welchen wegen natürlichem Mangel an Absatz nur ein Theil des schlagbaren Holz es verwerthet werden kann, das verwertbare Holzquantum dieses Theiles, insofern als Natural-Ertrag anzunehmen, respective zu berechnen sei, als wenigstens der vierte Theil der Gesamt-Waldfläche dermal außer Benutzung angetroffen wird. — Es sind daher Wälder, wo mehr als $\frac{3}{4}$ in Benutzung stehen, mit ihrem ganzen angeschätzten Ertrage anzunehmen, dagegen Wälder, wo weniger als $\frac{3}{4}$ Theile in Benutzung stehen, bloß mit dem aliquoten Theil der Benutzung in Anschlag zu bringen.“

ażeby w czynnościach urzędowych w peryodzie reklamacyjnym trzymali się ściśle przepisów reskryptu ministeryalnego z 5. Stycznia 1863.

Przepisy tego ostatniego reskryptu były zupełnie zgodne z duchem dawniejszych ustaw i instrukcyj katastralnych, których jednak organa katastralne przy operacjach szacunkowych się nie trzymały.

Zamiast rozpoznać operaty w skutek zarzutów mężów zaufania, unieważnić te, które wbrew przepisom były zdziałane, i takowe zastąpić innemi, wolało c. k. Ministerstwo Skarbu pozostawić operaty szacunkowe w tym stanie, w jakim były, i odesłać do peryodu reklamacyjnego wykonanie tych przepisów, które dla samych operacyj szacunkowych zostały wydane.

Takie polecenie c. k. Ministerstwa Skarbu nie może odnieść pożądanych owoców, albowiem czynności reklamacyjne nierównie spieszniej się odbywają, niż pierwsze operacje szacunkowe, i dopiero w skutek reklamacyj stron bywają przeprowadzane; strony zaś nie są w stanie podnosić i uzasadniać zarzuty przeciw operacyom, dla nich nie zrozumiałym.

4. O kosztach kultury lasów.

W roku 1863. przeprowadziły organa katastralne także nowe dochodzenia względem kosztów kultury i dozoru lasów.

Z powodu, iż w reskrypcie ministeryalnym z 5. Stycznia 1863. nie kazano uwzględniać kosztów utrzymania lasowego technicznego personelu (*forsttechnische Personale*), wyłączyli urzędnicy katastralni przy obliczaniu kosztów nadzoru pensye tak zwanych leśniczych, których jako do lasowego technicznego personelu należących zaliczyli, gdy przecież ci leśniczowie, jak to już małe ich pensye i powszechnie znana niewiadomość gospodarstwa leśnego wskazują, w ogóle do technicznego personelu lasowego nie należą, lecz jedynie tylko jako dozorecy lasowi uważani być mogą.

W aktach katastralnych, które mężom zaufania przy obradach w Krakowie były przedstawione, znaleźli ci mężowie inne także znaczne błędy w dochodzeniu kosztów kultury i dozoru lasów; mianowicie znaleźli, iż materyały, przy dochodzeniach zbierane, w kierunku fiskalnym przykrawywane i przedstawiane były.

Na podstawie takich dochodzeń przyszli urzędnicy katastralni do rezultatów, iż koszta kultury i dozoru lasów nie wynoszą więcej, jak 5% od dochodu brutto.

Że takie rezultaty nie mogły zgadzać się z rzeczywistością, nikt o tém w naszym kraju wątpić nie może. Niech nam tu wolno będzie przytoczyć w tym względzie najnowsze przepisy administracyi pruskiej, której reputacya dość dobrze w Europie jest ustaloną. W instrukcyi pruskiego Ministra Finansów dla rzeczoznawców lasowych, których komisye szacunkowe powoływać mają prawo, nie ograniczono kosztów kultury lasów na pewne maksymalne procenta, a w przykładach w tej instrukcyi przytoczonych podane są same koszta dozoru i kultury aż do 56%, zaś razem z kosztami administracyi aż do 90% od dochodu brutto. *)

Z powodów nadzwyczajnej błędności dotychczasowych dochodzeń żądali mężowie zaufania, ażeby zarządzone zostały dochodzenia nowe i sprawiedliwe. Temu żądaniu nie uczynił zadość reskrypt ministeryalny z dnia 19. Listopada 1864., który bez dalszych dochodzeń postanowił, ażeby na koszta kultury i dozoru lasów potrącono 3 do 12% od dochodu brutto, co oczywiście jest niedostatecznem.

5. O czystym dochodzie z lasów.

Podwyższone w kierunku fiskalnym bez miary ceny drzewa i przychód w naturze, a przyjęte z drugiej strony zbyt niskie koszta kultury musiały doprowadzić do obliczenia wysokiego czystego dochodu z lasów. Odwołali się mężowie zaufania na przykład z lasów rządowych w Babicach i Jankowicach, okręgu krakowskiego, gdzie rachunki lasowe, sporządzone w r. 1850. przez nadleśniczego rządowego, wykazywały terazniejszy czysty dochód z morga lasu wysokopiennego w Babicach w Iszej klasie w ilości 1 złr. 48 ct., w IIgiej klasie 23 kr.; w Jankowicach zaś w ogóle 23 kr.

*) Erlaß des preussischen Finanz-Ministers v. Batow, vom 17. Juni 1861. enthaltend die technische Anleitung zur Ausführung des Gesetzes vom 21. Mai 1861. in Beziehung auf Ermittlung des Reinertrages bei Holzungen. Berlin 1861.

Mimo to przyjęto w katastrze, po rozstrzygnięciu reklamacyj, czysty dochód z morga lasu dla Babic w Iszej klasie w ilości 2 złr. 10 kr., w IIgiej klasie 1 złr. 10 kr.; dla Jankowic zaś 45 kr. Przyjęto więc w katastrze dochód dla lasów w Babicach w Iszej klasie o 20%, w IIgiej klasie o 200%, zaś dla Jankowic o 100% wyższy, niż dochód teraźniejszy rzeczywiście.

Takie są rezultaty szacunków katastralnych, które podług wyraźnej objawionej woli Najjaśniejszego Pana miały brać za podstawę najniższe ceny produktów z roku 1824., a zatem przedstawiać czysty dochód z gruntu bez porównania niższy od dochodu teraźniejszego. Już sama trudność w ustanowieniu pojedynczych czynników szacowania lasów, pochodząca z braku niezbędnych do tego dokładnych materiałów wskazywała potrzebę użycia także wszelkich możliwych dat, jakieby znaleźć się dały dla osądzenia ostatecznej wynikłości szacunku, t. j. obliczonego czystego dochodu.

Proponowali przeto mężowie zaufania, ażeby do tego użyte zostały rachunki gospodarcze, przedstawiające czysty dochód, ceny kupna lasów lub dóbr z lasami, nakoniec daty ze zdarzających się często w naszym kraju sprzedaży drzewa całemi morgami lub sekeyami.

Tę stosunkom naszego kraju odpowiadającą propozycję mężów zaufania — nie uwzględniło jednak c. k. Ministerstwo Skarbu.

6. Operat cen targowych głównych gatunków zboża.

Co do operatu cen targowych głównych gatunków zboża z r. 1824., przedstawili mężowie zaufania w Krakowie, że urzędnicy katastralni nie wykonali przepisu, zawartego w reskrypcie c. k. Ministerstwa Skarbu z 5. Stycznia 1863., polecającego, aby wspomniany operat ponownie był rozpoznany, i poprawiony pod względem redukcji miar miejscowych, jakoteż pod względem innych błędów ksiąg targowych. Albowiem urzędnicy ci nie dochodzili gruntownie miar, jakie były używane w r. 1824., lecz woleli szukać nowych dowodów, iż dawne ich operaty nie były błędne; pozalączali więc różne świadectwa, uzyskane od urzędów targowych, lub od przełożonych gmin, i z nich chcieli dowodzić, że wszędzie, tak w ostatnich latach, jakoteż w r. 1824., sprzedawano zboże na miarę przepisaną, i bez nasypu.

Mężowie zaufania, znający zwyczaj kraju naszego, wiedzieli, że te przedstawienia urzędników katastralnych nie zgadzają się z rzeczywistością. Odwołali się ci mężowie na liczne rozporządzenia rządowe, świadczące o używaniu miar różnych; — załączyli także świadectwa urzędów gminnych i c. k. urzędów powiatowych, wskazujące, że dawniej w bardzo wielu miejscach, a nawet i dotąd jeszcze większe miary zbożowe na targach bywały i są w używaniu.

Mimo tych przedstawień, nie zostało nakazane ani nowe dochodzenie, ani uwzględnienie tych większych miar.

7. O cenach innych produktów z roli i łąk, szczególnie kartofli i siana.

Przedstawili także mężowie zaufania, że ceny innych produktów z roli i ceny siana i otawy ustanowione były przez urzędników katastralnych dowolnie, podług pewnych w biurach ułożonych formułek o wartości pożywniej tych produktów. Na poparcie wniosków swoich w tym względzie odwoływali się urzędnicy katastralni na te materiały, które z ich wnioskami były zgodne; odwoływali się na zestawienie cen targowych, które były błędne, i podług przepisów za podstawę służyć nie mogły, — jakoteż na protokóły ze stronami, które tém łatwiej do przystawiania na propozycje urzędników katastralnych zniewolnemi być mogły, gdy tej sprawy nie rozumiały, i cen z r. 1824. nie pamiętały. Gdzie zaś strony, rzecz lepiej znające, inaczej zeznawały, tam na ich zeznanie nie zważano.

Najważniejszym w katastrze produktem z roli, są kartofle; bo największa ilość tego produktu, znajduje się w przychodzie „in natura“ operatów katastralnych, w których, z małemi wyjątkami, wszystkie rośliny okopowe kartoflami są zastąpione. I właśnie szczególnie dla kartofel, równie jak i dla koniczyny, jakoteż dla jedyne go produktu z łąk, t. j. dla siana przyjęli urzędnicy katastralni ceny takie, które nie są w sprawiedliwym, i stanowi faktycznemu odpowiednim stosunku, ani do cen katastralnych tych produktów w innych krajach koronnych, ani do cen katastralnych zboża, w Galicyi przyjętych.

Poleczone w reskrypcie ministeryalnym z 5. Stycznia 1863. ponowne rozpoznanie i sprostowanie katastralnych cen siana, poruczone tym samym organom, które dawniej już te ceny ustanowiły, nie odniosło skutku, — jak to już przewidywał Wydział krajowy w memoryale swoim z 16. Stycznia 1864. —

gdyż organa katastralne starały się jedynie przy nowych dochodzeniach dowieść, że dawniej błędów nie popełniły.

Przy obradach w Krakowie postawili mężowie zaufania wnioski swoje względem ceny kartofel i siana, i przytaczali za swojemi wnioskami dowody, czerpane z wartości użytkowej tych produktów, z wykazów z r. 1826., z cen przyjętych dla siana w prowizoryum podatku gruntowego, i z przykładów w niemieckich krajach koronnych, dawniej szacowanych.

Jednakże c. k. Ministerstwo Skarbu w reskrypcie z 19. Listopada 1864. ustanowiło dla tych produktów ceny daleko wyższe, niż żądali mężowie zaufania.

Stosownie do przepisów, powinny być katastralne ceny kartofel i siana ustanawiane podług pewnego, w każdej gminie wysłedzonego stosunku wartości pieniężnej tych produktów do wartości pieniężnej głównych gatunków zboża. Że wartość kartofel i siana musi być w stosunku do wartości zboża mniejszą w Galicyi, niż w zachodnich krajach koronnych, to wypływa już ze stosunków odbytu tych wszystkich produktów; gdyż popyt za zbożem do wywozu na Zachód czyni zboże w Galicyi stosunkowo droższemu od siana i kartofel, które dla stosunkowo zbyt wielkich kosztów transportu nie bywają wywożone; w zachodnich zaś krajach koronnych przywóz zboża ze wschodu czyni takowe tańszem w stosunku do siana i kartofel, które z dalekich okolic nie mogą być przywożone. Jednakże katastralne ceny kartofel i siana, ustanowione reskrytem Ministerstwa Skarbu z 19. Listopada 1864. dla Galicyi Zachodniej, i przyjęte już dawniej przez c. k. władze skarbowe dla Galicyi Wschodniej, są podług załączników *E.* i *F.* w stosunku do cen zboża (mianowicie: ceny kartofel w stosunku do cen żyta, a ceny siana w stosunku do cen owsa) znacznie wyższe, niż ceny katastralne, ustanowione dla kartofel i siana w niemieckich krajach koronnych, dawniej szacowanych. *E. P.*

Największa część kartofel służy do wyżywienia ludności wiejskiej. Produktem tej żywności. oszacowanym w katastrze jest siła fizyczna robotników, od której operaty katastralne w Galicyi wymagają nie mniej, niż w niemieckich krajach koronnych dawniej szacowanych. Nie powinna więc cena katastralna kartofel w stosunku do ceny dnia roboczego pieszego być wyższą w Galicyi, niż w rzeczonych krajach koronnych. Jednakże c. k. władze skarbowe ustanowiły, jak świadczy załącznik *E*), ceny kartofel w stosunku do ceny dnia roboczego pieszego, znacznie wyższe, niż w niemieckich krajach koronnych, dawniej szacowanych.

Znaczna część kartofel, (jakotóż buraki, rzepa i inne podobne rośliny okopowe, zastąpione w operatach katastralnych prawie wszędzie kartoflami) używane bywają jako karma dla bydła, równie jak wszystkie gatunki siana. Produktem tej karmy są płody zwierzęce. Oprócz cen mięsa, zapisanych w księgach targowych, nie mamy przeciętnych dat o wartości płodów zwierzęcych. Wzięli więc mężowie zaufania za podstawę do porównań swoich tylko ceny mięsa, które pewniejsze były, niż wszystkie inne daty wykazów targowych, bo ceny mięsa musiały być zapisywane podług taxi, dla mięsa urzędownie ustanowianej. — Przy użyciu dobrego siana (koniczyny, lub siana łąkowego, zwanego w katastrze słodkiem) do produkcji mięsa, może cenar takiego siana, podług załącznika *G*), przynieść dochód pieniężny, który wynosi 21, a najwięcej 29% od ceny targowej owsa; ustanowione jednak przez c. k. władze skarbowe, dla katastru w Galicyi ceny koniczyny i słodkiego siana, są (jak świadczy załącznik *F*) w ogóle prawie równe z cenami targowemi owsa. — Przy użyciu kartofel do produkcji mięsa może meca kartofel (podług załącznika *H*) przynieść dochód pieniężny, który wynosi tylko 25tą a najwięcej 18tą część ceny targowej, jednej mecy żyta; ustanowione zaś dla katastru w Galicyi ceny kartofel, wynoszą w ogóle (jak świadczy załącznik *E*) 4tą lub 5tą część ceny targowej jednej mecy żyta. *G.*

Przy użyciu ziemiopłodów do produkcji płodów zwierzęcych, zostaje wprawdzie rolnikowi, prócz ceny otrzymanej za płody zwierzęce, jeszcze gnoj, który używa się do użyźnienia ziemi, lecz oszacowanie katastralne nie uwzględnia wartości tego gnoju przy obliczaniu kosztów kultury, a z drugiej strony uwzględnia pożytek z gnoju przy obliczaniu dochodu z gruntu, gdyż przyjmuje ilość i jakość płodów, uzyskanych z ziemi, taką, jaką produkuje ziemia, zasilona gnojem. Takie zasady szacowania zaledwie przed kilkudziesiąt laty mogły być stosowne, i to tylko w krajach, gdzie płody zwierzęce stosunkowo wyższą miały cenę, a gospodarstwa tak były prowadzone, że mało gnojono, mało roślin okopowych i trawiastych uprawiano, i znaczna część roli stała ugorem.

Takie zasady szacowania mogły być mniej niestosowne w Niższej Austrii, gdzie szacowanie katastralne, ukończone w r. 1834., przyjęło w ogóle 29% z czystej roli na ugor, i nie uwzględniało pożytku z ugoru. Musiały jednak te zasady doprowadzić do wynikłości błędnych i niesprawiedliwych, n. p. w okre-

gu krakowskim, gdzie operaty katastralne, ukończone w r. 1852. przyjęły w ogóle tylko 4% roli na ugor, i nawet pożytek z tego małego ugoru najczęściej oszacowały.

Musimy tu podnieść i tę ważną okoliczność, że jak świadczy załącznik F., ceny siana, ustanowione przez c. k. władze skarbowe, znacznie są wyższe od cen użytych w prowizoryum podatku gruntowego z r. 1820. Takie ustanowienie cen katastralnych nie może być zgodnem z wolą Najmiłościwszego Ustawodawcy, który najwyraźniej wypowiedział, iż katastralne ceny produktów chce mieć takie, jakie były najniższe w przeciągu lat od 1774 do 1824.

8. O przychodzie w naturze ról i łąk.

Przychód w naturze z ról i łąk nie był przedmiotem obrad z mężami zaufania w Krakowie. Przedłożone były jednak operaty przychodu w naturze z kilku gmin różnych okolic. W tych operatach znaleźli mężowie zaufania zupełne potwierdzenie owych przedstawień memoriału Wydziału krajowego z 16. Stycznia 1864., które wykazywały bezzasadność i błędność czynników przychodu w naturze, przyjętych w operatach katastralnych. (Obacz powyżej ustęp III. str. 7. i 8.).

Podnieśli mężowie zaufania szczególnie tę okoliczność, że w przedłożonych im operatach wszędzie, bez żadnych dowodów i żadnej podstawy, zapisana była dowolnie rotacya trzyletnia, najczęściej bez ugoru, lub z małym ugiem, i to w gminach górskich i na dołach, w ziemi dobrej i na piaskach. Takie cyfry, stawiane na jedno kopyto, mogły być tylko układane w biórach i oczywiście nie były zgodne z przepisami, polecającemi brać za podstawę stan gospodarstwa faktyczny, w gminie zwyczajny, który nie jest wszędzie jednakowy, lecz najrozmaitszy.

Na zarzuty mężów zaufania w tym względzie odpowiedzieli inspektorowie przy obradach w Krakowie, „że w ogóle w tym kraju właściwie żadna nie istnieje zwyczajna w gminach rotacya i w operatach najczęściej przyjęto rotacyę trzyletnią.“ (Protokół XI. posiedzenia).

Lecz jeżeli nie istnieje zwyczajna w gminie (*gemeindeüblich*) rotacya, to nie mogą także istnieć zwyczajne w gminie stosunki uprawy produktów na każdy rok rotacyi. Ztąd wypływa, że ustanowione w operatach rotacye i stosunki uprawy, również jak przychód w ziarnie, zostający w ścisłym związku z rotacyą i ze stosunkami uprawy, więc także przychód w naturze z morga, obliczony sztucznie z tych trzech czynników, nie mógł być i nie był ustanowiony na podstawie nie dającego się dociec zwyczajnego w gminie gospodarstwa, lecz został dowolnie ułożony w biórach; przeto i przy ustanowieniu tego czynnika szacowania nie zachowano ustawy, która nakazuje trzymać się zwyczajnego w gminie gospodarstwa.

Zeznanie inspektorów, że w Galicyi nie ma zwyczajnej w gminie rotacyi, i że przyjęto w operatach najczęściej rotacyę trzyletnią, jest najoczywistszym dowodem, że albo urzędnicy katastralni, ze stosunkami miejscowemi nie obeznani, nie umieją osądzić rotacyi w gminie zwyczajnej, więc do prowadzenia szacunku nie powinni być użyci, albo też, że istotnie podług ich zeznania niepodobniestwem jest oznaczyć nie istniejącą zwyczajną w gminie rotacyę, więc sztuczny system szacowania, obliczający dochód z czynników, nie mogących być oznaczonymi podług stanu faktycznego, zaniechany być powinien.

Wydany jednak w skutek obrad krakowskich reskrypt c. k. Ministerstwa Skarbu z 19. Listopada 1864., polecając dalsze prowadzenie szacowania gruntów podług teraźniejszego systemu, nie nakazał dla poprawienia czynników przychodu w naturze z ról i łąk.

9. O kosztach kultury ról i łąk.

Względem dowolnego i przepisom przeciwnego ustanowienia kosztów kultury dla ról i łąk odwołali się mężowie zaufania przy obradach w Krakowie na dowody, zawarte w memoriale Wydziału krajowego z 16. Stycznia 1864. Gdy jednak w tym memoriale nie były dotknięte nieznane podówczas jeszcze wynikłości poprawek, nakazanych w reskryptach ministeryalnych z 15. Maja 1861. i 5. Stycznia 1863. więc mężowie zaufania szczególnie na te poprawki uwagę swoją zwrócili.

Szematy, oznaczające robociznę, którą robotnik lub sprzężaj w dniu jednym wykonują, były znowu dowolnie ustanowione podług zdań urzędników katastralnych, gdyż dowodów pisemnych dla ustanowienia tych szematów w aktach katastralnych nie było, a protokolarne podania gmin w tym względzie tak między sobą były sprzeczne, że za podstawę służyć nie mogły. Ustanowione przez urzędników katastralnych szematy dla robocizny ciągłej (t. j. dla orania i włóczenia) były podobne do podań w książkach gospodarskich, w których opisane są roboty, jakie bydło większe, silne i dobrze karmione, w gospodar-

stwach wzorowych w jednym dniu skutecznie jest w stanie. Takie szemata nie zgadzają się z powszechnym w gminach naszych zwyczajem, który podług przepisów uwzględniony być powinien; albowiem zwyczajne w naszych gminach bydło, mniejsze, mniej silne i gorzej utrzymane, mało roboty wykonuje. Jednakże reskrypt ministerjalny z 19. Listopada 1864. zatwierdził szemata organów katastralnych, z odwołaniami mało znaczącymi.

Przy poprawkach, których przeprowadzenie było polecone w reskryptach c. k. Ministerstwa Skarbu powyżej przytoczonych, miały być uwzględnione nowe czynniki kosztów kultury, mianowicie: koszta utrzymania budynków, koszta sprawienia narzędzi rolniczych, krótsze dnie zimowe, podwójne święta w Galicyi, stosunkowa możność użycia sprzężajów konnych i wołowych.

Co do uwzględnienia stosunkowej możności użycia sprzężajów, sądzili urzędnicy katastralni, iż dość będzie, oprócz dni świątecznych, odtrącić jeszcze pewną ilość dni na przeszkody klimatyczne, i przyjęli przeciętnie 260 dni roboczych dla koni, a 240 dla wołów. Przez tyle dni w roku, może jednak sprzężaj być użyty zaledwie w najlepszych i z przemysłem połączonych gospodarstwach; przy zwyczajnym zaś w naszych gminach gospodarstwie, które podług przepisów za podstawę służyć powinno, sprzężaje gospodarze przez daleką mniejszą ilość dni w roku użyte być mogą; albowiem w Galicyi, dla braku przemysłu i ruchu handlowego, sprzężaje te rzadko do innych, jak do rolnych gospodarczych robót używane bywają.

Nawet w przemysłowej Saxonii w przepisach szacunkowych przyjęto dla sprzężajów wołowych tylko 150 do 200 dni roboczych w roku.

Chociaż organa katastralne przyjęły 10 godzin roboczych w dniach dłuższych, a tylko 6 godzin w czterech miesiącach zimowych, mających dnie krótsze, to jednak organa te nie uwzględniły tych krótszych dni zimowych, i to z powodu, że roboty, obliczone w katastrze przy kosztach kultury, nie odbywają się w miesiącach zimowych.

Przedstawiali mężowie zaufania, że dnie krótsze powinny być uwzględnione w ten sposób, aby ilość dziennych godzin roboczych obliczoną została z przecięcia dni krótszych i dni dłuższych, i aby ta przeciętna ilość godzin uwzględniona była bądź przy obliczeniu dni roboczych w roku, bądź też przy wymiarzeniu roboty, na dzień jeden wymaganej. Przedstawienia te jednak nie odniosły skutku, i ukazane właśnie dla katastru uwzględnienie krótszych dni zimowych uznane zostało przez urzędników katastralnych jako nie wykonalne w katastrze.

Co do kosztów utrzymania budynków i narzędzi rolniczych, skonstatowali mężowie zaufania, przy obradach, że te koszta nigdzie dokładnie nie były szacowane. Urzędnicy katastralni spisywali wprawdzie w tej mierze z grupami gmin liczne protokoły, lecz gdy strony, do tej sprawy nie przygotowane, podawały najrozmaitsze cyfry, urzędnicy katastralni cyfry te w dowolny sposób rektyfikowali, stawiając natomiast cyfry własne, bez najmniejszego dowodu prawdziwości i stosowności tychże cyfer.

I dziwić się temu nie można, że urzędnicy katastralni, przybyli z krajów obcych, i nie mający znajomości stosunków miejscowych, nie byli w stanie, wspomnianych kosztów gruntownie dochodzić i sprawnie osądzić. Nie dość jednak na tem, że ci urzędnicy przyjmowali koszta małe na budynki i narzędzia rolnicze; nie uwzględnili oni nawet i tych małych kosztów; — albowiem zamiast odrębnego policzenia tych kosztów na całe gospodarstwo, lub ustanowienia, ile z tych kosztów na jeden morg przypadać może, wliczyli oni te koszta do rocznych kosztów utrzymania sprzężaju, i dzielili takowe razem z temi ostatniemi przez ilość rocznych dni roboczych, z którego to dzielenia wypadła cena ciągłego dnia roboczego. Z przyjętej więc n. p. na koszta budynków kwoty 6 złr. 30 kr. m. k., podzielonej przez ilość dni roboczych jednej pary koni, t. j. przez 260, zostawało $1\frac{1}{2}$ kr. m. k. jako kwota, która w cenie każdego dnia roboczego, miała przedstawiać koszta budynków. Ponieważ jednak w katastrze obliczają się tylko te dnie ciągle, które potrzebne są do orania i włóczenia, a takich dni, przy średnim gospodarstwie włościańskim, mającym 10 do 15 morgów roli, nie można przyjąć więcej jak około 50 na rok, zaś w cenie jednego dnia roboczego, tylko kwota $1\frac{1}{2}$ kr. m. k. na koszta budynków i narzędzi jest zawarta: więc na całe gospodarstwo wypadłoby tylko 1 złr. 15 kr. m. k. jako całoroczny koszt utrzymania budynków!

To postępowanie doprowadziło do szczególniejszego rodzaju niekonsekwencji. Gdy bowiem cenę ciągłego dnia konnego przyjmowano wyższą, niż cenę dnia wołowego, więc z kosztów na budynki i na narzędzia rolnicze, wplątanych do obliczenia ceny dnia ciągłego, przyjmowano więcej przy dniu ciągłym końskim, jak przy wołowym, jak gdyby koszta na te budynki i narzędzia zależały od tego, czy się robi końmi, czy wołmi.

Cale to postępowanie było niezgodne z duchem przepisu, który koszta utrzymania budynków i narzędzi gospodarskich, a więc nie jakąś dowolną tych kosztów częśćkę uwzględnić poleca.

Mężowie zaufania powstali przeciw temu postępowaniu, i żądali, ażeby wspomniane koszta były dokładnie dochodzone, i ażeby w szczególności koszta na budynki zostały w osobnej taryfie na jeden morg ustanawiane, i podług tej taryfy, z uwzględnieniem stosunków miejscowych, potrącane. Jednakże c. k. Ministerstwo Skarbu w reskrypcie z 19. Listopada 1864. nie uwzględniło wniosków mężów zaufania, i zatwierdziło postępowanie urzędników katastralnych.

Wspomnieć tu wypada, że nawet i ta mała częśćka kosztów na budynki i narzędzia rolnicze, którą sztucznie wplątano do obliczenia ceny dnia ciągłego, znikła ostatecznie.

Wykazała to zniknięcie komisya, wysadzona w r. 1865. od komitetu krakowskiego c. k. Towarzystwa Gospodarczego do rozpoznania sprawy katastru; obliczyła ona bowiem cenę ciągłego dnia roboczego z kosztów utrzymania podług przepisów, biorąc za podstawę cenę produktów i dni pieszych, ustanowione w katastrze, i karmę bydła taką, jaka racjonalnie potrzebną jest dla bydła, zdolnego do roboty wymaganiej w operatach katastralnych.

Pomimo że ta komisya nie wciągnęła do swojego obliczenia nowych czynników, przyznanych w reskrypcie Ministerstwa Skarbu z 15. Maja 1861. (jakoto: kosztów na budynki i narzędzia, krótszych dni zimowych, i rzeczywistej stosunkowej możliwości użycia sprzężajów), to jednak jej obliczenie wykazywało ceny dnia ciągłego znacznie wyższe, niż takowe ustanowione zostały w reskrypcie Ministerstwa Skarbu z 19. Listopada 1864.

Ztąd wypływa, że przyznanie wspomnianych nowych czynników pozostało na papierze niewykonane, i że ceny dnia ciągłego, ustanowione dla Galicyi Zachodniej, nie tylko czynników tych nie uwzględniły, lecz nawet nie pokrywają kosztów utrzymania parobka, i odpowiedniego karmienia bydła roboczego.

Wykazała dalej wspomniona komisya, że ceny dnia ciągłego, ustanowione dla Galicyi Zachodniej, są w stosunku do cen siana znacznie niższe, niż w siedmiu niemieckich krajach koronnych, najpierw szacowanych.

10. O błędach w zbieraniu, obrabianiu i przedstawianiu materyałów, służących do uzasadnienia cyfer pojedynczych czynników.

Przykłady błędnego i fiskalnego obrabiania materyałów, odnoszących się do cen drzewa, przytoczyliśmy już powyżej str. 15.

Znajdowali mężowie zaufania podobne dowody także i w innych aktach, przedłożonych im w niezliczonych stosach.

W aktach tych było n. p. tylko jedynaście wyciągów z rejestrów sprzedaży zboża i siana z r. 1824. Tak mała ilość nie powinna była służyć do uzasadnienia cen produktów. Mężowie zaufania starali się mieć oryginały rejestrów, z których wspomniane wyciągi przez urzędników katastralnych były sporządzone. Dostawszy ośm takich rejestrów, porównali oni te rejestra z wyciągami, i z tego porównania wykazali przy obradach: — że i w tych wyciągach przebijał się kierunek fiskalny, — że w pojedynczych wyciągach opuszczano sprzedaże, wykazujące ceny niższe, a wciągano ceny sprzedaży wyższe także z lat innych, które przedstawiano jako ceny z r. 1824., — że w tych wyciągach nie przepisywano dosłownie pozycy z rejestrów oryginalnych, i opuszczano słowa lub ustępy, potrzebne do osądzenia pojedynczych pozycy, — że w ogóle żaden wyciąg nie był dokładnie sporządzony, należyte objaśniony, i stosownie użyty, — że więc sporządzenie tych wyciągów, czynność ze wszystkich katastralnych operacyj najłatwiejsza, była skuteczną fiskalnie lub błędnie, po części z nawyknięcia do robót niegruntownych, przez nikogo niekontrolowanych, po części zaś z tej przyczyny, że urzędnicy katastralni nie mogli zrozumieć polskich rejestrów i objaśnić sobie okoliczności stanowezych, które wypływały z nieznanym tym urzędnikom stosunków miejscowych. (Obacz podania mężów zaufania do l. W. 863 z r. 1864. i protokoły posiedzenia X. str.: 29, 51, 61. i posiedzenia XII. str. 3.)

Gdy podnoszone przez mężów zaufania błędy w obrabianiu szczegółowych materiałów, odnoszących się do cen robocizny, dały powód do zarzutu, że błędy w aktach pojedynczych nie mogą mieć wpływu wobec wielkiej masy zbieranych materiałów, podjęli się mężowie zaufania pracy rozpoznania wszystkich dat, dotyczących ceny dnia ciągłego z całego jednego inspektoratu szacunkowego, w którym dla uzasadnienia wspomnianych cen najwięcej materiałów było zbieranych. Wykaz załączony do sprawozdania tego inspektoratu obejmował wynikiłości sumaryczne każdego gatunku tych materiałów.

W pierwszej rubryce tego wykazu przedstawione było przecięcie cen najmu dnia ciągłego parobkowego z dwóch tylko rejestrów gospodarskich z r. 1824. W załączonych do aktów wyciągach z tych rejestrów była mowa tylko o dniach ciągłych; mogły więc te ceny ściągac się także do dni ciągłych wołowych, które taniej się szacują: w wykazie jednak przedstawiono, jakoby te ceny płacone były za dni konne. Z rejestrów oryginalnych, z których wyciągi były zrobione, dostali mężowie zaufania tylko jeden, a porównywając ten oryginał z wyciągiem, wykazali, że wyciąg był zupełnie błędny. Albowiem w rejestrze oryginalnym było zapisane: „Wójtowi za siedm dni bydlnego szarwarku 7 zhr. w. w.“: „*Sieben Ingtage zum Adern.*“ — Inspektor zaś poszedł dalej, i zrobił z tego cenę najmu dnia konnego.

W drugiej rubryce wykazu inspektorackiego wciągnięto było przecięcie cen dnia ciągłego, obliczone w r. 1826. z kosztów utrzymania sprzężaju: bo to przecięcie zbliżało się do cen, proponowanych przez inspektorat. To przecięcie jednak nie mogło być użyte do uzasadnienia terażniejszych cen katastralnych, które miały być obliczone z uwzględnieniem nowych czynników (kosztów na budynki i narzędzia rolnicze, krótszych dni zimowych, i stosunkowej możności użycia bydła); bo te czynniki nie były uwzględnione przy obliczeniach w r. 1826. — Te ostatnie obliczenia brały za podstawę ceny siana tamże wskazane, które były znacznie niższe od cen siana, przyjętych dla katastru przez urzędników katastralnych. — Opierając się przeto na obliczeniach z r. 1826. dla uzasadnienia ceny dnia ciągłego, potrzeba było przyjąć także ceny siana, w tych obliczeniach wykazane. Urzędnicy katastralni jednak powołali się na dochodzenia z r. 1826. pod względem wykazanych tam niskich cen dni ciągłych, a odrzucili wykazane tamże niskie ceny siana jako niestosowne. Fakt ten jest jednym z owych licznych dowodów, że urzędnicy katastralni wybierają pomiędzy materiałów, a nawet z jednego i tego samego materiału wyrwywają dowolnie te lub owe części, i tak je używają, aby zadość uczynić fiskalizmowi.

W trzeciej i czwartej rubryce wykazu inspektorackiego przedstawione były przecięcia cen dnia ciągłego, obliczone z kosztów utrzymania, podanych przez gminy, jakoteż przecięcia cen, które miały być obliczone z kosztów utrzymania wykazanych w rejestrach folwarcznych.

Z pomiędzy dat z rejestrów i z podań gmin, spisanych przy operacjach pierwszych i przy operacjach nakazanych dla poprawy pierwszych operatów, wybierały komisje katastralne małą zwykle liczbę podług upodobania, i z tych dat wybranych układały wykazy, któremi uzasadniały roboty swoje.

Jedna z komisji załączyła jako niezbitý dowód ceny dnia pieszego, wyciąg z folwarcznej tabeli zbożowej, wykazujący ordynaryę dawaną gumiennemu w r. 1824., a dodawszy do tego dowolną cyfrę pensyi w pieniądzech, obliczyła, iż wynagrodzenie tego gumienego wynosiło tylko 5 $\frac{1}{10}$ kr. m. k. dziennie. Objasnienia jednak, otrzymane przez mężów zaufania, wskazały, iż ten gumieny oprócz zboża, wypisanego przez komisję, miał w użytku bdynek dworski, pięć morgów ogrodu, opał i paszę dla krów.

Daty z rejestrów i z podań gmin, zebrane przez komisje tegoż inspektoratu, o kosztach utrzymania parobka, były także w przypadkach pojedynczych rektyfikowane przez dowolne opuszczanie, lub zmniejszanie pojedynczych pozycyí kosztów, a wynikiłości tych rektyfikacyí były przedstawione w sumarycznym wykazie jako wynikiłości rejestrów i podań gmin.

Z pięciu komisji tegoż inspektoratu dwie tylko załączyły małą ilość wyciągów z folwarcznych rejestrów o karmie bydła (*Futter-Vassfrungstabellen*). I te wyciągi były także niedokładne. Dwa np. wyciągi wykazywały taką ilość rocznej karmy, iż z niej na jednego wołu dziennie wypadało 10 $\frac{1}{2}$ i 8 $\frac{1}{2}$ funtów siana. Widoczným było, że tu brakowała część karmy, nie zapisywana w rejestrach jako to: trawa spasiona, ujmy, plewy, i t. p. Użyły jednak komisje szacunkowe tych wyciągów. — Nadto jeszcze przy obliczaniu ceny dnia ciągłego na podstawie tych wyciągów, opuściła jedna komisya koszta zużycia koni, druga zaś opuściła koszta na budynki gospodarze, na narzędzia rolnicze, i na parobka. Obliczona tym

sposobem cena dnia ciągłego wciągnięta została w trzecią rubrykę wykazu inspektorackiego, między materiały uzasadniające cenę dnia ciągłego, w której wszystkie wspomniane koszta miały być uwzględnione.

Podania wielu gmin tej sprawy nieświadomych były tak niedorzeczne, iż z nich wypadła całodzienna karma jednego konia na 11, 10, 9 fut., a dzienna karma wołu na 8, 7, 6, 5 i 4 fut. wartości siana. Takie podania zostały jednak użyte przez komisye katastralne. W jednym dystrykcie komisyjnym podały gminy w jedynastu protokółach koszta utrzymania, wskazujące cenę dnia ciągłego wyższą; te podania nie zostały wciągnięte do wykazu inspektorackiego. Jedna grupa gmin w górach podała do protokołu karmę stajenną, potrzebną dla wołów przez dwa miesiące robocze, i prócz tego podała pastwisko; komisya nie uwzględniła pastwiska, a podaną dwumiesięczną karmę stajenną podzieliła przez 100 dni roboczych, i z tego fałszywego obliczenia wykazała koszt dzienny utrzymania dwóch wołów na 5 $\frac{1}{10}$ kr. m. k. — I z takich to dat ułożono przecięcie, które figurowało w czwartej rubryce wykazu inspektorackiego jako przecięcie z podań gmin.

Z opisanych tu czterech rubryk, które miały wykazywać przeciętne wynikiłości czterech gatunków zebranych materiałów, obliczone było w wykazie inspektorackim znówu przecięcie ogólne. Łatwo pojąć, że ogólne przecięcie, obliczone z materiałów dowolnie wybranych, przykrojonych, lub przekrojonych, i dowolnie zestawionych, zbliżało się do cen dnia ciągłego, proponowanych przez inspektorat.

Takie to akta leżały całe miesiące i lata w inspektoratach, a po części także i u władz wyższych, i nikt nie myślał o kontrolowaniu, o poprawieniu błędów, o zastąpieniu błędnych dochodzeń innymi.

I pomimo takich błędów, przez mężów zaufania wykazanych, c. k. Ministerstwo Skarbu nie poleciło dochodzeń nowych, lepszych, zgodnych z przepisami.

11. O wynikiłościach szacowania katastralnego.

Już operaty pierwszego szacowania świadczyły, do jak błędnych, nierównych i fiskalnych wynikiłości mogą one doprowadzić. Porównanie tych wynikiłości z cenami gruntów (załącznik A). wskazywało, że wspomniane wynikiłości wewnątrz kraju naszego są nadzwyczaj nierówne, i w stosunku do cen gruntów, przez same organa katastralne tu i ówdzie zebranych, w ogóle więcej niż dwa razy wyższe, jak w prowincjach dawniej szacowanych.

Przy operacjach szacunkowych W. Ks. Krakowskiego, ukończonych w r. 1851., nie zbierali urzędnicy katastralni żadnych dat o cenach gruntów. Zebrane później w dobrach hr. Adama Potockiego przypadki dzierżaw z kontraktów, obowiązujących w latach ostatnich wskazywały, że czysty dochód, oszacowany w katastrze na podstawie cen produktów z r. 1824. był w ogóle o 66 $\frac{1}{2}$ procent wyższy od teraźniejszych czynszów dzierżawnych, i że podatek zwyczajny z dodatkiem trzeciej części, wymierzony na podstawie nowego szacowania katastralnego, wynosił 33 $\frac{2}{5}$ procentu od czynszu dzierżawnego, a tenże podatek z dodatkami wojennymi i krajowymi zabierał 61 $\frac{7}{10}$ procentu od czynszu dzierżawnego. Zostawało więc właścicielowi tylko 38 $\frac{3}{10}$ procentów, z których on jeszcze inne ciężary publiczne (na drogi, kościoły, potrzeby gminne etc.) ponosić musiał. — Taki podatek nie jest już podatkiem, ale konfiskacją znacznej części majątku.

12. O użyciu cen zamiennych (dzierżaw i kupna) gruntów, i o potrzebie rewizyi operatów przez organa inne.

Wobec takich wynikiłości szacowania, wobec doświadczeń, że te wynikiłości nie mogą być należycie sprostowane przez nakazane małe poprawki w pojedynczych czynnikach najbłędniej ustanowionych, wobec mnogich dowodów, że i te poprawki najbłędniej się wykonują, — wobec dowodów, że niezliczone stosy wadliwych aktów, spisane dla formy o pojedynczych czynnikach, nie bywają u władz wyższych ani rozpoznawane, ani czytane, — wobec niechęci tych władz do polecenia zbyt kosztownych nowych dochodzeń dla poprawienia pojedynczych czynników, nakoniec także wobec braku dostatecznych i dokładnych materiałów do poprawienia wszystkich tych, ściśle z sobą związanych czynników, pozostali mężowie zaufania główną nadzieję swoją w stosownem użyciu dat o cenach zamiennych (kupna i dzierżaw) gruntów.

W skutek proźby mężów zaufania polecił J. Ex. P. Minister Skarbu, ażeby akta, dotyczące cen kupna i dzierżaw gruntów, zostały z inspektoratów do Krakowa przysłane, i mężom zaufania udzielone. Gdy jednak te akta nie były jeszcze uporządkowane, i ogólne zestawienia materiałów jeszcze nie ułożone, więc dostały się mężom zaufania do przejrzania tylko niektóre wykazy cząstkowe, i przypadki pojedyncze,

z których rozpoznania powzięli mężowie zaufania przekonanie, że i tój robocie, równie jak innym, brakowało gruntowności.

„Nie znajdowaliśmy,“ — mówią mężowie zaufania w sprawozdaniu do Wydziału — „w tych „aktach kopij kontraktów kupna i dzierżaw; bo pocóż te kontrakty zbierać, i jak użyć takowych mieli urzędnicy katastralni, którzy kontraktów polskich przeczytać, lub dobrze zrozumieć nie byliby wstanie? Nie ma w tych aktach dokumentowanego i dostateczną rękojmię przedstawiającego oszacowania wszystkich praw, przedmiotów i ciężarów, przyjętych przez nabywcę lub dzierżawcę, których wartość powinna być odtrąconą od ceny kupna i od czynszu dzierżawnego, lub dodaną do tój ceny, ażeby wykombinować czystą cenę gruntu. — Znaleźliśmy inne także ważne usterki, a z naszych rozmów z inspektorami, od których żądaliśmy objaśnień, poznaliśmy, że oni nie są skłonni do stosownego użycia tych dat, które nie są zgodne z ich operacyami. — Sprawdziło się więc to wszystko, co względem użycia tych dat przewidział Wydział krajowy w memoryale swoim z 16. Stycznia 1864.“

Złożyli przeto mężowie zaufania dalsze swoje przedstawienia w tój sprawie przy obradach w Krakowie, i w podaniu z 1. Września 1864., wręczonóm J. Ex. Ministrowi Skarbu.

Zwrócili oni w tem podaniu uwagę P. Ministra na ważność dat o cenach kupna i sprzedaży gruntów, które do uzasadnienia i sprostowania operacyj szacunkowych podług przepisów użyte być powinny, i do tego celu we wszystkich krajach, mających kataster parcelowy lub klasowy, użyte były. — Sprawiedliwe bowiem użycie dat wspomnionych jest środkiem jedynym do utrzymania idealnego szacunku gruntów w takich granicach, aby ono nie oddalało się zbyt daleko od rzeczywistości. — Przedstawili mężowie zaufania obawy swoje z powodu zarzutów, które były podnoszone przez urzędników katastralnych przeciw stosownemu użyciu dat o cenach gruntów, nie zgadzających się z operacyami tych urzędników.

Prosil więc mężowie zaufania w rzeczonóm podaniu do P. Ministra Skarbu: ażeby daty o cenach kupna gruntów i czynszach dzierżawnych były rozpoznawane i zestawiane z powołaniem do tego reprezentantów właścicieli gruntów, w sposób proponowany przez Wydział krajowy w memoryale z 16. Stycznia 1864.; prosili także, ażeby szacowania lasów we wszystkich nielicznym tego szacowania czynnikach zostało zrewidowane, i ażeby katastralne ceny drzewa w ogólności nie przekraczały cen prowizoryum gruntowego z r. 1820.; — prosili dalej, ażeby operacye szacunkowe co do innych rodzajów kultury (ról, łąk, ogrodów i t. d.) zostały pojedynczo zrewidowane i sprostowane, i ażeby przy tój operacyi użyte były daty o cenach gruntów, zebrane z lat ostatnich, i zredukowane w stosunku do cen produktów z r. 1824.; — prosili także, ażeby zestawienia wynikłości szacowania w całych inspektoratach, jakie się okażą po wspomnionj rewizyi operatów pojedynczych, rozpoznane były u władz wyższych na podstawie sumarycznego porównania tych wynikłości z datami o cenach kupna i dzierżaw, i ażeby władze wyższe podług tego rozpoznania uchwalaly o sumie czystego dochodu z wszystkich gruntów całego okręgu administracyjnego, i pojedynczych inspektoratów, jako tóż o potrzebie dalszych sprostowań w operatach.

W tém samém podaniu żądali mężowie zaufania, ażeby po wspomnioném sprostowaniu operacyj otworzone były reklamacye dla całej Galicyi Zachodniej i dla okręgu Krakowskiego, ażeby więc odstąpiono od postanowienia reskryptu ministeryalnego z dnia 20. Kwietnia 1863. l. 1.279, które, dozwalając nowych reklamacy w czterech obwodach Galicyi Zachodniej, ograniczało okręg Krakowski i obwód Wadowicki na same tylko rekursa do Ministerstwa, więc odejmowało im pierwszą instancję.

W témże podaniu prosili mężowie zaufania, ażeby prowadzenie dalszych operacyj szacunkowych i rozpoznanie reklamacy nie było zostawione w rękach tych samych urz. dników katastralnych, którzy tyle błędów popełnili, i nie mieli przymiotów ustawami przypisanych, lecz ażeby te czynności oddane były organom innym, przez poprzednie roboty nie uprzedzonym, krajowcom, znającym język krajowy i miejscowe stosunki gospodarskie; bo tak nakazują ustawy.

Nadzwyczaj liczne, a zbyt jasno w oczy bijące błędy w operatach dowodziły, że u władz wyższych nie rozpoznawano operatów, i nie starano się o prostowanie błędów w samym zarodzie ich pojawiania się, że więc operacye katastralne nie miały należytego i ciągłego nadzoru. Ponowili więc mężowie zaufania w przytoczonóm podaniu do P. Ministra Skarbu prozbę, ażeby do kierowania sprawą katastralną ustanowioną była komisya, czy to odrębna, czy tóż przy krajowj Dyrekcyi Skarbu, złożona w sposób proponowany w memoryale Wydziału krajowego z 16. Stycznia 1864.

Odpowiedź na te prozby mężów zaufania, udzielona Wydziałowi krajowemu w piśmie c. k. Prezydium Namiestnictwa z 30. Listopada 1864. l. 17.236 (l. W. 870) była następującej treści: „Pan Mini-

„ster Finansów nadmieniał, że mężowie zaufania w obawie, ażeby przez zaprowadzenie stałego katastru nie nastąpiło podwyższenie podatku gruntowego w tej prowincyi, zrobili w osobnym podaniu do P. Ministra Skarbu wniosek, ażeby dochodzenie czystego dochodu katastralnego, względnie do ekonomicznych rodzajów kultury dla całego kraju, a dalej dla pojedynczych gmin, przedsiębraném było na podstawie rezultatów kupna i dzierżaw, zredukowanych na stosunek cen zbożowych z r. 1824., a rewizya szacunku lasowego, na podstawie stosunku cen z r. 1774. do 1782., tudzież, ażeby w miejsce terażniejszych organów szacunkowych użyto krajowców, i do dyrekcji spraw katastralnych w całym kraju ustanowiono osobną komisję. Na to J. E. Pan Minister Finansów polecił przedstawić Świątnemu Wydziałowi krajowemu, że sposób dochodzenia czystego dochodu katastralnego w pojedynczych gminach w wyżwspomnionym kierunku, proponowany przez mężów zaufania, okazuje się niedopuszczalnym, albowiem nie tylko nie zgadza się z wyrażnemi postanowieniami najwyższego patentu z r. 1817., istniejącymi instrukcyami szacunkowemi i katastralnemi, nareszcie z najnowszemi postanowieniami rozporządzenia ministryalnego z dnia 15. Maja 1861. l. 2.250, polegającego na najwyższej rezolucyi (z 7. Lutego 1861.), ale i zwichniętyby został przez to w niezasadniony sposób stosunek do graniczących, już katastrowanych krajów koronnych. Pan Minister Finansów nie jest przeto w męźności przychylenia się do tego wniosku mężów zaufania. Zresztą wszyskie możliwe życzenia mężów zaufania uwzględnione zostały w taki sposób, że dostaną się krajowi w udziale wszelkie, najwyższą wolą Najjaśniejszego Pana przyznane mu ulżenia, o ile tylko na to pozwalają względy na oszacowanie innych krajów koronnych, i na dochód funduszu podatkowego w ogóle. Co się tyczy wyboru krajowców w miejsce dotychczasowych organów katastralnych, to takowi znajdą odpowiednie uwzględnienie, w miarę kompetencji o opróżnione posady i stosownie do udowodnionych zdolności. Co do ustanowienia osobnej komisji krajowej do dyrekcji spraw katastralnych, P. Minister Finansów miał sposobność objawienia swego zdania o niemożliwości takowej w swym reskrypcie do Świątnego Wydziału krajowego z dnia 25. Marca 1864.“

W jaki sposób „wszystkie możliwe“ życzenia mężów zaufania uwzględnione, i przyznane krajowi ulżenia wykonane zostały, wskazuje zawarty w tém sprawozdaniu rozbiór reskryptu c. k. Ministerstwa Skarbu z 19. Listopada 1864., wydanego w skutek obrad krakowskich. — Zdaje się, iż przy wydaniu tego reskryptu przeważał wspomniany przez Jego Excell. Pana Ministra względ „na dochód funduszu podatkowego.“

Nie możemy także podzielać zdania Pana Ministra, jakoby niezgodném z ustawami było żądanie mężów zaufania, ażeby ceny drzewa z lat 1774. do 1782. (przyjęte w szacowaniu Jozefińskim, a następnie w prowizoryum z r. 1820.) służyły za podstawę do ustanowienia cen katastralnych, i nie były przekroczone w katastrze w ogólném przecięciu. Albowiem lata 1774. do 1782. wpadają w ów pięćdziesięcioletni peryod (1774. do 1824.), z którego najniższe ceny podług woli Monarchy powinny być użyte w katastrze. Pierwotna instrukcya katastralna, wydana na podstawie zasad w r. 1825. przez Monarchę sankeyonowanych, mówi nawet wyraźnie o tém, że i ceny z operatów Jozefińskich mają być użyte jako materyał do ustanawiania cen katastralnych drzewa *).

Użycie tego materyału w Galicyi Zachodniej było tém bardziej potrzebném, a nawet koniecznym, gdy w tym kraju z wspomnionego, a stanowczego tu pięćdziesiątletniego peryodu nie ma innych dokładnych, urzędownie sprawdzonych, i dostatecznych dat o cenach drzewa na pniu w lesie.

Uderzającą jest także sprzeczność odpowiedzi J. E. Pana Ministra Skarbu, który z jednej strony odmawiał rewizyi operatów w kierunku proponowanym przez mężów zaufania z tego powodu, iż taka rewizya nie zgadzałaby się z wyrażnemi postanowieniami ustaw, a z drugiej strony pozostawiał w Galicyi urzędników katastralnych, którzy podług najwyraźniejszych postanowień tychże samych ustaw do szacowania gruntów w tym kraju nie powinni być użyci.

Podług ustaw, na które J. Excell. Pan Minister Skarbu się odwoływał, powinny być uważane jako nieprawne i nieważne wszystkie dotychczasowe operacje szacunkowe w Galicyi. Legalnie nieważnemi są te operaty, bo sporządzone były przez organa, nie posiadające tych koniecznych przymiotów, które natura sprawy i ustawy wymagają. Nieważnemi są te operaty, bo w nich podług licznych i tylekrotnie zło-

*) Obacz dzieło Dra. Józefa Linden: *Grundsteuer-Verfassung in Oesterreich*, Wien 1840. tom I. str. 345. §. 393., i str. 348. §. 396. Że w tém dziele pierwotna instrukcya katastralna, wydana dla Niższej Austrii, dosłownie jest przedrukowaną, wiemy z reskryptu c. k. Ministerstwa Skarbu z 7. Grudnia 1862. l. 4,239. Pismo c. k. Prezydium Namiestnictwa z 11. Grudnia 1862. l. 9.850 (l. W. 1.006 z. r. 1862.)

żonych dowodów organa katastralne, nie znające stosunków miejscowych, ustanawiały cyfry dla pojedynczych czynników dowolnie, z pominięciem głównej, w ustawach wypowiedzianej zasady, która szacowanie gruntów poleca opierać na trybie gospodarstwa w gminie zwyczajnym.

Lecz c. k. Administracya Skarbu nie chciała uznać, że te operaty są nieważne, i nie mogą doprowadzić do wynikłości sprawiedliwych; nie chciała nakazać całkowitej a kosztownej tych operatów we wszystkich czynnikach rewizyi przez organa inne, przymioty potrzebne posiadające. — I właśnie dlatego już mężowie zaufania przy obradach w c. k. Ministerstwie Skarbu w r. 1861/2., i Wydział krajowy w memoryale z 16. Stycznia 1864., a nakoniec mężowie zaufania w prośbie z 1. Września 1864. proponowali rewizyę krótszą, sumaryczną, — rewizyę cyfry czystego dochodu na podstawie dat o cenach kupna i dzierżaw gruntów.

Jeżeli c. k. Ministerstwo Skarbu mniemało, że taka sumaryczna rewizya nie byłaby zgodną z przepisami, które czysty dochód z czynników pojedynczych obliczać polecają, to wobec oczywistej błędności operatów, nie odpowiadających przepisom zasadniczemu, powinno było polecić rewizyę wszystkich czynników i wynikłości tychże, zawsze jednak z dokładnem, i na wynikłości szacowania wpływającym użyciem dat o cenach kupna i dzierżaw gruntów. — Albowiem takie użycie dat wspomnionych nie było niezgodnem z przepisami, lecz właśnie w przepisach poleconem. Sama bowiem katastralna instrukcyja szacunkowa, wydana dla Galicyi, poleca, ażeby daty wspomniane, mające służyć do uzasadnienia czystego dochodu, od samego początku operacyj szacunkowych w największej możliwej liczbie, jak najpilniej były zbierane (§§. 34. do 36., 79 do 84). — W myśl tej instrukcyi powinny wynikłości dat wspomnionych służyć za wskazówkę przez cały ciąg operacyj szacunkowych; wynikłości te bowiem mają służyć do uzasadnienia i usprawiedliwienia cyfry czystego dochodu (§§. 35., 36., 82., 213, 214.), w pojedynczych wypadkach nawet do ustanowienia tej cyfry (§§. 117. i 186), a nakoniec także do jej sprostowania (§. 198). — Nawet w gminach, w których takie daty nie zostały znalezione, powinien być czysty dochód unasadniony i usprawiedliwiony podobnemi datami, znalezionemi w innych gminach (§§. 82. i 214). — Gdy szacowanie katastralne z mocy ustaw opiera się na cenach produktów z r. 1824., więc dla uzasadnienia i usprawiedliwienia wynikłości tego szacowania oczywiście mogą być użyte tylko te daty o cenach gruntów, które zebrane są z lat blizkich rokowi 1824; ceny zaś gruntów z lat nowszych, jeżeli mają być użyte przy katastrze, powinny być zredukowane na stosunki cen produktów z r. 1824.

Z powodu, że urzędnicy katastralni dat wspomnionych w dostatecznej ilości nie zbierali, i takowych w sposób przepisany nie używali, powstały przedstawienia, które doprowadziły do tego, że przytoczony już powyżej reskrypt c. k. Ministerstwa Skarbu z 5. Stycznia 1863. urzędowi podatkowemu polecił: zbierać wspomniane daty z sześciu lat ostatnich, obliczać z nich ceny gruntów, zredukować te ceny w stosunku do cen produktów z r. 1824., i zestawione ceny oddawać organom katastralnym do dalszego użytku. W chwili jednak wydania tego reskryptu szacowanie w Galicyi Zachodniej było prawie ukończone, w Galicyi zaś Wschodniej daleko posunięte; pojedyncze czynniki już były poustanawiane, a wszystkie te operacye odbyły się bez należytego użycia dat o cenach zamiennych gruntów. Nie można wątpić, że gdyby te daty od początku operacyj były zbierane, i użyte w sposób literze i duchowi przepisów odpowiadający, operacye szacunkowe byłyby przybrały inny kierunek, i byłyby doprowadziły do wynikłości z rzeczywistością więcej zgodnych. Słusznem więc, i z przepisami zgodnem było żądanie Wydziału krajowego, ponowione przez mężów zaufania, ażeby pojedyncze operaty, bez należytego użycia dat o cenach gruntów zdziałane, z użyciem tych dat były zrewidowane, i sprostowane.

Gdy władze wyższe podług instrukcyi katastralnej (§§. 204 i 205) mają obowiązek rozpoznawania i uchwalania o sumarycznych zestawieniach wynikłości szacowania z pojedynczych inspektoratów, a niepodobienstwem jest, aby te władze wchodziły w ocenianie niezliczonej masy pojedynczych operatów, więc stosownem było żądanie mężów zaufania, ażeby te władze oceniały sumaryczne wynikłości szacowania przez porównanie z sumarycznemi wynikłości mi dat o cenach gruntów, które podług przepisów powinny służyć do uzasadnienia, usprawiedliwienia, i prostowania rezultatów szacowania.

Nie możemy więc podzielać zdania, wypowiedzianego w piśmie J. Excel. P. Ministra Skarbu z 19. Listopada 1864., jakoby wspomniane prośby mężów zaufania względem użycia dat o cenach gruntów były niezgodne z przepisami.

Lecz niezgodne z dotychczasowemi przepisami, i z duchem ustaw, i nie odpowiadające potrzebom są zdaniem Wydziału krajowego właśnie te postanowienia, które względem zbierania i użycia dat

wspomnionych zostały wydane w reskrypcie c. k. Ministerstwa Skarbu z 19. Listopada 1864. W tym bowiem reskrypcie cofnęło c. k. Ministerstwo Skarbu postanowienie dawniejszego reskryptu z 5. Stycznia 1863., w którym było polecono redukować ceny gruntów z lat ostatnich w stosunku do cen produktów z r. 1824. W reskrypcie z 19. Listopada 1864. nakazało c. k. Ministerstwo Skarbu zbierać i używać przy katastrze, bez żadnej redukcji, daty o cenach gruntów z lat 1855. do 1864., więc z peryodu dziesięcioletniego, w którym agio srebra i złota było znaczne, — z peryodu, w który wpadają lata niepraktykowanej dotąd drogości produktów, spowodowanej nadzwyczajną koncentracją wojsk w Galicyi, — z peryodu, w którym ceny produktów były przeciętnie przynajmniej cztery razy wyższe od cen produktów z r. 1824, przyjętych w katastrze!!!

Co do użycia dat o cenach gruntów, zebranych z lat 1855. do 1864., postanawia reskrypt c. k. Ministerstwa Skarbu z 19. Listopada 1864., ażeby wynikłości kontraktów kupna i dzierżaw jednej klasy gruntów, jednej parceli, lub jednego kompleksu gospodarskiego, bez żadnej redukcji, porównywane były z wynikłościami oszacowania katastralnego, i ażeby tam, gdzie te ostatnie wynikłości są równe lub wyższe od pierwszych, przedsięwzięte zostały bliższe rozpoznania obu tych wynikłości, a w skutek tego rozpoznania może nastąpić zmniejszenie wynikłości szacowania tylko w tym przypadku, gdy przez takie zmniejszenie nie będzie zwichnięty należyty stosunek z innymi klasami gruntów, lub z gminami graniczącymi. *)

Trudno wątpić o tém, że urzędnicy katastralni nie będą skłonni do znalezienia wspomnionych przypadków, w których zmniejszanie wynikłości oszacowania nastąpiłoby mogło bez zwichnięcia należytego stosunku z innymi gruntami; bo oni sami w operatach swoich stosunek między gruntami już ustanowili, i za należyty już uznali.

Nie można nawet spodziewać się, aby wynikłości kontraktów kupna i sprzedaży z lat ostatnich były niższe od szacowania katastralnego, — tém bardziej, gdy wybór tych kontraktów i obliczanie cen gruntów z tych kontraktów pozostawiono organom, które szacowanie katastralne już przeprowadziły.

Gdy podług instrukcyi katastralnej, daty o cenach gruntów, zbierane od początku operacyi szacunkowych, miały wpływać na cały tok operacyi, to teraz dział się musi odwrotnie; akończone już operacye szacunkowe muszą wpływać na zbieranie i obrabianie dat o cenach gruntów.

Prośby Wydziału krajowego, i mężów zaufania, ażeby rozpoznanie i zestawianie dat o cenach gruntów, służących do kontroli operatów szacunkowych, oddane były organom innym, nie zostały uwzględnione.

W instrukcyi c. k. Ministerstwa Skarbu, załączonej do reskryptu z 19. Listopada 1864. nie ma nawet włożonego na organa katastralne obowiązku, ażeby przypadki kupna i dzierżaw, i obliczanie cen gruntów z tych przypadków dokumentami lub w inny sposób zaufania godny udowadniali. Podług tej instrukcyi mają komisarze szacunkowi dochodzić przypadków dzierżawnych także przez protokolarne traktowanie z gminami, chociaż tak licznie zebrane dowody wskazywały, że podobne protokolarne dochodzenia najgorzej są skuteczniane, i na zaufanie zasługiwać nie mogą. Pomimo próśb Wydziału krajowego i mężów zaufania, aby przypadki kupna i dzierżaw, bez dowolnego między onemi wyboru były użyte w wynikłościach przeciętnych, dozwala wspomniona instrukcyja ministerjalna wyłączać wiele przypadków; a wyłączenie to, jakoteż obrabianie i zestawianie dat zebranych pozostało w rękach organów katastralnych, chociaż przy różnych sposobnościach przez mężów zaufania wykazane były liczne przypadki, w których te organa pomiędzy zebranych materiałów fiskalny wybór czyniły, z jednego materiału w kierunku fiskalnym pewne daty przyjmowały, inne odrzucały, pisemnych dokumentów polskich nie zrozumiały, i błędnie wykladały, — stosownego i dosłownego wyciągu z dokumentów, sporządzić nie umiały, — zebrane daty fiskalnie obrabiały, wynikłości dat pojedynczych błędnie i fiskalnie, nawet inaczej, niż one są w dokumentach, przedstawiały, — i sumaryczne zestawienia tych wynikłości tak składały, aby w tych zestawieniach znalazło się usprawiedliwienie cyfer, w biórze naprzód ułożonych.

*) Dotyczący ustęp reskryptu Ministerstwa Skarbu brzmi dosłownie: „Die erhobenen Kauf- und Pachtverträge einer Bodenklasse, einer Parzelle, oder eines Komplexes, ohne eine Reduktion, sind dem Ergebnisse der Katastralschätzung entgegenzuhalten, und wo Letzteres gleich, oder gar höher als Ersteres sich ergeben sollte, ist, wie in einem Reklamationsfalle, eine genaue Untersuchung der auf beiden Wegen erhaltenen Daten vorzunehmen, und in eine Abänderung des Schätzungsergebnisses, unter dem aufgefundenen Kauf- und Pachtvertrage, ist nur dann einzugehen, wenn dieß ohne Störung des richtigen Verhältnisses mit den anderen Bodenklassen, und angrenzenden Gemeinden geschehen kann.“

Postanowienie reskryptu c. k. Ministerstwa Skarbu z 19. Listopada 1864., odnoszące się do zbierania i użycia dat o cenach gruntów, nie mogą prowadzić do słusznych rezultatów.

Zawarte w tym reskrypcie postanowienie zbierania i użycia cen gruntów z lat 1855. do 1864., bez żadnych tych cen redukcji, nie jest zgodne z ustawą Monarchy, która nakazała przeprowadzić szacowanie gruntów na podstawie cen produktów z r. 1824.

Postanowienie to nie jest zgodne z wypowiedzianym w ustawach celem katastru, którym jest równe szacowanie gruntów we wszystkich prowincjach.

Postanowienie to musi prowadzić do szacowania nierównego, krzywdzącego Galicyę, gdyż w prowincjach dawniej szacowanych, mogły być zbierane i używane przy katastrze tylko ceny gruntów z lat dawnych, więc ceny znacznie niższe.

13. O pozostawieniu terazniejszej ogólnej sumy podatku gruntowego w Galicyi bez zmiany aż do chwili regulacji tego podatku w całym Państwie.

Wspominając o nieuzasadnionych zarzutach organów katastralnych przeciw słusznemu użyciu dat o cenach gruntów, wyrazili mężowie zaufania w podaniu do J. E. P. Ministra Skarbu z 1. Września 1864. zdanie swoje, iż rzeczywistego powodu tych zarzutów szukać potrzeba jedynie w tej okoliczności, iż wynikłości dat o cenach gruntów nie zgadzają się z wynikłościami oszacowania katastralnego, a sprawiedliwe użycie tych dat doprowadziłoby do takiego niżenia rezultatów szacunku katastralnego, iżby ztąd okazała się potrzeba zmniejszenia ogólnej sumy podatku w Galicyi.

Zmniejszenie to byłoby jednak usprawiedliwionem tą okolicznością, że terazniejsza suma podatku opiera się na prowizoryum z r. 1820., w którym wykazany był dochód brutto, obliczony na podstawie cen produktów z r. 1774. do 1782., gdy przeciwnie kataster ma wykazywać dochód czysty, obliczony na podstawie cen niższych z r. 1824. Zmniejszenie więc sumy podatkowej nie byłoby niesłusznem; nie byłoby ono nawet wypadkiem nowym w Austrii, gdy podług załącznika B. także w kilku innych prowincjach suma podatków, w skutek zaprowadzenia stałego katastru nie została powiększoną, lecz jest nawet znacznie niższą od sumy, rozłożonej przedtém na podstawie prowizoryum gruntowego.

Nie można (mówią mężowie zaufania) brać za złe mieszkańcom ubogiej Galicyi, gdy się im nasuwają myśli, że w Galicyi inne wynikłości szacowania w katastrze dlatego zostały uzyskane, że Galicya nie jest prowincją niemiecką.

Jakkolwiek różnica czasu, w którym szacowanie przeprowadzonym zostało, mogło doprowadzić do nierówności szacowania, to jednak ta nierówność nie powinna doprowadzać do nierówności w rozkładzie podatku, bo toby się sprzeciwiało jasnej myśli patentu z 27. Grudnia 1817. r.

Nie można także zapomnąć, że jeżeli stan kultury gruntów od czasu Józefińskiego szacowania, użytego w prowizoryum gruntowym w r. 1820., znacznie się poprawił, ta poprawa, jakotóż podwyższenie dochodu z gruntów w ogólności nastąpić mogło w Galicyi w stopniu mniejszym niż w prowincjach zachodnich, gdzie znaczne postępy przemysłu, wzmocnionej i chronionej cłami, zwiększyły majątek narodowy, i oddziaływały zbawiennie na gospodarstwo wiejskie.

Słyszeliśmy (mówią dalej mężowie zaufania), że potrzeba podwyższenia ogólnej sumy podatku w Galicyi powodowaną była tą okolicznością, iż kraj ten ma większą przestrzeń gruntów podatkowi podlegających, niż to wykazuje prowizoryum z r. 1820. Lecz ta sama okoliczność zachodziła i w tych, w załączniku B. wymienionych prowincjach, w których stały kataster, pomimo znalezionej większej przestrzeni, nie sprowadził przecież sumy podatkowej wyższej nad sumę, która była nałożoną na podstawie prowizoryum z r. 1820.

Nie można także pominąć, że podatek rozłożony na podstawie rzeczzonego prowizoryum, był i musiał być w Galicyi uciążliwszym, niż w innych prowincjach, gdyż podatek ten wymierzony był w stosunku do dochodu surowego; nikt zaś wątpić nie może, że w Galicyi koszta kultury w stosunku do przychodu surowego z powodów klimatycznych i ekonomicznych są większe, zatem dochód czysty w stosunku do dochodu surowego jest mniejszy, więc podatek rozłożony na podstawie dochodu surowego był w stosunku do dochodu czystego w Galicyi większy, niż w innych prowincjach.

Odwołali się także mężowie zaufania na zestawienia załączone tu pod C., które wskazuje, że Galicya już dzisiaj w stosunku do wartości gruntów i budynków więcej gruntowego i domowego podatku

opłaca, niż inne prowincye, że więc sprawiedliwość nie pozwala jednostronnego podniesienia ogólnej sumy tego podatku w Galicyi, lecz właśnie wymagałaby znacznego zniżenia onegoż. Jeżeli jednak terażniejszy stan finansów Państwa nie dozwala zniżenia, a wyrównanie podatków między prowincjami dopiero po zaprowadzeniu nowej reformy podatkowej nastąpić może, to słuszność wymaga, ażeby aż do chwili reformy podatkowej w Galicyi przynajmniej nie podwyższano ogólnej sumy podatku. To wymaganie jest nawet zgodnem z postanowieniem patentu z r. 1817. (§. 26.) Zatrzymanie terażniejszego podatku w Galicyi, chociaż uciążliwszego niż w innych prowincjach aż do chwili zaprowadzenia reformy podatków, znajdowałoby przynajmniej podstawę i usprawiedliwienie w stanie faktycznym. Podwyższenie zaś podatku na podstawie szacunku katastralnego, którego błędności nikt zapoznać nie może, byłoby nadzwyczaj niesłusznem i niesprawiedliwem; podwyższenie to sprzeciwiałoby się celowi katastru, jasno w ustawie wypowiedzianemu, bo celem tym jest równość w rozkładzie podatku, a nie zwiększenie nierówności.

Z tych to powodów ponowili mężowie zaufania, w podaniu z 1. Września 1864. do J. Excell. P. Ministra Skarbu żądanie, wypowiedziane dawniej przez Wydział krajowy, ażeby, jeżeli w trakcie będące oszacowanie katastralne do końca koniecznie doprowadzonem być musi, dotychczasowa suma podatku gruntowego w Galicyi i w Wielkiem Księstwie Krakowskiem nie została na podstawie tego szacowania podwyższoną.

Na tę prośbę nie było żadnej odpowiedzi.

14. O powołaniu mężów zaufania powiatowych do obrad w inspektoratach.

Już w memoryale Wydziału krajowego z 16. Stycznia 1864., przedłożonem e. k. Ministerstwu Skarbu, i w załącznikach tego memoryału, wypowiedziane było zdanie Wydziału krajowego i obu krajowych Towarzystw Gospodarskich, że nie można spodziewać się skutków po obradach mężów zaufania z samymi tylko organami katastralnymi, które odbywać się miały w inspektoratach nad pojedynczemi czynnikami szacowania, i przy których mężowie zaufania, obrani z pojedynczych powiatów, mieli przyznany sobie głos tylko doradczy. (Obacz powyżej strona 4.)

To samo zdanie wyrazili mężowie zaufania, powołani do obrad w Krakowie, w podaniu do e. k. Ministra Skarbu z 1. Września 1864.

Jednakże w skutek reskryptu e. k. Ministerstwa Skarbu z 19. Listopada 1864. wezwany został Wydział krajowy pismem e. k. Prezydium Namiestnictwa z 6. Stycznia 1865. l. 17. (l. W. 15.), ażeby dla Galicyi Zachodniej wybrał mężów zaufania powiatowych, po dwóch z każdego powiatu, do obrad w inspektoratach.

Przedmiotem tych obrad miało być zastosowanie (do gmin pojedynczych) owych taryf, które e. k. Ministerstwo Skarbu dla cen produktów i kosztów kultury ustanowiło.

Pomimo przekonania o nieużyteczności takich obrad, sądził Wydział krajowy stosownem, wezwać komitet e. k. Towarzystwa Gospodarczego krakowskiego, ażeby zajął się dokładnem rozpoznaniem ówczesnego stanu sprawy katastralnej, i udzielił Wydziałowi krajowemu zdanie swoje względem wyboru powiatowych mężów zaufania, a jeżeli znajdzie, iż udział tych mężów mógłby stać się pożytecznym, i jeżeli będzie w stanie znaleźć dostateczną liczbę mężów, którzyby tej sprawy podjąć się chcieli i podolać jej mogli, ażeby zaproponował Wydziałowi krajowemu kandydatów.

Na to wezwanie odpowiedział komitet w piśmie z 2. Maja 1865. (l. W. 322.), iż wyznaczył osobną komisję do zbadania stanu sprawy katastralnej, a na podstawie sprawozdania tej komisji zamyśla przesłać petycję do Rady Państwa. Co się tyczy wyboru powiatowych mężów zaufania, odwołuje się komitet na zdanie swoje, wyłożone dawniej w podaniach z 4. i 12. Grudnia 1863. (l. W. 1.123. i 1.158), i mniema, że przy tém zdaniu tém silniej obstawać ma prawo, gdy najdobitniej przekonał się, iż usilne i z całą znajomością rzeczy w roku przeszłym podjęte prace mężów zaufania przy obradach, w e. k. Dyrekcji Skarbu krakowskiej z organami katastralnymi i z komisją ministeryalną odbytych, nie przyniosły skutku „tak dalece, iż żaden wniosek tych mężów na istniejących przepisach, i udowodnionej słuszności „oparty, uwzględnionym nie został, jak o tém przekonywa reskrypt e. k. Ministerstwa Skarbu z 19. Listopada 1864., w skutek pomienionych obrad wydany: komitet przeto nie waha się ponownie oświadczyć, „że zdaniem jego mianowanie mężów zaufania powiatowych z głosem doradczym byłoby jedynie do „pełnieniem czczej formalności zupełnie bezużytecznej, jeżeli nie szkodliwej. — Czynności „katastralne, wedle przepisów obecnie obowiązujących, są tak zawile, iż wymagają długich i mozolnych

„studyów; trudno zatem przypuszczać, aby się znalazła dostateczna liczba obywateli, którzyby się tej pracy poświęcić mogli i chcieli, wiedząc z góry, że wszelkie ich przedstawienia, wszelka najsluszniej uzasadniona opozycya, będzie zupełnie bezskuteczną wobec niechętnych organów katastralnych. Dla tych powodów komitet uchwalił, iż nie jest w położeniu przedstawić żądanych przez Wydział krajowy kandydatów „na mężów zaufania.“

Także komisya, od komitetu c. k. Towarzystwa Gospodarczego krakowskiego do zbadania sprawy katastru wybrana, oświadczyła się w swoim sprawozdaniu przeciw udziałowi mężów zaufania w obradach nad zastosowaniem taryf cen produktów i kosztów kultury. Przez samo ustanowienie taryf (mówi ta komisya) już kraj nasz został skrzywdzony. — Tej taryfy nie można już zmienić przy jej zastosowaniu. Mają więc mężowie zaufania przez zastosowanie tych taryf uznać słuszność takowych, i proponować stopnie taryfowe, które im się wydać mogą niesprawiedliwemi?— Chociażby mąż zaufania, po wielu pracach, wyuczył się sztucznego obliczania procentowych kosztów kultury z niezliczonych podezrymników, to przyjdzie on nakoniec do przekonania, że te procenta w operatach dowolnie są postanowione, i że on sam nie jest w stanie znaleźć dowodu, ażeby z uwzględnieniem przepisów i cen z r. 1824. mógł uzasadnić wnioski o kosztach kultury, ustanowionych w stosunku do ilości ziemiopłodów, lub w stosunku do dochodu surowego z jednego morga każdej klasy. Nie ma w naszym kraju (a prawdopodobnie i w innych krajach) takich rachunków gospodarskich, z którychby się dały wyprowadzić tak sztuczne obliczenia. Nieby więc mężowie zaufania nie mogli dowieść, a ich głos doradcy byłby niczem wobec stanowczego zdania tych inspektorów, którzy tak cenę produktów, jak i koszty kultury dla gmin pojedynczych już ustanowili, i uporu w obronieniu swoich robót dostatecznie udowodnili, a przy ustanowionych cenach produktów i kosztach kultury tem bardziej obstawać będą zniewoleni, gdy znaczniejsze zmiany w tych czynnikach spowodowałyby kosztowną i mozolną rewizyę i poprawę całej masy operatów, we wszystkich niezliczonych cyfrach; czynniki te bowiem w tak seisłym są związku z czynnikami przychodu w naturze, że zmiana pierwszych musiałaby pociągnąć zmianę ostatnich, ażeby nie zwichnąć przepisanych stosunków między kosztami kultury, a dochodem surowym; zmiany zaś dla jednych klas gruntów i gmin spowodowałyby znowu zmiany dla innych klas i gmin, ażeby nie zwichnąć pomiędzy pojedynczemi klasami i gminami owych stosunków w rezultatach szacowania, które organa katastralne uznały za słuszne. Można być przekonanym, że mężowie zaufania, rzeczy świadomi, musieliby znowu wystąpić z dowodami o dowolności i bezzasadności dochodzeń i cyfer przyjętych w operatach, i ze skargami przeciw takiemu postępowaniu, a skargi te zostałyby znowu nieuwzględnione, i doprowadziłyby tylko do nieprzyjemnego starcia. Dotychczasowe prace mężów zaufania nie odniosły pożądanego owocu; w szczególności zaś zabiegi i wnioski tych mężów względem sprawiedliwego użycia dat o cenach gruntów, doprowadziły nakoniec do postanowień reskryptu c. k. Minist. Skarbu z 19. Listopada 1864., który odwołując poprzednie przepisy z 5. Stycznia 1863. stawia w tym względzie przepisy dla kraju szkodliwsze, niż były dawniej. W takich doświadczeniach znajduje się nauka, że lepiej, ażeby reprezentanci naszego kraju nie mieszcali się do tego szacowania gruntów, i nie marnowali sił swoich tam, gdzie nie mogą nie uzyskać, a jednak przyjmują na siebie odpowiedzialność przed opinią publiczną, która im przynajmniej część winy za niesprawiedliwe wynikiłości przypisze. Nakoniec (mówi rzeczona komisya w swoim sprawozdaniu), że porozumiewała się z wielu intelligentnymi gospodarzami wiejskimi, i dowiedziała się od nich, że oni nie są skłonni brać taki bezowocny udział w sprawach katastralnych, jaki dotąd mężom zaufania jest przyznany.

Wobec tak manifestującego się zdania Towarzystwa Gospodarskiego, zdania, które pod względem bezskuteczności udziału powiatowych mężów zaufania, zgadzało się z przekonaniem Wydziału krajowego, nie mógł Wydział krajowy przystąpić do mianowania tych mężów.

Że na tém mianowaniu nie mogło także wiele zależeć c. k. władzom skarbowym, dowiodło później nowe doświadczenie mężów zaufania, powołanych do obrad we lwowskiej c. k. Dyrekcji Skarbu.

VII.

Powołanie mężów zaufania do obrad w c. k. krajowej Dyrekcji Skarbu lwowskiej, i sprawozdanie tych mężów z 9. Sierpnia 1865. l. W. 592.

Gdy szacowanie katastralne w Galicyi Wschodniej nie było tak daleko posunięte, jak w Zachodniej, mniemał Wydział krajowy, iż będzie mógł względem Galicyi Wschodniej zrobić obszerniejszy użytek

z prawa, jakie mu nadawała najwyższa rezolucya z 19. Marca 1863., powołująca go do współudziału koniecznego w tej sprawie.

W tym celu prosił Wydział krajowy P. Ministra Skarbu w piśmie z 24. Grudnia 1863 l. 1187, między innymi także o wydanie polecenia do lwowskiej c. k. Dyrekcji Skarbu, ażeby referentowi Wydziału krajowego w sprawach podatkowych, jakoteż innym, od Wydziału delegowanym osobom dozwolono wglądać w akta katastralne w c. k. Dyrekcji Skarbu, i w inspektoratach, i brać z tych aktów wyciągi i odpisy.

Tym sposobem chciał Wydział krajowy przyjść do wiadomości dokładniejszej o pojedynczych operacjach; chciał przygotować materiały dla mężów zaufania do przyszłych obrad: chciał przez używanie delegowanych do studyowania aktów wprawić ich w te zawile operacje, i przygotować ich do brania udziału w obradach; chciał nakoniec już w trakcie operacyj zgromadzać i podawać do władz wyższych swoje spostrzeżenia o tych operacjach.

Na wspomnianą prośbę otrzymał jednak Wydział krajowy odpowiedź w piśmie c. k. Prez. Namiestnictwa z d. 10. Marca 1864. l. 2.524 (l. W. 238.), w którym odmówiono pozwolenia do wglądania w akta katastralne, i do brania wyciągów i odpisów w toku operacyj, i oznajmiono Wydziałowi, że umozliwione mu będzie wzięcie udziału w operacjach przez delegowanie mężów zaufania do obrad, mających się jeszcze odbywać w lwowskiej c. k. Dyrekcji Skarbu nad ważniejszymi operacjami, mianowicie nad taryfami i szematami kosztów kultury, i nad ostatecznymi rezultatami operacyj szacunkowych, a tym sposobem dana będzie Wydziałowi krajowemu zarazem sposobność przejrzania szczegółowych operatów, przez inspektoraty sporządzonych, i oparcia swego sądu o tychże na zupełnie ukończonych wynikłościach szacunku, dających pewną podstawę do ocenienia rezultatu dokonanych dochodzeń.

Nie chciała więc c. k. Administracya Skarbu, aby reprezentanci podatkujących wglądali w operacje katastralne, w czasie, gdy się odbywają dochodzenia, aby wykrywali błędy, w czasie tym dochodzeniom najbliższym, więc w czasie gdy błędy te łatwiej wykryć i udowodnić, i błędom w dalszych dochodzeniach zapobiedz jeszcze można.

Cóż potem mogły pomódz obrady w c. k. krajowej Dyrekcji Skarbu z mężami zaufania, którym przedłożone być miały kilkunasto-cetnarowe akta z wszystkich dwunastu obwodów? Można było przewidzieć, że ci mężowie, nie wdrożeni naprzód w te sztuczne i zawile sprawy, dużo czasu potrzebować będą, aby rozpatrzyć się w aktach, i zaledwie cząstkę aktów rozpoznać będą w stanie że więc powtórzy się to samo, co się stało w Krakowie, t. j., że wytykane pojedyncze błędy poczytane będą jako mało znaczące w ogromie spisanych aktów, i władze wyższe nie zechcą wejść w dokładne roztrząsanie niezliczonej masy tych aktów, i w prostowanie również niezliczonych błędów.

Jakkolwiek wspomniane pismo c. k. Prezydium Namiestnictwa zmniejszyło nadzieję skutecznego wpływu Wydziału krajowego i mężów zaufania na operacje katastralne; jakkolwiek nadzieja ta znacznie także była nadwątloną doświadczeniami poprzedniami, a szczególnie uskarżaniem się krakowskich mężów zaufania na stanowisko, jakie im przy obradach było przyznane; — to jednak Wydział krajowy, nieobeznany podówczas jeszcze ze wszystkimi skutkami obrad krakowskich, mniemał, iż nie może odmówić wyboru mężów zaufania, których Prezydium lwowskiej c. k. Dyrekcji Skarbu krajowej w piśmie z 20. Października 1864. l. 2.177 (l. W. 756) zażądało do obrad nad cenami robocizny i nad kosztami kultury.

Po przeprowadzonych w tym względzie korespondencyach z komitetem c. k. Towarzystwa Gospodarskiego i z powołanymi przez Wydział krajowy obywatelami, z których kilku odmówiło przyjęcia wyboru, mianował Wydział krajowy na mężów zaufania do wspomnianych obrad: księdza kanonika Szwedzkiego, P. Laskowskiego Felicjana wice-prezesa Towarzystwa Kredytowego i Towarzystwa Gospodarskiego, PP. Jasińskiego Franciszka, Kopeckiego Edwarda, Petrowicza Xawerego, człon Tow. Gosp.; i PP. Ławrowskiego Juliana i Krzczunowicza Kornela, członków Wydziału krajowego.

Ci mężowie zaufania złożyli Wydziałowi krajowemu sprawozdanie z dnia 9. Sierpnia 1865. (l. W. 592), w którym przedstawiają, że od pierwszych dni Marca, gdy im akta zostały udzielone, zatrudniali się, o ile im inne obowiązki ich powołania pozwalały, studyowaniem aktów, w czem pomocnymi im byli nieprzerwanie dwaj, a czasem trzej urzędnicy Wydziału krajowego. Musieli mężowie zaufania dopiero uczyć się nadzwyczaj sztucznego mechanizmu tej sprawy, musieli wartować kilkunasto-cetnarowe akta, i to nie w celu, aby wszystkie przejrzeć i rozpoznać, bo na to kilka lat ledwo wystarczyć mogło, lecz, ażeby przynajmniej poznać głównejsze pisma, i zestawienia powodów, i przez przejrzanie specjalne kilku dochodzeń w każdym inspektoracie mieć wyobrażenie o postępowaniu przy dochodzeniach o zestawieniu cyfer.

Im głębiej w rzecz sięgali, tém więcej przedstawiała się im potrzeba dokładniejszego badania. Nie można się więc dziwić, że mozolną pracę rozpoznawania aktów, zbierania i zestawiania własnych.

materyałów, obrabiania i uzasadniania własnych wniosków, nie mogli mężowie zaufania ukończyć podług życzeń c. k. Dyrekcyi Skarbu, która nagłona przez c. k. Ministerstwo, terminu obrad aż do ukończenia prac mężów zaufania odwlekać nie mogła. Zmuszeni przeto byli mężowie zaufania złożyć dnia 30. Czerwca w c. k. Prezydium Dyrekcyi Skarbu oświadczenie, że nie mogą brać udziału w obradach, bo nie są przygotowani dostatecznie, lecz zastrzegają sobie wnieść później swoje przedstawienia.

Nie mogła, (mówią mężowie zaufania) żadna szkoda ztąd wyniknąć, iż oni, zamiast obrad z inspektorami, mieli zdanie swoje oddać na piśmie; z obrad bowiem, przy których nie się nie rozstrzyga, nie można było spodziewać się żadnego innego rezultatu, jak tylko nieprzyjemnego starcia z inspektorami, którym mężowie zaufania musieliby wytykać błędy, przez nich popełnione.

Po oświadczeniu, złożonem w c. k. Dyrekcyi Skarbu, pracowali mężowie zaufania dalej nad wyrobieniem pism swoich. Lecz już w początkach Lipca dowiedzieli się, że c. k. Dyrekcyja Skarbu, nie czekając na ich przedstawienia, posłała akta dotyczące cen robocizny i szematów kultury do c. k. Ministerstwa Skarbu, które, również nie czekając na przedstawienia mężów zaufania, coprędzej w połowie Lipca o tej sprawie rozstrzygnęło.

Okoliczność ta wskazuje, że bardzo mała waga przywiązana jest do zdań mężów zaufania. Trudno wątpić, że obrady z mężami zaufania, lub pisemne ich zdania, nie byłyby wpłynęły na rozstrzygnięcie c. k. Ministerstwa o taryfach cen robocizny i kosztów kultury, tém bardziej, gdy zmiany w tych taryfach, przez organa katastralne proponowanych, i zostających w związku z innymi czynnikami, w operatach ustanowionymi, byłyby spowodowały potrzebę zmiany obliczeń we wszystkich operatach, więc znaczną pracę i zwłokę, której c. k. Ministerstwo właśnie pragnęło uniknąć.

Po otrzymanej wiadomości o zatwierdzeniu taryf przez c. k. Ministerstwo Skarbu, udali się mężowie zaufania do c. k. Prezydium Dyrekcyi Skarbu z prośbą o udzielenie im kopji rozporządzenia c. k. Ministerstwa, zatwierdzającego te taryfy, ażeby mogli zastosować do tego swoje uwagi i osądzić, jakie kroki im dalej uczynić wypadnie. Prosilili oni także o udzielenie operatów, dotyczących cen drzewa z trzech dystryktów, których przedtém rozpoznać nie mogli, z powodu, że te operaty odebrane im zostały w początkach Czerwca.

Na tę prośbę otrzymali mężowie zaufania odpowiedź pisemną z 31. Lipca 1865. l. 1.758, w której odmówiono im aktów o cenach drzewa, z przyczyny, że te akta są potrzebne do ukończenia szacunku katastralnego; zaś kopii taryf, zatwierdzonych przez c. k. Ministerstwo Skarbu, odmówiono z powodu, że c. k. Dyrekcyja Skarbu nie otrzymała ani polecenia ani upoważnienia do udzielenia tych taryf. Oświadczone także mężom zaufania ustnie, że c. k. Prezydium Dyrekcyi Skarbu nie jest już w stanie teraz trzeźwić ich tą sprawą.

W tym stanie rzeczy stracili mężowie zaufania nadzieję, ażeby ich przedstawienia znalazły jakie uwzględnienie u c. k. władz skarbowych; przedłożyli więc memoriał swój o tej sprawie Wydziałowi krajowemu, i w podaniu swoim prosili Wydziału o wstawienie się, ażeby im jeszcze udzielono taryf cen produktów i kosztów kultury, zatwierdzonych przez c. k. jeneralną Dyrekcyę Katastru, jako też operatów o cenach drzewa z trzech dystryktów, i niektórych wyciągów z rejestrów gospodarskich o cenach produktów; chcieli oni bowiem te akty rozpoznać i przedstawić swoje nad nimi uwagi dodatkowo dla uzupełnienia memoriału.

Odebrawszy dnia 17. Sierpnia sprawozdanie mężów zaufania, wyraził Wydział krajowy w odezwie do c. k. Prezydium krajowej Dyrekcyi Skarbu z dnia 18. Sierpnia 1865. ubolewanie swoje, że c. k. jeneralna Dyrekcyja Katastru rozstrzygnęła o taryfach cen robocizny i kosztów kultury, nie czekając na przedstawienia mężów zaufania. Wspomniał także Wydział krajowy o przyznanem mu w najwyższej rezolucyi z 19. Marca 1863. prawie i obowiązku do współudziału w sprawach katastralnych, w moc którego nie zaniedba zrobić użytku z przedłożonych mu przedstawień mężów zaufania, skoro one będą uzupełnione rozpoznaniem wyz wspomnianych aktów, o których udzielenie dla użytku mężów zaufania Wydział krajowy uprasza.

Na tę odezwę Wydziału krajowego odpowiedziało c. k. Prezydium Dyrekcyi Skarbu pismem z 21. Sierpnia 1865. l. 1.886. (l. W. 606.), w którym odmawia udzielenia żądanych aktów, z powodów danych mężom zaufania w wyz wspomnianej rezolucyi z 31. Lipca b. r. l. 1.758.

Tą odmowną odpowiedzią odjęta była mężom zaufania możność uzupełnienia prac swoich, a Wydziałowi krajowemu odjęta była możność dowiedzenia się o stanie sprawy. Takie postępowanie, zda-

niem Wydziału krajowego, nie jest zgodnym z najwyższą rezolucją z 19. Marca 1863., powołującą Wydział krajowy do współdziałania w tych sprawach.

W obszernym memoriale, który mężowie zaufania Wydziałowi krajowemu przedłożyli, podnieśli oni znowu mnogie błędy operatów katastralnych, podobne do tych, które były wykazane przez mężów zaufania w Krakowie.

Podług tego memoriału okazało się tu, również jak w Galicyi Zachodniej, że wykazy targowych cen produktów są niedokładne, błędne, i na zaufanie nie zasługują; okazało się także, iż, pomimo ponownego nakazu w reskrypcie c. k. Ministerstwa Skarbu z 5. Stycznia 1863., miejscowe miary zboża z r. 1824. nie zostały ani dochodzone, ani uwzględnione, chociaż nie brakowało materiałów, wskazujących, że miary zboża używane na targach w r. 1824. były znacznie większe od miar normalnych, a ceny uzyskane za miary większe, nie były w księgach redukowane na miary normalne. Wspomnieli także mężowie zaufania o błędach w obliczaniu najwyższych i najniższych cen targowych, w zastosowaniu stopni cen, i w uzasadnieniu przeciętnych cen katastralnych zboża.

Daliej wykazali mężowie zaufania błędy w cenach innych płodów z roli, i płodów z łąk. Pomimo polecenia, zawartego w reskrypcie c. k. Ministerstwa Skarbu z 5. Stycznia 1863. względem ponownego i dokładnego dochodzenia cen siana ze ścisłym uwzględnieniem stosunków miejscowych, zatrzymały organa katastralne, z temi stosunkami nie obeznane, w ogólności dawne swoje ceny siana, ułożone podług biórowych formułek o stosunkach tych cen z cenami owsa, i ustanowiły dla różnych gatunków siana, jakoteż dla najważniejszego produktu z roli, t. j. dla kartofel, ceny takie, które pod względem absolutnej cyfry w ogólności są zbyt wysokie, a pod względem stosunkowości między gminami są zupełnie błędne, i do nierówności w oszacowaniu prowadzące. (Obacz powyżej str. 20 i załączniki E. F. G. H.)

Gdy ceny drzewa są głównym czynnikiem szacowania lasów, a operaty katastralne o tych cenach nie były zbyt obszerne, i dowody cen, przytoczone w operatach, nieliczne, więc mężowie zaufania zamierzeli rozpoznać szczegółowo te operaty, i rozpoznali takowe odnośnie do dwóch dystryktów szacunkowych lasowych. Chcieli oni później ukończyć to rozpoznanie względem reszty dystryktów, lecz akta z trzech dystryktów, do tego potrzebne odebrane im zostały 6. Czerwca, i później już im tych aktów udzielić nie chciano. Na podstawie operatów rozpoznanych przedstawili mężowie zaufania, że te operaty są błędne, nie zgadzające się z przepisami, że dowody w tych operatach są fiskalnie wybierane, — błędnie i fiskalnie, a w pojedynczych przypadkach nawet fałszywie obrabiane i przedstawiane.

Niektóre szczegóły z pism mężów zaufania w tej sprawie, posłużą do bliższego wyjaśnienia.

Przytaczają mężowie zaufania sprawozdanie szacunkowego inspektoratu lasowego w Galicyi Wschodniej z 26. Kwietnia 1862., w którym ten inspektorat przedstawia, że w Galicyi niema dokładnych dat o cenach drzewa z r. 1824. a nawet o cenach drzewa teraźniejszych, — że prawie jedynym wyjątkiem w tym względzie są lasy rządowe, — że dochodzenia z roku 1826. nie mogą służyć za podstawę, bo w nich są największe sprzeczności, a jeszcze mniej pewne są wykazy targowych cen drzewa, z powodu niedokładnego zapisywania tych cen, jakoteż z powodu, iż nie wykazywano ani miary sągów, ani odległości lasów, z których drzewo było sprowadzane.

Pomimo uznaniej niepewności wykazów o cenach targowych drzewa, i pomimo przepisów, które nie przyjmują ceny targowej za podstawę do ustanowienia katastralnych cen drzewa, sądziły organa katastralne stosownem, przyjąć targową cenę miasta Lwowa z r. 1824. za podstawę do ustanowienia najwyższego stopnia cen dla Galicyi Wschodniej, i zastosować ten stopień w gminie miasta Lwowa. Chociaż w księdze targowej miasta Lwowa nie była wykazana miara drzewa; — chociaż katastralna miara drzewa nigdzie w kraju, a w r. 1824. nawet i w Wiedniu nie była używaną; — chociaż znajdowały się dokumenta, że w lasach, należących do miasta Lwowa, stawiano sągi na 6' 6" do 7' wysokości i na 36" długości polan, zatem znacznie większe, niż sąg katastralny; — chociaż nareszcie te większe miary sągów podane były w dotyczącym protokóle z 11. Czerwca 1862. jako zwyczajne, i konstатовane zeznaniami zastępców miasta Lwowa, i mianowanego przez rząd burmistrza; — to jednak komisya szacunkowa tej większej miary nie uwzględniła, i na wspomnionym protokóle dopisała, iż samo przez się ma się rozumieć (ift selbstverständlich), że cena targowa wykazana jest za sąg katastralny o 30calowej długości polan. Tak się wykonują przepisy, które nie dopuszczają miary, samo przez się zrozumianej, lecz najwyraźniej nakazują dochodzić i wykazać w każdej gminie miarę zwyczajową. Przyjąwszy mylnie, iż cena targowa odnosi

się do sąga katastralnego, potrąciła komisya koszta wyrąbania i dowozu, przyjęte dowolnie bez żadnego uzasadnienia w kwocie 1 złr. 9 kr. mon. konw. przy drzewie twardem, a 50 kr. mon. konw. przy drzewie miękkim. Przyjęcie lwowskiej targowej ceny drzewa za podstawę do obliczenia ceny katastralnej uzasadnione było w aktach katastralnych tą okolicznością, że innych materyałów nie znaleziono. Lecz właśnie we Lwowie znajdowały się inne materyały, mianowicie rachunki z r. 1824. z magazynu rządowego, do którego dowożono drzewo z lasów rządowych. W kilku dniach po rozpoczęciu pracy swojej znaleźli mężowie zaufania te rachunki, których znaleźć nie mogli urzędnicy katastralni przez 7 lat swojego urzędowania.

Chociaż piąty szacunkowy dystrykt lasowy obejmował 472 gmin obwodów lwowskiego i zółkiewskiego, to jednak komisya szacunkowa wybrała tylko 19 gmin w okolicy miasta Lwowa, w których porównała swoje ceny katastralne z cenami w prowizoryum gruntowem z r. 1820. Do tego porównania zestawiała komisya dowolnie przecięcie cen z różnych gatunków drzewa, i nie zredukowała cen, wykazanych w prowizoryum za sągi mające 36 cali długości polan.

Z takiego porównania błędnie przeprowadzonego wykazała komisya, że ceny katastralne w tych 19 gminach równają się w ogólności cenom z prowizoryum z r. 1820., że więc ceny katastralne znajdują uzasadnienie w cenach wspomnianego prowizoryum. Przy innych 453 gminach nie przeprowadziła komisya takich porównań. Jest to nowy dowód, jak organa katastralne przebiegają we wszystkich materyałach, jakie znaleźć mogą. Mężowie zaufania przeprowadzili podobne porównania w dwóch całych powiatach tegoż dystryktu, mających dużo lasów, mianowicie: w powiecie sokalskim i bełzkim, i wykazali, że w tych powiatach ceny katastralne ustanowione były $3\frac{1}{2}$ do 4 razy wyżej od cen prowizoryum z roku 1820.

W operacie tegoż piątego dystryktu załączone były tylko 4 wyciągi z rejestrów lasowych o sprzedaży drzewa z r. 1824. Z tych rejestrów było dwa niedokładne, dwa zaś inne dokładniejsze z dóbr rządowych Janowa i Winnik.

Z rejestrów janowskich wykazujących sprzedaż drzewa z odstawą do Lwowa, wyrachowała komisya katastralna ceny drzewa na pniu w lesie po 1 zł. 56 kr. i 1 zł. 45 kr. m. k. za sąg. Przy tém wyrachowaniu potrąciła komisya tylko 1 złr. k. m. od sąga na koszt dostawy drzewa do miasta Lwowa, o $3\frac{1}{2}$ do 4 mil odległego: bo tyle płaciła w r. 1824. Administracya dóbr rządowych poddanym za odstawę sąga, na podstawie ugody tak zwanej abolicyjnej (*Robotabolition-Vertrag*), zawartej z poddanymi w r. 1786. W takich ugodach, zawieranych w dobrach rządowych, znoszono dawną pańszczyznę i daniny, i ustanawiano natomiast czynsze, a w dobrach mających znaczne lasy wkładano na poddanych obowiązek rąbania i dowożenia drzewa za pewną małą cenę. Ta cena nie mogła być uważaną jako całkowita zapłata za rąbanie i dowóz, lecz tylko jako część wynagrodzenia za te roboty; drugą bowiem część wynagrodzenia mieli poddani w gruntach dotacyjnych i w służebnictwach.

Urzędnicy katastralni jednak, nie obeznani ze stosunkami krajowemi, nie wiedzieli o istnieniu, naturze i znaczeniu tych ugód, i potrącali przy obliczaniu cen drzewa tylko tyle, ile z tych ugód, płacono poddanym w gotówce za rąbanie i dowóz drzewa. Że między zapłatą z takich ugód a zapłatą zwykłą znaczne były różnice, nie mogło podlegać wątpliwości. Mężowie zaufania znaleźli nawet w jednym akcie likwidacyjnym z r. 1826. z dóbr Mokrotyna, należących podówczas do Rządu, pozytywny dowód, że za odstawę sąga drzewa do Lwowa, o 4 mile odległego, płacono poddanym z mocy ugody abolicyjnej 1 zł. 12 kr. m. k., zwykłą zaś zapłata za tę odstawę była 2 zł. m. k., więc różnica 48 kr. m. k., zachodząca między zapłatą z ugody abolicyjnej a zapłatą zwykłą, była ciężarem, który ponosili poddani z swoich gruntów dotacyjnych.

Prócz zapłaty poddanym za dostawę drzewa, wykazany był w oryginalnych rejestrach janowskich wydatek na rogatek do Lwowa po 30 kr. m. k. od jednego sąga drzewa. Komisya katastralna tego wydatku do swojego wyciągu z rejestru nie wciągnęła, i od ceny drzewa uzyskanej we Lwowie nie potrąciła, i już przez to samo cenę drzewa na pniu o 40% wyżej, niż należało, obliczyła.

W wyciągu z rejestrów dóbr Winniki zapisał urzędnik katastralny cenę drzewa z r. 1824. i koszt rąbania, który potrącił. W tymże wyciągu dodał urzędnik katastralny uwagę, że w rzeczonych rejestrach nie ma wykazanych wydatków innych, że przeto drzewo musiało być sprzedawane na miejscu w lesie. W oryginalnych jednak rejestrach znaleźli mężowie zaufania koszta dowozu za wszystkie w r. 1824. sprzedane sągi najwyraźniej wykazane i policzone. Nie wypisał i nie potrącił tych kosztów urzędnik katastralny, i przez to obliczył cenę drzewa na pniu znacznie wyższą.

Te fałszywie przedstawione wynikłości z rejestrów, nie kontrolowane i nie prostowane przez władze wyższe, służyły za podstawę do uzasadnienia katastralnych cen drzewa.

Jakkolwiek instrukcja katastralna poleca, aby w lasach większych, gdzie wiadome są ceny z r. 1824., były także dochodzone ceny terażniejsze, i tychże stosunek do cen z r. 1824., i ażeby podług tego stosunku zredukowane były terażniejsze ceny w gminach innych, to jednak rzeczona komisja szacunkowa tego polecenia nie wypełniła, i prawie we wszystkich gminach ceny bez należytego uzasadnienia ustanowiła.

Przy tém postępowaniu doszła ta komisja do tego, że ceny katastralne w niektórych gminach dla pewnych gatunków drzewa, ustanowiła prawie równe z cenami terażniejszymi, lub nawet wyższe od cen terażniejszych, przez nią wykazanych.

Drugi szacunkowy dystrykt lasowy, którego operat był przez mężów zaufania szczegółowo rozpoznany, obejmował 488 gmin w obwodach tarnopolskim i czortkowskim.

W tym operacie załączony był tylko jeden dokument, przedstawiający cenę drzewa z rejestrów lasowych z r. 1824. Był to protokół, sporządzony przez urzędnika katastralnego. W tym protokóle, podpisanym przez zarządzającego dobrami Germakówka, znajdowała się cena drzewa z r. 1824. z tym dodatkiem, iż ta cena wciągnięta była do protokołu z rejestrów lasowych z r. 1824., komisji przedłożonych. Mężowie zaufania zażądali rejestrów oryginalnych z r. 1824 od wspomnianego rządcy, który jednak — powołując się na drugiego jeszcze świadka, mogącego rzecz stwierdzić przysięgą, — odpowiedział, że rejestrów z r. 1824. nie ma i że ich nie przedkładał komisji, — że przedłożył komisji jedynie rejestr z r. 1857/58., z którego cenę zapisano do protokołu, — że w protokóle, który on podpisał, nie było zapisanych cen z r. 1824., — że więc te ceny i ustęp protokołu o rejestrach z r. 1824. musiał być już później, po jego podpisie, w protokóle dodany.

Dla uzasadnienia katastralnych cen drzewa powoływała się rzeczona komisja przeważnie na ceny targowe z r. 1824., a mianowicie na ceny targowe Zbaraża i Tarnopola.

Cen targowych miasta Zbaraża nie wypisała komisja katastralna z ksiąg lub wykazów targowych, lecz spisała o nich osobny protokół.

Na wstępie tego protokołu stoi, że Magistrat przedłożył ceny targowe z r. 1824., których wynikłości przeniesiono do protokołu. Jednakże tych wynikłości nie wciągnięto do protokołu dosłownie, jak one są zapisane w oryginalnej tabeli targowej, lecz dodano nazwiska lasu, gatunki drzewa, jakoteż miarę drzewa, wynoszącą 36 cali długości polan. Tych dodatków nie było w autentycznym, przez urząd obwodowy zatwierdzonym odpisie tabeli targowej, który mieli mężowie zaufania. Były więc te dodatki zapisane w protokóle komisji katastralnej na domysł. W tabeli targowej niema wzmianki o 36calowej długości polan, ani o gatunkach drzewa, lecz jest tylko wykazana cena za n. a. sąg drzewa twardego i miękkiego (4 zlr. 28 kr. i 3 zlr. 18 kr. m. k.)

Zwyczajną w tej okolicy miarą drzewa był n. a. sąg kubiczny (later). Zwyczaj ten trwający aż do r. 1858., w którym był spisany protokół komisji katastralnej, jakoteż wysokość ceny targowej z r. 1824., i inne okoliczności wskazywały, że cena targowa w r. 1824. raczej za later była zapisaną. Komisja jednak przyjęła tę cenę jako cenę sąga o 36calowych polanach, więc jako cenę półlatra, i ażeby mieć na poparcie tego zdania jakieś uzasadnienie, sporządziła powyższy protokół, w którym cena targowa z r. 1824. odnosi się do sąga o 36calowej długości polan.

Mężowie zaufania mieli także autentyczną, przez urząd obwodowy zatwierdzoną kopię tabeli targowej miasta Tarnopola z r. 1824., w której wykazaną była cena 6 zlr. 24 kr. za sąg kubiczny (later) drzewa dębowego, a 4 zlr. 48 kr. za takiż sąg drzewa brzozonego. Tę cenę wciągnięto bez zmiany do zestawienia z r. 1826., chociaż w dotyczącym napisie tego zestawienia był wskazany sąg o 30calowej długości polan i chociaż to zestawienie nie powinno było wykazywać ceny targowej, lecz cenę miejscową, po odtrąceniu kosztów rąbania i dowozu. Z tej i z wielu innych podobnych okoliczności widać, że także w r. 1826. nikt nie dbał o dokładne dochodzenie rzeczy i zachowanie przepisów. Zapisywano cyfry w rubryki dla dopełnienia formy, bez przekonania się, czy te cyfry były zgodne z rzeczywistością.

Komisja katastralna, nie znająca stosunków miejscowych, przyjęła w protokóle sporządzonym w r. 1858. powyższe ceny, jako ceny za sąg katastralny, mający 30 cali długości polan, i z tych cen, po odtrąceniu kosztów rąbania i dowozu, obliczyła cenę drzewa na pniu w lesie. Tej ceny użyła komisja do uzasadnienia ceny katastralnej, którą dla lasów w gminie miasta Tarnopola ustanowiła na 2 zlr. 25 kr. m. k. za katastralny sąg drzewa dębowego i brzozonego.

To uzasadnienie jest oczywiście błędnem. Gdy wspomniona cena targowa wykazaną była za sąg kubiczny o 72 calach długości polan, który nadto podług miejscowego zwyczaju miał także wysokość większą, niż sąg katastralny, więc ta cena targowa odnosiła się do sąga, który był przynajmniej o 140% większy od sąga katastralnego.

Ztąd wypływa, że komisya katastralna, przyjmując tę cenę targową jako cenę sąga katastralnego, wywnioskowała cenę drzewa na pniu w lesie przynajmniej o 140% wyższą, niż ona mogła być w rzeczywistości. —

Na tych i tym podobnych uzasadnieniach spoczywały ceny katastralne, ustanowione przez komisję pierwszego dystryktu lasowego; wynosiły one 2 zlr. 45 kr. dla drzewa dębowego i brzozowego w Tarnopolu, 2 zlr. dla bukowego w Zbarażu, 2 zlr. 30 kr., 2 zlr. i 1 zlr. 50 kr. m. k. dla wielu wsi obwodu tarnopolskiego, więc ceny takie, które znacznie są wyższe niż w stolicach Krainy i Karyntyi, bo w tych ostatnich prowincjach najwyższy stopień katastralnych cen drzewa był 1 zlr. 25 kr. m. k.

Wspomniane ceny katastralne, ustanowione dla gmin w okolicy Tarnopola i Zbaraża, wpłynęły na ceny innych gmin w tym dystrykcie szacunkowym, a te znowu wpłynęły na inne dystrykty. Ceny te, proponowane przez organa katastralne, zatwierdziły władze wyższe.

Do takich rezultatów prowadzą operacye, zdziałane przez organa katastralne, nie znające stosunków miejscowych, i nie mogące zrozumieć znaczenia dat, na których wnioski swoje opierają.

Inny dowód fiskalizmu i błędności w obrabianiu i użyciu materyałów, odnoszących się do cen produktów, znaleźli mężowie zaufania także w zestawieniu dat z rachunków gospodarskich o sprzedaży zboża z r. 1824.

Zestawienie to, a mianowicie obliczone w niem przecięcie cen, przytoczone było w aktach katastralnych jako jeden z dowodów stosowności krajowego przecięcia katastralnych cen zboża. — Lecz to zestawienie sporządzone było na podstawie kilkunastu tylko wyciągów z rejestrów gospodarskich, a z tak małej liczby dat nie można było czynić żadnego wniosku na krajowe przecięcie cen zboża. Nadto jeszcze wyciągi, które służyły temu zestawieniu za podstawę, pochodziły w dwóch trzecich częściach z obwodów zachodnich, a największa ilość produktów, wykazanych w tem zestawieniu była sprzedaną w tychże zachodnich obwodach, więc w obwodach, w których ceny produktów zawsze znacznie są droższe, niż w innych. I z takich wyciągów obliczono krajowe przeciętne ceny podług ilości sprzedanego zboża. Takie dowolne składanie cyfer musi wprawdzie doprowadzić do wynikłości, jakich żąda składający, lecz wynikłości te muszą być fałszywemi. — Mężowie zaufania porównali daty, wykazane w pomienionem zestawieniu z cenami katastralnymi tych samych gmin, z których owe daty pochodziły, a z tego porównania okazało się, że ceny katastralne w przeważnej liczbie przypadków, ustanowione były wyżej, niż wskazywały wspomniane daty. — Zachodziła tu jeszcze wątpliwość, uzasadniona doświadczeniami zebranymi w Krakowie, ażali także pojedyncze daty, z których przecięcie było obliczone w pomienionem zestawieniu, nie były błędne. — Gdy w aktach, przedłożonych mężom zaufania, był jeden wyciąg z rejestrów, których oryginał znajdował się w lwowskim klasztorze Dominikańskim, więc mężowie zaufania porównali wyciąg, sporządzony przez urzędnika katastralnego, z oryginałem. Pominawszy, że sam oryginał był niestosowny do użytku w katastrze, bo nie był on rejestrem folwarcznym, lecz rejestrem przychodu i rozchodu klasztoru we Lwowie, — dostrzegli mężowie zaufania także, iż wyciąg z tego oryginału nie zawierał dosłownej kopii wyciągniętych pozycy, i przedstawiał niektóre pojedyncze pozycye fiskalnie i fałszywie. *)

*) I tak np. w oryginalnym wykazie percepty klasztoru Dominikańskiego jest na str. 3. J. A. 40 pod datą 6. Kwietnia 1824 zapisana pozycya: „Za sprzedane 50 korcy pszenicy z Zarudziec 200 zlr. wal. więd.“ więc po 4 zlr. za korzec. W wyciągu komisarza katastralnego dodano do tej pozycyi inną pozycyę percepty w kwocie 100 zlr., chociaż ta ostatnia pozycya w rejestrze oryginalnym nie ma żadnego związku z poprzednią; jest ona bowiem zapisaną dwa miesiące później, pod dniem 30. Maja 1824. pod J. A. 73 w tych słowach: „Od kupca Josia Barana zadatku na pszenicę 100 zlr. w. w.“ Komisarz katastralny, dodając te 100 zlr. dowolnie do powyższych 200 zlr. przedstawił mylnie, że za wspomniane 50 korcy nie 200 zlr. lecz 300 zlr. uzyskano. Dla żyta zapisano w wyciągu komisary katastralnej oprócz dwóch pozycy, zgodnych z oryginałem, i przedstawiających cenę 2 zlr. i 2 zlr. 45 kr. w. w., jeszcze trzecią pozycyę z ceną 3 zlr., której niema w oryginalnie; w wyciągu bowiem stoi: „J. A. 92 am 30. Juni 1824. für 100 Korcz Korn 200 fl. i J. A. 89. am 27. September 1825. Rest 100 fl.“ i ztąd przedstawiono, jakoby te 100 korcy żyta sprzedane były za 300 zlr.; w oryginalnym zaś rejestrze jest pod temi dwiema pozycyami zupełnie co innego, mianowicie: „J. A. 92 dnia 30. Czerwca 1824. od kupca Barana a conto 100 korcy jęczmienia (nie żyta) 200 zlr.“ zaś J. A. 89. dnia 27. Września 1825. od kupca Barana reszta do 100 korcy żyta 100 zlr.“ a przy tej ostatniej pozycyi niema odwołania się do żadnej sprzedaży r. 1824.

Dla przekonania się o prawdziwości innych podobnych wyciągów, żądali mężowie zaufania późniejszej, aby im udzielono tych wyciągów. Lecz prośbie tej, jak wyżej już wspomnieliśmy, odmówiono.

W aktach, odnoszących się do cen robocizny i szematów kultury, znaleźli mężowie zaufania dowody postępowania, opisanego już w pismach mężów zaufania krakowskich. Wszystko było układane w biórach podług pewnych formułek. Wszystkie protokoły i inne pisaniny, tyle czasu i pieniędzy kosztujące, były tylko czezą formalnością.

Przepisane w skutek sankcyonowanych wniosków komisji bezpośredniej uwzględnienie podwójnych świąt, krótszych dni zimowych, stosunkowej możności użycia bydła roboczego, i kosztów na budynki gospodarskie i narzędzia rolnicze nie zostało wykonane.

Roczne koszty na budynki i narzędzia rolnicze, przyjęły organa katastralne w ogólnem przecięciu na 5 złr.; w pojedynczych inspektoratach przyjmowano różnie te koszty. W inspektoracie stanisławowskim wykazano te koszty przeciętnie na 46 kr. kon. konw.! Jak w Galicyi Zachodniej tak i we Wschodniej wplątano te koszty do obliczenia ceny dnia ciągłego. Podług obliczenia, wykazanego przez lwowski Oberinspektorat, ma się znajdować w cenie jednego dnia ciągłego, kwota $1\frac{42}{100}$ kr. mon. konw. na koszt budynków i narzędzi. Gdy przy średnim gospodarstwie włościańskim o 10 morgach roli kataster policzy ledwie 30 dni ciągłych rocznie na koszt kultury, a w cenie każdego z tych dni ma się znajdować $1\frac{42}{100}$ kr. mon. konw. na koszt budynków i narzędzi, więc na te ostatnie koszty wypadłoby rocznie $42\frac{1}{10}$ kr. mon. konw.!!! Postępowanie takie nie potrzebuje komentarza.

Ażeby ceny dnia ciągłego ustanowić niskie, przyjmowano mało karmy dla bydła roboczego, i w tym celu przedstawiono bydło robocze nadzwyczaj małym.

W obliczeniu cen dnia ciągłego, sporządzonem przez Oberinspektorat, przyjęto żywą wagę jednego konia roboczego na 178 $\frac{1}{2}$ funtów, a jednego wołu roboczego na 200 funtów! Jakkolwiek dopuszczano dni ciągle czworobydne, tu i ówdzie także sześciobydne, to jednak w przeważnej liczbie gmin przyjęto dni ciągle parobydne, i dla pary koni i wołów wspomnianej wagi przepisano w szematach taką robotę, jaką konie i woły, ważące cztery razy tyle, za ledwie skutecznie mogą.

Mieli mężowie zaufania udzielone sobie także około trzydziestu operatów o przychodzie w naturze z różnych okolic kraju, i znaleźli w nich bezzasadność i błędy, podobne do tych, które w r. 1864. z powodu obrad w Krakowie były wykazane. Szemata robocizny ciągłej, ułożone w stosunku do ilości plonu, wskazywały, że przychody przeciętne w naturze, przyjęte z morga, dochodzą w stopniach najwyższych aż do 13 korey pszenicy i żyta, 14 korey jęczmienia, 15 korey owsa, 10 korey grochu i hreczki, 13 korey kukurudzy, 15 korey prosa, 80 korey kartofli, 50 cetnarów konieczyny i wyki, 30 cetnarów siana i tyleż otawy.

Słusznie mówią mężowie zaufania w końcu memoriału, że przy podobnych przychodach w naturze, które nie są rzeczywistymi ale katastralnymi, — przy cenach produktów, które nie są cenami z r. 1824., ale innymi wyższymi, — przy nieuwzględnieniu kosztów, które Najj. Pan w najwyższem postanowieniu z 7. Lutego 1861. uwzględnić nakazał: — przy kosztach utrzymania bydła i szematach, w których przyjęte są konie i woły nie rzeczywiste, lecz katastralne, do źrebiąt i cieląt podobne, a bardzo dużo robiące, — przy nieuwzględnieniu stosunków miejscowych, organom katastralnym nieznanym, — można przyjść tylko do takich wyników oszacowania, które są nadzwyczaj nierówne, z rzeczywistością nie mają nic wspólnego, i w niczem nie odpowiadają owemu w ustawach nakazanemu szacowaniu gruntów, które równość rozkładu podatków powinno mieć na celu, i stosownie do woli Najjaśniejszego Monarchy oparte być powinno na zwyczajnym w gminie trybie gospodarstwa, i na najniższych cenach produktów z r. 1824.

VIII.

Sprawa systowania katastru w Izbie Niższej Rady Państwa.

Nie pomnęli nasi Posłowie w Radzie Państwa stawać w obronie kraju w tej ważnej sprawie.

Za ich to sprawą uchwaliła Izba Niższa Rady Państwa na posiedzeniu z 27. Września 1862. wstrzymanie operacyj katastralnych. Tej uchwały, która nie była jeszcze ustawą, rząd nie uwzględnił.

W roku bieżącym, na posiedzeniu z 16. Maja, postawili nasi, i kilku Posłów z innych krajów koronnych w Izbie Niższej Rady Państwa wniosek do ustawy, orzekającej wstrzymanie operacyj katastral-

nych w Galicyi i na Bukowinie aż do wydania nowój ustawy o reformie podatku gruntowego. Wniosek ten rozwinięty i uzasadniony przez Posła Węzyka na posiedzeniu z 23. Maja, odesłała Izba niższa Rady państwa uchwałą powziętą na témże posiedzeniu, do Wydziału swojego, który był ustanowiony dla wyrobienia projektu reformy podatków bezpośrednich.

W skutek uchwały tego Wydziału powołany został członek Wydziału krajowego P. Krzeczunowicz, jako rzeczoznawca. Kopij zeznań swoich w tej sprawie, złożonych w Wydziale Izby niższej, udzielił P. Krzeczunowicz Wydziałowi krajowemu (l. W. 1.118 z r. 1865).

Na wysłuchaniu rzeczoznawcy stanęła ta sprawa. Nie mogła zająć się jej rozstrzygnięciem Rada Państwa która, jak wiadomo, po zmianie Ministerstwa z końcem Lipca zamkniętą została.

IX.

Ostatnie czynności katastralne.

1. W Galicyi Wschodniej.

Krajowa c. k. Dyrekcya Skarbu lwowska przesłała Wydziałowi krajowemu w odezwie z 22. Listopada 1865 l. 38.759 (l. W. 1009) kilka egzemplarzy informacji, wydanej dla przeprowadzenia sprostowań stanu posiadania. Co do operacyj szacowania w Galicyi Wschodniej, nie wiadomo Wydziałowi krajowemu, jak one teraz postępują, gdyż, jak wyżej wspominaliśmy, odmówiono Wydziałowi krajowemu kopji taryf cen produktów i kosztów kultury, zatwierdzonych przez c. k. Ministerstwo Skarbu, i odmówiono także wglądanie w akta katastralne w trakcie operacyj szacunkowych.

Z przepisów, regulujących postępowanie, wnosić można, że w Galicyi Wschodniej odbywa się teraz ostateczne obliczanie czystego dochodu, na podstawie wspomnianych zatwierdzonych taryf, i układanie zestawień sumarycznych dla pojedynczych dystryktów i inspektoratów szacunkowych.

2. W Galicyi Zachodniej.

W piśmie z 4. Listopada 1865. l. 11.473. (l. W. 818.), przesłało c. k. Prezydium Namiestnictwa Wydziałowi krajowemu kilka exemplarzy okólnika krakowskiej krajowej c. k. Dyrekcji Skarbu do wszystkich posiadaczy większych posiadłości i do gmin w okręgu rządowym krakowskim jakoteż i w powiatach, Krosno, Żmigród i Dukla, które pod względem przeprowadzenia operacyj katastralnych z Galicyą Zachodnią połączone zostały.

W tym okólniku nie przyznano obwodowi Wadowickiemu i W. Ks. Krakowskiemu prawa reklamacyj, lecz ograniczono te obwody na prawo podawania rekursów, które rozstrzyga c. k. Ministerstwo Skarbu w ostatniej instancji. Odjęto więc tym obwodom pierwszą instancję, pomimo przedstawień Wydziału krajowego i mężów zaufania. Postępowanie to, zdaniem Wydziału krajowego, nie jest zgodnym z Najwyższym postanowieniem z 19. Marca 1863., w którym Jego C. K. Apostolska Mość, bez jakiego kolwiek wyjątku, najmiłościwiej zezwolił raczył, aby aż do ukończenia robót katastralnych darowane były ubiegłe terminu do wnoszenia reklamacyj i był wyznaczony nowy termin.

Termin do podawania reklamacyj, — a w okręgach Wadowickim i Krakowskim do podawania rekursów, — wyznaczony jest w okólniku ośmiotygodniowy, licząc od dnia wydania nowych wykazów szacunkowych (*Grundertragssanföhäge*), t. j. wykazów oszacowanego czystego dochodu z każdej klasy gruntów.

Pojedynczym reklamantom i rekurentom wolno jest, podług rzeczzonego okólnika, występować w reklamacjach i rekursach przeciw gatunkom kultury, przeciw klasyfikacyj, przeciw czystemu dochodowi, jakoteż przeciw pojedynczym czynnikom, z których ten dochód jest obliczony.

W tym celu dozwolono, ażeby reklamanci i rekurenci, w inspektoratach i w komisaryatach szacunkowych, w lokalu urzędowym i w obecności urzędnika, przezierali akta dochodzeń, na których opiera się szacowanie, i brali na własne koszta odpisy tych aktów.

Pominąwszy, że gdyby wszyscy, lub znaczna część reklamantów, w oznaczonym do reklamacyj terminie, chciała przezierać stopy aktów w inspektoratach i komisaryatach, nie wystarczyłoby w urzędach ani lokalności ani urzędników, w których obecności to ma się odbywać; — pominąwszy, że największa część reklamantów nie jest w stanie jeździć do inspektoratów i komisaryatów, i czekać tam, aż każdemu z nich z kolei przystęp do aktów będzie mógł być dozwolony, — dość jest znać mnogie do tej sprawy

odnoszące się przepisy i nadzwyczajną sztuczność operacyj katastralnych, aby żadnej nie mieć wątpliwości o t \acute{e} m, że nawet najinteligentniejsi posiadacze gruntów w kraju, potrzebowaliby najmniej p \acute{o} l roku, ażeby przepisów się nauczyć i w chaosie cyfer jaśniej widzieć. Doświadczenia m \acute{e} zów zaufania, powoływanych do obrad we Lwowie i Krakowie, s \acute{a} jasnym tego dowodem. Jeszcze mniej spodziewać się można, ażeby ktokolwiek by \acute{l} w stanie zbierać materiały, dostateczne dla ndowodnienia, i \acute{z} zamiast t \acute{e} j lub ow \acute{e} j cyfry ustanowion \acute{e} j w operacie dla pojedynczego czynnika, powinna być postawiona cyfra inna. Nie mo \acute{z} e tu pom \acute{o} dz nawet najlepsze nzasadnienie wzgl \acute{e} dem t \acute{e} j lub ow \acute{e} j cyfry, gdy ta zwi \acute{a} zan \acute{a} jest nietylko z innymi cyframi tego samego operatu, lecz z cyframi operat \acute{o} w gmin innych.

Dozwolone wgl \acute{a} danie i branie odpis \acute{o} w z akt \acute{o} w, i dozwolone za \acute{z} alenie przeciw pojedynczym czynnikom szacowania, jest wi \acute{e} c oczywi \acute{s} cie tylko dope $\acute{l$ nieniem przepisu, kt \acute{o} re po za granice cz \acute{e} sz \acute{e} j formalności przejść nie mo \acute{z} e.

Ca \acute{l} y rezultat reklamacyj zale \acute{z} y od wy $\acute{z$ sz \acute{e} j w \acute{l} adzy rozstrzygaj \acute{a} c \acute{e} j, kt \acute{o} ra nie mo \acute{z} e sama z w \acute{l} asnej wiadomości s \acute{a} dzic o stosunkach miejscowych, wi \acute{e} c polegać musi na s \acute{a} dzie urz \acute{e} dnik \acute{o} w katastralnych, kt \acute{o} rzy rozpoznaj \acute{a} reklamacje, i zdaj \acute{a} spraw \acute{e} z tego rozpoznania.

Do rozpoznania za \acute{s} reklamacyj pozostali ci sami urz \acute{e} dnicy katastralni, sprowadzeni z innych kraj \acute{o} w, kt \acute{o} rzy dot \acute{a} d przeprowadzali t \acute{e} spraw \acute{e} w spos \acute{o} b w t \acute{e} m sprawozdaniu opisany. W ok \acute{o} lniku stoi wprawdzie, że „czynności dotyczące za $\acute{z$ aleń, poruczone s \acute{a} organom reklamacyjnym, kt \acute{o} re przy rozpoznawaniu reklamacyj w latach poprzednich nie mia \acute{l} y udziału.“ Lecz to dzieje się tak, że urz \acute{e} dnik, kt \acute{o} ry pierw \acute{e} j u \acute{z} yty by \acute{l} w jednym dystrykcie lub inspektoracie, przeniesiony jest dla rozpoznania nowych reklamacyj do drugiego dystryktu lub inspektoratu, i nawzajem. Takie zmiany nie mog \acute{a} mieć doniosłości praktycznej; bo ci urz \acute{e} dnicy uk \acute{l} adali ju \acute{z} przedt \acute{e} m wszystko w porozumieniu jedni z drugimi, i pod \acute{l} ug jednakowych, lub podobnych do siebie formu \acute{l} ek, kt \acute{o} rych, dla nieznanomości stosunk \acute{o} w miejscowych, i teraz trzymać się b \acute{e} d \acute{a} .

Ju \acute{z} sam §. 15. informacjami reklamacyjnej \acute{e} j \acute{s} wiadczy, że urz \acute{e} dnicy katastralni, lub znaczna ich cz \acute{e} sz \acute{e} , nie umie nawet j \acute{e} zyka krajowego; w tym bowiem paragrafie postanowiono, że o $\acute{s$ wiadczenie stron przy komisji nstnie podane, ma pomocnik gminy (Gefh \acute{u} ftf \acute{u} hrer) spisać w j \acute{e} zyku w gminie u \acute{z} ywanym, przy \acute{l} aczaj \acute{a} c t \acute{l} \acute{o} maczenie niemieckie, a o $\acute{s$ wiadczenia komisarza po niemiecku u \acute{l} o \acute{z} one, ma pomocnik gminy t \acute{l} \acute{o} maczyć do protoko \acute{l} u w j \acute{e} zyku w gminie u \acute{z} ywanym.

Takim to urz \acute{e} dnikom pozostawiono uko \acute{n} czenie operacyj katastralnych, pomimo tylokrotnie ponawianych pro $\acute{s$ b m \acute{e} zów zaufania i Wydziału krajowego, i pomimo Najwy $\acute{z$ szych postanowie \acute{n} , nakazuj \acute{a} cych, ażeby na organa katastralne mianowanymi byli krajowcy, znaj \acute{a} cj dok \acute{l} adnie j \acute{e} zyk krajowy i stosunki dystryktu szacunkowego, dla kt \acute{o} rego s \acute{a} ustanowieni.

Marsza \acute{l} ek krajowy:

Leon Xi \acute{a} żę Sapieha m. p.

Cz \acute{l} onek Wydziału krajowego:

Kornel Krzeczunowicz m. p.

Z Wydziału krajowego kr \acute{o} lestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Xi \acute{e} stwa Krakowskiego.

We Lwowie dnia 17. Grudnia 1865.

Porównanie

Bibl. Jag.

czystego dochodu oszacowanego w katastrze z rentą gruntową, obliczoną z cen kupna i z czynszów dzierżawnych.

Liczba porządkowa	Kraje koronne	Liczba przypadków kupna i dzierżaw	3.		4.		5.		6.				7.				
			Przestrzeń w niższo-austriackich		Czysty dochód katastralny		Rzeczywista renta gruntowa, t. j. w przypadkach dzierżawy czynsz dzierżawny, a w przypadkach kupna renta od ceny kupna 5% dla Galicyi i Krakowa, a 4% dla innych krajów koronnych		Przeciętnie na jeden morg niższo-austr.								
			morgach	sążniach	złr.		kr.		złr.		kr.			złr.		kr.	
					w monecie konwencyjnej		złr.		kr.		złr.			kr.		złr.	
													Stosunek czystego dochodu katastralnego do rzeczywistej renty gruntowej				
													jak 100 do:				
I.	Niższa Austria .	1.440	4.907	42	31.105	43 ¹ / ₄	82.030	43	6	20·3	16	43·7	263·4				
II.	Wyższa " .	533	1.372	908	7.792	22 ¹ / ₄	21.629	53	5	41·0	15	45·5	277·3				
III.	Salzburg .	73	1.540	1.115	1.824	24 ² / ₄	6.263	52	1	11·0	4	4·0	343·2				
IV.	Styrya .	502	4.122	827	13.363	12 ² / ₄	29.974	41	3	14·5	7	16·3	225·0				
V.	Karyntya .	168	850	500	4.680	33 ³ / ₄	8.780	28	5	30·2	10	19·3	187·2				
VI.	Kraina .	212	919	426	5.204	47 ¹ / ₄	8.430	30	5	39·7	9	10·2	161·6				
VII.	Czechy .	900	4.603	1.367	38.820	49 ² / ₄	69.919	3	8	26·0	15	11·2	180·6				
VIII.	Morawia .	542	3.012	116	25.135	10	52.345	8	8	20·5	17	22·8	208·0				
IX.	Szlązk .	59	662	1.562	4.000	32	7.877	27	6	2·0	11	53·0	197·0				
X.	Kraj nadbrzeżny	273	6.675	558	5.732	7 ² / ₄	12.453	1		51·5	11	52·0	217·1				
XI.	Dalmacya	322	12.662	1.133	19.529	33	29.350	48	1	32·7	2	19·0	150·2				
Summa dla krajów koronnych, w których stały kataster jest zaprowadzony .		5.024	41.329	554	157.189	15 ² / ₄	329.055	34	3	48·2	7	57·7	210·0				
XII.	Węgry, Krocacya i Sławonia, Wojewodzina i Siedmiogród, w których to krajach prowizoryum podług pat. z dnia 1/8 1850. wprowadzonym zostało	3.185	272.843	275	882.892	59 ² / ₄	1.181.485	58 ² / ₄	3	14	4	21	133·5				
XIII.	W. Ks. Krakowskie	72	1.695	602	5.583	20	4.735	.	3	17·5	2	47·7	84·8				
XIV.	Zachodnia Galicya	29	9.444	735	42.352	24	30.816	41	4	29·0	3	15·7	72·7				
XV.	dtto. dtto.	1.684	11.080	1.052	46.459	.	55.760	13	4	11·5	5	1·7	120·0				
Summa dla Krakowa i Galicyi zachodniej		1.785	22.220	789	94.394	44	91.311	54	4	14·8	4	6·5	96·7				

O b j a ś n i e n i a .

- a) Cyfry znajdujące się pod l. porz. I. do XII., wyjęte są z dat, zebranych w r. 1856. — 1858. i wykazanych w memoryale c. k. Ministerstwa Skarbu o podatkach stałych w Austrii i tychże reformie (Wiedeń 1860. Str. 124. i 125.)
- b) Cyfry czystego dochodu katastralnego w W. Ks. Krakowskiem i w Galicyi, wykazane tu są podług wynikłości szacowania, jakie były wiadome w r. 1862.
- c) Przypadki kupna i dzierzawy, przytoczone pod l. porz. XIII. i XIV. dla obwodu krakowskiego i Galicyi zachodniej, zostały zebrane przez nadinspektora p. Horvatha, delegowanego od c. k. Ministerstwa Skarbu do zbadania zażaleń, i pochodzą z lat 1849. do 1859., więc z 11 lat, w które właśnie wpadają lata 1854. do 1856., kiedy ceny produktów w Galicyi dla nadzwyczajnej koncentracji wojsk niepraktykowaną dotąd miały wysokość.
- d) W tychże 11 latach pozbierały organa katastralne w Galicyi Zachodniej przypadki kupna i dzierzaw pod l. porz. XV. wykazane. Te przypadki tyczą się po największej części pojedynczych parcel gruntowych, między którymi wiele w miastach i miasteczkach. I tak zebrano n. p. dla obszernego inspektoratu szacunkowego Rzeszowskiego przypadki kupna i dzierzawy tylko z 26. gmin, pomiędzy którymi 10 miast, chociaż oczywiście tylko mało znacząca część ziemi uprawnej na gminy miejskie przypada, i większa cena ziemi w miastach za podstawę do osądzenia wartości ziemi w ogóle użytą być nie może. Ceny kupna i dzierzaw byłyby daleko niżj wykazane, gdyby organa katastralne były zbierały wszystkie przypadki kupna i dzierzaw, bez wyboru między temiż, i gdyby były zbierały więcej takich przypadków, które dotyczą całych gospodarstw. Zbieranie i użycie tych ostatnich przypadków, jest w Galicyi już dla tego stosownem, że galicyjskie grunta, z wyjątkiem małej tylko części, faktycznie, nie pojedynczemi parcelami, lecz w całych kompleksach są zagospodarowane, i komplexy gospodarskie już nawet podług ustaw obowiązujących są niepodzielne *).
- e) Podług powyższego wykazu (l. porz. XIII. do XV.) ma się dochód katastralny do renty gruntowej, obliczonej z przypadków kupna i dzierzaw:

1. W przypadkach zebranych przez p. Horvatha :
w W. Ks. Krakowskiem jak 100 do 84·8 ;
w Zachodniej Galicyi jak 100 do 72·2.
2. W przypadkach przez organa katastralne zebranych
jak 100 do 120
w ogólnem przecięciu jak 100 do 96·7.

Do takich rezultatów oszacowania katastralnego mogły tylko doprowadzić duch fiskalizmu i niewiadomość krajowych stosunków gospodarskich.

Albowiem oszacowanie katastralne, oparte podług ustaw na zwyczajnym w gminie trybie gospodarstwa i na cenach produktów z r. 1824., gdyby wykonane było sprawiedliwie, powinno wyka-

*) Podług dat zestawionych z r. 1844. posiada Galicya:

w rolach 5,443,383 morgów,	między temi 282,893	tak zwanych wolnych	
„ łąkach 1,751,497	„ „ „	100,811	„ „ „
w pastwiskach 1,113,331	„ „ „	48,797	„ „ „
Razem 8,308,661	„ „ „	432,501	„ „ „

Do tak zwanych wolnych są jednak policzone wszystkie grunta probostw, szkół i inne dotacyjne, które pewnie jedną połowę wszystkich gruntów wolnych wynoszą, i ani dzielonemi, ani sprzedawanemi być nie mogą. Druga połowa przypada całkiem na miasta i miasteczka.

zać dochód czysty trzy lub cztery razy mniejszy od renty gruntowej obliczonej z przypadków kupna i dzierżaw, zebranych z lat, w których ceny produktów były cztery razy większe od cen produktów z roku 1824. *)

- f) Z powyższej tabeli okazuje się także, iż czysty dochód oszacowany w katastrze, jest w stosunku do wykazanej wartości zamiennej gruntów w Galicyi i W. Ks. Krakowskiem o 118%, wyższym, niż w jedenastu zachodnich krajach koronnych, dawniej oszacowanych.
- g) Materyały o cenach kupna i dzierżaw gruntów, zebrane w Galicyi Zachodniej i W. Ks. Krakowskiem i porównania tych cen w pojedynczych przypadkach z czystym dochodem, obliczonym w katastrze, wykazywały także, iż nawet wewnątrz kraju jedne grunta były daleko wyżej oszacowane niż inne, gdyż w zestawieniach, z których złożono sumaryczne cyfry, wykazane w powyższej tabeli, znajdowało się wiele takich przypadków, w których oszacowanie katastralne o 2 do 5 razy jest mniejsze, zaś wiele innych takich, w których to oszacowanie o 2 do 8 razy jest większe od ceny kupna, lub od czynszu dzierżawnego.

*) Podług tabel do statystyki podatkowej, ogłoszonych przez c. k. Ministerstwo Skarbu w r. 1858. (Tafel zur Statistik des Steuerwesens Strona 257. do 269.) istniały w Galicyi w latach 1824 i 1849. do 1857. następujące ceny targowe dla głównych gatunków zboża:

W okręgu administracyjnym	W latach	Przeciętna cena w mon. konw. za jedną mecę							
		pszenicy		żyta		jęczmienia		owsa	
		złr.	kr.	złr.	kr.	złr.	kr.	złr.	kr.
Galicya	1824	1	4	.	44	.	31	.	22
Galicya z Krakowem	1849 do 1853 przeciętnie	2	53 ²⁰ / ₁₀₀	2	19	1	52 ⁴⁰ / ₁₀₀	1	10 ⁸⁰ / ₁₀₀
Lwowski okręg administr.		1854 do 1857	4	15 ³³ / ₁₀₀	3	1	2	24	1
Krakowski	1854 do 1857	5	9 ⁸⁰ / ₁₀₀	3	44	2	57 ²⁵ / ₁₀₀	1	52 ²⁵ / ₁₀₀
Summa		12	17 ⁸⁵ / ₁₀₀	9	4	7	13 ⁶⁵ / ₁₀₀	4	43 ³⁰ / ₁₀₀
Główne przecięcie z lat 1849 do 1857		4	6	3	1 ³³ / ₁₀₀	2	24 ⁵⁰ / ₁₀₀	1	34 ⁴⁰ / ₁₀₀
P r z y									
		pszenicy	życie	jęczmieniu	owsie				
Okazuje się przeto stosunek przeciętnych cen targowych z r. 1824. do cen z lat 1849. do 1857.		jak 1 do							
		3·8	4·1	4·6	4·3				

Porównanie

sumy zwyczajnego podatku gruntowego (*Grundsteuer-Ordinarium*)
jaka była nałożoną na podstawie prowizoryum podatkowego z r. 1820.
z sumą tegoż podatku, nałożoną na podstawie stałego katastru.

NB. Porównanie to mogło być zrobione tylko dla sześciu krajów koronnych, wewnątrz wymienionych; bo tylko w tych krajach istniało prowizoryum podatku gruntowego, zaprowadzone w r. 1820., takie same jak w Galicyi.

Sumy podatku z lat 1838., 1843., 1850., 1851., 1856. i 1861., wewnątrz wykazane, wyjęte są z tablic statystycznych do Memoryału c. k. Ministerstwa Skarbu o podatkach stałych w Austrii i tychże reformie. (Wiedeń 1860. Strona 49.)

Sumy podatku z lat 1833 i 1834 w Austrii niższej, wyjęte są z wykazu, który n. a. Wydział krajowy przysłał galicyjskiemu Wydziałowi krajowemu w piśmie z 23. Listopada 1863. l. 5.093.

Kraje koronne	Rok	Summa zwyczajnego podatku gruntowego (Grundsteuer Ordinarium) bez dodatków		Uwaga
		podług prowizoryum z r. 1820	podług stałego katastru, 16% od czystego dochod.	
		<i>złr. wal. austr.</i>		
Nizsza Austria	1833	2,197.332		Stały kataster zaprowadzony od r. 1835.
	1833	2,197.332		
	1851		2,303.884	
	1856		2,302.283	
	1861		2,301.900	
Wyższa Austria	1838	1,545.787		Stały kataster zaprowadzony od r. 1845.
	1843	1,545.292		
	1850		1,321.629	
	1856		1,321.500	
	1861		1,321.560	
Styrya	1838	1,379.906		Stały kataster zaprowadzony od r. 1844.
	1843	1,379.293		
	1850		1,226.427	
	1856		1,223.882	
	1861		1,223.590	
Karyntya	1838	599.034		Stały kataster zaprowadzony od r. 1844.
	1843	598.945		
	1850		424.348	
	1856		422.641	
	1861		422.430	
Morawia	1838	2,934.831		Stały kataster zaprowadzony od r. 1850.
	1843	2,933.532		
	1850		3,251.667	
	1856		3,211.737	
	1861		3,211.860	
Szlązk	1838	452.814		Stały kataster zaprowadzony od r. 1852.
	1843	452.684		
	1856		585.632	
	1861		585.430	

Z powyższych dat okazuje się, że zwyczajny podatek gruntowy, nałożony na podstawie stałego katastru, w porównaniu z podatkiem jaki był nałożony na podstawie prowizoryum gruntowego, jest

większy

mniejszy

o p r o c e n t ó w

	większy	mniejszy
w Niższej Austrii	4 $\frac{1}{2}$	
„ Wyzszej Austrii		15
„ Styrii		11
„ Karyntyi		13
„ Morawii	10	
„ Szlązku	23	

U w a g a.

Zestawione w r. 1862. wyniki szacunku katastralnego w Galicyi Zachodniej były takie, iż wymierzone na ich podstawie zwyczajny podatek gruntowy, byłby w ogóle dwa razy większy od istniejącego teraz podatku, nałożonego na podstawie prowizoryum z r. 1820.

W wielkiem Księstwie Krakowskiem istniały aż do r. 1852. różne rodzaje podatków (ofiar, łanowy, dziesięcinny, osobisty) które, w skutek zaprowadzenia stałego katastru w r. 1852., zastąpione zostały podatkiem gruntowym, nałożonym na podstawie tegoż katastru. W r. 1850. wynosiła suma wspomnianych podatków 28.032 zlr.; w r. 1851. zaś 32.042 zlr.; nałożony w r. 1852. na podstawie stałego katastru zwyczajny podatek gruntowy wynosił 99.589 zlr.; przeto podatek dawniejszy podwyższony został przez zaprowadzenie katastru. więcej jak w trójnasób. — Prócz tego przyszły dodatki, najpierw ogólny dodatek $\frac{1}{3}$, dalej dodatki nadzwyczajne, które teraz wynoszą także $\frac{1}{3}$ podatku zwyczajnego; nakoniec dodatki indemnizacyjne i krajowe, wynoszące 62% od podatku zwyczajnego z dodatkiem trzeciej części razem wziętego, — tak, iż Wielkie Księstwo Krakowskie płaci dzisiaj podatku gruntowego z dodatkiem 7 razy więcej, niż płaciło w r. 1850. i 1851. w owych podatkach, które zastąpione zostały podatkiem gruntowym.

Zestawienie

**wartości wszystkich posiadłości nieruchomości (gruntów i domów)
i podatków z nich opłacanych.**

Wyciąg z memoriału, przedłożonego c. k. Minister-
stwu Skarbu w r. 1862.

Kraj koronny	Wartość posiadłości nieruchomych	4%towa renta od tej posiadłości	ogólny poda-	
			gruntowy	domowy
w złotych reńskich w walucie				
Niższa } Wiedeń	342,609.912 }			
1. Austria } reszta kraju	722,610.250 }	42,608.806	3,452.922	6,001.749
2. Wyższa Austria	411,956.699	16,478.268	1,982.456	517.902
3. Salzburg	80,497.029	3,219.881	339.936	92.162
4. Styrya	422,879.456	16,915.178	1,835.451	633.207
5. Karyntya	99,415.267	3,976.611	633.645	143.408
6. Kraina	101,587.286	4,063.491	847.946	199.101
7. Nadbrzeze (illiryskie) } Gorycyja i Gradiska } Istryja, Tryest }	okręg Tryest reszta kraju 136,434.490 }			
	105,692.938 }	9,685.097	642.537	610.950
8. Dalmacyja	37,487.764	1,499.511	326.520	134.100
9. Czechy	1,736,085.22	69,443.433	12,631.200	2,608.000
10. Morawia	770,182.730	30,807.309	4,817.976	987.395
11. Szląsk	109,605.076	4,384.203	878.170	187.744
Suma dla jedynastu krajów koronnych, w których stały kataster jest zaprowadzony.	5,077,044.719	203,081.788	28,388.759	12,145.718
12. Galicyja z Krakowem	477,496.718	19,099.869	4,207.914	1,742.720
13. Bukowina	51,255.785	2,050.231	324.000	169.307
14. Król. Lombardzko-weneckie	800,701.743	32,028.070	6,391.461	1,913.602
15. Węgry	1,903,168.9 0	76,126.756	14,365.000	2,203.500
16. Wojewodzina, Woj. serbskie i Banat temeszwarski	458,811.435	18,352.457	4,710.550	242.700
17. Krocacyja i Sławonia	178,500.000	7,140.000	1,580.820	246.720
18. Siedmiogród	251,607.514	10,064.301	1,670.226	320.100
Suma krajów koronnych pod l. por. 15—18 przytoczonych, w których istnieje przewidywanie z r. 1850.	2,792,087.849	111,683.514	22,326.596	3,013.020
19. Tyrol i Vorarlberg	302,382.462	12,095.298	973.500	—
R e k a p i t u l a -				
Suma dla krajów koronnych od l. por. 1—11	5,077,044.719	203,081.788	28,388.759	12,145.718
Galicyja z Krakowem	477,496.718	19,099.869	4,207.914	1,742.720
Bukowina	51,255.780	2,050.231	324.000	169.307
Królestwo Lombardzko-weneckie	800,701.743	32,028.070	6,391.461	1,913.602
Kraje koronne od l. por. 15—18	2,792,087.849	111,683.514	22,326.596	3,013.020
Tyrol i Vorarlberg	302,382.462	12,095.298	973.500	—
Suma ogólna	9,500,969.276	380,038.770	62,612.230	1,984.367

tek	Podatek z posiadłości nieruchomości wynosi w stosunku	
	do wartości	do renty
gruntowy i domowy razem		
austr.	procentów	

U w a g i

9,454.671	0 887	22.191
2.500.358	0 607	15.181
432.098	0.537	13.419
2.498.658	0.591	14.775
777.053	0.781	19.540
1.047.047	1 031	25.767
1.253.487	0.517	12.942
460.620	1.228	30.716
15.239.200	0.877	21.944
5.805.371	0.753	18.848
1,065.914	1.973	24.312
40,534.477	0.798	19.967
5,950.634	1.246	31.155
493.307	0.962	24.063
8,305.063	1.037	25.930
16.568,500	0.870	21.764
4.953.250	1.079	26.989
1.827.540	1.023	25.595
1.990.326	0.791	19.776
25,339.616	0.908	22.689
973.500	0.318	8.049
c y a		
40,534.477	0.798	19.967
5,950.634	1.246	31.155
493.307	0.962	24.063
8,305.063	1.037	25.930
25,339.616	0.907	22.688
973.500	0.318	8.049
81,596.597	0.859	21.477

Wykazana tu wartość posiadłości nieruchomości wykombinowana jest na podstawie należności prawnych od przeniesienia własności, opłacanych w latach 1851. do 1856. włącznie (obacz: „Statistisches Handbuch für die österr. Monarchie von Carl Freiherr v. Czörnigg, Director der administrativem Statistik. Wien 1861. Seite 55.“ i „Tafeln zur Statistik des Steuerwesens in Oesterreich, herausgegeben vom k. k. Finanz - Ministerium. Wien 1858. S. 127.)“

Cyfry podatku gruntowego i domowego wyjęte są z przedłożeń rządowych do budżetu państwa na r. 1862.

W krajach koronnych przytoczonych pod l. porz. 1 do 14. istniał w r. 1862. podatek zwyczajny z dodatkiem $\frac{1}{8}$, i z dalszym dodatkiem wojennym $\frac{1}{4}$.

W krajach koronnych, pod l. porz. 15 do 18. nie było dodatku $\frac{1}{8}$; bo tam właściciele nieruchomości opłacali osobny podatek zarobkowo-osobisty, którego nie było w innych krajach koronnych.

W memoryale c. k. Ministerstwa Skarbu o stałych podatkach w Austrii i ich reformie („die directen Steuern in Oesterreich und ihre Reform S. 8 bis 22) znajdują się bliższe objaśnienia względem podstaw do rozkładu podatku z nieruchomości w pojedynczych krajach koronnych.

Porównanie

cen katastralnych drzewa, zastosowanych przez organa katastralne w Galicyi Zachodniej, z cenami drzewa, ustanowionemi w prowizoryum podatku gruntownego z roku 1920.

Obwód	Przecięcie krajowe cen drzewa z prowizoryum podatku gruntownego z roku 1920.								Przecięcie krajowe cen drzewa, proponowanych dla stałego katastru				Więcejprzecięcie cen prow. grunt. ma się do przecięcia cen katastralnych przy	
	Cena za n. a. sąg o 36" długości polan				Ta cena zredukowana na katastralne sągi o 30" długości polan wynosi przy				za jeden n. a. sąg o 30" długości polan				drzewie twardem	drzewie miękkim
	drzewa twardego		drzewa miękkiego		drzewie twardem		drzewie miękkim		drzewa twardego		drzewa miękkiego			
	w monecie konwencyjnej												jak 100 do	
zł.	kr.	zł.	kr.	zł.	kr.	zł.	kr.	zł.	kr.	zł.	kr.			
Wadowice	49 ⁵ / ₈	37 ⁵ / ₈	41 ¹⁷ / ₄₈	31 ²² / ₄₈	1	14-56	55-51	180	176					
Tarnów	35 ¹ / ₈	25 ¹ / ₈	29 ¹⁸ / ₄₈	20 ⁴⁵ / ₄₈	1	23-26	2-53	284	298					
Bochnia	54 ⁵ / ₈	40 ¹ / ₈	45 ²⁵ / ₄₈	33 ²¹ / ₄₈	1	37-69	15-09	214	224					
Rzeszów	30 ² / ₈	18 ⁷ / ₈	25 ¹⁰ / ₄₈	15 ²² / ₄₈	1	8-16	47-12	270	299					
Sącz	18 ² / ₈	16 ⁵ / ₈	15 ¹⁰ / ₄₈	13 ⁴¹ / ₄₈		43-04	30-88	282	222					
Jasło	12 ⁷ / ₈	10 ⁵ / ₈	10 ³⁰ / ₄₈	8 ⁴¹ / ₄₈	1	1-49	41-78	578	471					
Suma	3 20.62 ¹ / ₈	2 29.12 ¹ / ₈	2 47 ⁹ / ₄₈	2 4 ¹³ / ₄₈	7 8-20	5 12-91								
Przecięcie	33.43	24.85	27.86	20.71	1	11.37	52.15	256	251					

Porównanie

katastralnych cen kartofel, z katastralnymi cenami żyta i dni roboczych pieszych.

Liczba porządkowa	Kraj koronny	Żyto ozime		Kartofle		Dzień roboczy pieszy		Stosunek ceny kartofel do ceny	
		stopnie cen	przecięcie	stopnie cen	przecięcie	stopnie cen	przecięcie	żyta	dnia piesze-go
		jak 1 do:							
1.	Austria niższa	1 zlr. 4, 1 zlr. 11, 1 zlr. 18, 1 zlr. 25, 1 zlr. 32.	1 zlr. 18.	kr. 10., 12., 14., 16., 18.	14 kr.	kr. 10., 12., 14.	12 kr.	5.57	0.85
2.	Austria wyższa	1 zlr. 10, 1 zlr. 16, 1 zlr. 22, 1 zlr. 28, 1 zlr. 34.	1 zlr. 22.	kr. 10., 12., 14., 16., 18.	14 kr.	kr. 10., 12., 14.	12 kr.	5.85	0.85
3.	Styrya	1 zlr. — 1 zlr. 6., 1 zlr. 13, 1 zlr. 19, 1 zlr. 26.	1 zlr. 12 ¹ / ₂ .	kr. 10., 12., 14., 16.	13 kr.	kr. 10., 12., 14.	12 kr.	6.16	0.92
4.	Karyntya	1 zlr. — 1 zlr. 7, 1 zlr. 14, 1 zlr. 21, 1 zlr. 28.	1 zlr. 14.	kr. 10., 12., 14.	12 kr.	kr. 10., 12., 14.	12 kr.	6.16	1.00
5.	Kraina	1 zlr. 3, 1 zlr. 10, 1 zlr. 16, 1 zlr. 23, 1 zlr. 30.	1 zlr. 18 ³ / ₄ .	kr. 12., 14., 16., 18., 20.	16 kr.	kr. 10., 12., 14.	12 kr.	4.88	0.75
6.	Galicja zachodnia	kr. 39., 44., 49., 54., 59., 1 zlr. 4 kr., 1 zlr. 9 kr.	54 kr.	kr. 8., 9., 10., 11., 12., 13., 14.	11 kr.	kr. 6., 7., 8., 9., 10.	8 kr.	4.90	0.72
7.	Galicja wschodnia	kr. 24., 28., 32., 36., 40., 44., 48., 52., 56.	40 kr.	kr. 6., 8., 10., 12., 14.	10 kr.	kr. 4., 5., 6., 7., 8.	6 kr.	4.00	0.60

P o r ó w-

katastralnych cen owsa z cenami koni-

Liczba porządkowa	Kraj koronny	Krajowe przecięcie cen katastralnych w monecie konwencyjnej									
		za 1 n. a. meczę									
		za 1 n. a. centnar									
		Owsa	Ko- niczu	Siana			Potrawu			kwaś- nego	
słod- kiego	mie- sza- nego			kwaś- nego	słod- kiego	mie- sza- nego					
1.	Niższa Austria	37.00	23.25	29.00	24.75	20.25	22.75	19.50	15.75		
2.	Wyższa Austria	37.50	18.75	28.75	22.75	17.25	20.25	17.00	13.00		
3.	Salzburg	42.50	22.75	27.75	22.25	18.00	22.75	17.25	13.00		
4.	Styrya	39.25	24.25	26.50	23.50	19.25	21.00	18.00	14.75		
5.	Karyntya	38.25	28.50	26.50	21.25	18.75	21.25	16.25	15.00		
6.	Kraina	42.75	31.00	31.25	22.75	22.00	25.00	20.25	17.00		
7.	Wybrzeże Illyryjskie	42.25		27.50	25.00	20.25	21.50	18.25	14.00		
8.	Galicja Zachodnia										
a.	Krajowe przecięcie cen z prowizoryum podatkowego z roku 1820.	29.69		20.37		11.7	10.6		6.56		
b.	Przecięcie stopni cen proponowanych przez mężów zaufania	22	18	18	14	9	11	9	6		
c.	Przecięcie stopni cen katastralnych, ustanowionych w reskr. c. k. Minist. Skarbu z 11. Listopada 1864.	24.50	23.50	23.50	19.50	14	19.50	15.50	11		
9.	Galicja Wschodnia										
a.	Krajowe przecięcie cen z prowizoryum podatku gruntowego z r. 1820.	19.75		14.25		9.25	7.25		5.37		
b.	Krajowe przecięcie cen katastralnych	17.87	21.41	17.49	14.71	11.57	15.32	12.39	9.83		

n a n i e

czu, siana łąkowego i potrawu.

Cena jednej mecy owsa ma się więc do ceny jednego centnara

Koni- czu	Siana			Potrawu		
	słod- kiego	mie- sza- nego	kwaś- nego	słod- kiego	mie- sza- nego	kwaś- nego

jak 1 do :

0.628	0.784	0.668	0.547	0.615	0.527	0.426
0.500	0.713	0.606	0.460	0.540	0.453	0.347
0.532	0.652	0.523	0.423	0.535	0.406	0.306
0.617	0.675	0.598	0.490	0.535	0.459	0.375
0.745	0.693	0.556	0.490	0.556	0.425	0.392
0.725	0.731	0.532	0.514	0.584	0.473	0.397
.	0.650	0.591	0.479	0.508	0.431	0.331
.	0.686	.	0.394	0.356	.	0.221
0.818	0.818	0.636	0.409	0.500	0.409	0.272
0.959	0.959	0.796	0.571	0.796	0.632	0.450
.	0.721	.	0.438	0.367	.	0.272
1.198	0.978	0.822	0.641	0.857	0.693	0.550

Objaśnienia

Cyfry cen tu zamieszczone, wyjęte są z dzieła: „*Tafeln zur Statistik des Steuertwesens im österreichischen Kaiserstaate, herausgegeben von k. k. Finanz-Ministerium. Wien 1858*“ Strona 5., 15. i 17.

W operatach prowizoryum podatku gruntowego nie było wykazanych cen konieczu i nie odróżniano mieszanego gatunku siana.

Z przeciętnych cen ustanowionych w Galicyi

zachodniej		wschodniej	
w provi- zoryum z r. 1820.	dla sta- łego katastru	w provi- zoryum z r. 1820.	dla sta- łego katastru
dla siana słodkiego . .	20 ⁸⁷ / ₁₀₀	23 ⁵⁰ / ₁₀₀	14 ²⁵ / ₁₀₀
„ „ mieszanego . .	19 ⁵⁰ / ₁₀₀	14 ⁷⁰ / ₁₀₀	17 ⁴⁹ / ₁₀₀
„ „ kwaśnego . .	11 ¹⁰ / ₁₀₀	9 ²⁵ / ₁₀₀	14 ⁷⁰ / ₁₀₀
„ potrawu słodkiego . .	10 ⁸⁰ / ₁₀₀	7 ²⁵ / ₁₀₀	11 ⁵² / ₁₀₀
„ „ mieszanego . .	15 ⁵⁰ / ₁₀₀	19 ⁵⁰ / ₁₀₀	15 ²⁵ / ₁₀₀
„ „ kwaśnego . .	6 ⁵⁸ / ₁₀₀	11	12 ³⁹ / ₁₀₀
Summa .	49 ²³ / ₁₀₀	103	9 ²⁷ / ₁₀₀
Wypada ogólne przecięcie w krajcar. w mon. k. .	12 ³⁴ / ₁₀₀	17 ¹⁶ / ₁₀₀	36 ¹² / ₁₀₀
		9 ³ / ₁₀₀	81 ⁸⁰ / ₁₀₀

Więc ogólne przecięcie cen siana i potrawu w katastrze wyższe jest od cen w prowizoryum z r. 1820.
w Galicyi zachodniej o 39%
„ wschodniej o 50%.

Zaś w stosunku do cen owsa, jest ogólne przecięcie cen siana i potrawu w katastrze wyższe od cen prowizoryum z r. 1820.
w Galicyi zachodniej o 69%
„ wschodniej o 66%.

Porównanie

dochodu pieniężnego, uzyskanego z siana przez produkcję mięsa, z cenami targowymi owsa z lat 1857 do 1862.

		1.		2.		3.		4.	
		Cena targowa przeciętna z lat 1857 do 1862 w wal. a. za 1 niższo austr.		Po odtrąceniu 20% na akcyzę i zarobek rzeźnika; zostaje za jeden funt mięsa		Do produkcji 3 fnt. mięsa potrzeba 100 fut. koniczyny lub tyleż dobrego siana, zwanego słodkiem, więc dochód pieniężny z 1 cet. koniczyny lub siana, użytego do produkcji mięsa, równa się cenie 3 fnt. mięsa, i wynosi.		Okazuje się przeto stosunek ceny targowej owsa, do dochodu pieniężnego uzyskanego z 1. ctn. dobrego siana przez produkcję mięsa jak:	
		miecę owsa funt mięsa							
<i>w walucie austriackiej</i>									
		złr.	kr.	złr.	kr.	kr.	kr.		
W Galicyi Wschodniej		1	15 ³ / ₁₀	.	10 ⁵ / ₁₀	8 ¹ / ₁₀₀	25 ² / ₁₀	100 do 21 ⁹ / ₁₀	
W Galicyi Zachodniej		1	45 ⁷ / ₁₀₀	.	13 ¹² / ₁₀₀	10 ⁵ / ₁₀	31 ⁸ / ₁₀	100 do 21 ⁸⁹ / ₁₀₀	

U w a g i

do rubryki 1.

Ceny targowe są wyjęte z wykazów c. k. Buchhalteryi.

do rubryki 2.

W mieście głównem Lwowie, gdzie zwykle woły karmne idą na rzeź, wynosi (podług wykazów Magistratu z dnia 27. Lutego 1863) waga jednej sztuki bydła rzeźnego przeciętnie 360 fnt., od czego płaci się, podług patentu z r. 1858, akcyzy 4 fl. 20 kr., a dodatku gminnego 1 złr. 5 kr. W innych miastach, miasteczkach i wsiach, brane bywają na rzeź w ogóle drobniejsze sztuki, krowy i jałownik. W przecięciu więc dla całego kraju nie można liczyć na jedną sztukę bydła rzeźnego więcej jak 250 fnt. wagi mięsa. Licząc te 250 fnt. po cenie przeciętnej mięsa, t. j. w Galicyi Wschodniej po 10⁵/₁₀, a w Galicyi Zachodniej po 13¹²/₁₀₀ kr., wypadnie za jedną sztukę bydła w Galicyi Wschodniej 26 złr. 25 kr., a w Galicyi Zachodniej 32 złr. 80 kr. Od tego potrącić należy opłatę akcyzy 2 złr. 10 kr., więc w Galicyi Wschodniej 8⁰/₁₀, zaś w Galicyi Zachodniej 6⁸⁰/₁₀₀ % od wartości mięsa jednej sztuki; — dalej potrącić potrzeba 12 do 16% na zarobek rzeźnika i na jego wydatki, do których należą podatek zarobkowy i dochodowy, dodatki gminne, czynsz za rzeźnicę, i koszta utrzymania czeladzi i sług. Cena za bydło rzeźne, uzyskana przez producenta, nie może być jeszcze przyjętą jako czysty dochód ziemiopłodów, użytych do karmy tego bydła; bo producent ponosić musi także koszta na posługę, stajnię i odprowadzenie bydła na targ.

Porównanie

dochodu pieniężnego, uzyskanego z kartofli przez produkcję mięsa, z cenami żyta z lat 1857 do 1862.

Kraj koronny	1.		2.	3.	4.	
	Cena targowa przeciętna z lat 1857. do 1862. w wal. austr. za 1. niższo-austr.		Po odtrąceniu 20% na akcyzę i zarobek rzeźnika, pozostaje za 1 funt mięsa	Do produkcji 3 funtów mięsa potrzeba 2½ mecy kartofel, więc dochód pieniężny z jednej mecy kartofel, użytej do produkcji mięsa, wynosi	Okazuje się przeto stosunek ceny targowej żyta, do dochodu z jednej mecy kartofli uzyskanego przez produkcję mięsa, jak:	
	mecę żyta	funt mięsa				
	walutą austriacką					
zł.	kr.	zł.	kr.	kr.		
W Galicyi Wschodniej	2	34 ⁸⁰ / ₁₀₀	10 ⁵⁰ / ₁₀₀	8 ⁴⁰ ..	9 ²⁵ / ₁₀₀	100 : 4.
W Galicyi Zachodniej	2	81 ⁷⁵ / ₁₀₀	13 ¹² / ₁₀₀	10 ⁵⁰ ..	11 ⁸¹ ..	100 ; 4 ¹⁷ / ₁₀₀

U w a g i

do rub. 1.

Ceny przeciętne targowe są wyjęte z wykazów c. k. buchhalteryi rządowej.

do rub. 2.

Potrącenie 20% uzasadnione jest w załączniku G.

do rub. 3. i 4.

W załączniku G wykazaliśmy, iż w Galicyi do produkcji 3 funtów mięsa potrzeba 100 funtów siana, których wartość pożywna równą jest 200 funtom kartofli; gdy zaś meca kartofli waży w przecięciu 75 funtów, więc do produkcji 3 funtów mięsa potrzeba 2½ mecy kartofel.

Gdyby podług doświadczeń w krajach innych, przyjęto tylko 25 funtów siana, czyli 50 funtów kartofli jako potrzebne do produkcji jednego funta mięsa, wtedy podwyższyłby się obliczony tu dochód pieniężny z kartofel o ¼, i byłby w stosunku do ceny targowej żyta, jak 5⁸/₁₀ do 100.

Spis rzeczy.

<u>Rozdział.</u>	Strona
I. Obrady w c. k. Ministerstwie Skarbu w r. 1861 — 1862 — i wydany w skutek tych obrad reskrypt ministerjalny z dnia 5. Stycznia 1863 l. 68.851/898	1
II. Najwyższa uchwała z 19. Marca 1863, odmawiająca wstrzymania operacyj szacunkowych, i reskrypt Ministerstwa Skarbu z dnia 20. Kwietnia 1863 l. 1.279	2
III. Memoriał Wydziału krajowego z 16. Stycznia 1864 l. 22.	3
1. O organach katastralnych i o męzach zaufania	3
2. O błędach operatów w ogólności	5
3. O wykazach cen targowych i o miarach zboża	5
4. O cenach siana	5
5. O cenach drzewa	5
6. O przychodzie w naturze z lasów	6
7. O kosztach kultury lasów	6
8. O kosztach kultury ról i łąk	7
9. O przychodzie w naturze z ról i łąk	7
10. O użyciu cen zamiennych (kupna i dzierżaw) gruntów	8
11. O reklamacyach	9
12. Porównania rezultatów katastralnego szacowania z cenami gruntów i z rezultatem prowizoryum gruntowego z r. 1820	10
13. O projektach rządu do nowej regulacji podatku gruntowego	10
14. O środkach potrzebnych do zmniejszenia błędów terażniejszych operacyj katastralnych i do uchronienia Galicji od niesprawiedliwego podwyższenia podatku gruntowego	10
15. O potrzebie przedłożenia tej sprawy Sejmowi krajowemu	11
IV. Odpowiedź J. E. Ministra Skarbu z 25. Marca 1864 na Memoriał Wydziału krajowego z 16. Stycznia 1864	11
V. Sprawozdanie męzków zaufania powołanych w roku 1864 do obrad w c. k. krajowej Dyrekcji Skarbu w Krakowie	12
VI. Szczegółowe wnioski męzków zaufania, powołanych do obrad w Krakowie i reskrypt c. k. Ministerstwa Skarbu z 19. Listopada 1864 l. 45.366 wydany w skutek tych obrad	14
1. Względem szacowania lasów w ogóle	14
2. O cenach drzewa	15
3. O przychodzie w naturze z lasów	18
4. O kosztach kultury lasów	19
5. O czystym dochodzie z lasów	19
6. Operat cen targowych głównych gatunków zboża	20
7. O cenach innych produktów z ról i łąk	20
8. O przychodzie w naturze z ról i łąk	22
9. O kosztach kultury ról i łąk	22
10. O błędach w zbieraniu, obrabianiu i przedstawianiu materyałów, służących do uzasadnienia cyfer pojedynczych czynników	24

Rozdział.	Strona.
11. O wynikłościach szacowania katastralnego	26
12. O użyciu cen zamiennych (dzierżaw i kupna) gruntów i potrzebie rewizyi operatów przez organa inne	26
13. O pozostawieniu terażniejszej ogólnej sumy dodatku gruntowego w Galicyi bez zmiany, aż do chwili regulacyi tego podatku w całym państwie	31
14. O powołaniu mężów zaufania powiatowych do obrad w inspektoratach	32
VII. Powołanie mężów zaufania do obrad w c. k. krajowej Dyrekeyi Skarbu we Lwowie i sprawozdanie tych mężów z 9. Sierpnia 1865 l. W. 593	33
VIII. Sprawa systowania katastru w Izbie niższej Rady państwa	40
IX. Ostatnie czynności katastralne	41
1. W Galicyi Wschodniej	41
2. W Galicyi Zachodniej	41

Załączniki.

A. Porównanie czystego dochodu, oszacowanego w katastrze z rentą gruntową, obliczoną z cen kupna i czynszów dzierżawnych	43
B. Porównanie sumy zwyczajnego podatku gruntowego (Grundsteuer-Ordinarium), jaka była nałożoną na podstawie prowizoryum podatkowego z r. 1820 z sumą tegoż podatku, nałożoną na podstawie stałego katastru	47
C. Zestawienie wartosci wszystkich posiadłości nieruchomych (gruntów i domów) i podatków z nich opłacanych	51
D. Porównanie cen katastralnych drzewa, zastosowanych przez organa katastralne w Galicyi Zachodniej z cenami drzewa, ustanowionemi w prowizoryum podatku gruntowego z r. 1820	54
E. Porównanie katastralnych cen kartofel, z katastralnemi cenami żyta i dni roboczych pieszych	55
F. Porównanie katastralnych cen owsa z cenami koniczu, siana łąkowego i potrawu	56
G. Porównanie dochodu pieniężnego, uzyskanego z siana przez produkcję mięsa, z cenami targowemi owsa z lat 1857. do 1862.	58
H. Porównanie dochodu pieniężnego, uzyskanego z kartofli przez produkcję mięsa, z cenami żyta z lat 1857. do 1862.	60

Z drukarni K. Pillera we Lwowie 1866.

Wniosek posła Samelсона.

Wysoki Sejm uchwalił: Statut gminny dla miasta Krakowa według załączającego się projektu.

Dr. Szymon Samelson w. r., poseł miasta Krakowa. — Ignacy Lipczyński w. r., poseł miasta Krakowa. — Dr. Koczyński w. r., poseł miasta Krakowa. — Zatwarnicki w. r., poseł stryjski. — Dr. Andrzej Rydzowski w. r., poseł gorlicki. — F. Żuk Skarszewski w. r., poseł sandecki. — Dr. Boczkowski w. r. — Dr. Majer w. r. — Dr. Rutowski w. r. — Zbyszewski w. r. — Gutowski w. r. — Dr. Zduń w. r. — Zyblikiewicz w. r. — H. Wodzieki w. r. — Wężyk w. r. — Adam Potocki w. r.

Projekt statutu dla król. stol. miasta Krakowa,

ułożony przez komitet uchwały Magistratu i Wydziału miejskiego z dnia 8. Lutego 1863. roku do l. 2094 delegowany.

Odпис delegacji:

1. Do W. Dr. Józefa Oettingera. członka Wydziału miejskiego.
2. „ Antoniego Schwarza, „ „ „
3. „ Wincentego Wolfa. „ „ „
4. „ Teodora Baranowskiego, „ „ „
5. „ Hirscha Mendelsohna, „ „ „
6. „ Dr. Maxymiliana Machalskiego. adwokata krajowego.
7. „ Dr. Mikołaja Kańskiego. „ „ „
8. „ Ludwika Hölzla de Sternstein, obywatela miasta Krakowa, kawalera ww. orderów.
9. „ Dr. Wiktora Kopfa, radzcy dworu, c. k. radzcy sądu wyższego, kawalera ww. orderów.
10. „ Dr. Ferdynanda Weigla, sekretarza Uniwersytetu, prezydującego radzcy w seceyi prawniczej Towarzystwa dobroczynności.
11. „ Dr. Stanisława Strzeleckiego, radzcy Magistratu.

Na posiedzeniu Magistratu i Wydziału miejskiego w dniu 5. b. m. i roku odbytem, uchwalonem zostało jednomyślnie do wypracowania projektu statutu gminnego dla miasta Krakowa wyznaczyć komitet z radzców Wydziału miejskiego: pp. Teodora Baranowskiego, Hirscha Mendelsohna, Józefa Oettingera, Antoniego Schwarza, Wincentego Wolfa i radzcy magistratu Dr. Stanisława Strzeleckiego — oraz mężów zaufania: pp. Ludwika Hölzla de Sternstein, Dr. Mikołaja Kańskiego, Dr. Wiktora Kopfa, Dr. Maxymiliana Machalskiego i Dr. Ferdynanda Weigla złożony, i projekt ten po następnem przyjęciu przez Wydział gminny obradującemu obecnie Sejmowi krajowemu do zatwierdzenia przedłożyć.

Znana gotowość W. p. do wszelkich trudów jakich obowiązki względem kraju wymagają, dają Magistratowi nadzieję, że i od tej posługi którą zaufanie współobywateli na niego włożyło, wymawiać się nie będzie.

Posiedzenia komitetu, z których pierwsze W. Wincenty Wolff jako najstarszy wickiem radzca Wydziału miejskiego zwołać raczy, w sali zwykłych posiedzeń Magistratu odbywać się mogą.

Z Magistratu miasta Krakowa dnia 8. Lutego 1863.

Seidler, burmistrz w. r.

Projekt.

Dział I.

O gminie i jej obrębie, o mieszkańcach i stosunkach ich do gminy.

Tytuł 1.

O gminie, statucie gminnym i jego zmianach.

§. 1.

Stale osiedlona ludność Krakowa stanowi gminę miasta Krakowa.

§. 2.

Gmina miasta Krakowa rządzi się niniejszym statutem przez Radę z grona swego wybraną.

§. 3.

Zmiany statutu tego jedynie za uchwałą Rady miejskiej w drodze ustawodawstwa krajowego zatwierdzona nastąpić mogą.

Tytuł 2.

O obrębie gminy.

§. 4.

Statut niniejszy obowiązuje w całym obrębie miasta Krakowa.

Do obrębu tego należą wszyscy mieszkańcy gminy, zabudowania i grunta wśród granic katastralnych gminy podatkowej krakowskiej położone, lub według zapisów w księgach gruntowych za należące do tego obrębu uważane. Szczegółowo w obręb ten wchodzi:

Miasto właściwe z otaczającymi je plan-tacyami,

Stradom,

Zamek,

Rybaki,

Piasek,

Kleparz,

Czarna wieś,

Wesoła,

i miasto Kazimierz.

§. 5.

Gmina miasta Krakowa jest właścicielką wszystkich domów, gruntów i placów w obrębie jej położonych, które do skarbu Państwa, zgromadzeń świeckich i duchownych, oraz do prywatnych nie należą.

Tytuł 3.

O nazwie miasta i udziale w reprezentacji krajowej.

§. 6.

Nazwę stołecznego królewskiego miasta Krakowa, tudzież dotychczasowe barwy i herb miasta gmina zatrzymuje.

§. 7.

Udział gminy w politycznej reprezentacji kraju waruje ustawa konstytucyjna i statut krajowy.

Tytuł 4.

O mieszkańcach miasta.

§. 8.

Mieszkańcy miasta Krakowa dzielą się na członków gminy, uczestników gminy i obcych.

§. 9.

Członkiem gminy krakowskiej jest każdy mieszkaniec miasta Krakowa, któremu według ustaw Państwa ze względu na urodzenie, dłuższy pobyt, stosunki familijne lub służbowe w Krakowie prawo należenia do tutejszej gminy służy, jak również ten, który przez władzę gminną za jej członka przyjętym zostanie.

§. 10.

Uczestnikami gminy są ci, którzy nie będąc członkami gminy, ze względu na posiadanie w obrębie Krakowa realności, wykonywanie zatrudnienia przemysłowego lub handlowego, w związku z tutejszą gminą zostają.

§. 11.

Osoby czasowo w Krakowie mieszkające które do żadnej z powyższych kategorii nie należą, są obcymi.

§. 12.

Warunki przyjęcia za członka gminy są: 1) obywatelstwo krajowe, 2) prawo rozrządzania osobą swoją i majątkiem, 3) życie nieskazitelne, 4) środki dostateczne utrzymania siebie i rodziny.

§. 13.

Przeciw uchwale odmawiającej przyjęcia do gminy nie ma dalszego odwołania; — ani Rada

miejska nie jest obowiązana do wyłuszczenia powodów odmówienia.

§. 14.

Od przyjęcia na własną prośbę do gminy, pobieraną będzie na fundusz miejski opłata w kwocie 10, 25 lub 50 złr. w. a., którą Rada miejska stosownie do zamożności przyjętego oznaczy.

§. 15.

Przestaje być członkiem gminy, kto utracił tutejszą krajowość, lub kto został członkiem innej gminy.

Tytuł 5.

O sprawach i obowiązkach mieszkańców gminy.

§. 16.

Wszyscy mieszkańcy miasta mają w ogóle prawo:

- a) do bezpieczeństwa osoby i własności w obrębie gminy znajdującej się;
- b) do korzystania z przedmiotów i zakładów na publiczny użytek przeznaczonych, stosownie do urządzeń tych zakładów.

§. 17.

Członkowie gminy mają prawo:

- a) do stałego pobytu w obrębie gminy;
- b) do zawiadywania sprawami gminy w granicach tym statutem zakreślonych;
- c) do wsparcia z funduszy gminnych w razie zubożenia, choroby, lub nieudolności do pracy, stosownie do właściwych urządzeń.

§. 18.

Uczestnicy gminy mają prawo do pobytu w gminie tutejszej, a o ile są obywatelami Państwa, do wyboru członków władzy gminnej w granicach niniejszego statutu, nakoniec do wszystkich dobrodziejstw które członkom gminy z tego tytułu służą, z jakiego uczestnik gminy w związku z gminą miasta zostaje.

Posiadacze realności lub zakładów wyjętych od ciężarów gminnych, nie mają praw członkom gminy i uczestnikom zapewnionych. Pod względem jednak policyjnym, zarządcy tych realności i zakładów do ogólnych miejscowych przepisów stosować się winni.

§. 19.

Obcy mają prawo przebywania w gminie, dopóki nie przekraczają ustaw, lub nie staną się ciężarem dobroczynności publicznej.

§. 20.

Każdy w gminie stosować się winien do rozporządzeń wydanych przez władzę gminną w za-

kresie działania, jaki jej z ustaw służy, oraz przykładać się do ciężarów gminy, stosownie do przepisów pod tym względem obowiązujących; członkowie i uczestnicy gminy mają nadto szczególny obowiązek pełnienia urzędu lub czynności, do których wyborem gminy lub jej zaufaniem powołanymi będą.

§. 21.

Niniejszy statut nie narusza ani stosunków prawnych osób prywatnych w ogóle, ani też w szczególności praw własności i użytkowania, bądź pojedynczym osobom, bądź też całym klasom mieszkańców, stowarzyszeniom lub korporacjom służących.

Dział II.

O zakresie działania gminy.

Tytuł 6-

O podziale zakresu.

§. 22.

Zakres działania gminy jest dwojaki:

- A. własny,
- B. poruczony.

W zakresie własnym gmina uchwała i rozporządza niezawisłe i samodzielnie we wszystkim cokolwiek się interesu i dobra jej tyczy, według niniejszego statutu.

Poruczony zakres obejmuje czynności gminie przez Rząd osobnemi ustawami przekazane.

§. 23.

Do własnego zakresu gminy przez organa swoje działającej, należy:

- a) zmiana obrębu i statutu gminy.
- b) przyznawanie prawa należenia do gminy,
- c) ustanawianie urzędów miejskich,
- d) zarząd majątkiem gminnym,
- e) nakładanie podatków gminnych,
- f) piecza nad bezpieczeństwem osób i ich własności,
- g) staranie o utrzymanie gościńców, dróg, placów, mostów, jak niemniej o bezpieczeństwo i łatwość komunikacji po drogach i rzekach, wreszcie policya połowa.
- h) piecza nad zaopatrzeniem miasta w dostateczną, tanią i zdrową żywność, dozór targów, szczególnie zaś dozór nad wagami i miarami.
- i) policya zdrowia.

- k) policja nad czeladzią i wyrobnikami, — wykonywanie przepisów urządzających klasę służących,
 - l) policja nad obyczajnością publiczną czuwająca,
 - m) sprawy ubogich i piecza nad zakładami dobroczynnymi gminy,
 - n) policja budownicza i ogniowa, dopilnowanie porządku budowniczego i udzielanie pozwolenia policyjnego na budowy,
 - o) wpływ na utrzymanie kosztem gminy szkół średnich i szkół ludowych w granicach właściwymi ustawami oznaczonych,
 - p) jednanie stron w sporze będących przez mężów zaufania z gminy wybranych,
 - q) przedsiębranie sprzedaży ruchomości drogą licytacyi na żądanie stron prywatnych.
- Bliższe określenie atrybucyj gminy zawiera dział 4.

Czynnościami zakresu poruczonego osobnemi ustawami gminie przekazanemi zawiaduje gmina w sposób ustawą wskazany, albo orzeka sama o sposobie zawiadywania, jeżeli tenże ustawami nie jest przepisany.

§. 24.

Wykonywanie czynności poruczonych połączone z wydatkami, przyjmuje gmina tylko za stosownem od Rządu wynagrodzeniem.

Tytuł 7.

O roku i języku urzędowym.

§. 25.

Rok administracyjny gminy zaczyna i kończy się z rokiem administracyjnym Państwa.

§. 26.

Językiem urzędowym gminy jest język polski.

Dział III.

Tytuł 8.

O reprezentacji i urzędach gminy.

§. 27.

Gminę miasta Krakowa reprezentuje we wszystkich jej sprawach Rada miejska przez nią obrana.

Rada miejska orzeka stanowczo we wszystkich sprawach gminnych a uchwały jej wykonywa Magistrat i urzędy miejskie lub też członkowie Rady miejskiej do pewnych czynności delegowani.

Tytuł 9.

Skład Rady miejskiej.

§. 28.

Rada miejska składa się z 60 członków (radców miejskich).

Członków Rady miejskiej obierają członkowie gminy i uczestnicy prawo głosowania mający.

Gdyby powyższa liczba radców miejskich pomiędzy jednym wyborem przez śmierć lub rezygnację zmniejszeniu uległa, natędy Rada miejska do pełnienia obowiązków radców przyzwie tych, którzy przy pierwszym wyborze po wybranych w kole lub oddziale wyborczym, do którego ubyły radzca należał, największą liczbę głosów otrzymali. Radzey przez Radę miejską przybrani tylko do najbliższych wyborów obowiązki pełnić będą. (§. 55.)

Tytuł 10.

O wyborach i urzędowaniu radców miejskich.

§. 29.

Prawo głosowania na radców miejskich, które tylko pełnoletnim służy, mają:

- a) właściciele i dożywotnicy nieruchomości odziedziczonych, lub przynajmniej od roku nabytych, podlegających podatkowi gruntowemu zwyczajnemu w kwocie najmniej złr. 6;
- b) ci którzy w obrebie miasta prowadza zatrudnienie podatkowi zarobkowemu podlegające, i z niego od roku najmniej 8 złr. rocznego stałego podatku (bez doliczenia dodatków) opłacają, lub niemniej
- c) ci, którzy z jakichkolwiek tytułów od roku przynajmniej złr. 15 zwyczajnego stałego podatku, (nie licząc dodatków) w tutejszej gminie opłacają;
- d) duchowieństwo wyższe, proboszczowie i administratorowie parafij, katecheci miejscowi, pastor ewangelicki, rabin i kaznodzieje izraelscy;
- e) urzędnicy czynni i wstuzeni krajowi lub gminni, niemniej urzędnicy zakładów publicznych, przynajmniej od trzech lat w gminie stale zamieszkali;
- f) przełożeni, profesorowie i nauczyciele wszystkich zakładów naukowych, utrzymywanych kosztem Państwa, kraju lub gminy;
- g) adwokaci, notaryusze i doktorowie wszystkich wydziałów, tudzież odpowiedzialni redaktorowie pism czasowych treści politycznej lub naukowej;
- h) korporacye, stowarzyszenia i zakłady, których zarząd techniczny ma siedzibę w Krakowie,

jeżeli z własnego majątku lub dochodu opłacają w gminie od roku tytułem podatku, (nie licząc dodatków) przynajmniej 150 złr. w. a.

i) klasztory i zgromadzenia duchowne męzkie i żeńskie.

§. 30.

Współwłaściciele i współdożywnicy jednej nieruchomości mają wszyscy razem jeden tylko głos. Również spółce handlowej lub przemysłowej służy tylko jeden głos, bez względu na liczbę spółników. Nieruchomość uważa się jako jedna, dopóki w księgach gruntowych jedno stanowi ciało.

§. 31.

Dopóki rzecz nieruchoma jest pod dożywociem, prawo głosowania właściciela tejże zostaje w zawieszeniu.

§. 32.

Prawo karne postanowi, czyli i na jak długo; z wyrokiem karnym utrata prawa wybierania i obieralności jest połączoną.

Tymczasowo od prawa wybierania są wykluczeni:

- a) osoby winnymi zbrodni uznane;
- b) osoby z powodu zbrodni pod śledztwem zostające, przez czas śledztwa;
- c) ci, którzy zostali uznanymi za winnych przestępstwa kradzieży, oszustwa, przemieszczenia albo uczestnictwa w tych przestępstwach (§§. 460, 461, 464 kod. karn.);
- d) krydataryusze i ci, względem których pertraktacja ugody z wierzycielami rozpoczęła została, dopóki trwa pertraktacja upadłości lub ugody z wierzycielami, a po jej ukończeniu wtedy, gdy dłużnik za winnego występku z §. 486. kod. karn. uznanym zostanie.

§. 33.

Każdy wyborec winien głosować osobiście, i głosuje tylko raz jeden z własnego przymiotu.

§. 34.

Korporacje, stowarzyszenia i zakłady głosują przez zastępców prawnych lub statutami wskazanych, lub też przez pełnomocników do tego wybranych.

Klasztory i zgromadzenia duchowne męzkie głosują przez swoich przełożonych — klasztory zaś i zgromadzenia duchowne żeńskie, przez umocowanych do tego zastępców.

Współwłaściciele i współdożywnicy nieruchomości, tudzież spółki handlowe, celem wykonania prawa głosowania mianują wspólnego pełnomocnika.

Niewiasty prawo głosowania mające głosują przez swoich mężów lub pełnomocników. Zastępcami lub pełnomocnikami w powyższych przypadkach mogą być tylko osoby mające prawo głosowania. Ojcowie, opiekunowie i kuratorowie głosują za małoletnich i bezwłasnowolnych. Zastępca lub pełnomocnik nie może zastępować więcej niż jedną osobę, i winien wykazać się pełnomocnictwem.

§. 35.

Obieralnymi na członków Rady miejskiej są wszyscy członkowie i uczestnicy gminy prawo głosowania mający, którzy 30ty rok życia ukończyli i od lat 6ciu w gminie tutejszej zamieszkują.

§. 36.

Wyjęci są od obieralności:

- a) osoby podlegające jurysdykcji wojskowej;
- b) czynni urzędnicy i słudzy ze skarbu publicznego płatni, z wyjątkiem profesorów i nauczycieli uniwersytetu i akademii technicznej;
- c) płatni urzędnicy i słudzy kraju, gminy i zakładów gminnych z wyjątkiem lekarzy.

§. 37.

Wykluczeni od obieralności są:

- a) osoby, które uznane za winne przestępstwa z chciwości zysku lub przeciw obyczajności publicznej popełnionego (§§. 501, 504, 511, 512, 515, 516 kod. karn.);
- b) osoby, które z powodu przewinienia służbowego z chęci zysku popełnionego, w drodze dyscyplinarnej utraciły urząd lub służbę;
- c) osoby, które mają spór sądowy z gminą;
- d) dzierżawcy dochodów gminnych.

§. 38.

Celcm dopełnienia wyborów będą podzieleni wyborcy na trzy koła wyborcze:

w pierwszym mieścić się będą wyborcy wymienieni w §. 29. pod literami *c, d, e, f, i g, i*;

w drugim właściciele lub dożywotnicy nieruchomości, o których mówi §. 29. pod lit. *a*;

w trzecim trudniący się handlem, przemysłem lub przedsiębiorstwem, wymienieni w §. 29. pod lit. *b i h*.

§. 39.

Drugie i trzecie koło będzie nadto podzielone na dwa oddziały według wysokości podatków przez wyborców opłacanych.

Tym końcem ułożone być mają spisy wyborców w porządku wysokości opłacanego w kole

drugim podatku zwyczajnego, gruntowego lub domowego, a w kole trzecim podatku zarobkowego, poczynając w obydwóch od najwyższej, a kończąc na najniższej opodatkowanych — w porządku wysokości cyfry podatkowej.

Suma podatków tak uporządkowanych podzieloną będzie w każdym z powyższych dwóch kół na dwie połowy, a wyborcy pierwszą połowę ogólnej sumy podatkowej opłacający stanowiąc będą w swoim kole pierwszy oddział wyżej opodatkowanych, zaś należący do drugiej połowy oddział drugi niższej opodatkowanych.

§. 40.

Liczba wybrać się mających radców miejskich będzie zarówno podzielona pomiędzy rzeczony trzy koła wyborcze. W kole drugim i trzecim każdy oddział wybierze połowę radców na toż koło do wyboru przypadających.

§. 41.

Spisy wyborców sporządzane będą według wyżej przywiedzionych kół wyborczych, i to w kole drugim i trzecim w porządku wysokości opłacanego podatku, i obejmować mają imiona i nazwiska wyborców, (§. 39.), oznaczenie tytułu na którym się prawo ich głosowania opiera, a w szczególności w kole drugim wymienienie realności z numeru i dzielnicy miasta; zaś w kole trzecim wymienienie rodzaju handlu, rzemiosła lub przemysłu, tudzież przy wyborach koła pierwszego, których tytuł głosowania opiera się jedynie na kwocie podatkowej, jak niemniej w kole drugim i trzecim bez wyjątku obejmować mają cyfrę podatkową.

§. 42.

Każdy wyborca ma tylko jeden głos, i to w tem kole wyborczem, na którego spisie zamieszczonym będzie. Zasada do tego zamieszczenia jest główne zatrudnienie wyborcy.

I tak: kupcy, rękodzielnicy, lekarze praktykujący, którzy zarazem są posiadaczami realności, winni być zamieszczeni pierwsi w kole trzecim, ostatni zaś w kole pierwszym.

Wolno jednak każdemu wyborcy mającemu prawo głosowania i w innym kole wyborczem żądać przeniesienia siebie do tego koła w drodze reklamacji.

§. 43.

Przynajmniej na sześć tygodni przed rozpoczęciem wyborów mają być spisy wyborców w urzędzie miejskim do przejrzania wystawione, a

w ogłoszeniu o tem wyznaczony będzie termin dni 14 do wniesienia reklamacyj przeciw tym spisom.

O reklamacjach które w tym terminie wniesione zostaną, rozstrzyga ostatecznie w dniach 8 komisya przez Radę miejską z jej grona do tego wybrana, i ogłosi uchwałę swoją przybiciem onej w Magistracie, a to w miejscu do obwieszeń urzędowych przeznaczonem.

Stosownie do zapadłych orzeczeń, od których nie ma odwołania, nastąpi niezwłocznie sprostowanie spisu wyborców.

W ostatnich trzech dniach przed wyborami nie mogą być czynione żadne zmiany w tym spisie.

§. 44.

Przy pierwszych wyborach naczelnik Magistratu, następnie zaś prezydent miasta Krakowa jako naczelnik gminy rozpisuje wybory przynajmniej na ośm dni przed rozpoczęciem onych, a w ogłoszeniu oznaczy czas i miejsce wyborów.

§. 45.

Po ogłoszeniu wyborów przesłane będą wyborcom karty legitymacyjne, które przy podaniu głosów zwróconemi być mają.

§. 46.

Przy wyborach mają być zachowane następujące przepisy :

Głosowanie odbywa się pisemnie kartkami, które zawierać mają tyle nazwisk, ilu członków Rady miejskiej ma być przez koło lub przez oddział wyborczy obranych.

W razie, gdyby głosujący większą liczbę nazwisk podał, tylko pierwsi z kolei liczeni być mają.

Dla zapobieżenia temu, odbiorą głosujący wraz z legitymacją na wyborców także blankiet oznaczony liczbą porządkową osób wybrać się mających.

Po upływie czasu na głosowanie wyznaczonego przystąpi komisya wyborcza do obliczenia głosów.

Wybranymi są ci, którzy uzyskali w oddziale wyborczym największą liczbę głosów.

Jeśli by kto w dwóch lub więcej oddziałach wybranym został, winien oświadczyć w dniach trzech, w którym oddziale wybór przyjmuje; a w takim razie w innych oddziałach za wybranych mają być uważani ci, którzy po ostatnim wybranym członku najwięcej otrzymali głosów.

W razie równości głosów rozstrzyga losowanie przez przewodniczącego komisji przedsięwzięte.

Głos dany osobie niemającej prawa obieralności jest co do tej osoby nieważny.

Po zamknięciu wyborów przedłożą komisje wyborcze Radzie miejskiej spisane tego aktu protokoły wraz z wszelkimi dowodami, poczem Rada miejska po sprawdzeniu wyborów ogłosi ukończenie onychże i nazwiska osób wybranych.

§. 47.

Blizsze przepisy o postępowaniu przy wyborach, Rada miejska za każdym razem ułoży i ogłosi.

§. 48.

Kto w ciągu ośmiu dni po zawiadomieniu go o wyborze, przyjęcia pisemnie nie odmówił, uważa się iż wybór przyjął.

Odmówienie tylko z ważnych powodów nastąpić może.

Ocenienie takowych zostawia się rozstrzygnięciu Rady miejskiej.

Kto wbrew uchwale Rady miejskiej obowiązków Rady pełnić nie będzie, utracą prawo głosowania na lat sześć.

§. 49.

Rada miejska urządzi się, skoro wybory będą ukończone i przynajmniej dwie trzecie nowo obranych członków wybór przyjmą.

Aż do potwierdzenia wyboru prezydenta miasta, przewodniczy Radzie dotychczasowy prełożony.

Każdy radzca miejski obejmujący swą posadę, składa do rąk przewodniczącego uroczyste przyrzeczenie sumiennego pełnienia przyjętych obowiązków.

§. 50.

Ukonstytuowana Rada miejska rozpoznaje akt wyboru i rozstrzyga ostatecznie o ważności, niemniej o powodach nieprzyjęcia wyborów, tudzież o zarzutach przeciw wyborom, które w terminie dni ośmiu, licząc od dnia ogłoszenia wyboru, do niej wniesione być mają.

§. 51.

Dla uzupełnienia miejsc w skutku nieważności lub nieprzyjęcia wyborów wakujących, rozpisze bezzwłocznie nowo ukonstytuowana Rada miejska na podstawie poprzednich spisów bez powtórnego ogłoszenia takowych, nowy wybór w tem kole lub oddziale wyborczym, w którym wybór był nieważny lub nieprzyjęty.

§. 52.

Prezydenta wybiera Rada bądź z grona swego, bądź z grona wyborców prawo obieralności mających.

Wiceprezydenta pierwszego, jako zastępcę prezydenta w Radzie miejskiej, wybiera Rada z grona swego.

Prezydent i jego zastępca muszą być wyznania chrześcijańskiego.

Do wyboru prezydenta i jego zastępcy przystąpi Rada miejska najdalej w przeciągu dni czterech po opróżnieniu posady.

§. 53.

Wybór prezydenta winien się odbyć na posiedzeniu tajnem pełnej Rady miejskiej umyślnie na ten cel zwołanej.

Do wyboru prezydenta miasta mają być wezwani wszyscy członkowie Rady miejskiej.

Członek, któryby na wezwanie do takiego wyboru nie przybył, lub przed jego ukończeniem się oddalił, jeżeli nieobecności swojej lub oddalenia się dostatecznie nie asprawniwi, traci mandat i przed upływem lat trzech do Rady miejskiej wybranym być nie może.

Do wyboru konieczną jest obecność przynajmniej trzech czwartych części członków Rady miejskiej.

Głosowanie to odbywać się winno oddaniem kartek. Inny sposób głosowania miejsca mieć nie może.

Obrany jest ten, kto otrzyma dwie trzecie części głosów członków obecnych.

Gdyby takiej większości przy pierwszym głosowaniu nie uzyskano, wtedy wybór dopóty na tem samem posiedzeniu się powtarza, dopóki jeden z kandydatów tej większości nie otrzyma.

Pierwszym wiceprezydentem obranym będzie ten, który otrzyma więcej niż połowę głosów tajnych, obecnych członków.

§. 54.

Wybór prezydenta miasta Krakowa potwierdza Monarcha.

Skoro potwierdzenie nastąpi, prezydent miasta w obecności Rady miejskiej złoży przysięgę do rąk naczelnika Rządu krajowego na wierność Monarsze, stosowanie się do ustaw krajowych, i sumienne pełnienie swoich obowiązków.

Wiceprezydent pierwszy składa taką samą przysięgę do rąk prezydenta miasta Krakowa na zgromadzeniu Rady miejskiej.

§. 55.

Radzcy miejscy obierani będą na lat sześć w sposób taki, że co lat trzy połowa radców z każdego koła i oddziału wyborczego wybranych, licząc w to pierwszego wiceprezydenta, występuje, i Rada nowo wybranymi z właściwych kół wyborczych (§§. 37, 38, 39) radzcami uzupełniouą będzie tak, aby zawsze z 60 radców złożoną była.

Los oznaczy, którzy z wybranych rzeczywistych radców po upływie pierwszych lat trzech ustąpić mają.

Z końcem następnego trzylecia ustępują ci z rzeczywistych radców, którzy swe sześcioltnie urzędowanie kończą. Wybory przeto uhywających radców co lat trzy odbywać się mają.

Do liczby radców losem ustąpić mających po pierwszym trzyleciu, tudzież radców opuszczających radę po upływie sześciu lat urzędowania, liczeni będą radzcy ubyli przez śmierć, rezygnacyą lub z innych przyczyn niniejszym statutem przewidzianych w sposób taki, iż jeśli n. p. w ciągu trzylecia z radców pierwszego koła wyborczego ubyło czterech, z drugiego koła oddziału I. trzech, a z trzeciego koła oddziału II. dwóch, to winno ustąpić z końcem pierwszego trzylecia losem z koła pierwszego radców sześciu, z drugiego z oddziału I. dwóch, z oddziału II. pięciu, z koła trzeciego oddziału pierwszego pięciu, a oddziału II. trzech; liczba zaś nowo wybrać się mających radców 30 wynosić będzie.

§. 56.

Losowanie radców z końcem trzylecia z Rady wyjść mających winno nastąpić w takim czasie, aby nowe wybory na sześć tygodni przed skończeniem kadencji nastąpić mogły.

Losowanie odbywa prezydent miasta, lub pierwszy wiceprezydent w obec zgromadzonej Rady.

§. 57.

Radzca kończący urzędowanie może być na nowo wybrany; służy mu jednak prawo wymówienia się od powtórnego wyboru bez przywiedzenia przyczyny.

§. 58.

Gdy godność pierwszego wiceprezydenta trwa przez lat trzy, przeto każda odnowiona Rada wybiera sobie jego następcę w sposób przewidziany §. 52.

Wiceprezydent, o ile w Radzie miejskiej na dalsze trzylecie pozostaje, może być na dal potwierdzonym.

§. 59.

Członkowie Rady miejskiej, licząc w to pierwszego wiceprezydenta, urzędują bezpłatnie.

Za sprawowanie interesów gminy po za jej obrębem, mogą żądać wynagrodzenia.

Płace i inne emolumenta prezydenta miasta oznaczy etat miejski.

Gdyby zastępca prezydenta przez czas dłuższy prezydenta zastępował, Rada miejska może mu wyznaczyć stosowne wynagrodzenie.

§. 60.

Prezydent miasta i jego zastępca musi mieć w Krakowie stałe zamieszkanie.

§. 61.

Prezydent i jego zastępca nie mogą bez zezwolenia Rady złożyć urzędowania swego.

§. 62.

Radzcy miejscy tracą urząd na zawsze lub czasowo, jeżeli względem nich zajdzie lub odkrytą będzie taka okoliczność, któraby ich od prawa głosowania lub też od obieralności na zawsze lub czasowo wyłączała lub wykluczała.

Radzców miejskich, którzy bez ważnych powodów przez trzy miesiące na posiedzenia nie przybywają, Rada miejska uzna za występujących z zastosowaniem do nich rygору §. 48.

Prezydent i zastępca prezydenta mogą być także suspendowani lub usunięci z urzędu z tych samych powodów, z jakich urzędnicy Państwa suspendowani lub usuwani być mogą.

Uchwały takie zapadają w takim samym komplecie i taką większością głosów, jakie są do ich wyboru potrzebne §. 53.

O takim suspendowaniu lub usunięciu wyrokuje Rada miejska ostatecznie.

§. 63.

W razie rozwiązania Rady miejskiej przez władzę rządową, mają być najdalej do sześciu tygodni ogłoszone i rozpisane nowe wybory.

Zanim wybór nowy Rady miejskiej dokonanym będzie, prezydent i jego zastępca pozostają na swych posadach, sprawują bieżące interesa gminy, i wykonywują prawa Radzie miejskiej przy wyborach służące.

Od rozporządzenia Radę miejską rozwiązującego służy tejeż prawo odwołania się do Ministerstwa stanu przez Wydział krajowy.

Rozwiązana Rada jedynie tylko do wniesienia rekursu na posiedzenie przy zamkniętych drzwiach zgromadzić się może.

Tytuł II.

O Magistracie.

§. 64.

Magistrat składa się z prezydenta, drugiego wiceprezydenta, potrzebnej liczby radców magistratualnych etatem oznaczonej i urzędników pomocniczych.

§. 65.

Wydział obrachunkowy podlega bezpośrednio Radzie miejskiej. Jest on organem pomocniczym Rady miejskiej w czynnościach kontroli, i organem pomocniczym Magistratu w załatwianiu spraw rachunkowych.

§. 66.

Rada miejska mianuje drugiego wiceprezydenta miasta, radców magistratualnych, jako też wszystkich urzędników wydziału obrachunkowego na przedstawienie prezydenta, — innych zaś urzędników gminy i zakładów gminnych na przedstawienie Magistratu.

Wiceprezydent drugi, radcy magistratu, naczelnik wydziału obrachunkowego i kasyer są stałymi urzędnikami.

Rada miejska postanowi, jakie inne posady służby mają być stałymi urzędnikami obsadzone.

Stali urzędnicy gminy złożą do rąk prezydenta miejskiego w obecności ciała radnego Magistratu przysięgę na wierność Monarsze, stosowanie się do ustaw krajowych i sumienne pełnienie swych obowiązków.

Prezydent, drugi wiceprezydent, radcy Magistratu, naczelnik wydziału obrachunkowego i kasyer nie mogą zostawać między sobą w stosunku pokrewieństwa lub powinowactwa aż do 4go stopnia włącznie.

W takimże stosunku nie mogą także zostawać między sobą i ze swymi podwładnymi naczelnicy biur urzędów pomocniczych.

Drugi wiceprezydent, radcy, conceptowi urzędnicy Magistratu, urzędnicy wydziału rachunkowego i kasy muszą się wykazać z odbytych egzaminów praktycznych dla urzędników Państwa tej kategorii przepisanych.

§. 67.

O uwolnieniu od służby (emeryturze czyli pensjonowaniu, kwieskowaniu, suspendowaniu lub oddaleniu) urzędników gminy i zakładów gminnych orzeka Rada miejska.

Stali urzędnicy miejscy uwalnianymi i oddalonymi być mogą ze służby z tych tylko powodów, z jakich urzędnicy Państwa uwolnieniu lub oddaleniu ulegają.

Przepisy co do wymierzania emerytury, alimentacji, wsparć i prowizyj dla urzędników i służby Państwa, tudzież wdów i dzieci po tychże dotyczące, stosują się także do urzędników i służby gminnych oraz zakładów gminnych.

Dział IV.

Zakres działania władz gminnych.

Tytuł 12.

Zakres działania Rady miejskiej.

§. 68.

Rada miejska zastępuje gminę w wykonywaniu jej praw i obowiązków, jest władzą zwierzchnią miasta we wszystkich sprawach gminy, obowiązana strzedz dobra gminy i starać się o zaspokojenie jej potrzeb.

§. 69.

Do zakresu działania Rady miejskiej należy:

A. Rozstrzyganie w sprawach administracyjnych gminy.

B. Kontrolowanie czynności Magistratu i innych urzędów gminy, tak w sprawach zakresu działania własnego, jako też w sprawach gminie poruczonych.

§. 70.

Rozpoznaniu i decyzji Rady miejskiej na posiedzeniach pełnych ulegają następujące przedmioty:

1. Zmiana obrębu i statutu gminy.
2. Wybór prezydenta i zastępcy jego, oraz mianowanie drugiego wiceprezydenta, urzędników gminnych, przełożonych i nauczycieli szkół, tudzież przełożonych zakładów gminnych, niemniej uwalnianie tychże od obowiązków.
3. Organizacja urzędów gminnych, z oznaczeniem liczby urzędników i służby, oraz wszystkich osób przez gminę płatnych; wydawanie instrukcyj służbowych, niemniej określenie ich uzdolnienia i obowiązków.
4. Oznaczenie etatu płacy, pensyj emerytalnych i innych korzyści dla urzędników i służby gminy, oraz dla osób wyżej pod 2. wskazanych, dla ich wdów i sierót wedle zasad przez siebie przyjętych.
5. Uchwalanie instrukcyj i regulaminów dla siebie i urzędów gminy.

6. Ustanawianie opłat za czynności urzędów gminnych w interesie stron podejmowane.
7. Udzielanie zaliczek na płace urzędnikom, o ile takowe dwumiesięczne płace przenoszą, — przyznawanie szczególnych wynagrodzeń — oznaczenie dyjet i kosztów podróży, zapomóg i nagród dla urzędników i służb miejskich, niemniej dla osób używanych w służbie gminy.
8. Udzielanie urlopów prezydentowi i zastępcy jego, tudzież dozwalanie urlopów dla urzędników i służb gminnych, przechodzących czas trzech miesięcy.
9. Uchwalanie ogólnych zasad zarządu majątkiem gminnym.
10. Stauowanie i regulowanie opłat i tax na fundusz miejski pobieranych, w granicach obowiązujących przepisów.
11. Udzielanie konsensów na oberże, domy zajzdne, wyszynk trunków i kawiarnie.
12. Uchwalanie i zatwierdzanie katastru kwatruukowego.
13. Nabywanie i zbywanie nieruchomości lub praw za nieruchomość prawnie uważanych, przyjmowanie zobowiązań wieczystych, obowiązku służebności, zastawu, lub poręczenia, zaciąganie pożyczek i wszelkie operacye finansowe.

Jeżeli w sprawach tu wyszczególnionych wartość przedmiotu w kapitale przenosi kwote złr. 8.000 w. a., w onczas do prawomocności uchwały potrzeba jest, aby też zapadła większością trzech czwartych części głosów zwyczajnego kompletu Rady miejskiej.

Jeżeli wartość nieruchomości lub praw za nieruchomość uważanych przenosi kwotę 20.000 złr. w. a., niemniej jeżeli zaciągnąć się mająca pożyczka, lub suma poręczona być mająca przenosi jedną czwartą część rocznego dochodu gminy wedle przecięcia ostatnich lat sześciu obliczonego, w ówczas potrzebnem jest nadto zezwolenie Wydziału krajowego.

14. Lokowanie kapitalów na hypotekach.
15. Przyjęcie lub zrzeczenie się spadku lub legatu.

Jeżeli wartość spadku lub legatu przenosi sumę 8.000 złr. w. a., uchwała zrzeczenia się onego nastąpić winna w sposób pod nr. 13. wskazany.

16. Stawianie kosztem gminy nowych budowli lub przekształcenie albo znoszenie istniejących.
17. Zaprowadzenie nowych zakładów gminnych lub zwiniecie już istniejących.

18. Zatwierdzanie rezultatów licytacji lub układow o dzierżawy, które dłużej niż trzy lata trwać mają, jeżeli roczny czynsz dzierżawny z r . 2.000 w. a. przenosić będzie. Zatwierdzanie układow o dostawy pociągające za sobą wydatek przenoszący 3.000 z r . w. a.
19. Rozwiązanie w drodze polubownej wszelkich kontraktów w imieniu gminy zawartych.
20. Zezwalanie na rozpoczęcie procesu lub na odstąpienie od takowego, niemniej zawieranie ugód w sprawach rozpoczętych.
21. Umarzanie należności ściągniętymi być nie mogących, o ile takowe kwotę z r . 50 od jednego dłużnika przypadającą przenoszą.
22. Uchwalanie budżetu rocznego miasta.
23. Przyzwalanie na wydatki budżetem przewidziane i na wszelkie wydatki nadzwyczajne budżetem nieprzewidziane, z wyjątkiem wydatków dążących do utrzymania rzeczy w dobrym stanie, o ile takowe w przypadkach przewidzianych budżetem kwotę z r . 500 w. a., a w innych z r . 200 w. a. przenoszą.
24. Sprawdzanie i załatwianie rachunków z dochodów i wydatków miejskich.
25. Stanowienie dodatków gminnych do podatków rządowych, tudzież nakładanie nowych podatków gminnych, niemniej ustanawianie zasad rozkładu i poboru tych dodatków i innych ciężarów gminnych.

Do prawomocności uchwały, mocą której nałożony ma być dodatek podatkowy lub zaprowadzony nowy, albo podwyższony dawniej istniejący, potrzeba większości trzech czwartych części głosów zwyczajnego kompletu Rady miejskiej.

Wprowadzanie nowych opłat i podatków, podwyższanie istniejących, pobór dodatków gminnych do podatków stałych, o ileby 25 od sta przeniosły, nakoniec zmiana taryfy poboru dodatków gminnych do podatków niestałych, tylko w drodze ustawodawstwa krajowego nastąpić może.

Uchwała pobierania dodatków gminnych do podatków stałych — dziesięć od sta przenoszących — przez Wydział krajowy zatwierdzoną być musi.

26. Przyjmowanie do gminy lub odmówienie przyjęcia, wyznaczanie tax od przyjmowania do gminy, tudzież uwalnianie od opłaty onych w szczegółowych przypadkach.
27. Rozstrzyganie w sprawach utraty lub odzyskania prawa głosowania i obieralności.
28. Wykonywanie służących gminie praw patronatu i kolatury, tudzież rozdawanie stypendyów, jako i innych miejsc fundacyjnych.

29. Zakładanie i utrzymanie szkół, tudzież udział w nadzorze szkół z ustaw krajowych wynikających.
30. Wykonywanie prawa petycyi w sprawach gminy.
31. W końcu wszystkie sprawy ważniejsze, które sekeye gminy lub Magistrat do decyzji Rady miejskiej przedłożą, lub które w drodze odwołania się pod rozpoznanie przyjdą.

§. 71.

Zwyczajne pełne posiedzenia Rady miejskiej mają się odbywać co miesiąc, a mianowicie w pierwszy czwartek każdego miesiąca.

Gdyby na czwartek wypadło święto uroczyste, posiedzenie odbędzie się w poprzedzającym dniu powszednim.

§. 72.

Posiedzenia Rady miejskiej tylko przez prezydenta zwoływane i pod jego przewodnictwem odbywać się mogą.

W razie nieobecności lub przeszkody prezydenta zastępuje go pierwszy wiceprezydent, tego zaś najstarszy wiekiem radca miejski.

Posiedzenie przez kogo innego zwołane, lub pod innym przewodnictwem odbyte za nieważne i niebyłe uważanem będzie.

§. 73.

Na polecenie naczelnej władzy krajowej lub na umotywowane żądanie dziesięciu radców, prezydent obowiązany jest zwołać posiedzenie Rady miejskiej najdalej w dni ośm.

§. 74.

Przewodniczący Rady miejskiej zaprasza na każde posiedzenie okólnikiem wszystkich radców miejskich, przynajmniej na dwa dni przed posiedzeniem.

Gdyby na posiedzeniu sprawy wymagające większego kompletu lub zależne od przyzwolenia $\frac{3}{4}$ części członków obecnych traktowane być miały, okoliczność ta w okólniku wspomnianą będzie.

Członek Rady miejskiej nie mogący przybyć na posiedzenie, powód nieprzybycia swego przewodniczącemu przed posiedzeniem donieść powinien.

§. 75.

Członków Rady miejskiej bez dostatecznego powodu obowiązków swoich niewypełniających upomni Rada miejska na wniosek przewodniczącego.

Po dwukrotnem bezskutecznem upomnieniu może Rada miejska na niedopełniających obo-

wiązków radców miejskich orzec karę od 2 do 20 złr. na korzyść miejscowych zakładów dobroczynnych.

Czynienie wniosku o orzeczeniu kary na radców niedopełniających owych obowiązków, nie od woli prezydującego zależy, lecz jest obowiązkiem jego urzędu.

Tylko choroba własna lub rodziny, usprawiedliwiona nieobecność w mieście, nakoniec inne ważne nieprzewidziane przeszkody uwzględnionemi być mogą.

Przeciw takim orzeczeniom rekurs nie ma miejsca.

§. 76.

Posiedzenia Rady miejskiej są publiczne.

Sprawy dotyczące obsadzenia posad, zawieszania lub oddalenia ze służby urzędników i służb gminnych traktowanemi będą przy drzwiach zamkniętych.

§. 77.

Do otwarcia posiedzenia lub głosowania obecność 30 radców miejskich, nie licząc w to prezydującego, jest konieczna.

§. 78.

Urzędnik magistratu przez prezydenta wyznaczony prowadzi protokół obrad.

W protokóle obrad członkowie obecni wymienieni, i treść zapadłych uchwał zamieszczoną być ma.

Na zadanie głosujących, zdania uchwałe przeciwne zapisywane będą.

Na piśmie podawane wota, które na posiedzeniu wypowiedziane lecz odczytane nie były, do protokołu dołączonemi nie będą.

O zakwestyonowanych ustępach protokołu Rada decyduje, i sprostowanie lub pozostawienie redakcyi orzeka.

§. 79.

Porządek obrad oznacza prezydujący wedle porządku dziennego, który przed rozpoczęciem posiedzenia odczytanym będzie.

Rada miejska może zmianę porządku dziennego zadecydować na żądanie przez sześciu radców wniesione.

§. 80.

W ogólności te tylko przedmioty pod obrady brane być mogą, które poprzednio przez sekcye rozpoznawanymi były.

Gdyby jednak w nagłym wypadku prezydujący uważał za konieczne, albo gdyby $\frac{1}{2}$ część członków obecnych Rady żądała, aby wziąć pod obrady przedmiot przez sekeyę nierozbierany, lub na porządku dziennym niezamieszczony, natędy zgromadzenie prosta większością głosów bez wdawania się w rozprawy zadecyduje, czyli przedmiot ten ma być bezzwłocznie rozpoznawany.

§. 81.

Przedmioty pod rozpoznanie Rady przychodzące wnoszone będą przez referentów, których prezydujący w sekeyach wyznacza.

§. 82.

Każdy z radców miejskich ma głos stanowczy. Radzey magistratu w przedmiotach pod obrady przychodzących głos doradczy lub wyjaśniający zabierać mogą. Prezydujący nie głosuje, lecz rozstrzyga równość głosów.

§. 83.

Żaden radzca miejski na posiedzeniach znajdując się nie może, na których sprawy jego własne, krewnych lub powinowatych aż do czwartego stopnia włącznie traktowanemi będą.

§. 84.

Każdy przyjęty wniosek staje się uchwałą; i o ile wyższego zatwierdzenia nie potrzebuje, bez zwłoki w wykonanie wprowadzony być ma.

Przewodniczący może wstrzymać wykonanie uchwał, które zdaniem jego przepisom niniejszego statutu lub prawom obowiązującym są przeciwne.

Obowiązany jest jednak w tym razie decyzyą, o ile dotyczy spraw poruczonego zakresu działania gminy, władzy przełożonej krajowej; a wszelkie inne Wydziałowi krajowemu w terminie dni ośmiu do rozpoznania przedstawić przy zawiadomieniu o tem Rady za najbliższem posiedzeniu obok wyłączenia powodów zawieszenia.

Gdyby zaś uchwała zdaniem przewodniczącego szkodę oczywistą gminie przynieść mogła, wtedy wykonanie jej chwilowo wstrzymać może, lecz uchwałę tę na najbliższem posiedzeniu Rady w komplecie $\frac{3}{4}$ wszystkich członków zebranej, do zatwierdzenia lub skasowania przedstawić winien.

§. 85.

Regulamin obrad obejmuje przepisy dotyczące sposobu obradowania i głosowania na posiedzeniach Rady miejskiej w pełnych zebraniach i sekeyach. Aż do chwili ułożenia i przyjęcia regulaminu, porządek prawem lub zwyczajem w ciałach obradujących przyjęty zachowanym być ma.

Tytuł 13.

O sekcjach i szczegółowych komisjach.

§. 86.

Rada miejska podzieli się na tyle sekcji, ile departamentów w magistracie utworzonych będzie.

Każdy członek Rady miejskiej, z wyjątkiem prezydenta i pierwszego wiceprezydenta, do jednej sekcji należeć winien.

Celem sekcji jest dokładniejsze załatwianie przedmiotów do zakresu działań Rady miejskiej należących, jak również kontrolowanie czynności Magistratu.

§. 87.

Wybór członków Rady miejskiej do sekcji odbywa się większością głosów na rok jeden.

Po upływie pierwszego roku urzędowania radców w sekcjach, ustępuje połowa tychże losem oznaczona.

Przy wyborze do sekcji większa świadomość przedmiotu i według możliwości życzenia radców uwzględnionemi być powinny.

Ustępujący członkowie na nowo do tej samej sekcji przydzielonymi być mogą.

Dłużej nad dwa lata żaden członek Rady miejskiej do pracowania w jednej i w tej samej sekcji wbrew swej woli przeznaczonym być nie może.

§. 88.

Do zakresu działania sekcji należą wszystkie przedmioty, które decyzji Rady miejskiej na pełnych posiedzeniach nie ulegają, ani do zakresu działania prezydenta lub Magistratu nie należą.

§. 89.

W szczególności sekcya winna:

- a) przygotowywać wnioski, jakie Radzie miejskiej do rozpoznania i decyzji przedstawione być mają;
- b) czuwać nad wykonaniem uchwał Rady miejskiej;
- c) wydawać uchwały w przedmiotach do ich zakresu działania należących, i nad wykonaniem onych czuwać.

§. 90.

Posiedzenia sekcji według potrzeby odbywać się mają; najmniej jednak raz co miesiąc zwołowanemi być muszą. Dzień odbywania posiedzeń każda sekcya naprzód oznaczy.

Prezydent lub jego zastępca ma prawo, w każdym czasie zwołać nadzwyczajne posiedzenie sekcji.

§. 91.

Członkowie sekcji wybierają z grona swego prezydującego.

Wybór co rok się powtarza.

Wymawianie się od prezydowania w sekcji nawet w razie ponownego wyboru miejsca mieć nie może.

Prezydent, a w jego nieobecności pierwszy wiceprezydent przy obradach każdej sekcji przytomnym być może, i wtenczas prezydowanie w obradzie do niego z prawa należy.

Członkom innych sekcji znajdowanie się na posiedzeniach wzbronionem nie jest; mogą nawet doradczą głos zabierać, lecz prawa głosowania nie mają.

Referentem sekcji jest urzędnik Magistratu w właściwym departamencie przewodniczący — jednakże przełożony sekcji innego członka do referowania wyznaczyć ma prawo.

Urzędnik Magistratu przez prezydenta miasta wyznaczony, prowadzić będzie protokół obrad sekcji w sposób dla rady miejskiej w zebraniach pełnych przepisany.

§. 92.

Do wydania ważnej uchwały, obecność przynajmniej trzech członków sekcji, nie licząc w to prezydującego, jest konieczna.

Decyzje zapadają prostą większością głosów. Urzędnik Magistratu (referent) ma głos doradczy. Prezydujący rozstrzyga równość głosów.

Prezydującemu równie jak i prezydentowi miasta służy prawo zawieszania wykonania uchwały sekcji i odwołania się do Rady pełnej.

§. 93.

Posiedzenia sekcji przy drzwiach zamkniętych odbywać się mają.

§. 94.

Członek sekcji, który na posiedzenia sekcyjne bez gruntownego usprawiedliwienia, ustnie lub na piśmie przewodniczącemu złożyć się mającego, nie uczęszcza, ma być na doniesienie przewodniczącego przez Radę miejską do pełnienia swych obowiązków wezwanym, a gdyby dwukrotne upomnienia okazały się bezskutecznymi, na zapłacenie kary pieniężnej od 2 do 10 zlr. skazanym.

§. 95.

Radzie miejskiej i sekcjom służy prawo poruczania szczególnych czynności komisjom, do składu których członkowie Rady miejskiej lub inni członkowie gminy wybranymi być mogą.

§. 96.

Komisyja szczegółowa ma obowiązek poruczoną jej czynność sumiennie wykonać i o wykonaniu lub przeszkodach donieść Radzie miejskiej lub tej sekcji, od której wybrana została

Tytuł 14.

Zakres działania prezydenta miasta.

§. 97.

Prezydent miasta jest organem gminy, zawiązującym i wykonawczym.

Do prezydenta należy kierunek czynności Rady miejskiej i Magistratu, oraz dozór bezpośredni nad instytucjami przez gminę fundowanymi lub przez nią dotowanymi.

On reprezentuje gminę jako osobę moralną na zewnątrz, jest przełożonym wszystkich urzędów miejskich i kieruje czynnościami tychże. On odpowiada za czynności urzędowe tak własne, jak i urzędów miejskich Radzie miejskiej, a za czynności w sprawach poruczonych Rządowi krajowemu.

§. 98.

Prezydenta miasta w czynnościach własnego zakresu gminy zastępuje pierwszy wiceprezydent — w czynnościach zaś poruczonego zakresu, drugi wiceprezydent.

§. 99.

Prezydent kieruje obradami Rady miejskiej i wprowadza w wykonanie jej uchwały.

§. 100.

Dokumentami mocą których gmina zaciąga zobowiązania względem trzecich osób, będą przez prezydenta podpisywane a kontrasygnowane przez dwóch członków Rady miejskiej do tego przez nią wyznaczonych.

§. 101.

Prezydent decyduje samodzielnie w sprawach do poruczonego zakresu gminy należących, oraz w sprawach własnego zakresu gminy, które według przepisu niniejszego statutu (§§. 102—107), lub oddzielnych instrukcyj kolegialnemu rozpoznaniu sekcji Rady miejskiej lub Magistratu nie ulegają.

§. 102.

Do prezydenta należy kierunek polityki miejscowej w gminie. W nagłych razach wydaje rozporządzenia bez względu na wysokość wydatków z wykonaniem połączonych, któreby utrzymanie spokojności publicznej, bezpieczeństwa prywatnego

lub nakoniec zabezpieczenia majątku gminnego na celu miały.

Ohowiązanym jednak będzie, zatwierdzenie poczynionych rozporządzeń w czasie najkrótszym u Rady miejskiej wyjednać.

§. 103.

Prezydent miasta przyjmuje i oddala wszystkich posługaczy, oraz osoby do pracy za dziennym wynagrodzeniem przyjęte.

§. 104.

Prezydent udziela zaliczek na płace urzędnikom i sługom miejskim dwumiesięcznej pensyi nieprzenoszacych.

Udziela urlopów dla urzędników i sług miejskich na czas trzech miesięcy nieprzechodzący.

§. 105.

Prezydent wykonywa władzę dyscyplinarną nad wszystkimi urzędnikami i posługaczami Magistratu.

Do wykonania tej władzy słuza prezydentowi miasta wszystkie te prawa, jakie według przepisów obowiązujących każdy w ogóle naczelnik urzędu pod względem dyscyplinarnym posiada. Zawieszenie jednak w urzędowaniu urzędników przez Radę miejską nominowanych, wyjąwszy przypadki zwłoki niecierpiące, do Rady miejskiej, zawieszenia zaś tych których magistrat nominował, do Magistratu należeć będzie.

§. 106.

Prezydent miasta jest mocen zarządzać sprawunki do utrzymania rzeczy służące, które wydatku wyższego nad 200 złr. nie wymagają i łącznie wzięte sumy na ten cel preliminowanej nie przenoszą.

§. 107.

Prawem równie jak i obowiązkiem prezydenta jest zarządzać od czasu do czasu kontrolowanie kas miejskich, tudzież wszystkich kas zakładów pod nadzorem gminy zostających, i brać udział w tej czynności.

W razie uznanej potrzeby może prezydent także likwidację tych kas zarządzić.

§. 108.

Prawo asyguowania pieniędzy z kasy miejskiej słuzy prezydentowi miasta, który za nadżycie onego gminie i przełożonym władzom jest odpowiedzialnym.

Dla bliższego określenia tego prawa stano się co następuje:

- a) Żaden wydatek, nie znajdujący pokrycia w etacie, nie może być ponoszonym bez zezwolenia Rady miejskiej, a względnie i Wydziału krajowego.
- b) Do wypłaty usystemizowanych płac i pensyj, następnie do wypłaty podatków skarbowych i dodatków krajowych przez właściwą władzę wymierzonych nie potrzeba zezwolenia Rady miejskiej, lecz o skuteczniejszej wypłacie Rada miejska na najbliższym posiedzeniu zawiadomiona być ma.
- c) Wynagrodzenia różnym przedsiębiorcom z mocy kontraktów lub ugód za zezwoleniem Rady miejskiej zawartych przypadające, wtedy tylko wypłaconemi być mogą, kiedy komisya odbiorcza przy odbiorze dostarczanych przedmiotów nie poczyni żadnych zarzutów; w przeciwnym zaś razie należy wstrzymać wypłatę aż do decyzji Rady miejskiej, a według okoliczności i Wydziału krajowego.
- d) Każda asygnacja pieniężna winna być oddziałowi rachunkowemu do przejrzania i zkontrolowania przestana.

Tytuł 15.

Zakres działania Magistratu.

§. 109.

Magistrat jest organem wykonawczym gminy pod kontrolą Rady miejskiej w sprawach własnego zakresu, oraz pierwszą instancją administracyjną w sprawach dotyczących zakresu poruczonego.

Tenże zarządza pod kierownictwem prezydenta sprawami gminy i wykonywa pieczę nad zakładami pod nadzorem gminy zostającymi, nakoniec załatwia bieżące czynności w sprawach jemu przekazanych.

§. 110.

Przekazane Magistratowi czynności częścią kolegialnie a częścią jako sprawy bieżące załatwianemi będą.

§. 111.

Kolegialnemu rozpoznaniu i decyzji magistratu ulegają:

- a) przedstawiania na wniosek prezydenta kandydatów na urzędy miejskie;
- b) udzielanie konsensów z wyjątkiem konsensów na oberże, domy zajezdne, wyszynk trunków ordynaryjnych i kawiarnie;
- c) wydzielanie pożyczek dla podupadłych rzemieślników z funduszu Rudolfa i innych na ten cel przeznaczonych zapisów.

- d) wszystkie sprawy, które Rada miejska lub prezydent kolegialnemu rozpoznaniu Magistratu przydzielić za stosowne uzna.

§. 112.

W obradach kolegialnych Magistratu biorą udział pod przewodnictwem prezydenta lub drugiego wiceprezydenta, radczy Magistratu z głosem stanowczym. Prezydujący rozstrzyga równość głosów.

§. 113.

W sprawach poruczonego zakresu Magistrat stosować się winien do przepisów i instrukcyj w drodze właściwej wydanych.

§. 114.

Celem dokładniejszego poglądu i jednostajności postępowania, Magistrat podzielonym będzie na stosowną liczbę wydziałów.

§. 115.

Główne obowiązki Magistrata są:

- a) starać się o należyte ogłoszenie ustaw i obwieszczeń rządowych i miejskich;
- b) prowadzić dokładne spisy ludności miejscowej i wydawać świadectwa przynależności do gminy;
- c) czuwać nad nienaruszalnością granic posiadłości gminnych;
- d) starać się o bezpieczeństwo osób i majątku mieszkańców;
- e) czuwać nad wykonaniem przepisów dotyczących święcenia niedziel i świąt uroczystych, powstrzymywać wszelkie naruszenia obrządków religijnych i służby Bożej;
- f) zawiadywać majątkiem gminy w granicach przez Radę miejską określonych;
- g) pilnować, aby zakłady pod dozorem gminy zostające lub przez nią dotowane, do statutów i instrukcyj stosowały się;
- h) starać się o zaopatrzenie miasta w dobrą i taną żywność;
- i) wykonywać policją zdrowia, — starać się o należyte zaopatrywanie chorych i rekonwalescentów;
- k) mieć pieczę nad zaopatrzeniem ubogich i zapobiegać żebractwu;
- l) wydalać z miasta obcych próżniaków i włóczęgów oraz osoby niemoralnie prowadzące się;
- ł) urządzać obronę przy pożarach i powodziach, oraz starać się o ulepszenie środków obrony.

- m) mieć staranie o wygody mieszkańców, — o upiększenie miasta, — o utrzymanie istniejących w obrębie miasta dróg, placów, ulic, bruków, mostów, studni, kanałów, oświetlenia, cmentarza i t. p.;
- n) utrzymywać dozór nad czystością placów, ulic, dróg i podwórców w domach miejskich i prywatnych;
- o) wykonywać przepisy dotyczące budowli i zarobkowania;
- p) dozwalać dobrowolnych licytacyj ruchomości;
- r) exekwować należności miejskie i rządowe;
- s) odstawiać kontyngent wojskowy na miasto przypadający, — utrzymywać kontrole urlopników i rezerwistów, — oraz ezuwać nad ich zachowaniem się;
- t) kwaterować wojsko i dostarczać podwód;
- u) rozpoznawać i karać przestępstwa przeciw miejskim rozporządzeniom policyjnym.

§. 116.

W sprawach dobra mieszkańców dotyczących, innym organom poręczonych, winien Magistrat na wezwanie organa te według możności wspierać.

§. 117.

Magistrat winien w razie potrzeby użyć służących mu środków przymusowych dla wykonania przepisów, ustaw, wyższych poleceń i własnych rozporządzeń; oraz winien na żądanie dostarczać prawnej pomocy innym do przestrzegania przepisów ustawami powołanym władzom.

§. 118.

Gdyby środki przymusowe Magistratowi służące do wprowadzenia w wykonanie ustaw i rozporządzeń nie były dostatecznymi, natedy Magistrat winien potrzebnej pomocy od właściwej władzy zażądać.

§. 119.

Dla utrzymania swej powagi i powstrzymania uchybień urzędowi swemu, winien magistrat użyć środków jakich władze rządowe używać mogą.

Dział V.

Tytuł 16.

Stosunek władzy gminnej do władz krajowych i do władz administracyjnych Państwa.

§. 120.

W sprawach własnego zakresu podlega gmina miasta Krakowa bezpośrednio Wydziałowi krajo-

wemu a względnie Sejmowi krajowemu, — zaś w sprawach poruczonego zakresu, naczelnej administracyjnej władzy krajowej.

§. 121.

Każdej korporacji i każdemu mieszkańcowi postanowieniem gminy uciążonemu służy prawo odwołania się do przełożonej władzy, a mianowicie w sprawach własnego zakresu gminy do Wydziału krajowego, zaś w sprawach poruczonego zakresu do naczelnej krajowej władzy administracyjnej.

Dział VI.

Tytuł 17.

O wpływie władzy gminnej na sprawy dotyczące różnych wyznań religijnych.

§. 122.

Każde wyznanie religijne pozostaje w posiadaniu i używaniu zakładów, fundacyj i funduszków przeznaczonych na jego cele duchowne, naukowe i dobroczynne i opędza wydatki swe z własnych zasobów.

Każdy członek gminy miasta Krakowa przyczynia się do wydatków tego tylko wyznania religijnego, do którego sam należy, o ile takowe według ustaw administracyjnych nie są ciężarem realności przez niego posiadanych.

§. 123.

Specyalne sprawy chrześcijańskie zostają pod wyłącznym zarządem chrześcijańskich członków gminy krakowskiej.

Sprawy te są:

- a) dotyczące przedmiotów duchownych, szkolnych i dobroczynnych, tudzież zakładów wyłącznie z funduszków chrześcijańskich dotowanych;
- b) wykonywanie praw patronatu, prezentowania i mianowania pasterzy dusz i nauczycieli jako też nadawanie stypendyów.

§. 124.

W zarządzie spraw w paragrafie powyższym wymienionych zastępują gminę członkowie Rady miejskiej chrześcijańskiego wyznania.

Do wydania ważnej uchwały w sprawach tego rodzaju obecności $\frac{2}{3}$ części członków Rady miejskiej wyznania chrześcijańskiego jest konieczną.

§. 125.

O ile zakłady na cele niżej wyrażone w przyszłości z majątku gminy miasta Krakowa fundo-

wane nie będą, gmina izraelska pokrywa z własnych swoich zasobów wydatki:

- a) na swoje cele religijne,
- b) na zaopatrzenie swoich ubogich i chorych,
- c) na utrzymanie swoich szkół i szpitalów,
- d) na zaspokojenie innych właściwych swoich potrzeb.

Dochody jednakże, które na zaspokojenie potrzeb tego rodzaju przez ogół mieszkańców wnoszoneby były, rozłożone zostaną na użytek każdego wyznania w stosunku przykładania się jego wyznawców.

§, 126.

W sprawach dotyczących przedmiotów w powyższym paragrafie wymienionych, o ile takowe pod rozpoznanie gminy przychodzić będą, stanowiąc mają pod przewodnictwem prezydenta członkowie Rady miejskiej wyznania izraelskiego w komplecie przynajmniej $\frac{2}{3}$ części członków tego wyznania.

Gdyby liczba wybranych członków Rady miejskiej wyznania izraelskiego 21 nie wynosiła, natędy liczba ta powołaniem do obrad mężów zaufania przez członków Rady miejskiej wyznania izraelskiego uzupełnioną będzie.

Dział VIII.

Tytuł 18.

Postanowienia przechodnie.

§. 127.

Czynności Radzie miejskiej przy wyborach członków do tej Rady przekazane, z powodu iż miasto Kraków żadnej na teraz nie ma reprezentacji gminnej, wykonywane będą przy pierwszym wyborze przez dziewięć obywateli, których naczelna władza krajowa na przedstawienie Magistratu, do tego wyznaczy.

§. 128.

Do chwili wydania nowych instrukcyj urzędowych i regulaminu, będą wszelkie sprawy w Radzie miejskiej, w Magistracie i w innych urzędach miejskich załatwiane w sposób dotychczas używany; jeżeliby zaś takowy zostawał w sprzeczności z niniejszym statutem, wydane będą natychmiast przez Radę miejską stosowne rozporządzenia.

Spis tytułów.

	str.
Tytuł 1. O gminie, statucie gminnym i jego zmianach	3
— 2. O obrebie gminy	3
— 3. O nazwie miasta i udziale w reprezentacji krajowej	4
— 4. O mieszkańcach miasta	4
— 5. O sprawach i obowiązkach mieszkańców gminy	5
— 6. O podziale zakresu działania gminy	6
— 7. O roku i języku urzędowym	7
— 8. O reprezentacji i urzędach gminy	7
— 9. Skład Rady miejskiej	8
— 10. O wyborach i urzędowaniu radców miejskich	8
— 11. O Magistracie	18
— 12. Zakres działania Rady miejskiej	19
— 13. O sekcyach i szczegółowych komisjach	24
— 14. Zakres działania prezydenta miasta	26
— 15. Zakres działania Magistratu	28
— 16. Stosunek władzy gminnej do władz krajowych i do władz administracyjnych Państwa	30
— 17. O wpływie władzy gminnej na sprawy dotyczące różnych wyznań religijnych	31
— 18. Postanowienia przechodnie	32

Sprawozdanie

komisji dla statutów miejskich o wniosku posła Samelsoona o nadanie statutu dla miasta Krakowa.

Na posiedzeniu jedenastem poseł Samelsoon podał do łaski marszałkowskiej wniosek o nadanie dla miasta Krakowa statutu gminnego, i przedłożył zarazem projekt statutu.

Miasto Kraków i Lwów, jako miasta stołeczne, mają prawo do własnych statutów gminnych na mocy ustawy, a mianowicie na mocy artykułu XXII ustawy z dnia 5. Marca 1862. liczba 18., dziennik praw Państwa, dla tego też Wysoki Rząd przedkładając na bieżącej kadencji projekt do ogólnej ustawy gminnej, wyłączył od niej pomienione dwa miasta. Kraków i Lwów mając sobie własne statuta już ustawą zapewnione, nie potrzebują o nie petycyonować, inicjatywa więc do nich podobnie jak do każdej innej ustawy krajowej, może wyjść od samej Reprezentacji krajowej, a tem samem od każdego posła; wniosek przeto posła Samelsoona jest uzasadniony.

Co się tycze treści statutu uchwalić się mającego, nie mamy żadnego projektu, któryby był należytem wyrazem samego miasta. Podobny projekt mógłby wyjść tylko od Reprezentacji miasta; lecz Kraków sam jeden w całej Monarchii żadnej Reprezentacji nie posiada. Po przyłączeniu go do Monarchii austriackiej otrzymał on na mocy najwyższego postanowienia z dnia 30. Lipca 1848. organizację gminy, a zarazem tymczasową Radę miejską z wyborów pochodzącą, która prawnym organem miasta dopóty być miała, dopóki by gmina sama w drodze właściwej projektu do statutu gminnego nie uchwaliła. Lecz wypadki polityczne owych czasów nie dozwoliły gminie zorganizować się na stałych podstawach. Gmina utraciła owszem nawet tę prowizoryczną organizację. W roku bowiem 1853. zniesioną została tymczasowa Rada miejska, a na mocy najwyższego postanowienia z dnia 13. Maja 1853. nadano miastu nową i znowu prowizoryczną organizację. W miejsce owej Rady miejskiej zaprowadzono Magistrat, który obok burmistrza na czele, z czterech radców magistratnalnych i z wydziału miejskiego składać się winien. Wydział miejski zaś składać się powinien z 20 członków przez naczelnika władzy politycznej mianowanych. Tak ukonstytuowany Magistrat rozpoczął z dniem 1. Lipca 1853. urzędowanie, i urzęduje dotychczas, lecz dziś już nie w pierwotnym, ale tylko w połowicznym składzie; w wydziale bowiem miejskim, który wedle najwyższego postanowienia z dnia 13. Maja 1853. część integralną Magistratu stanowić winien, niemaż dziś ani jednego już członka, gdyż z obywateli do składu jego w r. 1853. przez ówczesnego prezydenta komisji gubernialnej powołanych, jedni pomarli, drudzy wystąpili. W takim położeniu obywatele krakowscy udawali się do Rządu z prośbą o zaprowadzenie obieralnej Reprezentacji gminy, a zwłaszcza od czasu nadania konstytucyi, lecz Rząd niechcąc miastu oktrojować żadnego statutu, odsełał je do Reprezentacji krajowej.

Kiedy więc w roku 1863. Sejm nasz zwołany został, zabłysła dla Krakowa nadzieja dojścia wreszcie do Reprezentacji obieralnej. W ówczas istniała jeszcze część wydziału miejskiego, w kilka więc dni po otwarciu Sejmu, Magistrat z wydziałem postanowili, zająć się ułożeniem projektu do statutu miejskiego. W tym celu uchwałą z dnia 5. Lutego 1863. złożono komitet, powołano doń pięciu członków wydziału, jednego radcę Magistratu i pięciu mężów zaufania, i polecono im wypracowanie projektu, który w moc powołanej uchwały miał być następnie przez wydział miejski przyjęty i Sejmowi

do zatwierdzenia przedłożony. Atoli nadzieja i tą razą zawiodła. Sejm bowiem po dziewięciu posiedzeniach został odroczoney, następnie zamknięty, a Kraków pozostał i nadal jak przedtem w wyjątkowym i anormalnym stanie. Chcąc mu teraz nadać statut — a w obec powołanej na wstępie ustawy, Sejm ma obowiązek nadania mu statutu — zachodzi trudne pytanie, z kąd wziąć podstawę do statutu? Z jednej strony bowiem należałoby zdaniem komisji unikać starannie wszelkiej dowolności, jeżeli nie ma przyjść do skutku statut nieodpowiadający interesom ani życzeniom miasta, co tem mniej może być zamiarem Sejmu, ile że już sama ustawa z roku 1862., zastrzegając dla miast stołecznych własne ich statuta, chciała ich właściwości i szczegółowe interesa i życzenia obywateli uszanować. Z drugiej zaś strony, aby mieć należyty wyraz opinii miasta Krakowa, potrzebaby rady miejskiej, a nadto projektu do statutu, któryby był przez radę miejską ułożony — Reprezentacyi zaś jakiegokolwiek Kraków. jak już wyżej powiedziano, dotąd nie posiada, a co więcej bez statutu jest ona nawet niemożliwa.

W takiej kolizyi nie pozostało komisji nic innego, jak wziąć projekt, przez posła Samelzona Wysokiej Izbie przedłożony, za podstawę statutu. Jest on dziełem owego komitetu, który w roku 1863. z polecenia Magistratu i wydziału miejskiego zajął się ułożeniem statutu. Nie można go wprowadzić poczytać za projekt legalny, bo nietylko że nie pochodzi od wybranej Reprezentacyi, ale nadto nie ma za sobą głosu nawet tych organów, które go wywołały; wydział bowiem miejski rozwiązał się, zanim projekt mógł być zbadany i przyjęty, Magistrat zaś sam bez wydziału nie czuł się powołanym do uznania go za projekt miasta, a tak pozostał on dziełem czysto prywatnem. Wszelako chociaż dzieło tylko prywatne, pochodzi on jednak od obywateli krakowskich, ma więc za sobą i znajomość miejscowości, i interesów i stosunków miasta, a przeto kwalifikuje się na tymczasowy przynajmniej statut daleko więcej, aniżeli każdy inny utwór, któryby pochodził ze źródła ze stosunkami Krakowa albo mało, albo też wcale nieobebranego. Niepodobna zresztą zostawić nadal miasta Krakowa w położeniu, w jakim się już od lat blisko trzynastu znajduje. Chociażby nadany mu statut nie odpowiadał w zupełności słusznym wymaganiom obywateli, to przynajmniej nada im Reprezentacye tak gorąco pożądaną, która będzie mogła z całą świadomością stosunków miejscowych, wypracować nowy statut i takowy Sejmowi do zatwierdzenia przedłożyć, nadto zaś Reprezentacya ta będzie mogła tymczasem opiekować się na pewnych już podstawach interesami miasta, a jako z wyborów pochodząca uzupełni gorliwością obywatelską, czego by samemu statutowi nie dostawało.

Z tych powodów zaleca komisya w mowie będący projekt do statutu Wysokiej Izbie do przyjęcia.

Wszelako zalecając go komisya, nie przemawia bynajmniej za tem, aby go Wysoka Izba uchwalila jako ustawę zwyczajną i stałą. Do tego potrzebaby zdaniem komisji nieodzownie formalnej uchwały samego miasta, nie jak żeby Sejmowi nie służyło prawo inicjatywy, ale dla tego, aby nie narzucać miastu stałej ustawy, o której dotąd nie miało możności objawienia swojego zdania. Komisya przeto postanowiła zaproponować Wysokiej Izbie w mowie będący projekt, tylko jako tymczasową ustawę, któraby miasto Kraków dopóty miała obowiązywać, dopóki gmina na właściwej drodze sama sobie statutu nie wygotuje.

Aby Wysoka Izba uchwalila na teraz dla miasta Krakowa tymczasowy tylko, nie zaś stanowczy statut, przemawia i ta okoliczność, że na wypadek, gdyby jakie pojedyncze jego postanowienie nie odpowiadało widokom Rządu Jego C. K. Mości, łatwiej będzie wyjednać sankcyę monarszą dla ustawy prowizorycznej, a niżeli dla ustawy zwyczajnej; Rząd bowiem wprowadzając statut prowizoryczny będzie mógł wskazać Reprezentacyi miasta, w jakim kierunku przy nowym układzie zmienionym go mieć pragnie, już zaś zastrzeżenie takie przy ustawie stanowczej miejsca mieć nie może.

W przypuszczeniu, że Wysoka Izba podzieli zapatrywanie się komisji, komisya nie zapuszczała się w zmiany i poprawy w mowie będącego projektu, chociaż takowe z wielu względów wydawały się jej pożądane, lecz ograniczyła swoje zadanie na zmianę lub usunięcie kilku postanowień, które są albo w sprzeczności z istniejącymi ustawami, albo też w innych już obowiązujących ustawach są wypowiedziane. I tak:

1. zbyteczne są §§. 12., 13. i 15., zawierające warunki przyjęcia za członka gminy i wyjścia z gminy, albowiem postanowienia tego rodzaju zawarte już są w ustawie z dnia 3. Grudnia 1863. roku liczba 105, dziennik praw Państwa, przeto w miejsce tych trzech §§ów wystarczy powołanie się na pomienioną ustawę.

2. §. 24. o ile stanowi, że wykonywanie czynności poruczonych gminie przyjmuje tylko za stosownem od Rządu wynagrodzeniem, sprzeciwia się artykułowi VII. ustawy z dnia 5. Marca 1862. roku, dla tego winien być wymazany.
3. Do ważności wyboru lub uchwał rady miejskiej wymaga projekt w kilku ważniejszych wypadkach dwóch trzecich części głosów członków obecnych, a mianowicie w §. 53. do wyboru prezydenta miasta, w §. 70. ustępie 13. do zaciągania zobowiązań 8.000 złr. w. a. przenoszących, w tym samym §. 70. w drugiej części ustępu 15. do zrzeczenia się spadku lub legatu, — w ustępie 25. tegoż §., do zaprowadzenia dodatku podatkowego. — Gdy jednak ustawa z dnia 5. Marca 1862. roku w artykule XIV. wyraźnie stanowi że we wszystkich sprawach gminy bezwzględna większość obecnych radców rozstrzygać powinna przeto te postanowienia, które względnej większości wymagają, z projektu opuścić należy.

Na tych kilku ustępów ograniczają się zmiany, jakie komisya w zaleconym projekcie poczyniła, a ponieważ zmiany te są tak nieznaczne, iż zaledwie kilka wierszy obejmują, projekt zaś z pierwszego już czytania znajduje się w rękach każdego posła, przeto komisya nie kazała projektu tego na nowo drukować, lecz uwidoczniała poczynione w nim zmiany w osobnym alegacie, który pod pokładą, wnosi przeto: „Wysoka Izba raczy w mowie będący projekt ze zmianami w alegacie / wykazanymi przyjąć i w tymczasową ustawę zamienić.“

Przewodniczący:

Leszek Borkowski.

Sprawozdawca:

Zyplikiewicz.

/

Statut tymczasowy

dla król. stołecznego miasta Krakowa.

§§. 1. do 11. włącznie zostają niezmienione.

Zamiast §§. 12., 13. i 15. ma stać:

Warunki przyjęcia do gminy określa ustawa z dnia 3. Grudnia 1863. roku (Liczba 105 dziennik praw Państwa.)

§. 14. zostaje niezmieniony.

§§. 16. do 23. włącznie zostają niezmienione.

§. 24. ma być wypuszczony.

§§. 25. do 52. zostają niezmienione.

W §. 53. zamiast trzech ostatnich ustępów ma stać:

Obranym jest ten, kto otrzyma bezwzględną większość głosów członków obecnych.

Również Wice-Prezydentem obrany będzie ten, który otrzyma więcej niż połowę głosów tajnych obecnych członków.

§§. 54. do 69. zostają niezmienione.

W §. 70. ma być druga część ustępu 13. wypuszczoną, również w trzeciej części słowo „nadto“ z powodu stylizacji. — W tym samym §. 70. ma być opuszczoną druga część ustępu 15. i ustępu 25.

§§. 71., 72. i 73. zostają niezmienione.

W §. 74. mają być w drugim ustępie opuszczone wyrazy: „lub zależne od przyzwolenia $\frac{3}{4}$ części członków obecnych.“

§§. 75. do końca zostają niezmienione.

Nareszcie §§. z powodu zmian mają być odpowiednio ponumerowane.

U s t a w a

z dnia

nadająca dla król. stoł. miasta Krakowa tymczasowy statut gminny.

Na wniosek Sejmu Mezo Królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkiem xięstwem Krakowskiem nadaje na mocy ustawy z dnia 5. Marca 1862. do l. 18.; *Dzien. praw Państwa*, dla królewskiego stołecznego miasta Krakowa załączony tymczasowy statut gminny, i rozporządzam, jak następuje:

Artykuł I.

Postanowienia niniejszego statutu o wyborze i urządzeniu Rady miejskiej obowiązują natychmiast, i zaraz po ogłoszeniu statutu mają wejść w wykonanie.

Artykuł II.

Skoro Rada miejska się urządzi, statut niniejszy stanie się w całości obowiązującym, i ma tak długo obowiązywać, dopóki miasto Kraków nowego statutu na drodze ustawodawczej nie otrzyma.

Artykuł III.

Równocześnie z działalnością tego statutu dotychczasowe rozporządzenia i przepisy, dotyczące gminnego urzędzenia miasta Krakowa, przestaną obowiązywać.

Artykuł IV.

Memu Ministrowi stanu polecam przeprowadzenie tej ustawy.

Wiedeń, dnia

Statut tymczasowy**król. stołecznego miasta Krakowa.****Dział I.**

O gminie i jej obrębie, o mieszkańcach i stosunkach ich do gminy.

Tytuł I.

O gminie, statucie gminnym i jego zmianach.

§. 1.

Stale osiedlona ludność Krakowa stanowi gminę miasta Krakowa.

§. 2.

Gmina miasta Krakowa rządzi się niniejszym statutem przez Radę z grona swego wybraną.

§. 3.

Zmiany statutu tego jedynie w drodze ustawodawstwa krajowego nastąpić mogą.

Tytuł 2.

O obrębie gminy.

§. 4.

Statut niniejszy obowiązuje w całym obrębie miasta Krakowa.

Tytuł 3.

O nazwie miasta i udziale w reprezentacji krajowej.

§. 5.

Nazwę stołecznego królewskiego miasta Krakowa, tudzież dotychczasowe barwy i herb miasta gmina zatrzymuje.

§. 6.

Udział gminy w politycznej reprezentacji kraju waruje ustawa konstytucyjna i statut krajowy.

Tytuł 4.

O mieszkańcach miasta.

§. 7.

Mieszkańcy miasta Krakowa dzielą się na członków gminy i obcych;

§. 8.

Członkami gminy są:

1. osoby mające w gminie krakowskiej prawo przynależności (do gminy);

2. uczestnicy, to jest osoby nie mające w tej gminie przynależności, jeżeli w granicach tej gminy majątek nieruchomy posiadają, lub jeśli od przedsiębiorstwa zarobkowego samoistnie wykonywanego, albo od dochodu bezpośredni podatek w gminie krakowskiej opłacają. Pod temi warunkami należą do uczestników gminy krakowskiej także korporacje, stowarzyszenia, spółki, zakłady i fundacje.

Wszystkie inne osoby są obcemi w gminie.

§. 9.

Stosunki przynależności do gminy określa ustawa z dnia 3. Grudnia 1863. r. (l. 105. Dz. p. P.).

§. 10.

O przyjęcia na własną prośbę do gminy, pobieraną będzie na fundusz miejski opłata w kwocie 10, 25 lub 50 złr. w. a., którą Rada miejska stosownie do zamożności przyjętego oznaczy.

Tytuł 5.

O prawach i obowiązkach mieszkańców gminy.

§. 11.

Wszyscy mieszkańcy miasta mają w ogóle prawo:

- a) do bezpieczeństwa osoby i własności w obrębie gminy znajdującej się;
- b) do korzystania z przedmiotów i zakładów na publiczny użytek przeznaczonych, stosownie do urządzeń tych zakładów.

§. 12.

Członkowie gminy mają prawo:

- a) do stałego pobytu w obrębie gminy;
- b) do zawiadywania sprawami gminy w granicach tym statutem zakreślonych. Przynależni do gminy mają nadto prawo do wsparcia z funduszków gminnych w razie zubożenia i choroby, lub nieudolności do pracy, stosownie do właściwych urządzeń.

§. 13.

Obcy mają prawo przebywania w gminie, dopóki nie przekraczają ustaw, lub nie staną się ciężarem dobroczynności publicznej. Jeżeli by obcy jakim rozporządzeniem gminy w tej mierze czuł się pokrzywdzonym, służy mu prawo odwołania się do politycznej władzy krajowej.

§. 14.

Każdy w gminie stosować się winien do rozporządzeń wydanych przez władzę gminną w zakresie działania, jaki jej z ustaw służy, oraz przykładać się do ciężarów gminy, stosownie do przepisów pod tym względem obowiązujących; członkowie gminy mają nadto szczególny obowiązek pełnienia urzędów lub czynności, do których wyborem gminy lub jej zaufaniem powołanymi będą.

§. 15.

Niniejszy statut nie narusza ani stosunków prawnych osób prywatnych w ogóle, ani też w szczególności praw własności i użytkowania, bądź pojedynczym osobom, bądź też całym klasom mieszkańców, stowarzyszeniom lub korporacyom służących.

Dział II.

O zakresie działania gminy.

Tytuł 6.

O podziale zakresu.

§. 16.

Zakres działania gminy jest dwojaki:

- A. własny,
- B. poruczony.

W zakresie własnym gmina uchwała i rozporządza niezawisłe i samodzielnie, według niniejszego statutu z zachowaniem ustaw.

Ustawy określają poruczony zakres działania gminy, to jest jej obowiązek do współdziałania w sprawie administracji publicznej.

§. 17.

Do własnego zakresu gminy, przez organa swoje działającej, należy:

- a) zmiana obrębu i statutu gminy;
- b) przyznawanie prawa należenia do gminy;
- c) ustanawianie urzędów miejskich;
- d) zarząd majątkiem gminnym;
- e) nakładanie podatków gminnych;

- f) piecza nad bezpieczeństwem osób i ich własności;
- g) staranie o utrzymanie gościnców, dróg, placów, mostów, jak niemniej o bezpieczeństwo i łatwość komunikacji po drogach i rzekach, wreszcie policya polowa;
- h) piecza nad zaopatrzeniem miasta w dostateczną, taną i zdrową żywność, dozór targów, szczególnie zaś dozór nad wagami i miarami;
- i) policya zdrowia;
- k) policya nad czeladzią i wyrobnikami, — wykonywanie przepisów urządzających klasę służących;
- l) policya nad obyczajnością publiczną czuwająca;
- m) sprawy ubogich i piecza nad zakładami dobroczynnymi gminy;
- n) policya budownicza i ogniowa, dopilnowanie porządku budowniczego i udzielanie pozwolenia policyjnego na budowy;
- o) wpływ na utrzymanie kosztem gminy szkół średnich i szkół ludowych w granicach właściwymi ustawami oznaczonych;
- p) jednanie stron w sporze będących przez mężów zaufania z gminy wybranych;
- q) przedsięwzięcie sprzedaży ruchomości drogą licytacji na żądanie stron prywatnych.

Blizsze określenie atrybucyj gminy zawiera dział 4.

Czynnościami zakresu poruczonego osobnemi ustawami gminie przekazanemi zawiaduje gmina w sposób ustawą wskazany, albo orzeka sama o sposobie zawiadywania, jeżeli tenże ustawami nie jest przepisany.

Tytuł 7.

O roku i języku urzędowym.

§. 18.

Rok administracyjny gminy zaczyna i kończy się z rokiem administracyjnym Państwa.

§. 19.

Językiem urzędowym gminy jest język polski.

Dział III.

Tytuł 8.

O reprezentacji i urzędach gminy.

§. 20.

Gminę miasta Krakowa reprezentuje we wszystkich jej sprawach Rada miejska przez nią obrana.

Rada miejska orzeka we wszystkich sprawach gminnych, a uchwały jej wykonywa Magistrat i urzędy miejskie, lub też członkowie Rady miejskiej do pewnych czynności delegowani.

Tytuł 9.

Skład Rady miejskiej.

§. 21.

Rada miejska składa się z 60 członków (radców miejskich).

Członków Rady miejskiej obierają członkowie gminy, prawo głosowania mający.

Gdyby powyższa liczba radców miejskich, pomiędzy jednym a drugim wyborem, przez śmierć lub rezygnację, lub utratę urzędów zmniejszeniu uległa, natędy Rada miejska do pełnienia obowiązków radców przyzwie tych, którzy przy pierwszym wyborze po wybranych w kole lub oddziale wyborczym, do którego ubył radca należał, największą liczbę głosów otrzymali. Radcy przez Radę miejską przybrani, tylko do najbliższych wyborów obowiązki pełnić będą. (§. 49.)

Tytuł 10.

O wyborach i urzędowaniu radców miejskich.

§. 22.

Prawo głosowania na radców miejskich, które tylko obywatelom Państwa służy, mają:

- a) właściciele i dożywotnicy nieruchomości odziedziczonych, lub przynajmniej od roku nabytych, podlegających podatkowi bezpośredniemu od nieruchomości w kwocie najmniej złr. 6, nie licząc dodatków;
- b) ci którzy w obrębie miasta prowadzą zatrudnienie podatkowi zarobkowemu podlegające, i z niego od roku najmniej 8 złr. rocznego stałego podatku (bez doliczenia dodatków) opłacają, lub niemniej
- c) ci, którzy z jakiegokolwiek innych tytułów od roku przynajmniej złr. 15 podatku dochodowego (nie licząc dodatków) w tutejszej gminie opłacają;
- d) duchowni świeccy wszystkich wyznań chrześcijańskich, rabin i kaznodzieje izraeliicy;
- e) urzędnicy Dworu, Państwa, kraju, gminy i zakładów publicznych, tak czynni jak i w służeni;
- f) przełożeni, profesorowie i nauczyciele wszystkich zakładów naukowych, utrzymywanych kosztem Państwa, kraju lub gminy;
- g) adwokaci, notaryusze, doktorowie wszystkich wydziałów i magistrowie chirurgii, tudzież

odpowiedzialni redaktorowie pism czasowych treści politycznej lub naukowej;

- h) korporacje, stowarzyszenia, zakłady, których zarząd techniczny ma siedzibę w Krakowie, jeżeli z własnego majątku lub dochodu opłacają w gminie od roku tytułem podatku (nie licząc dodatków) przynajmniej 150 złr. w. a.,
- i) klasztory i zgromadzenia duchowne męzkie i żeńskie;
- k) oficerowie i do wojskowości należące osoby z tytułem oficerskim, jeżeli się znajdują w stanie stałego spoczynku, lub jeżeli z zastrzeżeniem charakteru wojskowego dymisyę wzięli.

§. 23.

Współwłaściciele i współdożywnicy jednej nieruchomości mają wszyscy razem jeden tylko głos. Również spółce handlowej lub przemysłowej służy tylko jeden głos, bez względu na liczbę spółników. Nieruchomość uważa się jako jedna, dopóki w księgach gruntowych jedno stanowi ciało.

§. 24.

Dopóki rzecz nieruchoma jest pod dożywotciem, prawo głosowania właściciela tejże zostaje w zawieszeniu.

§. 25.

Oficerowie w służbie będący, równie jak osoby wojskowe z tytułem oficerskim w służbie zostające, tudzież osoby wojskowe, należące do szeregowców lub do niższych stopni, z wyłączeniem rezerwistów niepowołanych, wyjęci są od prawa wybierania.

§. 26.

Prawo karne postanowi, czyli i na jak długo z wyrokiem karnym utrata prawa wybierania i obieralności jest połączoną.

Tymczasowo od prawa wybierania są wykluczeni:

- a) osoby winnymi zbrodni uznane;
- b) osoby z powodu zbrodni pod śledztwem zostające, przez czas śledztwa;
- c) ci którzy zostali uznanymi za winnych przestępstwa kradzieży, oszustwa, przewiezienia albo uczestnictwa w tych przestępstwach (§§. 460., 461., 464. kod. karn.);
- d) krydataryusze i ci, względem których pertraktacja ugody z wierzycielami rozpoczęta została, dopóki trwa pertraktacja upadłości lub ugody z wierzycielami, a po jej ukończeniu wtedy, gdy dłużnik za winnego występkę z §. 486. kod. karn. uznanym zostanie.

§. 27.

Każdy wyborca winien głosować osobiście, i głosuje tylko raz jeden z własnego przymiotu.

§. 28.

Korporacje, stowarzyszenia i zakłady głosują przez zastępców prawnych lub statutami wskazanymi, lub też przez pełnomocników do tego wybranych.

Klasztory i zgromadzenia duchowne męzkie, głosują przez swoich przełożonych — klasztory zaś i zgromadzenia duchowne żeńskie, przez umocowanych do tego zastępców.

Współwłaściciele i współdożywnicy nieruchomości, tudzież spółki handlowe, celem wykonania prawa głosowania mianują wspólnego pełnomocnika.

Niewiasty prawo głosowania mające głosują przez swoich mężów lub pełnomocników. Ojcowie, opiekunowie i kuratorowie głosują za małoletnich i bezwłasnowolnych. Zastępca lub pełnomocnik nie może zastępować więcej niż jedną osobę, i winien wykazać się pełnomocnictwem. Zastępcami lub pełnomocnikami w powyższych przypadkach mogą być tylko osoby mające prawo głosowania.

§. 29.

Obieralnymi na członków Rady miejskiej są wszyscy własnowolni członkowie gminy, prawo głosowania mający, którzy 30. rok życia ukończyli.

§. 30.

Wyjęci są od obieralności:

- a) osoby wojskowe w czynnej służbie zostające;
- b) czynni urzędnicy i słudzy ze skarbu publicznego płatni, z wyjątkiem profesorów i nauczycieli uniwersytetu i akademii technicznej;
- c) płatni urzędnicy i słudzy kraju, gminy i zakładów gminnych, z wyjątkiem lekarzy;
- d) osoby, które mają spór sądowy z gminą;
- e) dzierżawcy dochodów gminnych.

§. 31.

Wykluczeni od obieralności są:

- a) osoby, które jako winne uznane zostały wykroczenia z chciwości zysku lub przeciwko obyczajności publicznej popełnionego;
- b) osoby, które uznane za winne przestępstwa z chciwości zysku lub przeciw obyczajności publicznej popełnionego (§§. 501., 504., 511. 512., 515., 516. kod. karn.);
- c) osoby, które z powodu przewinienia służbowego z chęci zysku popełnionego, w drodze dyscyplinarnej utraciły urząd lub służbę.

§. 32.

Celem dopełnienia wyborów będą podzieleni wyborcy na trzy koła wyborcze:

w pierwszym mieścić się będą wyborcy wymienieni w §. 22. pod literami *c, d, e, f, g, i, k.*

w drugim właściciele lub dożywotnicy nieruchomości, o których mówi §. 22. pod lit. *a;*

w trzecim trudniący się handlem, przemysłem lub przedsiębiorstwem, wymienieni w §. 22 pod lit. *b i h.*

§. 33.

Drugie i trzecie koło będzie nadto podzielone na dwa oddziały według wysokości podatków przez wyborców opłacanych.

Tym końcem nłożone być mają spisy wyborców, w porządku wysokości opłacanego w kole drugim podatku zwyczajnego, gruntowego lub domowego, a w kole trzecim podatku zarobkowego, poczynając w obydwóch od najwyżej, a kończąc na najniżej opodatkowanych—w porządku wysokości cyfry podatkowej.

Suma podatków tak uporządkowanych podzieloną będzie w każdym z powyższych dwóch kół na dwie połowy, a wyborcy pierwszą połowę ogólnej sumy podatkowej opłacający, stanowiąc będą w swoim kole pierwszy oddział wyżej opodatkowanych, zaś należący do drugiej połowy oddział, drugi niżej opodatkowanych.

§. 34.

Liczba wybrać się mających radców miejskich będzie zarówno podzielona pomiędzy rzucone trzy koła wyborcze. W kole drugim i trzecim każdy oddział wybierze połowę radców na toż koło do wyboru przypadających.

§. 35.

Spisy wyborców sporządzane będą według wyżej przywiedzionych kół wyborczych, i to w kole drugim i trzecim w porządku wysokości opłacanego podatku, i obejmować mają imiona i nazwiska wyborców (§. 33.), oznaczenie tytułu na którym się prawo ich głosowania opiera; a w szczególności w kole drugim, wymienienie realności z numeru i dzielnicy miasta; zaś w kole trzecim, wymienienie rodzaju handlu, rzemiosła lub przemysłu; tudzież przy wyborach koła pierwszego, których tytuł głosowania opiera się jedynie na kwocie podatkowej, jak niemniej w kole drugim i trzecim bez wyjątku, obejmować mają cyfrę podatkową.

§. 36.

Każdy wyborca ma tylko jeden głos, i to w tem kole wyborczem, na którego spisie zamieszczonym będzie. Zasadą do tego zamieszczenia jest główne zatrudnienie wyborcy.

I tak: kupcy, rękodzielnicy, lekarze praktykujący, którzy zarazem są posiadaczami realności, winni być zamieszczeni pierwsi w kole trzecim, ostatni zaś w kole pierwszym.

Wolno jednak każdemu wyborcy mającemu prawo głosowania i w innem kole wyborczem żądać przeniesienia siebie do tego koła w drodze reklamacyi.

§. 37.

Przynajmniej na sześć tygodni przed rozpoczęciem wyborów mają być spisy wyborców w urzędzie miejskim do przejrzenia wystawione, a w ogłoszeniu o tem wyznaczony będzie termin dni 14 do wniesienia reklamacyi przeciw tym spisom.

O reklamacyach, które w tym terminie wniesione zostaną, rozstrzyga ostatecznie w dniach ośmiu komisya przez Radę miejską z jej grona do tego wybrana, i ogłosi uchwałę swoją przybiciem onej w Magistracie, a to w miejscu do obwieszeń urzędowych przeznaczonem.

Stosownie do zapadłych orzeczeń, od których nie ma odwołania, nastąpi niezwłocznie sprostowanie spisu wyborców.

W ostatnich trzech dniach przed wyborami nie mogą być czynione żadne zmiany w tym spisie.

§. 38.

Przy pierwszych wyborach naczelnik Magistratu, następnie zaś prezydent miasta Krakowa jako naczelnik gminy, rozpisuje wybory przynajmniej na ośm dni przed rozpoczęciem onych, a w ogłoszeniu oznaczy czas i miejsce wyborów. Równocześnie zawiadamia o tem polityczną władzę krajową i Wydział krajowy.

§. 39.

Po ogłoszeniu wyborów przesłane będą wyborcom karty legitymacyjne, które przy podaniu głosów zwróconemi być mają.

§. 40.

Przy wyborach mają być zachowane następujące przepisy:

Głosowanie odbywa się pisemnie kartkami, które zawierać mają tyle nazwisk, ilu członków Rady miejskiej ma być przez koło lub przez oddział wyborczy obranych.

W razie, gdyby głosujący większą liczbę nazwisk podał, tylko pierwsi z kolei liczeni być mają.

Dla zapobieżenia temu, odbiorą głosujący wraz z legitymacją na wyborców także blankiet, oznaczony liczbą porządkową osób wybrać się mających.

Po upływie czasu na głosowanie wyznaczonego, przystąpi komisya wyborcza do obliczenia głosów.

Wybranymi są ci, którzy uzyskali w oddziale wyborczym największą liczbę głosów.

Jeśliby kto w dwóch lub więcej oddziałach wybranym został, winien oświadczyć w dniach trzech, w którym oddziale wybór przyjmuje; a w takim razie w innych oddziałach za wybranych mają być uważani ci, którzy po ostatnim wybranym członku najwięcej otrzymali głosów.

W razie równości głosów rozstrzyga losowanie przez przewodniczącego komisji przedsięwzięte.

Głos dany osobie niemającej prawa obieralności jest co do tej osoby nieważny.

Po zamknięciu wyborów przedłożą komisye wyborcze Radzie miejskiej spisane tego aktu protokoły wraz z wszelkimi dowodami, poczem Rada miejska po sprawdzeniu wyborów ogłosi ukończenie onychże i nazwiska osób wybranych.

§. 41.

Blizsze przepisy o postępowaniu przy wyborach, Rada miejska za każdym razem ułoży i ogłosi.

§. 42.

Kto w ciągu ośmiu dni po zawiadomieniu go o wyborze, przyjęcia pisemnie nie odmówił, uważa się iż wybór przyjął.

Odmówienie tylko z ważnych powodów nastąpić może.

Ocenienie takowych zostawia się rozstrzygnięciu Rady miejskiej.

Kto wbrew uchwale Rady miejskiej obowiązków Rady pełnić nie będzie, utraci prawo głosowania na lat sześć.

§. 43.

Rada miejska urządzi się, skoro wybory będą ukończone i przynajmniej dwie trzecie nowo obranych członków wybór przyjmą.

Az do potwierdzenia wyboru prezydenta miasta, przewodniczy Radzie dotychczasowy przełożony.

Każdy radca miejski obejmujący swą posadę, składa do rąk przewodniczącego uroczyste

przyrzeczenie sumiennego pełnienia przyjętych obowiązków.

§. 44.

Ukonstytuowana Rada miejska rozpoznaje akt wyboru i rozstrzyga ostatecznie o ważności, niemniej o powodach nieprzyjęcia wyborów, tudzież o zarzutach przeciw wyborom, które w terminie dni ośmiu, licząc od dnia ogłoszenia wyboru, do niej wniesione być mają. Polityczna władza krajowa może unieważnić wybory, któreby padły na osoby od obieralności wyjęte lub wykluczone; przeciw temu służy jednak droga rekursu do Ministerstwa.

§. 45.

Dla uzupełnienia miejsc w skutku nieważności lub nieprzyjęcia wyborów wakujących, rozpisze bezzwłocznie nowo ukonstytuowana Rada miejska na podstawie poprzednich spisów bez powtórzonego ogłoszenia takowych, nowy wybór w tym kole lub oddziale wyborczym, w którym wybór był unieważniony lub nieprzyjęty.

§. 46.

Prezydenta wybiera Rada bądź z grona swego, bądź z grona wyborców prawo obieralności mających na lat sześć.

Wiceprezydenta pierwszego, jako zastępcę prezydenta w Radzie miejskiej, wybiera Rada z grona swego.

Prezydent i jego zastępca muszą być wyznania chrześcijańskiego.

Do wyboru prezydenta i jego zastępcy przystąpi Rada miejska najdalej w przeciągu dni czterech po opróżnieniu posady.

§. 47.

Wybór prezydenta winien się odbyć na posiedzeniu tajnem pełnej Rady miejskiej, umyślnie na ten cel zwołanej.

Do wyboru prezydenta miasta mają być wezwani wszyscy członkowie Rady miejskiej.

Członek, któryby na wezwanie do takiego wyboru nie przybył, lub przed jego ukończeniem się oddalił, jeżeli nieobecności swojej lub oddalenia się dostatecznie nie usprawiedliwi, traci mandat i przed upływem lat trzech do Rady miejskiej wybranym być nie może.

Do wyboru konieczną jest obecność przynajmniej trzech czwartych części członków Rady miejskiej.

Głosowanie to odbywać się winno oddaniem kartek. Inny sposób głosowania miejsca mieć nie może.

Obrany jest ten, kto otrzyma bezwzględną większość głosów członków obecnych. Również wiceprezydentem obrany będzie ten, kto otrzyma więcej niż połowę głosów obecnych członków.

Jeżeli przy głosowaniu nie osiągnięto bezwzględnej większości głosów, należy przedsięwziąć powtórne głosowanie, a jeżeli i przy tym nie okazała się potrzebna większość głosów, wtedy należy przystąpić do ściślejszego wyboru.

Przy ściślejszym wyborze mają wybory ograniczyć się do tych dwóch osób, które przy powtórnym głosowaniu największą ilość głosów otrzymały.

W razie równości głosów rozstrzyga los, kto ma być wzięty do ściślejszego wyboru.

Każdy głos dany przy trzecim głosowaniu osobie nie wziętej do ściślejszego wyboru, ma być za nieważny poczytany.

Jeżeli przy ściślejszem wyborze okazała się równość głosów, wtedy rozstrzyga los.

§. 48.

Wybór prezydenta miasta Krakowa potwierdza Monarcha.

Skoro potwierdzenie nastąpi, prezydent miasta w obecności Rady miejskiej, złoży przysięgę do rąk naczelnika Rządu krajowego, na wierność i posłuszeństwo Monarsze, stosowanie się do ustaw i sumienne pełnienie swoich obowiązków.

Wiceprezydent pierwszy składa taką samą przysięgę do rąk prezydenta miasta Krakowa na zgromadzeniu Rady miejskiej.

§. 49.

Radcy miejscy obierani będą na lat sześć w sposób taki, że co lat trzy połowa radców z każdego koła i oddziału wyborczego wybranych, licząc w to pierwszego wiceprezydenta, występuje, i Rada nowowybranymi z właściwych kół wyborczych §§. 31., 32., 33. radcami uzupełnioną będzie tak, aby zawsze z 60 radców złożoną była.

Los oznaczy, którzy z wybranych rzeczywistych radców po upływie pierwszych lat trzech ustąpić mają.

Z końcem następnego trzechlecia ustępują ci z rzeczywistych radców, którzy swe sześciolétne urzędowanie kończą. Wybory przeto ubywających radców co lat trzy odbywać się mają.

Do liczby radców losem ustąpić mających po pierwszym trzechleciu, tudzież radców opuszczających Radę po upływie sześciu lat urzędowania, liczeni będą radcy ubyli przez śmierć, rezygnacją lub z innych przyczyn niniejszym statutem prze-

widzianych w sposób taki, iż jeśli n. p. w ciągu trzechlecia z radców pierwszego koła wyborczego ubyłoby czterech, z drugiego koła oddziału I. trzech, a z trzeciego koła oddziału II. dwóch, to winno nastąpić z końcem pierwszego trzechlecia losom z koła pierwszego radców sześciu, z drugiego z oddziału I. dwóch, z oddziału II. pięciu, z koła trzeciego oddziału I. pięciu, a oddziału II. trzech; liczba zaś nowo wybrać się mających radców 30 wynosić będzie.

§. 50.

Losowanie radców z końcem trzechlecia z Rady wyjść mających winno nastąpić w takim czasie, aby nowe wybory na sześć tygodni przed skończeniem kadencji nastąpić mogły.

Losowanie odbywa prezydent miasta, lub pierwszy wiceprezydent w obec zgromadzonej Rady.

§. 51.

Radca kończący urzędowanie może być na nowo wybrany; służy mu jednak prawo wypowiedzenia się od powtórznego wyboru bez przywiedzenia przyczyny.

§. 52.

Gdy godność pierwszego wiceprezydenta trwa przez lat trzy, przeto każda odnowiona Rada wybiera sobie jego następcę w sposób przewidziany §. 46.

Wiceprezydent, o ile w Radzie miejskiej na dalsze trzechlecie pozostaje, może być na dal potwierdzonym.

§. 53.

Członkowie Rady miejskiej, licząc w to pierwszego wiceprezydenta, urzędują bezpłatnie.

Za sprawowanie interesów gminy po za jej obrębem mogą żądać wynagrodzenia.

Płace i inne emolumenta prezydenta miasta oznaczy etat miejski.

Gdyby zastępca prezydenta przez czas dłuższy prezydenta zastępował, Rada miejska może mu wyznaczyć stosowne wynagrodzenie.

§. 54.

Prezydent miasta i jego zastępca musi mieć w Krakowie stałe zamieszkanie.

§. 55.

Prezydent i jego zastępca nie mogą bez zezwolenia Rady złożyć urzędowania swego.

§. 56.

Prezydent, jego zastępca i radca miejski traci swój urząd, jeżeli zajdzie lub wiadomą się stanie okoliczność, któraby pierwotnie jego obieralności stała na przeszkodzie.

Jeżeli który z nich popadnie w śledztwo z powodu jakiego z czynów karygodnych w §§. 26. i 31. wskazanych, lub jeżeli na jego majątek konkurs ogłoszony, albo postępowanie ugodne zarządzone zostanie, wtedy nie będzie mógł sprawować swego urzędu, jak długo trwa postępowanie karne, krydalne lub ugodne.

Radców miejskich, którzy bez ważnych powodów przez trzy miesiące na posiedzenia nie przybywają, Rada miejska uzna za występujących.

§. 57.

W razie rozwiązania Rady miejskiej przez władzę rządową mają być najdalej do sześciu tygodni ogłoszone i rozpisane nowe wybory.

Zanim wybór nowy Rady miejskiej dokonanym będzie, prezydent i jego zastępca pozostają na swych posadach, sprawują bieżące interesa gminy, i wykonywują prawa Radzie miejskiej przy wyborach służące.

Od rozporządzenia Radę miejską rozwiązującego, służy tejeż prawo odwołania się do Ministerstwa stanu przez Wydział krajowy.

Rozwiązana Rada jedynie tylko do wniesienia rekursu na posiedzenie przy zamkniętych drzwiach zgromadzić się może.

Tytuł II.

O Magistracie.

§. 58.

Magistrat składa się z prezydenta, drugiego wiceprezydenta, potrzebnej liczby radców magistratualnych etatem oznaczonej, i urzędników pomocniczych.

§. 59.

Wydział obrachunkowy podlega bezpośrednio Radzie miejskiej. Jest on organem pomocniczym Rady miejskiej w czynnościach kontroli, i organem pomocniczym Magistratu w załatwianiu spraw rachunkowych.

§. 60.

Rada miejska mianuje drugiego wiceprezydenta miasta, radców magistratualnych, jako też wszystkich urzędników wydziału obrachunkowego, na przedstawienie prezydenta, innych zaś urzędników gminy i zakładów gminnych na przedstawienie Magistratu.

Wiceprezydent drugi, radcy Magistratu, naczelnik wydziału obrachunkowego i kasyer są stałymi urzędnikami.

Rada miejska postanowi, jakie inne posady służby mają być stałymi urzędnikami obsadzone.

Stali urzędnicy gminy złożą do rąk prezydenta miejskiego, w obecności ciała radnego Magistratu, przysięgę na wierność Monarsze, stosowanie się do ustaw i sumienne pełnienie swych obowiązków.

Prezydent, drugi wiceprezydent, radcy Magistratu, naczelnik wydziału obrachunkowego i kasyer, nie mogą zostawać między sobą w stosunku pokrewieństwa lub powinowactwa aż do czwartego stopnia włącznie.

W takimże stosunku, nie mogą także zostawać między sobą i ze swymi podwładnymi, naczelnicy biur urzędów pomocniczych.

Drugi wiceprezydent, radcy, konceptowi urzędnicy Magistratu, urzędnicy wydziału rachunkowego i kasy muszą się wykazać, z odbytych egzaminów praktycznych, dla urzędników Państwa tej kategorii przepisanych.

§. 61.

O uwolnieniu od służby (emeryturze czyli pensyonowaniu, kwieskowaniu, suspendowaniu lub oddaleniu) urzędników gminy i zakładów gminnych orzeka Rada miejska.

Stali urzędnicy miejscy uwalnianymi i oddalonymi być mogą ze służby z tych tylko powodów, z jakich urzędnicy Państwa uwolnieniu lub oddaleniu ulegają.

Przepisy co do wymierzania emerytury, alimentacyi, wsparć i prowizyj dla urzędników i służ Państwa, tudzież wdów i dzieci po tychże dotyczące, stosują się także do urzędników i służ gminnych, oraz zakładów gminnych.

Dział IV.

Zakres działania władz gminnych.

Tytuł 12.

Zakres działania Rady miejskiej.

§. 62.

Rada miejska zastępuje gminę w wykonywaniu jej praw i obowiązków; jest władzą zwierzchnią miasta we wszystkich sprawach gminy, obowiązana strzedz dobra gminy i starać się o zaspokojenie jej potrzeb.

§. 63.

Do zakresu działania Rady miejskiej należy:
A. Rozstrzyganie w sprawach administracyjnych gminy.

B. Kontrolowanie czynności Magistratu i innych urzędów gminy, tak w sprawach zakresu działania własnego, jako też w sprawach gminie poruczonych.

§. 64.

Rozpoznaniu i decyzji Rady miejskiej na posiedzeniach pełnych ulegają następujące przedmioty:

1. Zmiana obrębu i statutu gminy. Do zmiany obrębu gminy potrzeba jednak zezwolenia Wydziału krajowego, które tylko za zgodą władzy politycznej udzielone być może. Zmiana zaś statutu dokonana być może tylko wedle postanowienia §. 3. niniejszego statutu.
2. Wybór prezydenta i zastępcy jego, oraz mianowanie drugiego wiceprezydenta, urzędników gminnych, przełożonych i nauczycieli szkół, tudzież przełożonych zakładów gminnych, niemniej uwalnianie tychże od obowiązków.
3. Organizacja urzędów gminnych, z oznaczeniem liczby urzędników i sług, oraz wszystkich osób przez gminę płatnych, wydawanie instrukcyj służbowych, niemniej określenie ich uzdolnienia i obowiązków.
4. Oznaczenie etatu płacy, pensyj emerytalnych i innych korzyści dla urzędników i sług gminy, oraz dla osób wyżej pod 2. wskazanych, dla ich wdów i sierót, wedle zasad przez siebie przyjętych.
5. Uchwalanie instrukcyj i regulaminów dla siebie i urzędów gminy.
6. Ustanawianie opłat za czynności urzędów gminnych w interesie stron podejmowane.
7. Udzielanie zaliczek na płace urzędnikom, o ile takowe dwumiesięczne płace przenoszą, — przyznawanie szczególnych wynagrodzeń — oznaczenie dyjet i kosztów podróży, zapomóg i nagród dla urzędników i sług miejskich, niemniej dla osób używanych w służbie gminy.
8. Udzielanie urlopów prezydentowi i zastępcy jego, tudzież dozwalanie urlopów dla urzędników i sług gminnych, przechodzących czas trzech miesięcy.
9. Uchwalanie ogólnych zasad zarządu majątkiem gminnym.
10. Stanowienie i regulowanie opłat i tax na fundusz miejski pobieranych, w granicach obowiązujących przepisów.

11. Udzielanie konsensów na oberze, domy za-jezdne, wyszynk trunków i kawiarnie, o ile to prawo miastu dotąd służyło.
12. Uchwalanie i zatwierdzanie katastru kwaterekowego.
13. Nabywanie i zbywanie nieruchomości lub praw za nieruchomość prawnie uważanych, przyjmowanie zobowiązań wieczystych, obowiązku służebności, zastawu, lub poręczenia, zaciąganie pożyczek i wszelkie operacje finansowe.
Jeżeli wartość nieruchomości lub praw za nieruchomość uważanych przenosi kwotę 20.000 złr. w. a., niemniej jeżeli zaciągnąć się mająca pożyczka, lub suma poręczoną być mająca, przenosi jedną czwartą część rocznego dochodu gminy, wedle przecięcia ostatnich lat sześciu obliczonego, w ówczas potrzebnem jest zezwolenie Wydziału krajowego.
14. Lokowanie kapitałów na hypotekach.
15. Przyjęcie lub zrzeczenie się spadku lub legatu.
16. Stawianie kosztem gminy nowych budowli, lub przekształcenie albo znoszenie istniejących.
17. Zaprowadzanie nowych zakładów gminnych, lub zwiniecie już istniejących.
18. Zatwierdzanie rezultatów licytacji lub układow o dzierżawy, które dłużej niż trzy lata trwać mają, jeżeli roczny czynsz dzierżawny złr. 2.000 w. a. przenosić będzie. Zatwierdzanie układów o dostawy pociągające za sobą wydatek przenoszący 3.000 złr. w. a.
19. Rozwiązanie w drodze polubownej wszelkich kontraktów w imieniu gminy zawartych.
20. Zezwalanie na rozpoczęcie procesu lub na odstąpienie od takowego, niemniej zawieranie ugód w sprawach rozpoczętych.
21. Umarzanie należności ściągniętymi być nie mogących, o ile takowe kwotę złr. 50 od jednego dłużnika przypadającą przenoszą.
22. Uchwalanie budżetu rocznego miasta.
23. Przyzwalanie na wydatki budżetem przewidywane i na wszelkie wydatki nadzwyczajne budżetem nieprzewidywane, z wyjątkiem wydatków dążących do utrzymania rzeczy w dobrym stanie, o ile takowe w przypadkach przewidzianych budżetem kwotę złr. 500 w. a., a w innych złr. 200 w. a. przenoszą.
24. Sprawdzanie i załatwianie rachunków z dochodów i wydatków miejskich.
25. Stanowienie dodatków gminnych do podatków rządowych, tudzież nakładanie nowych podat-

ków gminnych, niemniej ustanawianie zasad rozkładu i poboru tych dodatków i innych ciężarów gminnych.

Wprowadzanie nowych opłat i podatków, podwyższanie istniejących, pobór dodatków gminnych do podatków stałych, o ileby 25 od sta przeniosły, na koniec zmiana taryfy poboru dodatków gminnych do podatków niestałych, tylko w drodze ustawodawstwa krajowego, nastąpić może.

Uchwała pobierania dodatków gminnych do podatków stałych — dziesięć od sta przenoszonych — przez Wydział krajowy zatwierdzona być musi.

Jednakże dodatkami do podatków, a w ogólności rozkładami na gminę obciążeni być nie mogą:

- a) urzędnicy i słuźy Dworu, Państwa, kraju, lub przy zakładach publicznych ustanowieni, tudzież wojskowi, ich wdowy i sieroty, co do płac służbowych i co do pochodzących ze stosunku służbowego emerytur, prowizyj, dodatków na wychowanie i gracyj;
- b) starownicy dusz i publiczni nauczyciele co do kongruy.

- 26. Przyjmowanie do gminy lub odmówienie przyjęcia, wyznaczanie tax od przyjmowania do gminy, tudzież uwalnianie od opłaty onych w szczegółowych przypadkach.
- 27. Rozstrzyganie w sprawach utraty lub odzyskania prawa głosowania i obieralności.
- 28. Wykonywanie służących gminie praw patronatu i kolatury, tudzież rozdawanie stypendyów, jako i innych miejsc fundacyjnych.
- 29. Zakładanie i utrzymanie szkół, tudzież udział w nadzorze szkół z ustaw krajowych wynikający.
- 30. Wykonywanie prawa petycji w sprawach gminy.
- 31. W końcu wszystkie sprawy ważniejsze, które sekcye gminy lub Magistrat do decyzji Rady miejskiej przedłożą, lub które w drodze odwołania się pod rozpoznanie przyjdą.

§. 65.

Żwyczajne pełne posiedzenia Rady miejskiej mają się odbywać co miesiąc, a mianowicie w pierwszy Czwartek każdego miesiąca.

Gdyby na Czwartek wypadło święto uroczyste, posiedzenie odbędzie się w poprzedzającym dniu powszednim.

§. 66.

Posiedzenia Rady miejskiej tylko przez prezydenta zwoływane i pod jego przewodnictwem odbywać się mogą.

W razie nieobecności lub przeszkody prezydenta zastępuje go pierwszy wiceprezydent, tego zaś najstarszy wiekiem radca miejski.

Posiedzenie przez kogo innego zwołane, lub pod innym przewodnictwem odbyte, za nieważne i niebyłe uważanem będzie.

§. 67.

Na polecenie politycznej władzy krajowej lub na umotywowane żądania dziesięciu radców, prezydent obowiązany jest zwołać posiedzenie Rady miejskiej najdalej w dni ośm.

§. 68.

Przewodniczący Rady miejskiej zaprasza na każde posiedzenie okólnikiem wszystkich radców miejskich, przynajmniej na dwa dni przed posiedzeniem.

Gdyby na posiedzeniu sprawy wymagające większego kompletu traktowane być miały, okoliczność ta w okólniku wspomnianą będzie.

Członek Rady miejskiej nie mogący przybyć na posiedzenie, powód nieprzybycia swego, przewodniczącemu przed posiedzeniem donieść powinien.

§. 69.

Członków Rady miejskiej bez dostatecznego powodu obowiązków swoich niewypełniających, upomni Rada miejska na wniosek przewodniczącego.

Po dwukrotnem bezskutecznem upomnieniu może Rada miejska, na niedopełniających obowiązków radców miejskich, orzec karę od 2 do 20 złr. na korzyść miejscowych zakładów dobroczynnych.

Czynienie wniosku o orzeczenie kary na radców niedopełniających swych obowiązków, nie od woli prezydującego zależy, lecz jest obowiązkiem jego urzędu.

Tylko choroba własna lub rodziny, usprawiedliwiona nieobecność w mieście, na koniec inne ważne nieprzewidziane przeszkody, uwzględnionemi być mogą.

Przeciw takim orzeczeniom rekurs nie ma miejsca.

§. 70.

Posiedzenia Rady miejskiej są publiczne.

Sprawy dotyczące obsadzenia posad, zawieszania lub oddalenia ze służby urzędników i słuź gminnych traktowanemi będą przy drzwiach zamkniętych. Również i ze względów obyczajności zarządzone być może tajne posiedzenie.

§. 71.

Do otwarcia posiedzenia lub głosowania obecność 30 radców miejskich, nie licząc w to prezydującego, jest konieczną.

§. 72.

Urzędnik magistratu przez prezydenta wyznaczony prowadzi protokół obrad.

W protokóle obrad członkowie obecni wymienieni, i treść zapadłych uchwał zamieszczoną być ma.

Na żądanie głosujących, zdania uchwały przeciwne zapisywane będą.

Na piśmie podawane wota, które na posiedzeniu wypowiedziane lecz odczytano nie były, do protokołu dołączonymi nie będą.

O zakwestyowanych ustępach protokołu Rada decyduje, i sprostowanie lub pozostawienie redakcyi orzeka.

§. 73.

Porządek obrad oznacza prezydujący wedle porządku dziennego, który przed rozpoczęciem posiedzenia odczytanym będzie.

Rada miejska może zmianę porządku dziennego zadecydować na żądanie przez sześciu radców wniesione.

§. 74.

W ogólności te tylko przedmioty pod obrady brane być mogą, które poprzednio przez sekcję rozpoznawanymi były.

Gdyby jednak w nagłym wypadku prezydujący nważał za konieczne, albo gdyby $\frac{1}{3}$ część członków obecnych Rady żądała, aby wziąć pod obrady przedmiot przez sekcję nierozbierany, lub na porządku dziennym niezamieszczony, natędy zgromadzenie prostą większością głosów bez wstawiania się w rozprawy zadecyduje, czyli przedmiot ten ma być bezzwłocznie rozpoznawanym.

§. 75.

Przedmioty pod rozpoznanie Rady przychodzące wnoszone będą przez referentów, których prezydujący w sekcjach wyznacza.

§. 76.

Każdy z radców miejskich ma głos stanowczy. Radey Magistratu w przedmiotach pod obrady przychodzących, głos doradczy lub wyjaśniający zabierać mogą. Prezydujący nie głosuje, lecz rozstrzyga równość głosów.

§. 77.

Żaden radca miejski na posiedzeniach znajdować się nie może, na których sprawy jego własne, krewnych lub powinowatych aż do czwartego stopnia włącznie traktowanemi będą.

§. 78.

Każdy przyjęty wniosek staje się uchwałą; i o ile wyższego zatwierdzenia nie potrzebuje, bez zwłoki w wykonanie wprowadzony być ma.

Przewodniczący może wstrzymać wykonanie uchwał, które zdaniem jego, przepisom niniejszego statutu lub prawom obowiązującym są przeciwne, lub też interes gminy na szkodę narazić mogą.

Obowiązany jest jednak decyzję, w pierwszych dwóch wypadkach politycznej władzy krajowej, w trzecim zaś wypadku Wydziałowi krajowemu w terminie dni ośmiu do rozpoznania przedstawić, przy zawiadomieniu o tem Rady na najbliższem posiedzeniu obok wyłuszczenia powodów zawieszenia.

§. 79.

Regulamin obrad obejmuje przepisy dotyczące sposobu obradowania i głosowania na posiedzeniach Rady miejskiej w pełnych zebraniach i sekcjach. Aż do chwili ułożenia i przyjęcia regulaminu, porządek prawem lub zwyczajem w ciałach obradujących przyjęty, zachowanym być ma.

Tytuł 13.

O sekcjach i szczegółowych komisjach.

§. 80.

Rada miejska podzieli się na tyle sekcji, ile departamentów w Magistracie utworzonych będzie.

Każdy członek Rady miejskiej, z wyjątkiem prezydenta i pierwszego wiceprezydenta, do jednej sekcji należeć winien.

Celem sekcji jest dokładniejsze załatwianie przedmiotów, do zakresu działań Rady miejskiej należących, jak również kontrolowanie czynności Magistratu.

§. 81.

Wybór członków Rady miejskiej do sekcji odbywa się większością głosów na rok jeden.

Po upływie pierwszego roku urzędowania radców w sekcjach, ustępuje połowa tychże losem oznaczona.

Przy wyborze do sekcji większa świadomość przedmiotu i według możliwości życzenia radców uwzględnionemi być powinny.

Ustępujący członkowie na nowo do tej samej sekcji przydzielonymi być mogą.

Dłużej nad dwa lata, żaden członek Rady miejskiej do pracowania w jednej i w tej samej sekcji, wbrew swej woli, przeznaczonym być nie może.

§. 82.

Do zakresu działania sekcji należą wszystkie przedmioty, które decyzji Rady miejskiej na pełnych posiedzeniach nie ulegają, ani do zakresu działania prezydenta lub Magistratu nie należą.

§. 83.

W szczególności sekcyja winna:

- a) przygotowywać wnioski, jakie Radzie miejskiej do rozpoznania i decyzji przedstawione być mają;
- b) czuwać nad wykonaniem uchwał Rady miejskiej;
- c) wydawać uchwały w przedmiotach do ich zakresu działania należących, i nad wykonaniem onych czuwać.

§. 84.

Posiedzenia sekcji według potrzeby odbywać się mają; niemniej jednak raz co miesiąc zwoływane być muszą. Dzień odbywania posiedzeń każda sekcyja naprzód oznaczy.

Prezydent lub jego zastępca ma prawo, w każdym czasie zwołać nadzwyczajne posiedzenie sekcji.

§. 85.

Członkowie sekcji wybierają z grona swego prezydującego.

Wybór co rok się powtarza.

Wymawianie się od prezydowania w sekcji nawet w razie ponownego wyboru miejsca mieć nie może.

Prezydent, a w jego nieobecności pierwszy wiceprezydent, przy obradach każdej sekcji przytomnym być może, i wtenczas prezydowanie w obradzie do niego z prawa należy.

Członkom innych sekcji, znajdowanie się na posiedzeniach wzbronionem nie jest; mogą nawet doradczo głos zabierać, lecz prawo głosowania nie mają.

Referentem sekcji jest urzędnik Magistratu w właściwym departamencie przewodniczący — jednakże przełożony sekcji innego członka do referowania wyznaczyć ma prawo.

Urzędnik Magistratu, przez prezydenta miasta wyznaczony, prowadzić będzie protokół obrad sekcji w sposób dla Rady miejskiej w zebraniach pełnych przepisany.

§. 86.

Do wydania ważnej uchwały, obecność przynajmniej trzech członków sekcji, nielicząc w to prezydującego, jest konieczną.

Decyzje zapadają prostą większością głosów. Urzędnik Magistratu (referent) ma głos doradczy. Prezydujący rozstrzyga równość głosów.

Prezydującemu równie jak i prezydentowi miasta, służy prawo zawieszania wykonania uchwały sekcji i odwołania się do Rady pełnej.

§. 87.

Posiedzenia sekcji przy drzwiach zamkniętych odbywać się mają.

§. 88.

Członek sekcji, który na posiedzeniu sekcji bez grantownego usprawiedliwienia, ustnie lub na piśmie przewodniczącemu złożyć się mającego, nie uczęszcza, ma być na doniesienie przewodniczącego przez Radę miejską do pełnienia swych obowiązków wezwany, a gdyby dwukrotnie upomnienia okazały się bezskutecznymi, na zapłacenie kary pieniężnej od 2 do 10 złr. skazanym.

§. 89.

Radzie miejskiej i sekcjom służy prawo poruczania szczególnych czynności komisjom, do składu których, członkowie Rady miejskiej lub inni członkowie gminy wybranymi być mogą.

§. 90.

Komisya szczegółowa ma obowiązek poruczoną jej czynność sumiennie wykonać i o wykonaniu lub przeszkodach donieść Radzie miejskiej, lub tej sekcji, od której wybrana została.

Tytuł 14.

Zakres działania prezydenta miasta.

§. 91.

Prezydent miasta jest organem gminy, zawiadującym i wykonawczym.

Do prezydenta należy kierunek czynności Rady miejskiej i Magistratu, oraz dozór bezpośredni nad instytucjami przez gminę fundowanymi lub przez nią dotowanymi.

On reprezentuje gminę jako osobę moralną na zewnątrz, jest przełożonym wszystkich urzędów miejskich i kieruje czynnościami tychże. On odpowiada za czynności urzędowe tak własne, jak i urzędów miejskich Radzie miejskiej, a za czynności w sprawach poruczonych Rządowi krajowemu.

§. 92.

Prezydenta miasta w czynnościach własnego zakresu gminy, zastępuje pierwszy wiceprezydent; — w czynnościach zaś poruczonego zakresu, drugi wiceprezydent.

§. 93.

Prezydent kieruje obradami Rady miejskiej i wprowadza w wykonanie jej uchwały.

§. 94.

Dokumenta, mocą których gmina zaciąga zobowiązania względem trzecich osób, będą przez prezydenta podpisywane a kontrasygnowane przez dwóch członków Rady miejskiej do tego przez nią wyznaczonych.

§. 95.

Prezydent decyduje samodzielnie w sprawach do poruczonego zakresu gminy należących, oraz w sprawach własnego zakresu gminy, które według przepisu niniejszego statutu (§§. 96—101), lub oddzielnych instrukcyj kolegialnemu rozpoznaniu sekcji Rady miejskiej lub Magistratu nie ulegają.

§. 96.

Do prezydenta należy kierunek polityki miejscowej w gminie. W nagłych razach wydaje rozporządzenia bez względu na wysokość wydatków z wykonaniem połączonych, któreby utrzymanie spokojności publicznej, bezpieczeństwa prywatnego, lub nakoniec zabezpieczenia majątku gminnego na celu miały.

Obowiązany jednak będzie, zatwierdzenie poczynionych rozporządzeń w czasie najkrótszym u Rady miejskiej wyjednać.

§. 97.

Prezydent miasta przyjmuje i oddala wszystkich posługaczy, oraz osoby do pracy za dziennym wynagrodzeniem przyjęte.

§. 98.

Prezydent udziela zaliczek na płace urzędnikom i sługom miejskim, dwumiesięcznej pensji nieprzenoszących.

Udziela urlopów dla urzędników i sług miejskich na czas trzech miesięcy nieprzechodzący.

§. 99.

Prezydent wykonywa władzę dyscyplinarną nad wszystkimi urzędnikami i posługaczami Magistratu.

Do wykonania tej władzy służą prezydentowi miasta wszystkie te prawa, jakie według przepisów obowiązujących, każdy w ogóle naczelnik urzędu pod względem dyscyplinarnym posiada. Zawieszenie jednak w urzędowaniu urzędników przez

Radę miejską nominowanych, wyjąwszy przypadki zwłoki nie cierpiące, do Rady miejskiej, zawieszenie zaś tych których Magistrat nominował, do Magistratu należeć będzie.

§. 100.

Prezydent miasta jest mocen zarządzać sprawunki do utrzymania rzeczy służące, które wydatku wyższego nad 200 zlr. nie wymagają i łącznie wzięte sumy na ten cel preliminowanej nie przenoszą.

§. 101.

Prawem równie jak i obowiązkiem prezydenta jest, zarządzać od czasu do czasu kontrolowanie kas miejskich, tudzież wszystkich kas zakładów, pod nadzorem gminy zostających, i brać udział w tej czynności.

W razie uznanej potrzeby może prezydent także likwidację tych kas zarządzić.

§. 102.

Prawo asygnowania pieniędzy z kasy miejskiej służy prezydentowi miasta, który za nadużycie onego gminie i przełożonym władzom jest odpowiedzialnym.

Dla bliższego określenia tego prawa stanowi się, co następuje:

- a) Żaden wydatek, niezajdujący pokrycia w etacie, nie może być ponoszonym bez zezwolenia Rady miejskiej, a względnie i Wydziału krajowego.
- b) Do wypłaty usystemizowanych płac i pensyj, następnie do wypłaty podatków skarbowych i dodatków krajowych przez właściwą władzę wymierzonych, nie potrzeba zezwolenia Rady miejskiej, lecz o skuteczniejszej wypłacie, Rada miejska na najbliższym posiedzeniu zawiadomioną być ma.
- c) Wynagrodzenia różnym przedsiębiorcom z mocy kontraktów lub ugód, za zezwoleniem Rady miejskiej zawartych przypadające, wtedy tylko wypłaconemi być mogą, kiedy komisya odbiorcza przy odbiorze dostarczanych przedmiotów nie poczyni żadnych zarzutów; w przeciwnym zaś razie należy wstrzymać wypłatę aż do decyzji Rady miejskiej, a według okoliczności i Wydziału krajowego.
- d) Każda asygnacja pieniężna winna być oddziałowi rachunkowemu do przejrzenia i zkontrolowania przesłaną.

Tytuł 15.

Zakres działania Magistratu.

§. 103.

Magistrat jest organem wykonawczym gminy, pod kontrolą Rady miejskiej, w sprawach własnego zakresu, oraz pierwszą instancją administracyjną w sprawach dotyczących zakresu poruczonego.

Tenże zarządza pod kierownictwem prezydenta sprawami gminy i wykonywa pieczę nad zakładami pod nadzorem gminy zostającymi, nakoniec załatwia bieżące czynności w sprawach jemu przekazanych.

§. 104.

Przekazane Magistratowi czynności, częścią kolegialnie a częścią jako sprawy bieżące załatwianymi będą.

§. 105.

Kolegialnemu rozpoznaniu i decyzji Magistratu ulegają :

- a) przedstawiania na wniosek prezydenta kandydatów na urzęda miejskie;
- b) udzielanie konsensów, na oberże, domy zajezdne, wyszynk trunków i kawiarnie, o ile to prawo miastu dotąd służyło;
- c) wydzielanie pożyczek dla podupadłych rzemieślników z funduszu Rudolfa i innych na ten cel przeznaczonych zapisów;
- d) wszystkie sprawy, które Rada miejska lub prezydent kolegialnemu rozpoznaniu Magistratu przydzielić za stosowne uzna.

§. 106.

W obradach kolegialnych Magistratu biorą udział, pod przewodnictwem prezydenta lub drugiego wiceprezydenta, radcy Magistratu z głosem stanowczym. Prezydujący rozstrzyga równość głosów.

§. 107.

W sprawach poruczonego zakresu, Magistrat stosować się winien do przepisów i instrukcyj w drodze właściwej wydanych.

§. 108.

Celem dokładniejszego poglądu i jednostajności postępowania, Magistrat podzielonym będzie na stosowną liczbę wydziałów.

§. 109.

Główne obowiązki Magistratu są :

- a) starać się o należyte ogłoszenie ustaw i obwieszczeń rządowych i miejskich;

b) prowadzić dokładne spisy ludności miejscowej i wydawać świadectwa przynależności do gminy;

e) czuwać nad nienaruszalnością granic posiadłości gminnych;

d) starać się o bezpieczeństwo osób i majątku mieszkańców;

e) czuwać nad wykonaniem przepisów dotyczących święcenia niedziel i świąt uroczystych, powstrzymywać wszelkie naruszenia obrzędów religijnych i służby Bożej;

f) zawiadywać majątkiem gminy^o w granicach przez Radę miejską określonych;

g) pilnować, aby zakłady pod dozorem gminy zostające lub przez nią dotowane, do statutów i instrukcyj stosowały się;

h) starać się o zaopatrzenie miasta w dobrą i taną żywność;

i) wykonywać policję zdrowia, — starać się o należyte zaopatrywanie chorych i rekonwalescentów;

k) mieć pieczę nad zaopatrzeniem ubogich i zapobiegać żebractwu;

l) wydalać z miasta obcych próżniaków i włóczęgów, oraz osoby niemoralnie prowadzące się;

l) urządzać obronę przy pożarach i powodziach, oraz starać się o ulepszenie środków obrony;

m) mieć staranie o wygody mieszkańców, — o upiększenie miasta, — o utrzymanie istniejących w obrębie miasta dróg, placów, ulic, bruków, mostów, studni, kanałów, oświetlenia, cmentarza i t. p.;

n) utrzymywać dozór nad czystością placów, ulic dróg i podwórców w domach miejskich i prywatnych;

o) wykonywać przepisy dotyczące budowli i zarobkowania;

p) dozwalać dobrowolnych licytacji ruchomości;

r) exekwować należitości miejskie i rządowe;

s) odstawić kontyngent wojskowy na miasto przypadający, — utrzymywać kontrolę urlopników i rezerwistów, — oraz czuwać nad ich zachowaniem się;

t) kwaterować wojsko i dostarczać podwód;

u) rozpoznawać i karać przestępstwa przeciw miejskim rozporządzeniom policyjnym.

§. 110.

W sprawach dobra mieszkańców dotyczących, innym organom poruczonych, winien Magistrat na wezwanie organa te według możności wspierać.

§. 111.

Magistrat winien w razie potrzeby użyć służących mu środków przymusowych dla wykonania przepisów, ustaw, wyższych poleceń i własnych rozporządzeń; oraz winien na żądanie dostarczać prawnej pomocy innym, do przestrzegania przepisów ustawami powołanym, władzom.

§. 112.

Gdyby środki przymusowe Magistratowi służące do wprowadzenia w wykonanie ustaw i rozporządzeń nie były dostatecznymi, natedy Magistrat winien potrzebnej pomocy od właściwej władzy zażądać.

§. 113.

Dla utrzymania swej powagi i powstrzymanie uchybień urzędowi swemu, winien Magistrat użyć środków, jakich władze rządowe używać mogą.

Dział V.**Tytuł 16.**

Stosunek władzy gminnej do władz krajowych i do władz administracyjnych Państwa.

§. 114.

W sprawach własnego zakresu, podlega gmina miasta Krakowa bezpośrednio Wydziałowi krajowemu, a względnie Sejmowi krajowemu.

§. 115.

Każdej korporacji i każdemu mieszkańcowi, postanowieniem gminy uciążonemu, służy prawo odwołania się do Wydziału krajowego.

§. 116.

Rządowi służy prawo nadzoru nad gminą, aby swego zakresu działania nie przekraczała, i wbrew ustawom nie działała.

To prawo nadzoru wykonywa polityczna władza krajowa, na żądanie jej przeto prezydent miasta winien jej udzielać uchwały Rady miejskiej i inne potrzebne wyjaśnienia.

§. 117.

Polityczna władza krajowa ma prawo i obowiązek, zakazać wykonania uchwały powziętej przez Radę miejską, jeżeli uchwała przekracza zakres działania Rady, lub sprzeciwia się ustawom. Przeciw takiemu zakazowi służy prawo rekursu do Ministerstwa stanu. Jeżeli jednak sprawa należy do własnego zakresu działania gminy, władza krajowa winna o wydanym zakazie zawiadomić również Wydział krajowy.

§. 118.

Polityczna władza krajowa ma także rozstrzygać rekursu przeciw rozporządzeniom Magistratu lub Rady miejskiej, naruszającym, lub mylnie zastosowującym ustawy, o ile te rozporządzenia nie są oparte na uchwałach, przeciw którym rekursu do Wydziału krajowego zanoszone być winny.

W sprawach poruczonego zakresu działania ma być rekurs w każdym razie do politycznej władzy krajowej podany.

Dział VI.**Tytuł 17.**

O wpływie władzy gminnej na sprawy dotyczące różnych wyznań religijnych.

§. 119.

Każde wyznanie religijne pozostaje w posiadaniu i używaniu zakładów, fundacyj i funduszów przeznaczonych na jego cele duchowne, naukowe i dobroczynne, i opędza wydatki swe z własnych zasobów.

Każdy członek gminy miasta Krakowa, przyczynia się do wydatków tego tylko wyznania religijnego, do którego sam należy, o ile takowe według ustaw administracyjnych nie są ciężarem realności przez niego posiadanych.

§. 120.

Specyalne sprawy chrześcijańskie zostają pod wyłącznym zarządem chrześcijańskich członków gminy krakowskiej.

Sprawy te są:

- a) dotyczące przedmiotów duchownych, szkolnych i dobroczynnych, tudzież zakładów wyłącznie z funduszów chrześcijańskich dotowanych;
- b) wykonywanie praw patronatu, prezentowania i mianowania pasterzy dsz i nauczycieli jako też nadawanie stypendyów.

§. 121.

W zarządzie spraw w paragrafie powyższym wymienionych zastępują gminę, członkowie Rady miejskiej chrześcijańskiego wyznania.

Do wydania ważnej uchwały w sprawach tego rodzaju, obecność $\frac{2}{3}$ części członków Rady miejskiej wyznania chrześcijańskiego jest konieczną.

§. 122.

O ile zakłady na cele niżej wyrażone w przyszłości z majątku gminy miasta Kra-

kowa fundowane nie będą, gmina izraelska pokrywa z własnych swoich zasobów wydatki:

- a) na swoje cele religijne;
- b) na zaopatrzenie swoich ubogich i chorych;
- c) na utrzymanie swoich szkół i szpitalów;
- d) na zaspokojenie innych właściwych swoich potrzeb.

Dochody jednakże, które na zaspokojenie potrzeb tego rodzaju przez ogół mieszkańców wnoszoneby były, rozłożone zostaną na użytek każdego wyznania, w stosunku przykładania się jego wyznawców.

§. 123.

W sprawach dotyczących przedmiotów w powyższym paragrafie wymienionych, o ile takowe pod rozpoznanie gminy przychodzić będą, stanowiąc mają pod przewodnictwem prezydenta członkowie Rady miejskiej wyznania izraelskiego, w komplecie przynajmniej $\frac{2}{3}$ części członków tego wyznania.

Gdyby liczba wybranych członków Rady miejskiej wyznania izraelskiego 21 nie wynosiła, natędy liczba ta powołaniem do obrad mężów zaufa-

nia, przez członków Rady miejskiej wyznania izraelskiego uzupełnioną będzie.

Dział VII.

Tytuł 18.

Postanowienia przechodnie.

§. 124.

Czynności Radzie miejskiej przy wyborach członków do tej Rady przekazane, z powodu iż miasto Kraków żadnej na teraz nie ma reprezentacji gminnej, wykonywane będą przy pierwszym wyborze przez dziewięć obywateli, których polityczna władza krajowa na przedstawienie Magistratu do tego wyznaczy.

§. 125.

Do chwili wydania nowych instrukcyj urzędowych i regulaminu, będą wszelkie sprawy w Radzie miejskiej, w Magistracie i w innych urzędach miejskich załatwiane w sposób dotychczas używany; jeżeliby zaś takowy zostawał w sprzeczności z niniejszym statutem, wydane będą natychmiast przez Radę miejską stosowne rozporządzenia.

Spis tytułów.

	str.
Tytuł 1. O gminie, statucie gminnym i jego zmianach	1
— 2. O obrębie gminy	1
— 3. O nazwie miasta i udziale w reprezentacji krajowej	1
— 4. O mieszkańcach miasta	2
— 5. O sprawach i obowiązkach mieszkańców gminy	2
— 6. O podziale zakresu działania gminy	2
— 7. O roku i języku urzędowym	3
— 8. O reprezentacji i urzędach gminy	3
— 9. Skład Rady miejskiej	3
— 10. O wyborach i urzędowaniu radców miejskich	3
— 11. O Magistracie	8
— 12. Zakres działania Rady miejskiej	8
— 13. O sekcjach i szczegółowych komisjach	11
— 14. Zakres działania prezydenta miasta	12
— 15. Zakres działania Magistratu	14
— 16. Stosunek władzy gminnej do władz krajowych i do władz administracyjnych Państwa	15
— 17. O wpływie władzy gminnej na sprawy dotyczące różnych wyznań religijnych	15
— 18. Postanowienia przechodnie	16

Sprawozdanie

komisji prawniczej o projekcie do ustawy regulującej przeprowadzenie egzekucyi sądowej na rzeczy ruchome.

Wysoki Sejmie!

Między petycjami i zazaleniami wniesionemi do Wysokiego Sejmu przeciw nadużyciom przy wystawieniu wexlów, znachodzą się także zazalenia przeciw sposobowi wykonania egzekucyi na rzeczy ruchome.

Zazalenia te nie odnoszą się atoli wyłącznie do egzekucyi w procesach wexlowych, ale raczej do ogólnych postanowień o egzekucyi i niewłaściwem tychże zastosowaniu.

Komisja prawnicza uważała zatem za rzecz konieczną, wydzielić ten przedmiot od sprawy wexlowej i przedstawić go Wysokiemu Sejmowi w następującem sprawozdaniu:

Przy przeprowadzeniu egzekucyi na rzeczy ruchome ustawodawstwo nasze dwa kierunki, mianowicie: pragnęło z jednej strony prowadzącemu egzekucyę umożliwić zupełne zaspokojenie należności, — a z drugiej strony chciało usunąć z pod egzekucyi takie ruchomości, których ubytek odjąłby dłużnikowi dalszy sposób do pracy i zarobkowania, albo wyrządziłby mu wielką stratę lub zniewagę przy nieznacznej korzyści dla wierzyciela egzekucyę popierającego.

Z tych względów nsnął §. 453. pos. sąd. z pod egzekucyi niektóre ruchomości także wymienione, a dekret nadworny z 7. Kwietnia 1862. liczba 2178. rozporządził, że przedmioty potrzebne do zwykłego prowadzenia gospodarstwa lub użytkowania majątności nieruchomej, stanowiąc przynależności teje w myśl §§. 296. i 290. ust. cyw., i tylko łącznie z nią egzekucyi poddane być mogą.

Postanowienia temi ustawami objęte okazały się ze względu ekonomii narodowej tem potrzebniejszymi, ile ze ludzie pozbawieni narzędzi do zarobkowania przestają być siłą produkcyjną i podatującą, i nadto stają się częstokroć ciężarem dla kraju, a gospodarstwa gruntowe оголоcono ze zasobów i narzędzi do uprawy pól, nie mogą nieść odpowiedniego dochodu; postępowanie więc takie, z przyczyny zmniejszonej produkcji jest szkodliwem tak osobom bliżej interesowanym, jako też i krajowi.

Atoli doświadczenie uczy nas, że zbawienne postanowienia ustaw powyższych nie znajdują w praktyce zastosowania wszechstronnego, ponieważ organa sądowe, którym wykonanie egzekucyi zwykle poruczone bywa, nie wchodzą częstokroć w dochodzenie natury i właściwości rzeczy, do protokołu grabieży zapisanych, — a sądy przyjmują je bez bliższego rozpoznania i dochodzenia w kierunku wspomnianym.

Tym sposobem dzieje się często, że zagrabioną zostaje odzież niezbędna, narzędzia rzemieślnicze lub rolnicze, albo ostatni korzec zboża do zasiewu potrzebnego, lub ostatnia sztuka bydła zaprzęgowego.

Z tych powodów przedstawia komisja prawnicza wniosek:

„Wysoki Sejm raczy na podstawie §. 19. a) statutu krajowego, uchwalić projekt do następującej ustawy:

Artykuł I.

C. k. sądom poleca się, aby przy egzekucjach na ruchomości przestrzegały jak najściślej postanowien §. 453. pos. sąd. i dekretu nadwornego z dnia 7. Kwietnia 1862. liczba 2178. względem rzeczy z pod egzekucyi wyjętych, i w tym celu organom egzekucyę wykonującym, nakazywały dochodzić z urzędu, ażali ruchomości pod egzekucyę podciągnąć się mające, nie należą do rzeczy wyjętych z pod egzekucyi

na mocy powyższych ustaw, i zapisywać te okoliczności, tudzież oświadczenie dłużnika, a według potrzeby poświadczenie urzędu gminnego lub innych świadków do protokółów egzekucyjnych.

Artykuł II.

Gdyby protokół sprzeciwiał się powyższym postanowieniom, lub zawierał niedokładności, należy bezzwłocznie z urzędu w myśl tej ustawy zarządzić w pierwszym wypadku ponowne przeprowadzenie, zaś w drugim stosowne uzupełnienie aktu egzekucyjnego.“

Lwów, 13. Lutego 1866. roku.

Przewodniczący:

Franciszek Smolka.

Sprawozdawca:

Julian Ławrowski.

Sprawozdanie

komisji wysadzonej do rozpoznania wniosku posła Żuka Skarszewskiego w sprawie propinacyi.

Uchwałą z dnia 28. Grudnia 1865. r. postanowiła Wysoka Izba odesłać do komisji specjalnej wniosek posła Żuka Skarszewskiego osnowy następującej:

Wybrać komisję specjalną i polecić jej:

I. By przedsięwzięła rewizyę ustaw i rozporządzeń, odnoszących się do prawa propinacyi lub na takowe oddziaływujących, i poczyniła wnioski ku zabezpieczeniu zagrożonego prawa własności; tymczasem zaś:

II. Postarać się u c. k. Rządu, o wstrzymanie się z udzieleniem nowych konsensów do wyszynku słodkich napojów spirytusowych.

Komisya do rozpoznania wniosku tego wybrana, starała się zbadać należycie przedmiot, rozpatrzyć się w ustawach i rozporządzeniach, odnoszących się do takowego, i składa owoc swjej pracy, w dołączonym do niniejszego sprawozdania memoryale, do którego się odwołuje, a którego główną osnowę, streszcza tu jak następuje:

I^o Prawo propinacyi, zawierające w sobie prawo właścicieli dóbr tabularnych, miast i pewnych korporacyj do wyłącznego wyrobu i wyszynku piwa, gorzalki i miodu, zasadzające się na nadaniach niegdys królów polskich, a utwierdzone zwyczajem kilkuwiekowym i konstytucyami, zostało i przez c. k. Rząd austriacki wielokrotnemi patentami i postanowieniami cesarskimi w całej rozciągłości zatwierdzonem.

II° Sam c. k. Rząd wykonuje to prawo faktycznie w dobrach kameralnych, sprzedawał i sprzedaje te dobra wraz z prawem propinacyi, zatwierdza kontrakty, mocą których miasta to swoje prawo wydzierżawiają lub takowe na własność nabywają, a nawet dopomagał miastom do lokowania swych kapitałów w nabywaniu tego prawa. Istnieją też przepisy, orzekające, że prawo propinacyi należy do majątku zakładowego miast, który bez zezwolenia c. k. Władz, nie może być sprzedawanym; inne zaś, stanowiące warunki, pod któremi jedynie nastąpić może odłączenie prawa propinacyi od całości dóbr nieruchomych, do których warunków należy i zezwolenie wierzycieli hipotecznych, — uznają tém samém to prawo, za część integralną dóbr nieruchomych, za część prawa własności tychże dóbr. Prawo to przeto, już jako część własności, jako służące za hipotekę wierzycielom i jako prawo, w dobrej wierze a przez miasta czasami nawet za pomocą c. k. Rządu nabyte, bez zezwolenia strony uprawnionej, niepowinno być nadwężone.

III. Objętość tego prawa w dawniej Polsce, rozciągała się do wyłącznego wyrobu i wyszynku wszelkiego rodzaju gorzalki, piwa i miodu. C. k. Rząd austriacki regulując w roku 1805. pobór podatku czopowego, żądał od właścicieli dóbr fasyonowania się z dochodów propinacyjnych, między innymi z wyszynkowanej ilości szumówki, okowity, rosolisu i likieru i t. d. To wskazuje, że w onym czasie słodzone napoje spirytusowe należały do trunków propinacyjnych; co uznały również rozporządzenia gubernialne z r. 1834. i z r. 1839. świadczące, że miasta, a względnie magistraty miały sobie nawet przepisany

wzór warunków licytacyjnych do wydzierżawiania prawa propinacyi, wedle którego wzoru wyrażone było w warunku pierwszym licytacyjnym, iż „miasto wypuszcza swe prawo wyłącznie mu przysługujące, wyrabiania i szynkowania gorzalki, piwa, miodu, niemniej rumu, araku, śliwowicy, rosolisu, likieru, okowity, essencyi ponczowej, wiśniaku i maliniaku,“ z czego wypływa dowód, że przynajmniej aż do r. 1839. owe słodzone trunki, były wyłącznemi trunkami propinacyjnemi. A gdy cesarskie pismo gabinetowe z dnia 28. Listopada 1837. r. stanowi, iż „we wszystkich wypadkach, dotyczących dominikalnego prawa wyszynku, trzymać się jak najściślej należy, jedynie z wyczaju dotąd się utrzymującego“ — przeto nie podlega wątpliwości, że i tak zwane słodzone trunki spirytusowe należą w Galicyi do wyłącznych trunków propinacyjnych, zaś w W. Ks. Krakowskiem tem bardziej, gdy tam obowiązuje dotąd, jako niezniesiona ustawa Senacka z r. 1843. toż samo co do trunków zagranicznych orzekająca.

IV. Pomimo to wszystko, rozporządzenia c. k. Władz w ostatnich latach w drodze administracyjnej jawnie i potajemnie wydane, czasami pomiędzy sobą sprzeczne, dozwoliły być wyłomy w prawie propinacyjnym trzema drogami.

1. przez dozwalanie właścicielom sklepów, sklepików a nawet kramów, sprzedawania flaszki tak zwanych wódek słodzonych.
2. przez bezwzględne dozwalanie zaprowadzania przez kogokolwiek i gdziekolwiek bądź, hurtownego handlu wódką; głównie zaś
3. przez udzielanie koncesyi na wyszynk rzeczonych słodzonych wódek spirytusowych.

Że zakładanie, zwłaszcza po wsiach, sklepów i sklepików, tudzież hurtownych handlow wódką, są częstokroć li pozornymi przedsięwzięciami, mającemi głównie na celu wyszynk i sprzedaż wódki w ilościach najdrobniejszych, a tem samem w obec niemożliwości skutecznej kontroli, wielki prawom propinacyjnym czynią uszczerbek, nareszcie, że główny wyłom w prawie propinacyjnym, dzieje się w skutek rozdawanych od kilku lat koncesyj na wyszynk słodzonych napojów, jest szczegółowo w oddziale IV. memoriału wyłożone, niemniej udowodniona nielegalność postępowania przytém c. k. władz.

V. Skutki takiego naruszania praw propinacyjnych są pod każdym względem destrukcyjne albowiem:

1° prawo propinacyi przedstawia do stu milionów wartości kapitałnej. — Kapitał ten, bądź on, jak obecnie, pozostanie w rękach ziemian i miast, bądź przejdzie na własność gmin lub ogółu mieszkańców kraju, jest w każdym razie znacznym kapitałem narodowym, któremu zagładą grozi droga ad IV. wykazane.

Na uszczuplaniu i w końcu zupełnym zniknięciu onego, straciliby nietylko właściciele dóbr, prawą i w dobrej wierze nabytą własność swoją, lecz także wierzyciele hipoteczni i miasta, których propinacya stanowi częstokroć główną część przychodów, szkoły i inne instytucje publiczne kosztem miast utrzymywane, wreszcie kraj, jako właściciel dóbr narodowych i skarb Państwa przez umniejszanie się podatków. —

Zatém wywłaszczanie z tego prawa prawnych właścicieli takimi sposobami, nietylko nie może być w myśl §. 365 ust. cywilnej potrzebą dobra ogółu usprawiedliwionem, lecz owszem działałoby się to właśnie na szkodę dobra publicznego, przez uszczuplanie funduszy, częstokroć przeznaczonych na szkoły, szpitale i t. p. instytucje.

Korzyści, jakieby z ograniczenia prawa propinacyi wyprowadzić można dla rozwoju przemysłu i handlu, przedstawiają się jako bardzo problematyczne w stosunku do szkód, zwłaszcza dotychczasowem bezwzględnem postępowaniem władz administracyjnych, wyrządzonych tak ogólnemu dobru, jakoteż prywatnej na ustawach opartej własności. Wywłaszczenie, jakkolwiek nie doraźne odbywa się bezwzględnie z uszczerbkiem prawnych właścicieli na korzyść osób pojedynczych, wdzierających się bez żadnego prawnego tytułu w cudzą własność.

2° Ulegalizowanie zasady naruszenia prawnej własności, sprowadza zamęt w pojęciach o prawie własności, niszczy powagę władz, nastęrcza pokusy do nadużyć, i jak każdy czyn nieprawy, mnoży demoralizację i wszelkiego rodzaju bezprawie, jak to w memoriale obszernie wykazano.

Postanowienie cesarskie z dnia 4. Października 1850. r. zapowiedziało wprowadzić w oddziale I. §. 1. art. 3., iż „orzeczenie co do wykupna i regulacyi wyłącznego prawa wyrabiania i szynkowania trunków i kontraktowego zobowiązania się szynkarzów, do pobierania trunków w Galicyi, pozostawia się oddzielnej, wyjsć mającej ustawie.“

Gdy jednak zapowiedziana ta ustawa, dotąd nie została wydana, a w dzisiejszych okolicznościach trudno przewidzieć, kiedy to ostatecznie nastąpi, przeto nie pozostaje, jak w myśl wniosku do

rozpoznania przekazanego, zastanowić się nad sposobami bronienia całości tego prawa, dopóki w powyższy sposób w drodze ustawy nie będzie zniesione.

Owoż komisya rozpatrzywszy się w dotyczących ustawach i przepisach, widzi możebność tymczasowego sprawy tej załatwienia, sposobem następującym :

1° Co do sprzedaży słodzonych napojów spirytusowych w sklepach, znajduje komisya środek zaradczy naprzeciw wyzyskiwaniu tych przedsięwzięciw na szkodę praw propinacyjnych, w §. 30. ustawy zarobkowej z dnia 20. Grudnia 1859. r., wedle którego §fu w razach, jeżeli się po zrobionem doświadczeniu, okazuje w myśl §. 2. téjże ustawy, potrzeba — upoważnioném jest c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych, aby w porozumieniu z c. k. Ministerstwem policyi, podciągnęło w drodze rozporządzenia w ogólności, lub dla pewnych tylko okolic pod kategorię przedsięwzięciw koncesyonowanych, i inne jeszcze przedsięwzięcia, aniżeli te, które w rozdziale drugim rzeczonyj ustawy są poszczególnione i ustanowiło warunki uzyskania koncesyi na zaprowadzenie takich przedsięwzięciw.

Otóż zabezpieczenie praw właścicieli propinacyi z téj strony, dałoby się osiągnąć przez wydanie rozporządzenia w myśl §. 30. ustawy zarobkowej z roku 1859., któreby postanowiło, że do tego, ażeby właścicielom handlów towarami korzennymi lub mięszanymi, wolno było sprzedawać także słodzone wódki spirytusowe, rozumie się we flaszkiach, najmniej pół kwartowych, potrzebném jest, uzyskanie urzędowej koncesyi pod warunkami, chroniącemi właścicieli praw propinacyjnych od nadwężania tychże ich praw. Do takich warunków zaliczyć wypada wymaganie protokolowania firmy, prowadzenia prawem przepisanych ksiąg handlowych i inwentarza, z któregooby w każdym czasie powziąć można przekonanie o rzeczywistym stanie handlu, a zatém, że sprzedaż słodzonych wódek jest rzeczywiście tylko akcesoryum obok znacznego innego przedsięwzięcia (art. od 28 do 33 ustawy handl. z 17/12 1862.)

2° Co do hurtownego handlu okowitą, możnaby również w środkach pod 1. podanych, znaleźć rękomię, iż celem takowego jest rzeczywiście właściwy handel hurtowny, a nie jak dotąd po największej części, pozór tylko do ulegalizowanego wdzierania się w prawo propinacyjne.

Handle podobne już istniejące, powinnyby w pewnym zakresie czasu, dodatkowo dopełnić tych warunków pod stosownymi rygorami.

3° Co zaś do wyszynku słodzonych napojów spirytusowych, gdy prawo szynkowania takowemi w Galicyi i W. Ks. Krakowskiém z wyjątkiem jedynie miasta Krakowa mieści się, wedle powyższych dowodów, w wyłączném prawie propinacyjném, przeto koncesye na wyszynk takowych nie powinnyby bez przyzwolenia właścicieli praw propinacyjnych, innym osobom być udzielane, zaś te, które już, zatém nieprawnie są udzielone, winny w przeciagu pewnego zakresu czasu być odwołane.

Wychodząc z zapatrywania że, właściwie tylko idzie o zastosowanie rozporządzeń do ustaw istniejących, mianowicie cesarskiego pisma gabinetowego z dnia 28. Listopada 1837. r., uświęcającego: prawo zwyczajowe i ustępu VIII. patentu, zaprowadzającego ustawę zarobkową z dnia 20. Grudnia 1859. r., tudzież saméjże ustawy zarobkowej i ustawy handlowej, wreszcie co do W. Ks. Krakowskiego, ustawy Senackiej z dnia 6. Marca 1843. r. i pokładając nadzieję, że terażniejsze c. k. Ministerstwo, które dało dowody szanowania praw nabytych, załatwi sprawę tę, wedle sprawiedliwości i słuszności.—Komisya stawia wniosek następujący :

Wysoki Sejm raczy uchwalić :

Zważywszy, że całość praw propinacyjnych wiele bywa naruszana :

1. przez rozpowszechnione w ostatnich latach, nielegalne wydawanie koncesyj, na wyszynk słodzonych napojów spirytusowych ;

2. przez zaprowadzenie sprzedaży wódek spirytusowych w drobnych nawet sklepikach, nie odpowiadających dawniejszój kategorii handlów korzennych lub mięszanych ;

3. przez nadużycia, które się wydarzają pod pozorem :

a) sprzedawania nawet i w tego rodzaju większych sklepach wódek spirytusowych, tak zwanych fabrycznie słodzonych, i

b) pod pozorem wykonywania hurtownego handlu wódką ;

Sejm wzywa c. k. Rząd :

1° aby aż do nastąpić mającego w myśl postanowienia cesarskiego z d. 4. Października 1850. r. oddz. I. §. 1. art. 3. wykupna praw propinacyjnych, całość tychże praw, była w myśl cesarskiego pisma ga-

- binetowego z dnia 28. Listopada 1837. r. szanowaną i aby odpowiednie temu celowi rozporządzenia były wydane. — Przyczem wskazuje Sejm na ustęp VIII. patentu z dnia 20. Grudnia 1859. r., zaprowadzającego ustawę zarobkową i na artykuły 10. i od 28. do 33. ustawy handlowej z r. 1862., wreszcie co do W. Ks. Krakowskiego, na ustawę niegdyś Senatu Rządzącego z d. 6. Marca 1843. r.
- III^{ie} Dopóki zaś bliższe rozporządzenia w tej mierze nie będą wydane, aby wstrzymano się z dalszém udzielaniem koncesyj na wyszynk słodzonych napojów spirytusowych.

Maurycy Kraiński,
Przewodniczący.

Faustyn Żuk Skarszewski,
Sprawozdawca.

Memoryał w sprawie Propinacyi.

I.

Prawo propinacyi zawierające w sobie prawo właścicieli dóbr ziemskich, tudzież miast i pewnych korporacyj, a niekiedy i pojedynczych, wyjątkowo uprawnionych osób, do wyłącznego wyrobu i wyszynku gorzalki, piwa i miodu, miało w dawniej Polsce swe źródło w nadaniach królewskich, i dla tego zwane regalem propinacyjnym; utwierdzone zaś zostało zwyczajem kilkunastowiecznym i konstytucjami, między innymi z r. 1496., 1677., 1678., 1764., 1768., a konstytucya z r. 1496., określając objętość tego prawa, wyraża się, iż takowe rozciągało się do wyrobu, sprzedaży i wyszynku wszelkiego rodzaju piwa, gorzalki i likierów, w słowach: „*circa libertatem mercendi, brassandi, destillandi et propinandi*“, a następnie: „*cerevisias, crematum et liquores faciendi et epocillandi*“.

C. k. Rząd austriacki, objąwszy część Polski, obecnie Galicyą i Wielkiem Xięstwem Krakowskiem zwaną, w swe posiadanie, zatwierdził to prawo właścicielom dóbr i miastom, wielokrotnymi patentami i postanowieniami cesarskimi, między którymi wymienić tu wypada:

- a) Patent z dnia 19. Sierpnia 1775. r., zaprowadzający podatek zwany czopowem, od gorzalki i piwa, który się wyraża:
„aby nie nie ujmować zwierzchnościom i dziedzicom dóbr ziemskich, z przynależnych im z tego źródła przychodów dominikalnych;“
- b) art. 58. Uniwersału z dnia 16. Czerwca 1786. r.;
- c) postanowienie cesarskie z dnia 21. Marca 1788. r., republikowane w skutek postanowienia cesarskiego z dnia 28. Stycznia 1832 r.;
- d) postanowienie cesarskie z dnia 21. Marca 1789. r., uznające potrzebę ograniczenia liczby szynków, zostawiając ocenienie potrzeby: w miastach Magistratom, zaś we wsiach, zwierzchnościom miejscowym;
- e) postanowienie cesarskie z dnia 21. Września 1789. r., stanowiące co do szynkarzów sklepikowych, że podstawą rozstrzygnięcia sporów, mają być warunki ich umowy, ze zwierzchnością o arędę zawartej;
- f) dekret kancelaryi nadwornej z dnia 22. Listopada 1798. r., l. 3670, przyznający, „że prawo wyrabiania „i szynkowania trunków w Galicyi, wedle urządzeń krajowych (*Landesbierfassung*) w dobrach prywatnych i duchownych, przysługuje zwykle właścicielom ziemskim, zaś w królewskich miastach, ogółowi obywateli, w innych wreszcie miastach i miasteczkach, że przysługuje mieszkańcom o tyle, o ile posiadacze tychże ziali to swoje prawo na, w mowie będących mieszkańców dobrowolnie;“
- g) cesarskie pismo gabinetowe z dnia 28. Listopada 1837. r., stanowiące, by w rozstrzyganiu wszelkich „przypadków dominikalnego prawa wyszynku dotyczących, trzymać się jak [najściślej] j e d y n i e z a „chowującego się z w y c z a j u.“ Nareszcie

- b) postanowienie cesarskie z dnia 4. Października 1855. r, które w oddziale I., §. 1., art. 3. stanowi, iż „orzeczenie co do wykupna i regulacyi wyłącznego prawa wyrabiania i szynkowania trunków, „i kontraktowego zobowiązania się szynkarzów do pobierania trunków od strón, do propinacyi uprawionych w Galicyi, pozostawia się oddzielnój, wyjść mającej ustawie.“

II.

Faktycznie uznawał i uznaje c. k. Rząd to prawo, nietylko tém, że sprzedawał i sprzedaje dobra kameralne, wraz z prawem wyłącznego wyrobu i wyszynku trunków, lecz i zatwierdzeniem kontraktów, mocą których miasta prawo to wydzierżawiają, lub takowe, bądź wraz z dobrami lub bez takowych, na własność swoją nabywają. A nietylko że c. k. Rząd w czasach, kiedy nad majątkami miast szczególną wywierał opiekę, nie odwracał lokacyi miejskich kapitałów od nabywania prawa propinacyjnego, lecz owszem różnemi sposobami wspierał zamiary gmin miejskich w zakupywaniu tego prawa na rzecz gmin, a nawet i w ostatnich czasach pośredniczył w podobnych układach, jak n. p. między miastem Kołomyją a Bankiem narodowym austriackim, względem zastawionego w tymże Banku kameralnego prawa propinacyi.

To téż wiele miast ponabywało propinację w drodze kupna i innych prawnych tytułów, między innymi Tarnów, Rzeszów, Jarosław, Tarnopol, Sambor, Sniatyn, Złoczów i t. d., i zostały na zasadzie kontraktów nabycia, przez c. k. Rząd zatwierdzonych, za właścicieli praw propinacyjnych, w stanie czynnym dotyczących ciał tabularnych, n. p. gmina miasta Tarnowa w księdze dom. 305. str. 2. n. 7. własn.; miasto Sambor dom. 70. pag. 447. n. 2. haer. intabulowane.

Wiara w pewność i nienaruszalność prawa propinacyjnego, była nietylko u osób prywatnych, lecz i u samegoż c. k. Rządu tak silnie wkorzeniona, że dekret. nadw. z dnia 13. Maja 1819. l. 13.749., uznał prawo propinacyjne miast za majątek tychże miast zakładowy, który wedle okólnika z dnia 3. Kwietnia 1787. r. bez szczegółowego zezwolenia c. k. władz, ani sprzedany, ani przez zastaw obciążonym być nie może; zaś dekrety nadworne z dnia 30. Sierpnia 1790. r. i z dnia 1. Września 1798. r., stanowią warunki, pod jakimi dozwoloném być może odłączenie praw propinacyi od kompleksu dóbr ziemskich, których część integralną prawo to stanowi; między temi warunkami zaś znajduje się i przyzwolenie wierzycieli hipotecznych.

Lecz zdarza się, że i samo prawo propinacyjne bywa hipotecznie obciążoném. Tak między innymi są na prawie propinacyjnym miasta Sambora, które na zasadzie przywileju przez Cesarza Józefa dnia 26. Czerwca 1788. nadanego, a przez Cesarza Franciszka pod dniem 19. Lutego 1795. r. zatwierdzonego, jest dom. 70. pag. 447. n. 2 haer. intabulowanym właścicielem propinacyi; otóż na tém prawie są, na mocy deklaracyi przez gminę miasta Sambora dnia 17. Maja 1841. roku zeznanój, a ze strony c. k. krajowój władzy szkolnej, imieniem funduszu szkolnego dnia 7. Sierpnia 1841 r. do L. 2.170. zatwierdzonej obowiązki rzeczonój gminy, jakoto: 1° obowiązek urządzenia lokalności na pomieszczenie VIIej i VIIIej klasy gimnazyalnej, tudzież utrzymywania i ogrzewania takowych własnym kosztem; 2° obowiązek dostarczania na potrzeby tegoż gimnazyum, między innymi także na założenie ogrodu botanicznego, kwoty przez c. k. wyższe władze corocznie oznaczyć się mającej; 3° obowiązek dopłacania corocznie do utrzymania nauczycieli kwoty 1.000 złr. m. k. — na rzecz funduszu szkolnego w księdze Test. 65 pag. 78. n. 4on zainstabulowane.

Zatem już i dla tego samego, obok względów powyżej przytoczonych, prawo propinacyi jako stanowiące bezpieczeństwo hipoteczne wierzycieli tabularnych, wreszcie w obec §. 365. Ustaw cywilnych w myśl którego, prawny właściciel do ustąpienia części lub całości majątku swego nieruchomego, jedynie tylko ze względu na wymagające takiej ofiary dobro publiczne, lecz i w takim razie, tylko za słuszném wynagrodzeniem może być zniewolonym, nie powinno, skoro warunki tego §. nie zachodzą, żadną miarą być uszczuplanem.

III.

Objętość prawa propinacyjnego była:

1) W dawnój Polsce nader rozciągała, gdyż nie ma śladu przepisu, wzbraniającego właścicielom prawa propinacyi wyszynku jakiegokolwiek rodzaju trunków spirytusowych, lub takowych wyrabiania.

Owszem, jak powyżej przytoczono, jest ślad w konstytucjach, oznaczający rozciągłość tego prawa słowami: „*libertatem mercendi, bravandi, destillandi et propinandi*“ tudzież „*cerevicias, crematum et liquores faciendi et epocillandi*“

2) Po objęciu Galicyi przez c. k. Rząd austriacki, wydanem zostało, w celu uregulowania podatku czopowego, postanowienie cesarskie z dnia 31. Stycznia 1805. r. okólnikiem z dnia 15. Lutego 1805. r. obwieszczone, które rozporządza: „by każde dominium intratę propinacyjną z r. 1804. czyli ilość gorzałki, piwa i miodu przez ten rok wyszynkowanych, wiernie podało,“ wedle załączonej do tegoż okólnika, w artykule onego 1szym powołanej informacyi, do której dołączony i w niej powołany formularz A, następującą zawiera rubrykę:

W tych domach szynkowych szynkują się:					
Okowita	Szumówka	Rosolis	Miód	Dubeltowe piwo	Proste piwo

z czego niezaprzeczenie wypływa, że i słodzone wódki, objęte tu nazwą rosolisu, należały do trunków propinacyjnych, zwłaszcza, że

3) wydany następnie w skutek postanowienia cesarskiego z dnia 5. Sierpnia 1805. r. okólnik z dnia 6. Września 1805. r., sprawę poboru podwyższonego czopowego znowu regulujący, stanowi w *art. 23.* „podatek czopowy od gorzałki będzie jak dotąd od konsumentów przez wyszynk pobierany;“ zaś w *art. 24.* „opłata takowa ustanawia się w 16%, kr. od każdego wyszynkowanego garnca gorzałki, rosolisu i likieru,“ *art. 35.* ponieważ podług prawa każdemu jest pozwolono, trunki dla swęj własnej potrzeby z kądkolwiek sprowadzać, jednakże sprowadzający obowiązany jest, w tém miejscu opłatę podatku czopowego złożyć, gdzie się trunek dla konsumcyi sprowadza, zatém każdy który gorzałkę lub rosolis dla własnej potrzeby gdziekolwiek sprowadził, obowiązany jest, pod karą skonfiskowania potajemnie sprowadzonej gorzałki lub rosolisu, i złożenia od tego należącej się opłaty, takowy trunek, albo zwierzchności gruntowej, albo też pachciarzowi tego dochodu oznajmić, aby tenże opłatę podatku czopowego pobierać mógł.“

Słodzone wódki zatém, były zupełnie na równi postawione z innymi rodzajami gorzałki, i wraz z takowemi, należały w kraju naszym do trunków propinacyjnych.

A że o tém i po upływie dalszych lat trzydziestu, nikt u nas, a nawet sam c. k. Rząd nie wątpił, dowodem tego:

4te Rozporządzenie c. k. Gubernium z dnia 5. Kwietnia 1834. do l. 9.610. w następstwie dekretu kancelaryi nadw. z dnia 23. Stycznia 1834. l. 24.066. wydane, przepisujące jako normę do zachowania na przyszłość, warunki licytacyjne, pod któremi miasta mają wydzierżawiać dochody swe propinacyjne.

Tak przepisany warunek pierwszy ma opiewać, iż: „miasto wypuszcza swe prawo wyłącznie mu przysługujące, wyrabiania i szynkowania gorzałki, piwa, miodu, nie mniej rumu, araku, śliwownicy, rosolisu, likieru, okowity, essencyi ponczowej, wiśniaku i maliniaku. . . . w dzierżawę“ i t. d.

Dopiero w skutek dekretu kamery nadwornej z dnia 31. Maja 1839. r. l. 23.627. li tylko z powodu pojedynczego wypadku wydanego, oznaczającego minimum naczynia, w jakim słodzone napoje w sklepach korzennych i mieszanych sprzedawanemi być mogą, c. k. Gubernium rozporządzeniem z dnia 2. Sierpnia 1839. l. 40.651. w dalszém, jakoby myśli owego dekretu zastosowaniu, z własnego popędu wydało polecenie do miast, aby odtąd, przy wydzierżawianiu propinacyj miejskich, powyższy, wyłączność wyrobu i wyszynku także rumu, araku, śliwownicy, rosolisu i essencyi ponczowej zastrzegający warunek pierwszy licytacyjny, zmienić wedle redakcyi nowo przepisanej, następującej osnowy: „Wypuszcza miasto w dzierżawę, przysługujące mu.. wyłącznie prawo wyrabiania i szynkowania gorzałki, piwa, miodu, wiśniaku i maliniaku, tudzież prawo wyrabiania i szynkowania rumu, araku, śliwownicy, rosolisu, likieru i essencyi ponczowej“ i t. d.

Zatém w tój nowój redakcyi artykułu licytacyjnego pierwszego, przyznaje wprawdzie jeszcze c. k. Gubernium, że, wyrabianie i wyszynk owych słodzonych napojów, należy do praw propinacyjnych, wykluczając wszakże odtąd z prawa propinacyjnego wyłączność prawa wyrabiania i szynkowania takowych.

Urzędowe to przyznanie zatwierdza przeto fakt, z powyższego wyvodu ad 1., 2., 3., 4. wypływający, że, przynajmniej po dzień 2. Sierpnia 1839. r. jako datę owego rozporządzenia Gubernialnego, wymienione co dopiero słodzone napoje spirytusowe, należały w kraju naszym do wyłącznie propinacyjnych trunków.

A skoro cesarskie pismo gabinetowe z dnia 28. Listopada 1837. r. rozporządzeniem gubernialnym z dnia 20. Stycznia 1839. do l. 86.712. ogłoszone, orzekło, że, aż do wydania dalszego stanowczego postanowienia, które wydanem nie zostało, „we wszystkich przypadkach; dotyczących dominikalnego prawa „wyszynku, trzymać się jak najściślej należy jedynie z wyczażu dotąd się utrzymującego,“ więc ztąd wypływa, że, przytoczone powyżej rozporządzenie gubernialne z dnia 2. Sierpnia 1839. r. l. 40.651, które wbrew owemu postanowieniu cesarskiemu z dnia 28. Listopada 1837. r. zmienia prawo zwyczajowe pod względem zaprzeczonej wyłączności prawa propinacyjnego co do wyrobu i wyszynku w mowie będących napojów słodzonych, nie może być uważane za obowiązujące, w następstwie czego i powyżej wymienione napoje słodzone spirytusowe, jako do wyłącznego regału propinacyjnego należące, muszą być uważanemi. —

Za takie też uważała je, lubo wyjątkowo i w sprzeczności z innemi swemi orzeczeniami, c. k. komisja Namiestnicza Krakowska, jeszcze dnia 9. Października 1863. r., gdy uchwałą swoją z tegoż dnia do l. 24.361. wydaną, zatwierdziła kontrakt, pomiędzy miastem Bochią a Eliaszem Klausner, o dzierżawę propinacji tegoż miasta na czas od 1863. do 1866 r. zawarty, w którego §. 1. postanowiono, iż miasto wypuszcza Klausnerowi w dzierżawę „wylącznie sobie przysługujące prawo wyrabiania i szynkowania „piwa, wódki, miodu, roso'isu, śliwowicy, araku, rumu i essencyi ponczowej i t. d.“

Co do okręgu byłej Rzeczypospolitej Krakowskiej, to obowiązywała tamże aż do przyłączenia w rok 1846. tej części kraju naszego do cesarstwa Anstrjackiego, Ustawa Senatu Rządzącego z dnia 6. Marca 1843. r. dla całego okręgu, z wyjątkiem tylko miasta Krakowa wydana, która przytoczywszy, we wstępie, że „mając oraz na względzie zabezpieczenie praw propinacyjnych właścicieli dóbr, które, zwłaszcza po miastach okręgowych, pod pozorem wolności handlu trunkami zagranicznymi, na uszczerbek są „wystawionemi, przez szynkowanie tychże ze strony handlujących“ i t. d. stanowi:

Art. 1. „Właściciele i posiadacze wieczystości dóbr, którym służy prawo propinacji, mają wyłączną wolność wyrabiania trunków, handlowania temiż z wyrobu własnego „lub kupna pochodzącemi, i szynkowania na swą korzyść takowemi w swych do „brach i na własnym gruncie, a to względnie przestrzeni ich prawu propinacyjnemu ulegającój, przez co „atoli handel trunkami zagranicznymi, bez połączonego wyszynku w miejscu handlu, „nie jest wzbroniony kupcom po miastach okręgowych osiadłym, lub po wsiach, za zezwoleniem „właścicieli dóbr i praw propinacyjnych osiedlenie swe, w celu handlu mającym, o ile ci, prócz „tego, szczególne na to konsensa, odnośnie do właściwych ustaw posiadają.“

§. 7. „Dla zabezpieczenia właścicieli i posiadaczy wieczystych dóbr, prawo propinacji mających, oznaczoną zostaje wolność handlu trunkami zagranicznymi w §. 1. wzmiankowana, w ten sposób, „iż tylko sprzedaż takowych, nie na mniejszą miarę, jak na butelkę i nie do użycia w miejscu handlu, „czyli nie w sposobie wyszynku, dźiać się może. Wyszynki bowiem zagranicznych trunków, „nie tylko że bez pozwolenia posiadaczy praw propinacyjnych, otwierane być „nie mogą, ale nadto w liczbie oznaczonych wyszynków mieścić się, lub z temiż połączone być winny. „inaczój bowiem miejsca mieć nie mogą.“

Ustawa ta, jako dotąd nie zniesiona, za prawnie tamże obowiązującą musi być uważaną, z czego wypływa, że również, a nawet tém bardziej w okręgu Krakowskim, z wyjątkiem li miasta Krakowa, wyszynk i sprzedaż w mowie będących słodzonych napojów, należą także do praw wyłącznie propinacyjnych.

IV.

Wbrew tym przepisom pozytywnym i Cesarskiem słowem z dnia 28. Listopada 1837., uświęconym prawom zwyczajowym, wydały c. k. Władze w ostatnich czasach wielką liczbę tajemnych, poufnych

i jawnych, po części między sobą sprzecznych rozporządzeń, które aczkolwiek różnemi drogami, zmierzają do bicia wylomów w prawie propinacynem.

Drogami temi głównemi są :

1. Dozwalanie właścicielom sklepów, sklepików, a nawet kramów, sprzedawania szlaskami tak zwanych słodzonych wódek spirytusowych ;
2. dozwalanie zaprowadzania przez kogokolwiek i gdziekolwiekbądź, nawet po wsiach, handlu wódką, takzwanego hurtownego, pod warunkami, ułatwiającemi właścicielom tychże handlów, wdzieranie się w prawa propinacyjne ; głównie zaś
3. udzielanie koncessyj, na wyszynk słodzonych napojów spirytusowych.

Ad 1. Co do sprzedaży słodzonych napojów spirytusowych, odwołują się c. k. Władze, głównie na dekret kamery nadwornej z dnia 31. Maja 1839. r. l. 23.627., który właścicielom handlów korzennych i mięszanych, dozwala sprzedawać także napoje n. p. arak, likier i t. p. w butelkach, najmniej półkwartowych, bez dozwoienia wyszynku.

Owoż, na zasadzie tego dekretu, zwłaszcza po wyjściu Ustawy zarobkowej z dnia 20. Grudnia 1859. r., uważają c. k. Władze administracyjne, każdego właściciela, nie już tylko handlów korzennych i mięszanych, lecz nawet właścicieli drobnych sklepików i kramów, za uprawnionych do sprzedawania w mowie będących trunków, we szlaskach najmniej półkwartowych, bez względu na to :

- a) że ów dekret z dnia 31. Maja 1839. r. jako wydany li z powodu pojedynczego przypadku, nie powinien być generalizowanym ;
- b) że takowy o tyle tylko mógłby dozwalać sprzedawania właścicielom handlów korzennych i mięszanych, w mowie będących trunków szlaskami, o ile ta sprzedaż nie wkracza w nabyte prawa propinacyjne ; w razie bowiem przeciwnym, sprzeciwiałby się wyżwspomnionemu pismu Monarszemu z dnia 28. Listopada 1837. r. ;
- c) to samo odnosi się i do Ustawy zarobkowej z r. 1859., w obec ustępu VIII. patentu z dnia 20. Grudnia 1859. r., tę Ustawę zaprowadzającego, a w myśl którego, istniejące prawa propinacyjne, nie mają przez zaprowadzenie Ustawy zarobkowej doznawać uszczerbku.

Że zaś prawa propinacyjne, przez sprzedaż słodzonych napojów spirytusowych, należących wedle dowodów, w oddziale III. przytoczonych, do tychże praw propinacyjnych, nie tylko już, w myśl owego dekretu z dnia 31. Maja 1839 r. w handlach znakomitszych, jakimi są handle korzenne i mięszane, lecz nawet w drobnych sklepikach, a nawet kramach wykonywaną, rzeczywiście i w nadzwyczajnym stopniu bywają nadwerezanemi, jest rzeczą niezaprzeczną, albowiem

- aa) te rodzaje zarobkowania, zwłaszcza po wsiach, po największej części u nas przez ludzi, z natury swęj przebiegłych, a z sumieniem, w obec uprawnionego, gdzie o zysk chodzi, rzadko się rachujących, bywają wykonywane ;
- bb) co do sklepików w mowie będących szczególnie po wsiach, już ze stosunku zbyt małej tamże ilości i wartości wszystkich innych towarów, do ilości trunków, okazuje się po największej części, iż w nich spekulacya trunkami, jest głównem, zaś handel innemi artykułami, li pozornem przedsiębiorstwem ;
- cc) niepodobna sprawdzić, jaka pod widzialnym napisem (etykieta) mieści się w każdej szlascie wódka ; zwykle zaś w podobnych sklepikach sprzedają wódki z zastrzeżeniem zwrotu szlaski, w którym razie szacując szlaskę, nad jej wartość rzeczywistą, umożebnionem jest zniżenie ceny rzekomego fabrycznego, a w rzeczywistości najczęściej tylko zafarbowanego ordynaryjnego napoju ;
- dd) pod protextem własnej potrzeby, wolno każdemu posiadać każdego rodzaju wódkę, przeto, nawet w razie wykrycia onęjże, wybiegliwe to tłumaczenie, zastawia pokątnego szynkarza od odpowiedzialności ;
- ee) zbyt trudnem jest oznaczenie, jaki napój ma być uważanym za fabryczny, w myśl powyższego dekretu z dnia 31. Maja 1839. r. i dowolnemu podlega tłumaczeniu. W sztuce biegłych, zwłaszcza w miejscowościach, od większych miast oddalonych, na próżno byłoby szukać ; sprowadzanie ich, ze zbyt wielkimi musiałoby być połączone kosztami, nastąpiłoby zaś prawdopodobnie po niewczasie ;
- ff) przeto kontrola, gdyby nawet miała przez kogo być wykonywaną, tak pod względem prawdziwości napoju, jako fabrycznego, jak i co do prowadzonego pokątnie szynku, nadzwyczajnym podlega trudnościom, a w miarę oddalenia od siedziby władz, jest zgoła niemożliwą.

Ad 2. Dozwalanie zaprowadzenia gdziekolwiekbądź i przez kogokolwiek, hurtownego handlu wódką, uzasadniają c. k. Władze, na dekrete kancelaryi nadwornej z dnia 3. Października 1846. r. l. 31.146.

zawierającym 4 punkta, z których punkt 1szy stanowi, że handel hurtowny okowitą jest zatrudnieniem wolnem, a zatem niezawisłym od udzielenia formalnego pozwolenia; zaś punkt 2gi, że przedsiębiorca winien jedynie donieść o dotyczącym swoim zamiarze, zwierzchności miejscowej, celem uzyskania arkusza zarobkowego.

Lecz ów dekret kancelaryi nadwornej, a przynajmniej trzy pierwsze punkta onego, jako w kraju naszym nigdy niepublikowane, nie mogą być uważane za bezwzględnie obowiązujące. Punkt jedynie 4ty owego dekretu, oznaczający za minimum naczynia, w którym się handel hurtowny okowitą odbywać może, w objętości jednego całkowitego wiadra niższo-austryackiego, ten punkt jedynie był dla Galicyi, okólnikiem gubernialnym z d. 14. Listopada 1846. r. do l. 60.788. ogłoszonym, i jako taki prawnie obowiązuje.

Właśnie przeto, zaniechanie ogłoszenia trzech pierwszych punktów wskazuje, iż nie uznano za zgodne ze stosunkami kraju naszego, bezwzględnego owej wolności zastósowywania.

Daliej odwołują się c. k. Władze na Ustawę zarobkową z r. 1859., wedle której to przedsiębiorstwo, nie należąc do koncesyowanych, jest tem samém bezwarunkowo wolném. Lecz Ustawa ta, wedle ustępu VIII. patentu, takową zaprowadzającego z 20. Grudnia 1859. r. jest o tyle obowiązująca, o ile nie wkracza w prawa propinacyjne.

Że zaś handel wódką hurtowny, zatem wedle punktu 4. owego dekretu, najmniej jedno-wiadrowy, przeradza się, jak tego dowodem nadesłane z różnych stron kraju zażalenia, zwykle na szynk pospolity, w miarę oddalenia od władzy urzędowej, do kontrolowania tém trudniejszy, a po wsiach już zgoła niepodobny, przeto z powodu takiego handlu, własność propinacyjna znacznego doznaje uszczerbku.

Mianowicie nadużywają handlu tego przedsiębiorcy, w ten sposób, że jeżeli już nie wprost szynkują, co również często się zdarza, to wypytyują się przybyłych, lub nawet spotkanych gdziekolwiek ludzi, ile potrzebują wódki; zapisują ilość przez każdego żadaną, po garncu, kwarcie i t. p. wstrzymując się z wydaniem, aż popyt dojdzie do całości wiadra. Wtenczas nabywcy biorą wiadro do najbliższego domu, gdzie ich, przydany przez handlarza jego wyściziel, najczęściej nawet miarami przez niego dostarczonymi, obdziela wedle spisanej konsygnacyi, odbierając należność, lub zapisując ją na dług. Jakkolwiek zaś sprzedaż jest tym sposobem nieco utrudnioną, znajduje jednak, szczególnie w razach większej frekwencyi n. p. w przechodzie na targ, odpust i t. p. zawsze chętnych, wobec tego, że, rzekomo hurtowny handlarz, nie opłacając czynszu propinacyjnego, po niższych cenach niż propinator lub jego szykarze, wódkę sprzedawać jest w możności.

Ze przeto tak wykonywany handel, znaczny prawom propinacyjnym czyni uszczerbek, jest rzeczą oczywistą i przyznał to nawet reskrypt c. k. Namiestnictwa z dnia 30. Września 1862. l. 32.178, o którym poniżej obszerniej będzie mowa; dodając do tego przyznania, zgodnie z prawdą powszechnie doświadczoną, że tém przedsiębiorstwem trudnią się u nas prawie wyłącznie żydzi, którzy propinację albo utracili, lub też nie mogą jej otrzymać, dla tego pragną współzawodnikom swoim tak długo szkodzić, dopóki nie otrzymają monopolu.

Podobniez wypowiada to otwarcie uchwała c. k. urzędu powiatowego Bodzanowskiego z d. 12. Listopada 1865. l. 1.914., do petycyi p. Józefa Gromnickiego allegowana, która odmawiając Mendlowi Hirschbaum zezwolenia na założenie hurtownego handlu wódką we wsi Laskowcach, ani będącej miejscem targów, ani gościńcami przerzniętej, wnosi z okoliczności, że przeto tenże Mendel Hirschbaum, ów handel jedynie w celu szkodenia propinacyi otworzyć zamierza.

Rażącą do tego ilustracją zawiera petycyja Cezara hr. Męcińskiego, wedle której tenże, jako właściciel prawa propinacyi w mieście Dukli, doznając znacznego uszczerbku przez bezkarne wykonywanie pokątnego wyszynku przez w mowie będących przedsiębiorców, ofiarował im rocznie po 1000 złr., jeżeli się zobowiążą przed swoim rabinem, nie czynić mu defraudacyi, na który warunek jednak szanowni przedsiębiorcy przystać nie chcieli.

Ad 3. Wyszynk tak zwanych słodzonych napojów spirytusowych, aczkolwiek w kraju naszym w obec małego o te napoje popytu, rzadko wykonywany, mieścił się, jak powyżej ad III. udowodniono, w ogólném prawie propinacyjném. To też aż po rok 1855., nikomu do propinacyi nieuprawnionemu, o zaprowadzaniu podobnych przedsiębiorstw ani na myśl nie przyszło. Pokuszenie się o coś podobnego, byłoby aż do owego czasu, musiało pozostać tém bezskuteczniejszém, ile że właściciele dóbr ziemskich, a tém samém i propinacyi, wykonywując aż do 29. Września 1855. r. w obrębie dóbr swoich jurysdykcyę, nie-dopuszcziliby byli podobnego wdzierania się w swe prawa.

Dopiero gdy z dniem 29. Września 1855. r. weszły u nas w życie c. k. urzędy powiatowe, których kierownictwo poruczono po wielkiej części ludziom, z innych prowincyj ponasylanym, nieznającym potrzeb, stosunków, prawa zwyczajowego kraju naszego, natenczas ci ludzie nowi, zastósowując do naszego kraju Ustawę i zwyczaje, w innych prowincjach obowiązujące, zaczęli i u nas wydawać, pomiędzy innymi, z używalnością i potrzebami kraju zupełnie niezgodnymi innowacyami — także koncesyje na wyszynk słodzonych napojów spirytusowych.

Rekursa przeciw podobnym udzielaniom koncesyj do wyższych Władz zanoszone, rzadko odnosiły skutek, albowiem kraj nasz, nie mając u c. k. Władz najwyższych przedstawicieli swych interesów, sądzony był u góry, podobnie jak na dole przez ludzi obcych, z właściwościami jego nieobznajomionych, a może też i panujący aż do miesiąca Lipca z. r. system, bezwzględne wszystkich prowincyj, pomimo właściwości, zwyczajów i potrzeb odrębnych, ujednostajania, przyczynił się do tego, że, właściwości prawa zwyczajowego kraju naszego, były w załatwianiu rekursów w tej sprawie coraz bardziej zapoznawane.

Że takie decyzje sprzeciwiają się przepisom, u nas w tej mierze obowiązującym, już powyżej w oddziale III. udowodniono. Jak zaś szkodliwie udzielanie owych koncesyj wpływa na prawo propinacyi, zwłaszcza w obec niepodobnej pod tym względem kontroli, jest rzeczą powszechnie wiadomą, poświadczoną nadchodzącemi ze wszystkich stron kraju zażaleniami, a nawet przyznaniem samychże c. k. Władz, mianowicie :

1) Dekret gubernialny z dnia 17. Maja 1842. r. l. 22.617., wyznaczający kary na fabrykantów słodzonych napojów, trudniących się wyszynkiem, uzasadnia to postanowienie tém, że taki wyszynk, byłby wkroczeniem w prawa propinacyjne, podobnież

2) Reskrypt c. k. Namiestnictwa z dnia 30. Września 1862. r. l. 32.179. przyznaje, że „koncesyje na wyszynk słodzonych napojów spirytusowych, podobnie jak i handel wódką hurtowny, są do tkliwie szkodliwemi dla dochodów propinacyjnych“ — i wyraża się dalej tak :

„Praktyka jest tu w kraju w sprzeczności z teorią i ze zdaniem prawodawstwa. Podczas gdy „w teorii, obadwa te sposoby zarobkowania uważanemi są jako nieszkodliwe, są one w praktyce „głównie na szkodzenie prawu propinacyjnemu obliczone, (!) bywają poszukiwane i wykonywane najczęściej przez Izraelitów, którzy albo dzierżawę propinacyi utracili, lub takowej nie mogą uzyskać, „dlatego też pragną oni, swoim współzawodnikom, a względnie uprawnionym do propinacyi, tak „długo wyrządzać szkody (*Verluste zu gutentben*), dopóki znowu nie otrzymają monopolu.“

„Rosolis i likiery fabryczne na drodze chemicznej utworzone, rzadko tu w kraju znajdują odbytu „u ludu, jako za drogie i za łagodne. Wieśniak galicyjski lubi używać mocnych, długo podniebienie „drażniących, a przytém tanich napojów. Dlatego wyzyskiwują żydzi w mowie będące koncesyje do „fabrykowania słodzonych napojów w drodze zimnej, przez przymieszanie cukru, miodu i farby, ustanawiają ceny na równi z cenami napojów propinacyjnych, i odstręczają oczywiście, bez wielkich „wydatków, szynkarzom propinacyjnym konsumentów.“

„Podobnież i w hurtownym handlu wódczanym, szkodzenie (*Verortheilung*) propinacyi jest na „dziennym porządku, albowiem sprzedaż w najmniejszej mierze jednego wiadra, rozdzieleniem wódki „pomiędzy kilku konsumentów, czyni oczywisty uszczerbek przychodom propinacyjnym.“

„Ostrożność, czuwanie, kary, okazują się nieskuteczną kontrolą, mnożą czynności władz, są „jednak niedostateczne do wytępienia bezprawia.

„Reklamacje przeto właścicieli propinacyi, nie są bezzasadnemi, i wymagają opieki, której „nie można odmówić, dopóki propinacya tworzy część essencyonalną dochodów, nietylko właścicieli „dóbr, lecz i miast, i dopóki wykupno takowych . . . nie nastąpi.“ Opiekę tę tym sposobem wykonywać należy, by przy udzielaniu nowych koncesyj postępować ze staranną przezornością, i ile możności ograniczeniem do rzeczywistej potrzeby, i aby w razach wykroczeń i oszustw, z całą surowością karać.“

Reskrypt zatem przyznaje, że prawo propinacyi, jest częścią assencyonalną przychodów, nietylko właścicieli dóbr, lecz i miast; że wieśniak galicyjski nie lubi słodkich trunków, jako za łagodnych i za drogiech, z czego idzie wniosek, że przeto szynki temi trunkami, zwłaszcza po wsiach są niepotrzebne; że o koncesyje do wyszynku takowych, starają się głównie ludzie niemoralni na to, by czynić uszczerbek propinacyi, i tym sposobem, z krzywdą prawnych właścicieli, ciągnąć podstępnie dla siebie zyski; — przyznaje, że, reklamacje właścicieli prawa propinacyjnego są uzasadnione, że nie można im odmówić opieki przeciw takiemu wdzieraniu się ludzi podstępnych w ich prawa nabyte; przyznaje przeto pośrednio, że udzielanie podobnych koncesyj, dąży z jednej strony ku podkopywaniu prawa

własności, z drugiej zaś szerzy niemoralność; przyznaje nareszcie, że, półśrodki, jakimi są ostrożność, czuwanie i wymierzanie kar, są niedostatecznymi środkami, a przyznawszy to wszystko, zaleca tych samych półśrodków, dopiero co, przez siebie niedostatecznymi uznanych. Zdawałoby się, że piszący motywa, zamierzał dójść do wręcz innej konkluzji, do stanowczego złemu zaradzenia, albowiem konkluzya a motywa, wręcz przeciw sobie stoja.

Reskrypt ten przyznał bezsprzecznie wiele, przyznał również na wstępie, że pomiędzy uprawnionymi do propinacyi w Galicyi, powszechném jest mniemanie, iż wyszynk słodzonych napojów spirytusowych, prawem propinacyi jest objęty, tudzież że udzielanie w mowie będących koncesyj, uważaném jest powszechnie, jako środek rozmyślnego uszczuplenia regalu propinacyjnego; — przyznawszy atoli powszechność takiego, w kraju ustalonego przekonania, rozcina kwestyę orzeczeniem dowolném, że to przekonanie w kraju rozpowszechnione, o ile się odnosi do słodzonych napojów spirytusowych fabrycznie, w drodze chemicznej utworzonych, nie jest uzasadnioném.

Tak dowolnemi orzeczeniami usiłują c. k. Władze, usprawiedliwić dodatkowo nadużycie, udzielaniem od 29. Września 1855 r. owych koncesyj dla kraju naszego, przez ludzi, z przepisami u nas obowiązującymi nieobznajomionych, z powodu téjże ich niewiedomości faktycznie wprowadzone.

Usprawiedliwianie się jednak to, nie ma żadnej podstawy, albowiem dowód nielegalności udzielania owych koncesyj, wypływa z udowodnionego w powyższym oddziale III., prawa u nas zwyczajowego nawet rozporządzeniami gubernialnemi ad III. przytoczonymi z dnia 5. Kwietnia 1834. l. 9.610. i z dnia 2. Sierpnia 1839. l. 40.651. zaliczającymi w mowie będące słodzone napoje, do praw propinacyjnych, jako stan faktyczny przyznanego, — zresztą cesarskiem słowem z dnia 28. Listopada 1837. jako norma na przyszłość usankcjonowanego, a w szczególności co do Wielkiego Xięstwa Krakowskiego także, z obowiązującej tamże z wyjątkiem li miasta Krakowa, powyżej ad III. przytoczonej Ustawy senackiej z dnia 6. Marca 1843. r. jako żadną następną Ustawą dotąd nie zniesionej, która w artykule 7mym stanowi, że wyszynki zagranicznych trunków, bez pozwolenia posiadaczy praw propinacyjnych, otwierane być nie mogą — a przecież nie zechcą c. k. Władze posuwać dowolność w interpretowaniu Ustaw aż do utrzymywania, że, pod trunkami „zagranicznymi“ rozumieć należy takie jedynie, które niefabrycznie i nie na drodze chemicznej zostały utworzone.

Odwoływanie się zresztą na Ustawę zarobkową z 1859. r. nie poparłby także argumentacji c. k. władz, w obec przeprowadzonego powyżej dowodu, że wyszynk słodzonych napojów spirytusowych, należy do wyłącznych praw propinacyi, tudzież ustępu VIII. patentu z dnia 20. Grudnia 1859. r. rzezoną Ustawę zarobkową, zaprowadzającego, wedle którego przepisy, w sprawie propinacyi obowiązujące, żadnej przez zaprowadzenie Ustawy zarobkowej, niemają podlegać zmianie.

V.

Następstwa, jakie za sobą pociąga to powolne, lecz w skutkach swych niechybne podkopywanie prawnej własności, są pod każdym względem destruktcyjne, albowiem

I. Niknie powoli prawo, reprezentujące do 100 milionów zlr. wartości kapitalnej, który kapitał, bądź on, jak obecnie, zostaje w rękach, przeważnie tylko właścicieli dóbr tabularnych i miast, bądź przejdzie na własność gmin, reprezentacji wyższego rzędu, lub ogółu mieszkańców, w każdym razie, już jako kapitał narodowy, zresztą jako nabyte prawo, wymaga poszanowania i skutecznej opieki tém bardziej, że, przez powolne lecz niewątpliwe niszczenie onego, wyż wymienionemi trzema drogami, narażeni są na utratę prawnie nabytego mienia swego, nietylko właściciele ziemscy i hipoteczni dóbr wierzyciele, lecz równie, a nawet głównie miasta, które, z dochodów propinacyjnych, stanowiących po wielkiej części główną część ogólnych ich przychodów, jak to w petycyach wyłuszczone i doświadczenie poucza, utrzymują szkoły, szpitale i inne zakłady dobra publicznego, pokrywają ciężary rządowe, gminne, parafialne i t. p.

I tak np. miasto Bochnia, które ma rocznie przychodu ogółem około 26.000 zlr. a w tém dochodu z propinacyi 19.001 zlr. opłaca rocznie, tytułem podatków rządowych 3.052 zlr., dodatku do utrzymania c. k. wojska 1.456 zlr., na utrzymanie szkół i kościoła do 6.000 zlr., zatem już na pokrycie tych jedynie trzech pozycji wydatków publicznych, nietylko cały przychód miasta, z innych źródeł niż propinacyjnych, zostaje wyczerpanym, lecz nawet o 3.500 zlr. przewyższonym, które jedynie z dochodów propinacyi, równie jak wszelkie ciężary gminne opędzane być muszą.

Co do miasta Sambora, już w powyższym oddziale II. udowodniono, że obowiązki przez gminę tego miasta na siebie przyjęte, a przez c. k. władzę szkolną zatwierdzone, względem utrzymywania kościoła swoim wyższego gimnazjum tamże, właśnie na prawie tegoż miasta propinacyjnem są hypotecznie zabezpieczone. Zatem podkopywanie praw propinacyjnych, nie tylko podkopuje prawa własności i prawa wierzycieli tabularnych, lecz nawet, nie będąc koniecznością dobra publicznego w myśl §. 365. Ust. cyw. usprawiedliwionem, dąży przeciwnie do czynienia szkody dobru publicznemu, ukrócając fundusze zabezpieczające byt szkół, szpitalów i t. p. instytucyj humanitarnych.

Nareszcie przez owo podkopywanie praw propinacyjnych traci kraj, jako właściciel dóbr rządowych, i Skarb Państwa przez zmniejszanie się podatków, albowiem podatek opłacany od udzielanych koncesyj ani w części nie wyrównywa podatkom z dochodów propinacyjnych, przez właścicieli i dzierżawców propinacji opłacanym.

2. Podkopywanie, za wiedzą i sankcją c. k. władz prawnie nabytą cudzej własności, sprawdza zamęt w pojęciach o prawie własności, niszczy powagę władzy, nastrocza pokusę do nadużyć, i jak każdy czyn nieprawy, mnoży w skutkach swych demoralizację i wszelkiego rodzaju bezprawia.

Komisya, przejrzawszy nadesłane z różnych stron kraju petycje, listy i różne dokumenta, tudzież na podstawie zeznań osób zupełnie wiarygodnych i właściwego doświadczenia, powzięła przekonanie, że niektóre c. k. urzędy powiatowe, rażących na tem polu zwykły się dopuszczać nadużyć. Istnieją wprawdzie przepisy c. k. Namiestnictwa, między innymi z dnia 20. Października 1860. l. 44.630. z 30. Września 1862. l. 32.179 z 1. Marca 1764. l. 8.817., wedle których, przed udzieleniem koncesyj na wyszynk słodzonych napojów, ma być przedewszystkiem zbadana potrzeba lokalna, a koncesya nie udzielana jako zatrudnienie samoistne, jeno jako akcesoryum innego przedsiębiorstwa zarobkowego.

Lecz same wyższe c. k. władze, wstąpiwszy raz na drogę fałszywą holdowania idei teoretycznej kosztem praw nabytych, gubią się w wydawaniu rozporządzeń, po części między sobą sprzecznych, a w powyższytoczonym reskrypcie z dnia 30. Września 1862. przyznawszy się do własnej niemocy, nie mogą znaleźć drogi do wyjścia z labiryntu, to też, w rozstrzygnięciach jednakowych wypadków niejednostajne wydając orzeczenia, upoważniają tém poniekąd niższe urzędy do dowolności.

Otóż c. k. urzędy powiatowe, o których mowa, pod względem dochodzenia potrzeby lokalnej, nawet §. 18. Ustawy zarobkowej wymaganego, poprzestają częstokroć na zdaniu li tylko własnem, lub chyba tego, który się o koncesyę stara, z pominięciem ludzi miejscowych, z pominięciem wreszcie osoby, głównie w tém interesowanej, t. j. właściciela prawa propinacji; zaś pod względem głównej zarobkowości, wystarczy w powiatach, o których mowa, mieć jakiegokolwiek chociażby tylko pretextowe inne zatrudnienie, być n. p. urzędnikiem powiatowym, lub rzemieślnikiem, albo posiadać jakiegokolwiek przedsiębiorstwo z handlem ani wyszynkiem wódek żadnej nie mające styczności, by uzyskać koncesyę na wyszynk słodkich napojów w miejscowościach nawet takich, w których się nie mieszka; w takim razie wyszynk koncesyonowany wykonywuje koncesyonaryusz albo przez podstawione inne osoby, nie posiadające częstokroć żadnego z warunków do koncesyi przepisanych, lub też, co się częściej zdarza, przez wymuszenie opłaty od uprawnionego do propinacji, który zagrożony ową koncesyą, opłaca się koncesyonaryuszowi dla uratowania chociaż części zagrożonych przychodów swoich propinacyjnych.

W takich razach zdarza się, że podstępny koncesyonaryusz, za kilka lub kilkanaście zlr., wydanych na koszt koncesyi i opłacenie od niej podatku, otrzymuje tytułem odczepnego parę set reńskich rocznego przychodu.

Do jakiego stopnia dzieją się na tém polu z wszech stron nadużycia, wyświecą fakta następujące, w różnych częściach kraju wydarzone:

a) W dniach 30. Kwietnia i 1. Maja 1865 r. wniósł propinator Izrael Hollender, któremu się dzierżawa propinacji w znacznych dobrach niedługo miała kończyć, proźby do c. k. urzędu powiatowego w Starym Sączu o udzielenie koncesyi na wyszynk słodzonych napojów w siedmiu wsiach do tychże dóbr należących.

Dowiedziawszy się o tém pełnomocnik właściciela tychże dóbr, pospieszył poczynić tyle podań o udzielenie takichże koncesyj na rzecz właściciela dóbr, ile jest wsi do tychże dóbr należących, upraszając zarazem, by te koncesye, jeżeli już koncesyj koniecznie potrzeba, były udzielone, raczej właścicielowi dóbr, a tém samém prawa propinacji, aniżeli owemu propinatorowi, który tym sposobem propinację w swoich rękach z krzywdą właściciela uwiecznić zamierza. Zarazem upraszał pełnomocnik właściciela o ścisłe wedle przepisów dochodzenie potrzeby owęj koncesyi we wsiach, do których jęj żądano, i dla pewno-

ści, sam w dniach 7. i 8. Maja wręczył c. k. naczelnikowi powiatu dotyczące podania, przy której sposobności, widział owe podania propinatora, naówczas jeszcze niezalatwionemi, nad których jednak załatwieniem aktuarysz powiatowy właśnie pracował. Dlatego pełnomocnik właściciela dóbr, treść żądania w podaniach swych wyrażonego naczelnikowi powiatu ustnie jeszcze powtórzył.

Cóż na to robi c. k. urząd powiatowy? Oto, bez najmniejszego dochodzenia co do potrzeby miejscowej, pospiesza wydać dla wspomnianego Izraela Hollendra datowane z dnia 7. i 8. Maja koncesye na wyszynk słodzonych napojów spirytusowych do siedmiu wsi do wzmiankowanych dóbr należących między temi w tej samej wsi Stadle, w której niedawno przedtém, kazał zamknąć otworzony tamże przez dzierżawcę propinacyjnego szynk nowy, jako niepotrzebny, i doręcza tę koncesyę nowemu koncesyonaryuszowi dnia 12. Maja; zaś podania ze strony właściciela dóbr o udzielenie podobnychże koncesyj wniesione, uchwałami z dnia 13. Maja 1865. do l. 1.311. i następnych wydanemi zwraca pełnomocnikowi właściciela pod pretekstem niedokładności do uzupełnienia, pretekstem tém blahszym, oczywiście tylko w zamiarze odroczenia stanowczego załatwienia podań właściciela, a tém samém w zamiarze faworyzowania Izraela Hollendra wymyślonym, ile że, po ponownem tych samych bezowocnie zwróconych podań, w dniu 20. Maja bez jakiegokolwiek bądź uzupełnienia do tegoż samego c. k. urzędu powiatowego wniesieniu, tenże c. k. urząd uchwałą z dnia 31. Maja 1865. r. do téjże samej liczby, pod którą poprzednio podania były wniesione, t. j. do l. 1.311. i następnym udzielił także i właścicielowi dóbr koncesye na wyszynk rzeczonych trunków do wszystkich wsi, do dóbr jego należących.

Gdy następnie Izrael Hollender w ciągu trwającej jeszcze dzierżawy swój propinacyjnej, z uzyskanych do siedmiu wsi koncesyj wyszynkowych, do dnia 12. Listopada 1865. nie korzystał, natenczas pełnomocnik właściciela dóbr, ze względu na upływający z tymże dniem, od uzyskania przez propinatora koncesyi 6cio miesięczny termin, posłał do tegoż c. k. urzędu powiatowego przez posłańca pisemne podanie, w którym z powodu niewykonywaną przez 6 miesięcy koncesyi, w myśl art. 60. ustawy zarobkowej, upraszał o unieważnienie onejże. Jednakże p. naczelnik powiatu podanie to z dnia 12. Listopada 1865., zatém w niedzielę o 12¹/₂ godzinie w południe sobie doręczone, zwrócił posłańcowi, pod pretekstem zamknięcia już o tej porze w dzień świąteczny dziennika podawczego, z poleceniem, by podanie nazajutrz przynieść. Zanim jednak przyszło do zajutra, stało się, że faworyzowany koncesyonaryusz Izrael H., tegoż samego dnia 12. Listopada popołudniu udał się na wieś, poustanawiał z ramienia swego szynkarzów do wyszynku słodzonych napojów, popisał doniesienia do c. k. urzędu powiatowego, z wymienieniem nazwisk swych w każdej z siedmiu wsi zastępców, i znalazł środki bezzwłocznego o tém do tegoż c. k. urzędu powiatowego w tymże samym dniu 12. Listopada doniesienia.

b) Wspomniony ad a. pełnomocnik właściciela dóbr, wyjednał na rzecz tegoż, jak wyżej wspomniono, dnia 31. Maja 1865. koncesyę na wyszynk słodzonych napojów, do wszystkich wsi, do owych dóbr należących, między temi także do wsi Gostwicy.

Dowiedziawszy się w Listopadzie, iż tamże Josek B. szynk pokątny otworzył, doniósł o tém do tegoż samego c. k. urzędu powiatowego Staro-Sądeckiego, żądając pomocy. Ku wielkiemu jednak zdziwieniu, otrzymał pod dniem 13. Listopada 1865. r. do l. 3.431. zawiadomienie, że jeszcze d. 17. Sierpnia udzielono również i w mowie będącemu Joskowi B. koncesyę na wyszynk słodzonych napojów w owej wsi.

Zatém w wiosce górzystej, zaledwo przystępnej, od wszelkiego ruchu handlowego, nawet od dróg komunikacyjnych oddalonej, liczącej zaledwo 616 dusz ludności, i nie posiadającej własnego kościoła, dozwolił c. k. urząd powiatowy, prócz szynku zwykłego propinacyjnego, założyć jeszcze dwa szynki napojów słodzonych; dnia 31. Maja właścicielowi dóbr, zaś dnia 17. Sierpnia Joškowi B., nie uznając nawet za stosowne, zawiadomić właściciela dóbr o tej nowej, w prawa jego wkraczającej koncesyi, i pomimo że Josek B. żadnego nie wykonywał przedsiębiorstwa, ani jakiegokolwiek widzialnego zatrudnienia.

Oczywiście że, podobnie jak w poprzedniém ad a. opisanym wypadku, tak i w obecnym, dowiedziawszy się o tém pełnomocnik właściciela dóbr, założył bezzwłocznie do wyższych władz rekurs, lecz jak rekurs jego przeciwko koncesyi udzielonej Izraelowi H., lubo jeszcze dnia 17. Czerwca do c. k. urzędu powiatowego wniesiony, do tego czasu, a przynajmniej do końca Stycznia r. b. oczekiwał jeszcze rozstrzygnięcia, albowiem c. k. urząd powiatowy, akta od c. k. komisji namiestniczej powtórnie mu do wyjaśnienia odsyłane, zawsze z niedostatecznym wyjaśnieniem téjże c. k. wyższej władzy przedkładał, a tymczasem protegowany Izrael H. przez podstawionych szynkarzów, szynk rzekomych słodzonych napojów w siedmiu cudzych wsiach wykonywuje, tak téż i sprawa Joška B. nie prędko zapewne ostatecznego do czeka się rozstrzygnięcia, w oczekiwaniu którego, Josek B. swój szynk bezprzeszkodnie prowadzi.

c) Właściciele Nowej- Wsi Narodowej w Krakowskiem, dowiedziawszy się, iż tamże, w domu ślusarza zaprowadzono szynk pokątny, zaniósłszy o to skargę do urzędu powiatowego w Liszkach, gdy otrzymali zawiadomienie, że szynk ten prowadzi się imieniem c. k. kancelisty powiatowego M., któremu koncesję na wyszynk słodzonych napojów udzielono, założyli rekurs do c. k. Komisji namiestniczej, która rozporządzeniem z dnia 10. Lutego 1863. r. do l. 2.906 koncesję tę z tego powodu unieważniła, że „utrzymywanie szynkowni ze stanowiskiem c. k. urzędnika nie zgadza się.“

Gdy pomimo takiego wyższych władz orzeczenia, ów szynk, w domu owego ślusarza, ani na chwilę nie ustając, dalej był prowadzonym, zanieśli właściciele dóbr ponownie do tegoż c. k. urzędu powiatowego Lisieckiego zażalenie, wskutek którego dopiero dowiedzieli się, iż obecnie szynk w owym domu ślusarza M. wykonywuje się w skutek koncesyi na wyszynk słodzonych napojów, uzyskanęj przez pewnego Pohlmana. Ów Pohlman jest aptekarzem, zamieszkałym w Arcyksięstwie Austryackiem, kluczem zaś do rozwiązania zagadki jest okoliczność, iż ten nowy koncesyonaryusz, jest szwagrem tegoż samego kancelisty pow. M., którego koncesya została unieważniona. Oczywiście, że znowu rekurs z kosztem i zachodami połączony, a tymczasem szynk ów znowu bezprzeszkodnie prowadzony na korzyść szwagra c. k. kancelisty, a na zniszczenie właścicieli dóbr, którzy pobierając z dzierżawy dóbr bez propinacyi wydzierżawionych z mocy kontraktu, przez c. k. sąd pupilarny zatwierdzonego, rocznego czynszu 800 złr., opłacają podatków z dod. 440 złr. zaś tytułem procentów i amortyzacyi od wykupna wieczystej dzierżawy 631 złr. łącznie przeło na rzecz samego tylko c. k. skarbu rocznie 1.071 złr. Zatem na pokrycie samych tylko należności skarbowych potrzeba, prócz wyczerpania całkowitego czynszu dzierżawnego, dokładać z przychodów propinacyjnych rocznie 271 złr. Prócz tego ma propinacya dostarczyć funduszków na pokrycie innych ciężarów z posiadaniem ziemi połączonych, poczem dopiero reszta dochodu przypadłaby właścicielom w połowie małoletnim, już jako takim pod opieką prawa zostającym, co wszystko c. k. urząd powiatowy wiedząc dokładnie, rozda je mimoto znaczną część ich dochodów tak skoro, a nawet tak podstępnie własnym swym urzędnikom i ich szwagrom.

d) W miasteczku Ołpinach właściciele sklepików, nie mający koncesyi do wyszynku czegokolwiek, poczęli w roku zeszłym sprzedawać kieliszkami wódkę, jakimiś surrogatami zaprawioną (krople). Właściciel propinacyi, donosząc do c. k. urzędu powiatowego w Brzostku o tym nowym pretecie wykonywania wyszynku pokątnego, nie dającego się ukontrolować, upraszał o wydanie zakazu sprzedawania w sklepikach żydowskich owych mniemanych kropeł, jako podkupujących propinacyę, a że sprzedawanych bez ordynacyi i kontroli lekarskiej, i nie w aptekach, jeno przez ludzi, przedewszystkiem zysku chciwych, przeto prawdopodobnie zatruwających zdrowie ludzkie. C. k. urząd pow. jednak rezolucyą z dnia 21. Września 1861. do l. 2.839. nie uznał za stosowne wydanie zakazu, zbywając załającego się właściciela li orzeczeniem, że „krople tak zwane Hoffmanowskie zdrowiu ludzkiemu nie są szkodliwe“, i tym sposobem ulegalizował prowadzenie szynków pokątnych pod pozorem owych kropeł.

e) Propinator w Makowie J. Blumenfeld, uzyskawszy na wyjściu z dzierżawy propinacyjnej zezwolenie na założenie w Makowie domu gościnnego i na wyszynk tamże słodzonych napojów spirytusowych, i utraciwszy w następstwie tego dzierżawę propinacyi, udał się dnia 28. Września 1865. do c. k. urzędu pow. Makowskiego z prośbą o udzielenie mu koncesyi także na wyszynk zwykłej wódki i piwa.

C. k. urząd powiatowy pospiesza z wydaniem mu jeszcze tego samego dnia 28. Września 1865. do l. 2.613. uchwały, która orzeka, że zaprowadzenie w domu gościnnym J. Blumenfelda wyszynku także zwykłej gorzałki i piwa, jest potrzebą nakazane; wzywa przeto zarząd dóbr, do zdeklarowania się w 3 dniach, a żali owego J. Blumenfelda zechce przy wyszynku wódki i piwa nadal pozostawić; gdyż w razie przeciwnym c. k. urząd powiatowy widziałby się zmuszonym, J. Blumenfelda mianować z urzędu szynkarzem (*als Gewerbsführer zu ernennen, bemüßiget wäre*). I tak jednym pociągiem pióra, c. k. urząd pow. zamierzył znieść na korzyść swego protegowanego J. Blumenfelda pozostałe resztki prawa propinacyjnego.

Konsekwentnie zresztą postąpił sobie urząd pow. Makowski. Widząc, iż przepisy wyższych c. k. władz pozwalają trzema powyżej wskazanymi drogami naruszać całość własności propinacyjnej, że przeto prawo to już temi drogami pierwój czy później na zniesienie faktyczne jest skazane, słowem widząc zasadę naruszania własności ulegalizowaną, poszedł o krok dalej na tej samej drodze, i zamierzył jednym zamachem znieść prawo propinacyjne, i tak już owemi wyłomami na powolną śmierć skazane.

Jakim sposobem dzieje się, że ludzie podstępni, a zysku bez wyboru środków chciwi tak nadzwyczajnych u c. k. urzędów doznają uwzględnień, — że w drodze samych nadzwyczajności i z pospiechem dla innych warstw społeczeństwa prawie niepraktykowanym uzyskują, z oczywistą krzywdą uprawnionych, tak nadzwyczajne postanowienia? o tém jakie krążą wieści, i jaki głos publiczny? raczej wolimy, zamileć.

Czego wszakże pominąć niepodobna, to że, jeżeli raz ulegalizowane naruszenie zasady własności prowadzi nawet ludzi postawionych na czele c. k. urzędów, do takiego zamętu w pojęciach o własności, i do takich pokus daje sposobność, jakiejże nie wywiera destrukcyjnej demoralizacji na warstwy społeczeństwa niższe, nieoświecone, o prawie własności i tak już zbyt zmaćone mające wyobrażenie, które przeto przy znaném łaknieniu cudzego, a ponętnym przykładzie, iż u c. k. urzędów wyjednać sobie można bez innego do tego tytułu, jak tylko chciwości i podstępny, nawet zezwolenie na wysadzenie bezsprzednego właściciela z prawnie nabytej jego własności, cóż z tego wnosić mogą? oto: albo że c. k. Rząd pozwolił zabierać bezkarnie prawną własność pewnej warstwy społeczeństwa, lub też, że c. k. urzędy są przekupne, a przeto, że na korzyść osób niemoralnych, lecz dysponujących kapitałami, nakręcają prawa, chociażby z oczywistą cudzą krzywdą.

Jedno i drugie mniemanie są pomiędzy ludem naszym niestety rozpowszechnionemi, co wiadomo każdemu, kto z nim miewa styczności. Byłoby nawet po części już tu w Izbie przy dyskusyi sprzedaży soli bydłęcej skonstatowane.

Że lud nasz przy tak zmaćonych pojęciach o tém, co jest dozwolone i godziwe, zapraśnie także niekiedy cudzego mienia, że nawet żąda czasami do tego pomocy także c. k. urzędów, temu mając wzgląd na niski stopień jego wykształcenia, zwłaszcza po takiej nauce z góry idącej, trudno się nawet dziwić. Lecz z trwogą możnaby zapytać: dokądby go doprowadziło dalsze takich przykładów udzielanie, a przy tém mnożąca się z każdym dniem ilość szynków, sklepów i sklepików, z cywilizowanemi wódkami wszelkiego rodzaju, już nie na zaspokojenie istotnej potrzeby, jeno na bezustanną pokusę obliczonych, istnych szkół występku i jaskiń wszelkiego bezprawia; a z każdej wyciąga swe sidła na przechodniów, a nawet nachodzi ich po domach ów wyżprzytoczonym reskryptem zgodnie z prawdą odszkiecowany szynkarz żyd z gorzałką w jednej, a blankietem wexlowym w drugiej ręce, godząc zarazem na mienie i duszę swych ofiar. Nie dziw, że w takich warunkach mnożą się narzekania na brak rąk do pracy, na nieurodzaj, na głód, na tysiące spraw wexlowych, przeciw włościanom do sądów wytoczonych, nareszcie na coraz więcej mnożące się zbrodnie podpalania, rabunku, morderstwa i t. p., których częstém wyliczaniem przerażają nas dzienniki. A wszystko to jest naturalném następstwem wyżopisaniej, uorganizowanej demoralizacji, owocem rządów, dzięki Bogu i Najjaśniejszemu Panu, minionych, poczynających cywilizowanie co dopiero z poddaństwa oswobodzonego ludu, od potrojenia liczby szynków.

VI.

Jak skoro przeto udzielanie koncesyj na wyszynk słodzonych napojów spirytusowych, podobnie jak i coraz się wzmagające, a nie mogące być ukontrolowanemi nadużycia przy sprzedaży wódek upajających w sklepach i sklepikach, nareszcie powyżej opisane nadużycia z powodu zaprowadzenia przez kogokolwiek i gdziekolwiek bądź nawet po wsiach handlów wódki hurtownych, jak w powyższym wywodzie wykazano, sprzeciwiają się prawu zwyczajowemu, słowem Monarszem z dnia 28. Listopada 1837. r. usankcjonowanemu, a nawet duchowi samėje ustawy zarobkowej, która jakkolwiek dążąc do wolności zarobkowania, ma jedynie na celu zarobkowanie uczciwe, a nie przedsiębiorstwo podstępne, liżna podkopywanie endziej własności obliczone, przytém wiele naruszają nabyte prawa własności, i prowadzą do tak potwornych wyżykzanych następstw i to wszystko nie tylko bez żadnej konieczności, któraby się przynajmniej w myśl §. 365. ust. cyw. mniemaném jakim dobrem ogółu dała poniekać usprawiedliwić, lecz owszem, jak powyżej wykazano, na szkodę tak prawnych właścicieli, jak i dobra publicznego, jedynie na korzyść pewnej klasy ludności wszelkiego prawnego tytułu pozbawioniej, niemoralnej, podstępem w cudzą własność się wdzierającej, toć niezaprzeczenie naglącym jest Wysokiego Sejmu obowiązkiem, tak potwornemu stanowi rzeczy starać się co rychlej kres położyć.

Sprawozdanie

komisyi funduszowej w przedmiocie funduszków indemnizacyjnych.

Wysoki Sejmie!

Na 23. posiedzeniu Sejmu krajowego, pan komisarz rządowy wyraziwszy ze strony c. k. Rządu oświadczenie chęci oddania funduszków indemnizacyjnych w zarząd kraju, znajdował trudności praktycznego i rychłego przeprowadzenia tej sprawy, jeżeliby wniosek co do ustalenia dotacyi funduszków indemnizacyjnych ze Skarbu Państwa miał dopiero od c. k. Rządu wychodzić i Wysokiemu Sejmowi na najbliższej sesyi być przedstawionym. W tym względzie objawił p. komisarz rządowy zdanie, aby nie czekając wniosku c. k. Rządu, Wysoki Sejm uchwalił co do załatwienia sprawy o stałą dotację funduszków indemnizacyjnych ze Skarbu Państwa jasny i określony wniosek, tak, aby już teraz Rząd krajowy był w możności ten wniosek c. k. Ministerstwu do załatwienia przedstawić.

Ponieważ wszystkie akta rządowe, jakie tylko dotychczas Wydziałowi krajowemu udzielane były, świadczą, iż c. k. Rząd nie przychylił się do uznania tych obowiązków, jakie z ustaw co do zniesienia powinności urbaryalnych, jako też z ustaw normujących przeprowadzenie spraw indemnizacyjnych na Skarb Państwa spadają. Komisya dopiero w oświadczeniu p. komisarza rządowego mogła się dopatrzyć zmiany zapatrywania się c. k. Rządu na tę sprawę i nabyć przekonania o życzliwych zamiarach c. k. Rządu i o Jego chęci stanowczego załatwienia od tylu lat w niepewności zostającej sprawy, dla tego też dopiero po oświadczeniu pana c. k. komisarza rządowego, postanowiła komisya zrobić stanowczy wniosek co do sposobu, w jakim by ta kwestya mogła być ostatecznie załatwioną. W tej mierze wychodząc z jednej strony z zasady, iż krajowi przysługuje prawo żądania, aby wszystkie na gruntach rustykalnych ciężące urbaryalne obowiązki na mocy patentu z dnia 17. Kwietnia 1848. były wypłacone ze Skarbu Państwa i kraj do tych ciężarów tylko o tyle się przyczyniał, o ile na nim w ogóle ciąży obowiązek przykładania się do wszystkich zobowiązań Państwa, z drugiej strony nie mogąc zapoznawać ogólnej w zarządzie Państwa przyjętej zasady równego zobowiązania wszystkich krajów w skład Państwa wchodzących, komisya starała się znaleźć w zespoleniu tych dwóch podstaw, środek do rozwiązania kwestyi.

Gdy na mocy patentu z dnia 4. Marca 1849. we wszystkich innych krajach koronnych fundusz krajowy ponosi tylko w połowie tę sumę, która jako wynagrodzenie za zniesione powinności urbaryalne do wypłacenia przypada, wnosi komisya, aby i w Galicyi kraj podobnie przyjął na siebie zobowiązanie opłacania jednej połowy z powyższego tytułu do wypłacenia przypadającej sumy.

Co się zaś tyczy drugiej połowy téjże sumy, gdy na mocy patentu z dnia 17. Kwietnia 1848. Skarb Państwa przyjął na siebie obowiązek opłacenia wszystkich na gruntach rustykalnych ciężących powinności, wnosi komisya, aby ta druga połowa przypadająca do wypłacenia ze Skarbu Państwa i aby Skarb tę sumę zawsze do funduszu krajowego w dwóch półrocznych antycypacyjnych ratach składał do kasy krajowej. ---

Gdy przez uwolnienie od obowiązków opłacania całego wynagrodzenia za wszystkie na gruntach rustykalnych ciężące powinności znaczna wypada korzyść dla Skarbu Państwa — komisya tuszy sobie, iż c. k. Rząd do tego wniosku chętnie przychylić się raczy.

Gdyby jednakowoż inne w tej mierze było zapatrywanie się c. k. Rządu, w tym wypadku komisya nie mogłaby doradzać odebrania funduszków indemnizacyjnych w zarząd kraju.

Gdy nadto komisya uważała za stosowne, aby już naprzód z uwagi na przyjętą zasadę ponoszenia obowiązku wynagrodzenia za zniesione powinności urbaryalne w połowie przez fundusz krajowy, a w połowie przez Skarb Państwa oznaczyć stałą cyfrę tej sumy, jakaby Skarb Państwa corocznie miał zasilać fundusze indemnizacyjne i oznaczenie tej cyfry nie zostawiać corocznej likwidacyi, zamierzała komisya wziąć najprzód za podstawę do oznaczenia tej cyfry plany amortyzacyjne, postanowione dla okręgu administracyjnego lwowskiego reskryptem ministeryalnym z dnia 22. Października 1857. a dla okręgu administracyjnego krakowskiego reskryptem ministeryalnym z dnia 29. Grudnia 1857.

Z uwagi wszelako, iż sumy temi planami objęte nie były wynikiłością rzeczywistej ówczesnej potrzeby, ale tylko wyprowadzone zostały z prawdopodobnego przypuszczenia, że one z czasem równać się będą rzeczywistej potrzeby, przeto uważała komisya za stosowne, zażądać wykazów faktycznego stanu długu indemnizacyjnego.

Otrzymane dopiero dnia 10. Lutego b. r. wykazy porównane z planami amortyzacyjnemi, przekonały komisję, że sumy objęte planami amortyzacyjnemi nie zgadzają się z sumami faktycznie zlikwidowanemi.

I tak w Lwowskim okręgu administracyjnym suma indemnizacyjna w planie amortyzacyjnym zawarta wynosi 58,674.000 złr., suma zaś indemnizacyjna faktycznie zlikwidowana 64,556.653 złr.; gdy z tego wszelako została spłacona gotówką suma 6,630.719 złr., pozostaje do amortyzacyi suma 57,925.934 złr., która jest mniejszą od sumy w planie amortyzacyjnym umieszczonej o kwotę 748.066 złr. w. a.

W Krakowskim okręgu administracyjnym suma indemnizacyjna w planie amortyzacyjnym zawarta wynosi: 33,669.000 złr. suma zaś indemnizacyjna faktycznie zlikwidowana 37,769.047 złr. 12 kr. — potrąciwszy z tej sumy spłaconą w gotówce sumę: 4,376.688 złr. 52 kr., pozostaje do amortyzacyi suma 33,392 358 złr. 20 kr., która od sumy w planie amortyzacyjnym umieszczonej jest mniejszą o kwotę 276.641 złr. 40 kr.

Oprócz tego mając i to na uwadze, że likwidacya pojedynczych pretensyj do funduszu indemnizacyjnego w całym kraju ukończoną nie jest, gdy zatem kapitał indemnizacyjny w miarę ukończonych pojedynczych likwidacyj ciągle przyrasta, niepodobieństwem było oznaczyć już dzisiaj ten kapitał cyfrą, zatem komisya wysokiemu Sejmowi doradzać nie może w układzie ze Skarbem Państwa przyjmować jaką stałą cyfrę — owszém komisya przyszła ostatecznie do przekonania, iż część, w jakiej Skarb Państwa powinien się przyczyniać do funduszków indemnizacyjnych, może być tylko oznaczoną wyrzeczeniem tego stosunku w zasadzie ale nie oznaczeniem liczbowém.

Z wyrzeczonych powodów przedstawia komisya do przyjęcia Wysokiej Izbie następujący wniosek, do którego dołącza także ten wniosek, który w pierwszym sprawozdaniu komisji pod l. 3. jest zawarty.

Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Gdy patentem z dnia 17. Kwietnia 1848. wszystkie na gruntach rustykalnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi ciężące powinności urbaryalne zniesione zostały, za wynagrodzeniem ze Skarbu Państwa zatém późniejsza ustawa z dnia 7. Września 1848. orzekająca, że to wynagrodzenie nastąpić powinno ze środków krajowych, do kraju naszego zastosowaną być nie może, bo sprawa wynagrodzenia była w naszym kraju już załatwiona, zanim ustawa z dnia 7. Września 1848. wyszła, tak, iż ta ustawa nie zastała już w naszym kraju przedmiotu, do którego mogłaby być zastosowaną, ale zastała krajowy fundusz indemnizacyjny już uposażony ze Skarbu Państwa; gdy nakoniec patent z 15. Sierpnia 1849. patentu z dnia 17. Kwietnia 1848. co do obowiązku Skarbu Państwa w tej mierze wcale nie zniósł, a tém samem zatwierdził, przeto:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem wyrzeka przekonanie, że nietylko to co Skarb Państwa na powyższe wynagrodzenie opłacał, z prawnego obowiązku to czynił, zatem żadnego zwrotu z tego tytułu od kraju żądać nie może, ale nadto, że te wszystkie sumy, które kraj z tego samego tytułu do funduszków indemnizacyjnych wnosil, w znaczniejszej części prawnie się nie należą i krajowi zwrócone być powinny.

Zważywszy wszelako, że i inne kraje Monarchii opłacają jako kraje trzecią część wynagrodzenia za zniesione powinności urbaryalne, zważywszy, że oblikwidacya wspólnych pretensyj i praw, jaką Izba posłów Rady Państwa na sesyi r. 1863. wskazała, trwaćby musiała lata; — zważywszy, że słusne i rychłe załatwienie tej sprawy spoczywa tak w interesie wysokiego Rządu jako téż i kraju, a przy różności zapatrywania się Wysokiego Rządu i kraju na obopólne prawa, sprawa ta tylko w drodze ugody da się ostatecznie ku zadowoleniu obu stron załatwić:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem upoważnia Wydział krajowy do odebrania w zarząd Reprezentacyi krajowej funduszków indemnizacyjnych galicyjskich i Wielkiego Księstwa Krakowskiego pod następującemi warunkami:

1) Jeżeli Skarb Państwa zobowiąże się do opłaty połowy każdorocznej potrzeby w kapitale, rentach, procentach i kosztach zarządu w ten sposób, iż tę połowę w równych półrocznych ratach z góry do kasy Wydziału krajowego aż do zupełnego umorzenia długu indemnizacyjnego z prowizjami uiszcząć będzie.

2) Jeżeli Skarb Państwa zrzeknie się wszelkich pretensyj do zwrotu wszystkich subwencyi nieoprocenowanych i oprocenowanych z prowizyą, jakie opłacał aż do odebrania zarządu funduszków indemnizacyjnych w zarząd Reprezentacyi krajowej, tudzież jeżeli Skarb Państwa przyjmie na siebie obowiązek spłacenia przypadłych do wypłaty po dzień oddania tego zarządu obligacyi i kuponów.

3) Jeżeli Skarb Państwa przyjmie na siebie obowiązek zasilania kasy funduszków indemnizacyjnych zaliczkami zwrotnemi na ten wypadek, jeżeliby przez niedobór w dodatkach do podatków kasa funduszków indemnizacyjnych znalazła się w niemożności uiszczania przypadających wypłat.

4) Jeżeli oddanie zarządu funduszów indemnizacyjnych galicyjskich i Wielkiego Księstwa Krakowskiego w zarząd Reprezentacji krajowej nastąpi tylko z takimi ograniczeniami, jakie gwarancya ogólna Państwa za obligacye indemnizacyjne i kupony, tudzież udział Skarbu Państwa przez ową roczną dotacyę koniecznie za sobą pociąga, wszelkie inne ograniczenia zaś opuszczone zostaną.

Jeżeli wysoki Rząd przyjmie powyższe warunki, Wydział krajowy zrzeknie się imieniem kraju wszelkich pretensyj, które przysługują krajowi w moc wyrażonych na wstępie ustaw do zwrotu sum przez kraj do funduszów indemnizacyjnych galicyjskich opłaconych.

Dając to upoważnienie Wydziałowi krajowemu, Sejm oświadcza, iż to upoważnienie i częściowe zrzeczenie się praw tylko na ten wypadek ważnym jest, jeżeliby wysoki Rząd do powyższych warunków się skłonił, w przeciwnym razie wstrzyma się Wydział krajowy od odebrania tych funduszów.

W każdym wypadku zda Wydział krajowy sprawę Sejmowi krajowemu na najbliższej kadencji.

II. Wysoki Sejm raczy objawić życzenie, aby tak we Lwowie jak w Krakowie dla obrony funduszu indemnizacyjnego zasiadał zastępca tego funduszu przez Wydział krajowy mianowany w tym charakterze i z tym zakresem działania, jaki dotąd przy tych komisjach przysłużył zastępcy Skarbu Państwa.

Przewodniczący :
Henryk Wodzicki.

Sprawozdawca :
Stanisław Starowiejski.

Wniosek

Wydziału krajowego, względem usunięcia rubryki „Wydatków na podwody” z budżetu funduszu krajowego na przyszłość, począwszy od roku administracyjnego 1866.

Wysoki Sejmie!

Dodatek na podwody stanowi dopłatę, którą uiszcza fundusz krajowy dla podwód używanych we wszystkich sprawach publicznych, a to celem uzupełnienia ceny podwodowej.

Dodatek do podwód jest znacznym ciężarem funduszu krajowego, co już z tego okazuje się, że w roku 1861. wynosił sumę 26 907 złr. w. a., r. 1862 i 1863. sumę 24.000 złr. w. a., w roku 1864. 19.895 złr. w roku 1865. 24.000 złr. — a w roku 1866 sumę 22.000 złr. preliminowanym został.

Dodatkiem tym obciążono fundusz krajowy dopiero w roku 1854., albowiem z powodu odbytych w r. 1854. znacznych przemarszów wojsk i znacznego w skutek tegoż wymagania podwód, widziało się c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych pod dniem 11. Lipca 1854. l. 14.548. (rozporz. Namiestnictwa z dnia 8. Sierpnia 1854 l. 6.945, a Rządu krakowskiego 16.754) spowodowanem, dla ulgi w ciężarach przez mieszkańców kraju ponoszonych, podwyższyć wymierzoną do owych czasów na 10 kr m. k od konia i mili należność podwodową na 12 kr. m. k. w lwowskim, a na 14 kr, m. k. w krakowskim okręgu administracyjnym.

Równocześnie rozporządzono, ażeby owe dla wyjątkowych stosunków wspomnianego czasu przyzwolone podwyższenie a mianowicie po 2 kr. m. k. od konia i mili w lwowskim, a po 4 kr. m. k. w krakowskim okręgu z funduszu krajowego opłacono.

Według tego wyraźnego rozporządzenia miał ten ciężar pozostać na funduszu krajowym tylko na czas dotkliwej drożyzny, i był wyraźnie tylko do końca 1854 r. pozwołonym. Później rozporządzeniem c. k. Namiestnictwa z dnia 5. Stycznia 1855 l. 605 na mocy upoważnienia c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych pozwołono pokrycie tego dodatku z funduszu krajowego i ra rok 1855, a rozporządzeniem z dnia 16. Września 1856. l. 35.817. na mocy przyzwolenia c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 30. Sierpnia 1856. l. 20.693 wyrzeczono, iż zaspokojenie tego dodatku i na dal z funduszu krajowego nastąpić ma, którego dodatek z powodu zmiany waluty na mocy rozporządzenia c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 7. Października 1858. l. 22.818, w lwowskim okręgu administracyjnym na milę od konia po $3\frac{5}{10}$ kr. w. a. a w krakowskim po $7\frac{1}{10}$ kr w. a. wynosi.

Przytem zauważać potrzeba, że na mocy rozporządzenia Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 25. Stycznia 1855. l. 752, dodatek ten wypłaca się z funduszu krajowego nie tylko dla podwód wojskowych, ale także w ogóle dla wszystkich podwód z funduszy publicznych opłacanych, tak, że fundusz krajowy w tym względzie wszystkie inne fundusze, jako to: wojskowy, polityczny, sądowy, policyjny, finansowy etc. etc. posilkować ma.

Atoli nie można żadnej racjonalnej podstawy wynaleźć, dla którejby fundusz krajowy i teraz tak znaczny wydatek ponosić miał. — W rozporządzeniu c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 21. Sierpnia 1851. l. 18 231. są ustanowione ogólne zasady, celem oznaczenia, które wydatki na fundusz krajowy przekazane być mają, w mowie będący dodatek jednak pod żadną owych zasad podciągnięty być nie może, i całkiem słusznie, jeżeli bowiem zapłata po 10 kr. m. k. czyli $17\frac{5}{10}$ cent. od konia za milę jest istotnie za małą, i nie odpowiednią stosunkom czasu, cenom zboża i paszy, toć niech będzie podwyższoną, a podwyżkę stanowiącą część integralną tej zapłaty, niech opłaca ten, kto podwód używa, i niech ciężar ten nie spada na trzeciego, nie mającego w tym względzie żadnego udziału; — jeżeli zaś zapłata po $17\frac{1}{10}$ centów za milę od konia jest odpowiednią stosunkom czasu i cenom produktów, powinien dodatek ów sam przez się ustać.

Przy rokowaniach względem odebrania zarządu funduszu krajowego między c. k. Namiestnictwem a delegatami Wydziału krajowego wnieśli ciż ostatni, aby ten ciężar na podwozy z funduszu krajowego w drodze administracyjnej całkowicie usunięty, i odpowiednia rubryka wydatków z budżetu krajowego wykreśloną została.

Delegaci Wydziału krajowego powołali się w tym względzie na powody powyż przytoczone, a przy tem podnieśli jeszcze i tę okoliczność, że nałożenie tego ciężaru na fundusz krajowy nastąpiło tylko w drodze administracyjnej i to na czas owych nadzwyczajnych stosunków; a zatem i usunięcie tego ciężaru w tejże samej drodze administracyjnej nastąpić powinno, a to tem więcej, ileże rozporządzenia powyż przytoczone ani dziennikiem praw państwa, ani dziennikiem praw krajowych ogłoszone nie były, że i ciężar owymi rozporządzeniami nałożony, jako stały i niezmienny uważany być nie może, ale raczej jest środkiem administracyjnym, stosunkami czasu spowodowanym.

Atoli c. k. Ministerstwo stanu nie przychyliło się do tego żądania Wydziału krajowego i reskryptem z dnia 25. Września 1862. l. 4.160. I oświadczyło, że fundusz krajowy li tylko z ciężarami do tych czas istniejącymi, a zatem i z ciężarem dodatku podwodowego pod zarząd Wydziału krajowego przejść, a usunięcie tego ciężaru z budżetu krajowego tylko w drodze ustawodawczej nastąpić może.

W tym stanie rzeczy wnosi Wydział krajowy:

Wysoki Sejm raczy uchwalić ustawę następującej treści:

Dodatek podwodowy z funduszu krajowego ustaje na przyszłość z początkiem roku administracyjnego 1866.

Marszałek krajowy

Leon Xiąże Sapieha w. r.

Członek Wydziału krajowego

Julian Ławrowski w. r.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego.

We Lwowie dnia 22. Stycznia 1866. r.

Sprawozdanie

komisji dla spraw Wydziału krajowego w przedmiocie udzielić się mającej Wydziałowi krajowemu instrukcyi.

Uchwałą z dnia 16. Grudnia 1865. odesłał Wysoki Sejm przedłożony sobie przez Wydział krajowy projekt instrukcyi dla Wydziału krajowego do osobnej komisji.

Komisya rozpatrzywszy się w tym projekcie wyznaje, że znalazła go w porownaniu z instrukcyami innych krajów koronnych tak dokładnym, że raczej tu i owdzie coś opuścić, aniżeli dodać wypadało. Poprawki tyczą się przeważnie stylizacyi, a tylko niektóre z nich samejże treści, i tak: W §. 8., który stanowi, iż Wydział krajowy nocen jest przez dwa miesiące jeszcze, po upływie roku, wydawać assygnacye na rachunek budżetu roku ubiegłego, zaś kasa realizować ma takie assygnacye aż do końca Marea, przyjęła komisya, zaciągawszy zdania ludzi zawodowych, zasadę, że po upływie roku budżetowego żadnych już assygnacyj na rachunek roku ubiegłego wydawać, ani takowych realizować nie wolno, lecz że nieassygnowane lub niezrealizowane wydatki budżetem roku ubiegłego objęte, na budżet roku następnego przenieść należy, co manipulacją obrachunkową i kasową tylko uprościć a układanie budżetu tylko ułatwić może.

Do §. 14., który w załączonym tu projekcie komisji jest §. 19., dodała komisya na wzór instrukcyj innych krajów obowiązek Wydziału krajowego, składania Sejmowi na początku każdorocznej sesji sejmowej sprawozdania z urzędowych czynności.

W §. 21. uważała komisya za stosowne nazwać wszystkich wyższych urzędników conceptowych zamiast radcami, sekretarzami Wydziału krajowego. Komisya mniema, że właściwymi radcami są sami członkowie Wydziału przez Sejm wybrani, gdyż oni tylko mają w radzie głos stanowczy; inni urzędnicy nie mają w radzie głosu, więc też i radcami nazwani być nie mogą.

Część §. 40. tudzież §§. 43., 44., 45., pierwszy ustęp §. 53., 57. i drugi ustęp §. 58., jako należące właściwie do instrukcyi ściślejszej, opuszczone zostały w projekcie komisji.

W §. 49. projektu komisji zobowiązała komisya dyrektora oddziału obrachunkowego pod odpowiedzialnością, ażeby zwrócił uwagę Wydziału krajowego, gdyby assygnowana summa przekraczała fundusz dotyczącej rubryki.

W §. 50. dodała komisya przyjęty już wszędzie zwyczaj, że assygnacye niezrealizowane w ciągu roku od daty wymagają odnowienia.

Pierwotny §. 61. uzupełniony został w §. 56. projektu komisji dokładniejszym opisaniem przeznaczenia księgi głównej w oddziale obrachunkowym.

W §. 63. projektu Wydziału krajowego, a §. 58. załączonego projektu, proponuje komisya zamiast zostawionej Wydziałowi krajowemu możności wstrzymania się z obsadzaniem posad urzędników, obowiązek Wydziału krajowego obsadzania posad przez Sejm systemizowanych, tylko w miarę czynności i wynikającej ztąd rzeczywistej potrzeby.

W §. 65. (obecnie §. 60.) uważała komisya za stosowne włożyć na dyrektora kancelaryi szcze-
gółowy obowiązek przełożonego expedytu.

Zresztą, wyjąwszy poprawki stylistyczne, projekt Wydziału krajowego pozostał prawie nietknięty,
o drobnostkowych bowiem poprawkach, jako nie naruszających w niczem ani treści, ani formy, komisya
nie ma potrzeby wspominać szczegółowo.

Komisya wnosi:

„Wysoki Sejm raczy stosownie do postanowienie §. 32. stat. kraj. załączonemu pod ., projektowi
instrukcyi dla Wydziału krajowego uchwałą swoją nadać moc obowiązujaca.“

Lwów, dnia 20. Lutego 1865.

Dr. Boczkowski,
przewodniczący.

Dr. Rydzowski,
sprawozdawca.

Projekt

instrukcyi dla Wydziału krajowego wydać się mającej przez Sejm krajowy stosownie do postanowienia §. 32. statutu krajowego.

Zakres działania i sposób załatwiania czynności Wydziału krajowego.

§. 1.

Statut krajowy oznacza w ogólności zakres działania Wydziału krajowego; niniejsza zaś instrukcyja określa szczegółowe jego czynności, i sposób załatwiania tychże.

§. 2.

Wydział krajowy powinien strzedz całości kraju, praw i swobód jemu przyznanych, wykonywać prawomocne uchwały Sejmu i czuwać nad ich wykonaniem w sposób przez Sejm wskazany.

Gdyby uchwała Sejmu z powodu przeszkód nieprzewidzianych wykonaną być nie mogła w sposób przez niego wskazany, Wydział krajowy wykona ją według możności, lecz usprawiedliwi się z tego przed najbliższym Sejmem.

W nadzwyczajnych razach wymagających nagłych postanowić, które zakres działania Wydziału krajowego przechodzą, obowiązkiem jego będzie przedłożyć Najjaśniejszemu Panu wniosek o zwołanie nadzwyczajnego Sejmu krajowego.

§. 3.

W celu zawiadowania majątkiem, funduszami i zakładami krajowymi, które według statutu krajowego z pod bezpośredniej administracyi Rządu lub byłego Wydziału stanowego pod zarząd Sejmu krajowego przejść mają, Wydział krajowy urządzi oddział obrachunkowy i kasę, i zaprowadzi stosowną muniplacę według osobucj instrukcyi.

Odebranie majątku, funduszów i zakładów krajowych, które poprzedzić powinna dokładna likwidacya kas i sprawdzenie szczegółowych inwentarzy, objęte będzie dokładnym protokołem oddawczym, który najbliższemu Sejmowi przedłożony być winien.

§. 4.

W sprawach fundacyjnych Wydział krajowy stosować się będzie ściśle do woli fundatorów.

Zmiany co do sposobu wykonywania fundacyj, jakie się okażą potrzebne z powodu niedokładności lub braku dokumentów fundacyjnych, tylko za zezwoleniem Sejmu przedsięwzięte być mogą.

§. 5.

Wydział krajowy czuwać ma nad ścisłym zachowaniem przepisów wydanych przez Sejm dla krajowych urzędów i zakładów.

§. 6.

Wydział krajowy załatwia czynności dawnego Wydziału stanowego w sprawach szlachectwa, o ile dotyczą królestwa Galicyi i Lodomeryi i wielkiego księstwa Krakowskiego. (Uchwała Sejmu z dnia 23. Kwietnia 1861. r., zatwierdzona najwyższem postanowieniem z dnia 8. Sierpnia 1861. r.)

§. 7.

Wydział krajowy przedkłada Sejmowi w posiedzeniach każdej sesji budżet i składa rachunki:

- a) z zarządu majątku krajowego, z podatków na cele krajowe i z użycia kredytu krajowego, jako też
- b) z wydatków krajowych zwyczajnych i nadzwyczajnych. (St. kr. §. 18. l. 4. „a i b.“)

§. 8.

Każdoroczny budżet stanowi dla siebie całość odrębną; dla tego ani dochody ani rozchody z jednego roku przeznaczane być nie mogą na rok drugi.

Budżet roku bieżącego nie może być obciążany wydatkami z lat ubiegłych, tymże budżetem nie objętymi. Gdyby z wydatków na budżecie roku bieżącego zamieszczonych jaka część tychże asygnowana lub zrealizowana być nie mogła w ciągu tego roku, natędy tę część niezaasygnowaną lub nie zrealizowaną jeszcze, należy przenieść na budżet roku następnego.

§. 9.

Wydział krajowy nie może obciążać stale funduszy krajowych w jakikolwiek sposób, ani też zezwalać na wydatki budżetem nie objęte; jednakże rozporządza według własnych uchwał kwotami na pewne cele budżetem przeznaczonemi i przez Sejm uchwalonemi.

W razach nieprzewidzianych Wydział krajowy rozrządzać może dochodami krajowymi aż do wysokości sumy 30.000 złr. w. a. rocznie; winien jednakże usprawiedliwić każdy szczegółowy wydatek przed najbliższym Sejmem.

§. 10.

Sumy na pewną rubrykę budżetem przeznaczony, nie mogą być użyte na wydatki innej rubryki.

Jeżeli kredyt na pewną rubrykę przyzwołony dla przyczyn nadzwyczajnych nie wystarczył, Wydział uzupełni kredyt i usprawiedliwi konieczną tego potrzebę przed najbliższym Sejmem; jeżeli przyzwołony kredyt nie został wyczerpany, pozostałość stanowić będzie oszczędność.

Jeżeli rzeczywista ogólna suma na pokrycie wydatków przeznaczona, przewyższyła rzeczywistą ogólną sumę potrzeb, przewyżka ta stanowić będzie czystą oszczędność budżetową. Czystemi oszczędnościami budżetowymi rozrządza Sejm krajowy.

Jeżeli zaś rzeczywista ogólna suma na pokrycie wydatków przeznaczona, nie dosięgła rzeczywistej ogólnej sumy potrzeb, natenczas wynika niedobór. Na pokrycie wykazanego niedoboru zażąda Wydział od Sejmu potrzebnych środków.

§. 11.

Wydział krajowy obowiązany jest gotowiznę rozrządzałą, na razie niepotrzebną, lokować na prowizję w instytucjach publicznych, jednakże z zastrzeżeniem zwrotu w krótkich terminach. Stała lokacya rozrządzałej gotowizny wymaga zezwolenia Sejmu.

Gotowiznę pojedynczych fundacji, przeznaczoną na korzystną stałą lokacyę, lokować należy, jeżeli zapisy fundacyjne szczególnego nie wskazują umieszczenia, w listach zastawnych gal. stan. Towarzystwa kredytowego.

§. 12.

Po złożeniu rocznych rachunków i sprawdzeniu tychże przez Sejm krajowy, Wydział krajowy otrzyma absolutorya, o czem członków swoich zawiadomi.

§. 13.

Na opróżnione miejsca fundacyjne lub stypendyjne, do których obsadzenia służy krajowi lub służyło byłym Stanom prawo proponowania

kandydatów. Wydział krajowy przedstawi z pomiędzy obiegających się na każde opróżnione miejsce z osobna trzech kandydatów tej Władzy lub tej osobie, której z mocy dokumentu fundacyjnego lub stypendyjnego służy prawo nominacji, (§. 27. st. kr.), aspirantom zaś w propozycji niewzględnionym podania ich zwróci.

§. 14.

Uchwały Wydziału krajowego pod obrady Sejmu przeznaczone, wnosi na posiedzenie sejmowe członek Wydziału krajowego przewodniczący departamentu, w którym przedmiot był wygotowany, odczytuje uchwałę wraz z motywami. Członkowi temu wolno w każdym stanie sprawy zabierać głos dla poparcia uchwały. Jeżeli przy wniesionym na posiedzenie Wydziału krajowego wniosku, referent departamentu przy głosowaniu pozostał w mniejszości i zdanie oddzielne sobie zastrzegł, natenczas Wydział krajowy może przeznaczyć do wprowadzenia przedmiotu w Sejmie, jednego z pomiędzy członków większości.

Sprawozdawca i każdy członek Wydziału, który do mniejszości należał i zdanie oddzielne sobie zastrzegł, może wczasie dyskusji przytoczyć swoje zdanie i jego powody.

§. 15.

Po zamknięciu każdej sesji Sejmu, dyrektor kancelaryi Wydziału krajowego, odbierze natychmiast od sekretarzy sejmowych protokoły posiedzeń i wszystkie inne sejmowe akta, według prowadzonego u łaski Marszałka protokołu podawczego, i przedłoży je jako jedną całość Wydziałowi krajowemu do dalszego urzędowego postąpienia.

§. 16.

Uchwały i propozycje Sejmu, wymagające najwyższej sankcyi, przedkłada Wydział krajowy Naj. Panu przez Namiestnika, oddzielnie według pojedynczych przedmiotów; tą samą drogą podaje rozprawy Sejmu wraz z protokółami posiedzeń do najwyższej wiadomości.

§. 17.

Na pokrycie pomniejszych potrzeb Sejmu i Wydziału krajowego, urzadzi Wydział krajowy podręczną kasę i powierzy ją dyrektorowi kancelaryi, który wydatki takie załatwia z obowiązkiem złożenia rachunków. (§. 61.)

§. 18.

Wydział krajowy wydaje dla urzędów i zakładów krajowych instrukcje na podstawie zarysu

przez Sejm krajowy uchwalonego; również może wydawać instrukcye dla tych także urzędników rządowych i gminnych, którzy polecane sobie mają załatwianie spraw krajowych, a to dla pierwszych za porozumieniem się z dotyczącymi władzami rządowymi. Wydziałowi krajowemu podlegają urzędnicy i słudzy pobierający płacę z majątku krajowego lub z funduszków pod zarządem reprezentacyi krajowej zostających.

§. 19.

Wydział krajowy odpowiedzialnym jest Sejmowi za wszystkie poruczone sobie urzędowe czynności, i winien zdać o nich sprawę na początku każdorocznej sesyi sejmowej.

§. 20.

Załatwianie wszystkich czynności Wydziału krajowego odbywa się w sześciu departamentach.

§. 21.

Do załatwiania czynności, Wydział krajowy przydzielonych ma sobie urzędników i służbę według systemizowanego etatu osób i płac, jako to:

- a) urzędników konceptowych, mianowicie: sekretarzy, konceptistów, praktykantów;
- b) dyrektora kancelaryi;
- c) urzędników oddziałów pomocniczych, mianowicie:

1. oddziału manipulacyjnego, t. j. protokołu podawczego, archiwum i ekspedytury;
2. oddziału obrachunkowego; **Stł. Jag.**
3. oddziału kasowego;
4. oddziału budowniczego, nakoniec

d) odpowiednią liczbę sług.

Oprócz urzędników, Wydział krajowy mieć może także aplikantów bezpłatnych.

Wspomniane cztery oddziały pomocnicze, chociaż odosobnione i przeznaczone do oddzielnych czynności, stanowić będą rzeczywiście tylko jedną kancelaryę pod nazwiskiem „Kancelarya Wydziału krajowego“.

§. 22.

Marszałek krajowy, jako przewodniczący Wydziału krajowego, czuwa nad biegiem czynności ogólnych Wydziału i nad wewnętrznym porządkiem; zakreśla czynności pojedynczych departamentów według przedmiotów; przaznacza dla nich naczelników z grona członków Wydziału i dodaje im do

Marszałek krajowy.

pomocy urzędników w miarę potrzeby; przeznacza jednego urzędnika do prowadzenia protokołu obrad Wydziału krajowego; porucza urzędnikom za porozumieniem się z naczelnikiem departamentu, wypracowanie szczegółowych przedmiotów; używa według potrzeby jednego lub więcej urzędników do zatrudnień w własnym biurze, i przydziela aplikantów do departamentów lub do oddziałów pomocniczych.

Marszałek otwiera i zamyka posiedzenia Wydziału krajowego, przewodniczy na posiedzeniach, ujmując wnioski w należytej formie i poddaje je pod głosowanie; sprawdza zapadłe uchwały, i podpisuje wraz z naczelnikiem właściwego departamentu wszelkie expedycje, wyjąwszy indorsaty do stron wystosowane, które dyrektor kancelaryi podpisywać może.

§. 23.

Członkowie Wydziału krajowego mają gorliwie pełnić swoje obowiązki; wszyscy, równie jak i urzędujące ich zastępcy, mają równe prawa i obowiązki.

Członek Wydziału, przewodniczący departamentu, ma bezpośredni nadzór nad urzędnikami i aplikantami swojego departamentu, rozdziela pomiędzy nich prace, i wskazuje sposób ich załatwienia.

§. 24.

Członek Wydziału krajowego przestaje pobierać płacę, jeżeli dłużej nad jeden miesiąc nie pełni swego urzędowania. Wyjątek od tego przepisu stanowi choroba lub powołanie do innej służby przez Sejm lub Wydział krajowy.

§. 25.

Marszałek krajowy obowiązany jest powołać zastępcę członka Wydziału do urzędowania w razach §. 13. statutu krajowego przewidzianych, tudzież:

- a) jeżeli który z członków Wydziału z jakichkolwiek przyczyn dłużej nad jeden miesiąc nie urzęduje, albo gdy Marszałek wie, iż członek Wydziału dłużej nad jeden miesiąc urzędować nie będzie;
- b) jeżeliby w ogólności dla braku przepisanej obecności czterech członków (§. 42 st. kraj.), lub też dla wymienionych w §. 41. niniejszej instrukcyi okoliczności, nad ważnymi przedmiotami ani narady się odbywać, ani uchwały w Wydziale zapadać nie mogły.

Powołany zastępca urzędować ma dopóty, dopóki członek Wydziału, na którego miejsce był powołany, urzędowanie nie obejmie.

§. 26.

Zastępca członka Wydziału krajowego pobiera płacę równą płacy członka Wydziału, a to od dnia wstąpienia do Wydziału krajowego, za cały czas zastępstwa. Oprócz tego ma prawo żądania zwrotu kosztów za podróż z miejsca swego zamieszkania do Lwowa i na powrót, tudzież do dyet za czas na tę podróż przypadających, stosownie do postanowień w §. 27. zawartych.

§. 27.

Marszałek krajowy, członkowie Wydziału krajowego, oraz ich zastępcy, oddalający się w celach urzędowych z polecenia Wydziału krajowego za obręb miasta Lwowa, pobierają zwykle dyety dla posłów sejmowych wyznaczone za cały czas oddalenia.

Po za obrębem granic kraju koronnego Galicyi i Lodomeryi, oraz wielkiego księstwa Krakowskiego, dyety liczone będą w dwójnasób.

Koszta podróży rachowane będą po jednym złotym w. a. za milę ze Lwowa do miejsca dokąd wysłany się udaje, i tyleż z powrotem. Do miejsc żelazną koleją połączonych liczyć się będzie tytułem kosztów podróży według taryfy kolei żelaznej taxa klasy 1., oraz taxa przypadająca od pakunku 60 funtowego. Na żądanie może Wydział krajowy asyguować stosowną zaliczkę.

Najdalej we dwa tygodnie po powrocie złożony należy rachunek dyet i kosztów podróży Wydziałowi krajowemu, który po sprawdzeniu rachunku wypłate przypadającej należności zarządzi.

§. 28.

Urlopów do dnia, ośmiu udziela członkom Wydziału i ich zastępcom Marszałek krajowy, dłuższych Wydział krajowy, a podczas posiedzeń sejmowych Sejm.

§. 29.

Wydział krajowy załatwia sprawy:

1. kolegialnie, mianowicie albo na posiedzeniach, albo okólnikowo (*circulando*);
2. potocznie (*currenter*).

§. 30.

Posiedzenia zwyczajnie odbywać się będą przynajmniej raz na tydzień we dnię przez Wydział krajowy oznaczone.

Załatwianie spraw Wydziału krajowego: Posiedzenie Wydziału krajowego.

W razie potrzeby, jakoteż na żądanie trzech członków Wydziału, winien Marszałek zarządzić posiedzenie nadzwyczajne, i wezwać na nie tak jak na posiedzenia zwyczajne, wszystkich członków i urzędujących zastępców.

Posiedzenia Wydziału krajowego nie są publiczne.

Tylko Marszałek (§. 31.), członkowie Wydziału i urzędujący ich zastępcy mają głos stanowczy; ci też tylko i urzędnik trzymający pióro, zgromadzają się na posiedzenia.

Inne do grona Wydziału krajowego nie należące osoby, wezwane być mogą na posiedzenie przez Marszałka, lub przez Wydział krajowy, dla udzielenia potrzebnych wiadomości i objaśnień.

Członek Wydziału przewodniczący departamentu wnosi rzecz swojego departamentu na posiedzenie; jego obowiązkiem jest, wyłuszczyć dokładnie przedmiot co do okoliczności stanowczych, i wyłożyć motywa zdania swojego, a w razach ważniejszych na piśmie.

Marszałek kieruje obradami, a wysłuchawszy referenta, otwiera dyskusję i udziela członkom głosu w porządku, w jakim się do głosu zapisali.

Każdy z członków Wydziału może po udzieleniu sobie przez Marszałka głosu czynić uwagi, wnioski i poprawki.

Gdy już zaden z członków głosu nie zabiera, a w razie uchwalenia przez Wydział zamknięcia dyskusji, po wysłuchaniu zapisanych jeszcze głosów a w końcu sprawozdawcy, Marszałek zamyka dyskusję i zarządza głosowanie w ten sposób, iż najpierw poprawki i wnioski najwięcej od wniosku sprawozdawcy oddalone, pod głosowanie poddaje.

Jeżeli wniosek składa się z kilku ustępów, Marszałek może, a jeśli Wydział uchwali, powinien podać go pod głosowanie ustępami.

Członkowie Wydziału na posiedzeniach zabierają miejsca i głosują według starszeństwa wieku.

§. 31.

Uchwałą staje się ten wniosek, za którym się oświadczy bezwzględna większość głosujących członków Wydziału. Marszałek nie głosuje, rozstrzyga jednak w razie równości głosów.

Zaden z obecnych członków Wydziału nie może się uchylać od głosowania, wyjąwszy przypadki instrukcją niniejszą przewidziane. (§. 41.)

Uchwała nad pewnym ustępem wniosku zapadła, staje się podstawą dalszego nad tymże wnioskiem głosowania dla tych także członków, którzy za nią nie głosowali.

§. 32.

Po zapadłej uchwale nie można cofać swego zdania. Jednakże na żądanie przynajmniej trzech członków Wydziału, winien Marszałek przedmiot uchwalony poddać raz jeszcze pod obrady.

§. 33.

Każdy członek Wydziału jako referent odpowiedzialnym jest za niedokładne wyjaśnienie przedmiotu i motywów swego zdania, niemniej za skutki błędu, w jakiby Wydział krajowy wprowadził.

§. 34.

Przy każdym posiedzeniu prowadzony będzie protokół obrad, który zawierać ma spis osób obecnych i numera podań przez referentów do narady przedstawionych, dalej wnioski, zdania i zapadłe uchwały, a przy ważnych przedmiotach także krótki wyciąg dyskusyi.

Protokół odbytego posiedzenia podpisze Marszałek i urzędnik protokółujący.

Wyciągi z protokółów posiedzeń, z wyjątkiem części dotyczącej się spraw osobistych, podane będą do powszechnej wiadomości (§. 65.). Jednakże Wydział krajowy wstrzymać może ogłoszenie, jeżeli to w interesie kraju za potrzebne uzna, lub jeżeli sprawa ostatecznie załatwiona nie jest.

Posłowie sejmowi mają prawo przeglądać protokoły posiedzeń i inne akta Wydziału za porozumieniem się z naczelnikiem dotyczącego departamentu.

Wnioski przygotowane do Sejmu może Wydział krajowy przysyłać posłom sejmowym.

§. 35.

Uchwały zapadłe przeciw wnioskowi referenta wypracuje, na referacie wraz z motywami, urzędnik pióro na posiedzeniu trzymający i wymieni członków Wydziału, którzy za, a którzy przeciw zdaniu referenta głosowali; uchwały takie przejrzeć i podpisać powinien ten członek Wydziału, który się pierwszy przeciwko zdaniu referenta oświadczył. Oddzielne zdania pojedynczych głosujących zapisywane będą na referacie tylko na ich wyraźne żądanie wraz z wyszczególnionemi pokrótce motywami.

§. 36.

Przed załatwieniem sprawy na posiedzeniu może Marszałek dla głębszego jej zbadania komunikować wypracowany wniosek członkom Wydziału i zarządzić jej wniesienie na następne posiedzenie.

Wnioski zaś do ustaw i ogólnych przepisów, powinny być w każdym razie komunikowane wszystkim członkom Wydziału przed wniesieniem ich na posiedzenie.

§. 37.

Marszałek ma prawo, w szczególnych przypadkach przeznaczyć współreferenta.

Również naczelnik jednego departamentu wzywać ma do współreferatu naczelnika drugiego departamentu, jeżeli przedmiot pierwszego z przedmiotami drugiego zostaje w styczności.

W razach współreferatu, referent komunikuje wypracowany wniosek współreferentowi, który albo się nań zgodzi, albo też oddzielny wniosek wypracuje, poczem dopiero referent w obecności współreferenta wnosi przedmiot na posiedzenie.

§. 38.

W sprawach nagłego załatwienia wymagających, Marszałek zarządzić może bez posiedzenia głosowanie okólnikowe, w którymto razie członkowie Wydziału zdania swoje wprost na referacie zapiszą.

§. 39.

Marszałek za porozumieniem się z Wydziałem krajowym postanowi, które podrzędne czynności potocznie załatwiane będą, jednakże pod odpowiedzialnością Marszałka i referenta.

§. 40.

Przedmioty tak okólnikowo jako też potocznie załatwione, referent podać winien na najbliższym posiedzeniu ustnie do wiadomości Wydziału.

§. 41.

Marszałek krajowy i członek Wydziału powinni sami uchylić się od udziału w sprawach prywatnych, które się tyczą ich własnej osoby, żony, krewnych i powinowatych włącznie do czwartego stopnia, według prawa cywilnego ustryackiego; dalej przybranych rodziców, dzieci lub pupilów, dłużników i wierzycieli, jako też mocodawców w tych sprawach.

Współreferaty.**Okólnikowe załatwianie spraw.****Potoczne załatwianie spraw.****Uchylenie się od załatwienia spraw.**

W przypadkach takich Marszałek zdaje przewodnictwo swojemu zastępcy (§. 11. stat. kraj.), członkowie Wydziału zaś zdają załatwienie sprawy Marszałkowi krajowemu, który je innemu członkowi Wydziału poruczy.

§. 42.

Departamentowi przewodniczący członek Wydziału, odpowiada za zgodność ekspedycyi z uchwałą i za właściwą jej formę; ma przeto przejrzeć, w razie potrzeby poprawić koncept ekspedycyi, podpisać takowy nawet w takim razie, gdy uchwała przeciw jego wnioskowi zapadła, wreszcie przedłożyć go z aktami Marszałkowi do rewizyi i aprobaty.

§. 43.

Marszałek przejrawszy koncept ekspedycyi, udziela jej swego „expediatur“ i odsła ją z aktami na ręce dyrektora kancelaryi do expedytury.

§. 44.

Jeżeli koncept ekspedycyi niezgodny jest z uchwałą, regulaminem lub instrukcyą, a referent na przerobienie lub poprawkę przez Marszałka proponowaną nie zgadza się, Marszałek podda rzecz decyzji Wydziału krajowego.

Równie może Marszałek przeznaczyć przedmiot potocznie załatwiony do wniesienia na posiedzenie.

§. 45.

Co do formy posiedzeń, uchwał i załatwiania przedmiotów odnoszących się do czynności Wydziału krajowego, jako komisji nadzorczej gal. stan. Towarzystwa kredytowego, Wydział krajowy zastosuje się do regulaminu i instrukcyi dla tejże komisji przepisanych.

§. 46.

Wydział krajowy znosi się z władzami jemu nie podlegającymi przez odezwy, używając intytulacyi „świątyny“; w korespondencyach z oddziałami pomocniczymi używa formy poleceń, ze stronami formy dekretów.

Strony i władze podrzędne korespondują z Wydziałem w formie próźb i raportów.

§. 47.

Używana przez Wydział krajowy pieczęć, mieć będzie w tarczy herb Galicyi i w koło tegoż napis: „Wydział krajowy królestwa Galicyi i Lodomeryi, wraz z wielkim księstwem Krakowskim“.

Expedycye.

Sprawy tyczące się gal. stan.

Towarzystwa kredytowego.

Korespondencye.

Pieczęć.

Kasa i oddział obrachunkowy.

§. 48.

Exhibita zawierające w sobie wyrachowania jakiegokolwiek rodzaju, referent udzieli dyrektorowi oddziału obrachunkowego do zdania sprawy i sprawdzenia rachunku.

§. 49.

Każda asygnacya do kasy, tudzież wszelkie rozporządzenia Wydziału krajowego, tyczące się jakiegobądź wpisu do ksiąg kasowych, podpisane być winny przez Marszałka lub jego zastępcę i przez referenta, i udzielane będą *ad videndum* dyrektorowi oddziału obrachunkowego, który takowe w właściwą księgę zaciągnie i zaciągnięcie to na asygnacyi lub poleceniu uwidoczni.

Dyrektor oddziału obrachunkowego obowiązany jest pod odpowiedzialnością, zwrócić uwagę Wydziału krajowego, gdyby suma asygnacyą lub poleceniem objęta, przekraczała fundusz dotyczącej rubryki.

§. 50.

Wszelkie pobory i wydatki kasy krajowej, jako też wpisy do ksiąg kasowych, uskutecznia kasa tylko za bezpośredniem poleceniem Wydziału krajowego. Asygnacje niezrealizowane w ciągu roku od daty, wymagają odnowienia.

§. 51.

Kasa i oddział obrachunkowy, zostają ciągle pod szczególnym nadzorem członka Wydziału przez Marszałka wyznaczonego.

§. 52.

Członek Wydziału, któremu Marszałek powierzył nadzór kasy i oddziału obrachunkowego, lub jakie oddzielne zatrudnienie przy rewizyi kasy, przy losowaniu i t. d., zachowa się ściśle podług prawideł instrukcyą przepisanych.

§. 53.

Najmniej raz w każdym kwartale, niemniej przy zmianie wyższego urzędnika kasowego, przedsięwzięnie Wydział rewizyę (skontrolowanie) kasy krajowej.

§. 54.

Rachunkowością funduszów, pod zarządkiem Wydziału krajowego zostających, trudni się oddział obrachunkowy.

§. 55.

Kasa krajowa jako też kasy dla szczegółowych funduszów lub zakładów, pod zarządkiem Wy-

działu krajowego zostające, przedkładać mają dzienniki z dowodami oddziałowi obrachunkowemu, w terminie osobną instrukcją oznaczonym, dla ściślego ich zbadania i sprawdzenia.

Po sprawdzeniu dzienników, oddział obrachunkowy przedłoży Wydziałowi krajowemu wniosek, albo o wydanie *absolutorium*, albo w razie uchybień o zażądanie od kasy potrzebnych wyjaśnień lub sprostowań, a dopiero po uchyleniu uchybień wyda Wydział krajowy kasie *absolutorium*.

§. 56.

Dyrektor oddziału obrachunkowego prowadzi księgę główną, która wykazuje stan majątku każdego funduszu według pojedynczych jego części, równie jak wynikiłości z obrotu tegoż, według pojedynczych rubryk tak dochodów, jako też wydatków.

Sprawdzanie rachunków należy także do dyrektora oddziału obrachunkowego.

§. 57.

Kasa i Oddział obrachunkowy krajowy nie korespondują ani ze stronami, ani z władzami.

Wszelkie podania bezpośrednio do nich nadchodzące, należy odesłać do protokołu podawczego Wydziału krajowego.

§. 58.

Wydział krajowy mianuje urzędników i sługi, którzy przez Sejm na etacie zamieszczeni zostali, jednakże tylko w miarę czynności i wynikającej ztąd rzeczywistej potrzeby, tudzież przyjmuje bezpłatnych aplikantów.

W nawale czynności będzie mógł Wydział krajowy powiększyć liczbę pracujących sił na czas koniecznej potrzeby, przybraniem tymczasowych pracowników za stosownem wynagrodzeniem; winien jednakże usprawiedliwić się z tego przed najbliższym Sejmem.

§. 59.

Przepisy co do powołania urzędników i sług krajowych na przeznaczone im posady, co do ich obowiązków, płacy, wynagrodzeń, emolumentów i innych praw, oraz co do ich widoków na przyszłość, co do skutków wynikających z zachowania się ich wbrew przyjętem na siebie obowiązkom służby, co do postępowania w takich razach, na koniec co do ustania stosunku służby, są przedmiotem osobnej ustawy.

§. 60.

Dyrektor kancelaryi jest bezpośrednią przełożonym oddziału manipulacyjnego w ogólności, a w szczególności przełożonym ekspedytu, kieruje jego czynnościami i czuwa nad przepisaniem porządkiem kancelaryi Wydziału krajowego.

Urzednicy, aplikanci i sludzy krajowi.

Dyrektor kancelaryi.

§. 61.

Dyrektor kancelaryi ma nadzór nad lokalnościami, sprzętami i książkami Sejmu i Wydziału krajowego, utrzymuje inwentarze tych przedmiotów, zarządza materiałami, rekwizytami i drukami kancelaryjnymi, oraz wydatkami na pomniejsze administracyjne potrzeby Sejmu i Wydziału krajowego; zdaje rachunki z zasobów jego nadzorowi powierzonych, jako też z zaliczek otrzymanych na pokrycie pomniejszych wydatków. Na usprawiedliwione rachunki otrzymuje corocznie *absolutoryum* od Wydziału krajowego.

§. 62.

Wydział krajowy od czasu do czasu rozporządzi, jakie wydatki dyrektor kancelaryi załatwiać będzie mocen samodzielnie bez dalszego odwołania się, jakie za zezwoleniem tylko członka Wydziału zajmującego się sprawami wewnętrznej administracji, jakie nakoniec za przyzwoleniem Wydziału krajowego.

§. 63.

Kontrola nad kasą podręczną i nad wszelkimi zapasami powierzonymi dyrektorowi kancelaryi, należy do naczelnika departamentu spraw wewnętrznej administracji.

Rewizye zwyczajne i nadzwyczajne zarządza Wydział krajowy lub Marszałek.

§. 64.

Blizsze instrukcje, dotyczące się wewnętrznej służby tak Wydziału krajowego, jako też innych urzędów krajowych, wyda Wydział krajowy.

§. 65.

Dopóki Wydział krajowy nie będzie miał własnego organu, podawać będzie ogłoszenia swoje do powszechnej wiadomości przez urzędową gazetę Lwowską, w języku krajowym wychodzącą.

§. 66.

Przy zmianie Wydziału krajowego, czy to w skutek upłynionego normalnego peryodu sejmowego, czy też wcześniejszego rozwiązania Sejmu (stat. kraj. §. 6.), ustępujący Wydział krajowy oddaje protokolarnie Wydziałowi w urządowanie wstępującemu wszelkie zasoby kasy krajowej, na mocy wspólnie przedsięwziętej rewizyi (skontroowania) teje kasy; zasoby w sprzętach i materiałach kancelaryjnych, na podstawie inwentarzy i ksiąg rachunkowych; archiwum i nie załatwione akta, na mocy wyciągu z protokołu podawczego.

Instrukcje służbowe.

Ogłoszenia.

Zmiana składu Wydziału krajowego.

Sprawozdanie

komisji dla spraw Wydziału krajowego o projekcie etatu osób i płacy urzędników i sług Wydziału krajowego.

Wysoki Sejmie!

Na skutek uchwały z dnia 16. Grudnia 1865. komisya zdaje niniejszem Wysokiemu Sejmowi sprawę z przekazanego sobie do oceny projektu etatu osób i płacy urzędników i sług Wydziału krajowego. Projekt Wydziału krajowego uległ niejakię zmianie co do nazwy, liczby i płacy urzędników.

Stosownie do §. 21. instrukcyi dla Wydziału krajowego wykreśliła komisya w §. 1. z etatu urzędników dwóch Radców, zastępując ich dwoma Sekretarzami pierwszej klasy, w skutek czego liczba Sekretarzy z czterech na sześciu podniesioną, kategoria zaś sama zamiast na dwie (§. 2.) na trzy klasy podzieloną została. Liczba utworzonych w ten sposób Sekretarzy odpowiada w zupełności liczbie członków Wydziału krajowego, i wprowadza tem samem pewną równość między nimi, pod względem przypadających na ich biura urzędników koncepcyjnych, przeto, że ci urzędnicy są jednej i tej samej kategorii, chociaż różni co do klasy i płacy.

Pensye tych dwóch Sekretarzy pierwszej klasy wynoszą każda po 1.800 złr. w. a., a zatem o 200 zł. w. a. mniej od pensyi projektowanych Radców, która 2.000 zł. w. a. wynosić miała; natomiast uważała komisya za stosowne, podnieść pensyę Sekretarzy klasy drugiej z 1.400 zł. w. a. na 1.600 zł. w. a., a pensyę Sekretarzy trzeciej klasy z 1.200 zł. w. a. na 1.400 zł. w. a., aby więcej zbliżyć do siebie pod tym względem urzędników jednej i tej samej kategorii, a przytem zapewnić im lepszy byt materyalny.

Zamiast projektowanych przez Wydział krajowy dwóch klas Praktykantów według płacy po 600 zł. w. a. i po 400 zł. w. a., proponuje komisya czterech Praktykantów z równą płacą po 500 zł. w. a., bo praktykanci co do rangi i płaty równi sobie być powinni.

W §. 4. proponuje komisya dla Dyrektora kancelaryi, jako urzędnika kancelaryjnego, zamiast rocznej płacy 2.000 zł. w. a., placę Sekretarza drugiej klasy, t. j. 1.400 zł. w. a., a przytem pomieszkanie z opałem i zgodnie z projektem Wydziału krajowego kwotę 150 zł. na fiakra.

Dodanie pomieszkania Dyrektorowi kancelaryi zdawało się komisji koniecznem, z powodu, iż według §. 60. instrukcyi Dyrektor ma mieć nadzór nad lokalnościami i sprzętami Wydziału krajowego i z właściwego przymiotu swego, będzie w całym słowa tego znaczeniu gospodarzem domu; gospodarz zaś powinien mieszkać w tym domu, którym ma zarządzać.

Ponieważ Dyrektor kancelaryi będzie zarazem przełożonym ekspedytu, przeto w §. 5. odpadła potrzeba posady osobnego Ekspedytora, którego z resztą miejsce dla wyręczenia Dyrektora zająć może jeden z sześciu Kancelistów.

Oszczędność w ten sposób uzyskana pokryje aż nadto wydatek z zaproponowanem podniesieniem pensyi Sekretarzy klasy drugiej i trzeciej, który wynosić będzie o 400 zł. w. a. rocznie więcej nad to, co Wydział projektował.

Największej zmiany doznał etat osób i płacy urzędników oddziałów obrachunkowego i kasowego. Z proponowanej bowiem przez Wydział krajowy liczby 21 urzędników obrachunkowych i przypadających na nich pensyj w ogólnej sumie 19.800 zł. w. a., komisya idąc za zdaniem w rachunkowości biegłego proponuje tylko liczbę 16 urzędników obrachunkowych jako zupełnie wystarczającą, których płaca roczna w ogólnej sumie wynosić będzie 16.000 zł. w. a., a zatem o 3.700 zł. w. a. mniej od sumy wyz wymienionej.

Również w oddziale kasowym proponuje komisya zamiast siedmiu urzędników kasowych z płacą w ogólnej sumie 6.400 zł. w. a., urzędników sześciu z płacą w ogólnej sumie 6.000 zł. w. a. Gdy według §. 58. instrukcyi Wydział krajowy mocen jest w nawale czynności powiększyć liczbę sił pracujących przybraniem tymczasowych pracowników, przeto łatwiej będzie Wydziałowi krajowemu zrobić z tego użytek w razie potrzeby, niż związać obsadzone już posady, gdyby się takowe okazały zbyt czeruemi. Dla tego to zmniejszenie etatu urzędników w sposób przez komisję dokonane, wypłynęło z zasady, by niepotrzebnie nie obciążać budżetu krajowego systemizowaniem posad, o których potrzebie czas dopiero przekonać może.

Część VII. w projekcie Wydziału krajowego zamieszczona należy właściwie do urządzenia służby krajowej, dla tego w projekcie załączonym umieszczoną być nie mogła.

Komisya wnosi:

„Wysoki Sejm raczy załączonemu tu pod ./- projektowi etatu osób i płacy urzędników i sług Wydziału krajowego uchwałą swoją nadać moc obowiązującą.“

Lwów, dnia 20. Lutego 1866.

Dr. Boczkowski.

Przewodniczący.

Dr. Rydzowski,

Sprawozdawca.

Projekt

etatu osób i płac urzędników konceptowych, urzędników pomocniczych i sług Wydziału krajowego.

I.

Urzędnicy konceptowi.

§. 1.

Etat urzędników konceptowych, Wydziałowi krajowemu przydzielonych, składać się będzie z sześciu Sekretarzy, z sześciu Konceptistów i czterech Praktykantów.

§. 2.

Posady Sekretarzy dzielą się na trzy, Konceptistów na dwie klasy według płacy rocznej.

Płace roczne pobierać będzie:

Dwóch Sekretarzy klasy 1 ^{ej}	po 1800 zł. w. a.
dwóch Sekretarzy „ 2 ^{ej}	po 1600 „
dwóch Sekretarzy „ 3 ^{ej}	po 1400 „
trzech Konceptistów „ 1 ^{ej}	po 1000 „
trzech Konceptistów „ 2 ^{ej}	po 800 „
czterech Praktykantów	po 500 „

§. 3.

Liczbę przybrać się mających Aplikantów oznaczy Wydział krajowy.

II.

Dyrektor kancelaryi.

§. 4.

Dyrektor kancelaryi pobiera płacę roczną 1400 zł. w. a., pomieszkanie z opałem i ryczałtowa kwotę rocznych 150 zł. w. a. na fiakra.

III.

Kancelarya Wydziału krajowego czyli oddziały pomocnicze.

a) Oddział manipulacyjny.

§. 5.

Oddział manipulacyjny Wydziału krajowego składa się:

z Dyrektora kancelaryi (§. 4.), jako przełożonego oddziału manipulacyjnego i przełożonego ekspedytu zarazem,
z Protokolisty,

z Archiwisty i z sześciu Kancelistów, którzy się na dwie klasy dziela.

§. 6.

Gdyby się okazała potrzeba tłumaczy, Wydział krajowy mocen będzie przybrać takowych za stosownem, czy to w pewnych peryodach, czy też w miarę uskuteczniionych robót wynagrodzeniem, które wszakże kwoty 600 zł. w. a. rocznie przenosić nie powinno.

§. 7.

Płacę roczną pobiera:

- a) Protokolista 1000 zł. w. a.
- b) Archiwista 1000 "
- c) trzech Kancelistów klasy 1^{ej} po 800 "
- d) trzech Kancelistów " 2^{ej} po 700 "

b) Oddział obrachunkowy.

§. 8.

Oddział obrachunkowy Wydziału krajowego składa się:

- z Dyrektora oddziału obrachunkowego, jako przełożonego,
- z zastępcy Dyrektora, i
- z czternastu Adjunktów, którzy się dzielą na trzy klasy.

§. 9.

Płacę roczną pobiera:

- Dyrektor oddziału obrachunkowego 2000 zł. w. a.
- Zastępca jego 1600 "
- czterech Adjunktów klasy 1^{ej} po . 1000 "
- pięciu Adjunktów " 2^{ej} po . 900 "
- pięciu Adjunktów " 3^{ej} po . 800 "

c) Oddział kasowy.

§. 10.

Oddział kasowy Wydziału krajowego składa się: z Likwidatora, jako pierwszego przełożonego, z Kasyera, jako drugiego przełożonego, i czterech Adjunktów.

§. 11.

Płacę roczną pobiera:

- Likwidator 1400 zł. w. a.
- Kasyer 1200 "
- dwóch Adjunktów klasy 1^{ej} po . 900 "
- dwóch Adjunktów " 2^{ej} po . 800 "

§. 12.

Wszyscy urzędnicy kasowi obowiązani są, złożyć kaucyę w kwocie wyrównywającej rocznej płacy w gotowiznie, lub w papierach publicznych podług kursu.

IV.**Pisarze dzienni.****§. 15.**

Liczbę pisarzy dziennych i ich wynagrodzenie Wydział krajowy oznaczy.

V.**Śludzy.****§. 14.**

Etat sług przydzielonych Wydziałowi krajowemu i kancelaryi jego składać się będzie:

z Odźwiernego,

z Portiera,

z trzech Woźnych,

z Woźnego dla oddziału obrachunkowego, nareszcie

z Woźnego dla oddziału kasowego.

§. 15.

Śludzy pobierają roczną płacę, mianowicie:

Odźwierny 400 zł. w. a. i 50 zł. w. a. na przepisany ubiór, także wolne pomieszkanie w gmachu, gdzie kancelarya Wydziału krajowego umieszczoną będzie, nareszcie dwa sęgi twardego drzewa opałowego;

Portier 300 zł. w. a. i odpowiednią liberyą, także wolne pomieszkanie w gmachu, gdzie kancelarya Wydziału krajowego umieszczoną będzie, nareszcie dwa sęgi twardego drzewa opałowego

trzech Woźnych Wydziału krajowego i czwarty dla oddziału obrachunkowego po 300 zł. w. a. i 50 zł. w. a. na przepisany ubiór, nakoniec

Woźny oddziału kasowego pobiera tytułem rocznej płacy 400 zł. w. a. i 50 zł. w. a. na przepisany ubiór.

Woźny kasowy winien jest złożyć kaucyą w kwocie wyrównywającej rocznej płacy.

VI.**Stróże.****§. 16.**

Stróże nie należą do rzędu stałych sług. Liczbę ich postanowi Wydział krajowy i oznaczy stosowne ich wynagrodzenie.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie usunięcia tak zwanej terny przy obsadzeniu prebend, patronatowi laikalnemu podległych.

Wysoki Sejmie!

Wskutek wniosku posła Pietruskiego o przedsięwzięcie potrzebnych kroków w celu usunięcia tak zwanej terny przy obsadzeniu prebend duchownych, patronatowi laikalnemu podległych w królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, Wysoki Sejm na posiedzeniu z d. 10. Lutego b. r. polecił Wydziałowi krajowemu, ażeby tenże zbadał tę sprawę, i odpowiedni wniosek przedstawił Wysokiemu Sejmowi.

Wywiązując się z tego zadania, Wydział krajowy ma zaszczyt, przedstawić następujący wywód:

Pod patronatem rozumie prawo kanoniczne stosunek prawny, istniejący między władzą kościelną z jednej, a fundatorami kościołów z drugiej strony, w moc którego nadane zostały przez władzę kościelną fundatorom pewne prawa przy obsadzeniu prebend i administrowaniu majątku kościelnego, tudzież nałożone pewne obowiązki.

Do tych praw należy między innymi prawo prezentowania parocha na opróżnione prebendy.

Prawo patronatu jest albo duchowne, *jus patronatus ecclesiasticum*, jeżeli przysłuża osobie duchownej jako takiej, lub w moc jej urzędu, — albo świeckie, *jus patronatus saeculare vel laicale*, jeżeli przysłuża osobie świeckiej, albo nakoniec mieszane, *jus patronatus mixtum*, jeżeli osobie duchownej jako takiej, lub w moc jej urzędu, a oraz i osobie świeckiej przysługuje. Przedmiotem tego wywodu jest patronat świecki, a szczególnie patronat świecko-realny, to jest przywiązany do własności rzeczy nieruchomości, albowiem przeważna część patronatów świeckich w kraju naszym należy do tej ostatniej kategorii.

Jeżeli sięgniemy do historii Kościoła w naszym kraju, to widzimy, że w nim Kościół św. zawsze się rządził swojemi prawami własnymi, mianowicie koncylium trydenckie, które sprawy kościelne podciągnęło pod rewizję, przyszło do zupełnego w Polsce zastosowania.

W moc tych praw kościelnych prawo prezentowania parocha na opróżnioną prebendę patronatowi świeckiemu podległą, nie ulegało żadnym ograniczeniom, a mianowicie nie było przywiązane do żadnej terny, albowiem koncylium trydenckie na posiedzeniu XXIV. Rozdział XVIII. de Reformatione orzeka: „*Quodsi jus patronatus laicorum fuerit, debeat, qui a patrono praesentatus erit, ab eisdem deputatis, ut supra, examinari, et non nisi idoneus repertus fuerit, admitti.*“

W moc tego prawa mógł patron, byle kandydat był za zdolnego przez Kościół uznany, dać prezentę, komu za stosowne uznał, mógł ją nawet wręczyć osobie świeckiej, a Biskup był obowiązany, skoro przedstawiony kandydat złożył przed komisją wymagany *examen*, nadać mu prebendę, wyświęciwszy go pierwej, jeżeli należał do stanu świeckiego. Benedykt XIV. wyraźnie orzekł, że wolno kołatorowi między kilkoma kandydatami wy-

brać mniej zdolnego, a Biskupowi nie będzie wolno zaprzeczyć inwestytury kościelnej z tej tylko przyczyny, że między kandydatami znajdują się zdolniejsi.

W tym stanie zastał c. k. Rząd stosunek Kościoła św. do patronów w Galicyi. Z początku szanowano ten stosunek, lecz już 25. Lutego 1788. wyszedł dekret nadworny, którym rozporządzono, aby kolatorowie z trzech tylko przez ordynaryat sobie przedstawionych kandydatów wybrali tego, którego na opróżnioną prebendę chcą mieć powołanego. Wszakże nie długo trwało to ograniczenie, ponieważ cesarz Leopold ledwie wstąpił na tron, dekretem najwyższym z dnia 15. Września 1790. zniósł to ograniczenie, polecając Biskupom, by wszystkich zdolnych kandydatów do wolnego wyboru kolatorom przedstawiali, chociaż to ograniczenie pozostało przy dobrach królewskich i tych, które z własności kameralnej przeszły na własność prywatną.

I znowu minęło przeszło pół wieku bez żadnego dla patronów ograniczenia, bo władza świecka szanowała prawny stosunek, istniejący od wieków między Kościołem św. a patronami, — stosunek, który oparty z jednej strony na bogobojnych czynach i silnej wierze, z drugiej strony na wdzięcznym uznaniu Kościoła św. sankcyonowany został przez prawa kościelne.

Dopiero w r. 1847. wyszedł dekret nadworny z dnia 9. Marca l. 8311, którym ternę przy obsadzeniu prebend, laikalnemu patronatowi podległych, nanowo wprowadzono w życie.

Dodatek byłego Prezydenta c. k. Gubernium galicyjskiego B^{na} Kriega do tego dekretu umieszczony w re-skrypcie tegoż Prezydenta do wszystkich Biskupów w naszym kraju, uwydatnia najlepiej charakter i powód tego rozporządzenia. Dodatek ten brzmi:

„Podając to rozporządzenie do publicznej wiadomości, jestem przekonany, iż to ograniczenie prawa pre-zentowania, da ordynaryatowi możność obsadzenia prebend mężami wyszczególniającymi się inteligencją, pobo-żnością, cnotą i przywiązaniem do Rządu i popieraniem tym sposobem dobra Kościoła i Rządu na większe roz-miary, niż się to dotychczas działo.“

„Jeżeliby co do politycznego zachowania się kandydata zachodziła jaka wątpliwość, to zechcesz się Wasza „Excellencya udać o objaśnienie albo do dotyczącego starosty, albo do c. k. Prezydium krajowego, a żądane „objaśnienia najchętniej zostaną wydane.“

Owoż z tego dodatku i czasu, w jakim ten dekret wyszedł, widać oczywiście, że polityczne a nie inne względy kierowały władzą przy wydaniu tego dekretu.

Pojmujemy, że Rządowi zależeć może na tem, aby na tak ważną posadę, jaką jest posada dusz pasterza nie były powołane osoby, których przeszłość nie daje gwarancji, iż nie będą nadużywać swego wpływu na cele świeckie.

Usprawiedliwić się więc daje ze stanowiska Rządu wykluczenie pewnych osób, czyli tak zwana ekсклюzy-wa. Wszakże taka ekсклюzywa przysłuży Najjaśniejszemu Panu nawet przy wyborze najwyższej osoby w ko-ściele, to jest Ojca Świętego. Lecz ekсклюzywa nie pociąga za sobą terny. Bo jeżeli się istotnie znajdują w po-czecie kandydatów osoby Rządowi nieprzychylnie, toć z tego nie wynika, że tylko z trzech powinien kolator wybierać, przeciwnie wynika tyle tylko, że po wypuszczeniu z listy kandydatów tych, których Rząd sobie nie życzy. wszyscy inni za zdolnych i godnych uznani, powinni być podani kolatorowi do wolnego wyboru.

Rząd tamtoczesny poszedł wszelako dalej, i przymusił naszych Arcypasterzy do stawiania terny. Tym sposobem nie tylko przekroczył potrzebę, ale uszczuplił znacznie prawa patronów, bez ich zezwolenia przelał znaczną część tych praw na Biskupów, a tym sposobem zachwiał stosunek istniejący od wieków między Kościo-łem św. a patronami.

Na dowód tego niech posłżny pisemne sprawozdanie zmarłego Arcybiskupa, ś. p. Łukasza Baranieckiego, który wezwany jako członek Stanów przez Wydział stanowy do objawienia swego zdania, w długim i grunto-wnie wyrobionym referacie oświadczył się: „że z natury rzeczy i ustaw kanonicznych wolny wybór kandydata na prebendy duchowne, jest prawem kolatorów.“

Przez 8 lat tedy, bo do r. 1855. używano terny przy obsadzeniu prebend patronatu świeckiego. W roku 1855. stanął konkordat, zawarty dnia 18. Sierpnia między Jego Świętobliwością Papieżem Piusem IX a najmilszemu nam panującym Cesarzem Franciszkiem Józefem. Tym konkordatem a mianowicie artykułem jego XXIV. który brzmi: „Parochiis omnibus providebuntur publico indicto concursu et servatis Concilii Tridentini „praescriptionibus“ — przywrócono co do nadania prebend postanowienia koncylium trydenckiego, a ternę zachowano tylko przy prebendach duchownemu patronatowi podległych, tudzież przy prebendach w dobrach do funduszu religijnego i naukowego należących. A dla usunięcia wszelkiej wątpliwości, postanowiono jeszcze w artykule XXXV. tego konkordatu, że przez uroczystą tę ngodę znoszą się wszystkie w Cesarstwie Austryjackim i pojedynczych jego krajach w jakibądź sposób i formie wydane prawa, rozporządzenia i polecenia, o ile się tej ngodzie sprzeciwiają, i że ta ugoda ma mieć w tych krajach na zawsze moc i znaczenie ustawy Państwa (Per solemnem hanc conventionem leges, ordinationes et decreta quovis modo et forma in Imperio Austriaco et singulis, quibus constituitur, ditionibus hactenus lata, in quantum illi adversantur. abrogata habebantur, ipsaque conventio ut lex status deinceps eisdem in ditionibus perpetuo vigebit.)

Forma zatem, jeżeli przez lat ośm istniała wbrew prawom kościelnym, to istnieje od czasu zawarcia konkordatu także w brew prawom świeckim.

Mimo to istnieje u nas w Galicyi, a to z następującego powodu:

Tego samego dnia, kiedy konkordat został zawarty, Jego Eminencya Ksiądz Kardynał Rauscher jako Plenipotent Jego C. K. Apostolskiej Mości wystosował do Jego Eminencyi księdza Kardynała Viale Prela list, w którym między różnemi życzeniami Jego C. K. Apostolskiej Mości objawia w ustępie XVI. i to życzenie, aby przy potwierdzeniu osób, na prebendy duchowne powołać się mających, wszystko pozostało w dotychczasowym stanie, i wynurza nadzieję, że Rząd na przyszłość nie będzie potrzebował używać innych nad te środki ostrożności, których dotychczas używał (Quoad ratas habendas personas, ad beneficia ecclesiastica promovendas, Majestas Sua intendit, cuncta in eo, quo nunc sunt, statu relinquere, et sperat, nunquam futurum, quod necessitatem inferat, ejusmodi cautionem amplius, quam hucusque factum sit, adhibendi:)

Na to życzenie Jego C. K. Apostolskiej Mości Jego Świętobliwość Papież Pius IX. w brewe z d. 5 Listopada 1855. polecił wszystkim Arcypasterzom, ażeby dla zapobieżenia wszelkim trudnościom, na prebendy nie byli powoływani tacy mężowie, którzy Jego C. K. Apostolskiej Mości mniej byliby pożądanymi (Cum autem ob tristissimas omnibusque notissimas rerum vicissitudines aliquis forsitan inter ecclesiasticos viros possit reperiri, qui Caesareae et Apostolicae Majestati Suae haud si probatus, idcirco ad omnem difficultatem penitus amovendam, tum in parochiis, tum in aliis ecclesiasticis beneficiis conferendis curae Vobis erit, ut ad illa minime ii eligantur ecclesiastici viri, qui Caesareae et Apostolicae Majestati Suae minus sint accepti.)

Owóż zatrzymanie instytucyi terny na podstawie tych dwóch pism w żaden sposób nie daje się usprawiedliwić. Któż bowiem nie widzi na pierwszy rzut oka, że i w tych dwóch pismach chciano zapobiedz temu tylko, ażeby na ważny urząd parocha takich mężów nie powoływano, którzyby mogli uszczerbek przynieść interesom Państwa, że zatem i w tych dwóch pismach idzie tylko o wykluczenie osób Rządowi nieprzychylnych, zatem o utrzymanie tak zwanój *exkluzywy*.

Ktoby w tej mierze miał jeszcze wątpienie, temu niech posłużą na uspokojenie następujące słowa tegoż samego breve. I możecie przyjść do tej wiadomości (to jest do wiadomości okoliczności, które osoby są Jego C. K. Apostolskiej Mości mniej pożądanymi albo z własności i położenia samych duchownych, lub z oświadczeń przez Rząd wam danych, lub nakoniec używając do tego innych przydatnych środków (Atque id noscere poteritis sive ex ipsa ecclesiasticorum i dole et conditione, sive ex praecedentibus Gubernii factis, sive aliis idoneis adhibitis modis.)

Więc i te dwa pisma nie zdołają usprawiedliwić używania dotychczasowej terny.

Zważywszy tedy :

- 1) że ustawy kościelne przy prebendach patron atowi świeckiemu podległych nie znały nigdy i nie znają terny;
- 2) z mianowicie koncylium trydenckie patronom świeckim wolny zupełnie zostawia wybór między wszystkimi kandydatami za zdolnych i godnych uznanymi;
- 3) że uszczuplenia prawa patronatu, jakie czasowo przez władzę świecką nastąpiły, nie mogły nigdy nadwierać ani prawnego stosunku między Kościołem świętym i patronami istniejącego, bo władzy świeckiej brakowała do tego wszelka kompetencya;
- 4) że wprowadzenie terny jest pokrzywdzeniem jawnem praw kościelnych i praw patronów;
- 5) że zaprowadzenie i używanie terny przekracza nawet intencye władzy świeckiej, które tylko tak dalece sięgają, aby władza kapłana niezostała nadużyta na cele, interesom Państwa przeciwne;
- 6) że ograniczenie prawa patronatu do terny, równa się jego zupełnemu zniesieniu, coby weźle praw kościelnych tylko przez władze kościelne nastąpić mogło, a to z przyczyn w prawie kanonicznem wyrażonych, jako to: dla apostazy, herezy, syzmy, infamii, symonii i t. d.
- 7) że wyrok na utratę prawa patronatu dla przyczyn kanonicznych dotknąć może tylko pojedyncze osoby, nie zaś cały kraj, jakoż istotnie Ojciec Św. podobnego wyroku na kraj nie wydał;
- 8) że koncylium trydenckie broni w różnych miejscach praw patronów świeckich, a mianowicie i w tych słowach, któremi zaczyna się IX Rozdział Sessyi XXV. de Reformatione „Sicuti legitima patronatum jura tollere piasque fidelium voluntates in eorum institutione violare aequum non est;“
- 9) że najwyższe dwie władze, mianowicie: Jego Świątobliwość Papież Pius IX. i najmiłościwiej nam pauujący Monarcha uroczystą konwencyą z dnia 18. Sierpnia 1855. przywrócili całe prawa patronów świeckich, stanowiąc, iż w tej mierze tylko postanowienia koncylium trydenckiego mają być decydujące, a wszystkie tym postanowieniom sprzeciwiające się prawa i rozporządzenia, za zniesione ogłosili, zatem ternę znieśli;
- 10) że nawet powyż wzmiankowane pisma, jako to: List Jego Eminencyi kardynała Rauschera i breve Ojca Św. nie utrzymują terny, tylko dążą do ekluzywy osób Rządowi nieprzychylnych;

nie podpada wątpliwości:

że używanie terny przy obsadzeniu prebend patronatowi świeckiemu podległych nieprawnie istnieje, i faktycznie zniesionem być powinno, jak już w drodze ustawodawstwa zniesionem zostało.

Taki jest stan prawny tego przedmiotu. Kiedy więc wniosek posła, księdza Ludwika Ruczki z dnia 24. kwietnia 1861. przekazany został Wydziałowi krajowemu do odpowiedniej czynności, Wydział krajowy, zbadawszy dokładnie tę sprawę, i przyszedłszy do przekonania, że faktyczne używanie terny, jest uszczupleniem prawa patronów, wystósował dnia 30. Lipca 1861. l. 737 pismo do wszystkich ordynaryatów w kraju, w którem przytaczając powyższy wywód, i odwołując się do okoliczności, iż takie nadwężenie praw patronów świeckich jest przyczyną zniechęcenia patronów ku narzuconym im dusz pasterzom, odejmuje wszelką chęć do lepszego wyposażenia kościołów, osłabia ducha religijnego, i rodzi indyferentyzm, uprasza wszystkich Najprzewielebniejszych Arcybiskupów i Biskupów, aby odstąpili od podawania terny, i podawali patronom do wolnego wyboru wszystkich kandydatów, zdolnymi uznanymi przy examinie konkursowym. Jeżeli zaś Najprzewielebniejsi Arcypasterze nie widzieli się spowodowanymi zadość uczynić temu wezwaniu, aby przynajmniej podali Wydziałowi krajowemu po budki swojego wzbraniania się.

Ze wszystkich ordynaryatów do-taliśmy tylko jedną odpowiedź, zgadzającą się z naszym zapatrywaniem się na ten przedmiot. a to od Najprzewielebniejszego Konsystorza Dyecezyi krakowskiej, którego odpowiedź z dnia 8. Października 1861 l. 1368 brzmi dosłownie: „iż w tej dyecezyi przy obsadzeniu beneficjów do patronatu prywatnego należącego zawsze postępowało się i postępuje według praw kanonicznych i ustaw koncylium trydenckiego, to jest nie trzech, lecz wszystkich ubiegających się o wakujące

„beneficjum kandydatów na egzaminie konkursowym ukwalifikowanych, kolatorowi „do prezentowania przedstawiano.“

Reszta Najprzewielebniejszych Ordynaryatów nie przeczyła, że przy obsadzeniu prebend laikalnemu patronowi podległych istotnie postanowienia soboru trydenckiego są decydujące, — i tyle tylko niech nam wolno będzie ze wszystkich odpowiedzi przytoczyć, albowiem pismo Jego Excelencyi Najprzewielebniejszego Arcybiskupa lwowskiego obrządku łacińskiego z dnia 14. Października 1861 za l. 2326 przerwało dalsze rokowania z Najprzewielebniejszymi Ordynaryatami Oóż w piśmie tém uwiadamia nas Jego Excelencya, iż na zapytanie do Stolicy Apostolskiej uczynione, jakim sposobem pogodzić przepisy soboru trydenckiego z artykułem XXIV. konkordatu, wedle którego ma być na każdą opróżnioną prebendę duchowną konkurs rozpisany, i z terażniejszą praktyką, podawania kolatorowi do wyboru nie wszystkich, lecz tylko trzech, nakoniec czyli tę praktykę zatrzymać lub od niej odstąpić należy, — otrzymał reskryptem wiedeńskiej Nuncyatury z dnia 18. Września 1861. za l. 2416 zapadła, przez Kongregację rzymską do załatwienia spraw kościoła nadzwyczajnych ustanowioną uchwałę tej treści: „iż Stolica Apostolska do wydania przepisu, praktykę powyższą uchylającego, na teraz nie „widzi się spowodowaną,“ że przeto żądana przez Wydział krajowy zmiana w trybie obsadzenia prebend tak długo nastąpić nie może, jak długo Stolica Apostolska inaczej w tej mierze nie orzecze.

Po odebraniu tej stanowczej odpowiedzi, nie pozostało Wydziałowi krajowemu nic innego, jak tylko udać się o pomoc do samego Ojca Św., który praktykę tę jakkolwiek czasowo tylko zatwierdził.

W obszernej tej prośbie wyluszczył Wasz Wydział krajowy stanowisko prawne, zasługi kolatorów okolic Kościoła świętego, nakoniec wpływ niekorzystny, jaki postępowanie Kościoła świętego, uszczuplające dobrze nabyte prawa patronów, koniecznie na stosunek świeckich do kościoła, i ich gotowość do bogobojnych czynów wyrzeczć musi.

Prośbę tę przesłaliśmy do Stolicy Apostolskiej za pośrednictwem c. k. Prezydium Namiestnictwa.

Lecz prośba ta zwróconą nam została pismem tegoż c. k. Prezydium z dnia 26. Września 1862. roku za l. 7119 z następujących przyczyn:

- 1) że c. k. Rząd nie może uważać Wydziału krajowego za pełnomocnika ogółu galicyjskich patronów świeckich, i przeto nie widzi w tej prośbie wyrazu zbiorowego życzeń tych patronów;
- 2) że nie jest Rządu rzeczą, przyczyniać się do osiągnięcia od Stolicy Apostolskiej pożądanego przez Wydział krajowy oświadczenia, którego treść sprzeciwiałaby się dekretovi nadwornemu z dnia 9. Marca 1847. roku;
- 3) że chociażby Wydział krajowy osiągnął pożądaną odpowiedź od Stolicy Apostolskiej, nie dopiąłby przecież swojego celu, albowiem właśnie wedle ustaw Soboru trydenckiego Biskupowi przysługuje władza orzekania, który z kandydatów jest godny i zdolny, nigdyby więc patronowie nie mogli wybierać między wszystkimi kandydatami;
- 4) że gdyby nawet Stolica Apostolska wydała rozkaz podania wszystkich kandydatów patronowi, c. k. Rząd na mocy brewe z dnia 5. listopada 1855. nastawałby na to, iżby z listy kandydatów wykluczeni zostali ci, którzy Jego C. K. Mości mniej są pożądanymi, musiałby więc żądać, ażeby przed prezentowaniem kandydatów patronowi, lista ich podana została najpierw Rządowi w celu wykreślenia z niej kandydatów mniej pożądaných.

W końcu dodaje c. k. Prezydium Namiestnictwa, iż c. k. Rządowi wcale nie zależy na utrzymaniu dekretu z dnia 9. Marca 1847, albowiem interes Rządu przy obsadzeniu prebend dostatecznie jest zagwarantowany owem brewe z dnia 5. listopada 1855. —

Smutne istotnie wymusza wrażenie, czy tać podobną argumentację, i mimowolnie zapytać się należy, dla czego c. k. Rząd zwrócił tę prośbę, domagającą się usunięcia praktyki dekretem nadwornym z dnia 9. Marca

1847. zaprowadzonej, kiedy sam przyznaje, że jemu na utrzymaniu tego dekretu nic nie zależy, mając swój interes owem brewem papieżkiem dostatecznie zagwarantowany.

Niemniej uderzającą jest chęć przekonania nas, iż ta prośba nie może osiągnąć pożądanego skutku; wszakże Wydział krajowy nie żądał w tej mierze żadnego zdania, żądał tylko przedłożenia tej prośby Ojcu Św., do czego miał wszelkie prawo wedle konkordatu, który w artykule II wyraźnie orzeka, iż zniesienie się ludu ze Stolicą Apostolską w sprawach kościelnych jest zupełnie wolne.

Równie uderzający jest powód zwrócenia tej prośby tej treści, że c. k. Rząd nie może się przyczynić do zniesienia dekretu z dnia 9. Marca 1847. Wszakże dekret ten już artykułem XXXV konkordatu został zniesiony: sam Najjaśniejszy Pan zgodnie z Ojcem Św. to ograniczenie zniósł, i Prezydum Namiestnictwa w tem samem piśmie oświadcza, iż c. k. Rządowi na utrzymaniu tego dekretu nic nie zależy.

Lecz najmocniej zadziwiająca jest utrzymywanie, iż Wydział krajowy nie ma od patronów pełnomocnictwa do podania podobnej prośby, Rząd go zatem uważać nie może za pełnomocnika ogółu patronów galicyjskich świeckich. Pomijając bowiem okoliczność, iż ten zarzut mógłby być uczynionym tylko przez tego, do którego prośba była wystósowana, to jest przez Ojca Św., to wiadomem było c. k. Prezydum Namiestnictwa, iż Wydział krajowy nie przyjmuje i nie może przyjmować pełnomocnictwa od osób prywatnych, że jego pełnomocnictwem jest polecenie Wysokiego Sejmu, i że istotnie takie polecenie otrzymał od Wysokiego Sejmu. Że zaś Sejm krajowy, dzielący z Najjaśniejszym Panem władzę ustawodawczą kraju, nie potrzebuje pełnomocnictwa do przedsięwzięcia wszelkich kroków, dążących do wprowadzenia uregulowanych stosunków w kraju, że mianowicie nie przekracza swego zakresu działania, jeżeli w sprawie tak ważnej, tak cały kraj obchodzącej, i tak głęboko sięgającej, dąży do tego, ażeby prawa sankcyonowane przez Ojca Św. i Najjaśniejszego Pana były szanowane, a praktyki sprzeczne z ustawami usunięte, — na to nie potrzeba dowodu.

Zwrócenie więc tego pisma Wydziałowi krajowemu nie miało żadnej prawnej podstawy.

Z tego, co Wydział krajowy miał zaszczyt dotychczas przytoczyć, raczy się Wysoki Sejm krajowy przekonać, że wniosek posła Pietruskiego, zamierzający do usunięcia terny, jest zupełnie ugruntowany.

Wysoki Sejmie! Jeżeli dziś wytyżamy wszelkie nasze siły, żeby we wszystkich gałęziach naszego prawodawstwa wprowadzić polepszenia, nowe ustawy zaprowadzić, złe usunąć, mniej wadliwe poprawić, to tem raźniej powinniśmy przystąpić do usunięcia praktyki sprzeciwiającej się istniejącym ustawom, a powstałej w czasach absolutnych i policyjnych, która niepowinna już dalej przeszkadzać rozwinięciu się w całej swej sile prawowitemu stanowi.

Zniesienie więc terny okazuje się koniecznem.

Zastanowić się tylko wypada, jaką drogę obrać należy, aby do pożądanego dojść rezultatu.

Nową w tym względzie uchwałić nastawę nie jest stosownem, albowiem ustawa istnieje w koncylium trydenckiem, wskrzeszonem w całej swej ważności konkordatem z dnia 18. Września 1855.

Uchwalić zniesienie dekretu nadwornego z dnia 9. marca 1847. równie byłoby niestósownem, albowiem artykułem XXXV. konkordatu dekret ten już został zniesionym.

A gdy nadto zważymy, że idzie tutaj tylko o wprowadzenie w życie istniejącej i obowiązującej ustawy przez usunięcie niczem nieusprawiedliwionej, i właśnie tej ustawie wbrew sprzeciwiającej się praktyki, zatem o czynność do władzy wykonawczej należąca, więc droga petycji do Najjaśniejszego Pana okazuje się być najodpowiedniejszą, a to tem więcej, ile że praktyka ta zasada się na owym dekrete z 9. marca 1847. przez władzę świecką wydanym

Gdy wszelako jak wyżej nadmieniliśmy praktyka ta przez Ojca Św. czasowo pozostawioną została, więc już niejako i przez władzę kościelną cierpianą jest, wynika, że do usunięcia tej praktyki potrzeba będzie także i porozumienia się ze Stolicą Apostolską.

Jezeli jednak zwazymy, ze praktyka ta przez Rzad i tylko w jego interesie wprowadzona zostala, ze ezeli Ojciec Św. w brewe z dnia 5. listopada 1855. kazal uwzględniać ten interes, uczynil to tylko na ządanie władzy świeckiej, ze sam Rzad w swoim piśmie z dnia 26. Września 1862. za l. 7119 do Wydziału krajowego wystosowanem oświadczył, iż mu zupełnie nic nie zależy na utrzymaniu powyższego dekretu nadwornego, albowiem interes swój widzi dostatecznie zagwarantowany przez owo brewe Ojca Św.; — możemy z pewnością oddać się nadziei, że Jego CK. Apostolska Mość przychylić się raczy najlaskawiej do naszej prośby, i za porozumieniem się z Ojcem Św., usunąć raczy powyższą praktykę.

Wnosi więc Wydział krajowy :

„Wysoki Sejm raczy uchwalić :

„Prosić Najjaśniejszego Pana, aby raczył najlaskawiej zarządzić stosowne kroki, iżby usuniętą została praktyka, oparta na dekrete nadwornym z dnia 9. Marca 1847., wedle której Ordynaryaty wszystkich obrzędów w królestwie Galicyi i Lodomeryi przy obsadzaniu prebend duchownych, patronatowi laikalnemu podległych podają patronom świeckim tylko trzech kandydatów do wyboru. Natomiast, żeby stosownie do postanowień koncylium trydenckiego i artykułu XXIV. konkordatu przywróconem zostało patronom świeckim prawo wolnego wyboru z pomiędzy wszystkich kandydatów, którzy przez Ordynaryaty zdolnymi i godnymi uznani zostaną.“

Marszałek krajowy :

Leon Książę Sapieha w. r.

Członek Wydziału krajowego :

Oktaw z Siemuszowy Pietruski w. r.

**Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i
Wielkiego Xięstwa Krakowskiego.**

We Lwowie dnia 24. lutego 1866.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej o wniosku posła ks. Kaczały i innych, względem
zniesienia konsensów do kominiarstwa po wsiach.

Uchwałą z dnia 16. Lutego 1866 odesłała Wys. Izba do komisji administracyjnej wniosek posła ks. Kaczały i innych: „aby w celu zmniejszenia niebezpieczeństwa ognia, czyszczenie kominów po wsiach od koncesyi uwolniono, a tem samem dozwolono gromadom bez opłacania miastowych kominiarzy swych własnych utrzymywać”, dla zbadania go i objawienia zdania w tym przedmiocie.

Komisya administracyjna w celu zadośćuczynienia wys. uchwale rozpoznała stan rzeczy i przedkłada następujący rezultat swoich badań.

Porządek ogniowy dla prowincyi wydany w r. 1786. a republikowany okólnikiem gubernialnym z dnia 4. Grudnia 1824 r. Z. 66.210 (Z. U. Pr. Nr. 156.) uznaje, że niebezpieczeństwo pożaru najwięcej pochodzi z zaniedbania kominów, i poleca dla tego właścicielom domów wymiatanie szuj kominów co 8 dni, kominów zaś samych co 6 tygodnie w zimie a co 3 miesiące w lecie. Dalej orzeka, że kominy, przez które przesunąć się można, czyszczone być powinny przez kominiarzy, a gdzie tych niema, przez sługi właściciela domu; kominy zaś wazkie może sam właściciel domu lub jego domownik wymiatywać. Miejscowa zwierzchność ma starać się, ażeby gminy, gdzie się kominiarzy znajdują, z tymi kontrakty zawierały, zarazem jednakowoż uważać, ażeby kominiarzy gmin niezdzierali, a obowiązki swoje wypełniali. (§. 23.)

Wójt gminy obowiązany jest podług tego rozporządzenia dopilnować, ażeby piece i kominy czyszczone, dla tego też winien często i niespodzianie domy przeglądać a opieszalych zwierzchności dla ukarania wymieniać. (§. 24.)

W roku 1831. Gubernium widziało się częstemi pożarami spowodowane rozporządzić (dtto 24. Października 1834. L. 59.287. Z. U. Pr. Nr. 16.) ażeby domienia trudnienie się kominiarstwem tylko do tego zdolnym dozwalały. Ustawa zaś karna na niezachowywanie przepisów o zapobieżeniu pożarom, jakoteż na niedbałość kominiarzy kary postanawia (§§. 434. 442. 443. 444. k. k.) Ordynacya zaś gmin, osobliwie instrukcyja dla wójtów z r. 1856. tylczyże poszczególnie obowiązuje do ścisłego przestrzegania wypełnienia przepisów powyżej wzmiankowanego porządku ogniowego.

Co się zaś tyczy ustawy przemysłowej z dnia 20. Grudnia 1859., to takowa znosząc dawne przepisy, przemysł krępujące, jednakowo ze względów na publiczne dobro uznała potrzebny policzenie kominiarstwa do rzemiosł koncesjonowanych, do których zezwolenie od nieposzlakowanego zachowania się od prawości i od pewnej zręczności kandydata zawisłym czyni. (§§. 18. 24.)

Ustawa ta znosząc zarazem instytucję cechów i dawniej do niej przywiązanie pewne formalności i wymogi, co do sposobu wykazania zręczności rzemieślniczej, ułatwiła znacznie otrzymanie koncesyi na kominiarstwo, gdyż wymaga tylko okazania zręczności praktycznie w wycieraniu kominów nabytej, przezco po wsiach to rzemiosło koncesjonowane wieśniakom, już faktycznie wycieraniem kominów trudniących się jak n. p. pobereźnikom, leśnym i t. p. przystępnym robi.

Dalej dozwala ta ustawa w §, 30. zniesienie wymagania koncesyi dla pewnego rzemiosła, jeżeli to c. k. Ministryum stann za potrzebne uzna.

Niema żadnej ustawy, któraby pod względem czyszczenia pieców i kominów po wsiach ograniczała wolność właścicielom domów, wzmiankowanym porządkiem ogniowym, pozostawioną — dla tego też legalnie nie mogą istnieć okręgi kominiarskie, w którychby właściciele domów zmuszeni byli używać tylko pewnych kominiarzy, z drugiej też strony nie wolno kominiarzom miastowym narzucać się wsiom i od ich mieszkańców wybierać taksy lub kary.

Z tego tu przedstawionego stanu rzeczy wynika, że fakta przez wnioskodawcę w motywowaniu wniosku swego poruczone, okazują się albo jako nadużycia czy to ze strony kominiarzy, czy ze strony wójtów, albo jako niedbałość tychże w przestrzeganiu przepisów porządku ogniowego lub też jako brak bacności ze strony urzędów powiatowych, do których wiadomości pewnie doszły skargi gmin na wymienione nadużycia.

Zważywszy, że według przetoczonych ustaw przymus dla wiejskich mieszkańców do używania tego lub owego kominiarza nie istnieje;

że otrzymanie koncesyi na wycierającego kominy jest ułatwionem i pod tym względem urzędy powiatowe powinnyby udzielanie koncesyi ludziom znanym im pod warunkami ustawą dozwolonymi, jak najwięcej ułatwiać;

zważywszy zatem, że przedm. ot wniosku posła ks. Kaczały żadnej nowej ustawy lub rozporządzenia nie wymaga.

Zważywszy z drugiej strony, że według notorycznego stanu rzeczy i zasiągniętych wiadomości dzieją się liczne nadużycia przez narzucanie się gminom wiejskim kominiarzy, którym gminy opłacać się muszą bez żadnej ztąd korzyści pod względem bezpieczeństwa od ognia.

Komisya administracyjną wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

- 1) Nad wnioskiem posła ks. Kaczały o ile się tyczy uwolnienia po wsiach kominiarstwa od koncesyi, przejść do porządku dziennego.
- 2) Wezwać c. k. Prezydium Namiestnictwa o polecenie urzędowi powiatowym czuwania nad tem, aby gminy wiejskie i mieszkańcy wsi w dowolnym używaniu kominiarzy w żadnym względzie ograniczonemi nie były.

Kraiński m. p.
Przewodniczący.

Gniewosz m. p.
Sprawozdawca.

Sprawozdanie

Komisji administracyjnej o środkach przeciw szerzeniu się zarazy bydła.

Uchwałą z dnia 7. Grudnia 1865. postanowiła wysoka Izba odesłać do Komisji administracyjnej wniosek posła Agopsowicza osnowy następującej: „Wysoki Sejm raczy uchwalić: Wybiera się Komisya „specyalna z 5ciu członków Sejmu, mających się wybrać sekcjami, która zbada i wskaże dzielniejsze „środki przeciw szerzeniu się zarazy bydła, i przedłoży Wysokiemu Sejmowi projekt do stosownej zmiany „istniejących przepisów.“

Komisya administracyjna zbadawszy przedmiot, rozpatrzywszy się w ustawach i rozporządzeniach odnoszących się do tego przedmiotu, ma zaszczyt zdanie swoje Wysokiej Izbie przedłożyć.

Nie podlega wątpliwości, że zaraza na bydło, księgosusz zwana, w kraju naszym nigdy pierwotnie nie powstaje, i jedynie z zagranicy, a mianowicie z Rosyi i Księstw Naddunajskich zawlekaną bywa; raz zaś zawleczona szybko się szerzy, niszcząc dobytek kraju, tamując handel, uniemożliwiając racjonalny chów bydła, stawiając nieprzelamane przeszkody rolnictwu, téj jedynej gałęzi gospodarstwa i bogactwa naszego kraju.

By tę klęskę od krajów Cesarstwa Austryackiego odwrócić, wydał wysoki Rząd rozmaite przepisy i rozporządzenia, które, gdyby były ściśle i sumiennie wykonywane, zaradziłyby poczęści tej niestety tak często u nas zjawiającej się klęsce.

Rozporządzenie ministeryalne z r. 1859. l. 32.592., oznacza na granicy od Rosyi, Multan i Wołoszczyzny pewne stacye wechodowe; na każdej takiej stacyi wechodowej, przez które jedynie bydło z wyrażonych krajów wprowadzonem być może, mają być urządzone zakłady kontumacyjne, w których bydło wprowadzone, odpowiednio do powziętej wiadomości, czy, w jakim stopniu i w jakiej odległości od granicy, w krajach sąsiednich zaraza istnieje, odbywać ma kwarantannę od dni kilku do dni 21; w wypadku zaś panującej tuż nad granicą zarazy, może być wprowadzenie bydła na czas jakiś bezwarunkowo zakazanem.

W zakładach kontumacyjnych ma być bydło ściśle obserwowane a po odbytej kwarantannie każda sztuka znakiem zakładu napiętnowana, właścicielowi zaś powinno wydanem być poświadczenie odbytej kwarantanny.

Te przepisy gdyby były ściśle wykonane, możeby zaradziły złemu, jednak niezupełnie.

Warunkiem wprowadzenia kwarantanny ma być powzięta wiadomość o istnieniu zarazy za granicą. Taką wiadomość udzielają zwykle c. k. konsulowie rezydujący w głównych prowincjonalnych miastach Rosyi, Multan i Wołoszczyzny. Ale konsulowie sami dopiero wtedy przychodzą do wiadomości o istnieniu zarazy, kiedy ta już większe przybrała rozmiary — a dopiero po powziętej takiej wiadomości c. k. Rząd uwiadamiają.

Uwiadomienie to przejść musi kilka urzędowych instancyj, zanim zaprowadzenie kwarantanny nakazanem zostanie, najczęściej zarazone stada, których właściciele dla uniknienia dotkliwych strat jak najprędzej pozbyć się usiłują, opierają się już pod Wiedniem, zostawiając za sobą na całej przestrzeni, którą

przebyły, ślady zniszczenia; kwarantanna zaś zwykle już powiewczasie, bo wtedy zaprowadzoną bywa, gdy w kraju zaraza znacznie już się rozszerzyła.

W samych zakładach kontumacyjnych, przepisy zwykle nie są ani ściśle, ani sumiennie wykonywane.

Z pomiędzy wielu sposobów obejścia istniejących przepisów wypada wspomnieć niektóre najczęściej się powtarzające:

Jeżeli właściciel stada, z którym ma zamiar wejść do kontumacyi, ma podejrzenie, że takowe jest zarazonem, zostawia kilka sztuk podobnych tuż nad granicą, a gdy się zdarzy, że w kontumacyi jaka sztuka zasłabnie, bywa takowa nocną porą zabita, zakopana, lub innym sposobem usunięta, inna zaś taka sama z rezerwy nad granicą trzymanej, do kontumacyi wprowadzoną, lekarz zaś lub inny urzędnik zrobił swoją powinność, gdy rano przy urzędowych oględzinach znalazł pełną liczbę stada, a o tém co zaszło nie potrzebuje się dowiadywać. Tak przebywa zarazone stado 21dnodniowy lub krótszy peryod, a otrzymawszy poświadczenie zdrowia, wychodzi i szerzy zarazę po całym kraju. Nie rzadko się także zdarza, że zamiast 21dniowej kwarantanny odbywa się tylko jednodniowa.

Handlarze wprowadzają pewną liczbę wołów do kontumacyi, ta bywa po przybyciu wszelkich formalności do kontumacyi wprowadzoną, do protokółów wpisana, i odbywa kwarantannę ale tylko do nocy, w nocy zaś wychodzi tajemnie z kontumacyi, a na jej miejsce nadchodzi taka sama ilość wołów do kontumacyi i tak mieniają się stada, przechodząc tylko przez zakłady kontumacyjne; i nie w tém nie ma dziwnego, bo terazniejsze urządzenia kontumacyi zupełnie nie odpowiadają celowi — całą czynność w kontumacyach odbywa strażnik i dozorecy, brani wedle potrzeby, a nadzór cały oddany delegowanemu lekarzowi za wynagrodzeniem rocznem 150 zlr.!!

Dla tak bardzo ważnej czynności, której zadaniem zagrozić drogę téj strasznej kłesce, koniecznym jest, żeby urząd kontumacyjny składał się przynajmniej z dwóch urzędników stałych, t. j. z dyrektora i weterynaryusza, a w braku tego lekarza i odpowiedniej liczby zaprzysiężonych strażników i dozorców. Zdaniem komisji wydatek na utrzymanie takiego urzędu nie obciążałby Skarbu Państwa, i dotychczas pobierana taksa 40 kr. w. a. od sztuki powinna by wystarczyć, gdyby przez ściśle przestrzeganie tak istniejących, jak i przez Komisję zaprojektowanych przepisów udało się ukrócić przemykanie; liczba wołów na targi wiedeńskie przez Galicyę dostawionych wynosi rocznie 60.000 do 80.000 sztuk; z tych jak doświadczenie uczy, ledwo $\frac{1}{10}$, przypuścimy nawet $\frac{1}{6}$ część, jest bydła krajowego, reszta t. j. około 50.000 sztuk przychodzi z zagranicy, i gdyby weszło drogą kontumacyi, taksa uczyniłaby 20.000 zlr. w. a. co byłoby dostatecznym funduszem na utrzymanie urzędów kontumacyjnych.

Komisya musi nadmienić, że poinformowała się o zdaniach kongresu w tym przedmiocie w Wiedniu zebranego — ale pouczona doświadczeniem orzeczenia kongresu, jako pewnik przyjąć nie mogła: — póki teoryj tam postawionych nie sprawdzi doświadczenie jako wynik liczyńskich i sumiennych prób.

Nakoniec ze względów, że podług zdania Komisji, kwarantanna, jeżeli ma celowi odpowiedzieć nigdy mniej jak 21 dni trwać nie powinna, że ukrócenie przemykania nierównie większą ilość bydła do kontumacyi wprowadzi; — żeby uniknąć nadzwyczajnego podrożenia a nawet braku paszy, Komisya uznała potrzebnem pomnożenie stacyj wchodowych przynajmniej o dwie, i zaleca te same miejscowości, które c. k. Namiestnictwo, uznając tę potrzebę pomnożenia stacyj zaprojektowało było t. j. Brody i Skagę.

Z tych tedy powodów Komisya administracyjna zaleca Wysokiej Izbie, by ta uchwaliła polecić Wysokiemu Rządowi niektóre zmiany w istniejących przepisach co do kontumacyi, zamieszczone we wnioskach A. Nr. 1.—11.

Gorsze w następstwach swoich jeszcze jest przemykanie bydła, które ze szkodą c. k. Skarbu Państwa omijając cła i kontumacye, wprowadza zarazę do kraju często przy pomocy nawet organów przeznaczonych do strzeżenia granicy.

Na jakie rozmiary przemykanie to się odbywa, okazuje się, jeżeli zważymy, że liczba dostawionych na targi wiedeńskie wołów 60 do 80.000, w tém krajowych ledwo 6 do 10.000 sztuk, więc wprowadzonego około 50.000, — a spisy urzędów kontumacyjnych wykazują ledwo 10.000 sztuk!

Przy tak długiej linii granicznej i doświadczeniu na rozlicznych próbach opartem, że przemykaniu zapobiedz nader trudno, a w zupełności prawie niepodobna, należy szukać sposobu, by żadna przemykana sztuka nie dała się w kraju ukryć, by takową jak najprędzej wysledzić i konfiskować, a przemykacza ukarać można.

Jedynym i radykalnym środkiem do dopięcia tego celu, byłoby zaprowadzenie w każdej gminie dokładnych spisów (metryk) bydła rogatego i zaopatrzenie każdego właściciela w karty legitymacyjne na każdą posiadaną sztukę bydła. Takie karty byłyby świadectwem, że bydło jest krajowem, albo że przeszło z zagranicy drogą dozwoloną; prócz tego byłyby takie metryki w wielu innych wypadkach bardzo pożyteczne i pomocne, i tak:

- a) ułatwią one ułożenie statystyki znajdującego się w kraju bydła na pewnych podstawach opartej;
- b) utrudnią kradzież bydła;
- c) ułatwią nadzór rzeźni;
- d) będą już gotowe spisy bydła w wypadkach zarazy rozporządzeniami rządowemi wymagane, a których sporządzenie w czasie samej zarazy z wielu trudnościami i niebezpieczeństwem rozwleczenia jej połączone, nieda się nigdy dostatecznie skutecznie; nakoniec ułatwią dozоровanie targów.

Z tych zatem powodów Komisya administracyjna zaleca Wysokiemu Sejmowi niektóre przepisy odnoszące się do przemysłnictwa, zamieszczone pod Nr. 12—23.

Zważywszy wielkie szkody zarazą bydła zrażone i wielkość niebezpieczeństwa grożącego krajom Cesarstwa, jeśli niesumienności i zły woli silnych nie nałoży się więzów — zważywszy, że tylko nadzwyczajnymi środkami cel ten osiągnąć można, Komisya przedkłada projekt dodatku do ustawy karnej zamieszczony w wniosku pod Nr. 24.

Istniejące przepisy ku stłumieniu zarazy byłyby odpowiednie celowi, gdyby energiczne ich przeprowadzenie i wykonanie zarazem obmyśloném było. W tym celu Komisya uznała, że przepisy te potrzebują uzupełnienia.

Jako najdzielniejszy środek zaleca §. 51. przepisane w r. 1859. użycie obucha, i wybicie zarażonego lub o zarazę podejrzanego bydła za wynagrodzeniem. Ten środek stłumienia zarazy przy jej pierwszém pojawieniu się jest bezsprzecznie najradykalniejszym, można powiedzieć jedynym, atoli pociąga za sobą znaczny wydatek ze Skarbu Państwa, a przeznaczone do tego organa rządowe głównie i przedewszystkiem oszczędzenie Skarbu mając na oku, jak z jednej strony rzadko, a zawsze tylko po długim namyśle, trwożliwie go używają, najczęściej za późno a tēm samém bezskutecznie, bo zaraza już się rozszerzyła, tak z drugiej strony przyznają wynagrodzenie bardzo oględnie zupełnie nie odpowiednie poniesionej stracie, i to dopiero po przeprowadzeniu rozwlekłych formalności i długich korespondencyj, co bywa przyczyną, że właściciele, bojąc się kosztów i formalności, a nie mając nadziei zupełnego wynagrodzenia wybuchle u nich zarazy tać usiłują.

Widocznie więc postępowaniem trwożliwém i powolném, zamiast utłumić zło, dają mu czas rozszerzyć się, zamiast oszczędzić wydatków, pomnażają one.

Komisye sanitarne przesiadują całe miesiące w miejscach zarażonych, a na dyety Komisji i przejażdżki kontrolujących wyższych urzędników i lekarzy, Skarb Państwa wydaje bezskutecznie znaczne sumy, które gdyby były zaraz w początku użyte na wynagrodzenie za wybite bydło — w daleko krótszym czasie, a przeto nierównie mniejszym kosztem stłumiłyby zarazę.

Zestawienia rządowe z ostatnich trzech lat wykazują: w okręgu administracyjnym lwowskim	
na dyety dla urzędników	61.029 „
dla lekarzy	48.587 „
	<hr/>
Razem na dyety ze Skarbu Państwa	109.616 złr.
na podwoły z funduszu krajowego	18.356 „
	<hr/>
Razem	127.972 złr.
na wynagrodzenie za zabite bydło, wydano w tym czasie	96.050 złr.

Okazuje się zatem, że opłacenie urzędników kosztowało o 31.920 złr. w. a. więcej, niż wynagrodzenie za wybite bydło.

Należałoby zatem nadzór wykonania przepisów oddać urzędowi autonomicznemu, a tylko w razach, gdy te swoje powinności nie pełnią, wysłać komisarza ze strony władzy politycznej, ale wtedy już na koszt niedbałej gminy.

Bezwarunkowe użycie tego ostatecznego, ale zarazem najskuteczniejszego środka, t. j. wybijanie bydła, sprowadziłoby wprawdzie w samych początkach zarazy cokolwiek większe wydatki na Skarb Państwa, zostałyby to jednakże wynagrodzoném należycie korzyściami, osiągniętymi przez stłumienie tej

strasznej klęski, która kraj nasz już zubożyła, a i sąsiednim krajom koronnym już zagraża. Baczycie bowiem należy, że kraj nasz, przez który tak wielka ilość bydła w głąb Państwa się dostaje, jak w razie szerzenia się zarazy udziela ją dalej, tak gdy tu w zarodzie będzie stłumioną, zasłoni, resztę krajów monarchii od klęski, która nietylko by siły produkcyjne tych krajów osłabiła, aleby przezto samo i możność przykładania się ich do ogólnych ciężarów wyczerpywała.

Jak dalece klęska ta jest straszna, dowodzą wykazy rządowe ostatnich lat trzech. W latach tych straciliśmy tylko w okręgu administracyjnym lwowskim w 12tu obwodach 19.600 sztuk, do których dodać należy zabitych, chorujących; 3 037 „ a o zarazę podejrzaných 3.725 „

a zatem razem . 26.362 sztuk,

przyczém jeszcze uważać trzeba, że w początkach wybuchu zarazy, wielka ilość padłego bydła, bywa z umysłu tajona, by się uchronić od uciążliwych formalności, wetyrenaryjno-policyjnych. Z tych tedy powodów Komisya administracyjna przedstawia Wysokiej Izbie zalecenie wydania przepisów zamieszczonych pod B. Nr. 1 do 7.— Komisya zważywszy, że strasznej tej klęsce nie podobna zapobiedz, jeżeli w Księstwie Bukowiny takie same przepisy w wykonanie nie wejdą, stawia Wysokiej Izbie wniosek zamieszczony pod II.

Wyłożywszy powody, które czynią koniecznym uzupełnienie dotychczasowych przepisów co do zapobieżenia szerzeniu się zarazy na bydło, Komisya przedstawia Wysokiemu Sejmowi następujące wnioski:

Wysoki Sejm zechce uchwalić:

„Zaleca się rządowi wprowadzenie następujących przepisów:

I.

A) Co do kontumacyi.

1) Peryod kontumacyjny ma być stale na dni 21 oznaczony.

2) W zakładach kontumacyjnych mają być okoły, w których bydło kwarantannę odbywać ma, mocno oparkanione i tak zamknięte, by bydło nocną porą ani wprowadzonem, ani wyprowadzonem być nie mogło.

Urząd kontumacyjny składać się ma z dyrektora i wetyrenarza i odpowiedniej liczby sług (strażników) z nadzorczą tychże.

3) Dla kontroli urzędników kontumacyjnych i ścisłego przestrzegania wykonywania istniejących przepisów, na przedstawienie Wydziału krajowego zamianuje Rząd trzech inspektorów z grona obywateli w powiecie tym, w którym zakład kontumacyjny się znajduje, lub najbliższym przytykającym zamieszkałych, których obowiązkiem będzie jak najczęściej, urządziwszy między sobą kolej tygodniową, zakład kontumacyjny zwiędzać i nadzorować podówczas, gdy bydło kwarantannę odbywa; o ścisłym wykonaniu przepisów przekonywać się, spostrzeżenia swoje i uchybienia w urzędowaniu przez urzędników kontumacyjnych do protokołu na ten cel przeznaczonego wpisywać i raporta do Wydziału krajowego i do Wysokiego Rządu z wyluszczeniem zrobionych przez się spostrzeżeń, w razie potrzebnem przesyłać.

4) Wchodzące do zakładu bydło ma być przez komisję ściśle co do stanu zdrowia zbadane i w przytomności téjże na lewym boku znakiem urzędu kontumacyjnego napiętnowane; i tak po wpisaniu do protokołu liczby, rodzaju, maści i czasu, w którym do kontumacyi weszło, do przeznaczonego okołu wprowadzone.

5) O wydarzonym zaślubnięciu bydłęcia, powinien być urząd kontumacyjny natychmiast uwiadomiony przez właściciela lub dozorcę (szafarza), w razie zaniedbania właściciel będzie ukarany grzywną 5 złr. wal. austr. od każdej sztuki należącego do niego stada, a oprócz tego dozorca (szafarz) podług §. 2. lit. b. proponowanej do ustawy nowelli.

6) Klucze od okółów przez noc, żelaza od piętnowania, będą pod wspólnym zamknięciem dyrektora i kontrolora przechowane.

Te żelaza powinny być dla uniknienia naśladownictwa co do formy częścię zmieniane.

7) Po ukończonym peryodzie kwarantanny, komisya kontumacyjna przeliczy znowu bydło, każe na prawym boku znakiem K. O. (kwarantanna odbyta) i liczbą porządkową protokołu napiętnować i wyda właścicielowi przez komisję podpisany, a przez inspektora potwierdzony certyfikat, jak go §. 42. rozporządzenia rządowego przepisuje, z oznaczeniem facsimila piętna.

8) Inspektor w czasie pełnienia swoich obowiązków, pobierać będzie odpowiednie diety podróżny z Skarbu Państwa.

9) Skóry i t. p. jedynie końmi w wozach zamkniętych, niedopuszczających zetknięcia z przewożonymi produktami do najbliższej stacji kolei żelaznej, a dalej kolejną żelazną przewożone być mogą.

10) Urzędnicy kontumacyi są solidarnie odpowiedzialni za ścisłe wykonanie przepisów.

B) Co do przemysłnictwa.

11) Bydło przytrzymane nie na trakcie do przepędu bydła przeznaczonym, ma być zwrócone na właściwą drogę, właściciel karany 2 złr. w. a. od sztuki do kasy i za kwitem tej gminy, której urząd to bydło przytrzymał.

12) W każdej gminie urząd gminny i przełożony posiadłości dworskiej na tejże, sporządzi dokładny spis czyli metrykę bydła znajdującego się u pojedynczych mieszkańców, w którą każda sztuka od 1 roku życia ma być wpisana; metryka taka zawierać ma:

- a) numer porządkowy metryki;
 - b) nazwę miasta, wsi, powiatu;
 - c) imię i nazwisko właściciela;
 - d) numer domu;
 - e) rodzaj, maść, wiek i szczególne odznaki bydlęcia.
- 13) Wyciąg z tej metryki stanowić będzie certyfikat pochodzenia.

14) Na każdą sztukę ma być wydany taki certyfikat zaraz przy zaprowadzeniu metryk właścicielowi bydła.

15) Przy sprzedaży odda sprzedający ten certyfikat wraz z sprzedanym bydlęciem nabywcy.

16) O każdej nowo nabytej sztuce bydła, zawiadomi nabywca swój urząd gminny w 24 godzinach, okaże nabyte bydlę, złoży otrzymany certyfikat i zażąda nowego certyfikatu pochodzenia na swoje imię, który urząd natychmiast po wciągnięciu do metryk nabytej sztuki, wydać obowiązany.

Równy obowiązek ma urząd gminny, każdą sprzedaną sztukę bydła za uwiadomieniem sprzedającego, z metryki wykreślić.

17) Wydawanie certyfikatów jest bezpłatne.

18) W miejsce zgubionego certyfikatu, obowiązany urząd gromadzki po sprawdzeniu wydać duplikat, za który, biorący certyfikat, do kasy gminnej 10 centów zapłaci.

19) Skórę padłego bydlęcia, obowiązany właściciel okazać gminnemu urzędowi, któren ją napiętnuje, certyfikat odbierze i tę sztukę z metryki wykreśli.

20) Użycie lub pozwolenie użycia swego certyfikatu dla pozbycia przemycionej, lub innym nie prawem sposobem nabytej sztuki bydła, jako oszczerstwo; fałszowanie certyfikatów, jako fałszowanie dokumentów publicznych; wydanie zaś certyfikatu na bydło nie zapisane w metrykach, jako nadużycie władzy urzędowej karane być ma.

21) Każda bez takiego certyfikatu legitymującego pochodzenie, certyfikatu komisji kontumacyjnych lub znaków (piętn) tejże przydybana sztuka bydła, uważaną być ma za przemycioną, i podpada bezwarunkowo konfiskacyi; posiadacz zaś, lub kto z takową przydybany będzie, uważanym być ma jako przemysłnik, i jako taki karany być powinien.

Przytrzymane bydło ma być przez urząd gminny, w którego obrębie przytrzymanem zostało, w miejscu ustronnem umieszczone, i pod 21dniową kontumacyę wzięte, po przebyciu której, przez publiczną licytacyę sprzedane, a nabywcy wydany będzie certyfikat pochodzenia; z uzyskanęj zaś kwoty wypłaconém będzie przedewszystkiem należące się c. k. Skarbowi cło, koszta utrzymania kontumacyi i inne wydatki, jakieby gmina poniosła; pozostała reszta zaś wydana będzie donosicielowi.

22) Nad ścisłym wykonaniem wetyrenarno-policyjnych i do rzeźni się odnoszących przepisów w każdym powiecie czuwać mają trzej inspektorowie, na przedstawienie Wydziału krajowego przez Rząd z obywateli powiatu mianowani.

23) Rzeźnik winien każdą na rzeź przeznaczoną sztukę bydła okazać urzędowi gminnemu, który po napiętnowaniu onęj, odbierze certyfikat pochodzenia, w metryki, jeśli w niej wpisana — wykreśli, i wyda pozwolenie zabicia. Obowiązkiem będzie urzędu gminnego certyfikat odebrany uczynić niezdolnym do użytku; rzeźnie od czasu do czasu zwiędzać, i nieopatrzone piętnem gminy skóry, na rzecz gminy skonfiskować.

C) Co do stłumienia zarazy.

1) Urząd gminny, skoro się dowie o zarazie, zawiadomi inspektora najbliższej mieszkającego i nrząd powiatowy.

2) Urząd powiatowy wyszle na wskazane miejsce bezzwłocznie komisarza swego, wetyrenarza, lub w braku takiego — lekarza obznajomionego z zarazą; i zawezwie także do składu tej komisji jednego z inspektorów.

Tak złożona komisya uda się do miejsca wskazanego, zbada stan pojawionej słabości, i jeżeli z badań przedsięwziętych okaże się pojawienie „księgosuszu“ ustanowi przedewszystkiem komitet miejscowy, którego zadaniem będzie stłumienie téj zarazy; obwieści przepisy wetyrenarno-policyjne, i oznaczy te, których zaniedbanie pociąga za sobą utratę prawa do wynagrodzenia w razie użycia obucha. Komitet taki składać się ma z przełożonego gminy, właściciela większej posiadłości lub jego zastępcy i dwóch członków z gminy, którym dodany będzie wetyrenarz. Członkowie komitetu wybiorą z grona swego przewodniczącego.

3) Gdyby komitet miejscowy niewykonywał, lub dla nieposłuszeństwa mieszkańców nie mógł wykonywać ściśle podług danej sobie instrukcyi przepisów policyjno - wetyrenaryjnych, natenczas urząd powiatowy zesze na koszt powinnośc swoją nie pełniącój gminy — swego komisarza, który w porozumieniu z jednym z inspektorów powiatowych zarządzi, co za stosowne uzna.

4) Komitet ustanowiony zajmie się natychmiast przeglądem zarażonego bydła, i każe takowe przez dwóch na ten cel przez Wydział powiatowy przedstawionych, a przez c. k. Urząd mianowanych i do téj czynności zaprzysiężonych mężów zaufania, pod przewodnictwem komisarza rządowego oszacować.

5) Wszystkie przez komitet miejscowy zarażone uznane, lub z powodu zetknięcia się z zarażoném bydłem jako podejrzane uważane bydło, ma być bezzwłocznie za wynagrodzeniem $\frac{3}{4}$ części oszacowanój wartości, którój maximum postanawia się za woła 70 złr., za krowę 40 złr. z funduszu Skarbu Państwa, wybitém i po uczynieniu skóry niezdatną do użytku, wraz z skórą, nie wyłączając już żadnych części, w dół na trzy łokcie głęboki wrzucone, niegaszoném wapném dostatecznie posypane i tak ziemią dobrze pokryte.

6) W następujących wypadkach nie należy właścicielowi za zabite było wynagrodzenie:

- a) Jeżeli powyżej wymienionemi świadectwami nie wykaże, że bydło jest tutejszo-krajowe, lub drogą prawem oznaczoną z zagranicy sprowadzone.
- b) W kontumacyach odbywające kwarantannę bydło zarazą dotknięte, będzie bez wynagrodzenia wybite.
- c) Za bydło sprowadzone z zagranicy na opas, będzie miał właściciel dopiéro po upływie dni 20tu po wyjściu z kontumacyi prawo do wynagrodzenia.
- d) Jeżeli mieszkaniec zarazą dotkniętój miejscowości, dopuścił się przekroczenia, na które komisya oznaczyła utratę prawa do wynagrodzenia.
- e) Jeżeli po stacyach, w których stada przechodowe nocowały lub popasały, do domu pozostałą paszę zabierze, i z tego powodu zaraza wybuchnie.
- f) Również handlarze, którzy z zagraniczném bydłem przez kraj przechodzą — chociażby to było przepisaną kontumacyę odbyło.

Projekt

ustawy Sejmu Królestw Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, co do przekroczeń przepisów kontumacyjnych tyczących się bydła rogatego dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego.

§. 1.

Kto przez linię, na której kontumacya jest zaprowadzona, z ominięciem stacyi wehodowėj, bydło rogate, owce, nierogaciznę, lub mięso, łój, skóry rogi, kopyta, kości i t. p. tych zwierząt do Państwa Austryackiego w jakimkolwiek punkcie wprowadził, lub chociażby przez stacye wehodowe były wprowadzone, — od przepisanej kontumacyi w jakimkolwiek sposób usunął; równie jak i ten, kto w tym celu radą, wskazaniem, wprowadzeniem w głąb kraju, lub w jakimkolwiek inny sposób pomocy udzielił, popelnia zbrodnię.

§. 2.

Również popelnia zbrodnię :

- a) kto podrobił lub zfałszował piętno urzędowe, przeznaczone do piętnowania bydła przy wejściu do zakładu kontumacyjnego lub wyjściu z onego ;
- b) właściciel bydła, jego zastępca lub sługa, który wiedział, że między bydłem do zakładu kontumacyjnego wprowadzonem, pojawiła się jakakolwiek słabość, a o tém urząd kontumacyjny niezawiadomił;
- c) kto piętnem urzędowem, przeznaczonem do piętnowania bydła, przy wejściu do zakładu kontumacyjnego lub wyjściu z onego, napiętnował bydło, które w zakładzie kontumacyjnym wcale nie, albo przez czas przepisany nie było.

§. 3.

W szczególności popelnia zbrodnię urzędnik, lekarz lub sługa zakładu kontumacyjnego, który :

- a) wyda jakiegokolwiek świadectwo z prawdą niezgodne, a tyczące się przedmiotów kontumacyi ulegających;
- b) oznaczy piętnem urzędowem bydło, które wcale nie, lub przez czas przepisany w zakładzie kontumacyjnym nie było;
- c) powierzone mu piętno lub klucze od okołu lub magazynu, w którym znajdują się przedmioty kontumacyi ulegające, wyda osobie do tego Instrukcyą służbową nie powołanej;
- d) w ogóle do przedmiotów kontumacyi podlegających przepisów kontumacyjnych ściśle się nie zastosował;
- e) od osób interesowanych jakiegokolwiek dar bezpośrednio lub pośrednio przyjął.

§. 4.

Na zbrodnię wyżej określone stanowi się kara ciężkiego więzienia od 1° roku do 5^{ciu} lat; która aż do lat 10^{ciu} może być podniesioną, jeżeli winny wiedział, że wprowadzone bydło rogate było

zarażone, albo pochodzi z miejsca, w którym zaraza na bydło panuje, lub jeżeli winny z przemykania bydła robi zarobek; nakoniec jeżeli winnym jest urzędnik lub sługa zakładu kontumacyjnego, a zbrodnię tę w widoku własnej korzyści popełnia. Jeżeli przedmiotami wprowadzonymi były: owce, nierogacizna lub inne artykuły w §. 1. wymienione, winny ulega karze od 6. miesięcy do 1. roku.

§. 5.

Użycie cudzego lub udzielenie drugiemu własnego certyfikatu na bydło, przez urząd gminny wydanego, celem wprowadzenia i pozbycia przemyconego bydła, lub zfałszowanie takiego certyfikatu jako zbrodnia oszustwa; wydanie zaś przez urząd gminny certyfikatu na bydło, w metrykach gminnych nie wpisanego, jako zbrodnia nadużycia władzy urzędowej uważane i karane będą.

II.

„Postanawia się, ażeby te same przepisy w Wielkiem Księstwie Bukowiny przyjęte zostały i w wykonanie weszły.“

Kraiński m. p.
Przewodniczący.

Agopsowicz m. p.
Sprawozdawca.

Sprostowanie

myłek druku zaszyłych w „Sprawozdaniu komisji administracyjnej o środkach przeciw szerzeniu się zarazy bydła.“

- Na stronie 3. wiersz 17. z góry zamiast: „pod Nr. 24.“ czytaj „pod C.) Nr. 24. 1/4.“
„ „ 4. „ 14. „ „ „pod 13. Nr. 1. do 7.“ czytaj: „pod D.) Nr. 25. do 31.“
„ „ 4. „ 19. „ przed tym wierszem ma być umieszczony znak I., zaś znak taki poniżej tego wiersza stojący opuszczony.
„ „ 5. „ 4. „ napis „B.) Co do przemysłnictwa“ ma być umieszczony poniżej ustępu 11.).
„ „ 5. ustęp 12.) zamiast: „i przełożony“ czytaj: „a przełożony.“
„ „ 6. wiersz 1. z góry zamiast: „C.) co do stłumienia zarazy“ czytaj: „D.) co do stłumienia zarazy“
„ „ 6. „ 2. „ zamiast: „1.)“ czytaj „25.)“
„ „ 6. „ 4. „ „ 2.)“ „ 26.)“
„ „ 6. przed wierszem 7. ma być umieszczoną cyfra „27.“
„ „ 6. wiersz 14. zamiast: „3.)“ czytaj: „28.)“
„ „ 6. „ 18. „ „ 4.)“ „ 29.)“
„ „ 6. „ 21. „ „ 5.)“ „ 30.)“
„ „ 6. „ 27. „ „ 6.)“ „ 31.)“
„ „ 6. „ u dołu ma być umieszczony ustęp: „II. Wyraża się życzenie, ażeby te same przepisy w księstwie Bukowiny przyjęte i w wykonanie zaszyły.“
„ „ 7. „ u góry ma być przed wyrazem: „Projekt“ umieszczone oznaczenie „1/4. C.) Nr. 24.“
„ „ 8. „ należy opuścić cały ustęp oznaczony rzymską dwójką i oba podpisy.

Kraiński w. r.
przewodniczący.

Agopsowicz w. r.
sprawozdawca.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego na wniosek posła księdza Stępka w przedmiocie pensyi, kosztów podróży i wynagrodzenia za uszkodzenie rzeczy X. X. Wikaryuszów obydwóch obrządków w razie ich przenoszenia. —

Wysoki Sejmie!

W skutek wniosku posła X. Stępka następującej treści: „Wysoki Sejm raczy się wstać do c. k. Rządu, ażeby X. X. Wikaryusze obydwóch obrządków, w wypadkach przenoszenia tychże przez odnośne Najprzewielebniejsze Konsystorze na inne miejsca ich działalności:

- a) nie tracili przynależnej tymże pensyi;
- b) otrzymali wynagrodzenie kosztów podróży;
- c) jak niemniej wynagrodzenie za uszkodzenie swoich rzeczy, a to z funduszu religijnego.”

Poleczone zostało Wydziałowi krajowemu, aby sprawozdanie swoje nad tym wnioskiem Wysokiemu Sejmowi przedłożył. —

Stosownie do tego polecenia Wydział krajowy ma zaszczyt przedłożyć następujące sprawozdanie:

Nie tylko słuszność, ale i sprawiedliwość wymagają, ażeby sługa Boży, który ograniczony na najskromniejsze utrzymanie, nie doznał uszczerbku, jeżeli w interesie ogółu przeniesionym zostaje na inne miejsce przeznaczenia. —

Jeżeli ustawy Państwa w razie przeniesienia urzędnika na inne miejsce, wynagradzają mu wszelkie koszta i straty i zabezpieczają mu utrzymanie nie tylko przez nieprzerwane pobieranie pensyi, ale przez udzielanie mu dyet, toć pojąć się nie daje dla czego X. X. Wikaryusze, którzy dużo ważniejszy z trudami i nawet niebezpieczeństwem życia połączone obowiązki pełnią, w czasie przesiedlenia nie tylko żadnej nie pobierają pensyi i dyet, zatem żadnego utrzymania nie mają, ale nawet własnem kosztem przesiedlać się muszą, nie utrzymując za uszkodzenie szczupłego swego mienia żadnego wynagrodzenia. —

Przepisy rządowe, a mianowicie dekret nadworny z dnia 13. Września (gub. rozp. z dnia 19. Października 1804 r. l. 42506) przyznają urzędnikom Państwa, jeżeli nie na własne żądanie i nie za karę, przeniesione zostają na inne miejsce urzędowania i jeżeli z tem przeniesieniem nie jest połączone podwyższenie pensyi, —

- a) dyety w czasie podróży,
- b) koszta transportu,
- c) wynagrodzenie za uszkodzenie mebli. —

Oprócz tego pobierają nieprzerwanie swoją pensyę. —

Należytości te stosują się do rangi, jaką urzędnik przeniesiony w hierarchii urzędników zajmuje, każda ranga zaś jest klasyfikowaną do jednej z 12. klas dyetowych.

Urzędnikom XII. klasy dyetowej przyznaje rozporządzenie ministeryalne z d. 3. lipca 1854 l. 169. (Dz. praw Państwa i Rządu) w czasie ich podróży dziennie 1 złr. 36 kr. m. k. czyli 1 złr. 68 kr. w. a Niemniej należy się im milow, jeżeli nie są żonaci, od parę koni

bez wszelkich dodatków, która należytość rośnie o połowę, jeżeli są żonaci a do podwójnej wysokości, jeżeli mają więcej jak dwoje dzieci. Nakoniec otrzymują tacy urzędnicy tytułem wynagrodzenia za uszkodzenie mebli jednomiesięczną płacę, jeżeli są stanu wolnego, dwumiesięczną, jeżeli są żonaci, a trzy-miesięczną, jeżeli mają więcej jak dwoje dzieci.

Wydział krajowy zważywszy wszelkie okoliczności, powziął przekonanie, że zrównanie X. X. Wikaryuszów co do dyet, kosztów podróży i wynagrodzenia za uszkodzenie mebli z urzędnikami XII. klasy dyet jest to, czego w terażniejszych okolicznościach a mianowicie przy przyciężonym stanie funduszu religijnego domagać się można.

Niestosujemy dla X. X. Wikaryuszów wyższą klasę dyet urzędników, albowiem pobierają oni tylko 150 lub 200 złr. pensyi, gdy tymczasem urzędnicy XII. klasy dyet pobierają i 450 złr. pensyę.

Nadto stoją X. X. Wikaryusze w hierarhii kościelnej na tym samym stopniu, na którym stoją urzędnicy XII. klasy dyet.

Wniosek księdza Stępka brzmi w ustępie:

a) ażeby księży Wikaryusze nie tracili podczas podróży pensyi.

Z tym ustępem wniosku niemógł się Wydział krajowy zgodzić z tej przyczyny, że nie wszyscy X. X. Wikaryusze pobierają swoją pensyę z funduszu religijnego, lecz tylko ci, którzy są dodani parochom, których kongrua nie przewyższa 300 złr.

Innych opłacają sami parochowie.

Jeżeliby wniosek księdza Stępka w tym ustępie przyjętym został, a szło by o pensyę Wikarego przez parocha opłacanego, zachodziłoby najpierw pytanie, który z parochów ma opłacać tę pensyę, czy ten, którego X. Wikary opuszcza, czyli zaś ten, do którego się udaje; — zawsze zaś nastąpiłaby ta niesłuszność, że paroch opłacałby wikaryusza, którego pomocy już nie używa lub jeszcze nie używa.

Dla uniknięcia tych zawikłań i niesłuszności sądził Wydział krajowy za rzecz stosowną nie stanowić pobierania pensyi podczas podróży, natomiast zaś wyznaczyć dyety.

Zródłem do pokrycia tych nowych kosztów nie może być inny fundusz, jak tylko fundusz religijny, raz dla tego, że ten wydatek już z swojej natury z funduszu religijnego pokryty być winien, a powtóre dla tego, że i inne koszta podróży, jakoto: a) z powodu zabezpieczenia i oddawania temporaliiów, b) sporządzenia inwentarzy, c) sporów gruntowych i innych spraw w budżecie funduszu religijnego preliminowane są, a to dla okręgu administracyjnego lwowskiego w sumie 4200 złr.; zaś dla okręgu administracyjnego krakowskiego w sumie 1.700 złr.; że zatem i te nowe koszta do tej rubryki wcielone być mogą.

Wydział krajowy wnosi więc.

Wysoki Sejm uchwali:

„Prosić Najjaśniejszego Pana ażeby X. X. Wikaryusze obydwóch obrządków, przy przeniesieniu ich na inne miejsce przeznaczenia, co do dyet, kosztów podróży i wynagrodzenia za uszkodzenie mebli zrównani zostali z urzędnikami Państwa XII. klasy dyet, a koszta dotyczące pokryte zostały z funduszu religijnego.“

Marszałek krajowy

Leon Xiąże Sapiaha w. r.

Członek Wydziału krajowego

Oktaw Pietruski w. r.

**Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i
Wielkiego Xięstwa Krakowskiego.**

We Lwowie dnia 27. lutego 1866.

Sprawozdanie

komisji funduszowej w przedmiocie fundacji Instytutu ubogich i sierót
w Drohowyżu przez hr. Stanisława Skarbka ustanowionej.

Wysoki Sejmie!

W skutek uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 11. Grudnia 1865. komisya funduszowa zajęła się ocenieniem wniosku piosła Zyblikiewicza, którego osnowa jest następująca:

„1. Wejść za pośrednictwem Wydziału krajowego w układy z miastem Lwowem o zwolnienie fundacji hr. Skarbka od uciążliwych dla niej widowisk teatralnych przynajmniej na tak długo, dopóki Instytut ubogich i sierót na użytek publiczny nie będzie oddany.“

2. Wezwać terażniejszy zarząd fundacji, aby nie wchodził z przedsiębiorcami teatralnymi w żadne układy, któreby ją na dłużej jak na pół roku obowiązywały.

Azeby dać należyte wyobrazenie o fundacji drohowyżskiej i o Instytucyi teatru, wypada nam zbadać dzieje jednej i drugiej, określić ich wzajemny do siebie stosunek, a sam z siebie wyniknie wniosek, jaki Reprezentacya krajowa w tej sprawie uczynić powinna.

I. Intymatem z dnia 8. Października 1835. L. 59.200 zawiadomiło Gubernium galicyjskie Stanisława hr. Skarbka o najwyższem postanowieniu z dnia 10. Września 1835., że Najjaśniejszy Pan, przyjąwszy warunki z miastem Lwowem o wybudowanie gmachu teatralnego i reductowego ułożone, dozwolił miastu Lwowi odstąpić bezpłatnie hr. Skarbkowi część placu „Castrum“ zwanego dla wybudowania na nim przez hr. Skarbka zaprojektowanego przezeń gmachu teatralnego, oraz zezwolił ua 50letni wyłączny przywilej teatralny i reductowy dla niego i jego zastępców z tem nadmienieniem, że bliższe postanowienia w tej mierze określone będą przez komisję do tego wyznaczoną, i że gdy budowa gmachu tak daleko postąpi, iż do otwarcia przedstawień teatralnych można będzie przystąpić, przedsiębiorca hr. Skarbek prosić ma o udzielenie sobie formalnego przywileju, od którego to czasu przywilej miasta Lwowa z r. 1802. po Henryku Bulla wykonywany zgaśnie, a nowy przywilej na czas powyższy na gmachu teatralnym utwierdzony być ma. Nie można tu pominąć uwagi, że w tem najwyższem postanowieniu jest mowa o przywileju na teatr niemiecki w szczególności, chociaż komisya nie ma zamiaru wprowadzać ztąd jakiegokolwiek prawnych wywodów. Reskryptem tym delegowało zarazem c. k. Gubernium radcę gubernialnego Reitzenheima, celem zawarcia imieniem miasta Lwowa kontraktu z hr. Skarbkim do dokładnego określenia ułatwień z jednej, a obowiązków z drugiej strony.

Kontrakt z miastem Lwowem zawarty został na dniu 7. Grudnia 1837. i odnosił się, z wyjątkiem punktu 13go, do dawnego ustąpienia pewnej części placu „Castrum“ hr. Skarbkowi pod gmach teatralny i do samejże budowy gmachu teatralnego. Warunków tego kontraktu dopełnił hr. Skarbek w zupełności, więc też bliższy jego rozbiór nie miałby żadnego celu. Osnowa zaś punktu 13go, który jedynie do przedsiębiorstwa teatralnego się odnosi, jest następująca:

„Gdy Najjaśniejszy Pan rozporządzeniem najwyższem z dnia 10. Września 1835. dozwolił, ażeby miasto Lwów złożyło napowrót przywilej teatralny i redutowy z r. 1802. po Heoryku Bulla wykonywany w razie, gdy hr. Skarbek zbuduje projektowany gmach teatralny i redutowy według zatwierdzonych planów i stosownie do zastrzeżonych warunków, zaś hr. Skarbkowi jako wystawicielowi gmachu teatralnego i domu zajezdnego udzielenie nowego przywileju teatralnego na lat 50 zapewnił i oznajmił, że przywilej ten na wybudować się mającym gmachu teatralnym i redutowym utwierdzony (radicirt) być ma, a zarazem oznaczył, jakie będzie miał obowiązki hr. Skarbek jako właściciel gmachu teatralnego, redutowego i domu zajezdnego; — przeto obowiązuje się hr. Skarbek wystawić co do tych zobowiązań oddzielną tabularną deklarację i takową złożyć miastu przy podpisie kontraktu.

Na mocy tego kontraktu zaintabulowano hr. Skarbka za właściciela gmachu teatralnego L. 367. oznaczonego, w stanie zaś biernym zaintabulowano obowiązek jego utrzymywania w dobrym stanie terasy od strony północnej.

Równocześnie z kontraktem tym i odnośnie do rzeczzonego punktu 13go tegoż, zeznał hr. Skarbek deklaracją, w której wyszczególnione zostały z wszelką dokładnością obowiązki hr. Skarbka, dotyczące przedsiębiorstwa teatralnego na czas trwania przyrzeczonego przez Najjaśniejszego Pana 50letniego przywileju.

W tej tedy deklaracji zobowiązał się hr. Skarbek w punkcie I. w imieniu własnem, spadkobierców i prawonabywców swoich do dawania przedstawień scenicznych, t. j. tragedyj, dramatów, komedyj, krotoczwil, oper, melodramów i parodj w niemieckim języku przynajmniej 4 razy w tygodniu, a tym końcem do utrzymywania dobrego niemieckiego towarzystwa, niemieckich artystów dramatycznych, śpiewaków i dobrej, biegłej w swej sztuce orkiestry.

Zarazem poddał się hr. Skarbek w kwestyach co do stosowności, dobroci i odpowiedności przedstawień, tudzież co do wypełniania zobowiązań z przywilejem połączonych, orzeczeniom władz politycznych z wyłączeniem drogi sądowej, w pierwszej instancji c. k. Dyrekcji Policji, w drugiej instancji Gubernium galicyjskiemu, a w ostatniej instancji Kancelaryi nadwornej (§. 11).

Gdyby zaś on lub jego następcy i prawonabywcy (§. 12.) po zapadnięciu prawomocnego wyroku tychże instancj politycznych któremukolwiek z zobowiązań głównych zadosyć nie uczynili, zezwolił hr. Skarbek, ażeby ile razy się to zdarzy, wydzierzawione były na jego koszt i stratę tak przedsiębiorstwo teatralne, jako też dom zajezdny wraz z wszystkimi lokalnościami mieszkalnemi, sklepami i wszystkimi rubrykami przychodów - tudzież z całym do gmachu teatralnego i redutowego należącym *fundus instructus*, na lat sześć w drodze publicznej licytacji, przez Magistrat lwowski, oddziału politycznego, zastrzegając sobie, ażeby uzyskany tym sposobem czynsz, po strąceniu wydatków licytacyjnych, jemu był wydany.

Gdyby się zaś nie zualazł licytant na przedsiębiorstwo w całości, zezwolił hr. Skarbek, ażeby Gubernium wydzierzawiło przez Magistrat drogą licytacji, najsamprzód przedsiębiorstwo teatralne i redutowe na lat sześć, a dopiero gdyby hr. Skarbek w ciągu czterech tygodni po odbyciu owej licytacji nie dostarczył stosownego pokrycia wydatków dla przedsiębiorstwa teatralnego i redutowego, wolno będzie przystąpić do częściowego wydzierzawienia budynku i rubryk przychodu; ażeby zaś przedsiębiorstwo teatralne nie doznało przerwy, wolno będzie Władzy krajowej aż do uzyskania korzystnego wypadku licytacji zaprowadzić administrację sekwestracyjną na jego koszt i stratę, w czem także orzeczeniu Władz politycznych się poddał. Bezpieczeństwo wszystkich tych obowiązków zapisał hr. Skarbek (§. 13.) na gmachu teatralnym i redutowym, domu zajezdnym z gruntem i wszystkimi lokalnościami mieszkalnemi i przebudowaniami jako *hypotece specjalnej*, i dozwolił ażeby ta deklaracja w stanie biernym wymienionych realności, w ten sposób zaintabulowaną była, iżby wszystkie powyższe jego obowiązki na całym gmachu teatralnym i redutowym, jako nieodłączny od niego ciężar ubezpieczone zostały. Deklaracja ta, którą Gubernium na zasadzie dekretu Kancelaryi nadwornej z dnia 2. Lutego 1838. l. ²⁵⁵⁶/₁₇₃. reskryptem z dnia 10. Marca 1838. l. 9471. zatwierdziło, wniesioną została do ksiąg gruntowych miasta Lwowa i na jej podstawie, zaintabulowane zostały wszystkie powyższe obowiązki hr. Skarbka, wraz z prawami m. Lwowa i Wysokiego Gubernium, w stanie biernym realności n. 367. na rzecz miasta Lwowa i jego publiczności.

Zanim jeszcze ta intabulacja dokonana była, uzyskał hr. Skarbek dnia 28. Marca 1842. przyrzeczony sobie przez Najjaśniejszego Pana przywilej na teatr (teraz już wyraźnie) niemiecki, w którym cesarz Ferdynand na wstępie w te odzywa się słowa: „Da Wir nun immer geneigt sind, nützliche Unternehmungen zu unterstützen und ihren Urhebern die Früchte ihrer Bemühungen und Arbeit nach dem Rechte geniessen zu lassen, so haben Wir uns bewogen gefunden“ i t. d. . . Pragnąc zawsze wspierać przedsiębiorstwa użyteczne i dozwalać, ażeby ich twórcy używali owoców trudów swych i pracy według prawa, postanowiliśmy nadać hr. Stanisławowi Skarbkowi, stosownie do jego prośby, przywilej na teatr niemiecki, lecz tylko w gmachu nowo-wybudowanym na czas lat pięćdziesięciu.

Przywilej ten wkłada w punkcie 6. na hr. Skarbka obowiązek używania tego przywileju przez czas trwania bez przerwy, gdyż w przeciwnym razie Najjaśniejszy Pan nie tylko udzielenie jego za niebyłe uważać chce, lecz nadto hr. Skarbek narazi się na wszystkie niekorzyści, jakie określa w tej mierze kontrakt między nim a miastem Lwowem dnia 7. Grudnia 1837. zawarty i deklaracja jego z tejże samej daty.

Gdy jednakże N. Pan żywi nadzieję, że hr. Skarbek wszystkie warunki najpункtualniej wypełniać będzie, przeto w punkcie 7. przywileju zwolnił Najjaśniejszy Pan hr. Skarbka:

- a) od podatku zarobkowego na czas trwania przywileju;
- b) od podatku domowo-czynszowego i gruntowego na lat 30;
- c) od dodatków gminnych na taki sam czas.

Zapewnił przytem N. Pan hr. Skarbkowi subwencyę z skarbu Państwa w kwoci 2.000 fl.

W końcu przywileju zagroził Najjaśniejszy Pan niełaską swoją i grzywnami w kwocie 100 dukatów tym, którzyby przywilej naruszyć się ośmielili. Przywilej ten kończy się w r. 1892.“

Taka jest historia powstania teatru skarbkowskiego. Dalsze jego losy wiążą się z historią Instytutu drohowskiego. Tutaj zwraca komisya szczególną uwagę Wysokiej Izby na to, że obowiązek utrzymywania teatru zapisany jest w stanie biernym tylko gmachu teatralnego jako specjalnej hipotece.

III.

Podstawą fundacyi hr. Skarbka na rzecz Instytutu ubogich i sierót w Drohowsku jest zapis fundacyjny z dnia 1. Sierpnia 1843. W akcie tym mówi na wstępie hr. Stanisław Skarbek, iż „ożywiony chęcią rozrzadzenia majątkiem swoim, częścią odziedziczonym, częścią własnem staraniem nabytym, w ten sposób, ażeby wysokie cele Rządów krajowych wspierać i współziomkom swoim po wieczne czasy być użytecznym, postanowił w dobrach Drohowskich, w obwodzie stryjskim, założyć Instytut dla ubogich i sierót a na wybudowanie, zaprowadzenie i utrzymanie tego zakładu cały swój majątek poświęcić.“

Zakład ten — mówi fundator — ma być zbudowany i otworzony w miarę jak środki wystarczą, dla 400 ubogich i 600 sierót religii chrześcijańskiej płci obojej; ubogim ma być dane mieszkanie, odzienie, pożywienie i stosowne do sił zatrudnienie; sierotom utrzymanie, wychowanie na rzemieślników i usposobienie do pożytecznych domowych zatrudnień.

Na Zakład ten zapisał hr. Skarbek tym aktem cały swój majątek, mianowicie:

- a) państwo Roźniatów, w obwodzie stryjskim z przyległościami: Roźniatów, Starawieś, Cieniawa, Dennia, Jasionówka, Janówka, Doby, Kniaziówka, Roźniata, Olchówka, Rypna, Lecówka i Dobrzany;
- b) państwo Brzozdowce, w obwodzie brzeżańskim, składające się z miasteczka Brzozdowce i z wsi Kutry, Hranki, Turzanowice i Podhorce;
- c) miasto Żydaczów, w obwodzie stryjskim;
- d) dobra Zabie i Stupijka, w obwodzie kołomyjskim;

- e) państwo Drohowyże w obwodzie stryjskim składające się z miasteczka Mikołajów i z wsi: Drohowyże, Uście, Rozwadów, Nadjatycze, Weryń, Wola, Demnia, Trościanice, Stulsko i Ilów; nakoniec
- f) teatr przez niego we Lwowie wybudowany, pod nr. 367. położony, ze wszystkimi do niego należącymi zabudowaniami i z całym urządzeniem. Następnie zapisał hr. Skarbkę zakładowi temu późniejszymi deklaracjami następujące dobra:
 - g) deklaracją z dnia 20. Lipca 1846. r. dobra Klimiec i Smorze, w obwodzie stryjskim;
 - h) deklaracją z tej samej daty dobra Ostalowice, w obwodzie brzeżańskim;
 - i) deklaracją z dnia 24. Października 1848. r. dobra: Opary, Dołhe, Ropczyce i Słońsko, w obwodzie samborskim.

Te więc dobra wraz z teatrem posiada Instytut ubogich i sierót z mocy aktów między żyjącymi.

Jednakże wszystkie wymienione dobra zapisane są stosownie do artykułu 2. zapisu fundacyjnego z dnia 1. Sierpnia 1843. r. w stanie czynnym na imię hr. Skarbka, i tylko ich przeznaczenie na Instytut ubezpieczone jest w stanie ich biernym z przyczyny, o której nam poniżej wspomnieć przyjdzie. Zapis ten fundacyjny zatwierdził Najjaśniejszy Pan w całej swej osnowie na dniu 27. Stycznia 1844. r. Nadto sporządził hr. Skarbkę na dniu 24. Października 1848. r. testament, w którym Instytut ubogich i sierót uniwersalnym sukcesorem co do reszty rozporządzalnego swego majątku mianował.

We trzy dni potem umarł Stanisław hr. Skarbkę.

Według aktu fundacyjnego majątkiem fundacyi i zakładem zarządzać miał hr. Skarbkę jak długo żył sam bez żadnej kontroli, po śmierci zaś jego kurator według osobnej instrukcyi, a czynności jego kontrolować ma Rada administracyjna, składająca się z dwóch deputowanych stanowych, obecnie posłów krajowych, przez prezesa Wydziału do tego wyznaczonych, i z dwóch członków Wydziału miasta Lwowa przez Wydział miejski wybranych.

Galicyjskiemu zaś Wydziałowi stanowemu, dziś krajowemu, służy prawo kontroli zarządu Instytutu i przestrzegania, ażeby zakład stosownie do przepisów był administrowany; Wydział znów krajowy przedkładać ma sprawozdania rady administracyjnej wraz z uwagami swojemi Rządowi krajowemu, któremu służy prawo oddalenia nawet kuratora i znoszenia tych rozporządzeń Wydziału krajowego, któreby się celowi Zakładu i statutom sprzeciwiały.

W punkcie 21. zapisu fundacyjnego stanowi hr. Skarbkę z obawy, iżby przedsiębiorstwo teatralne zakładowi uszczerbkiem nie było, ażeby go po upływie 50letniego przywileju na rachunek zakładu więcej nie prowadzić, należy je zaniechać, a zabudowanie pod nr. 367. częściowo lub całkowicie jak najkorzystniej wynająć. Z wytkniętego przez fundatora w punkcie 3. porządku, kuratorya Zakładu należy się obecnie xięciu Karolowi Jabłonowskiemu. Xiąże Jabłonowski jako kurator administrował Zakładem po śmierci hr. Sarbka, lecz w r. 1850. odjął mu Rząd tę administracyę, a zaprowadził natomiast administracyę własną, podziśdzien trwającą.

Tak więc widzimy, że gmach teatralny, jakkolwiek obciążony obowiązkiem hipotecznym utrzymywania teatru, przeznaczony był zarówno z innymi dobrami na Instytut ubogich i sierót w Drohowyżu, i jakkolwiek przeznaczenie to tak dóbr jako też i teatru stosownie do woli Najjaśniejszego Pana, która w tej mierze ma moc szczegółowej ustawy, zapisane jest tylko w stanie ich biernym, to przecież faktycznym i rzeczywistym ich właścicielem jest sam Instytut ubogich i sierót, pomimo iż hr. Skarbkę w stanie ich czynnym za właściciela ciągle jest zapisany.

III.

Z powyższego wywodu okazuje się jasno, że chociaż obie te Instytucye związane są z sobą ściśle i fundacya hr. Skarbka jako prawonabywca realności nr. 367. ma obowiązek utrzymywania teatru niemieckiego we Lwowie, to przecież niewątpliwą jest rzeczą, że:

1. Instytutowi ubogich i sierót, a nie teatrowi, hr. Skarbkę miał zamiar poświęcić i rzeczywiście poświęcił cały swój majątek, a między rozlicznymi dobrami ziemskimi i gmach teatralny; że zatem ten gmach teatralny, jakkolwiek obciążony obowiązkiem utrzymywania dobrej sceny niemieckiej, miał być

według jasno wypowiedzianej myśli fundatora jednym z źródeł przychodów fundacyi — z czego wynika, że niewolno było pod żadnym pozorem odwracać tego stosunku i czyni teatr głównym a Instytut podrzędnym tylko przedmiotem, któryby teatrowi bez względu na źródła dostarczać miał tylko środków.

2. Że sam Najjaśniejszy Pan Ferdynand I. spowodowany być się widział, do nadania hr. Skarbkowi 50letniego przywileju na teatr w gmachu nowo wybudowanym, jedynie zamiarem (słowa przywileju) zapewnienia hr. Skarbkowi korzyści (Früchte) z użytecznych jego usiłowań i pracy, i w tym celu przedsiębiorstwu teatralnemu nie tylko zasiłku 2.000 złr. ze skarbu Państwa udzielił, lecz i wolność od podatku zarobkowego na czas trwania przywileju i wolność od podatku domowo-czynszowego i dodatków gminnych na lat 30 zapewnił; że przeto Cesarz sam nie miał zamiaru nadawać hr. Skarbkowi przywileju na stratę i ruinę majątkową, z czego znów wynika, że zarząd fundacyjny widząc, że przywilej ten przestał być przywilejem na korzyść a stał się przywilejem na stratę, miał wszelki obowiązek wszystkich starań dołożyć, iżby ztąd dla Instytutu żadna przynajmniej strata nie wpływała, a to tem więcej, że Najjaśniejszy Pan zatwierdzając w kilka miesięcy po wydaniu przywileju tego zapis fundacyjny z dnia 1. Sierpnia 1843., powodowany być musiał myślą, że teatr Instytutowi poświęcony stanie się, jeśli nie obfitem, to przynajmniej stosownem źródłem przychodu samego Instytutu, inaczej teatr od tej fundacyi wyłączyć byłby kazał.

3. Że obowiązek względem teatru ciąży li tylko na gmachu teatralnym, jako hipotece specjalnej, a nie na innych dobrach instytutowych, że zatem obowiązek Instytutu jako nabywcy *jure singulari* gmachu teatralnego z mocy aktu między żyjącymi jest tylko rzeczowym a nie osobistym, z czego wynika, że nie wolno było pod żadnym pozorem rzeczowego tego obowiązku zamienić na osobisty i rozciągać go na inne dobra, czyli na dochody z innych dóbr Instytutu.

Te trzy wyniki są tak pewne, że o ich prawdziwości, jako opartej na aktach, nikt bezstronny wątpić nie może. Gdybyśmy bowiem, mianowicie co do wyniku ostatniego przypuścili, że wolno było na mocy kontraktu, o teatr rozciągnąć obowiązek utrzymywania tegoż na dochody z innych dóbr instytutowych, bez względu na cel zapisem fundacyjnym zamierzony, to musielibyśmy konsekwentnie przypuścić, że wolno było nawet wszystkie dochody fundacyi teatrowi poświęcić, bo prawo i obowiązek nie ścieśnia i nie rozszerza się wysokością sumy, lecz jest prawem i obowiązkiem tak dobrze gdy chodzi o jeden złoty, jak wtenczas gdy chodzi o miliony. Czemżeż stałby się wtenczas zapis fundacyjny, przez Najjaśniejszego Pana zatwierdzony? Oto niczem; gdy tymczasem kontrakt i teatr wszystkim.

Chcąc ująć tej nedorzecznej niekonsekwencji a utrzymać przytem jedno i drugie w prawnej z sobą zgodności, musimy koniecznie zgodzić się na to, że jest gdzieś granica praw i obowiązków Instytutu. Otóż miarą obowiązków Instytutu, a więc miarą wydatkowania na teatr, jest kontrakt i deklaracja z dnia 7. Grudnia 1837., a więc dochody z gmachu teatralnego tylko jako z rzeczy tym specjalnym obowiązkiem obciążonej, choćby się z tych dochodów na cele fundacyi nic nie pozostało, a zatem choćby ztąd dla Instytutu uszczerbek wynikał; miarą zaś praw fundacyi jest zapis fundacyjny z dnia 1. Sierpnia 1843., a więc dochody z wszystkich dóbr Instytutowych, a zatem i z teatru, gdyby jakie przynosił.

IV.

Komisya śledząc skrzętnie w aktach, nabyła tego bolesnego przekonania, że zarząd dotychczasowy nadużył pod każdym z powyższych względów swej władzy administracyjnej.

Nie wchodząc w to, czy zarząd dzisiejszy powinien zostawać wedle osnowy aktu fundacyjnego w rękach Rządu lub nie, niewchodząc dalej w to, czy pod zarządem właściwym Instytut drohowszki byłby zakwitł w okazałości przez hr. Skarbkę zamierzonej lub nie, podnieść tu jednak wypada tę uwagę, że zarząd dotychczasowy nie tylko nie poczynił żadnych kroków by fundację uwolnić, choćby w jakiej części od przywileju teatralnego, który jej zamiast zamierzonych przez Najjaśniejszego Pana korzyści tylko stratę przynosił, lecz co więcej, że zarząd odpowiedzialność hr. Skarbkę do gmachu tylko teatralnego, i to w sposób ściśle oznaczony przywiązana, na dochody z innych dóbr instytutowych samowolnie i z naruszeniem własności ubogich i sierót rozciągnął. Według własnych zeznań tegoż zarządu, przez c. k. Dyrekcyę Policji reskryptem z dnia 26. Września 1865. l. 2.741., Gazecie narodowej w celu sprostowania podanych przez nią dat udzielonych, dopłacano na teatr niemiecki z fun-

daszu zakładowego w przecięciu rocznie 13.712 złr., dopłacono zatem z tego funduszu w ciągu lat 15. sumę 215.680. złr. w. a., przyczem zarząd ten sam najwyraźniej przyznaje, że jakkolwiek pewną część tej dopłaty Skarb pośrednio (t. j. przez uwolnienie Skarbka od podatków) ponosił, to znaczna część tej sumy dotyka fundacyi, a więc funduszków z innych dóbr instytucyjnych, a nie z gmachu teatralnego pochodzących.

Jaka suma wydana była rzeczywiście z dochodów innych dóbr instytucyjnych, okazaćby mogły rachunki, na skrutynowanie których dłuższego potrzeba będzie czasu.

Na odwrót widzimy z drugiego podobnego sprostowania z daty 11. Września 1865. l. 2.624., że zarząd drohowszki, do którego hr. Skarbek za życia swego fundamenta już był założył, nawet w części jeszcze nie jest ukończony, że dopiero w roku przyszłym gotowym być ma, na pomieszczenie 200 ubogich, i że na ten wielki cel przez cały czas piętnastoletniego zarządu obecnego, wydano zaledwie 118.713. złr. 10. ct., a zatem blisko o 100.000 złr. mniej niż na teatr niemiecki. Aby usprawiedliwić to postępowanie swoje twierdzi zarząd, że dopłata ta dzieje się stosownie do woli fundatora, który w swym własnym i w imieniu prawonabywców swoich zobowiązał się do utrzymania dobrej sceny niemieckiej, i sam znaczne dopłaty z funduszu zakładowego przewidywał.

Lecz władza administracyjna nie chce wiedzieć o tem, że hr. Skarbek tylko gmach teatralny wraz z przybudowaniami, jako specjalną hypotekę dla obowiązków, względem teatru najwyraźniej przeznaczył, a nawet sposób możliwej eksekucyi, t. j. wydzierżawienia przedsiębiorstwa i całego gmachu na lat sześć przez Magistrat lwowski przepisał; że zatem Instytut drohowszki jako nabywca teatru, tylko rzeczowo, t. j. tylko dochodami z gmachu teatralnego, a nie osobiście, t. j. wszystkimi swemi dochodami za obowiązek ten odpowiada; zapomina dalej zarząd, że nawet na przypadek takiego wydzierżawienia teatru hr. Skarbek zastrzegł sobie wyraźnie resztę uzyskanego czynszu dzierżawnego po straceniu kosztów licytacyjnych, z czego wynika, że chociaż hr. Skarbek obawiał się, by teatr nie stał się uszczerbkiem Zakładowi, to przecież nie przypuszczał nawet, ażeby przedsiębiorstwo teatralne wszystkie dochody z przedsiębiorstwa teatralnego i z gmachu teatralnego pochłoniąć mogło, lecz co najwięcej przewidywał, że Zakład jego przy przedsiębiorstwie teatralnem zysków mieć nie będzie, i prawdopodobnie dochodami z gmachu ubytek pokrywać będzie musiał; zapomina dalej zarząd, że założenie teatru nprzedziło założenie fundacyi, że zatem hr. Skarbek nawet na myśli mieć nie mógł, dokładać do teatru dochodami z majątku, który obok tego posiadał, a który później dopiero Instytutowi na wyłączne jego cele zgodnie z wolą Monarchy poświęcił.

Z tak hojnego a nieprawnego szafowania groszem ubogich i sierót na przedstawienia teatralne niemieckie, a tak skromne w stosunku do przychodów wydatkowanie na sam Instytut okazuje się jasno, że zarząd rządowy uważał teatr za główny cel fundacyjnego majątku, a fundacyę samę za środek tylko podtrzymywania teatru; że zatem odwrócił zupełnie stosunek między fundacyą a teatrem, przez hr. Skarbka aktem uroczystym przez Najjaśniejszego Pana zatwierdzonym utrwalony, czyli — co na jedno wychodzi — że majątku fundacyi używał i używa Rząd na inne cele, aniżeli na co był przeznaczony.

Na jakie skutki naraził Rząd przeto fundacyę, dosyć tu przytoczyć punkt drugi aktu fundacyjnego, który tak opiewa:

„Dobra te mają być na zawsze na imię moje zapisane, i tylko ich terażniejsze przeznaczenie w stanie dłużnym wymienione, gdyż zastrzegam dla moich sekcesorów prawo upomnienia się o majątek Zakładowi poświęcony, jeżeliby ten Zakład nie przyszedł do skutku, z jakiejby przyczyny zniesiony został, albo gdyby Wysoki Rząd majątkowi temu inne chciał nadać przeznaczenie.“ Słowa te niepotrzebują komentarza, a trzeba wiedzieć, że prawa Instytutu z tem waraznem zastrzeżeniem dla sukcesorów, zainstabulowane zostały na wszystkich dobrach instytucyjnych i na gmachu teatralnym.

V.

W gorącym przeto poczuciu obowiązków swoich, podnosi komisya myśl pośła Zyblikiewicza ratowania tej fundacyi, zalecając ażeby Wysoka Izba sprawie tej szczególną troskliwość poświęcić raczyła.

Gdyby bowiem dzieje tej fundacyi nie wskazywały już nagłej konieczności ratowania tejże z całą gorliwością, jaka cechować winna Reprezentacyę krajową w rzeczach ściśle krajowych, a szczególnie w rzeczy tak wzniosłej, to nagłość tę usprawiedliwiają najświeższe już zarządzenia Władzy krajowej i oświadczenia delegatów rządowych, jak się Rząd na kontrakt przez kr. Skarbka co do teatru zawarły zapatrznie.

Z oświadczenia J. p. sekretarza Thullie komisji funduszowej na posiedzeniu d. 18. Grudnia 1865. uczynionego, dowiedziała się komisya, że oferta podana przez przedsiębiorcę Fryderyka Bluma o teatr niemiecki, przyjęta i zatwierdzoną została przez c. k. Namiestnictwo d. 25. Listopada 1865 do L. 12.350. i to na lat 8 i 3 miesiące z zapewnieniem Blumowi subwencji rocznej w kwocie 12.000 złr. w. a., po strąceniu subwencji rządowej w ilości 2100 złr. w. a., w kwocie 9900 złr. z fundacyi. Nadmienić tu jednak wypada, że wówczas kontrakt formalny z Blumem nie był jeszcze zawarty, lecz tylko była przyjęta oferta Bluma, kontrakt zaś sam zawarty był dopiero dnia 30. Grudnia 1865., a zatwierdzony dopiero reskryptem Namiestnictwa z dnia 2. Stycznia 1865. do L. 12.775.

P. Komisarz zaś rządowy sam oświadczył komisji na posiedzeniu dnia 21. Grudnia 1865., że Rząd uważa kontrakt o scenę niemiecką z hr. Skarbkim zawarty, za obowiązujący Zakład drohowyżski nie tylko w stosunku do miasta, ale także i to przeważnie w stosunku do c. k. Rządu. Niewchodząc już w to, czy c. k. Rząd miał prawo, zawierać z Blumem w przededniu oddania fundacyi w ręce właściwej administracyi, na czas tak długi i wkładać zarazem na fundacyę ciężar tak wielki, komisya nie może pominąć tu uwagi, że subwencya ta, jakkolwiek nieco mniejsza od subwencji w latach poprzednich, przewyższa dochody z gmachu teatralnego przeszło 3.000 złr. w. a. Gmach ten przynosi zwykle i przyniósł w roku administracyjnym 1863—4. dochodu 25.722 złr. 87 ct.; potraciwszy od tego wydatki:

na koszt utrzymania i reparacje w sumie	11.588 złr. 34 ct. w. a.
na podatki w sumie	3.128 " 93 " "
na pensye w sumie	2.062 " 80 " "
na inne pomniejsze	2.843 " 44 1/2 " "
Razem	19.612 złr. 71 1/2 ct. w. a.

pozostaje całorocznego dochodu tylko 6.110 złr. 15 1/2 ct. w. a.,

a zatem o 3.790 złr. mniej niż stypulowana subwencya.

Nawiasem wspomnieć tu wypada, że przy administracyi takiej gmach teatralny w 1873. r. żadnego już dochodu przynosić nie będzie, lecz przeciwnie aby go utrzymać, zkaduwać dokładać będzie trzeba, pomimo iż na gmachu tym żadne nie ciążyą wierzytelności. W r. 1872. bowiem kończy się okres 30letni uprzywilejowanej wolności tego gmachu od podatku domowo-czynszowego i od dodatków gminnych, a ponieważ podatki te wynoszą obecnie bez dodatków, które się opłacają, kwotę 7.608 złr. w. a., przeto jasną jest rzeczą, że aby opłacić podatki tylko same, dochód dotychczasowy wystarczyć nie może.

Wracając do oświadczeń p. Komisarza rządowego komisya nie może podzielać zapatrywania się c. k. Rządu, jakoby pierwotny kontrakt z hr. Skarbkim o teatr zawarty, obowiązywał Zakład drohowyżski nie tylko w stosunku do miasta, lecz także, i to przeważnie, w stosunku do c. k. Rządu.

Przeciwnie miasto Lwów jest tu stroną uprawnioną główną, a prawa Rządu przypadkowe tylko i tyczą się raczej formy, aniżeli rzeczy samej.

Wszelki kontrakt nadaje prawa tylko tym stronom, które go zawarły. Od prawidła tego nie ma wyjątków. Kontrakt o scenę niemiecką zawarł hr. Skarbek dnia 7. Grudnia 1837. r. z miastem Lwowem tylko, a nie z Rządem, również deklaracyą, którą zeznał hr. Skarbek odnośnie do punktu 13. tego kontraktu pod tą samą datą, przyjęło tylko miasto Lwów a nie Rząd, z czego wynika, że kontrakt o scenę niemiecką zawarty, uważać należy za obowiązujący hr. Skarbka w stosunku tylko do miasta Lwowa, a nie w stosunku do c. k. Rządu. Jakoż rzeczywiście na rzecz miasta, a nie Rządu, obowiązek ten hrabiego Skarbka zapisany jest w księgach tabuli miejskiej.

Rządowi służą z kontraktu tego takie tylko prawa, jakie mu kontraktujące strony same pod względem jurydyceki z wyłączeniem właściwych sądów przyznały, t. j. prawo czuwania nad stosownością przedstawień, sztuk teatralnych i przestrzegania, ażeby ten kontrakt (rozumie się na rzecz miasta) rzeczywiście był wykonywanym; dalej prawo orzekania w kwestyach spornych, a w razie przerwy

prawo zarządzenia, wydzierżawienia, a nawet zasekwestrowania przedsiębiorstwa i gmachu teatralnego, na koszt i stratę hr. Skarbka.

Rząd ma więc prawo, ale tylko prawo kontroli, orzekania i egzekucji (rozumie się za pośrednictwem Magistratu lwowskiego), lecz uprawnionym jako strona nie jest, z czego wynika, że wyjąwszy jurysdykcję powyższą, której się hr. Skarbek poddał, o zobowiązaniach tegoż na rzecz Rządu, z owego kontraktu mowy być nie może. Inaczej cokolwiek przedstawi się ten stosunek, gdy zważymy, że kontrakt ten opiera się na przywileju monarszym, o czem poniżej się wspomni.

VI.

Wszakże kwestya ta byłaby mniej ważną, gdyby c. k. Rząd działając czy to imieniem własnem, czy miasta z jednej, a imieniem Instytutu z drugiej strony, obowiązku tegoż względem utrzymywania teatru niemieckiego nie był rozciągnął na cały majątek instytutowy — zamiast ograniczyć go tylko do dochodów z gmachu teatralnego. Jeżeli c. k. Rząd obowiązek ten ściśle rzeczowy zamienił na obowiązek osobisty Instytutu dla tego może, że Instytut na mocy testamentu hr. Skarbka z dnia 24. Października 1848. jest zarazem uniwersalnym jego sukcesorem, to na to dosyć odpowiedzieć, że za świadectwem aktów spadkowych tutejszego Sądu krajowego, dobra hr. Skarbka na Instytut winkulowane, przedmiotu pertraktacyi spadkowej nie stanowiły; lecz owszem jako za życia już pozbyte, tak stoso wnie do istoty rzeczy, do woli samegoż testatora w testamencie objawionej, jako też stosownie do woli i argumentacyi c. k. Prokuratorzy skarbowej z dnia 17. Lutego 1849. l. 4.944. z pod pertraktacyi spadkowej zupełnie wyłączone były. Osobiste przeto obowiązki hr. Skarbka, co nie mogły przejść po jego śmierci na Instytut jako posiadacza rzeczonych, a za życia hr. Skarbka jeszcze aktami między żyjącymi uzyskanych dóbr, lecz mogły przejść na ten majątek tylko, który hr. Skarbek w chwili swej śmierci posiadał. To też co do tego tylko rozrządzalnego majątku mianował hr. Skarbek Instytut w testamencie swoim uniwersalnym sukcesorem, do tego tylko majątku spadkowego, oświadczyła się c. k. Prokuratorza skarbowa imieniem Instytutu przytoczonem powyżej podaniem z dnia 17. Lutego 1848. l. 4.944., wyłączając najwyraźniej dobra instytutowe od spadku, a ponieważ oświadczyła się z dobrodziejstwem inwentarza, przeto Instytut byłby odpowiedzialnym za osobiste zobowiązania hr. Skarbka o tyle tylko, o ile siły masy spadkowej na to wystarcza.

Spadek ten składał się z realności w Siechowie pod n. 7., gruntu we Lwowie pod n. 478¹/₄, wreszcie z ruchomości, nienależących do *fundus instructus* nieruchomości instytutowych. Na spadek ten przeniesione zostały stosownie do polecenia c. k. Sądu krajowego z dnia 15. Macca 1852. l. 778 wszystkie długi hr. Skarbka.

Pokazało się w końcu, że stan bierny masy spadkowej przewyższył stan czynny tejże w takiej wysokości, że sąd przyznając ten spadek na podstawie i z dobrodziejstwem inwentarza Instytutowi uchwałą z dnia 15. Listopada 1854. l. 31.772, spadkobiercę nawet od opłaty tacy szkolnej i szpitalnej uwolnił.

Widzimy więc z tego, że Instytut jako spadkobierca hr. Skarbka nie mógł być zobowiązany do utrzymywania teatru dochodami z dóbr instytutowych, lecz w najgorszym razie tylko masą spadkową, i to tylko w miarę sił tej masy, która jako przeciążona długami była zadna.

VII.

Wyłuszczywszy w ten sposób podstawę prawną między fundacją hr. Skarbka a przedsiębiorstwem teatralnem, samo z siebie wypływa, że c. k. Rząd obracając dochody nie tylko z gmachu teatralnego, lecz także dochody z innego majątku zakładowego fundacyi, na utrzymanie teatru niemieckiego we Lwowie, wyrządził tem samem Instytutowi szkodę, którą wynagrodzić powinien. Wysokość tej szkody wykazać może szczegółowe sprawdzenie rachunków rządowej administracyi. To co do przeszłości.

VIII.

Z kolei przychodzi komisya do wniosku pösa Zyblikiewicza, który jak wiemy miał raczej przyszłość jak przeszłość fundacyi na oku. Wniosek składa się z dwóch punktów. Punkt pierwszy ma na celu zawiązanie układów z miastem Lwowem o zwolnienie fundacyi z uciążliwych widowisk teatralnych przynajmniej na tak długo, dopóki Zakład drohowszki na użytek publiczny oddany nie będzie; punkt drugi wezwanie Rządu o niezawieranie z przedsiębiorcami teatralnymi układów, któreby fundacyę na dłużej niż na pół roku obowiązywały.

Punkt drugi odpada sam przez się, gdyż kontrakt z Blumem jest już zawarty na lat 8, a raz zawarty mógłby teraz już tylko w myśl §. 48. kontraktu być wypowiedziany, co zresztą po oddaniu fundacyi w ręce właściwe od kuratora i rady administracyjnej zależeć będzie.

Inaczej ma się rzecz z punktem pierwszym, który ma zwolnienie fundacyi od widowisk teatralnych na celu. Wywód dotychczasowy mógł nas przekonać, że główną, a raczej jedyną przyczyną, iż Zakład dotychczas nie wszedł i prawdopodobnie długo jeszcze nie wszedłby w życie, jest ów teatr, który tak znaczną część dochodów instytucyjnych już pochłonał i ciągle pochłania. Widzieliśmy że przez cały czas dotychczasowego zarządu wydano z funduszu zakładowego na Instytut 118.713 złr. 10 kr., gdy tymczasem na teatr wydano 215.680 złr. A jeżeli Władza krajowa pomimo tak skromnego łożenia kosztów na Instytut twierdzi, że Zakład już w roku przyszłym gotowym być ma na 200 ubogich, to przypuścić można z pewnością, że Zakład byłby już dawno gotowy na znaczniejszą liczbę ubogich, gdyby owe 215.680 złr. w. a. było się obróciło na Zakład a nie na teatr.

Jest przeto obowiązkiem Reprezentacyi krajowej tak jak to było obowiązkiem samego zarządu dotychczasowego, popierać sprawę fundacyi ze wszystkich stron, a to tym większym, gdy same już akta wskazują jej kierunek tego poparcia. Obowiązek fundacyi utrzymywania teatru w interesie miasta Lwowa i jego publiczności wypływa z kontraktu z miastem Lwowem zawartego i z zeznanej przez hr. Skarbka równoczesnej deklaracyi. Obydwa zaś akta te opierają się na przywileju monarszym, który jest fundamentem tak praw, jakoteż i obowiązków przez hr. Skarbka co do teatru na siebie przyjętych.

Przypomnieć tu należy, że właśnie ten przywilej monarszy miał na celu zapewnienie hr. Skarbkowi korzyści czyli owoców użytecznych jego usiłowań i pracy. Jeżeli więc te zamierzone przez Najjaśniejszego Pana korzyści zamienity się bez winy hr. Skarbka na niekorzyści, a raczej na oczywiste i ogromne straty prawonabywcy jego, t. j. fundacyi, to już sam przywilej Monarszy daje wnioskowi pösa Zyblikiewicza pewną i uzasadnioną podstawę, a to tem większą, że gmach teatralny już w r. 1872. nawet podatków skarbowych dochodami jakie niesie opłacać nie będzie w stanie, a tem mniej byłby w możności dostarczać funduszy na utrzymywanie teatru. Nie trzeba bowiem zapominać, że ciężar utrzymywania teatru ciąży tylko na gmachu teatralnym, a nie na innych dobrach instytucyjnych, jakoż nie godzi się przypuszczać, że administracya fundacyi na przyszłość granicy tej ściśle przestrzegać nie będzie. Lecz przytem wszystkim ciężar ten jest tak niekorzystnym dla fundacyi, że fundacya nie zwolniwszy się z niego, nie może mieć nadzieji ziszczenia zamiarów szczerobliwego twórcy swojego.

Rozumie się samo przez się, że zwolnienie to, jakkolwiek zawisłe z jednej strony od przyzwolenia miasta Lwowa, jako strony do widowisk teatralnych, na mocy kontraktu głównie uprawnionej, nie mogłoby nastąpić bez wyraźnego zezwolenia samego Monarchy, właśnie dla tego, że główną przeszkodą tego kontraktu jest przywilej monarszy.

Wniosek pösa Zyblikiewicza nie wyklucza wprawdzie, proponowanem układaniem się w tej mierze z miastem Lwowem, drogi udania się do Najjaśniejszego Pana, ale też i nie wskazuje jej wyraźnie, i dla tego uzupełniony być winien. Układy zaś z miastem Lwowem są nieodzowne, gdyż tu chodzi zarazem o zwolnienie z ciężaru umownego na rzecz miasta Lwowa i jego publiczności w tabuli miejskiej zapisanego; bez wyraźnie zaś objawionej woli miasta w tej mierze, sam Najjaśniejszy Pan nie byłby w możności znośić praw jego prywatnych.

Nie przesądzając weale postanowień miasta Lwowa w tej sprawie, można przecież naprzód już mieć przekonanie, że miasto Lwów postąpi tak jak tego jego własny interes wymaga. Miasto Lwów ma z jednej strony prawo do widowisk teatralnych, lecz z drugiej strony ma niewątpliwe prawo umieszczenia w Zakładzie drohowskim ubogich swoich. Nigdy może nie zbiegły się interesa sprzeczniej-

szę w żadnej instytucji jak właśnie w fundacyi hr. Skarbka w stosunku do miasta Lwowa. Z jednej strony teatr i reduta, z drugiej Zakład miłosierdzia i dobroczynności; z jednej strony zbytek i zabawa, z drugiej nędza i płacz zgłodniałych starców i sierót! Co więcej, interesa te nie równoważą sobie bynajmniej, i niezawodnie interes do Zakładu przywiązany jest nierównie ważniejszym dla miasta Lwowa, aniżeli interes wrzekomej zabawy. Bo czyż korzysta Lwów z tej instytucji teatralnej, jeżeli teatr niemiecki na 80.000 mieszkańców z górami utrzymać się nie może? a korzystałby niezawodnie i korzystałby z Zakładu, bo ubogich ma podostatkiem. Czyżby teatr ten nie był dawno sam upadł, gdyby kosztem sierót i starców nie był podtrzymywany, a przeciwnie czy nie byłby Zakład stanął może w całej okazałości, gdyby właśnie nie wyrzucano pieniędzy na zabawy, z których miasto, a więc ani ubodzy, ani zamożni korzystać nie chcą?

Wszakże komisya nie chce uprzedzać ocenienia własnych interesów miasta, i proponować tylko może najprzód żądanie od Rządu wynagrodzenia za przeszłość, na przyszłość zaś zgodnie z wnioskiem p. Zyblikiewicza zawiązanie z miastem rokowań o zwolnienie fundacyi z obowiązku umownego co do teatru.

„Wysoki Sejm raczy przeto uchwalić:

1. Wydział krajowy po należytem zbadaniu rachunków rządowego zarządu fundacyi hr. Skarbka i w porozumieniu z kuratorem, upomni się imieniem tejsze, w drodze właściwej u Rządu o zwrot tej sumy, jaką tenże c. k. Rząd w ciągu administrowania swego majątkiem tej fundacyi, wydał na utrzymanie sceny niemieckiej i na reduty we Lwowie z funduszu zakładowego, nad czyste dochody z gmachu teatralnego pod nr. 367 we Lwowie położonego.

II. Wydział krajowy w porozumieniu z kuratorem, wejdzie w układy z miastem Lwowem o zwolnienie fundacyi hr. Skarbka z widowisk teatralnych przynajmniej na tak długo, dopóki Instytut ubogich i sierót na użytek publiczny nie będzie oddany — a w razie pomyślnego skutku tych układów, prosić będzie Najjaśniejszego Pana, o zwolnienie fundacyi z przywileju teatralnego i reductowego z dnia 28. Marca 1842. na czas przez miasto Lwów zezwolony.“

Lwów dnia 26. Lutego 1866.

H. Wodzicki w. r.,
przewodniczący.

Dr. Rydzowski w. r.,
sprawozdawca.

Sprostowanie

pomyłek drukarskich w sprawozdaniu komisji funduszowej o fundacji drohowyżskiej
hr. Skarbka.

- Na stronie 1. w wierszu 9. od dołu po wyrazie „przywileju“ należy dodać „na teatr w ogólności a nie“
„	„	5.	„	15.	od góry zamiast „stosownem“	czytaj „skromnem“
„	„	5.	„	20.	„ „ „	„zamienić“ czytaj „zamieniać“
„	„	6.	„	9.	„ „ „	„zarząd“ czytaj „zakład“
„	„	7.	„	13.	„ „ „	„1865.“ czytaj „1866“
„	„	8.	w ustępie VI.	w wierszu 11.	należy opuścić wyraz „co“	
„	„	9.	„	VIII.	„	12. od dołu zamiast „przeszkodą“ czytaj „podstawą“
-

Sprawozdanie

komisji prawniczej co do zmiany powszechnej ustawy wexlowej
z 25. Stycznia 1850. r.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą Wysokiego Sejmu powziętą na posiedzeniu z dnia 5. Grudnia 1865. w sprawie ograniczenia prawa wexlowego, odesłany został wniosek posła Cichorza w tej sprawie stawiony do komisji prawniczej, celem opracowania przygotowawczego, i przedłożenia stosownych wniosków wysokiej Izbie pod obradę i uchwałę.

Odnosnie do uchwały Wysokiego Sejmu przedkłada komisya prawnicza Wysokiemu Sejmowi następujące sprawozdanie:

Już od dwóch lat zwróciły władze krajowe baczną uwagę na nadzwyczajne rozmnożenie się wexlowych zobowiązań pomiędzy włościanami w naszym kraju. Ciągłe wydarzały się zażalenia uciskionych dłużników wexlowych w tej właśnie warstwie ludności naszej, która przed rokiem 1850. nawet nie widziała nigdy wexlu, ponieważ połączone z węzłem poddaństwa przepisy (§. 3. patentu z 26. Lipca 1784.) nie dozwalały włościanom zaciągać długów bez przyzwolenia zwierzchności dominikalnej.

Opinia publiczna poruszona uieustającami skargami na powszechne zubożenie w skutek ucisku wexlowego, ustalała się coraz więcej w tym kierunku, że przedewszystkiem należałoby wyłączyć włościan od wprowadzonej w r. 1850. ogólnej zdolności wexlowej. Dla sprawdzenia tych objawów, zarządzonec zostało w roku upłynionym w Galicyi wschodniej wysłuchanie wszystkich (7) sądów kolegialnych.

Z tych sprawozdań sądowych miało się tedy okazać, że w obrębie c. k. sądu wyższego lwowskiego w ciągu ostatnich dwóch lat (1864. i 1865. r.) wytoczono 23.710 skarg wexlowych przeciwko włościanom o łączną sumę 1.058.000 złr. w. a.

W przecięciu przypada zatem na jeden rok po 11.855 skarg wexlowych o przeszło pół miliona złr. wytoczonych przeciw włościanom w okręgu sądu wyższego lwowskiego, co w przeciwstawieniu do ogólnej liczby skarg wexlowych, wynoszącej tu rocznie około 45.000, stanowi zaiste procent ogromny.

Niemniej godnem uwagi jest, że ta liczba ciągle się powiększa; gdy bowiem w r. 1864. wynosiła 9.441, w następnym roku (1865.) już wzniosła się do 14.269, a z końcem bieżącego roku bez wątpienia nierównie jeszcze wyższą się okaże.

Do tych liczb dodać jeszcze trzeba wszystkie skargi wexlowe z dawniejszych lat pochodzące, które albo jeszcze zostają w toku rozpraw sądowych, lub w toku są exekucyi sądowej, a można bez przesady wyrzec, że zadłużenie wexlowe włościan w jednej połowie kraju już dosięga kwoty 2.000.000 złr. w. a.

Jest to fakt uderzający każdego znawcę naszych stosunków krajowych, a w szczególności niskich u nas cen posiadłości gruntowych, wielkiejskromności pracowitego życia i w ogóle wielkiego ubóstwa,

w jakim żyją po największej części włościanie nasi, trapieni dwuletnim nieurodzajem, wycieńczeni wysokiem opodatkowaniem, niszczeni pożarami, a teraz rugowani za pomocą wexli z ich ojcowizny.

W skutku zapytania powyżej dotkniętego odezwały się poważne głosy w naszych sądach handlowych za usunięciem szkodliwego nadużycia instytucji wexlowej. Naszem zaś obowiązkiem jest skonstatować, jak się w powszechności praktyczni mężowie u nas zapatrują na całą sprawę wexlową.

Ktokolwiek u nas głębiej zastanowił się nad wexlami, ten przyzna, że:

1. wzrastający pomiędzy włościanami ruch wexlowy więcej mu przynosi szkody niż korzyści, albowiem nasz włościanin przy wexlach, z powodu swej nieświadomości pisma, jakoteż dla niezajomości samejże instytucji wexlowej narażony jest na pokrzywdzenia najrozmaitsze;

2. obrona prawna w ciągu procesu wexlowego na nie się przydać nie może, raz dla krótkości terminów wexlowych, a powtóre dla nieskuteczności wszelkich zarzutów, jeśli wexel przelany został na drugiego, którym to zlewobiercą u nas zwykle bywa żona, lub jakiś familiant właściwego wierzyciela wexlowego. Wreszcie eż tam może skutkować obrona, gdzie wierzyciel wypisując dowolnie na wexlu miejsce wypłaty, pociąga tem samem dłużnika przed sąd czasem o 20 lub 50 mil od jego zagrody i zamieszkania odległy;

3. dotąd jeszcze niektóre sądy przysądżają ważność takim wexłom, na których niepismienny dłużnik po ołówku wyrysował imię i nazwisko swoje, w dowód niby przyjęcia na siebie zobowiązań wexlowych; choć taki dłużnik wexlowy nie wie, co on tam właściwie nakreślił, na ile on się to zadłużył, kiedy przypada spłata, komu i gdzie dług ten ma być spłacony;

4. uzdolnienie włościan do zobowiązań wexlowych konieczne uleść powinno radykalnej zmianie, czy to w ten sposób, żeby do korzystania z instytucji wexlowej przypuścić tylko przemysłowców rejestrowanych (firmy protokółowane), a zatem jednym zamachem wydobyć włościan naszych z pod surowości wexlowego prawa, co by jednak także wyższe warstwy społeczeństwa naszego pozbawiło zdolności wexlowania; lub może w ten sposób, żeby odjąć uzdolnienie wexlowe wszystkim niemiejącym pisać, czy to w końcu w ten sposób, żeby ścisnie wexle do pewnego „minimum“ pieniężnego, n. p. do kwoty 100 złr., tak żeby mniejsze kwoty już nie mogły być przedmiotem zapisów wexlowych;

5. przepisy właściwości sądowej według normy jurysdykacyjnej z 1852 roku są pod wielu względami nie stosowne, a mianowicie §§. 59. i 60. te same ustawy, ponieważ wcale niedogadzają potrzebom i stosunkom naszym. W tej mierze daleko stosowniejszym był przepis ustawy o przysądzie z 1850 roku, pociągający do sądów powiatowych dłużnika wexlowego, skoro nie należał do stanu kupieckiego.

Zachodzi teraz pytanie, co za kroki uczyniły władze krajowe prócz wysłuchania opinii sądów kolegialnych, aby zaradzić szerzącemu się coraz dalej wexlowemu zadłużaniu się naszych włościan, jakoteż idącemu zład upadkowi gospodarstwa wiejskiego, przyczem jeszcze nadmienić musimy, że po niektórych sądach powiatowych taki od kilku lat bywa nawał exekucji wexlowych przeciw rolnikom, iż nieraz na tem samem fakcie opierały władze niższe prośby swoje o powiększenie etatu urzędniczego.

Naczelna władza polityczna w kraju naszym poruszała kilkakrotnie kwestyę, azali nie wypada wyjednać t. z. „moratorium“ ogólnego dla dłużników ze stanu włościańskiego, co jednak wedle naszego zdania obaliłoby całą podstawę porządku społecznego niwecząc do reszty ten szczupły kredyt, jakiego jeszcze u nas używa stan włościański.

Wyższy C. K. Sąd krajowy we Lwowie polecił ze swej strony w okólniku z 28. Czerwca 1865 roku do l. 19.290 wszystkim sądom podwładnym, aby jak najskrupulatniej przestrzegano przepisów prawnych, odnoszących się do zobowiązań wexlowych, zaciągniętych przez osoby pisma nieświadome, tudzież aby z wszelką dokładnością stosowane były prawa karne przeciw lichwie i oszustwie.

Następnie znów nakazało c. k. Ministerstwo sprawiedliwości mocą rozporządzenia z dnia 14. Grudnia 1865 roku do l. 11.523 wszystkim c. k. sądom i notaryuszom ściśle zachowanie przepisu zawartego w art. 94. ordynacji wexlowej, dając przez to do zrozumienia, że zobowiązania wexlowe osób pisać niemiejących nie mają mocy wexlowej, jeżeli ani sądownie, ani notaryalnie nie były stwierdzonemi.

Nie zaprzeczamy pewnej doniosłości tym rozporządzeniom, wydanym dla ochrony naszych włościan od powodzi wexlowej, ponieważ tak sądy, jakoteż notaryusze przy każdej legalizacji z urzędu

wchodzić mają w istotę prawną wszystkich okoliczności zawrzec się mającego kontraktu wexlowego, a legalizacyi dopełniać winni dopiero wtedy, kiedy żadnej nie odkryją nieprawości, któraby pod maską wexlu zatartą lub ukrytą być mogła.

Jednak trudno zataić z drugiej strony, że wymienione zwyż rozporządzenia nie dopeły celu zamierzonego, a nawet może jeszcze pogorszyły położenie zadłużonych włościan naszych, bo każdy dłużnik (przed odebraniem pieniędzy) jest potulny, zwłaszcza w obec przyszłego wierzyciela swego, papier jest cierpliwy, legalizacye odbywają się z pospiechem, a w końcu taki dłużnik wexlowy pozbawionym się widzi, jeśli przyjdzie do procesu, tej jedynej obrony prawnej, która mu służyć mogła, że przy sporządzenia wexlu nie był zachowany przepis mieszczący się w art. 94. ustawy wexlowej.

Że przytoczone tu rozporządzenia nie wystarczają do zapobieżenia złemu, jakie wynika u nas z wexli włościańskich, o tem świadczy jednomyślność opinii publicznej w dziennikarstwie naszym często wyrażonej, o tem świadczą wnoszone ciągle do sądów zażalenia srodze pokrzywdzonych dłużników wexlowych ze stanu włościańskiego, o tem wymowne w reszcie składają świadectwo petycyje podane w najnowszym czasie do Wysokiego Sejmu — o ścieśnieniu prawa wexlowego.

I tak petycyja od gmin wiejskich powiatu mielnickiego i borszczowskiego, podana 11. Grudnia 1865 roku do l. 86/S., wyraża prośbę, aby wexle wcale nie popłacały w naszym kraju przeważnie rolniczym.

Dnia znów 16. Stycznia b. r. 605/S. weszła do Wysokiego Sejmu prośba gminy Leszczyn, w powiecie chodorowskim — o wyjednanie u Wysokiego Rządu powstrzymania egzekucyi wexlowych na czas po żniwach 1866 roku.

Trzecia petycyja podana została do Wysokiego Sejmu 23. Stycznia 1866 roku 796/S. przez mieszkańców zaścianka szlacheckiego Jawory, w obwodzie samborskim. Uciśniona szlachta zagonowa, prosi o ograniczenie prawa wexlowego według wzoru innych krajów, do klasy kupieckiej czyli handlującej, która, jest uprzywilejowana, t. z. firmą handlową.

Czwartą petycyę o uchylenie terażniejszej ustawy wexlowej dla włościan podała 3. Lutego 1866. roku l. 1.254/S. gmina Rożnowa w powiecie zabłotowskim, obwodu kołomyjskiego.

Piątą petycyę wniosła gmina Russow, z powiatu śniatyńskiego, dnia 5. Lutego b. r. do l. 1.438 żądając wyjednania jednorocznej zwłoki ustawniczej (moratorium) co do spłaty długów wexlowych.

Przytoczyliśmy żądania tych petycyj w dowód, jak rozpowszechnionem jest w kraju naszym ogólne przeświadczenie o nagłej konieczności wprowadzenia w prawie wexlowym zmian odpowiednich.

Nie wdajemy się atoli w bliższy rozbiór wszystkich szczegółów projektowanej, mianowicie przez Jaworzan, reformy prawa wexlowego, bo zbyt daleko odeszlibyśmy od założenia naszego. Dość powiedzieć, że połowiczne środki, n. p. legalizacya podpisu wexlowego włościan, lub republikacya dekretu nadwornego z 7. Kwietnia 1826. roku l. 2.178 (że nie wolno podciągać pod egzekucyę ruchomości należących do t. z. *fundus instructus*), lub przeistoczenie przepisów o właściwości sądowej w sprawach wexlowych, albo pospiech w zaprowadzeniu lada jakich ksiąg publicznych dla włościan — same nigdy nie wystarczą, aby zaradzić złemu, i nie doprowadzą do celu.

Dla wynalezienia stosowniejszych i stanowczych środków, trzeba rozpatrzyć się nieco w dziedzinie wexlowego prawa, tudzież zastanowić się po krótko nad istotą powszechnego uprawnienia wexlowego.

Nie zapuszczając się w historyczne wywody lub czysto-teoretyczny rozbiór tej kwestyi, dość będzie nadmienić, że historia powstawania wexli i rozwoju instytucyi wexlowej, wykazała w sposób niezbity, że handel i potrzeby handlujących były kolebką instytucyi wexlowej. Handel wynalazł wexle; wexle przeto mają przeznaczenie podsycać go i ożywiać ruch handlowy.

W świecie kupieckim i handlowym wexel jest bardzo na miejscu, mając tam w kredytcie, jako żywole kupiectwa, właściwą sobie i dostateczną podstawę.

Aby szybko skutecznie wypłatę przypadającą n. p. w odległej miejscowości, lub chcąc ją ztamtąd ściągnąć, do tego pieniężny papier kupiecki, wexlem zwany, jest zapewne najwyborniejszym, jedynym środkiem.

Lecz czy dobro kraju i interes ruchu handlowego u nas tego wymagają, ażeby każdy umiejący pisać, a nawet nieumiejący pisać, był już tem samem upoważniony do fabrykacji papierów pieniężnych, o tem powątpiewać się godzi, bo wolność taka otwiera, jak nas doświadczenie poucza, szerokie pole do wyzyskiwania łatwości, do bankrótów, procesów kryminalnych, jednym słowem podkopuje cześć i wiarę publiczną.

Kto nie jest przemysłowcem, ten się też najczęściej obejdzie bez wexli, bo kredyt osobisty nie stoi wyłącznie na wexlach, jak to widzimy w innych krajach. Kto bowiem ma majątek, ten będzie miał i kredyt na podstawie hipoteki, a osobisty przystępnym mu będzie na mocy aktu notaryalnego, byle tylko ordynacja sądowa nie była najgorszą. Kto zaś nie ma majątku, temu i wexel nie przyda się na wiele. Dla tego wexle wydawane przez osoby nienależące do stanu przemysłowców, są prawie zawsze niczem innym, jak tylko zastoną interesów nieczystych.

Codziennie bowiem doświadczenie wykazuje, że ci co nie będąc ani kapitalistami, ani handlującymi lub przemysłowcami, wchodzą w zobowiązania wexlowe, są to albo mniejsi gospodarze, albo tacy, którzy nie mogą przebierać w środkach, gdy o to chodzi, by dostać jakiś zasiłek pieniężny, albo w końcu są to ludzie lekkomyślni, którzy nie mając prócz wolności osobistej, wierzycielowi ją w zastaw dają. Na cóż się przydać może surowość prawa wexlowego w obec takich dłużników wexlowych, chyba na to, że wierzyciel po długiej częstokroć przeprawie, oddaje ich do aresztu cywilnego, jeśli mu się spodoba opłacać za nich alimentację.

Inne wcale ma znaczenie areszt wexlowy dla kupców i przemysłowców! Kupiec i przemysłowiec zagrożony aresztem wszystko poruszy, całego zasobu swego użyje, aby nie popaść pod egzekucję wexlową, gdyż od uiszczenia się w terminie wexlowym zawisł nietylko jego dalszy kredyt, ale zarazem cały byt jego. Wiadomo przytem, że rozpowszechnienie wexli wielce zaszkodziło powadze samejże instytucji wexlowej. Gdy bowiem dawniej zaskarzenie wexlowe należało do dość rzadkich wyjątków, bo każdy spieszyl uiszczać się z długu wexlowego na terminie, to dziś bardzo wiele takich wexli jest w obiegu, które nigdy spłacone nie będą i spłaconemi być nie mogą, co atoli niezmiernie jest szkodliwą okolicznością, albowiem to właśnie najwięcej dyskredytuje wexle i całą instytucję wexlową.

Poplecznicy ogólnego uzdolnienia wexlowego, mówią w obronie swojej zasady przedewszystkiem, że wystawienie wexlu jest czynem własnej woli, która u osób wieloletnich niepowinna być krępowana przez ustawy opiekuńcze. Dowód ten atoli dowodzący za wiele, już tem samem właściwie niczego nie dowodzi. Komuż bowiem przyszło na myśl twierdzić, że wszystko powinno być dozwolonem, co z własnej i nieprzymuszonej woli pochodzi.

Dalej utrzymują przeciwnicy, że dziś każdy członek społeczeństwa naszego stał się poniekąd kupcem, zatem bez wexlu już nikt nie znajdzie kredytu w razie potrzeby.

Twierdzenie to na pozór tylko prawdziwe mieści w sobie wiele przesady. Wexlarzem jest u nas prawie każdy, odkąd wexle wyrugowały rewersa, dokumenta notaryalne i zapisy hipoteczne, ale niech tylko nastąpi ograniczenie prawa wexlowego, a kapitaliści chętnie pożyczają będą na podstawie dokumentów notaryalnych, jak to bywa we Francji, w Belgii, w Królestwie Polskiem i jak bywało w Krakowie, przed ustąpieniem się w r. 1855. ustawodawstwa tamecznego.

Nie było też wexli u nas w Polsce przed r. 1775., a przecież był kredyt jak najobszerniejszy; nie będzie wexli w takich jak dziś rozmiarach, a przecież kredyt ani nie zaginie, ani się nawet nie zachwieje. Kredyt bowiem głównie zależy od dwóch warunków, raz od rzetelności, a powtóre od zamożności dłużnika. Rzetelności nie tworzą dopiero wexle, również jak nie uadają nikomu zamożności.

Kredyt jest dobroczynny w handlu, w przemyśle, ale rzadko w prostem rolnictwie, bo u nas wieśniak pieniędzy uzyskanych z kredytu używa na opłacenie podatku, na spłaty lub gody weselne i t. p. — a niemoże, i zazwyczaj nie umie wprawić ich w taki obrót, żeby mu przysporzyły i procent wyższy, jak sam opłaca wierzycielowi, i żeby ten obrót dostarczył mu kapitału w czasie, gdy przyjdzie spłacić pożyczkę. Ileż to właściciele większych i mniejszych porozbijało swe majątki o tę wielką dla rolnika trudność, aby kredytem umiejętnie robić!

Powiatowe kasy oszczędności, obok zakładów pożyczkowych, opartych na stowarzyszeniu gmin, lepiej zastąpią naszych włościan od wywłaszczenia i upadku, niż wexle i lichwa wexlowa. Niemożna

zatem głosić, że zaraz cały kredyt runie, skoro się zwęży obręb prawa wexlowego. Nie idzie nam bowiem o usunięcie, tylko o korekturę prawa wexlowego.

Potem utrzymują obrońcy powszechnego uprawnienia wexlowego, że każdy wyłom w prawie wexlowem, zerwie węzły jednolitości prawniczej między Austryą a Rzeszą Niemiecką; zjednoczenie zaś ustaw (dawniejsi) mężowie stanu u nas uważali za taki ideał, któremu się już nie równać nie może.

Pominawszy jednak, że na szczęście dzisiejszy system rządowy tyle jest wyrozumiały i sprawiedliwy, iż nie gniecie wszystkiego do jednej retorty, bez względu na odrębność położenia i stosunków każdej prowincyi — pytamy się, czy Rzesza Niemiecka wiele na tem cierpi, jeśli włóścianie i lndzie, nie mający nic do czynienia z handlem i przemysłem, nie będą nadal z nią utrzymywać związków wexlowych, bo właściwie nigdy w nich nie zostawali? Zresztą Galicya do Rzeszy Niemieckiej nie należy. Zarzucają nam jeszcze, że powszechne uzdolnienie wexlowe istnieje u nas już od lat 15., a zatem niepowinno uleść zmianie. Lecz ten argument nie ma żadnej wagi, w obec uznanej jednogłośnie szkodliwości instytucyi wexlowej, dla niektórych warstw naszego społeczeństwa, i w obec faktu, że przed r. 1850. zdolność wexlowa w prawie austriackiem również była ograniczoną.

Najsilniejszą atoli obronę poszechnego uzdolnienia wexlowego wywodzą zwykle ztąd, że ta zdolność stanowi rozszerzenie atrybucyj osobistych, że jest zwiększeniem wolności prawnej, wolności ustawniczej.

My przeciwnie opiniujemy, — widząc w niej raczej pokrzywdzenie jak dobrodziejstwo, raczej ukrócenie jak obronę osobowości. Nie jestże bowiem krzywdą dla osobowości — być pozbawioną wszelkiej obrony prawnej, popadać ślepo pod zobowiązania bezwzględne, być narażoną na utratę wolności?

Zaiste — powszechne nprawnienie wexlowe nie jest przywilejem, lecz ograniczeniem praw osobowych, a zamiast być łaską, stało się dla naszych włóścian, a nawet dla większej własności, istną kłeską. — Niech ono tam popłaca, gdzie ten sposób wypłat za pomocą wexli jest koniecznym, to jest w obrocie handlowym i przemysłowym, które koniecznie wymagają pewnego ograniczenia praw osobistych dla ubezpieczenia i rozkwitu swego. Z tego atoli nie wynika, żeby zachodziła potrzeba — dla podniesienia handlu podciągnąć wszystkich mieszkańców Państwa, pod wygórowaną surowość przepisów wyjątkowych.

Wyższe sądownictwo nasze już po większej części nawykło do dzisiejszego trybu prawa wexlowego i procedury wexlowej; będąc przytem z urzędowania swego skłonem do zachowawczości i niemając przy wyłącznej pismienności procedury cywilnej, żadnego bezpośredniego zetknięcia ze stronami i z ludem naszym, nie zraża się zazwyczaj (są jednak wyjątki) srogością prawa wexlowego i ogromnym rozrostem spraw wexlowych.

Inaczej się rzecz miała w r. 1850.; wtedy bowiem dużo było wysoko położonych sędziów, którzy obawiali się, żeby przypsnczenie wszystkich mieszkańców Państwa do wexlowości nie podkopało naszego prawa cywilnego i nie wywróciło przyrodzonego porządku rzeczy. Obawa ich ziściła się niestety w zupełności. Wexło bowiem opanowały wnet całą dziedzinę postępowania cywilno-sądowego. Co miało być wyjątkiem od powszechnego prawa prywatnego, niebawem stało się prawidłem, a stan prawidłowy zeszedł do nader skromnego stanowiska, jakie właściwie wyjątek zajmować winien.

W pozyciu codziennem atoli nikt nie powinien posługiwać się nadzwyczajnym środkiem obiegowym, a jeśli to się przecież u nas dzieje, można słusznie zapytać się, co za przyczyna zachodzi, że taki jest stan rzeczy tak u nas, jako też w całej Monarchii austriackiej.

Zapewnie nie jest powodem tego stanu rzeczy wielki ruch handlowy, ani też brak waluty papierowej, tylko wadliwość naszej zgrzybiałej procedury cywilno-sądowej. — Jednakowoż jestże to prawidłowym postępkim, zarządzać wexłami niedostatkowi naszej instytucyi notaryalnej, lub zastłaniać niemi wadliwość egzekucyi cywilno-sądowej?

Niech więc prawodawstwo nasze zrobi raz w tej mierze krok stanowczy; niech przystąpi do wydania nowej procedury cywilnej, która już w drugiej redakcyi wykończoną została przez komisję międzynarodową, od trzech lat prawie naradzającą się w mieście Hanowerze, nad udoskonaleniem procedury hanowerskiej zaiste bardzo dobrej, bo opracowanej na podstawie jawności i nstności, a od r. 1850. stosowanej w królestwie Hanowerskiem ku zadowoleniu prawników i całej publiczności.

Dość mieliśmy sposobności ocenić sądowe instytucje w Królestwie polskiem i w Krakowie (przed r. 1856), aby powziąć przekonanie, że ordynacya sądowa i akty notaryalne wystarczają w zupełności do podtrzymania kredytu powszechnego.

Przystąpmy teraz do pobieżnego poglądu na znaczenie i przeznaczenie instytucji wexlowej za granicą, tudzież jak się do nas dostała — owa powszechna zdolność wexlowa. We Francji uprawnienie wexlowe wielkiego doznaje ograniczenia, albowiem wedle art. 112. kodexu handlowego (*Code de commerce*) wexle, tracą moc wexlową i jako karty ręczne są uważane, gdy w nich najmniejsza okazuje się podejrzenie, bądź względem nazwiska, stanu, zamieszkania osób, bądź miejsca, w którym wydane były, lub w którym są płatnemi.

Art. znów 113. (tegoż kodexu handlowego) wyłącza, i to bardzo słusznie, niewiasty od możliwości zobowiązania się wexlowego, stanowiąc iż podpisy kobiet zamężnych lub niezamężnych, pod własnym imieniem handlu nie prowadzących, na wexlach tyle tylko obowiązują, ile proste karty ręczne. Wreszcie art. 636. i 637. stanowią, że wexle popłacają tylko pomiędzy handlującymi lub przemysłowcami.

Do tego dodać musimy uwagę, że areszt wexlowy zupełnie niezwany jest we Francji. Zważywszy jeszcze, że pół świata całego rządzi się prawem francuskim, wypada nam przyznać, że powszechna zdolność wexlowa, przecież nie musi być tak nieodzowną potrzebą, dla kredytu osobistego i dobrobytu.

W królestwie Polskiem należą wexle na podstawie przyjętego tam jeszcze w 1809. r. ustawodawstwa francuskiego do zjawisk nadzwyczajnych, a przecież do czasów niedawnych był materialny był tam nierównie lepszy, a kredyt większy aniżeli u nas. W Szwajcaryi (§. 53. ord. wexl. z 1809. r.), we Włoszech i w Hiszpanii wexle wydawać może tylko kupiec zapisany w księgach t. z. firmowych (firma, *ragione*).

Nawet w Austrii robiono do r. 1850. różnicę pomiędzy formalnymi (płatnemi gdzie indziej jak w miejscu wystawienia) a nieformalnymi (płatnemi w tem samym miejscu, gdzie nastąpiło wystawienie) wexlami.

Do zobowiązania się za pomocą wexli nieforemnych przypuszczeni byli kupcy, fabrykanci, rzemieślnicy — i nikt więcej, choć przez nierzetelność ten przepis zazwyczaj udaremnić uniano.

Węgierska znów ordynacya wexlowa (z 1840. r.) dzieli wexle na dwie kategorie, na własne i na przekazane wexle. Pierwszego rodzaju wexle wydawać mogą tylko kupcy, fabrykanci i rzemieślnicy. Przy wexlach drugiego rzędu odmówiono uprawnienia wexlowego niewiastom, duchowieństwu i wojskowości.

Przypomnijmy sobie jeszcze, jaki był początek osławionej zdolności wexlowej powszechnej.

Wiadomo, że konferencya wexlowa, ustanowiona w Lipsku dla przeprowadzenia idei o jedności niemieckiej, omawiała w obszernych rozprawach kwestyę powszechnej zdolności wexlowej. Delegat austriacki opierał się jej najusilniej, twierdząc że ces. król. Rząd w Austrii, nie mógłby przystać na zasadę tak niebezpieczną dla osób niedoświadczonych lub lekkomyślnych.

Inni znów delegaci dobitnie za tem przemawiali, żeby tylko kupców i wyższych urzędników, dopuścić do używania instytucji wexlowej.

Przeciwnicy jednak przemogli na konferencyi, i uchwalili powszechną zdolność wexlową w art. 1. pow. ordynacyi wexlowej (wprowadzonej u nas 15. Maja 1850 r. w wykonanie); ale bardzo wątpimy o tem, żeby ich uchwała była weszła zaraz w wykonanie, gdyby nie nastąpił ów pamiętny z ruchliwości rok 1848., w ciągu którego parlament niemiecki, dla nświęcenia jedności niemieckiej, czem prędzej bez dyskusji przyjął (na posiedzeniu 24. Listopada 1848. r. odbytem we Frankfurcie) przedłożony sobie projekt pow. ordynacyi wexlowej, poczem ją arcyksiążę Jan, jako ówczesny tymczasowy naczelnik Rzeszy Niemieckiej, zaraz ogłosić kazał.

Po ocuceniu się z nadmiernej w pierwszych chwilach radości nad odniesionem zwycięstwem w kwestyi wexlowej — zaczęto w Niemczech zastanawiać się w tej mierze nieco gruntowniej, i wnet odezwała się tam silna opozycya, godna ze wszech miar wysłuchania.

Jedni (Schenk die neue deutsche W. O., Grimma 1849.) żalowali, że zasada powszechnej zdolności wexlowej zaciera wszystkie znamiona właściwe prawu wexlowemu, że zapoznała związek instytucji wexlowej ze stanem kupieckim, że podała sposobność do nadużyć bez liku i t. d.

Drudzy znów (Haimerl Anleitung zum Studium des Wechselrechtes, Wien 1855.) zarzucali, że pow. niemiecka ord. wexlowa zgubi zamierzoną jednolitość, bo zasada powszechnego uzdolnienia wexlowego nie może się na długo utrzymać, we wszystkich państwach Rzeszy Niemieckiej, i prędzej lub później doprowadzić musi do partykularnych ustaw wexlowych, a zatem do odszczepieństwa od wymarzonej dla całej Rzeszy Niemieckiej jednolitości prawniczej.

Inni znów (Zöpfl die Demokratie in Deutschland, Stuttgart 1853.) oświadczała stanowczo, że uprawnienie wexlowe nie powinno obejmować wszystkich warstw społeczeństwa, bo z tego, że wexle użyteczne są dla kupiectwa i większych właścicieli ziemi nie wynika jeszcze, żeby nią wszystkich obdarczać, gdyż doświadczenie wykazało, iż wexle są przepaścią, która pochłania ludzi uboższych (die allgemeine Wechselfähigkeit — tak utrzymuje Zöpfl — führt mit Gewissheit zum Ruin der kleinen Leute.)

Jeden z najgłębszych myślicieli niemieckich (Bluntschli allg. deutsche W. O., Erlangen 1852.) mówi kategorycznie: wexle nie wynaleziono dla włościan (ma on tu na myśli włościanstwo w Niemczech), bo włościanin nigdy tego niepojmie, co to znaczy podpisać się na wexlu, niemając ni czasu, ni doświadczenia potrzebnego.

Po przytoczeniu tych głosów poważnych zwracamy się ku właściwemu zadaniu naszemu, chcąc wyprowadzić wnioski z podanych przez nas wyjaśnień.

Nie ulega wątpliwości, że włościanie u nas — jak wyżej wykazano — najwięcej cierpią przy dzisiejszym urządzeniu instytucji wexlowej.

Zawczasu, bo natychmiast po zniesieniu poddaństwa, nim jeszcze wykształcenie i byt lepszy rozpowszechnić się mogły, wyrzeczona niby dla zasady równouprawnienia powszechna zdolność wexlowa, w wysokim stopniu szkodliwą jest dla milionów ludu naszego, albowiem nie przyrobiła ona włościan u nas na przemysłowców, a większa łatwość osiągnięcia kredytu w niczem nie polepszyła, lecz owszem pogorszyła byt ich materialny.

Nie należy bowiem powszechnego uprawnienia wexlowego oceniać ze stanowiska mglistej przyszłości, i możliwego na przyszłość rozwoju umysłowego i materialnego naszej ludności, lecz trzeba patrzeć na czas obecny i pokolenie terażniejsze. Trudno zaś po tem rozważaniu powiedzieć, że dzisiejsze włościanstwo nasze kwalifikuje się do korzystania z instytucji wexlowej, krócej treści, surowości, formy i skutków włościanin należycie pojąć nie jest w stanie.

Żeby zaś wexlowość zostawić dla tego powodu nietkniętą, ponieważ włościanin mądry będzie pó szkodzie, skoro przez praktykę więcej nabędzie wiadomości w prawie wexlowem, tego zdania podzielać nie można, bo zbyt drogo okupuje się taką biegłość w sprawach wexlowych.

Właśnie będąca u nas na porządku dziennym sprawa głodowa dowodzi, że powszechne uprawnienie wexlowe nie ułatwia włościanom zyskania kredytu i żadnej nie niesie pomocy ludowi naszemu, bo Wysoki Rząd i Wysoki Sejm musiały inne obmyślać środki, by dotkniętych nieurodzajem ocalić od śmierci głodowej.

Dla tego sądzimy, że wyjąć wieśniaków naszych z pod wexlowości znaczy tyle, co wyświadczyć im prawdziwe dobrodziejstwo i przywrócić im dobroczynną opiekę prawa, bez której ich pozostawiać nie powinniśmy.

Trudność jednak w tem zachodzi, co się dziś rozumie przez wyraz „włościanin“ i kogo dziś uważać za włościanina?

Mamy wprowadzić w tej mierze wskazówki w dawniejszych i nowszych patentach (z dnia 26. Września 1797. N. 387. i z 4. Września 1829. N. 2426.) Ścisłej definicyi jednak nigdzie nie ma, a sądy wexlowe nie mogą się wdawać w długie dochodzenia i wstępne rozpoznanie kontrowersyi nad tem, czy dłużnik jest włościaninem lub nie. Nic wiele też pomoże wyrzeczenie zasady, że tylko ten powinien uchodzić w obec sądu za włościanina, który przed r. 1848. był w stosunku pańszczyznianym lub uprawiał grunta rustykalne.

Ograniczanie znów uzdolnienia wexlowego do osób piśmiennych nie tak łatwym jest do przeprowadzenia, albowiem świadomość pisma jest pojęciem nader ogólnem, dającym tłumaczyć się najrozmaiciej.

Przytem nie trzeba spuszczać z uwagi, że nietylko wieśniakom samym, instytucya powszechnego uzdolnienia wexlowego wielkie wyrządza szkody.

Kto widział, co się dzieje przy exekucjach wexlowych, lub jak się to u nas zewsząd zlatują z bardzo podejrzanemi wexlami złej wiary wierzyciele, po śmierci prawie każdego trochę zamożniejszego człowieka, lub z kąd to pochodzi, że zawsze żony obok mężów, córki obok ojców solidarnie podpisane są u nas na wexlach, kto mówię ma wiadomość o licznych bezprawiach wexlowych, ten się zapewne z nami zgodzi, że ścieśnienie prawa wexlowego szersze przybrać powinno rozmiary.

Wyłączenie włościństwa z pod tej zabójczej dlań ustawy, nie nadweręży w niczem interesów handlowych kraju naszego, skoro i zniesienie jej dla c. k. wojskowości prawnie istniejące tych interesów nie naruszyło. Jednak nie sami włościanie potrzebują dobroczynnej opieki prawa. Czyż nie należy wyłączyć także niewiast, jakto wyraźnie stanowi prawo francuzkie, staropolskie i staroniemieckie, na mocy kurateli nieustającej nad płcią słabszą, gdyż ona, nległszy wpływowi ojcowskiemu lub mężowskiemu, na ślepo wszystko podpisuje, byle dogodzić przebiegłemu wierzycielowi, który niemogąc n. p. zadłużonego urzędnika osadzić w areście wexlowem, dręczy niewiasty exekucją osobistą.

Sądzimy dalej, iż powinni być wyłączeni nieświadomi pisma, ponieważ wexle liczą się do umów literalnych (pisemnych). Wyjątek od tego naturalnego prawidła zachodziłby mógł, jeśli nastąpi uwierzytelnienie znaku ręcznego lub podpisu zdziałanego cudzą ręką.

Z drugiej strony nie wydawało się nam pożądaną rzeczą doradzać najwyższej władzy, by od najobszerniejszego pod tym względem uprawnienia, jakie dziś istnieje, przeszła od razu do drugiej ostateczności, co by jednak miało miejsce, gdyby powszechną dziś zdolność wexlową ograniczono li tylko do knpców mających t. z. firmę protokółowaną.

Odnosnie do wypowiedzianego zdania komisya prawnicza, starająca się zapobiedz nadżyciom wexlowym, przy zostawieniu dość szerokiego jeszcze zakresu wexlowania, i sposobności korzystania inną drogą z kredytu osobistego, przytem chcąc za pomocą wniosków dotyczących uchylecia praw karnych, przeciw t. z. lichwie, utorować przystęp nieczciwym kapitałom do kraju, przedkłada Wys. Sejmowi następujący wniosek:

„Wysoki Sejm uchwali:

I. Na mocy §. 19. lit. b) statutu krajowego wniosek do nastawy następującej:

a) uchylonem zostaje prawidło podane w art. I. pow. ustawy wexlowej z 25. Stycznia 1850 r. Natomiast wchodzi w moc obowiązującą przepis następujący: Do zobowiązania się wexlowego zdolni są tylko handlujący, przemysłowcy i w ogólności ci, którzy od zawodu swego podatek zarobkowy opłacają;

b) powyższe postanowienie nie ma zastosowania do wexli przed ogłoszeniem niniejszej ustawy wystawionych.

II. Na mocy §. 19. statutu krajowego lit. a) prosić Najjaśniejszego Pana, ażeby przepis zawarty w art. 94. ustawy wexlowej objaśniony był w ten sposób, że oświadczenia wexlowe osób pisma nieświadomych mają jeno wtedy moc wexlową, jeżeli nie tylko krzyżyki lub inne znaki, lecz i samo oświadczenie wexlowe sądownie lub notaryalnie były uwierzytelnione. Podobnie wexlowe oświadczenie osoby pisma nieświadomej, a przez pełnomocnika podpisanej ważne wtedy tylko, jeżeli pełnomocnik upoważniony był do tego pełnomocnictwem legalizowanym.

Lwów 13. Lutego 1866. r.

Franciszek Smolka,
przewodniczący.

Dr. Michał Koczyński,
sprawozdawca.]

Sprawozdanie

Komisji administracyjnej o wniosku posła Szymona Tarczanowskiego, aby wstrzymać exekucję zaległych i bieżących podatków, tudzież zwrot zapomogi danej w r. 1847. na Podgórzu samborskiem i sanockiem.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 28. Lutego b. r. przydzielonym został Komisji administracyjnej do rozpoznania wniosków posła Szymona Tarczanowskiego.

Wniosek brzmi jak następuje:

„W miesiącu Wrześniu 1864. spadły popod Beskid w obwodach, samborskim i sanockim wielkie śniegi, które mrozami stężale, leżały przez dwa tygodnie na polach, z których jeszcze nie były zebrane ziemniopłody, te zaś ziemniopłody, a mianowicie zboże w kłosie, ani w połowie nie dojrzałe, pozbierano wprawdzie, „skoro śniegi pod koniec Września stajały, lecz one do zasiewu na wiosnę 1865. tyle nieprzydatnemi się okazały, iż większa połowa posianego ziarna nie poschodziła, a większa część ornego pola leżała odlogiem.“

„Następstwem tych smutnych klęsk elementarnych jest nieurodzaj, niedostatek i ostatnia nędza na „Podgórzu samborskiem i sanockiem.“ —

„Przeto wnoszę:“

„Wysoki Sejm raczy wstawić się do Wysokiego c. k. Rządu, ażeby:

- „1) wstrzymać exekucję zaległych i bieżących podatków, póki lepszy urodzaj nie nastanie; aby
- „2) spłatę lub zwrot zapomogi, danej tym mieszkańcom jeszcze w r. 1847., a dotychczas nie ze wszystkim za- „spokojonej, odłożyć do szczęśliwszych czasów.“

Zważywszy, iż wniosek rzeczony traktuje o przedmiocie klęsk elementarnych, a w skutek tego o nędzy i niedostatku z powodu nieurodzaju;

zważywszy, iż wniosek ogólnikowo postawiony nie wykazuje gmin i miejscowości, które nędzą dotknięte zastały, a nawet nie określa okolicy, mówiąc w ogólności o Podgórzu samborskiem i sanockiem;

zważywszy, iż poseł Szymon Tarczanowski żąda wstawienia się Wysokiego Sejmu do Wysokiego Rządu, aby wstrzymać exekucję zaległych i bieżących podatków, niemniej odłożenia na później spłat zapomogi danej mieszkańcom jeszcze w r. 1847;

zważywszy, iż ani należitości podatkowe, ani zapomogi dane nie ciążyą na okolicy, więc nie na Podgórzu samborskiem i sanockiem, lecz na gminach katastralnych, a względnie na gospodarstwach indywidualnych;

zważywszy, iż wnioskodawca nie wskazuje, które gminy nędzą miałyby być dotknięte, i czyli prosily odnośne władze o dozwozenie zwłoki w uiszczaniu należitości, lub że odmowną odpowiedź otrzymały;

zważywszy, iż nie stoi na przeszkodzie, aby tak pojedyncze gminy jakoteż poszczególne gospodarstwa Podgórza samborskiego i sanockiego udały się z prośbami do Wysokiego c. k. Rządu, a w razie niesprawiedliwionych powodów nawet i drogą petycyi do Wysokiego Sejmu;

Komisya administracyjna wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Nad wnioskiem posła Szymona Tarczanowskiego przejść do porządku dziennego.

Kraiński w. r.

Przewodniczący.

Karol Hubicki w. r.

Sprawozdawca.

Sprawozdanie

Komisji sejmowej, wybranej dla rozpoznania projektów rządowych do Ustawy o Gminach, Obszarach dworskich, i Reprezentacjach powiatowych.

Wysoki Sejmie!

Komisya, mianowana na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z d. 30. Grudnia r. z. zajmowała się rozpoznaniem projektów rządowych do Ustaw: o Gminach, Obszarach dworskich, i Reprezentacjach powiatowych, z całą gorliwością i rozważą, jakiej wymagały te Ustawy, stanowiące podwalinę organizacji kraju.

Komisya uznała zasadniczą projektu rządowego zaletę, iż opiera organizację na istniejącej już Gminie, na tym pierwiastku, który od czasów niepamiętnych ma swoje tradycje, i warunki indywidualnego życia. Powołanie Gmin do większej w sprawach własnych samodzielności uwolni je od drobiazgowej i zbytecznej Władz rządowych opieki, i utoruje im drogę do pożądanego sił rozwoju.

Rady gminne, obradujące i uchwalające w sprawach gminnych, staną się rękojmią rozważniejszego tych spraw traktowania. Postanowienia projektu, tworzące dla wyboru Rad gminnych koła wyborcze, i przyznające większe głosom wyżej opodatkowanych znaczenie, niemniej postanowienia, które przyznają Radzie prawo wyboru zwierzchności gminnej, będą rękojmią lepszych wyborów, i przez większe wyżej opodatkowanych uprawnienie stać się mogą pożądanym w naszym kraju bodźcem do pracy i do oszczędzeń, i przyczynią się do podniesienia tak potrzebnej klasy średniej, która w miarę praw większych, poczuć się może i do większych obowiązków, i stać się trwałą i silną podporą porządku społecznego.

Reprezentacje powiatowe otworzą obywatelom kraju pole do samorządu w sprawach ważnych, tyu Reprezentacyom przekazanych. Będą one bodźcem do zajmowania się sprawami publicznymi, i zarazem szkołą praktyczną życia publicznego.

Coraz więcej usuwać się będzie owa szkodliwa, w skutek blisko stuletniego usunięcia obywateli od spraw publicznych powstała, dla tych spraw apatya i nieporadność, zdająca wszystko na urzędy, i u nich tylko szukająca pomocy i opieki.

Przy rozpoznawaniu projektów rządowych nie zapoznawała jednak Komisya trudności w zastosowaniu niektórych postanowień do potrzeb krajowi naszemu właściwych.

Trudności te były wpływem zasad i granic, wytkniętych w obowiązującej dotąd Ustawie Państwa z 5. Marca 1862., od których nie mogliśmy odstępować. Przykład bowiem innych krajów koronnych, i wyraźne terazniejszego Rządu oświadczenie nie pozostawiały wątpliwości, że odstąpienie od tych zasad i granic naraziłoby nasze ustawy na niebezpieczeństwo nieotrzymania najwyższej sankcyi, naraziłoby więc na odroczenie do niepewnej przyszłości, a może nawet na utratę korzyści, jakie krajowi z tych ustaw dostać się mogą w udziale. Za narażenie kraju na takie niebezpieczeństwo spadłaby na nas odpowiedzialność, której przed krajem i własnym sumieniem przyjąć nie możemy.

Te to powody zniewoliły Komisję, iż trzymała się zasad w Ustawie Państwa z 5. Marca 1862. orzeczonych, i tylko w obrębie tych zasad czyniła w projektach rządowych poprawki, uwzględniające właśnie kraju naszego potrzeby. Poprawki te będą uzasadnione przy obradach Wysokiego Sejmu; sądziła bowiem Komisja zbytecznym, uzasadniać je w Sprawozdaniu niniejszem, tem bardziej, gdy obrady i uchwały Komisji nad takim uzasadnieniem musiałyby znacznie opóźnić przedłożenie Wysokiemu Sejmowi projektów do ustaw, z upragnieniem w kraju oczekiwanych.

Ażeby jednak mieć w przyszłości możność odpowiedniego Ustawy gminnej poprawienia, winniśmy dziś już starać się o usunięcie przeszkód, a mianowicie o uchylenie Ustawy Państwa z 5. Marca 1862., obowiązującej nas, a uchwalonej i dla nas w Radzie Państwa bez dostatecznego uwzględnienia stosunków i potrzeb krajowi naszemu właściwych.

W zasadach najwyższego Dyplomu z 20. Października 1860., powołanych w najwyższym Manifeście z 20. Września 1865. nie znajdujemy, ażeby organizacja gminna w kraju naszym miała być od Ustaw Państwa zawisła. Możemy więc nieplonną mieć nadzieję, iż w nowym ustroju Państwa, zapowiedzianym w najwyższym Manifeście z 20. Września 1865. sprawy takie, jak organizacja Gmin, Ustawą krajową niezależnie od Reprezentacji Państwa będą normowane.

Z wyłożonych w tem Sprawozdaniu powodów, wnosi Komisya:

Wysoki Sejm raczy:

I

Uchwalić załączone trzy Ustawy: o Gminach, Obszarach dworskich, i Reprezentacjach powiatowych.

II

Uchwalić wniosek, ażeby Ustawa Państwa z 5. Marca 1862., zawierająca postanowienia zasadnicze do organizacji gminnej, przestała obowiązywać w Królestwie Galicyi i Lodomeryi i w Wielkiem Księstwie Krakowskiem; i ażeby Ustawy, odnoszące się do organizacji Gmin, jedynie tylko w drodze ustawodawstwa krajowego były wydawane niezależnie od innych Władz ustawodawczych w Państwie.

Lwów dnia 10. Marca 1866.

Przewodniczący:

Agenor Gołuchowski w. r.

Sprawozdawcy:

Seweryn Smarzewski w. r. **Kornel Krzczunowicz** w. r. **Jan Czajkowski** w. r.

U s t a w a

z dnia

obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem
Krakowskiem.

O urządzeniu Gmin i o Ordynacyi wyborczej dla Gmin.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem wydaję na podstawie Ustawy z dnia 5. Marca 1862. l. 18. Dz. p. P., załączoną Ustawę gminną, i w związku z nią zostającą Ordynację wyborczą dla Gmin, i rozporządzam, co następuje:

Art. I.

Niniejsza Ustawa gminna i w związku z nią zostająca Ordynacja wyborcza dla Gmin obowiązują wszystkie gminy Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, wyjąwszy stołeczne miasto Lwów, miasto Kraków, i te Gminy, dla których osobne statuta wydane zostaną.

Art. II.

Ustawa gminna i Ordynacja wyborcza dla Gmin wejdą w wykonanie po upływie 60 dni od dnia ich obwieszczenia.

Art. III.

Dopóki Reprezentacya powiatowa zaprowadzoną nie będzie, Wydział krajowy ma wykonywać prawa, Radzie powiatowej i Wydziałowi powiatowemu Ustawą gminną zastrzeżone.

Art. IV.

Przeprowadzenie téj Ustawy polecam Mojemu Ministrowi Stanu.

Wiedeń dnia

I.

Ustawa gminna

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiém.

Dział I.

O Gminie w ogólności.

Gmina.

§. 1.

Osada (wieś, miasteczko, miasto), mająca obecnie własny zarząd gminny, stanowi Gminę.

Połączenie.

§. 2.

Gminy do tego samego powiatu politycznego należące, mogą się za przyzwoleniem Rady powiatowej łączyć w jedną Gminę tak, aby jako osobne Gminy istnieć przestały; jeżeli polityczna Władza krajowa ze względów publicznych nie przeciw temu nie zarzuci.

Gminy, połączyć się mające, winny jednak poprzednio zawrzeć umowę co do posiadania i użytkowania swęj własności, tudzież swych zakładów i funduszów.

Rozłączenie.

§. 3.

Osady, w jedną Gminę połączone, tylko mocą Ustawy krajowej rozłączone być mogą.

Zmiana granic.

§. 4.

Do zmiany granic Gminy potrzeba przyzwolenia Rady powiatowej, które udzieloném być może tylko za poprzedniém oświadczeniem politycznej Władzy krajowej, iż przeciw temu ze względów publicznych nie ma nic do zarzucenia.

§. 5.

Każda nieruchomość musi należeć do związku pewnej Gminy.

Wyjęte są: rezydencye, zamki i inne budynki z przynależnemi ogrodami i parkami, przeznaczone

na mieszkanie, lub tylko na czasowy pobyt Cesarza i Najjaśniejszego Dworu.

Stosunki obszarów dworskich określone są ustawą z dnia
o obszarach dworskich.

Dział II.

O członkach Gminy.

§. 6.

Członkowie Gminy, i obcy.

Członkami Gminy są:

- a) Osoby, mające w Gminie prawo przynależności (przynależni do Gminy);
- b) Uczestnicy, t. j. osoby, nie mające w Gminie prawa przynależności, jeżeli w granicach Gminy majątek nieruchomy posiadają, lub jeżeli od przedsiębiorstwa zarobkowego samoistnie wykonywanego, albo od dochodu, bezpośredni podatek w Gminie opłacają.

Pod temi warunkami należą do uczestników Gminy także korporacje, stowarzyszenia, zakłady i fundacje.

Wszystkie inne osoby w Gminie są obcemi.

§. 7.

Przynależność do Gminy.

Stosunki przynależności do Gminy, określone są ustawą z dnia 3. Grudnia 1865. Dz. pr. P. L. 105.

Za nadanie prawa przynależności do Gminy (przyjęcie do związku Gminy) może gmina pobierać opłatę, nie przewyższającą sumy 10 złr. w. a.

§. 8.

Obywatele miejscy i honorowi.

Obywatelami miejskimi są ci, którym Gmina miasta prawo obywatelstwa nadała.

Obywatelstwo miejskie tylko przynależnym do Gminy nadawane być może.

Za nadanie obywatelstwa może Gmina pobierać opłatę.

Gminy miast mogą w uznaniu zasług publicznych nadawać obywatelstwo honorowe osobom, będącym obywatelami Państwa Austriackiego.

§. 9.

Prawa i obowiązki członków Gminy.

Członkom Gminy służy prawo swobodnego pobytu w gminie. Mają oni udział, podług postanowień niniejszej ustawy, tak w prawach i korzyściach, jakoteż w obowiązkach i ciężarach Gminy.

Przynależni do Gminy mają nadto w razie zubożenia i nieudolności do pracy prawo do wsparcia, stosownie do ustawy z dnia 3. Grudnia 1863. (Dz. p. P. L. 105).

Obywatelom miejskim zastrzega się prawo do udziału w fundacyach i zakładach, osobno dla nich utworzonych.

Obywatelstwo honorowe nadaje prawa uczestników Gminy, ale nie nakłada udziału w ich obowiązkach.

§. 10.

Prawo pobytu w Gminie.

Obcym, którzy się z swą przynależności do pewnej Gminy wykażą, lub przynajmniej dowiodą, iż poczynili potrzebne kroki ku wykazaniu swą przynależności, nie może Gmina wzbronić pobytu w swym obrębie, dopóki tak oni, jak i mieszkający z nimi członkowie ich rodzin nieskazitelny żywot prowadzą, i nie stają się ciężarem dobroczynności publicznej.

Jeżeli obcy rozporządzeniem Gminy w tej mierze czuje się pokrzywdzonym, służy mu prawo odwołania się do politycznej Władzy powiatowej.

§. 11.

Utrzymanie prywatnych stosunków prawnych.

Niniejsza ustawa nie narusza prywatnych stosunków prawnych w ogóle, a w szczególności praw własności i użytkowania, służących bądź pojedynczym członkom Gminy, bądź też pojedynczym miejscowościom, częściom Gminy, lub całym klasom mieszkańców.

Dział III.

O Reprezentacji gminnej.

§. 12.

Gminę reprezentuje w jej sprawach Rada gminna i zwierzchność gminna.

Skład Rady gminnej.

§. 13.

Rada gminna składa się z członków wybranych i z członków, bez wyboru do niej należących (Radnych).

W miastach jednak Rada składa się tylko z członków wybranych.

Liczba Radnych wybranych.

§. 14.

W Gminach, w których liczba członków do wyboru uprawnionych nie przenosi 50, wybieranych będzie 8 Radnych; w Gminach zaś liczących

51 do	200 do	wyboru	uprawnionych	członków	12
201 "	400 "	"	"	"	18
401 "	600 "	"	"	"	24
601 "	1000 "	"	"	"	50
a nad	1000 "	"	"	"	56

Radnych.

Do zastępowania Radnych ubytych, lub nie mogących brać udziału w czynnościach Rady, wybrani będą zastępcy, których liczba wynosić ma połowę liczby Radnych.

§. 15.

Radnych i ich zastępców (§. 14.) obierają członkowie Gminy, uprawnieni do wyboru.

Bliższe postanowienia o uprawnieniu do wyboru, o obiciralności i postępowaniu przy wyborach, zawiera Ordynacya wyborcza dla Gmin.

§. 16.

Każdy członek Gminy, opłacający przynajmniej szóstą część całej sumy podatków bezpośrednich, w Gminie do opłaty przypisanych, niemniej każdy posiadacz wcielonej do Gminy majątności ziemskiej, jako osobne ciało w tabuli krajowej zapisanej, chociażby wspomnionj ilości podatków w Gminie nie opłacał, ma prawo nawet bez wyboru być członkiem Rady gminnej, jeżeli jest obywatelem Państwa Austryackiego, i nie zachodzi względem niego żadna okoliczność, wykluczająca lub wyłączająca, wskazana w §§. 5, 10, 11. Ordynacyi wyborczej dla Gmin.

Za osobę nie używającą własnowolności, wykonuje to prawo jej prawny zastępca, lub tegoż pełnomocnik.

Wojskowi w czynnej służbie, i kobiety, jeżeli chcą z tego prawa korzystać, muszą — wszystkie zaś inne osoby, mające to prawo, mogą — je wykonywać przez pełnomocników.

Współposiadacze realności umocowują do wejścia w skład Rady gminnej jednego zpośród siebie, lub inną osobę.

Radnego bez wyboru nie może zastępować, kto nie jest obywatelem Państwa Austryackiego, nie używa własnowolności, lub względem kogo zachodzą okoliczności wykluczające lub wyłączające, w §§. 3, 10, 11. Ordynacyi wyborczej dla Gmin wskazane.

Zastępca może tylko jedną osobę zastępować. Jeżeli zastępca już co do swojej osoby należy do Rady gminnej, głos jego przy głosowaniu podwójnie ma być liczony.

§. 17.

Radni bez wyboru, nie będą wliczani do liczby Radnych, w §. 14. ustanowionej.

Wybór Radnych.

Radni bez wyboru.

Radny bez wyboru, który także przez wybór został do Rady powołany, ma albo przyjąć wybór, albo korzystać z prawa przysługującego mu podług §. 16.

§. 18.

Zwierzchność gminna składa się z Naczelnika Gminy (Burmistrza, Wójta,) i przynajmniej z dwóch Radnych, jemu przydanych (assessorów, przysiężnych).

Gdzie tego rozmiar czynności i stosunki wymagają, może Rada gminna liczbę assessorów lub przysiężnych odpowiednio powiększyć, wszakże o tyle tylko, ażeby ich liczba trzeciej części liczby Radnych nie przewyższała.

Członkowie zwierzchności gminnej należą także do Rady gminnej, i są objęci w liczbie jej członków.

§. 19.

Naczelnika Gminy, tudzież assessorów lub przysiężnych wybiera Rada gminna z grona swojego.

Zastępcę naczelnika Gminy wybiera Rada gminna z grona assessorów lub przysiężnych.

Bliższe postanowienia w tej mierze zawiera Ordynacya wyborcza dla Gmin.

§. 20.

Każdy podług przepisów wybrany członek gminy winien przyjąć wybór, bądź na członka Rady gminnej, lub tegoż zastępcę, bądź na członka zwierzchności gminnej.

Prawo wymówienia się od przyjęcia wyboru służy tylko:

- a) duchownym wszelkiego wyznania i nauczycielom publicznym;
- b) urzędnikom i sługom c. k. Dworu, Państwa, kraju, zakładów i funduszków publicznych, dopóki w czynnej służbie zostają;
- c) wojskowym, chociażby w czynnej służbie nie zostającym;
- d) osobom liczącym przeszło 60 lat życia;
- e) tym, którzy przez cały jeden peryod wyborczy piastowali posadę w zwierzchności gminnej, jednak tylko na peryod bezpośrednio następujący;
- f) tym, którym ułomności fizyczne, lub znacznie i trwale nadwątlone zdrowie, nie pozwalają obowiązków urzędowych wykonywać;
- g) tym, którzy z powodu zwykłego zatrudnienia, corocznie często, lub przez dłuższy czas nie bywają w Gminie obecni.
- h) zostającym w służbie prywatnej, jeżeliby przez przyjęcie wyboru w stosunku swoim służbowym uszczerbku doznać mogli;

Dot. Jęq.

Skład zwierzchności gminnej.

Wybór zwierzchności gminnej.

Obowiązek przyjęcia wyboru.

i) tym, którzy podług §. 16. mają prawo należeć bez wyboru do Rady gminnej.

Kto bez takiego uwalniającego powodu wzbrania się przyjąć wybór, lub przyjęty urząd dalej sprawować, podpada karze pieniężnej, którą Rada gminna aż do wysokości 50 złr. w. a. wymierzyć może.

Przeciw takiemu orzeczeniu Rady służy odwołanie się do Wydziału powiatowego.

Kara pieniężna wpływa do kasy gminnej.

§. 21.

Peryod wyborczy.

Członkowie Rady i ich zastępcy, tudzież członkowie zwierzchności gminnej obierani będą na lat trzy. Wszakże po upływie tego czasu pozostają oni w urzędzie aż do ukonstytuowaniu się nowej Reprezentacji gminnej.

Ustępujący mogą być nanowo wybrani, jeżeli przeszkoda prawna nie zachodzi.

§. 22.

Wybory uzupełniające.

W razie opróżnienia w ciągu trzechletniego peryodu posady naczelnika Gminy, jego zastępcy, assessora lub przysiężnego, winna Rada najpóźniej do dnia 14 wybrać w jego miejsce innego na czas jeszcze pozostały.

W miejsce Radnego, ubywającego przed końcem peryodu, lub nie mogącego czasowo brać udziału w czynnościach Rady, powoła naczelnik Gminy do Rady tego zastępcę, który największą ilość głosów otrzymał w tém samym kole wyborczém, w którém Radny, mający być zastąpionym wybrany został. W razie równości głosów rozstrzyga los.

Gdyby jednak tyle Radnych brakowało, iżby liczba przez jedno koło wyborcze wybranych nawet przez powołanie z tegoż koła zastępców uzupełniona być nie mogła, natenczas winno toż koło wyborcze przedsięwziąć niezwłocznie na podstawie ostatniej listy wyborczej wybór uzupełniający na dalszy ciąg peryodu wyborczego.

§. 23.

Przyrzeczenie.

Naczelnik Gminy, tudzież assesorowie lub przysiężni, winni w miejsce przysięgi złożyć przy objęciu urzędu w ręce Naczelnika Władzy powiatowej lub jego delegata, w obecności delegata Wydziału powiatowego i delegatów Rady gminnej przyrzeczenie, iż zachowają Cesarzowi wierność i posłuszeństwo, przestrzegają będą ustaw, i wypełniają sumiennie obowiązki swoje.

§. 24.

Placa.

Urząd Radnego i jego zastępcy jest bezpłatny.

Rada gminna uchwala, czy i jakie wynagrodzenie od Gminy pobierać mają Naczelnik, jego zastępca i assessorowie lub przysiężni.

Wszystkim członkom Rady i zwierzchności gminnej należy się od Gminy wynagrodzenie za wszelkie wydatki, połączone z ich urzędowaniem.

§. 25.

Ustąpienie z posady.

Za przyzwoleniem Rady gminnej może każdy członek Reprezentacji gminnej urząd swój złożyć.

Członek Reprezentacji gminnej lub jego zastępca traci swój urząd, jeżeli zajdzie, lub wiadomą się stanie okoliczność, któraby pierwotnie jego obieralności lub uprawnieniu na członka Rady bez wyboru stała na przeszkodzie.

Jeżeli członek Reprezentacji gminnej lub jego zastępca popadnie w śledztwo z powodu jednego z czynów karygodnych w §. §. 3. i 44. Ord. wyb. dla Gmin wskazanych, lub jeżeli do jego majątku konkurs ogłoszony, albo postępowanie ugodne zarządzone zostanie, wtedy nie będzie mógł sprawować swego urzędu, dopóki trwa to postępowanie karne, krydałne lub ugodne.

Dział IV.**O zakresie działania Gminy.****Rozdział pierwszy.****O zakresie działania Gminy w ogólności.**

§. 26.

Zakres działania Gminy jest:

- a) własny, i
- b) poruczony.

§. 27.

Własny zakres działania.

Własny zakres działania, t. j. zakres, w którym Gmina z zachowaniem ustaw samodzielnie zarządzać i rozporządzać może, obejmuje w ogóle wszystko, co bezpośrednio dotyczy interesu Gminy, i w jej granicach własnymi jej siłami załatwionem i przeprowadzonym być może.

W myśl tego należą do własnego zakresu działania Gminy w szczególności:

- a) wolny zarząd majątkiem gminnym, i załatwienie spraw, odnoszących się do zwiąku gminy;
- b) czuwanie nad bezpieczeństwem osób i ich mienia;
- c) staranie o zakładanie i utrzymanie gminnych dróg, mostów, ulic i placów, niemniej o bezpieczeństwo i łatwość komunikacji po drogach i wodach;
- d) policja polowa;
- e) dozór policyjny nad przedmiotami żywności, nad targami, nad miarą i wagą;
- f) policja zdrowia;
- g) policja nad czeladzią i wyrobnikami, niemniej wykonywanie przepisów o czeladzi służebnej;
- h) policyjny dozór nad obyczajnością publiczną;
- i) sprawy ubogich, opieka nad zakładami dobroczynnymi Gminy, zapobieganie żebractwu;
- k) policja ogniowa, policja budownictwa, wykonywanie przepisów porządku budowniczego, i udzielanie policyjnego pozwolenia na budowy;
- l) ustawą oznaczyć się mający wpływ na szkoły średnie, przez Gminę utrzymywane, i na szkoły ludowe; staranie o zakładanie, uposażenie i utrzymywanie szkół ludowych z uwzględnieniem istniejących jeszcze patronatów szkolnych i przepisów konkurencji do szkół;
- m) jednanie strón w sporze będących przez mężów zaufania z Gminy wybranych;
- n) przedsiębranie dobrowolnej sprzedaży ruchomości drogą licytacji.

Z wyższych względów Państwa mogą pewne czynności policyi miejscowej w pojedynczych Gminach w drodze ustawy przekazane być osobnym organom rządowym.

§. 28.

Poruczony zakres działania.

Ustawy określają poruczony zakres działania Gminy, t. j. jej obowiązek do współdziałania w sprawach publicznej administracji.

Rozdział drugi.

O zakresie działania Rady gminnej.

§. 29.

Rada gminna jest w sprawach Gminy organem uchwalającym i nadzorującym.

Władza wykonawcza jej nie przysłuży.

§. 50.

Sprawy gospodarstwa Gminy.

W sprawach gospodarstwa Gminy należą do obrad i uchwał Rady:

- a) wszelkie rozporządzenia względem zakładowego majątku i dobra Gminy;
- b) postanowienia o sposobie użytkowania i zarządu tego majątku i dobra; wydzierżawienie, wynajęcie, lokowanie kapitałów;
- c) uchwalanie budżetu rocznego; staranie o pokrycie niedoboru;
- d) sprawdzenie i załatwienie rachunku rocznego;
- e) przyzwalanie na rozpoczęcie sporów prawnych, i na odstąpienie od nich; zatwierdzanie ugód spór umarzających; ustanawianie zastępców prawnych;
- f) w ogóle wszelkie sprawy, nie należące do zwyczajnego zarządu majątkiem, i te, które sobie Rada względem tego zarządu zastrzeże.

§. 51.

Rada winna przydać zwierzchności gminnej służbę potrzebną do załatwiania czynności wypływających z własnego i poruczonego zakresu działania.

Jeżeli Rada uzna potrzebę ustanowienia posad urzędowych lub służbowych, wtedy uchwali liczbę i płacę urzędników i służ, orzecze o warunkach i sposobie ich imiowania, i o ich zaopatrzeniu.

§. 52.

O ile sprawowanie policji miejscowej nie jest mocą ustawy przekazane organom rządowym, może Rada w granicach istniejących ustaw, wydawać obowiązujące w obrębie Gminy przepisy, dotyczące się policji miejscowej, i za przekroczenie tychże zagrażać karą pieniężną aż do wysokości 15 złr., lub w razie niemożności uiszczenia kary pieniężnej, karą aresztu do 5 dni.

§. 53.

Rada winna uchwalać środki pieniężne na utrzymanie zakładów i urzędów policji miejscowej, i jest odpowiedzialną za wszelkie zaniedbanie w tej mierze pochodzące z jej winy.

§. 54.

Gdyby kto poniósł szkodę z powodu zaniedbania przez Gminę obowiązków, względem policji miejscowej na niej ciężących, winna Gmina poniesioną szkodę wynagrodzić. W szczególności obowiązana jest Gmina wynagrodzić szkodę, wyrządzoną w jej obrębie przez gwałt publiczny, przy zbiegowisku dokonany, jeżeliby ani jeden ze sprawców nie był schwytany, a na Gminie ciążyła wina niedbałości w zapobieżeniu temu gwałtowi.

Ustanowienie służby.

Sprawy policji miejscowej.

Odpowiedzialność Gminy.

Orzeczenie względem obowiązku wynagrodzenia szkody, wyda polityczna Władza powiatowa, za poprzedniem wysłuchaniem Wydziału powiatowego. Jeżeli co do wysokości wynagrodzenia porozumienie się między Gminą i poszkodowanym nie nastąpi, wynagrodzenie to ma być poszukiwanem zwykłą drogą prawa.

§. 35.

Rada winna czuwać nad tém, aby ubodzy w miarę ustaw zaopatrzeni byli.

Gdyby zakłady i fundusze na ten cel przeznaczone nie wystarczały, Rada postara się o potrzebne środki, i może oznaczyć sposób ich użycia.

Zaopatrzenie ubogich.

§. 36.

Rada gminna ma na żądanie politycznej Władzy powiatowej, albo na żądanie Rady powiatowej, lub Wydziału powiatowego, udzielać swojego zdania.

Udzielanie zdania.

§. 37.

Rada rozstrzyga zażalenia przeciw rozporządzeniom zwierzchności gminnej w sprawach własnego zakresu działania.

W jakich przypadkach takie zażalenia, polityczna władza powiatowa rozstrzyga, stanowi §. 106.

Rozstrzyganie zażaleń.

§. 38.

Rada nadzoruje urzędowanie zwierzchności gminnej.

Rada ma prawo ustanawiać osobne komisye tak w tym celu, jakoteż do nadzorowania przedsiębiorstw gminnych, niemniej do udzielania zdań i przedstawienia wniosków w sprawach gminnych.

Do takich komisyj powoływać może Rada także mężów zaufania zpoza grona swego.

Rada winna zarządzać w ciągu roku kilkakrotnie rewizją kasy.

Nadzorowanie zwierzchności gminnej.

§. 39.

Postanowienia §. 30., 31. i 38 dotyczą także zakładów Gminy, o ile akt fundacyi lub umowa nie zawierają innych postanowień.

Zakłady gminne.

§. 40.

Dalsze uchwały Radzie zastrzeżone.

Do zakresu działania Rady należy dalej:

a) wybór członków zwierzchności gminnej;

- b) nadawanie prawa przynależności do Gminy; nadawanie obywatelstwa miejskiego i honorowego; ustanawianie opłaty za nadanie prawa przynależności i obywatelstwa miejskiego (§§. 7. i 8.);
- c) wykonywanie przysługującego Gminie prawa patronatu lub prezentowania, nadawania miejsc fundacyjnych, nie uwłaczając jednak prawom, na różnicy wyznań opartym;
- d) uchwalanie w sprawach, odnoszących się do umów Gminy z innymi Gminami lub z posiadaczami obszarów dworskich co do stosunków wskazanych w §§. 2., 3., 4., 95., 96., 97. tej ustawy i w §§. 2., 3. ustawy z dnia o Obszarach dworskich;
- e) wybór mężów zaufania do jednania strón (§. 27. ustęp 12).

§. 41.

Rada zbiera się na posiedzenie, ile razy zajdzie tego potrzeba, najmniej jednak raz na kwartał.

Naczelnik Gminy, lub w razie przeszkody jego zastępca zwołuje Radę na posiedzenie; każde posiedzenie, które nie jest tym sposobem zwołane, jest nieprawne, a powzięte na niem uchwały są nieważne.

Naczelnik Gminy musi zwołać Radę, jeżeli tego zażąda przynajmniej trzecia część Radnych, lub polityczna Władza powiatowa, albo też Rada powiatowa, lub Wydział powiatowy.

§. 42.

Rada nie może powziąć uchwały, jeżeli więcej niż połowa Radnych nie jest na posiedzeniu obecna. Do uchwały stanowiącej budżet, jako też do uchwały podlegającej wyższemu zatwierdzeniu, potrzebną jest obecność dwóch trzecich części Radnych.

Jeżeli na posiedzenie nie zbierze się ilość Radnych, potrzebna do powzięcia uchwał, winien naczelnik Gminy zwołać Radę powtórnie i zarazem zawzwać zastępców.

Na każdego Radnego i zastępcę, który nie stawia się na to drugie posiedzenie, i nie usprawiedliwi swojej nieobecności, może Naczelnik orzec karę pieniężną aż do wysokości 10 złr. w. a., i takową na rzecz Gminy ściągnąć.

Przeciw takiemu orzeczeniu Naczelnika służy odwołanie się do Wydziału powiatowego.

O komplecie Rady, potrzebnym do wyboru zwierzchności gminnej stanowi Ordynacya wyborcza dla Gmin.

§. 43.

Jeżeli przedmiotem obrady i uchwały jest urzędowanie członka zwierzchności gminnej, lub Rady

Zwołanie Rady.

Komplet do uchwał.

Przeszkody uczestniczenia w obradach.

gminnej, winien członek ten wstrzymać się od głosowania, a na żądanie Rady oddalić się przed głosowaniem, musi jednak na wezwanie Rady stawić się dla udzielenia żądanych objaśnień.

§. 44.

Członek zwierzchności lub Rady gminnej, nie może być obecnym na posiedzeniu, jeżeli przedmiot obrady lub uchwały dotyczy jego własnych interesów prywatnych, lub też interesów jego żony, albo osób, z nim w pierwszym lub w drugim stopniu spokrewnionych lub spowinowaconych.

§. 45.

Na posiedzeniach przewodniczy Naczelnik Gminy, a w razie przeszkody, jego zastępca. Posiedzenie, bez zachowania tego przepisu odbyte, jest nieważne.

Przewodniczący zagaja i zamyka posiedzenie, kieruje rozprawami, i przestrzega porządku w zgromadzeniu.

§. 46.

Warunki ważności uchwał.

Do ważności uchwały potrzebną jest bezwzględna większość głosów obecnych Radnych. Przewodniczący głosuje przy wyborach. Prócz tego głosuje on tylko w razie równości głosów, a wtedy to zdanie staje się uchwałą, które z doliczeniem jego głosu większość bezwzględna otrzymało.

Głosowanie odbywa się jawnie; wolno jest jednak Radzie uchwalić głosowanie tajne.

§. 47.

Jawność posiedzeń.

Posiedzenia Rady odbywają się publicznie; wyjątkowo jednak może Rada uchwalić posiedzenie tajne. Posiedzenia, na których przedmiotem obrad są budżet lub rachunki, są w każdym razie publiczne.

Gdyby publiczność mieszała się do obrad, lub w inny sposób przeszkadzała obradom, Przewodniczący ma prawo i obowiązek, po uprzednim bezskutecznym napomnienu, nakazać wydalenie publiczności z miejsca posiedzeń.

W domach szynkownych posiedzeń Rady odbywać nie wolno.

§. 48.

Księga uchwał.

Uchwały Rady z każdego posiedzenia będą zapisywane w księgi uchwał. Zapis ten ma być stwierdzony podpisem Przewodniczącego, dwóch Radnych i

pisarza. Każdemu członkowi Gminy wolno jest przeglądać te księgi.

§. 49.

Rada ma prawo w granicach ustaw uchwalić porządek czynności i postępowania dla siebie i dla urzędów gminnych.

Rozdział trzeci.

O zakresie działania zwierzchności gminnej.

§. 50.

Zwierzchność gminna jest w sprawach Gminy organem zarządzającym i wykonawczym.

§. 51.

Naczelnik gminy kieruje czynnościami zwierzchności gminnej, i nadzoruje takowe.

Assessorowie lub przysiężni winni są Naczelnikowi pomoc w urzędowaniu, i mają według jego zarządzenia i pod jego odpowiedzialnością wykonywać czynności, które im poruczy.

Jeżeli dla jakiegokolwiek przeszkody Naczelnik nie urzęduje, wszystkie jego prawa i obowiązki przechodzą na jego zastępcę.

§. 52.

Naczelnikowi podlegają urzędnicy i słudzy Gminy: on wykonywa nad nimi władzę dyscyplinarną.

Naczelnik może suspendować w urzędowaniu nawet takich urzędników i takie sługi, których mianowanie Rada sobie zastrzegła; prawo jednak oddalenia ich ze służby ma tylko Rada.

§. 53.

Do łatwiejszego sprawowania czynności policyi lub innych spraw miejscowych, może Rada dla pojedynczych części Gminy mianować delegatów z pomiędzy członków Gminy także zamieszkałych, do Rady obieralnych, którzyby Naczelnika w załatwianiu tych czynności wspierali.

Delegatów mianuje Rada na wniosek Naczelnika Gminy lub trzech Radnych.

Co do przyjęcia lub nieprzyjęcia tego mianowania, obowiązują przepisy §. 20.

Delegaci mają zastosować się przy sprawowaniu czynności do zarządzeń Naczelnika.

Regulamin.

Władza Naczelnika Gminy w ogólności.

Władza dyscyplinarna.

Mianowanie delegatów.

Reprezentacya na zewnątrz. Wydawanie dokumentów.

§. 54.

Naczelnik reprezentuje Gminę na zewnątrz.

Dokumenta, mocą których Gmina przyjmuje zobowiązania względem trzecich osób, muszą być podpisane przez Naczelnika i jednego assessora lub przysiężnego.

Dokument, dotyczący interesu, do którego zawarcia potrzebne jest przyzwolenie Rady lub wyższe zatwierdzenie, musi nadto być podpisany przez dwóch Radnych, i powołać się do tegoż przyzwolenia lub zatwierdzenia.

W każdym razie dokument, wydany imieniem Gminy, musi być zaopatrzony pieczęcią Gminy.

§. 55.

Wykonywanie i zawieszanie uchwał.

Naczelnik przygotowuje przedmioty przeznaczone pod rozpoznanie Rady.

Uchwały Rady, powzięte w sposób zgodny z ustawami, winien Naczelnik wykonać, a jeżeli wyższe onych zatwierdzenie jest potrzebnem, postarać się przedtém o to zatwierdzenie.

Jeżeli jednak Naczelnik mniema, że powzięta uchwała przekracza zakres działania Rady, lub że się sprzeciwia ustawom, natenczas obowiązany jest wstrzymać jej wykonanie, i udać się do politycznej władzy powiatowej o rozstrzygnięcie pytania, czy powzięta uchwała przekracza zakres działania Rady, lub sprzeciwia się ustawom (§. 105.).

Polityczna władza powiatowa winna wydać to rozstrzygnięcie w ośmiu dniach, i jeżeli sprawa należy do własnego zakresu działania Gminy, zawiadomić równocześnie o rozstrzygnięciu Wydział powiatowy.

§. 56.

Zarząd majątku.

Naczelnik prowadzi zarząd majątku Gminy, nadzoruje użytkowanie i zarząd dobra gminnego, kieruje przedsiębiorstwami gminnemi, i czuwa nad ich wykonaniem, załatwia sprawy ubogich według ustaw i urzędzeń, i rozporządza w sprawach gminnych, nie należących do zakresu działania Rady.

Naczelnik zawiaduje zakładami gminnemi, i nadzoruje zakłady, własny zarząd mające, o ile akt fundacyi lub umowa nie zawierają innych postanowień.

Naczelnik zezwala na przedsięwzięcie dobrowolnej sprzedaży ruchomości drogą licytacji, i czuwa nad zachowaniem i ściśłem wypełnieniem istniejących w téj mierze przepisów.

§. 57.

Sprawowanie policyi miejscowej.

Do naczelnika Gminy należy odpowiednie ustawom i przepisom sprawowanie policyi miejscowej,

(§. 27.), o ile pojedyncze czynności także nie są przekazane w drodze ustawy organom rządowym.

Jest on obowiązany zarządzić wszystko, czego wymaga wykonanie policji miejscowej, i postarać się o potrzebne do tego środki pieniężne.

W nagłych wypadkach nieszczęścia, n. p. przy pożarach lub powodziach i t. p. ma Naczelnik, prawo zarządzić wykonanie robót wszelkiego rodzaju o ile są niezbędne do usunięcia niebezpieczeństwa chwilowego, i zmusić do tych robót każdego zdolnego do nich członka Gminy, a nawet i obcych.

Gdyby środki policji miejscowej w Gminie nie były dostateczne do zabezpieczenia dobra publicznego, (jak n. p. w razie epidemii), lub gdyby własne siły Gminy nie wystarczały do odwrócenia grożącego niebezpieczeństwa, Naczelnik winien zawiadomić o tym natychmiast polityczną Władzę powiatową.

§. 58.

Poruczony zakres działania.

Naczelnik załatwia wszystkie sprawy, należące do poruczonego zakresu działania Gminy w sposób ustawami przepisany, lub przez władzę wskazany. Jeżeli oznaczenie sposobu wykonania pozostawione jest w całości lub częściowo Gminie, Naczelnik winien zastosować się w tym względzie do uchwały Rady.

Wszakże w razach nadzwyczaj nagłych, gdzieby uchwała Rady bez szkody lub niebezpieczeństwa poprzednio nie mogła być zasiągnięta, może Naczelnik działać według własnego zdania, winien jednak następnie w jak najkrótszym czasie wyjednać sobie, za twierdzenie Rady.

Rząd może polecić załatwianie spraw, należących do poruczonego zakresu działania, w całości lub w części, na swój koszt organom własnym.

§. 59.

Zagrożenie karami.

Naczelnik ma wyjątkowo (§. 52.) prawo zagrożenia karą pieniężną do 3 złr., lub w razie niemożności uiszczenia tej kary, karą aresztu do 24 godzin, jeżeli tego wymaga wykonanie przepisu tymczasowego policji miejscowej, nie dopuszczającego zwłoki.

§. 60.

Wykonywanie władzy karniej.

O ile w ustawach i przepisach, które dotyczą policji miejscowej, należącój do zakresu działania Gminy (§. 27.) wyrzeczona jest sankcja karna, i o ile przekroczenia tych ustaw i przepisów nie podlegają ustawie karniej, służy Naczelnikowi Gminy wspólnie z dwoma assessorami lub przysiężnymi prawo orzekania kar za takie przekroczenia.

W ten sam sposób mają być także orzekane kary, zagrożone przez Radę Gminną (§. 52.), lub przez Naczelnika Gminy (§. 59.).

Tylko kary pieniężne, lub w razie niemożności ich uiszczenia, kary aresztu, mogą być orzekane.

Orzeczenie kary zapada większością głosów. W nagłych przypadkach może Naczelnik sam orzec karę, jednak tylko karę pieniężną.

Wszystkie orzeczenia kar mają być w osobną księgę wpisywane.

§. 61.

Tok instancyj.

Od orzeczeń wydanych podług §. 60. odwołać się można do politycznej Władzy powiatowej.

Jeżeli orzeczenia tyczą się duchownych, uznanych wyznań religijnych, nauczycieli publicznych, urzędników rządowych lub krajowych, zostających w czynnej służbie, członków Sejmu krajowego albo osób wchodzących bez wyboru do Rady gminnej (§. 16.), natenczas winien Naczelnik przedłożyć to orzeczenie politycznej Władzy powiatowej do poprzedniego zbadania i zatwierdzenia.

Przeznaczenie kar pieniężnych.

§. 62.

Kary pieniężne orzeczone podług §. §. 60. i 61. wpływają na rzecz ubogich miejscowych.

Przeszkody do urzędowania.

§. 63.

Członek zwierzchności gminnej nie może brać udziału w załatwieniu sprawy, dotyczącej jego własnych interesów prywatnych, lub też interesów jego żony, albo osób z nim w pierwszym lub w drugim stopniu spokrewnionych lub spowinowacanych.

Odpowiedzialność.

§. 64.

Naczelnik jest za swoje czynności urzędowe odpowiedzialnym Gminie. Co do poruczonego zakresu działania, jest on odpowiedzialnym także Rządowi.

Obok tej odpowiedzialności Naczelnika pozostaje nienaruszoną odpowiedzialność względem Gminy innych członków zwierzchności gminnej i delegatów (§. 55.), za zaniedbanie lub nienależyte wykonanie czynności przez Naczelnika im przekazanych.

Pretensye Gminy do wynagrodzenia szkód, pochodzące z odpowiedzialności orzeczonej w tym paragrafie, mają być poszukiwane zwykłą drogą prawa.

Dział V.

O gospodarstwie gminném, i o nakładaniu ciężarów na Gminę.

Inwentarz majątku.

§. 65.

Wszelka ruchoma i nieruchoma własność, niemniej wszelkie prawa i przywileje Gminy i jej zakładów, winne być utrzymywane w ciągłej widoczności zapomocą dokładnego inwentarza.

Inwentarz ten ma być spisany w ciągu pierwszego roku, po zaprowadzeniu niniejszej Ustawy, każda następna zmiana ma być w nim uwidoczniiona.

Każdemu członkowi Gminy wolno jest przejrzeć ten inwentarz.

§. 66.

Utrzymywanie majątku zakładowego.

Zakładowy majątek i dobro Gminy i jej zakładów mają być utrzymywane w całości i dobrym stanie.

Do podziału zakładowego majątku lub dobra między członków Gminy, potrzebna jest uchwała Sejmu krajowego.

§. 67.

Użytkowanie z majątku gminnego.

Majątek Gminy i jej zakładów, dochód przynosić mogący, ma być w ten sposób administrowany, aby przyniósł o ile można największy trwały dochód.

Nadwyżki roczne mają być użyte do pokrycia potrzeb w roku następnym, o ileby zaś na ten cel nie były potrzebne, należy je ulokować pożytecznie, i do majątku zakładowego przyłączyć.

§. 68.

Użytkowanie z dobra gminnego.

Co do tego, komu i w jakim rozmiarze służy udział w pożytkach dobra gminnego, trzymać się należy dotychczasowego niezaprzeczonego zwyczaju.

Jeżeli, i o ile nie istnieje taki niezaprzeczony zwyczaj, Rada gminna z uwzględnieniem istniejących specjalnych tytułów prawnych, uchwali postanowienie regulujące to uczestnictwo; przyczém może ustanowić opłatę za użytkowanie z dobra gminnego.

Nadwyżka dochodu z dobra gminnego, pozostająca po zaspokojeniu osób uprawnionych, wpływa do kasy gminnej.

§. 69.

Rok administracyjny.

Rok administracyjny Gminy zaczyna i kończy się równocześnie z rokiem administracyjnym Państwa.

Preliminarz i rachunki roczne.

§. 70.

Naczelnik Gminy winien corocznie ułożyć budżet Gminy i zakładów gminnych, na następny rok administracyjny.

Rada ma ten budżet uchwalić najpóźniej na miesiąc przed rozpoczęciem roku.

Rachunki z przychodów i wydatków Gminy i zakładów gminnych, winien Naczelnik najpóźniej we dwa miesiące po upływie roku administracyjnego przedłożyć Radzie do rozpoznania i załatwienia.

Tak budżet jako i rachunki roczne, zanim Radzie do rozpoznania przedstawione zostaną, winne być poprzednio najmniej przez dwa tygodnie złożone do przejrzania przez członków Gminy, tych zaś spostrzeżenia będą przy rozpoznaniu wzięte pod uwagę.

§. 71.

Przy zawiadywaniu majątkiem należy trzymać się ściśle uchwalonego budżetu. Na wydatki, które odłożyć się nie dadzą, a w dotyczącej rubryce budżetu nie znajdują całkowicie lub w części pokrycia, potrzebne jest przyzwolenie Rady.

W razach bardzo nagłych, w których poprzednio przyzwolenie bez wielkiej szkody i bez niebezpieczeństwa nie może być uzyskane, może Naczelnik Gminy opędzić potrzebny wydatek, winien jednak pod własną odpowiedzialnością wyjednać sobie w przeciągu ośmiu dni zatwierdzenie Rady.

Pokrycie wydatków:

1) *Z Dochodów.*

§. 72.

Wydatki na cele gminne mają być przedewszystkiem pokrywane z dochodów Gminy.

Z majątku osobnego.

§. 75.

Jeżeli na pokrycie pewnych wydatków przeznaczony jest osobny majątek, należy przedewszystkiem dochody z tego majątku na ten cel obracać.

Przeznaczenie tych dochodów nie może być zmienionem.

§. 74.

W Gminach złożonych z kilku osad.

W Gminach, złożonych z dwóch lub więcej osad albo miejscowości, wydatki przypadające na taką osadę lub miejscowość, która posiada własność swoją odrębną, opędzane będą dochodami z odrębnej własności do niej należącej; nadwyżka zaś z tych dochodów pozostaje jej wyłączną własnością.

Przepisy te nie mogą jednak naruszać praw, opartych na specjalnych tytułach.

§. 75.

Wydatki połączone z posiadaniem dobra gminnego.

Podatki i inne opłaty, tudzież koszta dozoru i uprawy, z posiadaniem i użytkowaniem dobra gminnego połączone, o ile do ich pokrycia dochody z dobra gminnego do kasy gminnej wpływające (§. 68.) nie wystarczają, mają być ponoszone przez uczestniczących w pożytkach z dobra gminnego, a to w miarę tego uczestnictwa.

§. 76.

Wydatki odrębne.

Wydatki dotyczące tylko interesu pojedynczych miejscowości, części Gminy, klas mieszkańców lub pojedynczych posiadaczy gruntu, domu, mają być ponoszone przez same tylko strony interesowane, o ile nie istnieją inne urządzenia obowiązujące.

§. 77.

2) Prestacje.

O ile dochody, w §. 72. oznaczone, nie wystarczają do pokrycia wydatków na cele gminne, może Rada nakładać:

- a) dodatki do podatków bezpośrednich, lub do podatku konsumcyjnego;
- b) inne opłaty, nie należące do kategorii dodatków do podatków;
- c) usługi i roboty na potrzeby Gminy.

§. 78.

a) Dodatki do podatków.

Dodatki do podatków bezpośrednich mają być zazwyczaj na wszystkie w Gminie przypisane podatki bezpośrednie, i to na wszystkie równo (podług tej samej stopy procentowej) rozkładane.

Dodatki te mają być rozkładane równo w całym obrębie Gminy.

Wyjątki od tych przepisów objęte są w §§. 83., 84. i 85.

§. 79.

Dodatkiem do podatku konsumcyjnego można obciążać tylko konsumcyę w obrębie Gminy; nie można nim obciążać produkcji i obrotu handlowego.

§. 80.

Do nałożenia dodatków, przenoszących 10% podatków bezpośrednich, lub 20% podatku konsumcyjnego, potrzebne jest przyzwolenie Rady powiatowej.

Przyzwolenie to potrzebném jest nawet do nałożenia dodatków przenoszących 5% podatków bezpośrednich, jeżeli tego żąda jeden z członków należących do Rady gminnej podług §. 16. Żądanie to musi jednak być wniesione do Rady gminnej na tém posiedzeniu, na którym dodatek uchwalonym został, lub też do Naczelnika Gminy, najpóźniej w 8 dni po tém posiedzeniu.

Dodatki, przenoszące 25% podatków bezpośrednich, lub 50% podatku konsumcyjnego, mogą być tylko na mocy Ustawy krajowej nałożone.

§. 81.

Do zaprowadzenia opłat nienależnych do kategorii dodatków do podatków bezpośrednich, lub do podatku konsumcyjnego, jakoteż do podwyższenia istniejących już tego rodzaju opłat, potrzeba Ustawy krajowej.

§. 82.

Za uchwałą Rady mogą być wymagane posługi i roboty tak ciągłe jak ręczne.

Rada winna corocznie, na rok administracyjny następujący, ustanowić cenę dziennych posług i robót.

Posługi i roboty będą wymagane kolejno. Wyjąwszy nagłe wypadki wskazane w §. 57., wolno jest każdemu, wymagane od niego posługi, lub roboty, albo osobiście, albo przez zdolnego zastępcę wykonać, albo też wykupić się od nich, składając do kasy gminnej ich wartość obliczoną podług cen przez Radę ustanowionych.

§. 83.

Do opłacenia dodatków do podatków bezpośrednich, niemniej do posług i robót, nie mogą być pociągani:

- a) urzędnicy i słudzy c. k. Dworu, Państwa, kraju, Gminy, zakładów krajowych i gminnych, nauczyciele publiczni, wojskowi, jako też wdowy i sieroty tych osób, co do ich płac służbowych i pochodzących ze stosunku służbowego pensyj, prowizyj, zapomóg i innych poborów;
- b) pastérze dusz co do ich kongruj.

§. 84.

W Gminie złożonej z dwóch lub więcej osad albo miejscowości, pretaeje na odrębne potrzeby jednej z tych osad, mają być rozkładane tylko na obowiązanych w tej osadzie.

b) Inne opłaty.

e) Posługi i roboty.

Wyjątki.

Na pokrycie wspólnych wydatków takiej Gminy, dodatki do podatków bezpośrednich, o tyle tylko rozkładane być mogą na osadę lub miejscowość, mającą swą odrębną własność, o ile dochód z téjże nie pokryje przypadającej na taką osadę lub miejscowość części wspomnianych wydatków.

Przepisy te nie mogą jednak naruszać praw, opartych na specjalnych tytułach.

§. 85.

Do rozkładu dodatków na podatki bezpośrednie podług rozmaitej stopy procentowej, potrzebne jest przyzwolenie Rady powiatowej, jeżeli nie zachodzi przypadek w §. 84. wskazany.

§. 86.

Uchwała Rady, dotycząca prestacyj musi być w Gminie ogłoszona.

Jeżeli taka uchwała potrzebuje wyższego zatwierdzenia, wolno natenczas każdemu członkowi Gminy wnieść względem niej w ciągu ośmiu dni uwagi, które przy zasięgnięciu wyższego zatwierdzenia przedłożone być mają.

§. 87.

Dodatki do podatków mają być pobierane przez te same organa, i ściągane za pomocą tych samych środków co podatki.

Inne należności pieniężne, mające się uiszczać na cele gminne na podstawie ustawy lub prawomocnej uchwały Rady gminnej, niemniej kary pieniężne, orzeczone podług niniejszej ustawy, pobiera Naczelnik Gminy przez swoje organa, a w razie nieuiszczenia ściąga je w drodze egzekucyi na ruchomości w taki sam sposób, jak zaległości podatkowe.

Jeżeli obowiązany, nie wykupiwszy się od posługi lub roboty, wzbrania się ją wykonać, Naczelnik poleci wykonanie rzeczowej posługi lub roboty trzeciej osobie na koszt obowiązanego, i ściągnie ten koszt w sposób, przepisany dla ściągania innych należności pieniężnych.

W nagłych wypadkach wskazanych w §. 57., mogą obowiązani wprost być zmuszeni do wypełnienia posług albo robót.

§. 88.

Konkurencyja do budowli kościelnych, parafialnych i szkolnych, tudzież do budowy dróg, jest przedmiotem osobnych ustaw.

Ogłoszenie uchwał, dotyczących prestacyj.

Pobór dodatków.

Konkurencyje.

Konkurencyje istniejące na pewne potrzeby, oparte na specjalnych tytułach prawnych, pozostają w swęj mocy.

Dział VI.

O zawiadywaniu specjalnemi sprawami ludności chrześcijańskiej i izraelickiej.

§. 89.

Prawa ludności chrześcijańskiej i izraelickiej.

W Gminach składających się z ludności chrześcijańskiej i izraelickiej, pozostaje tak chrześcijańska, jak i izraelicka ludność przy własności, posiadaniu i używaniu zakładów i funduszków, przeznaczonych wyłącznie na swoje własne cele religijne, naukowe i dobroczynne, i opędza z własnych zasobów wydatki na takie zakłady i inne cele religijne, naukowe i dobroczynne, w których wyłączny udział tylko jęj samęj przysługuje.

O ile jednak te wydatki dotychczas opędzane były z ogólnych dochodów Gminy, powinny one i nadal z tychże dochodów być opędzane.

§. 90.

Zawiadywanie specjalnemi sprawami ludności chrześcijańskiej.

Specjalne sprawy ludności chrześcijańskiej (§. 91.), o ile zawiadywanie nimi podług ustaw należy do Reprezentacyi gminnej, zawiadywane będą przez tę Reprezentacyę podług przepisów niniejszej ustawy, z tém jednak ograniczeniem, że izraelicy członkowie Reprezentacyi (Rady i zwierzchności), gminnej w głosowaniu nad temi sprawami i w załatwianiu tych spraw w ogólności udziału mieć nie będą.

Do ważności uchwał Rady gminnej w sprawach tego rodzaju potrzebną jest obecność więcej niż połowy chrześcijańskich członków Rady, i bezwzględna większość głosów tychże członków.

§. 91.

Do specjalnych spraw ludności chrześcijańskiej należą:

- a) sprawy kościołów i innych miejsc religijnych; sprawy obrzędowe; wykonywanie prawa patronatu; prezentowanie lub mianowanie pastérzy dusz, nauczycieli religii i sług kościelnych;
- b) sprawy zakładów, fundacyj, stypendyów i innych funduszków, przeznaczonych dla chrześcijan lub na cele, w których tylko chrześcijanie udział mają;
- c) sprawy majątku, stanowiącego wyłączną własność ludności chrześcijańskiej, lub przeznaczo-

nego dla tej ludności, lub też zostającego w jej używaniu.

§. 92.

Zawiadywanie specjalnemi sprawami ludności izraelskiej.

Zawiadywanie specjalnemi sprawami ludności izraelskiej pozostaje przy dotychczasowej zwierzchności religijnej tej ludności.

Do tych spraw należą:

- a) sprawy bożnic, śmętarzy; sprawy obrzędowe, mianowanie rabinów, kaznodziei, nauczycieli religii i sług obrzędowych;
- b) sprawy zakładów, fundacyi, stypendyów i innych funduszy, przeznaczonych dla izraelitów, lub na cele, w których tylko izraelici udział mają;
- c) sprawy majątku, stanowiącego wyłączną własność ludności izraelskiej, lub przeznaczonego wyłącznie dla tej ludności, lub też zostającego w jej wyłącznym używaniu.

§. 93.

Prawa Reprezentacji Gminy.

Prawo Reprezentacji Gminy do nadzoru, o ile takowe służy jej w ogóle na mocy ustaw, pozostaje nienaruszonym także względem przedmiotów w §§. 91. i 92. wymienionych.

§. 94.

Nakładanie dodatków do podatków, jakoteż innych prestacyj (§. 77.) na członków Gminy, na cele w §§. 91. i 92. wskazane, nastąpić może tylko za przyzwoleniem Rady gminnej, o ile ustawy specjalne nie stanowią inaczej.

Przeciw uchwałom Rady w tej mierze służą te same środki prawne, co i przeciw innym jej uchwałom.

Dział VII.

O połączeniu Gmin dla wspólnego zawiadywania sprawami.

§. 95.

Dobrowolne połączenie.

Gminom należącym do tego samego powiatu politycznego, wolno jest połączyć się z innymi Gminami lub też i z obszarami dworskimi dla wspólnego zawiadywania wszystkimi, albo tylko niektórymi sprawami tak własnego (§. 27.), jako też poruczonego (§. 28.) zakresu działania.

Umowa co do sposobu wspólnego zawiadywania sprawami potrzebuje zatwierdzenia politycznej Władzy

krajowej, która to zatwierdzenie udziela w porozumieniu z Radą powiatową.

§. 96.

Przymusowe połączenie.

Gminy nie posiadające środków do wypełniania obowiązków, wypływających z poruczonego zakresu działania (§. 28.), mają być w tym celu na tak długo, jak długo ten stan trwa, drogą ustawy krajowej połączone z innymi Gminami do tego samego politycznego powiatu połączone.

Sposób wspólnego zawiadywania sprawami będzie Ustawą krajową oznaczony.

Jeżeli co do rozkładu dotyczących kosztów nie przyjdzie między połączonymi stronami do porozumienia, rozstrzyga Rada powiatowa.

§. 97.

Jeżeli Gminy łączą się z innymi Gminami lub z obszarami dworskimi dla wspólnych zakładów w specjalnych celach ich zakresu działania, wolno jest interesowanym stronom ustanowić organa, potrzebne do zawiadywania temi zakładami, i oznaczyć zakres działania tych organów.

Gdyby strony interesowane nie mogły pogodzić się w tej mierze, Wydział powiatowy wyda stosowne rozporządzenia.

Przepisy tej ustawy, odnoszące się do zakładów gminnych, tyczą się także takich wspólnych zakładów.

Dział VIII.

O nadzorze nad Gminami.

§. 98.

Rada powiatowa, a w jej zastępstwie Wydział powiatowy czuwa nad tem, aby zakładowy majątek i zakładowe dobro Gmin i zakładów gminnych nie zostały uszczuplone.

§. 99.

Przyzwolenie Rady powiatowej.

Do spraw, w których uchwały Rady gminnej muszą być przedkładane Radzie powiatowej do zatwierdzenia, należą prócz spraw wymienionych w §. §. 2., 4., 80., 85. i 95. także następujące :

- a) pozbywanie, zamiana, przestawianie, zastawianie, lub stałe obciążanie rzeczy, należących do zakładowego majątku, lub dobra Gminy albo zakładów;
- b) zaciąganie pożyczki lub przyjmowanie zobowiązania, jeżeli kwota pożyczki lub wartość cie-

- żaru, wynikającego z zobowiązania, łącznie z długami już istniejącymi przewyższa roczne dochody Gminy, a względnie zakładów gminnych;
- c) nabytki i przedsiębiorstwa, nie należące do zwykłego zarządu, jeżeli dla pokrycia wynikającego z nich wydatku, potrzeba zaciągnąć pożyczkę lub obciążać gminę rozkładami;
- d) wydzierżawianie na dłuższy czas, niż na lat 12, lub w inny sposób, niż przez publiczną licytację.

§. 100.

Uchwały Rady gminnej, do których ważności potrzeba przyzwolenia Sejmu, mają być podawane do Rady powiatowej, która je wraz z swoim zdaniem przez Wydział krajowy Sejmowi przedłoży.

§. 101.

Rekurs do Wydziału powiatowego.

Wydział powiatowy rozstrzyga rekursu przeciw uchwałom Rady gminnej, we wszystkich sprawach Gminie od Państwa nie poruczonych.

Przeciw dodatkom do podatków, rekurs o tyle zanoszonym być może, o ile dodatki te przechodzą wysokość ustawami dozwoloną, lub o ile w granicach tej wysokości nastąpił niestósowny rozkład.

Rekurs ma być wnoszony na ręce Naczelnika Gminy w nieprzekraczalnym terminie 14 dni, od dnia obwieszczenia uchwały, lub zawiadomienia o niej.

§. 102.

Władza dyscyplinarna nad zwierzchnością Gminy.

Wydział powiatowy może na członka zwierzchności gminnej, przekraczającego lub zaniedbującego swe obowiązki w sprawach własnego zakresu działania Gminy, nakładać kary aż do 20 złr. Kary te wpływają do kasy gminnej.

W razie cięższego przekroczenia lub ciągłego zaniedbywania obowiązków, może członek zwierzchności gminnej być złożony z urzędu przez polityczną Władzę krajową, w porozumieniu z Wydziałem powiatowym.

§. 103.

Mianowanie zastępcy dla Gminy.

Jeżeli w sprawie prywatnej, spornej między Gminą a pewną klasą członków Gminy, lub pojedynczymi jej członkami, Rada gminna ze względu na prywatny interes Radnych, nie byłaby bezstronna, Wydział powiatowy starać się będzie sprowadzić dobrowolną ugodę, gdyby zaś ta do skutku nie przyszła, przecznaży dla Gminy zastępcę, do przeprowadzenia sprawy drogą prawa.

Prawo Rządu do nadzoru i do wstrzymania uchwał.

§. 104.

Rządowi służy prawo nadzoru nad Gminami w tym kierunku, aby takowe swego zakresu działania nie przekraczały, i nie działały wbrew ustawom.

To prawo nadzoru wykonywa polityczna Władza powiatowa.

W tym celu może ona żądać udzielenia sobie uchwał Rady gminnej i potrzebnych wyjaśnień.

Przełożony Władzy politycznej lub jego delegowany ma także prawo być obecnym na posiedzeniach Rady gminnej, może jednak zabić głos tylko w ten czas, gdyby Rada zamierzała naruszyć ustawy lub przekroczyć swój zakres działania.

§. 105.

Polityczna Władza powiatowa ma prawo i obowiązek zakazać wykonania uchwały, powziętej przez Radę gminną, jeżeli ta uchwała przekracza zakres działania Rady, lub sprzeciwia się ustawom. Przeciw takiemu zakazowi służy rekurs do politycznej Władzy krajowej.

Jeżeli sprawa należy do własnego zakresu działania Gminy, winna polityczna Władza powiatowa o wydanem zakazie zawiadomić równocześnie Wydział powiatowy.

§. 106.

Polityczna Władza powiatowa ma także rozstrzygać zażalenia, przeciw rozporządzeniom zwiérzchności gminnej, naruszającym lub mylnie zastósowującym ustawy, o ile te rozporządzenia nie są oparte na takich uchwałach Rady gminnej, względem których rozstrzyganie rekursów należy do Wydziału powiatowego (§. 101).

W sprawach poruczonego zakresu działania ma być rekurs w każdym razie do politycznej Władzy powiatowej wnoszony.

§. 107.

Środki zaradcze na koszt Gminy.

Jeżeli Rada gminna zaniedbuje albo wzbrania się dopełnić obowiązków, w moc ustaw na Gminie ciążyących, polityczna Władza powiatowa ma na koszt i stratę Gminy zarządzić środki zaradcze.

Jeżeli sprawa należy do własnego zakresu działania Gminy, a nie zachodzi przypadek nagłego niebezpieczeństwa, polityczna Władza powiatowa winna przed zarządzeniem środków zaradczych, porozumieć się z Wydziałem powiatowym.

§. 108.

Polityczna Władza powiatowa ma prawo nałożyć na Naczelnika Gminy, przekraczającego lub zaniedbującego swoje obowiązki w sprawach poruczonego zakresu działania, karę aż do 20 złr. Kara ta wpływa do kasy gminnej.

Jeżeli uchybienie obowiązków jest tego rodzaju, że sprawowanie czynności poruczonego zakresu działania nie może być dłużej zostawione Naczelnikowi Gminy bez narażenia dobra publicznego, i jeżeli Rada gminna na wezwanie temu nie zaradzi, może natenczas polityczna Władza powiatowa na czas trwania tego stanu, ustanowić na koszt Gminy inny organ do sprawowania rzeczonych czynności. Tak w tym razie, jak i w razach wskazanych w §. 107., należy postępować z wszelką możliwą oszczędnością tak, aby Gmina więcej nad konieczną potrzebę obciążoną nie była.

§. 109.

Rozwiązanie Reprezentacyi gminnej.

Namiestnik może rozwiązać Reprezentację gminną. Gminie służy rekurs do właściwego Ministerstwa. Rekurs ten nie ma mocy wstrzymującej.

Najdalej w sześć tygodni po rozwiązaniu winien być rozpisany nowy wybór.

Namiestnictwo w porozumieniu się z Wydziałem powiatowym, zarządzi co potrzeba dla tymczasowego załatwiania spraw aż do wprowadzenia nowej Reprezentacyi gminnej.

III.

Ordynacya wyborcza dla Gmin

w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Dział I.

O wyborach członków Rady gminnej.

Rozdział pierwszy.

O prawie wybierania i obieralności.

§. 1.

Prawo wybierania.

Prawo wybierania mają:

- 1) członkowie Gminy, opłacający w niej przynajmniej od roku podatek bezpośredni ze swój realności, od przedsiębiorstwa zarobkowego albo od dochodu, jeżeli są obywatelami Państwa Austriackiego.
- 2) z pomiędzy przynależnych do Gminy bez względu na opłatę podatków;
 - a) obywatele miejscy;
 - b) pastérze dusz i inni duchowni świeccy wyznań chrześcijańskich i przełożeni klasztorów;
 - c) rabini, kaznodzieje starozakonni;
 - d) urzędnicy c. k. Dworu, Państwa, kraju, zakładów i funduszków publicznych;
 - e) oficerowie i strony wojskowe z tytułem oficerskim, jeżeli są przeniesieni na stan stałego spoczynku, lub wzięli dymisyę z zastrzeżeniem charakteru wojskowego.
 - f) strony wojskowe bez tytułu oficerskiego, czy to w służbie zostające, czy pensyonowane, niemniej urzędnicy wojskowi, czy to w służbie zostający czy pensyonowani, o ile tak pierwsi jak drudzy nie należą do pewnego oddziału wojska;
 - g) adwokaci, notaryusze, doktorowie fakultetów, którzy otrzymali stopień akademieczny na jednym z uniwersytetów austriackich, magistrowie chirurgii i farmacyi;
 - h) przełożeni, oficerowie i nauczyciele znajdujących się w Gminie szkół i innych publicznych zakładów naukowych.
3. W miastach obywatele honorowi.

4. Państwo, kraj, korporacje, stowarzyszenia, spółki, zakłady i fundusze, jeżeli opłacają w Gminie przynajmniej od roku jeden z podatków w punkcie I. wymienionych.

§. 2.

Wyjątek co do wojskowych.

Wyłączeni od prawa wybierania są, zostający w służbie:

- a) oficerowie i strony wojskowe z tytułem oficerskim, o ile nie należą do członków Gminy, wspomnianych w §. 16. Ust. gminnej;
- b) wojskowi, należący do szeregowców, i strony wojskowe niższych stopni, z wyjątkiem jednak rezerwistów nie powołanych.

§. 3.

Wykluczenie w skutek czynów karygodnych.

Dopóki Ustawa karną postanowioną nie będzie, czyli i na jak długo wyrokiem karnym orzeczoną ma być utrata prawa wybierania i obieralności, zostaje wykluczonym od prawa wybierania:

- a) kto został uznany winnym zbrodni;
- b) kto z powodu podejrzenia o zbrodnię został pociągnięty do śledztwa, dopóki śledztwo trwa;
- c) kto został uznany winnym przestępstwa kradzieży, oszustwa, przenievierzenia, lub udziału w jednym z tych przestępstw (§. §. 460., 461., 464. Ust. kar.)

§. 4.

Wykonanie prawa wybierania.

Uprawnieni do wybierania głosują osobiście.

Wyjątki od tego pravidła są następujące:

1. za osoby nie mające własnowolności głosują ich prawni zastępcy;
2. za żonę żyjącą z mężem głosuje mąż, za inne niewiasty głosują ich pełnomocnicy;
3. oficerowie i strony wojskowe z tytułem oficerskim, jeżeli należą do członków Gminy w §. 16. Ust. gm. wspomnianych, mogą, dopóki w służbie zostają, głosować tylko przez pełnomocników;
4. osoby nieobecne w Gminie z powodu poruczonych im gminnych lub innych publicznych spraw, mogą głosować przez pełnomocników;
5. posiadacze realności lub przedsiębiorstwa zarobkowego, mogą, jeżeli są w innej Gminie osiedleni, upoważnić do głosowania w ich imieniu ustanowionego przez nich rządcę lub zawiadowcę.

§. 5.

Państwo, kraj, zakłady i fundusze publiczne, głosują przez osoby, które dotycząca Władza administracyjna do tego upoważni.

§. 6.

Za korporacye, stowarzyszenia i spółki głosują, ich prawem lub statutami oznaczeni zastępcy, albo mianowani przez nie pełnomocnicy.

§. 7.

Współposiadacze opodatkowanej realności mają wszyscy razem tylko jeden głos, i umocowują do głosowania jednego spośród siebie, lub inną osobę.

Jeżeli współposiadaczami są małżonkowie, z sobą żyjący, prawo wybierania wykonuje mąż.

Warunki zastępstwa

§. 8.

Zastępcą ani pełnomocnikiem być nie może, kto nie jest obywatelem Państwa Austryackiego, lub nie używa własnowolności, albo też jest wyjętym lub wykluczonym od prawa wybierania (§§. 2. i 3.)

Pełnomocnik może jednego tylko zastępować uprawnionego, i winien wykazać się pełnomocnictwem.

Obieralność.

§. 9.

Każdy członek Gminy, z wyjątkiem niewiast, może być obrany członkiem Rady gminnej lub zastępcą członka, jeżeli ma prawo wybierania, 24 lat życia ukończył i używa własnowolności.

Wyjątki.

§. 10.

Nie mogą być obranymi:

1. urzędnicy przełożonych władz politycznych, i urzędujących w Gminie rządowych władz policyjnych;
2. urzędnicy i słudzy Gminy i zakładów gminnych, dopóki w służbie zostają, a po wystąpieniu ze służby, dopóki nie zostaną załatwione rachunki, przez nich wskutek stosunku służbowego zdawane;
3. ubodzy, pobierający wsparcie z funduszków publicznych, czeladź służebna, osoby, które jako żyjące z dziennego zarobku lub jako pomocnicy przy rzemiosłach nie mają samoistnego utrzymania.

§. 11.

Wykluczenie wskutek czynów karygodnych.

Oprócz osób oznaczonych w §. 3., wykluczone są także od obieralności osoby:

- a) uznane winnymi przekroczenia, popełnione z chciwości lub przeciw obyczajności publicznej;

- b) uznane winnymi przestępstwa, popełnionego z chęciowości, lub wskazanego w §§. 501., 504., 511., 512., 515. i 516. ust. kar. przestępstwa przeciw obyczajności publicznej;
- c) do których majątku ogłoszono konkurs, lub względem których majątku zarządzono postępowanie ugodne, dopóki trwa postępowanie konkursowe lub ugodne, a po ukończeniu takiego postępowania, jeżeli dłużnik został uznany winnym przekroczenia podług §. 486. ust. kar.;
- d) złożone z urzędu lub oddalone ze służby publicznej za przekroczenie dyscyplinarne popełnione z chęciowości.

Rozdział drugi.

O przygotowaniu do wyborów.

§. 12.

Spis wyborców.

Przed wyborami do Rady gminnej ma Naczelnik Gminy ułożyć spis członków Gminy, uprawnionych do głosowania.

Na czele tego spisu umieszczeni być mają obywatele honorowi, dalej ci do Gminy przynależni, którzy według §. 14. należą do pierwszego koła wyborczego; następnie członkowie Gminy (§. 1. pod 1., 2. i 4.), którzy opłacają w Gminie podatek bezpośredni, a to w takim porządku, w jakim następują po sobie opłacane przez nich kwoty podatkowe, podług ich wysokości, poczynając od najwyższej; na koniec owi do Gminy przynależni, a według §. 1. pod 2. do głosowania uprawnieni, którzy żadnego w Gminie podatku nie opłacają, i do pierwszego koła wyborczego nie należą.

Obok nazwiska każdego uprawnionego, ma być wyrażona przypisana jemu w Gminie roczna należność podatkowa.

Jeżeli kilku uprawnionych równe kwoty podatkowe opłaca, starszy wiekiem ma poprzedzać młodszego.

Na końcu spisu mają być zebrane w jedną sumę kwoty podatkowe, przez wszystkich uprawnionych opłacane.

§. 13.

Koła wyborcze.

Na podstawie spisu wyborców będą tworzone koła wyborcze.

W Gminach, w których liczba wyborców nieprzenosi 50, będą utworzone dwa, we wszystkich innych Gminach trzy koła wyborcze.

W tym celu suma kwot podatkowych, wykazana w spisie, będzie w pierwszym razie na dwie, w drugim razie na trzy równe części podzielona.

Jeżeli są tylko dwa koła wyborcze, ci do głosowania uprawnieni członkowie Gminy, którzy według porządku, w jakim są spisani, opłacają pierwszą połowę sumy kwot podatkowych, należą do pierwszego, wszyscy inni do drugiego koła wyborczego.

Jeżeli są trzy koła wyborcze, natenczas ci wyborcy, którzy według porządku, w jakim są w spisie umieszczeni, opłacają pierwszą część sumy kwot podatkowych, należą do pierwszego, ci, którzy drugą część opłacają, należą do drugiego, nakoniec ci, którzy opłacają część trzecią, należą do trzeciego koła wyborczego.

Jeżeli przy tworzeniu kół wyborczych suma kwot podatkowych nie da się należycie podzielić, tak, iż kwota przez jednego z uprawnionych opłacana nie może być całkowicie do jednej z części wliczona, należy takiego uprawnionego zaliczyć do tego koła wyborczego, na które przypada większa część opłacanej przez niego kwoty.

§. 14.

Zaliczenie uprawnionych bez względu na podatek.

Obywatele honorowi, i z pomiędzy przynależnych w §. 1. pod 2. wymienionych: duchowni świeccy wyznań chrześcijańskich, przełożeni klasztorów, rabini starozakonni, przełożeni zakładów naukowych, i profesorowie, adwokaci, notaryusze, osoby posiadające stopień akademicki, niemniej należący do IX. lub wyższej klasy dyet urzędnicy c. k. Dworu, Państwa, kraju, zakładów i funduszków publicznych, oficerowie i strony wojskowe z tytułem oficerskim, należą do pierwszego koła wyborczego. Inne osoby w §. 1. pod 2. wymienione, będą zaliczone do ostatniego koła wyborczego, jeżeli z powodu opłacanej kwoty podatkowej nie należą do jednego z kół wyższych.

§. 15.

Ilość Radnych i zastępców, przez każde koło wybrać się mających.

Każde koło wyborcze, bez względu na liczbę wyborców w niem głosujących wybiera, jeżeli są dwa koła, połowę, jeżeli jest trzy koła, trzecią część oznaczoną w §. 14. Ust. gmin. liczbą Radnych i zastępców.

Przynajmniej dwie trzecie części Radnych i zastępców, przez każde koło wybranych, powinno być wyznania chrześcijańskiego.

Lista wyborcza. Reklamacye.

Naczelnik Gminy ułoży dla każdego koła wyborczego osobny wykaz wyborców, do tego koła należących, t. j. listę wyborczą.

Te listy wraz z spisem wyborców (§. 12.) mają być najpóźniej na cztery tygodnie przed wyborami złożone w miejscu urzędowania zwiérzchności gminnej; każdemu członkowi Gminy służy prawo przeglądania takowych. Wyłożenie list do przeglądania ma być jednocześnie w Gminie obwieszzone, z oznaczeniem ośmiodniowego nieprzekraczalnego terminu do wnoszenia reklamacyj.

Komisya złożona z Naczelnika Gminy jako przewodniczącego, i z czterech członków przez Radę z własnego grona obranych, winna w przeciągu trzech dni rozstrzygać reklamacye, przed upływem przepisanego terminu wniesione, i czynić niezwłocznie w listach wyborczych poprawki, przez nią za stosowne uznane.

Przeciw odmownej uchwale komisji przysłuża reklamującemu prawo odwołania się do politycznej Władzy powiatowej. Odwołanie takie winno być w przeciągu dni trzech od uwiadomienia reklamującego o uchwale odmownej, wniesionej do komisji, która ma przedłożyć je niezwłocznie politycznej Władzy powiatowej.

Co do wyborów właśnie w toku będących, rozstrzygnięcie politycznej Władzy powiatowej jest stanowcze.

W ostatnim tygodniu przed wyborami żadnej poprawki w listach wyborczych przedsiębrać nie wolno.

Przy pierwszych wyborach po wejściu w życie niniejszej ordynacyi, w Gminach nie mających Rady gminnej, komisya składać się będzie z Naczelnika Gminy, i czterech obieralnych członków Gminy, których Naczelnik powoła.

§. 17.

Obwieszczenie terminu wyborów.

Najpóźniej na ośm dni przed wyborami, Naczelnik Gminy obwieści termin ich rozpoczęcia, z oznaczeniem miejsc, dni i godzin, w których każde koło wyborcze zebrać się winno, niemniej z oznaczeniem liczby Radnych i zastępców, przez każde koło wybrać się mających. Równocześnie zawiadomi o tém Naczelnik polityczną Władzę powiatową.

§. 18.

Czuwanie Władzy politycznej.

Polityczna Władza powiatowa winna czuwać nad tém, ażeby przygotowania do wyborów poczynione były wcześniej tak, aby z upływem peryodu wyborczego, nowa Reprezentacya gminna mogła działalność swoją rozpocząć.

Rozdział trzeci.

O przedsięwzięciu wyborów.

Komisya wyborcza.

§. 19.

Przy wyborach przewodniczy komisya wyborcza, złożona z Naczelnika Gminy, albo jednego z assesorów lub przysiężnych, jako Prezydującego, i z czterech do tego przez Naczelnika Gminy powołanych wyborców, posiadających warunki obieralności.

Polityczna władza powiatowa może do aktu wyboru zesłać delegowanego dla czuwania nad zachowaniem ustawy, i utrzymania spokoju i porządku.

Kolej wyborów w kołach.

§. 20.

Każde koło wyborcze zgromadza się osobno. Najpiérw wybiera trzecie, potém drugie, nakoniec piérwsze koło.

Każdy wyborca może wybierać z całego grona obieralnych członków Gminy bez względu na to, do którego koła należą.

Jawność. Zagajenie wyborów.

§. 21.

Wybory odbywają się publicznie.

Przed rozpoczęciem głosowania Przewodniczący komisji wyborczej, wyłuszczy zgromadzonym wyborcom postanowienia o warunkach obieralności, objęte §§. 9., 10. i 11. niniejszej Ordynacyi, objaśni przepisy względem głosowania i obliczania głosów, i wezwie wyborców, aby według własnego przekonania, niezawisłe od wszelkich pobocznych względów, i tak głosowali, jak tego według ich sumiennego zdania dobro Gminy wymaga.

Głosowanie.

§. 22.

W każdym kole wyborczém głosują najpiérw ci członkowie komisji wyborczej, którzy są uprawnieni do głosowania w tém kole. Potém jeden z członków powołuje do głosowania wyborców według porządku, w jakim są zapisani na liście wyborczej.

Wyborca nieobecny podczas wywołania swego nazwiska, może dopiéro po odczytaniu całej listy wyborczej głosować, i ma w tym celu zgłosić się do komisji wyborczej.

Głosowanie ustne lub pisemne.

§. 23.

Każdemu wyborcy wolno głosować ustnie lub pisemnie.

Wyborca, ustnie głosujący, ma wymienić nazwiska osób, które na Radnych, i te, które na zastępców wybiera, w liczbie jednak nie przenoszącej liczby Radnych i zastępców, których ma wybrać dotyczące koło.

Wyborca, głosujący pisemnie, poda na kartce spisane osobno nazwiska osób, mających według jego życzenia zostać Radnymi, a osobno nazwiska osób, mających zostać zastępcami, w liczbie odpowiedniej.

Nazwiska, przenoszące liczbę Radnych i zastępców, przypadającą na dotyczące koło, nie będą liczone przy obliczaniu głosów.

§. 24.

Zapisywanie głosów.

Przy ustnym głosowaniu, trzymający pióro, wpisze do listy głosujących natychmiast w obecności wyborcy, obok jego nazwiska, nazwiska przez niego wymienione. Równocześnie będą wymienione przez głosujących nazwiska, wpisywane do innej listy w ten sposób, iż nazwisko pierwszy raz wymienione będzie do niej wpisane, a za każdym następnym tego nazwiska wymienieniem, będzie dodana do niego porządkowa liczba 2., 3. i t. d.

Przy głosowaniu kartkami, trzymający pióro oznaczy w liście głosujących obok nazwiska wyborcy iż tenże kartkę oddał.

Kartki mają być aż do obliczenia głosów, zachowane w naczyniu, do którego je wyborcy składają.

§. 25.

Zamknięcie głosowania. Obliczenie głosów.

Po odebraniu głosów od wszystkich obecnych wyborców, którzy do głosującego właśnie koła wyborczego należą, Prezydujący w komisji wyborczej ogłosi, iż głosowanie jest ukończone, poczem komisya porówna, co do ustnego głosowania, obie prowadzone listy, co do głosowania kartkami, liczbę oddanych kartek z listą głosujących.

Komisya rozstrzygnie natychmiast wątpliwości, powstałe z dostrzeżonych może pomyłek, i przystąpi do obliczenia głosów.

W celu obliczenia głosów pisemnie podanych, jeden z członków komisji odczytywać będzie nazwiska na kartkach spisane; drugi zaś każde, pierwszy raz wymienione nazwisko zapisze, a za każdym powtórnym tego samego nazwiska wymienieniem, doda liczbę porządkową 2., 3. i t. d.

Wynikłość obliczenia ma być zapisana na liście głosujących, a Prezydujący i członkowie komisji listę podpiszą.

§. 26.

W każdym kole wyborczém ci, którzy otrzymali największą ilość głosów na Radnych, mają być uznani Radnymi, ci zaś, którzy otrzymali największą ilość głosów na zastępców, mają być uznani zastępcami.

Jeżeli przy równej ilości otrzymanych głosów powstaje wątpliwość, kto ma być uznany Radnym lub zastępcą, rozstrzyga los.

§. 27.

Wstąpienie na opróżnioną posadę.

Jeżeli wybrany Radny lub zastępca nie posiada warunków obieralności, albo nie przyjmuje wyboru, wstępuje natomiast ten, który w dotyczącem kole wyborczém po wybranych Radnych, lub względnie po wybranych zastępcach największą ilość głosów otrzymał. Takie zastąpienie nie uwalnia jednak nie przyjmującego wyboru od kary pieniężnej, jeżeli się do niego postanowienie §. 20. Ust. gm. stosuje.

§. 28.

Jeżeli liczba wybranych w którém kole wyborczém Radnych lub ich zastępców, nie będących wyznania chrześcijańskiego, przenosi jedną trzecią część liczby wszystkich, na to koło przypadających Radnych lub ich zastępców, natenczas ustąpią z pomiędzy wybranych, nie będących wyznania chrześcijańskiego, ci, którzy najmniej głosów otrzymali, a natomiast wstąpią ci z pomiędzy chrześcijan, którzy po wybranych chrześcijanach największą ilość głosów otrzymali.

§. 29.

Głosy stracone. Obranie zastępcy Radnym.

Nazwiska wybranych w kole, które już głosowało, mają być w kole, głosować mającém, przed rozpoczęciem głosowania do wiadomości podane.

Głosy padające na wybranego już w inném kole Radnego, również głosy, przy głosowaniu na zastępców, padające na obranego już w inném kole zastępcę, nie będą liczone.

Jeżeli wybrany już zastępca zostanie przez następnic głosujące koło obrany Radnym, natenczas wstąpi na jego miejsce jako zastępca ten, kto w dotyczącem kole otrzymał największą po nim ilość głosów, danych na zastępców.

§. 30.

Zamknięcie czynności wyborczej. Unieważnienie wyborów.

Skoro wybory we wszystkich kołach wyborczych dokonane zostały, komisya odda do przechowania

zwiérzchności gminnej listy głosujących wraz z kartkami, jeżeli takowe dawano.

Naczelnik ogłosi w Gminie nazwiska wybranych, i przedłoży spis tych nazwisk politycznej Władzy powiatowej.

Polityczna Władza powiatowa winna wybory, które padły na osoby, nie posiadające warunków obieralności (§§. 9., 10. i 11.) w przeciągu 14 dni unieważnić, jako niezgodne z ustawą, zostawiając wolność rekursu do Namiestnictwa.

Zarzuty przeciw postępowaniu przy wyborach.

§. 31.

Zarzuty przeciw postępowaniu przy wyborach, mają być w przeciągu dni ośmiu po ukończeniu wyborów wniesione do Naczelnika Gminy, który w przeciągu dni trzech winien je przedłożyć Namiestnictwu do ostatecznego rozstrzygnięcia.

Jeżeli w przeciągu dni ośmiu nie wniesiono żadnych zarzutów, lub jeżeli wniesione zostały odrzucone jako nieuzasadnione, nowo wybrana Rada gminna przystąpi do wyboru zwiérzchności gminnej.

Dział VI.

O wyborze zwiérzchności gminnej.

Wezwanie do wyboru.

§. 32.

Na wezwanie najstarszego wiekiem członka nowo wybranej Rady, zbiorą się jej członkowie w oznaczonym dniu i w oznaczonej godzinie, w celu wybrania zwiérzchności gminnej.

Członkowie Rady, którzy się albo wcale nie stawiają, albo przed ukończeniem wyboru oddalą, nie usprawiedliwszy dostatecznie swęj nieobecności, podlegają karze pieniężnej, którą Rada może aż do wysokości 20 złr. wymierzyć.

Przeciw orzeczeniu téj kary służy odwołanie się do Wydziału powiatowego.

Zasądzone kary wpływają na rzecz ubogich miejscowych.

§. 33.

Zawiadomienie politycznej Władzy powiatowej.

Naczelnik politycznej Władzy powiatowej ma prawo, dla czuwania nad prawnością postępowania, albo sam być przy wyborach obecnym, albo zesłać swego delegowanego.

Naczelnik Gminy winien przeto wcześniej zawiadomić Naczelnika téj Władzy o dniu i godzinie wyboru.

Przewodniczenie podczas wyboru.

§. 54.

Najstarszy wiekiem członek nowowybranej Rady przewodniczy jej podczas wyboru, przy pomocy dwóch członków, których sobie przybierze.

Obieralność i wyjątki.

§. 55.

Tylko członek Rady gminnej może być obrany członkiem zwierzchności gminnej.

Nie może być jednak obranym:

1. kto nie jest w Gminie stale zamieszkałym;
2. kto zostaje w czynnej służbie jako urzędnik i sługa c. k. Dworu, Państwa, kraju, zakładów lub funduszków publicznych;
5. kto z obranym już członkiem zwierzchności gminnej jest w pierwszym lub drugim stopniu spokrewnionym lub powinowaconym;
4. duchowny jakiegokolwiek wyznania, i nauczyciel szkoły miejscowej.

Naczelnikiem Gminy lub jego zastępcą nie może być obranym, kto nie jest wyznania chrześcijańskiego.

Warunki ważności wyboru. Sposób głosowania.

§. 56.

Do ważności wyboru potrzebna jest obecność przynajmniej trzech czwartych części całej ilości członków Rady i bezwzględna większość głosów obecnych. Rada postanowi, czy głosowanie ma się odbywać ustnie, czy kartkami.

W każdym razie wolno członkowi Rady, nieświadomemu pisma, głosować ustnie.

Przy zapisywaniu i obliczaniu głosów należy zastosować przepisy objęte §§. 24. i 25.

§. 57.

Wybór Naczelnika Gminy.

Najpierw ma być przedsięwzięty wybór Naczelnika.

Jeżeli przy pierwszym głosowaniu nikt bezwzględnej większości głosów nie otrzyma, nastąpi powtórne głosowanie, a jeżeli przy powtórnym głosowaniu bezwzględna większość nie zostanie osiągnięta, nastąpi wybór między dwoma.

Przy wyborze między dwoma wolno tylko na tych dwóch członków Rady głosować, którzy przy powtórnym głosowaniu otrzymali największą ilość głosów. Przy równości otrzymanych głosów rozstrzyga los, który z nich ma być do wyboru między dwoma przedstawionym. Głos, przy trzecim głosowaniu dany za członkiem, do wyboru nie przedstawionym, jest nieważnym.

W razie równości głosów przy wyborze między dwoma rozstrzyga los.

Wybór assesorów lub przysiężnych.

§. 38.

Skoro Naczelnik wybranym został, Rada przystąpi do wyboru reszty członków zwierzchności.

Głosowanie na każdego członka zwierzchności odbywa się osobno w sposób przepisany §. 37.

Wybór nieważny.

§. 39.

Jeżeli członkiem zwierzchności obrany został taki członek Rady, który według §. 35. obranym być nie może, wybór jego jest nieważny, i nowy wybór ma być natychmiast przedsięwzięty.

Wybór zastępcy Naczelnika.

§. 40.

Po dokonanych wyborze członków zwierzchności, Rada niezwłocznie przystąpi do wyboru zastępcy Naczelnika Gminy z grona assesorów lub przysiężnych, w sposób przepisany §. 37.

Wpisanie do księgi uchwał. Zawiadomienie Władz.

§. 41.

Rezultat wyboru zwierzchności gminnej ma być zapisany w księdze uchwał, i tamże podpisami Przewodniczącego podczas wyboru, równie jak wszystkich głosujących Radnych stwierdzony, a następnie tak politycznej Władzy powiatowej, jako też Wydziałowi powiatowemu do wiadomości podany.

Wybory uzupełniające.

§. 42.

Przepisy objęte §§. 32. — 39. mają być zastosowane do wyborów przedsięwziętych w ciągu peryodu wyborczego, wskutek opróżnienia posady Naczelnika lub innego członka zwierzchności.

W pierwszym wypadku zastępca Naczelnika, w drugim Naczelnik winien zwołać Radę, i przewodniczyć jej podczas wyboru.

U s t a w a

z dnia

obowiązująca w Królestwie Galicyi Lodomeryi z Wielkiem
Księstwem Krakowskiem.

O Obszarach Dworskich.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, rozporządzam, co następuje:

Obszary Dworskie.

§. 1.

Posiadłość ziemską, niegdyś dominikalną, obecnie do związku gminnego nie należąca, pozostanie i nadal wyłączoną ze związku gminnego, jeżeli jej posiadacz w przeciągu dni 60 od ogłoszenia niniejszej Ustawy nie wnieśnie do politycznej Władzy powiatowej żądania, aby posiadłość jego została do Gminy wcieloną.

Każda taka, ze związku gminnego wyłączona posiadłość, stanowi Obszar Dworski. Posiadłości jednak dominikalne, położone w obrębie miasta, winny być wcielone do związku Gminy tego miasta.

Wcielenie do Gminy.

§. 2.

Po upływie terminu oznaczonego w §. 1., może Obszar Dworski na żądanie posiadacza, zostać także wcielonym do Gminy, jednakże tylko za zgodą Gminy, jeżeli ani polityczna Władza krajowa ze względów publicznych, ani Wydział krajowy, nie przeciw temu nie zarzuci.

Umowa z Gminą.

§. 3.

Żądający wcielenia posiadacz Obszaru Dworskiego, może z Gminą zawrzeć umowę względem wymiaru ciężarów i sposobu uiszczania powinności, mających ze związku gminnego przypaść na Obszar Dworski.

Do ważności takiej umowy potrzebnym jest zażalenie politycznej Władzy krajowej, w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

Zarządzenie wcielenia.

§. 4.

Jeżeli posiadacz niegdyś dominikalnej posiadłości ziemskiej zażąda w terminie, w §. 1. oznaczonym wcielenia do Gminy, lub jeżeli dopełnione zostaną warunki, w §. 2. wskazane, polityczna Władza krajowa zarządzi, w porozumieniu z Wydziałem krajowym, wcielenie takiej posiadłości do Gminy.

Wyłączenie wcielonej posiadłości.

§. 5.

Wyłączenie ze związku gminnego wcielonej do Gminy posiadłości niegdyś dominikalnej, może tylko w drodze Ustawy krajowej nastąpić.

§. 6.

Wierzyciele, na posiadłości ziemskiej hypotekę mający, lub te osoby, na które ta posiadłość przejść ma, nie mają żadnego wpływu na rozstrzygnięcie pytania, czy ta posiadłość ma pozostać wyłączoną ze związku gminnego, lub być do niego wcieloną; ani też, czy wcielona do Gminy posiadłość ma być z niej wyłączoną.

Zakres działania Obszaru.

§. 7.

Obszar Dworski winien jest wypełniać w swoim obrębie wszelkie obowiązki i powinności Gminy.

Wszakże w karczmach i szynkowniach, znajdujących się na parcelach, nie graniczących zresztą Obszaru Dworskiego, sprawowanie policyi miejscowej należy do Gminy.

Przełożony.

§. 8.

Każdy Obszar Dworski ma Przełożonego dla ułatwiania spraw, ustawami Obszarom Dworskim przydzielonych. Posiadacz Obszaru Dworskiego może albo sam objąć urząd przełożonego, albo też zdać ten urząd pod swoją odpowiedzialnością innej osobie.

Współposiadacze mianują Przełożonym jednego zpośród siebie, albo inną osobę.

Za osoby, nie używające własnowolności, wykonują prawa powyższe ich zastępca prawny.

§. 9.

Można być Przełożonym w kilku Obszarach Dworskich, jeżeli takowe leżą w jednym i tym samym powiecie.

§. 10.

Warunki osobiste.

Przełożonym może być tylko obywatel Państwa Austriackiego, używający własnowolności, względem

którego nie zachodzi żadna z okoliczności wykluczających, w §§. 3. i 11. Ordynacyi wyborczej dla Gmin wskazanych.

Przełożony winien mieć stałe zamieszkanie w miejscu, wymaganiom urzędowania odpowiedniem.

§. 11.

Mianowanie przez Rząd.

Nazwisko i stałe zamieszkanie Przełożonego ma być podane do wiadomości politycznej Władzy powiatowej i Wydziału powiatowego.

Jeżeli Przełożony nie posiada warunków, według §. 10. wymaganych, polityczna Władza powiatowa wezwie posiadacza Obszaru Dworskiego, aby innego Przełożonego zamianował, a jeżeli posiadacz mimo powtórnego napomnienia takiemu wezwaniu zadość nie uczyni, lub w ogóle nie poda nazwiska Przełożonego w naznaczonym przez Władzę terminie, polityczna Władza powiatowa na koszt i stratę posiadacza zamianuje Przełożonego.

§. 12.

Przyrzeczenie w miejsce przysięgi.

Przełożony winien złożyć w ręce Naczelnika politycznej Władzy powiatowej, przepisane dla Naczelnika Gminy (§. 23. Ust. gm.) przyrzeczenie w miejsce przysięgi.

§. 13.

Zakres działania Przełożonego.

W celu załatwiania spraw przydzielonych Obszarowi Dworskiemu, wstępuje Przełożony w zakres działania Naczelnika Gminy, a co do policyi miejscowej, także w prawa przysługujące Radzie gminnej według §. 32. Ust. gm.

Prawo karania, przyznane Ustawą gminną Naczelnikowi Gminy, nie przysłuży jednak Przełożonemu Obszaru Dworskiego.

Prawo to wykonywa polityczna Władza powiatowa.

§. 14.

Przełożony zastępuje Obszar Dworski na zewnątrz we wszystkich sprawach, ustawami Obszarom Dworskim przydzielonych.

Wszelako jeżeli sam posiadacz Obszaru Dworskiego nie jest oraz jego Przełożonym, nie może Przełożony bez przyzwolenia posiadacza przyjmować stałych na ten Obszar zobowiązań.

§. 15.

Utrata Urzędu.

Posiadacz Obszaru Dworskiego może w każdym czasie oddalić osobę, która za niego urząd Przełożo-

nego sprawuje; winien jednak zawiadomić o tém polityczną Władzę i Wydział powiatowy.

Przełożony traci urząd, jeżeli zaszła, lub wiadomą się stała okoliczność, dla której nie mógłby być dopuszczonym. Być do objęcia urzędu, może jednak objąć urząd nanowo po usunięciu przeszkody.

Za ciężkie przekroczenie, lub ciągle zaniedbywanie obowiązków, może Przełożony być usuniętym od urzędowania, czasowo przez polityczną Władzę powiatową w porozumieniu z Wydziałem powiatowym, na zawsze, przez polityczną Władzę krajową w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

Ponoszenie wydatków.

§. 16.

Obszar Dworski winien ponosić wszelkie połączone z obowiązkami jego wydatki, o ile Ustawy nie nakładają tych wydatków na inne osoby.

Stali lub czasowi mieszkańcy Obszaru Dworskiego o tyle tylko mogą być z powodu tych wydatków pociągani do opłat i prestacyj, o ile są do tego obowiązani z prywatnych tytułów prawnych, lub z mocy specjalnych ustaw.

Odpowiedzialność.

§. 17.

Obszar Dworski jest odpowiedzialnym za wypełnienie obowiązków, Ustawami na niego włożonych.

Względem pretensyj do Obszaru Dworskiego, z tytułu téj odpowiedzialności rozszczyonych, orzeka polityczna Władza powiatowa w porozumieniu z Wydziałem powiatowym, a w drugiej i ostatniej instancyi polityczna Władza krajowa w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

Prawomocne orzeczenia wykonywane będą w drodze administracyjnej.

Użycie środków zaradczych przez Władzę Rządową.

§. 18.

Jeżeli Przełożony wzbrania się, lub pomimo napomnienia zaniedbuje wypełniać obowiązki, nałożone ustawami na Obszar Dworski, ma polityczna Władza powiatowa na koszt i stratę Obszaru Dworskiego zarządzić odpowiednie środki zaradcze.

Podleganie Władzom.

§. 19.

Co do podlegania Obszaru Dworskiego Władzom Rządowym i Reprezentacyi, czy to powiatowej, czy krajowej, niemniej co do rekursów przeciw jego rozporządzeniom lub orzeczeniom, mają być według analogii zastosowane postanowienia Ustawy gminnej.

§. 20.

Przeprowadzenie téj Ustawy polecam Mojemu Ministrowi Stanu.

Więdeń dnia

U s t a w a

z dnia

obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

O Reprezentacyi powiatowój i o Ordynacyi wyborczój powiatowój.

Zgodnie z uchwałą Sejnu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, wydaję na podstawie Ustawy z dnia 5. Marca 1862. L. 18. dz. pr. P. załączoną Ustawę o Reprezentacyi powiatowój, i w związku z nią zostającą Ordynacyę wyborczą powiatową, i rozporządzam, co następuje:

Art. I.

Niniejsza Ustawa o Reprezentacyi powiatowój, i w związku z nią zostająca Ordynacya wyborcza powiatowa wejdą w wykonanie od czasu, gdy nowe Reprezentacye Gmin, na mocy Ustawy z dnia
wybrane zostaną.

Art. II.

Wykonanie téj Ustawy polecam Mojemu Ministrowi Stanu.

Wiédeń dnia

RECORD OF THE

... ..

... ..

... ..

... ..

I.

Ustawa o Reprezentacji powiatowej dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Dział I.

o ustanowieniu Reprezentacji powiatowej.

W ogólności.

§. 1.

W Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem ustanawiają się Reprezentacje powiatowe.

Reprezentacją powiatową jest Rada powiatowa i Wydział powiatowy.

§. 2.

Obszar, na który rozciąga się zakres działania Reprezentacji powiatowej.

Zakres działania Reprezentacji powiatowej rozciąga się do wszystkich Gmin i obszarów dworskich, do powiatu należących.

Gminy, mające własne statuta podlegają wprawdzie w swoich sprawach gminnych Wydziałowi krajowemu, względnie Sejmowi, a co do poruczonego zakresu działania, politycznej Władzy krajowej; w innych jednak sprawach, wchodzących w zakres działania Reprezentacji powiatowej należą one do związku powiatowego.

Stolica kraju Lwów, i miasto Kraków wyjęte są pod każdym względem od tego związku.

§. 3.

Po upływie lat trzech od zaprowadzenia Reprezentacji powiatowych, obszar, na który rozciąga się zakres działania tych Reprezentacyj, może być zmieniony tylko w drodze Ustawy krajowej.

§. 4.

Siedziba Reprezentacji powiatowej.

Siedziba politycznego urzędu powiatowego jest także siedzibą Reprezentacji krajowej.

Skład Rady powiatowej.

§. 5.

Rada powiatowa składa się z Reprezentantów następujących, podług interesów utworzonych grup:

- a) większych posiadłości ziemskich;
- b) najwyżej opodatkowanych z kategorii przemysłu i handlu;
- c) Gmin miejskich;
- d) Gmin wiejskich,

o ile grupy te znajdują się w powiecie.

§. 6.

Do pierwszej grupy (§. 5. a.) należą ziemskie posiadłości tabularne, położone w powiecie.

Do drugiej grupy (§. 5. b.) należą ci dzierżyciele przedsiębiorstwa przemysłowego, górniczego lub handlowego, wykonywanego w powiecie, którzy od takiego przedsiębiorstwa i od przeznaczonych do tego realności, opłacają przynajmniej 100 złr. podatków bezpośrednich, bez dodatku nadzwyczajnego (wojennego).

Do trzeciej grupy (§. 5. c.) należą wszystkie w powiecie leżące miasta i miasteczka, teraz prawnie jako takie uznane.

Do czwartej grupy (§. 5. d.) należą wszystkie inne Gminy w powiecie.

§. 7.

Liczba członków Rady.

Rada powiatowa składa się z 36 członków.

§. 8.

Rozdzielenie liczby członków Rady na grupy.

Ogólna liczba wybrać się mających członków Rady powiatowej, rozdzieloną będzie na istniejące w powiecie grupy w tym stosunku, w jakim się ma ogólna suma podatków bezpośrednich w powiecie do sumy podatków bezpośrednich, opłacanej przez każdą pojedynczą grupę.

Przytém mają jednak być zachowane następujące prawidła:

- a) Przy grupie większych posiadłości ziemskich, policzone będą nie tylko ciążące na nich podatki bezpośrednie (od gruntów, domów, propinacyi i t. p., lecz także i podatki bezpośrednie od przemysłowych, górniczych i innych przedsiębiorstw w tych posiadłościach wykonywanych, z wyjątkiem jednak podatków, opłacanych przez trzecie osoby najwyżej opodatkowanych w kategorii przemysłu i handlu.

- b) Jeżeli kwota podatkowa osób, należących do grupy najwyżej opodatkowanych z kategorii przemysłu i handlu, nie dosięga połowy onej kwoty, jaka się okaże z podzielenia ogólnej sumy podatków bezpośrednich w powiecie przez wska-

zana w §. 7. liczbę członków Rady powiatowej, wtedy grupa ta nie będzie obierać osobnego członka Rady, a podatki przez nią opłacane, policzone będą podług miejscowości, w których wykonywają się przedsiębiorstwa, przy grupie miast i miasteczek, albo przy grupie Gmin wiejskich, albo też przy grupie posiadłości większych.

- c) Grupa miast i miasteczek obiera przynajmniej jednego członka Rady, bez względu na kwotę podatkową, jaką ta grupa opłaca, chociażby w powiecie znajdowało się tylko jedno miasto lub miasteczko.
- d) Przy grupie miast i miasteczek, jakoteż przy grupie gmin wiejskich, policzone będą tylko te kwoty podatkowe, które nie są już policzone przy grupach większych posiadłości, i najwyżej opodatkowanych z kategorii przemysłu i handlu.
- e) Liczba członków Rady powiatowej, na jedną grupę przypadająca, nie może nigdy być większą jak $\frac{1}{3}$ ogólnej liczby członków Rady. (§. 7.) Jeżeli jednak w powiecie są tylko dwie grupy do wyboru uprawnione, wtedy każda z nich wybierze połowę członków Rady.

§. 9

Jeżeli między gminami miejskimi w powiecie jest miasto, wybierające dla siebie osobnego posła na Sejm krajowy, wtedy liczba członków Rady na grupę gmin miejskich przypadająca, rozdzieloną będzie między to miasto i inne Gminy miejskie, w stosunku do sumy podatków bezpośrednich, przez wspomniane miasto z jednej strony, a przez inne gminy miejskie z drugiej strony, opłacanych.

§. 10.

Podług postanowień §§. 8. i 9. Namiestnik w porozumieniu z Wydziałem krajowym dokona rozdziału liczby członków Rady naprzód na każdy peryod wyborezy.

§. 11.

Blizsze postanowienia względem wyboru członków Rady powiatowej, zawiera Ordynacya wyboreza powiatowa.

§. 12.

Należące do Rady powiatowej posiadacze większych posiadłości, i najwyżej opodatkowani z kategorii przemysłu i handlu, jeżeli nie mają w powiecie stałego zamieszkania, mogą dać się zastąpić w tej Radzie przez pełnomocników.

Wybór Rady powiatowej.

Pełnomocnicy.

Pełnomocnik może zastępować tylko jedną osobę. Nie może być pełnomocnikiem, kto już do Rady powiatowej należy.

§. 13.

Skład i wybór Wydziału powiatowego.

Wydział powiatowy składa się z Prezesa i sześciu innych członków, włącznie z zastępcą Prezesa. Członkowie Wydziału będą mieć zastępców.

Postanowienia względem wyboru Prezesa, członków Wydziału powiatowego i ich zastępców, zawiera Ordynacja wyborcza powiatowa.

Wybór Prezesa i jego zastępcy potrzebuje zatwierdzenia cesarskiego.

§. 14.

Peryod wyborczy.

Rada powiatowa wybiera się na lat trzy. Wyjąwszy przypadek, przewidziany w §. 53., Rada sprawować winna swoje czynności aż do wstąpienia nowo obranej Rady.

Wydział powiatowy obierany będzie na cały peryod wyborczy Rady powiatowej, i urzęduje aż do wstąpienia nowego Wydziału.

§. 15.

Wybory, uzupełniające do Rady.

W miejsce członka Rady, ustępującego przed upływem peryodu wyborczego, obrany będzie niezwłocznie z grupy, do której na eżał, na dalszy czas tego peryodu, członek nowy do Rady.

§. 16.

Powołanie zastępców i wybór uzupełniający do Wydziału.

W razie śmierci lub dłuższej niemożności pełnienia zobowiązań, zastąpi członka Wydziału właściwy jego zastępca. W miejsce jednak członka, przez całą Radę wybranego, może Wydział w razie nieprzyjęcia zastępstwa przez właściwego zastępcę, powołać innego z zastępców, przez całą Radę wybranych (§. 33. Ordynacji wybor. pow.).

Stale ustępującego członka Wydziału zastąpi Rada przy pierwszym zgromadzeniu nowym wyborem, na dalszy czas peryodu wyborczego.

Prezesa lub jego zastępcę stale ustępującego, winna zastąpić Rada najdalej do dni 30 nowym wyborem, na dalszy czas peryodu wyborczego.

Przyrzeczenie, zastępujące miejsce przysięgi.

§. 17.

Prezes i jego zastępca mają złożyć w ręce Namiestnika lub jego delegata w miejsce przysięgi przy-

rzeczenie, „iż zachowają Jego Césarsko Królewskiej Apostolskiej Mości wierność i posłuszeństwo, przestrzegać będą ustaw, i wypełniać sumiennie obowiązki swoje.“

Takież przyrzeczenie złożą i inni członkowie Wydziału w ręce Prezesa.

§. 18.

Wynagrodzenie.

Posada członka Reprezentacyi powiatowej jest bezpłatną.

Prezes i członkowie Wydziału powiatowego, mogą jednak żądać wynagrodzenia z funduszów powiatu, za wydatki w gotowych pieniądzech, z ich urzędowaniem połączone. O sposobie i wysokości tego wynagrodzenia orzeka Rada powiatowa.

§. 19.

Ustąpienie z posady.

Członek Reprezentacyi powiatowej traci posadę, jeżeli zajdzie lub wiadomą się stanie okoliczność, któraby pierwotnie jego obieralności lub uprawnieniu do wstąpienia w grono Rady stała na przeszkodzie.

Jeżeli członek Reprezentacyi powiatowej popadnie w śledztwo, z powodu jednego z czynów karygodnych, w §§. 3. i 11., Ordynacyi wyboreczój dla Gmin wskazanych, lub jeżeli do jego majątku konkurs ogłoszony, albo postępowanie ngodne zarządzone zostanie, wtedy nie będzie mógł sprawować swego urzędu, jak długo trwa to postępowanie karne, konkursowe lub ugodne.

Dział II.

O zakresie działania Reprezentacyi powiatowej.

A)

O zakresie działania Rady powiatowej.

§. 20.

W ogólności.

Do zakresu działania Rady powiatowej należą wszystkie sprawy wewnętrzne, odnoszące się do wspólnych interesów powiatu i jego przynależnych.

Rada powiatowa jest w tych sprawach organem obradującym i uchwalającym: Władza wykonawcza jej nie przysłuży.

§. 21.

Sprawy ekonomiczne.

Do Rady powiatowej należy w szczególności zarząd ekonomiczny powiatu. Zarząd ten obejmuje wspólny majątek i wspólne potrzeby powiatu i jego zakładów.

Zakładami powiatowemi są wszelkie wspólne instytucje i urzędnia, które na mocy ustawy, lub w skutek uchwały Rady powiatowej, w obrębie ustaw powziętej, utrzymywane są z funduszów powiatu. Tu należą szczególnie uposażone z funduszów powiatu zakłady dla kultury krajowej, zakłady zdrowia, zaopatrzenia ubogich i inne dobroczynne, niemniej w obrębie ustaw, instytucje i urzędnia w celu podniesienia oświaty.

Dla łatwiejszego osiągnięcia celów tu wskazanych, mogą dwie lub więcej Rad powiatowych połączyć się dla utworzenia wspólnych instytucyj, lub zaprowadzenia wspólnych urzędów.

§. 22.

Rada powiatowa obraduje i uchwała we wszystkich sprawach ekonomicznych powiatu, nie należących do zwykłego zarządu majątkiem.

Do niej należy rozpoznawanie i ustanowienie rocznego budżetu, jakoteż rozpoznawanie i załatwianie rocznych rachunków, odnośnie do dochodów i wydatków powiatu i zakładów powiatowych.

Rok administracyjny powiatu zaczyna się i kończy równocześnie z rokiem administracyjnym Państwa.

§. 23.

Na wydatki, nie pokryte dochodami majątku zakładowego, może Rada powiatowa nakładać i pobierać dodatki do podatków bezpośrednich, aż do wysokości 10% tychże podatków.

Dodatki nad 10% aż do 20% od podatków bezpośrednich, mogą być nałożone za uchwałą Rady powiatowej z przyzwoleniem Wydziału krajowego.

Dodatki do podatków bezpośrednich, przenoszące 20%, lub inne opłaty i repartycje, mogą być nałożone tylko na mocy ustawy krajowej.

Powiatowe dodatki do podatków, mają być pobierane przez te same organa, i ściągane za pomocą tych samych środków, co podatki.

§. 24.

Rada powiatowa może w interesie powiatu zaciągać pożyczki, lub przyjmować zobowiązania, jeżeli kwota pożyczki, lub wartość ciężaru wynikającego z zobowiązania, łącznie z długami już istniejącymi, nie przewyższa 5% podatków bezpośrednich, w powiecie przepisanych.

Do zaciągania pożyczek, lub przyjęcia zobowiązań, przekraczających tę miarę, lecz nie przenoszą-

Dodatki do podatków.

Pożyczki.

ych 50% wspomnianych podatków, potrzebne jest zezwolenie Wydziału krajowego.

Do pożyczek większych, jakoteż do innych operacji kredytowych, potrzebną jest ustawa krajowa.

§. 25.

Utrzymanie majątku.

Rada powiatowa winna starać się o utrzymanie majątku powiatu i zakładów powiatowych, i wykonywać nadzór nad zarządem tego majątku.

Do ważności uchwały Rady powiatowej, dotyczącej pozbycia, zamiany, stałego obciążenia lub zastawienia majątku zakładowego, potrzebne jest zatwierdzenie Wydziału krajowego.

§. 26.

Ustanawianie służby.

Rada powiatowa uchwała liczbę, płacę i zaopatrzenie urzędników i sług potrzebnych dla Wydziału powiatowego lub dla pojedynczych przedmiotów administracji; stanowi również o warunkach i sposobie ich mianowania i o dyscyplinarném postępowaniu z nimi; niemniej uchwała zarzysy instrukcyi służbowej dla tych urzędników i sług.

§. 27.

W sprawach gminnych.

Ustawy postanawiają zakres działania Rady powiatowej w sprawach Gmin i obszarów dworskich.

§. 28.

Udzielanie zdań. Stawianie wniosków.

Rada powiatowa winna udzielić swojego zdania we wszystkich sprawach, w których Rząd lub Sejm albo Wydział krajowy jej zdania zasięga.

Ma ona prawo, w interesie powiatu przedstawiać wnioski Rządowi, Sejmowi i Wydziałowi krajowemu.

B)

O zakresie działania Wydziału powiatowego.

§. 29.

W ogólności.

Wydział powiatowy jest w sprawach powiatu organem zarządzającym i wykonawczym.

§. 30.

W sprawach ekonomicznych.

Wydział załatwia sprawy zwykłego zarządu majątkiem powiatowym; on kieruje i zawiaduje zakła-

dami powiatowemi, a nadzoruje zakłady powiatowe, mające własny zarząd.

Wydział powiatowy układa corocznie budżety i rachunki.

Najmniej na 14 dni przed rozpoznaniem w Radzie, muszą być tak budżety, jak rachunki złożone w Wydziale do przejrzenia przez opodatkowanych w powiecie.

Termin tego publicznego złożenia ma być ogłoszony. Spostrzeżenia, poczynione przez opodatkowanych, mają być wzięte pod rozwagę przy rozpoznawaniu budżetów i rachunków rocznych.

§. 31.

Prace przygotowawcze. Wykonywanie uchwał.

Wydział powiatowy przygotowuje przedmioty do obrad Rady, i wprowadza w wykonanie uchwały Rady.

§. 32.

Reprezentacya na zewnątrz. Wydawanie dokumentów.

Wydział powiatowy reprezentuje Radę powiatową na zewnątrz, i we wszystkich sprawach prawnych, i pośredniczy w jej korespondencyach.

Dokumenty, wydawane w imieniu Reprezentacyi powiatowej, mają być podpisywane przez Prezesa lub jego zastępcę i przez dwóch członków Wydziału powiatowego.

§. 33.

Władza dyscyplinarna.

Wydziałowi powiatowemu podlegają urzędnicy i słudzy, jemu przydzieleni, lub dla pojedynczych przedmiotów administracyjnych mianowani. Wydział wykonywa nad nimi władzę dyscyplinarną, w miarę przyznanego sobie upoważnienia (§. 26.).

§. 34.

Odpowiedzialność.

Wydział powiatowy jest odpowiedzialny Radzie powiatowej za swoje urzędowe czynności, i winien zdawać jej sprawę z tych czynności.

§. 35.

Instrukcyje wydawane przez Radę.

Rada powiatowa ma prawo wydawania szczegółowych instrukcyj, co do spraw należących do Wydziału powiatowego, i co do sposobu ich załatwiania.

§. 36.

W sprawach gminnych.

Ustawy postanawiają zakres działania Wydziału powiatowego w sprawach Gmin i obszarów dworskich.

Jeżeli sprawa, do której według ustaw potrzebne jest przyzwolenie Rady powiatowej, tak jest naglącą,

że jej załatwienie bez szkody dla Gminy, lub dla Obszaru dworskiego, nie może być odroczone aż do zebrania się Rady powiatowej, natenczas wchodzi Wydział powiatowy w atrybucye Rady powiatowej, której w swoim czasie winien zdać sprawę z powziętej uchwały.

§. 37.

Specjalne komisye.

Wydział może pod własną odpowiedzialnością poruczać poszczególne sprawy specjalnym komisjom, lub pojedynczym osobom.

Dział III.

O traktowaniu spraw.

§. 38.

Zwołanie Rady powiatowej.

Rada powiatowa zbiera się na wezwanie Prezesa co kwartał na zwyczajne Zgromadzenie.

W ważnych i nagłych przypadkach, albo na żądanie politycznej Władzy krajowej, lub Wydziału krajowego, winien Prezes zwołać Zgromadzenie nadzwyczajne.

Zgromadzenie, które nie jest zwołane przez Prezesa, lub w razie przeszkody przez jego zastępcę, jest nieprawne, a powzięte na nim uchwały są nieważne.

§. 39.

Załatwianie spraw i przewodniczenie na posiedzeniach.

Rada powiatowa, zebrana w skutek należytego zwołania, obraduje i załatwia sprawy należące do jej zakresu, na posiedzeniach.

Prezes, a w razie przeszkody jego zastępca przewodniczy na posiedzeniach Rady, zarządza, otwiera i zamyka posiedzenia.

§. 40.

Jawność posiedzeń.

Posiedzenia Rady powiatowej są jawne. Wyjątkowo jednak może Rada uchwalić posiedzenie tajne na żądanie Przewodniczącego, albo pięciu członków Rady. Posiedzenia, na których przedmiotem obrad są budżety lub rachunki powiatowe, muszą być jawne.

Gdyby publiczność przeszkadzała obradom, lub swobodę ich tamowała, Przewodniczący ma prawo i obowiązek, po uprzednim i bezskutecznym napomnieniu, nakazać ustąpienie publiczności.

§. 41.

Porządek przedmiotów.

Przewodniczący w Radzie oznacza porządek przedmiotów obrad, i winien wykluczyć od obrad sprawy,

nie należące do zakresu czynności Rady. Zażalenia przeciw takiemu wykluczeniu rozstrzyga polityczna Władza krajowa, za poprzedniem porozumieniem się z Wydziałem krajowym.

§. 42.

Do powzięcia uchwały potrzebną jest obecność więcej niż połowy członków Rady.

Do ważności uchwały potrzebną jest bezwzględna większość głosów obecnych.

Przewodniczący głosuje przy wyborach; prócz tego głosuje on tylko w razie równości głosów, a wtedy to zdanie staje się uchwałą, które, z doliczeniem jego głosu, większość bezwzględną otrzyma.

§. 43.

Głosowanie odbywa się jawnie. Przy wyborach i obsadzaniu posad, odbywa się głosowanie kartkami.

§. 44.

Jeżeli Przewodniczący sądzi, że uchwała Rady powiatowej przekracza jej zakres działania, lub że sprzeciwia się ustawom, obowiązany jest zawiesić uchwałę, i o rozstrzygnięcie, czy uchwała może być wykonaną lub nie, udać się przez polityczną Władzę powiatową do politycznej Władzy krajowej, która przed rozstrzygnięciem ma porozumieć się z Wydziałem krajowym.

§. 45.

Uchwały Rady powiatowej zaciągane będą w protokoły. Protokół z każdego posiedzenia podpisuje Przewodniczący i sekretarz.

Przejrzenie protokółów każdemu jest dozwolone.

§. 46.

Prezes Rady przewodniczy Wydziałowi powiatowemu, i kieruje jego czynnościami.

W razie przeszkody Prezesa, wchodzi w jego prawa i obowiązki jego zastępca.

Wydział powiatowy załatwia sprawy zazwyczaj kolegialnie.

Do powzięcia uchwały potrzebną jest obecność Prezesa lub w razie przeszkody jego zastępcy, i przynajmniej trzech członków Wydziału.

Do ważności uchwały potrzebna jest bezwzględna większość głosów obecnych.

Przepisy §. 45. stósują się także do uchwał Wydziału.

Rada powiatowa może oznaczyć sprawy, które Prezes będzie mocen załatwiać potocznie.

Powzięcie uchwał w Radzie.

Głosowanie.

Zawieszanie uchwał.

Protokoły posiedzeń.

Załatwianie spraw, i powzięcie uchwał w Wydziale.

§. 47.

Obwieszczenia Wydziału.

Wydziałowi powiatowemu wolno wydawać obwieszczenia tylko w sprawach administracyjnych, do jego zakresu działania należących.

Dział IV.**o nadzorze nad Reprezentacją powiatową.**

§. 48.

Prawa Reprezentacji krajowej.

Sejm za pośrednictwem Wydziału krajowego czuwa nad t \acute{e} m, ażeby majątek zakładowy powiatu i zakładów powiatowych nie został uszczuplony.

Wydział krajowy może w tym celu żądać objaśnień i usprawiedliwień od Reprezentacji powiatowej, i przez delegowanie komisji zarządzać dochodzenia na miejscu.

W wykonaniu tego prawa nadzoru, upoważniony jest Wydział krajowy w razie potrzeby użyć st \acute{o} sownych środków zaradczych.

§. 49.

Rekursa przeciw uchwałom Reprezentacji powiatowej (Rady powiatowej i Wydziału powiatowego) rozstrzyga Wydział krajowy, wyjąwszy w razach, w §. 51. przewidzianych.

Rekurs ma być wniesiony w ciągu 14dniowego prekluzyjnego terminu od dnia ogłoszenia lub doręczenia uchwały, do Wydziału powiatowego, który go przedłoży Wydziałowi krajowemu.

§. 50.

Prawa Władz rządowych.

Rządowi służy prawo nadzoru nad Reprezentacją powiatową w tym kierunku, ażeby ta Reprezentacja nie przekraczała swojego zakresu działania, i nie działała przeciw istniejącym ustawom.

To prawo nadzoru wykonywa polityczna Władza krajowa, przez polityczną Władzę powiatową, znajdującą się w siedzibie Reprezentacji powiatowej. Polityczna Władza powiatowa może w tym celu żądać udzielenia sobie uchwał i potrzebnych wyjaśnień.

Przełożony t \acute{e} j Władzy lub jego delegowany ma także prawo być obecnym na posiedzeniach Rady powiatowej, i każdego czasu, wszelako bez przerywania mowcy. zabi \acute{e} rać g \acute{o} s; w głosowaniu jednak wtenczas tylko ma udział, jeżeli jest członkiem Rady powiatowej.

§. 51.

Polityczna Władza krajowa rozstrzyga rekursa przeciw takim uchwałom Reprezentacyi powiatowej, przez które istniejące ustawy są naruszone, lub błędnie zastosowane.

Jeżeli Reprezentacya powiatowa poweźmie uchwałę, która przekracza jej zakres działania, lub sprzeciwia się ustawom, polityczna Władza powiatowa ma prawo i obowiązek wstrzymać jej wykonanie, niezwłocznie jednak przedłożyć ona powinna pytanie, czy uchwała może być wykonaną lub nie, politycznej Władzy krajowej, która przed rozstrzygnięciem ma się porozumieć z Wydziałem krajowym.

Przeciw orzeczeniu politycznej Władzy krajowej służy rekurs do właściwego Ministerstwa.

§. 52.

Jeżeli Rada powiatowa zaniedbuje lub odmawia dopełnienia obowiązków przypadających na powiat na mocy specjalnych ustaw, polityczna Władza kra- ma zarządzić temu w sposób odpowiedni na koszt i stratę powiatu.

§. 53.

Namiestnik może rozwiązać Radę powiatową.

Radzie służy rekurs do właściwego Ministerstwa. Rekurs ten nie ma mocy wstrzymującej.

Najdalej w sześć tygodni po rozwiązaniu Rady, musi być rozpisany nowy wybór.

Namiestnictwo w porozumieniu się z Wydziałem krajowym przedsięwzięć środki potrzebne dla tymczasowego załatwiania spraw, aż do ustanowienia nowej Rady powiatowej.

III.

Ordynacya wyborcza powiatowa

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Dział I.

O wyborach członków Rady powiatowej.

§. 1.

Prawo wybierania.

a) *W grupie większych posiadłości.*

Prawo wybierania członków Rady powiatowej w grupie większych posiadłości mają obywatele Państwa Austriackiego, którzy posiadają w powiecie dobra ziemskie tabularne, i opłacają z nich rocznie przynajmniej 100 złr. podatków bezpośrednich, bez dodatku nadzwyczajnego (wojennego).

Do tych podatków wliczone będą podatki, wspomniane w §. 8. lit. a) Ustawy o Reprezentacyi powiatowej.

Posiadanie dwóch lub więcej dóbr tabularnych w powiecie położonych, z których razem opłaca się wspomniana kwota podatkowa, uprawnia także do wyboru.

§. 2.

Uprawnieni do wyboru w grupie większych posiadłości ziemskich, mogą to prawo wykonywać przez pełnomocników.

Za gminy, posiadające dobra, których posiadanie uprawnia do wyboru w grupie większych posiadłości, wykonywa prawo wybierania Naczelnik Gminy lub jego zastępca.

Za osoby, nie mające własnowolności, wykonywają prawo wybierania ich prawni zastępcy, lub mianowani przez tychże pełnomocnicy.

Za żonę, żyjącą z mężem, wykonywa to prawo mąż; za inne niewiasty ich pełnomocnicy.

Co do wykonywania prawa wybierania, niemniej co do zastępców i pełnomocników, mają także być zastosowane §§. 5. do 8. Ordynacyi wyborczej dla Gmin.

§. 3.

Jeżeli w grupie większych posiadłości liczba osób do wyboru uprawnionych jest równie wielką

lub mniejszą, niż liczba członków Rady powiatowej, na tę grupę przypadająca, wtedy każda z tych osób, jeżeli jest obieralną, ma prawo wstąpić bez wyboru do Rady powiatowej, lub dać się zastąpić przez pełnomocnika, (§. 12. Ustawy o Reprezentacji powiatowej).

Gdyby tym sposobem liczba członków Rady, na tę grupę przypadająca, nie była uzupełnioną, uprawnieni w tej grupie mają uzupełnić ją wyborem innych osób.

§. 4.

b) *W grupie najwyższej opodatkowanych z kategorii przemysłu i handlu.*

Prawo wybierania w grupie najwyższej opodatkowanych z kategorii przemysłu i handlu, mają obywatele Państwa Austriackiego, którzy są dzierżycielami przedsiębiorstwa przemysłowego, górniczego lub handlowego, wykonywanego w powiecie, i od takiego przedsiębiorstwa, jako też od przeznaczonych do tego realności, opłacają przynajmniej 100 złr. podatków bezpośrednich bez dodatku nadzwyczajnego.

Uprawnieni do wyboru w tej grupie mogą to prawo wykonywać przez pełnomocników, jeżeli nie są obecnymi w powiecie.

Co do prawa wybierania i wykonania tego prawa, stosują się tu postanowienia §. 3. niniejszej Ustawy, jako też §. 4. punkt 1. i 2. i §§. 5., 6. i 8. Ordynacyi wyborczej dla Gmin.

§. 5.

c) *W grupie Gmin miejskich.*

Miasto, obierające dla siebie osobnego posła na Sejm krajowy, wybiera także osobno członków Rady powiatowej na nie przypadających, (§. 9. Ustawy o Reprezentacji powiatowej). Wybór ten wykonywa Rada gminna.

Jeżeli w powiecie jest tylko jedna Gmina, do grupy Gmin miejskich należąca, członków Rady powiatowej, na tę grupę przypadających, wybiera Rada gminna.

§. 6.

Inne Gminy miejskie obierają wspólnie członków Rady powiatowej.

Uprawnionymi do wyboru w tych Gminach są: Naczelnicy Gminy, i z każdej Gminy przynajmniej dwóch delegatów, obrany przez Radę gminną ze swojego grona.

W Gminie mającej więcej niż 500 ludności do Gminy przynależnej, wybiera Rada gminna z grona swojego jednego delegata na każde 250 ludności.

§. 7.

d) *W grupie Gmin wiejskich.*

Prawo wybierania w grupie Gmin wiejskich mają Naczelnicy Gmin, i z każdej Gminy przynajmniej

jeden delegat, którego Rada gminna obiera ze swojego grona.

W Gminie mającej więcej niż 500 ludności, do Gminy przynależnej, wybiera Rada gminna z grona swojego jednego delegata na każde 500 ludności.

§. 8.

Prawo wybierania członków Rady powiatowej w grupie Gmin wiejskich, mają także obywatele Państwa Austriackiego, którzy posiadają w powiecie dobra ziemskie tabularne, i opłacają rocznie mniej niż 100 złr. podatków bezpośrednich bez dodatku nadzwyczajnego.

Co do wykonywania tego prawa, mają być zastosowane postanowienia §. 2.

§. 9.

Kto ma prawo wybierania w dwóch lub więcej grupach, może to prawo wykonywać tylko w tej grupie, która w §. 5. Ustawy o Reprezentacji powiatowej, przed innymi jest wymieniona.

Kto w kilku Gminach miejskich jest członkiem Rady gminnej, może wykonywać prawo wybierania tylko za tę Gminę, w której ma zwykle zamieszkanie, a gdyby w żadnej nie miał zwykłego zamieszkania, tylko za tę, w której najwyższym jest opodatkowany. Postanowienie to stosuje się także do grupy Gmin wiejskich.

§. 10.

Obiéralnym na członka Rady powiatowej jest, z wyjątkiem niewiast, każdy obywatel Państwa Austriackiego, jeżeli :

- a) ukończył 24 lat wieku;
- b) używa własnowolności, i
- c) albo ma prawo wybierania w grupie większych posiadłości, lub w grupie najwyższym opodatkowanych z kategorii przemysłu i handlu, lub ma prawo wybierania na mocy §. 8., albo obiéralnym jest do Rady gminnej w jednej z Gmin powiatu, albo jest przełożonym jednego z obszarów dworskich, położonych w powiecie, albo też przynajmniej od roku opłaca w powiecie jakikolwiek podatek bezpośredni.

§. 11.

Te same powody, które wyłączają albo wykluczają od prawa wybierania lub od wybieralności do Rady gminnej, wyłączają albo wykluczają także od prawa wybierania, lub od wybieralności do Rady po-

Ograniczenie prawa wybierania.

Obiéralność.

Wyłączenie od prawa wybierania i obiéralności.

wiatowej (§§. 2., 3., 10. i 11. Ordynacyi wyborczej dla Gmin).

Oficerowie w służbie będący, i inne osoby wojskowe z tytułem oficerskim, w służbie zostające, jeżeli należą do grupy większych posiadłości ziemskich, mają wprawdzie prawo do wybierania, nie są jednak obieralnemi, prawo zaś wybierania mogą wykonywać tylko przez pełnomocników.

Koła wyborcze i miejsce wyborów.

a) dla dwóch pierwszych grup.

§. 12.

Uprawnieni do wyboru w grupie większych posiadłości wybierają w jedném kole wyborczém.

Miejscem wyborów jest siedziba Reprezentacyi powiatowej.

Te same postanowienia stosują się także do grupy najwyżej opodatkowanych z kategorii przemysłu i handlu.

b) dla Gmin miejskich.

§. 13.

W Gminie miejskiej, mającej dla siebie wybierać osobnych członków Rady powiatowej, odbywa się wybór w téjże Gminie.

Wyborcy dwóch lub kilku Gmin miejskich, połączonych dla wspólnego wyboru, tworzą jedno koło wyborcze. Miejscem wyboru jest siedziba Rady powiatowej.

c) dla Gmin wiejskich.

§. 14.

Uprawnieni do wyboru z grupy Gmin wiejskich (§§. 7. i 8.) tworzą jedno koło wyborcze.

Miejscem wyboru jest siedziba Rady powiatowej.

Rozpisanie wyborów.

§. 15.

Namiestnik rozpisuje wybory do Rady powiatowej, i zarazem oznacza dzień wyboru tak, ażeby przed tym dniem ukończone być mogły potrzebne przygotowania.

Ogólne wybory rozpisują się w ten sposób, ażeby najpiérw obrani byli członkowie Rady z grupy Gmin wiejskich, a następnie z grupy Gmin miejskich, potem z grupy najwyżej opodatkowanych w kategorii przemysłu i handlu, nakoniec z grupy większych posiadłości ziemskich.

Rozpisanie wyborów ma być we wszystkich Gminach powiatu plakatami ogłoszone, i do wiadomości położonych Obszarów dworskich podane.

Spisy wyborów i karty legitymacyjne.

a) dla dwóch pierwszych grup.

§. 16. Dla koła wyborczego większych posiadłości, niemniej dla koła wyborczego najwyżej opodatkowanych z kategorii przemysłu i handlu, sporządza polityczna Władza powiatowa listy wyborców, składa takowe do wolnego każdemu przejrzenia, i ogłasza to publicznym plakatem, z oznaczeniem prekluzyjnego terminu czternastodniowego do wnoszenia reklamacyj.

§. 17.

Reklamacje w terminie wniesione rozstrzyga polityczna Władza powiatowa w przeciągu trzech dni, i czyni niezwłocznie sprostowania za słuszne uznane i z ustawą zgodne.

W razie odmówionego sprostowania służy odwołanie się do politycznej Władzy krajowej. Odwołanie takie najdalej w przeciągu trzech dni od zawiadomienia o rozstrzygnienui odmowném, wniesioném być ma do politycznej Władzy powiatowej, która winna przedłożyć je niezwłocznie politycznej Władzy krajowej do ostatecznego rozstrzygnięcia.

§. 18.

Skoro listy wyborców, po rozstrzygnienui wniesionych w terminie reklamacyj, zostaną stanowczo ułożone, wyda i doręczy polityczna Władza powiatowa pojedynczym wyborcom karty legitymacyjne, zawierające numer bieżący listy wyborców, nazwisko uprawnionego do wyboru, miejsce, dzień i godzinę wyborów.

§. 19.

Polityczna Władza powiatowa winna każdego Naczelnika Gminy miejskiej, do wspólnego wyboru z innymi Gminami połączonej, zawiadomić o liczbie delegatów obrać się mających, i polecić mu, ażeby zarządził wybór przez Radę gminną.

Co do warunków ważności tego wyboru, niemniej co do postępowania przy wyborze i głosowaniu, obowiązują §§. 36. i 37. Ordynacyi wyborczej dla Gmin.

Protokół wyborczy ma być przedłożony politycznej Władzy powiatowej.

Władza ta winna skonstatować legalność aktu wyborczego w każdej Gminie, i zaciągnąć delegatów wybranych i Naczelników Gmin do listy uprawnionych do wyboru.

Jeżeli zaś okaże się potrzeba nowego wyboru delegatów, wybór ten ma być nakazany natychmiast z podaniem powodów.

§. 20.

Skoro lista uprawnionych do wyboru (§. 19.) zostanie uzupełnioną przez wybór delegatów we wszystkich gminach tej grupy, wyda i doręczy polityczna Władza powiatowa wszystkim uprawnionym do wyboru karty legitymacyjne, w §. 18. wskazane.

§. 21.

c) dla grupy Gmin wiejskich.

Postanowienia §. 19. stosują się także do wyborów z Gmin wiejskich.

§. 22.

Polityczna Władza powiatowa układa spis osób, do wyboru w grupie Gmin wiejskich, na mocy §. 8. uprawnionych, składa ten spis do wolnego każdemu przejrzenia, i ogłasza to publicznym plakatem, z oznaczeniem prekluzyjnego terminu 14dniowego do wniesienia reklamacyj.

Postanowienia §. 17. znajdują tu zastosowanie.

Po zapadłym rozstrzygnięciu reklamacyj, ułoży polityczna Władza powiatowa spis tych wyborców, i wciągnie ich do głównej listy wyborców z grupy Gmin wiejskich.

§. 23.

Skoro lista wyborców zostanie uzupełnioną przez wybór delegatów we wszystkich Gminach wiejskich, i przez wciągnięcie do niej wyborców w §. 22. wskazanych, wyda i doręczy polityczna Władza powiatowa wszystkim wyborcom karty legitymacyjne, w §. 18. wskazane.

§. 24.

Komisje wyborcze.

Wyborami kieruje Komisja wyborcza, złożona, jak następuje:

- 1) Dla grupy większych posiadłości ziemskich składa się Komisja z trzech mężów zaufania, których wyborcy z swego grona wybierają. Ci mężowie zaufania wybierają pomiędzy siebie Przewodniczącego.
- 2) W ten sam sposób składa się Komisja wyborcza dla grupy najwyżej opodatkowanych z kategorii przemysłu i handlu.
- 3) Dla Gminy miejskiej, wybierającej dla siebie osobno członków Rady powiatowej, składa się Komisja wyborcza z Naczelnika Gminy jako Przewodniczącego, i z dwóch członków, przez Radę gminną z jej grona wybranych.

- 4) Dla Gmin miejskich, połączonych do wspólnego wyboru, składa się ta Komisya z 5 mężów zaufania, których wyborcy z swego grona wybierają. Ci mężowie zaufania obierają pomiędzy siebie Przewodniczącego.
- 5) Dla grup Gmin wiejskich składa się Komisya wyborcza w sposób pod §. 4. wskazany. Przy akcji wyborczej ma być obecny Komisarz rządowy dla czuwania nad zachowaniem ustaw i nad utrzymaniem porządku.

§. 25.

Przedsiębranie wyborów.

Wybór z Gminy miejskiej, mającej wybierać dla siebie członków Rady powiatowej, odbywa się podług postanowień, zawartych w §§. 36. i 37. Ordynacyi wyborczej dla Gmin.

Wybory innych członków Rady powiatowej odbywają się w dniach, godzinach i miejscach do tego oznaczonych, bez względu na liczbę zgromadzonych wyborców. Przy tych wyborach zastosowane być mają analogiczne postanowienia §§. 35. i 37., aż włącznie do §. 48. sejmowej Ordynacyi wyborczej; jednakże Komisya wyborcza może także zarządzić głosowanie kartkami.

§. 26.

Pełnomocnik dopuszczony być może do głosowania w imieniu uprawnionego do wyboru tylko w przypadkach, niniejszą ustawą dozwolonych, i tylko wtedy, gdy się wykaże należytem pełnomocnictwem.

§. 27.

Protokół wyborczy.

Z każdego aktu wyborczego spisuje się protokół.

Po wybraniu potrzebnej liczby członków Rady powiatowej zamyka się protokół wyborczy, i podpisany przez członków Komisji wyborczej i przez Komisarza rządowego, oddaje się z wszystkimi załącznikami Przełożonemu politycznej Władzy powiatowej.

§. 28.

Certyfikaty wyborcze.

Przełożony politycznej Władzy powiatowej wydaje po przejrzeniu aktów wyborczych certyfikat wyborczy każdemu wybranemu członkowi Rady, przeciw któremu nie ma żadnego z powodów od wybieralności wykluczających, w §§. 3. i 11. Ordynacyi wyborczej dla Gmin wskazanych.

Certyfikat ten upoważnia wybranego do wstępu do Rady powiatowej, i stanowi domniemanie ważności

jego wyboru, dopóki Rada powiatowa nie orzeczy inaczej.

§. 29.

Udzielenie aktów wyborczych Radzie.

Wszystkie akta wyborcze, do których należą także akta wyboru delegatów z Gmin, winien Przewodniczący politycznej Władzy powiatowej udzielić zgromadzeniu wybranych członków Rady, certyfikatami wyborczymi zaopatrzonych. Zgromadzenie to, pod przewodnictwem członka, z swego grona obranego, rozpoznaje akta wyborcze, i rozstrzyga o przypuszczeniu wybranych.

Akta wyborcze z wyborów uzupełniających rozpoznaje Rada powiatowa. i rozstrzyga o przypuszczeniu wybranych.

Dział II.

o wyborach Wydziału powiatowego.

§. 30.

Rada powiatowa wybiera z grona swego, pod przewodnictwem członka przez siebie obranego, swego Prezesa, jego zastępcę, i swój Wydział.

§. 31.

Wybór Prezesa następuje bezwzględną większością głosujących.

Jeżeli przy pierwszym i powtórnym głosowaniu nikt bezwzględnej większości głosów nie otrzymał, nastąpi wybór między tymi dwoma członkami, którzy przy powtórnym głosowaniu najwięcej głosów otrzymali.

Przy równości głosów rozstrzyga los, kto ma być do wyboru między dwoma przedstawionymi. Głos, dany przy trzecim głosowaniu na członka do wyboru nie przedstawionego, jest nieważny.

W razie równości głosów przy wyborze między dwoma, rozstrzyga los.

W ten sam sposób wybiera się i zastępcę Prezesa.

§. 32.

Dla każdej grupy interesów w Radzie reprezentowanej, wybierają członkowie, z tej grupy obranej, z grona Rady jednego członka Wydziału. Resztę członków Wydziału obiera pojedynczo cała Rada.

Każdy z tych wyborów następuje bezwzględną większością głosujących.

Jeżeli taka większość nie da się osiągnąć, natenczas postąpić należy podług postanowień §. 31.

§. 33.

Dla każdego członka Wydziału wybiera się zastępcę w sposób w §. 32. przepisany.

... ..
... ..
... ..
... ..

... ..
... ..

Z drukarni K. Pillera 1866.

Sprawozdanie mniejszości Komisji

względem projektu rządowego do Ustawy gminnej i Ordynacyi wyborczej dla Gmin.

Wysoki Sejmie!

Przedłożenie rządowe o Ustawie gminnej stawia ogólnikową zasadę, że jest Gminą każda osada, obecnie własny zarząd posiadająca, bez względu na charakter miejski lub wiejski osad, ani na dostateczność lub niedostateczność sił moralnych i materyalnych, jakeimi poszczególne osady rozrządzać mogą dla dopełnienia gminnych zajęć, praw i obowiązków.

Większość Komisji sejmowej, wysadzonej dla złożenia Sprawozdania o przedłożeniu rządowem, bądź to w części godząc się z tem pojęciem zasadniczem o Gminie, bądź też raczej poświęcając odmienne przekonanie względem uutilitarnym, aby jakąkolwiek ważniejszą odmianą nie narazić Ustawy na odmówienie sankcyi Monarszej, postanowiła nie odbiegać od wniosku rządowego, i takowy z mniej znaczącemi tylko poprawkami przyjmując za własny, przedłożyła Wysokiemu Zgromadzeniu. Naprzeciw temu mniejszość tejże samej Komisji nie może ani zgodzić się z zasadniczem pojęciem o znaczeniu Gminy, ani też uznać, że w sprawie rozstrzygającej o przyszłym ustroju społeczeństwa naszego, godzi się poświęcać zdrowej zasady względem uutilitarnym, chociaż niezaprzeczenie ważność i znaczenie mającym.

Dla tych więc powodów widzi się mniejszość w obowiązku i konieczności wystąpienia otwarcie ze swoim zdaniem, odrębny wniosek swój oddając pod sąd i światło rozstrzygnięcia Izby.

Wprowadzając organizację gminną, nie należy pod jedno prawo i jedno znaczenie podciągać miast, i osad wiejskich. — W pierwszych urządzeniach gminnych doprowadza do coraz większego samorządu i niezawisłości, tworzy w kraju całości odrębne, posiadające nie tylko środki wystarczające zadaniom własnego przez siebie rządu, ale i zaród dalszego postępu.

Na wsi tych warunków zwyczajnie niema, i tak dla braku liczniej skupionych ludności w jednych miejscach, jak i ze względu na różnorodność składowych żywiołów — organizacja gminna wiejska, aby celowi swemu odpowiedzieć, i uzyskać także przynależne sobie znaczenie, jako pierwszy stopień administracyi krajowej, musi nie tylko większe obejmować przestrzenie, ale zarazem starać oprzeć się na wszystkich bez wyjątku żywiołach, ustrój wiejski stanowiących.

We wszystkich też krajach, nie podlegających uciskowi biurokratycznemu, napotykamy ten sam charakter, nadany organizacyi Gmin wiejskich.

Bezwzględne wyłączenie Obszarów dworskich ze związku Gminy jest, zdaniem mniejszości, zapoznaniem najżywoźniejszych potrzeb kraju, tém zgubniejszym, ileże zaprowadzeniem takiego porządku gminnego, który potąd w kraju nie istniał, uprawnilibyśmy fakt, w przyszłości nader zgubny, a raz uświęcony, może już nie do usunięcia.

Nie możemy nadawać nazwy ustroju społecznego dzisiejszym faktycznym stosunkom, ani na nich oprzeć przyszłej organizacyi, — a to tem bardziej, ileż Rząd sam w innych krajach Monarchii nie na faktycznym dawniejszym stosunku, ale na rzeczywistych Gminach, z mocy Ustawy gminnej z dnia 17. Marca 1849. wydanej wprowadzonych, obecną Ustawę gminną opierał.

Od czasu zniesienia byłych Dominiów, reprezentujących organizację odpowiednią innym pojęciom, pozostaje kraj nasz w zupełnej anarchii społecznej, której „Prowizoryczne postanowienia z r. 1856. o urządzeniu Gmin (Gromad)“ i „Instrukcyja dla Wójtów Gminy (Gromady)“ zaradzić nie mogły. Na tych samych zasadach chcieć więc i teraz przeprowadzić przyszłe urządzenie gminne, i na prostych jedynie zmianach formy — co do wyboru Rady gminnej i Zwierzchności gminnej — gruntować organizację Gminy, byłoby to ustaleniem nadal wszechwładzy biurokratycznej, gdyż przypuścić nawet nie można, aby się bez takiej wszechsilnej opieki, dotąd bezwzględnie aż do najdrobniejszych szczegółów zarządu własnego Gromad przez urzędy powiatowe wykonywanej, obeszły w przyszłości pojedyncze wiejskie osady. niezdolne ani uznać praw, ani spełnić obowiązków, któreby na nie spływały w moc ustawy gminnej.

Mniejszość Komisji nie zapoznaje, o ile ważnem jest dla Sejmu zadaniem, spieszenie wyprowadzić kraj ze społecznej anarchii, w której się nateraz znajduje, i, zgodnie z większością Komisji, chętnie radaby uniknąć wszystkiego, co wstrzymać lub odwrócić może wprowadzenie zdrowszego ustroju, lub zbliżenie się do takowego. Postępem jednak w tym kierunku uważać nie może ani stałego podniesienia do znaczenia Gmin pojedynczych osad wiejskich, nie mających warunków samorządu, ani utrwalenia w skutek tego nieuniknionej przewagi miejscowych organów rządowych, ani też ostatecznie zaprowadzonego podziału pomiędzy własnością mniejszą i większą, — pomiędzy zastępem ludu wiejskiego z jednej strony, a posiadaczami własności większej z drugiej strony, którzy są dotychczas prawdziwym w kraju żywiołem postępu i oświaty, — których jest też obowiązkiem, wspólnie z ludem pracować nad podniesieniem moralnego i materyalnego bytu kraju.

Uchwałą Sejmu krajowego uświęcony takowy ustrój społeczny nie różniłby się w istocie od dzisiejszego prowizoryum, o wiele jednak od niego dla kraju byłby szkodliwszym, gdyżby ustalał zamęt w pojęciach, i stanowczo w przyszłości utrudniał zaprowadzenie organizacyi, odpowiedniej potrzebom kraju naszego i warunkom dobrze zrozumianego samorządu. Upatrując w organizacyi gminnej część składową organizacyi państwowej, i w wielu względach jednostkę pierwszą administracyi państwowej, władzom prawodawczym nie można odmówić prawa stanowienia o warunkach, które przyszła Gmina posiadać winna, i w braku których żadna miejscowość jako odrębna Gmina uznana być nie może. Tę zasadę unieściła też mniejszość zaraz na wstępie w §. 1. Ustawy gminnej, orzekając, iż te tylko osady stanowić mogą samoistne Gminy, które prawnie uznaniem będą jako posiadające środki do wypełnienia praw i obowiązków, na nie spływających. Samo zaś pojęcie Gminy jako części składowych całego organizmu krajowego, wyklucza możliwość, aby poza niemi pozostawały odrębne organiczne w kraju ciała, a przeto aby tak zwane dworskie Obszary ze związku gminnego wyłączone być mogły. —

Bliższe określenie drogą prawa warunków, od których istnienie Gmin ma być zawisłem, jakoteż wciągnięcie w związek gminny wszystkich bez wyjątku obywateli krajowych, nie może być uważanem jako wyrządzony względem pojedynczych gwałt; tak jak za gwałt i przymus uchodzić nie mogą ograniczenia wolności i samodzielności Gmin, z ustawy wypływające. —

Przyznane też władzom prawodawczym prawo stanowienia o przyszłych Gminach, jako jednostkach organicznych państwowych, w niczem nie przesądza ani istnieniu i wiekami uświęconym prawom naszych Gromad wiejskich, ani też odrębnemu względem tychże stanowisku Obszarów dworskich, które już z powodu wyższego opodatkowania; jak i do niedawnego jeszcze czasu zwierzchniczego do Gromad stosunku, na słuszny względ w ustroju Gminy zasługują. — Jakoż we wnioskach swoich, a mianowicie w Rozdziale X. określa mniejszość Komisji, prawa i obowiązki Gromad, wybór i zakres działania gromadzkich Wójtów, tudzież sposób samoistnego zarządu mienia i majątku Gromady; w pojedynczych zaś paragrafach Ustawy gminnej, a głównie w Rozdziale VII. poszczególnione są odrębne prawa, odnoszące się do Obszarów dworskich, w związku Gminy pozostawionych.

Nareszcie mniejszość Komisji, uwzględniając okoliczność, iż Gminy, dla których to prawo wydane zostało, z wszelką możliwą dokładnością, z należytem uwzględnieniem stosunków miejscowych tak różnorodnych, winny być ukonstytuowane, przedstawia w Rozdziale XI. przepisy, według których to przeprowadzenie ukonstytuowania się Gmin zdziałane być ma, wychodząc przy skreślanii tych przepisów z tej zasady, iż Gmina, także jako organiczna jednostka administracji kraju, przez jego własne czynniki utworzoną, i w życie wprowadzoną być musi.

Naprzeciw wypracowaniu większości Komisji, mniejszość teje, ograniczyła wniesione przez siebie zmiany do tych tylko paragrafów, które w ścisłym są związku z odmiennem jej zasadniczem o Gminie pojęciem; w innych zaś punktach przyjęła bez zmian, projekt większości, jakkolwiek w wielu miejscach uważała go za niedostateczny, lub właściwościami naszego kraju mniej odpowiedni.

Powodem tego postanowienia było przekonanie, że wszelką Ustawę gminną dopiero czas i praktyczne przeprowadzenie w życie wydoskonalic mogą, że dostatecznym jest przeto, na wstępie ocalić założenie i myśl zasadniczą, w szczegółach zaś mniejszej wagi ustąpić można i należy względem utylitarnym, a mianowicie, aby ułatwić i przyspieszyć w Izbie obrady i powzięcie uchwały.

Z tego także powodu mniejszość Komisji, pomimo uznanej różnicy między znaczeniem i charakterem organizacji gminnej w zastosowaniu do miast i stosunków wiejskich, nie chciała tak dalece odstępować od wniosku większości, wnosząc osobne Ustawy, jedną dla Miast, drugą dla Gmin wiejskich; w wielu bowiem względach spływać się one muszą w postanowieniach, dla jednych i drugich zarówno służących, a rozszerzeniem zakresu Gminy wiejskiej wcieleniem w nią żywołów, na większej posiadłości znajdujących się. zbliżamy ją tęp samym do znaczenia i warunków Gminy miejskiej. —

Mniejszość, opierając się na jasno i nie jednokrotnie wypowiedzianych zasadach dzisiejszego Ministerium, sądzi, iż Rząd, po dokładnem rozpatrzeniu się w nstroju społecznym i w stosunkach kraju naszego, nie zechce odmówić zatwierdzenia Ustawie, opartej na pojęciach zgodnych właśnie z programatem rządowym.

Gdyby nadzieja ta zawiedziona być miała, przekonaniem naszym, lepiej narazić się na zwłokę, a niżeli nam samym przyczyniać się do uprawnienia organizacji, dla kraju naszego zgubnej, zasadom nie odpowiedniej, i zagrządzać sobie samym drogę do lepszej przyszłości. —

Na tym wywodzie uzasadniwszy swój wniosek, mniejszość Komisji uprasza:

Wysoki Sejm raczy takowy przyjąć i w uchwałę zamienić. —

Wiktor Zbyszewski w. r.
Sprawodawca mniejszości.

The first part of the report deals with the general situation of the country and the progress of the work done during the year. It is followed by a detailed account of the various projects and the results achieved. The report concludes with a summary of the work done and a list of the names of the persons who have taken part in it.

The second part of the report deals with the financial statement of the year. It shows the total amount of the income and the expenditure, and the balance carried over to the next year. It also shows the details of the various items of income and expenditure, and the names of the persons who have contributed to the income.

The third part of the report deals with the accounts of the various projects. It shows the progress of each project, the results achieved, and the names of the persons who have taken part in it. It also shows the details of the various items of income and expenditure, and the names of the persons who have contributed to the income.

The fourth part of the report deals with the accounts of the various projects. It shows the progress of each project, the results achieved, and the names of the persons who have taken part in it. It also shows the details of the various items of income and expenditure, and the names of the persons who have contributed to the income.

The fifth part of the report deals with the accounts of the various projects. It shows the progress of each project, the results achieved, and the names of the persons who have taken part in it. It also shows the details of the various items of income and expenditure, and the names of the persons who have contributed to the income.

The sixth part of the report deals with the accounts of the various projects. It shows the progress of each project, the results achieved, and the names of the persons who have taken part in it. It also shows the details of the various items of income and expenditure, and the names of the persons who have contributed to the income.

The seventh part of the report deals with the accounts of the various projects. It shows the progress of each project, the results achieved, and the names of the persons who have taken part in it. It also shows the details of the various items of income and expenditure, and the names of the persons who have contributed to the income.

The eighth part of the report deals with the accounts of the various projects. It shows the progress of each project, the results achieved, and the names of the persons who have taken part in it. It also shows the details of the various items of income and expenditure, and the names of the persons who have contributed to the income.

The ninth part of the report deals with the accounts of the various projects. It shows the progress of each project, the results achieved, and the names of the persons who have taken part in it. It also shows the details of the various items of income and expenditure, and the names of the persons who have contributed to the income.

U s t a w a

z dnia ,
obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi i Wielkiem
Księstwie Krakowskiem.

O urządzeniu Gminy, i Ordynacyi wyborczej dla Gmin.

Zgodnie z ustawą Sejmu krajowego Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego, wydaję na podstawie ustawy z dnia 5. Marca 1862. L. 18. Dz. pr. Państ. załączoną Ustawę gminną, i Ordynacyę wyborczą dla Gmin, i rozporządzam, jak następuje :

Artykuł I.

Ustawa gminna i Regulamin wyborczy dla Gmin obowiązują, z wyjątkiem stołecznego miasta Lwowa i miasta Krakowa, wszystkie Gminy Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, dla których osobne statuta wydane nie zostaną.

Artykuł II.

Rozdział XI. Ustawy gminnej, dotyczący przeprowadzenia tej Ustawy dla ukonstytuowania Gmin, wchodzi w wykonanie po upływie dni 30 od dnia obwieszczenia niniejszego prawa.

Artykuł III.

W Gminach, zaopatrzonych certyfikatem, (§. 144.), jej ukonstytuowanie się normującym, ustawa gminna z regulaminem wyborczym, od chwili wydania certyfikatu staje się obowiązującą.

Artykuł IV.

Do czasu zaprowadzenia Reprezentacyi powiatowej Wydział krajowy ma wykonywać prawa, zastrzeżone Ustawą gminną Radzie i Wydziałowi powiatowemu.

Artykuł V.

Mojemu Ministrowi Stanu polecam przeprowadzenie tego prawa.

Wiedeń dnia

Różnice w ustawie gminnej,

zdaniami mniejszości proponowane.

Rozdział I.

O Gminie w ogólności.

§. 1.

Gminę stanowią miasta, miasteczka i wsie, posiadające środki do wypełnienia praw i obowiązków, z niniejszej ustawy wypływających

Wsie (Gromady i Obszary dworskie), nie posiadające takich środków, połączone zostaną w drodze ustawodawczej, między sobą, a w danym razie z miastem lub miasteczkiem w jedną Gminę, w celu wspólnego wykonywania tychże praw i obowiązków.

Ustawa krajowa postanawia pravidła, podług których skład Gmin pojedynczych, ma być przeprowadzonym (Rozdział X.)

§. 2.

Miastom lub miasteczkiem są osady, za takowe prawo uznane.

§. 3.

Gromadę stanowią mieszkańcy jednej osady, posiadający obecnie urząd gromadzki.

§. 4.

Obszary dworskie obejmują posiadłości ziemskie, niegdyś dominikalne, wraz z osobami na nich zamieszkałymi.

§. 5.

Gromady nie stanowią same przez się Gminy, lecz wchodzące w skład Gminy, zachowują wszelkie swoje nabyte prawa i zarząd swojej własności, jako też osobny urząd miejscowy (gromadzki).

§. 6.

Osady wchodzące w skład Gminy, mogą na własne żądanie za ustawą krajową być rozłączone, i stanowić osobne Gminy.

§. 7.

Każda nieruchomość musi należeć do związku pewnej Gminy.

Wyjątek stanowią rezydencje, zamki, lub inne budynki z przynależnymi ogrodami i parkami, przeznaczone bądź

na mieszkanie, bądź tyłk na czasowy pobyt Cesarza lub Najwyższego Dworu.

§. 8.

jak §. 4. większości.

Rozdział II.

O członkach Gminy.

§§. 9. do 14. incl.

jak §. 6 do 11 incl. większości.

Rozdział III.

O Reprezentacyi gminnej.

§§. 15. i 16.

jak §§. 12. i 13. większości.

§. 17.

Liczba Radnych, wybranych w Gminach, liczących mniej jak 100 do wyboru uprawnionych członków, wybieranych będzie 9 Radnych, w Gminach zaś liczących

100 do 200	do wyboru uprawnionych członk.	12	Radnych
201 „ 400	„ „ „	18	„
401 „ 600	„ „ „	24	„
601 „ 1000	„ „ „	30	„
a nad 1000	„ „ „	36	„

Do zastępywania Radnych ubyłych, lub nie mogących brać udziału w czynnościach Rady, mają być wybrani zastępcy, których liczba wynosić ma połowę liczby Radnych.

§. 18.

jak §. 15 większości.

§. 19.

Radni bez wyboru.

Właściciele Obszarów dworskich, tudzież każdy członek Gminy, który płaci przynajmniej szóstą część całej sumy podatków bezpośrednich, Gminie do opłaty przypisanych, ma prawo nawet bez wyboru być członkiem Rady gminnej, jeżeli przeciw niemu nie zachodzi żaden z powodów, wykluczających §§. 3., 10., 11. Ord. wyb. dla Gmin wskazanych.

Kto tylko dla braku własnowolności nie jest wybieralnym, nie traci tego prawa, musi jednak takowe wykonywać przez swego prawnego zastępcę, lub tegoż pełnomocnika.

Ci, którzy nie są obywatelami Państwa Anstryackiego, — wojskowi w czynnej służbie, i kobiety, jeżeli z tego prawa korzystać chcą, muszą, — wszystkie zaś inne osoby mające to prawo, mogą się dać zastąpić przez pełnomocników.

Kilku współwłaścicieli realności opodatkowanej, uważają się za jedną osobę, i umocowują do wejścia w skład Rady gminnej jednego zpośród siebie, lub inną osobę.

Każdy, przyjmujący zastępstwo w Radzie gminnej, musi być obywatelem Państwa Austriackiego, własnowolnym, i zachodzić przeciw niemu nie ma żaden z powodów, od wyboru wykluczających lub wyłączających, w §§. 3., 10., 11. Ord. wyb. dla Gmin wskazanych.

Zastępca może tylko jedną osobę zastępywać. Jeżeli zastępca już co do swojej osoby należy do Rady gminnej, to głos jego przy głosowaniu podwójnie ma być liczony.

§§. 20. do 28. incl.

jak §§. 17. do 25. incl. większości.

Rozdział IV.

O zakresie działania Gminy.

Oddział I.

O zakresie działania w ogóle.

§§. 29. do 31. incl.

jak §§. 26. do 28. incl. większości.

Oddział II.

O zakresie działania Rady gminnej.

§§. 32. do 42. incl.

jak §§. 29. do 39. incl. większości

§. 43.

Do zakresu działania Rady należy dalej:

- 1) Wybór członków zwierzchności gminnej.
- 2) Nadawanie prawa przynależności do Gminy, nadawanie obywatelstwa miejskiego i honorowego, ustanawianie opłaty za nadanie prawa przynależności i obywatelstwa miejskiego (§§. 13. i 14.).
- 3) Wykonywanie przysługującego gminie prawa patronatu, lub prezentowania, prawa nadawania miejsc fundacyjnych, nie uwłaczając jednak prawom i używalnościom pojedynczych wyznań.
- 4) Uchwały w sprawach, odnoszących się do umów Gminy z innymi Gminami, lub z posiadaczami Obszarów dworskich co do łączenia i rozłączania się, i co do zmiany granic Gminy.
- 5) Wybór mężów zaufania do jednania strón w sporze będących (§. 30. ustęp 12.).

§§. 44. do 52. incl.

jak §§. 41. do 49. incl. większości.

Dalsze uchwały Radzie
zastrzeżone.

Oddział III.

O zakresie działania zwierzchności gminnej.

§§. 53. do 67. incl.

jak §§. 50. do 64. incl. większości.

Rozdział V.

O gospodarstwie gminnem, i nakładaniu ciężarów na Gminę.

§§. 68. do 91. inclusive.

jak §§. 65. do 88. incl. większości.

Rozdział VI.

O zawiadywaniu specjalnemi sprawami ludności chrześcijańskiej i izraelickiej.

§§. 92. do 97. inclusive.

jak §§. 89. do 94. incl. większości.

Rozdział VII.

O zawiadowaniu spraw na Obszarach dworskich.

Przynależność Obszaru dworskiego do Gminy.

§. 98.

Posiadłość gruntowa, niegdyś dominikalna (Obszar dworski) wchodzi w skład tej Gminy, do której w drodze ustawodawczej wcieloną została.

Zależność tegoż od Gminy

§. 99.

Obszar dworski, a względnie właściciel tegoż w raz z osobami, w obrębie Obszaru dworskiego zamieszkałymi, podlega Radzie i zwierzchności gminnej tak samo, jak każdy inny członek Gminy, o ile ustawa gminna inaczej nie postanawia (§§. 16., 19., 20., 23., 64., 83., 129., 133., 134., 138., 139.).

Prawa właściciela Obszaru dworskiego.

§. 100.

Właściciel Obszaru dworskiego otrzyma na żądanie od Rady powiatowej tę część zarządu z własnego zakresu działania Gminy, w §. 30. Ustawy gminnej poszczególnionego, który do bezprzeszkodnego zawiadywania jego własności, jakoteż tych urządzeń i zakładów, których koszta sam ponosi, jest potrzebny, mianowicie:

- 1) Starania o zakładanie i utrzymanie dróg i mostów, na jezdniach posiadłości znajdujących się (z wyjątkiem dróg rządowych, krajowych lub powiatowych), niemniej o łatwość komunikacyi po drogach
- 2) Policji polowej.

- 3) Policji ogniowej i policji budownictwa.
- 4) Przedsięwzięcia dobrowolnej sprzedaży własnych produktów i wyrobów gospodarczych drogą licytacji.

Zawiadowca Obszaru dworskiego.

§. 101.

Właściciel Obszaru dworskiego może zawiadywanie tych czynności prowadzić osobiście, jeżeli posiada wymagalności w §. 102. określone, w przeciwnym razie załatwienie tych czynności, pod własną atoli odpowiedzialnością, poruczyć może zastępcy swojemu, do tego uzdolnionemu.

Współwłaściciele Obszaru dworskiego zawiadują czynnościami albo przez jednego spośród siebie, albo przez ustawionego zastępcę.

Warunki zawiadowcy.

§. 102.

Zawiadowcą Obszaru dworskiego może być tylko obywatel Państwa Austriackiego, zostający w zupełnem używaniu praw cywilnych, przeciw któremu nie zachodzi żaden z powodów wykluczających w §§. 3 i 11. Regulaminu wyborczego dla gmin wymienionych.

Zawiadowca musi mieć stałe mieszkanie w miejscu odpowiednem wymaganiom urzędowania.

Przyrzeczenie.

§. 103.

Zawiadowca winien złożyć w ręce Przełożonego politycznej władzy powiatowej lub jego zastępcy, wobec członków Rady gminnej, przyrzeczenie w miejsce przysięgi, iż zachowa Cieserzowi wierność i posłuszeństwo, przestrzeżać będzie ustaw, i wypełniać obowiązki swoje.

Działalność zastępcy.

§. 104.

Zawiadowca ustanowiony zastępuje właściciela na zewnątrz we wszystkich niniejszą Ustawą objętych czynnościach.

Sprawy przez gminę poruczone.

§. 105.

W skutek porozumienia między właścicielem Obszaru dworskiego i Radą gminną, może też Rada w moc powziętej uchwały poruczyć na czas trwania peryodu wyborczego właścicielowi lub jego umocowanemu, oprócz czynności i spraw, w §. 110. wskazanych, załatwianie niektórych innych spraw miejscowych i czynności policji miejscowej, dla ułatwienia jemu sprawowania tychże w obrębie swej własności.

§. 106.

Poruczenie takich czynności następuje pod odpowiedzialnością Naczelnika Gminy, stosownie do przepisów ustawy gminnej (ostatni ustęp §§. 56. i 67.).

Radę powiatową i urząd powiatowy zawiadomić należy o postanowieniu w tej mierze powziętem.

Odpowiedzialność.

§. 107.

Zarówno Naczelnikowi Gminy odpowiadają osobiście Radzie powiatowej i politycznej Władzy powiatowej — właściciel Obszaru dworskiego i jego zastępca, za dopełnienie czynności im poruczonych podług postanowień tego Rozdziału. Właściciel sam jest i majątkiem odpowiedzialny.

§. 108.

Właściciel ponosi sam wszystkie wydatki, połączone z wykonaniem jego z obowiązków, o ile prawo nie nakłada tych wydatków na inne osoby.

Rozdział VIII.

O połączeniu Gmin dla wspólnego zawiadywania sprawami

Dobrowolne połączenie.

§. 109.

Gminom, należącym do tego samego powiatu politycznego, wolno jest połączyć się dla wspólnego zawiadywania sprawami tak własnego (§. 30.), jakoteż poruczonego zakresu działania.

Umowa co do sposobu wspólnego zawiadywania sprawami, potrzebuje potwierdzenia politycznej Władzy krajowej, która to potwierdzenie udziela, w porozumieniu z Radą powiatową.

§. 110.

Dwie lub więcej Gmin do tego samego powiatu politycznego należących mogą, jeżeli polityczna Władza krajowa przeciw temu ze względów publicznych nie nie zarzuci, połączyć się w jedną Gminę tak, aby jako osobne Gminy istnieć przestały; jednakże tylko za przyzwoleniem Rady powiatowej, i za uprzednią umową co do posiadania i użytkowania swej własności, tudzież swych zakładów i funduszków.

Takie połączenie Gmin nie może nastąpić przeciw ich woli.

§. 111.

Gminy, nie posiadające środków do wypełnienia obowiązków, wypływających z poruczonego zakresu działania (§. 31.) mają być w tym celu na tak długo, jak długo ten stan trwa, drogą Ustawy krajowej z innymi Gminami tego samego powiatu połączone.

Sposób wspólnego zawiadywania sprawami ma być, po wysłuchaniu dotyczących Gmin, ustawą krajową oznaczony.

Jeżeli co do rozkładu pojedynczych kosztów, nie przyjdzie między pojedynczymi Gminami do porozumienia, rozstrzyga Rada powiatowa.

§. 112.

Jeżeli Gminy w pewnych celach swego zakresu działania, połączone są dla wspólnych zakładów, lub gdy na

Konieczne połączenie.

przyszłość Gminy dla takich wspólnych zakładów łączyć się będą, pozostawia się interesowanym, ustanowić organa, potrzebne do zawiadywania temi zakładami, i oznaczyć zakres działania tych organów.

Gdyby Gminy nie mogły pogodzić się w tej mierze, wyda Wydział powiatowy sto-owne rozporządzenia.

Przepisy tej Ustawy, odno-żące się do zakładów gminnych, tyczą się także takich wspólnych zakładów.

Rozdział IX.

O nadzorze nad Gminami.

§§. 113. do 124.

jak §§. 98. do 109. incl. większości.

Rozdział X.

O prawach i obowiązkach Gromady.

Wybor Przełożonego.

§. 125.

Gromady wybierają swoich Przełożonych (Wójtów, Sołtysów, Podwójceich, Przysięgłych), według dotychczas nżywanego zwyczaju, na przeciąg lat trzech.

Nad porządkiem wyboru czuwa Rada gminna, przez Naczelnika Gminy lub jego delegowanego.

Przyrzeczenie w miejsce przysięgi.

§. 126.

Przyrzeczenie w miejsce przysięgi, na zachowanie wierności i posłuszeństwa Cesarzowi, i dopełnienie swoich obowiązków, składają Przełożeni Gromady w ręce Naczelnika powiatu lub jego delegowanego, w obecności delegowanych zwierzchności gminnej

Odpowiedzialność Przełożonego.

§. 127.

Przełożeni Gromady są zarazem organami zwierzchności gminnej, podlegają jej we wszystkich czynnościach, z jej ramienia podjętych, i są odpowiedzialnymi Radzie gminnej.

Zakres działania Przełożonego.

§. 128.

Wszelkie czynności Gminom ustawą przyznane, tak w zakresie działania własnym, jak i poręczonym (§§. 30. i 31.) Przełożeni Gromady wykonywać są obowiązani, jeżeli

- a) od zwierzchności Gminy odnośne otrzymają polecenie;
- b) nagłość wypadku tego wymaga.

Wyjątek co do Obszarów dworskich.

§. 129.

Władza Przełożonych Gromady nie rozciąga się na Obszary dworskie, wyjąwszy, jeżeli zwierzchność gminna w pojedynczych wypadkach wyda osobne polecenie.

Zarząd majątku Gromady.**§. 130.**

Zarząd majątku Gromady, tudzież rozkład potrzebnych składek miejscowych, prowadzony będzie według dotychczasowego zwyczaju pod nadzorem i odpowiedzialnością Przełożonego Gromady (§. 77.).

Rada gminna czuwać będzie nad spisaniem inwentarza majątku, i nad użyciem, odpowiadajacem prawnemu jego przeznaczeniu (§. 33.).

Przy znaczniejszym majątku Gromady, Rada gminna udzieli pomocy do ułożenia budżetu rocznego, także do złożenia i przejrzenia rachunków (§. 73.).

Przełożony Gromady nie ma prawa zarządzenia i rozłożenia wpłat na cele gromadzkie, bez zezwolenia zwierzchności gminnej (§. 59.).

Na sprzedaż, podział lub zastawienie majątku Gromady, potrzebne jest zezwolenie Rady gminnej, lub też Wydziału powiatowego, w miarę przepisów niniejszą Ustawą objętych (§. 114.).

Złożenie Przełożonego z urzędu.**§. 131.**

Przełożony Gromady, nie dopełniający swoich obowiązków lub poleceń zwierzchności gminnej, albo też przekraczający zakres swojego działania, może być złożony z posady przez Wydział powiatowy, działający czy z urzędu, czy w skutek wniesionego zażalenia.

Rada gminna ma prawo zawiesić w urzędowaniu Przełożonego Gromady czyniąc równocześnie do Wydziału powiatowego wnioski o jego usunięcie.

Po usunięciu Przełożonego, Gromada bezzwłocznie przystępuje do nowego wyboru.

Rozdział XI.**Postanowienia, dotyczące przeprowadzenia tej Ustawy.****Akt ukonstytuowania Gminy.****§. 132.**

Akt ukonstytuowania gmin przeprowadzają Komisye powiatowe i Komisya krajowa.

Akt ten staje się prawomocnym w skutek Uchwały sejmowej.

Skład Komisji powiatowej.**§. 133.**

Komisye powiatowe będą ustanowione w każdym powiecie administracyjnym, i składają się z następujących członków:

- a) z c. k. naczelnika powiatu jako przewodniczącego;
- b) z trzech zastępców posiadłości większej niegdyś dominikalnej;
- c) z dwóch zastępców miast i miasteczek;
- d) z trzech zastępców Gromad;

- e) z c. k. urzędnika sądowego, przez Namiestnictwo przydzielonego z głosem doradczym.

Sposób wyboru.

§ 134.

Wybór członków Komisji powiatowej odbywa się według Regulaminu wyborczego dla Sejmiku z dnia 26. Lutego 1861., na podstawie ostatnich spisów wyborczych; z uwzględnieniem następujących okoliczności:

- a) Wyborcy posiadłości większych w powiecie położonych, wybierają w mieście powiatowym trzech zastępców.
- b) Miasta, obecnie osobnego posła posiadające, a w skład Reprezentacji powiatowych wchodzące, wybierają jednego zastępcę do Komisji, w którym to razie inne miasteczka powiatu osobno drugiego zastępcę wybiorą.
- c) Wybór w innych miastach i miasteczkach, tudzież w Gromadach, przeprowadzony będzie ściśle według Regulaminu wyborczego dla Sejmiku, przez wybory pośrednie w każdej poszczególnej osadzie, z tą jedynie dalszą odmianą, iż wyborcy miast i miasteczek w osobne ciało, zaś wyborcy Gromad w osobne ciało, w mieście powiatowym zebrani, swoich zastępców wybierają.

§ 135.

Komisja krajowa składa się z następujących członków:

- a) z c. k. Namiestnika kraju, który sam, lub przez oznaczonego tym celem zastępcę przewodniczy;
- b) z trzech członków Wydziału krajowego, przez tenże Wydział wyznaczonych;
- c) z dwóch c. k. Radców Namiestnictwa, i
- d) z jednego c. k. Rady wyższego Sądu krajowego, przez Namiestnika oznaczonego.

Skład Komisji krajowej.

§ 136.

Komisja powiatowa urzęduje w mieście powiatowym, i rozpoczyna działanie swoje:

- a) oznaczeniem tych miast, miasteczek i znaczniejszych wsi przydzielonego sobie powiatu, które mają stanowić samoistne Gminy;
- b) oznaczeniem, które wsie mają być połączone między sobą, lub w danym razie, z którym miastem lub miasteczkiem dla możności dopełnienia praw i obowiązków samoistnej Gminy;
- c) oznaczeniem nazwy nowej Gminy;
Nazwę powinna mieć Gmina od osady najznacniejszej, albo pośrodku obręb Gminy położonej.

Czynność Komisji powiatowych.

§ 137.

Przy oznaczeniu Gmin samoistnych, równie jak przy połączeniu kilku osad w jedną Gminę, winna Komisja po-

Prawidła do oznaczenia Gmin.

wiatowa trzymać się następujących prawideł:

- 1) Samoistna Gmina, czy to osada miejska czy wiejska, musi posiadać przynajmniej 3000 dusz ludności, wedle ostatniego obliczenia.

Wyjątkowo przy nadzwyczajnych warunkach i osada z ludnością mniejszą może stanowić Gminę samoistną, jeżeli ma potrzebne do tego warunki i środki.

- 2) Samoistna Gmina składająca się z miasteczka, jednej wsi, lub z kilku osad połączonych, winna liczyć w swoim obrębie przynajmniej 200 gospodarstw, opłacających osobno podatki.
- 3) Przy połączeniu różnych Gromad i Obszarów dworskich w jedną Gminę należy, oceniając stosunki miejscowe, uwzględnić także obręb parafij, żeby ile możności tych parafij nie rozrywać.
- 4) Przy ustanowieniu Gmin powinien być uwzględniony podział na powiaty administracyjne; w razie rzeczywistej korzyści dla pojedynczych osad, obręb powiatu nie powinien tamować należytego układu Gminy, i Komisje powiatowe uieędzy sobą i z władzą administracyjną w tym przedmiocie w krótkiej drodze mają się porozumieć.

§. 138.

Po takim oznaczeniu Gmin samoistnych, w każdej z nich Komisya wysłucha do protokołu następujące osoby:

- 1) właścicieli Obszarów dworskich;
- 2) Przełożonych urzędu gminnego miast i miasteczek, i Przełożonych urzędu gromadzkiego;
- 3) trzech statecznych członków (mieszczan, gospodarzy gruntowych) z każdej osady do Gminy wcielonej.

§. 139.

Każdej z tych osób po przedstawieniu praw i obowiązków Gminy Komisya przedłoży następujące pytania:

- 1) Czyli osada w mowie będąca jest w możności stowienia osobnej Gminy?
- 2) Czyli oznaczone przez Komisje połączenie pojedynczych osad i Obszarów dworskich w jedną Gminę, nie sprzeciwia się stosunkom miejscowym?
- 3) Czyli zgadzają się na nazwę nowo ustanowionej Gminy?

§. 140.

Stosunki majątkowe i prawa pojedynczych Gromad, Obszarów dworskich, miast i miasteczek, należących do składu jednej Gminy, nie są przedmiotem rozpoznawania Komisji.

Tylko na wyraźne żądanie stron interesowanych, Komisya może tentować ugodę.

Wysłuchanie protokolarne interesowanych.

Przedmiot wysłuchania.

Majątek i prawa składowych części Gminy.

W razie niedójścia ugody, żądania pojedynczych osad mają być zadyktowane do protokołu.

Uchwała Komisji.

§. 141.

Po wysłuchaniu strón, Komisya uwzględni według potrzeby i słuszności wniesione żądania, i uchwałę swoją do protokołu zapisze.

Każdy z członków Komisji winien w danym razie zamieścić w protokóle imiennie odrębne swoje zdanie

Ukończenie operatów.

§. 142.

Tak ukończone i przez wszystkich członków podpisane operaty mają być odesłane do Komisji krajowej.

Czynność Komisji krajowej.

§. 143.

Komisya krajowa zajmie się bezwłocznie przejrzeniem przedłożonych jej operatów: czyli nie opuszczono jakiej formalności? czy przestrzegano należycie przepisów przy oznaczeniu gmin? — a w razie danym, po zapytaniu strón interesowanych, zarządzi potrzebne zmiany.

Do Komisji krajowej mają też być wnoszone w drodze rekursu wszystkie zażalenia przeciwko uchwałom Komisji powiatowych.

Zażalenia takie rozstrzyga Komisya krajowa stanowczo bez dalszego odwołania.

§. 144.

Certyfikat i ostateczne ukonstytuowanie Gminy.

Komisya krajowa, czy to stwierdzając uchwałę Komisji powiatowej, czy to rozstrzygając wniesione zażalenie, wydaje każdej pojedynczej Gminie odpowiedni certyfikat, i zarządza w tejże niezwłoczne wprowadzenie Ustawy gminnej, za pośrednictwem władzy powiatowej.

Ostateczne ukonstytuowanie każdej Gminy podanem będzie gazetą urzędową do wiadomości publicznej.

Uchwała sejmowa.

§. 145.

W najbliższej kadencji sejmowej Komisya krajowa, za pośrednictwem Wydziału krajowego, złoży Sejmowi Sprawozdanie z ukonstytuowania Gmin, celem uzyskania zatwierdzenia w drodze Ustawy krajowej.

Ordynacya wyborcza dla Gmin.

Rozdział pierwszy,

jak projekt większości

Rozdział drugi,

§. 12. jak większość.

Koła wyborcze.

§. 13.

Ustęp 1. i 2. sciągnąć w treść następującą:

„Na podstawie spisu wyborców będą utworzone trzy koła wyborcze“.

Ustępy tego §. i dalszych §§., w których jest mowa tylko o dwóch kołach wyborczych, odpadają.

Po § 13. wchodzi nowy § następującej treści:

Podział kół wyborczych na okręgi.

§. 14.

Gmina, z kilku miejscowości złożona, podzielona być może na okręgi wyborcze.

Ilość i ograniczenie tych okręgów, podział tychże na koła wyborcze, również jak ilość Radnych w każdym okręgu, a względnie w każdej miejscowości wybrać się mających, oznaczy, z uwzględnieniem stosunku podatkowego i liczby mieszkańców, urząd powiatowy.

Dalsze §§. z większością.

Wniosek

mniejszości Komisji Sejmowej, wysadzonej dla dania opinii co do
Ustawy gminnej.

Artykuł I.

Ustawa gminna ma być na teraz ułożona bez Instytucyj Gmin powiatowych.

Artykuł II.

Zakres działania, przeznaczony w projekcie rządowym dla Gminy powiatowej i jej Reprezentacji, przechodzi na Wydział krajowy.

Artykuł III.

Z zastrzeżeniem zmian, wypływających z Art. I i II, przyjmujemy zresztą całkowicie projekt Rządowy Ustawy gminnej, prawa wyborczego dla Gmin, i Projekt o dworskim Obszarze.

Gołuchowski w. r.

Przewodniczący.

X. Pawlikow w. r.

Referent mniejszości.

В Н Е С Е Н І Е

МЕНШОСТИ КОМИСІИ Сеймової для Оустава Громадского постановленої.

Артикль I.

Законъ Громадскій має на теперъ быти составленъ безъ заведенія Громадъ повѣтовыхъ.

Артикль II.

Крѣгъ дѣйствія въ предложенномъ правительственнымъ начеркѣ опредѣленій повѣтовой Громадѣ и Ея репрезентаціи, має перейти на Выдѣлъ краевый.

Артикль III.

Зъ застереженіемъ змѣнъ съ Арт. I. и II. выплывающихъ, пріймаемо впрочномъ совершенно Начеркъ правительственный Оустава Громадского, Права wyborowego Громадского, и Начеркъ о дворскомъ обшарѣ.

Голѣховскій в. р.

предводитель.

Кс. Павлыковъ в. р.

референтъ меньшости.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej o wniosku posła Rusieckiego względem wykupu mesznego i skopczyzny.

Wysoki Sejmie!

Poseł Rusiecki przedłożył Wysokiej Izbie wniosek następujący :

„Patentem z dnia 15. Sierpnia 1849. i 15. Sierpnia 1850. zniesione zostały wszystkie ciężary gruntowe, częścią bez wykupu, a częścią za wynagrodzeniem. Według §. 7. dekretu ministryalnego z dnia 4. Października 1850. (Dz. p. P. I.) miały ustać za wynagrodzeniem wszelkie daniny w ziemio-
płodach i innych naturaliach, do których według §. 14. *lit. a)* i §. 47. tegoż dekretu tak zwane meszne i skopczyzna parochom obu obrządków dawane należą.

Ponieważ powyższy patent gromadom po części nie w swoim czasie ogłoszono, a po części nie-
dokładnie wytłumaczono i z tej przyczyny wiele gromad, osobliwie w Galicyi wschodniej, te ciężary dla
parochów dotychczas w naturze ponoszą, dla tego wnoszę: Wysoki Sejm zechce uchwalić:

„Dawane daniny tak zwane meszne i skopczyzna, gdzie jeszcze do tej pory istnieją, mają być za
zapłatą zniesione.“

Wysoka Izba odesłała wniosek ten uchwałą z dnia 2. b. m. do komisji administracyjnej dla spra-
wozdania, a równocześnie oddane zostały tejsze komisji za poleceniem Wysokiego Sejmu przez komisję
petycyjną, prośby kilkunastu gmin o wykupno mesznego i skopczyzny do uwzględnienia przy
sprawozdaniu.

Petycje te wniesione zostały przez gminy: Lipie, Mrówla, Bzianka, Stara-Bircza, Grzęska, Miro-
cin, Rozbórz, Studzian, Ujezna, Podzwierzyniec, Głuchów, Dąbrówka, Dębno, Sonina, Smolaczyna, Wola
dalsza i bliższa, Brzyzawa, Mościska, Zakościele, Piątkowa, Grażiowa, Rudniki, Sokółszczyzna, Czarny-
potok, Sokółówka, Lubianka, Nowotaniec, Nagórzany, Nadolany, Wola seńkowa i jaworowa, Tokarnia,
Bartne, Paćkowice, Świątkowa wielka i Równia (do liczby: 179, 182, 538, 544, 828, 847, 1093, 1094,
1237, 1454, 1455, 1793, 1794, 1834, 1853, 1860, 1854, 1904, 1903, 1928, 1934, 1991, 2023). nareszcie przez
x. Winiarskiego, proboszcza w Sokółówce, i Maryą Popielakową z Paćkowiec (do liczby 708 i 1935).

Nadmienić tu wypada, że wnioskodawca jakoteż i petenci użalają się, iż nie byli na czas uwia-
domieni o terminie nieodwlocznym do żądania wykupu wzmiankowanych powinności.

W celu dokładnego przedstawienia stanu rzeczy, uważa komisya administracyjna koniecznem:

A. Zbadanie natury wzmiankowanych danin.

B. Zastanowienie się nad ustawami i rozporządzeniami regulującemi zniesienie tych danin za
wykupnem.

Do A.

Meszne, skopczyzna i małdraty są to niezmiennie daniny, które dla kościołów lub plebanij, albo
dla jednych i drugich razem w naturaliach uiszczane bywają, a wynikają albo z obowiązku do dawania
dziesięciny, która zastępują w skutek zawartych ugód, albo pochodzi ten obowiązek z osobnego tytułu
przez uprawnione kościoły i plebanie nabytego. Daniny te są: zboże w suopie lub ziarnie, siemie-
kury i jaja, a w niektórych okolicach i robocizna, która jednakowoż w każdym razie spłaconą być
powinna.

Do B.

Patent cesarski z dnia 7. Września (n. 3. 6.) zniósł za wynagrodzeniem wszelkie na gruntach ciężące dziesięciny, a zatem meszne, skopczyznę i małdraty, jeżeli takowe tylko dziesięcinę zastępywały. Patent zaś z dnia 15. Sierpnia 1849. §. 5. orzeka, że powinności w naturaliach, które nie w skutek prawa do dziesięciny, jako pewna część przychodu gruntowego w plonie, lecz jako niezmiennie daniny dla kościołów i plebanij na podstawie osobnych tytułów uiszczane bywają, ustawą z dnia 7. Września 1848. zniesione nie zostały, jednakowoż wykupić się mają.

Rozporządzenie ministeryalne z dnia 4. Października 1850. względem przeprowadzenia uwolnienia gruntów od ciężarów w §. 68. stanowi: że tenże wykup nie może być z urzędu zarządzony, lecz może mieć miejsce tylko w tym razie, jeżeli uprawnieni do wzmiankowanych danin, albo zobowiązani zażądają wykupu w przeciągu czasu przez komisye ministeryalne osobnym edyktem wyznaczonym. Zarazem postanowiono, że w razie wątpliwości, czyli wykupić się mające powinności uiszcza się z obowiązku do dziesięciny, lub też że takowe z innych pochodzą tytułów, komisye ministeryalne rozstrzygać mają. W każdym razie wynagrodzenie za zniesione daniny ponosić winien zobowiązany.

W Maja 1854. roku komisye ministeryalne dla przeprowadzenia uwolnienia gruntów od ciężarów wydały edykt, oznaczający dzień 31. Grudnia 1854. jako nieodwłoczny termin do wniesienia prośb o wykupno powyż wymienionych powinności; jednak edykt ten nie był umieszczony w dzienniku praw krajowych i rządowych.

Nakoniec nadmienić wypada, że wniosek posła Rusieckiego jest tylko powtórzeniem wniosku przez posła Tarczanowskiego w roku 1862. do Rady Państwa podanego. Rada Państwa uchwaliła wtenczas:

1. Odestać wniosek posła Tarczanowskiego, o ile dotyczy dziesięcin, do c. k. Ministeryum w celu właściwego rozporządzenia, ażeby dziesięciny, któreby w krajach w Radzie Państwa reprezentowanych jeszcze istniały, równie też małdraty i meszne, o których udowodnionym będzie, że dziesięcinę zastępują, za wykupem zniesione, a zobowiązani od ich dawania uwolnieni zostali.

2. Względem żądania zaś wykupu innego rodzaju mesznego przeszła Izba posłów do porządku dziennego.

W skutek pierwszej uchwały Rady Państwa nakazało c. k. Namiestnictwo 26. Lutego 1863. do liczby 65/f. d. za poleceniem c. k. Ministerstwa Stanu wszystkim urzędom podwładnym, ażeby przy każdej sposobności uważali, czy dziesięcina albo inne daniny, któreby ją zastępywały, jeszcze istnieją, a w razie takiego spostrzeżenia uwagi swoje wraz z dotyczącymi dokumentami i aktami c. k. Namiestnictwu przesyłali.

Wnioskodawca poseł Rusiecki powołuje się na §§. 7. i 47. ministeryalnego rozporządzenia z dnia 4. Października 1850. roku, ma więc poszczególnie tę skopczyznę i to meszne na oku, które z dziesięciny pochodzą. Gdy jednakowoż powołany §. 47. pozostawia zobowiązanym wolność udowodnienia, że daniny przez nich kościołom lub plebaniom uiszczane dziesięcinę zastępują, i gdy c. k. Namiestnictwo powyższem rozporządzeniem dochodzenie natury tych danin z urzędu nakazało, więc odpada pod tym względem wszelki powód do powzięcia uchwały przez Wysoką Izbę. Inaczej zaś przedstawia się rzecz co do mesznego, skopczyzny i małdratn, na podstawie osobnych tytułów a nie jako dziesięcina uiszczanych, a których zniesienia za wynagrodzeniem, jak świadczy motywowanie wniosku przy pierwszym czytaniu, wnioskodawca także żąda.

Daniny te, a osobliwie skopczyzna, która uiszczana w snopach szkodliwą jest dla rolowego gospodarstwa, przyczyniają się do wielu zatargów między uprawnionymi i zobowiązanymi, a gdy daniny te częścią dla ich pochodzenia z obowiązku do dziesięciny, częścią z tej przyczyny w wielu miejscach zniesione zostały, że wykupno takowych w terminie edyktem oznaczonym żądane było, to ta okoliczność daje tam gdzie istnieją powód do nieporozumień i podejrzenia uprawnionych o nieprawne postępowanie, a podejrzenia te, podkopują zaufanie ludu ku duszpasterzom, a tem samem podstawę ich wpływu, pożądanego dla podniesienia religijności i moralności.

Uwzględniając powyższe okoliczności, i zważywszy że patent z dnia 15. Sierpnia 1849. roku §. 5. wykup w mowie będących danin bezwarunkowo orzekł, i tylko rozporządzenie ministeryalne z dnia 4. Października 1850. wykup ten od podania prośby w pewnym, edyktem oznaczyć się mającym czasie, zawisłym czyni;

zważywszy że edykt komisji ministeryalnych oznaczający ten czas nieprzekraczalny, a tem samem uzupełniający powyższe rozporządzenie ministeryalne, nie był umieszczony w dzienniku praw krajowych i rządowych, pomimo że takie umieszczenie każdego przez władze krajowe w sprawach publicznych wydanego postanowienia, rozporządzenia lub też objaśnienia, cesarskim patentem z dnia 4. Marca 1849. §. 5. jest nakazane;

zważywszy zatem że ogłoszenie edyktu wzmiankowanego na przepisanej drodze nie miało miejsca;

zważywszy nakoniec, że c. k. Rządowi pozostawić należy oznaczenie sposobu, w jaki restytucya prawa do wykupu wzmiankowanych danin przeprowadzoną być winna, komisya administracyjna wnosi:

Wysoka Izba raczy uchwalić;

1. Przejście do porządku dziennego nad wnioskiem posła Rusieckiego, o ile tenże domaga się zniesienia dziesięciny i danin w miejsce dziesięciny niszczonej.

2. Sejm królestwa Galicyi, Lodomeryi i wielkiego księstwa Krakowskiego wzywa c. k. Rząd o wydanie stosownych rozporządzeń co do powinności w naturaliach, które niszczone bywają nie w skutek prawa do pobierania dziesięciny, jako części przychodu gruntowego w plonie, lecz jako niezmiennie daniny dla kościołów i plebanij na podstawie osobnych tytułów, aby takie powinności, jeżeli do wykazu w czasie ograniczonym do dnia 31. Grudnia 1854. edyktami ministeryalnych komisji indemnizacyjnych podane nie zostały — i dla tego nie są za wynagrodzeniem zniesionemi, jeszcze do wykupu dopuszczonemi być mogły.

Kraiński w. r.,
przewodniczący.

Gniewosz w. r.,
szawozdawca.

Sprawozdanie

komisyi dla statutów miejskich, tyczące się nadania statutu gminnego dla król. stoł. miasta Lwowa.

Wysoki Sejmie!

Wywiązując się z otrzymanego polecenia składa komisya dla statutów miejskich, w załatwieniu prośby gminy miasta Lwowa, dnia 25. Stycznia 1866. do l. 890 o nadanie jej własnego statutu wniesionej, Wysokiemu Sejmowi następujące sprawozdanie:

Gminę miasta Lwowa zastępował aż do roku 1848. obok Magistratu z ograniczonym bardzo zakresem działania tak zwany Wydział miejski, do którego powołani byli przez wybory wprawdzie, lecz tylko ci członkowie gminy, którzy posiadali prawo obywatelstwa miejskiego.

W uznaniu niestosowności takiej Reprezentacyi gminy, i w chęci rozszerzenia prawa obierania i obieralności uchwalił w roku 1848. ówczesny Wydział z własnego popędu reorganizacyę Wydziału; w skutek czego powołał ówczesny przełożony Magistratu mężów posiadających zaufanie powszechne z mieszkańców miasta Lwowa różnych wyznań, stanów i powołań. celem ułożenia projektu tej reorganizacyi, a rezultatem odbytych w tym względzie obrad jest ustawa prowizoryczna z dnia 20. Lipca 1848., którą rządzi się miasto Lwów aż do dnia dzisiejszego.

Doświadczenie lat 18 nie zmieniło przekonania gminy, że zasady tej ustawy prowizorycznej celowi i potrzebom miasta zupełnie odpowiadają, kiedy terażniejsza Rada gminna oparła przedłożony Wysokiemu Sejmowi projekt statutu dla miasta Lwowa na zasadach, będących, o ile się tycza istoty rzeczy podstawą powołanej ustawy prowizorycznej.

W przekonaniu tedy, że gmina stoł. miasta jest w położeniu dokładnego rozpoznania i ocenienia swoich potrzeb i stosunków miejscowych, jako też interesów i wymagań tak ludności w ogóle, jakoteż pojedynczych społeczności i klas w szczególności; mając wzgląd na tę okoliczność, że ustawa z dnia 5. Marca 1862. nadaje miastu stoł. prawo domagania się osobnego statutu, a tem samem uwzględnienia jego potrzeb miejscowych; nakoniec w słusznem uwzględnieniu życzenia miasta Lwowa opartego na doświadczeniu lat ubiegłych, komisya nie uważała za rzecz stosowną zmieniać przedłożony projekt statutu co do jego postanowień zasadniczych, a to tem mniej, że w ogóle nie znalazła w nich nie sprzecznego z powołaną ustawą z dnia 5. Marca 1862., a co więcej nie dla kraju szkodliwego.

Gdy wszakże komisya—mimo tej ogólnej zasady, przy rozbiórce projektu jej przewodniczącej—niektóre postanowienia projektu przez wzgląd na interes miasta, kraju, obecne prawa lub istniejące ustawy, zmieniła lub osunęła, przeto poczytuje sobie za obowiązek usprawiedliwić następujące ważniejsze zmiany:

- a) zmianę §. 2., w myśl której uczestników gminy uznaje się za członków gminy, uchwaliła komisya przez wzgląd na artykuł IX. ustawy z d. 5. Marca 1862., który stanowi, iż tylko członek gminy ma prawo głosowania przy wyborze zastępców gminy, co tem śmieiej uczynić mogła, ile że przez tę zmianę uczestnikom więcej praw nie nadała nad te, które projekt miasta Lwowa im nadaje, jak to wykaże zestawienie §§. 12. i 16.;
- b) zmiana ustępu trzeciego §. 16. usprawiedliwia się tą uwagą, że sprawy tym ustępem objęte, w myśl artykułu V. powołanej ustawy do własnego zakresu działania gminy nie należą, a tem samem w myśl artykułu XVIII. tejże ustawy rozstrzygnięciu Wydziału krajowego nie ulegają;
- c) zmiana §. 27. konieczna jest przez wzgląd na prawa tych, którzy konkurują do utrzymywania kościołów i budynków parafialnych;

- d) wypuszczenie ustępu drugiego i trzeciego §. 29. usprawiedliwia komisya tą uwagą, że postanowienia temi ustępami objęte należą do władzy ustawodawczej;
 - e) zmianę §. 34. usprawiedliwia wzgląd na stosunek wyborców;
 - f) dodatki i zmiany, w §§. 35., 38., 39., 41. i 43. porobione, uważała komisya za stosowne częścią przez wzgląd na interes miasta, częścią przez wzgląd na prawa osób tam wyszczególnionych;
 - g) zmiana postanowienia w ustępie drugim §. 53. znajduje usprawiedliwienie w artykule XXII. ustawy z dnia 5. Marca 1862., który stanowi, że przełożony gminy musi być potwierdzony przez Monarchę, a tem samem gminie, chociażby tylko temczasowo, ten tylko przewodniczyć może, którego wybór Monarcha zatwierdził;
 - h) dodatek do §. 54., tudzież §§. 113., 114., 115. i 116. są koniecznym wynikiem postanowienia artykułu XVI. ustawy z dnia 5. Marca 1862., mocą którego zastrzeżony jest Rządowi nadzór nad wszystkimi gminami w kraju;
 - i) zmiana ustępu czwartego §. 64. usprawiedliwia się uwagą, że suspendowanie burmistrza, którego wybór Monarcha potwierdził, ubliżałoby Monarsze, a nad to w obec prawa burmistrza, w §. 96. zastrzeżonego, jest niewykonalnem;
 - k) zmianę postanowienia §. 75. *lit. d)* uważała komisya za stosowną w celu utrzymania całości majątku gminy, a to tak w interesie gminy samej, jak i całego kraju;
 - l) wyjątek od zasady w §. 76. postawiony uważała komisya za słuszny przez wzgląd na szczupłość płac osób tamże wymienionych, w stosunku do ich stanowiska społecznego.
- Zmiany w §§. 10., 11., 12., 18., 19., 20., 21., 25., 26., 33., 45., 46., 58., 65., 67., 68., 74., 77. 78., 83., 88., 102., 117., 118., 120., 121., 122., 123. i 124. poczynione, nie naruszają treści, nie potrzebują przeto szczegółowego usprawiedliwienia.

Składając przeto pod % projekt statutu dla miasta Lwowa ze zmianami, jakie za stosowne uznała, komisya wnosi:

„Wysoka Izba raczy złożyć pod % projekt ustawy dla miasta Lwowa z zastrzeżeniem najwyższej sankeyi przyjąć i uchwalić.“

Leszek Borkowski.

przewodniczący.

Michał Gnoński.

sprawozdawca.

U s t a w a

z dnia

nadająca statut gminny dla król. stołecznego miasta Lwowa.

Na wniosek Sejmu Meo królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkiem xięstwem Krakowskiem nadaje na zasadzie ustawy z dnia 5. Marca 1862. dla król. stołecznego miasta Lwowa załączony statut miasta gminny i rozporządzam:

Artykuł I.

Postanowienia niniejszego statutu obowiązują zaraz po jego ogłoszeniu.

Artykuł II.

Równocześnie przestają obowiązywać dotychczasowe przepisy dotyczące gminnego urzędzenia miasta Lwowa.

Artykuł 3.

Memu Ministrowi Stanu polecam przeprowadzenie tej ustawy.

Wiedeń dnia

U s t a t e

... ..

... ..

Príloha I

... ..

Príloha II

... ..

Príloha III

... ..

Statut

król. stolernego miasta Lwowa.

Część I.

Obręb miasta, jego mieszkańcy i tychże stosunki do gminy.

§. 1.

Obręb miasta Lwowa obejmuje wszystkie w katastrze podatkowym lub w księgach grunтовых miasta zapisane grunta i zabudowania.

Zmiana obrębu miasta nastąpić może tylko w sposób niniejszym statutem oznaczony. (§§. 20. i 78. lit. g).

§. 2.

Członkowie gminy i obcy.

W gminie rozróżnić należy:

- A. Członków gminy,
- B. Obcych.

Członkami gminy są:

- a) przynależni do gminy, t. j. osoby, mające prawo przynależności do gminy;
- b) uczestnicy, t. j. osoby, czy to fizyczne, czy moralne, t. j. korporacje, stowarzyszenia, spółki, zakłady i fundacje, które chociaż do gminy nie należą, w jej obrębie majątek nieruchomy posiadają, lub od przedsiębiorstwa samoistnie wykonywanego, albo dochodu, bezpośredni podatek w gminie opłacają.

Członkowie gminy, mający prawo obywatelstwa miejskiego, są obywatelami miasta.

Obcymi są osoby, które w obrębie gminy przebywają, chociaż członkami gminy nie są.

§. 3.

Należność do gminy.

Stosunki należności do gminy określa ustawa z dnia 3. Grudnia r. 1863. (Dz. u. P. nr. 105.)

§. 4.

Nabywanie obywatelstwa miejskiego.

Obywatelstwo miejskie nabywa się jedynie mocą uchwały Rady miejskiej.

Obywatelstwo miejskie nadane być może tylko osobom płci męskiej, należącym do gminy miasta Lwowa, które

- a) mają prawo rozrządzać osobą swoją i majątkiem;
- b) życie nienaganne prowadzą, i
- c) posiadają majątek nieruchomy, czy to jako właściciele, czy jako dożywotnicy, albo wykonują przedsiębiorstwo podatkowi zarobkowemu ulegające, albo mają inne środki dostateczne utrzymania siebie i swej rodziny.

§. 5.

Kto na własną prośbę obywatelstwo miejskie otrzymuje, winien zapłacić do kasy gminnej taxę w ilości postanowieniem Rady miejskiej od czasu do czasu oznaczonej, i dopiero po złożeniu tej opłaty może używać praw przysługujących obywatelom miejskim.

Radzie miejskiej służy prawo uwolnienia od taxy.

§. 6.

Otrzymujący obywatelstwo miejskie złoży w obecności burmistrza i delegatów miejskich uroczyste przyrzeczenie, że obowiązki obywatela miejskiego sumiennie pełnić i dobro gminy o ile w jego możności popierać będzie.

§. 7.

Utrata prawu obywatelstwa.

Obywatel miejski traci obywatelstwo:

- a) z utratą należności do gminy;
- b) przez formalne zrzeczenie się;
- c) jeżeli uznany jest winnym zbrodni, wykroczenia lub przestępstwa, z chęci zysku lub przeciw obyczajności publicznej popełnionych;
- d) jeżeli po ogłoszeniu upadłości jego majątku, lub po rozpoczęciu postępowania ugody z wierzycielami, w skutek przeprowadzonego śledztwa będzie uznany winnym;
- e) jeżeli w skutek czynu, w chęci zysku lub przeciw obyczajności publicznej popełnionego, w drodze postępowania dyscyplinarnego utraci urząd lub posadę.

§. 8.

Obywatel miejski może także uchwałą Rady miejskiej pozbawionem być prawa obywatelstwa:

- a) jeżeli wyrokiem prawomocnym uznany winnym czynu, niesławę na niego ściągającego, lub jeżeli prowadzi życie niemoralne, dające powód do zgorszenia publicznego;
- b) jeżeli przekonany jest o czyn z umysłu na szkodę gminy popełniony;
- c) jeżeli bez dostatecznej przyczyny wzbrania się pełnić obowiązki urzędu lub posady, do których wyborem gminy jest powołany.

§. 9.

Skutki utraty obywatelstwa miejskiego w wypadkach w §. 7. lit. *c*, *d*, *e* i w §. 8., wskazanych dotyczą tylko tracącego to prawo, przeto ani jego żony, ani dzieci przedtem spółdzonych.

§. 10.

Obywatelstwo honorowe.

Obywatelom Państwa austriackiego, którzy się Państwu, krajowi lub miastu zasłużyli, może gmina, bez względu na miejsce ich zamieszkania i należność do innej gminy, nadać prawo obywatelstwa honorowego.

Obywatelstwo honorowe nadaje wszelkie prawa obywatela miejskiego, nie wkładając żadnych obowiązków, a nie wpływa na zmianę należności do gminy.

Prawo honorowego obywatelstwa utracą się w wypadkach w §. 7. lit. *b*, *c*, *d* i w §. 8. lit. *a* i *b* wskazanych.

§. 11.

Prawa mieszkańców gminy w ogólności.

Każdy w gminie przebywający ma prawo:

- a) do opieki bezpieczeństwa swej osoby i własności, znajdujących się w obrębie gminy;
- b) do korzystania z przedmiotów i zakładów na publiczny użytek przeznaczonych stosownie do ich urządzeń.

§. 12.

Prawa członków gminy.

Członkom gminy służy prawo wybierania i obieralności do Rady miejskiej i prawo udziału w zawiadywaniu sprawami gminy, według postanowień niniejszego statutu.

Nadto przysługuje jeszcze przynależnym do gminy:

- a) prawo do stałego zamieszkania w obrębie gminy;
- b) w razie zubożenia i niezdolności do pracy, prawo domagania się wsparcia z funduszków gminy, stosownie do urządzeń istniejących dla ubogich.

§. 13.

Prawa obywateli miejskich.

Prawo obywatelstwa miejskiego obejmuje w sobie wszystkie prawa przysługujące członkom gminy, a nadto jeszcze prawo korzystania z tych fundacyj i urządzeń, które dla obywateli miejskich i ich rodzin są przeznaczone.

§. 14.

Obowiązki mieszkańców gminy w ogólności.

Obowiązkiem członków gminy i obcych jest:

- a) stosować się do rozporządzeń wydanych przez gminę w zakresie działania, jaki jej z ustaw przyszuża;
- b) przykładać się do ciężarów gminy podług przepisów w tym względzie obowiązujących.

§. 15.

Obowiązki obywateli miejskich.

Prócz obowiązków w §. 14. wymienionych, obywatel miasta Lwowa ma nadto szczególny obowiązek pełnienia urzędu, do którego wyborem gminy powołanym będzie.

§. 16.

Szczególne stosunki uczestników gminy i obcych.

Uczestnicy gminy mają prawo do swobodnego pobytu w gminie, dopóki nie stają się ciężarem dobroczynności publicznej.

Obcym, którzy się z należności do pewnej gminy wykażą, lub przynajmniej udowodnią, iż w celu uzyskania poświadczenia swej należności potrzebne kroki poczynili, nie może gmina wzbronić pobytu w swym obrębie, jak długo wraz z rodziną życie nienaganne prowadzą i nie stają się ciężarem dobroczynności publicznej.

Uczestnik gminy lub obcy, któremu gmina wzbrania pobytu w swym obrębie, ma prawo odwołać się do naczelnej politycznej władzy krajowej.

Rządowa władza bezpieczeństwa winna udzielać gminie potrzebnych objaśnień względem uczestników gminy i obcych.

§. 17.

Stosunki prawne prywatne.

Niniejszy statut nie narusza w niczem ani stosunków prawnych prywatnych w ogóle, ani też w szczególności praw własności i użytkowania, które przysługują bądź pojedynczym częściom gminy lub jej członkom, bądź całym klasom mieszkańców, stowarzyszeniom lub korporacyom.

Część II.

O zakresie działania gminy.

§. 18.

W ogólności.

Zakres działania gminy jest dwojaki:

A. własny;

B. Poruczony.

Zakres działania własny, t. j. zakres działania, w którego obrębie gmina z zachowaniem ustaw, tak Państwa jako też krajowych, swobodnie i samodzielnie uchwała i rozporządza, obejmuje w ogóle wszystko, co tylko interesów gminy wprost dotyczy i o własnych siłach w granicach jej uprawnień sprawowaniem i załatwionem być może.

Poruczony zakres działania obejmuje sprawy, które Państwo gminie w drodze ustawodawstwa przekazuje.

§. 19.

A. Zakres działania własny.

Sprawami do zakresu działania własnego należącymi, zarządza gmina samodzielnie przez swoje organa, w granicach niniejszym statutem oznaczonych. W szczególności:

§. 20.

a) Zmiana statutu i obrębu gminy.

Gmina stanowi o zmianie swego statutu i obrębu, w myśl postanowień §. 78. lit. *g.* tego statutu wymienionych.

§. 21.

b) Nadawanie prawa należności do gminy i udzielanie prawa obywatelstwa miejskiego.

Gmina nadaje lub odmawia prawo należności do gminy i udziela prawo obywatelstwa miejskiego, a to z wyłączeniem dalszego odwołania się.

Gmina prowadzi spisy wszystkich do niej należących osób (metryki), które przejrzeć każdemu wolno.

Każdy do gminy należący na żądanie otrzyma poświadczenie na dowód swej należności stosownie do postanowień ustawy z dnia 3. Grudnia 1863.

§. 22.

c) Ustanowienie urzędów miejskich.

Gmina ustanawia i organizuje wszystkie urzędy miejskie i oznacza zakres ich działania. Ona stanowi liczbę, tudzież płacę urzędników i sług, mianuje ich i oddala.

§. 23.

d) Zarząd majątkiem.

Gmina zarządza swoim majątkiem samodzielnie i niezależnie. Majątek przeznaczony na szczególne cele nie może być na inne cele obrócony.

§. 24.

e) Nakładanie podatków.

Na zaspokojenie potrzeb dochodami miasta nie pokrytych, nakłada gmina w obrębie swoim podatki.

§. 25.

f) Sprawowanie policji.

Gmina sprawuje policję miejscową i wydaje potrzebne rozporządzenia policyjne.

Ona więc stara się:

1. O bezpieczeństwo osób i własności.

2. O utrzymanie dróg, placów publicznych i mostów, z wyjątkiem tych, których utrzymanie należy do skarbu Państwa lub do jakiego innego funduszu; o bezpieczeństwo i łatwość komunikacji; nienaruszenie granic (rozgraniczeń); o oświetlenie, utrzymanie i czyszczenie głównych kanałów; o utrzymanie wodociągów, publicznych zakładów kąpielowych i innych urządzeń publicznych.

Do niej należy:

3. Staranie około zaopatrzenia miasta żywnością, nadzorowanie targów, miar i wag.

Ona utrzymuje policję miejscową pod względem

4. ochędóstwa i zdrowia, urządza instytucje sanitarne i zawiaduje niemi.

Nadzoruje:

5. Sługi i robotników, czeladź rzemieślnicza i fabryczną, wydaje książki służbowe, i czuwa nad wykonaniem regulaminu służbowego; do niej na

leży piecza nad stowarzyszeniami rękodzielniczymi i przemysłowemi; — równie sprawuje ona policyę miejscową pod względem

6. obyczajności publicznej, i

7. bezpieczeństwa od ognia; stanowi przepisy budownicze, czuwa nad ich wykonaniem i wydaje przyzwolenia na budowlę.

§. 26.

g) Opieka nad ubogimi.

Gmina opiekuje się swoimi ubogimi i dostarcza środków pieniężnych potrzebnych do zaopatrzenia ubogich, jednak tylko w miarę złożonego dowodu ubóstwa i potrzeby; o ile osobne na ubogich przeznaczone dochody lub prywatne zakłady dobroczynne nie wystarczają.

Gmina zawiaduje miejskimi zakładami dobroczynnymi.

§. 27.

h) Sprawy kościelne.

Do gminy należy wykonywanie służących jej praw patronatu prezentowania i kolatury, tudzież rozdawanie stypendiów i miejsc fundacyjnych.

§. 28.

i) Sprawy szkolne.

Gmina ma staranie około założenia, utrzymania i wyposażenia szkół ludowych z uwzględnieniem istniejących patronatów szkolnych.

Ustawa krajowa orzecze, jaki wpływ gminie przysługiwać ma na szkoły średnie przez nią utrzymywane, tudzież na szkoły ludowe.

§. 29.

k) Pośredniczenie między prawującymi się.

Gmina stara się ugodą załatwić spory między stronami prawującymi się, a to za pomocą wybranych przez nią mężów zaufania.

§. 30.

l) Dobrowolna sprzedaż.

Do gminy należy uskutecznienie dobrowolnej sprzedaży ruchomości w drodze licytacji.

§. 31.

B. Zakres działania poruczoney.

Gmina zawiaduje wszystkimi sprawami publicznymi, które ustawami będą jej przekazane. Do niej należy orzeczenie o sposobie zawiadywania sprawami poruczonemi, jeżeli tenże ustawami nie jest przepisany.

§. 32.

Język urzędowy.

Językiem urzędowym gminy jest język polski.

Część III.

O Reprezentacyi i urzędach gminy.

§. 33.

Reprezentacja gminy.

Gminę miasta Lwowa zastępuje we wszystkich jej sprawach Rada miejska.

Rada miejska zawiaduje sprawami gminy, sama, lub przez Magistrat i inne urzędy gminy.

Rozdział pierwszy.

O Radzie miejskiej.

§. 34.

Skład i obiór Rady miejskiej.

Rada miejska składa się ze 100 członków (radnych miejskich), a to z 80. chrześcian i 20. starozakonnych.

Członków Rady miejskiej obiera gmina z grona swojego.

§. 35.

Prawo głosowania.

Prawo głosowania przy wyborze radnych miejskich mają następujące osoby, posiadające prawo obywatelstwa Państwa austriackiego:

1. Obywatele miejscy i honorowi miasta Lwowa.

2. Członkowie gminy płci męskiej, o ile wchodzi do jednej z następujących kategorii:

- a) ci, którzy czy to jako właściciele, czy jako dożywotnicy, w obrębie miasta posiadają odziedzioną lub najmniej przed rokiem nabytą nieruchomość (grunt lub dom) podatkowi gruntowemu lub domowemu podlegającą;
- b) ci, którzy w obrębie miasta prowadzą zatrudnienie podlegające podatkowi zarobkowemu i z niego od roku przynajmniej 8 złr. rocznego stałego podatku bez dodatków opłacają;
- c) ci, którzy z jakichkolwiek tytułów od roku przynajmniej 12 złr. zwyczajnego stałego podatku rocznego bez dodatków we Lwowie opłacają;
- d) duchowieństwo wyższe — dalej proboszczowie, administratorowie parafii, kapłani miejscowi i katecheci, tudzież pomocnicy duchowni wszystkich prawnie uznanych wyznań chrześciańskich, jakoteż przełożeni klasztorów;

- e) czynni, pensjonowani lub kwieskowani urzędnicy Dworu, Państwa, kraju lub gminy, niemniej urzędnicy zakładów krajowych i gminnych, przynajmniej od roku w gminie stale zamieszkali;
- f) kaznodzieje lwowskiej gminy izraelskiej, jakoteż rabin do prowadzenia metryk upoważniony;
- g) adwokaci, notaryusze, doktorowie wszystkich fakultetów, magistrowie chirurgii i główni redaktorowie pism czasowych treści politycznej i naukowej;
- h) przełożeni, profesorowie i nauczyciele wszystkich w obrębie miasta istniejących, kosztem Państwa, kraju lub gminy utrzymywanych szkół i publicznych zakładów naukowych;
- i) oficerowie i do wojskowości należące osoby z tytułem oficerskim, jeżeli się znajdują w stanie stałego spoczynku, lub jeżeli z zastrzeżeniem charakteru wojskowego dymisyę wzięli.

3. Uczestnicy gminy, jeżeli z własnego majątku lub dochodu opłacają w gminie od roku zwyczajnego podatku stałego przynajmniej 250 zlr. bez dodatków.

4. Korporacje i zakłady, których główny zarząd ma siedzibę we Lwowie, jeżeli z własnego majątku lub dochodu opłacają w gminie od roku zwyczajnego podatku bez dodatków przynajmniej 250 zlr. rocznie.

5. Stowarzyszenia przemysłowe, których zarząd ma siedzibę we Lwowie, jeżeli z własnego majątku lub dochodu opłacają zwyczajnego podatku bez dodatków przynajmniej 50 zlr. rocznie.

§. 36.

Współwłaściciele i współdożywotnicy jednej nieruchomości mają wszyscy razem jeden tylko głos.

Również spółce handlowej lub przemysłowej służy tylko jeden głos, bez względu na liczbę spółników.

Nieruchomość uważa się jako jedna, jak długo w księgach gruntowych jedno stanowi ciało.

Jak długo rzecz nieruchoma jest pod dożywociem, prawo głosowania właściciela, oparte na własności tej rzeczy, zostaje w zawieszaniu.

§. 37.

Prawo głosowania służy także niewiastom, jeżeli są właścicielkami albo dożywotniczkami domu lub gruntu, w obrębie miasta Lwowa położonych.

§. 38.

Wyjęci są od prawa głosowania:

- a) oficerowie w służbie będący, osoby wojskowe z tytułem oficerskim w służbie zostające, tudzież osoby wojskowe należące do niższych stopni i szeregowcy, z wyjątkiem nie powołanych rezerwistów;
- b) słudzy i osoby żyjące z dziennego lub tygodniowego zarobku;
- c) ci, którzy jako ubodzy pobierają wsparcie z funduszów na cele dobroczynne przeznaczonych.

§. 39.

Wykluczeni zaś od prawa głosowania są:

- a) ci, których uznano winnymi jakiegokolwiek zbrodni;
- b) osoby, przeciw którym z powodu zbrodni sądowe postępowanie wytoczono, przez czas trwania onegoż;
- c) ci, których uznano winnymi wykroczenia albo przestępstwa z chęci zysku lub przeciw obyczajności publicznej popełnionych;
- d) krydarynsze i ci, względem których pertraktacja ugody z wierzycielami rozpoczęta została, dopóki trwa pertraktacja krydy lub ugody, po jej ukończeniu zaś wtedy, gdy dłużnik uznany jest winnym występku §. 486. ust. karn. oznaczonego.

§. 40.

Każdy wyborca głosuje zazwyczaj osobiście (§. 41.) i tylko raz jeden przy każdym wyborze imieniem własnym.

§. 41.

Korporacje, stowarzyszenia i zakłady głosują przez zastępców prawnych statutami wskazanych, lub też przez pełnomocników do tego wybranych.

Współwłaściciele i współdożywnicy jednego domu lub gruntu, tudzież spółki handlowe, celem wykonania prawa głosowania mianują wspólnego pełnomocnika.

Niewiasty, prawo głosowania mające, głosują przez swoich mężów lub pełnomocników.

Zastępcami lub pełnomocnikami mogą być tylko osoby, mające prawo głosowania.

Zastępca lub pełnomocnik nie może zastępować więcej niż jedną osobę, i winien wykazać się pełnomocnictwem.

W imieniu małoletnich i bezwłasnowolnych głosują prawni ich zastępcy.

§. 42.

Obieralność.

Obieralnymi na członków Rady miejskiej są członkowie gminy płci męskiej, mający prawo głosowania, którzy 30. rok życia ukończyli, a osoba i majątkiem wolno rozporządzają.

§. 43.

Wyjęci są od obieralności:

- a) osoby wojskowe w czynnej służbie będące;
- b) czynni urzędnicy i słudzy Dworu i Państwa, z wyjątkiem profesorów i nauczycieli przy zakładach naukowych i szkołach;
- c) płatni urzędnicy i słudzy kraju, gminy i zakładów gminy, tudzież nauczyciele przy zakładach naukowych gminy, jak długo zostają w czynnej służbie;
- d) osoby mające spór sądowy z gminą;
- e) dłużnicy gminy, u których należności zalegają;
- f) dzierżawcy realności i dochodów gminnych.

§. 44.

Wykluczeni od obieralności są:

- a) krydaryusze i ci, względem których pertraktacja ugody z wierzycielami rozpoczęta została, a to tak długo, póki trwa pertraktacja krydy lub ugody z wierzycielami, po jej ukończeniu zaś także wtedy, jeżeli dłużnik uznany jest winnym wykroczenia oznaczonego §sem 486. ustawy karnej;
- b) osoby, które z powodu przewinienia służbowego, z chęci zysku popełnionego, w drodze dyscyplinarnej utraciły urząd lub służbę.

§. 45.

Spisy wyborców.

W gminie prowadzi się spis wszystkich członków i uczestników prawo głosowania mających.

Spisy wyborców zawierają imiona i nazwiska wyborców, jako też oznaczenie tytułu, na którym ich prawo głosowania jest oparte.

Przynajmniej na sześć tygodni przed wykonaniem wyborów mają być spisy wyborców w urzędzie do przejrzania wyłożone i o tem publiczność zawiadomiona, a w ogłoszeniu o tem wyznaczony będzie termin nieprzekraczalny dni czternastu do wniesienia reklamacyj przeciw tym spisom.

Reklamacje, jakie w tym terminie wniesione zostaną, rozstrzyga bezzwłocznie komisja, przez Radę miejską do tego z jej grona wybrana, i ogłosi uchwałę swoją przybicciem onej w ratuszu, a to

w miejscu do obwieszczeń urzędowych przeznaczonem.

Przeciw takim uchwałom służy w terminie nieprzekraczalnym trzech dni, licząc od dnia ogłoszenia uchwały, odwołanie się do Rady miejskiej, która w tej mierze ostatecznie orzeka.

Stosownie do zapadłych prawomocnych orzeczeń, nastąpi niezwłocznie sprostowanie spisu wyborców.

W ostatnich trzech dniach przed wyborami nie mogą być czynione żadne zmiany w tym spisie.

Zgromadzenia przedwyborcze odbywać się mogą w ostatnich trzech tygodniach przed wykonaniem wyborów za poprzednim uwiadomieniem naczelnej krajowej władzy politycznej.

§. 46.

Postępowanie przy wyborach.

Burmistrz rozpisuje wybory przynajmniej trzy tygodnie przed dniem wykonania onych, w ogłoszeniu oznaczy czas i miejsce wyborów, a o tem rozpisaniu zawiadomi krajową władzę polityczną i Wydział krajowy.

§. 47.

Wyborami kieruje ustanowiona ku temu przez Radę miejską komisya wyborcza.

Do tej komisyi mają być wezwani, prócz członków Rady miejskiej, także inni członkowie gminy.

§. 48.

Przy wyborach mają być zachowane następujące przepisy:

- a) każda dzielnica miasta Lwowa może, jeżeli tego lepszy wymaga porzodek, głosować osobno;
- b) W razie zachodzącej wątpliwości głosujący winien złożyć dowód tożsamości swej osoby, przez świadków komisji znanych;
- c) głosowanie odbywa się kartkami, które zawierać mają tyle nazwisk, ile członków Rady miejskiej ma być obranych, t. j. 80 chrześcian a 20 starozakonnych.

W razie, gdyby głosujący większą lub mniejszą liczbę nazwisk podał, lub powyższego stosunku liczebnego chrześcian i starozakonnych nie zachował, kartka podana jest nieważną.

- d) Po upływie czasu do głosowania naznaczonego, komisya wyborcza przystąpi do obliczenia głosów;

- e) Wybraanymi są ci, którzy uzyskali bezwzględna większość złożonych głosów.

Jeżeliby takiej większości za pierwszym głosowaniem nie osiągnięto, wtedy przystępuje się do wtórego ściślejszego wyboru pomiędzy osobami, które po obranych przy pierwszym głosowaniu najwięcej głosów otrzymały.

Do ściślejszego wyboru przedstawia komisya dwa razy tylu kandydatów, ile członków jest jeszcze do wybrania.

W razie równości głosów rozstrzyga losowanie, kto przy ściślejszym wyborze ma być na kandydata podany.

Głos dany osobie nie przedstawionej na kandydata przy ściślejszym wyborze, czyni kartkę nieważną.

W razie równości głosów przy ściślejszym wyborze rozstrzyga los.

- f) Po zamknięciu wyborów przedłoży komisya wyborcza Radzie miejskiej spisany z tego aktu protokół wraz z wszelkimi dowodami, poczem Rada miejska ogłosi ukończenie wyborów i nazwiska osób obranych.

§. 49.

Bibl. Jag.

Bliższe przepisy o postępowaniu przy wyborach zawarte będą w regulaminie wyborów, który Rada miejska za każdym razem ułoży i ogłosi.

§. 50.

Przyjęcie wyboru.

Jeżeli kto w ciągu ośmiu dni po zawiadomieniu go o padłym nań wyborze przyjęcia wyboru wyraźnie nie odmówił, uważa się iż wybór przyjął.

§. 51.

Wybory uzupełniające.

Dla uzupełnienia miejsc wakujących z powodu odmówionego przyjęcia wyboru, odbyć się winien niezwłocznie nowy wybór.

Przy tym nowym wyborze służą za podstawę spisy wyborców dla poprzedniego wyboru sporządzone.

Nowe ogłoszenia tych spisów i reklamacje przeciw nim nie mogą być dopuszczone.

Wszystkie inne postanowienia, dotyczące postępowania przy wyborach, mają być zachowane także przy wyborach uzupełniających.

Gdyby jednak przy tym uzupełniającym wyborze liczby członków Rady miejskiej nie uzupeł-

niono, wtedy Rada miejska powoła z kolei na członków osoby obieralne, które przy pierwszym głównym wyborze otrzymały największą ilość głosów.

§. 52.

Obrany członek Rady miejskiej nie może być związany żadną instrukcją.

§. 53.

Ukonstytuowanie Rady miejskiej.

Rada miejska ukonstytuuje się pod przewodnictwem najstarszego wiekiem członka, skoro wybory będą ukończone (§. 48. lit. f.) i przynajmniej trzy czwarte części nowo obranych członków wybór przyjmą.

Tak ukonstytuowanej Radzie przewodniczy dotychczasowy burmistrz aż do potwierdzenia wyboru nowego burmistrza.

Każdy radny, obejmujący swą posadę, składa do rąk przewodniczącego uroczyste przyrzeczenie sumiennego pełnienia przyjętych obowiązków.

§. 54.

Sprawdzanie wyborów i rozstrzygnięcie reklamacyj.

Ukonstytuowana Rada miejska rozpoznaje akt wyboru i rozstrzyga ostatecznie o ważności tego aktu, jakoteż o ważności pojedynczych wyborów, tudzież o reklamacjach przeciw wyborom, które w terminie nieprzekraczalnym dni ośmiu, licząc od dnia ogłoszenia wyboru, do niej whiesione być mają.

Polityczna władza krajowa może unieważnić wybory, któreby padły na osoby od obieralności wyjęte lub wykluczone. Przeciw takiemu wykluczeniu jednakże służy rekurs do Ministerstwa tak wykluczonemu jak i gminie.

§. 55.

Dla uzupełnienia miejsc w skutku nieważności wyborów wakujących, rozpisze nowo ukonstytuowana Rada miejska niezwłocznie nowy wybór według postanowień §. 51. tego statutu.

§. 56.

Wybór burmistrza, wiceburmistrza i delegatów miejskich.

Burmistrza, pierwszego wiceburmistrza i delegatów wybiera Rada miejska z grona swojego.

Burmistrz i pierwszy wiceburmistrz muszą być wyznania chrześcijańskiego.

Do wyboru burmistrza lub pierwszego wiceburmistrza przystąpi Rada miejska zawsze w przeciągu dni czternastu po opróżnieniu posady.

Obierając delegatów miejskich, oznaczy Rada miejska także ich liczbę, która nie ma przenosić 20 członków. (§§. 66. i 109.).

§. 57.

Do wyboru burmistrza mają być wezwani wszyscy członkowie Rady miejskiej.

Członek, któryby na wezwanie do takiego wyboru nie przybył, lub przed onego ukończeniem się oddalił, jeżeli nieobecności swej lub oddalenia się dostatecznie nie usprawiedliwi, traci mandat i przed upływem lat trzech do Rady miejskiej obranym być nie może.

Do wyboru burmistrza konieczną jest obecność przynajmniej trzech czwartych części członków Rady miejskiej.

Obranym jest ten, kto otrzyma dwie trzecie części głosów członków obecnych.

Gdyby takiej większości przy pierwszym głosowaniu nie uzyskano, wtedy wybór tak długo się powtarza, dopóki jeden z kandydatów tej większości nie otrzyma.

Pierwszego wiceburmistrza i delegatów miejskich obiera się bezwzględną większością głosów obecnych na posiedzenia członków Rady miejskiej.

§. 58.

Wybór burmistrza potwierdza Monarcha.

Skoro potwierdzenie nastąpi, burmistrz w obecności Rady miejskiej i ciała radnego Magistratu złoży przysięgę do rąk Namiestnika kraju, ślubując wierność i posłuszeństwo Monarsze, stosowanie się do ustaw i sumienne pełnienie swoich obowiązków.

Pierwszy wiceburmistrz składa taka samą przysięgę do rąk burmistrza, na zgromadzeniu Rady miejskiej.

§. 59.

Trwanie urzędu:

a) *radnych miejskich.*

Radni miejscy obrani będą na lat trzy.

Na trzy miesiące przed upływem tego czasu Rada miejska rozpisuje nowe wybory.

Az do ukonstytuowania nowo obranej, dawna Rada pozostaje w urzędowaniu.

Członkowie Rady ustępującej mogą być na nowo obrani.

Gdyby przed czasem zwyczajnych wyborów, przez śmierć lub innym sposobem ubyło dwudziestu radnych, wtedy dla uzupełnienia Rady rozporządzi się oddzielny wybór na podstawie ostatniego spisu wyborców.

Jednakże każdy taki wybór ważny jest tylko do czasu zwyczajnych wyborów.

§. 60.

b) *burmistrza, pierwszego wiceburmistrza i delegatów miejskich.*

Burmistrza i pierwszego wiceburmistrza obiera Rada na czas trwania swego, delegatów zaś na rok jeden.

Ustępujący mogą być powtórnie obrani.

Burmistrz i pierwszy wiceburmistrz obejmują urząd z dniem złożenia przysięgi, delegaci miejscy od dnia ich wyboru.

§. 61.

Stosunki urzędowe.

Członkowie Rady miejskiej urzędują bezpłatnie. Za sprawowanie interesów gminy po za jej obrębem mogą żądać wynagrodzenia.

Płace i inne emolumenta burmistrza ustanawia Rada miejska na cały czas jego urzędowania.

Burmistrzowi, który przez lat 12 nieprzerwanie ten urząd piastował, może Rada miejska po jego ustąpieniu z urzędu wyznaczyć stosowną emeryturę.

Gdyby pierwszy wiceburmistrz lub delegat miejski przez czas dłuższy zastępował burmistrza, Rada miejska wyznaczy mu stosowne wynagrodzenie.

§. 62.

Burmistrz i pierwszy wiceburmistrz muszą mieć we Lwowie stałe mieszkanie.

§. 63.

Wystąpienie z urzędu i utrata onego.

Burmistrz i pierwszy wiceburmistrz, jako też delegaci, nie mogą bez zezwolenia Rady złożyć urzędowania swojego.

§. 64.

Burmistrz, jego zastępca i Radni miejscy tracą urząd na zawsze lub czasowo, jeżeli zajdzie lub odkryta będzie taka okoliczność, któraby ich od prawa głosowania lub też od obieralności na zawsze lub czasowo wyłączała lub wykluczyła.

Radnych miejskich, którzy bez ważnych powodów przez trzy miesiące na posiedzenia nie przybywają, może Rada miejska uznać za występujących.

Burmistrz, pierwszy wiceburmistrz i delegaci miejscy tracą urząd, jeżeli przestają być członkami Rady miejskiej.

Pierwszy wiceburmistrz i delegaci miejscy mogą być także suspendowani lub usunięci z urzędu, jeżeli się okażą winnymi zaniedbania obowiązków urzędowych.

O takim suspendowaniu lub usunięciu wyrokuje Rada miejska ostatecznie.

§. 65.

W razie rozwiązania Rady miejskiej przez władzę rządową, mają być najdalej do sześciu tygodni ogłoszone i rozpisane nowe wybory.

Zanim wybór nowej Rady miejskiej dokonany będzie, burmistrz i wiceburmistrz pozostają na swych posadach, sprawują bieżące interesa gminy i wykonują służące Radzie miejskiej przy wyborach prawa.

Od rozporządzenia Radę miejską rozwiązującego przysłuży także prawo odwołania się do Ministerstwa Stanu.

Rada rozwiązana może jednak, lecz tylko do wniesienia rekursu, zgromadzić się na posiedzenie tajne.

Rozdział drugi.

O Magistracie i innych urządach gminy.

§. 66.

Magistrat.

Magistrat składa się z burmistrza, pierwszego i drugiego wiceburmistrza, delegatów miejskich, z radców Magistratu i urzędników pomocniczych.

Burmistrz, pierwszy wiceburmistrz i delegaci miejscy wchodzi w skład Magistratu, nie przestając być członkami Rady miejskiej.

§. 67.

Izba obrachunkowa.

Izba obrachunkowa podlega Radzie miejskiej i burmistrzowi. Jest ona organem pomocniczym Rady miejskiej w czynnościach kontroli i organem pomocniczym Magistratu w załatwianiu spraw rachunkowych.

§. 68.

Mianowanie urzędników.

Rada miejska mianuje drugiego wiceburmistrza, jakoteż wszystkich urzędników Izby obrachunkowej na przedstawienie burmistrza, innych zaś urzędników gminy i zakładów gminnych na przedstawienie Magistratu.

Drugi wiceburmistrz, rady Magistratu, naczelnik urzędu budowniczego, naczelnik Izby obrachunkowej i kasyer są stałymi urzędnikami.

Rada miejska postanowi, jakie inne posady służbowe mają być stałymi urzędnikami obsadzone.

Stali urzędnicy gminy złożą do rąk burmistrza w obecności ciała radnego Magistratu przysięgę na wierność i posłuszeństwo Monarsze, zastosowanie się do ustaw i na sumienne pełnienie swoich obowiązków.

Drugi wiceburmistrz, rady Magistratu, naczelnik urzędu budowniczego, naczelnik Izby obrachunkowej i kasyer nie mogą zostawać między sobą w stosunku pokrewieństwa lub powinowactwa, aż do czwartego stopnia włącznie.

W takimże stosunku nie mogą także zostawać między sobą i ze swymi podwładnymi naczelnicy biur urzędów pomocniczych.

Konceptowi urzędnicy Magistratu, używani do załatwiania spraw poruczonych, muszą mieć przepisane do tego uzdolnienie.

§. 69.

Uwalnianie od służby.

O uwolnienia od służby (pensjonowaniu, kwieskowaniu, suspendowaniu lub oddaleniu) urzędników i sług gminy orzeka Rada miejska, od którego orzeczenia wolno stronie interesowanej odwołać się do Wydziału krajowego.

§. 70.

Rada miejska ustauowi zewnętrzne oznaki służbowe dla burmistrza, wiceburmistrzów, delegatów i urzędników miejskich, jako też sposób umundurowania i uzbrojenia sług gminy i straży bezpieczeństwa,

Cześć IV.

Zakres działania Reprezentacji i urzędów gminy.

Rozdział pierwszy.

Zakres działania Rady miejskiej.

§. 71.

W ogólności.

Zadaniem Rady miejskiej jest, w granicach ustawami oznaczonych zastępować gminę w wykonaniu jej praw i obowiązków, wydawać imieniem gminy postanowienia obowiązujące i zarządzać wykonanie onych.

Rada miejska winna strzedz wszechstronnie dobra gminy i starać się o zaspokojenie jej potrzeb.

Ona jest władzą zwierzchnią miasta we wszystkich sprawach gminy.

§. 72.

Do zakresu działania Rady miejskiej należy:

A. Rozstrzyganie w sprawach administracyjnych gminy.

B. Kontrolowanie czynności Magistratu i innych urzędów gminy, tak w sprawach zakresu działania własnego, jakoteż w sprawach gminie poruczonych.

§. 73.

A. *Rozstrzyganie w sprawach administracyjnych.*

Rada miejska orzeka i uchwała we wszystkich sprawach administracyjnych gminy.

W szczególności rozstrzyga Rada miejska w sprawach administracyjnych, zastrzeżonych jej niniejszym statutem, tudzież w tych, które sama swojej decyzji zachowa, lub które w drodze odwołania się przedłożone jej będą.

§. 74.

Sprawy Radzie miejskiej zastrzeżone.

Do zastrzeżonych Radzie miejskiej spraw należą:

a) Organizacja urzędów gminy, oznaczenie liczby urzędników i służb gminy, tudzież wszystkich

osób od gminy płatnych; wydawanie przepisów dyscyplinarnych dla urzędników i służby gminy, jakoteż orzeczenie o ich obowiązkach i uzdolnieniu, jakie posiadać powinni.

- b) Stanowienie płac, pensyj i innych emolumentów dla urzędników i służby gminy, dla ich wdów i sierót.
- c) Wydawanie instrukcyj i regulaminów dla siebie i dla urzędów gminy.
- d) Mianowanie jako też uwolnienie od służby urzędników i służby gminy (§§. 68. i 69.) przełożonych i nauczycieli w szkołach i innych zakładach naukowych miejskich, i przyznawanie emolumentów dla ich wdów i sierót.

Mianowanie niższych urzędników i służby może jednak Rada miejska poruczyć burmistrzowi lub Magistratowi.

- e) Udzielanie zaliczek na płace i przyznawanie niesystemizowanych emolumentów, kosztów podróży, wynagrodzeń, zapomóg i nagród dla urzędników i służby gminy, jako i dla innych osób używanych w służbie gminy.
- f) Dozwalanie urlopów burmistrzowi i wiceburmistrzowi; dozwalanie urlopów innym urzędnikom i służbie gminy na czas dłuższy niż sześć tygodni.

§. 75.

Decyzji Rady miejskiej zastrzeżone jest także:

- a) Stanowienie zasad zarządu majątku gminy, a w szczególności oznaczenie sposobu wykonywania służącego gminie prawa propinacyi (t. j. wyłącznego prawa wyrobu i wyszynku napojów propinacyjnych).
- b) Oznaczanie opłaty propinacyjnej od przywozu, wyrobu i wyszynku napojów propinacyjnych.
- c) Wydawanie konsensów na wyszynk napojów propinacyjnych.
- d) Nabywanie nieruchomości lub praw takich, które według ustaw uważane są za rzeczy nieruchome:

zbywanie majątku gminy;
przyjmowanie zobowiązań wieczystych;
udzielanie prawa służebnictwa lub zastawu i przyjmowanie poręczenia;
zaciąganie pożyczek i operacje kredytowe.

Do ważności uchwały, w sprawach tu wyliczonych zapadłej potrzeba, ażeby była pozięta na dwu nie prędzej jak w ośm dui po sobie następujących posiedzeniach, od-

hytych w obecności przynajmniej trzech czwartych części członków Rady miejskiej i przez Wydział krajowy potwierdzoną.

- e) Lokowanie kapitałów.
- f) Przyjęcie lub zrzeczenie się spadku lub legatu.
Gdyby wartość spadku lub legatu przenosiła 10.000 zlr., wtedy uchwała na zrzeczenie się zapasć musi w sposobie wyżej pod d) wskazanym.
- g) Stawianie kosztem gminy nowych budowli, lub przekształcenie albo znoszenie istniejących, tudzież inne przedsiębiorstwa nakładem gminy wykonać się mające.
Tworzenie nowych zakładów gminnych albo zwinienie już istniejących.
- h) Zawieranie, rozwiązywanie i zmiany kontraktów najmu i dzierżaw.
- i) Zawieranie, rozwiązywanie i zmiany innych kontraktów, o ile Rada miejska nie uzna rzeczą stosowną, czynności te poruczyć burmistrzowi lub Magistratowi.
- k) Zezwalanie na rozpoczęcie procesu, lub na odstąpienie od niego i na zawieranie ugód w sprawach rozpoczętych.
- l) Przyzwalanie na wszelkie wydatki budżetem przewidziane, o ile takowe instrukcya Rady miejskiej nie będzie poruczone burmistrzowi lub Magistratowi; — tudzież przyzwalanie na wszelkie wydatki budżetem nieprzewidziane.
- m) Umarzanie należitości wątpliwych lub takich, które odebranemi być nie mogą.
- n) Opuszczanie zaliczek danych urzędnikom lub sługom na ich płace, i darowanie należących się gminie zwrotów i uchybień rachunkowych.

§. 76.

Do Rady miejskiej należy nakładanie i pobór dodatków gminnych do podatków monarchicznych; tudzież nakładanie i pobór nowych podatków gminnych; — niemniej też ustanowienie zasad rozkładu i poboru tych podatków, jako i innych ciężarów gminnych — o ile te zasady nie są oznaczone ustawami krajowemi.

Dodatki do podatków nie mogą jednakże być nałożone na:

- a) urzędników i sługi Dworu, Państwa, kraju i zakładów publicznych, na wojskowych, ich wdowy i sieroty, co do płac służbowych i pochodzących ze stosunku służbowego, emerytur, prowizyj, dodatków na wychowanie i gracyj;

b) pasterzy dusz co do ich kongrui.

Dodatki gminne do podatków monarchicznych mają być rozkładane w miarę tych podatków na wszystkie osoby, które posiadają w gminie miasta Lwowa opodatkowany w niej majątek lub dochód, lub wykonują w niej czynność ulegającą podatkowi, i to na wszystkie podatki równo.

Do ważności uchwały, dotyczącej czy to nakładania dodatków, czy zaprowadzenia nowych lub podwyższenia istniejących podatków gminnych, potrzeba aby była powzięta na dwóch nie prędzej jak w ośm dni po sobie następujących posiedzeniach.

§. 77.

Następujące podatki mogą być tylko mocą oddzielnej ustawy krajowej zaprowadzone:

a) Dodatki gminne do podatku konsumcyjnego, o ile one przekraczają taryfę w drodze ustawodawstwa dla miasta Lwowa postanowioną.

Dodatki te odnoszą się tylko do konsumcyi w obrębie miasta.

b) Dodatki gminne do innych podatków monarchicznych stałych i niestałych, przenoszące 25% tych podatków.

c) Podatek czynszowy, nakładany w miarę opłaconego przez mieszkańców czynszu mieszkalnego, lub w miarę oszacowanej wartości tego czynszu. — jeżeli ten podatek przechodzi 10 krajcarów od każdego reńskiego czynszu.

d) Nowe podatki i daniny do kategorii wyżej wyszczególnionych nie należące.

Wypływające z prawa propinacyi opłaty od przywozu, wyrobu i wyszynku trunków propinacyjnych nie mogą być uważane jako dodatki do podatku konsumcyjnego.

§. 78.

Dalsze decyzji Rady miejskiej zastrzeżone przedmioty są:

a) Stanowienie lub zmiany cen artykułów potrzebnych do utrzymania życia.

b) Przyjęcie do gminy lub odmówienie przyjęcia, nadawanie obywatelstwa miejskiego i honorowego, tudzież rozstrzyganie względem utraty obywatelstwa; wyznaczenie tax od przyjęcia do gminy i od nadania obywatelstwa miejskiego, tudzież uwolnienie od opłaty onych.

c) Rozstrzyganie w sprawach utraty lub odzyskania prawa głosowania i obieralności.

- d) Wykonywanie służących gminie praw patronatu i kolatury, tudzież rozdawanie stypendyów jako i innych miejsc fundacyjnych.
- e) Zawiadywanie, nadzorowanie, zakładanie i utrzymywanie szkół ludowych i średnich, w granicach ustawa krajową oznaczonych.
- f) Wykonywanie prawa petycyi w sprawach gminy.
- g) Uchwalanie projektów do zmiany statutu miejskiego lub do zmiany obrębu miasta.

Uchwała jednak takich projektów, aby była ważna, musi być powzięta na dwóch, nie przedziej jak w ośm dni po sobie następujących posiedzeniach, a nadto, jeżeli się tyczy zmiany statutu gminy, zatwierdzona przez Sejm krajowy, jeżeli się zaś tyczy zmiany obrębu gminy, za zgodą politycznej władzy krajowej, przez Wydział krajowy.

§. 79.

B. Wykonywanie kontroli w ogóle.

Rada miejska czuwa nad tem, ażeby wszystkie sprawy były załatwiane stosownie do jej uchwał i do istniejących ustaw ku pożytkowi gminy.

Wszystkie organa gminy podlegają jej nadzorowi.

Rada miejska ma prawo, wglądać nieprzerwanie w działania tych organów, żądać złożenia aktów, dokumentów, rachunków i raportów, a w szczególnych wypadkach zastrzegać sobie decyzję.

§. 80.

W szczególności.

a) Co do metryk gminy i spisu wyborców.

Rada miejska czuwa nad dokładnem prowadzeniem metryk gminy i spisu wyborców.

§. 81.

b) Co do zarządu majątkiem.

Rady miejskiej obowiązkiem jest, utrzymywać za pomocą inwentarza w ciągłej ewidencji cały majątek miasta, ruchomy i nieruchomy, i starać się o taki zarząd majątku, aby jak największy dochód z niego pozyskać.

§. 82.

c) Ustanowienie budżetu.

Rada miejska rozpoznaje i ustanawia budżet dochodów i wydatków kasy miejskiej corocznie, na podstawie inwentarza i rachunków.

Projekt do budżetu Magistrat przedłoży Radzie miejskiej na trzy miesiące przed rozpoczęciem każdego roku administracyjnego.

Na dni 14 przed roztrząsaniem tego projektu w Radzie miejskiej, przejrzanie onegoż każdemu dozwolone.

§. 83.

d) Roztrząsanie rachunków i skontrolowanie kas.

Również Rada miejska roztrząsa i zatwierdza roczne rachunki z przychodów i wydatków kasy miejskiej. Rachunki te Magistrat właściwemi dowodami opatrzy i przedłoży Radzie miejskiej najdalej w pierwszych trzech miesiącach po upływie każdego roku administracyjnego.

Na dni czternaście przed roztrząsaniem rachunków w Radzie miejskiej, przejrzanie takowych każdemu dozwolone.

W razie dostrzeżonych uchybień w rachunkach wyrokuje Rada miejska przeciw osobom za nie odpowiedzialnym, z zastrzeżeniem dalszego postępowania podług istniejących przepisów.

Rada miejska zarządza skontrolowanie lub likwidacyę kas miejskich.

§. 84.

e) Rozstrzygnięcie zażaleń.

Rada miejska rozstrzyga ostatecznie wszystkie zażalenia w sprawach zakresu działania własnego, zanesione do niej przeciw rozporządzeniom burmistrza, Magistratu i wszystkich innych organów gminy.

§. 85.

f) Sprawy zakładów i funduszków gminy.

W sprawach dotyczących zakładów i funduszków, które zostają pod zarządem gminy, ma Rada miejska taki sam zakres działania, jaki jej służy w innych sprawach gminy, o ile fundacye lub umowy nie postanawiają inaczej.

§. 86.

Sposób załatwiania spraw (sekcye, komisye).

Rada miejska załatwia sprawy swojej decyzji zastrzeżone na walnych zgromadzeniach. Wolno jej jednak poruczyć rozstrzygnięcie pewnych spraw swoim sekcjom (wydziałom), lub szczególnym od niej mianowanym komisjom.

§. 87.

Posiedzenia.

Rada miejska zgromadza się ile razy zajdzie tego potrzeba.

Liczbę i czas posiedzeń zwyczajnych ustanowi Rada miejska.

Na te posiedzenia zgromadzają się członkowie Rady miejskiej nawet bez uprzedniego zwołania.

Nadzwyczajne posiedzenia odbywać się mogą tylko na zwołanie burmistrza lub jego zastępcy.

Na pisemne żądanie dziesięciu radnych, burmistrz obowiązany zwołać nadzwyczajne posiedzenie najdalej w ciągu dni trzech.

§. 88.

Posiedzeniom Rady miejskiej przewodniczy burmistrz, a w razie przeszkody jego zastępca.

Posiedzenia bez zachowania tego postanowienia odbyte są nieważne.

§. 89.

Posiedzenia Rady miejskiej są jawne. Na przedstawienie jednak przewodniczącego, lub na wniosek przynajmniej dziesięciu radnych, może Rada miejska uchwalić posiedzenie poufne, co atoli miejsca mieć nie może przy obradach nad rachunkami gminy, lub nad budżetem.

Gdyby publiczność zachowaniem się swoim obradom przeszkadzała, lub wcale wolność onych naruszała, przewodniczący po bezskutecznym napomnieniu do porządku zarządzi usunięcie publiczności.

§. 90.

Komplet potrzebny do uchwał.

Do powzięcia uchwał konieczna jest obecność przynajmniej czterdziestu radnych, o ile w statucie niniejszym nie ma odmiennego postanowienia.

§. 91.

Zadeu członek Rady miejskiej nie może być obecnym przy rozprawach i głosowaniu, jeżeli przedmiot obrady dotyczy jego osoby, jego żony lub krewnych albo powinowatych aż do czwartego stopnia włącznie.

§. 92.

Powzięcie uchwał.

Do ważności uchwał Rady miejskiej konieczna jest bezwzględna większość obecnych na posiedzeniu członków, o ile statut niniejszy inaczej nie postanawia.

Przewodniczący nie głosuje.

W razie równości głosów wniosek upada. Przy wyborach i w sprawach dotyczących się osobistości, głosowanie odbywa się tajnie.

§. 93.

Protokół posiedzeń.

Z czynności posiedzeń Rady miejskiej spisuje się protokół, który podpisuje przewodniczący i dwaj członkowie obecni na posiedzeniu, od zgromadzenia do tego wezwani. Protokół ten zachowuje się w archiwie miejskim.

Rozdział drugi.**Zakres działania burmistrza.**

§. 94.

W ogólności.

Burmistrz jest organem gminy zawiadującym wykonującym.

On reprezentuje gminę jako osobę moralną na zewnątrz, jest przełożonym urzędów miejskich i kieruje czynnościami tychże. On odpowiada za czynności urzędowe, tak własne jak i urzędów miejskich, Radzie miejskiej, a za czynności w sprawach poruczonych, także Rządowi.

§. 95.

Wykonywanie uchwał Rady miejskiej.

Obowiązkiem burmistrza jest, wprowadzać w wykonanie uchwały Rady miejskiej w sposób przez nią wskazany.

§. 96.

Suspendowanie uchwał.

Gdyby burmistrz sądził, że uchwała Rady miejskiej jest w sprzeczności z ustawami, lub gminę o znaczną szkodę przyprawić może, tedy mocen będzie wstrzymać wykonanie uchwały i przedłożyć sprawę Radzie miejskiej na najbliższem zwyczajnem posiedzeniu do powtórnego rozpoznania.

Gdyby zaś Rada miejska od swej uchwały odstąpić nie chciała, burmistrz przedstawi niezwłocznie rzecz, jeśli się odnosi do spraw zakresu własnego, Wydziałowi krajowemu, jeżeli zaś dotyczy spraw poruczonych, naczelniej politycznej Władzy krajowej i Radę miejską o tem zawiadomi.

§. 97.

Burmistrz mocen jest także suspendować i przedstawiać Radzie miejskiej do decyzji uchwały sekcji (wydziałów) Rady miejskiej i mianowanych przez nią komisji, powzięte na zasadzie §. 86. niniejszego statutu.

§. 98.

Samodzielne decydowanie.

W sprawach należących do zakresu działania Magistratu, których załatwienie według instrukcji przez Radę miejską wydać się mającej nie wymaga rozpraw kolegialnych, burmistrz może samodzielnie decydować.

§. 99.

Podpisywanie dokumentów.

Dokumenta, mocą których gmina zaciąga zobowiązania względem trzecich osób, podpisuje burmistrz i trzech członków Rady miejskiej.

§. 100.

Władza dyscyplinarna.

Burmistrz sprawuje władzę dyscyplinarną na podwładnymi urzędnikami i sługami gminy.

W wykonywaniu tej władzy burmistrz mocen jest zarządzić zawieszenie płacy a nawet tymczasowe usunięcie od służby, ma jednak przedstawić rzecz tę Radzie miejskiej na najbliższem posiedzeniu do ostatecznej decyzji.

§. 101.

Skontrolowanie kas.

Prawem równie jak obowiązkiem burmistrza jest, zarządzać od czasu do czasu skontrolowanie kas miejskich, tudzież kas wszystkich pod nadzorem gminy zostających zakładów i funduszków, i brać udział w tej czynności.

W razie potrzeby winien on zarządzić likwidację tych kas.

§. 102.

Zastępca burmistrza.

W razie przeszkody zastępuje burmistrza pierwszy wiceburmistrz, a tego jeden z miejskich delegatów, którego Rada przeznaczy.

Rozdział trzeci.

Zakres działania Magistratu.

§. 103.

W ogólności.

Magistrat jest organem wykonawczym gminy pod kontrolą Rady miejskiej.

Pod kierownictwem burmistrza zarządza Magistrat bezpośrednio sprawami gminy i zostających pod jej zarządem zakładów i funduszków, załatwia czynności bieżące i uchwała we wszystkich przekazanych mu sprawach.

§. 104.

Zarząd majątkiem.

Magistrat obowiązany jest, zarządzać jak najkorzystniej majątkiem gminy i zakładów gminy, przyczem winien trzymać się ściśle budżetu i uchwał Rady miejskiej, i zasięgać upoważnienia Rady co do wydatków, których zatwierdzenie jej zastrzeżone.

Do wydatków niezbędnych, w budżecie nieprzewidzianych, Magistrat ma uzyskać zezwolenie Rady miejskiej.

§. 105.

Wykonywanie policyi.

Magistrat wykonywa policyę miejscową i strzeże porządku i bezpieczeństwa w obrębie gminy.

On rozsądza sprawy przestępstwa przeciw miejscowym zarządzeniom policyjnym.

Takie przestępstwa ulegają karze pieniężnej aż do ilości 100 złr., lub w razie niemożności uiszczenia kary pieniężnej, aresztowi, wymierzając za każde 5 złr. jeden dzień aresztu. Kary pieniężne wpływają do kasy miejskiej na cele dobroczynne, które Rada miejska oznaczy.

§. 106.

Ściąganie należytości.

Podatki gminne, taxy, kary policyjne i wszelkie inne należytości gminne sciąga Magistrat sposobem przepisany względem ściągania rządowych należytości tego rodzaju.

Przekroczenia przepisów wydanych względem podatków i innych należności gminnych, ulegają takim samym karom, jakie są nałożone na podobne przekroczenia dotyczące należności rządowych.

§. 107.

Regulamin.

Rada miejska wyda regulamin, podług którego mają być sprawy w Magistracie załatwiane.

Ten regulamin oznaczy sprawy, w których Magistrat ma obradować i uchwalać kolegialnie.

Kolegialnym posiedzeniom w Magistracie przewodniczy burmistrz lub jego zastępca.

Bez przewodnictwa burmistrza lub jego zastępcy Magistrat nie może uchwalać.

§. 108.

Odpowiedzialność urzędników i sług.

Każdy urzędnik i sługa gminy odpowiada za powierzone mu czynności urzędu lub służby.

§. 109.

Stanowisko delegatów miejskich w Magistracie.

Delegaci miejscy biorą kolejno udział w obradach i uchwałach Magistratu z głosem stanowczym, referują przydzielone im od burmistrza sprawy, i pomagają burmistrzowi w nadzorowaniu i załatwianiu spraw, stosownie do otrzymanej od Rady miejskiej instrukcyi i do szczególnych poleceń burmistrza.

Część V.

Stosunek gminy do władz krajowych i do władz administracyjnych Państwa.

§. 110.

A. W sprawach zakresu działania własnego.

W sprawach zakresu własnego (§. 18.) podlega gmina miasta Lwowa bezpośrednio Wydziałowi, a względnie Sejmowi krajowemu

§. 111.

Sejm krajowy czuwa nad tem za pośrednictwem swego Wydziału, ażeby majątek gminy, tudzież majątki zakładów i fundacyj pod zarządem gminy będących, nie były uszczuplone.

Od jego potwierdzenia zawisła ważność uchwał Rady miejskiej, do zarządu majątkiem gminnym odnoszących się — w wypadkach niniejszym statutem wymienionych.

On rozstrzyga także zażalenia i odwołania się od wyroków i uchwał Rady miejskiej w sprawach zakresu własnego, o ile w takowych Rada miejska według tego statutu nie orzeka ostatecznie.

§. 112.

B. W sprawach poruczonych.

W sprawach poruczonych podlega gmina miasta Lwowa bezpośrednio naczelnej politycznej władzy krajowej.

§. 113.

Każdej korporacji i każdemu mieszkańcowi, postanowieniem gminy uciążonemu, służy prawo odwołania się do Wydziału krajowego.

§. 114.

Rządowi służy prawo nadzoru nad gminą, aby swego zakresu działania nie przekraczała i w brew ustawom nie działała.

To prawo nadzoru wykonywa naczelna polityczna władza krajowa; na żądanie jej przeto burmistrz miasta winien jej udzielać uchwały Rady miejskiej i inne potrzebne wyjaśnienia.

§. 115.

Naczelna polityczna władza krajowa ma prawo i obowiązek, zakazać wykonania uchwały powziętej przez Radę miejską, jeżeli uchwała przekracza zakres działania Rady, lub sprzeciwia się ustawom. Przeciw takiemu zakazowi służy prawo rekursu do Ministerstwa Stanu. Jeżeli jednak sprawa należy do własnego zakresu działania gminy, władza krajowa winna o wydanym zakazie zawiadomić równocześnie Wydział krajowy.

§. 116.

Naczelna polityczna władza krajowa ma także rozstrzygać rekursu przeciw rozporządzeniom Magistratu lub Rady miejskiej, naruszającym lub mylnie zastosowującym ustawy, o ile te rozporządzenia nie są oprarte na uchwałach, przeciw którym rekursu do Wydziału krajowego zanoszone być winny.

W sprawach poruczonego zakresu działania ma być rekurs w każdym razie do naczelnej władzy krajowej podany.

Część VI.

Postanowienia dotyczące różnych społeczności religijnych w ogóle, a izraelskiej w szczególności.

§. 117.

Każda społeczność religijna pozostaje w posiadaniu, zarządzie i używaniu zakładów, fundacyj i funduszków, przeznaczonych na jej cele religijne, naukowe i dobroczynne, i opędza wydatki swego wyznania z własnych zasobów.

Każdy członek gminy miasta Lwowa przyczynia się do wydatków na cele religijne tylko tego wyznania, do którego sam należy.

§. 118.

Majątek miasta Lwowa jest własnością chrześcijańskiej ludności do gminy Lwowa należącej.

Majątek ten składa się: z dóbr ziemskich, z realności we Lwowie, z dochodu z placów publicznych, z prawa utrzymywania łaźni, z prawa propinacji, t. j. wyłącznego prawa wyrobu i wyszynku uapojów propinacyjnych, tudzież z kapitałów procentujących.

§. 119.

Specjalne sprawy chrześcijańskie.

Specjalne sprawy chrześcijańskie zostają pod wyłącznym zarządem chrześcijańskich członków gminy lwowskiej.

Sprawy te są w szczególności:

- a) Rozporządzenie i zawiadywanie całym majątkiem w §. 118. poszczególnionym, tak co do kapitału, jak co do dochodów.
- b) Zarząd spraw kościelnych, naukowych i dobroczynnych, jako też chrześcijańskich zakładów, fundacyj i funduszków.
- c) Wykonywanie prawa patronatu, prezentowanie i mianowanie pasterzy dusz i nauczycieli, jako też nadawanie stypendyów i innych miejsc fundacyjnych.

§. 120.

W zarządzie spraw w §. 119. wymienionych zastępują ludność chrześcijańska członkowie Rady miejskiej religii chrześcijańskiej.

Członkowie ci, z burmistrzem na czele, stanowią *radę administracyjną chrześcijańską*, która w sprawach w §. 119. poszczególnionych ma taką władzę, jaka przysłuży Radzie miejskiej w ogólnych sprawach miasta.

§. 121.

Spółeczność izraelska pozostaje wyłączną właścicielką swojego majątku, i zarządza tymże sama, tak jak innemi specjalnemi sprawami swojemi, a z własnych zasobów opędza koszta tego zarządu.

W szczególności.

§. 122.

Spółeczność izraelska pokrywa z własnych zasobów wydatki:

- a) na swoje cele religijne;
- b) na zaopatrzenie swoich ubogich i chorych;
- c) na utrzymanie swoich szkół i szpitalów, i
- d) na zaspokojenie innych swoich właściwych potrzeb.

§. 123.

W zarządzie spraw w §§. 121. i 122. wymienionych, zastępują społeczność izraelską członkowie Rady miejskiej wyznania starozakonnego. Członkowie ci, pod przewodnictwem obranego z ich grona bezwarunkową większością głosów naczelnika, stanowią *Radę administracyjną izraelską*, która w sprawach §§. 121. i 122. wyszczególnionych ma taką władzę i taki zakres, tudzież porządek działania, jaki przysługują radzie administracyjnej chrześcijańskiej (§. 120.) w sprawach w §. 119. wymienionych.

§. 124.

Przepisy niniejszego statutu, dotyczące się zgromadzeń, stanowienia uchwał, jako też sposobu załatwienia spraw w Radzie miejskiej, stosuje się także do wyżej wspomnianych rad administracyjnych (§§. 120. i 123.).

§. 125.

Dochody, które prócz dochodów majątku w §§. 118. i 121. wymienionego gmina miasta Lwowa z jakiegokolwiek tytułu pobiera, zostają pod rozporządzeniem i zawiadywaniem całej Rady miejskiej, i temi dochodami wydatki na cele wspólne pokryte być mają.

§. 126.

Sprawy w moc §§. 119. i 122. Radzie administracyjnej chrześcijańskiej lub izraelskiej zastrzeżone, mogą być za wspólnym tychże porozumieniem oddane pod uchwałę i rozporządzenie Rady miejskiej.

W razie sporu, czy jaka sprawa należy do specjalnych spraw chrześcijańskich (§. 119.) lub do specjalnych spraw izraelickich (§§. 121. i 122.), rozstrzygają Rady administracyjne, tak chrześcijańska jak izraelicka, na wspólnem zebraniu.

Przeciw takiej decyzji wolno w ciągu dwóch miesięcy od zapadłej w tej mierze uchwały odwołać się do Wydziału krajowego, który ostatecznie orzeka.

Postanowienia przemijające.

§. 127.

Wybór i ukonstytuowanie pierwszej Rady miejskiej.

Skoro statut niniejszy otrzyma moc obowiązującą, zarządzi urzędująca Rada miasta Lwowa wybory nowej Rady miejskiej i pełnić będzie przy tych wyborach czynności w niniejszym statucie Radzie miejskiej przekazane.

Po ukończeniu wyborów (§. 48. lit. f.) i skoro przynajmniej trzy czwarte części nowowybranych oświadczą się, iż wybór przyjmują, otrzyma każdy z nich od dotychczasowego burmistrza poświadczenie wyboru, które mu daje wstęp do Rady miejskiej.

Jednocześnie z zebraniem się trzech czwartych części nowoobраниch radnych rozwiązuje się dotychczasowa Rada miejska.

Nowa Rada ukonstytuuje się pod kierownictwem tymczasowego przewodniczącego, większością głosów obranego.

Gdy ważność wyboru przynajmniej trzech czwartych części nowoobраниch radnych uznana zostanie, przystąpi Rada miejska do wyboru burmistrza, wiceburmistrza i delegatów miejskich według postanowień niniejszego statutu.

§. 128.

O sposobie załatwiania spraw.

Do chwili wydania nowych instrukcyj urzędowych i regulaminu będą wszelkie sprawy w Radzie miejskiej, w Magistracie i w innych urzędach miejskich załatwiane w sposób dotychczas używany; jeżeliliby zaś takowy w sprzeczności zostawał z niniejszym statutem, wydane będą natychmiast stosowne postanowienia.

Sprawozdanie

mniejszości komisji do statutów dla miast wyznaczonej, co do niektórych
ustępów statutu dla miasta Lwowa.

Ze co do §. 34. statutu, stanowiącego stosunek liczbowy między członkami chrześcijańskimi i izraelickimi, to postanowienie podobne prawnie usprawiedliwić się nie da, dlatego mniejszość była zdania, aby paragraf ten opiewał jedynie:

„Rada miejska składa się ze stu członków.“

Ze ustęp 2. §fu 56. również wypuszczeniu uledez winien, z powodu że wykluczenie niechrześcian od wyższych urzędów gminnych niezgodne z duchem czasu i zasadą równouprawnienia.

Ze dalej §fy 118., 119., 120., 121., 122., 123., 124., 125. i 126. wypuszczeniem być powinny z zasady, że rozstrzyganie spraw majątkowych do statutu nie należy, gdyż to jest kwestją prawną.

Marek Dubs,
poseł miasta Lwowa.

Dr. Szymon Samelson.

Sprawozdanie

komisyi dla spraw Wydziału krajowego o ustanowie służby krajowej.

Wysoki Sejmie!

Na mocy uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 16. Grudnia 1865. zajęła się komisya ocenieniem projektu ustawy służby krajowej, i miło jej oświadczyć, że i te prace Wydziału krajowego znalazła tak dokładną, iż jej nie wiele w tej mierze zmienić wypadło.

W oddziale II. §. 4. traktującym o kwalifikacyi urzędników. zmieniła komisya projekt Wydziału o tyle, iż od kandydata na dyrektora kancelaryi, który według uchwalonej już przez Wysoki Sejm instrukcyi jest tylko urzędnikiem manipulacyjnym, nie wymaga się dowodu ukończonych szkół prawnych; dalej iż od kandydatów na urzędników obrachunkowych i kasowych nie wymaga się ukończenia całego wyższego gimnazjum lub wyższej szkoły realnej, lecz tylko ukończenia 6. klasy gimnazyalnej lub realnej, ale za to wymaga się, czego nie wymagał projekt, dowodu złożonego z dobrym postępowaniem egzaminu z rachunkowości kameralnej lub merkantylnej. Zdawało się komisyi, że egzamin taki nierównie większą jest rękojmią pożądaney kwalifikacyi, aniżeli odbyte szkoły gimnazyalne lub realne.

W §. 13. stanowiącym, iż przy wykonaniu przysięgi przez urzędnika podrzędnej rangi obecnym być ma zwykle naczelnik odnośnego urzędu lub zakładu, uważała komisya dorzucić dodatek „jeżeli tenże (naczelnik) w mieście Lwowie się znajduje“; — gdyż zdawało jej się rzeczą zbyt kosztowną a zarazem zbyt częstą, ażeby naczelnik częstokroć z stron dalekich zjeżdżał kosztem, oczywiście kraju do Lwowa, jedynie dla attentowania aktowi przysięgi swego urzędnika.

Za zbyt częstą uważała to samo komisya wymagane w projekcie Wydziału przypomnienie przysięgi urzędnikowi w razie, gdy tenże nie zmieniając kategorii służby na wyższą posadę posunięty został (n. p. z adjunkta 3. klasy na adjunkta 2. klasy), a to dla tego, że urzędnik, który przeszedł tylko na wyższą płacę, a kategorii nie zmienił, nie zmienił w niczem obowiązków do kategorii właśnie, a nie do mniejszej lub większej płacy w tej kategorii przywiązanych.

W oddziale III. opuściła komisya §§. 22. i 23., bo przepisy zachowania się z kolegami i stronami jako odnoszące się raczej do ogólnych prawideł dobrego wychowania i towarzyskiego pozycia, zdawały się jej w przepisach o służbie krajowej zbyt częstymi.

W oddziale IV. §. 33. (dawniej §. 37.) opuściła komisya przepis w projekcie zawarty, iż dopóki ustawa emerytalna wydana nie zostanie, Wydział krajowy trzymać się będzie ustaw emerytalnych dla rządowych urzędników i służb obowiązujących, a to z powodu, że według zasięgniętych w Wydziale krajowym wiadomości, ustawa emerytalna na zupełnie odmiennych podstawach opracowana będzie od tych, jakich się Rząd obecnie trzyma, te zaś obciążałyby za nadto fundusz krajowy.

W §. 37. (dawniej 41.) nadała komisya Wydziałowi krajowemu moc przyznawania urzędnikom Wydziału krajowego, celującym pracowitością i zdolnością, po dłuższej służbie dodatku osobistego do płacy aż do wysokości 200 złr. w. a. Przepis ten ma zastąpić wykreślone z etatu osób postanowienie, według którego urzędnik Wydziału krajowego po 15-letniej służbie przechodzić miał, gdyby w tym

czasie nie awansował, z klasy niższej do klasy wyższej z mocy ustawy. Postanowienie to biorące w opiekę tylko urzędników klasy niższej, nie zostawiało urzędnikom klasy pierwszej żadnej już na przyszłość nadziei polepszenia bytu swego materialnego, a więc i żadnej już zachęty; a nadto zostawiało bez względu na wybitne tychże zasługi czasowi tylko to, co rzeczywiście ocenieniu władzy pozostawione być powinno. Dla tego sądzi komisya, że przepisem powyższym i jedno i drugie snadnie i w sposób sprawiedliwy z sobą pogodziła.

W prawidłach względem dyet i kosztów podróży urzędników i służ krajowych zaszła w §. 2. ta zmiana, że kiedy w projekcie Wydziału, urzędnikami konceptowymi pierwszej klasy według dyet byli tylko radey, których w składzie Wydziału krajowego obecnie już nie ma, w projekcie komisyi urzędnikami konceptowymi pierwszej klasy według dyet są wszyscy sekretarze, gdyż w tej najwyższej kategorii urzędników nie wypadalo, zdaniem komisyi, zaprowadzać żadnej pod względem dyet różnicy. Dlatego to należą obecnie do klasy pierwszej, pod względem dyet, urzędnicy pobierający roczną płacę od 1 400 zł. począwszy w górę, a nie wyżej 1.500 zł. w. a. jak było w projekcie.

Do §. 3. dodała komisya uchwalony już w instrukcyi przepis, że dyety za granicami kraju rachowane będą w dwójnasób.

Treść projektu Wydziału krajowego pozostała zresztą niezmienną. Pomniejsze poprawki dotyczą raczej formy aniżeli samej osnowy.

Komisya wnosi:

„Wysoki Sejm raczy załączonemu tu pod / projektowi ustanowy służby krajowej nadać uchwałą swoją moc obowiązującą.“

Lwów 16. Marca 1866.

Dr. Juwenal Boczkowski w. r.,
przewodniczący.

Dr. Rydzowski w. r.,
sprawozdawca.

Ustanowa służby krajowej.

I. Oddział.

Ogólne postanowienia.

§. 1.

Ustanowa niniejsza obejmuje przepisy o kwalifikacji urzędników i sług krajowych, o ich obowiązkach służbowych, płacy, wynagrodzeniach, emolumentach i innych prawach, o ich widokach na przyszłość, o skutkach wynikających z zachowania się niezgodnego z przyjętymi na siebie obowiązkami służby, o postępowaniu w takich razach, nakoniec o ustaniu stosunku służby.

§. 2.

Postanowienia względem urzędników odnoszą się także i do sług, o ile nie odmiennego dla sług w szczególności w sobie nie zawierają.

II. Oddział.

O kwalifikacji do służby krajowej.

§. 3.

Do umieszczenia w służbie krajowej wymaga się w ogólności:

1. wieku życia najmniej 18tu a nie więcej jak 40tu lat;
2. nieposzlakowanego życia;
3. zdolności posadzie odpowiedniej.

§. 4.

W szczególności wymaga się:

1. od kandydatów na posady urzędników konceptowych Wydziału krajowego, dowodu ukończonych szkół prawnych, złożonych z dobrym postępowaniem wszystkich trzech egzaminów rządowych, lub wszystkich egzaminów ścisłych w celu uzyskania doktoratu praw, a nadto od ubiegających się o wyższą posadę, dowodu odpowiedniej praktyki;

- 4
2. od kandydatów na posady urzędników obrachunkowych i kasowych, dowodu ukończenia 6. klasy gimnazjalnej, albo szkoły realnej, lub też akademii handlowej, w Zakładzie upoważnionym do wydawania świadectw na całe Państwo ważnych, tudzież dowodu złożonego z dobrym postępem egzaminu z rachunkowości kameralnej lub merkantylnej; nadto od ubiegającego się o wyższą posadę, dowodu dostatecznej praktyki w odnośnych zawodach, i znajomości rządowego systemu administracji, kasowości i rachunkowej kontroli;
 3. od kandydatów na posady w oddziale technicznym, dowodu odpowiednich wiadomości technicznych;
 4. od kandydatów na posady w oddziale Zakładów naukowych, takich samych kwalifikacyj, jakich wymagają przepisy rządowe na posady w podobnych przez Rząd utrzymywanych Zakładach; na posady zaś w Zakładach naukowych, dotąd przez Rząd niezaprowadzonych, przepisze stosowną kwalifikację Wydział krajowy;
 5. od kandydatów w oddziałach manipulacyjnych wymaga się dowodu ukończonego niższego gimnazjum, lub niższej szkoły realnej i dowodu czytelnego i pięknego pisma; nadto od ubiegającego się o posadę dyrektora kancelaryi, protokolisty i archiwisty, dostatecznej znajomości odpowiedniej służby;
 6. od kandydatów na bezpłatnych aplikantów wymaga się dowodu ukończonych wyższych, chociażby nie wszystkich w ustępie 1. oznaczonych nauk;
 7. od kandydatów na odźwiernych i woźnych wymaga się znajomości czytania, pisanie i rachowania.

§. 5.

Wyłączają się od służby krajowej następujący:

1. ci, którzy za czyn zbrodniczy, wykroczenie lub przestępstwo stanowiący, z chciwości zysku wynikły, lub publiczną obyczajność naruszający, pod śledztwem zostają, albo od winy dla niedostateczności dowodu uwolnieni, albo nakoniec winnymi uznani zostali;
2. ci, których sąd prawomocnie uznał za marnotrawców;
3. ci, na których majątek konkurs lub postępowanie ugodne rozpisano, jak długo trwa kon-

kurs lub postępowanie, jakoteż ci, którzy w skutek konkursu lub ugodnego postępowanie winnymi uznani zostali;

4. urzędnicy i słudzy, oddaleni ze służby rządowej, krajowej lub w gminie pełnionej, za czyn hańbiący, lub za niedbałość w służbie.

§. 6.

Krewni w linii wstępczej lub zstępczej, jakoteż w linii pobocznej do trzeciego stopnia włącznie, w takimże stopniu powinowaci, nie mogą zajmować w służbie krajowej takich posad, na którychby jeden drugiemu był podporządkowany, lub jeden drugiego miał kontrolować.

W razie, gdyby wymienione powinowactwo nastąpiło między urzędnikami w powyższym stosunku służby zostającymi, przeszkoda taka uchyloną być ma według możliwości przeniesieniem jednego z nich, jednakże bez uszczerbku tak co do jego rangi, jakoteż jego dochodów.

Toż samo ma nastąpić wtenczas, kiedy posada nadaną została mimo powyższego przepisu z nieuwagi lub niewiadomości.

§. 7.

W celu obsadzenia jakiejkolwiek posady należy rozpisać i ogłosić konkurs.

Od zasady tej wtedy tylko odstąpić można, kiedy kandydat pod względem zdolności wszelką daje rękojmię, iż obowiązkom do posady przywiązanym zupełnie odpowie, a zgłoszenie się godniejszego kompetenta jest wątpliwem.

W każdym atoli razie przy obsadzaniu posad należyty i słuszny wzgląd mieć należy na osoby w służbie krajowej już zostające.

§. 8.

Ubiegający się o posadę w służbie krajowej wywieść się mają w podaniu z ogólnego i szczegółowego swego uzdolnienia, oraz oświadczyć, czyli i z którym urzędnikiem krajowym są spokrewnieni lub spowinowaceni, i w jakim stopniu.

Wydziałowi krajowemu wolno obok tego na drodze właściwej zasiągać wiadomości o zdolności kandydata.

§. 9.

W celu obsadzenia podrzędnych posad w jakim urzędzie lub Zakładzie krajowym, Wydział krajowy zażąda propozycji i opinii właściwego naczelnika.

§. 10.

W propozycyi takiej naczelnik przedstawi trzech kandydatów na każdą wakującą posadę, przedkładając Wydziałowi krajowemu podania z alegatami wszystkich kompetentów według ułożyc się mającej listy.

§. 11.

Lista kompetentów o posadę w służbie krajowej zawierać ma następujące rubryki:

1. imie i nazwisko, kraj i miejsce urodzenia, wiek, religia, stan i stosunki familijne;
2. służba obecna i czas jak długo w niej pozostaje, płaca i inne pobory do niej przywiązane;
3. dawniejsza służba, jej czas i połączona z nią płaca, jakoteż inne dochody;
4. cały czas służby dotychczasowej;
5. uzdolnienie, znajomość języków i inne wiadomości naukowe;
6. pilność i zdatność;
7. zachowanie się;
8. pochwały, remuneracye i inne zasłużone odznaczenia;
9. napomnienia lub skarcenia;
10. uwaga.

§. 12.

Wydział krajowy nadaje systemizowane przez Sejm posady.

Posady nadawać należy tylko kandydatom odznaczającym się zdolnością, wykształceniem naukowym i zasługami.

Osądzenie w tym względzie służy wyłącznie Wydziałowi krajowemu.

§. 13.

Nowomianowany urzędnik, tudzież urzędnik dawny w nową kategorię służby wstępujący, wykoną podczas posiedzenia Wydziału krajowego przed Marszałkiem przysięgę podług roty pod A. załączonej. Wyjątkowo może Wydział krajowy delegować do odebrania przysięgi jednego z swoich członków.

Po wykonaniu przysięgi, urzędnik podpisze rotę teje własnoręcznie w właściwej księdze, a jeden z Członków Wydziału, stwierdzi złożenie przysięgi na dekrete nominacyjnym.

Przy wykonaniu przysięgi przez urzędnika podrzędnej rangi Urzędu lub Zakładu krajowego, obecnym być ma także przełożony odnośnego Urzędu lub Zakładu, jeżeli tenże w mieście Lwowie się znajduje.

Praktykanci konceptowi wykonują przysięgi dopiero po szczęści tygodniach rzeczywistej służby.

B.

Aplikanci składają zaraz na wstępie uroczyste przyrzeczenie według roty B.

C.

Urzednicy obrachunkowi składają przysięgę według roty C., kasowi według roty D.

D.

Słudzy wykonują przysięgę przed Naczelnikiem Urzędu lub Zakładu, a w Wydziale krajowym przed Członkiem Wydziału zawiadującym sprawami administracji wewnętrznej, w obecności dyrektora kancelaryi według roty E.

E.

§. 14.

Z dniem wykonania przysięgi poczyna się służba. Jednakże sługa i nowo wstępujący do służby krajowej urzędnik otrzyma nominację na stałą posadę dopiero po upływie roku, i to w tym tylko razie, jeżeli w ciągu tej prowizorycznej rocznej służby, wszelkim warunkom służby odpowiedział.

§. 15.

Jeżeliby który z urzędników z powodu chwilowej przeszkody służby swej pełnić nie mógł, a szczegółowa instrukcja względem jego zastępstwa nie stanowiła, natenczas powołany będzie w jego miejsce inny urzędnik, który obok własnych obowiązków zastępować go będzie winien. Jeżeliby zaś zastępstwo takie ze względów służby miejsca mieć nie mogło, powołać należy umyślnie innego urzędnika do zastępstwa na czas przeszkody. (Substytucya.)

Zarządzenie takiej substytucyi należy do naczelnika odnośnego Urzędu lub Zakładu, jeżeli zastępstwo prawdopodobnie trwać dłużej niema nad dni ośm, w przeciwnym zaś razie, lub gdyby zastępstwo już dni ośm trwało, do Wydziału krajowego.

Równie Wydziałowi krajowemu tylko, służy prawo substytuowania w miejsce naczelnika Urzędu lub Zakładu, urzędnika innego aniżeli tego, który z mocy instrukcyi powołanym jest do zastępstwa.

§. 16.

W razie substytucyi, substytut nie składa przysięgi służbowej, jednakże należy w dekreście nominacyjnym wskazać mu obowiązki z substytucją połączone.

§. 17.

Wydział krajowy ma prawo przenosić urzędników ze względów służbowych z jednej służby

krajowej do drugiej, jednakże bez wyrządzenia im uszczerbku w randze, płacy i innych dochodach.

§. 18.

Zamiana posad w służbie krajowej, między urzędnikami dobrowolnie umówiona, zawisłą jest od przyzwolenia Wydziału krajowego. Zamianę taką uważać należy jakby nową nominacyę.

III. Oddział.

● obowiązkach służby.

§. 19.

Wszyscy w służbie krajowej zostający, podlegają Wydziałowi krajowemu. Obowiązkiem ich jest być zawsze z winnem uszanowaniem dla Marszałka, Członków Wydziału krajowego, naczelników Urzędów i Zakładów, i wypełniać chętnie i posłusznie wszelkie ich zlecenia służbowe.

§. 20.

Urzędowanie sprawować należy w godzinach przez Wydział krajowy przepisanych.

W nagłych zaś czynnościach Wydziału krajowego, winien każdy urzędnik pełnić urzędowanie bez względu na godziny urzędowe.

Wyjawszy przypadek choroby, nie wolno żadnemu urzędnikowi bez pismiennego zezwolenia (urlopu) uchylać się od urzędowania.

W razie choroby winien urzędnik zawiadomić o tem natychmiast swego przełożonego, a na żądanie lub w razie dłuższej choroby wykazać się świadectwem lekarza.

§. 21.

Urlopów, do dni ośmiu udzielać może Członek Wydziału krajowego urzędnikom swego departamentu; przełożeni Urzędów i Zakładów podwładnym swoim urzędnikom; dyrektor kancelaryi Wydziału krajowego sługom Wydziału krajowego.

Urlopów na czas dłuższy udziela Wydział krajowy.

Te same prawidła stosować należy przy udzielaniu urlopów aplikantom.

Urlopy zapisywane będą do właściwej księgi.

Niniejsze postanowienia nie odnoszą się do czasu wakacyj, których używają osoby stanu naukowieckiego w Zakładach naukowych.

§. 22.

Wszyscy urzędnicy załatwiać powinni, stosownie do przepisów i poleceń wyższych, połączone z posadą sprawy i czynności spiesźnie, według najlepszej swej wiedzy, z całą gorliwością i ciągłą pilnością; powinni nadto wieść życie moralne i nie takiego nie czynić, aby zaufaniu ku nim i powadze ich szkodzić mogło.

§. 23.

Wszyscy w służbie krajowej zostający zachować winni w ogólności tajemnicę urzędową. a w szczególności tam, gdzieby przez wyjawienie cierpieć mógł interes kraju lub strony, lub gdy im zachowanie tajemnicy nakazane zostało.

§. 24.

Zadnemu urzędnikowi nie wolno za urzędowe czynności przyjmować od stron darów przyrzeczonych lub ofiarowanych, ani też zapewniać sobie jakichkolwiek korzyści.

W razie zachodzącego między urzędnikiem krajowym a stroną stosunku pokrewieństwa lub powinowactwa w §. 6. określonego, urzędnik winien złożyć poruczoną sobie do załatwienia sprawę przełożonemu celem oddania jej innemu urzędnikowi do załatwienia.

§. 25.

Każdy w służbie krajowej zostający, odpowiedzialnym jest Reprezentacyi krajowej za wszelką szkodę z jego winy, czy to przez naruszenie, czy to przez zaniedbanie obowiązku. krajowi albo funduszowi lub Zakładowi, pod zarządem krajowym zostającemu wyrządzoną. Jeżeli szkoda wynikła z winy kilku, stosować należy postanowienia §§. 1301. i 1302. ust. cyw.

Ściągnięcie zwrotów pieniężnych odbywać się może potrąceniem z płacy dodatku na pomieszkowanie i płacy emerytalnej urzędników aż do połowy wysokości tychże.

Inne pieniężne należitości urzędników z majątku krajowego lub też z funduszków przez kraj administrowanych, mogą być bez ograuiczenia obrócone na zaspokojenie wyrządzonej szkody.

§. 26.

Bez uprzedniego zezwolenia Wydziału krajowego, nie wolno urzędnikom publikować drukiem lub też innym prawnie za równy drukowi uznanym sposobem, żadnych wiadomości urzędowych, o ustnych lub piśmiennych zdarzeniach służbowych.

§. 27.

Uboczne zatrudnienia po za urzędem nie są wzbrenione urzędnikowi o tyle, o ile takowe nie uwłaczają dobrej jego sławie i godności, o ile rodzaj i właściwość tego zatrudnienia nie przynosi uszczerbku służbie, lub bezstronności jego nie poddaje w wątpliwość, i jeżeli urzędnik dla ubocznego zatrudnienia swojej służby w żadnym względzie nie zaniedbuje. Jednakże Wydziałowi krajowemu tylko służy prawo orzekania w tej mierze i zabronienia urzędnikowi ubocznego zatrudnienia z przyczyn powyższych.

§. 28.

Urzędnik zamierzający zawrzeć śluby małżeńskie, winien zawiadomić o tem Wydział krajowy.

§. 29.

Naczelnicy Urzędów i Zakładów, oraz inni przełożeni starać się będą o stosowny i sprawiedliwy podział pracy między urzędników, zadaniem ich jest kierować tokiem spraw odpowiednio celowi, i nadzorować urzędników w pełnieniu obowiązków służbowych i co do ich zachowania się w służbie, przestrzegać ścisłego wykonywania przepisów i stosowania się do wydanych instrukcyj, oraz czuwać nad gruntownem, zarazem rychłem załatwieniem spraw; a ponieważ odpowiedzialni są za całą manipulację w Urzędzie lub Zakładzie, przeto obowiązkiem ich będzie w razach zaniedbywania lub nadwężania służbowych obowiązków, po bezskutecznem napomnieniu lub naganie, donieść natychmiast Wydziałowi krajowemu.

§. 30.

Naczelnicy Urzędów i Zakładów, jakoteż inni przełożeni, powinni oceniać z sumienną sprawiedliwością prace, zdolności i zachowanie się podwładnych swoich urzędników, w szczególności zaś przy propozycjach na posady postępować z ścisłą bezstronnością.

§. 31.

Naczelnik Urzędu lub Zakładu utrzymywać ma listę służbową urzędników i wypełniać rubryki tejże z wszelką dokładnością.

Wydział krajowy utrzymuje listę służbową naczelników Urzędów lub Zakładów, i instrukcją wskazanych zastępców tychże, tudzież własnych urzędników.

F. Dalsze przepisy co do treści i formy list służbowych, niemniej co do sposobu utrzymywania takowych, zawarte są w załączniku pod F.

IV. Oddział

O prawach z stosunku służby wynikających.

§. 32.

Urzednicy uzywaja tytuluj do posady przywiazanego i rangi, wedlug nastepujacych postanowien:

1. Ränge urzednikow w ogolnoscii oznacza klasa dyet, czyli dziennej placy.
2. Pomiędzy urzednikami jednej i tej samej klasy ma pierwszenstwo ten, który wieksza pobiera placy, przy rownej placy ten, który dluzszy czas o teje samej placy sluzi, a przy rownym czasie sluzby ten, który przed objeciem posady wyzszej, wstapieniem na posade wyzsza, pierwszenstwo mial w sluzbie.
3. Ränge urzednika z innej publicznej sluzby do sluzby krajowej wstepujacego, oznaczy Wydzial krajowy przy nominacyi.

§. 33.

Kazdemu w sluzbie krajowej zostajacemu nalezy sie:

- a) placa,
- b) dodatek na pomieszkanie, lub pomieszkanie w naturze, o ile jedno lub drugie polaczone jest z posada.

Urzednicy i sludzy, przeniesieni na stan chwilowego lub stalego spoczynku, pobierac beda pensje emerytalna lub zaopatrzenie, a pozostale po nich wdowy i dzieci, wsparcie.

Prawidla i warunki, podlug ktorzych urzednicy i sludzy, ich wdowy i dzieci uzyskac moga prawo do pensji emerytalnych, do zaopatrzenia lub wsparcia, sa przedmiotem osobnej wydac sie majacej ustawy emerytalnej. Przepis ten nie uwlaeza bynajmniej prawom juz nabytym.

Wydzial krajowy stanowi o przeniesieniu urzednikow i slug na stan chwilowego lub stalego spoczynku, oraz o udzieleniu wsparcia ich wdowom i dzieciom.

Urzednikom i slugom bylego Wydzialu stanowego, ktorzy wstapili w sluzbe Wydzialu krajowego, policzone beda przy wymiarze emerytury lata sluzby przy Wydziale stanowym odbytej, a postanowienia przyszlej ustawy emerytalnej stoso-

wane będą takie i do nich o tyle, o ile takowe na ich korzyść wypadną.

O ile urzędnikowi, który wstępuje do służby wymagającej wyższego wykształcenia, technicznych wiadomości lub szczególnej wprawy, pewna ilość lat przy wymiarze pensji emerytalnej przyznana być ma, zależeć będzie od układu między nim a Wydziałem krajowym zawartego.

§. 34.

Jakie roczne płace połączone są z posadami, czy i jakie należą się urzędnikom dodatki na pomieszkanie, lub też pomieszkanie w naturze, oznacza etat osób i płacy urzędników krajowych przez Sejm uchwalony, jakoteż późniejsze przez Sejm w tej mierze, z zachowaniem praw już nabytych, powzięte uchwały.

§. 35.

Płaca należy się urzędnikowi od dnia przysięgi wykonania służbowej, w tych zaś razach, gdzie złożenie przysięgi nie ma miejsca, od dnia objęcia służby.

Płace roczne wypłacane będą w miesięcznych równych ratach z góry, a z dniem pierwszym miesiąca urzędnik uabywa prawo do płacy za tenże miesiąc.

W razie ustania stosunku służby w skutek śmierci, rezygnacyi, lub w inny jakikolwiek sposób, płacy za miesiąc wziętej nietylko że się nie zwraca, ale gdyby nie była wziętą, wypłacona być powinna.

§. 36.

W razie uznanej potrzeby, Wydział krajowy może urzędnikom klęską dotkniętym, assygnować zaliczkę aż do wysokości jednej czwartej części rocznej ich płacy, którą najdalej w dwudziestu miesięcznych równych ratach, ze stałej ich płacy sciągnąć należy. Dopóki zaliczka jedna nie będzie zwróconą, nowa udzieloną być nie może.

Zaliczki, któreby potrąceniem z płacy stałej zwrócone być nie mogły, sciągnięte być mogą z innych dochodów, jakieby się urzędnikowi z krajowych funduszków należały, nigdy zaś w przypadku śmierci z pensji, prowizyi lub innych należności ich wdów i sierót.

§. 37.

Wydział krajowy mocen jest, urzędnikom, wyszczególniającym się zdolnością, pracowitością i uczciwością, w miarę zasług dawać remuneraoye

aż do wysokości jednej piątej części rocznej ich płacy, po dłuższej zaś służbie krajowej wyznaczyć nawet urzędnikom Wydziału krajowego osobisty roczny dodatek do płacy aż do wysokości 200 złr. w. a.

Wszakże ani urzędnikowi, ani służce nie wolno, z wyjątkiem postanowienia §. 43., wnosić prośby o udzielenie jakiegobądź remuneracyi. Ogólna kwota rocznym budżetem na ten cel przeznaczona w żadnym razie przekroczoną być nie może.

§. 38.

Dodatki na pomieszkanie wypłacane będą z góry w półrocznych równych ratach, a to dnia 1. Kwietnia i 1. Września.

Dodatek na pomieszkanie, jeżeli jest połączony z posadą, należy urzędnikowi pierwszego dnia Kwietnia lub Września, który bezpośrednio po jego nominacyi następuje.

W razie rozwiązania stosunku służby w ciągu półroczu, 1szym ustępem oznaczonego, należy względnie dodatku na pomieszkanie, stosować postanowienia w §. 35. co do kwot miesięcznej płacy wskazane.

§. 39.

Z objęciem urzędu urzędnik ma prawo do pomieszkania, jeżeli z posadą jest połączone; gdyby było zajęte, czy to przez dawniejszego dzierżyciela, lub też przez jego familię, czekać musi na opróżnienie przez miesiąc jeden.

Urzędnik zajmujące pomieszkanie z posadą połączone, a w razie śmierci pozostała po nim familia, winni wyprowadzić się z niego najdalej w miesiąc po zgaśnięciu prawa do pomieszkania.

§. 40.

Suspendowany od urzędu i płacy urzędnik traci na czas suspensyi prawo do płacy i innych emolumentów, jednakże Wydział krajowy mocen jest wyznaczyć mu na utrzymanie kwotę sustentacyjną, aż do wysokości połowy jego płacy.

§. 41.

Urzędnikowi na inne miejsce przeniesionemu należy się, jeżeli przeniesienie nie nastąpiło na prośbę, wynagrodzenie kosztów przesiedlenia, stosownie do istniejących w tej mierze przepisów, jak G. i późniejszych postanowień Sejmu.

§. 42.

Prawo do dyet i kosztów podróży oznaczają oddzielne przepisy pod H. i możliwe późniejsze postanowienia Sejmu.

G.

H.

§. 43.

Urzędnikowi, substytuującemu chwilowo w miejscu swojego urzędowania innego urzędnika, mocen jest Wydział krajowy, wyznaczyć ze względu na szczególniejsze zasługi stosowną remunerację.

Jeżeli zaś urzędnik pełnić ma obowiązki substytucyi w innym miejscu, natenczas należą mu się diety i zwrot kosztów podróży według ogólnego prawidła.

§. 44.

Provizorycznie na posady krajowe nominowani (§. 14.) mają prawo do płacy i dochodów z posadą połączonych, przez czas trwania provizorycznej służby; mogą jednak dowolnie być oddaleni z posady i nie mają prawa do emerytury, ani też ich wdowy i sieroty prawa do pensyi lub innych należytości.

V. Oddział.

O skutkach wynikających z zachowania się niezgodnego z obowiązkami służby i o postępowaniu w takich razach.

§. 45.

Urzędnicy, którzy obowiązki swoje zaniedbują, albo je w jakimkolwiek względzie naruszają, którzy nieobyczajnem postępowaniem sobie albo Urzędowi zakał czynią, albo którzy lekko-myślniej dopuszczają się rozrzutności, karani będą:

- a) napomnieniem ustnem;
- b) napomnieniem na piśmie;
- c) napomnieniem ustnem w obec zgromadzonego Wydziału krajowego;
- d) zamknięciem płacy;
- e) odjęciem awansu na wyższą posadę, lub wyższą płacę, a to na czas oznaczony lub nieoznaczony;
- f) cofnięciem na niższą płacę, lub na podrzędniejszą posadę, nareszcie
- g) oddaleniem z służby krajowej.

Kary wymierza Wydział krajowy według przewinienia, nie będąc obowiązany trzymać się przytem wyznaczonego stopniowania.

§. 46.

Za nieład i pomniejsze uchybienia napomina ustnie podwładnych swoich naczelnik urzędu lub Zakładu, lub też inny bezpośredni ich przełożony,

jeżeli stosownie do postanowień w następnych §§. większa kara nie ma miejsca.

§. 47.

Po bezskutecznem dwukrotnem napomnieniu ustnem, niemniej w razach, gdy postępowanie naganne lub niedbałość urzędnika większe przybrały rozmiary, albo szkodliwe pociągnęły za sobą skutki, naczelnik lub przełożony zawiadomi o tem Marszałka lub Wydział krajowy, a Wydział krajowy wyda urzędnikowi napomnienie na piśmie, przy czem zagrozić może cięższymi skutkami na przypadek, gdyby poprawa nie nastąpiła.

§. 48.

Jeżeli za zachowanie naganne dane było urzędnikowi napomnienie na piśmie pod zagrożeniem cięższych skutków na przyszłość, a poprawa nie nastąpiła, Wydział krajowy, stosownie do przewinienia i wyrządzonej szkody, wymierzy jedne z kar, w §. 45. od lit. c. do lit. g. włącznie oznaczonych.

§. 49.

Zamknięcie części lub całkowitej płacy, zarządzone w celu zmuszenia urzędnika do uskutecznienia pewnej poruczonej mu czynności służbowej, lub w skutek nieusprawiedliwionego nieuczestniczenia przez dłuższy czas do Urzędu, nigdy dłużej nad dwa miesiące trwać nie może.

§. 50.

Oddalenie z służby uchwała Wydział krajowy w następujących przypadkach:

1. jeżeli urzędnik za zbrodnię nadużycia władzy urzędowej, w służbie krajowej popełnioną, według ustawy karnej na karę skazany został;
2. jeżeli się dopuścił takiego przekroczenia, które utratę zaufania służbowego za sobą pociąga;
3. jeżeli urzędnik dopuścił się przewinienia w §. 5. pod 1., 2., 3., przewidzianego;
4. jeżeli przy ciągłym nagannem, z obowiązkiem sprzecznym zachowaniu się środki w poprzedzającym paragrafie wskazane okazały się bezskutecznymi;
5. jeżeli urzędnik ciągle bez usprawiedliwienia do Urzędu nie uczęszcza.

W przypadku tu pod 5. przywiedzionym należy urzędnika wezwać formalnie pod zagrożeniem oddalenia go ze służby do stawiania się w Urzędzie i do pełnienia obowiązków, a w razie potrzeby

przez zamieszczenie zawezwania w urzędowej gazecie.

§. 51.

Przed wydaniem napomnienia na piśmie (§. 45. ad lit. b.), lub przed dokonaniem napomnienia w obec zgromadzonego Wydziału krajowego (§. 45. ad lit. c.), Wydział krajowy przekonać się winien o karygodnym zachowaniu się urzędnika, i podać mu sposobność do uniewinnienia się.

W przypadkach, gdzie idzie o zastosowanie kary w §. 45. pod lit. d., e., f. i g. wspomianej, należy przedsięwziąć właściwe śledztwo dyscyplinarne.

Marszałek krajowy deleguje w tym celu komisję złożoną z dwóch Członków Wydziału krajowego i sekretarza, która śledztwo przeprowadzi, a w razie potrzeby świadków i rzeczoznawców wysłucha.

Akta śledcze oddane będą z polecenia Marszałka takiemu Członkowi Wydziału krajowego, który w śledztwie nie miał udziału; ten wniesie sprawę na posiedzenie, a Wydział wyda wyrok.

Od wyroku Wydziału nie ma odwołania.

§. 52.

Dyscyplinarnego śledztwa zadaniem będzie, dochodzić istoty uczynku i winy oskarżonego urzędnika tak, ażeby sprawiedliwy zapasć mógł wyrok.

§. 54.

Dochodzenie i wysłuchanie zwykle odbywa się ustnie w formie protokołu, wyjątkowo w drodze pisemnej, a według potrzeby, przez inne władze lub urzędy.

Oskarżony zawiadomiony być ma zupełnie i dokładnie o oskarżeniu, o dowodach i poszlakach, przeciwko czemu wolno mu się bronić.

§ 55.

Przy wydawaniu wyroku, które służy za podstawę, postąpić należy bez względu na ścisłe prawa dowodowe, według wolnego przekonania, lecz wyrok Wydziału powinien być motywowany.

Jeżeli przewinienie podlega rozpoznaniu władzy karnej, wówczas akta śledcze odesłać należy do właściwej władzy, gdyby ta już pierwiej o tem zawiadomiona nie była.

§. 56.

Kary wskazane w §. 45. pod lit. b., c., d. i e. do listy służbowej zapisać, a po upływie lat

trzech, jeżeliby odpuścić wcześniej nie nastąpiło, wykreślić należy, z wyjątkiem jednakże kary pod f., która na zawsze w ewidencji pozostać powinna.

Termin powyższy liczy się w przypadkach, gdy skarcenie nastąpiło na czas oznaczony, od upływu tego czasu, w innych razach od daty rozporządzenia.

§. 57.

Z ważnych powodów może Wydział krajowy, a w przypadkach nagłych sam Marszałek natychmiast usunąć prowizorycznie urzędnika od urzędowania i płacy.

Usunięcie prowizoryczne przez Marszałka zarządzane, poda tenże do wiadomości Wydziału do dalszego urzędowego postąpienia.

§. 58.

Usunięcie, suspendowanie urzędnika od Urzędu i płacy, zarządzić należy w każdym razie, gdy tenże z powodu karygodnego czynu uwięzionym został, usunięcie takie rozciąga się na czas trwania aresztu.

Jeżeli jednakże urzędnik pomimo zarządzonego przeciwko niemu postępowania karnego nie został aresztowanym, dalej w razie dochodzenia dyscyplinarnego, niemuż w razie postępowania konkursowego lub ugodnego, nakoniec w razie śledztwa o marnotrawstwo, suspendowanie urzędnika zależeć będzie od ocenienia Wydziału krajowego.

§. 59.

Suspendowanemu urzędnikowi, który w skutek postępowania karnego lub dyscyplinarnego za winnego uznany nie został, należy się zwrot zatrzymanej płacy.

§. 60.

Aplikantów napominać będzie za uchybienia mniejszej wagi ustnie przełożony, za powtarzające się zaś uchybienia, lub za przekroczenia oddaleni będą bez śledztwa, za uchwałą Wydziału krajowego.

§. 61.

Naczelnicy urzędów i zakładów, a w Wydziale krajowym Dyrektor kancelaryi mogą usuwać, gdy tego potrzeba wymagać będzie, odzwiernych, woźnych i sług, jako bezpośredni ich przełożeni, tymczasowo ze służby, winni jednakże równocześnie donieść o tem Wydziałowi krajowemu.

O stanowczem ich oddaleniu za karę orzeka Wydział krajowy, po przewidzianem śledztwie.

VI. Oddział.

O ustawie stosunku służbowego.

§. 62.

Stosunek służbowy, oprócz w skutek śmierci, rozwiązuje się w razach:

- a) rezygnacyi z służby,
- b) przeniesienia na stan chwilowego lub stałego spoczynku, i
- c) oddalenia ze służby (§. 50.).

§. 63.

Rezygnujący z służby winien pełnić obowiązki swoje tak długo, dopóki Wydział krajowy rezygnacyi jego nie przyjmie.

§. 64.

O przeniesieniu na stan spoczynku i o postępowaniu w tej mierze stanowią osobne przepisy emerytalne.

VII. Oddział.

Zamknięcie ustanowy.

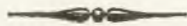
§. 65.

Załatwianie wszelkich wzajemnych pretensyj między reprezentacją krajową a osobami w służbie krajowej zostającemi, o ile takowe wypływają z stosunku służby, należy do Wydziału krajowego, z wyłączeniem drogi sądowej.

Wyjątek od tej zasady miejsce ma tylko w tych przypadkach, gdzie idzie o zwrot szkody lub antycypacyj należących się od urzędnika krajowi, albo funduszowi, lub zakładowi pod jego zarządem zostającemu, o ile należitości te nie mogły być ściągnięte z płacy lub innych dochodów urzędnika.

§. 66.

Każdy w służbie krajowej zostający uznać ma niniejszą ustanowę służbową, jakoteż powołane w niej szczegółowe przepisy, za obowiązujące go prawidła, i poddać się już z góry uzupełnieniom lub zmianom, jakie w nich przyszłe uchwały sejmowe postanowią.

Rota przysięgi

dla urzędników koncepcyjnych i manipulacyjnych.

Przysięgniesz Panu Bogu Wszechmogącemu, że Najjaśniejszemu Monarsze, Najmiłościwzemu Panu naszemu Franciszkowi Józefowi I., Cesarzowi Austryackiemu, Królowi Węgier i Czech, Galicyi i Lodomeryi i t. d., i wszystkim od Niego pochodzącym w Rzędzie Następcom wiernym i posłusznym będziesz, że gdy przez nadanie Ci stałej (prowizorycznej) posady N. N. do grona urzędników krajowych przyjętym zostałeś, wedle konstytucyjnych ustaw Monarchii, a w szczególności naszego kraju koronnego, ściśle się zachowywać, przelozonym swoim należne uszanowanie i uległość okazywać, przydzielone przez nich prace i zatrudnienia pilnie i gorliwie wykonywać,

(dla urzędników kancelaryjnych): papiery i akta zawsze w porządku utrzymywać będziesz, że do żadnego kroku, obowiązkom twoim przeciwnego, ani darowizną, obietnicą, łaską lub niełaską, ani też przyjaźnią lub nieprzyjaźnią uwieść się nie dasz, lecz owszem wszelką szkodę lub niebezpieczeństwo odwracać, największą korzyść i dobro powierzzonego sobie urzędu pomnażać, tajemnice urzędu zachowywać i w ogólności tak się sprawować będziesz, jak na człowieka honoru i wiernego sługę kraju przystoi.

Naostatek przysięgniesz, że z żadnem tajnem towarzystwem lub bractwem, ani w kraju ani za granicą w związkach nie zostajesz, ani też w podobne związki pod żadnym pozorem nie wejdiesz.

Tak jak mi tu przeczytano, wszystko dobrze i dokładnie zrozumiałem i według tego powinienem i chcę wiernie, poczciwie i pilnie zachowywać się.

Tak mi Bóże dopomóż!

Rota przyrzeczenia w miejce przystęgi
dla aplikanta.

Zaręczam honorem i uczciwością, że w czasie praktyki urzędowej w Wydziale krajowym, którą teraz rozpoczynam, wedle konstytucyjnych ustaw Monarchii, a w szczególności naszego kraju koronnego, ściśle się zachowywać, przełożonym moim winne uszanowanie okazywać, polecane mi zatrudnienia dokładnie, pilnie, gorliwie i bezinteresownie załatwiać, postanowienia tegoż Wydziału i polecenia przełożonych moich ochno wypełniać, tajemnice urzędu wiernie zachowywać, papiery i akta w porządku utrzymywać będę, że żadnych podarunków i korzyści z powodu zatrudnień moich urzędowych, czy to bezpośrednio czy pośrednio od nikogo i pod żadnym pozorem nie przyjmę, lecz w ogólności tak się zachowam, jak to przystoi na człowieka, który się kształci na urzędnika krajowego.

Rota przysięgi

dla urzędników oddziału obrachunkowego.

Przysięgniesz Panu Bogu Wszechmogącemu, ze Najjaśniejszemu Monarsze, Najmiłociwsiemu Panu naszemu Franciszkowi Józefowi I., Cesarzowi Austryackiemu, Królowi Węgier i Czech, Galicyi i Lodomeryi i t. d., i wszystkim od Niego pochodzącym w Rządzie Następcom wiernym i posłusznym będziesz, że gdy przez nadanie ci stałej (prowizorycznej) posady N. N. do grona urzędników krajowych przyjętym zostałeś, wedle konstytucyjnych ustaw Monarchii, a w szczególności naszego kraju koronnego, ściśle się zachowywać, położonym swoim przynależne uszanowanie i uległość okazywać,

(dla dyrektora oddziału obrachunkowego) powierzone sobie kierownictwo oddziału buchalterycznego sumiennie sprawować, przydzielone sobie wedle instrukcyi służbowej lub szczególnych poleceń Wydziału krajowego prace i zatrudnienia pilnie i gorliwie wykonywać, nad ściśłem pełnieniem obowiązków służbowych przez podwładnych czuwać,

(dla innych urzędników) przydzielone przez nich prace i zatrudnienia pilnie i gorliwie wykonywać,

(dla wszystkich) papiery i akta zawsze w należyтым porządku utrzymywać będziesz, że do żadnego kroku, obowiązkom twoim przeciwnego, ani darowizną, obietnicą, łaską lub niełaską, ani też przyjaźnią lub nieprzyjaźnią uwieść się nie dasz, lecz owszem wszelką szkodę lub niebezpieczeństwo odwracać, największą korzyść i dobro powierzonego sobie urzędu pomnażać, tajemnice urzędu zachowywać i w ogólności tak się sprawować będziesz, jak na człowieka honoru i wiernego sługę kraju przystoi.

Naostatek przysięgniesz, że z żadnem tajnem towarzystwem lub bractwem ani w kraju ani za granicą w związkach nie zostajesz, ani też w podobne związki pod żadnym pozorem nie wejdiesz.

Tak jak mi tu przeczytano, wszystko dobrze i dokładnie zrozumiałem, i według tego powinieniem i chęć wiernie, poczciwie i pilnie zachowywać się.

Tak mi Boże dopomóż!

Rota przysięgi dla urzędników kasowych.

Przysięgniesz Panu Bogu Wszechmogącemu, że Najjaśniejszemu Monarsze, Najmilszemu Panu naszemu Franciszkowi Józefowi I., Cesarzowi Austryackiemu, Królowi Węgier i Czech, Galicyi i Lodomeryi i t. d., i wszystkim od Niego pochodzącym w Rządzie Następcom, wiernym i posłusznym będziesz, że gdy przez nadanie ci stałej (prowizorycznej) posady N. N. do grona urzędników krajowych przyjętym zostałeś, wedle konstytucyjnych ustaw Monarchii, a w szczególności naszego kraju koronnego, ściśle się zachowywać, położonym swoim przenałżne uszanowanie i uległość okazywać,

(dla likwidatora) powierzone sobie kierownictwo kasy krajowej sumiennie sprawować, przydzielone mocą instrukcyi kasowej lub szczególnych poleceń Wydziału krajowego prace i zatrudnienia pilnie i gorliwie wykonywać, nad ściśtem pełnieniem obowiązków służbowych przez podwładnych czuwać, kontrolę kasy i wspólnie z kasyerem peryodyczne skontrolowanie onej według instrukcyi punktualnie i sumiennie odbywać będziesz,

(dla kasyera) przydzielone mocą instrukcyi krajowej lub szczególnych poleceń Wydziału krajowego prace i zatrudnienia pilnie i gorliwie wykonywać, kasę i rachunki w należyтым porządku utrzymywać, wspólnie z likwidatorem peryodyczne skontrolowanie kasy punktualnie i sumiennie odbywać będziesz,

(dla innych urzędników) przydzielone przez nich prace i zatrudnienia pilnie i gorliwie wykonywać będziesz,

(dla wszystkich) żadnej przepisom przeciwnej lub niebezpiecznej manipulacyi ani nikomu nie dozwolisz, ani się sam takowej nie dopuścisz, papiery i akta zawsze w należyтым porządku utrzymywać będziesz, że do żadnego kroku obowiązkom twoim przeciwnego ani darowizną, obietnicą, łaską lub niełaską, ani też przyjaźnią lub nieprzyjaźnią uwieść się nie dasz, lecz owszem wszelką szkodę lub niebezpieczeństwo odwracać, największą korzyść i dobro powierzonego sobie urzędu pomnażać, tajemnice urzędu zachowywać i w ogólności tak się sprawować będziesz, jak na człowieka honoru i wiernego sługę kraju przystoi.

Naostatek przysięgniesz, że z żadnem tajnem towarzystwem lub bractwem ani w kraju ani za granicą w związkach nie zostajesz, ani też w podobne związki pod żadnym pozorem nie wdasz się.

Tak jak mi tu przeczytano, wszystko dobrze i dokładnie zrozumiałem, i według tego powinieniem i chcę wiernie, poczciwie i pilnie zachowywać się.

Tak mi Boże dopomóż!

Rota przysięgi

dla odźwiernego i dla woźnego.

Przysięgniesz Panu Bogu Wszchemogącemu, że Najjaśniejszemu Monarsze, Najmiłościwzemu Panu naszemu Franciszkowi Józefowi I., Cesarzowi Austryackiemu, Królowi Węgier i Czech, Galicyi i Lodomoryi i t. d., i wszystkim od Niego pochodzącym w Rządzie Następcom wiernym i posłusznym będziesz, że gdy stale (prowizorycznie) mianowanym zostałeś N. N. przy kancelaryi Wydziału krajowego, wedle konstytucyjnych ustaw Monarchii, a w szczególności naszego kraju koronnego, ściśle się zachowywać, Marszałkowi krajowemu i Członkom, tudzież urzędnikom Wydziału krajowego winną cześć i posłuszeństwo okazywać, otrzymane od nich rozkazy z wszelką troskliwością i pilnością wykonywać, powierzone sobie pisma i pakiety do wskazanych Urzędów lub osób bez zwłoki i najpunctualniej oddawać i one od utraty chronić, dosłyszane tajemnice urzędu zachowywać, w miejscu swego przeznaczenia o godzinach przepisanych znajdować się, a nawet jeśliby tego była potrzeba, dniem i nocą na usługach będziesz, że do żadnego kroku obowiązkom twoim przeciwnego żadną darowizną, obietnicą, łaską lub niełaską, przyjaźnią lub nieprzyjaźnią uwieść się nie dasz, lecz owszem wszelką szkodę lub niebezpieczeństwo odwracać, a przeciwnie wszelką korzyść i dobro urzędu pomużać i w ogólności tak się sprawować będziesz, jak na człowieka uczciwego i wiernego sługę kraju przystoi.

Naostatek przysięgniesz, że z żadnem tajnem towarzystwem lub bractwem ani w kraju ani za granicą w związkach nie zostajesz, ani też w podobne związki pod żadnym pozorem nie wejdiesz.

Tak jak mi tu przeczytano, wszystko dobrze i dokładnie zrozumiałem, i według tego powinienem i chcę wiernie, poczciwie i pilnie zachowywać się.

Tak mi Boże dopomóż!

F.

Przepisy

względem utrzymania list służbowych urzędników i sług krajowych.

§. 1.

Listy służbowe osób w służbie krajowej umieszczonych zaprowadzone będą według załączonego % wzoru. Dla każdej osoby w służbie krajowej umieszczonej, otwartą będzie osobna lista.

§. 2.

Pierwsze cztery rubryki wypełnić ma zostający w służbie sam zgodnie z przedłożonemi w tej mierze dowodami.

§. 3.

Naczelnik Urzędu lub Zakładu sprawdzi te wypełnione rubryki, i w razie zgodności tychże z przedłożonemi dowodami stwierdzi to podpisem swoim na tabeli, a załączniki interesowanemu zwróci.

§. 4.

Rubryki 5., 6., 7., 8. i 9. wypełni naczelnik odnośnego Urzędu lub Zakładu.

§. 5.

Do wypełnienia rubryk w poprzedzającym paragrafie wspomnianego, zawezwie naczelnik swego zastępcę i najwyższego po nim w randze urzędnika Urzędu lub Zakładu, lub gdyby żadnego zastępcy nie było, dwóch najwyższych w randze urzędników Urzędu lub Zakładu.

§. 6.

Listy służbowe naczelników i urzędników wyższych w §. 5. wymienionych sprawdza stosownie do §. 3. i wypełnia stosownie do §. 4. Członek Wydziału krajowego, prowadzący sprawy odnośnego Urzędu lub Zakładu; listy służbowe zaś urzędników konceptowych, manipulacyjnych i technicznych Wydziału krajowego, Członek Wydziału krajowego, referat kancelaryjny w Wydziale utrzymujący.

§. 7.

List y służbowe, w powyższy sposób wypełniane, przedłoży naczelnik urzędu lub Zakładu Wydziału

łowi krajowemu, a Członek Wydziału, zawiadujący sprawami tego Urzędu lub Zakładu, zapisze w rubryce „Uwagi“ zgodną lub oddzielną opinię swoją.

§. 8.

Rubrykę 5. (Uzdolnienie i zdatność) wypełnić należy wyrazem „celujące, dobre, dostateczne, niewystarczające“, rubrykę 6. (Pełnienie obowiązków) wyrazami „bardzo pilne, pilne, mniej pilne, opieszale“, rubrykę 7. (Zachowanie się w urzędzie) wyrazem „nienaganne“ albo naznaczyć nienaganność, rubrykę 8. (Usposobienie do służby) wypełnić należy wyrazem „celująco-zdatny, zdatny, mniej zdatny, niezdatny.“

W rubryce 9. (Uwag) uwidocznicie należy wszystkie uwagi, które z kwalifikacją i służbą w związku zostają.

§. 9.

Lista dla każdego w służbie zostającego wypełnioną być ma całkowicie, z wyjątkiem rubryki 8.

§. 10.

Każdemu w służbie zostającemu wolno jest przejrzeć listę swoją służbową i przedłożyć Wydziałowi krajowemu z tego powodu zarzuty swoje w celu dochodzenia i orzeczenia.

§. 11.

Listy służbowe rewidować należy z końcem każdego roku w sposób w powyższych §§. wskazany, i uskutecznić zarazem możliwe zmiany w kwalifikacji.

§. 12.

Przy propozycjach na posady, powołane do tego osoby zrewidują tabelę kandydatów, i uzupełnią przytem rubrykę ósmą.

§. 13.

Listy służbowe, przez naczelników Urzędów lub Zakładów ułożone, należy spisać w dwóch egzemplarzach, z których jeden w Urzędzie lub Zakładzie, drugi zaś w Wydziale krajowym zachowany będzie.

Listy służbowe, przez Członków Wydziału ułożone, spisują się tylko w jednym egzemplarzu dla przechowania w Wydziale krajowym.

§. 14.

Przy propozycjach na posady należy listy służbowe ułożyć w osobnym egzemplarzu i załączyć takowe do propozycji. Uzupełnienie rubryki ósmej uskutecznia się tylko na tym egzemplarzu.

Załącznik do Alegatu F.

Lista służbowa N. N.

1.	2.	3. Dotychczasowa służba				4.	
Nazwisko i Imię, Miejsce urodzenia Rok i dzień urodzenia, Religia, Stan, Familijne stosunki, Właściwość służby	Nauki i uzdolnienia, Języki i inne wiadomości	Właściwość służby z przywiedzeniem dekretu nominacyjnego i dnia złożonej przysięgi, pochwały w służbie	Placa	Czas służby według			Stosunki pokrewieństwa lub powinowactwa z osobami w służbie krajowej zostającymi
				lat	mie- się- cy	dni	

Przepisy

względem wynagrodzenia kosztów przesiedlenia urzędników i sług krajowych.

§. 1.

Wynagrodzenie kosztów przesiedlenia, należący się według §. 17. Ustawy służby krajowej urzędnikom lub sługom krajowym z powodu przeniesienia tychże z Urzędu, a nie na ich prośbę, oznacza się w następujący sposób:

§. 2.

Do kosztów przesiedlenia liczą się:

- a) dyety za czas na podróż potrzebny,
- b) koszty podróży i
- c) wynagrodzenie za uszkodzenie mebli.

§. 3.

Oznaczenie wynagrodzenia dyet (§. 2. a) i kosztów podróży (§. 2. b) następuje według osobnych prawideł ogólnych.

§. 4.

Wynagrodzenie uszkodzenia mebli w §. 2. c) wspomniane, wyznacza się dla bezżennego urzędnika w kwocie jednomiesięcznej, dla żonatego w kwocie dwumiesięcznej, a jeżeli ma więcej aniżeli dwoje dzieci, w kwocie trzymiesięcznej rocznej płacy, jaką przed przesiedleniem pobierał.

§. 5.

Wynagrodzenie kosztów przesiedlenia asygnować należy po skutecznionem przesiedleniu i po złożeniu udowodnionego rachunku.

Na rachunek przypadającego wynagrodzenia Wydział krajowy mocen jest asygnować stosowne zaliczki.

Fragebogen

Bitte beantworten Sie die folgenden Fragen so genau wie möglich.

1.1

Bitte beschreiben Sie die Aufgaben der folgenden Stellen in Ihrem Unternehmen:

1.2

Bitte beschreiben Sie die Aufgaben der folgenden Stellen in Ihrem Unternehmen:

1.3

Bitte beschreiben Sie die Aufgaben der folgenden Stellen in Ihrem Unternehmen:

1.4

Bitte beschreiben Sie die Aufgaben der folgenden Stellen in Ihrem Unternehmen:

1.5

Bitte beschreiben Sie die Aufgaben der folgenden Stellen in Ihrem Unternehmen:

H.

Prawidła

względem dyet i wynagrodzenia kosztów podróży urzędników i sług krajowych.

§. 1.

Urzędnikom krajowym, wydalającym się w celach urzędowych po za miejsce swej posady, jako też urzędnikom przebywającym po za tem miejscem, należy się w powszechności tytułem kosztów utrzymania osobna dzienna płaca czyli dyeta.

§. 2.

Urzędnicy pod względem dziennej płacy czyli dyety dzielą się na trzy klasy. Do klasy pierwszej należą urzędnicy z roczną płacą od 1.400 złr. w górę, do klasy drugiej urzędnicy z roczną płacą niżej 1.400 złr. aż do 800 złr. włącznie, do klasy trzeciej urzędnicy z roczną płacą niżej 800 złr. wal. austr.

§. 3.

Wysokość dziennej płacy czyli dyety wyznacza się dla urzędników według klas w §. 2. ustanowionych, mianowicie:

- a) dla urzędników klasy pierwszej po pięć złr. w. a. na dzień;
- b) dla urzędników klasy drugiej po cztery złr. w. a. na dzień;
- c) dla urzędników klasy trzeciej po trzy złr. w. a. na dzień.

Po za obrębem granic kraju koronnego Galicyi i Lodomeryi, oraz wielkiego księstwa Krakowskiego dyety liczone będą w dwójnasób.

§. 4.

Dzienną płacą opędzone być mają wszystkie koszta utrzymania, t. j. wikt, pomieszkanie, opał, światło i t. d.

W tym jedynie rzadkim przypadku, gdyby sprawa służbowa wymagała niezbędnie oprócz pomieszczenia urzędnika, osobnej izby na kancelaryę, wydatek na taką izbę osobno policzony być może.

§. 5.

Urzędnikowi, który wydalwszy się w służbie po za miejscem swojej posady zachorował, należy się za udowodnieniem choroby dzienna płaca nieprzerwanie i za czas choroby.

§. 6.

Urzędnik wydalający się z miejsca, dokąd się w celach urzędowych udał na inne miejsce w własnej lub też jakiegokolwiek innej sprawie, nie tylko nie może za czas wydalenia się tego pobierać dziennej płacy, lecz nadto staje się odpowiedzialnym za samowładne oddalenie się, niemniej za zwłokę w załatwieniu sprawy i za szkodę ztąd wynikłą.

§. 7.

Urzędnikowi krajowemu, podróżującemu w celach urzędowych, należy się oprócz dyety także wynagrodzenie kosztów podróży, tak za podróż z miejsca posady na inne i na powrót, jakoteż za podróż po za miejscem służby, z jednego miejsca na drugie.

§. 8.

Urzędnik w podróży służbowej wiuien jest gdzie można nżyć kolei żelaznej lub statku parowego; na kolei żelaznej należy mu się klasa II., na statku parowym klasa I.

Za podróż drogą pocztową należy się urzędnikowi zwrócić przepisaną należytość extrapocztową za dwa konie, za poczesne dla pocztyliona, za kryty powóz, za smarowidła i za przężenie.

Jeśli w podróży nie można użyć extrapocztzy, urzędnik porachować sobie może stosownie do okoliczności kosztą podróży przyzwoitym parokonnym powozem, a w razach nadzwyczajnych także kosztą użytej przyprzążki.

Koszta takie należy według możliwości udowodnić, a przynajmniej pojedynczo wykazać; w podróży najmniej 10 mil na dzień odbywać, a odstąpienie od tej reguły usprawiedliwić należy.

§. 9.

Przy wysłaniu kilku urzędników w podróż urzędową do jednego i tego samego miejsca, należy dwom razem jeden tylko zwykły powóz.

Zapłacone myta przy użyciu czy to extra-poczty, czy też innej okazji, rachowane być mogą.

§. 10.

Urzędnikowi, który w celach urzędowych bez zwłoki lub uszczerbku dla służby podróżuje w inny, aniżeli w sposób powyżej wskazany, lub odbywa podróż pieszo, należą się koszta podróży według niniejszych przepisów.

§. 11.

Natomiast wolno jest urzędnikowi w takim razie jeżeliby w służbie, chociażby w miejscu swej posady, iść miał do miejsca o kwadrans drogi odległego, należytość powozową według miejscowego zwyczaju za jazdę tam i na powrót, jakoteż za zatrzymanie powozu przez czas załatwienia czynności potrzebny.

§. 12.

Urzednicy, udajacy się w zakresie zwykłych obowiązków swoich w okolice niebardzo odległe od miejsc swoich posad, celem nadzorowania, uskutecznienia wypłat, lub też innej jakiej czynności nie mają prawa do wynagrodzenia. Jeżeli zaś do podobnych czynności używa się urzędnika, który według kategorii swej służby nie jest do tego obowiązany, w ówczas należy mu się zwykle wynagrodzenie kosztów podróży. W obu razach należy się urzędnikowi dzienna płaca wtenczas tylko, jeżeli miejsce czynności odległe jest więcej niż dwie mile od miejsca stałej jego posady.

§. 13.

Wydział krajowy mocen jest urzędnikom, którzy z obowiązku swego odbywać muszą częste podróży, w pewnych bliższych okręgach wyznaczyć zamiast dyet lub kosztów podróży, lub wreszcie za jedno i drugie, stosowną roczną kwotę ryczałtową.

Równie mocen jest Wydział krajowy, jeżeli zamiejscowe płatne czynności urzędnika, o których poprzedzający paragraf wspomina, pewien dłuższy czas trwać mają, asygnować za ten czas nrzęd-

nikowi przypadająca należność w ryczałtowej kwocie.

§. 14.

Słudzy krajowi, używani po za miejscem swej służby pobierają pod warunkami, pod jakimi urzędnikom dyety się należą, tytułem wyżywczego dziennie wynagrodzenie w kwocie po 1 zlr. 50 kr. w. a.

Wynagrodzenie kosztów podróży należy także sługom w tych samych przypadkach co i urzędnikom. Na kolei żelaznej należy im się miejsce w klasie III. wagonów, na statku parowym miejsce w klasie II. We wszystkich innych razach rachować sobie może sługa po 50 kr. za milę drogi tam i napowrót.

§. 15.

Urzędnik lub sługa, któryby mocą Instrukcyi nie był obowiązany lub upoważniony do przedsięwzięcia podróży służbowej, nie może w celu urzędowym podejmować żadnej podróży bez szczególnego nakazu lub polecenia swego przełożonego, inaczey traci prawo do wynagrodzenia dyet i kosztów podróży.

Nakazy lub polecenia także wydaje dla urzędników podrzędnych, o ileby Wydział krajowy inaczey nie zarządził, naczelnik Urzędu lub Zakładu, dla naczelników Wydział krajowy.

§. 16.

Wypłata dyet i kosztów podróży nastąpi po sprawdzeniu wykazu kosztów podróży (partykularza kosztów podróży) przez oddział obrachunkowy za asygnacją Wydziału krajowego.

Dla osądzenia stosowności rachunku kosztów podróży, odbytej w inny sposób a nie koleją żelazną, statkiem parowym lub na drodze pocztowej, należy załączyć do partykularza świadectwo urzędownie zatwierdzone, co do odległości w milach miejsca podróży, jeżeliby żadne inne dowody co do istotnie wyłożonych kosztów podróży złożone być nie mogły.

Przy należnościach myta wyszczególnić należy w partykularzu przytoczeniem nazwy stacyi myta i zapłaconą kwotę.

Czas spędzony na komisji, jakoteż w podróży tam i napowrót, wykazać należy albo w osobnym do partykularza załączonym dzienniku, z odwołaniem się do spisanych protokółów, dokumen-

tów i pism, a jeżeliby to uczynić się nie dało, wykazać należy w samym partykularzu potrzebę i sposób użytych dni.

§. 17.

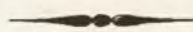
Na rachunek dyet i kosztów podróży asygnowane być mogą stosowne zaliczki.

Kwoty zaliczkowe, o ileby według partykularza użyte nie zostały, równocześnie z przedłożeniem partykularza zwrócone być winny; należytości zaś, jakie się okażą po zbadaniu i zatwierdzeniu partykularza, zapłacone będą w terminie przy załatwieniu partykularza oznaczonym.

§. 18.

Partykularze podróży złożyć należy najdalej we trzy miesiące po ukończonej podróży służbowej, a to pod utratą prawa do wynagrodzenia dyet i kosztów podróży, i pod obowiązkiem bezwarunkowego zwrotu otrzymanej zaliczki, w razie potrzeby przez potrącenie z płacy.

Wyjątkowo tylko może Wydział krajowy zarządzić sprawdzenie zadawnionego partykularza i asygnować przypadającą kwotę w razie, gdyby urzędnik interesowany udowodnił, iż przewłoka w tej mierze nie nastąpiła z jego winy.

Sprawozdanie Wydziału krajowego

o zmianach Statutu krajowego i Sejmowej Ordynacyi wyborczej
z 26. Lutego 1861. roku.

Wysoki Sejmie!

Już podczas pierwszej sesyi Sejmu krajowego galicyjskiego w 1861. r. okazały się wnioski i petycje o zmianę Statutu krajowego i Sejmowej Ordynacyi wyborczej, celem zaprowadzenia odpowiedniejszego interesom kraju składu Reprezentacyi krajowej, i tak: użalali się dzierżawcy większych majątności z różnych okolic kraju, w podaniach zbiorowych, na wykluczenie ich od udziału w wyborach i od prawa obieralności;— w tym samym duchu użalali się księża wikaryusze, w ogóle księża obu obrządków, nie mający jurysdykcyi samoistnej; — wytykano także wadliwość zastosowania do wyborów Sejmowych Ustawy gminnej z 1849 r., obcej zupełnie naszemu krajowi. Miasto Śniatyn domagało się prawa wyboru własnego posła; a kilkanastu posłów postawiło wniosek, ażeby Biskup krakowski zaliczonym był do składu Reprezentacyi krajowej.

Jakoż uchwałą Sejmową z 25. kwietnia 1861. r. otrzymał Wydział krajowy polecenie przedłożenia na najbliższem zebraniu Sejmu krajowego wniosków względem zmian odpowiednich Statutu krajowego i Sejmowej Ordynacyi wyborczej.

Wydział krajowy nie wywiązał się z polecenia tego na zebraniu Sejmu krajowego w 1863. r., a to z powodu, iż uzasadnioną miał nadzieję, że podczas owej sesyi Sejmowej przyjdzie do skutku Ustawa gminna, która będzie musiała wpłynąć na wnioski pod względem zmian co do składu Sejmu krajowego i Sejmowej Ordynacyi wyborczej.

Tymczasem wniosły w 1863. r. znów miasta Bochnia i Myślenice petycje, — pierwsze o prawo wyboru swego własnego posła na Sejm krajowy, — drugie o wyłączenie z okręgów wyborczych włościańskich, i o połączenie kilku miast w osobny okrąg wyborczy z prawem wybierania osobnego posła.

W skutek tych petycyj polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu Uchwałą z 27. Stycznia 1863 roku, ażeby, nie czekając na uchwalenie i wprowadzenie w życie Ustawy gminnej, przedłożył Sejmowi projekt do wniosku względem zmiany Ustaw zasadniczych, o ile takowe Reprezentacyi miast na Sejmie krajowym dotyczą, a to w celu, ażeby miasta w Sejmie liczniej były reprezentowane.

Po zapadnięciu tej uchwały nadeszły jeszcze petycje miast: Zaleszczyki, Kenty i Wadowice o oddzielenie ich od Gmin wiejskich przy wyborach poselskich.

Jednakże odroczone niebawem posiedzenia, i zamknięto sesyę Sejmową z 1863. r. niespodziewanie.

Przed otwarciem teraźniejszej sesyi Sejmowej podało miasto Sanok do Wydziału krajowego prośbę o wyjednanie mu prawa wybierania posła własnego, a miasteczko Rozwadów o prawo wybierania posła w połączeniu z kilku innymi miasteczkami.

W pierwszych zaraz tygodniach teraźniejszej sesyi Sejmowej nadeszły liczne podania miast i miasteczek, domagających się większego uwzględnienia przy wyborach posłów do Sejmu krajowego, a wedle treści tych, przez miasta i miasteczka wniesionych petycyj, można żądania w tychże wyrażone podzielić na następujące kategorye. I tak petycyonują:

1) o wyłączenie przy wyborach z Gmin wiejskich, i o prawo do wyboru własnych posłów w połączeniu z innymi miastami lub miasteczkami: Rozwadów, Sieniawa, Mościska, Grybów, Dobczyce, Brzozów, Sucha, Myślenice, Radymno, Niżankowice, Krakowiec, Dobromil, Kalusz, Jordauów, Stary-Sambor, Sądowa-Wisznia, Sokal, Husaków;

2) o przyznanie prawa do wyboru własnego posła: Bolechów, Jaworów, Krosno, Stary-Sącz, Gródek, Mikołajów, Gorlice, Sanok, Wieliczka, Brzeżany, Śniatyn, Bochnia, Maków, Żółkiew, Złoczów, Lisko, Żydaczów, Czortków, Rohatyn;

3) o podwyższenie w ogóle liczby posłów miejskich, i o uwzględnienie przy tem podwyższeniu: Sokołów, Tyczyn, Frysztak, Nisko, Tarnobrzeg, Przeworsk, Strzyżów, Niebylec, Ulanów, Sędziszów, Głogów, Kańczuga, Łańcut, Żołyń, Limanowa, Leżajsk, Kenty, Nowy targ, Oświęcim, Biecz;

4) o wybór jednego posła przez wszystkie w Ordynacji wyborczej nie wymienione miasta i miasteczka każdego obwodu: Jasło;

5) o podwyższenie liczby posłów z miast, które posłów już wybierają, mianowicie: Kołomyja o drugiego posła, wybrać się mającego pomiędzy ludności chrześcijańskiej, — a i wów o przyznanie prawa do wyboru jeszcze czterech posłów.

Pod względem powiększenia liczby posłów miejskich, postawił również poseł Skrzyński Ludwik wniosek: aby liczba posłów miejskich w stosunku do siły i ważności stanu mieszczańskiego i jego interesów podniesioną była, a to bez umniejszenia liczby posłów z Gmin, i z klasy większych posiadaczy.

Uchwałą z dnia 16. Lutego 1866. r. polecił Wysoki Sejm załatwienie tego wniosku Wydziałowi krajowemu.

Prócz miast i miasteczek petycyonują zaś pod względem zmiany Sejmowej Ordynacji wyborczej:

- a) dzierżawcy większych posiadłości obwodu samborskiego, przemyskiego i tarnopolskiego o przyznanie im pod względem wyborów do Reprezentacji krajowej, prawa wyboru i obieralności; nareszcie:
- b) księża wikaryusze z obwodu rzeszowskiego, i ksiądz Pniewski Felix, proboszcz z Jaworowa, o nadanie tychże samych praw księżom administratorom, komendarzom i wikaryuszom obu obrządków.

Te objawy życzeń kraju, w szczególności zaś petycyje, najliczniej przez miasta i miasteczka wniesione, dowodzą, że kraj nasz uczuł najbardziej potrzebę zmian Ustaw zasadniczych, celem przyznania żywiłowi miejskiemu liczniejszej reprezentacji w Sejmie krajowym; — poruszono wszakże temi petycyjami i wnioskami również i inne niedostateczności pod względem uprawienia w wyborach także innych warstw obywatelstwa krajowego, nieuwzględnionego dotychczas w składzie naszej Reprezentacji krajowej.

Poruszone temi petycyjami różnorodne żądania, jakoteż względ na uchwałę Wysokiego Sejmu z 25. Kwietnia 1861. r., zlecającą Wydziałowi krajowemu w ogólnych wyrazach przedłożenie projektu do zmian w Statucie krajowym i w Sejmowej Ordynacji wyborczej, — włożyły na Wydział krajowy obowiązek zastanowienia się, azali w ogóle cały Statut krajowy i Sejmowa Ordynacja wyborcza nie winny być wzięte pod seise rozpoznanie, celem poczynienia takich zmian, jakie by się okazały najstosowniejszemi, i najbardziej odpowiadającymi odrębnym, naszemu krajowi właściwym stosunkom i potrzebom.

Jeżeli zważymy, że kraj nasz różni się od reszty krajów bardziej niż każdy inny z pomiędzy tychże, co do rozwoju umysłowego i materialnego, jakoteż pod względem swej przeszłości i zupełnie odrębnych szczególnych stosunków i potrzeb; — że zaś Statuta krajowe i Sejmowe Ordynacje wyborcze, królestwom i krajom nadane, nie różnią się tak dalece między sobą w postanowieniach zasadniczych, — to już względ ten jedyny może doprowadzić do wniosku, że te krajowi naszemu nadane ustawy nie odpowiadają w zupełności szczególnym stosunkom i potrzebom kraju naszego, zwłaszcza co do składu Reprezentacji krajowej.

Wprowadzając jednakże zmiany do Ustaw zasadniczych, należy postępować z wielką oględnością. — Zmiany podobne winny się zasadzać na gruntownem doświadczeniu dłuższego czasu, a przerwy w czynnościach naszego Sejmu, doznane w pierwszym peryodzie Sejmowym, brak Ustawy gminnej, i brak wszelkiego bezpośredniego doświadczenia, o ile ta wszelkich urzędzeń reprezentacyjnych najważniejsza podstawa okaże się u nas odpowiednią w życiu praktycznem, — były i są przyczyną, dla czego dotąd nie mogliśmy się wzbogacić takim zasobem własnych doświadczeń dość gruntownych i wszechstronnych, abyśmy dziś już ze wszelką spokojnością i pewnością zbawionego skutku przystąpić mogli do ogólnej rewizji Statutu krajowego i Sejmowej Ordynacji wyborczej.

Porę obecną zaś uważamy pod tym względem za tem mniej stosowną, że Najjaśniejszy Pan, zawierając Manifestem z 20. Września 1865. r. działalność Ustawy względem Reprezentacji Państwa, zastrzegł

sobie przedłożenie rezultatów rozpraw Reprezentacji wschodnich królestw, na wypadek, gdyby zawierały modyfikację ustaw zasadniczych, legalnym reprezentantom innych królestw i krajów, by ich równie ważne orzeczenie usłyszeć i uwzględnić.

Przewidziane tem zastrzeżeniem możliwe, a dziś prawdopodobne zmiany całego ustroju państwowego Monarchii, a nawet stosunku kraju naszego do Monarchii, mnsiałyby stanowczo spowodować konieczność daleko sięgających zmian w Ustawach zasadniczych.

Oczekujemy wreszcie uchwalenia przez Wysoki Sejm Ustawy gminnej i nowego administracyjnego podziału kraju, — Ustaw, które wpłyną bezsprzecznie na konieczność poczynienia różnych zmian w Sejmowej Ordynacji woborezej, osobliwie co do postanowień, odnoszących się do Ustawy gminnej z 1849. r., i późniejszych deklaratoryów.

I tak jak n. p. dziś już požądanem się okazuje zastąpić odpowiednimi wyraźnemi przepisami, odnoszące się do Ustawy gminnej z 1849. r. postanowienia §§. 11. 12. 13. 15. 25. 27. 32. Sejmowej Ordynacji wyborezej, uważamy przecież za stosowne wstrzymać się z przedłożeniem wniosków dotyczących aż do chwili nadania nam Ustawy gminnej, która podstawą być powinna odpowiednich zmian w Sejmowej Ordynacji wyborezej, ileże zmiany, dziś przedwcześnie uchwalone, możeby znowu musiały być zmienione po uchwaleniu Ustawy gminnej.

Stanowcze wszakże polecenie Wysokiego Sejmu nie pozwala nam zwlekać dłużej przedłożenia takich wniosków mających na celu zmiany Statutu krajowego i Sejmowej Ordynacji wyborezej, jakie tak co do swej istoty, jakoteż co do silnie w licznych petycyach objawionych życzeń kraju, jako najpilniejsze nam się przedstawiły, i od przyszłej organizacyi gminnej nie są zawisłemi. Przytem uznaliśmy potrzebę zastrzeżenia Sejmowi prawa uchwalania odpowiednich zmian w Sejmowej Ordynacji wyborezej bezwzględną większością głosów na czas dłuższy, poza pierwszy peryod sejmowy sięgający.

Wnioski Wysokiemu Sejmowi do uchwalenia przedstawione, zawierają:

A. Zmiany Statutu krajowego, jako to:

- I). Dodatek do §. 3. Statutu krajowego, powołujący Biskupa krakowskiego i Administratorow dyecezyi; mających godność biskupią, na członków Sejmu krajowego;
- II) Dodatek do §. 3. Stat. kraj. przyznający miastom większą liczbę posłów.

B. Zmiany w Sejmowej Ordynacji wyborezej, mianowicie:

- III) Zmianę postanowień §§. 2. i 3. Sejm. Ord. wyb., wymieniającą miasta i miasteczka, którym ustawa prawo wybierania własnych posłów przyznaje;
- IV) Dodatek, przyznający prawo wyboru i obieralności obywatelom, zamieszkałym na Obszarach dworskich, do Gminy nie wcielonych;
- V) Dodatek, przyznający prawo wybierania przez zastępców posłów posiadaczom dóbr tabularnych, którzy nie używają własnowolności, tudzież normujący sposób wykonywania tego prawa przez miewiasty, posiadające dobra tabularne;
- VI) Dodatek, przyznający prawo obieralności współposiadaczom majątków nieruchomych;
- VII) Zmianę §. 17. Sejm. Ord. wyb. pod względem powodów, wykluczających od prawa wybierania i obieralności,
- VIII) Dodatek względem powtarzania czynności, przepisanych co do rozpisania i przygotowania wyborów, i postępowania przy wyborach posłów a względnie wyboreców, w razie ubywającego posła w ciągu peryodu Sejmowego;
- IX) Zmianę §. 52. Sejm. Ord. wyb., zastrzegającą prawo uchwalania bezwzględną większością głosów zmian w Sejmowej Ordynacji wyborezej w ciągu sześciu sesyj Sejmowych, następujących po pierwszym peryodzie Sejmowym.

Do I.

Statut krajowy, wymieniając w §. 3. lit. a Biskupów do składu Sejmu należących, pominął Biskupa krakowskiego, chociaż policzył nawet Biskupa stanisławowskiego. Już podczas pierwszej sesyi Sejmowej w 1861. r. przedstawiło kilkunastu posłów do l. 30/1861 wniosek względem umieszczenia Biskupa krakowskiego w skład Reprezentacyi krajowej.

Biskupstwo krakowskie jest dawniejsze od wszystkich galicyjskich, a w senacie Rzeczypospolitej polskiej miał Biskup krakowski pierwsze miejsce po Arcybiskupach: gnieźnieńskim i lwowskim.

Słuszność wymaga, by tak jak zresztą wszystkie inne dyecezye galicyjskie na Sejmie krajowym przez swych Arcypasterzy są reprezentowane, tak też i dyecezya krakowska pominiętą nie była. Okoliczność, że dyecezya krakowska jest od pewnego czasu osieroconą, a Kapituła krakowska wstrzymaną była w wykonaniu prawa wyboru swego Biskupa, odnosi się do względów politycznych.

Dycezya krakowska może i powinna być zastąpioną na Sejmie, jak długo te przeszkody politycznej natury trwać będą, przez zastępcę Biskupa krakowskiego, to jest przez Administratora dyecezyi krakowskiej. —

Uprawnienie zastępstwa Biskupa krakowskiego przez Administrującego dyecezyę krakowską, zamierzamy osiągnąć przez postanowienie, w artykule drugim wniosku II. zawarte, powołujące w ogóle wszystkich Administratorów dyecezyj na członków Sejmu krajowego, w razie osierocenia jakiegokolwiek stolicy arcybiskupiej lub biskupiej, jeżeli Administrator piastuje godność biskupią.

Wniosek ten uzasadniony względami winnemi należytemu zastępstwu interesów kościoła, które mogłyby przez czas dłuższy być uszczuplonemi w razie osierocenia dyecezyi, gdyby z powodów od władzy kościelnej niezależnych stolica biskupia przez czas dłuższy obsadzoną nie była.

Wnosimy wszakże, by uprawnienie do zastępstwa służyło tylko Administrującym dyecezye biskupie którzy sami są Biskupami, ileż ze słów i ducha ustaw wypływa, że uprawnienie reprezentantów kościoła do współdziałania w Reprezentacji krajowej zasadza się na ich osobistej wysokiej godności, jako ksiąząt kościoła.

Do II i III.

Ustawa wyborcza z 26. lutego 1861. r., oznaczając odnośnie do §. 3. Stat. kraj. liczbę posłów miast i Izb handlowo-przemysłowych na 23, przyznawszy każdej z Izb handlowo-przemysłowych we Lwowie, Krakowie i Brodach prawo wybierania po jednym posłowi, utworzyła z 15 miast, to jest: Lwowa, Krakowa, Przemyśla, Stanisławowa, Tarnopola, Brodów, Jarosławia, Drohobyczy, Biały, Nowego-Sącza, Tarnowa, Rzeszowa, Sambora, Stryja i Kołomyi tyleż okręgów wyborczych, z których pierwszy czterech, drugi trzech, reszta po jednym posłowi, przeto łącznie 20 posłów na Sejm krajowy wybierać mają: wszystkie inne miasta i miasteczka wcieliła Ordynacya do okręgów wyborczych Gmin miejskich.

Królestwo Galicyi i Lodomerji z Wielkiem Księstwem Krakowskiem liczy wedle załączonego pod. ¹/₁ wykazu 85 miast i 234 miasteczek, a że tylko 15 miast wybiera posłów na Sejm krajowy, więc 70 miast i wszystkie 234 miasteczka czyli łącznie 304 Gmin miejskich, rzecz można, nie są reprezentowane w Sejmie, albowiem w wyborczych okręgach wiejskich, do których owe miasta i miasteczka są wcielone, liczba wyborców z Gmin wiejskich jest tak przeważną, że na jeden głos miejski przypada co najmniej 10 głosów wiejskich; — wyborcy zaś wiejscy wybierają najczęściej, jak to doświadczenie uczy, z pomiędzy siebie, przysyłają przeto na Sejm przeważnie takich posłów, którzy nie są obznajomieni o tyle ze stosunkami miastom właściwymi, i z odrębnymi ich potrzebami, by mogli być także uważani za reprezentantów interesu miejskiego, odnoszącego się głównie do handlu, przemysłu i rękodzielnictwa.

Już więc ogólne względy na ważność, jaką przemysł i handel w składzie czynników dobrobytu kraju niezaprzeczenie mają, względy na szczególną opiekę, jakiej potrzebują zaniedbane po części, i w upadku zostające miasta i miasteczka kraju naszego, nakazują, aby przez Sejmową Ustawę wyborczą upośledzonym miastom i miasteczkom przyjsć w pomoc nadaniem im prawa do liczniejszej reprezentacji w Sejmie, a to w sposób, najwłaściwiej odpowiadający uznanej zasadzie należytego zastępstwa interesów.

Jako dowód, w jak wysokim i rażącem stopniu miasta i miasteczka kraju naszego co do zastępstwa na Sejmie krajowym przez ustawy zasadnicze, w porównaniu z innymi krajami, upośledzone zostały, przedkładamy następujące zestawienie dat statystycznych.

W tych zestawieniach opuszczamy miasto Tryest z okręgiem, ponieważ dla szczególnych swych stosunków zupełnie odrębny ma skład Reprezentacji krajowej, wykonywany przez municypium miasta Tryest.

W 16 krajach, w których Reprezentacye na podstawie patentu z 26. lutego 1861. r. zaprowadzone zostały, przedstawia się stosunek liczby posłów miejskich i Izb handlo-przemysłowych, ten sam interes zastępujących, do ogólnej liczby posłów, wyrażony w procentach, jak następuje:

królestwa i kraje					liczba ogółu posłów	liczba posłów miejskich	procent
1.	Salcberg	.	.	.	26	12	46 ⁴ / ₂₆
2.	Austria Niższa	.	.	.	66	28	42 ²⁸ / ₆₆
3.	" Wyższa	.	.	.	50	20	40
4.	Styrya	.	.	.	63	25	39 ⁴³ / ₆₃
5.	Szlązk	.	.	.	31	12	38 ²² / ₃₁
6.	Morawia	.	.	.	100	37	37
7.	Czechy	.	.	.	244	87	36 ²⁴ / ₂₄₁
8.	Istrya	.	.	.	30	10	33 ¹⁰ / ₃₀
9.	Karyntya	.	.	.	37	12	32 ¹⁶ / ₃₇
10.	Gorycyja	.	.	.	22	7	31 ¹⁸ / ₂₂
11.	Kraina	.	.	.	37	10	27 ¹ / ₃₇
12.	Dalmacyja	.	.	.	43	11	25 ²⁵ / ₄₃
13.	Forarlberg	.	.	.	20	5	25
14.	Tyrol	.	.	.	68	16	23 ³⁶ / ₆₃
15.	Bukowina	.	.	.	30	7	23 ¹⁰ / ₃₀
16.	Galicyja	.	.	.	150	23	15 ⁵⁰ / ₁₅₀

Zestawienie to wykazuje, jak niekorzystnie Galicyja pod względem reprezentacji interesów miejskich jest postawiona, a stosunek wykazany przedstawia się jeszcze więcej na niekorzyść Galicyi, jeżeli zważymy, że kraje, które mało co rolnictwem się trudnią jak n. p. Dalmacyja, Istryja, Gorycyja, Forarlberg i Tyrol nawet, zastępują posłami gmin wiejskich także interes handlu, przemysłu i rękodzielnictwa, a zatem interes miastom właściwy.

Upośledzenie miast i miasteczek galicyjskich pod względem ich zastępowstwa na Sejmie krajowym, przedstawia się w świetle jeszcze bardziej rażącym, jeżeli porównamy liczbę miast, na Sejmach tych krajów reprezentowanych, z liczbą miast w tychże krajach znajdujących się:

K r a j					liczba miast w kraju	liczba miast repre- zentowanych	procent
1.	Salcberg	.	.	.	3	3	100
2.	Austria Niższa	.	.	.	35	35	100
3.	" Wyższa	.	.	.	15	15	100
4.	Styrya	.	.	.	20	20	100
5.	Istrya	.	.	.	21	21	100
6.	Karyntya	.	.	.	11	11	100
7.	Gorycyja	.	.	.	5	5	100
8.	Dalmacyja	.	.	.	4	4	100
9.	Kraina	.	.	.	14	14	100
10.	Forarlberg	.	.	.	3	3	100
11.	Tyrol	.	.	.	19	19	100
12.	Bukowina	.	.	.	4	4	100
13.	Szlązk	.	.	.	26	24	92 ⁸ / ₂₆
14.	Morawia	.	.	.	89	75	84 ²⁴ / ₈₉
15.	Czechy	.	.	.	355	157	44 ⁸⁰ / ₃₅₅
16.	Galicyja	.	.	.	85	15	17 ⁵⁵ / ₈₅

W tem zestawieniu stoi Galicya znowu na miejscu ostatniem, a to w stosunku nader niekorzystnym, jak liczby powyższe wykazują.

Najbardziej rażący na niekorzyść Galicyi okazuje się nareszcie stosunek liczby miast i miasteczek razem wziętych, do liczby miast i miasteczek, na Sejmach reprezentowanych.

Królestwa i kraje	li zba miast.	liczba miasteczek	łącznie	liczba miast i miasteczek reprezentowanych.	Procent.
1. Salcburg	3	20	23	23	100
2. Istrya	21	6	27	23	85 ⁵ / ₂₇
3. Gorycyja	5	9	14	11	78 ⁸ / ₁₄
4. Szlązk	26	6	32	24	75
5. Tyrol	19	29	48	35	72
6. Styryja	20	96	116	82	70 ⁸⁰ / ₁₁₆
7. Karyntyja	11	27	38	26	68 ¹⁶ / ₃₈
8. Dalmacyja	4	14	18	11	61 ² / ₁₈
9. Kraina	14	17	31	18	58 ² / ₃₁
10. Forarlberg	3	4	7	4	57 ¹ / ₇
11. Austryja Wyższa	15	99	114	61	53 ⁵⁸ / ₁₁₄
12. Bukowina	4	6	10	4	40
13. Czechy	355	223	578	157	27 ⁹⁴ / ₅₇₈
14. Morawia	89	191	280	75	26 ²²⁰ / ₂₈₀
15. Austryja Niższa	35	227	262	46	17 ¹⁴⁶ / ₂₆₂
16. Galicyja	85	234	319	15	4 ²²⁴ / ₃₁₉

Znowu więc mamy Galicyę na ostatniem miejscu, a to w stosunku najniekorzystniejszym.

Zestawienia te i wykaz ²/₂) dowodzą także, iż przy wyborach posłów Sejmowych oddzielono od wsi:

W Salcburgu wszystkie miasta i wszystkie miasteczka kraju całego, — w Austryi Wyższej i Niższej, Styryi, Karyntyi, Krainie, Tyrolu, Forarlbergu, Gorycyi, Istryi i Dalmacyi są w tem korzystnym położeniu wszystkie miasta i wiele miasteczek; — na Bukowinie wybierają własnych posłów wszystkie miasta, lecz nie wybierają go żadne miasteczka; — na Szlązku już dwom miastom nie przyznano tej korzyści; — w Morawii nie przyznano jej czternastu miastom; — w Czechach wykluczono już większą połowę miast od prawa wyboru własnych posłów; — a nareszcie w Galicyi przyznano to prawo prawie tylko szóstej części miast, bo 15 na 85, a żadnemu z 234 miasteczek. —

Śledząc przyczyny, dla których Galicya tak dotkliwie upośledzoną została pod względem reprezentacji interesów miejskich w składzie członków Sejmu krajowego, zdawałoby się, iż chciano trzymać się zasady, że interesom handlu i przemysłu, na wyższym stosunkowo stopniu rozwoju stojącym, należy użyć silniejszego poparcia, przezco przyznano w innych krajach miejskiemu żywiołowi liczniejsze w składzie Reprezentacji krajowej zastępstwo, — a przyznano takowe galicyjskiemu żywiołowi miejskiemu w tak nader ograniczonej liczbie dlatego, że te, przez miasta głównie reprezentowane interesa handlu i przemysłu, jakoteż w ogóle miasta kraju naszego stoją dotąd na stosunkowo niskim stopniu rozwoju.

Zasada ta nie da się usprawiedliwić ani z teoretycznego, ani z praktycznego stanowiska; bezwzględne jej zastosowanie musiałoby doprowadzić właśnie do przeciwnych zamierzonemu celowi wyników.

Interes, posiadający wprawdzie warunki żywotności, lecz na niskim stopniu rozwoju, lub w upadku stojący, wymaga, aby mógł być dźwignięty, właśnie żywszego nim zajęcia się, silniejszego poparcia, a zatem liczniejszego w składzie Reprezentacji krajowej zastępstwa, podczas gdy handel, przemysł rozwinięty, miasta kwitujące także przy mniej liczniejszym zastępstwie zdolają utrzymać się na zdobytem stanowisku pomysłowości, i dążyć do dalszego rozwoju.

Widzimy nadto, że nie zastosowano nawet z konsekwencją tej zasady pod względem zastępstwa interesów miejskich. — Uszykowanie krajów w powyższych zestawieniach wykazuje bowiem n. p., że Saleburg stoi co do zastępstwa miast zawsze na pierwszym miejscu, a kraj ten nie jest przecież najbardziej przemysłowym w Monarchii.

Data statystyczne, służące do ocenienia tych stosunków wykazują n. p., że Szląsk, Morawia, Czechy przewyższają kilkakrotnie Saleburg pod względem stosunkowej ilości przemysłowców handlujących i opłacanych podatków od zarobku, a kraje te stoją w powyższych wykazach przecież zawsze na ostatnich miejscach, Saleburg zaś na pierwszym. — Galicya stoi co do tych dat wyżej od Bukowiny, która pod względem zastępstwa żywiołu miejskiego jest postawiona korzystniej od Galicyi, a nawet od Szlązka, kraju, który co do przemysłowości handlu i wszelkich cech. żywiołowi miejskiemu właściwych, między krajami Monarchii jedno z pierwszych miejsce zajmuje.

Zasadę, że interes, zostający na niższym stopniu rozwoju lub w upadku, obejść się może bez liczniejszego zastępstwa w Sejmie, interes zaś rozwinięty, kwitujący, silniej reprezentowany być powinien, nie widzimy przeprowadzoną z konsekwencją również co do reprezentacji Gmin wiejskich, które przeważnie interes rolnictwa zastępują, jak to przekonać się można z porównania liczb posłów przez Gminy wiejskie wybranych, w Sejmach krajów zasiadających, z ogółem posłów tychże Sejmów, tudzież z danymi statystycznymi, z których się produkcji rolniczej kraju, i w ogóle stopień rozwoju rolnictwa poznać można.

Z tego poglądu wypływa, że przy układaniu stosunku zastępstwa interesów, na Sejmach reprezentowanych, nie trzymano się z konsekwencją ani zasady, że interes mniej rozwinięty lub w upadku zostający, liczniejszą w Sejmie reprezentacją wesprzeć należy, ani zasady przeciwnej; — powodowano się w tej mierze zapewne względami politycznymi, które, zastosowane do kraju naszego, wydały skład reprezentacji, nie odpowiadający należycie pojętemu interesowi kraju naszego, — skład zwłaszcza co do zastępstwa miejskiego interesu wprost niesprawiedliwy, i uprawnienie tychże pod tym względem w wysokim stopniu krzywdzący.

Niestosowność wykazaną w liczbie reprezentantów miast, zamierza wniosek nasz usunąć choć w części, przypuszczeniem do prawa wyboru osobnych posłów niektórych miast i miasteczek znaczniejszych, nie wymienionych w naszej Sejmowej Ordynacji wyborczej.

Statut nasz krajowy postanawia w §. 3. ustępie II., iż ma być 23 posłów miast wymienionych w Sejm. Ord. wybor. tudzież z Izby handlowo-przemysłowych, a też Ordynacja przeznacza w §§. 2. 3. i 4. po jednemu posłowi dla każdej z Izby handlowo-przemysłowych, 20 zaś posłów dla miast 15, tamże wymienionych.

Z tej szczupłej liczby miejsc nie możemy nie ująć dla miast, w Sejmowej Ordynacji wyborczej nie wymienionych.

Izby handlowo-przemysłowe są bowiem ograniczone na reprezentację najszczuplejszą, a miasta, w Sejmowej Ordynacji wyborczej wymienione, zasługują rzeczywiście na przyznanie im prawo.

Cheąc miastom nadać liczniejsze zastępstwo w Reprezentacji krajowej, nasuwa się przedewszystkiem pytanie: czy niewypadałoby miastom wybierającym dziś swych własnych posłów, a przynajmniej miastom większym, stołecznym, nadać prawo wybierania większej liczby posłów, jak tego n. p. domaga się miasto Lwów w swej do l. 1987 S. 66 podanej petycji, prosząc o przyznanie prawa do wyboru jeszcze czterech posłów, tak iżby przez ośmiu posłów na Sejmie reprezentowanym było.

Zaprzeczyć nie można, że, gdy porównamy liczbę posłów miasta Lwowa w stosunku do liczby członków Sejmu naszego, z liczbą posłów przez stołeczne miasta innych krajów koronnych wybieranych, — porównanie to na niekorzyść miasta Lwowa wypada.

Ilość podatków, przez miasto Lwów i tegoż mieszkańców do Skarbu opłacanych, jest znaczna; zaprzeczyć nareszcie nie można, że we Lwowie jako w punkcie centralnym kraju pod względem administracyjnym i ekonomicznym skupia się w znacznej części ruch handlowy, przemysłowy i życia publicznego, — że Lwów jako siedziba wyższych zakładów i różnych instytucyj publicznych jest oraz dla całej wschodniej części Galicyi głównym ogniskiem oświaty.

Względy te bezsprzecznie ważne, przemawiają wprawdzie za uprawnieniem miasta Lwowa do liczniejszej reprezentacji w Sejmie krajowym.

Ważniejsze wszakże względy skłoniły Wydział krajowy do przedstawienia wniosku, aby pocztawwszy nateraz miasto Lwów przy 4 posłach, obdzielać nowo utworzyć się mającemi miejscami poselskimi takie miasta i miasteczka, które nie wybierały dotąd swych własnych posłów.

Właściwością naszego tak rozległego kraju jest, iż handel, przemysł i rękodzielnictwo nie skupia się tak bardzo przeważnie w kilku tylko punktach, jak to tak często w innych krajach spostrzegamy.

Owszem porozrzucone są u nas te czynniki dobrobytu po całym kraju; przyczém każda okolica ma swoje odrębne i sobie właściwe stosunki, które w zastępstwie interesów uwzględnione być powinny.

Wydział krajowy przeto wielką w tém upatruje korzyść dla kraju, aby większe miasta i miasteczka po kraju porozrzucone, w liczbie znaczniejszej przepuszczone były do wyboru swych własnych posłów, i powołane do żywszego współdziałania w życiu publiczném, który stać się może dźwignią większego ich sil rozwoju.

Korzyści dla kraju ztąd wypływające, tuszymy sobie, będą nierównie większemi, niżeli ze skoncentrowania życia publicznego i zadań miastom właściwych w mniejszej liczbie miast.

Wypada nam wspomnieć także w tém miejscu o wniesionej do l. 654 S./866 petycyi miasta Kołomyi o przyznanie temuż prawa wyboru drugiego posła, a to z pomiędzy ludności chrześcijańskiej, z tego w petycyi przyłączonego powodu, że w Kołomyi liczba ludności mojżeszowego wyznania blisko o 1000 jest większą, niż ludność chrześcijańska, w skutek czego nigdy chrześcijanin nie będzie z Kołomyi wybranym posłem do Sejmu krajowego.

Żądanie to, nie dające się usprawiedliwić ani pod względem zasady, ani pod względem znaczenia miasta Kołomyi, nie mogło wpłynąć na sposób zapatrywania się Wydziału krajowego, iż jak nateraz należy raczej przypuścić miasta i miasteczka dotąd nie uwzględnione do wyboru swych własnych posłów, niż podnosić liczbę posłów miast, które dziś wybierają.

Chcąc większej liczbie miast nadać prawo wyboru własnych posłów, natrafia się przy oznaczeniu miast na trudności z przyczyny braku pewnych i świeżych dat statystycznych, jako też z przyczyny trudności oceny cech charakterystycznych pojedynczych Gmin miejskich.

Wykazy urzędowe ludności złożone są z ostatniej konskrypcyi z 1857. r., a podane w tych wykazach liczby różnią się znacznie od przywiedzionych w podaniach miast; — i lubo niema powodu powątpiewać o rzetelności takich podań, nie mogą one przecież być uwzględnione, raz, że od stron interesowanych pochodzą, powtóre, że niektóre tylko miasta podały w swych petycyach liczbę mieszkańców, i to w zbliżonych tylko okrągłych cyfrach.

Urzędowe wykazy podatków, opłacanych z miast i miasteczek, różnią się także znacznie od cyfr przedstawionych przez niektóre miasta, tak, iż przy ocenieniu czynników, wpływających na uwzględnienie miast co do wyborów poselskich, musieliśmy się oprzeć na samych tylko danych urzędowych, choć dawniejszych.

Po Lwowie i Krakowie są miasta Tarnów, Brody, Tarnopol, Kołomyja, Stanisławów, jak wykaz³⁾ pod $\frac{3}{3}$ co do ludności i podatków opłacanych, pierwszemi miastami kraju naszego. — Śniatyn ma więcej¹³⁾ mieszkańców, niż 7 miast, wybierających swych własnych posłów; Buczacz, Horodenka, Tyśmienica, Jaworów, Gródek, Brzeżany, mają więcej mieszkańców, niż Rzeszów, Nowy-Sącz i Biała; Zbaraż, Dolina, Kałusz, Kutty więcej, niż Nowy-Sącz i Biała; Bochnia i Wieliczka zasługują prócz tego jako miasta górnicze, na szczególne uwzględnienie.

Miasta wyżej wymienione, nie wybierające dotąd własnych posłów, płacą wprawdzie po większej części mniej podatków, niż miasta dziś wybierające; — jeżeli jednak idzie o nadanie żywiolowi liczniejszej na Sejmie krajowym reprezentacji, zasługują one przed innymi na uwzględnienie.

Miasta i miasteczka we wschodniej części Galicyi mają w ogóle więcej mieszkańców, niż miasta i miasteczka okręgu administracyjnego Krakowskiego; — zaprzeczyć wszakże nie można, że między mieszkańcami miast we wschodniej części Galicyi znajduje się często wiele rolników, podczas gdy mieszkańcy miast zachodnich więcej handlem i rękodzielnictwem się trudnią, i w ogóle charakterystycznemi, miastom właściwemi cechami bardziej się odznaczają; przeto, lubo co do ludności mniejsze, nie powinny być pominiętemi co do uprawnienia do wyboru własnych swych posłów.

Żadne wszakże z miast dotąd nie uwzględnionych nie odznacza się tak dalece, ażeby mu przyznać można wybór osobnego posła; należy więc raczej łączyć okolicami miasta i miasteczka znaczniejsze w pewne, mniej więcej równe grupy (okręgi wyborcze), z którychby każda wybierała jednego posła.

Przy układaniu tych grup powodował się Wydział krajowy względami powyżej już dotkniętymi, nie pomijając innych także względów.

Jeograficzne położenie, pewna wspólność interesów, okoliczność, że pewne strony kraju dotąd mniej lub więcej posłami miejskimi były zastąpione, — nareszcie wzgląd na zebrane wedle możności daty o podatkach i ludności, i na równość w zbliżeniu tych czynników w utworzonych okręgach wyborczych, wpłynęły na ułożenie tych czterech grup, które Wydział krajowy po dokładnem zbadaniu wszystkich dotyczących okoliczności, powodowanym się widzi przedstawić Wysokiemu Sejmowi we wniosku III.

Przy nłożeniu tych grup Wydział krajowy nie trzymał się administracyjnego podziału kraju, raz, że tenże nie jest jeszcze w wykonanie wprowadzony, ani nawet uchwalony, powtórze, że stosując się do administracyjnego podziału niemożliwem było pogodzić z sobą wszystkie względy wyżej nadmienione, które przecież są rozstrzygającymi przy łączeniu miast i miasteczek w odpowiednie okręgi wyborcze.

Wydział krajowy wnosi, aby w tych złożonych wyborczych okręgach miejskich, wybory odbywały się pośrednio przez wyborców wybranych tak, jak w gminach wiejskich. Albowiem przy wyborach bezpośrednich musieliby wszyscy wyborcy z miast, które nie są miejscem wyboru, dla wykonania swojego prawa, udawać się do miejsca wyboru, często znacznie oddalonego, za czemby poszło, iżby mała tylko liczba wyborców miała sposobność nżywania praw swoich.

W razie dopuszczenia bezpośrednich wyborów w takich, z miast złożonych okręgach wyborczych, wydarzałoby się więc najczęściej, iż wybór posła rozstrzygnęliby wyborcy miasta, w którym wybór się odbywa.

Niedogodnościom tym zapobiega się wedle możności zarządzeniem wyborów przez wyborców wybranych sposobem, dla gmin wiejskich przypisanym.

Wedle załączonego pod $\frac{3}{4}$ wykazu ma kaźden z tych złożonych okręgów miejskich między 20 a 30.000⁴/₄ stałej miejskiej ludności, opłacającej od 24 do 48000 złr. w. a. rocznych podatków bezpośrednich bez dodatku nadzwyczajnego. Liczby te przemawiają już same z siebie za nprawieniem do wyboru pojednemu posłowi z kaźdego takiego okręgu wyborczego z miast złożonego, — ileże w miastach, które dziś własnych swych posłów wybierają, jeden poseł miejski na nierównie mniejszą liczbę mieszkańców miejskich wypada, a podatek z tychże miast opłacany, jest także mniejszy we wielu miastach, które dziś wybierają własnych swych posłów.

Za łączeniem miast w takiej liczbie, aby ilość mieszkańców od 20,000 do 30,000 wynosiła, przemawia także ten powód, aby przy wykazanej konieczności zarządzenia pośrednich wyborów, znaczniejsza przecież ilość wyborców wykonywała prawo wyboru.

Wzgląd ten powodował nas również do postawienia wniosku, aby na kaźde 250 mieszkańców jeden wyborca był wybierany. — Tym sposobem będzie w kaźdym podobnym okręgu wyborczym od 80 do 120 wyborców; — liczba ta niezbyt jest wielką, zwłaszcza jeżeli zważywszy, że przy większem oddaleniu niektórych miast od miasta wyborczego zapewne rzadko wszysecy wyborcy się zbiorą w zupełnym komplecie.

Miejscem wyboru kaźdej grupy ma być miasto na pierwszym miejscu wymienione, a wybieraliśmy pod tym względem miasta wedle możności większe z siedzibą prawdopodobną przyszłego urzędu powiatowego, i pośród dotyczącej grupy położonego.

Lubo Wydział krajowy starał się zbadać wszelkie stosunki, któreby służyć mogły za podstawę do ocenienia najstosowniejszego składu miast i miasteczek, połączonych w pojedyncze okręgi wyborcze; — lubo także wedle możności uwzględnić pragnęliśmy życzenia wyrażone w petycyach miast i miasteczek; Wydział krajowy przecież obowiązany się czuje wypowiedzieć swe przekonanie, że czas i zastosowanie praktyczne dopiero wykazać mogą dowodnie, czy skład zaproponowanych okręgów wyborczych miejskich odpowiadać będzie miejscowym stosunkom, i czy i jakie zmiany pod tym względem pożądanę się okażą, które to zmiany, jako do Sejmowej Ordynacji wyborczej się odnoszące, na następujących sesjach Sejmowych będą mogły być uchwalone bezwzględną większością głosów, jeżeli zmieniony będzie według wniosku Wydziału pod IX. §. 52 Sejm. Ord. wyb. w tym kierunku, aby prawo uchwalania bezwzględną większością głosów wszelkich zmian w Sejmowej Ordyn. wyborczej, zastrzeżonem zostało na czas dłuższy, sięgający poza pierwszy peryod Sejmowy.

W razie przychylenia się Wysokiego Sejmu do odnośnego wniosku Wydziału krajowego podniesioną będzie liczba posłów miejskich i izb handlowo przemysłowych z 23 na 37, a ogół członków Sejmu galicyjskiego z doliczeniem Biskupa krakowskiego na 165 członków.

Spełniając takim podniesieniem liczby posłów miejskich czyn sprawiedliwości względem miast w rozmiarach najskromniejszych, zbliżamy stosunek zastępstwa żywołu miejskiego do ogółu posłów na naszym Sejmie, do stosunku w tych tylko krajach koronnych istniejącego, w których żywoł miejski najmniej był uwzględniony. Albowiem przy stosunku 165 członków całego Sejmu, do 37 posłów z miast i izb handlowo

przemysłowych, będzie Sejm galicyjski miał tylko $22\frac{70}{165}$ procentu reprezentacji miejskiej, zbliży się więc do stosunku reprezentacji miejskiej na Bukowinie. i będzie w rządzie krajów Monarchii, pod względem ilości zastępstwa miejskiego, zawsze jeszcze na miejscu ostatnim.

Do IV.

Sejmowa Ordynacya wyborcza stanowi, iż w Gminie są prawyborcami wszyscy członkowie Gminy, placący pewną ilość rocznych podatków bezpośrednich, lub też posiadający pewne przymioty osobiste.

W kraju naszym nie mamy dotąd stanowczej organizacyi gminnej. — Tymczasowe postanowienia, z 1856. r. o nrządzeniu Gmin wiejskich, pozostawiły poza związkiem Gminy właściciela większych posiadłości, i tegoż cały Obszar dworski (§§. 2. i 4. postanowień tymczasowych). Z tąd poszło, iż przy wyborze wyborców, wykonywanym w Gminie, nie dopuszczono do udziału mieszkańców Obszarów dworskich.

Tym sposobem wykluczeni zostali faktycznie od udziału w wyborach poselskich wszyscy, na Obszarach dworskich zamieszkali dzierżawcy większych posiadłości, fabrykanci, prywatni oficjaliści, szynkarze, młynarze, wszelkiego rodzaju rzemieślnicy, a zatem tak ważny i liczny zastęp obywatelstwa krajowego, — który pod względem współdziałania w wyborach poselskich zasługuje na uwzględnienie z powodu, iż wykształceniem, majątkiem i ponoszonymi ciężarami publicznymi nie stoi niżej, a częstokroć stoi wyżej, niż wielu innych mieszkańców kraju, mających prawo wybierania.

Tę eo do mieszkańców obszarów dworskich zachodzącą niesprawiedliwość, zamierza usunąć wniosek pod IV, Wysokiemu Sejmowi do przyjęcia przedstawiony.

Do V.

Wedle postanowień §§. 8. 9. 14. i 15. Sejmowej Ordynacyi wyborczej, nie mają prawa wyboru posłów posiadacze dóbr tabularnych, którzy nie używają własnowolności.

Postanowienie to sprzeciwia się przyjętej w ustawach naszych zasadzie zastępstwa interesów, i nie jest zgodne z postanowieniami, odnoszącemi się do prawa wybierania w Gminach, gdzie podług Ustawy gminnej z 1849 r. posiadacze nieruchomości niewłasnowolni głosują przez swych zastępców.

Wnosimy przeto, aby także tacy, własnowolności nie używający posiadacze dóbr tabularnych, wykonywali prawo wyboru posłów, rozumieć się przez swych prawnych zastępców, lub mianowanych przez tychże pełnomocników.

Wnioskiem pod V. przedstawionym, zamierzamy również usunąć wątpliwości i niestosowności, które występują w praktyce, pod względem wykonania prawa wyboru przez niewiasty, dobra tabularne posiadające, — a to postanowieniem: aby niewiasta zawsze tylko przez zastępcę głosowała, aby mąż z żoną żyjący uważany był jako swej żony zastępca z prawa. — nareszcie, aby w razie, jeżeli współposiadaczami dóbr tabularnych do wyboru uprawnionych są małżonkowie z sobą żyjący, mąż również wykonywał prawo wyborcze bez potrzeby specjalnego upoważnienia żony.

Do VI.

Między kilkoma współposiadaczami tabularnej majątności, uprawniającej do wyboru, może wedle postanowień §§. 8. 9. i 14. Sejm. Ord. wyb. tylko ten z nich wykonywać prawo wyboru posła, którego ciż współwłaściciele do tego upoważniają.

W podobnem położeniu znajdują się posiadający wspólnie i niepodzielnie jakąkolwiek inną nieruchomą majątność opodatkowaną, gdyż wedle §. 33. Ustawy Gminnej z 1849 r. tylko ten z pomiędzy nich ma głos przy wyborze posła, który jest zapisanym do podatku. — Ponieważ zaś wedle §. 16. Sejm. Ord. wyb. do obieralności na posła do Sejmu krajowego, wymaganem jest także uprawnienie do wyboru posłów w jednej z klas wyborców kraju, powstała z tąd wątpliwość, czy współposiadacze majątności nieruchomości mają prawo obieralności na posłów, gdyż nie każdy z nich sam dla siebie, lecz wszyscy zbiorowo tylko przez zastępcę uprawnieni są do wyboru posłów na Sejm krajowy.

Celem usunięcia tej wątpliwości, przedstawia Wydział krajowy wniosek pod VI., orzekający wyraźnie, iż wszyscy tacy współposiadacze majątków nieruchomości są obieralnymi na posłów do Sejmu krajowego, jeżeli zresztą posiadają przymioty, do obieralności prawem wymagane.

Do VIII.

Postanowienie §. 17. Sejm. Ord. wyb. wyklucza od prawa wybierania i od obieralności także osoby, które od zaskarżenia o zbrodnię lub wykroczenie albo przestępstwo, wynikłe ze chciwości zysku, li tylko dla

niedostateczności dowodów uwolnionemi zostały, tudzież osoby popadłe w postępowanie konkursowe lub ugodne, jeżeli po ukończeniu tegoż nie zostały uznane wolnemi od winy.

Ze stanowiska postępowego ustawodawstwa karnego, i wedle ścisłego prawa, można być tylko winnym lub niewinnym; orzeczona przeto wina tylko stanowić powinna powód wykluczenia.

Jeżeli niema dowodu winy, niema i winy podług ścisłego prawa.

Jakoż rzeczywiście w innych krajach, w których ustawodawstwo karne stoi na wysokości postępu, niema już innych wyroków, jak tylko uznających winę lub niewinność, podczas gdy u nas pozostały jeszcze wyroki, uwalniające z braku dowodów, do których dotychczasowa Sejm. Ord. wyb. przywiązuje utratę prawa wyborczego.

Wszystkie prawie Sejmy krajowe Monarchii uchwały zmianę §. 17. Sejm Ord. wyb. w tym duchu, aby wyroki, uwalniające z braku dowodów, nie pociągały za sobą utraty prawa wyborczego.

Jakkolwiek uchwały te nie doczekały się jeszcze Sankeyi najwyższej, można mieć jednak niepłonną nadzieję, iż ją otrzymają, gdy w Ustawie Państwa z 5. Marca 1862. r., jakoteż w Ustawach gminnych, wydanych dla pojedynczych krajów, nakoniec także w projektach do ustaw o Gminach i o Reprezentacjach powiatowych, które Rząd nam przedłożył, wyroki wspomniane nie pociągają za sobą utraty wyborczego prawa.

Dotyczącą zmianę §. 17. proponuje Wydział krajowy we wniosku pod VII.

Do VIII.

Uciążliwem, stratę czasu i kosztu przynoszącem jest powtarzanie czynności przedwyborczych w każdym przypadku wydarzającej się potrzeby przedsięwzięcia nowego wyboru w miejsce ubywającego posła w ciągu peryodu Sejmowego.

Zbytecznem okazuje się powtórzenie tych czynności w takich przypadkach, w których wybór ponowny nastąpić ma wkrótce po wyborze, dokonanym na podstawie aktów wyborczych wedle przepisów prawa.

We wniosku naszym proponujemy, aby wybór ponowny przedsięwziętym był na podstawie tych samych aktów przedwyborczych, przez tych samych wyborców, którzy byli powołani do poprzedniego wyboru, jeżeli potrzeba powtórnego wyboru wydarzy się w ciągu 90 dni po dokonanym poprzedzającym wyborze.

Do IX.

Wedle §. 52. Sejm. Ord. wyb. kończy się po nplywie bieżącego pierwszego peryodu Sejmowego, uprawnienie uchwalania zmian w Sejmowej Ordynacji wyborczej bezwzględną większością głosów.

Przerwy, w regularnem odbywaniu sesyj Sejmowych podczas bieżącego pierwszego peryodu Sejmowego doznane; — czas nader krótki zebrania Sejmu podczas dwóch pierwszych sesyj sejmowych w 1861. i 1863. r., pozwalający zaledwie zajęcie się koniecznymi przedwstępniemi krokami do zorganizowania czynności Sejmowych, nakoniec inne nie sprzyjające okoliczności zrzuciły, iż niepodobnem było nabyć dotychczas dostatecznego doświadczenia o tyle, aby dziś już ze wszelką spokojnością i pewnością skutku zbawiennego orzec można, jakie pożądane być mogą zmiany Sejmowej Ordynacji wyborczej, dotychczas nie podniesione.

Zachodzą zresztą jeszcze i te bardzo ważne względy, że teraz dopiero Ustawa gminna u nas w życie ma być wprowadzoną, i teraz administracyjny podział kraju ma być zdziałany, że nareszcie w skutek najwyższego Manifestu z 20. Września 1865. r. nastąpić mogą zmiany w ustroju państwowym i w stosunku kraju naszego do Monarchii.

Okoliczności te wpłyną bezsprzecznie stanowczo na konieczność obszerniejszych zmian w Sejmowej Ordynacji wyborczej. Przewidywać przeto wymaga, aby Sejm zastrzegł sobie prawo uchwalania zmian w postanowieniach Sejmowej Ordynacji wyborczej bezwzględną większością głosów, jeszcze na czas dłuższy.

Wydział wnosi, aby to uprawnienie zastrzeżouem było jeszcze na szczęście sesyj, następujących po pierwszym peryodzie Sejmowym; zdawało się bowiem Wydziałowi krajowemu niestosownem, ograniczyć to uprawnienie na następujący drugi peryod Sejmowy, a to z powodu, że i w tym drugim peryodzie możemy doznać podobnych jak w pierwszym przerw, a nadto zdarzyć by się także mogło, że następujący peryod mógłby być bardzo krótkim w razie rozwiązania Sejmu. Taki przypadek mógłby pozbawić nas sposobności przeprowadzania potrzebnych zmian w Sejmowej Ordynacji wyborczej bezwzględną większością

głosów. Wypada przeto domagać się, aby to prawo przyznanem było Sejmowi jeszcze na czas trwania sześciu sesyj Sejmowych, następujących po bieżącym pierwszym peryodzie Sejmowym.

Z przytoczonych tu powodów przedkłada Wydział krajowy załączonych tu dziewięć wniosków do Ustaw, które Wysoki Sejm raczy uchwalić.

Leon Książę Sapieha w. r.

Marszałek krajowy.

Dr. Franciszek Smolka w. r.

Sprawozdawca

**Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem
Krakowskiem.**

Miasta i miasteczka w Galicyi z Krakowem.

Liczba bie- żaca	W obwodzie	L i c z b a				U w a g a
		miast	mia- steczek	miast mejcych własnych posłów	gnin miej- skich, wy- bierających posłów razem z wiejskimi	
1	Lwowskim	3	3	1	5	
2	Samborskim	5	5	2	8	
3	Sanockim	5	23	—	28	
4	Przemyskim	5	12	2	15	
5	Żółkiewskim	4	18	—	22	
6	Złoczowskim	5	22	1	26	
7	Brzeżańskim	3	22	—	25	
8	Stryjskim	4	10	1	13	
9	Stanisławowskim	4	14	1	17	
10	Kołomyjskim	3	11	1	13	
11	Tarnopolskim	3	7	1	9	
12	Czortkowskim	3	20	—	23	
13	Krakowskim	8	14	1	21	
14	Wadowickim	11	6	1	16	
15	Sandeckim	10	7	1	16	
16	Tarnowskim	4	20	1	23	
17	Rzeszowskim	5	20	1	24	
		85	234	15	304	
	Razem		319		319	

W Y K A Z,

ile miast i miasteczek w każdym kraju oddzielonych jest od Gmin wiejskich, przy wyborach posłów do Sejmów krajowych na podstawie patentów lutowych, tudzież wykaz posłów z Izb handlowych w każdym kraju, nareszcie oznaczenie obszaru i ludności tych krajów.

Liczba bieżąca	K r a j	Obszar kwadr. mil jeograf.	Ludność	L i c z b a		Liczba miejsc oddzielonych od Gmin wiejskich	Liczba posłów ze wszystkich Izb handlowych w kraju	Liczba Jzb handlowych w kraju
				miast	miasteczek			
				w k r a j u				
1	Salzburg	130	146.000	3	20	23	2	I.
2	Austria Wyższa	217	707.000	15	99	61	3	I.
3	Styrya	407	1,057.000	20	96	82	6	III.
4	Gorycyja i Gradyska	53	185.000	5	9	11	2	I.
5	Istryja	89	230.000	21	6	23	2	I.
6	Dalmacyja	94	405.000	4	14	11	3	III.
7	Tyrol	485	762.000	19	29	35	3	III.
8	Forarlberg	47	103.000	3	4	4	1	I.
9	Karyntya	188	332.000	11	27	26	3	I.
10	Kraina	181	452.000	14	17	18	2	I.
11	Austria Niższa	360	1,683.000	35	227	46	4	I.
12	Bukowina	189	457.000	4	6	4	2	I.
13	Szlązk	93	445.000	26	6	24	2	I.
14	Morawy	403	1,871.000	89	191	75	6	II.
15	Czechy	943	4,716.000	355	223	157	15	V.
16	Galicyja	1425	4,632.000	85	234	15	3	III.

Miasta i miasteczka, liczące wyżej 4.000 mieszkańców.

Liczba porządkowa	Nazwa	Liczba ludności	Ilość podatku zhr.	Liczba przemysłowców	Liczba porządkowa	Nazwa	Liczba ludności	Ilość podatku zhr.	Liczba przemysłowców
1	Lwów	55.662	378.859	3.624	27	Złoczów	5.897	14.791	630
2	Kraków	34.210	193.741	2.333	28	Bochnia	5.766	8.474	203
3	Tarnów	21.011	35.715	1.081	29	Biała	5.249	12.945	272
4	Brody	17.221	33.671	947	30	Zaleszczyki	5.158	9.042	394
5	Kołomyja	16.479	15.736	570	31	Założce	5.145	5.030	363
6	Tarnopol	16.167	31.665	1.328	32	Korczyn (wieś)	5.121	2.795	—
7	Stanisławów	14.204	28.615	1.211	33	Trembowła	5.118	10.005	191
8	Drohobycz	12.201	10.664	855	34	Żołynia	5.059	2.672	—
9	Śniatyn	11.380	8.450	935	35	Kopyczyńce	4.981	10.648	293
10	Sambor	10.507	18.484	481	36	Sokal	4.942	6.954	311
11	Przemysł	10.142	23.380	683	37	Rawa	4.815	8.231	222
12	Stryj	9862	12.917	411	38	Chorostków	4.810	4.187	304
13	Jarosław	9126	18.177	621	39	Żółkiew	4.736	5.327	493
14	Buczacz	9050	10.584	570	40	Chrzanów	4.560	8.682	493
15	Horodenka	8451	12.360	517	41	Wieliczka	4.534	4.862	121
16	Tyśmienica	8270	9.309	453	42	Busk	4.436	4.866	162
17	Jaworów	7626	9.469	474	43	Obertyn	4.414	5.506	93
18	Grodek	7603	11.947	196	44	Peczeniżyn	4.269	4.081	131
19	Brzeżany	7506	10.657	356	45	Wiśnicz-Nowy	4.240	2.841	195
20	Rzeszów	7362	22.707	732	46	Budzanów	4.191	3.760	339
21	Zbaraż	7048	5.505	336	47	Bolechów	4.189	4.443	346
22	Dolina	6512	4.289	196	48	Skala	4.184	3.019	265
23	Kałusz	6319	5.957	536	49	Leżajsk	4.169	3.875	132
24	Kutty	6276	4.451	439	50	Rozdół	4.074	3.220	300
25	Nowy-Sącz	6258	13.939	407	51	Skalat	4.008	4.403	446
26	Nadwórna	6029	3.869	434					

W Y K A Z,

złożonych wyborczych okręgów miejskich.

	Miasta	Miasteczka	Nazwa	Ludność	Ilość podatku bezp. bez dodatku nadzwycz.		Ilość przemysłowców	U w a g a
					Ogółem	Dochód i zarobk.		
I.	1	—	Wadowice	2.231	6.372	2.260	188	
	1	—	Chrzanów	4.560	8.682	3.977	—	
	1	—	Żywiec	3.614	2.895	1.222	206	
	1	—	Kenty	3.469	4.523	1.555	258	
	1	—	Oświęcim	3.070	3.594	1.582	179	
	1	—	Myślenice	1.975	1.819	679	—	
	1	—	Andrychów	1.166	3.459	1.623	191	
	—	1	Maków	2.303	1.637	513	—	
				25.062	35.027	14.125	—	
II.	1	—	Bochnia	5.766	8.474	2.895	203	
	1	—	Wieliczka	4.534	4.862	1.938	121	
	1	—	Nowy targ	3.471	2.896	720	—	
	1	—	Stary-Sącz	3.170	3.135	1.517	275	
	1	—	Podgórze	2.541	7.711	2.861	117	
	—	1	Wiśnicz-Nowy	4.240	2.841	1.436	195	
				23.722	29.919	11.367	—	
III.	1	—	Pilzno	1.217	1.344	314	—	
	1	—	Gorlice	3.833	3.690	1.706	201	
	1	—	Ropczyce	3.029	2.385	543	—	
	1	—	Jasło	1.995	3.746	1.155	100	
	—	1	Mielec	3.053	2.367	1.059	183	
	—	1	Dąbrowa	2.545	2.528	1.182	150	
	—	1	Dembica	2.148	2.334	1.291	171	
	—	1	Zmigrod	2.436	2.220	1.022	—	
				1.996	2.069	1.164	169	
				24.054	24.787	9.857	—	
IV.	1	—	Leżajsk	4.169	4.465	1.417	132	
	1	—	Łańcut	2.829	5.171	1.918	191	
	1	—	Przeworsk	2.500	3.628	770	132	
	—	1	Żołynia	5.059	2.672	420	—	
	—	1	Sokolów	3.641	3.394	947	125	
	—	1	Ulanów	3.262	1.455	1.621	157	
	—	1	Sieniawa	2.532	3.450	2.524	104	
	—	1	Rozwadów	1.885	1.680	1.030	106	
				25.877	25.915	10.647	—	
V.	1	—	Sanok	2.813	7.739	1.641	230	
	1	—	Brzozów	2.903	3.725	749	270	
	1	—	Krosno	2.657	3.086	802	—	
	—	1	Dobromil	2.169	3.460	1.140	193	
	—	1	Lisko	2.892	2.226	778	—	
	—	1	Dynów	2.574	2.256	640	212	
	—	1	Rymanów	2.331	2.491	1.281	203	
	—	1	Dukla	2.330	4.025	1.826	—	
				20.679	29.008	8.857	—	
VI.	1	—	Gródek	7.603	11.947	2.611	196	
	1	—	Jaworów	7.626	9.469	2.700	474	
	1	—	Mościska	3.256	6.092	1.706	303	
	1	—	Sądowa-Wisznia	2.995	4.277	1.199	144	
	1	—	Staremiasto	2.994	2.251	863	52	
	—	1	Komarno	3.872	3.433	1.490	298	
				28.346	37.469	10.569	—	

	Miasta	Miasteczka	Nazwa	Ludność	Ilość podatku bezp. bez dodatku nadzwycz.		Ilość przemysłowców	U w a g a
					Ogółem	Dochód (i zarobk.		
VII.	1	—	Dolina	6.512	4.289	1.660	196	
	1	—	Bolechów	4.189	4.443	2.472	346	
	—	1	Kałuż	6.319	5.957	2.866	536	
	—	1	Rozdół	4.074	3.220	1.307	300	
	—	1	Zurawno	3.326	5.070	1.846	182	
	—	1	Mikołajów	1.971	7.928	571	23	
				26.391	30.907	10.722	—	
VIII.	1	—	Zońkiew	4.736	5.327	1.999	493	
	1	—	Sokal	4.942	6.954	1.435	311	
	1	—	Lubaczów	3.522	5.970	669	172	
	1	—	Belz	2.670	5.510	807	232	
	—	1	Rawa	4.815	8.231	1.417	222	
	—	1	Uhnów	3.462	3.015	1.114	470	
				24.147	35.007	7.441	—	
IX.	1	—	Złoczów	5.897	14.791	3.058	630	
	1	—	Busk	4.436	4.866	865	162	
	1	—	Kamionka-Strumilowa	3.860	6.389	1.897	242	
	1	—	Gliniany	3.107	4.820	920	73	
	—	1	Założce	5.145	5.030	1.661	363	
	—	1	Zborów	3.149	3.145	1.141	93	
				25.594	39.041	9.542	—	
X.	1	—	Brzeżany	7.506	10.657	3.065	356	
	1	—	Rohatyn	3.626	6.511	1.361	193	
	1	—	Bóbrka	2.748	6.063	851	36	
	—	1	Podhajce	4.650	4.563	1.979	456	
	—	1	Bursztyn	3.470	5.950	1.181	123	
	—	1	Kezowa	3.454	9.037	833	117	
	—	1	Przemysłany	3.167	5.863	—	152	
				28.621	48.644	9.270	—	
XI.	1	—	Tyśmienica	8.270	9.309	3.600	453	
	1	—	Buczacz	9.050	10.584	4.021	570	
	1	—	Halicz	3.003	4.993	563	31	
	—	1	Nadworna	6.029	3.809	1.869	434	
	—	1	Bohorodczany	3.750	4.611	1.526	553	
				30.102	33.306	11.579	—	
XII.	1	—	Trembowla	5.118	10.005	918	191	
	1	—	Zbaraż	7.048	5.505	2.324	336	
	—	1	Skalał	4.008	4.403	1.771	446	
	—	1	Grzymałów	3.989	5.750	1.386	105	
	—	1	Mikulińce	3.883	4.148	1.442	99	
				24.046	29.811	7.841	—	
XIII.	1	—	Czortków	3.621	11.055	2.150	261	
	1	—	Zaleszczyki	5.158	9.042	3.421	394	
	1	—	Husiatyn	2.781	5.610	1.472	181	
	—	1	Kopyczyńce	4.981	10.648	1.526	293	
	—	1	Chorostków	4.810	4.187	1.308	304	
	—	1	Skala	4.184	3.019	1.566	265	
				25.535	43.561	11.443	—	
XIV.	1	—	Sniatyn	11.380	8.450	3.468	935	
	1	—	Horodenka	8.451	12.360	2.421	517	
	1	—	Kutty	6.276	4.451	2.502	439	
	—	1	Kossów	2.771	8.558	2.393	380	
				28.878	33.819	10.784	—	

I.

U s t a w a

z dnia

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego,

zawierająca dodatek do §. 3. Statutu krajowego z 26. Lutego 1861. r., powołujący Biskupa krakowskiego i Administratorów dyecezyj, mających godność biskupią na członków Sejmu krajowego.

Zgodnie z Uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego rozporządzam, co następuje :

Art. I.

Oprócz osób, w §. 3. Statutu krajowego z dnia 26. Lutego 1861. r. wskazanych, jest członkiem Sejmu krajowego także Biskup krakowski.

Art. II.

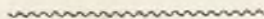
W razie wakującej stolicy arcybiskupiej lub biskupiej, Administrator dyecezyi, mający godność biskupią, jest członkiem Sejmu krajowego.

Art. III.

Ustawa niniejsza wchodzi w wykonanie z dniem jej ogłoszenia.

Art. IV.

Wykonanie tej Ustawy polecam Mojemu Ministrowi Stanu.

II.

U s t a w a

z dnia

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego,

zawierająca dodatek do §. 3. Statutu krajowego z dnia 26. Lutego 1861 r., przyznający miastom większą liczbę posłów.

Zgodnie z Uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego rozporządzam, co następuje:

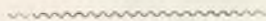
Art. I.

Dodatkowo do §. 3. Statutu krajowego stanowi się, że w skład Sejmu krajowego wejść mają, oprócz członków, w pomienionym paragrafie wskazanych, jeszcze czternaście posłów z miast i miasteczek.

Miasta i miasteczka, wybierające tych posłów, oznaczy osobna ustawa.

Art. II.

Wykonanie tej Ustawy polecam Mojemu Ministrowi Stanu.

III.

U s t a w a

z dnia

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego,
zmieniająca postanowienia §§. 2. i 3. Sejmowej Ordynacyi wyborczej z d. 26. Lutego 1861.r.

Zgodnie z Uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego rozporządzam, co następuje:

Art. I.

Postanowienia §§. 2. i 3. Sejmowej Ordynacyi wyborczej znoszą się; w ich miejsce wchodzi w moc obowiązującą postanowienia następujących Artykułów II. i III.

Art. II.

Dla wyboru posłów z miast są okręgami wyborczymi miasta: 1) Lwów, 2) Kraków, 3) Przemyśl, 4) Stanisławów, 5) Tarnopol, 6) Brody, 7) Jarosław, 8) Drohobycz, 9) Biała, 10) Nowy-Sącz, 11) Tarnów, 12) Rzeszów, 13) Sambor, 14) Stryj, 15) Kołomyja, 16) Wadowice, Chrzanów, Żywiec, Kenty, Oświęcim, Myślenice, Andrychów, i miasteczka Sucha i Maków;

- 17) Bochnia, Wieliczka, Nowy-targ, Stary-Sącz, Podgórze, i miasteczko Wiśnicz-Nowy;
- 18) Pilzno, Gorlice, Ropczyce, Jasło, i miasteczka: Mielec, Dąbrowa, Żmigród, Dębica i Radomyśl;
- 19) Leżajsk, Łańcut, Przeworsk, i miasteczka: Żoźnia, Sokółów, Ulanów, Sieniawa i Rozwadów;
- 20) Sanok, Brzozów, Krosno, Dobromil, i miasteczka: Lisko, Dynów, Rymanów, Dukla;
- 21) Gródek, Jaworów, Mościska, Sądowa - Wisznia, Staremiasto, i miasteczko Komarno;
- 22) Dolina, Bolechów, i miasteczka: Kalusz, Rozdół, Żurawno i Mikołajów;
- 23) Żółkiew, Sokal, Lubaczów, Bełz, i miasteczka: Rawa i Uhnów;
- 24) Złoczów, Busk, Kamionka-Strumiłowa, Gliniany, i miasteczka: Założce i Zborów;
- 25) Brzeżany, Rohatyn, Bóbrka, i miasteczka: Podhajce, Bursztyn, Kozowa i Przemyślany.

- 26) Tyśmienica, Buczacz, Halicz, i miasteczka: Nadwórna i Bohorodczany;
- 27) Trenbowla, Zbaraż, i miasteczka: Skalat, Grzymałów, i Mikulińce;
- 28) Czortków, Zaleszczyki, Husiatyn, Kopyczyńce, i miasteczka: Chorostków i Skala;
- 29) Śniatyn, Horodenka, Kutty, i miasteczko Kossów.

Art. III.

Lwów wybiera czterech, Kraków trzech posłów, wszystkie zaś inne okręgi wyborcze w Art. II. wymienione, po jednemu posłowi.

Każde z miast w Art. II. pod 1. do 15. wymienionych, tworzących dla siebie osobny okrąg wyborczy, jest zarazem miejscem wyboru.

W każdym z okręgów wyborczych, w art. II. pod 16. do 29. wymienionych, z kilku miast i miasteczek się składających, jest miejscem wyborów to miasto, które w Art. II. w dotyczącym okręgu najpierw jest wymienione.

Wszyscy w okręgu wyborczym do wyboru posła uprawnieni, tworzą jedno koło wyborcze.

Art. IV.

W okręgach wyborczych, złożonych z kilku miast lub miasteczek, obierani będą posłowie przez wyborców, wybranych w tych miastach i miasteczkach, w sposób Sejmową Ordynacją wyborczą dla Gmin wiejskich przepisany, z tą wszakże różnicą, iż na każde 250 mieszkańców jeden wyborca wybranym być ma.

Art. V.

Ustawa niniejsza wchodzi w zupełne wykonanie od pierwszych po jej ogłoszeniu powszechnych wyborów do Sejmu.

Art. VI.

Na bieżący jednak peryod Sejmowy stanowi się, iż okręgi wyborcze, w Art. II. pod 16. do 29, wymienione, po jednemu posłowi wybrać mają.

Art. VII.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi Stanu.

IV.

U s t a w a

z dnia

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego,

zawierająca dodatek do Sejmowej Ordynacyi wyborczej z 26. Lutego 1861. r., względem uprawnienia do wyborów poselskich obywateli, zamieszkałych na Obszarach dworskich.

Zgodnie z Uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego rozporządzam, co następuje :

Art. I.

Pełnoletni obywatele Państwa Austryackiego, na Obszarach dworskich, do gminy nie wcielonych zamieszkali, i nie należący już do wyborców z klasy większych posiadłości, lub do wyborców w miastach, są prawyborcami w tej gminie, z którą dotyczący Obszar dworski stanowi jedną gminę katastralną, jeżeli płacą taki podatek, jaki uprawnia do wyboru w Gminie, i jeżeli przeciw nim nie zachodzą powody, które od prawa wybierania w Gminie wyjmują lub wykluczają.

Osoby te są także wybieralnemi, jeżeli posiadają warunki obieralności, w §. 16. lit. a, b, c, Sejmowej Ordynacyi wyborczej wskazane, i jeżeli przeciw nim nie zachodzą powody wykluczające, w §. 17. tejże Sejmowej Ordynacyi wyborczej wymienione.

Art. II.

Wykonanie tej Ustawy polecam Mojemu Ministrowi Stanu.

Ustawa

o zmianach w ustawie z dnia 15 czerwca 1996 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na podstawie art. 143 § 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, oświadcza, że niniejsza Ustawa jest zgodna z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej.

W Warszawie, dnia 15 czerwca 2000 r.

Art. 1

W ustawie z dnia 15 czerwca 1996 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 1996 r. Nr 60, poz. 2656, z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

1. w art. 10 § 1 pkt 1a) otrzymuje brzmienie:

Art. 2

W ustawie z dnia 15 czerwca 1996 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 1996 r. Nr 60, poz. 2656, z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

2. w art. 10 § 1 pkt 1) otrzymuje brzmienie:

V.

U s t a w a

z dnia

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego,

zawierająca postanowienia do Sejmowej Ordynacyi wyborczej, względem prawa posiadaczy dóbr tabularnych do wyboru posłów na Sejm.

Zgodnie z Uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego rozporządzam, co następuje:

Art. I.

Prawo wybierania posłów na Sejm, posiadaczom dóbr tabularnych w §§. 8. 9. i 14. Sejmowej Ordynacyi wyborczej z 26. Lutego 1861. r. przyznane, służy także takim posiadaczom dóbr tabularnych, którzy nie używają własnowolności. Wykonywać mają jednak za nich to prawo ich prawni zastępcy, lub mianowani przez tychże pełnomocnicy.

Art. II.

Za niewiastę, prawo wybierania posłów na mocy §. 8. 9. i 14. Sejmowej Ordynacyi wyborczej mającą, z mężem żyjącą, wykonywa to prawo mąż, za inne niewiasty własnowolne, wykonują to prawo ich pełnomocnicy.

Art. III.

Jeżeli współposiadaczami dóbr tabularnych, do wyboru posłów uprawnionych są małżonkowie z sobą żyjący, wykonywa mąż prawo wybierania.

Art. IV.

Wykonanie tej Ustawy polecam Mojemu Ministrowi Stanu.

~~~~~

VI.

U s t a w a

z dnia .....

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego,

zawierająca dodatek do §. 16. Sejmowej Ordynacyi wyborczej z dnia 26. Lutego 1861. r.,
przyznającej prawo wybieralności współposiadaczom majątków nieruchomości.

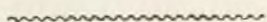
Zgodnie z Uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego
rozporządzam, co następuje :

Art. I.

Współposiadacze dóbr tabularnych, których posiadanie do wyboru posła uprawnia (§§. 8. 9. i 14. Sejm. Ord. wyb.), niemniej współposiadacze jakiegokolwiek majątku innego nieruchomości, opłacającego taką kwotę podatkową, jaka wymagana jest dla wyborcy lub prawyborcy, są obieralnymi na posłów do Sejmu krajowego, jeżeli posiadają przymioty w §. 16. Sejm. ord. wyb. pod *a*, *b* i *c* wymagane, i jeżeli niema przeciw nim żadnego z powodów wykluczających, w §. 17. tejże Sejmowej Ord. wyb. wskazanych.

Art. II.

Wykonanie tej Ustawy polecam Mojemu Ministrowi Stanu.

VII.

U s t a w a

z dnia .....

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego,
zawierająca zmianę §. 17. Sejmowej Ordynacyi wyborczej z dnia 26. Lutego 1861. r.

Zgodnie z Uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego rozporządzam, co następuje:

Art. I.

Postanowienia § 17. Sejmowej Ordynacyi wyborczej z dnia 26. Lutego 1861. r. znoszą się. W ich miejsce wchodzi w moc obowiązującą postanowienia następującego artykułu.

Art. II.

Wykluczonymi od prawa wybierania i od obieralności są:

- a) osoby, uznane winnymi zbrodni, albo przekroczenia lub przestępstwa popełnionego z chciwości zysku, lub przeciw obyczajności publicznej;
- b) osoby, zostające pod śledztwem z powodu czynów karygodnych pod a wskazanych, dopóki śledztwo trwa;
- c) ci, względem których majątku zaprowadzony został konkurs lub postępowanie ugodne, dopokąd trwa postępowanie konkursowe lub ugodne, a po ukończeniu tego postępowania, jeżeli dłużnik został uznany winnym.

Art. III.

Wykonanie tej Ustawy polecam Mojemu Ministrowi Stanu.

VIII.

U s t a w a

z dnia .....

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego,

zawierająca dodatek do Sejmowej Ordynacyi wyborczej z dnia 26. Lutego 1861. r., co do postępowania przy wyborze posłów, w miejsce posłów, w ciągu peryodu Sejmowego ubywających.

Zgodnie z Uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego rozporządzam, co następuje:

Art. I.

Wszystkie czynności, przepisane w Sejmowej Ordynacyi wyborczej z 26. Lutego 1861 r., co do rozpisania i przygotowania wyborów, i postępowania przy wyborach posłów, a względnie wyborców, mają się odbyć także przy każdym wyborze posła, obrać się mającego w miejsce posła, ubylego w ciągu peryodu Sejmowego.

Jeżeli jednak obrany poseł wyboru nie przyjął, i ta okoliczność dojdzie do wiadomości Namiestnika lub Wydziału krajowego w ciągu dni 90 po dokonanych wyborach, albo jeżeli wybór w tymże terminie unieważniony zostanie przez Sejm jedynie tylko z powodu braku kwalifikacyi posła obranego, lub z powodu nieformalności lub nielegalności, popełnionych przy samym akcie wyboru posła, natenczas Namiestnik rozpisze niezwłocznie nowy wybór, do którego powołani być mają ci sami wyborcy, którzy do poprzedniego wyboru byli powołani.

Art. II.

Wykonanie tej Ustawy polecam Mojemu Ministrowi Stanu.

IX.

U s t a w a

z dnia .....

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego,

zmieniająca postanowienia §. 52. Sejmowej Ordynacyi wyborczej z dnia 26. Lutego 1861. r.

Zgodnie z Uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego rozporządzam, co następuje:

Art. I.

Postanowienia §. 52. Sejmowej Ordynacyi wyborczej z 26. Lutego 1861. r. znoszą się. — W ich miejsce wchodzi w moc obowiązującą postanowienia następującego artykułu.

Art. II.

W ciągu bieżącego pierwszego peryodu Sejmu krajowego, jakoteż w ciągu następujących po tymże pierwszym peryodzie sześciu sesyj Sejmowych, potrzebną jest do powzięcia uchwał dotyczących zmian Sejmowej Ordynacyi wyborczej, obecność więcej niż połowy całej liczby członków Sejmu, a zmiany te mogą być uchwalone bezwzględną większością głosów obecnych.

Po upływie tych sześciu sesyj Sejmowych, zmiany wspomiane uchwalone być mogą tylko w obecności przynajmniej trzech czwartych całej liczby członków Sejmu, i za przyzwoleniem przynajmniej dwóch trzecich części członków obecnych.

Art. III.

Wykonanie tej Ustawy polecam Mojemu Ministrowi Stanu.

UWAGI

Wskazywanie na to, że...

Wskazywanie na to, że...

Wskazywanie na to, że...

§ 1

Wskazywanie na to, że...

§ 2

Wskazywanie na to, że...

§ 3

Wskazywanie na to, że...

§ 4

Wskazywanie na to, że...

Sprawozdanie

Komisji administracyjnej o wnioskach, odnoszących się do stosunku kolei żelaznych galicyjskich do kraju.

Dwa w tym przedmiocie wnioski przekazał Wysoki Sejm Komisji. Pierwszy posła Smolki, żądający aby Komisya zastanowiwszy się nad środkami, zmierzającymi do przeniesienia do Lwowa Rad zawiadowczych i Dyrekcyj kolei żelaznych, lwowsko-krakowskiej (Karola Ludwika) i lwowsko-czerniowieckiej, i zapewnienia, iżby Rady zawiadowcze i Dyrekcyje kolei żelaznych, na przyszłość budować się mających, siedzibę swą w kraju obrały, stosownie poczyniła wnioski. Drugi posła Henryka Wodzickiego, polecający Komisji, aby przodłżyła Sejmowi wnioski celem uzyskania, aby dodatki do podatków rządowych przez kolej żelazną Karola Ludwika, dotąd na rzecz gminy Wiednia i Arcyksięstwa Niższej Austrii płacone, na rzecz kraju, który taż kolej przeryna, opłacanemi były, tudzież aby też dodatki do podatków od kolei żelaznych, teraz się budujących lub w przyszłości budować się mających, również na rzecz kraju opłacanemi były.

Dwa te wnioski, do różnych od siebie szczegółów tego samego przedmiotu się odnoszące, dlatego Komisya w jednym sprawozdaniu Wysokiemu Sejmowi przedkłada, że nawzajem się dopełniając, obejmują na teraz wszystkie życzenia kraju do stosunków jego z kolejami żelaznymi, i podają Reprezentacyi krajowej sposobność objawienia jej zapatrywania się na ogólne ustawy, jakie na drodze państwowego ustawodawstwa, co do opodatkowania kolei żelaznych wydaneby być powinny, do czego Sejm w §. 19. Statutu krajowego niewątpliwie powołany jest.

Co do wniosku posła Smolki, uznając rzeczywistość strat, jakie kraj ponosi, a raczej korzyści, jakich jest pozbawiony przez to, że zarządy kolei żelaznych siedzibę swoją w Wiedniu obrały, zgadzając się z wnioskodawcą w tem, co na poparcie swego wniosku wyłożył, to jest, że niedogodności i szkody dla kraju wypływają mianowicie: z powodu zawierania kontraktów, przeprowadzania licytacji, z obrotu uzbieranych pieniędzy, zanim na spłatę kuponów użytemi bywają, co wszystko korzyści innemu krajowi Monarchii zapewnia, dalej z powodu, że te znaczne wydatki które zarządy centralne czynić muszą, na korzyść miasta Lwowa by się obracały, gdyby zarządy te we Lwowie osiadły, dalej jeszcze z powodu dodatków komunalnych, dla miasta Wiednia opłacanych.

Zgadzając się również na to, że obsadzenie w Wiedniu wszystkich urzędów przy kolejach utrudnia krajowcom zajęcie takowych; zgadzając się, powtarzamy, na te wszystkie wywody, Komisya zadać sobie musiała pytanie, jakie postanowienia przywiązują siedzibę zarządu kolei galicyjskich do Wiednia, a następnie od kogo przeprowadzenia zmiany przez nas pożądaney żądaćby można.

Postanowienie orzekające, że siedziba zarządu kolei żelaznych galicyjskich jest w Wiedniu, znajduje się dla kolei żelaznej Karola Ludwika w §. 4. Statutu tejże kolei, dla kolei lwowsko-czerniowieckiej w §. 1 Statutów kolei.

Statuta te przez przedsiębiorców przyjęte, a przez Najjaśniejszego Pana potwierdzone, są obecnie obowiązującą dla Towarzystw tych kolei żelaznych ustawą.

Przeniesienie więc siedziby zarządu kolei żelaznych z Wiednia do Lwowa, wymagałoby zmiany Statutów.

Owoż §. 44. Statutu kolei żelaznej Karola Ludwika wkłada na Radę administracyjną obowiązek przedstawienia na walnem Zgromadzeniu wniosków względem zmiany statutów. Walne Zgromadzenie nad temi wnio-

kami obraduje (§. 30. Statutu), jednak w moc §. 23. uchwały względem zmiany Statutów lub dodatków do tychże, powzięte być mogą jedynie większością dwóch trzecich części głosów; §. zaś 55. orzeka, że uchwały w tym względzie dopiero po nyskaniu najwyższego zatwierdzenia są obowiązujące. Te same prawie równo brzmiące, lubo pod innymi §§. zamieszczone przepisy znajdują się w Statucie kolei lwowsko-czerniowieckiej.

Ztąd wypływa, że najprzód wniosek do zmiany Statutów czyniony być ma przez Radę administracyjną, że walne Zgromadzenie akcyonaryuszów uchwałę w tym przedmiocie wydaje, ażeby jednak uchwała takowa moc obowiązującą uzyskała, zastrzeżone jest potwierdzenie Najjaśniejszego Pana.

Dwóch tedy czynników potrzeba, aby zmiana, we wniosku posła Smolki wskazana, przeprowadzoną być mogła.

Rady administracyjne i walne Zgromadzenia akcyonaryuszów usuwają się z pod wpływu uchwał lub życzeń sejmowych. tę więc stronę zupełnie przy wnioskach naszych pominąć należy. i zostawić rozwiązanie zadania czasowi, szczęśliwszym okolicznościom i przewadze możebnej akcyonaryuszów krajowych na walnych zgromadzeniach.

Gdy jednak i drugi czynnik do przeprowadzenia rzeczonyj zmiany, to jest potwierdzenie Najjaśniejszego Pana jest potrzebnem, na ewentualność przyzwolenia zgromadzenia walnego akcyonaryuszów, stawia Komisya co do wniosku posła Smolki wniosek, na końcu sprawozdania pod literą A. zamieszczony.

Co do wniosku posła Henryka Wodzieckiego.

Ażeby rozwiązać zadanie, w tym wniosku Komisji postawione, należało naprzód zastanowić się nad pytaniem, na jakiej podstawie prawnej oprzeć by można żądanie, aby dodatki do podatków, na rzecz gminy miasta Wiednia i Niższej Austrii dotąd płacone, na rzecz kraju płaconemi były; następnie w jakiej wysokości dodatki te opłacane być powinny, a nareszcie, czy Wysoki Sejm nie jest powołanym w celu ustalenia i nadal praw swoich do wyrażenia życzenia, aby ogólna ustawa stauowczo orzekła zasadę w przedmiocie opodatkowania kolei żelaznych w ogóle.

Opodatkowanie kolei żelaznych nie jest wcale orzeczone rozporządzeniem ministeryalnem z 14. Września 1854. r., odnoszącem się do udzielania koncesyi na budowanie kolei żelaznych.

Opodatkowanie więc takowych opiera się na ogólnych postanowieniach, odnoszących się do opodatkowania przedsiębiorstw przemysłowych i podatku od dochodu; na ogólnych tedy pojęciach się opierając, zdawałoby się, że podatki od przedsiębiorstw przemysłowych tam powinny być płacone, gdzie przedmiot przedsiębiorstwa się znajduje, nie zaś tam, gdzie się znajduje zarząd. czego najlepszym dowodem, że fabryki i zakłady przemysłowe i rękodzielnicze opłacają podatki tam, gdzie są założone, nie zaś tam, gdzie ich właściciele lub niemi zarządzający zamieszkują.

Z ogólnych jednak postanowień tych ustaw tak mało wyciągnąć się dało stanowczych zasad co do poboru podatków od kolei żelaznych, że pan Minister finansów rozporządzeniem z dnia 27. Października 1859. r. orzekł, że co do podatku zarobkowego i dochodowego te koleje żelazne, które w Wiedniu zarząd swój mają, takowe w Wiedniu opłacać będą.

W obec takiego rozstrzygnięcia sprawy podatkowej przez dekret ministeryalny, i gdy inne Sejmy krajowe o orzeczenie co do tego stosunku na drodze ustawodawczej się dopominały, nznano niedostateczność prawodawstwa pod tym względem na sesyi Sejmowej Rady Państwa za r. 1864., i polecono Ministerstwu, aby na następnej sesyji projekt do prawa o opodatkowaniu kolei żelaznych wniosło. Ministerstwo poprzednie, które o zbytek względów dla interesów krajów niemieckich, do Monarchii należących oskarżać nie można, wniosło na sesyi Rady Państwa projekt do ustawy, orzekający, że podatki, zarobkowy i dochodowy tam będą płacone, gdzie się koleje znajdują, a mianowicie w połowi na korzyść tej gminy, w której ogólny zarząd kolei siedzibę swoje ma, w drugiej połowie na korzyść gmin, przez które kolej przechodzi.

Wniosek ten rządowy przedstawiony został Radzie Państwa w r. 1865.

Co do samych podatków, rzeczą jest dla opodatkowanego obojętną, w którym miejscu takowe opłaca, chodzi więc właściwie w całej tej sprawie o dodatki do podatków, które słusznie na korzyść gmin i krajów, przez które koleje przechodzą, opłacane być winny.

I rzeczywiście pojąć nie można, dlaczego kolej żelazna w Galicyi położona nie do tak ciężko w tym kraju obarczonego funduszn indemnizacyjnego dodatki płaci, ale je płaci do funduszu indemnizacyjnego Niższej Austrii.

Wniosek rządowy z małą odmianą, przyznającą Wiendiowi, nie, jak to propozycja rządowa mieć chciała, połowę, ale jedną czwartą część podatków w całkowitości Izba niższa Rada Państwa przyjęła. Izba zaś wyższa przeszła nad wnioskiem rządowym do porządku dziennego. Tym więc sposobem ustawa za potrzebną nznana, i przez Ministerstwo wniesiona, do skutku nie przysła. Dodać tu winniśmy, sprawiedliwość każdemu przyznając, że wszyscy prawie ówcześni Ministrowie gorąco za wnioskiem rządowym w obu Izbach przemawiali.

Zastanowić się teraz wypada nad stroną praktyczną tej rzeczy, aby zdać sobie sprawę z trudności, na jakie słuszne jej załatwienie natrafia, co także wskaże granice naszych żądań i dowiedzie, że nie na podstawie ścisłego prawa, ale na podstawie słuszności i uwzględnienia materyalnych interesów kolei żelaznych, jeżeli do rzeczywistych i bezpośrednich dla kraju przyjść chcemy korzyści, opierać nam się wypadnie.

Nie bardzo dobitnie podnoszonemi, ale najistotniejszymi argumentami przeciw powyżej streszczonej ustawie były raz nierówność w dodatkach do podatków w rozmaitych krajach monarchii, powtóre niepodobieństwo prawie słusznego rozdzielania pomiędzy liczne gminy, koleją żelazną przerzynane, przypadających dla nich podatków, z n wagą, że te do maleńkich kwot schodząc, żadną pomocą nikomu nie będą, gdy zaś razem wzięte korzyści rzeczywiste przynajmniej jednej gminie miejskiej i to gminie stolicy przynoszą.

Tych argumentów ani lekceważyć, ani milczeniem pomijać nie należy.

Uderzającą w rzeczy samej jest różnica wysokości dodatków do podatków w różnych krajach Monarchii, a zatrzymując tylko uwagę naszą nad różnicą, zachodzącą między Galicyą a niższą Austryą widzimy, że dodatki do podatków w Niższej Austryi wynoszą 18 cent. od sta, w Galicyi zaś wynoszą 62½ centów. Cóż dziwnego, że nie tylko zarządy kolei żelaznych, których zadaniem jest strzedz interesów materyalnych przedsiębiorstwa, ale i akcyonaryusze wszelkich dołożyli starń, aby prawo rzeczzone do skutku nie przyszło, w słusznej obawie, aby ściśle zastosowana zasada tak ogromnego na przedsiębiorstwo nie zwała ciężaru? Ztąd poszły usiłowania ku odwróceniu grożącego, jak mniemano, niebezpieczeństwa.

Zaprzeczyć się z drugiej strony nie da, że nieodmienność w stopie opodatkowania jest jednym z warunków powodzenia przedsiębiorstw przemysłowych, i że bez stałej w tym względzie podstawy, na chwiejność się takowe naraża.

Drugi argument przeciwników ustawy o wiele mniej jest silnym; bo trudność rozdzielania małych kwot na liczne gminy nie może być powodem do zaprzeczenia słuszności, i to, że razem wzięte te małe kwoty, stanowią znaczny dochód dla stolicy, nie może być również powodem do utrwalenia niesłuszności.

Ze względu więc na podnoszone trudności, zarzuty, i słuszne dla interesowanych obawy, — ze względu, że nateraz łudzić się nadzieją nie można, aby całe dodatki do podatków, na naszym kraju ciężące miały być przez koleje żelazne placoue, — ze względu, że stosując się do położenia obecnego tej sprawy, należy na kraj te przynajmniej przynieść korzyści, które niesłusznie inna część Monarchii spożywa, nie powiększając jednak ciężarów jakie obecnie koleje żelazne ponoszą, komisya przedstawia Wysokiemu Sejmowi pod B zamieszczony wniosek.

Zastanawiając się nareszcie nad ogólnymi warunkami powodzenia już istniejących, lub w przyszłości budować się mających kolei żelaznych w Monarchii, komisya była zdania, że nierówność w opodatkowaniu tychże w różnych krajach Monarchii, wpływać musi niekorzystnie na przedsiębiorstwa obecnie założone, ale i na przedsiębiorców, którzyby nowe koleje budować zamierzali. Przy równych i naprzód obliczyć się dających podatkach, przedsiębiorcy rachować się już tylko będą z istotnymi korzyściami, jakie im z kolei żelaznych płynąć mogą, nie zaś ze stratami, jakie im wyższe opodatkowanie w niektórych krajach Monarchii przynieść może. Przy różnym wszędzie podatku, nie będą jedne kraje w gorszem, niżli drugie, co do zakładania u nich kolei żelaznych, położeniu, i znajdują rękojmię, że wysokość podatków nie wstrzyma zakładania kolei tam, gdzie są najpotrzebniejsze, a może dla kraju najkorzystniejsze.

Przekonanie o potrzebie ogólnej ustawy regulującej opłatę dodatków do podatków dla przedsiębiorstw przemysłowych w ogóle, a dla przedsiębiorstw kolei żelaznych w szczególe, wyrażone jest pod l. 4. tegoż wniosku.

A Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby w razie przyzwolenia przez walne Zgromadzenie akcyonaryuszów kolei żelaznych galicyjskich, na przeniesienie zarządów tychże kolei z Wiednia do Lwowa, podał prośbę do Najjaśniejszego Pana o uzyskanie dla takowych uchwał najwyższego potwierdzenia.

B) Sejm Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem księstwem Krakowskiem uprasza Najjaśniejszego Pana:

- 1) aby dodatki do podatków przez przedsiębiorstwo kolei żelaznej Karola Ludwika na korzyść funduszu galicyjskiego i funduszy indemnizacyjnych opłacane były, a to w tej wysokości, w jakiej kolej ta dodatki do podatków na te same fundusze w Arcyksięstwie Niższej Austrii opłaca;
- 2) aby przedsiębiorstwa kolei żelaznej lwowsko-czerniowieckiej, i innych jeszcze budować się mających, również na rzecz funduszu krajowego i funduszy indemnizacyjnych Galicyi dodatki do podatków opłacały, a to w tej samej wysokości, w jakiejby takowe na też fundusze Niższej Austrii opłacać miały;
- 3) aby dodatki do podatków gminnych, przez przedsiębiorstwa kolei galicyjskich założonych lub założyc się mających na korzyść miasta Wiednia opłacane lub opłacać się mające, dla miast stołecznych kraju naszego opłacane były;
- 4) aby powyższy sposób opłacania dodatków do podatków tak długo zachowanym był; dopóki nie nastąpi pożądana ogólna nstawa; regulująca opłatę dodatków do podatków od przedsiębiorstw przemysłowych i od przedsiębiorstw kolei żelaznych na korzyść poszczególnych krajów i gmin, w których te przedsiębiorstwa się znajdują, i przez które koleje żelazne przechodzą.

Lwów dnia 11. Marca 1866.

Przewodniczący
Kraiński w. r.

Sprawozdawca
H. Wodzicki w. r.

Sprawozdanie

Komisji specjalnej dla rozpoznania wniosków względem zapobieżenia grożącej nędzy, z powodu tegorocznego nieurodzaju.

Wysoki Sejmie !

Komisji dla sprawy głodowej przekazany został przez Wysoką Izbę wniosek posła Zdunia, który jak już w poprzednim sprawozdaniu Komisja przedstawiła, dzieli się na dwie części.

Pierwsza część tego wniosku opiewa: żeby sól tak dla ludzi, jak i dla bydła, rozdawaną była bezpłatnie do 30. Lipca 1866. w okolicach przeważnie dotkniętych tegorocznym nieurodzajem — druga część orzeka: żeby w innych okolicach, z powodu ogólnego nieurodzaju, cena soli o jedną trzecią część do 30. Lipca 1866 niższą została.

W pierwszym sprawozdaniu Komisja przedstawiła Wysokiej Izbie powody, dla których niemożę zalecić uchwalenia tej części wniosku posła Zdunia, przeto zastanowiła się Komisja li nad drugą częścią owego wniosku, przy której postawioną została przez posła Zdunia poprawka następującej treści: Wysoki Sejm uchwali, żeby cena soli o jedną trzecią część na czas nieograniczony w kraju naszym niższą została.

Po dokładnem rzeczy rozpoznaniu, komisja przedkłada Wysokiej Izbie co do tej poprawki posła Zdunia następujące sprawozdanie:

Wiadomo jest powszechnie, że w królestwie Galicyi i Lodomeryi z W. Księstwem Krakowskiem najważniejsze miejsce między płodami natury zajmuje sól, a będąc uznaną od czasu zajęcia tej prowincji przez rząd austriacki, jako monopol państwa, stanowi ona wydatne źródło dochodów skarbowych.

I tak sprzedano w okręgu administracyjnym Lwowskim w r. 1865. — 583.000 cetnarów soli kuchennej — soli bydlęcej 84.000. cetnarów — soli brunatnej 11.130 cetnarów, zaś ropy solnej wiader 2467.

W okręgu administracyjnym Krakowskim wydobyto i sprzedano soli kamiennej w kopalni solnej w Bochni 360.000 cetnarów a to do Królestwa polskiego 150.000 cetnarów, za nieco wyższą cenę nad kosztą produkcji — 50.000 cetnarów do Węgier — w samejże Galicyi zaś sprzedano 160.000 cetnarów.

Produkcja soli w Wieliczce wynosi rocznie biorąc przecięcie ostatnich pięciu lat, do miliona cetnarów. Sprzedaje się bowiem do 500.000 cetnarów do Królestwa polskiego, za przewyższającą, nieco cenę produkcji. Z tych sprzedaje się do Królestwa pruskiego około 100.000 cetnarów — do Węgier 50.000 cetnarów — do Morawji i Szląska 100.000 cetnarów — w Galicyi zaś konsumuje się do 150.000 cetnarów, zatem w Wieliczce sprzedaje się po cenie rządowej około 400.000. cetnarów.

W dziewięciu baniach w okręgu administracyjnym Lwowskim wynoszą kosztą produkcji, kosztą magazynowe, pensja urzędnikom, najem robotników — wolne pomieszkanie dla urzędników, dodatki w drzewie, w soli, dla robotników kosztą kuracji 80 i kilka centów przy cetnarze.

W okręgu administracyjnym Krakowskim, gdzie tylko sól kamienna wydobywa się, wynoszą koszta 52 centów od cetnara.

Wedle dat urzędowych z r. 1860. w obydwóch okręgach administracyjnych są następujące dochody z soli dla skarbu państwa wykazane 8.394.581 zł. w. Bruto

1.575.299 zł. w. koszta produkcji, i inne wydatki — zostaje skarbowi czystej
intraty 6.819.202.

Z powyższego przedstawienia okazuje się, że Galicja skonsumowała w r. 1865. soli kuchennj i kamiennej 893.000 cetnarów — Galicja podług dat statystycznych ma ludności 4,704,350 — zatem wypada na jednego człowieka 20 funtów soli spożytej.

Powodem tej znacznej konsumcyi jest ubóstwo ludu wiejskiego, który grubą swą strawę solą zaprawiać musi, w miejscu omasty.

Dla tego monopol soli jest u nas nader uciążliwym, bo dotyka klasę biedną po miastach, utrzymującą się z zarobku dziennego i lud wiejski a więc warstwę ludności, której środki finansowe są jak wiadomo bardzo ograniczone w porównaniu do zasobów tej samej warstwy ludności w innych prowincjach państwa austriackiego.

W kraju naszym, gdzie fabryki i industrje są w kolebce, zarobek dzienny ogranicza się na rolnictwie, w skutek czego w stosunku do innych prowincji wynosi zaledwo jedną trzecią część zarobku w porównaniu do zaможniejszych prowincji Cesarstwa austriackiego — a przecież ceny soli w Galicji nietylko, że nie są zrównane z cenami soli w innych prowincjach państwa austriackiego, ale o wiele takowe przewyższają!

Konsumcja soli tak wielka, a konieczna w Galicji, sprowadza na ten kraj i tak już podatkami przeciążony podatek bardzo znaczny, a tém uciążliwszy, że dosięga najwięcej najbiedniejszą klasę ludności.

Jak to już wyżej wykazano, wypada na spożycie jednego człowieka, jedna piąta część cetnara.

Tak więc, włościanin, który w przecięciu posiada sześć morgów pola opłaca uwzględniając wszystkie dodatki około 10 fl. podatku rocznego; przyjmując na jedną rodzinę włościańską w przecięciu sześć głów, okaże się, że włościanin spożywa rocznie wraz ze swoją rodziną centnar, i 20 funtów soli, nierachując soli potrzebnej dla bydła; a gdy cetnar soli kuchennj opłaca się po cenie 6 fl. 62 centów ua baniach, bez przywozu, wypadnie na grunt sześciu morgowy 7. fl. 94 $\frac{2}{5}$ centów — a doliczywszy koszta przywozu 1 fl. 6 centów, ogółem 9 fl. jako wydatek na sól, a właściwie jako podatek, który opłacać musi właściciel takiego gruntu, aby utrzymać siebie, i swoją rodzinę przy życiu i zdrowiu.

Przypadająca na takiego włościanina ilość opłacana rocznie z sześciu morgów do skarbu państwa, wynosi 19 fl. to jest więcej niżeli mu pole to przynosi.

Owóz wygórowane opodatkowanie jest przyczyną, dla której włościanie się tak łatwo gruntów swych pozbawiają — owóz jest powodem, dla czego włościanie, pomimo, że w niektórych okolicach są pracowici, zadłużyć się musieli, a zastraszająca ilość weksłów spowodowała tak Wysoki Rząd, jakoteż reprezentację krajową, do wzięcia tej sprawy pod bliższe rozpoznanie — w tem też szukać należy przyczyny, dlaczego włościanie, mimo zniesienia pańszczyzny od 17tu lat, w dobrobycie nie tylko że się nie podnieśli, ale przeciwnie widocznie podupadli.

Ażeby ludności wiejskiej przyjść w pomoc, potrzeba nietylko zmniejszyć podatki, ale przedewszystkiem zniżyć wygórowaną cenę soli, która się głównie przyczyniła do podkopania dobrobytu prowincji naszej, a w szczególności do zubożenia klasy zarobkującej i stanu włościańskiego.

W Siedmiogrodzie, w komitatach węgierskich: Arad, Thurocz, Lipto tudzież w pograniczu wojskowym w Dalmacji, Istrii, Tyrolu i Austriji taryfa soli niższą jest niżeli u nas, zaś mieszkańce okolicy zwanj Salzfammertgut mianowicie w Ebensee, Ischl, Hallein w obrębie dwunastu mil kwadratowych wynoszącej dostają 12 funtów soli na głowę, bezpłatnie; równie też dostają mieszkańcy arcybiskupstwa Salzburskiego sól po cenach znizonych, licząc po 12 funtów na głowę; w Tyrolu cena soli jest znizoną tak dla ludzi, jakoteż i dla bydła, i że dla tegoż ostatniego rocznie wyznaczona ilość 140.000 cetnarów zwyczajnej, niefalszowanej soli białej, jak ją salina Hall produkuje — pomiędzy rozmaite okręgi Tyrolu rolnikom podług pewnych zasad rozdzielana bywa, niebacząc czy ją Tyrolczycy dla bydła używają, czy też sami spożywają — jeżeli to wszystko weźmiemy na uwagę, to się okaże uzasadnioną prośbą do Najjaśniejszego Pana o znizenie dla naszego kraju ceny soli, o jedną trzecią część.

Niepierwszy to raz podnosimy sprawę tę — albowiem już w r. 1843 i 1845 jak świadczy protokół sejmu postulatowego 26. Września 1845 r. wniesiono prośbę do tronu o znizenie ceny soli, wykazując ubóstwo i po-

trzeby kraju naszego; przytaczano oraz i tę okoliczność, że po baniach i kokturach, soli po cenach taryfowych, częstokroć wcale dostać niemożna, albo w nader małej ilości — ponieważ spekulanci występnym środkom używając, wszystką sól zakupują i po droższych cenach sprzedają.

Musiła przeto już przed 20tu laty, potrzebaniżenia ceny soli w naszym kraju, być kwestją żywotną, skoro mężowie, których opinia publiczna, jako świeczników kraju uważała, prośby te gorąco popierali, a przecież w owych latach ceny soli niższe były, od cen terażniejszych, bo cetnar soli kuchennej kosztował tylko 5 fl.

Równie też Towarzystwo agronomiczne galicyjskie zanosilo prawie rok rocznie prośby o niżenie ceny soli zwracając uwagę Rządu na to, że chów bydła w kraju naszym nie podniesie się, jeżeli dostateczna ilość soli po cenach dostępnych dla ludu wiejskiego dostarczana nie będzie; i że choroby i zarazy na bydło, które się u nas tak często pojawiają należy także w wielkiej części przypisać brakowi soli, którą włościanie bydłu dostarczyć nie są w możności.

Po usilnych i odnownych prośbach Tow. agron. skłoniło się ministerstwo rolnictwa do uwzględnienia tej prośby zawiadamiając komitet pismem z 25. Grudnia 1850 r. do l. 16.511, że składy soli, do użytku dla bydła niebawem dla publiczności utworzone zostaną — lecz w pierwszych latach sprzedaż soli bydłowej dla rolników nader utrudnioną była. — Dopiero w r. 1853 nakazano po wszystkich baniach wyrabiać sól dla bydła, o czem c. k. finansowa Dyrekcja komitet Towarzystwa gosp. zawiadomiła na dniu 18. Maja 1853. r. do l. 18.413, lecz niestety tej soli nie wyrabiano w dostatecznej ilości, i tylko odnownym prośbom komitetu tow. gos. gal. zawdzięczyć trzeba, że w roku 1855. podniósł się wyrób i sprzedaż tej soli do 84.000 cetnarów, a przecież i teraz tyle soli się jeszcze nie wyrabia na baniach, ile jej kraj potrzebuje.

W. r. 1865. zapytała c. k. Dyrekcja finansowa, ile potrzeba soli rocznie na jednego konia? ponieważ w r. 1855. w podaniu zrobionem dnia 13. Stycznia komitet w wykazie swoim tylko umieścił potrzebę na woła, krowę i owcę. — W odpowiedzi na tę odezwę powołał się komitet na znaną powagę agronomiczną Rudolfa Andree, w dziele swoim pod tytułem: „Darstellung der vorzüglichsten landwirthschaftlichen Verhältnissen“ — przyjmując tenże następujące cyfry, — dla konia 10 funtów rocznie — dla sztuki bydła rogatego po 12 funtów, — dla cielęcia po 5 funtów — dla jednej owcy 4 funtów. — Ponieważ zaś Galicja podług dat statystycznych z roku 1858. posiada:

koni	612.222
mułów	1.064
osłów	1.003
bydła rogatego	2,325.650
owiec	810.832
kóz	41.803
świń	683.567
przeto potrzeba by dla koni mułów i osłów soli	61.429
dla bydła	279.077
dla owiec i kóz	34.104
czyli razem	375.210 cetnarów soli.

Komitet tow. gos. gal. z uwagi że chów bydła na niskim jest jeszcze stopniu, że cena soli bydłowej jest zawsze jeszcze zbyt wysoką, aby była dla włościan naszych dostępną, nie miał nadziei, ażeby Rząd dał się nakłonić do wyrabiania soli w takiej ilości, jaka byłaby potrzebną, wypowiedział zatem skromne swe żądanie, jak się sam wyraził w swoim podaniu z 19. Czerwca 1865. r. prosząc ażeby rachując tylko na konia 3 funty, na bydło 4 funty, a na owcę 2 funty rocznie, kazał na baniach wyrabiać odpowiednią ilość soli, to jest 127.609 centnarów. —

Nie można też pominąć i tej okoliczności, że niższa cena soli w krajach graniczących z Galicją, stała się przyczyną przemytnictwa, które jak wiadomo demoralizuje ludność pograniczną — i do najzuchwalszych zprawia ją zbrodni. —

Wszystkie powody te przemawiają za niżeniem ceny soli, tak dla ludzi jakoteż i dla bydła, że sprawa ta jest kwestją żywotną dla naszego kraju, i że za niżeniem ceny soli o jedną trzecią część, własny interes Rządu przemawia.

Na możliwy zarzut, że niżając cenę soli w Galicyi o jedną trzecią część, czyli zmniejszając opodatkowanie kraju o prawie 1½ miliona złt. rocznie, skarb poniósłby stratę, komisja pozwala zrobić sobie uwagę, że

taniaść soli powiększy jej konsumpcję, a skarb przez niżenie ceny soli, nie tylko żadnej nie poniesie straty, ale przeciwnie dochód swój powiększy.

Obojętnem też dla Rządu być nie może, podniesienie dobrobytu tego kraju, przez co Rząd ułatwiłby sobie pobór podatków, a regularne onych uiszczanie byłoby zabezpieczone.

Że Rząd spowodowaną przez niżenie ceny soli stratę odzyskałby, w skutek większej konsumpcji, mamy na to dowody, nie tylko w teorii, ale też i w praktyce.

W Anglii wynosiła podług podań British - Salt - Company konsumpcja soli w r. 1824. trzy miliony buszli, czyli buszel licząc po 63 funtów, 1,890.000 centnarów; po niżeniu podatku od soli, a w końcu po całkowitem onegoż zniesieniu, podniosła się tamże konsumpcja na 11 milionów buszli, czyli prawie 7 milionów centnarów. —

Wiadomą jest rzeczą że nizkość ceny soli wpływa na rozwinięcie się przemysłu fabrycznego, równie jak rolnictwa — wyrób szkła mydła, papieru, wymaga bezpośredniego użycia soli, i bardzo mało jest rzemiosł, na które cena soli przynajmniej pośredniego wpływu nie wywiera -- dla tego też te państwa i prowincje, których mieszkańcy paliwo, żelazo, sól kuchenną po najtańszych cenach mogą nabywać, chlubią się także najsilniejszym kwitnieniem fabryk i rolnictwa. Rolnicy i ekonomiści angielscy zgadzają się jednomyślnie w zdaniu, że zniesienie podatku od soli, i powszechne onęj nżycie dla bydła sprowadziło ten wielki postęp w chowie bydła, koni i owiec, który w Anglii podziwiamy, że od czasu zniesienia tego podatku chów bydła co roku się podnosi, i że rok rocznie okazuje się mniejsza potrzeba sprowadzania onegoż z kontyentu. Teraz konsumpcja soli w Anglii jest ogromną — ilość soli zużytej wewnątrz kraju do rękodzielń, rolnictwa i chodowli bydła, nieda się już nawet obliczyć; prócz tego za granicę wychodzi corocznie 10 milionów buszli i to do takich krajów, które z geograficznego położenia, powinny by brać sól od państwa austriackiego; tak n. p. wywozi Anglja do Prus 1,159.990 buszli soli, przeznaczonej w części dla Rosji i dla królestwa polskiego.

We Francji, od kiedy przemysł fabrykacji soli krajowej dozwolony został, a cło pobierane jest tylko od soli przeznaczonej do pożywienia ludzi, ożywił się znakomicie wyrób, szpekulacja, poszukiwanie soli, i zakłady warzelń ciągle wzrastają; tak że przy znacznem spożyciu soli wewnątrz kraju, Francja jest w stanie sól za granicę wywozić, jak to świadczy dzieło „statistique de la France“ -- wywozi ją zaś do takich krajów, które z geograficznego swego położenia daleko łatwiej i taniej ze względu na transport pobierać by ją mogły z Austrii jak n. p. Rosja, która wedle przytoczonego dzieła statystycznego wzięła z Francji 5,062.518 kilogramów, — Prusy 3,478.300 — Szwajcarja 8,448.600 — ba nawet Austria w r. 1836 kupiła we Francji 700 kilogramów soli!

Żeby więc niżenie ceny soli nie sprawiło ubytku w dochodach państwa austriackiego, potrzeba ażeby Rząd podniósł produkcję soli i umożliwił zwiększenie sprzedaży onejże.

Przez powiększenie produkcji soli, nie tylko strata dochodów w skarbie państwa, przez niżenie ceny soli o jedną trzecią część została by wynadgródzona, ale nawet dochód by się okazał daleko wyższy, przez powiększenie konsumpcji, chociażby sól po niższych cenach sprzedawaną była.

Że w państwie austriackiem istotnie można podnieść produkcję soli, nie ulega wątpliwości; mamy bowiem na to dowody, gdy od r. 1809. aż do r. 1812. Cesarstwo austriackie, wraz z W. Księstwem Warszawskim miało udział w żupach Wieliczki, produkcja dochodziła rocznie do 1,700.000 centnarów, — wtedy bowiem interesem było ówczesnych obudwóch Rządów, tak austriackiego, jak też i polskiego produkować sól w jak największej ilości — w tym celu wyznaczono dla zachęcenia urzędników i górników premję 20.000 złr., jeśli produkcja soli w tej kopalni na 1,500.000 centnarów rocznie się podniesie.

W ostatnich latach Rząd sam przyszedł do przekonania, że dotychczas nie wyzyskiwał należycie tego bogactwa krajowego na korzyść państwa i ich mieszkańców, którem natura tak hojnie uposażyła prowincje, należące do państwa austriackiego, mianowicie Węgry, Siedmiogrod i Galicję.

Na obydwóch pochyłościach Karpat sól kamienna tak jest rozszerzoną, tak wielka jest łatwość wydobywania jej, i tak łatwe i tanie są środki do przekształcenia jej w sól kuchenną, że ilość soli nieda się nawet w przybliżeniu obliczyć, jaką Rząd rok rocznie wydobyć jest w stanie, mogąc w nieskończoności rozszerzyć produkcję soli; — jest także w mocy Rządu zgnieść wszelką konkurencję innych państw, — a dochody swe ze soli do bajecznych sum podnieść. — Dawniej mógł brak komunikacji wstrzymywać Rząd od wydobywania większej ilości soli, gdyż prócz wykazanej wyżej ilości soli produkowanej w Galicji, Rząd na południowej stronie Karpat, to jest w Węgrzech i Siedmiogrodzie, wydobywa rocznie tylko 775.690 centnarów soli kamiennej, a warzonki 338.142 centnarów; lecz teraz gdzie Karpaty są przecięte tyłoma drogami komunikacyjnymi, gdy kolej żelazna przez dłu-

gość Galicji po pod Karpaty poprowadzoną już została, zapewne zechce i Rząd uwagę swą zwrócić na te skarby natury.

Przez niżenie ceny soli i zwiększenie jej produkcji ożywiony byłby znowu handel ze sąsiednimi prowincjami polskimi, będącymi pod Rządem moskiewskim, bo jak wiadomo, dawniej handel i wywóz do tych prowincyj był bardzo wielki i miał tam wielkie powodzenie — teraz dowożą tam sól z Krymu i z Wołoszczyzny, którą dawniej Galicja dostarczała, a którą to ilość przy pomnożeniu wyrobu soli, znówby Galicja dostarczać mogła: tak samo sól, którą dostarcza Anglja i Francja dla Prus, do Królestwa Polskiego dla Rosji i dla Szwajcjarji — dostarczałyby Austria, gdyby niżzyła ceny, i odpowiednio pomnożyła produkcję soli.

Pod względem samejże administracji tej gałęzi dochodów skarbu, dość przytoczyć parę przykładów, aby Wysoką Izbę i C. k. Rząd o jej wadliwościach przekonać.

W. r. 1855 założył był Rząd w Delatynie nową banię na wielkie rozmiary, lecz bania ta dotychczas nie została w ruch wprowadzona.

Bania Delatyńska założona w r. 1855. pod nazwiskiem „Franciszka Józefa“ posiada naturalne, bardzo obfite źródła solne — ułatwioną dostawę drzewa opałowego, gościńce murowane w trzech kierunkach wiodące w góry — do Węgier — do obwodu Stanisławowskiego i do Kołomyjskiego — niebawem też mieć będzie koleję o trzy mile odległą w kierunku do Lwowa i do Czerniowic, tanią nadzwyczaj robociznę, gdyż mieszkańcy tych okolic ndają się jak wiadomo o kilkanaście mil w głąb kraju szukając zarobku, dalej ma kamień, wapno, piasek, wszystkie materjały do budowania pod ręką; słowem będąc przez naturę tak szczerze wyposażona posiada wszelkie warunki, aby przy oględności, i odpowiednem kierownictwie, stać się mogła pierwszorzędnem przedsiębiorstwem na kontynencie, dla tego też została przezwaną ta bania imieniem N. Pana; lecz niestety budowa tej bani oddana w opiekę nieudolnych budowniczych i techników, którzy nie obznajomiwszy się z miejscowością, skarb państwa przyprowadzili o wielkie straty — nie tylko przy zakładaniu samego budynku; a także przez nieprowadzenie w ruch olbrzymiego tego zakładu, mającego przynieść skarbowi miljonowy dochód rocznie.

To też poprzednie ministerjum będąc zrażone niedoleżnością techników użytych do założenia tej bani — ponieważ pokazało się, że pp. technicy niezbadawszy należycie miejscowości, banię wyżej wystawili od źródeł solnych, które naturalnym biegiem do niej wiedzone być mogły, — postanowiło powstrzymać w r. 1859 dalszą budowę.

Dopiero w r. 1862. wysadzona w tym celu ministerjalna komisja przekonała się o dokładnym stanie rzeczy i w r. 1863 – 64 podług nowego systemu wyrobione zostały plany, i na nowo myśleć poczęto o urządzeniu tej bani.

Podług dochodzeń rządowych, bania ta dostarczać-by mogła rocznie 450000 cetnarów soli kuchennej, których produkcja wedle obliczenia tamtejszych kosztów, kosztowałaby 225.000 r. Gdyby więc tę banię urządzono do trzech lat, po rozpoczęciu onej, jak to zamierzano podług pierwotnego projektu, byłaby ta bania przyniosła dotychczas dochodu czystego podług cen terażniejszych soli — około 20 miljonów.

Że sól miałyby odbyć — nieulega wątpliwości; sami czescy handlarze oświadczyli rządowi, że gotowi są, pobierać 120000 cetnarów rocznie; a resztę byłyby Podole, Wołyń, Ukraina, jakoteż krajowi mieszkańcy zużytkowali.

Zamknięto wyrób soli w 17. baniach, by natomiast inne urządzić, powiększyć i skoncentrować w nich wyrób soli i tak urządzano w r. 1854 w Kossowie, w Stebniku i w Lackiem banie, czyli właściwie kopalnie soli — lecz i te kopalnie miały te same niepowodzenia przy budowaniu co i Delatyńska bania. Budynki postawione okazały się za słabe — miejscowość przez urzędników źle zbadana, — a zakłady te solne do tej pory w ruch także nie weszły.

Nieogłędny sposób urządzania nowych zakładów, zaiste usprawiedliwić się nie da, na które krocie wyłożono, równie też nie można sobie zdać sprawy, dla czego dawne zakłady zniszczono, które miały budynki gotowe i znaczny dochód państwu przynosiły.

Pomiędzy tymi 17. zniszczonemi baniami, niech wolno będzie przytoczyć znaną powszechnie banię, Starasól, w intendenturze Samborskiej; która mając naturalne źródła bardzo obfite, i budynki gotowe, została zwinęta z powodu, że jakieś elementarne wypadki, i rewolucje w naturze mogłyby te źródła zasypać, lub zniszczyć kiedys!!!!

Czy te wszystkie niepowodzenia przy urządzeniu nowych zakładów solnych pochodzą z fatalizmu lub też ze złej woli, temu przesądzać nie jest rzeczą komisji.

Zważywszy, iż niżenie ceny soli do najżywotniejszych kwestyj w naszym kraju należy, a to z powodów przytoczonych.

Zważywszy oraz, że Rząd zniżając cenę soli o jedną trzecią część, żadnej straty w dochodach skarbu nie poniesie, przeciwnie, takowe podniesie skoro lepszą administrację zaprowadzi, skuteczniejszą kontrolę urzędzi — i produkcję soli pomnoży.

Komisja zaleca Wysokiej Izbie poprawkę posła Zdunia i wnosi:

Wysoka Izba raczy uchwalić:

Sejm królestwa Galicyi i Lodomeryi z W. Księstwem Krakowskiem zanieśe prośbę do Jego Ces. Król. Apostolskiej Mości, żeby cena soli tak dla ludzi, jak i dla bydła w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z W. Księstwem Krakowskiem o jedną trzecią część zniżoną została.

Przewodniczący komisji:

Agenor hr. Gołuchowski w. r.

Sprawozdawca:

Antoni hr. Golejewski w. r.

Z drukarni Instytutu Stauropegiańskiego 1866.
Zarządca: St. Huczkowski.

Sprawozdanie

komisji administracyjnej o wniosku posła Kowbasiuka względem tax „jurae stolae“ zwanych.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą Sejmu z dnia 2. Marca 1865. przekazany został Komisji administracyjnej wniosek posła Kowbasiuka, żądający ustanowienia tax obowiązujących przy chrzcie, zapowiedziach, ślubach, wydawaniu metryk i t. p.

Wywiązując się z powyższego polecenia Komisja administracyjna na następujące przedkłada sprawozdanie:

• Już Sobór powszechny Laterański w r. 1216. kanonem osobnym postanowił: „że gdy istnieje zwyczaj chwalebny, pobożnością wiernych ustalony, składania datków dobrowolnych za pogrzeby zmarłych, śluby i t. p. a niektóre osoby świeckie przeciw zwyczajowi temu powstawać poczynają, do Biskupa miejscowego należeć ma osądzenie, a w razie danym skarcenie tych, którzy usiłują zmienić chwalebny ten, w pobożności wiernych uzasadniony zwyczaj.“

Na tenże kanon odwołuje się i Synod Zamojski z roku 1720., dla Rusi obowiązujący w tytule 14.

Z tego zatem kanonu wywodzić należy w ogóle prawo do pobierania opłat zwanych: „jura stolae“. Na tej podstawie według stosunków i potrzeb rozmaitych dycezy lub prowincyi kościelnych ustanawiane bywały owe opłaty, zwyczajnie na Synodach prowincjonalnych lub dyecezalnych i tak się stało, że weszły w stałe uposażenie kleru, starownictwo dusz piastującego i że w kongregacjach beneficjów, do których starownictwo takie jest przywiązane wliczane bywały.

Podstawa jest więc czysto kościelna jura stolae mogą być pobierane, o ile kościoł na to zezwala, a orzeczenie w tem Biskupom przystoi.

W epoce wszakże, w której, za świadectwem historii, w państwie Austrjackiem ustawy kościelne nie jednokrotnie przez prawodawstwo cywilne wypierane bywały, a mianowicie za panowania cesarza Józefa II. patent z dnia 1 Lipca 1785. postanowił: „To co duchowieństwo i kościelni titulo stolae wybierać mogą“ i według poszczególnej taryfy w miarę miejscowości, wieku i stanu opłaty te uregulował, „zakazując plebanom, kapelanom, wikaryuszom, administratorom, ojcom kościelnym, bakałarzom i sługom pod ciężką odpowiedzialnością, aby taryfy tej nigdy nie przekraczali, i aby też więcej, jak takowa przepisuje, nigdy nie dopominali się.“ Nadmienić tu wszakże należy, że nietylko taryfy duchownym, lecz i takowe kościołom należące patentem tym są normowane, a nawet i inne, świeckim osobom za obchody pogrzebowe przypadające wynagrodzenia jak n. p. za grób, pochodnie, muzykę, ludzi niosących ciało i t. p.

Patent powyższy w skutek Najwyższego postanowienia z dnia 29. Listopada 1819. republikowanym został zarazem moneta konwencyjna oznaczoną została jako ta, w której jura stolae żądane i płacone być winny — a rozporządzeniem kancelarji nadwornej z dnia 16. Sierpnia 1829. poleconem zostało plebanom wszystkich obrządków utrzymywanie rejestrów, w które pobierane „jura stolae“ wpisywane, i z którymi zgodne pokwitowania do rąk opłatę wnoszących, każdorazem wydawane być mają.

Wkrótce potem Episkopaty poczęły c. k. Rządowi objawiać życzenia, ażeby taryfy patentem tym oznaczone na nowo zostały zregulowane, i słusznie, z biegiem bowiem długoletniego czasu przepisy patentu tego dzisiejszym okolicznościom i stosunkom w ogóle, a w szczególności i stosunkom zarobkowości obecnym, stały się zupełnie nieodpowiedniami — tem więcej, że patent ten stopniując należytości, dzieli ludność na klasy, które już nie istnieją, i w obec równouprawnienia usprawiedliwić się nie dadzą, mówi n. p. o osobach szlacheckich, mieszczanach, i o ciałach pospolicznych“ i t. p.

Jakoż najwyższym postanowieniem z dnia 20. Maja 1845. orzeczoną została zasada, że taryfa patentem z roku 1785. oznaczona w porozumieniu z ordynarjatami na nowo uregulowaną być winna; — rokowania wszelako w tej mierze do roku 1848. z ordynarjatami prowadzone, nie doprowadziły do pożądanego rezultatu, — a od roku 1848. w skutek nadanej konstytucyi przerwane zostały.

Na dniu 18. Sierpnia 1855 zawarty między Stolicą Apostolską a Jego Cesarsko - Apostolską Mością konkordat, już w artykule I. waruje dla kościoła Św. wszystkie te prawa, jakich kościół używać ma z postanowień prawa kościelnego, czyli kanonów, — w artykule zaś X. zastrzega: „że wszystkie sprawy kościelne, a w szczególności te, które dotyczą Wiary, Sakramentów, Obrzędów kościelnych, tudzież połączonych z urzędem duchownym praw i obowiązków, do kościelnej wyłącznie należą władzy, i że sędzia przeto kościelny rozpoznawać je będzie“ W myśl też zastrzeżenia tego Ministeryum spraw duchownych rozporządzeniem z dnia 4. Lutego 1861. za L. 238 orzekło, że w wypadkach przekroczenia „jurium stoleae“ władze administracyjne o tyle tylko do współdziałania są powołane, o ile równocześnie popełnionem zostało przekroczenie Ustawy Cywilnej, i o ile idzie o wykonanie wyroków zasądzonych przez Biskupa, na duchownego przepominającego obowiązków swoich.

Z powyższego zestawienia wykazuje się zatem:

Że jakkolwiek „jura stoleae“ pierwotkowo na prawie kościelnem oparte, a obecnie do prawodawstwa kościelnego powrócone tylko przez władzę kościelną. i w porozumieniu z nią uregulowane być mogą — to wszelako dotąd na tej drodze w kraju naszym żadna nie zaszła zmiana. A gdy władze kościelne nic nowego w tej mierze nie postanowiły, przypuścić należy, że Ustawa z roku 1785 jako potąd nie zniesiona uważaną być ma, i że milczenie władz duchownych tem bardziej do takiego sposobu zapatrywania upoważnia, ile w razie przeciwnym wystąpienie na przeciw istniejącym rozporządzeniom w drodze legislacyi Episkopatowi przysługiwało;

Że postanowienia patentu z roku 1785 dzisiejszym stosunkom i okolicznościom nie odpowiadają; i że regulacja tax „jura stoleae“ zwanych już z tego powodu jest pożądaną — co też i życzeniom władzy kościelnej wielokrotnie objawionym, odpowiada;

Że inicjatywa w tej mierze w myśl §. 18. Statutu krajowego już dla tego władzy ustawodawczej krajowej przysłużyła, że „jura stolae“ stanowią część dochodu beneficjów. i z tego tytułu w Inwentarze parochialne są wciągnięte, i beneficjatom w kongręę wliczone, że zatem każda zmiana w tej rubryce pociągnie za sobą zmianę i w wydatkach funduszu religijnego — a dalej i dla tego. że „jura stolae“ patentem z roku 1785 normowane, obejmują nie tylko taxy należące dusz starownikom za wykonywanie funkcji duchownych, lecz i taxy przypadające kościołowi za różne przybory kościelne, a nawet osobom świeckim za funkcje przy obrzędach kościelnych pełnione;

Odpowiednio zatem do wniosku posła Kowbasiuka i współpodpisanych, żądającego normowania tax „jura stolae“ zwanych, celem zapobieżenia możliwym nadużyciom, komisja administracyjna wnosi:

Wysoka Izba raczy uchwalić:

Sejm królestwa Galicji i Lodomerji i wielkiego Księstwa Krakowskiego celem uregulowania tak „jura stoleae“ zwanych, wzywa c. k. Rząd:

1. o wydzielenie tax przypadających duchownym za wykonywanie funkcji duchownych od tych, które kościołowi i osobom świeckim za przybory do obrzędów kościelnych i funkcje, przy tychże obrzędach pełnione należą
2. co do pierwszych o zawezwanie Episkopatów, ażeby zechcieli takowe unormować, i ażeby unormowanie to w drodze ustawami przepisanej do powszechnej wiadomości podane zostało;
3. co do dwóch ostatnich o przedłożenie na przyszłej sesji projektu do Ustawy, regulującej należytości te w sposób, dzisiejszym stosunkom i okolicznościom odpowiedni.

Maurycy Kraiński

Przewodniczący.

Władysław Badeni

Sprawozdawca.

Sprawozdanie komisji administracyjnej

o wniosku p. Ks. Stępka względem zniesienia ograniczeń zawierania małżeństw przez rezerwistów.

Uchwałą z dnia 12. t. m. przekazała Wys. Izba komisji administracyjnej do sprawozdania wnioski p. ks. Stępka, mający na celu zniesienie ograniczeń zawierania małżeństw rezerwistów.

Odpowiadając temu poleceniu, przedstawia komisja administracyjna Wys. Izbie następujący rezultat swych badań:

Patentem z dnia 31. lipca 1852 r., zaprowadzającym rezerwę, — orzeczono, że rezerwista równie jak żołnierz armii czynnej, tylko za pozwoleniem tej władzy wojskowej żenić się może, która takowe udzielićby miała, gdyby w służbie czynnej był pozostał. Małżeństwa wojskowych od szeregowca do sierżanta włącznie, dzielą się jak wiadomo co do praw żon i dzieci w obec armii i skarbu państwa na dwie kategorie, a rezerwistom wolno zawierać małżeństwa tylko pod warunkami dla drugiej kategorii przepisanymi, t. j. że żona i dzieci pozostają pod jurysdykcją cywilną, i nie mają żadnego prawa do zaopatrzenia ze skarbu Państwa w razie śmierci męża a względnie ojca. Zawieranie takich małżeństw nie jest wprawdzie ograniczone na pewną liczbę w pojedynczych wojskowych oddziałach, jednakowoż władze wojskowe obowiązane są ściśle przestrzegać, ażeby mnożenie się małżeństw, interesom służby wojskowej ujmę nie przyniosło, a zarazem ażeby przez ożenienie los żołnierza się polepszył.

Ze względu na te okoliczności, dotyczące przepisy wymagają od starających się o pozwolenie na ożenienie różnych świadectw, a między temi wykazania majątku tak narzeczonego, jako też narzeczonej.

Kto zna bliżej stosunki ludu naszego, ten przyzna, że odzież pojedyncza, pościel skromna, ręce do ciężkiej pracy wprawione, a przytem zdrowie czerstwe są zasobami, na których opierają przyszłość swoją i rodziny, stadła małżeńskie ludu naszego, a jeżeli które z naręczonych posiada krówkę to liczy się do zamożniejszych, i widzimy że przy pracowitości tacy na pozór biedni naręczeni właśnie przez połączenie się węzłem małżeńskim byt swój polepszają, i przyszłość swoją i rodziny ustalają.

Nie podlega jednakowoż żadnej wątpliwości, że niepodobnem jest wykazanie liczbą takiego majątku, a że tem samem nie możliwem jest zadość uczynienie wymogom, przepisami wojskowemi wskazanym, — nareszcie że sam faktyczny stan, niemoże odpowiadać wyobrażeniom władz o dostateczności majątku do utrzymania rodziny.

Rezerwiści uważają się zwykle za wolnych od służby wojskowej, albowiem w samej rzeczy do niej w rzadkich tylko wypadkach powołani bywają, dla tego też starają się zaraz po wcieleniu do rezerwy ustalić los swój małżeństwem, i szukają przyszłej małżonki. Utrudnienie rezerwistom zawierania małżeństw pociąga za sobą najsmutniejsze skutki, których bliższe skreślenie byłoby tu zbyt czułe, albowiem już sama okoliczność, że wniosek powyższy od Xiędza pochodzi, i popartym jest przez ośmnastu posłów, ze stanu duchownego obu obrządków dostatecznie wskazuje, że moralność najwięcej na tem cierpi. —

Z uwagi na tę okoliczność, jako też zważywszy, że przy nieograniczonem zezwoleniu małżeństw podług warunków drugiej kategorii skarb Państwa nie będzie obciążony żadnymi ciężarami;

zważywszy że interes służby wojskowej z powodu ułatwienia rezerwistom małżeństwa cierpieć nie będzie, gdyż w żadkich tylko wypadkach rezerwa do służby czynnej powołaną bywa, a równie jak ożenienie nie uwalnia popisowych od poboru do służby wojskowej, tak i powołanie rezerwistów do służby czynnej zawartem małżeństwem przeszkodzonem być nie może;

zważywszy że wysoka religijność łaskawie nam panującej Dynastyi, a osoblowie doznana szczególna pieczołowitość Jego C. K. Ap. Mości o utrzymanie i podniesienie moralności i religijności ludu, łaskawego uwzględnienia proźby spodziewać się pozwala, komisya administracyjna wnosi:

Wysoka Izba raczy uchwalić Sejm królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego uprasza Jego Ces. Król. Apostolską Mość, ażeby najłaskawiej postanowić raczył, że rezerwistom wolno wchodzić w związki małżeńskie za doniesieniem o tem do właściwej władzy wojskowej, i że wrazie zawarcia przez nich małżeństw do praw i obowiązków ich żon i dzieci zachować należy przepisy o wojskowych małżeństwach drugiej kategorii. —

Kraiński w. r.

Przewodniczący

Gniewosz w. r.

Sprawozdawca.

BUDŻET KRAJOWY

na rok słoneczny

1866,

to jest na czas od 1. Stycznia do ostatniego Grudnia 1866.

L W Ó W.

Z DRUKARNI KORNELA PILLERA.

1865.

Zawiera w przekładzie z niemieckiego:

I. Budżet funduszków krajowych.

II. Budżet funduszków indemnizacyjnych.

W O W J

WILHELM BRUNNEN VERLAG

STRASBURG

Komitet w przedmiotach z administracyjnych

I.

BUDŻET

funduszków krajowych

na rok 1866.

Zawiera w przekładzie z niemieckiego:

- 1^{den} preliminarz zbiorowy funduszów krajowych na rok 1866.
- 1^{den} protokół obrad nad tymże preliminarzem przedsięwzięty w ces. kr. Namiestnictwie.
- 1^{den} wykaz należności podatków stałych jako podstawa obliczenia dodatków na cele krajowe i indemnizacyjne.
10. preliminarzów specjalnych.
-

Preliminarz zbiorowy

pokrycia i potrzeb funduszu krajowego

w okręgu administracyjnym Lwowskim i Krakowskim

na rok słoneczny 1866.

Liczba porządkowa	Wyszczególnienie	P o k r y c i e				Uwaga	
		1864	1865	1866			
		Wyni- kłość	Spraw- dzony prelimi- narz	Wniosek			Uchwała Minister- stwa stanu
				c. k. Buchbal- teryi	Na- miestni- ctwa		
<i>złr. wal. austr.</i>							
	Fundusz krajowy.					Uzasadnienie pokrycia i potrzeb zawarte jest w załączonych specjalnych preliminarzach. do 2.) Niedobór głównego domu chorych we Lwowie ma być wedle dekretu wys. Ministerstwa stanu z d. 12. Czerwca 1864 l. 7782 z funduszu krajowego pokryty. Specjalny preliminarz funduszu głównego domu chorych na rok 1866 został przedłożonym c. k. Namiestnictwu pod dniem 7. Czerwca 1865 do l. 7675.	
	A.						
¹ / ₁	w ściślejszém znaczeniu						
	własne dochody	9.849	9.917	9.922	9.922		
	B.						
	w obszerniejszém znaczeniu						
² / ₃	Fundusz głównego domu chorych we Lwowie						
	własne dochody	70.996	71.663	71.468	71.468		
³ / ₃	Fundusz położnic						
	własne dochody	591	578	635	635		
⁴ / ₄	Fundusz obłąkanych						
	własne dochody	7.110	7.596	7.073	7.073		
⁵ / ₄	Fundusz podrzutków						
	własne dochody	1.959	4.995	2.000	2.000		
	do przeniesienia	90.505	94.749	91.098	91.098		

Liczba porządkowa	Wyszczególnienie	Potrzeby				Uwaga	
		1864	1865	1866			
		Wyni- kłość	Spraw- dzony prelimi- narz	Wniosek			Uchwała Minister- stwa stanu
				c. k. Buchhal- teryi	Na- miej- nictwa		
<i>złr. wal. austr.</i>							
	Fundusz krajowy.						
	A.						
	w ściślejszém znaczeniu						
1.	Wydatki funduszu krajow.	458.700	558.743	547.013	627.038		
	B.						
	w obszerniejszém znaczeniu						
2.	Fundusz głównego domu chorych we Lwowie						
	Wydatki	83.837	87.390	83.244	83.244		
3.	Fundusz poloźnic						
	Wydatki	5.079	5.225	5.335	5.335		
4.	Fundusz obłąkanych						
	Wydatki	36.587	41.370	40.128	40.128		
5.	Fundusz podrzutek						
	Wydatki	80.189	90.366	83.009	83.009		
	do przeniesienia	664.392	783.094	758.729	838.754		

Liczba porządkowa	Wyszczególnienie	P o k r y c i e				Uwaga	
		1864	1865	1866			
		Wyni- kłość	Spraw- dzony prelimi- narz	Wniosek			Uchwała Minister- stwa stanu
				c. k. Buchhal- teryi	Na- miest- nictwa		
		<i>złr. wal. austr.</i>					
	z przeniesienia	90.505	94.749	91.098	91.098		
%	Fundusz policyi krajow.					do %. Według preliminarza specjalnego okazuje się właściwe pokrycie w kwocie 7063 złr., ponieważ zaś po odtrąceniu wykazanych tu potrzeb wynikająca mniemana nadwyżka w kwocie 90 złr. nie funduszowi krajowemu, ale funduszowi policyi krajowej się należy, więc sumę pokrycia równą sumie potrzeb wzięto.	
	własne dochody	19.675	41.354	6.973	6.973		
7.	Fundusz szpitalu Św. Łazarza w Krakowie						
	własne dochody, jako to :						
a/	Oddział chorych	39.368	41.656	42.322	42.322		
b/	Oddział podrzutków i położnic	13.830	12.049	12.842	12.842		
8.	Fundusz szpitalu Św. Ducha w Krakowie						
	własne dochody, jako to :						
a/	Oddział chorych	18.252	14.047	16.387	16.387		
	do przeniesienia	181.630	203.855	169.622	169.622		

Liczba porządkowa	Wyszczególnienie	Potrzeby				Uwaga	
		1864	1865	1866			
		Wyni- kłość	Spraw- dzony prelimi- narz	Wniosek			Uchwała Minister- stwa stanu
				c. k. Buchhal- teryi	Na- miej- nictwa		
złr. wal. austr.							
	z przeniesienia .	664.392	783.094	758.729	838.754		
6.	Fundusz policyi krajowej						
	Wydatki	5.441	28.945	6.973	6.973		
7.	Fundusz szpitalu św. Ła- zarza w Krakowie						
	Wydatki, jako to:						
a)	Oddział chorych .	31.666	36.431	29.603	29.603		
b)	Oddział podrzutków i położnic .	40.484	31.112	33.652	33.652		
8.	Fundusz szpitalu św. Ducha w Krakowie						
	Wydatki, jako to:						
a)	Oddział chorych .	20.950	16.649	16.970	16.970		
	do przeniesienia .	762.933	896.231	845.927	925.952		

Liczba porządkowa	Wyszczególnienie	P o k r y c i e				Uwaga
		1864	1865	1866		
		Wynikłość	Sprawdzony preliminarz	Wniosek		
c. k. Buchhalteryi	Namiestnictwa					
<i>zr. wal. austr.</i>						
	z przeniesienia .	181.630	203.855	169.622	169.622	
6/10	Oddział obłąkanych .	3.920	5.726	4.509	4.509	
	Suma .	185.550	209.581	174.131	174.131	
	W porównaniu z potrzebami w kwocie .	.	.	853.683	933.708	
	okazuje się niedobór, przez dodatek na podatki pokryć się mający w kwocie .	.	.	679.552	759.577	
11 i 12	Podług tu załączonych w w odpisie 2. wykazów Krakowskiej i Lwowskiej Izby rachunkowej podatkowej z dnia 29. Stycznia i 16. Marca 1865 wynoszą stałe podatki w Galicyi wschodniej sumę .	4,006.236				do 17/12. Do sumy podatków niewliczono dodatku wojennego, od którego na mocy patentu z dnia 13. maja 1859 nieopłacają się podatki.
	zaś w Galicyi zachodniej z Krakowem .	1,894.839				Również niewciągnięto do tych wykazów podatku dochodowego od obligacyj i od plac urzędników, — od tych bowiem nie opłaca się także dodatku (Rozp. min. fin. z dnia 13. Maja 1859 l. 2.944 i nin. stan z dnia 27. Listopada 1858.
	razem .	5,901.075				Opuszczono także podatek dziesięcinny, który jest wolnym od opłaty dodatków (Rozp. ministr. fin. z dnia 8. Stycznia 1859 l. 281).
	wypadałoby więc na pokrycie wykazanego niedoboru na rok 1866 na powyższą sumę podatków od jednego reńskiego — 11 ⁷ / ₁₀ centów jako dodatek na potrzeby krajowe .	.	.	5/10 11	5/10 12	Należytość podatku gruntowego za grunta nieużyteczne potrącono od sumy ogólnej (12.026 złr.) Podatku domowego od budynków nowych uwolnionych na czas pewny od opłaty, nieodtrącono, ponieważ dodatki od tych domów wedle prawa, opłacane być muszą.

Liczba porządkowa	Wyszczególnienie	P o t r z e b y				Uwaga	
		1864	1865	1866			
		Wyni- kłość	Spraw- dzony prelimi- narz	Wniosek			Uchwała Minister- stwa stanu
				c. k. Buchhal- teryi	Na- miestni- ctwa		
<i>złr. wal. austr.</i>							
	z przeniesienia .	762.933	896.231	845.927	925.952		
b)	Oddział obłąkanych .	10.257	7.901	7.756	7.756		
	Suma .	773.190	904.132	853.683	933.708		

Protokół

obrad nad preliminarzem potrzeb i pokrycia funduszy krajowych Galicyi włącznie z Krakowem na rok słoneczny 1866, który przedłożyła c. k. buchalterya sprawozdaniem z dnia 22. Czerwca 1865 l. 13.848, — spisany 7. Września 1865.

Pod przewodnictwem JW. Kawalera Vukassovicha c. k. radcy nadwornego, i w przytomności PP. Hayderera i Hr. Dzieduszyckiego c. k. radców Namiestnictwa tudzież naczelników dotyczących departamentów; dalej PP. Hehna, Possingera, Hailiga c. k. radców Namiestnictwa, i PP. Schmida i Rzechowskiego sekretarzów tegoż c. k. Namiestnictwa jako sprawozdawców, naostatek ze strony c. k. Izby rachunkowej P. Procińskiego radcy tejeż c. k. Izby rachunkowej.

Po dokładnem zbadaniu poszczególnionych pozycyj preliminarza rzeczzonego, wnieśli co do tychże dotyczący PP. sprawozdawcy uwagi następujące :

- I) Sprawozdawca hr. Dzieduszycki wniósł co następuje: Jego c. k. Apostolska Mość raczył według wysokiego ministryalnego rozporządzenia z dnia 24. Czerwca 1851 l. 8.654 najwyższem postanowieniem z 20. Czerwca tegoż roku zezwolić najlaskawiej na udzielenie zasiłku z c. k. skarbu Państwa dla dublańskiej szkoły rolniczej na przeciąg 10ciu po sobie następujących lat, w kwocie corocznej 1.500 złr. mon. konw. na utrzymanie tegoż zakładu, a 1.000 złr. mon. konw. na 10 stypendyów, przez c. k. rząd rozdawać się mających. Ponieważ ten zakład wszedł w życie na dniu 1. Grudnia 1855, przeto zaasynowano wspomnioną pierwszą kwotę dopiero 21. Listopada 1855 l. 38.633, zaś drugą dopiero 26. Sierpnia 1856 l. 26.629.

Gdy dalsze udzielanie tych zasiłków ze względu na istnienie niezmiennych stosunków tego dla kraju tak ważnego zakładu byłoby nader pożądanem, a rzeczony kwoty z powodu wygórowanych wydatków, jakie skarb Państwa ponosi, tudzież z powodu zalecanej kilkakrotnie oszczędności z onegoż pokrywane być nie mogą, przeto właśnie ze względu na znaczenie tegoż zakładu krajowego, przy zbliżającym się czasie upływu owych lat dziesięciu, okazuje się konieczność przeniesienia rzeczonych kwot w ogólnej sumie 2.625 złr. wal. austr. na fundusz krajowy, tém bardziej, że podobny zasiłek dla czerniechowskiego zakładu rolniczego, na mocy rozporządzenia wysokiego c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 11. Sierpnia 1857 l. 6.460 i 13. Września 1864 l. 18.259 (l. Namiest. 64.203) w kwocie 2.100 złr. wal. austr. z funduszu krajowego udzielanym bywa, i w preliminarzu powyższym w rubr. 7 jest zawartym.

- II) C. k. radzca Namiestnictwa Hehn wnosi jako sprawozdawca V. departamentu: że według aktu Namiestnictwa

z dnia 28. zeszł. mies. l. 43.914 rozpoczęto pertraktację z Wydziałem krajowym, ażeby subwencję udzielaną dotąd z funduszu naukowego w kwocie 400 złr. wal. austr. dla zakładu ogrodniczego istniejącego przy botanicznym ogrodzie tutejszej wszechnicy, przyjęto na fundusz krajowy, a to ze względu tego, iż ta instytucya nie odpowiadając właściwie celom naukowo-botanicznym, przecieź dla kraju korzyści przynosi; i że Wydział krajowy skłoni się do takiego załatwienia sprawy.

Powyzsza kwota 400 złr. wal. austr. ma więc być w rubr. 7. preliminarza wciągnięta pod tytułem: „dodatki do stypendyów i subwencyi.“

III) Sekretarz Namiestnictwa Schmid wnosi: Rozporządzenie Namiestnictwa z 9. Marca 1863 l. 13.229 orzekające, jako gminy mają dawać podwoły lekarzom w podróżach ich czynionych w celu szczepienia ospy lub podczas chorób epidemicznych i t. p., zaś w razie zaniechania tego obowiązku, koszta podróży zwracać są winne, zostało przez c. k. Ministerstwo stanu dnia 15. Czerwca r. b. l. 8.305 zniesione, a zezwolono rozporządzeniem c. k. Namiestnictwa z dnia 3. zeszł. mies. l. 4.749 lekarzom, ażeby w objazdżkach urzędowych, poczynawszy od 1. Września r. b. rachowali sobie znowu jak przed zniesieniem tego rozporządzenia koszta podróży, przezo podniosą się znacznie wydatki funduszu krajowego. W rzeczonym preliminarzu rubr. 4 i 5 proponowano już na wszelki wypadek na wydatki szczepienia ospy 4.000 złr., a na wydatki sanitarne 3.000 złr. nad właściwą potrzebę na wypadek, jeśliby utrzymało się pomienione rozporządzenie. Kwoty te wystarczyć powinny na cele zamierzone, i jako stałe wydatki w preliminarz przyjęte być mają.

Zważywszy wnioski powyższe, wynika także przy uwzględnieniu wniosku c. k. Izby obrachunkowej, konieczność poczynienia następujących zmian w liczbach ogólnych potrzeb funduszu krajowego:

Ogólne potrzeby funduszu krajowego w ściślejszym znaczeniu wynoszą według tegoż wniosku 547.013 złr.

Ponieważ jednak nadwyżka w wydatku pod I. wykazana wynosi	2.625 złr.
zaś wydatek pod II. proponowany	400 „
i wydatek pod III. proponowany	700 „

razem 10.025 złr.

przezo urosną po doliczeniu tejże kwoty, ogólne potrzeby funduszu krajowego w ściślejszym znaczeniu, do sumy . . . . . 557.038 złr w. a.

Tym tedy sposobem, potrzeby funduszu krajowego w ściślejszym i ogólniejszym znaczeniu doznają zmiany, a niedobór ryczałtowy wykazany przez c. k. buchhalterę w kwocie . . . . . 679.552 złr. podniesie się do sumy . . . . . 689.577 „

na pokrycie której wypadłoby na każdy złr. podatków stałych $11\frac{7}{10}$ centów dodatku na potrzeby krajowe zamiast $11\frac{5}{10}$ centów.

Vukassovich w. r. radzca nadworny.

Hr. Dzieduszycki w. r.

Hayderer w. r. c. k. radzca Namiest.

Helm w. r. c. k. radzca Namiest.

Possinger w. r. c. k. rad. Namiest.

Hailig w. r. c. k. radzca Namiest.

Schmid w. r. c. k. sekr. Namiest.

Rzuchowski w. r. c. k. sekr. Namiest.

Prociński w. r. c. k. radzca Izby obrach.

Ciąg dalszy dnia 12. Września 1865.

Reskryptem J. Excellencyi p. ministra stanu z dnia 5. Września r. b. l. 4.134 do l. prez. 9.306 oznajmiono, jako w obecnych stosunkach finansowych wszelkimi siłami zapobiegać należy, ażeby w nadchodzącym roku administracyjnym wydatkami na zapomogi głodowe w Galicyi — chybaby do tego ostateczna zmuszała konieczność — nie obarczano skarbu Państwa, a przytém polecono najdobitniej, stanowczo dążyć ku temu, iżby, jeśliby udzielanie zaliczek lub zapomóg w gotowiznie dla mieszkańców nieurodzajem nawiedzonych, w ogólności były nieodzownie potrzebnymi — dostarczano dla takowych pokrycia o ile tylko to być może, czy to ze środków gmin, czyli téż ze środków kraju.

Bacząc na to polecenie, okazuje się sumia w budżecie niniejszém preliminowana, pod innymi warunkami na zapomożenie klęską dotkniętych włościan, rubr. 8 w ilości 10.000 złr. widocznie nie dostateczną; należałoby przeto na podstawie zaciągniętych w tym roku wiadomości, wedle których na zapomogi oprócz kwoty 16.000 złr. wydanej z funduszu krajowego, jeszcze ze skarbu Państwa sumy 80.000 złr. żadałoby potrzeba, jeszcze 70.000 złr. do tej rubryki wciągnąć, w skutek czego wyżej wykazany niedobór ogólny, do sumy . . . . . 759.577 złr. a dodatek na potrzeby krajowe od jednego złr. podatków do $12\frac{1}{2}$ centów wal. austr. się podniesie.

Mosch w. r. W. P.

Vukassovich w. r. c. k. rad. nadw.

Hr. Dzieduszycki w. r. rad. nam.

Prociński w. r. radca Izby obrach.

należytości podatków stałych okręgów administracyjnych Lwowskiego
i Krakowskiego wedle stanu onychże na początku roku

1865.

Należytość z a r o k 1865

Licz- ba porz.	Podatek	podatek stały z dodatkiem $\frac{1}{3}$	Od tego odpisano		pozostaje należytość sprawdzona	Uwaga	
A. Okręg administra- cyjny Lwowski.							
1.	gruntowy	2,550.596	54	12.026	77	2,538.569	77
2.	czynszowy	512.104	44	.	.	512.104	44
3.	domowy klasyczny	487.288	82	.	.	487.288	82
4.	zarobkowy	218.418	90	.	.	218.418	90
5.	dochodowy	249.853	67	.	.	249.853	67
	Razem	4,018.262	37	12.026	77	4,006.235	60
B. Okręg administra- cyjny Krakowski.							
1.	gruntowy	1,208.853	.	.	.	1,208.853	.
2.	czynszowy	229.373	.	.	.	229.373	.
3.	domowy klasyczny	230.166	.	.	.	230.166	.
4.	zarobkowy	99.048	.	.	.	99.048	.
5.	dochodowy	127.399	.	.	.	127.399	.
	Razem	1,894.839	.	.	.	1,894.839	.
	Ogółem	.	.	.	.	5,901.074	.

1.

Preliminarz specjalny
funduszu krajowego

w ściślejszem znaczeniu słowa

na rok administracyjny

1 8 6 6.

P o k r y c i e

Licz. porz.	Wyszczególnienie rubryk	Wynikłość z roku 1864	Wniosek na rok 1866	Uwaga
		<i>złr. wal. austr.</i>		
1.	Odsetki od obligacyj	9.849	9.922	
2.	Różne przypadkowe	.	.	
	Razem		9.922	
	W porównaniu z potrzebami		547.013	
	Okazuje się niedobór		537.091	

P o t r z e b y

Licz. porz.	Wyszczególnienie rubryk	Wynikłość z roku 1863	Wniosek na rok 1866	Uwaga
		złr. wal. austr.		
I.	Koszta reprezentacji kraju	18.559	84.886	do I.
II.	„ zarządu	24.637	77.000	Sejm kraj. 66.086 złr.) 84.886 Wydz. kr. 18.800 „)
III.	„ leczenia i zaopatrzenia chorych	235.328	211.600	
IV.	„ szczepienia	13.522	14.126	
V.	Wydatki sanitarne	5.908	6.000	
VI.	Zasiłki dla zakładów dobroczynnych	10.783	5.582	
VII.	„ na cele naukowe i wychowania publ.	8.348	8.254	
VIII.	Zapomogi dla dotkniętych klęską	1.000	10.000	
IX.	Wydatki na wydalenie włóczęgów	15	.	
X.	Kwaterunkowe dla żandarmeryi	46.212	42.000	
XI.	Dopłaty na podwoły	19.895	22.000	
XII.	Podatki i daniny	690	695	
XIII.	Drogi krajowe	70.589	60.000	
XIV.	Budowle wodne	208	800	
XV.	Nagrody za uбиcie zwierząt drapieżnych ;	1.567	1.500	
XVI.	Różne przypadkowe . . . . . , ...	1.389	2.570	
	Razem	458.700	547.013	

Dodatek I. do pokrycia.

Rozkład pojedynczych rubryk

Licz. porz.	P r z e d m i o t	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
P o k r y c i e.				do 1)
I. Odsetki od obligacyj.				Należyłość roczna wynosi podług stopy procent.:
1.	W wal. austr. u procentowane			kapitał :
a)	pożyczka loteryj. z r. 1860 w imien. wartości 180.000 złr. po 5%	9.000		a) od 180.021 złr. 75 c. w. a.
b)	obligacya długu Państwa na 21 złr. 75 ct. po 4% . . . . . 87 ct.	1		b) „ 16.349 „ 60 m. k.
				c) „ 1.067 w. wied.
				d) „ 1.320 srebr.
				Razem 198,758 złr. 35 c.
2.	W mon. konw. u procentowane			odsetki :
a)	oblig. indemniz. okręg. Krakowsk. w im. war- tości 12.400 złr. po 5% . . . . . 651 złr.	651		a) 9.000 złr. 87 c.
b)	takież okręgu Lwowskiego w imiennej wartości 1.400 złr. po 5% . . . . . 73 złr. 50 ct.	73		b) 834 „ 27 „
				c) 8 „ 96 „
				d) 69 „ 30 „
				Razem 9,922 złr. 40 ct.
c)	zapisy długu stanu			
	1. na 300 złr.— c. po 2½% } 7.30			
	2. „ 69 „ 36 „ „ 3½% } 2.25			
	3. „ 380 „ — „ „ 4% } 113 złr. 7ct. 15.12			
	4. „ 400 „ — „ „ 4½% } . . . . . 18.—			
	5. „ 1.400 „ — „ „ 5% } . . . . . 70.—			
	2.549 „ 36 „			
	mon. konw. czyli w wal. austr. 118.77	118.77	118	
3.	W wal. wied. u procentowane:			
	na 1.067 złr. po 2½% 8.96		9	
4.	W srebrze mon. konw. u procentowane :			
	na 1.320 złr. po 5% 69.30	69.30	69	9.922

Załącznik 1. do dodatku I.

Licz. porz.	P r z e d m i o t	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
P o t r z e b y.				
I. Koszta reprezentacji krajowej.				
<i>A. Sejm krajowy.</i>				
1.	Czynsz najmu			do 1) W skutek umowy zawartej z c. k. Namiestnictwem i jego odezwy z dnia 9. Września 1865 l. 41.222, i odezwy c. k. Namiestnictwa z d. 7. Kwietnia 1864 l. 17.061, najęto ubikacye na odbywanie Sejmu na kancelarye Marszałka — kancelarye sekcyjne i komisarzy rządowego na czas od 16. Kwietnia 1863 do 15. Kwietnia 1866 rocznie za 3000 złr. do 2—7) Przyjęto według wniosku na rok 1865.
	a) Sali sejmowej rocznie 2.400 złr.		3.000	
	b) przyległych pokoi 600 „		6.286	
2.	Koszta podróży posłów		40.500	
3.	Dyjety dla 150 posłów po 3 złr. w. a. dziennie, a zatem za 90 dni po 270 złr.		5.300	
4.	Spisywanie sprawozdań sejmowych		6.000	
5.	Koszta druków dla sejmu		1.000	
6.	Urządzenie sali sejmowej		4.000	
7.	Oświetlenie pisarzy, służba, opał i inne wydatki		66.086	
	do przeniesienia		66.086	

Załącznik 2. do dodatku I.

Licz. porz.	P r z e d m i o t	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	z przeniesienia .	.	66.086	do 1., 2., 3).
	<i>B. Wydział krajowy.</i>			Na mocy uchwały sej- mowej z dnia 24. Kwie- tnia 1861.
1.	dla Marszałka krajowego	4.200		
2.	dla 6ciu Wydziałowych po 2.100 złr.	12.600		
3.	dla Zastępców w przypadku rzeczywistego urzędowania w Wydziale krajowym	2.000	18.800	
	Razem		84.886	

Dodatek II. do potrzeb.

Preliminarz

galicyjskiego funduszu krajowego na rok 1866.

Licz. porz.		Wynikłość z roku 1864	Wniosek na rok 1865	Wniosek na rok 1866	Uwaga
		<i>złr. wal. austr.</i>			
Koszta zarządu.					
1.	Place urzędników i sług	12.463	60.200	60.200	
2.	Emolumenta	84	300	300	
3.	Zaslugi	360	360	360	
4.	Czynsze za pomieszkania	4.500	4.500	4.500	
5.	Remuneracye i zapomogi	949	1.415	1.215	
6.	Potrzeby kancelaryjne	3.238	9.500	7.449	
7.	Dyjety i koszta podróży	1.180	1.000	1.200	
8.	Pensye	1.808	1.671	1.671	
9.	Dary z łaski	105	105	105	
	Razem	24.687	79.051	77.000	

Załącznik 1. do dodatku II.

Licz. porz.	P r z e d m i o t	pojedynczo		razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.			
II. Koszta zarządu.					
1.	Płace stałe urzędników i służb Wydziału krajowego:				do 1)
	<i>I. Oddział koncepcyjny.</i>				Na podstawie wniosku przygotowanego do wys. Sejmu, wynosi należność roczna plac urzędników i służb 54.600 złr.
a)	2 sekretarzy po 2.500 złr.	5.000	złr.		Wedle stanu terażniejszego urzędników i służb wynosi należność roczna:
b)	2 " " 2.000 "	4.000	"		1 sekretarz 1.500 złr.
c)	3 " " 1.500 "	4.500	"		1 " 1.200 "
d)	2 koncepcistów " 1.200 "	2.400	"		1 koncepcista 1.200 "
e)	2 " " 1.000 "	2.000	"		1 koncepcista 1.000 "
f)	3 " " 800 "	2.400	"		2 koncepcistów po 800 złr. 1.600 "
g)	7 praktykantów po 400 "	2.800	"	23.100	1 archiwista 1.050 "
	<i>II. Oddział manipulacyjny.</i>				1 protokolista 735 "
a)	Dyrektor kancelaryi	2.500	złr.		1 expedytor 735 "
b)	1 protokolista	1.000	"		1 kancelista 630 "
c)	1 expedytor	1.000	"		1 registrant 600 "
d)	1 archiwista	1.000	"		2 wóźnych po 315 złr. 630 "
e)	2 kancelistów 1 kl. po 800 złr.	1.600	"		Płace oficyała T. Kulczyckiego rocznych . . . . . 840 złr.
f)	2 " 2 " " 700 "	1.400	"		i dodatek . . . . . 480 "
g)	2 " 3 " " 600 "	1.200	"		zamknięto z końcem Lutego 1864 z powodu mianowania onegoż c. k. radcą rachunkowym.
h)	1 odźwierny	400	"		Na pisarzy dziennych nie prelinowano, ponieważ po obsadzeniu posad urzędniczych odpada potrzeba przyjmowania dyurnistów.
i)	3 wóźnych po 300 złr.	900	"	11.000	
	do przeniesienia			34.100	

Załącznik 1. do dodatku II.

Licz. porz.	P r z e d m i o t	pojedynczo		razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.			
	z przeniesienia		34.100		
	<i>B. Buchhalteria krajowa.</i>				
a)	buchhalter	1.600	złr.		
b)	2 rewidentów po 1.200 złr.	2.400	"		
c)	3 rachmistrów 1. klasy po 1.000 złr.	3.000	"		
d)	6 " 2. " po 900 "	5.400	"		
e)	3 adjunktów 1. klasy po 800 złr.	2.400	"		
f)	6 " 2 " " 700 "	4.200	"		
g)	1 woźny	300	"	19.300	
	<i>C. Kasa krajowa.</i>				
a)	1 likwidator	1.400	złr.		
b)	1 kasyer	1.200	"		
c)	1 adjunkt 1. klasy	900	"		
d)	2 adjunktów 2. klasy po 800 złr.	1.600	"		
e)	1 pisarz 1. klasy	700	"		
f)	1 " 2. "	600	"		
g)	1 woźny	400	"	6.800	60.200

Załącznik 2. do dodatku II.

Licz. porz.	P r z e d m i o t	pojedynczo		razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.			
2.	Emolumenta: Ubranie urzędowe dla woźnych	300		300	do 2) Na podstawie wniosku z r. 1865.

Załącznik 3. do dodatku II.

3.	Zaslugi 2 stróżów po 180 złr.	360		360	do 3) Według rozporządzenia c. k. Namiestnictwa z dnia 29. Maja 1862 l. 33.568.

Załącznik 4. do dodatku II.

Licz. porz.	P r z e d m i o t	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
4.	Najem pomieszkania: Czynsz najmu domu pod l. 615%.	4.500	4.500	do 4) Należność roczna podług kontraktu w skutek rozporz. z dnia 12. Września 1861 l. 57.425.

Załącznik 5. do dodatku II.

5.	Remuneracye i zapomogi: a) stałe . . . . . 615 złr. b) przypadkowe . . . . . 600 „	1.215	1.215	do 5) a) Pan Sekretarz Skarżyński pobiera w skutek dekretu nadw. z dnia 8. Maja 1846 l. 14.834 za pełnienie obowiązków aktuariusza przy komisji nadzorczej towarzystwa kredytowego rocznie . . . 315 złr. a dla tłumaczy 300 „ w skutek rozp. c. k. Namiestnictwa z dnia 31. Maja 1861 l. 31.443. do 5) b) Po dokonanej organizacji Wydziału krajowego wypadki zapomogi rzadsze być powinny.

Załącznik 6. do dodatku II.

Licz. porz.	P r z e d m i o t	pojedynczo		razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.			
6.	Potrzeby kancelaryjne :				do 6)
a)	wydawnictwo rozporządzeń krajowych 1.130 złr.				a) Wedle wniosku tam- toroczego
b)	sprawienie mebli etc. . . . . 100 „				b) Wnosi się tylko 100 złr. na reparacye, po- nieważ meble są już sprawione, a adapta- cye dokonane.
c)	potrzeby do pisania				c), d), e), f) Ponieważ z tam- torocznej kwoty po- zostanie znaczne za- oszczędzenie, przeto wnosi się tylko 5.000 złr. dla tej rubryki.
d)	papier do druku . . . . . 5.000 „				
e)	oprawa druków				g) Uchwałą Wydziału kra- jowego z 30. Grudnia 1862 l. 1.113 przyjęto 90 sągów drzewa twar- dego jako prawdopo- dobną potrzebę na opał lokalu Wydziału kra- jowego. Rachując ich dostarczenie po cenie przeciętnej z lat trzech ostatnich, wypada kwo- ta 1.019 złr.
f)	oświetlenie				
g)	opał . . . . . 1.019 „				h) Na zakupienie ksią- żek i innych drobnych wydatków wnosi się sumę 200 złr.
h)	różne drobne potrzeby . . . . . 200 „		7.449	7.449	

Załącznik 7. do dodatku II.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wul. austr.		
7.	Koszta podróży i diety	1,200	1 200	do 7.) Według wniosku na r. 1864 i wynikłości z tegoż roku.

Załącznik 8. do dodatku II.

Licz. porz.	P r z e d m i o t	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
8.	Pensye i zaopatrzenia ; a) dla wdów po urzędnikach i sługach 1.618 złr. b) dla sierót po woźnym Klimowskim 53 „	1.671	1.671	do 8. a) a) Eleonora Mochnacka wd. po konc. 280 złr. b) Elż. Tomaszewska wd. po registr. 245 „ c) Genow. Bojarska wd. po sekret. 420 „ d) Karol. Jankowska wd. po protok. 400 „ e) Ter. Klimowska wd. po woźn. 105 „ f) Anast. Leonowicz wd. po odźw. 168 „ Razem 1.618 złr. do 8. b) dozwolone dla 5 sierót pozostałych po woźnym Klimowskim aż do 16. Stycznia 1873.

Załącznik 9. do dodatku II.

Licz. porz.	P r z e d m i o t	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
9.	Dary z łaski: Walerya i Józefa Bojarskie, sieroty po sekretarzu stanowym	105	105	do 9.) Przyjęto w uznaniu zasług zmarłego sekretarza stanów Bojarskiego (as. Nam. z dnia 27/1 1862 l. 33.568).

Dodatek III. do potrzeb.

Licz. porz.	P r z e d m i o t	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	III. Koszta leczenia i zaopatrzenia chorych ubogich po szpitalach krajowych i zakrajowych	211.600	211.600	do III). Na podstawie wyników z r. 1862, 1863 i 1864, która wynosiła po zamknięciu rachunków 211.522 złr.

Dodatek IV. do potrzeb.

Licz. porz.	P r z e d m i o t	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	IV. Koszta szczepienia :			do IV. 1)
1.	Remuneracye dla pierwszego chirurga miejskiego za odświeżanie i utrzymywanie krowianki rocznie	126		Remuneracya stała roczna wyznaczona jeszcze dekretem kancelaryi nadwornej z dnia 10. Kwietnia 1823 l. 38.618.
2.	Koszta podróży i dyjety	18.000	18.126	do IV. 2) Dotychczasowe zarządzenie dawania podwodów w naturze lekarzom szczepiącym ospę, okazało się niepraktycznem: zostało więc zniesionem, a natomiast wyznaczono rozporz. c. k. Namiestnictwa z dnia 3. Sierpnia 1865 l. 4.749 koszta podobnej kwocie rocznej 4.000 złr. się wnoszą. a doliczywszy je do sumy przeciętnej 14.000 złr. kosztów podróży i dyjetów, wypada kwota 18.000 złr.

Dodatek V. do potrzeb.

Licz. porz.	P r z e d m i o t	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	V. Wydatki sanitarne:			do V.
1.	Koszta podróży i diety lekarzy z powodu czynności sanitarnych	9.000	9.000	Przecięcie kwot wydatkowych z ostatnich lat trzech wykazuje kwotę 8.896 złr. Ze względu tego i warunków podobnych, jak przy l. porz. 22. wnosi się 9.000 złr.

Dodatek VI. do potrzeb.

Licz. porz.	P r z e d m i o t	pojedynczo		Uzasadnienie
			razem	
		złr. wal. austr.		
1.	VI. Zasilki dla zakładów dobroczynnych : dla domu ubogich i sierót w Krakowie	5.424		do VI. 1) Z tej kwoty wypada : a) dla domu ubogich . . . 3.000 złr. b) dla domu sierót . . . 1.500 „ c) na opał dla obudwóch zakładów . . . 924 „ razem 5.424 złr. Zasilki te przyznano rozporządzeniem c. k. Ministr. spraw wewnętrz. z dnia 25. Sierpnia 1856 l. 18.535 i Ministr. stanu z dnia 28. Grudnia 1861 l. 22.733 z funduszu kraj. z zastrzeżeniem na rok 1862, że to przyzwolenie o tyle jest obowiązujące, jeżeli w przeciągu r. 1862 w skutek rokowań nad zupełnem odłączeniem majątku gminy miasta Krakowa od skarbu Rzeczypospolitej krakowskiej orzeczonem nie będzie, któremu skarbowi przypadnie obowiązek udzielania tych zasiłków. Ponieważ zaś odłączenie powyższych majątków dotąd nie nastąpiło i nie tak bliskiem ukończeniu być się wydaje, należy ze względu na cel humanitarny tych zakładów spodziewać się, że udzielane dotąd zasilki, i nadal przyzwolone zostaną. Zasiłek do poz. VI. a), b) wypłaca się w miesięcznych ratach z góry, zaś dodatek na opał c) naraz całkiem po zapadłej asygnacyi.
2.	Dla instytutu sióstr miłosierdzia w Czerwonogrodzie	158	5.582	do VI. 2) Zasiłek przyznany minist. dekret. z d. 18. Sierpnia 1859 l. 6.211.

Dodatek VIII. do potrzeb.

Licz. porz.	P r z e d m i o t	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	VIII. Wsparcie dla kłeska dotkniętych mieszkańców	10.000	10.000	do VIII. Ze względu na głód panujący i wypadki elementarne.
	Dodatek IX. Wydalenie włóczegów			do IX. Niema wynikłości od lat kilku.
	Dodatek X. Kwaterunkowe dla żandarmeryi		4.200	do X. Przecięcie z lat 3. po odtrąceniu wydatków zaległych z roku 1851 w kwocie . . 1.961 złr. 73 ct.

Dodatek XI. do potrzeb.

Licz. porz.	P r z e d m i o t	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
1.	XI. Dopłaty na podwody	22.000	22.000	do XI. 1) Podług przecięcia Śle- tniego.

Dodatek XII. do potrzeb.

Licz. porz.	P r z e d m i o t	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		<i>złr. wal. austr.</i>		
1.	XII. Podatki i daniny	695	695	do XII. 1) Podatki dochodowe od odsetków obligacyjnych obliczono po 7% z odwołaniem się do patentu finansowego z dnia 28. Grudnia 1864.

Dodatek XIII. do potrzeb.

Licz. porz.	P r z e d m i o t	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
1.	XIII. Drogi krajowe	60.000	60.000	do XIII. 1) Ponieważ budowa dróg dawniej rozpoczętych po największej części już jest ukończoną, a wielka część wydatków będzie pokryta dochodem z myta, przeto wnosi się a) na wydatki zarządu . 40.000 złr. b) na wydatki budowy . 20.000 ..

Dodatek XIV. do potrzeb.

Licz. porz.	P r z e d m i o t	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
1.	XIV. Budowy wodne	800	800	do XIV. 1) Na podstawie przecięcia 3letniego.

Dodatek XV. do potrzeb.

Licz. porz.	P r z e d m i o t	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
1.	XV. Premia za ubicie drapieżnych zwierząt .	1.500	1.500	do XV. 1) Na podstawie przecię- cia 3letniego.

Dodatek XVI. do potrzeb.

Licz. porz.	P r z e d m i o t	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	XVI. Różne przypadkowe :			
1.	Oblawy na włóczągów po kraju	270		do XVI. 1) Na podstawie przecięcia 3letniego.
2.	Utrzymanie i ustawienie słupów granicznych	300		do XVI. 2) Ustawienie słupów granicznych jest dokonane, przyjmuje się więc kwota preliminowana tamtorocznie — na reparacye i prawdopodobne uzupełnienie.
3.	Różne nieoznaczone	2.000	2.570	do XVI. 3) Wedle przecięcia 3letniego po odtrąceniu wydatków nadzwyczajnych.

Handwritten header 1	Handwritten header 2	Handwritten header 3	Handwritten header 4	Handwritten header 5	Handwritten header 6
Handwritten text 1	Handwritten text 2	Handwritten text 3	Handwritten text 4	Handwritten text 5	Handwritten text 6
Handwritten text 1	Handwritten text 2	Handwritten text 3	Handwritten text 4	Handwritten text 5	Handwritten text 6
Handwritten text 1	Handwritten text 2	Handwritten text 3	Handwritten text 4	Handwritten text 5	Handwritten text 6
Handwritten text 1	Handwritten text 2	Handwritten text 3	Handwritten text 4	Handwritten text 5	Handwritten text 6
Handwritten text 1	Handwritten text 2	Handwritten text 3	Handwritten text 4	Handwritten text 5	Handwritten text 6
Handwritten text 1	Handwritten text 2	Handwritten text 3	Handwritten text 4	Handwritten text 5	Handwritten text 6

2.

Preliminarz specjalny **szpitalu głównego we Lwowie.**

ODDZIAŁ CHORYCH.

na rok administracyjny

1866.

Do roku 1865 pokrywała gmina lwowska niedobory tego funduszu a mianowicie co do kosztów leczenia i utrzymania ubogich chorych, dla tego téż i preliminarz dotyczący Wydziałowi krajowemu nie przedkładano.

Wedle reskryptu Ministerstwa stanu z dnia 12. Czerwca 1864 l. 7.782 przypadają te koszta zacząwszy od roku 1866 na fundusz krajowy, przeto sporządzono dla działu tego osobny rachunek, któren się tutaj umieszcza.

P o k r y c i e

Licz. porz.	Wyszczególnienie rubryk	Wynikłość z roku 1864	Wniosek c. k. Rządu na rok 1866	Uwaga
		<i>złr. wal. austr.</i>		
1.	Odsetki od kapitałów	2.481	2.414	
2.	Zapisy i legaty przymusowe	2.707	2.620	
3.	Dochód z realności	456	282	
4.	Dodatki	25.843	22.434	
5.	Zwroty kosztów leczenia	36.828	43.150	
6.	Rozmaite dochody	2.681	568	
	Razem	70.996	71.468	
	W porównaniu z dochodami		83.244	
	Okazuje się niedoboru		11.776	

P o t r z e b y

Licz. porz.	Wyszczególnienie rubryk	Wynikłość z roku 1863	Wniosek c. k. Rządu na rok 1866	Uwaga
		złr. wal. austr.		
1.	Place i wynagrodzenia	10.161	10.441	
2.	Odstawne	63	58	
3.	Adjuta i substytucye	1.058	961	
4.	Dyurna	515	320	
5.	Pensye i dodatki na wychowanie	258	938	
6.	Prowizye i dary z łaski	157	149	
7.	Emolumenta	214	214	
8.	Odprawy i spłata kwartalno-pośmiertne	.	.	
9.	Wydatki kapliczne	59	20	
10.	Najem pomieszkania	4.975	4.583	
11.	Wydatki kancelaryjne	599	609	
12.	Remuneracye i zapomogi	496	496	
13.	Koszta gospodarcze	56.541	58.860	
14.	Zwrot kosztów do funduszów innych	3.277	1.547	
15.	Utrzymanie budynków	3.863	3.008	
16.	Odsetki od kapitałów dłużnych	80	80	
17.	Rozmaite	1.521	960	
	Razem	83.837	83.244	

Rozkład pojedynczych rubryk

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo		Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	I.			
	Pokrycie.			
	I.			do 1—3)
	Odsetki od obligacji:			Należytość roczna wedle stopy procentowej wynosi:
1.	a) Od zapisu długu bankowego w. w. 9.580 złr. 2½%	101		a) od 9.580 złr. w. w. czyli od 4.023 złr. 62 ct. w. a. 2½% 100 zł. 59 ct.
	b) Od zapisów długu stanu 8.845 złr. mon. konw. 5%	464		b) od 42.934 złr. 34kr. mk. 5% 1.803 " 25 "
	c) Od zapisów długu st. 42 934 złr. 34 kr. mon. konw. po 4%	1.803		c) od 8.845 " — " " 5% 464 " 36½ "
2.	Ulokowane u Anny Kuhn 610 złr. 14 kr. mon. konw. po 5%	32		d) od 610 " 14 " w.a. 5% 32 " 3 "
3.	W wal. austr. uprocentowane:			e) od 343 " 81 " " 4% 13 " 75 "
	a) Listy zast. gal. 300 złr. po 4%	12		<u>Razem 56.756 złr. 91 ct. w.a. 2.413zł.98½c.</u>
	b) Książeczka kasy oszczędności na 43 złr. 81 ct.	2	2.414	
	II.			
4.	Zapisy i legaty przymusowe	2.620	2.620	do 4.
				Wedle przecięcia 3letniego
				Przychód wynosił w 1862 r. 2.194 złr. —
				1863 r. 2.966 "
				1864 r. 2.707 "
				<u>Razem 7.867 złr.</u>
				Co czyni przeciętnie 2.622 złr. 33 ct.
	III.			
5.	Dochód z realności:			ad 5.
	a) czynsz od ubikacji do kliniki używanej z rocznych 441 złr.	282	282	Na podstawie dzielnika stałego.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	dalej Pokrycie.			
	IV.			
	Dodatki.			
6.	Relutum za należące z funduszu kameralnego 200 sągów drzewa opałowego	1.280		
7.	1/4 z dochodu rogatek miejskich	21.100		
8.	Od funduszków innych dodatek na utrzymanie trupiarni od 84 złr.	54	22.434	do IV. 6. Na podstawie dzielnika stałego wydane-go rozp. gub. z dnia 17. Marca 1854 l. 43.945, wypada od 200 sągów drzewa opałowego po 9 złr. 98 c. oszacowanych na 1.996 złr. dwie trzecie części na zakład chorych w kwocie 1.279 złr. 44 c., które zaokrąglono na 1.280 złr. (Patrz oddział obłąkanych).
	V.			do 7. Trzyletnie przecięcie wykazuje kwotę 21.097 złr. 33 c., które zaokrąglono na 21.100 złr.
	Zwroty kosztów leczenia.			do 8. Na podstawie dzielnika stałego.
9.	Od chorych płacących i z funduszków publicznych	43.150	43.150	do 9. Z przeciętnej sumy trzyletniej wypada właściwie 47.709 złr. lecz kwota ta nie może służyć za podstawę, ponieważ w ostatnich trzech latach wpłynęły znaczne zaległości z lat dawnych, które się powtarzać nie mogą. Przyjęto zatem jako podstawę, przeciętną ilość 90.946 dni utrzymania i pielęgnowania chorych po cenie oznaczonej za dzień każdy po 47 c. To czyni rocznie . . . 42.744 złr. 26 c. a dodawszy do tego wpływ za porecy ubogich wedle rezultatu z roku ostatniego <u>382 " 2 "</u> wypadnie 43.126 złr. 64 c. którą to kwotę zaokrąglono na 43.150 złr.
	VI.			
	Dochody rozmaite.			
10.	Zwroty rachunkowe, zysk ze sprzedaży rzeczy po zmarłych etc.	480		do 10. Podług przecięcia 3letniego.
	do przeniesienia	480		

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo		Uzasadnienie
		razem		
		złr. wal. austr.		
	z przeniesienia	480		
11.	Zwrot od zakładu klinicznego za 15 sagów drzewa opałowego	88	568	do 11. Na podstawie dzielnika stałego wypada za 15 sagów drzewa po 9 złr. 28 c. razem od 139 złr. 20 c. na zakład chorych $\frac{2}{3}$ — 88 złr. (Patrz fundusz obłąkanych).
Potrzeby.				
I.				
Płace urzędników i służ.				
1.	dyrektorowi z rocznych 840 zł. — c.	701		do 1—10.
2.	zarządcy „ 630 „ — „	526		Stale płace obliczone na podstawie dzielnika stałego.
3.	kontrolorowi „ 525 „ — „	438		Reszta przypada na fundusz obłąkanych. (Patrz fundusz obłąkanych: Potrzeby, Poczyeya 1—7.)
4.	1szy pisarz „ 210 „ —	175		
5.	2gi pisarz „ 315 „ — „	263		
6.	nadzorca domu 210 „ — „	175		
7.	nadzorca chorych 210 „ — „	175		
8.	woźny „ 150 „ 20 „	126		
9.	odźwierny „ 168 „ — „	151		
10.	pracznka 1sza „ 157 „ 50 „	131	2.861	
11.	1 chirurg „ 630 „ — „	441		do 11.
12.	lekarz prywatny dla syfilitycznych z roczn. 630 „ — „	630		wspólnie z zakładem obłąkanych. do 12, 13.
13.	lekarz prywatny dla internistów z roczn. 630 „ — „	630	1.701	Płace stałe z funduszu zakładowego ponoszone.
14.	Nadzorcóm przy chorych i służbie domu	5.879	5.879	do 14.
	Razem		10.441	Na podstawie wynikłości z lat ostatnich. W r.1864 wynosił wydatek ten 5.879 złr.

Licz. porz.	Przedmiot	złr. wal. austr.		Uzasadnienie
		pojedynczo	razem	
II.				
Odstawne.				
15.	Kwieskowanemu pisarzowi Mat. Grauss rocznie 75 zł.	58	58	do 15. Na podstawie dzielnika stałego (Patrz zakład obłąkanych i położnic).
III.				
Adjuta i substytucye.				
16.	adjutum : a) 1 sekundaryusz. 157 zł. 50c. b) 2 sekundaryusz. 210 " — " c) dwom praktyk. 210 " — "	578		do 16. i 17. Płace stałe.
17.	na wikt dla lekarzy : a) sekund. dziennie po 21 c. . . . 76 " 65 " b) drugiemu i trzeciemu sekun- daryuszowi po 21 c. razem po 42 c. . . . 306 złr. 60 c.	383	961	
IV.				
Dyurna.				
18.	Pisarzom dziennym użytym w kancelaryi zarządu	320	320	do 18. Wyznaczone dyurnum dla jednego pisa- rza dziennego, przyjętego z powodu wielkiego natłoku zatrudnienia.
V.				
Pensye.				
19.	Zarządcy Grundowi z ro- cznych . . . . 892 złr. 92 c.	745		do 19—21. Na podstawie dzielnika stałego. (rozp- Nam. z dnia 26. Marca 1865 l. 59.451 i 5.842).
20.	Wdowie po prymaryuszu L. Wagner z rocz. 105 złr.	105		(Patrz oddział obłąkanych).
21.	Wdowie po nadzorey domu A. Bodaszewskiej z rocz. 105 złr.	88	938	

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo		razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.			
VI.					
Zaopatrzenia i dary z łaski.					
22.	Laurze Christ sierocie po kontrolorze z rocznych 63 złr.	53			do 22—24. Na podstawie dzielnika stałego. (Patrz oddział obłąkanych.)
23.	Johannie Hamer sierocie po pisarzu od 63 złr. rocznie	53			
24.	Maryi Tomaszewskiej wdowie po woźnym dziennie 14 c.	43		149	
VII.					
Odprawy i spłata kwartałów pośmiertnych.					
VIII.					
Emolumenta na fiakra.					
25.	Prymaryuszowi w oddziale syfilitycznych rocznie 105 złr.	105			do 25 i 26. Wydatek stały przypadający wyłącznie na fundusz chorych.
26.	Prymaryuszowi internist. 63 zł.	63			do 27.
27.	Ubiór dla odźwiernego i woźnego	46		214	Na rok 1866, preliminuje się tylko wydatek na suknie corocznie dostarczyć się mające; ponieważ suknie na 2, 3 i 4 lat sprawiać się mające już w roku 1865 zostały zakupione.
IX.					
Wydatki kapliczne.					
28.	Sprzęty kapliczne, świece woskowe, wino i opłatki	20		20	do 28. Ponieważ zwykle wydatki kapliczne wedle porządku oznaczonego rozp. gub. z d. 17. Marca 1854 l. 43.945 w roku 1866 przypadają na fundusz położnic, przeto umieszcza się tutaj tylko ta kwota (20 złr.), która na wydatki drobne w tym oddziale jest koniecznie potrzebną.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	X.			
	Najem pomieszkania.			
29.	Dodatek na pomieszkanie			do 29.
	a) dyrektorowi rocznie 420 złr.	350		Na podstawie dzielnika stałego (rozp. Nam. z dnia 6. Grudnia 1862 l. 74.874) dla rządu nie preliminuje się nie, ponieważ mu dano pomieszkanie w naturze.
	b) kontrolorowi „ 160 „	133		
	c) rządu „ — „	.		
30.	Czynsz za najem domu na szpital filialny pod l. 357 i 358 1/2	4.100	4.583	do 30. Wzmaganie się ciągle liczby chorych czyni koniecznym ten najem. Właścicielem domu tego jest p. Hoffman i pobiera w skutek rozp. c. k. Namiest. z dnia 30. Maja 1864 l. 8.820 rocznie 4.100 złr. czynszu.
	XI.			
31.	Pauszalia na potrzeby kancelaryjne rocznie 112 złr. 54	94		do 31. Na podstawie dzielnika stałego (patrz oddział obłąkanych).
32.	Zmienne wydatki kancelaryjne nieobjęte w rubryce 31.	515	609	do 32. Na podstawie przecięcia trzyletniego.
	XII.			
	Remuneracye i zapomogi			
33.	stałe.			do 33. Wyznaczone stałe pobory, rozliczone na podstawie dzielnika. (Patrz oddział obłąkanych).
	a) kapłanowi gr. kat. rocznie 100 złr.	83		
	b) trzem praktykantom lekarskim po 105 złr. 315 złr.	263		
34.	niestałe:			do 34. Według przecięcia trzyletniego.
	dyakonowi ewangelicznemu, farmaceucie za sprawdzenie rachunków lekarskich, i zapomogi oficyalistom i sługom	150	496	

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	XIII.			
35.	Koszta gospodarze.			do 35.
1.	Na wyżywienie	36.000		Przecięcie z ostatnich lat trzech wynosi 58.852 złr. które zaokrąglono na 58.860 złr.
2.	„ lekarstwa	15.000		
3.	„ ubiór, bieliznę i pościel	2.900		
4.	„ słomę do leży	2.00		
5.	„ opał	2.400		
6.	„ oświetlenie	700		
7.	„ sprzęty domowe	1.000		
8.	„ wydatki sanitarne	600		
9.	„ pogrzeby	30		
10.	„ instrumenta chirurgiczne	30	58.860	
	XIV.			
36.	Zwrot kosztów wyżywienia zakładowi klinicznemu i położniczemu	1.547	1.547	do 36. Wedle przecięcia 3letniego.
	XV.			
37.	Utrzymanie budynków	2.864		do 37. Wedle preliminarza komisji technicznej ddo. 15. Marca 1865 będą koszta utrzymania budynków wynosić w r. 1866 4.000 złr., z których wypada na zakład chorych na podstawie dzielnika stałego 2.864 złr.
38.	Kominiarzom za czyszczenie kominów	144	3.008	do 38. Wydatek stały coroczny na budowie nowe nie się nie prelinuje, ponieważ koszta rodzaju podobnego ponosi gmina lwowska.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo		razem	Uzasadnienie
		<i>złr. wal. austr.</i>			
	XVI.				
39.	Odsetki od kapitałów dłużnych funduszowi religijnemu Bukowińskiemu, a to od kapitału 2.000 złr. 4%	80		80	do 39. Jednoroczna należność odsetków 4%.
	XVII.				
40.	Wydatki rozmaite z rachunków wynikające i wynagrodzenia, dalej wydatki nieprzewidziane	960		960	do 40. Według przecięcia 3letniego.

Description	Quantity	Remarks
1000 lbs of ...	1000	...
...	...	...
...	...	...
...	...	...
...	...	...
...	...	...
...	...	...
...	...	...

B.

Preliminarz specjalny
funduszu pożycznic
na rok administracyjny

1 8 6 6.

P o k r y c i e

Licz. porz.	Wymienienie rubryk	Wynikłość z roku 1864	Wniosek c. k. Rządu na rok 1866	Uwaga
		<i>złr. wal. austr.</i>		
I.	Odsetki od kapitałów	97	97	
II.	Dochód z realności	32	32	
III.	Dodatki	123	150	
IV.	Zwroty kosztów leczenia i utrzymania	275	319	
V.	Różne inne przychody	64	37	
	Suma	591	635	
	W porównaniu z potrzebami		5.335	
	Okazuje się niedobór		4.700	

P o t r z e b y

Licz. porz.	Wymienienie rubryk	Wynikłość z roku 1864	Wniosek c. k. Rządu na rok 1866	Uwaga
		złr. wal. austr.		
		361	571	
I.	Place urzędników	6	.	
II.	Dodatki osobiste	44	35	
III.	Dodatki na mieszkanie	279	209	
IV.	Zaslugi	4	4	
V.	Wynagrodzenia za emolumenta	219	.	
VI.	Zastępstwa	37	23	
VII.	Dyurny	3	51	
VIII.	Potrzeby kapliczne	.	.	
IX.	Najem pomieszczeń	44	44	
X.	Potrzeby kancelaryjne	34	35	
XI.	Remuneracye	420	877	
XII.	Utrzymanie budynków	7	7	
XIII.	Podatki	2.990	2.781	
XIV.	Koszta gospodarcze	352	352	
XV.	Odsetki od kapitałów	4	4	
XVI.	Odstawne	181	158	
XVII.	Pensye emerytalne urzędników	74	70	
XVIII.	Pensye emerytalne wdów	8	8	
XIX.	Dary z łaski	3	3	
XX.	Zaopatrzenia	6	13	
XXI.	Różne inne			
	Suma	5.079	5.335	

Rozkład pojedynczych rubryk

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		<i>złr. wal. austr.</i>		
	Pokrycie.			
	I.			
	Odsetki od kapitałów.			
1.	Od 68 złr. mon. konw. na prywatnej hipotece lokowanych po 5% . . . . . 3 złr. 57 ct.			ad 1—2.
2.	Od 1.780 złr. mon. konw. w papierach publicznych po 5% . . . . . 93 złr. 44½ ct.	97	97	Należytość roczna według stopy procentowej wyrachowana.
	II.			
	Dochód z realności.			
3.	Czynsz od zakładu klinicznego 441 złr. rocznie, z którego wypada na fundusz chorych . . . . . 282 złr. " " obłąkanych . . . . . 127 " " " położnic . . . . . 32 "	32	32	do 3. Część wyrachowana na podstawie dzielnika stałego.
	III.			
	Dodatki.			
4.	Wynagrodzenie za przyznane od Rządu drzewo opałowe	144		do 4—5. dtto. dtto.
5.	Od gminy miejskiej na utrzymanie trupiarni 84 złr. rocznie	6	150	

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
IV.				
Zwroty kosztów leczenia i utrzymania.				
6.	Od położnic płacących	137	319	do 6—7.
7.	Z funduszu publicznego	182		Według 3letniego przecięcia.
V.				
Różne inne przychody.				
8.	Przypadkowe	28	37	do 8.
9.	Wynagrodzenie z funduszu klinicznego za przyznane drzewo opałowe	9		Według 3letniego przecięcia.
od 9.				
Część wypadająca podług obliczenia na podstawie dzielnika stałego.				

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo		razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.			
Potrzeby.					
I.					
Płace urzędników.					
10.	Dyrektorowi głównego szpitalu z rocznych	840 złr.	50		do 10—14.
11.	Zarządcy " " z rocznych	630 złr.	38		Część przypadająca z obliczenia według dzielnika stałego w skutek rozporz. c. k. Namiestnictwa z dnia 28. Lipca 1854 l. 8.579.
12.	Kontrolorowi " " z rocznych	525 złr.	31		
13.	Kanceliście " " z rocznych	210 złr.	13		
14.	Kanceliście 2mu " " z rocznych	315 złr.	19		
15.	Profesorowi akuszerzy		210		do 15—16.
16.	Akuszerce		210		Należytość całoroczna, którą według istniejącego etatu fundusz po- łożnie całkowicie ponosi w skutek rozp. c. k. Namiest. z d. 30. Czerwca 1862 l. 41.418.
	Razem			571	
II.					
Dodatki ad personam.					
17.	Dla zarządcy szpitalu głównego				do 17. Z powodu pensjonowania zarząd- cy Grunda, ustał pobor dodatku oso- bistego.
III.					
Dodatki na mieszkanie.					
18.	dla dyrektora szpitalu głównego z rocznych	420 złr.	25		do 18—19. Część przypadająca z obliczenia na podstawie dzielnika stałego.
19.	a) dla kontrolora	160 „	10	35	do 19 b)
	b) dla zarządcy				Nie się nie prelininuje, ponieważ dano zarządcy pomieszkanie w na- turze.
	do przeniesienia			606	

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo		razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.			
	z przeniesienia			606	
	IV.				
	Zaslugi.				
20.	Dla dozorey domu z rocz. 210 złr.		13		do 20—23. Część przypadająca z obliczenia na podstawie dzielnika stałego.
	" " chorych " 210 "		13		
21.	" odźwiernego " 168 "		17		do 24.
22.	" woźnego " 151 "		9		Na podstawie 3letniego przecięcia.
23.	" dozoreczyni praczek . . .		9		
24.	" reszty sług	238		299	do 25. Sprawienie nowych sukien dla 4 sług, których koszta obliczono na 100 złr. wypada dopiero w roku 1866, tu więc tylko wydatki na naprawki przyjęto.
	V.				
	Wynagrodzenie za emolumenta.				
25.	Za ubiór dla sług	4		4	do VI. Nie prelininuje się nie, ponieważ obsadzono posady wszystkie urzędnikami stałymi.
	VI.				
	Zastępstwa.				
	VII.				
	Dyurny.				
26.	Dla dyurnisty przy kancelaryi zarządu	23		23	do VII. Na podstawie dzielnika stałego.
	VIII.				
	Potrzeby kapliczne				
27.	do przeniesienia	51		51	do 27. Na opędzenie potrzeb nadzwyczajnych — ponieważ zwykle wydatki w tym roku z kolei, funduszj położnie ponosić ma. Wydatki te wynosiły: w roku 1862 . . . . . 45 złr. " 1863 . . . . . 49 " " 1864 . . . . . 59 "
				983	

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo		razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.			
	z przeniesienia			983	
	Dodatek IX. do potrzeb.				do IX.
	IX.				Nie preliminuje się nic, ponieważ wydatki rodzaju podobnego, ponosi zakład chorych (rozp. Gub. z dnia 10. Stycznia 1854 l. 396).
	Najem pomieszczeń.				
	X.				
	Potrzeby kancelaryjne.				
28.	Wynagrodzenia za materyały kancelar. z roczn. 112 złr. 55 ct.		6		do 28. Część przypadająca z obliczenia na podstawie dzielnika stałego.
29.	Różne inne		38	44	do 29. Według 3letniego przecięcia.
	XI.				
	Remuneracye.				
	A. <i>Stale.</i>				
30.	dla kapelana z roczn. 100 złr.		6		do 30 i 31. Część przypadająca z obliczenia na podstawie dzielnika stałego.
31.	" 3ch aplikantów lekarskich z roczn. 105 złr.		19		do 32.
32.	przypadkowe		10	35	Według 3letniego przecięcia.
	XII.				
	Utrzymanie budynków.				
33.	Na reparacye		861		do 33. Ogólna suma potrzebna wynosi podług wyrachowania c. k. technicznego departamentu dtdo. 15. Marca 1865 — 12.000 złr. — Część przypadająca na oddział położ. wynosi podług stałego dzielnika 861 złr.
34.	" czyszczenie kominów		16	877	do 34. Należyłość całoroczna stale powracającego wydatku.
	do przeniesienia			1.939	

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo		razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.			
	z przeniesienia			1.939	
	XIII.				
	Podatki.				do 35.
35.	Od 97 złr. jako odsetków od kapitałów w rub. I. przychodów pod poz. 1 i 2 umieszczon. 6 zł. 79 c.	7		7	Podatek dochodowy 7%, obliczony według istniejących ustaw podatkowych.
	XIV.				
	Koszta gospodarcze.				do 36.
36.	Na żywność, lekarstwa, bieliznę, opał, światło, narzędzia chirurgiczne i inne potrzeby sanitarne jako też domowe	2.781		2.781	Według 3letniego przecięcia wyników z roku 1864 . 2.990 złr. " 1862 . 2.373 " " 1863 . 2.980 " Suma . . . 8.343 złr. wypada przeciętnie 2.781 złr.
	XV.				
	Odsetki od kapitałów.				do 37.
37.	Od dłużnych — 6.705 złr. 3 kr. m. k. należących funduszowi stypendijnemu po 5%	352		352	Należytość całoroczna według stopy procentowej od kapitału za nabytą część realności (tak zwanej Pijarów) jeszcze niespłaconego.
	do przeniesienia			5.079	

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo		razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.			
	z przeniesienia			5.079	
	XVI.				do 38.
	Odstawne.				Część przypadająca z obliczenia na podstawie dzielnika stałego.
38.	Dla byłego pisarza Grossa z rocznych . . . . . 70 złr.	4		4	
	XVII.				do 39. a).
	Pensye emeryt urzędników				Należytość całoroczna, które fundusz położnicie całkowicie opłaca assyg. Nam. z dnia 2. Paźd. 1863 l. 48.158.
39.	Dla byłych przy zakładzie akusze- rek:				do b).
	a) Karoliny Relian roczn.	105			Wdowa Ostrowska zmarła dnia 30. Listopada 1864.
	b) Honoraty Ostrowskiej				do c).
	c) Verwaltera Grunda część wypa- dająca od 892 złr. 92 ct.	53		158	Rządca Grund, został pensyono- wany rozp. c. k. Nam. z dnia 7. Lutego 1865 l. 59.451.
	XVIII.				do 40.
	Pensye emerytalne wdów.				Należytość całoroczna.
40.	Dla wdowy po nauczycielu akusze- ryi dr. Pfau	64			do 41.
41.	Dla wdowy po pisarzu kancelaryj- nym Jaworskim z roczn.				Wdowa Jaworska poszła za mąż — pensję jej zamknięto rozp. Nam. z dnia 8. Lutego 1865 l. 6.428.
42.	Dla wdowy po dozorecy domu Ba- czewskim z roczn. . . . . 105 złr.	6		70	do 42.
	do przeniesienia			5.311	Część przypadająca z obliczenia na podstawie dzielnika stałego.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	z przeniesienia		5.311	
	XIX.			
	Dary z łaski.			
43.	Dla sieroty po kontrolorze Christl z rocznych . 63 złr.	4		do 43—44.
44.	Dla sieroty po pisarzu kancelar. Hammer z rocznych . 63 złr.	4	8	Część przypadająca z obliczenia na podstawie dzielnika stałego.
	XX.			
	Zaopatrzenie.			
45.	Dla wdowy po woźnym Tomaszewskim z rocznych . 51 złr. 10 c.	3	3	do 45. ut 43—44.
	XXI.			
	Różne inne.			
46.	Na nieprzewidziane wydatki	13	13	do 46.
	Suma		5.335	Rubryka ta obejmuje różne drobne do żadnej innej rubryki nie-należące wydatki. Kwota wniesiona jest podług 3letniego przecięcia wyrachowaną.

Description	Quantity	Unit	Total Value
...	...	...	...
...	...	...	...
...	...	...	...
...	...	...	...
...	...	...	...
...	...	...	...
...	...	...	...
...	...	...	...
...	...	...	...
...	...	...	...
...	...	...	...
...	...	...	...
...	...	...	...
...	...	...	...
...	...	...	...
...	...	...	...

4.

Preliminarz specjalny
funduszu obłąkanych
na rok administracyjny
1 8 6 6.

P o k r y c i e

Licz. porz.	Wymienienie rubryk	Wynikłość z roku 1864	Wniosek c. k. Rządu na rok 1866	Uwaga
		<i>złr. wal. austr.</i>		
I.	Odsetki od kapitałów	374	374	
II.	Dochód z realności	127	127	
III.	Dodatki	586	597	
IV.	Zwroty kosztów leczenia i zaopatrzenia	5.847	5.839	
V.	Różne potoczne	176	136	
	Suma	7.110	7.073	
	W porównaniu z potrzebami	36.587	40.128	
	Okazuje się niedobór	29.477	33.055	

P o t r z e b y

Licz. porz.	Wymienienie rubryk	Wynikłość z roku 1864	Wniosek c. k. Rządu na rok 1866	Uwaga
		złr. wal. austr.		
		1.087	1.087	
I.	Place urzędników	11	11	
II.	Dodatki osobiste	90	62	
III.	Dodatki na mieszkanie	3.061	3.067	
IV.	Zaslugi	87	87	
V.	Wynagrodzenie za emolumenta	17	.	
VI.	Zastępstwa	411	420	
VII.	Adjuta	66	41	
VIII.	Dyurna			
IX.	Najem pomieszań	85	83	
X.	Wydatki kancelaryjne	61	62	
XI.	Remuneracye	1.681	3.512	
XII.	Utrzymanie budynków	26	25	
XIII.	Podatki	28.095	29.500	
XIV.	Koszta gospodarcze	1.408	1.408	
XV.	Odsetki od kapitałów dłużnych	8	8	
XVI.	Odstawne		95	
XVII.	Pensye emerytalne urzędników	64	56	
XVIII.	Pensye wdów	91	91	
XIX.	Dary z łaski	5	5	
XX.	Zaopatrzenia	19	19	
XXI.	Potrzeby kapliczne	214	200	
XXII.	Różne przypadkowe			
	Suma	36.587	40.123	

Rozkład pojedynczych rubryk

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	Pokrycie.			
	I.			
	Odsetki od kapitałów.			
1.	Na hipotece prywatnej od 274 złr. po 5% . . . . . 14 złr. 38 ct.	14		do 1—2.
2.	W papierach publicznych od 100 złr. po 4% 4 złr. 20 ct. od 6.765 " " 5% 355 " 16 "	360	374	Należyłość roczna według stopy procentowej wyrachowana.
	II.			
	Dochód z realności.			
3.	Czynsz z najmu na zakład kliniczny rocznie . . . . . 441 złr. wynoszący w odpowiedniej części	127	127	do 3. Część przypadająca z obliczenia na podstawie dzielnika stałego.
	III.			
	Dodatki.			
4.	W drzewie ze składów rządowych po cenach systemizowanych w r. 1861 za 200 sagów bukowego po 9 złr. 98 ct.	573		do 4—5. Część przypadająca z obliczenia na podstawie dzielnika stałego.
5.	Na utrzymanie trupiarni z kasy miejskiej rocznie . . . . . 84 złr.	24	597	Drzewo opałowe rachowane według ceny postanowionej kontrahentom rozp. Nam. z dnia 16. Maja 1865 l. 27.140 i Gub. 17/2 1854 l. 43.945. (Patrz oddział chorych).

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	IV.			
	Zwroty kancelaryjne i zaopatrzienia.			
6.	Od płacących i z funduszków publicznych	5.839	5.839	do 6. Na podstawie 3letniego przecięcia.
	V.			
	Różne inne.			
7.	Przypadkowe	94		do 7. Na podstawie 3letniego przecięcia.
8.	Wynagrodzenia pieniężne od klinicznego zakładu za 15 sagów drzewa bukowego dostawić się mającego po 9 złr. 28 ct., razem 139 złr. 20 ct.	42	136	do 8. Część przypadająca na podstawie dzielnika stałego obliczona.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
Potrzeby.				
I.				
Płace urzędników.				
9.	Dla dyrektora szpitalu z rocznych	840 złr.	89	do 9—14.
10.	Dla zarządcy " z rocznych	630 "	67	Część przypadająca z obliczenia na podstawie dzielnika stałego. (Patrz preliminarz funduszu szpitalu głównego, oddział chorych).
11.	Dla kontrolora " z rocznych	525 "	56	
12.	Dla pisarza 1go " z rocznych	210 "	22	
13.	Dla pisarza 2go " z rocznych	315 "	34	
14.	Dla nadchirurga " z rocznych	630 "	189	
15.	Dla prymaryusza " z rocznych	630 "	630	
	Razem		1.087	
II.				
Dodatki ad personam.				
16.	Dla rządcy szpitalu z rocznych	105 złr.		do 16. Odpada z powodu pensjonowania rządcy nakazanego rozp. c. k. Nam. z dnia 7. Lutego 1865 l. 59.451.
III.				
Dodatki na mieszkanie.				
17.	Dyrektorowi szpitalu z rocznych	420 złr.	45	do 17—18. a).
18.	a) kontrolorowi	160 "	17	Część przypadająca z obliczenia na podstawie dzielnika stałego. do 18 b). Odpada z powodu pensjonowania rządcy.
	b) rządcy			

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo		razem	Uzasadnienie
		złr.	wal.	austr.	
IV.					
Zaslugi.					
19.	Dozorcy domu z roczn. 200 złr.			22	do 19., 21. 22. Cześć przypadająca z obliczenia na podstawie dzielnika stałego.
20.	dla odźwiernego " 105 "			105	
21.	" woźnego " 151 "			16	do 20.
22.	" nadzorczyńni praczkarni z rocznych 157 "			17	Należytość całoroczna.
23.	dla głównego nadz. chorych 210 "			22	do 23.
23.	" innej służby			2.885	Na podstawie 3letniego przecięcia.
V.					
Wynagrodzenie za emolumenta.					
24.	Dla prymaryusza zakładu na fiakra			63	do 24. Należytość całoroczna, którą fundusz obłąkanych sam ponosi.
25.	Na ubiory : a) odźwiernemu zakładu			20	do 25—26.
26.	b) woźnemu			4	87 W roku 1865 sprawiono ubiór dla sług zakładu na lat trzy; — tu więc wnosi się wydatek potrzebny na odzież jednoroczną, w kwocie 24 zł.
VI.					
Zastępstwa.					
1.	Zastępczyńni praczki				do VI. 1. Z powodu obsadzenia stałego miejsca praczki, nie wnosi się na zastępstwo nie.
VII.					
Adjuta.					
27.	Sekundaryuszowi zakładu			315	do 27—28.
28.	Praktykantowi lekarskiemu			105	420 Należytość całoroczna, którą fundusz obłąkanych całkowicie ponosi.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	VIII.			
	Dyurny.			
29.	Dyurniści przy kancelaryi zarządu	41	41	do VIII. Według 3letniego przecięcia przypadająca część — podług obliczenia ze stałego dzielnika.
	IX.			
	Najem pomieszkania.			
1.	Czynsz za pomieszkanie.			do IX. 1. Nie wnosi się nic, ponieważ wydatek najmu pomieszkania ponosi oddział chorych — na mocy rozp. c. k. Namiestnictwa z dnia 10. Stycznia 1854 l. 396.
	X.			
	Wydatki kancelaryjne.			
30.	Pauszale na potrzeby kancelaryi z rocznych . . . 112 złr. 55 ct.	12		do 30. Część przypadająca z obliczenia na podstawie dzielnika stałego.
31.	Przypadkowe	71	83	do 31. Na podstawie 3letniego przecięcia.
	XI.			
	Remuneracye.			
	<i>a) stałe.</i>			do 32—33.
32.	Kapelanowi z rocznych 100 złr.	11		Część przypadająca z obliczenia podług dzielnika stałego.
33.	Dla praktykanta lekarskiego z rocznych . . . 100 złr.	33		
	<i>b) przypadkowe.</i>			
34.	Pisarzowi i farmaceucie	18	62	do 34. Według trzechletniego przecięcia.

Licz. porz.	Przedmiot	złr. wal. austr.		Uzasadnienie
		pojedynczo	razem	
XII.				
Utrzymanie budynków.				
35.	Na reparacje	3.447		do 35. Koszta reparacyj wszystkich 3ch oddziałów wynoszą według kosztorysu sporządzonego w depart. technicznym rządowym 12.000 złr. Kwota 3.447 złr. wypada z obliczenia podług stałego dzielnika.
36.	Na wynagrodzenie roczne straży ogniowej i czyszczenie kominów .	65	3.512	do 36. Należytość całoroczna stała.
XIII.				
Podatki i daniny.				
37.	7% podatek dochodowy od odsetków w kwocie	25	25	do 37. Należytość roczna 7mio procentowa według obowiązującej ustawy podatkowej.
XIV.				
Koszta gospodarcze.				
38.	Na żywność, lekarstwa, bieliznę, posciel, słomę do sienników, naczynie, drwa, światło, potrzeby sanitarne, narzędzia chirurgiczne i wydatki pogrzebowe.	29.800	29.800	do 38. Trzechletnie przecięcie wykazuje kwotę 29.799 złr. a to: z roku 1864 . . . . . 28.095 złr. " 1862 . . . . . 30.548 " " 1863 . . . . . 30.753 "

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	XV.			do 39.
	Odsetki od kapitałów dłużnych.			Należytość całoroczna według stopy procentowej od kapitału za nabytą część realności (zwaney Pijarów) jeszcze niespłaconego.
39.	5% od kwoty 26.820 złr. należącej funduszowi stypendyjnemu .	1.408	1.408	
	XVI.			do 40.
	Odstawne.			Cześć przypadająca z obliczenia na podstawie dzielnika stałego.
40.	Pisarzowi kancelaryjnemu Gross z rocznych . . . 70 złr.	8	8	
	XVII.			do 41.
	Pensye emerytalne urzędników.			Cześć przypadająca z obliczenia na podstawie dzielnika stałego.
41.	Rządzczy pens. Grund 892 złr. 92 c.	95	95	
	XVIII.			do XVIII.
	Pensye wdów.			Jaworska poszła powtórnie za męż.
42.	Wdowie po pisarzu Jaworskim .	45		do 42—43.
43.	" " prym. Wagnerze 350 zł. " " dozorey domu z rocz- nych . . . . . 105 złr.	11	56	Na podstawie dzielnika stałego.
	XIX.			do 44—45.
	Dary z łaski.			Cześć przypadająca z obliczenia na podstawie dzielnika stałego.
44.	Sierocie po kontrol. z roczn. 63 zł.	7		do 46.
45.	" " pisarzu . . . 63 "	7		Należytość całoroczna, którą fundusz obłąkanych całkowicie ponosi.
46.	Dozorezyni chorych dziennie po 21 c.	77	91	

Licz. porz.	Przedmiot	złr. wal. austr.		Uzasadnienie
		pojedynczo	razem	
XX.				
Zaopatrzenia.				
47.	Wdowie po woźnym z rocznych 51 złr. 50 ct.	5	5	do 47. Część obliczona podług dzielnika stałego.
XXI.				
Potrzeby kapliczne.				
48.	Stałe przenośne	19	19	do 48. Według rozporz. Gub. z dnia 17. Marca 1854 l. 43.945 ponosi te wy- datki kolejno w 3letnim obrocie: 1. fundusz chorych, 2. fundusz oblakanych, 3. fundusz położnic. Na rok 1866 wypada kolej na fundusz po- łożnic. Tu przyjęto tylko kwotę prze- ciętną z lat trzech na wydatki po- bieżne jako podstawę tej rubryki.
XXII.				
Różne.				
49.	Przypadkowe	200	200	do 49. Rubryka ta obejmuje roczne dro- bne wydatki, które do żadnej innej nie należą; za podstawę wzięto przeciętną sumę 3letnią.

Description	Quantity	Remarks
1. 100 lbs of flour 2. 50 lbs of sugar 3. 25 lbs of butter 4. 10 lbs of coffee 5. 5 lbs of tea 6. 2 lbs of salt 7. 1 lb of pepper 8. 1/2 lb of nutmeg 9. 1/4 lb of cloves 10. 1/8 lb of mace	100 50 25 10 5 2 1 0.5 0.25 0.125	100 lbs of flour 50 lbs of sugar 25 lbs of butter 10 lbs of coffee 5 lbs of tea 2 lbs of salt 1 lb of pepper 0.5 lb of nutmeg 0.25 lb of cloves 0.125 lb of mace
11. 100 lbs of rice 12. 50 lbs of wheat 13. 25 lbs of barley 14. 10 lbs of oats 15. 5 lbs of rye 16. 2 lbs of corn 17. 1 lb of sorghum 18. 1/2 lb of millet 19. 1/4 lb of buckwheat 20. 1/8 lb of amaranth	100 50 25 10 5 2 1 0.5 0.25 0.125	100 lbs of rice 50 lbs of wheat 25 lbs of barley 10 lbs of oats 5 lbs of rye 2 lbs of corn 1 lb of sorghum 0.5 lb of millet 0.25 lb of buckwheat 0.125 lb of amaranth

5.

Preliminarz specjalny
funduszu podrzutków
na rok administracyjny
1866.

P o k r y c i e

Licz. porz.	Wymienienie rubryk	Wynikłość z roku 1864	Wniosek c. k. Rządu na rok 1866	Uwaga
		<i>złr. wal. austr.</i>		
I.	Taksy od przyjęcia podrzuteków	1.959	2.000	
	Suma	1.959	2.000	
	W porównaniu z potrzebami	80.189	83.009	
	Okazuje się niedobór	78.230	81.009	

P o t r z e b y

Licz. porz.	Wymienienie rubryk	Wynikłość z roku 1864	Wniosek c. k. Rządu na rok 1866	Uwaga
		<i>złr. wal. austr.</i>		
I.	Płace urzędników	315	1.050	
II.	Dodatki na mieszkanie	63	63	
III.	Emolumenta	.	45	
IV.	Dyurny	1.345	1.163	
V.	Potrzeby kancelaryjne	167	229	
VI.	Remuneraeye i zapomogi	1.494	1.413	
VII.	Dyjety i koszta podróży	122	.	
VIII.	Koszta zaopatrzenia podrzutków	76.117	78.397	
IX.	Opęd gospodarczy	445	564	
X.	Różne inne	121	85	
	Suma	80.189	83.009	

Rozkład pojedynczych rubryk

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		<i>złr. wal. austr.</i>		
	Pokrycie.			
	I.			
1.	Taxy od przyjęcia podrzuteków.	2.000	2.000	do 1. Według rezultatu z roku 1864 w którym pobierano taxy w podwyższonej (rozp. Minist. z dnia 21. Grudnia 1863 l. 24.298), (Nam. 27. Grudnia 1863 l. 64.004), cenie po 15 złr. od głowy; okazało się dochodu w gotówce 1.959 złr. Przyjmuje się więc sumę okrągłą 2.000 złr.
	Potrzeby.			
	I.			
	Płace urzędników.			
2.	Dla pisarza pierwszego	420		do 2., 3. i 4. Należytość roczna podług istniejącego etatu wciągniona.
3.	„ „ drugiego	315		
4.	„ „ dozorecy podrzuteków	315	1.050	
	II.			
	Dodatki na mieszkanie.			
5.	Dla akuszerki stręczycielki mamek	63	63	do 5. Należytość całoroczna przyznana akuszerce Elżbiecie Weber (rozp. Nam. z 3. Lutego 1857 l. 4.478).
	III.			
	Emolumenta.			
6.	Wynagrodzenie za 4 sagi drzewa po 11 złr. 32 ct.	45	45	do 6. Należytość przyznana akuszerce, podług cen targowych przeciętnych wyrachowana.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
IV. Dyurna.				
7.	a) Dla trzech dyurnistów stałych .	1.095		do 7. a) Należność całoroczna dla trzech dyurnistów po 1 złr. dziennie.
	b) Dla jednego dyurnisty zastępującego drugiego kancelistę (rubr. 1. poz. 3).	68	1.163	do 7. b) Wypada właściwie po 1 złr. 5 ct. dziennie, rachując 383, z tego potrąca się systemizowana płaca 2go pisarza 315 złr. w. a.
V. Potrzeby kancelaryjne.				
8.	Na rok 1866	229	229	do 8. Według trzechletniego przecięcia.
VI. Remuneracye.				
<i>a) stałe.</i>				
9.	Dla kasyera . . . . . 53 złr.			do 9—11. Według dotychczasowego systemu.
10.	" pisarza 1go . . . . . 157 "			
11.	" akuszerki . . . . . 79 "			
12.	" urzędnika magistratu- alnego Choroszczakow- skiego, zatrudnionego przy kancelaryi funduszu 288 "	577		do 12. Według rozporz. c. k. Namiestnic- twa z d. 6. Września 1860 l. 5 038 przyznano urzędnikowi zatrudnio- nemu przy sprawach funduszu po 24 złr. miesięcznie.
<i>b) zmienne.</i>				
13.	Dla mamek :			
	zwyczajne . . . . . 734 złr.			do 13. Wynagrodzenie mamkom za wy- pielegnowanie niemowląt do ukoń- czenia pierwszego roku życia, obli- czono według 3letniego przecięcia.
14.	nadzwyczajne . . . . . 102 "		1.413	do 14. Remuneracya nadzwyczajna udzie- lona mamkom ogólnie za staranie i gorliwe pielegnowanie podrzutków, obliczona na podstawie trzechletnie- go przecięcia.

Licz. porz.	Przedmiot	poczynki		Uzasadnienie
		pojedynczo	razem	
		złr. wal. austr.		
	VII.			
	Dyjety i koszta podróży.			
15.	na rok 1866			do 15. Koszta podróży zniesiono rozp. Namiestnictwa z d. 1. Grudnia 1864 l. 58.657 i polecono, ażeby rewizye uskuteczniiano przy sprawowaniu komisji innych.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		<i>złr. wal. austr.</i>		
	X.			
	Różne inne.			
20.	Przypadkowe	85	85	do 20. Rubryka ta obejmuje różne drobne wydatki, które się pod żadną inną rubrykę podciągnąć nie dadzą. Liczba obrachowana podług 3letniego przecięcia.

6.

Preliminarz specjalny
funduszu policji krajowej

a odnośnie

domu robót przymusowych

na rok administracyjny

1 8 6 6.

P o k r y c i e

Licz. porz.	Wymienienie rubryk	Wynikłość z roku 1864	Wniosek c. k. Rządu na rok 1866	Uwaga
		<i>złr. wal. austr.</i>		
I.	Odsetki od kapitalów	826	327	
II.	Dochód z realności	4.667	5.122	
III.	Nadwyżki z należności posłańców karnych .	214	339	
IV.	Policyjne kary	60	155	
V.	Zarobek aresztantów		20	
VI.	Zwroty kosztów leczenia i zaopatrzenia korek- cyonistów	13.884	1.000	
VII.	Różne przypadkowe	24	100	
	Suma .	19.675	7.063	
	W porównaniu z potrzebami	5.441	6.973	
	Okazuje się nadwyżka		90	
	Okazuje się niedobór			

P o t r z e b y

Licz. porz.	Wymienienie rubryk	Wynikłość z roku 1864	Wniosek c. k. Rządu na rok 1866	Uwaga
		złr. wal. austr.		
I.	Podatki i daniny	76	1.741	
II.	Remuneracye	52	10	
III.	Koszta gospodarcze	5.139	4.615	
IV.	Koszta odstawy aresztantów	34	190	
V.	Zwroty kar policyjnych	34	.	
VI.	Zwroty nadwyżek posłańców karnych	.	17	
VII.	Utrzymanie budynków	52	200	
VIII.	Różne przypadkowe	54	200	
	Suma	5.441	6.973	

Rozkład pojedynczych rubryk

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		<i>złr. wal. austr.</i>		
	Pokrycie.			
	I.			
	Odsetki od kapitałów.			
	<i>a) u prywatnych lokowane.</i>			
1.	Na domie Nr. 86 i 87 w Krakowie 109 złp. 1 gr. na 5% 1 złr. 36½	1		do 1. Należyłość całoroczna wedle sto- py procentowej.
2.	W monecie konw. uprocentowane w wart. imien. 5.750 złp. po 5% 301 złr. 87 ct.	302		Z odsetków potrącono podatek do- chodowy.
	Z pożyczki rząd. z r. 1854 w mon. bręcz. uproc. im. wart. 454 złr. po 5% . . . . . 23 złr. 83 c.	24	327	do 2. Całoroczna należyłość.
	II.			
	Dochody z realności.			
3.	Z najmu domu pod Nr. 20¼ św. Maryą Magdaleną zwanego, za rok 1866	5.122	5.122	do 3. W skutek reskryptu Minist. stanu z dnia 19. Marca 1864 l. 4.195/3.200 wyznaczono z funduszu karnego ro- cznie 5.122 złr. jako czynsz za po- mieszczenie zakładu karnego żeń- skiego.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo		razem	Uzasadnienie
		<i>złr. wal. austr.</i>			
4.	III. Kary policyjne (grzywny)	339		339	do 4. Według 3letniego przecięcia.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	IV. Nadwyżki.			
5.	Z grzywien posłańcom karnym wyznaczonych	155	155	do 5. Według przecięcia 3letniego.
	V. Zarobek.			
6.	Aresztantów	20	20	do 6. Na podstawie 3letniego przecięcia.
	VI. Zwroty.			
7.	Koszta leczenia i zaopatrzenia chorych	1.000	1.000	do 7. Na podstawie 3letniego przecięcia, z uwzględnieniem odpadłych należności zaległych, które gmina miasta Lwowa już spłaciła.
	VII. Różne.			
8.	Przypadkowe	100	100	do 8. Na podstawie 3letniego przecięcia.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	I. Podatki.			
1.	Od pobieranych odsetków obligacyjnych 327 złr. wynoszących 7% podatku dochodowego	20		do 1. Na podstawie istniejących przepisów podatkowych.
2.	Podatek czynszowy od najętego domu pod Nr. 20 $\frac{1}{4}$, od dochodu 5.122 złr. . . . . (Patrz rubr. przych. II. 3.)	1.718		do 2. Czynsz z tej realności wynosi 5.122 złr. podatek od tego wyrachowano podług istniejących przepisów podatkowych.
3.	Podatek gruntowy od łąki domowi karnemu od probostwa r. l. Maryi Magdaleny pod nr. 20 $\frac{1}{4}$ przysądzonej	3	1.741	do 3. Według istniejących przepisów podatkowych i w skutek rozporządzenia c. k. Namiestnictwa z d. 27. Listopada 1863 l. 53.874.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	Potrzeby.			
	II.			do 4.
	Remuneracye.			Należność ta została zamknięta rozp. c. k. Namiestnictwa z dnia 31. Marca 1864 l. 16.099.
	<i>a)</i> stałe.			
4.	Kanceliście domu karnego Kisel za sprawowanie czynności w zakładzie korekcyjnistów			do 5.
5.	<i>b)</i> przypadkowe	10	10	Za prowadzenie rachunków nadzwyczaj z należności karnych posłańców opłaca się stosunkowo wynagrodzenie od dochodu, które na 10 złr. przyjęto.
	III.			do 6.
	Koszta gospodarcze.			Na podstawie 3letniego przecięcia. Według rozp. c. k. Nam. z d. 4. Czerwca 1863 l. 23.418 wyznaczono na koszta żywienia każdego aresztanta dziennie po $8\frac{88}{100}$ ct. co wynosi na rok cały 32 złr. $33\frac{90}{100}$ ct. w. a. Maximum aresztantów męskich przyjęto według 3letniego przecięcia 20 głów, wynika więc kwota ich żywienia na . . . 700 złr.
6.	Oddział aresztantów męskich	1.003		kosztów leczenia . . . 100 „
7.	„ korekcyjnistek żeńskich	3.612	4.615	„ ubrania . . . 125 „
				„ pościeli . . . 18 „
				„ bielizny . . . 60 „
				Razem 1.003 złr.
	IV.			do 7.
8.	Koszta transportu aresztantów	190	190	Na podstawie 3letniego przecięcia wynoszą koszta oddziału żeńskiego w zakładzie detencyjnym (na 25 osób).
				<i>a)</i> wyżywienie 3.400 złr.
				<i>b)</i> domowe potrzeby (tapczany, ławy etc.) 100 „
				<i>c)</i> Opał (pauzale) 84 „
				<i>d)</i> Oświetlenie.
				<i>e)</i> pranie bielizny tj. na mydło i ług 8 „
				<i>f)</i> słoma do sienników i inne drobne 20 „
				Razem 3.612 złr.
				do 8.
				Na podstawie 3letniego przecięcia.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo		Uzasadnienie
		złr. wal. austr.	razem	
9.	V. Zwroty kar policyjnych.			do 9. Zwroty te uwzględniono już przy obliczeniu dochodów (poz. III. 4.)
10.	VI. Zwroty nadwyżek Posłańców karnych		17	do V. 10. Wedle 3letniego przecięcia.
11.	VII. Utrzymanie bndynków. Koszta utrzymania domu pod nr. 20 ² / ₄ na zakład karny obrócony	200	200	do 11. Według orzeczenia c. k. komisji Namiestniczej z d. 7. Stycznia 1864 i uchwały c. k. Namiestnictwa z d. 10. Stycznia 1864 l. 63.487 ma fundusz policyjny koszta większych reparacyi domowych ponosić. Koszta te wynosiły w roku 1862 492 złr. Na rok 1866 przyjmuje się zgodnie z wnioskiem rządowym 200 złr., z uwzględnieniem wynikłości 3letniej.
12.	VIII. Różne. Przypadkowe	200	200	do 12. Na podstawie 3letniego przecięcia.

1. Name of the person	Age	Sex	Address	Remarks
John Doe	35	Male	123 Main St, New York, NY	...
Jane Smith	28	Female	456 Elm St, New York, NY	...
Robert Johnson	42	Male	789 Oak St, New York, NY	...
Mary White	30	Female	101 Pine St, New York, NY	...
William Brown	50	Male	202 Cedar St, New York, NY	...

Preliminarz specjalny
funduszu szpitalnego świętego Łazarza
w Krakowie.

---

a) **ODDZIAŁ CHORYCH**

na rok administracyjny

1 8 6 6.

P o k r y c i e

Licz. porz.	Wymienienie rubryk	Wynikłość z roku 1864	Wniosek c. k. Rządu na rok 1866	Uwaga
		<i>złr. wal. austr.</i>		
I.	Odsetki od kapitałów	12.046	13.443	
II.	Dochód z realności i dóbr	6.189	8.687	
III.	Zwroty kosztów leczenia i zaopatrzenia	19.684	18.752	
IV.	Różne przypadkowe	1.449	1.440	
	Suma	39.368	42.322	
	W porównaniu z potrzebami		29.603	
	Okazuje się nadwyżka		12.719	

P o t r z e b y

Licz. porz.	Wymienienie rubryk	Wynikłość z roku 1864	Wniosek c. k. Rządu na rok 1866	Uwaga
		złr. wal. austr.		
I.	Place urzędników	3.883	3.883	
II.	Zaslugi	217	217	
III.	Dodatki osobiste	.	.	
IV.	Dodatki na mieszkanie	267	267	
V.	Wynagrodzenia za emolumenta	128	128	
VI-VII	Adjuta i dyurna	.	.	
VIII.	Fundacye	83	83	
IX.	Wydatki z prawa patronatu wynikłe	26	37	
X.	Czynsze z pomieszkania	.	.	
XI.	Potrzeby kancelaryjne	147	193	
XII.	Remuneracye i zapomogi	891	1.367	
XIII.	Nowe budowy i	2.080	1.106	
XIV.	utrzymanie budynków }			
XV.	Podatki i daniny	1.899	2.440	
XVI.	Dyjety i kosza podróży	130	213	
XVII.	Kosza gospodarze	21.707	19.407	
XVIII.	Odsetki od kapitałów dłużnych	40	20	
XIX.	Pensye, dary i zaopatrzenia	.	.	
XX.				
XXI.	Potrzeby kościelne	31	31	
XXII.				
XXIII.	Odprawy i spłata kwartałów pośmiertnych	.	.	
XXIV.	Różne przypadkowe	137	211	
	Suma	31.666	29.603	

Rozkład pojedynczych rubryk

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo		Uzasadnienie
			razem	
		złr. wal. austr.		
	Pokrycie.			
	I.			
	Odsetki od kapitałów.			
1.	W kasie c. k. Rządu lokowane.			do 1.—2.
	a) losowane papiery wal. wied. kamery nadwornej w wart. 225 złp.— 27 gr. 1.89	2		Należytość według stopy procentowej oblicza się :
	b) w politycznym fund., a mianowicie: w wart. 83.600 złp. po 4% 836.— dtto. 62.100 „ „ 5% 776.25	1.612		a) kapitały w listach banku królestwa Polskiego w sumie 145.700 złp.— rocznie 1.612 złr. 25 ct.
	c) w akcyach loteryjnych im. wart. 2.000 złr. m. k. po 4% 84.—			b) kapitały ulokowane u prywatnych w polskiej walucie . 634.819 złp. 12gr. 7.987 złr. 79 ct.
	d) obligi pożyczkowe w imien. wart. 1.000 złr. m. k. po 4½% 47.25	131		c) obl. pożycz. rząd. w wal. wied. 225 złr. 1 „ 89 „
	e) dtto. kamery nadw. wal. austr. na 190 złr. po 5% . 9.50	9		d) obl. państwa w m. k. 73.490 złr. . 3.831 „ 47 „
	f) obligacye w mon. konw. na 70.490 po 5% 3.700 złr. 72 ct.	3.701		e) też same w wal. a. 190 złr. . 9 „ 50 „
	do przeniesienia	5.455		Razem kapitału 780.509 złp. 12 gr., — w. a. i m. k. 73.905 złr., które niosą odsetków . 13.442 złr. 90 ct.

Licz. porz.	Przedmiot	złr. wal. austr.		Uzasadnienie
		pojedynczo	razem	
	z przeniesienia .		5.455	
2.	Na hipotekach prywat. lokowane :			Oprócz wyszczególnionych kapitałów posiada fundusz tego zakładu jeszcze kapitały niepewne z zapisów niezabezpieczonych — u różnych prywatnych zalegające a mianowicie z zapisu :
	a) na realnościach w mieście Krakowie od sumy 295.088 złp. 22 gr. po 5% 3.688 złr. 65 c.		3.689	a) Młodziejowskiego J. 60.000 złp. — gr.
	po 6% od 1.000 złp. 15 „ — „		15	b) Olechowskiego P. 30.000 „ — „
	b) na dobrach w okręgu Krakowskim odsumy 127.563 złp. 26 gr. po 5% 1.594 „ 58 1/2 „		1.595	c) Woznińskiego Jana 90.000 „ — „
	c) na dobrach w królestwie Polskim po 3 1/2 % 2.000 złp. 17 „ 50 „		17	d) Nergera Jana 743 „ 13 „
	dtto. po 4% na 1.574 złp. 24 gr. 15 „ 75 „		16	e) Bielskiego Piotra 3.770 „ 14 „
	dtto. po 5% na 80.100 złp. 1.091 „ 25 „		1.001	f) Trzeńskiego Jęd. 18.965 „ 25 1/2 „
	d) w banku Polskim ulokow. 4% 7.989 złp. 5 gr. 79 „ 93 1/2 „		80	Razem 203.479 złp. 22 1/2 gr.
	e) pod protektoratem kapituły Krakows. na dobrach hipotekowane 36.166 złp. 20 gr. 4% 361 „ 67 „		1.194	W r. 1863 wynosiły one 234.479 złp. lecz w skutek rozp. c. k. Nam. dtto 27. Października 1863 l. 65.967 zredukowano zapis Gałęckiego 6.000 złp. na 126 złr. w.a. i kupiono za nie oblig. indemn. wartości 170 złr. mk. Zaś zapis Wodzickiego Franciszka 23.253 złp. 18 3/4 gr. czyli 5.813 złr. 40 1/2 ct. w. a. ulokowano na 5% na dobrach Ustrzyki dolne od 14. Lutego 1865 zacząwszy, wreszcie odpisano 2.200 złp. 27 1/2 gr. jako niesprawdzone.
	52.873 „ 19 „ 5% 832 „ 80 1/2 „			
	f) pod protektoratem arcybractwa miłosierdzia na fundacyach lok. 7.198 złp. 28 gr. 5% 89 „ 97 1/2 „		90	
	g) na dobrach Ustrzyki dolne w okręgu lw. lokowane 23.253 złp. 18 1/2 gr. po 5% 290 „ 67 „		291	
	Razem .		13.443	

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo		Uzasadnienie
		razem		
		złr. wal. austr.		
	II.			
	Dochody z realności i innych praw.			do 3.
3.	a) Czynsz dzierżawny z dóbr Tropiszów w Król. Polskiem	5.512		Kwoty z obowiązków kontraktowych wypływające i z zatwierdzeń. <i>ad a)</i> c. k. Nam. z dnia 24. Kwietnia 1861 l. 26.121 na 22.050 złp.
	b) Czynsz z dóbr Rączna i Jezierzany	950		<i>ad b)</i> c. k. Rządu Krakow. z dnia 22. Czerwca 1854 l. 14.269.
	c) Czynsz z wynajmu prawa połowania w tychże	25		<i>ad c)</i> c. k. komis. Nam. z d. 12. Grudnia 1863 l. 29.154 trzyletnia, należność z góry.
	d) Czynsz dzierz. z dóbr Prądnik czerwony wraz z należnością za dziesięcinę	1.504		<i>ad d)</i> tejże z dnia 30. Września 1863 l. 11.042 do 24. Czerwca 1875.
	do przeniesienia	7.991		

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	z przeniesienia	7.991		
	e) Wynagrodzenia za zniesione ciężary z podd. gruntów w Prądniku czerw. od wymierzonej sumy indemnizacyjnej 10.873 złr. 13 ct.	571		do e). Na mocy orzeczenia c. k. komisji Ministr. w sprawach uwolnienia grunt. od ciężarów z d 23. Czerwca 1855 l. 2.462. Obligacyę indem. z tego tytułu jeszcze nie wydano.
	f) Czynsz dzierżawny z folwarku Przeginia duchowna	50		
	g) Czynsz z realności nr. 242/3 akademią zwaną w Krakowie	75		do f) i g). Na mocy rozp. byłej rady administr. z dnia 27. Sierpnia 1850 l. 4.873.
	h) Danina zwana Jutrznia z Jeziorzan i relutum dziesięciny z Rączny		8.687	do h). Na mocy rozp. byłej dyrekcji szpitalów z dnia 19. Grudnia 1854 l. 909 ciężył ten obowiązek tylko do końca 1865 r. na dzierżawie dotyczącej — (rozp. Rządu krajowego z dnia 30. Lipca 1860 l. 16.652).
	III. Zwroty kosztów leczenia i zaopatrzenia.			
4.	Zwroty od płacących	18.752	18.752	do 4). Na podstawie trzechletniego przecięcia wynikłości, ilości dni trzech lat mnożonych po 50 centów jako wynagrodzenie zatwierdzone na każdy dzień. Wynikłości z ostatnich 3 lat nie mogły za podstawę być wzięte, ponieważ w takowych wiele kwot z zaległości dawnych pochodzące zawierały się.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	IV. Różne.			
5.	Przypadkowe	1.440	1.440	do 5. Dochody tej rubryki stanowią zysk od wpływających w monecie brze- czącej kwot dzierżawnych i odset- kowych z królestwa Polskiego, które według przecięcia 3letniego przyjęto.
	Potrzeby. I. Place urzędników.			
6.	Zarządcy szpitalu z rocz. 500 złr. $\frac{2}{3}$	333		do 6—8.
7.	Pisarzowi „ „ 400 „ „	267		Jako część przypadająca z obli- czenia na podstawie dzielnika stałego. (Obacz budżet oddziału położnic).
8.	Kapelanowi „ „ 200 „ „	133		
9.	20m ordyn. lekarzy po 750 „	1.500		
10.	20m asyst. „ „ 400 „	800		
11.	110m siostr miłosierdzia, jednej 100 złr. a 10 po 75 złr. w. a.	850	3.833	do 9—11. * Należytość całoroczna, którą fun- dusz tego oddziału całkowicie opłaca.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	II. Zaslugi.			do 12.
12.	Woznego z roczn. 250 złr. $\frac{2}{3}$	167		Jako część wypadająca z obliczenia na podstawie dzielnika stałego.
13.	2ch leśnych w dobrach Rączny po 25 złr. w. a.	50	217	(Obacz budżet oddział położnic).
	III. Dodatki osobiste.			do 13.
	IV. Dodatki na mieszkanie.			do 14—15.
14.	Kapelanowi szpitalu z rocznych 78 złr. $\frac{2}{3}$	53		Należytość obliczona na podstawie dzielnika stałego. (Obacz budżet oddziału położnic).
15.	Pisarzowi z rocznych 80 " $\frac{2}{3}$	54		
16.	2om asyentom lekarskim po 80 "	160	267	do 16.
	V. Wynagrodzenie za emolumenta.			Należytość stała całoroczna, którą fundusz tego oddziału całkowicie opłaca.
17.	Kapelanowi szpitalu wynagrodzenie za wikt z rocznych 191 zł. 61 c. $\frac{2}{3}$	128	128	do 17.
	VI. i VII. Adjuta i dyurny.			Należytość całoroczna obliczona na podstawie dzielnika stałego. (Obacz budżet oddziału położnic).
	VIII. Fundacye.			do 18.
18.	Na odprawienie mszy św. przez kapitułę krakowską z odsetek kapitałów fundacyi ś. p. biskupa Szembeka 150 złp.	38		Należytość stała całoroczna na mocy rozp. byłego senatu Rzeczypospolitej Krakowskiej z d. 3. Grudnia 1840 l. 1.327.
	do przeniesienia	38		

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo		razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.			
	z przeniesienia		38		
19.	Na oddzielenie wyzdrowiałych z fund. Wencla		45	83	do 19. W skutek rozp. e. k. Rządu kraj. Krakows. z dnia 15. Czerwca 1860 l. 14.129.
	IX.				
20.	Wydatki z prawa patronatu wypływające		37	37	do 20. Według 3letniego przecięcia.
	X.				
	Czynsze z pomieszkania				
	XI.				
	Potrzeby				
21.	Kancelaryjne		193	193	do 21. Na podstawie przecięcia 3letnich wynikłości.
	XII.				
	Remuneracye i zapomogi.				
	a) stałe:				
22.	Aptekarzowi szpitalu z rocznych . . . . . 525 złr. $\frac{2}{3}$		350		do 22. W moc rozporządzenia e. k. Namiestnictwa z dnia 2. Stycznia 1861 l. 59.122 jako obowiązek z kontraktu z konwentem Sióstr miłosierdzia zawartego, wynikający.
23.	Dyrektorowi " z rocznych . . . . . 420 " "		280		
24.	Dwom praktykantom chirurgicznym po . . . . . 210 "		420		do 22, 23 i 25.
25.	Urzędnikom kasy głównej za sprawowanie czynności kasowych tego funduszu z rocznych . . . . . 100 " $\frac{2}{3}$		67		Część przypadająca z obliczenia na podstawie dzielnika stałego. (Obacz budżet oddz. położnie).
26.	Leśniczemu za dozór nad lasem w dobrach Rączna rocznie		50	1.167	do 24. Wydatek stały całoroczny, który fundusz całkowicie opłacać obowiązany jest. do 26. Na mocy rozporz. e. k. Krakow. Rządu kraj. z d. 22. Sierpnia 1860 l. 21.635.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo		razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.			
	<i>b) niestate:</i>				
27.	Na wsparcie przypadkowe i zastępstwa podobneż	200		200	do 27. W roku 1863 wynosiły te wydatki 185 złr. lecz rubryka ta dokładnie oznaczoną być nie może, przeto według wniosku z roku 1865 się przyjmuje.
	XIII. i XIV. Budowy nowe i utrzymanie budynków istniejących.				
28.	Wybielenie zabudowania szpitalnego zewnątrz	54			do 28—32. Wyrachowane w dwóch trzecich częściach wydatki corocznie niezbędnie potrzebne, które fundusz tego oddziału ponosić ma.
29.	Czyszczenie kanałów	11			Rub. 30. obejmuje wydatki reparacji budynków mieszkalnych i gospodarczych.
30.	„ kominów	41			Wybielenie wewnątrz budynku szpitalnego nie wpisuje się tutaj, ponieważ ten wydatek siostry miłosierdzia ponoszą.
31.	Rozszerzenie istniejącego szpitalu				(Ob. budżet oddziału położnic).
32.	Różne restauraacye w ogólności	1.000		1.106	do 31. Rozszerzenie istniejącego budynku, dotąd jeszcze nie jest dozwolone.
					do 32. Wedle przecięcia 3letniego.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo		razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.			
XV.					
Podatki i daniny.					
33.	Od realności w Krakowie:				do 33—36. Podatki zwykłe z dodatkami istniejącymi, na mocy rozporządzeń cesarskich, wyrachowane przez c. k. urzęda podatkowe.
	gruntowy z $\frac{1}{3}$ dodat. 4 złr. 28 ct.				
	$\frac{1}{6}$ wojennego	53	"	5	
34.	od dóbr Jezierzany:				
	gruntowy z $\frac{1}{3}$ dodat. 22 .. 21 "				
	$\frac{1}{6}$ wojennego	2	" 77 $\frac{1}{2}$ "		
	domowe	1	" 87 "		
	$\frac{1}{6}$ wojennego	—	" 69 "	28	
35.	z dóbr Rączna:				
	gruntowy z $\frac{1}{3}$ dod. 212 " 71 "				
	$\frac{1}{6}$ wojennego	26	" 57 $\frac{1}{2}$ "		
	domowego	2	" 39 "		
	$\frac{1}{6}$ wojennego	—	" 89 $\frac{1}{2}$ "	242	
36.	z folwarku Prądnik:				
	gruntowy z $\frac{1}{3}$ dod. 293 " 94 $\frac{1}{2}$ "				
	$\frac{1}{6}$ wojennego	36	" 74 $\frac{1}{2}$ "		
	domowy z $\frac{1}{3}$ dodat. 3 " 73 "				
	$\frac{1}{6}$ wojennego	1	" 40 "	326	
	do przeniesienia			611	

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	z przeniesienia .	611		
37.	Dodatek na fundusz indemnizacyjny i na fundusz krajowy od podatku stałego	325		do 37. Podatki stałe bez dodatku wojennego wynoszą: gruntowy . . . . . 533 złr. 14 ct. domowy . . . . . 8 " — " Razem 541 złr. 14 ct. od której kwoty licząc po 62 ct. od 1 zł. w. a. wypada dodatku 325 zł.
	Ekwiwalenta.			
38.	Z folwarku Prądnik czerw. należytość roczna	68		do 38, 39, 40.
39.	z folwarku Rączna i Jezierzany	82		Na mocy rozp. c. k. Krakowsk. Rządu kraj. z dnia 2. Lutego 1856 l. 34.620.
	Indemnizacye.			
40.	Z folwarku Prądnik czerwony — 20letnie raty (Annuitates) za zniesiony czynsz gruntowy konwentu Dominikanów w Krakowie od 1. Listopada 1855 do tegoż 1875 rocznie po	133		
	i także za zniesioną dziesięcinę parafii św. Mikołaja	203		
41.	Z dóbr Tropiszów w Polsce podatek łącznie	186		do 41. W moc rozp. c. k. Rządu kraj. Krakowskiego dnia 16. Marca 1859 l. 4.105.
	do przeniesienia .	1.608		

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo		razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.			
	z przeniesienia .	1.608			
42.	Podatek dochodowy od odsetków z kapitałów na hypotekach prywatnych a to : od 7.987 złr. 79 ct. (poz. 1.) 7% .	559			
43.	Podatek dochodowy od odsetków obligacyjnych a to od kwoty 3.841 złr. 47½ ct. w. a. 7%	239			
44.	Podatek gminny za pomieszkanie kapelana szpitalnego	4		2.440	do 44. Na mocy rozp. c. k. Krakowskiego Rządu krajowego z dnia 24. Listopada 1858 N. 38.985.
	XVI. Dyjety i koszta podróży.				
45.	Na podróże komisyjne w sprawach funduszu jako właściciela dóbr w okręgu Krakowskim i królest. Polskim leżących	213			do 45. Na podstawie przecięcia 3letniego.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	XVII. Koszta gospodarcze.			
46.	Żywność, lekarstwo, bielizna, pranie, opał, oświetlenie, słoma, sprzęty domowe i różne inne przez siostry miłosierdzia dostarczane	19.407	19.407	do 46. Na podstawie 3letniego przecięcia, — liczby osób zaopatrzonych, — i wyznaczonego wynagrodzenia po 46 ct. za każdą osobę, — na ostatek dodatkowej należności za wyborowe jedzenie i wydatków administracyjnych.
	XVIII. Odsetki od kapitałów dłużnych.			
47.	Od winnych 2.000 złp. kościołowi Panny Maryi w Krakowie, zabezpieczonych na Prądniku czerwonym po 4%	20	20	do 47. Według rozp. c. k. Rządu krajowego z dnia 17. Lipca 1859 l. 19.226.
	XIX., XX. i XXI. Pensye, dary i zaopatrzenia			
	XXII. Potrzeby kościelne.			
48.	Kapelanowi szpitalu za mszę św.	31		do 48. Według rozp. c. k. komisji gub. w Krakowie dnia 6. Października 1853 l. 17.933.
49.	Na pokrycie różnych potrzeb kościelnych		31	do 49. Nie się nie wnosi ponieważ wydatki tego rodzaju ponoszą siostry miłosierdzia.
	XXIII. Odprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych.			
	XXIV. Różne.			
50.	Koszta sądowe, pocztowe, inseraty i inne przypadkowe	211	211	do 50. Na podstawie 3letniego przecięcia.

Erscheinung	Jahr	Seite	Inhalt	Anmerkung
[Faint text]	1881	100	XVI Königliche Bibliothek	10
[Faint text]	1882	101	XVII Königliche Bibliothek	11
[Faint text]	1883	102	XVIII Königliche Bibliothek	12
[Faint text]	1884	103	XIX Königliche Bibliothek	13
[Faint text]	1885	104	XX Königliche Bibliothek	14

Preliminarz specjalny
funduszu szpitalnego świętego Łazarza
w Krakowie.

---

b) ODDZIAŁ POŁOŻNIC I PODRZUTKÓW
na rok administracyjny

1866.

P o k r y c i e

Licz. porz.	Wymienienie rubryk	Wynikłość z roku 1864	Wniosek c. k. Rządu na rok 1866	Uwaga
		<i>złr. wal. austr.</i>		
I.	Odsetki od kapitałów	1.443	1.591	
II.	Dochód z realności	2.050	1 590	
III.	Zwroty kosztów leczenia	3.866	3.562	
IV.	Taksy od przyjęcia podrzuteków	6.471	6.099	
	Suma	13.830	12.842	
	W porównaniu z potrzebami		33.652	
	Okazuje się niedobór		20.810	

P o t r z e b y

Licz. porz.	Wymienienie rubryk	Wynikłość z roku 1864	Wniosek c. k. Rządu na rok 1866	Uwaga
		<i>złr. wal. austr.</i>		
I.	Płace urzędników	1.142	1.166	
II.	Zasługi	83	83	
III.	Dodatki na mieszkanie	65	92	
IV.	Wynagrodzenia za emolumenta	262	253	
V.	Potrzeby kancelaryjne	81	100	
VI.	Remuneracye i zapomogi	348	368	
VII.	Utrzymanie budynków	1.716	720	
VIII.	Podatki i daniny	231	290	
IX.	Koszta gospodarcze	13.917	10.611	
X.	Odsetki od kapitałów dłużnych	5	5	
XI.	Koszta zaopatrzenia podrzutków	22.613	19.949	
XII.	Różne przypadkowe	21	15	
	Suma	40.484	33.652	

Rozkład pojedynczych rubryk

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	Pokrycie.			
	I.			
	Odsetki od kapitałów.			
1.	Kapitały na prywat. hypot. w sumie 50.023 złp. 27 gr. po 5%	625		do 1—2. Należytość caloroczna według stopy procentowej.
2.	a) Obligii indemnizacyjne w sumie 17.930 złr. mon. konw. po 5%	941		Oprócz wykazanych kapitałów posiadał fundusz ten — jeszcze kapitałów niepewnych w sumie 41.294 złp. z których ale na mocy rozporządzenia c. k. komisji Namiest. Krakow. dnia 18. Września 1863 do 1.20.695 odpisano . . . . . 40.000 złp.
	b) Od nakupionych ale jeszcze nieodebranych oblig indemnizacyjnych za 2.000 złp.	25	1.591	Akta dotyczące i sprawozdanie w tej sprawie Wydział kraj. zażądał od rzeczoney c. k. komisji. Resztę to jest 1.294 złp. 29 gr. jeszcze nie sprawdzono.
	II.			
	Dochód z realności i innych praw.			
3.	Czynsz z propinacyi w Krowodrzy rocznie	1.153		do 3. Wydzierżawiono do 18go Kwietnia 1866 rozporz. c. k. Rządu Krakow. kraj. z d. 1. Czerwca 1860 l. 10.740.
4.	Czynsz z młyna w Prądniku	437		do 4. Wydzierżawiony do 31. Października 1869 rozporz. c. k. komisji Namies. Krakowskiej dnia 31. Października 1863 l. 18.899.
5.	Relutum za dziesięcinę w Krowodrzy	.	1.590	do 5. Zniesiono rozp. c. k. komisji Namiest. z d. 26. Maja 1864 l. 12.424.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo		razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.			
III.					
Zwroty kosztów leczenia.					
6.	Od płacących	3.562	3.562		do 6. Na podstawie trzechletniego przecięcia — gdyż ilość osób pielęgnowanych w jednym roku — z tego powodu za podstawę służyć nie może, ponieważ położnice zezwalające czynić nad sobą praktyczno-kliniczne ćwiczenia lub przyjmujące służbę mamek w zakładzie, od opłaty uwolnione bywają.
IV.					
Taksy.					
7.	Za przyjęcie podrzutek	6.099	6.099		do 7. Z powyższych pod 6. uczynionych uwag — i przy tej rubryce tylko przecięcie trzyletnie za podstawę się przyjmuje.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
Potrzeby.				
I.				
Płace urzędników.				
8.	Zarządcy szpit. z roczn. 500 złr. $\frac{1}{3}$	167		do 8—10. Część przypadająca z obliczenia na podstawie dzielnika stałego. (Obacz budżet oddział chorych 8. poz. 6—8.)
9.	Pisarzowi „ „ 400 „ „	133		
10.	Kapelanowi „ „ 200 „ „	67		
11.	Asystentowi „ „ . . .	420		
12.	4em zakonnicom sióstr miłosierdzia rocznie po 75 złr.	300		
13.	Akuszerce szpit. z roczn. 78 zł. $77\frac{1}{2}$ c.	79	1.166	do 11—13. Należitości całoroczne, które fundusz tego oddziału całkowicie ponosi.
II.				
Zaslugi.				
14.	1mu słudze kancelar. z roczn. 250 zł.	83	83	do 14. Część przypadająca z obliczenia na podstawie dzielnika stałego. (Obacz budżet oddział chorych 8. poz. 12., 14., 15.)
III.				
Dodatki na mieszkanie.				
15.	Dla kapelana szpitalu z rocznych 79 złr. . . . . $\frac{1}{3}$.	26		do 15—16 a).
16.	a) dla pisarza od 80 złr. . . $\frac{1}{3}$.	26		Część przypadająca z obliczenia na podstawie dzielnika stałego. (Poz. 16. przy oddziale chorych.)
	b) „ asystenta całoroczne . . .	40	92	do 16 b). W skutek rozp. c. k. Nam. z d. 6. Sierpnia 1864.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo		razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.			
	IV.				do 17.
	Wynagrodzenie za emolumenta.				Część przypadająca z obliczenia na podstawie dzielnika stałego. (Obacz budżet oddział chorych 8. poz. 17.)
17.	Kapelanowi szpitalu wynagrodzenie za wikt z roczn. 191 zł. 61 et. $\frac{1}{3}$	64			
18.	Nauczycielowi w Krowodrzy za nie- używanie gruntu do szkoły nale- żącego rocznie	9			do 18. Należytość roczna według ozna- czenia Rządu kraj. Krak. z dnia 16. Października 1855 l. 23.822.
19.	Akuszerce szpitalu wynagrodzenie za wikt z rocznych 180 złr.	180		253	do 19. Należytość roczna, którą fundusz tego oddziału całkowicie ponosi w skutek rozp. c. k. Namiestnictwa dnia 23. Grudnia 1861 l. 78.251.
	V.				
	Potrzeby kancelaryjne.				
20.	Zwyczajne	100		100	do 20. Na podstawie 3letniego przecięcia.
	VI.				
	Remuueracye i zapomogi.				
	a) stałe.				
21.	Dla aptekar. szpit. z roczn. 525 zł. $\frac{1}{3}$	175			do 21—23. Jako część przypadająca z obli- czenia na podstawie dzielnika sta- łego, istniejących zobowiązań, i prawdopodobnych potrzeb. (Obacz budżet oddziału chorych 8. poz. 22, 23, 25.
22.	„ dyrekt. „ „ 420 „ $\frac{1}{3}$	140			
23.	„ urzędników kasy głównej w Kra- kowie za załatwienie interesów	33		348	
	do przeniesienia	348		348	

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	z przeniesienia .	348		
	b) <i>przypadkowe.</i>			do 24.
24.	Dla urzędników szpitalu	20	368	Na podstawie 3letniego przecięcia
	VII.			do 25—27.
	Utrzymanie budynków.			Należytości całe co roku przypa- dające.
25.	Pobielanie budynków zewnątrz	26		
26.	Czyszczenie kanałów	5		
27.	„ kominów	20		do 28.
28.	Reparacye budynków	669	720	Na podstawie przecięcia 3letniego.
	VIII.			
	Podatki i daniny.			
29.	Z Prądnika białego:			do 29—35.
	a) gruntowego z dodatkiem zwyecz. i wojenn. 10 złr. 63,ct.			Należytość przypadająca roczna na podstawie wykazów przez c. k. urzęda podatkowe sporządzonych i istniejących przepisów.
	b) domowego z dodatkiem zwyecz. i wojenn. 3 złr. 41 „	14		
	c) dochody z młyna z do- datkiem zwyecz. i woj. 27 „ 60 „	28		
	do przeniesienia .	42		

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	z przeniesienia	42		
30.	Z Krowdrzy : gruntowego z dodatkiem zwyczajnym i wojennym rocznie 16 złr. 86 ct. domowego z dodatkiem zwycz. i wojennym rocznie . . . 7 „ 72 „	25		
	dochodowego z dodat. zwycz. i wojennym z propinacyi rocznie 48 „ — „	48		
31.	Dodatki na potrzeby krajowe i in- demnizacyjne od powyż wymie- nionych podatków gruntowego, domowego i dochodowego, po od- trąceniu dodatku wojennego, po 62 ct. od 1 złr.	57		
	Różne spłaty.			
32.	Za zniesioną dziesięcinę w Krowo- drzy na rzecz zakonu emerytarzy w Krakowie, płatne od 1. Listo- pada 1855 do końca Października 1875 rocznie	8		
33.	podatek dochodowy od odsetek z o- bligacyj w sumie 625 złr. po 7%	44		
34.	podatek dochodowy od odsetek z o- bligacyj w sumie 941 złr.	66	290	

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo		razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.			
	IX.				
	Koszta gospodarze.				
35.	Na żywność, lekarstwa, sprawienie bielizny i pranie, oświetlenie, słomę do sienników, sprzęty domowe etc.	10.611		10.611	do 35. Wniosek ugruntowany na podstawie 3letniego przecięcia, i zatwierdzonego ze strony rządu wynagrodzenia (pauzale) za wyżywienie każdej osoby w zakładzie położnic dziennie 75 ct., zaś w zakładzie podrzutków dziennie 26 ct. Koszta wynosiły w r. 1862 7.862 złr. " 1863 9.356 " " 1864 13.917 " przeciętnie . . . . . 10.011 " zaś na potrawy wyborowe 600 "

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	X.			
	Odsetki od kapitałów dłużnych.			do 36.
36.	Dla Krakowskiej kapituły 5 ⁰ / ₁₀ od kapitału w sumie 400 złp. na Krowodrzy hypotekow. roczn. 20 złp.	5	5	Należytość całoroczna według stopy procentowej odnośnie do rozp. c. k. Rządu kraj. w Krakowie dnia 27. Czerwca 1856 l. 14.768.
	XI.			
	Koszta zaopatrzenia podrzutek.			do 37.
37.	Na utrzymanie podrzutek przez włościan pielęgowanych . . .	19.949	19.949	Na podstawie 3letniego przecięcia.
	XII.			
	Różne przypadkowe.			do 38.
38.	Koszta sądowe, portorya, koszta inseratów i inne drobne . . .	15	15	Na podstawie 3letniego przecięcia.

Forschungsbereich	Ergebnisse		Bemerkungen	Datum
1. Untersuchung der Wirkung von... 2. Einfluss von Temperatur auf...	2	-	Ergebnis der ersten Versuche... Keine signifikante Unterschiede...	15.10.2023
3. Analyse der chemischen Zusammensetzung... 4. Bestimmung des pH-Wertes...	10	10	Zusätzliche Messungen durchgeführt... Ergebnis: pH-Wert liegt bei...	20.10.2023
5. Untersuchung der Stabilität... 6. Einfluss von Licht auf...	-	-	Keine weiteren Ergebnisse... Stabilität scheint gegeben zu sein...	-
7. Zusammenfassung der Ergebnisse... 8. Schlussfolgerungen...	-	-	Die Ergebnisse zeigen... Die Hypothese wurde...	-
9. Literaturverzeichnis... 10. Quellenangaben...	-	-	Quelle: [...] Quelle: [...]	-
11. Zusammenfassung... 12. Abschluss...	-	-	Das Projekt wurde... Die Ergebnisse sind...	-

9.

Preliminarz specjalny
funduszu szpitalnego świętego Ducha
w Krakowie.

---

a) **ODDZIAŁ OBŁĄKANYCH**

na rok administracyjny

1 8 6 6.

P o k r y c i e

Licz. porz.	Wymienienie rubryk	Wynikłość z roku 1864	Wniosek c. k. Rządu na rok 1866	Uwaga
		<i>złr. wal. austr.</i>		
I.	Odsetki od kapitałów	174	299	
II.	Zwroty kosztów leczenia i zaopatrzenia	3.746	4.210	
III.	Rozmaite dochody	.	.	
	Suma	3.920	4.509	
	W porównaniu z potrzebami	.	7.756	
	Okazuje się niedobór	.	3.247	

P o t r z e b y

Licz. porz.	Wymienienie rubryk	Wynikłość z roku 1864	Wniosek c. k. Rządu na rok 1866	Uwaga
		złr. wal. austr.		
I.	Płace urzędników i służ	899	758	
II.	Zaslugi	67	67	
III.	Dodatki na mieszkanie	87	87	
IV.	Dyurny	103	103	
V.	Wynagrodzenie za emolumenta	17	17	
VI.	Potrzeby kancelaryjne	80	74	
VII.	Remuneracye i zapomogi	243	170	
VIII.	Utrzymanie budynków	1.020	261	
IX.	Koszta gospodarcze	7.718	6.178	
X.	Podatki i daniny	5	21	
XI.	Różne przypadkowe	18	20	
	Suma	10.257	7.756	

Rozkład pojedynczych rubryk

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	Pokrycie.			
	I.			
	Odsetki od kapitałów.			do 1—2.
1.	Od sumy 10.000 złp. zabezpieczonej na dobrach Kazimierza w Polsce po 4% . . . . . 80 złr. 45 ct.	80		Należytość wyrachowana według stopy procentowej i po odtrąceniu 19 złr. 55 ct. podatku „ofiarą“ zwanego, któren się do Rządu polskiego opłaca od sumy 10.000 złp.
2.	Od sumy 17.520 złp. zabezpieczonej na realnościach po 5% 219 złr. 1 ct.	219	299	
	II.			do 3.
	Zwroty kosztów leczenia i zaopatrzania.			Na podstawie trzechletniego przecięcia ilości osób zaopatrzonych, licząc na każdą po 50 ct. wyznaczonej opłaty — (pauszale).
3.	Od płacących jako też i z funduszu krajowego	4.210	4.210	

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo		razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.			
Potrzeby.					
I.					
Płace urzędników i służ.					
4.	Zarządcy szpitalu z rocz. 375 złr. $\frac{1}{3}$	125			do 4, 6, 7.
5.	Lekarzowi ordynującemu	500			Część wypadająca na fundusz tego oddziału z obliczenia na podstawie dzielnika stałego. (Obacz budżet oddziału syfilit. 10. poz. 5, 7, 8).
6.	Chirurgowi szpit. z rocz. 400 złr. $\frac{1}{3}$	133	758		do 5.
II.					
Zaslugi.					
7.	Słudze kancelaryj. z rocz. 200 złr. $\frac{1}{3}$	67	67		Należytość stała całoroczna, którą fundusz tego oddziału całkiem ponosi.
III.					
Dodatki na mieszkanie.					
8.	Zarządcy szpitalu z rocz. 180 złr. $\frac{1}{3}$	60			do 8—9.
9.	Chirurgowi " " 80 " $\frac{1}{3}$	27	87		Część wypadająca na podstawie dzielnika stałego. (Obacz budżet oddziału syfilit. 10. poz. 9—10).
IV.					
Dyurny.					
10.	1szy dyurnista dziennie 85 ct. z rocznych . . . . . 309 złr. $\frac{1}{3}$	103	103		do 10—11.
V.					
Wynagrodzenie za emolumenta.					
11.	Zarządcy szpitalu na opał z rocznych . . . . . 50 złr. $\frac{1}{3}$	17	17		Część wypadająca na fundusz tego oddziału z obliczenia na podstawie dzielnika stałego. (Obacz budżet oddziału syfilit. 10. poz. 11—12).

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
VI.				
Potrzeby kancelaryjne.				
12.	Papier, litografie, druki	20		do 12.
13.	Opał kancelaryi, sali ordynacyjnej z rocznych 100 złr. $\frac{1}{3}$	33		Wydatki podobnego rodzaju ciągle się wzmagają, przyjęto więc stosun- kowo do wydatków z r. 1864 sumę 20 złr.
14.	Oświetlenie etc.	21	74	
VII.				
Remuneracye i zapomogi.				
<i>a) stałe.</i>				
15.	Dyrektor szpitalu z rocz. 200 złr. $\frac{1}{3}$	70		do 13—14.
16.	b) przypadkowe	100	170	Część wypadająca z obliczenia na podstawie dzielnika stałego. (Patrz budżet oddz. syfil. 10. poz. 14—15).
VIII.				
Utrzymanie budynków.				
17.	Czyszczenie kominów i kanałów	61		do 15—16.
18.	Reparacye budynków	200	261	Część przypadająca z obliczenia na podstawie dzielnika stałego. (Patrz budżet oddz. syfilitycznego 10. poz. 16.)
				do 17.
				Staly wydatek, corocznie konie- czny.
				do 18.
				Na podstawie dzielnika stałego obliczono, według wynikłości lat poprzedniczych. (Patrz budżet oddz. syfil. 10. poz. 18—19.)

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
IX.				
Koszta gospodarcze.				
19.	Żywność, lekarstwa, odzież, bielizna, pościel, słoma do sienników, oświetlenie, koszta pogrzebowe, itd. przez zakonnice dostarczane potrzeby	6.000		do 19. Na podstawie przecięcia 3letniego ilości osób żywionych, po 50 ct. od każdej rachując, i dodawszy przeciętną sumę wynagrodzenia za potrawy wyborowe (Extraportionen) wydatek ten wynosi w roku 1863 5.343 złr. zaś w roku 1864 7.388.
20.	Sprawienie sprzętów domowych, instrumentów chirurgicznych i t. p. przez zarząd szpitalu uskutecznione	178	178	do 20. Na podstawie 3letniego przecięcia.
X.				
Podatki i daniny.				
21.	Podatek dochodowy od odsetków w sumie 299 złr. 46½ ct. po 7%.	21	21	do 21. Na podstawie istniejących przepisów podatkowych.
XI.				
Różne przypadkowe.				
22.	Zabezpieczenie zakładu od ognia .	20	20	do 22. Wedle przecięcia 3letniego na podstawie dzielnika stałego.

10.

Preliminarz specjalny
funduszu szpitalnego świętego Ducha
w Krakowie.

---

b) ODDZIAŁ SYFILITYCZNYCH
na rok administracyjny

1 8 6 6.

P o k r y c i e

Licz. porz.	Wymienienie rubryk	Wynikłość z roku 1864	Wniosek c. k. Rządu na rok 1866	Uwaga
		<i>złr. wal. austr.</i>		
I.	Odsetki od kapitałów	173	373	
II.	Zwroty kosztów leczenia i zaopatrzenia	18.020	15.971	
III.	Różne przypadkowe	59	43	
	Suma	18.252	16.387	
	W porównaniu z potrzebami		16.970	
	Okazuje się niedobór		583	

P o t r z e b y

Licz. porz.	Wymienienie rubryk	Wynikłość z roku 1864	Wniosek c. k. Rządu na rok 1866	Uwaga
		<i>złr. wal. austr.</i>		
I.	Płace	1.423	1.142	
II.	Zasługi	133	133	
III.	Dodatki na mieszkanie	173	173	
IV.	Dyurna	207	207	
V.	Wynagrodzenia za emolumenta	33	33	
VI.	Potrzeby kancelaryjne	164	183	
VII.	Remuneracye i zapomogi	297	340	
VIII.	Utrzymanie budynków	2.001	580	
IX.	Koszta gospodarcze	16.366	13.976	
X.	Podatki i daniny	7	26	
XI.	Zaopatrzenia	73	73	
XII.	Różne przypadkowe	73	104	
	Suma	20.950	16.970	

Rozkład pojedynczych rubryk

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo		Uzasadnienie
			razem	
		<i>złr. wal. austr.</i>		
	Pokrycie.			
	I.			
	Odsetki od kapitałów.			
1.	Kapitały na prywatnych hipotekach w sumie 27.417 złp. 28 gr. po 5% 342 złr. 76½	343		do 1—2. Należytość całoroczna według stopy procentowej. Oprócz tego posiada zakład ten, kapitały niepewne w sumie 1.950 złp., które dopiero sprawdzone i zabezpieczone być mają.
2.	Obligi państwa w sumie 580 złr. m. k. po 5% 30 złr. 44½	30	373	
	II.			
	Zwroty kosztów leczenia i zaopatrzenia.			
3.	Od płacących, jako też i z funduszu krajowego	15.971	15.971	do 3. Na podstawie 3letniego przecięcia osób żywionych i leczonych, — po cenie 50 ct. od każdej, co czyni sumę przeciętną . . . 15.971 złr.
	III.			
	Różne przypadkowe.			
4.	Z wymiany srebra na banknoty, zyskane ażyo	43	43	do 4. Na podstawie 3letniego przecięcia. Brzęcząca monetę pobiera się w odsetkach od zapisów w największej części z król. Polskiego i 9 złr. 44½, z obligów pożyczki austr. z roku 1854 . . . . .

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo		razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.			
Potrzeby.					
I.					
Płace urzędników.					
5.	Zarządcy szpitalu z roczn. 375 złr. $\frac{2}{3}$	250			do 5, 7, 8. Część wypadająca na fundusz tego oddziału z obliczenia na podstawie dzielnika stałego. (Patrz budżet oddział obłąkanych 9. poz. 4, 6, 7.) Chirurgowi podwyższono płacę o 100 złr. wal. austr. rozp. c. k. komisji Nam. z dnia 5. Września 1863 l. 21.352.
6.	Lekarzowi ordynującemu	625			
7.	Chirurg szpit. z roczn. 400 złr. $\frac{2}{3}$	267	1.142		
II.					
Zaslugi.					
8.	Słudze kancel. z roczn. 200 złr. $\frac{2}{3}$	133		133	do 6. Należytość całoroczna, którą ten fundusz całkowicie ponosi.
III.					
Dodatki na mieszkanie.					
9.	Zarządca szpit. z roczn. 180 złr. $\frac{2}{3}$	120			do 9—10. Należytość w $\frac{2}{3}$ częściach na fundusz tego oddziału przypadająca na podstawie dzielnika stałego. (Patrz budżet obłąkanych 9. poz. 8.) Podwyższoną należytość rocznych 180 złr. i nowo przyrosłą chirurga rocznych 80 złr. asygnowała c. k. komisya Nam. rozp. z dnia 5. Marca 1863 l. 4.577.
10.	Chirurgowi " " 80 " $\frac{2}{3}$	53		173	
IV.					
Dyurna.					
11.	Dyurniście dziennie po 85 ct. $\frac{2}{3}$	207		207	do 11. Część wypadająca na fundusz tego oddziału z obliczenia na podstawie dzielnika stałego. (Patrz budżet oddziału obłąkanych 9. poz. 9.) rozp. c. k. Rządu kraj. Krak. dnia 12. Maja 1860 l. 13.410.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	V. Wynagrodzenie za emolumenta.			
12.	Zarządca szpitalu z roczn. 50 złr. $\frac{2}{3}$.	33	33	do 12. Część wypadająca na oddział tego funduszu, z obliczenia na podstawie stałego dzielnika. (Obacz budżet oddziału obłąkanych 9. poz. 11.)
	VI. Potrzeby kancelaryjne.			
13.	Papier, litografie i inne druki .	46		do 13. Na podstawie 3letniego przecięcia w zaokrąglonej kwocie.
14.	Sprzęty kancelaryjne, oświetlenie i inne potrzeby	71		do 14. Według 3letniej przeciętnej kwoty.
15.	Na ogrzanie kancelaryi i sali ordynacyjnej z rocznych 100 do 103 złr.	66	183	do 15. Część wypadająca z obliczenia na podstawie dzielnika stałego, i odnośnie do rozp. c. k. Nam. dnia 24. Listopada 1860 l. 60.130, którym na opał 186 ctn. węgla kamiennego i 3 sagi drzewa miękkiego wyznaczono, na co 100—103 złr. pieniężnego nakładu potrzeba będzie.
	VII. Remuneracye i inne zapomogi.			
16.	Dyrektorowi prowizorycznemu stałą remuneracyę z rocznych 210 złr. $\frac{2}{3}$	140		do 16. Część wypadająca z obliczenia na podstawie dzielnika stałego. (Patrz budżet oddział obłąkanych 9. poz. 14.)
	do przeniesienia .	140		

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	z przeniesienia .	140		
17.	Zapomogi przypadkowe . . .	200	340	do 17. Na podstawie trzyletniego przecięcia.
	VIII.			
	Utrzymanie budynków.			
18.	Czyszczenie kominów i kanałów .	80		do 18. Na podstawie rzeczywistych wyników — stale ponawiających się corocznie wydatków.
19.	Reparacye budynków	500	580	do 19. Według 3letniego przecięcia.
	IX.			
	Koszta gospodarcze.			
20.	Żywność, lekarstwo, odzież, pościel, bielizna, słoma, światło, koszta pogrzebowe etc. etc. przez zakonnice dostarczane	13.350		do 20. Na podstawie 3letniego przecięcia ilości osób zaopatrzonych, na które dziennie 46 cent. na każdą głowę liczono.
	do przeniesienia .	13.350		

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	z przeniesienia	13.350		
21.	Sprawienie sprzętów domowych, instrumentów chirurgicznych i t. p. przez zarząd szpitalny dostarczane	626	13.976	do 21. Na podstawie trzechletniego przecięcia.
	X. Podatki i daniny.			
22.	Podatek dochodowy od odsetek, od papierów publicznych w kwocie 30 złr. 44½ . 2 złr. 13 ct.	2		do 22—23. Podatek dochodowy 7% na mocy istniejących przepisów podatkowych monarchicznych.
23.	Od odsetków sum lokowanych u prywatnych, a to od 342 złr. 76 ct. . . . 23 złr. 99 ct.	24	26	
	XI. Zaopatrzenia.			
24.	Dozorczeni szpitalu dziennie po 20 ct.	73	73	do 24. Należytość nieodmienna całoroczna, — asygnowana rozporz. c. k. Rządu krajowego do 7. Sierpnia 1860 l. 20.480.
	XII. Różne przypadkowe.			
25.	Zwroty nadpłaconych kosztów i inne nie pewne	104	104	do 25. Na podstawie przecięcia trzechletniego.

II.

BUDŻET

funduszków indemnizacyjnych

Galicji wraz z Krakowem

na rok słoneczny

1866.

Zawiera w przekładzie z niemieckiego :

1mo protokół poprawek zdziałanych w c. k. Ministryum stanu dla :

a) Galicyi wschodniej,

b) Galicyi zachodniej i Krakowa.

2do Budżet funduszków indemnizacyjnych w ogóle.

3^{tio} Budżet specjalny tychże funduszków w trzech częściach, a to :

I. dla 12. obwodów wschodnich Galicyi,

II. dla 6. obwodów zachodnich Galicyi,

III. dla W. ks. Krakowskiego.

I. Protokół

w którym poszczególnione są poprawki.

Preliminarze potrzeb funduszu indemnizacyjnego w Galicyi wschodniej na rok słoneczny 1866.

Preliminowana potrzeba . . . . . 3,695.003 złr.

P o p r a w k a.

A. Co do potrzeby . . . . . 3,695.003 złr.
1. Koszta zarządu . . . . . 99.030 „

Pozycję tę zmniejszono wedle pierwotnego wniosku c. k. Izby obrachunkowej do 84.030 złr. ponieważ nie zezwolono dotychczas na pomnożenie sił roboczych dla spraw ciężarów gruntowych, na którą to potrzebę w wniosku c. k. Namiestnictwa przeznaczoną jest suma . . . . . 15.000 złr.

W skutek tego, i — ponieważ c. k. Ministerstwo finansów przy układzie budżetu państwa na rok 1866 odstąpiło od żądania odsetków od kapitałów dłużnych funduszy indemnizacyjnych, okazuje się potrzeba w sumie sprawdzonej . . . 3,680.003 złr.

B. Co do pokrycia . . . . . 3,695.003 „

I. *Od obowiązanych do wypłat indemnizacyjnych.*

2. Wpłata rent . . . . . 34.507 złr.

Pozycya ta równa jest pozycyi z r. 1865. Ponieważ zaś na rok 1865 preliminowano „wpłaty kapitałów od obowiązanych“ w kwocie 50.000 złr., słusznie więc tę wypłatę przy obliczeniu wpłat rentowych na rok 1866 od pozostałej z końcem 1864 r. należitości w kwocie 690.149 złr. potrącić należy, dla tego niża się powyższa pozycya do . . . 32.007 złr.

II. *Od kraju.*

3. Trzecia część wpłat od kraju uiszczonych 2,024.515 złr.

Suma ta ułożona tak jak na rok 1865, obliczoną jest od podatków stałych z r. 1864 po odłączeniu dodatku wojennego.

Rzetelniejsem jednak okazuje się obliczenie dodatku tego na podstawie należitości podatkowej z roku 1865.

Ponieważ wedle budżetu państwa na r. 1865 podatki stałe 3,994.950 złr. wynoszą, przeto pozycya powyższa po przyjęciu dodatku na 51%, wypadnie w kwocie . . . . . 2,037.424 złr.

Z uwzględnieniem powyższych poprawek okazuje się na rok 1866 niedobór w kwocie 1,183.705 złr. na którego pokrycie przyjmuje się do preliminarza tytułem zaliczki bezprocentowej od c. k. skarbu 1,134.227 złr. nadto zaś jako zaliczkę oprocentowaną . . . . . 49.478 złr.

Suma ogólna pokrycia wynosi przeto po uczynionej poprawce, kwotę . . . . . 2,306,936 złr., która równa się sumie ogólnej potrzeby.

I O K O L O

[The following text is extremely faint and largely illegible, appearing to be a detailed financial report or ledger. It contains various lines of text, some of which are underlined, and possibly a table structure. The text is oriented vertically on the page.]

II.

Protokół

z poszczególnieniem poprawek odnoszących się do preliminarza potrzeb funduszu indemnizacyjnego Galicyi zachodniej i Krakowa na rok słoneczny 1866.

Preliminowana potrzeba wynosi na rok 1866 . . . . . 2,308.099 złr.

P o p r a w k a .

A. Potrzeby . . . . . 2,308.099 złr.

1. Koszta zarządu . . . . . 54.577 „

Pozycya ta wyrównywa pozycyi proponowanej na rok 1864. Ponieważ zaś tą drugą pozycyą objęte są także koszta nakładu nowych arkuszków kuponowych, — a na rok 1866 podobny wydatek miejsca mieć nie będzie, więc zniża się suma preliminowana do ilości wyrachowanej na rok 1865 tj. do 50.434 złr.

2. Renty dla uprawnionych . . . . . 1,782.971 „

Wedle podania nadwornej c. k. centralnej izby kredytowej i rachunkowej, wynosi potrzeba rent funduszu indemnizacyjnego dla wielkiego księstwa Krakowskiego na rok 1866 nie w sumie 172.381 złr. przez prowincjonalną c. k. izbę rachunkową preliminowanej — lecz w sumie . . . . . 175.562 złr. powyższa przeto pozycya podnosi się do 1,786.152 „

Stosownie do tych zmian, tudzież przy uwzględnieniu okoliczności wyluszczonej w protokóle skróconym co do poprawek dla Galicyi wschodniej, mianowicie, że nie wchodzą tu preliminowane odsetki od długu należącego c. k. skarbowi, wynosi ogólna suma potrzeb . . . . . 2,306.986 złr.

B. Pokrycie . . . . . 2,308.099 złr.

I. Od kraju.

3. $\frac{1}{2}$ część krajowa . . . . . 1,041.883 złr.

Przy uwzględnieniu preliminowanej w budżecie Państwa sumy podatków stałych na rok 1865 dla Galicyi zachodniej, która wynosi bez dodatków wojennych 1,902.120 złr. obliczono dochód z repartycyi po 51% na kwotę należycie wyrachowaną 970.081 złr. i tak poprawiono powyższą pozycyę.

II. Od Państwa.

4. Bezprocentowe zaliczki z c. k. skarbu . . . . . 1,113.066 złr.

III. Od skarbu Państwa.

5. Zaliczki nieoprocentowane ze skarbu Państwa . . . . . 1,578.811 złr.

Na podstawie powyższych poprawek wynika potrzeba pokrycia niedoboru z zaliczkami ze skarbu Państwa tylko w kwocie . . . . . 1,553.402 złr., z których po uwzględnieniu części potrzebnej dla okręgu administracyjnego Krakowskiego, wciągniono do preliminarza jako zasilek bezprocentowy, uchwałą Naj. Pana przyzwolony, kwotę . . . . . 1,490.773 złr. zaś resztę . . . . . 62.629 „ jako zaliczkę oprocentowaną.

Suma pokrycia wynosi przeto 3,680.003 złr. i równa jest ogólnej sumie potrzeb.

BUDŻET
funduszu indemnizacyjnego

**Królestwa Galicyi wschodniej i zachodniej
i Wielkiego Xięstwa Krakowskiego**

na rok

1 8 6 6.

A) Pokrycie

Licz. porz.	Wymienienie rubryk	Wniosek na rok 1866 dla				Uwagi
		12 wscho- dnich	6 zacho- dnich	Krakowa	Razem	
		obwodów Galicyi				
<i>złr. wal. austr.</i>						
	<i>a) od obowiązanych.</i>					
I.	Wpłata kapitałów	50.000	90.000	31.000	171.000	
II.	„ rent	32.007	26.150	6.000	64.157	
III.	Odsetki za zwłokę i inne do- chody	7.170	.	.	7.170	
	Suma dochodów własnych .	89.177	116.150	37.000	242.327	
	<i>b) od kraju.</i>					
IV.	Trzecia część krajowa	2,037.424	786.690	183.391	3,007.505	do IV.
	<i>c) od państwa.</i>					Dotatki po 51% do każde- go reńskiego podatków sta- łych.
V.	Wynagrodzenia laudemialne	.	.	.	.	
VI.	Odsetki od kapitałów	.	.	.	.	
VII.	Odebrane kapitały	.	.	.	.	
VIII.	Zasilki ze skarbu państwa	.	.	.	.	
	<i>a) nieoprocentowane . . . . .</i>	1,490.773	1,134.227	.	2,625.000	
	<i>b) oprocentowane . . . . .</i>	62.629	49.478	.	112.107	
	Ogółem	3,680.003	2,086.545	220.391	5,986.939	

B) P o t r z e b y

Licz. porz.	Wymienienie rubryk	Wniosek na rok 1866 dla				Uwagi
		12 wscho- dnych	6 zacho- dnych	Krakowa	Razem	
		obwodów Galicyi				
<i>złr. wal. austr.</i>						
I.	Koszta zarządu	84.030	46.555	3.879	134.464	
II.	Splata kapitałów przez wylosowanie	743.400	428 400	40.950	1,212.750	
III.	Kwoty wyrównawcze od kapitałów dla uprawnionych	3.000	1.000	.	4.000	
IV.	Renty uprawnionym	2,849.573	1,610.590	175.562	4,635.725	
V.	Laudemia	.	.	.	.	
VI.	Odsetki od kapitałów dłużnych do skarbu Państwa	.	.	.	.	
VII.	Zwroty pobranych zaliczek ze skarbu Państwa	.	.	.	.	
	Razem	3,680.003	2,086.545	220.391	5,986.939	

REPORT OF THE COMMISSIONER OF THE GENERAL LAND OFFICE

District	Area of land in acres				Total area in acres	Remarks
	Freehold	Leasehold	Other	Unimproved		
District A	1000	100	200	100	1400	...
	1500	200	300	150	2150	...
	2000	300	400	200	2900	...
	2500	400	500	250	3650	...
	3000	500	600	300	4400	...
District B	1200	150	250	120	1720	...
	1800	250	350	180	2580	...
	2200	350	450	220	3220	...
	2800	450	550	280	4080	...
	3500	550	650	350	5050	...

Cześć I.

12 obwodów wschodnich Galicyi.

A) Pokrycie

Licz. porz.	Wymienienie rubryk	Wynikłość z roku 1865	Wniosek c. k. Rządu na rok 1866	Uwagi
		złr. wal. austr.		
I.				
Od obowiązanych.				
1.	Wpłata kapitałów	50.000	50.000	C. k. buchhalteryja wnosila w pre- liminarzu na rok 1866: do poz. 2. kwotę 34.507 złr. " " 4. " 2,024.515 " " " 9. " 1,563.811 " lecz te pozycje zmodyfikowało c. k. Ministryum tak, jak je wykazano powyzej.
2.	" rent	34.507	32.007	
3.	Odsetki za zwłokę i inne dochody	7.170	7.170	
II.				
Od kraju.				
4.	Niedobór przez kraj pokryć się ma- jący	2,004.666	2,037.424	
5.	Dań od zboża i soli			
III.				
Od skarbu Państwa.				
6.	Laudemia	.	.	
7.	Odsetki od nadwyżek funduszowych	.	.	
8.	Zwrócone kapitały czynne	.	.	
9.	Zasilek c. k. skarbu Państwa :			
	a) oprocentowany	1,620.829	1,490.773	
	b) nieoprocentowany		62.629	
	Ogółem	3,717.172	3,680.003	

B Potrzeby

Licz. porz.	Wymienienie rubryk	Wynikłość	Wniosek	Uwagi
		z roku 1865	c. k. Rządu na rok 1866	
		<i>złr. wal. austr.</i>		
I.	Koszta zarządu	84.030	84.030	do poz. V.
II.	Splata kapitalów:			Wniosek na rok 1866 jest dla tego mniejszy o 37.169 złr. ponieważ wedle §. 26. instrukcyi względem losowania na rok 1866 a mianowicie od kapitalu 54,426.000 złr. wypada odsetków 5% na dzień 1. Maja 1866 1,360.650 „ „ „ 1. Listop. „ 1,351.800 „ razem 2,712.450 złr. w mon. konw. czyli 2,848.073 złr. wal. austr., zaś na wypłatę kwot wyrównawczych 1.500 złr.
	a) przez wylosowanie	743.400	743.400	
	b) przez wykupno obligacyj			
III.	Kwoty wyrównywaweze dla uprawnionych (od kapitalów)	3.000	3.000	
IV.	Kwoty wyrównywaweze od rent	1.500	1.500	
V.	Renty uprawnionym	2,885.242	2,848.073	
VI.	Laudemia			
VII.	Odsetki od kapitalów dłużnych			
VIII.	Zwroty zaliczek			
IX.	Wydatki nadzwyczajne			
	Ogółem	3,717.172	3,680.003	

Dodatek 1. do pokrycia.

Rozkład pojedynczych rubryk

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uwagi
		złr. wal. austr.		
A) Pokrycie.				
1.	Wpłata kapitałów	50.000		Wartość ryczałtowa za niepoddańcze prestacje emfiteutyczne i dziesięciny przyjmuje się w sumie prawdopodobnej 2,266.270 złr. Na to wpłacono od r. 1855 do 1864 714.351 „ <u>pozostanie do uiszczenia 1,551.919 złr.</u> Od tego odpadło przez kompensacye kapitałami za prestacje poddańcze . . . . . 894.634 „ Zmniejsza się więc pozostałość do kwoty 657.285 złr. m. kow. czyli wal. austr. . . . . 690.149 „ Dalej odtrącić należy prelimitowaną na r. 1865 wpłatę . . . . . 50.000 „ <u>Zostanie przeto . . . . . 640.149 złr.</u> Od tej kwoty wynosi należytość 5% odsetków 32.007 złr.
2.	„ rent	32.007	82.007	

Dodatek 2. do pokrycia.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo		Uwagi
		razem		
		złr. wal. austr.		
3.	Odsetki za zwłokę wpłaty i dochody inne :			W roku 1862 wpłynęło odsetków za zwłokę wpłaty — 6.897 złr. lecz po sprawdzeniu buchhalterycznym okazało się, że urzęda poborowe wnieśli do rubryki tej zaległości dziesięcinne i zwroty. — Rubryki te więc sprawdzono wedle wyników rzeczywistych.
1.	Odsetki za kapitały i renty niezapłacone w terminie	3.000		
2.	Czynsze dzierżawne i uzyskane ceny sprzedaży za pustki	170		
3.	Zysk za sprzedane książeczki, — zwroty odsetków, — dopłaty wyrównawcze, — i zwroty nadpłaconych należności	4.000	7.170	

Dodatek 3. do potrzeb.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uwagi
		złr. wal. austr.		
	B) Potrzeby.			
	Rub. I. koszta zarządu.			
	Preliminarz c. k. Namiestnictwa dla spraw indemnizacyjnych, tudzież c. k. Namiestnictwa i władz ob- wodowych dla spraw wykupna i regulacyi ciężarów gruntowych.			
	A) Koszta zarządu spraw indem- nizacyjnych przy c. k. Na- miestnictwie.			
1.	Plące, zasługi i dodatki	3.098		
2.	Dyurny	1.305		
3.	Remuneracye i zapomogi	500		
4.	Potrzeby kancelaryjne	1.705		
5.	Czynsze za najem pomieszkania	410		
6.	Rozmaite wydatki	400	7.418	
	do przeniesienia		7.418	

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uwagi
		zbr. wal. austr.		
	z przeniesienia	.	7.418	
	B) Koszta zarządu spraw wykupna i regulacji ciężarów gruntowych, przy c. k. Namiest.			
7.	Płace, zasługi i dodatki	4.498		
8.	Dyurny	2.920		
9.	Remuneracye i zapomogi	500		
10.	Wydatki kancelaryjne	1.753		
11.	Koszta podróży	500		
12.	Czynsze za najem pomieszkania	410		
13.	Rozmaite wydatki	200	10.781	
	C) Koszta zarządu spraw wykupna i regulacji ciężarów gruntowych przy c. k. władzach obwodowych.			
14.	Płace, zasługi i dodatki	36.520		
15.	Dodatki na pomieszkania	2.213		
16.	Dyurny	8.030		
17.	Remuneracye i zapomogi	1.000		
18.	Potrzeby kancelaryjne i urzędowe	2.700		
19.	Koszta podróży	13.953		
20.	Najem pomieszkań	615		
21.	Rozmaite wydatki	800	65.831	
	Razem	.	84.030	

Załącznik A) 1. do dodatku 3. potrzeby.

Licz. porz.	Przedmiot	Wynikłość z roku 1862	Wniosek na rok 1866 złr. wal. austr.		Uwagi
			pojedynczo	razem	
	A) Koszta zarządu sprawy in- demnizacyjnej przy c. k. Nam.				Należytość wcią- gnięto tylko w poło- wie ; — druga połowa jest wpisana w za- łączniku pod liczb. 7. przy sprawach regu- lacji i wykupna cięż- arów gruntowych.
	1.				
	Place, zasługi i dodatki.				
1.	Jeden referent	945	945		
2.	Jeden „	796	735		
3.	Jeden sekretarz Namiestnictwa .	577	630		
4.	Jeden konceptista	.	420		
5.	Jeden „	184	368	3.098	

Załącznik A) 2. do dodatku 3. potrzeb.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uwagi
		złr. wal. austr.		
	2.			
	Dyurny.			
1.	Jeden kalkulant po 1 złr. 57 ¹ / ₂ ct. dziennie			Podług stanu rzeczywistego.
2.	dwóch pisarzy dziennych po 1 złr. dziennie za 365 dni — razem		1.305	

Załącznik A) 3. do dodatku 3. potrzeb.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uwagi
		<i>ztr. wal. austr.</i>		
	3.			
	Remuneracye i zapomogi.			
1.	Wniosek na rok 1866		500	Na podstawie wynikłości z lat upłynionych.

Załącznik A) 4. do dodatku 3. potrzeb.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uwagi
		złr. wal. austr.		
	4.			
	Potrzeby kancel. i urzędowe.			
	a) pauszalia kancelaryjne i na oświetlenie. dwom referentom i sekretarzowi c. k. Nam. rocznie po 19 złr. 32 ct. 57 złr. 96 ct. 20m koncepistom po 9 złr. 24 ct. 18 złr. 48 ct. kalkulantowi i 20m pisarzom dziennym 26 złr. 88 ct.	104		Zatwierdzone reskr. Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 18. Kwietnia 1855 l. 3.935 i wciągnięone tu w jednej połowie: — druga połowa wydatków spisana jest w załączniku pod l. porz. 10.
	b) na opał i rąbanie drzewa	186		
	c) na papier i inne rekwizyta	260		
	d) na koszta druku i litografii	500		
	e) na sprzęty urzędowe	50		
	f) na należitości insercyjne	500		
	g) na rozmaite wydatki	105		
	Razem		1.705	

Załącznik A) 5. do dodatku 3. potrzeb.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uwagi
		złr. wal. austr.		
	5. Czynsze za najem pomieszkania a) Czysz za najem pomieszkania oddziału c. k. Namiestnictwa dla spraw indemnizacyjnych . . .		410	Wydatek stały.

Załącznik A) 6. do dodatku 3. potrzeb.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uwagi
		<i>złr. wal. austr.</i>		
	6. Wydatki rozmaite		400	Na podstawie wynikłości z r. 1864.

Załącznik B) 7. do dodatku 3. potrzeb.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uwagi
		złr. wal. austr.		
	B) Koszta sprawy uwolnienia i regulacji ciężarów gruntowych przy c. k. Namiestnictwie. 7. Place, zasługi i dodatki.			Druga połowa kosztów tych jest wykazaną w załączniku 1ym przy dodatku 3.
	a) Jeden referent płacy	945		
	b) Jeden " "	735		
	c) Jeden sekretarz Namiest.	630		
	d) Jeden konceptista	420		
	e) Jeden " "	368		
	f) 3ch praktykantów konceptowych po 300 złr.	900		
	g) dyjety assesorom przy komisjach	500		
	Razem		4.498	

Załącznik B) 8. do dodatku 3. potrzeb.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uwagi
		złr. wal. austr.		
	8. Dyurny. a) Ośmiu dyurnistom po 1 złr. w. a. za 365 dni		2.920	Na podstawie preliminarza z roku 1864.

Załącznik B) 9. do dodatku 3. potrzeb.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo		razem	Uwagi
		ztr.	wal.	austr.	
	9.				
	Remuneracye i zapomogi.				
1.	Na wsparcia i remuneracye .			500	Na podstawie wniosku z r. 1864.

Załącznik B) 10. do dodatku 3. potrzeb.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo		Uzasadnienie
		razem		
		złr. wal. austr.		
	10.			
	Wydatki kancelaryjne i urzędowe.			Wydatki te zatwierdzono i zaasygnowano reskryptem e. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 18. Kwietnia 1855 l. 3.935, i są wykazane tutaj w połowie, zaś w drugiej połowie przy rubryce A. 4.
	a) pauszalia kancelaryjne i oświetlenia dla dwóch referentów i sekretarza Namiestnictwa po 19 złr. 32 ent.	57 złr. 96 ent.		
	dla 2ch koncepistów po 9 złr. 24 ent.	18 złr. 48 ent.		
	dla 3ch praktykantów koncept. po 18 złr. 48 ent.	55 złr. 44 ent.		
	dla 2ch dyurnistów po 11 złr. 76 ent.	23 złr. 52 ent.		
	dla 6ciu dyurnistów po 3 złr. 36 ent.	20 złr. 16 ent.	176	
	b) na opał i rębanie drzewa		186	
	c) na papier i potrzeby do pisania		270	
	d) na druki i litografie		500	
	e) na wydatki insercyjne		500	
	f) na oprawę ksiąg		21	
	g) na urządzenie biur		50	
	h) na wydatki rozmaite		50	
	Razem		1.751	

Załącznik B) 11. do dodatku 3. potrzeb.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo		razem	Uzasadnienie
		złr.	wal. austr.		
	11.				
	Koszta podróży.				
1.	Należności milowe dla zastępców uprawnionych	100			Na podstawie preliminarza z roku 1864.
2.	Wydatki podróży dla urzędników c. k. Namiestnictwa	400		500	

Załącznik B) 12. do dodatku 3. potrzeb.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	12.			
	Czynsz za najem pomieszkania.			
1.	Czynsz za ubikacye c. k. Namiest. dla oddziału spraw wykupna i re- gulacyi ciężarów gruntowych.	410	410	Ustanowiono i zaasygnowano roz- porządzeniem c. k. Namiestnictwa z dnia 15. Czerwca 1861 l. 38.710 w kwocie 820 złr. — Druga połowa z tej kwoty wciągniona do ru- bryki wydatków indemnizacyjnych w załączniku A. 5.

Załącznik B) 13. do dodatku 3. potrzeb.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		<i>złr. wal. austr.</i>		
	13.			
	Wydatki rozmaite.			Na podstawie preliminarza z roku 1864.
1.	Na wydatki nieprzewidziane	200	200	

Załącznik C) 14. do dodatku 3. potrzeb.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	C) Koszta zarządu w sprawie uwolnienia i regulacji ciężarów gruntowych, — przy władzach obwodowych. 14. Place, zasługi i dodatki.			do 14. Ustanowione rozp. c. k. Namiestnictwa z dnia 16. Października 1860 l. 3.441/<i>fD.</i> i na podstawie wniosku na rok 1864 uczynionego.
1.	10om naczelnikom powiatowym płacy po 1.260 złr. i dodatku 840 złr. rocznie	21.000		
2.	2om adjunktom płacy 840 złr. i dodatku 630 złr. rocznie	2.940		
3.	22om znawcom dyjety po 4 złr. 20 ct. dziennie	12.000		
4.	Zasługi woźnym w Zaleszczykach, Przemyślu i Sanoku	580		
	Razem		36.520	

Załącznik C) 15. do dodatku 3. potrzeb.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		<i>złr. wal. austr.</i>		
	15.			
	Dodatki na pomieszkania.			do 15.
1.	Dla 10ciu naczelników powiatowych	2.213	2.213	Z uwzględnieniem stosunków miejscowych i na podstawie wniosku z r. 1864.

Załącznik C) 16. do dodatku 3. potrzeb.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	16.			
	Dyurny.			
1.	Dla 22ch pisarzy dziennych po 1 zlr. na 365 dni	8.030	8.030	Na podstawie wniosku na r. 1864 uczynionego.

Załącznik C) 17. do dodatku 3. potrzeb.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		<i>złr. wal. austr.</i>		
1.	17. Remuneracye i zapomogi. Na wsparcia i remuneracye urzędnikom, sługom i zatrudnionym osobom innym	1.000	1.000	Na podstawie preliminarza na rok 1864 sporządzonego i na podstawie wynikłości z lat upłynionych.

Załącznik C) 18. do dodatku 3. potrzeb.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		<i>złr. wal. austr.</i>		
	18.			Bibl. Jęz.
	Potrzeby kancelar. i urzędowe.			
1.	Na sprawienie materiałów do pisania, opłatę posłańców, — opału, oświetlenia i wydatków nieprzewidzianych dla Zaleszczyk, Sanoka Brzeżan i Przemyśla	2.700	2.700	Na podstawie preliminarza z r. 1864.

Załącznik C) 19. do dodatku 3. potrzeb.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
19.				
Koszta podróży.				
1.	Wynagrodzenie kosztów podróży dla 10 naczelników i 2ch adjunktów	3.000	.	Na podstawie preliminarza na rok 1864 sporządzonego.
2.	Należytości milowe dla 22ch znawców po 1 złr. 5 ct.	3.000	.	
3.	Strawne dla 22ch dyurnistów	1.000	.	
4.	Koszta podróży dla komisarzy obwodowych przeznaczonych do spraw dotyczących	5.992	.	
5.	Koszta podróży innych do spraw powyższych użytych urzędników.	961	13.953	

Załącznik C) 20. do dodatku 3. potrzeb.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	20.			
	Czynsze za pomieszkania.			
1.	Czynsz za pomieszkania najęte w Brzeżanach, Przemysłu, Sanoku i Zaleszczykach	615	615	Na podstawie wniosku na rok 1864 uczynionego.

Załącznik C) 21. do dodatku 3. potrzeb.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		<i>złr. wal. austr.</i>		
	21.			
	Wydatki rozmaite.			
1.	Na wynagrodzenia dla świadków .	800	800	Na podstawie wniosku na rok 1864 uczynionego.

Dodatek 4. Potrzeby.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	Rub. II. Spłata kapitałów przez wylosowanie.			
1.	Na podstawie planu umorzenia wydanego reskr. Minist. z dnia 29. Grudnia 1857 l. 11.881 wypada na lwowski okręg administracyjny a) na II. półrocze 1865 354.000 złr. b) " I. " 1866 354.000 " Razem 708.000 złr. mon. konw. czyli 743.400 złr. wal. austr., których spłata wedle planu przypada zawsze 6 miesięcy później, to jest na dniu 1. Maja i na dniu 1. Listopada 1866 roku. Wnosi się przeto		743.400	

Dodatek 5. Potrzeby.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		<i>złr. wal. austr.</i>		
	Rub. III. Kwoty wyrównawcze do kapitałów dla uprawnionych.			
1.	Na podstawie doświadczenia z lat 10ciu zebranego, wnosi się odpowiednio do kwoty kapitałowej około 2,000.000 złr., które będą zaasygnowane prawdopodobnie .		3.000	
	Rub. IV. Kwoty wyrównawcze do rent dla uprawnionych.			
1.	Odpowiednio do zamknięcia rachunków z uprawnionymi		1.500	

Dodatek 6. Potrzeby.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		<i>złr. wal. austr.</i>		
	Rub. V. Renty uprawnionym.			
1.	Na podstawie planu umorzenia — od długu pokrytego obligacyami i na mocy §. 26. instrukcyi wypada od pozostającego z końcem r. 1865 długu po odtrąceniu wylisowanych obligacyj .	2,848.073	2,848.073	

Dodatek 7. Potrzeby.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		<i>złr. wal. austr.</i>		
	Wydatki nadzwyczajne.			Nie zezwolono na pomnożenie sił roboczych, przeto nie czyni się wniosku.

Cześć II.

6 obwodów zachodnich Galicyi.

A) Pokrycie

Licz. porz.	Wymienienie rubryk	Wynikłość z roku 1864	Wniosek c. k. Rządu na rok 1866	Uwagi
		ztr. wal. austr.		
1.	Wpłata kapitałów	109.375	90.000	
2.	„ rent	45.250	26.150	
3.	Odsetki za zwłoki i inne	.	.	
4.	Niedobór przez kraj pokryć się ma- jący	861.153	786.690	
5.	Danina od zboża i soli	.	.	
6.	Laudemia	.	.	
7.	Odsetki od kapitałów	.	.	
8.	Zwroty kapitałów od c. k. skarbu Państwa	.	.	
9.	Zaliczki ze skarbu Państwa:			
	a) nieoprocentowane	1,051.497	1,134.227	
	b) oprocentowane	.	49.478	
	Razem	2,067.275	2,086.545	
	C. k. buchhalteria prelimitowała na rok 1866 do porz. 8. kwotę 1,113.066 zlr. „ „ 4. „ 861.153 „ lecz te pozycje zostały przez c. k. Ministerstwo finansów zmienione tak, jak je umieszczono powyżej.			

B) Potrzeby

Licz. porz.	Wymienienie rubryk	Wynikłość	Wniosek	Uwagi
		z roku 1864	c. k. Rządu na rok 1866	
		złr. wal. austr.		
I.	Koszta zarządu	50.379	46.555	do I.
II.	Splata kapitałów przez losowanie	357.000	428 400	C. k. Izba obrachunkowa preli- nowała dla tej rubryki 50.379 złr. zaś c. k. Ministerstwo stanu popra- wiło wniosek ten na 50.434 złr.
III.	Kwoty wyrównawcze uprawnionym	2.000	1.000	Z którego wypada:
IV.	Renty uprawnionym	1,657.896	1,610.500	a) na 6 obwodów 46.555 „
V.	Wynagrodzenia laudemiałne	.	.	b) na W. X. Krakowskie 3.879 „
VI.	Odsetki od kapitałów dłużnych	.	.	
VII.	Zwroty zaliczek do c. k. skarbu	.	.	
	Razem	2,067.275	2,086.545	

Dodatek I. Pokrycie.

Rozkład pojedynczych rubryk

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo		razem	Uwagi
		złr.	wal.	austv.	
	1. Wpłata kapitałów			90.030	do 1. Uwzględniając prawdopodobne wpłaty z roku 1865 wnosi się na rok 1866 kwotę 90.000 złr.

Dodatek 2. Pokrycie.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	2. Wpłata rent		26.150	do 2. Po odtrąceniu kwoty wpłynąć mającej w roku 1865 wnosi się na r. 1866 prawdopodobna ilość 26.150 złr.

Dodatek 3. Pokrycie.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	3. Dodatki do podatków stałych		786.690	do 3. C. k. Ministerstwo stanu sprawdziło wnioski c. k. Izby obrachunkowej stosownie do ogólnej sumy podatków 1,902.120 złr. po 51% na kwotę . . . <u>970 081 złr.</u> Z tego wypada : a) na 6 obwodów 786.690 złr. b) na W. X. Krak. 183.391 „

Potrzeby.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo		razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.			
B) Potrzeby.					
I.					
Koszta zarządu.					
Preliminarz wydatków c. k. dyrekcji fund. indemnizacyjnego i komisji krajowej dla spraw wykupna i regulacji ciężarów gruntowych.					
1.	Plące, zasługi i dodatki		21.964		Na mocy patentu najwyższego z dnia 29. Pazdziernika 1853 §. 1. utworzono osobne fundusze : a) dla okręgu administracyjnego Krakowskiego. b) dla wielkiego X. Krakowskiego. Uwzględniając objętość spraw dotyczących, wydzielono z preliminowanej kwoty 53.434 złr. a) na wielkie Xięstwo Krakowskie $\frac{1}{12}$ . . . . . 3.879 złr. b) na okręg administracyjny Krak. czyli na Galicyę zachodnią 46.555 zł.
2.	Dodatki na pomieszkanie		483		
3.	Dyurny		6.353		
4.	Remuneracye		1.000		
5.	Potrzeby kancelaryjne i urzędowe		2.058		
6.	Koszta podróży		16.500		
7.	Czynsze za najem ubikacyi		1.230		
8.	Wydatki rozmaite		846	50.434	
	Odliczając $\frac{1}{12}$ część na wielkie X. Krakowskie			3.879	
	Pozostaje			46.555	

Dodatek 1. Potrzeby.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		<i>złr. wal. austr.</i>		
1.	Płace i dodatki urzędników dyrekcji funduszu indemnizacyjnego i komisji krajowej dla spraw wykupna i regulacji ciężarów gruntowych	9.425		Uzasadnienie znajduje się w załącznikach dalszych.
2.	Płace i dodatki urzędników komisji lokalnych dla spraw wykupna i regulacji ciężarów gruntowych	11.235		
3.	Płace sług dla dyrekcji funduszu indemnizacyjnego i komisji krajowej dla spraw wykupna i regulacji ciężarów gruntowych	632		
4.	Płace sług przy komisjach lokalnych dla spraw wykupna i regulacji ciężarów gruntowych	72		
5.	Wynagrodzenie ryczałtowe zastępcom uprawnionych i obowiązanych	600	21.964	

Załącznik 1. do dodatku 1. Potrzeby.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo		razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.			
1.					
Plące i dodatki.					
1.	Prezydent	.	.	.	
2.	Zastępcy prezydenta płacy 2.160 złr. remuneracyi 500 złr.	2.600	.	.	
3.	Zastępcy skarbu Państwa	.	.	.	
Referentom :					
4.	Wicherek Józef c. k. naczelnik pow.	1.680	.	.	
5.	Hallauer Władysław " "	1.680	.	.	
6.	Karasiński Franciszek " "	1.680	.	.	
Członkom sądowym :					
7.	Summer Jan c. k. radzca sądu wyż.	.	.	.	
8.	Bochiński Adam " " "	.	.	.	
9.	Dobrzański Szczęsny c. k. radzca sądu kraj.	.	.	.	
Zastępcy :					
10.	Smetański Karol c. k. radzca sądu kr.	.	.	.	
Konceptista c. k. Namiestnictwa :					
11.	Zduńkiewicz Roman	735	.	.	
12.	Blauth Edmund, c. k. oficyał rachun- kowy płacy 630 złr. dodatku 420	1.050		9.425	

Załącznik 2. do dodatku 1. Potrzeby.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	2.			
	Komisye miejscowe dla spraw wykupna i regulacyi ciężarów gruntowych :			
	I.			
	Dystrykt Krakowski.			
1.	Smalawski Ludwik adjunkt płacy 735 złr. dodatku 630 „	1.365		
	II.			
	Dystrykt Wadowicki.			
2.	Tichy Franciszek naczelnik powiatowy płacy 1.155 złr. dodatku 840 „	1.995		
3.	Weryczyński Mikołaj adjunkt płacy 840 złr. dodatku 630 „	1.470		
	III.			
	Dystrykt Tarnowski.			
4.	Połuczek Wacław naczelnik powiatowy płacy 1.155 złr. dodatku 840 „	1.995		
	IV.			
	Dystrykt Sądecki.			
5.	Kneudich Gustaw adjunkt płacy 945 złr. dodatku 630 „	1.575		
6.	Melcer Ferdynand adjunkt płacy 840 złr. dodatku 630 „	1.470		
	V.			
	Dystrykt Rzeszowski.			
7.	Orlecki Kajetan adjunkt płacy 735 złr. dodatku 630 „	1.365	11.235	

Załącznik 3. do dodatku 1. Potrzeby.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	3. Place sług przy dyrekeji fund. indemnizacyjnego i komisji krajowej.			
1.	Przybylski Józef woźny płacy	315		
2.	Kucur Jan sługa pomocniczy zasług	226		
3.	Stróżowi zasług	90	632	

Załącznik 4. do dodatku 1. Potrzeby.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo		razem	Uzasadnienie
		<i>złr. wal. austr.</i>			
	4.				
	Płace sług przy komisjach lokalnych.				
1.	Furgal Jędrzej stróż przy komisji w Tarnowie			72	Bióra komisyjne w Krakowie, Wadowicach, Sączu i Rzeszowie pomieszczono w ubikacyach c. k. władz obwodowych — przeto wnosi się tylko zasługi stróża dla Tarnowa, któremu zaasygnowano płacę rozp. dyrekeyi z dnia 23. Grudnia 1860 l. 4.091.

Załącznik 5. do dodatku 1. Potrzeby.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	5. Członkom stałym komisji.			
1.	Rylski Leon wł. dóbr ziemskich	.	.	Ze stanu obowiązanych.
2.	Szmid Jerzy wójt	.	.	
3.	Pawlikowski Stanisław wójt	.	.	Ze stanu uprawnionych.
4.	Hr. Załuski Jan	.	.	Zastępcy ze stanu obowiązanych.
5.	Hr. Moszczeński Franciszek	.	.	dtto dtto dtto
6.	Br. Larysz Karol	.	.	dtto dtto dtto
7.	Szumańczowski Ludwik	.	.	dtto dtto dtto
8.	Piątkowski Jakób wł. dóbr ziemskich	.	.	dtto uprawnionych.
	Przyjmując na każdy miesiąc jedno posiedzenie po dni 2 i na każde takowe posiedzenie wydatku 50 złr. wypada na 12 posiedzeń	600	600	

Dodatek 2. Potrzeby.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		<i>złr. wal. austr.</i>		
2.				
Dodatki na pomieszkania naczelnikom komisji miejscowych.				
1.	Tichy Franciszek w Wadowicach .	189	.	Wyznaczenie stałe.
2.	Potuzek Waclaw w Tarnowie .	294	483	dtto

Dodatek 3. Potrzeby.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo		razem	Uzasadnienie
		złr.	wal. austr.		
	3.				
	Dyurny.				
	a) dla dyrekcji indemnizacyjnej i dyrekcji krajowej :				
1.	1mu pisarzowi po 1 złr. 5 ct.	384			
	5ciu pisarzom po 1 złr.	1.825			
	1mu pisarzowi przy oddziale rachunkowym	384		2.593	
	b) dla komisji miejscowych :				
2.	8miu pisarzom po 1 złr.	2.920			} w Krakowie, Wadowicach, Tarnowie, Rzeszowie i Sączu.
	2om „ „ 80 ct.	584			
	1mu „ „ 70 ct.	256		3.760	
	Razem			6.353	

Dodatek 4. Potrzeby.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	4.			
	Remuneracye i zapomogi.			
1.	Urzędnikom c. k. dyrekcji funduszowej indemnizacyjnej i komisji krajowej wykupna i regulacyi ciężarów gruntowych remuneracye za czynności nadporządkowe i zapomogi w wypadkach nieszczęść	500		
2.	Urzędnikom c. k. komisji miejscowych remuneracye za czynności nadzwyczajne, i zapomogi w wypadkach nieszczęść	500		
	Razem		1.000	

Dodatek 5. Potrzeby.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
5.				
Potrzeby kancelar. i urzędowe.				
<i>a) dla dyrekcji i komisji krajowej:</i>				
1.	Należytość ryczałtowa (pauzale) na potrzeby pisania i oświetlenia zastępcy prezyd. roczn. 38 zł. 64 ct. 3ch refer. po 38 zł. 64 c. 115 " 92 " 1mu koncepiście 20 " 16 " 1mu manipulacyjnemu 20 " 16 " 6ciu pisar. po 11 zł. 76 c. 70 " 56 "	265		do liczb. porz. 8. Na opał wyznaczono 11 ³ / ₄ sagów węgla kamiennego i drzewa szpilkowego . . . 11 ³ / ₄ sagów. Koszt wynosi na 1 sążeń węgla z przewozem i złożeniem 26 złr., zaś 1 sag drzewa z przywozem i rąbaniem 13 zł., co razem czyni 458 zł.
2.	do stołu sesyjnego i na pieczętowanie	32		
3.	kupna papieru i druków	500		
4.	roboty introligatorskie	80		
5.	drobne wydatki nieprzewidziane	50		
6.	czyszczenie ubikacji	50		
7.	naprawy i dokupna sprzętów	50		
8.	opał (9 pieców)	458		
9.	reparacye w pomieszkaniach	60		
10.	oświetlenie schodów i sieni	50	1.595	
<i>b) dla komisyj miejscowych:</i>				
1.	Na papier, oświetlenie i potrzeby do pisania dla komisarzy miejscowych w Wadowicach 6 zł. 30 c. " Krakowie 6 " 30 " " Tarnowie 6 " 30 " " Rzeszowie 6 " 30 " " Sączu 9 " 45 " razem miesięcznie 34 zł. 65 c. co czyni rocznie	416		
2.	Na opał c. k. komisji w Tarnowie zaasygnowano rozporządzeniem z dnia 29. Lipca 1858 l. 2.762 miesięcznie 7 złr. 87 ¹ / ₂ ct. a więc na 6 miesięcy zimowych	47	463	
Razem			2.058	

Dodatek 6. Potrzeby.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo		Uzasadnienie
		razem		
		złr. wal. austr.		
6.				
Koszta podróży i dyjety.				
<i>a) dyrekcja indemnizacyjna i komisja krajowa :</i>				
1.	Koszta podróży i dyjety urzędnikom	500	500	
<i>b) komisje miejscowe :</i>				
1.	Naczelnikowi i adjunkt. w Wadowic.	2.000		do licz. 1—5.
2.	Komisarzowi i adjunkt. w Krakowie	2.000		Każdemu z komisyonujących do-
3.	Naczelnik. i komisarz. w Tarnowie	2.000		dano jednego pisarza.
4.	Komisarz. i adjunktowi w Rzeszowie	2.000		Naczelnikom i adjunktom którzy
5.	Komisarz. i 2om adjunktom w Sączu	2.000		pobierają dodatki funkcyjne jako
6.	Powyższym dwóm organom komis. dodano 22ch znawców a to: leśniczych i ekonomów, dla których wyznaczono dyjetów codziennie 4 złr. 20 ct., kosztów podróży za 1 milę 1 złr. 5 ct.			wynagrodzenie ryczałtowe za dyjety, liczy się tylko należytość podróżna po 1 złr. 5 ct. za milę.
	Wedle doświadczeń dotyczących wypadu tych kosztów w przecięciu dla każdego ze znawców 250 złr. co czyni na 22	5.500		Pisarzom dziennym dodaje się w czasie podróży strawne po 78 $\frac{3}{4}$ ct. zaś komisarzom obwodowym koszta unormowane.
	Pomnaża się te koszta o	500		Wnioski te poczyniono tylko po uwzględnieniu ścisłem czynności dotyczących i wynikłości dotychczasowych.
	Z powodu użycia jeszcze 2ch komisarzy nowych do czynności dotyczących, dla przyspieszenia i ukończenia sprawy		16.000	
	Razem		16.500	

Dodatek 7. Potrzeby.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo		razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.			
7.					
Czynsze za najem ubikacyj.					
<i>a) dyrekcya funduszów indemnizacyjnych:</i>					
1.	Czynsz roczny za najem ubikacji rocznie 1.000 złr.				do a) 1, 2.
2.	Czynszyk groszowy po 3 centów od 1 złr. 30		1.030		Zaasynowane rozp. dyrekcji z dnia 29. Kwietnia 1862 l. 1.376 na podstawie kontraktu zawartego na czas od 1. Kwietnia 1862 do końca Marca 1865.
<i>b) dla komisji miejscowych</i>					
1.	Czynsz za najem ubikacji w Tar- nowie		200		do b) 1.
	Razem			1.230	• Komisye w Wadowicach, Krako- wie, Rzeszowie i Sączu są pomie- szczone w lokalnościach władz ob- wodowych.

Dodatek 8. Potrzeby.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.		
	8.			
	Wydatki rozmaite.			
	<i>a) Dyrekcja funduszków indemnizacyjnych i Komisja krajowa :</i>			
1.	Koszta losowania, insercyjne i t. p	500		
2.	Wydatki nieprzewidziane	100	600	
	<i>b) Komisje miejscowe :</i>			
1.	Wynagrodzenie świadków, sędziów polubownych, mężów pamięci i posłańcom — dla 11 komisarzy po 16 złr.	176		
2.	Inne wydatki nieprzewidziane dla 11 komisarzy po 6 złr. 40 ct. .	70	246	
	Razem		846	

Rub. III. Potrzeby.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo		razem	Uzasadnienie
		złr. wal. austr.			
	III. Kwoty wyrównawcze uprawnionym Wedle patentu z dnia 19. Października 1853 §. 16. lit. 6. muszą być kwoty takowe, które nie dochodzą do wysokości jednej obligacyi najniższej, wypłacone w gotówce.			1.000	do III. Na podstawie wynikłości z lat upłynionych.

Rub. IV. Potrzeby.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uzasadnienie
		<i>złr. wal. austr.</i>		
	IV.			
	Renty należące uprawnionym.		1,610.590	do IV.
	Kapitał należący uprawnionym wynosi podług sprawdzenia:			Na podstawie prawdopodobnych wynikłości z roku 1865, w którym spłaconą być ma kwota 1,630.849 złr. a w skutek tego umniejszony się odpowiednio ogólna suma należytości.
	a) za powinności poddańcze w ogóle	24,543.780	złr.	
	b) za prestacje spła- calne	2,755.909	„	
	Razem	27,299.689	złr.	
	Przyrosło jeszcze przez dopłaty	503	„	
	Przez później wniesione meldunki	28.000	„	
	Ogółem	27,328.192	złr.	
	Na to wypłacono lub wylosowano	450.692	„	
	Pozostaje jeszcze od których odsetki wynoszą	1,343.875	„	
	a po odtrąceniu zapłaconych do 31. Października 1864	96.050	„	
	jeszcze	1,247.825	złr.	
	m. k. czyli wal. a.	1,310.216	złr.	
	a po doliczeniu zaległości rentowych kapitalizowanych	318.633	„	
	i kwot wyrównawczych	2.000	„	
	Razem	1,630.849	złr.	

BUDŻET
funduszu indemnizacyjnego

Wielkiego Xięstwa Krakowskiego

na rok

1 8 6 6.

A) Pokrycie

Licz. porz.	Wymienienie rubryk	Wynikłość z roku 1864	Wniosek c. k. Rządu na rok 1866	Uwagi
		złr. wal. austr.		
I.	Wpłata kapitałów	36.007	31.000	
II.	„ rent	8.000	6.000	
III.	Odsetki za zwłoki i inne	.	.	
IV.	Zasilki ze skarbu Państwa	.	.	
	Razem	44.007	37.000	
V.	Niedobór przez kraj pokryć się ma- jący	180.730	183.391	
	Dopelnienie	224.737	220.391	
	C. k. buchhalteryja preliminowała w pozycyi V. na rok 1866 kwotę . . . . . 180.730 złr. zaś c. k. Ministryum sprawdziło tę pozycyę na . . . . . 183.391 złr.			

B) P o t r z e b y

Licz. porz.	Wymienienie rubryk	Wynikłość z roku 1864	Wniosek c. k. Rządu na rok 1866	Uwagi
		<i>złr. wal. austr.</i>		
I.	Koszta zarządu	4.198	3.879	
II.	Splata kapitałów przez wylosowanie	36.750	40 950	
III.	Kwoty wyrównawcze	50	.	
IV.	Renty uprawnionym	179.530	175.562	
V.	Zwroty zaliczek	4.209	.	
	Razem	224.737	220.391	
	C. k. buchhalteryja preliminarowała na rok 1866: w pozycyi I. . . . . 4.198 złr. " IV. . . . . 172.381 " " V. . . . . 201 " zaś c. k. Ministerstwo finansów sprostowało te pozycye tak, jak je powyżej umieszczono.			

Dodatek I. Pokrycie.

Rozkład pojedynczych rubryk

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uwagi
		złr. wal. austr.		
	I. Wpłata kapitałów . . . . . Należytość od obowiązanych za prestacje wykupić się mające sprawdzono na . . . . . <u>852.175 złr.</u> Na to wpłacono lub wy- równano do 1864 r. 503.458 złr. wpłacono lub wyrówna- no do 1865 r. . . . . <u>33.287 „</u> Razem . . . . . 536.745 złr. pozostanie więc . . . . . 315.430 „ z których prawdopodobnie 10% będzie wpłacone w ciągu r. 1866		31.000	Wpłata na rok 1865 wypisana w kwocie 33.287 złr. przyjęta tylko wedle prawdopodobieństwa, bowiem zamknięcie rachunków nastąpi do- piero w Styczniu 1866 r.

Dodatek 2. Pokrycie.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uwagi
		złr. wal. austr.		
	II.			
	Wpłata rent	.	6.000	
	Zaległości rent za prestacye wykupne niema żadnych, zaś od kapitałów na 20. rocznych rat rozpisanych wpłynę prawdopodobnie w roku 1866 w odsetkach i prowizyach zwłoki po zawzględnieniu spłat w roku 1865 uiścić się mających	6.000		
	III.			
	Odsetki za zwłokę i			
	IV.			
	Zasilki ze skarbu Państwa			
	nie prelimituje się na rok 1865. — Odsetki bowiem płacić się mające za zwłokę są zawarte w rubryce II. a zasilków ze skarbu Państwa fundusz ten pobierać nie ma potrzeby.			

Dodatek 3. Pokrycie.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uwagi
		złr. wal. austr.		
	V.			
	Dodatki do podatku		183.391	
	Obliczono stosownie do ogólnej sumy podatków stałych 1,902.120 złr. po 51% i odpowiednio wypadającej kwocie na wielkie Xięstwo Krakowskie w ilości 183.391 złr. Patrz Ministeryalny protokół poprawek do l. 5.435 i sprawdzony budżet sumaryczny.			

Dodatek 1. Potrzeby.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo		Uwagi
		razem		
		złr. wal. austr.		
	I. Koszta zarządu Patrz preliminarz wydatków lit. B) Potrzeby dla 6 obwodów w Galicyi zachodniej.		3.879	$\frac{1}{13}$ część z kwoty ogólnej obliczonej na 50.434 złr.
	II. Splata kapitałów przez wylosowanie		40.950	
1.	Wedle planu umorzenia przypada do wylosowania: a) na d. 31. Paźdz. 1865 19.000 zł. b) na d. 30. Kwietnia 1866 20.000 „ razem 39.000 złr. monetą konw. czyli w wal. austr. . Patrz §. 2. instrukcyi wylosowania zapisów dłużnych, ogłoszonej re-skryptem Ministeryalnym z dnia 2. Grudnia 1857 l. 11.881.	40.950		

Dodatek 2. i 3. Pokrycie.

Licz. porz.	Przedmiot	pojedynczo	razem	Uwagi
		złr. wal. austr.		
	III. Kwoty wyrównawcze	.	.	Nie się nie wnosi, ponieważ sprawy dotyczące już są ukończone.
	IV. Renty uprawnionym	.	175.562	
	Wedle protokołu poprawek uskutecz- nionych w c. k. Ministerjum stanu wynosi sprawdzona kwota renty dla uprawnionych . . . . . na podstawie relacji c. k. central- nej Izby rachunkowej kredytowej w Wiedniu.	175 562	.	
	V. Zwroty zaliczek	.	.	Nie się nie prelinuje z powodu wyrównania sumy dochodów z wydatkami.

Sprawozdanie

Komisji budżetowej o preliminarzach pokrycia i potrzeb funduszu krajowego, funduszków indemnizacyjnych, tudzież funduszu domestycznego na rok administracyjny 1866.

Wysoki Sejmie!

Krytyczne opracowanie preliminarzów na rok administracyjny 1866., Wysokiej Izbie przez c. k. Rząd przedłożonych, było dla Komisji bardzo trudnym zadaniem. Po raz pierwszy bowiem przychodzi nam rozpatrzyć się w obrocie funduszków krajowych i indemnizacyjnych, który zamknięty dotąd w biurach urzędowych, mało tylko dochodził do wiadomości publicznej — potrzebowaliśmy więc dokładnego i szczegółowego opisanie każdej pozycyi przychodu i wydatków. Tymczasem przedłożony nam preliminarz funduszu krajowego jest zbyt lakoniczny, w wielu wypadkach nie można z niego powziąć nawet wiadomości, jakie jest bliższe przeznaczenie tej lub owej sumy. Wysokość potrzeb z wyjątkiem wydatków na Reprezentację krajową nie jest niczém więcej, jak tylko trzechletniem przecięciem z lat 1862., 1863. i 1864. uzasadniona. Aby zaś ocenić, czyli użycie wydatków jest właściwe czy nie, albo też jakie kwoty na pojedyncze pozycye wydatków wystarczyłyby powinny, na to nie zawiera preliminarz funduszu krajowego żadnych podstaw ani materyałów.

Dla bliższego uzasadnienia go, dołączono doń wprawdzie alegata, które nie były drukowane a zatém i Wysokiej Izbie przedłożone nie są, lecz alegata te są równie lakoniczne jak i sam preliminarz, z nich też tylko dowiedzieć się można, ile pojedyncze pozycye w latach poprzednich wynosiły.

Sądząc, że zamknięcie rachunków z ostatnich trzech lat dostarczy nam materyałów, których sam preliminarz nie zawiera, udała się Komisya o nie do Namiestnictwa — jakoż skwapliwie udzielone jej zostały; — atoli i te rachunki nie wykazują żadnych szczegółów lecz ograniczają się na ogólnych sumach, jakie w alegatach się znajdują.

Szczególnie też odnosi się to wszystko co dotąd powiedziano do wydatków na cele sanitarne, a jednak wydatki te grają w budżecie naszym najważniejszą rolę, fundusz krajowy bowiem wydaje na nie blisko 400.000 zlr., a zatem znacznie więcej nad połowę całego swego dochodu.

Przystępując do rozpoznawania budżetu funduszu krajowego, Komisya zamierzała przedewszystkiem zastanowić się i zbadać, czyli kraj oprócz majątku w preliminarzu rządowym wykazanego, innego także nie posiada, lub posiadać nie ma prawa; atoli od zamiaru tego odstąpić musiała, raz, że nie miała potrzebnych materyałów, głównie zaś dla tego, że Rząd z administracyi swęj rachunków nie złożył, a narazie praca ta dokonana być może należycie tylko przy odbieraniu instytucyj krajowych w zarząd Reprezentacyi, wtedy też Wydział krajowy dokładny inwentarz majątku krajowego sporządzić będzie w stanie. Uchwały więc jakie Wysoka Izba o szczegółowych pozycyach pokrycia poweźmie, nie mają przesądzać prawom, jakie krajowi do majątku preliminarzem rządowym nie objętego, służyć mogą. Z tych samych powodów i uchwały o szczegółowych pozycyach wydatków zapadać mające, nie mogą być poczytane za uznanie, że kraj wydatki te ponosić jest na zawsze obowiązany, Komisya bowiem nie była w stanie zbadać należycie ich tytułów prawnych, dla tego też wnosi, aby wysoka Izba, zanim do szczegółowego rozpoznania preliminarzy przystąpi, załączone pod % zastrzeżenie uchwalić zechciała.

Zastrzeżenie to jest tém więcej potrzebne dla preliminarza funduszków indemnizacyjnych, na posiedzeniu bowiem z dnia 28. Lutego 1866. r. orzekła Wys. Izba, iż nie kraj, ale c. k. Skarb Państwa wydatki

funduszków tych ponosić winien, bezwarunkowe więc przyjęcie preliminarza mogłoby nasuwać myśl, że Wysoka Izba od uchwały tej odstępuje.

Z powodów wyżej przytoczonych, Komisya w rzadkich tylko wypadkach mogła odstępywać od projektu rządowego, w razach wątpliwych wołała pójść za trzyletnim przecięciem anizeli narazić Wydział krajowy na niebezpieczeństwo, że zaraz po odebraniu w swój zarząd Instytucyj krajowych znajdzie się w niemożności zadośćuczynienia obowiązkom, jakie ciążyą na funduszu krajowym.

Przedłożone przez c. k. Rząd preliminarze, dzielą się głównie na trzy części :

- na preliminarz funduszu krajowego, w ściślejszym znaczeniu ;
- na preliminarz funduszu krajowego, w obszerniejszym znaczeniu ;
- na preliminarze trzech funduszków indemnizacyjnych.

W pierwszej części zamieszczone są Zakłady i Instytuta, które wyłącznie i jedynie z funduszu krajowego się utrzymują, albo też z niego dobrowolne tylko zasiłki pobierają. Wydatki na te Zakłady są w preliminarzu rządowym na stronie 19., w ustępach I. do XVI. wykazane.

W drugiej części zawarte są Zakłady, które do własnego dochodu pobierają z funduszu krajowego pewną dotację w miarę potrzeby, a którym ze względu na własne zasoby oddzielny zarząd i osobna rachunkowość służy. Zakłady te są w projekcie rządowym na stronie 6., 8. i 10. pod literą B. poszczególnione.

Trzecia część zawiera trzy preliminarze funduszków indemnizacyjnych: Galicyi wschodniej, zachodniej i W. Księstwa Krakowskiego.

Co do porządku i układu, Komisya zatrzymała porządek i układ preliminarzy rządowych: zmieniając go bowiem, musielibyśmy je na nowo przedrukować, to zaś pociągnęłyby za sobą i stratę czasu i znaczne wydatki. Z tego też powodu nie rozbiéramy w ciągu naszego sprawozdania każdej pozycyi z osobna, wspominamy po największej części tylko o tych, w których od projektu rządowego odstępujemy, lub też które jako pozycye nowe do przyjęcia zalecamy ; inne zaś pomijamy milczeniem, zostawiając każdemu referentowi wyjaśnienie, gdyby się jakie w ciągu rozpraw potrzebnymi okazały.

Na końcu dołączamy sprawozdanie o preliminarzu domestykalnym przez Wydział krajowy Wysokiej Izbie przedłożonym.

Z przyjemnością przychodzi nam zapisać, iż nie ma potrzeby podwyższenia dodatków do podatków na rok bieżący. Dotychczasowe dodatki po 11 $\frac{1}{2}$ centów na fundusz krajowy, a po 51 centów na indemnizację wystarczają nawet na wypadek, gdyby z powodu panującej w kraju nędzy niedobór w podatkach był chwilowo większy, jak w latach poprzednich. Z roku bowiem przeszłego pozostało w kasie funduszu krajowego 24.304 złr. 20 ct. gotówki, a nadto różne kasy rządowe winne są funduszowi krajowemu podług wykazów buchhalteryjnych przeszło 200.000 złr. wydanych w latach poprzednich wbrew preliminarzom na cele, dla których kraj żadnych nie ma obowiązków. Ile wydatki tego rodzaju wynosiły, będzie mógł Wydział krajowy dokładnie obliczyć, a odebrawszy je od Rządu, zapelni niemi luki, które się w ciągu roku z powodu zaległości podatkowych w budżecie okażą.

Przewodniczący :

Oktaw Pietruski.

Sprawozdawca :

Zybliekiewicz.

Wysoka Izba raczy uchwalić!

•/ Uchwały nad preliminarzami funduszu krajowego, tudzież funduszków indemnizacyjnych zapasów mające, nie mają w niczem przesądzać prawom, jakie kraj mieć może do majątku lub dochodów, preliminarzami nie objętych.

Uchwały te nie mogą także być poczytane za tytuły prawne jakichkolwiek stałych zobowiązań kraju, jeżeliby wydatki uchwalic się mające nie polegały na żadnych innych podstawach prawnych.

I.

Preliminarz specyjalny

funduszu krajowego

w ściślejszém znaczeniu

na rok administracyjny

1866.

Preliminary

REPORT

of the

COMMISSIONERS

1866

Pokrycie.

(Str. 18.)

Fundusz krajowy posiada kapitał 198.758 złr. 35 ct. wal. austr. w papierach publicznych, przynoszący 9.922 złr. 40 ct. wal. austr. rocznego dochodu. Wedle preliminarza rządowego, jest to jedyny majątek funduszu krajowego. Aż do roku 1860. istniały dwa odrębne fundusze krajowe, jeden dla Galicyi zachodniej z Wielkim Księstwem Krakowskim, drugi dla Galicyi wschodniej; po przyłączeniu zaś tamtej Galicyi do Namiestnictwa lwowskiego, ziano oba fundusze w jeden. Kapitał 198.758 złr. 35 centów, jest pozostałością z dawnego funduszu Galicyi zachodniej, albowiem Rząd krajowy Krakowski, mając znaczne nadwyżki w latach 1858. i 1859., lokował je w owych papierach publicznych, które po zwinięciu Rządu krajowego Krakowskiego przeszły do ogólnego funduszu krajowego, i dziś jedyną jego gotówkę stanowią.

Z jakich obligów kapitał w mowie będący się składa, wykazuje preliminarz rządowy na str. 20. Odsetki od obligów preliniowane są na rok 1866. na . . . . . 9.922 złr.

Komisya wnosi: „Wysoka Izba zechce uchwalić, iż Suma 9.922 złr. ma być w rubryce pokrycia na budżecie zamieszczona.“

Potrzeby.

I.

Koszta Reprezentacyi kraju.

A. Sejm krajowy (strona 24).

(Referent poseł hr. Russocki).

Koszta Sejmu krajowego wyuosić będą w tym roku daleko więcej jak Rząd preliniuje. Koszta te bowiem oblicza projekt rządowy na czas trzech miesięcy, gdy jednak obecna kadencya jest tylko dalszym ciągiem kadencyi zeszłorocznej, przeto stosownie do przepisu statutu krajowego przypuścić należy, że w ciągu bieżącego roku zwołany będzie Sejm ponownie na kadencyę 1866 roku. Trudno przewidzieć, jak długo ta nowa kadencya trwać może, Komisya jednak mniema, iż należy na budżecie zamieścić przynajmniej sześciotygodniowe koszta. W skutek tego pozycye 2., 3., 4., 5., 7., tego ustępu preliminarza rządowego podnieść należy. Na pozycyę 1. obejmującą czynsz najmu lokalu sejmowego, zwołanie Sejmu nie wpływa, gdyż czynsz ten opłaca się rocznie, przeto pozycya ta zostaje nie zmieniona.

W pozycyi 6. preliniuje Rząd koszta urządzenia sali sejmowej na 1000 złr. gdy jednak część tych wydatków przypadła na rok 1865., przeto pozycye te z 1000 złr. na 800 złr. zmniejszyć należy.

Komisya przeto wnosi, aby na budżecie zamieścić:

1) czynsz najmu jak w projekcie;

a) sali sejmowej rocznie	2.400 złr.
b) przyległych pokoi rocznie	600 „
	Razem 3.000 złr.

2) koszta podróży Posłów	9.750 złr.
3) dyety dla 149 Posłów	56.322 „
4) spisywanie sprawozdań sejmowych	7.260 „
5) koszta druków dla Sejmu	8.000 „
6) urządzenie sali sejmowej	800 „
7) oświetlenie, pisarzy, służba, opał i inne wydatki	5.500 „

Razem 90.632 złr.

B. Wydział krajowy (str. 22).

1) Dla Marszałka krajowego jak w projekcie	4.200 zlr.
2) Dla 6 Wydziałowych po 2.100 zlr. jak w projekcie	12.600 „
3) Dla Zastępców zamiast 2.000 zlr. tylko	1.200 „

gdyż wydatki na Zastępców wedle dotychczasowego doświadczenia nie wynoszą więcej.

Razem 18.000 zlr.

Potrzeby na Sejm i Wydział krajowy wynoszą . . . . . 108.632 zlr.

II.

K o s z t a z a r z ą d u (str. 23.)

1.) Płace urzędników i sług : 31.760 zlr.

Preliminarz obejmuje 60.200 zlr.

Podług §. 58. Instrukcyi dla Wydziału krajowego, uchwalonej na posiedzeniu sejmowem z d. 1. Marca r. b., urzędnicy Wydziału mianowani być mają w miarę czynności i wynikającej ztąd rzeczywistej potrzeby. Komisya wnosi przyjęcie sumy, jaką stanowią półroczne dotychczasowe wydatki na płace urzędników i sług i sumy półrocznych wydatków wedle etatu nowo uchwalonego na posiedzeniu sejmowem z d. 3. Marca r. b. Jakkolwiek w pierwszym półroczu, w miarę potrzeby mianowani być mogą przez Wydział krajowy urzędnicy, stósownie do nowego etatu, Komisya jednak sądzi, że mianowanie urzędników w ciągu drugiego półroczu, nie razem wszystkich, lecz także stósownie do potrzeby, przyniesie tyle oszczędności, że te wystarczą na opłacenie urzędników, mianowanych stósownie do nowego etatu w pierwszym już półroczu.

Płaca terażniejszych urzędników, dyurnistów i sług Wydziału krajowego wynosi, licząc rocznie 14.220 zlr., a więc półrocznie 7.110 zlr. Wedle nowego etatu płaca roczna wynosi 49.300 zlr., półroczna 24.650 zlr. Zatem suma tych półrocznych plac wynosi jak wyżej 31.760 zlr.

2.) Emolumenta : 600 zlr.

Preliminarz obejmuje 300 zlr.

Podług nowego etatu, uchwalonego przez Sejm, wydatki na emolumenta są następujące.

a) dyrektorowi kancelaryi na fiakra rocznie	50 zlr.
b) odźwiernemu na przypisany ubiór rocznie	50 „
c) liberya dla portiera rocznie	250 „
d) czteryem woźnym na przypisany ubiór po 50 zlr. rocznie	200 „
e) woźny oddziału kasowego na przypisany ubiór rocznie	50 „

Razem 600 zlr.

Wydatki te są oznaczone stale w etacie oprócz wydatku na liberyę dla portiera, który preliniuje się w kwocie 250 zlr.

3.) Zaslugi dwóch stróżów po 180 zlr. rocznie 360 zlr.

Preliminarz obejmuje tą samą kwotę.

4.) Najem pomieszkania dla Wydziału krajowego 4.500 zlr.

Preliminarz obejmuje tą samą kwotę.

Wydatek ten preliniuje się odpowiednio kontraktowi o najem domu pod liczbą 615¹/₄.

5.) Remuneracye i zapomogi 915 zlr.

Preliminarz obejmuje 1.215 zlr.

Za pełnienie obowiązków aktuaryusza przy Komisji Nadzorczej Towarzystwa kredytowego, pan Sekretarz Skarzyński pobiera rocznie 315 zlr. W §. 6. etatu oznaczono kwotę, która rocznie 600 zlr. przенosić nie powinna, do dyspozycyi Wydziału krajowego na tłumaczów, gdyby się okazała ich potrzeba. Obydwe więc te sumy stanowią wskazaną powyżej sumę 915 zlr.

W Preliminarzu oprócz pensyi 315 zlr. dla aktuaryusza przy Komisji nadzorczej Towarzystwa kredytowego i 300 zlr. dla tłumaczy, preliminowano jeszcze sumę 600 zlr. na przypadkowe zapomogi, lecz obecnie przy nowej organizacji Wydziału krajowego i nowym etacie płac urzędników i służ prelinowanie tej sumy staje się niepotrzebnem.

6.) Potrzeby kancelaryjne : 5.410 zlr.

Preliminarz obejmuje : 7.449 zlr.

Preliminowana suma na potrzeby kancelaryjne odnosi się do następných wydatków :

a) Wydawnictwo krajowych rozporządzeń . . . . . 1.130 zlr.

Koszta wydawnictwa rozporządzeń krajowych ponosi fundusz krajowy wedle Najwyższego rozporządzenia z dnia 1. Stycznia 1860. r. i okólnika c. k. Namiestnictwa z d. 23. Lipca 1860. r. l. 32.424.

b) Sprawienie mebli . . . . . 1.000 zlr.

W Preliminarzu na reparację mebli oznaczono 100 zlr. Na sprawienie jednak mebli dla całego oddziału rachunkowego, tudzież, na sprzęty dla mającej się pomnożyć liczby urzędników, rekwizyta kasowe i na reparacje. potrzeba preliminować przynajmniej 1000 zlr.

c) Potrzeby do pisania . . . . . 800 zlr.

d) Papier do druku . . . . . 800 „

e) Oprawa druków . . . . . 200 „

f) Oświetlenie . . . . . 200 „

g) Opał . . . . . 1.080 „

W ciągu lat trzech od r. 1862. do r. 1865. spotrzebowano sągów 129 t. j. w przecięciu rocznie przeszło po sągów 40. Licząc sąg po 12 zlr., wypada rocznie 480 zlr. Obecnie, z powiększeniem ilości urzędników, większe będą potrzeby opału, więc preliminuje się suma jak wyżej 1.080 zlr.

h) Różne drobne potrzeby . . . . . 200 „

Do wydatków tych zaliczyć należy uzupełnienie biblioteki urzędowej, tak co się tyczy ksiąg praw, jak statystycznych i t. p.

Razem więc potrzeby kancelaryjne wynoszą jak wyżej 5.410 zlr.

7) Koszta podróży i diety : 1.200 zlr.

Preliminarz obejmuje tą samą sumę.

W sprawie katastralnej wydano w r. 1862. na koszta podróży 1.040 zlr., a w r. 1864. 1.179 zlr. więc obecnie preliminuje się na te koszta jak wyżej wskazano 1.200 zlr.

8.) Pensye i zaopatrzenia : 2.459 zlr.

Preliminarz obejmuje tą samą kwotę.

Wydatek ten stanowią następane pensye i zaopatrzenia :

a) Eleonora Mochnacka, wdowa po koncepiście rocznie . . . . . 280 zlr.

b) Elżbieta Tomaszewska, wdowa po registratorze rocznie . . . . . 245 „

c) Genowefa Bojarska, wdowa po sekretarzu rocznie . . . . . 420 „

d) Karolina Jankowska, wdowa po protokoliście rocznie . . . . . 400 „

e) Teresa Klimowska, wdowa po woźnym rocznie . . . . . 105 „

f) Anastazyja Leonowicz, wdowa po odźwiernym rocznie . . . . . 168 „

g) Dla pięciu sierót po woźnym Klimowskim do 16. Stycznia 1873. r. rocznie . . . . . 53 „

h) Pensya dla archiwisty, p. Pawulskiego . . . . . 788 „

i) Nadzwyczajny dodatek do emerytalnej pensyi p. Pawulskiego . . . . . 113 „

Razem 2.572 zlr.

9.) Dary z łaski 225 zlr.

Preliminarz obejmuje: 105 zlr.

Wydatek ten stanowią następujące dary z łaski:

a) Waleryi i Józefie Bojarskim sierotom po sekretarzu stanowym	105 zlr.
b) Ludwice, Franciszce Rzepińskiej sierocie po archiwisście stanowym	120 „
Razem jak wyżej	225 zlr.

Komisya przeto wnosi, aby na koszta Zarządu na budżecie zamieścić:

1) Płace urzędników i sług	31.760 zlr.
2) Emolumenta	600 „
3) Zasługi dla dwóch stróżów po 180 zlr. rocznie	360 „
4) Najem pomieszkania	4.500 „
5) Remuneracye i zapomogi	915 „
6) Potrzeby kancelaryjne	5.410 „
7) Koszta podróży i diety	1.200 „
8) Pensye	2.572 „
9) Dary z łaski	225 „
Razem	47.542 zlr.

III.

Koszta leczenia chorych ubogich: 211.600 zlr.

(Strona 32.)

(Referent p. Zyblikiewicz).

Ani preliminarz rządowy, ani dodane doń alegata, ani też zamknięcia rachunków z ostatnich lat trzech nie wykazują szczegółowego obrotu tej największej pozycji naszego budżetu, ani też sposobu jej użycia.

Akta Wydziału krajowego dają nam następujące objaśnienia: Mamy w kraju 23 szpitalów powszechnych publicznych, a mianowicie: we Lwowie, Krakowie, Brzeżanach, Drohobyczu, Samborze, Kolumny, Przemyślu, Sanoku, Stanisławowie, Stryju, Tarnopolu, Śniatynie, Zaleszczykach, Złoczowie, Żółkwi, w Brodach, Białej, Wadowicach, Bochni, Jasle, Sączu, Rzeszowie i Tarnowie. Każdy z tych szpitalów obowiązany jest przyjąć chorego, który się tylko doń zgłosi, a to bez względu czyli będzie mógł zwrócić koszta kuracyi czy nie. Ubogich, nie mających środków zwrócenia kosztów kuracyi, leczono dawniej po szpitalach publicznych, albo na koszt konkurencyi obwodowej, albo też na koszt gmin miejskich. Za ubogich wiejskich, płaciła konkurencyja obwodowa, za miejskich płaciły miasta. Dekretem ministeryalnym z dnia 6. Marca 1855. l. 6.382 zniesiono konkurencyę obwodową, a w jej miejsce wstąpił fundusz krajowy. W zachodniej części Galicyi Rząd krajowy krakowski przeniósł zaraz po wyjściu owego ministeryalnego rozporządzenia, także i ubogich miejskich na fundusz krajowy, we wschodniej zaś części Galicyi, pozostali ubodzy miejscy jak dawniej na koszcie miast. Po złączeniu zachodniej Galicyi ze wschodnią, c. k. Namiestnictwo zepchnęło napowrót ubogich miejskich tamtej części kraju z funduszu krajowego, lecz Ministeryum dekretem z dnia 10. Września 1861. l. 15.810 rozporządziło, że ubodzy miejscy całego kraju podobnie jak wiejscy, leczeni być mają kosztem funduszu krajowego, od tego więc czasu wszyscy ubodzy całego kraju pomimo reklamacyi Wydziału krajowego, a nawet próśby do tronu, leczeni są po owych szpitalach kosztem funduszu krajowego.

Ile który z pomienionych szpitalów pobiera rocznie zwrotu za ubogich chorych, o tém i w aktach Wydziału krajowego niema śladu, na zapytanie jednak Komisyi, pan komisarz rządowy dostarczył nam wykaz ogólnego obrotu w mowie będącej sumy z roku 1864., a z niego pokaznje się, że z funduszu krajowego wypłacono szpitalom innych prowincyj austryackich za naszych chorych ubogich 22.945 zlr.

szpitalowi lwowskiemu	35.844 „
dwóm krakowskim	53.179 „
inne szpitale pobrały od 283 zlr. do	11.693 „

Na tém dochodzeniu Komisya poprzestać musiała, ale dla dokładnego bowiem ocenienia, sposobu użycia, potrzebaby szczegółowych budżetów wszystkich tych szpitalów, tymczasem przedłożony nam preliminarz zawiera tylko budżety szpitalów lwowskiego i krakowskich, a i te tylko bez dokładniejszych rachunków. —

W braku potrzebnych materiałów Komisya nie byłaby w stanie zmianę projektu rządowego co do tej pozycyi należycie udowodnić, nie pozostaje jej przeto nic, jak tylko wnosić, aby:

„Wysoka Izba sumę 211.600 złr. stosownie do projektu rządowego na budżecie zamieściła.“

IV.

Koszta szczepienia ospy: 28.126 złr.

(Strona 33.)

Z uwagi, że Wysoka Izba przeszła do porządku dziennego nad wnioskiem Komisji, aby lekarzom zamiast kosztów podróży, dostarczane były podwozy w naturze (Uchwała Sejmu z dnia 13. Marca b. r.), Komisya wnosi

aby obie te pozycye 126 złr. i 18.000 złr. na budżecie zamieścić.

V.

Wydatki sanitarne: 9.000 złr.

(Strona 34.)

Komisya stawia taki sam wniosek z powyższych powodów.

VI.

Zasiłki dla Zakładów dobroczynnych.

(Strona 35.)

Referent p. Kozłowski.

1. Dla domu ubogich i sierót w Krakowie	5.424 złr.
Komisya proponuje przyjęcie tej pozycyi, a zarazem z powodów w projekcie rządowym przytoczonych wnosi: Wysoki Sejm uchwali: „Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby sprawę dotacyi domu ubogich i sierót w Krakowie rozpoznał i stosownie do sprawdzonego stanu rzeczy, odpowiednie kroki ku zabezpieczeniu funduszu krajowego przedsięwziął.“	
2. Dla instytutu Sióstr Miłosierdzia w Czerwonogrodzie	158 złr.
Razem	1.582 złr.

VII.

Zasiłki dla Zakładów naukowych i wychowania publicznego.

(Strona 36.)

Referent p. Kozłowski.

a Stypendya:

1. Dwie pierwsze pozycye w łącznej kwocie . . . . . 904 złr.
zaleca Komisya do przyjęcia, z warunkiem, ażeby rozdawnictwo tych stypendyów Wydziałowi krajowemu przysłużyło.
3. Stypendya dla szkoły rolniczej w Dublanach . . . . . 1.000 „
stosownie do uzasadnienia w osobnym sprawozdaniu przedłożonego.

b) Wsparcie dla Instytutów:

4. Zasiłek do szkoły rolniczej w Czernichowie, stosownie do uzasadnienia w osobnym sprawozdaniu przedłożonego . . . . . 5.000 „
5. Na wsparcie Zakładu głucho-niemych we Lwowie, Komisya proponuje do przyjęcia . . . . . 1.050 „
6. Zasiłek dla teatru polskiego . . . . . 4.200 „
7. Zasiłek dla szkoły rolniczej w Dublanach z powodów w osobnym sprawozdaniu uzasadnionych, Komisya proponuje do przyjęcia . . . . . 5.000 „

8. Wykazaną pod liczb. porz. 7. projektu rządowego pozycę: Zasiłek dla szkoły ogrodniczej przy Zakładzie botanicznym we Lwowie, Komisya proponuje z budżetu wykreślić, a to z powodu, iż szkoła ta przy zakładzie botanicznym c. k. Uniwersytetu we Lwowie założona, tak jak dotąd ze Skarbu Państwa utrzymywana być powinna.
  9. Zasiłek dla Towarzystwa muzycznego we Lwowie z powodów w osobnym sprawozdaniu uzasadnionych . . . . . 500 złr.
  10. Zasiłek dla Zakładu ciemnych we Lwowie, z powodów w osobnym sprawozdaniu uzasadnionych . . . . . 500 „
  11. Zasiłek dla Towarzystwa Naukowego w Krakowie, w celu założenia stacji meteorologicznych i badań fizyologicznych . . . . . 1.500 „
stosownie do uzasadnienia w osobnym sprawozdaniu przedłożonego.
  12. Na restaurację rzeźby Wita Stwosza, w ołtarzu kościoła Panny Maryi w Krakowie, stosownie do uzasadnienia w osobnym sprawozdaniu przedłożonego . 5.000 „
- Razem 24.654 złr.

VIII.

Wsparcie dla klęską dotkniętych mieszkańców.

(Strona 37.)

Referent p. Kozłowski.

Komisya wnosi, ażeby pozycya ta wykreśloną została, z powodu, iż na mocy Ustawy z dnia 6. Stycznia 1866. z zawotowanėj na ten cel sumy 3,000.000 złr., kwota 150.000 na wsparcie bezzwrotne najbiedniejszych klęską dotkniętych mieszkańców przeznaczoną została.

IX.

Wydalenie włóczągów.

(Strona 37.)

Referent p. Kozłowski.

Komisya wnosi, by cały ten ustęp z budżetu wykreślonym został, gdyż na mocy patentu z dnia 3. Listopada 1786., reskryptu Ministeryum Stanu z dnia 8. Marca 1861. l. 1778/148, rozporządzenia c. k. Namiestnictwa z dnia 24. Kwietnia 1862. l. 25.914. i z dnia 9. Grudnia 1856. l. 48.776., wydatek ten nie powinien być z funduszu krajowego pokrytym, sam też projekt rządowy żadnej wynikłości z lat przeszłych nie wykazuje.

X.

Kwaterunkowe dla żandarmeryi.

(Strona 37.)

Referent p. Polanowski.

Preliminarz rządowy oprócz suchych liczb, przedstawiających przecięcie wydatków na koszta kwaterunkowe żandarmeryi z lat trzech (1862., 1863. i 1864.) i również suchego orzeczenia, że c. k. Ministeryum Stanu rozporządzeniem z dnia 13. Grudnia 1864. do l. 8.265 zniżyło ową przeciętną sumę 44.643 złr. na 42.000 złr., nie podaje żadnych szczegółów, z którychby pozycę tę zbadać i ocenić można.

Komisya musiała przeto podjąć mozolną pracę odszukania potrzebnych podstaw, bądź za pośrednictwem c. k. bióra sejmowego, bądź przez c. k. buchalteryę, bądź też w Wydziale krajowym, a po rozpatrzeniu się w nich, Komisya powzięła przekonanie, że w wielu szczegółach suma preliminowana rzeczywistą potrzebą nie jest usprawiedliwioną, a niektóre pozycye za tały przepomniane na niekorzyść funduszu krajowego. Dla wykazania tego, Komisya jest zmuszona przejść krytycznie pozycye Preliminarza kosztów kwaterunku, przedstawionego przez c. k. Komendę 4. pułku żandarmeryi, c. k. Namiestnictwu na rok 1866. składająca się z 14 allegatów.

Koszta kwaterunkowe żandarmeryi są dwojakie:

A) Potrzeby ryczałtowe na pojedyncze potrzeby kwaterunkowe wyrachowane, jako to: na meble, światło, opał, pościel i t. d.

B) Najem pomieszczeń i koszar.

A) Pierwsze bywają obliczane na podstawie projektu, ułożonego przez c. k. kameralną główną buchhalterę w Wiedniu, w porozumieniu z c. k. jeneralną inspekcją żandarmerji jako potrzeby ryczałtowe (Pauszale), co jednakże nie przesądza, że Komisya budżetowa winna zastosować je przy badaniu budżetu do rzeczywistych potrzeb i do cen krajowych, jak to już w innych krajach koronnych Sejmj poczyniły.

C. k. Komenda 4. pułku żandarmerji obliczyła wydatki :

na potrzeby ryczałtowe	24.656 zlr. 49 ct.
na najem	24.722 „ — „
Razem	<u>49 378 zlr. 49 ct.</u>

a przedkładając owe wykazy c. k. Namiestnictwu na rok 1866. żądała, by przyjęto tę sumę nawet na lat kilka, aby jak mniemała, unikać corocznego wyrachowania tych potrzeb.

Atoli już na przedstawienie c. k. buchalterji (izby obrachunkowej), c. k. Namiestnictwo przyjęło do preliminarza tylko 42.000 zlr., a Komisya budżetowa przedłoży Wysokiemu Sejmowi upowodowane zmniejszenie tej sumy do . . . . . 31.174 zlr. 37 ct.

Stan c. k. żandarmerji zniżył się w Galicyi i Wielkiem Księstwie Krakowskiem o 3 oficerów (w Tarnowie, w Przemyślu i Stanisławowie) i o 3 sług oficerskich. Stan żołnierzy został niezmienny, t. j. 518 ludzi we wschodnich obwodach, a 283 w zachodnich.

Wykaz potrzeb ryczałtowych (Pauszale) dzieli je na XVII. działów, które Komisya budżetowa poszczególnie rozpoznać musi.

I. Czyszczenie koszar i innych pomieszczeń, t. j. zamiatanie kurytarzy i dziedzińców, mycie podłog w izbach żołnierskich, kancelaryach i aresztach skrzydłowych i plutonowych, zapalanie lamp i dostarczenie mioteł.

Odnosnie do tego działu żąda c. k. Komenda 4. pułku żandarmerji:

a) dla sztabu miesięcznie 10 zlr.	120 zlr. — ct.
b) dla 4 partyj niższych (2 furyerów i 2 woźnych) po 20 ct. miesięcznie, razem	9 „ 60 „
c) dla 5 stacyj skrzydłowych a 1 zlr. 20 ct. miesięcznie	72 „ — „
d) dla 17 stacyj plutonowych a 1 zlr. 20 ct. miesięcznie	244 „ 80 „
e) dla 180 posterunkowych stacyj po 2 zlr. miesięcznie	4.320 „ — „
razem	<u>4.766 zlr. 40 ct.</u>

Zważywszy, że według postanowień o kwaterunkach żandarmerji z 1. Sierpnia 1851. r. do l. 16.970 §. 8. należy się w sztabowej kancelaryi pułkowej, tylko doroczne wybielenie izb, kurytarzów i t. p., a tylko w innych pomieszczeniach oprócz bielenia, wszelkie czyszczenie według potrzeby do gminy względnie do funduszu krajowego należy — zważywszy dalej, że §. 7. wyżej wspomnianych postanowień, oficerowie i prymaplaniści zwyczajnie czyszczenie izb mieszkalnych zawsze z własnej kieszeni opędzać powinni, zważywszy dalej, że osobiwie mycie podłog izb żołnierskich i kancelaryj 6 — 9 razy do roku wystarcza, zważywszy nakoniec, że bielenie wedle przyjętego u nas zwyczaju, na koszt właściciela domu się odbywa; pozycye dwie pierwsze w kwocie . . . . . 129 zlr. 60 ct. w zupełności wykręślić, koszta zaś pod c), d), e) o $\frac{1}{3}$ część zmniejszyć należy, przeto Komisya wnosi: aby Wysoka Izba na czyszczenie koszar, pomieszczeń etc. żandarmerji, ryczałtową kwotę 3.091 zlr. 20 ct. na budżecie zamieściła.

III. Oświetlenie koszar, na dostarczenie potrzebnej oliwy i knotów do lamp, w lecie miesięcznie — zlr. 70 ct. a w zimie miesięcznie . . . . . 1 „ 40 „

Sześć miesięcy zimowych, po 6. letnich winno być rachowanych. — Na każdym posterunku bez różnicy, winna być utrzymywana jedna lampa całą noc paląca się.

Odnosnie do tego działu, domaga się c. k. żandarmerja 2.268 zlr., licząc dla każdego posterunku przez 6 miesięcy zimowych po 4 funty, a przez 6 miesięcy letnich po 2 funty oliwy.

Zważywszy jednak, że wymiar potrzebnej oliwy suty, a przedewszystkiem, że oliwa winna być zastąpiona w Galicyi naftą, o dużo tańszą od oliwy, nakoniec, że całonocna lampa tylko po strażnicach nie zaś po kwaterach jest potrzebna, powyższą kwotę słusznie o połowę zmniejszyć można.

Komisya wnosi, aby Wysoki Sejm na oświetlenie koszar c. k. żandarmerji przyjął kwotę 1.134 zlr.

III. Oświetlenie stajen, utrzymywanie i sprawianie sprzętów stajennych.

Oдноśnie do tego działu, żąda c. k. żandarmerya ryczałtową kwotę	138 zlr. — ct.
Za trzech oficerów ubyłych odträcić należy według normy	14 „ 40 „
pozostaje	123 zlr. 60 ct.

Komisya wnosi:

Wysoki Sejm raczy: Na oświetlenie stajen, utrzymywanie i sprawianie sprzętów stajennych c. k. żandarmeryi, przyjąć kwotę . . . . . 123 zlr. 60 ct.

IV. Utrzymanie i kompletowanie wszystkich sprzętów i pościeli dla oficerów, oraz należące się dla służącego urządzenie wraz z pościelą.

Oдноśnie do tego działu, żąda c. k. Komenda żandarmeryi po 25 zlr. dla każdego oficera	725 zlr.
Za trzech ubyłych oficerów odträcić należy	75 „
pozostaje	650 zlr.

Komisya wnosi:

Wysoki Sejm raczy: Na utrzymanie i kompletowanie wszystkich sprzętów i pościeli dla oficerów, oraz na należące się dla służącego urządzenie wraz z pościelą, przyjąć kwotę . . . . . 650 zlr.

V. Te same potrzeby dla niższych rang, t. j. furyerów i woźnych.

Oдноśnie do tego działu, żąda c. k. Komenda żandarmeryi dla czterech po 5 zlr.	20 zlr.
Komisya jest za przyjęciem tej sumy w całości i wnosi:	

Wysoki Sejm raczy: Na utrzymanie i kompletowanie wszystkich sprzętów i pościeli dla niższych rang, t. j. furyerów i woźnych przyjąć kwotę . . . . . 20 zlr.

VI. Utrzymanie i uzupełnianie sprzętów żołnierzy.

Oдноśnie do tego działu, żąda c. k. Komenda żandarmeryi wedle normy:

dla posterunków o 2 żołnierzach	6 zlr.
„ „ o 3 „	7 „
„ „ o 4 „	8 „
„ „ o 5 „	9 „
razem z tych tytułów	1 521 zlr.

Zważywszy, że przeprowadzanie posterunków prawie nigdy nie następuje, że łózka są żelazne, a inne sprzęty muszą być wyborowe, gdyż za bardzo wysoką cenę zostały sprawione, że wyjąwszy dzbanków na wodę, inne znacznym uszkodzeniom podlegać nie powinny — Komisya uznaje za dostateczne, na te potrzeby:

dla posterunków o 3 żołnierzach	4 zlr.
„ „ 4 „	5 „
„ „ 5 „	6 „
co uwzględniwszy podług ostatniej tabeli dyslokacyjnej z 31. Grudnia 1865. ogółem wynosi	979 zlr.

Komisya wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy na utrzymanie i uzupełnianie sprzętów żołnierzy, przyjąć kwotę 979 zlr.

VII. Utrzymanie i uzupełnianie naczyń kuchennego.

Oдноśnie do tego działu, c. k. Komenda żandarmeryi wykazała dla 2 furyerów i 2 woźnych po 72 cnt. a dla każdego posterunku	2 zlr. 4 „
ogólna potrzeba	370 „ 8 „

Gdy naczynia kuchenne łatwo zniszczeniu podpadają, suma ta przeto potrzebie odpowiada, Komisya jest za przyjęciem powyższej sumy w całości i wnosi:

Wysoki Sejm raczy na utrzymanie i uzupełnianie naczyń kuchennego przyznać 370 zlr. 8 cnt.

VIII. Pranie bielizny, (pościeli) dla prostych — furyerów i woźnych.

Oдноśnie do tego działu, c. k. Komenda żandarmeryi żąda	1.517 zlr. 40 cnt.

Jakkolwiek przy obliczeniu tej pozycji pranie jednego prześcieradła po 4 cnt. a jednej poszewki po 2 cnt. policzone nieco za drogo się wydaje, nie mając pod ręką dat odnośnych do cen prania w kraju — Komisya wnosi:

Wysoki Sejm raczy na pranie bielizny (pościeli), dla prostych, furyerów i woźnych przyznać kwotę . . . . . 1.517 złr. 40 cnt.

IX. Naprawa bielizny (pościeli).

Oдноśnie do tego działu, c. k. żandarmerya żąda . . . . . 101 złr. 16 cnt.

A ponieważ liczony tu 1 cnt. od głowy miesięcznie, zastosowany jest do potrzeby — Komisya wnosi:

Wysoki Sejm raczy na naprawę bielizny (pościeli) przyznać . . . . . 101 złr. 16 cnt.

X. Pranie koców zimowych i letnich, sienników, poduszek włosieniem i słomą wypchanych.

Oдноśnie do tego działu, c. k. żandarmerya żąda . . . . . 303 złr. 48 cnt.

Komisya przyjmuje żądanie i wnosi:

Wysoki Sejm raczy na pranie koców zimowych i letnich, sienników, poduszek włosieniem i słomą wypchanych, przyznać . . . . . 303 złr. 48 cnt.

XI. Świeże napelnianie i dopełnianie sienników i poduszek słomą.

Oдноśnie do tego działu, c. k. żandarmerya zażądała . . . . . 632 złr. 25 cnt.

Komisya przyjmuje żądanie i wnosi:

Wysoki Sejm raczy na świeże napelnianie i dopełnianie sienników i poduszek słomą, przyznać 632 złr. 25 cnt.

XII. Gremplowanie materaców.

Oдноśnie do tego działu, c. k. żandarmerya licząc od sztuki po 1 złr. na rok, zażądała 843 złr.

Trwanie materaców włosiennych tylko na 8 lat wyznaczone, w czasie którym gremplowanie 2—3 razy odbywać się miało.

Materace włosienne sprawione za drogie pieniądze, bo po dwadzieścia i kilka guldenów, już i tak nie mogą być uznane za zwykłą pościel, lecz do zbytowej zaliczyć je wypada. Zważywszy nadto, że ludzie nawet do takiej zbytowej pościeli przyzwyczajeni, materace zwykle na czas trwania życia całego sprawiają, a rzadko kto i raz na 8 lat gremplować każe materace — Komisya wnosi odrzucenie całej tej pozycyi témbardziej, że dotąd pobierano na ten dział corocznie kwotę ryczałtową. Komisya wnosi:

Wysoki Sejm raczy:

Na wygremplowanie materaców żadaną kwotę . . . . . 843 złr. wykreślić.

XIII. Uzupelnienie bielizny pościelnej, koców, materaców włosiennych, poduszek słomą wypchanych i sienników.

Oдноśnie do tego działu, c. k. żandarmerya licząc wedle przepisów

o wydatkach ryczałtowych od głowy, na prześcieradla	2 złr. 70 ct.
na poszewki	— „ 40 „
„ koc letni	1 „ 5 „
„ „ zimowy	1 „ 56 „
„ siennik	— „ 34 „
„ poduszkę słomianną	— „ 5 „
„ materac włosienny	2 „ 50 „
„ poduszkę takąż	— „ 50 „

Razem 9 złr. 10 ct.

żąda ryczałtowej kwoty . . . . . 7.407 złr. 40 ct.

Czas trwania wszystkich tych części posłania, przyjęty na lat 8! —

Każden używający pościeli wytworniej wié, że dobre koce, materace i poduszki długo bardzo służyć mogą. Przepisy o wydatkach ryczałtowych i dla tych pozycyj są przesadzone, bo n. p. rachując na 4 prześcieradel rocznie 2 złr. 70 ct. × 8. (lat) = ... 21 złr. 60 ct.

więc jedno na . . . . . 5 złr. 40 ct.!!

Zważywszy nadto, że tak przesadne obliczenie po 9 złr. 10 ct. od głowy, dotąd corocznie na funduszu krajowym ciężyło — zważywszy, że jak się Komisya przekonała, oprócz preliminarowanych tak wysokich potrzeb, kwota 5.117 złr. 57¹/₂ ct., na uzupelnienie tych przedmiotów w r. 1863 zaasygnowana była,

Komisya 2 zlr. od głowy na rok bieżący (Akt c. k. buchhalteryi do l. 21.648. ex 1863.) uznaje za zupełnie dostateczne i wnosi:

Wysoki Sejm raczy: Na odnowienie pościeli, koców, materaców włosiennych, poduszek słomą wypchanych i sienników, przyznać kwotę . . . . . 1.628 zlr.

XIV. Opał i oświetlenie kancelaryi skrzydłowych i plutonowych.

Odnosnie do tego działu, c. k. Komenda żandarmeryi żąda, opierając się na przepisach o potrzebach ryczałtowych . . . . . 764 zlr. 51 ct.

Komisya uznając przepisana ilość za stosowną do potrzeb rzeczywistych, i nie znajdując przesady w cenie funta świec po 44 ct., a nie mogąc i ceny drzewa opałowego zredukować, gdyż oparte na cenach targowych uznaje w całości tą potrzeb, i wnosi:

Wysoki Sejm raczy: Na opał i oświetlenie kancelaryj skrzydłowych i plutonowych przyznać . . . . . 764 zlr. 51 ct.

XV. Opał i oświetlenie pomieszkań oficerów, rachmistrzów, furyerów i sług kancelaryjnych.

Odnosnie do tego działu, c. k. Komenda żandarmeryi żąda ryczałtowa kwotę 1.008 zlr. 28 ct.

Zważywszy, że jest mniej o 3. oficerów niższych, więc też potrzeby ich na opał 12. sagów drzewa po cenach miejscowych . . . . . 106 zlr. 48 ct.
i 90 funtów świec po 44 ct. . . . . 39 „ 60 „

Razem 146 zlr. 8 ct.

odtrącone być winny, zważywszy także, że porachowano przy 2. oficerach od sztabu (za adjutanta i rachmistrza) przy 4. stronach i prymaplanistach i przy 14. oficerach plutonowych, koszta porąbania drzewa opałowego, do czego wedle przepisów fundusz krajowy obowiązany nie jest, przeto za 72 sagi a 1 zlr. 72 zlr. odtrącone być winny.

Strąciwszy w tych dwóch pozycyach kwotę . . . . . 218 zlr. 8 ct.

Komisya wnosi:

Wysoki Sejm raczy: Na opał i oświetlenie pomieszkań oficerów, rachmistrzów, furyerów i sług kancelaryjnych przyznać kwotę . . . . . 790 zlr. 20 ct.

XVI. Potrzeby do pisania.

Odnosnie do tego działu, c. k. Komenda żandarmeryi żąda . . . . . 84 zlr.

Zważywszy, że wszystkie potrzeby kancelaryjne podług przepisów kwaterunkowych z dnia 1. Sierpnia 1851 r., i w skutek dekretu Ministeryum spraw wewnętrznych z dnia 31. Stycznia 1852. do l. ⁷³⁸⁶/₁₄₄₃ (Akt buchhalteryi l. 11.042 ex 1863.), z ryczałtów kancelaryjnych (Kanzleipauschale) z funduszu żandarmeryi, a nie z funduszu krajowego płacone być winny.

Komisya wnosi:

Wysoki Sejm raczy żadaną na potrzeby pisarskie c. k. żandarmeryi kwotę 84 zlr. wykręślić.

XVII. Rozmaite inne wydatki.

Odnosnie do tego działu, c. k. Komenda żandarmeryi, opierając się na c. k. kameralnej buchhalteryi głównej w Wiedniu, wedle której liczyć się winno na potrzeby, jak: na czyszczenie kominów i kloak, bielenie koszar i pomieszkań należących do funduszu krajowego lub najętych, przy których właściciel do ponoszenia podobnych wydatków kontraktem obowiązany nie jest — na uzupełnianie i utrzymywanie łóżek żelaznych, na dodatki na opał kancelaryi, dostarczanie oświetlenia i opału dla kancelaryi posterunkowych, na wydatki za potłuczone szyby, małe reparacye domowe i stajenne, koszta podróży i transportów, nakoniec na wszystkie nieprzewidziane wydatki 10% od jednorocznych potrzeb, bez czynszów za najem, żąda ryczałtowa kwotę . . . . . 2.246 zlr. 98 ct.

Komisya rozpoznawszy 16 działów, w których i najdrobniejsze potrzeby już zaspokojone widziała, z zdziwieniem wyczytała 17ty dział (na rozmaite inne potrzeby), w których żąda c. k. żandarmerya tak znaczną sumę na dodatki po największej części, do już poprzednio przyznanych potrzeb, jakoto: na opał itd. itd., lub na wypadkowe, jak stłuczenie szyb i t. p.

Zważywszy nadto, że c. k. Wysoki Rząd w najnowszych czasach przy zaprowadzeniu ryczałtowego pokrycia wszystkich potrzeb urzędowych, od wydatków już na ten cel z góry jak najoszczędniej obliczonych, jeszcze 10% potrącić uznał za potrzebne przez wzgląd na oszczędzenie Skarbu, Komisya tym mniej widzi potrzebę dodawania 10% na takie nieprzewidziane potrzeby, gdyż kaźden przyzna, że po-

trzeby ryczałtowe dla c. k. żandarmeryi już i tak oszczędnością się nie odznaczają, a względy na oszczędzenie funduszu krajowego przynajmniej równe jak dla Skarbu istnieją.

Komisya wnosi :

Wysoki Sejm raczy preliniowaną na rozmaite inne wydatki dla c. k. żandarmeryi; ryczałtową kwotę . . . . . 2.246 złr. 98 ct. wykreślić

B. Najem pomieszkań i koszar.

Preliminarz c. k. Komendy żandarmeryi poszczególnia czynsze, które się płacą za najem pomieszkań oficerskich, prymaplanistów, za kancelarye i koszary; potrzeby te są wypływem kontraktów, a sprawdzenie ich wysokości, jako też zniżenie ich, będzie obowiązkiem Wydziału krajowego, który odebrawszy w zarząd fundusze krajowe, będzie mógł wpłynąć na wyszukanie tańszych kwater — co jednakże już na budżet 1866 r. wpływu mieć nie może.

Czynsze te wykazuje c. k. żandarmerya na . . . . . 35.706 złr. 15 ct.

Preliminuje zaś do potrącenia :

- 1) dodatek Bukowiny do najmu lokalności sztabowych (2.809 złr. 15 ct.) w kwocie . . . . . 96 złr. 55 ct.
- 2) wynagrodzenia z funduszu żandarmeryi, za kwatery, jakoteż ryczałt za kancelaryę sztabową (630 złr.), nakoniec noclegowe za żołnierzy (1½ kr. m. k. czyli 2⅞ ct. w. a.) w kwocie . . . . . 10.887 złr. 60 ct.

Razem . . . . . 10.984 złr. 15 ct.

Na ciężar funduszu krajowego przypada przeto . . . . . 24.722 złr. — ct.

Komisya budżetowa znalazła, że :

- 1) niesłusznie obareczono fundusz krajowy sumą 350 złr. za umieszczenie (w domu rządowym, gdzie jest Komenda miasta) ludzi na żandarmów się kształcących (Prüflinge), gdyż w przepisach kwaterunkowych o takim obowiązku mowy nie ma. Zresztą ludzie ci łatwo pomieszczeni być mogą w koszarach dla c. k. żandarmeryi za 2.500 złr. najętych.
- 2) Komisya budżetowa obrachowawszy kwoty należące się funduszowi krajowemu z funduszu żandarmeryi, na podstawie tabeli dyslokacyjnej z 31. Grudnia 1865 r. znalazła, że zwroty za kwatery oficerskie należące się wynoszą :

za kwatery pułkownika	525 złr. —
„ „ 2 majorów	840 „ —
„ „ 1 adjutanta	210 „ —
„ „ 1 oficera ekonomicznego	210 „ —
„ „ 1 rotmistrza audytora	315 „ —
„ „ 1 oficera- raclmistrza	210 „ —
ryczałt za kancelaryę sztabową	630 „ —
za 2 furyerów po 63 złr.	126 „ —
za 2 woźnych po 63 złr.	126 „ —
za 5 rotmistrzów skrzydłowych po 315 złr.	1.575 „ —
za 14 poruczników i podporuczników po 210 złr.	2.940 „ —

czyli razem . . . . . 7.707 złr. — ct.

zwroty za 869 ludzi (noclegowe po 9 złr. 58⅞

od głowy) wynoszą . . . . . 8.326 „ 10⅞ ct.

razem . . . . . 16.033 złr. 10⅞ ct.

dodatek Bukowiny do lokalności sztabowych . . . . .

96 „ 55 „

Suma . . . . . 16.129 złr. 65⅞ ct.

wykaz jednak c. k. Komendy żandarmeryi wy-

nosi tylko . . . . . 10.887 „ 60 „

a zatem mniej o . . . . . 5.242 „ 5⅞ „

niedając żadnego wyjaśnienia.

Potrąciwszy więc od owych		24.722 zlr. —
1) dla kształcących się (Prüflinge) pomieszkanie	350 zlr. — ct.	
2) nadwyżkę powyższą	5.242 „ 5 ¹ / ₈ „	
	razem . . .	5.592 zlr. 5 ¹ / ₈ ct.
Zostaje		19.129 zlr. 94 ³ / ₈ ct.

Komisya wnosi :

Wysoki Sejm raczy

Na najem pomieszkań oficerskich i prymaplanistów, za kancelarye i koszary przyznać . . . . . 19.129 zlr. 94 ct.

Rekapitulacya przyznanych kwot :

I.	3.091 zlr. 20 ct.
II.	1.134 „ — „
III.	123 „ 60 —
IV.	650 „ — „
V.	20 „ — „
VI.	979 „ — „
VII.	370 „ 8 „
VIII.	1.517 „ 40 „
IX.	101 „ 16 „
X.	303 „ 48 „
XI.	632 „ 25 „
XII.	— „ — „
XIII.	1.628 „ — „
XIV.	764 „ 51 „
XV.	790 „ 20 „
XVI.	— „ — „
XVII.	— „ — „
Suma	12.104 zlr. 88 ct.

Odrąciwszy od powyższego, na koszta sztabu i składu skrzydłowego, część wypadającą na Bukowinę w ilości . . . . . 60 zlr. 45 ct.
zostaje 12.044 zlr. 43 ct.

Najem pomieszkań, kancelaryj i koszar . . . . . 19.129 „ 94 „
Ogółem 31.174 zlr. 37 ct.
czyli okrągło 31.175 zlr. w. a.

Komisya wnosi :

Wysoka Izba raczy uchwalić :

przyjmuje się na budżet krajowy tytułem kwaterunkowego dla żandarmeryi suma . . . . . 31.175 zlr.

Komisya budżetowa przekonawszy się nadto z aktów, że sprawiono na rachunek funduszu krajowego sprzęty do kancelaryi i do aresztów (dla żandarmów) — które w moc §. 8. Ustawy kwaterunkowej z ryczałtów kancelarajnych, a więc z funduszu żandarmeryi sprawione być winny; że ta suma w obwodach zachodnich . . . . . 3.990 zlr. 50¹/₂ cnt.
w obwodach wschodnich (nie licząc Tarnopolski, Żółkiewski i Złoczowski, z których obrachunek jeszcze nieukończony) . . . . . 5.993 „ 47¹/₂ „

Razem 9.983 zlr. 98 cnt.

wynosi, zaleca Komisya Wysokiemu Sejmowi uchwalić :

Poleca się Wydziałowi krajowemu, by zdziałał jak najprędsze obliczenie kosztów poczynionych na sprawienie sprzętów do kancelaryi c. k. żandarmeryi i do aresztów (dla żandarmów), i sumę należną ze Skarbu Państwa, na rzecz funduszu krajowego odebrał.

Komisya budżetowa w ciągu rozpoznawania tego tytułu, dowiedziała się o postanowieniu Wysokiego Rządu, zmniejszenia ogólnego stanu c. k. żandarmeryi — odebrawszy jednak odpowiedź od JW. komisarza rządowego, że „zmniejszenie dopiero w zasadzie zostało orzeczonem, — że zaś podstawy do prze-

prowadzenia tego orzeczenia dopiero się przygotowują“ — nie mogła mieć względu na mające nastąpić zmniejszenie przy przedstawieniu budżetu na rok bieżący.

Z uwagi jednak, że c. k. żandarmerya w Galicyi w r. 1863/1864 blisko o dwieście ludzi została powiększoną, że powiększenie to pomimo zniesienia stanu obłożenia pozostało niezmiennie, a tym sposobem zupełnie niepotrzebnie i Skarb Państwa i fundusz krajowy tak znaczny koszt ponosi — Komisya budżetowa doradza Wysokiej Izbie powzięcia następującej uchwały:

Sejm Galicyi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego przedstawia Wysokiemu Rządowi potrzebę zmniejszenia c. k. żandarmeryi przynajmniej o jedną czwartą część.

XI.

Dopłaty na podwoły.

(Strona 38.)

Wedle Uchwały Wysokiej Izby z dnia 19. Marca, dopłaty na podwoły ustać mają w roku administracyjnym 1866, ustęp ten więc wydatków sam z siebie upada.

Gdy jednakże uchwała ta dopiero dnia 19. Marca zapadła, do tego zaś dnia Rząd z funduszu krajowego wydatki na podwoły już poczynił, gdy nadto Rząd nie będzie w stanie w mowie będącą uchwałę prawdopodobnie przed 1. Maja należycie ogłosić, do tego zaś czasu dalsze jeszcze wydatki na podwoły czynione będą, przeto Wydział krajowy będzie musiał przy odbieraniu funduszu krajowego wyrównać rachunki jakie ztąd wynikną.

Komisya przeto wniesie, aby Wysoka Izba na ten cel Wydziałowi krajowemu, w rubryce nieprzewidzianych wydatków ryczałtową kwotę 6.000 złr. do dyspozycyi przyznać zecheiała.

XII.

Podatki i daniny.

(Strona 39.)

Komisya jest za przyjęciem pozycyi 695 złr., z powodów w projekcie rządowym wyłuszczonych.

XIII.

Drogi krajowe.

(Strona 40.)

Referent pan Ludwik Skrzyński.

W rządowym projekcie jest podana w pozycyi pod l. XIII. potrzeba na drogi krajowe w ogólnej sumie 60.000 złr. w. a., z której prelinowano:

1) na wydatki Zarządu	40.000 złr.
2) na wydatki budowy	20.000 „
Ogółem	60.000 złr.

do 1) pozycya ta jest uzasadniona, przeto Komisya wnosi, aby ją na budżecie zamieścić;

do 2) Komisya przekonawszy się z zakomunikowanego jej urzędowego wykazu, iż wszystkie dotąd za krajowe uznane drogi z wyjątkiem:

1 mili w żółkiewskim obwodzie, 3¹⁷⁴⁰/₄₀₀₀ mil w kołomyjskim obwodzie, i 3²²¹¹/₄₀₀₀ mil w czortkowskim obwodzie, są już ukończone — co i przedłożenie rządowe w uzasadnieniu stwierdza, a zważywszy, że w obwodach czortkowskim i kołomyjskim, gdzie najwięcej pozostało dróg nieukończonych, o budowie tychże dróg z środków miejscowych w bieżącym roku mowy być nie może, gdyż nikt tam z powodu panującej nędzy nie jest w staniełożyć na tę budowę w drodze konkurencyi, a i wyższe podatki i krajowe na ten cel z tegoż samego powodu nakładane być nie mogą — w żółkiewskim obwodzie zaś jedna mila nieukończona, w potrzebie kosztem konkurencyi bez subwencji z funduszu krajowego wybudowaną być może — zważywszy dalej, że według rozporządzenia Rządu kraj. z dnia 13. Marca 1855 l. 9.001, zatwierdzonego przez Wysokie Ministerjum, koszt budowy i utrzymania tychże dróg z właściwych fundusów, t. j. dochodem z myt i w drodze konkurencyi pokrywane być mają. a wyjątkowo tylko w razach

nagłej potrzeby, i jeżeliby przy wielkich kosztach budowy konkurencyja, nad miarę oznaczonego w tymże rozporządzeniu maximum opłat, obciążoną już była, mogła udzielane być subwencye z funduszu krajowego, lub z funduszków Państwa i to zwykle tylko jako zwrotne zaliczki (§. 8.) a z drugiej strony przekonawszy się, iż żadna z tych wypadków przy wyżwskazanych gościńcach krajowych w b. r. nie zachodzi, Komisya wnosi:

Aby preliminowany na rok 1866. wydatek na budowę dróg krajowych w kwocie 20.00 złr. w. a. z budżetu kraj. był wykręślony.

Komisya przytém poczytuje sobie za obowiązek zwrócić uwagę na to, iż w r. 1865 fundusz krajowy obciążony został nad miarę przypadających na niego wydatków na drogi krajowe. Fundusz ten bowiem ma stosownie do rozporządzenia z r. 1855. ponosić tylko wydatki na koszta zarządu dróg krajowych, a na koszta budowy wyjątkowo i to zwykle tytułem pożyczki tylko winien poszczególne fundusze drogowe subwencyonować.

Z przedłożonych zaś rachunków z r. 1865. okazuje się, iż i tamgdzie wyjątkowe te §fem 8. rozp. z roku 1855. wskazane okoliczności nie zachodziły, wydatki na budowę z funduszu krajowego opędzane były, i tak:

1) w obwodzie sądeckim, którego fundusz drogowy w r. 1865 subwencyonowany był z funduszu krajowego, kwotę	8.827 złr. 66 cnt.
wydano na zarząd	3.212 „ 28½ „
a resztę	<u>5.615 złr. 37½ ct.</u>

użyto na budowę, chociaż rozpisana opłata konkurencyjna w kwocie 14.000 złr. w. a. w części tylko uiszczoną została; a przeto przekroczenia opłat konkurencyjnych być nie mogło.

2) w obwodzie rzeszowskim, w skutek rozporządzeń c. k. Namiestnictwa z r. 1862. i 1863. użyto	1.889 złr. 82 cnt.
z funduszu krajowego na budowy 300 sążni drogi prowadzącej do dworca kolei żelaznej w Sędziszowie; chociaż część resztująca kosztów na drogę tę, Towarzystwo kolei żelaznej Karola Ludwika na siebie przyjęło, konkurencyja więc wcale do budowy jej pociągniętą nie była.	

3) w obwodzie lwowskim subwencyonowano r. 1865. fundusz drogowy z funduszu krajowego: kwotę	18 000 „ — „
a że koszta zarządu wynosiły w tymże roku	2.786 „ — „
pozostało więc	<u>15.213 złr. 95 cnt.</u>

które na budowę lub utrzymanie dróg krajowych użyte być nie mogły, gdyż dróg niebudowano, a na utrzymanie drogi lwowsko-rohatyńskiej wystarczył dochód z myta, na utrzymanie zaś drogi lwowsko-samborskiej z rozpisanych na ten cel 4.600 złr., konkurencyja 1.223 złr. 81 kr. tylko złożyła, nie mogło więc być przeciążenia, a przeto i potrzeba subwencyi z funduszków krajowych nie zachodziła.

Zestawiwszy więc nadpłaty uczynione w r. 1865. z funduszu krajowego, mianowicie:

do funduszu drogowego w obwodzie sądeckim	5.615 złr. 37½ cnt.
„ „ „ „ „ rzeszowskim	1.889 „ 82 „
„ „ „ „ „ lwowskim	15.213 „ 95 „

okazuje się ogólna suma 22.719 złr. 14½ cnt.

Kwota ta, jako użyta na wydatki, które ponoszone być winny przez poszczególne fundusze drogowe, na każdy wypadek z tychże poszczególnych funduszków zwrócona funduszowi krajowemu być ma, zaś w r. 1866. w tych właśnie obwodach, które są dłużne funduszowi krajowemu, nowe drogi budowane nie będą, a utrzymanie istniejących po większej części z dochodów myta pokryte być winny i pokryte rzeczywiście być mogą; przeto zwrot poczynionych w roku 1865. na rzecz tych obwodów zaliczek z funduszu krajowego nie ulega wielkim trudnościom. Komisya więc mając szczególnie wzgląd na to, iż przy nadmiar już wysokich podatkach fundusz krajowy nie powinien być obciążony bez koniecznej potrzeby, w interesie tylko pojedynczych obwodów wnosi: aby Wysoki Sejm polecił Wydziałowi krajowemu, by w właściwej drodze upominał się o zwrot wyplaconej z funduszu krajowego zaliczki na budowę dróg krajowych w ogólnej kwocie 22 719 złr. w. a.

XIV.

Budowy wodne.

(Strona 41.)

Referent p. Ludwik Skrzyński.

Wydatki na budowy wodne preliminowane na r. 1866. w ogólnej sumie 800 złr. w. a. w przedłożeniu rządowem ani uzasadnione, ani bliżej nawet oznaczone nie są. Z zasiągniętej w c. k. Namiestnictwie wiadomości, dowiedziała się tylko Komisya, iż kwota ta przeznaczoną jest na subwencye udzielane już od lat kilku niektórym gminom położonym nad Dnnańcem i Wisłą, w celu ulżenia im w części ciężaru opłaty konkurencyjnej na budowy wodne przedsiębrane tamże dla ochrony od wylewów.

Ponieważ potrzeba subwencji tej z funduszu krajowego na r. b. niczém uzasadnioną nie została, a przytém i ten wzgląd tu zachodzi, iż takie ciągle a wyjątkowemi okolicznościami nieusprawiedliwione zapomagania pojedynczych gmin wprowadzić by mogły na zgubną drogę, szafowania groszem publicznym na rzecz pojedynczych interesów, Komisya wnosi:

Wysoki Sejm raczy pozycyę tę z budżetu wykręślić.

XV.

Premia za ułbicie drapieżnych zwierząt: (1.500 złr.)

(Str. 42.)

Referent p. Polanowski.

Okólnik z 11. Lipca 1788 roku do l. LXXI. str. 177 przepisał wynagrodzenie za wilka i niedźwiedzia po 4 złr. 72 ct., reskryptem zaś ministeryalnym z dnia 5. Listopada 1859 r. do l. 47.459 rozporządzone, wypłacać za zabitego rysia 20 złr. w. a. za rysicę 25 złr. w. a.

Komisya budżetowa ze względu, że drapieżne zwierzęta w kraju nie są w takiej ilości, by nagrodami potrzeba zachęcać do wyłębienia ich; że zresztą samo miłosnictwo myśliwskie wystarczy, by się nad miarę nie rozmnażały — wnosi:

Wysoki Sejm uchwali:

- 1) Premie za ułbicie drapieżnych zwierząt znoszą się.
- 2) Preliminowana na ten cel kwota 1.500 złr. wal. austr. ma być z budżetu wykręslona.

XVI.

Różne przypadkowe.

(Str. 43.)

Referent ten sam.

- 1) Oblawy na włóczęgów po kraju . . . . . 270 złr.

Wskutek reskryptu Ministerstwa spraw wewnętrznich z dnia 5. Marca 1852 r. do l. 527/18 (Prezydyum Namiestnictwa 11/3 1852 l. 2.241) koszta obław ponosić ma fundusz krajowy.

Komisya budżetowa zważywszy na zupełną bezskuteczność takiej czynności wnosi:

Wysoki Sejm uchwali:

Pozycya 270 złr. ma być z budżetu wykręslona.

- 2) Utrzymanie i ustawienie słupów granicznych . . . . . 300 złr.

Koszta z tego tytułu wynikające, ponosi fundusz krajowy w skutek przytoczonego pod 1. reskryptu Ministerstwa spraw wewnętrznich, a ponieważ są wsparte na trzechletniem przecięciu, Komisya jest za przyjęciem tej pozycyi.

- 3) Różne nieoznaczone . . . . . 2.000 złr.

Pozycya ta już dla tego upada, że na nieprzewidziane wypadki suma 30.000 złr. Wydziałowi krajowemu wedle Instrukcyi do dyspozycyi oddana być winna. Jakoż Komisya wnosi w następnym ustępie XVII. o zamieszczenie tej sumy

na budżecie, tu zaś raczy Wysoki Sejm uchwalić, aby pozycya 2.000 zlr. wykreślona była.

Nadto Komisya budżetowa bacząc na rozporządzenie Namiestnictwa z 9. Listopada 1863. r. l. 56.679, w skutek którego koszta powstające przy wyborach Posłów winny być ze Skarbu Państwa opłacane, a przekonawszy się, że poniesione przez fundusz krajowy dotąd, temuż nie zostały w zupełności zwrócone, a mianowicie: w obwodach wschodnich, należytość (Akt buchhalteryi z 15. Listopada 1865. l. 18.687: . 8.950 zlr. 81½ ct. w zachodnich (Akt buchhalteryi z 25. Kwietnia 1865. l. 8.227) . . . . . 9.793 „ 22½ „
razem 18.744 zlr. 4 ct.

wnosi:

Wysoki Sejm uchwali:

Poleca się Wydziałowi krajowemu by sumę 18.744 zlr. 4 ct. niesłusznie przez fundusz krajowy na koszta podróży dla urzędników przy wyborach Posłów wypłaconą, ze Skarbu Państwa na rzecz funduszu krajowego odebrał.

XVII.

Za nieprzewidziane wypadki dla Wydziału krajowego.

Instrukcyą na posiedzeniu W. Izby z dnia 1. Marca 1866. uchwaloną, postanowiono w §. 9. przeznaczyć dla Wydziału krajowego sumę 30.000 zlr. na nieprzewidziane wypadki.

Oprócz tego przychodzą tu do umieszczenia 6.000 zlr. w ustępie XI. „dopłaty na podwody“ do przyjęcia proponowane.

Komisya przeto wnosi, Wysoka Izba zechce na budżecie zamieścić:

a) Sumę	30.000 zlr.
b) dto	6.000 „
	Razem 36.000 zlr.

II.

Preliminarz specjalny szpitalu głównego we Lwowie.

Oddział chorych.

(Str. 46.)

Referent pan Zyblikiewicz.

Stosunek szpitalu głównego we Lwowie (oddział chorych) do gminy miasta Lwowa z jednej, a do Reprezentacyi krajowej z drugiej strony, nie jest jeszcze uregulowany.

Gmina domaga się tego od lat kilku, ale na darmo. Na prośbę jej z dnia 25. Lipca 1862., poleciło c. k. Ministerjum reskryptem z d. 5. Października 1862. wysadzenie Komisyi, która pod przewodnictwem pana wiceprezydenta Namiestnictwa, miała się zająć uregulowaniem pomienionych stosunków. Komisya ta jednak dotąd nawet się nie ukonstytuowała.

Gmina ponowiła swoją prośbę dnia 26. Września 1865., lecz nie otrzymała dotąd żadnej odpowiedzi. —

Tymczasem przedłożono Wysokiej Izbie preliminarz w mowie będącego szpitalu i zamieszczono w nim uwagę, że w roku 1866. niedobory funduszu szpitalnego pokrywać winien fundusz krajowy. Twierdzenie to nie ma najmniejszej podstawy, szpital bowiem ten jest instytucyą miejscową, ogólnie więc niedobory jej, gmina sama pokrywać winna. Z drugiej zaś strony mylnie jest także twierdzenie owęj uwagi na preliminarzu zamieszczonej, jakoby gmina lwowska do roku 1855. ponosiła koszta leczenia ubogich chorych, alegata bowiem do preliminarza dodane, lecz drukiem nie ogłoszone dowodzą, że fundusz krajowy zapłacił szpitalowi za ubogich chorych w roku 1862. . . . . 35.391 zlr. — ct.

„ 1863. . . . . 49.426 „ — „

„ 1864. . . . . 26.794 „ — „

zaś w roku 1865. sumę . . . . . 23.176 „ 52 „

za samych ubogich do miasta Lwowa przynależnych.

Podług preliminarza Wysokiej Izbie przedłożonego, (strona 46.), w roku 1866. wynosić mają

wydatki szpitalu	83.244 zlr.
zaś dochody	71.468 „
	niedobór zatém <u>11.776 zlr.</u>

a ponieważ niedobór ten, przedstawia się jako ogólny niedobór funduszu szpitalnego, który sama gmina pokryć winna, przeto Wysoka Izba nie może go przyjąć na budżet funduszu krajowego.

Nadto suma 11.776 zlr. niedoboru jest za wysoko wzięta, z powodu

- 1) że pozycya 5. pokrycia czyli dochodu pag. 46. i 49. (zwroty kosztów leczenia), w sumie 43.150 zlr. preliminowana jest za nisko;
- 2) zaś pozycye 2. i 5. potrzeb, a w szczególności kosztów gospodarczych (strona 54,) są za wysoko prelinowane.

ad 1. Postawą tej pozycyi jest trzechetnie przecięcie z lat 1862., 1863. i 1864. Atoli zwroty kosztów wynosiły według alegatów do preliminarza dodanych

w roku 1862.	53.659 zlr.
„ 1863.	60.774 „
„ 1864.	36.828 „
	razem <u>151.261 zlr.</u>

a podzieliwszy tę sumę przez trzy, wyniesie trzechetnie przecięcie 50.419 zlr., nie zaś 43.150 zlr. jak w pozycyi 5. pokrycia podano.

Uwaga preliminarza usiłuje wprowadzić usprawiedliwić, dla czego przecięcie wzięto w sumie 43.150 zlr., nie zaś w sumie 50.419 zlr., lecz usprawiedliwienie to jest tak dowolne, że nie zasługuje na względy. —

Sprostowawszy więc te pozycye, niedobór spadnie z kwoty 11.776 zlr. na kwotę 4.507 zlr.

ad 2. Koszta gospodarcze, pozycya 2., (lekarstwa) preliminowane są według trzechetniego przecięcia na 15.000 zlr., gdy zaś wydatki na lekarstwa w latach 1862., 1863. i 1864. wynosiły razem 42.178 zlr. przeto trzechetnie przecięcie wynosi tylko 14.026 zlr. czyli w okrągłej kwocie 14.000 zlr. a nie 15.000 zlr., jak preliminowano.

Tak samo preliminowano w pozycyi 5. na opał według trzechetniego przecięcia o 79 zlr. za wiele.

Sprostowawszy przeto te dwie pozycye, niedobór schodzi do kwoty okrągłej 3.430 zlr.

Niedobór ten, chociaż dość niski, dla samej zasady nie może być wzięty na budżet krajowy, zwłaszcza dopóki stosunek między gminą miasta Lwowa a Reprezentacją krajową co do szpitalu nie będzie uregulowany. Na wypadek jednak, gdyby po uregulowaniu stosunków, ciężar ten miał przypaść na fundusz krajowy, nie podobna zostawić Wydziału krajowego bez środków pokrycia; z tej więc uwagi Komisya wnosi, aby Wysoka Izba Wydziałowi krajowemu na nieprzewidziane wypadki o 4.000 zlr. więcej przeznaczyć raczyła.

Wysoka Izba raczy przeto uchwalić:

- 1) Sejm nie przyjmuje niedoboru szpitalu głównego lwowskiego oddziału chorych na fundusz krajowy, dopóki stosunek tego zakładu do gminy miasta Lwowa i Reprezentacji krajowej uregulowany nie będzie;
- 2) C. k. Namiestnictwo zechce budżet w mowie będącego szpitalu na rok 1866. gminie miasta Lwowa do rozpoznania przedłożyć.

Ustęp drugi powyższego wniosku Komisya tém usprawiedliwia, że szpital ten jest zakładem miejscowym, że gmina Lwowa jest obowiązana jego niedobory pokrywać, że budżet bywał gminie zawsze przedkładany, że nareszcie kontrola zarządu ekonomicznego tém bardziej do niej należy, lieże zakłady tego rodzaju w miastach prowincjonalnych zostają pod zarządem ekonomicznym gmin.

Preliminarze specjalne

a mianowicie :

3. Funduszu położnic we Lwowie.

(Strona 58.)

4. Funduszu obłąkanych we Lwowie.

(Strona 70.)

5. Funduszu podzutek w Lwowie.

(Strona 82.)

(Referent p. Zybliekiewicz).

6. Funduszu policyi krajowej a odnośnie domu robót przymusowych.

(Strona 90.)

Referent p. Bocheński.

7. Funduszu szpitalnego świętego Łazarza w Krakowie.

a) oddział chorych.

(Strona 100.)

8. tego samego funduszu.

b) oddział położnic i podzutek.

(Strona 116.)

9. Funduszu szpitalnego świętego Ducha w Krakowie.

a) oddział obłąkanych.

(Strona 128.)

10. Tego samego funduszu.

b) oddział syfilitycznych.

(Strona 136.)

Referent p. Zybliekiewicz.

Komisya nie mając podstaw do zmiany tych preliminarzy, wnosi: aby Wysoka Izba takowe podług projektu rządowego przyjąć zechciała.

Preliminarz sumaryczny pokrycia i potrzeb funduszu krajowego.

Wysoka Izba zechce przyjąć, następujący sumaryczny preliminarz pokrycia i potrzeb funduszu krajowego:

P o k r y c i e :

A.) Fundusz krajowy w ściślejszym znaczeniu:			
	Dochody własne		9.922 złr.
B.) Fundusz krajowy w obszerniejszym znaczeniu:			
1. Główny szpital we Lwowie:			
	a) fundusz położnic	635 złr.	
	b) „ obłąkanych	7.073 „	
	c) „ podrzutek	2.000 „	9.708 „
	2. Fundusz policyi krajowej		6.973 „
3. Szpital św. Łazarza w Krakowie:			
	a) oddział chorych	42.322 złr.	
	b) „ położnic i podrzutek	12.842 „	55.164 „
4. Szpital św. Ducha w Krakowie:			
	a) oddział obłąkanych	4.508 złr.	
	b) „ syfilitycznych	16.387 „	20.896 „
	Suma pokrycia		102.663 złr.

P o t r z e b y .

A.) Fundusz krajowy w ściślejszym znaczeniu :			
	I. Koszta Reprezentacyi kraju	108.632 złr.	
	II. „ zarządu	47.542 „	
	III. „ leczenia i zaopatrzenia chorych	211.600 „	
	IV. „ szczepienia	18.126 „	
	V. Wydatki sanitarne	9.000 „	
	VI. Zasilki dla Zakładów dobroczynnych	5.582 „	
	VII. „ na cele naukowe i wychowania publicznego	24.654 „	
	VIII. Zapomogi dla dotkniętych klęską	—	
	IX. Wydatki na wydalenie włóczęgów	—	
	X. Kwaterunkowe dla żandarmeryi	31.175 „	
	XI. Dopłaty na podwoły	—	
	XII. Podatki i daniny	695 „	
	XIII. Drogi krajowe	40.000 „	
	XIV. Budowle wodne	—	
	XV. Nagrody za uбиcie zwierząt drapieżnych	—	
	XVI. Różne przypadkowe	300 „	
	XVII. Dla Wydziału krajowego na wypadki nieprzewidziane	40.000 „	537.306 złr.

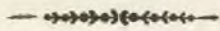
B.) Fundusz krajowy w obszerniejszym znaczeniu:

1. Szpital główny we Lwowie :			
a) oddział położnic		5.335 zlr.	
b) „ obłąkanych		40.128 „	
c) „ podrzutek		83.009 „	128.472 zł r
2. Fundusz policyi krajowej			6.973 „
3. Szpital św. Łazarza w Krakowie :			
a) oddział chorych		29.603 zlr.	
b) „ podrzutek i położnic		33.652 „	63.255 „
4. Szpital św. Ducha w Krakowie :			
a) oddział obłąkanych		7.756 zlr.	
b) „ syfilitycznych		16.970 „	24.726 „
		Suma potrzeb	760.732 zlr.
W porównaniu z sumą pokrycia			102.663 „
Okazuje się niedobór			658.069 „

Niedobór ten pokryć należy dodatkami do podatków stałych. Jeden cent dodatku do złotego austriackiego, przynosi 59.010 zlr., na pokrycie więc niedoboru 658.069 zlr., potrzeba dodatku po 11½ centów od każdego złotego austriackiego.

Komisyja przeto przedkłada Wysokiej Izbie do uchwalenia następujący wniosek:
 Uchwała finansowa o pokrycie niedoboru funduszu krajowego na rok administracyjny 1866:

Na pokrycie niedoboru funduszu krajowego w roku administracyjnym 1866., uchwała Sejm dodatki do podatków stałych z dodatkiem 1/3 części, po 11½ centów od każdego złotego austriackiego.

III.

Fundusze indemnizacyjne galicyjskie

I.

Wielkiego Księstwa Krakowskiego.

Sprawozdanie

Komisji budżetowej, tyczące się preliminarzów funduszków indemnizacyjnych Galicyi wraz z Krakowem.

Wysoki Sejmie !

Preliminarz budżetu funduszu indemnizacyjnego dla królestw Galicyi i Lodomeryi wraz z W. Ks. Krakowskiem na rok słoneczny 1866. przedłożony został Wysokiej Izbie odezwą c. k. Namiestnictwa z d. 4. Grudnia 1865. do l. 12.210/pr., a to dla postąpienia z nim w myśl §§. 18., 4. i 22. statutu krajowego.

Następnie drugą odezwą c. k. Namiestnictwa z dnia 9. Stycznia 1866. do l. 13.158 udzielone zostało Komisji budżetowej sprostowanie wyż-wzmiankowanego preliminarza, zatwierdzone rozporządzeniem Ministerstwa finansów z dnia 10. Grudnia 1865. do l. 58.284.

Sprostowanie to polega głównie na tém, iż ponieważ w budżecie Państwa na rok 1866. nastąpiło zmniejszenie podatków, od których dodatek na fundusz indemnizacyjny pobierany bywa — przeto takowy na rok 1866. mniejszy wypaść musi, a ubytek ten w moc wyżwz wzmiankowanej odezwy, pokryty być ma zasiłkiem ze Skarbu Państwa, tak zwanym oprocentowanym.

1. W skutek tego następujące zajścia musiały zmiany cyfer w przedłożonym Wysokiej Izbie preliminarzu.

I tak w sumaryuszu budżetu pag. 150 w rubryce IV. pod napisem „trzecia część krajowa“ zamiast prelininowanych kwot jako to :

a) dla 12 obwodów wschodnich	2,037.424	złr.	
b) dla 6 obwodów zachodnich	786.690	„	
c) dla W. ks. Krakowskiego	183.391	„	3,007.505 złr.
wypadłoby umieścić :			
a) dla 12 obwodów wschodnich	1,981.044	„	
b) dla 6 obwodów zachodnich	761.277	„	
c) dla W. księstwa Krakowskiego	176.613	„	2,918.934 „

2. w rubryce VIII. pod napisem „zasiłki ze Skarbu Państwa“ b) oprocentowane, zamiast prelininowanych kwot :

a) dla 12 obwodów wschodnich	62.629	złr.	
b) dla 6 obwodów zachodnich	49.478	„	112.107 złr.
wypadłoby umieścić :			
a) dla 12 obwodów wschodnich	119 009	„	
b) dla 6 obwodów zachodnich	74.891	„	193.900 „

Reszta niedoboru, powstałego przez w wyżwz wzmiankowane zmiany, ma być wedle przedłożenia rządowego pokrytą przy budżecie dla funduszu indemnizacyjnego W. księstwa Krakowskiego, z przewyżek tegoż funduszu.

Niedobór ten wynosiłby

6.778 złr. w. a.

Komisya budżetowa uwzględniła te w zwyż zacytowane zmiany — jako konieczne następstwa zmniejszenia podatków, a zatem i dodatku pobieranego na fundusz indemnizacyjny.

Ogólny preliminarz budżetu indemnizacyjnego według przedłożenia Rządowego na 3 rozdzielony jest poszczególne preliminarze, stanowiące kaźden odrębną całość dla trzech fundusów indemnizacyjnych, ustanowionych Najwyższym postanowieniem z dnia 29. Października 1853. — jakoto: jeden dla 12 obwodów wschodnich, drugi dla 6 obwodów zachodnich, a trzeci dla W. księstwa Krakowskiego.

Faktycznie zaś dwa tylko istnieją zarządy jeden dla 12 obwodów wschodnich we Lwowie, a drugi w Krakowie dla 6 obwodów zachodnich wraz z W. Ks. Krakowskiem — a rozdzielenie kosztów zarządu dla tego ostatniego opiera się jedynie na rachunku — to jest, iż z wspólnych kosztów zarządu wydzielono $\frac{1}{13}$ część na rzecz funduszu indemnizacyjnego W. Ks. Krakowskiego.

Komisya budżetowa z całą sumiennością i skrupulatnością zbadala wszystkie poszczególne pozycje poruczonego jej preliminarza budżetu indemnizacyjnego i przekonała się, że wszystkie tak co się tyczy działu Potrzeby i działu Pokrycie, opierają się bądź na faktycznym stanie, bądź na przeciętnej cyfrze z lat poprzednich, jakoteż, że wszystkie zastosowane są ściśle do potrzeb funduszu indemnizacyjnego.

W jednej tylko pozycji, to jest w dziale B. Pokrycie rubryka I. pag. 151 pod napisem „koszta zarządu“ dałaby się osiągnąć nader mała i nie znacząca oszczędność.

Oszczędność ta polegałaby na zastosowaniu do Zarządów funduszem indemnizacyjnym, dekretu ministeryalnego z dnia 4. Października 1865. do l. 4.620 w moc którego w całym Państwie urzędnicze godziny kancelaryjne zmienione, a wskutek tego przysługujące urzędnikom pauszale na światło, uchylone zostało.

Drugą oszczędność, jakaby przy téjże rubryce w preliminarzu dla 12 obwodów wschodnich uwzględnić można jest ta, iż w pozycji 15 pag. 174 pod napisem „dodatki na pomieszkanie, zamiast kwoty 2.213 złr. przyjąłby można kwotę 1.814 złr. a to z powodu, iż w b. r. czynności, przywiązane do zarządu spraw wykupna i regulacyi ciężarów gruntowych, wykonywane są w obwodach sanockim, stryjskim, zaleszczyckim i tarnopolskim przez komisarzy obwodowych, którym prawo wolnego pomieszkania nie przysługuje. —

Wszystkie te oszczędności, wynosiłyby łącznie przy wszystkich trzech preliminarzach, sumę 1.387 złr. 18 ct. w. a.

Zważywszy jednak:

- a) iż kwota ta zbyt jest małą, aby przy tak liczebnym znakomitym budżecie na uwzględnienie zasługiwać winna;
- b) iż zaoszczędzenie tak nieznacznej kwoty w niczem na zmniejszenie dodatku do podatków, pobieranego na rzecz funduszu indemnizacyjnego wpłynąć nie może, a to dla tego, iż reprezentuje nader mały ułamek jednego krajcara;
- c) iż jakakolwiekby oszczędność uzyskana przy budżecie indemnizacyjnym na inne cele krajowe obróconą być nie może, bo fundusz indemnizacyjny ma swoje odrębne uposażenie;
- d) iż właściwość czynności indemnizacyjnych różni się w tém od innych urzędniczych, iż organa indemnizacyjne, a szczególnie przy komisjach lokalnych, odbywać muszą prawie zawsze czynności te przy świetle wieczorami — ostatecznie;
- e) iż i oszczędność jakaby przy pozycji 15tej osiągniętą być mogła, zrównaną jest nieuwidomionym wprowadzie w budżecie, ale faktycznym na rok b. zwiększeniem najmu lokalu przy pozycjach 5. i 12. pag. 158. i 159. —

Komisya budżetowa jest zatem tego zdania:

aby wszystkie trzy budżety indemnizacyjne tak jak są w przedłożeniu rządowym ułożone, z wyjątkiem zmian na wstępie przy dziale A. Pokrycie w rubryce IV. i VIII. b) pag. 150. wyszczególnionych, przez Wysoką Izbę przyjęte zostały.

Komisya zatem wnosi:

Wysoka Izba zechce uchwalić:

- 1° Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, postanawia zamieszczenie następujących pozycy w odpowiednich budżetach indemnizacyjnych.

I. Budżet dla 12 obwodów wschodnich.

I.

A. Pokrycie pag. 154.

O d o b o w i ą z a n y c h.

1. Wpłata kapitałów	50.000 zlr.
2. „ rent	32.007 „
3. Odsetki za zwłokę i inne dochody	7.170 „

II.

O d k r a j u.

4. Niedobór przez kraj pokryć się mający	1,981.044 zlr.

III.

O d S k a r b u P a ń s t w a.

5. Zasiłek ze Skarbu Państwa :	
a) nieoprocentowany	1,490.773 „
b) oprocentowany	119.009 „
Suma	3,680.003 zlr.

B. Potrzeby.

I. Koszta zarządu	84.030 zlr.
II. Spłata kapitałów :	
a) przez wylosowanie	743.400 „
III. Kwoty wyrównawcze dla uprawnionych (od kapitałów)	3.000 „
IV. Kwoty wyrównawcze od rent	1.500 „
V. Renty uprawnionym	2,848.073 „
	3,680.003 zlr.

II. Budżet indemnizacyjny dla 6. obwodów zachodnich.

A. Pokrycie pag. 186.

1. Wpłata kapitałów	90.000 zlr.
2. „ rent	26.150 „
3. Niedobór przez kraj pokryć się mający	761.277 „
4. Zasilki ze Skarbu Państwa :	
a) nieoprocentowane	1,134.227 „
b) oprocentowane	74.891 „
	2,086.545 „

B. Potrzeby pag. 187.

I. Koszta zarządu	46.555 „
II. Spłata kapitałów przez losowanie	428.400 „
III. Kwoty wyrównawcze uprawnionym	1.000 „
IV. Renty uprawnionym	1,610.590 „
	2,086.545 „

III. Budżet indemnizacyjny dla W. Ks. Krakowskiego.

A. Pokrycie pag. 210.

I. Wpłata kapitałów	31.000 „
II. „ rent	6.000 „
III. Niedobór przez kraj pokryć się mający	176.613 „
IV. Przewyżka funduszu indemnizacyjnego	6.778 „
	220.391 zrl.

B. Potrzeby pag. 211.

I. Koszta zarządu	3.879	złr.
II. Spłata kapitałów przez wylosowanie	40.950	„
III. Renty uprawnionych	175.562	„ 220.391 złr.

2° Na pokrycie niedoboru funduszków indemnizacyjnych galicyjskich i W. Księstwa Krakowskiego, ustanawia się na r. administracyjny 1866. dodatek po 51 centów od każdego złotego rękieskiego do wszystkich podatków stałych, wraz z dodatkiem $\frac{1}{3}$ części.

Przewodniczący:
Oktaw Pietruski.

Sprawozdawca:
Leonard Wężyk.

III.

Fundusz domestykalny.

Sprawozdanie

Komisji budżetowej nad preliminarzem funduszu domestykalnego
za rok słoneczny 1866.

Wysoki Sejmie!

Majątek funduszu domestykalnego składa się z obligacyj różnego rodzaju, które wraz z ażyem na srebrze przynoszą rocznego dochodu	3.009 złr. wal. austr.
Do wydatków należą :	
a) potrzeby kancelaryjne	100 złr.
b) podatki	107 „
c) dotacya fundacyi Aleksandra hr. Stadnickiego za lata 1865. i 1866. na podstawie uchwały Wysokiej Izby z dnia 16. Stycznia r. b.	2.400 „
razem więc	<u>2.607 „ „ „</u>
Pozostaje kwota	402 złr. wal. austr.
Dodać musimy, iż prelininowaną w rubryce III. „różne przypadkowe,“ kwotę 100 złr. wal. austr. nie przyjmujemy jako niczém nieusprawiedliwione.	

Komisya wnosi :

Wysoki Sejm raczy potrzeby i pokrycie funduszu domestykalnego na rok 1866. w powyższych kwotach uchwalić.

SPRÁVY

Průběh a výsledky průzkumu v letech 1865 a 1866
v území obce...

1866

Průběh průzkumu v letech 1865 a 1866
v území obce...
1865
1866

Z drukarni Kornela Pillera 1866.

Průběh průzkumu v letech 1865 a 1866
v území obce...
1865
1866

Sprawozdanie

Komisji administracyjnej co do przedłożenia rządowego, zawierającego projekt do prawa o drogach.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 5. Grudnia 1865. r., przekazała Wysoka Izba Komisji administracyjnej, przedłożony Jój projekt rządowy do prawa o rozkładzie prestacyi i kompetencyi co do gościńców i dróg publicznych nieerarialnych.

Projekt ten zastosowany raczej do położenia ekonomicznego zachodnich prowincyj Państwa austriackiego, przez Sejmy tych prowincyj z małemi zmianami przyjętym został.

Wręcz odmienne są pod tym względem stosunki naszego kraju. Tam zamożność, tu ubóstwo najwybitniejszą są stosunków tych cechą. Gdzie zaś chodzi o rozkład ciężarów publicznych, te właśnie różnice przedewszystkiem na baczności mieć trzeba. Komisya sądziła, że w projekcie rządowym położenie nasze nie zostało należycie ocenionem.

Oprócz tego te ustępy przedłożenia rządowego które co do treści Komisya za swoje przyjąć by mogła, z powodu wadliwego tłómaczenia, przerobionymi, byćby musiały.

Te powody skłoniły Komisję do wypracowania samoistnego projektu, który Wysokiej Izbie ma zaszczyt niniejszém przedłożyć.

W ułożeniu tego projektu szło przedewszystkiem o ustalenie tych głównych podstaw, które odpowiadając stosunkom naszym właściwym, przysłużyć mogły do oparcia na nich całego systemu urządzenia budowy i utrzymania wszystkich dróg w kraju, z obmyśleniem dla każdej ich kategorii funduszków na budowę i utrzymanie, ze zastosowaniem tego urządzenia do władz autonomicznych krajowych, z mocy ustawy krajowej i gminnej, w kraju zaprowadzonych i zaprowadzić się mających. Podstawy te znalazła Komisya w następujących punktach zasadniczych:

- 1) Zarząd dróg publicznych (z wyjątkiem erarjalnych) powierza się władzom autonomicznym.
- 2) Koszta budowy i utrzymania dróg znaczniejszych wymagających nakładów, ponosi przeważnie fundusz krajowy.
- 3) Koszta budowy i utrzymania dróg, niewymagając znacznych jednorazowych wydatków, rozkłada się w znacznej części na ludność miejscową, aby przeto ogólnokrajowych oszczędzić funduszków.
- 4) Stanowczo usuwa się przy budowaniu dróg system konkurencyjny, to jest pociąganie mieszkańców do ponoszenia kosztów w miarę oddalenia posiadłości ich odbudować się mającej drogi.
- 5) Główne źródła z których koszta budowy i utrzymania dróg niniejszą ustawą objętych, opędzane być mają, są następujące :

- a) fundusze zebrane na mocy ordynacyi krajowej, powiatowej i gminnej;
- b) prestacye w naturze rozłożone na mieszkańców według liczby osób i sprzężaj;
- c) dochód z myta.

Projekt Komisji w wielu szczegółach mianowicie co do kompetencyi władz nie różni się od projektu rządowego. Stanowcza przeciwnie zachodzi różnica co do rozkładu prestacyi.

To najbardziej zwróciło uwagę Komisji, że system tak zwaney konkurencyi drogowej, który w przeszłości tylu skarg i niesłusznie ponoszonych ciężarów stał się przyczyną, w projekcie rządowym co do budowy dróg powiatowych, nadal został zachowanym; Komisya systemat ten zupełnie niestosowny uznała i innym odpowiedniejszym zastąpić go się starała.

Jeżeli dla innych krajów koronnych system konkurencyjny okazał się może odpowiednim, u nas dla tego już jest niestosownym, że się opiera na wygórowanych opłatach pieniężnych, na których pokrycie całoroczny dochód kontrybuenta nie zawsze wystarcza.

Dosyć rzucić okiem na fizyognomię naszego kraju, i porównać ją z cechą powierzchnową innych prowincyj, aby ocenić różnice stosunków ekonomicznych tych krajów.

Dosyć się zastanowić nad cyframi odnoszącemi się do statystyki Państwa, aby stanowczo orzec, że nasze zasoby z zamożnością na zachód leżących krajów koronnych, w porównanie iść nie mogą.

Tak wysoko stojące rolnictwo, kwitnąca industria, szeroko rozgałęziony handel, tworzą coraz nowe kapitały, które użyte produkcyjnie, wyżej a wyżej się potęgują.

U nas przeciwnie, przy każdym kroku napotykanie trudności, brak kapitałów, brak ducha przedsiębiorczego, oto powody, że siły zdolne do pracy, bez korzyści dla kraju marnieją.

Uwzględniając położenie takie, zbiorowemi jedynie siłami, gromadząc ziarnko do ziarnka, nieprzeciążając nikogo, nie zwalniając też nikogo, od obowiązku przyczyniania się do wspólnego dobra, przyjmując od każdego cząstkę, jaką przynieść jest w stanie, można jedynie i najskuteczniej przyjść do zasobów na budowę i utrzymanie dróg potrzebnych.

Co do dróg gminnych usiłowała Komisya zbadać, czyby nie dały się obmyśleć środki, bez zbytecznego przeciążenia kontrybuentów, odpowiedniejszego budowania i staranniejszego niż dotąd dróg tych utrzymania, one bowiem jako najliczniejsze, a w zupełnym zostające zaniedbaniu, szczególną winny zwrócić na siebie uwagę.

W wyniku tych poszukiwań okazało się, że systemat we Francji, w Belgii a niegdyś i w Anglii zastosowany, oparty na prestacyi w naturze, to jest w pracy, na wszystkich członków gminy zarówno ciężar rozkładający, zastosowanym być u nas może, a zdaniem Komisji zastosowaniem być winien.

Pierwszą korzyścią ztąd wypływającą jest, że nikt w gminie od ponoszenia kosztów, na drogi gminne potrzebnych nie będzie się mógł uchylać; następnie, że nikt niemi zbyt przeciążonym nie będzie.

Systemat ten w zamożnych krajach, z kąd jest wzięty, okazał się nader praktycznym i jemu to one zawdzięczają, wybudowanie bez przeciążenia mieszkańców, sieci dróg do komunikacyi potrzebnych. Otóż co w szczególności krajowi naszemu systemat ten zaleca, to właśnie ta okoliczność, że do najzamożniejszych krajów zastosowany, do najuboższych nadaje się zupełnie, a przeto i nasze wyjątkowe położenie uwzględnienie w nim znajduje.

W krajach bogatych pieniądz jest główną dźwignią każdego przedsiębiorstwa, dosyć go użyć, aby praca jako drugi czynnik produkeyi znalazła się na zawołanie. U nas przy tak dotkliwym braku gotówki pracę jako jedyny skarb, który nam Opatrzność zostawiła, do produkeyi wartości przedewszystkiem użyć należy. Pominięcie lub niedostateczne użycie tego środka, jest błędem ekonomicznym. Systemat, który Komisya Wysokiej Izbie poleca, powołuje właśnie pracę osobistą w gminie, do budowy dróg gminnych; w drugim dopiero rządzie stawia opłaty w pieniądzech. Do budowy dróg krajowych i powiatowych wszystkich pociągając podatkujących, również ciężar ten rozkłada i mniej nim pojedynczych obciąża, niż się to dzieje przy dotychczasowym systemie konkurencyjnym.

Niestosowność dotychczasowego systemu konkurencyjnego jeszcze mocniej się tłumaczy, gdy się zwróci uwagę na to, jak nierówno w stosunku, czy to do majątku czy do dochodu, rozłożonymi są u nas podatki. Właściciel nieruchomości, a w szczególności też rolnik jest niemi najbardziej obciążony, mniej opłaca niezależna od rolnictwa industria, a następnie handel, mniej jeszcze kapitalista, lokujący kapitał w papierach publicznych; kapitalista zaś wypożyczający na kredyt osobisty, zupełnie co do tego kapitału od podatku jest wolnym. Doświadczenie nas uczy, że dochody, jakie majątek przynosi, zupełnie w odwrotnym

zostają stosunku. To jest, gdy kapitalista najwyższe, a przynajmniej najpewniejsze ciągnie z majątku ko-
rzyści, rolnik znaczne nawet posiadający przestrzenie, zawsze stosunkowo mały, a czasem żadnego nie-
osiągnie z ziemi dochodu. Przyjęcie więc podatku, za jedyną skalę rozdzielania innych ciężarów publicznych,
jest wyższym spotęgowaniem istniejącej dzisiaj niesłuszności.

W systemie, który Komisya Wysokiej Izbie zaleca, nie można było podatku jako skali zupełnie po-
mniejszyć, wszakże niesłuszność ztąd wynikająca, znacznie złagodzoną została tém, iż udział w budowaniu
i utrzymywaniu dróg na prestacjach osobistych i na ogólnych funduszach jest oparty. Obowiązek osobistej
pracy został tym sposobem rozciągnięty na wielką liczbę osób, które dotąd wcale do tego obowiązku nie
były powołane, przez rozkład zaś ogólniejszy ciężarów, za pomocą funduszów krajowego i powiatowych,
rozszerza się tak dalece koło kontrybuentów, że wydatek ten, przez to samo mniej uciążliwym dla poje-
dynczego się staje.

Środki komunikacyi, jakie dzisiaj posiadamy, nie wystarczają dla obrotu handlowego. Ułatwienie
zaś transportu jest dla nas kwestyą tém żywoniejszą, że kraj nasz obfituje w surowe produkta, które
łatwo znaleźć by mogły na Zachodzie odbyć, gdyby koszta transportu nie pochłaniały całej ich wartości.

Possiadamy wprawdzie kolej żelazną, która dzisiaj w większej połowie, wkrótce zaś w całej dłu-
gości kraj nasz przetrzynać będzie. Niektóre obwody posiadają łączące je z koleją drogi krajowe lub ob-
wodowe. Nie jedna wszakże ludna i produkcyjna okolica, zupełnie traktów kamiennych jest jeszcze pozba-
wioną, a drogi gminne w całym niemal kraju w najopłakańszym znajdują się stanie.

Konfiguracya naszego kraju i przetrzynająca go kolej żelazna, wskazują potrzebę wielkiej liczby dróg
krótkich, w poprzecznym kierunku kraj przetrzynających. Tak, z jednej strony obfitujące w produkta
leśne podgórze, z drugiej strony bujne nadrzeczne niziny, z koleją żelazną jako z główną arteryą handlu,
mogły być połączone.

System nasz skierowany jest z tego powodu głównie, na zapewnienie krajowi korzyści pomnoże-
nia tych właśnie środków komunikacyi.

Prestacje osobiste (§. 12.) rozciągnięte do wszystkich mieszkańców, zwrócone głównie na drogi
gminne, a wyjątkowo na drogi krajowe i powiatowe, fundusze powiatowe (§. 18.), idące im w pomoc w
przypadkach ustawą ograniczonych, pozwalają zbiorowemi siłami utworzyć bez przeciążenia mieszkańców,
w krótkim czasie tę sieć dróg powiatowych i gminnych, które cały kraj z głównymi istniejącymi już
kierunkami komunikacyi łączą i ruch handlowy wszędzie zabezpieczą.

Fundusz krajowy jako najogólniejszy, pokrywa wydatki na drogi w interesie całego kraju budowane
(§. 11.)

Koszta budowy i utrzymania dróg gminnych jedną objętych miejscowością, ponosi wspólnie obszar
dworski i gmina.

Na zasadach słuszności oparty rozkład ciężaru tego, między członków gminy i właściciela obszaru
dworskiego oraz wspólny zarząd tak robotą jak funduszami, mogą zapewnić porozumienie w działaniu
tak korzystne w zastosowaniu, a nie dające się określić paragrafami ustawy.

W razach spornych rozstrzyga Wydział powiatowy.

Zdawało się Komisji, iż tym jedynie sposobem można uniknąć niesprawiedliwości, jakaby powstała
w razie gdyby według zasad ustawy gminnej obszar dworski na swoim, gmina zaś na swoim terytorium
drogi utrzymywała.

Prestacya w naturze, do którejkolwiek kategorii dróg wykonywana, ogranicza się na terytorium
właściwej miejscowości. W jednym tylko i jedynym przypadku, w razie zachodzącego nadzwyczajnego ze-
psucia drogi przez wpływy elementarne, lub dla uprzątania śniegów powołanemi są do bezpośredniej pomo-
cy najbliżsi z kolei mieszkańcy, za stosownem wynagrodzeniem bez względu na terytorium (§. 22.)

Postanowienie §. 12. co do dni ciągłych, rozumiała Komisya pod wyrazem „sprzężaj“ wóz uprę-
żony bydlęciem pociągowem, przez jednego kierowane człowieka. Bydło więc nie używane do pociągu, nie
może być do prestacyi pociągane. Liczba bydła do jednego uprężonego wozu, zależy od tego, jak je
właściciel zwykle używa.

Taką uprąż według zdania Komisji za jednostkę sprzężaju uważać, i według niej robotę wymie-
rzać należy.

W §. 21. postanowiono, że istniejące w gminie zakłady górnicze i przedsiębiorstwa przemysłowe,
mogą być pociągane do subwencyi na drogę gminną. Wychodziła Komisya w tém postanowieniu z tego
słusznego względu, że przedsiębiorstwa takie równie przez niezwykłą frekwencyę, jak przez używanie cięż-
szych ładunków, zużywać mogą drogę w sposób nadzwyczajny, a jakkolwiek przedsiębiorstwa takie obra-

cają się częstokroć także na korzyść gminy, jednakże staranne utrzymanie drogi, w ich własnym leży interesie, chętnie zatem przyczyniać się oprócz ogólnego obowiązku, oddzielnie jeszcze do tego celu będą, a tego pomnożenia funduszków utrzymania drogi, opuszczać nie należy.

Takie urządzenie środków, do pokrycia kosztów budowy i utrzymania, możebném jest jedynie przy ustanowieniu autonomicznych władz krajowych powiatowych i gminnych.

Z tego właśnie urządzenia korzystając, powierza się tym władzom kierunek i zarząd wszystkiego, co do dróg się odnosi, w udzielnym dla każdej z nich zakresie, począwszy od urzędów gminnych, które co do dróg gminnych właściwy sobie posiadają zakres działania, aż do Wydziału krajowego, który zawiaduje naczelnie drogami, ze względów ogólnych i rozstrzega spory w przedmiotach drogowych aż do Sejmu, który stanowi o budowie dróg krajowych, o przyczynianiu się funduszków, powiatów i prestacyi gmin do drogi krajowej i o ilości dni, prestacyi na każdą osobę, i sprzężaj przypadających.

Ten rozdział kompetencji władz krajowych, z zachowaniem również koniecznego odwoływania się w niektórych przypadkach do władz administracyjnych, nie różni się od projektu rządowego.

Możemy zaufać, że władze autonomiczne zadaniu temu uczynią zadosyć.

Zważywszy wyżej przytoczone powody, Komisya administracyjna wnosi :

„Wysoki Sejm raczy nad ustawą powyższą i nad załączonym projektem do ustawy, powzięść przyzwalającą uchwałę.“

K r a i ń s k i w. r.,
przewodniczący.

Szumańczowski w. r.,
sprawozdawca.

U s t a w a

z dnia . . . . .

obowiązująca Królestwie Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim
Księstwem Krakowskim.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem
Krakowskim wydaję załączoną Ustawę drogową i rozporządzam, co następuje:

Art. I.

Niniejsza Ustawa o prestacyach i kompetencyi
co do dróg publicznych, wejdzie w wykonanie od
czasu, gdy fundusz krajowy w zarząd Reprezentacyi
krajowej oddany zostanie.

Art. II.

Dopóki Reprezentacya powiatowa zaprowadzoną
nie będzie, Wydział krajowy ma wykonywać prawa,
Radzie powiatowej i Wydziałowi powiatowemu Usta-
wą drogową zastrzeżone.

Art. III.

Przeprowadzenie téj Ustawy polecam memu Mi-
nistrowi Stanu.

Wiedeń dnia . . . . .

U s t a w a

z dnia

o powołaniu Kolekcji Galerii i Ludomirski wraz z Wielkimi
Kolekcjami Krakowskimi

Art. 1. W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej

Art. 2.

W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej

Art. 3.

W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej

Art. 4.

W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej

Wzrost 180

U s t a w a

obowiązująca dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem,
o prestacyach i kompetencyi co do dróg publicznych.

I. Ogólne postanowienia.

§. 1.

Ustawa niniejsza obejmuje postanowienia o drogach krajowych, powiatowych i gminnych.

§. 2.

Drogami krajowemi są te, które pod tą nazwą już dzisiaj istnieją, lub te, które ustawą krajową za drogi krajowe uznane będą.

§. 3.

Drogami powiatowemi są drogi istniejące pod nazwą dróg obwodowych i te, które Rada powiatowa za drogi powiatowe uzna.

§. 4.

Drogami gminnemi są drogi w granicach gminy do publicznego użytku przeznaczone, a §§. 2. i 3. nie objęte.

§. 5.

Mosty, przewozy i budowy sztuczne, uważane będą za części tej drogi, na której się znajdują; ze względu jednak na szczególną ważność lub kosztowność budowy, może zrobić wyjątek od tego prawidła Sejm krajowy, a co do dróg gminnych, także Rada powiatowa.

§. 6.

Zezwolenie na myta, jako też i ustanowienie taryfy, należy do ustawodawstwa krajowego.

§. 7.

Uchwały co do zakładania nowych i zaniechania istniejących dróg krajowych i powiatowych, winno poprzedzić prócz pertraktacyi z stronami interesowanemi, co do względów politycznych i wojskowych, także przyzwolenie właściwych władz. Zaniechanie drogi gminnej, służącej do zewnętrznej komunikacyi, wymaga zezwolenia Rady powiatowej i urzędu powiatowego.

§. 8.

Własność nieruchoma, potrzebna na rzecz którejkolwiek kategorii niniejszą ustawą objętych dróg, w braku dobrowolnej ugody, może być zażądana jedynie w drodze wywłaszczenia.

Orzeczenie w tym względzie należy na wniosek Wydziału krajowego do władz politycznych, według istniejących ustaw i przepisów.

§. 9.

Grunt drogi zaniechanej, sprzedanym będzie na korzyść funduszu tej kategorii dróg, do których droga ta należała, właścicielom bezpośrednio z drogą stykających się gruntów, w miarę ich z nią stykania się. —

Wydział krajowy dla dróg krajowych, Wydział powiatowy dla dróg powiatowych i gminnych po za-
decywowaniu zaniechania drogi, zarządzi natychmiast oszacowanie jej przez znawców i interesowanych, następnie zawiadzi o zapłacenie szacunku tych właścicieli, których grunta z drogą się stykają.

Jeżeli przez nich cena ta w przeciągu dni 60 od zawiadzenia złożoną nie zostanie, nastąpi sprzedaż przez licytację.

§. 10.

Niniejsza ustawa nie narusza praw i obowiązków, opartych na specjalnych tytułach prawnych, co do dróg wszelkich kategorii.

II. Pokrycie kosztów.

§. 11.

Koszta budowy i utrzymania drogi krajowej ponosi fundusz krajowy.

Koszta budowy i utrzymania dróg powiatowych ciężą na funduszach właściwego powiatu.

Koszta budowy i utrzymania dróg gminnych tak na gruntach gminy, jak obszaru dworskiego, ponoszą wspólnie gmina i obszar dworski.

A to:

- a) prestacją §§. 12., 13., 14., i 15. wskazaną, po wyczerpaniu tej prestacji;
- b) składką pieniężną według podatku gruntowego i domowego.

§. 12.

Robota do drogi rozkłada się na mieszkańców gminy, według liczby osób i sprzężajów.

Obowiązany jest do niej każdy, tak w gromadzie jak na obszarze dworskim zamieszkały, a mianowicie:

- a) do dni pieszych za siebie i za każdego mieszka-
jącego z nim członka rodziny lub domownika,
który będąc zdolnym do pracy, liczy nie mniej
jak lat 18, nie więcej jak lat 60 ;
- b) do dni ciągłych, za każdy w miejscu posiadany
sprzężaj. Kto robi dzień sprzężajem, uwolnionym
jest przeto od dnia pieszego.
- Ilość dni roboty na osobę i sprzężaj, oznaczy
Sejm krajowy osobną uchwałą.

§. 13.

Prestacya w naturze ogranicza się na terytoryum
gminy wraz z obszarem dworskim, jedną stanowią-
cych miejscowość.

§. 14.

Przy wykonywaniu prestacyi ciągłej i pieszej
winna, ile możności wskazaną być robota, jaka w je-
dnym dniu ma być uskutecznioną.

§. 15.

Każdy do tej prestacyi obowiązany, może się od
niej wykupić spłatą jej wartości.

Gdyby spłata w oznaczonym terminie nie nastą-
piła, uiszczenie żądane będzie w naturze.

§. 16.

Osoby ustawą gminną uwolnione od ciężarów
gminnych, tém samém wolne są od prestacyi do dróg.

§. 17.

Powiaty i gminy wraz z obszarami dworskimi,
mogą być wyjątkowo pociągane do przyczyniania się
do utrzymania tych części dróg krajowych, które ta-
kowie powiaty lub gminy i obszary dworskie przerzy-
niają, jeżeli tymże przez to szczególne korzyści przy-
noszą.

§. 18.

Do budowy drogi powiatowej lub gminnej, waż-
nej pod względem komunikacyi, a zbyt dla powiatu
lub gminy kosztownej, może być udzielone wsparcie
z funduszu krajowego.

Toż samo może mieć miejsce z funduszu powia-
towego dla dróg gminnych.

§. 19.

Jeżeli droga krajowa lub powiatowa przechodzi
przez miejską lub wiejską osadę, i jedynie z powodu
szczególnych potrzeb tych osad, wymaga większych
kosztów, jako to: na budowanie ścieków, kanałów lub
bruku, całą ztąd wynikającą nadwyższkę kosztów
budowy i utrzymania ponosi miejscowa osada.

§. 20.

Jeżeli z powodu uwzględnionych życzeń mieszkańców, zatem w interesie pewnej osady, drodze krajowej miałby być nadany kierunek przerywający tę osadę, która inaczej bez uszczerbku powszechnego ruchu mogła by być pominięta, natenczas osada ta ponosi sama nadwyżkę wydatków kosztowniejszej budowy, spowodowaną przez zmianę zamierzonego kierunku drogi.

§. 21.

W razie, gdyby istniejące w gminie zakłady górnicze lub inne przedsiębiorstwa przemysłowe, używały drogę gminną w sposób nadzwyczajny, a przez to droga, nie zwykłego drogom gminnym nakładu potrzebowała, natenczas mogą one być wyjątkowo pociągane do subwencji dla tej drogi.

Subwencya taka winna być użytą na tę część drogi, która temu zużyciu ulega.

W braku dobrowolnej umowy oznacza wysokość subwencji Rada powiatowa, a w drodze odwołania się Wydział krajowy.

§. 22.

Do uprzątnięcia śniegów i nie cierpiącej zwłoki naprawy szkód, przez wypadki elementarne rządzonych, obowiązani są za wynagrodzeniem mieszkańcy osady najbliższej miejsca w którym robota ma być wykonaną.

Gdyby zadanie przechodziło siły, jakich osada dostarczyć jest w stanie, powoływani będą mieszkańcy najbliższych z kolei osad.

O wysokości wynagrodzenia stanowi Wydział krajowy.

§. 23.

Dochód z myta i przewozów służy do utrzymania tych dróg, na których się te myta i przewozy znajdują.

III. O zakresie działania krajowych Reprezentacyj i Władz w sprawach drogowych.

§. 24.

Ustawa krajowa stanowi:

- 1) o potrzebie budowania nowej drogi krajowej, jako i o przemianie drogi innej kateogryi na drogę krajową;
- 2) o zaniechaniu drogi krajowej lub odstąpienie jej powiatowi lub gminie;
- 3) o ilości dni roboty przypadających na każdą osobę i każdy sprzężaj.

Sejm stanowi uchwałą:

- 4) o funduszach potrzebnych do budowania i utrzymania drogi krajowej;
- 5) o prestacyi powiatów i gmin do utrzymania drogi krajowej;
- 6) o funduszu krajowym na wsparcie budowy dróg powiatowych i gminnych.

§. 25.

Wydział krajowy :

- 1) prowadzi cały techniczny i ekonomiczny zarząd dróg krajowych;
- 2) przeznacza z funduszu krajowego na wsparcie budowy dróg kwotę, którą do kosztu budowania poszczególnej drogi powiatowej lub gminnej fundusz ten ma się przyłożyć.

§. 26.

Wydział krajowy przestrzega ścisłego wykonania istniejących przepisów, prowadzi w granicach niniejszej ustawy naczelną nadzór kierunku budowy i utrzymanie dróg i wydaje stosowne rozporządzenia.

Rozstrzyga spory między Radami powiatowymi co do kierunku dróg powiatowych, równie jak co do środków, któremi każda z nich do budowania i utrzymania takowych przyczyniać się ma; nakoniec rozstrzyga sprawy drogowe w drodze odwołania się doń wniesione.

§. 27.

Rada powiatowa stanowi:

- 1) o budowie i kierunku nowej drogi powiatowej, o zmianie kierunku lub zaniechaniu drogi istniejącej i zawiadamia o tém Wydział krajowy;
- 2) o funduszach potrzebnych do budowania i utrzymania dróg powiatowych;
- 3) o prestacyach gmin i obszarów dworskich do dróg powiatowych;
- 4) o zasiłku z funduszu powiatowego do poszczególnych dróg gminnych.
- 5) o cenie, jaką corocznie robocizna do dróg spłaconą być może.

§. 28.

Wydział powiatowy :

- 1) prowadzi cały techniczny i ekonomiczny zarząd dróg powiatowych;
- 2) nadzoruje urzęda gminne i obszary dworskie co do budowy i utrzymania dróg gminnych, a w razie zaniedbania zarządza co uzna za stosowne;
- 3) kieruje budową i dozoruje utrzymania drogi krajowej w granicach swego powiatu, jeżeli ta czynność przez Wydział krajowy została mu powierzona;

- 4) rozstrzyga spory drogowe między stronami tak z gminami jak obszarami dworskimi, a w drodze odwołania się, między członkami gminy a jej zwierzchnością ;
- 5) w razie zaniechania drogi powiatowej lub gminnej, przeprowadza całą czynność §. 9. niniejszej ustawy przepisaną.

§. 29.

Zwierzchność gminna wraz z położonym obszaru dworskiego, prowadzą cały techniczny i ekonomiczny zarząd dróg gminnych, do nich należy staranie, aby drogi gminne w dobrym stanie były utrzymywane.

§. 30.

Zezwolenie na postawienie lub przeniesienie rogatki, równie jak rozstrzyganie sporów co do uwolnienia od myta, należy do Władz rządowych, stosownie do istniejących przepisów.

§. 31.

Władze polityczne mają prawo i obowiązek czuwania, aby dróg publicznych każdy bez przeszkody mógł używać, niemniej aby przez zaniedbanie drogi, bezpieczeństwo osób i własności nie cierpiało. W razie więc takiego zaniedbania zażądają zaradzenia od organu sprawującego dozór bezpośredni, a w razie niebezpieczeństwa, gdy krok ten zostanie bezskutecznym, zarządzą stosowne środki do naprawy drogi na koszt zobowiązanych i właściwy organ bezzwłocznie o tém zawiadomią.

§. 32.

Postanowienia przechodnie, które okażą się potrzebne przy wprowadzeniu niniejszej ustawy, a w szczególności postanowienia dotyczące się oddania dróg i funduszków drogowych obecnie istniejących, organom ustanowionym na przyszłość do ich zarządu, stanowić będą przedmiot osobnego porozumienia się, między Wydziałem krajowym, a polityczną Władzą krajową.

Sprawozdanie Komisji prawniczej

o wniosku rządowym, w przedmiocie zaprowadzenia nowych ksiąg hipotecznych i ulepszenia dotychczasowych ksiąg publicznych, jakoteż projektu porządku hipotecznego, — tudzież o wniosku posła Wawrzeńca Szpunara, względem uznania potrzeby jak najspieszniejszego zaprowadzenia w całym kraju, ksiąg gruntowych tak włościańskich jak i miejskich.

Wysoki Sejmie!

Na dziewiątym posiedzeniu złożony został do łaski Marszałkowskiej wniosek rządowy, w przedmiocie zaprowadzenia nowych ksiąg hipotecznych i ulepszenia dotychczasowych ksiąg publicznych, tudzież projekt porządku hipotecznego, z wezwaniem, aby Wysoki Sejm w myśl §. 19. art. 2. Ustawy krajowej z dnia 26. Lutego 1861, zdanie swoje objawić zechciał, czyli, i jakie trudności sprzeciwiają się, pojedynczym postanowieniom tych projektów, ze względu na właściwość stosunków tutejszo-krajowych.

Równie już na ósmym posiedzeniu, podał poseł Wawrzeńca Szpunar wniosek, o uznanie potrzeby jak najspieszniejszego zaprowadzenia w całym kraju ksiąg gruntowych, tak włościańskich jak i miejskich.

Obydwa te wnioski przydzielone zostały komisji prawniczej, która też po zbadaniu należytem przedmiotu, Wysokiej Izbie następujące przedkłada sprawozdanie:

Tak wniosek rządowy, jak i wniosek posła Szpunara, do jednego zmiierzają celu, — drogi wszelako, w tych wnioskach wskazane są odmienne; — gdy bowiem wniosek rządowy, Sejmowi krajowemu, przyznaje jedynie prawo oświadczenia się co do pojedynczych postanowień przedłożonych projektów, ze względu na właściwość stosunków tutejszo-krajowych, — zostawiając ostateczne orzeczenie, innym zapewne ciałom prawodawczym; wniosek posła Szpunara domaga się projektu do odpowiedniego prawa hipotecznego, a tém samém i uchwalenia takowego przez Sejm krajowy.

Z przeciwstawienia tych dwóch wniosków wynika, iż orzeczenie nad jednym, już koniecznie musi objąć orzeczenie i nad drugim wnioskiem, dla tego téż i nad obydwoma łącznie zastanowić się wypada.

Komisja prawnicza nie zapoznała ważności przedmiotu i doniosłości instytucji ksiąg hipotecznych, która dąży nie tylko, do ubezpieczenia prawnego nieruchomości każdego właściciela, i do ubezpieczenia należytości wierzyciela, przez nadanie mu prawa rzeczowego, w moc którego by zaspokojenie swoje, z nieruchomości hipoteką obciążonej mógł otrzymać; ale której celem jest właśnie, dokładnością w przeprowadzeniu powyższych dążeń, umożliwić uruchomienie kapitału, w majątkach nieruchomych, to jest w ziemi i w realnościach złożonego, — od którego to uruchomienia, według zasad ekonomii politycznej, podniesieniu tak gospodarstwa rolnego, jakoteż przemysłu i handlu, a tém samém i podniesieniu dobrobytu kraju, po wielkiej części zawisło.

Od lat wielu, wszystkie Rządy światłe, o dobro ludów sobie podległych dbałe, baczną zwróciły oko, na instytucje hipoteczne, — i miejscowym tylko trudnościami finansowym, a głównie może, brakowi ściśle dokonanych pomiarów gruntowych, bez których, dokładna instytucja hipoteczna istnieć nie może — przypisać należy, iż nie we wszystkich jeszcze krajach oświeconych Europy, wprowadzony został dokładny instytut ksiąg hipotecznych.

Pomijając w tym względzie stosunki różnych krajów, po za granicami Cesarstwa Austrii położonych, których przywiedzenie, zanadto by sprawozdanie nasze rozszerzyło, dość będzie wspomnieć, iż w Austryjskim Państwie, już w pierwszej nawet połowie wieku zeszłego, bo w roku 1730, dla Styryi, — w roku 1746, dla Karyntyi, — w roku 1747, dla Krainy, — zaś w drugiej połowie onego stulecia, a mianowicie w roku 1754, dla Anstryi wyższej, — w roku 1758, dla Austrii niższej, — w roku 1761, dla Gorycyi i Gradyski, — w roku 1772, dla Tryestu, w roku 1791, dla Bukowiny, — w roku 1792, dla Tyrolu, — zaś w roku 1794, dla królestwa Czeskiego i Morawy, — w roku 1808, dla Pogranicza, — w roku 1824, dla królestwa Lombardzko-Weneckiego, — w roku 1849, dla Węgier, — w roku 1850, dla Kroacyi i Sławonii, — w roku 1852, dla Siedmiogrodu, — odnośne rozporządzenia i patenta tabularne były wydawane, — które, stosownie do potrzeb każdego kraju koronnego urządzone, następnie mnogimi, aż do najnowszych czasów sięgającymi dekretami, objaśniane i poprawiane były.

Co do kraju naszego, zauważyć należy, iż jakkolwiek właściwych ksiąg hypotecznych, dawne prawodawstwo polskie nie znało, wszelako już w stuleciu XV. na mocy Statutu z roku 1459 Vol. leg. Tom I. str. 257 za- ciągniętego, — nabycie praw rzeczowych, szczególnie nabycie prawa własności na nieruchomościach, nastąpić mogło jedynie przez nskuteczniczenie wpisu w Aktach publicznych.

Z tych to Aktów (sądowych ziemskich i grodzkich, metryk koronnych i trybunalskich) nawet po zajęciu Galicyi tym samym trybem jak dawniej aż do roku 1780 — pod nazwą Acta novae formae, prowadzonych, — po zaprowadzeniu Sądn szlacheckiego we Lwowie, w skutek Patentu tabularnego z dnia 4. Marca 1780. r. utworzoną została obecna Tabula krajowa gajęcyjska, której układ ogólnie jest wiadomy.

Dla Miasta Lwowa, zarządzono Dekretem nadwornym z dnia 25. Maja 1792 utworzenie Tabuli miejskiej, która bardzo nieznaczniemi odmianami, na wzór Tabuli krajowej jest prowadzoną.

Dla innych miast, miasteczek i wsi, niebyło żadnego specjalnego prawa, pod względem przeprowadzenia ksiąg gruntowych, — lubo pominąć nie można bez wspomnienia, iż przepisami z dnia 9. Kwietnia 1784, z dnia 6. Sierpnia 1787, z dnia 21. Sierpnia 1788, dalej z dnia 9. Kwietnia 1789, z dnia 19. Stycznia 1801. i wielu jeszcze następnemi, normowane zostały sposoby prowadzenia tych ksiąg, tak co do formy, jak co do osób, którym prowadzenie tychże poleczone zostało; — skutkiem czego prawie we wszystkich miastach, a w wielu miasteczkach i wsiach, znajdują się obecnie przy Sądach, a względnie przy Urzędach powiatowych, zaprowadzone księgi gruntowe, mniej lub więcej do przepisanych form zastosowane.

Co do Krakowa, i dawnego jego okręgu, obowiązywały tamże od roku 1811 do roku 1823 przepisy prawa francuzkiego, pod względem ksiąg hypotecznych.

W roku 1822 następnie także w roku 1844 wolne wówczas miasto Kraków z okręgiem poprawił o swoją instytucyę hypoteczną, na wzór hypoteki w królestwie Polskim zaprowadzonej, — zaś po przyłączeniu Wielkiego księstwa Krakowskiego do Galicyi, — Dekretem z dnia 29. Września 1855, tamtejsza ustawa hypoteczna, jedynie o ile by się zasadom prawa cywilnego Austriackiego, tudzież ustawie sądowej i regulaminiowi czynności sądów sprzeciwiała, zniesioną została.

Z tego zestawienia praw o instytucyach hypotecznych, — jak niemniej i z uwzględnienia tej okoliczności, iż według obowiązujących dotąd przepisów prawnych, interesa hypoteczne lubo z natury swojej należą do spraw tak zwanych nie-spornych, — jednakże nie według tych ogólnie w Państwie Austriackim obowiązujących prawideł, — lecz według osobnych, dla każdego prawie kraju koronnego, osobno wydawanych przepisów o postępowaniu w sprawach tabularnych są przeprowadzane, — wynika — iż przedmiot hypoteki w Państwie Austriackim, do tej chwili nie był jednolicie traktowanym; — że przeto ani według Najwyższego Dyplomu z dnia 20. Października 1860, ustępu III. nie może być policzonym do spraw, od dawnych już lat wspólnie załatwianych i rozstrzyganych, — ani też w myśl §. 19. ustępu 2. Statutu krajowego z dnia 26. Lutego 1861 r., jedynie przez objawienie zdania, od Sejmu krajowego traktowanym być nie może; lecz przeciwnie iż przedmiot ten Dyplomem Październikowym nie wyłączony, — jako do ogólnych spraw Państwa nie należący, — ze wszech miar, według treści §. 18. Statutu krajowego, przez Sejm krajowy, dokładnie zbadany, uchwalony, i do najwyższej Sankeyj Monarszej podany być powinien.

Komisya prawnicza jest zatém tego przekonania, iż Wysoki Sejm, postanowiony na straży praw krajowi łaską Monareby nadanych, winien stanowczo orzeknąć, iż instytucyę hypoteczną uważa za przedmiot prawodawstwa krajowego, którym to celem w końcu obecnego sprawozdania, stosowny wniosek przedstawiony zostanie.

Co do treści przedłożonego przez Rząd prawa i porządku hipotecznego, komisya prawnicza, nie jest w możności przedstawić wysokiej Izbie, wyczerpującego, i potrzebom kraju odpowiedniego projektu.

Krótkość czasu, i mnogość rozlicznych zajęć sejmowych, — w porównaniu z doniosłością i obszernością przedmiotu, są dla każdego i instytucjami hipotecznymi, choćby tylko pobieżnie obznajomionego więcej niż dostatecznym uniewinnieniem komisji iż ona pomimo najlepszych chęci i najszczerzej pracy, tak obszernego dzieła, przed Wysoką Izbą, już w ciągu trwania tej kadencji wnieść nie odważyła się.

A gdy krom tego weźmiemy na uwagę, iż według zasady przez Rząd postawionej, a przez komisję w zupełności uznanej, wprowadzenie ksiąg gruntowych czyli hipotecznych, celowi odpowiednich, nie tylko zawisło, od zupełnego ukończenia operatów katastralnych, — ale także od przeprowadzenia niezbędnie potrzebnej, od dawna oczekiwanej reorganizacji sądownictwa, z pomnożeniem liczby sądów kolegialnych, przy których jedynie zdaniem komisji księgi hipoteczne złożone i prowadzone być winny.

Każdy przyznać musi, iż przez konieczną zwłokę w przedłożeniu prawa i porządku hipotecznego, kraj nasz żadnej nie poniesie szkody, tém bardziej ile że komisya, uznawszy właśnie ważność przedmiotu, uznawszy nadto mnogie niedostatki i zawiłości w projekcie rządowym prawa i porządku hipotecznego, przy szczegółowym rozbiore §§ów dostrzeżone, — które w osobnym załączniku $\frac{1}{4}$ Wysokiej Izbie przedkłada, —¹⁾ podaje zarazem w tychże n wagach swoich środki zaradcze, jakby z uwzględnieniem stosunków krajowych, — w sposób dużo łatwiejszy i tańszy, do instytucji hipotecznej, wszelkim celom odpowiedniej dojść można, jak to we wtórym wniosku do Uchwały, Wysokiej Izbie przedstawić zamierzyła.

Przy szczegółowym rozbiore projektu do prawa i porządku hipotecznego, komisya prawnicza z następującego wychodziła założenia :

Po pierwsze, iż księgi hipoteczne, już istniejące, mianowicie Tabula krajowa galicyjska — księgi gruntowe Miasta Lwowa, księgi hipoteczne. prowadzone w Wielkim Księstwie Krakowskim, tudzież wszelkie księgi gruntowe po miastach, miasteczkach a nawet w pojedynczych gminach wiejskich, już obecnie wprowadzone, i na dal zatrzymane być mają, pod warunkiem, iż według nowego porządku hipotecznego, tak co do działu o istocie majątku, uzupełnione — jako też co do dalszych działów księgi hipotecznej jako to działu o własności, i działu o obciążeniach, poprawione zostaną.

Powtórę, iż przy założeniu zupełnie nowych ksiąg hipotecznych, w gminach, gdzie takowe dotąd nie istniały, — wysadzone komisję dochodzenia i czynności swoje, jedynie tylko co do działu o istocie majątku, i o własności ograniczą. — W miejscach zaś gdzie istniejące księgi, jako niezdale, nowemi księgami muszą być zastąpione — czynności tych komisji, także i do przerobienia działu o obciążeniach rozciągnięte być winny, przyczem jednakowoż względna ważność istniejących ksiąg hipotecznych, a mianowicie zapisanych tamże praw, zapoznaną być nie może.

Po trzecie, iż księgi hipoteczne według pojedynczych gmin mają być zakładane.

Po czwarte, iż prowadzenie ksiąg hipotecznych, należeć ma do Sądów kolegialnych.

Po piąte, iż celem księgi hipotecznej, jest nietylko dokładne przedstawienie istoty majątku, przy możliwym zastosowaniu do pomiarów katastralnych, ale zarówno ubezpieczenie własności, jako i wszelkich ograniczeń i obciążeń nieruchomości w hipotece zaciągniętej.

Po szóste, iż przy wszelakich wpisach lub wykreśleniach w księgach hipotecznych uwidocznic się mających, — ściśle postępować należy według ogólnych prawideł tak prawa cywilnego, jak i postępowania sądowego — aby kredyt realny przez księgi hipoteczne uzyskany, na jak najobszerniejszy zakres, a względnie na cały obszar Monarchii, jednakowe prawne mógł wywierać skutki.

Na tych podstawach, na których po większej części i projekt rządowy jest osnuty, powinien by przez komisję z tutejszo- krajowych prawników i ludzi praktycznych złożoną, być opracowanym projekt instytucji hipotecznej, który na przyszłej kadencji, za pośrednictwem Rządu, Wysokiej Izbie przedłożonym być może ; i dla tego komisya prawnicza, następujące do uchwały Wysokiej Izby przedstawia wnioski :

Wysoki Sejm raczy uchwalić :

- I. Instytucya hipoteczna, a względnie, zaprowadzenie nowych ksiąg hipotecznych, lub ulepszenie dotychczasowych ksiąg publicznych, jak niemniej ustanowienie porządku hipotecznego, jest przedmiotem ustawodawstwa krajowego.
- II. Przedłożony, przez c. k. Rząd projekt do prawa o zaprowadzeniu ksiąg hipotecznych, tudzież projekt, porządku hipotecznego, Sejm zwraca Rządowi z tém wezwaniem, ażeby złożoną była komisya, z pra-

wników tutejszokrajowych i z ludzi praktycznych, — która zastosowawszy się do zasad przez Sejm wskazanych, — z uwzględnieniem właściwości naszego kraju, — po rozpoznaniu i z uwzględnieniem już istniejących ksiąg hipotecznych, — nareszcie po rozważeniu według potrzeby uwag przez komisję sejmową, nad projektem rządowym poczynionych, — wypracuje nowy projekt tak do prawa o zaprowadzenie nowych ksiąg hipotecznych, lub ulepszenia dotychczasowych, — jako i porządku hipotecznego; — poczem takowy projekt, przez c. k. Rząd, na przyszłą kadencję Wysokiej Izbie, przedstawiony być ma.

Przewodniczący:

Smolka.

Sprawozdawca:

Zbyszewski.

Uwagi do Ustawy

w przedmiocie zaprowadzenia nowych ksiąg hypotecznych i ulepszenia dotychczasowych ksiąg publicznych.

Do §. 1. Paragraf ten, ze względu, iż przedmiot tyczący się ustawodawstwa krajowego, winien otrzymać następującą treść:

„W królestwie Galicyi i Lodomeryi z wielkiem księstwem Krakowskiem, prowadzone być mają księgi „hypoteczne według niniejszej ustawy.“

Do §. 4. Ponieważ ze zniesieniem pańszczyzny, a w ogóle ze zniesieniem stosunku poddańczego w Cesarstwie Austryjackiem, — jak niemniej przy nastąpić mającem na równych podstawach prawic o dzielności tak dominikalnych jak i rustykalnych gruntów, — wszelka różnica prawna, między dawniejszemi dobrami w tabuli krajowej zapisanemi, a realnościami miejskimi, i dawniejszemi posiadłościami rustykalnemi ustać musi, — skutkiem czego i odrębne prowadzenie ksiąg publicznych zmienione być powinno, przeto należy z góry wypowiedzieć zasadę — gdzie i jak księgi hypoteczne w przyszłości prowadzone być mają, a to tém bardziej, ile że w wielkiem księstwie Krakowskiem, takowe według gmin pojedynczych są prowadzone, — który to sposób prowadzenia, dla całego kraju wydaje się najstosowniejszym, z tém dalszem zastrzeżeniem, iżby przy prowadzeniu publicznych ksiąg, gminy jako całość jedna — były uważane — i przy każdym sądzie kolegjalnym urząd hypoteczny był wprowadzonym. — Należałoby zatem, nie naruszając obecnie tabuli krajowej, uznać w zasadzie, iż podzielona w przyszłości ziemia dominikalna, do pewnego maksimum przejdzie do nowych ksiąg hypotecznych, zaś skupione przez posiadaczy dominikalnych grunta rustykalne, także do ciała hypotecznego w Tabuli krajowej zapisanego, przyłączone być mogą. — Nadto należy posiadaczom dominikalnym zostawić możliwość, przeniesienia swoich majątków, do nowych ksiąg hypotecznych.

Do §. 6. Ponieważ w kraju jest obecnie dwa Sądy wyższe, skutkiem czego, nie uzyskanoby tej jednostajności w prowadzeniu ksiąg gruntowych, jakiej dobro kraju wymaga, gdyby obydwom Sądom wyższym i to każdemu z osobna w jego okręgu podobny nadzór był powierzonym -- zaczętem wnosimy, aby z obydwóch Sądów wyższych, jedna komisya łącznie wydelegowaną została, któraby, przenosząc swoją siedzibę kolejno do obecnie istniejących sądów kolegialnych -- znajdujące się w obrębie tegoż sądu księgi gruntowe rozpatrzyła i ostatecznie orzekła, jakie uzupełnienia według porządku hipotecznego mają być wprowadzone -- lub czyli nowe księgi publiczne mają być założone.

Do §. 7. Komisye powinny się składać z trzech, teoretycznie i praktycznie uzdolnionych ludzi, z których jeden musi być prawnikiem i sędzią zaprzysięgłym, drugi z linii administracyjnej, a trzeci uzdolnionym w przedmiocie prowadzenia ksiąg gruntowych.

Do §. 8. Komisye bez względu na istniejące już, lub dopiero nowo zakładać się mające księgi hipoteczne czyli gruntowe, ułożyć powinny takowe według pojedynczych gmin, do pierwszego działu księgi gruntowej, cały stan majątności -- zaś tam tylko, gdzie się będą wprowadzać nowe księgi wysledzić mają prawo posiadania, a względnie prawo własności każdego ciała tabularnego.

ad d. Ponieważ księgi hipoteczne w przyszłości, będą zarazem najdokładniejszą kontrolą przy wymiarze podatku gruntowego, a nawet powinny być kontrolą przy wymiarze podatku domowego, przeto należałoby przy oznaczeniu liczbą karty trzymać się ile możności, tych liczb porządkowych, jakimi w katastrze pojedyncze posiadłości są oznaczone i przy utworzonych, przez rozdział, lub połączenie nowych posiadłościach zatrzymywać liczby główne oznaczając podziały literami.

ad e. Nie dosyć jest zapisać posiadacza (den Besitzer) należy z konieczną ścisłością prawną dołożyć właściciela -- lub przynajmniej tytuł własności.

Do §. 9. Powinno być po ułożeniu projektu, dla całego obwodu -- lub obrębu sądu.

ad b. termin musi być prawem przynajmniej na rok oznaczony, tym bardziej ile ze zdaniem naszym, jak to przy dalszych §§. okazemy, przenoszenie praw własności, tudzież obciążeń z istniejących już ksiąg gruntowych i hipotecznych, wiele bardzo wymagać będzie czasu i pracy -- i że one dawniejsze zapisy, nie powinny być samym upływem terminu unieprawnione.

Do §. 10. Obwieszczenia takich terminów, muszą być w każdej gminie, na miejscu dostępnym, dla wiadomości

publicznej przybite, i ta okoliczność w aktach rewersem przełożonego gminy stwierdzoną.

Obwieszczenia gazetami urzędowymi powtarzane być winny razy trzy, a to przy rozpoczęciu działań dla każdego obwodu lub okręgu sądowego z osobna.

Do §. 12.

ad a. ustęp drugi musi być o tyle zmieniony, iż zapisane prawo własności w księgach już istniejących, nawet bez uprzedniego zameldowania właściciela, utracone być nie powinno — i komisja jest obowiązana, takowe jeżeli jest nie wątpliwie wpisane z urzędu uwzględnić i do projektu a tém samem do nowej księgi zaciągnąć, jeżeli zaś jest wątpliwie, lub jeżeli inne osoby do własności w mowie będącego ciała hipotecznego się zgłaszają — zapisanego w dawniejszej księdze właściciela do udowodnienia prawa zawezwać.

ad b. rozróżnić należy wypadek gdzie zupełnie nowe księgi hipoteczne mają być wprowadzone, od wypadku w którym jedynie w miejsce już istniejących ksiąg hipotecznych jako nie odpowiednich, inne księgi zostają założone.

W pierwszym przypadku niema zupełnie potrzeby, aby komisja z urzędu zajmowała się wyszukiwaniem i układaniem stanu dłużnego, — gdyż po wejściu w życie nowych ksiąg, interes stron własny, będzie dostatecznym bodźcem, aby te ciężary i prawa rzeczowe, jakieby istniały, przez strony same do właściwego sądu tabularnego zostały wniesione.

W drugim zaś wypadku komisja przepisawszy już z urzędu z dawnej księgi właściciela do nowej księgi, musi zarówno z urzędu ubezpieczyć prawa wierzyciela w dawnych księgach wpisane, i w tym wypadku, postępując analogicznie jak i co do własności, aby w nowych księgach, nie wpisywać długów lub innych praw rzeczowych, może już przedawnionych, należałoby właściciela hipoteki, wezwać aby w pewnym przynajmniej jednorocznym terminie wątpliwe pozyje usunął — przyczem dla ułatwienia w przeprowadzeniu podobnych procesów ekstabulacyjnych należałoby nietylko wydać uwolnienie od stempli ale nadto jeszcze, oznaczyć dużo krótsze termina do wnoszenia pism spornych, a głównie orzeknąć uwolnienie od przedkładania wielorakich egzemplarzy pozwów i całych alegatów, mianowicie wyciągów hipotecznych, i odpisów dokumentów w księgach już znajdujących się.

Takie ułatwienia do procesów ekstabulacyjnych, należałoby dozwolnić na czas peremptoryczny także i względem oczyszczenia tych ciał tabularnych względem których księgi są formalnie prowadzone, i tylko może co do działu „stanu majątku“ uzupełnione zostaną, jak n. p. w tabuli krajowej — tym sposobem bardzo znamienitą ulgę przynieśoby można krajowi gdyż uwolnione hipoteki zwłaszcza większe umożliwiłyby pod-

niesienie dobrobytu, a raczej wydzwignięcie z ostatniej nędzy.

Do §. 14. Musi być w edykcie wyrażone nie tylko co do praw już pierwszej istniejących, i w terminie zgłoszonych — gdyż to się ściaga tylko do wypadku gdyby nowe księgi zupełnie zakładano — potrzeba także dodać, że bez uszczerbku praw w dawniejszych księgach hipotecznych, niewątpliwie zapisanych.

Do §. 15. Wprawdzie norma jurysdykcyjna, ustanawia właściwość sądu realnego, wszakże jeżeli zostanie orzeczona zasada, iż księgi hipoteczne tylko przy sądach koleżeńskich, nie przesądzając czyli takowe będą przy powiatach lub obwodach, prowadzone być mają, — natenczas stylizacja tego §. — stosownie do takiego orzeczenia zmienioną być musi.

Do §. 16. Ostatni ustęp tego §. jest nie tylko nie logiczny, ale w oheć wniesionej do §. 12. poprawki, iż treści dawniej istniejących ksiąg hipotecznych przy wprowadzeniu nowych ma być uwzględnioną — zupełnie nie potrzebny.

Do §. 18. Na wszelkie zgłoszenie roszczeń ma być zaraz w księdze hipotecznej uwidoczniane, ale tylko te, które na dokumentach są oparte, lub względnie których skarga wniesioną została — gdyż inaczej otwarte będą wrota do mnogich nadużyć — a przegrana skarga pociągnie za sobą przynajmniej zwrot kosztów sądowych. — Wszelkie zgłoszenia zawierające niedokładności rozpoznane, a po pouczeniu stron, i sprostowaniu niedostatków, do właściwego sądu skierowane być mają.

Do §. 19. i 20. Obydwa te §§. zawierają nader przesadną opiekę rządową, podają nadto sposobność do mnogich nadużyć i nieprawości, którychby te komisje pod pozorem zgody dopuszczać się mogły — zatem raczej obydwie te §§. usunąć. — Raczej stronom dać w przekluzyjnym terminie już przy §. 12. wskazane ułatwienia przeprowadzenia prędszego i niekosztownego sporu przed sądem zwykłym — a nie będzie tym sposobem tamowana czynność komisij tabularnych — które przez poruczenie tymże załatwienia podobnych czynności, przez komisyonowanie na miejscu całe wprowadzenie ksiąg gruntowych na dziesiątki lat przewlec — hy musiały.

Do §. 21. Niema potrzeby powoływać się na dokumenta w dotychczasowych księgach publicznych już wciągnięte, o ile by to dotyczyło ksiąg nowych w miejsce dawniejszych zaprowadzanych, gdyż takowe pozycye już z urzędu powinny być uwzględnione jak o tem przy §. 12. zauważono. -- Należy przeto i przy tym §. jak i przy §. 18. przypomnieć odróżnienie w §. 12. postawione.

Do §. 22. Wszakże pismo takie zawarte być winno ze wszystkimi wierzycielami, aby przypadkiem przy zawarciu układu z kilkoma z pomiędzy tychże nie spowodowano szkody innym wierzycielom. — Należy przeto na wszelki

wypadek dodać w tym §fie, iż takie porozumienia innym wierzycielom w ich prawach nabytych żadnego uszczerbku spowodować nie mogą.

Do §. 23.

Paragraf ten jest zupełnie nie potrzebny, gdyż odróżnienie dawnych długów, od nowych, nie ma żadnego praktycznego celu, ani przy założeniu ksiąg hypotecznych, ani przy dalszym onych prowadzeniu.

Do §. 25.

Tak w tym §fie, jak i w §fie 11. edykt powinien obwieszczać, i okręg sądowy i gminy, a przy zachodzącej różnicy co do dworów w ogóle i przy różnicy hypoteki w Krakowskiem, gdzie dwory przy tabuli miejscowej zapisane, także obwieścić należy i dworom.

Co do dalszych następów tego §. należy się zastosować do zmian przy uprzednich §§fach proponowanych, według których, przy układzie nowych ksiąg hypotecznych, komisye w dochodzenie długów i obciążeń wdawać się nie mają, — zaś przy przepisywaniu długów z ksiąg dawniejszych, tylko co do wątpliwych, odnośnym właścicielom hypoteki, pewne ulgi w formie procesowej winny być przyznane.

Obciążenia w terminie edyktalnym zgłoszone równe między sobą mają pierwszeństwo — jeżeli nie ma innej zgody, lub też prawnie takowe niektórym nie przysłuża.

Do §. 26.

Wypada i przy tem §fie uwzględnić tę poprawkę jaka przy §fie 18. wniesioną została.

Do §. 27.

Mylnie tłumaczone słowo *Alfterpfandgläubiger*, należałoby wyrazić „Wierzyciel nadciężaru hypotecznego.“

Do §. 28.

Należałoby dodać „według instrukcyi przez komisję apelacyjną ułożonej, — i pod nadzorem tejże komisji“.

Do §. 29.

Nie sądy hypoteczne mają dochodzić jakie części składowe wpisane być mają do działu „o istocie majątku“ — ale mają to uczynić komisye w kraju wysadzone (§. 7.) i to co te komisye wypiszą, ma być przez sądy hypoteczne do istniejących ksiąg hypotecznych zaciągnięte.

Do §. 30.

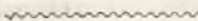
Przepisy tego §fu należy według poprawek przy poprzednich §§fach wniesionych zmienić, — mianowicie co do zapisywania długów w księgach nowo utworzonych. — Także należy oznaczyć dokładnie iż po ukończeniu prac pewnego okręgu, czy to sądowego czy obwodowego, a nie zostawiać w tej mierze wolności sądom wyższym, które w całej tej czynności — komisją apelacyjną winny być zastąpione.

Do §. 32.

Ulgi stempli i opłat, winny być przyznane także dla postępowania spornego, w terminie oznaczonym wprowadzonego, (in anno discretorio); — nadto jak przy §fie 12. zauważono, potrzebne są dalsze ulgi, co do formy postępowania sądowego, jeżeli cel dokładnie, rychło i z korzyścią dla kraju ma być osiągnięty.

Do §. 34.

Nie tylko by potrzeba w powszechności za-
prowadzać księgi hipoteczne według gmin podatko-
wych, -- bo te są dowolnie ułożone, ale należy tak-
we koniecznie urządzać, i to bezwyjątkowo według
gmin (administracyjnych).

UWAGI

do projektu ordynacyi hypotecznej.

Rozdział pierwszy.

W §. 1. brakuje słowa „obciążenie.“

Wyrazu tego brakuje także w §§. 21., 27. i 40.

„Ścieśnienie“ bowiem może w obszerniejszem znaczeniu zawierać w sobie „obciążenie“; — w kołach atoli prawnych bierze się „ścieśnienie“ jedynie z miłym względem, na prawo rozrządzania własnością.

Ścieśnienia przeto odnoszą się do Działu o własności, ciężary zaś do Działu o obciążeniach.

Prawdziwość mniemania tego stwierdza nie tylko ustęp drugi §. 3. gdzie ścieśniona własność odnosi się do Działu o własności w przeciwstawieniu ze stanem długów, czyli ciężarów. To wypływa także z §. 7. tudzież z §§. 68. i 111.

W przedmiocie tworzenia nowych ciał tabularnych (§. 3.) robi się uwaga, że tam, gdzie już istnieją księgi hypoteczne, prowadzone pod kontrolą właściwego sądu, i uważane jako publiczne dokumenta, istniejące dotychczas ciała tabularne przy założeniu nowych lub dalszem prowadzeniu już istniejących ksiąg hypotecznych, tę będą miały doniosłość, że podział albo połączenie istniejących dotychczas ciał tabularnych miejsce mieć może tylko po uprzednim orzeczeniu ustanowionej nad księgami hypotecznymi władzy, która o dopuszczalności połączenia albo podziału orzec ma.

Zresztą, gdy księgi hypoteczne, według gmin pojedynczych, mają być zakładane, już sam konieczny porządek wymaga, aby tylko nieruchomości w obrębie jednej gminy położone, do tego samego właściciela należące, w jedno ciało tabularne mogły być łączone, — nie zaś wszystkie te, które w obrębie zwierzchności hypotecznej są położone. — Podobne łączenie, nie miało by skutków praktycznych, a przyniosło by niezawodnie wiele zawikłań, jak nas poucza Tabuła krajowa co do dóbr, będących dawniej attinentiami.

Nadto byłoby w podobnym postępowaniu pomieszanie dwóch systemów hipotecznych, że tak powiem francuzkiego z naszym — czyli osobisto-rzeczowego z czysto rzeczowym; —

W pierwszym osoba właściciela, główną gra rolę, i do niej stosuje się nieruchomości, n. pr. co do własności Sądu — w drugim nieruchomości stoi samodzielnie, i ten sposób jest bezwzględnie korzystniejszy dla kredytu rzeczowego. — Przemawia za tem także i związek ksiąg hipotecznych a kadastrum.

Przy każdej pozycji księgi głównej (§. 4.) uwidocznienie należy, za pomocą powołania się gdzie dotyczący dokument w zbiorze dokumentów się znajduje.

Nadto powinny by podania, nie tylko według porządku chronologicznego, ale także według porządku pojedynczych ciał tabularnych być składane, co nie tylko ułatwia wyszukanie, ale i uchyla nie potrzebne rozrzucanie całych fascykułów, do których te zbiory urosć muszą. — Zresztą podobny porządek zachowywania aktów, po sądach jest praktykowany.

Drugą kartę księgi hipotecznej (§. 7.) gdzie wpisuje się właścicieli, należałoby zamiast karta posiadania raczej nazwać Działem „o własności“;

Wszakże główny cel tej karty jest uwidocznienie osoby właściciela.

Powszechna bowiem ustawa cywilna odróżnia prawa posiadania od praw własności, a księga hipoteczna zakłada się dla praw własności, a nie dla praw posiadania.

Oddziały księgi hipotecznej nienależałoby nazywać kartami, bo chociaż kartki pojedyncze księgi, rzeczywiście po sobie następują. — wszakże rozróżnia prawo trzy oddziały tej księgi jako samoistne całości; dla tego było by stosowniej przyjąć nazwę działów księgi hipotecznej, i nazaczyć ten §. następnie:

„Księga główna założoną być ma podług wzoru N.

1. — każdy wykaz hipoteczny w niej zawarty składa się:

A. z Działu o istocie majątku.

B. z Działu o własności, i

C. z Działu o obciążeniach.

Co do Działu o istocie majątku (§. 6.) zauważać potrzeba, iż tam należą jedynie, porządkowo wpisane części składowe ciała tabularnego — zatem nakazy sądowe dotyczące zmian, a względnie odpisania którejs części czyli parceli nie do tego działu, lecz do Działu o własności wpisywane być powinny, zaś w Dziale o istocie majątku, jedynie przy podkreśleniu odnośnej parceli, w odpowiedniej rubryce zanotować należy, pozycję porządkową Działu o własności; — inaczej zaś ta powstanie niekonsekwencja, jak ją już wzór 1. w przeciwstawieniu z wzorem 2. wskazuje — że Dział o własności niema żadnego przeglądu, gdzie się ta lub owa część ciała tabularnego podziała.

Formularz karty posiadania a raczej Działu o własności należałoby dokładniej zastosować do tekstu i osnowy ustawy, mianowicie należałoby przyjąć formularz węgierskiej ordynacji ksiąg hipotecznych, i przy każdym wpisaniu właściciela, także i nieruchomości majątek, którego właścicielem N. N. wpisuje się, wyraźnie oznaczyć, mianowicie: czy takowy się intabuluje, czyli też się prenotuje.

Formularzowi węgierskiej ordynacji ksiąg hipotecznych wypada dla tego dać pierwszeństwo, bo tam określony jest wyraźniej tytuł nabycia, i wpisuje się, jako N. N. zostaje intabulowanym lub też tylko prenotowanym.

Ponieważ zaś Dział o własności nie tylko z Działem o istocie majątku ale także i z dokumentem, na podstawie którego zarządza się intabulacya, a oraz i z podaniem zgodzać się musi, w każdym razie nazwa Działu o istocie majątku jak takowa w dokumencie i w podaniu jest wyrażoną, powinna być uwzględniona, a sędzia ksiąg hipotecznych, załatwiając podanie w orzeczeniu wyraźnie przytoczyć powinien, czyli proszący jako właściciel zaintabulowany, albo też prenotowany być ma, tedy okazuje się potrzeba, ażeby wpis do Działu o własności zgodzał się z załatwieniem podania, to jest: z uchwałą Sądu, a więc aby wyraźnie to zawierał, iż N. N. jako właściciel dóbr N. N. lub też realności N. N. intabuluje się, lub prenotuje, przeto też w formularzu Działu o własności ma być przyjętą nazwa dóbr, których kto właścicielem się intabuluje, albo też prenotuje.

Dla tego potrzebnymi są następujące zmiany w formularzach:

- a) Dział o istocie majątku należy według projektu zatrzymać z tym dodatkiem, że na teźże także prawa od dóbr nieoddzielne, jako części składowe zapisane być powinny.
- b) Dział o własności ma wedle węgierskiego formularza zawierać:
  1. wymienienie jurysdatora;
  2. „ prawonabywcy;
  3. „ tytułu nabycia;
  4. wzmiankę, czy kto jest zaintabulowanym czy też prenotowanym.

Dział o własności zawierać powinien także cenę kupna, jeżeli w dokumencie jest wyrażoną, i to nie tylko na żądanie właściciela, ale z urzędu — zaś na żądanie właściciela cenę wydobytą z szacunku sądowego.

Nadto Dział ten zawierać powinien i te prawa, które z posiadaniem nieruchomości, nierozdzielnie są połączone.

- c) Dział o obciążeniach należy przyjąć ze statutu węgierskiego.

Formularz Działu ciężarów wypada raczej przyjąć z węgierskiej ordynacji ksiąg hipotecznych, bowiem:

1. wyraźnie zapisano być powinno, co się intabuluje, a co tylko się prenotuje. Wyrazy, pod warunkiem „usprawiedliwienia“ nie są potrzebne.

2. Do Działu ciężarów nie wpisują się dokumenta czyli karty dłużne, ale wpisują się prawa rzeczowe; zatem powinno być wyrażono: „Intabuluje albo prenotuje się S^a N., albo prawo zastawu do S^y N. — albo też inne jakie prawo rzeczowe.“

3. Jeżeli odsetki mają mieć prawo hipoteki, powinno stać wyraźnie, iż S^a wraz z odsetkami jest zabezpieczoną.

4. Należy wyraźnie nazwać dobra ogółowo albo prawa, które są obciążone.

5. Ewidencję ciężarów czyni łatwiejszą formularz z węgierskiej ordynacji ksiąg hipotecznych, projekt je komplikuje.

Dział o obciążeniach według prawa pruskiego, nie może mieścić w sobie praw rzeczowych, liczebnie nie określonych.

Postanowienie to jest nader ważne szczególnie przy extrakcyi, gdy częstokroć dla pozycyi takiej nieoznaczonej choć w rzeczy samej nader drobnej — prawa następnych wierzycieli nie mogą być uspokojone.

Wszystkie pozycye księgi ciężarów należy bieżąciami po sobie liczbami oznaczyć, a przy następujących odnośnych pozycyach w uwadze powoływać się na one pozycye.

6. Przy wykreśleniu mają być użyte wyrazy: prenotuje się zgaśnięcie hipoteki albo pozycyi ciężarów, albo: Intabuluje się zgaśnięcie, przeto wykreśla się całą pozycyę.

Przy odnośnej głównej pozycyi ciężarów należy zanotować, jako jest dalej obciążona, przyczem odwołać się potrzeba do pozycyi, w której subciążar jest zapisany.

Jeżeli subciążar znowu jest obciążony, tedy to samo wykonać, t. j. zanotować należy.

Dla odróżnienia ciężarów od subciążarów, należy subciążarów w rubryce nie wyrzucać.

W §. 12 są dwie zasadnicze kwestyje do orzeczenia, mianowicie:

Pierwszeństwo nabywa się od chwili wniesionego podania „do Sądu,“ któren to ma być Sąd, tego Ordynacyja nie orzeka; dla tego powinno być dodano „do Sądu hipotecznego“ ponieważ wpisy do kart ciężarów także u Sądu wyrokującego, tudzież opiekuńczego lub kuraternalnego upraszać można.

Ustęp ostatny §. 13. ostać się nie może, bo co nie jest dokładnie lub przez powołanie się na dokument wyrażono w księdze głównej, tego z księgi dokumentów ani uzupełniać, ani też według niej rozpoznawać nie należy, inaczej cała księga przybierałaby cechę zmienności, i dla nabywania praw nie podawałaby pewnej podstawy.

Rozdział drugi.

W rozdziale tym znachodzą się postanowienia, które w zakres ordynacji hipotecznej nie należą, i raczej są przedmiotem ustawy cywilnej. I tak :

1. w §. 19. odsetkom hipotekowanego kapitału nadaje się w ogólności, i bez względu na to, czyli prawo do pobierania prowizyi, jest oddzielnie zahypotekowane, lub nie, — prawo hipoteki, przypuszcza się więc domyślna prawna hipoteka.

Są to odsetki zwłoki, lecz nie odróżniono, czy takowe odsetki należą się z mocy umowy, albo z wyroku sądowego, albo z ostatniej woli rozporządzenia albo też z mocy ustawy.

Przepis ten musiałby być

Z jednej strony uważany jako ustawa wyjątkowa, w której przypuszcza się domyślna prawna hipoteka.

Z drugiej zaś strony tym przepisem wyrządzanoby szkody następnym wierzycielom hipotecznym, ileż następujący wierzyciel hipoteczny nie mógł ani z księgi gruntowej ani też z właściwego dokumentu przekonać się o istnieniu prawa do odsetków, mimo to jednakże przyjąć musiał pierwszeństwo dla odsetków.

2. Prawo zastawu zaciąga ten §. tylko na trzyletnie odsetki wstecz, rachując od czasu załatwienia sporu.

Dla czego na trzyletnie tylko ?

Jeżeli nie są zahypotekowane odsetki i nieumówione, natenczas wyrządza się tem niesprawiedliwą, krzywdę następnym wierzycielom.

Jeśli zaś one są hipotekowane, i dłużej niż trzy lata zalegają, tedy będzie to równie niesprawiedliwą dla tego zahypotekowanego wierzyciela krzywdą, ile że on prawa swoje zabezpieczył, a następnie wierzyciele hipoteczni wiedzieli, iż hipoteka ta odsetkami była obciążoną.

3. Wierzyciel, któremu należą się odsetki za czas dłuższy niż trzy lata, odsetki zaś te nie uległy przedawnieniu, musiałby dawniejsze odsetki od funduszu hipoteki całkiem postradać, a to tylko dla tego, iż o nie albo zupełnie się nie upomniał, albo uczynił to po trzech latach.

Byłoby to niesprawiedliwością, zwłaszcza jeśli wystarcza hipoteka, a niema późniejszych hipotekowanych wierzycieli.

Ten sam zachodzi przypadek, jeżeli wcześniej o odsetki się upomniano, lecz później dopiero o ich zahypotekowanie upraszano.

Taka utrata odsetków, byłaby nowym sposobem zgaśnięcia prawa, którego nie zna powsz. ustawa cywilna, w sprawy takowego zgaśnięcia prawa, księga hipoteczna całkiem wchodzić nie powinna, zasądza się ono na materialnym postanowieniu prawa, względem których zdać się należy na przepisy powszechnej ustawy cywilnej.

Dawniejsze odsetki mogą utracić prawo pierwszeństwa, całkowicie zaś przepaść nie mogą.

4. Wyrazy „jeśli spór nie toczy się bez przerwy“ są chwiejne, nie pewne, a w danych przypadkach mogą być rozmaicie wykładane.

Przymus popierania egzekucyi przed upływem trzech miesięcy, nie da się także usprawiedliwić.

5. Naostatek zdaje się, jakoby wyroki przysądza-jące dawniejsze odsetki niż trzechletnie, z tej hipoteki nigdy zaspokojonemi być nie mogły.

Postanowienia te powinny dla tego w ten sposób być zmienionemi, aby odsetkom od sumy kapitałnej, równocześnie z kapitałem zahypotekowanym, o ile przez przedawnienie nie zgasły, toż samo prawo hipoteczne i toż samo pierwszeństwo przysługiwało, jak kapitałowi.

Jeżeliby należały się odsetki, lecz takowe nie były specjalnie zahypotekowanemi, możnaby tychże o tyle tylko prawnie dochodzić, o ile by nie przyniosły w trójnasób wziętej ilości jednorocznych odsetków.“

Zaległości co do rocznych, w księgi hipoteczne zapisanych rentach, tudzież innych od czasu do czasu powrotnych prestacyj, mają prawo hipoteki o tyle, o ile z powodu przedawnienia wedle przepisów powszechnej ustawy cywilnej nie zgasły.

§. 21. i 22. zawierają w sobie sprzeczne postanowienia, bowiem

W §. 21. stoi: Zabezpieczenie można uzyskać przeciwko temu, który jako właściciel jest zaintabulowany, albo zaprenotowany, zaś §. 22. mówi, że przeciw właścicielowi, tylko zaprenotowanemu, dopóki justyfikacya prenotacyi nie nastąpi, dalsza intabulacya albo prenotacya miejsca mieć nie może.

Sprzeczność tę należałoby uchylić stanowiąc, jako także przeciw prenotowanemu właścicielowi dozwolić można wprowadzić prenotacyi, ale nie intabulacyi, i że dalsze te prenotacye zależą od justyfikacyi prenotacyi głównej.“

Jeżeli własność, choćby tylko za pomocą prenotacyi przeszła na trzecią osobę, tedy przeciw właścicielowi wprzód intabulowanemu na dalszą intabulacyę albo prenotacyę tak długo zezwolić nie można, dopóki prenotacya nowego właściciela nie zostanie wykreślona.

Niepotrzebną jest legalizacya dokumentów wewnątrz kraju wystawionych; (§. 30.) albowiem:

1. Wymagania pod względem formy dokumentów są bez tego dość liczne, — przeto takowych bez potrzeby mnożyć nie należy.

2. Dokumenta bywają częstokroć wystawiane na prowincyi, podróż do siedziby sądowej lub notaryuszowskiej, spowodowałyby wydatki, stratę czasu, często zaś byłaby niemożliwą n. p. dla chorych.

Osoba chora nie mogłaby wcale, lub tylko z trudnościami wystawić dokumentu sposobnego do zainstabulowania.

3. Legalizacja broni tylko od podejrzenia o nieautentyczność; przeciw nieautentycznym lub podrobionym dokumentom, dostarczają przepisy karne wszelkiej możebnej ochrony. Do czego przeto legalizacja, kiedy przepisy karne powstrzymują podrobienia?

Wewnętrznej wagi dokumentu nie stwierdza legalizacja, ponieważ roztrząsanie osnowy nie stanowi przedmiotu legalizacji. Jeżeli więc legalizacja nie stwierdza wewnętrznej wagi dokumentu, a zarzut zrobionego na pozór interesu jest możebnym i dopuszczalnym, do czegoż zda się legalizacja?

4. Uczy także doświadczenie, że przypadki fałszowań rzadko się zdarzają, a jeżeli legalizację weksłów, gdzie przecież doraźna egzekucja ma miejsce, nie jest potrzebna, tem mniej potrzeba takowych dla innych dokumentów.

Legalizacja więc nie chroni z jednej strony od fałszowań, bo i legalizowane dokumenta można podrobić i podać do wpisania w księgach gruntowych, z drugiej zaś strony, legalizacja przymusowa jest tamą w obrocie interesów, i przeszkadza stronom w wystawieniu dokumentów na prowincyi.

Do prenotacji w myśl §. 34. potrzebaby, „aby dokument podpisany był przez tego jako dłużnika, przeciw, któremu żądało się zabezpieczenia“ a to z tego powodu, aby powstrzymywać nierozmyślne prenotacje na podstawie roszczonego zwrotu szkody.

Paragraf 35. należałoby opuścić z powodów:

1. celem księgi gruntowej jest. obok ubezpieczenia własności, ułatwienie kredytu dla dłużnika i zabezpieczenie wierzyciela.

Postanowienie w tym §. wyrzeczone, sprzeciwia się temu celowi, wszystko bowiem, co jest tamą dla zabezpieczenia, jest także utrudnieniem dla kredytu; ponieważ zaś po załatwieniu interesu kredytowego, zawsze wierzyciel jako nabywca praw mocniejszej potrzebuje obrony, niżeli dłużnik, który pewne zaciągnął obowiązki, wymaga tedy słusność i sprawiedliwość, ażeby, z dokumentu przez się ważnego bez osobnego także zawarowania prawa zastawu, mogło za pomocą prenotacji być dozwolone tymczasowe zabezpieczenie, a to tem więcej, ile że

2. zmiana majątkowych dłużnika stosunków zdarza się częstokroć raptownie, a wierzyciel przy załatwieniu interesu nie miał powodu warować sobie prawa zastawu, dłużnik zaś dopiero później mógł nabyć nieruchomy majątek, tak iż przy ukończeniu interesu zawarowanie prawa zastawu było niemożebnem.

3. Mogło także w wielu przypadkach być zaniechanem zawarowanie oddzielnego prawa zastawu jedynie

z niewiadomości prawa, albo też form używanych w sprawach tabularnych, co w szczególności wydarza się bardzo często na wsi w sprawach dotyczących drobniejszych realności, lub pomniejszych pretensyj.

Wymienione powyżej wymaganie osobnego tytułu zastawu dotknęłyby właśnie uboższą klasę ludności, t. j. właścicieli mniejszych posiadłości.

Wreszcie zbyt ścisłym obstawaniem przy tytule do prawa zastawu, zostałoby dotkniętem i nadwyreżonem prawo materialne, ażeby tylko prawu formalnemu zadłość uczynić, co byłoby dowodem spaczenia prawodawstwa; są albowiem ustawy dla obrony praw materialnych, materialne zaś prawa nie są bynajmniej dla zachowania nienaruszalności form prawa.

4. W przypadku śmierci dłużnika byłby wierzyciel narażony na szkodę, gdyby nie mógł uzyskać tymczasowego zabezpieczenia praw swoich.

5. Toż samo rozumie się o wekslach.

Wreszcie w obec istniejących ustaw finansowych nie łatwo ma miejsce obawa lekkomyślnej prenotacyi, ponieważ, i od takowych opłaty muszą być uiszczone.

Paragraf **36.** trzebaby także opuścić; a drugą alinę **§. 42** z powodu uwag przy **§. 35.** uczynionych w ten sposób zmienić, aby w sporze justyfikacyjnym strona powodowa udowodniła rzetelność prenotowanej pretensyi lub prenotowanego prawa, i w miarę udowodnionej rzetelności swojej pretensyi prosiła o zawyrokowanie, „jako prenotacya jest usprawiedliwioną, i w intabulację zamienioną być ma.“

Wedle tego, co powyżej wykazano, powinien by odpaść także ustęp **2. §. 43.** a przeto nie byłby dopuszczalnym spór drugi, gdy tylko rzetelność pretensyi, nie zaś tytuł udowodnić należy.

Względem **§. 45.** robi się następującą uwagę:

Naznaczenie terminu i wysłuchanie żądającego prenotacyi jest pospolicie zbytecznem, bo by to pociągnęło za sobą niepotrzebne spory, i opóźniłoby wykreślenie, lub odrzucenie prośby o takowe, w razie, jeżeliby pod tym względem żadna nie zachodziła wątpliwość.

Wyjątkowo tylko, a to w wątpliwych rzadko się zdarzających wypadkach może władza księgi hipotecznej tego, który żąda prenotacyi, alboweż wykreślenia wysłuchać, jeżeliby z samego podania albo z aktów władzy hipotecznej powstały wątpliwości, czyli dotycząca justyfikacya jest załatwioną, lub termin do justyfikacyi był wyznaczony.

Wreszcie nie od rzeczy byłoby zarządzić, „ażeby „proszący o prenotację u władzy ksiąg hipotecznych złożeniem rubrum udowodnił pozew, o justyfikację, i prosił „o zanotowanie w toku będącej justyfikacyi.“

To zarządzenie utrzymywałoby w ewidencji wszelkie prenotacye, i rozwiązałoby wszelkie wątpliwości.

W §§. 52. i 53. należy jednostajną stylizację zachować, zatem §. 52. ma tak opiewać, że intabulacja wykreślenia hipotekowanego prawa pociąga za sobą bezwarunkowe, zaś prenotacja wykreślenia warunkowe tylko zniesienie albo wykreślenie prawa hipotekowanego.

Dalszy dodatek: przyczém „w ogólności etc“ należałoby tak zmienić, że prenotacja wykreślenia, jeśli ma mieć skutek, mianowicie jeśli ma bezwarunkowe zniesienie prawa hipotecznego za sobą pociągnąć, musi być justyfikowaną; — wszakże do takiej justyfikacji nie stanowi się terminu perentorycznego i zostawia się do woli proszącego o wykreślenie, aby prenotację wykreślenia kiedy zechce justyfikował, — wykreślenie zaś prenotowanego zniesienia albo zgaśnięcia hipoteki, z powodu samego zaniechania prenotacji nie ma miejsca.

Rozdział trzeci.

Co do hipotek wspólnych (simultan) zauważać potrzeba, że trudno wynaleść przyczyny, dla którejby prawo jakie, mające hipoteki wspólne, na wszystkich tych hipotekach w zupełności być powinno.

Tym sposobem zamazują się niepotrzebnie księgi hipoteczne, bez potrzeby trwoni się wiele czasu i pracy, gdy tym czasem rzecz sama na tém nic nie zyskuje.

Zachodzi także pytanie, co się ma dziać z dalszemi zmianami?

§. 57. rozwiązuje wprawdzie to pytanie, ale niekonsekwentnie, bo dokładne wpisy wymagają także dokładności przy zmianach.

Z tych powodów potrzeba 1. alinę §. 56. zupełnie opuścić, aby w razie jeżeli należytość, dla której ustanawia się hipoteka wspólna odnosi się do więcej pojedynczych hipotek teje samej władzy hipotecznej, u której zabezpieczenie uprasza się w jednym i tem samym podaniu, tedy ma ona tylko w głównej hipotece, t. j. przy onej, która w podaniu najpierwej była wymieniona, dokładnie być zapisaną, — we wszystkich zaś innych wykazach, które jako hipoteki podrzędne uważać należy, będzie ona tylko z odwołaniem się do hipoteki głównej wymieniona.

Jeżeli zaś uzyskuje się hipoteka wspólna w skutek oddzielnych podań, albo jeżeli odnosi się ona do hipotek wielu władz hipotecznych, tedy załatwienie każdego oddzielnego podania, oddzielnie przy każdej władzy hipotecznej w dotyczącym wykazie wpisane być powinno, a to w ten sposób, ażeby przy wspólnych hipotekach różnych władz hipotecznych, odnośna należytość przynajmniej w jednym wykazie znajdowała się dokładnie wyrażoną.

Poczem następuje druga część tego §.

„Wszakże tylko jeden etc.“

Nakoniec potrzeba jeszcze tego postanowienia, aby przy wspólnych hipotekach ta nazwa księgi hipotecznej

używaną była, jako główna, i jako takowa zostawała wyrażoną, która w odnośnym podaniu najpierwej jest wymieniona; jeżeli zaś wspólna hipoteka uzyskuje się w skutek rozmaitych podań oddzielnych, owa nazwa hipoteczna, względem której o hipotekę najpierwej upraszano.

Wszelkie inne wykazy uważa się jako wykazy podrzędne.

Ostatni ustęp §. 57.:

„Wreszcie zwierzchność“ — do — „księgach hipotecznych“ — powinien być całkiem opuszczony, — ponieważ.

1. Zarządzenie sprzeciwia się pierwszemu ustępowi tego §., w którym postanawia się, że każda zmiana hipoteki głównej działa także na wszystkie podrzędne hipoteki.

Wreszcie niniejszy wniosek jest konsekwentnym przeprowadzeniem zmiany w §. 56. proponowany.

2. Sąd hipoteki głównej, czy przez niewiadomość, czyli też przez omyłkę zaniechać może łatwo tego zawiadomienia; w takim przypadku zachodzi pytanie, jakie prawne skutki to zaniechanie za sobą ma pociągnąć?

W razie, jeśliby ztąd szkodliwe nie nastąpiły skutki (co jest rzeczą naturalną, gdyż tylko hipoteka główna ma być stanowczą), takie zarządzenie byłoby bez celu, w razie zaś przeciwnym szkodliwie to zarządzenie działać będzie na księgi hipoteczne, albowiem mogą wystąpić różnice w stanie tabularnym w głównej i podrzędnej hipotece, podczas gdy obydwie zarówno są stanowczymi.

Gdyby zaś mimo tego utrzymał się powyższy ostatni ustęp, toby przynajmniej przydać należało taki dodatek, że na wypadek, gdyby to uwidocznienie zaszłej zmiany w wykazie podrzędnym z jakiej bądź przyczyny było zaniedbanem, wtedy przecież jest wyłącznie stanowczym stan głównej hipoteki.

Przy § 58. ustęp 2. opuszczony być powinien, natomiast zarządzić należy, że co do wspólnych hipotek, tylko władza głównej księgi hipotecznej, ekstrakty hipoteczne wydawać może.

Stosownie do poprzedzających zmian wypadałoby §§. 70., 71. i 72. całkiem opuścić, a natomiast postanowić, że w razie zgaśnięcia prawa zastawu, bądź to w hipotece głównej, bądź to w hipotekach podrzędnych, natenczas pozwolenie do wykreślenia zapisane być ma w hipotece głównej, hipoteka zaś ta tak długo prowadzoną być powinna aż zgasną wszystkie hipoteki wspólne.

Rozdział czwarty.

W ustępie b. (§. 73. słowa „zastrzeżenie stopnia“) (Rangordnung) należałoby opuścić, ponieważ taki zapissek może za sobą pociągnąć prawne skutki w prawach materyalnych, a przeto jest w sprzeczności z powszechną

cechą hipotecznego zapisku dla tego §§. 76. do łącznie §. 83. należałoby zupełnie wykreslić, a to z tych przyczyn:

1. Postanowienia tych §§. sprzeczają się powszechnym zasadom §§. 13. 29—33 tego projektu.

2. Nie są ściśle prawniczymi, ponieważ mają za przedmiot nie realne pożyczki, lecz tylko możliwości, łatwo wyrodzić się mogące w nadużycia, które kredyt osłabić i lekkomyślne prenotacje za sobą pociągnąć mogą.

3. Władze hipoteczne będą zarzucone takimi podaniami, księgi będą pobazgrane, w które wcisnąć się mogą takie zabłamucenia, iżby prowadzący księgi z labiryntu prenotacji, pierwszeństw, terminów i wykreśleń wywikłać się nie mogli.

4. Postanowienia te zdają się być wywołane przez pojedyncze wypadki, — takowe jednak nie zdołają usprawiedliwić tak jeneralnej ustawy, zwłaszcza, że owe przypadki n. p. zaciągnięcie pożyczek z publicznych funduszów kredytowych odrębnie uregulowane być mogą.

W szczególności zauważać trzeba co do 2. ustępu §. 76. że nie można dosłownie, kto ma prosić „o prenotacje przyszłego wykreślenia,“ ile że na tem nie zależy wierzycielowi, dłużnik by zaś przez to naruszył prawa wierzyciela.

Rozdział piąty.

Do §. 86. należy zrobić dodatek, że jeżeli należytość na imię wierzyciela zahypotekowana, na podstawie kwitu wystawionego przez spadkobierców tegoż jest do wyextabulowania, tedy dostatecznym będzie złożenie mającego moc prawa dekretu przyznania spadku.

Przy §. 95. „uwaga do nadejścia przekładu“ — nie jest potrzebna, kolejny bowiem porządek widocznym jest z plumbatury, plumbatura zaś wystarcza do dopilnowania porządku, a przeto księgi hipoteczne byłyby bez potrzeby mazane.

Z tego powodu potrzebaby tę uwagę także i w §. 96. opuścić.

3. i 4. ustęp jest niepotrzebny, a oraz i dodatek:

Jeżeli oryginalny dokument z innej jakiej przyczyny u innej znajduje się władzy, tedy też władzę o udzielenie oryginału z urzędu zawezwać należy.

§. 103. Dodatek na końcu 1. ustępu: „o ile umawiające się strony pod tym względem co innego nie postanowiły.“ N. p. Co do reszty ceny kupna, względem którego strony mogłyby także coś innego postanowić, coby w tym razie stanowiło wyłączenie.

W §. 111. wypadałoby:

1. Opuścić cały ustęp 3., bo zawiadomienie właściciela dóbr o subwpisach i dalszych wpisach jest niepotrzebnym.

2. Także i ostatni ustęp tego §. zupełnie opuścić, bo jawność księgi hipotecznej, i na tem opierający się kredyt, wymaga prawomocności każdego wpisu, która osiągnąć się da tylko za pomocą zawiadomienia strony, tudzież złożenia na to dowodu w aktach ksiąg hipotecznych, podczas gdy sądowe protokoła także gdzie indziej dostać się mogą.

Rozdział szósty.

§. 115. Zawiadomienie strony o założonym rekursie nie zdaje się być potrzebnym, z którego to powodu to postanowienie wykreślić potrzeba.

§. 118. I tu niepotrzebnem jest zawiadomienie strony, zatem opuścić od słowa „o czym“ aż do końca.

§. 119. Wypadałoby zmienić w ten sposób, że jeżeli skierowany jest rekurs przeciw intabulacji, prenotacji, albo wykreśleniu, tedy ma zarządzić władza ksiąg hipotecznych, aby wniesiony rekurs przy pozycyi zanotowano, ponieważ tym sposobem utrzyma się potrzebna ewidencya.

D o d a t e k.

§. 3. Ustęp 3. należy uzupełnić, jak następuje:
„Zakłady przemysłowe, tudzież prawa złączone nierozdzielnie z domami lub dobrami etc.“ bo oprócz zakładów przemysłowych inne także prawa złączone być mogą.

§. 9. Tu potrzeba uczynić zmianę formularza wedle §. 7.

§. 13. i 18. W księdze hipotecznej niepotrzebnym jest dodatek „że prenotacja jeszcze usprawiedliwioną być powinna“ to bowiem jest skutkiem prawa, u którego objaśnienie księga hipoteczna wdawać się nie może.

W §. 18. nie powinno być o tem być wzmianki, zwłaszcza, że wyraz „bezwarunkowa intabulacja“ jest tautologią, nie masz bowiem warunkowej intabulacji, bo te zowią się prenotacyami.

Z drukarni Instytutu Staupigiańskiego, 1866.
Zarządca: St. Huczowski.

Sprawozdanie Komisji sejmowej

o projekcie rządowym podziału administracyjnego Królestwa Galicyi i Lodomerji i Wielkiego Księstwa Krakowskiego.

Wysoki Sejmie!

Na dwunastem posiedzeniu sejmowem dnia 16. Grudnia r. z. odbytem, złożony został do łaski Marszałkowskiej rządowy projekt podziału terytoryalnego Galicyi i Lodomerji wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, w celu zaprowadzenia nowej organizacyi władz administracyjnych, z zaproszeniem, aby Wysoki Sejm w myśl §. 19. ustępu 2. Statutu krajowego udzielił o tem swego zdania.

Komisya specjalna do tej czynności na następnem posiedzeniu sejmowem z dnia 19. Grudnia wybrana, zajmowała się rozpoznaniem tego projektu oraz motywów, które mu za podstawę służyły z całą gorliwością i rozważą, na jaką przedmiot takiej doniosłości zasługiwał; przedmiot w którym na podstawie Cesarskiego Dyplomu z dnia 20. Października 1860. ustępu III. Sejm w drodze ustawodawczej współdziałać powinien.

Wyrzeczony w Motywach rządowych zamiar oddzielenia administracyi krajowej od sądownictwa, i to we wszystkich instancjach uznaje Komisya za odpowiedni, a nawet niezbędnie potrzebny, do należytego wykonywania zakresu tych dwóch odrębnych działów czynności państwowych. Niemając jednak wskazówki jak sądownictwo na przyszłość będzie urządzone, nie mogła Komisya zastosować podziału kraju także i do tego.

Z przykrem zadziwieniem spostrzegła komisya we wspomnianych Motywach zamierzony znowu podział kraju na dwa Namiestnictwa, jedno we Lwowie, drugie w Krakowie. Podział taki Galicyi byłby zarówno dla kraju jak i dla rządu niedogodnym a nawet szkodliwym, i w całym kraju przykre zrobiłby wrażenie. — Wadliwość i niedogodność takiego podziału obok wielkich z tem połączonych wydatków, już przez sam Rząd, i niejednokrotnie uznana została.

I tak w roku 1796 po przejściu pod panowanie austryackie tak zwanej Galicyi zachodniej, złożonej z województw Sandomierskiego i Lubelskiego, oraz części Krakowskiego, Brzeskiego i Podlaskiego, urządzono w Krakowie drugie Gubernium wraz z innemi władzami prowincjonalnemi. Lecz zaledwie siedm lat minęło jak w uznaniu niedogodności takiej organizacyi, Najjaśniejszy Cesarz Franciszek I. najwyższem Reskryptem z 13. Maja 1803, oddzielnie zostające kraje dziedziczne Galicyi wschodniej i zachodniej „**końcem jednakowego ułożenia i zarządzenia mieszkańców**“ co do rządu politycznego i kameralnego złączyć rozkazał, (Cyrkularz gubernialny z dnia 15. Lipca 1803.) przez co istniejące podówczas na większej nierównie jak dziś przestrzeni kraju, dwa Gubernia połączone zostały w jedno we Lwowie siedzibę mające.

Wiadomo też iż przed laty niespełna 20. wznowiony był przez władze tutejsze projekt podobnego podziału kraju; lecz ówczesna kancelarya nadworna, pomna na doznane już dawnej niedogodności administracyjne, nie chciała się z tem zgodzić, w skutek czego i najwyższe zatwierdzenie owego projektu **odmówione** zostało.

W roku 1849 zaczęto znowu robić podobne próby podziału i urządzono dla sześciu obwodów zachodnich Galicyi Komisję gubernialną w Krakowie, i to jak się zdaje — bez zasięgnięcia woli Najjaśniejszego Pana, albowiem traktujące o tem postanowieniu obwieszczenie gubernialne z dnia 12. Stycznia 1849 L. 157 nie powołuje się na najwyższą Rezolucyę lecz tylko na rozporządzenie Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 25. Listopada 1848. — Komisya ta z razu pod kontrolą Gubernium lwowskiego stojąca, zamieniła się z czasem w Władzę krajową od Namiestnika galicyjskiego prawie niezależną.

Lecz i ten podział niemógł się długo utrzymać, a najniłościwiej nam panujący Monarcha, **ze względu na odpowiednią celowi administracyę kraju, jakoteż z powodu naglącej potrzeby uchylenia wszelkich wydatków w wewnętrznym zarządzie, których nieusprawiedliwia konieczne wymaganie służby**, raczył najwyższą Rezolucyą z dnia 22. Kwietnia 1860 (R. G. Bl. N. 107.) rozporządzić zwiniecie osobnych Władz krajowych nie tylko w Krakowie ale i w Czerniowcach, i połączenie ich w jedno Namiestnictwo we Lwowie.

Wszakże nie tylko u nas doświadczano złych skutków takiego nienaturalnego podziału administracyjnego, albowiem i w sąsiednim królestwie Węgierskiem wprowadzony w roku 1853 podobny podział na pięć okręgów administracyjnych okazał się niemożliwym, i po zaledwie siedmioletnim istnieniu musiał być w roku 1860 zaniechanym.

Jakoż i w obecnej chwili ani potrzeby ani pożytku takiego podziału kraju naszego żadną miarą dopatrzeć się nie można; owszem oprócz znacznych wydatków któreby Skarb Państwa z tego powodu bez potrzeby ponosić musiał, podział taki, niedopuszczając ogólnego poglądu na sprawy krajowe, a przeto robiąc niemożliwą jednolitą administracyę byłby wielce szkodliwym, a nawet przy dalszym rozwoju życia autonomicznego, w obec jednego Sejmu i jednego Wydziału krajowego prawie niemożliwym.

Dość tu będzie odwołać się na te tylko sprawy, o których w obecnej kadencji w tej Wysokiej Izbie była mowa n. p. propinacyjne, szkolne, indemnizacyjne, w których dowodnie się okazało, jak rozmaity czasem wręcz sobie przeciwny sposób zapatrywania się, miewają Władze krajowe we Lwowie i Krakowie na sprawy tego samego rodzaju, i jak dotkliwie i często dają się czuć złe skutki takiej dwoistej administracyi jednego kraju; a pożądane zaufanie Obywateli do Rządu nie mało musi cierpieć na tem.

Nieusunie tych trudności bynajmniej proponowane ustanowienie generalnego Gubernatora, do któregoby miał należeć naczelny zarząd spraw wspólnych całej prowincyi; albowiem wszystkie sprawy jednego rodzaju i w jednym kraju są o tyle wspólne, że powinny być jednakowo traktowane bez różnicy, czy one są z tego lub owego obwodu. Wiadomo też jak nie łatwo jest w takich razach określić ściśle granice kompetencyi między władzami tego rodzaju. — Z resztą niedawne doświadczenie w Węgrzech okazało jak niepraktyczną jest taka instytucya.

Nakoniec, przy tak jak teraz jest, ułatwionej komunikacyi przez koleje żelazne i telegrafy, to już ten zamiar podziału administracyjnego prawdziwie niezem się usprawiedliwić nieda.

Nie uszło też uwagi naszej i to pytanie, czyli przez usunięcie Władz administracyjnych krajowych z Krakowa, ten drogi nam wszystkim gród ojezysty nieucierpi czyto materyalnie czy moralnie

Jednym z powodu do głębszego zastanowienia się nad tym przedmiotem była także wniesiona przez posła Lipezyńskiego do Wysokiego Sejmu petycyja L. p. 601, opatrzona podpisami przeszło pięciuset kupców, rękodzielników i właścicieli domów Krakowskich.

W tej petycyi obywatele Krakowscy zastrzegają sobie z góry obronę przeciw pomówieniu ich o samolubne pobudki i przeciw zarzutom, jakoby partykularne widoki lub materyalne korzyści miasta przekładali nad dobro kraju i potrzebę ogółu, uznają też jak najmocniej słuszną zasadę opierania się wszelkiemu podziałowi kraju na dwie odrębne połowy polityczne. — Atoli obawiając się przez to upadku miasta tuszą sobie, że Wysoki Sejm mimo słusznego **opierania się na politycznej niepodzielności kraju** obmyśli stosowne wnioski, aby oddziały lub komisye władz krajowych dla dobra miasta i dla dogodności jego mieszkańców,

tudzież dla pożytku obwodów zachodnich, miały jak dotąd siedzibę swoją w Krakowie; inaczej bowiem tenże musiałby zejść pomalą do rzędu miast podupadłych i zubożonych zupełnie.

Owoż i pod tym względem doszła komisya do tego przekonania, że tej obawy podzielać niema najmniejszego powodu; albowiem geograficzne położenie Krakowa jest tego rodzaju, że wyprowadzenie z niego Władz krajowych administracyjnych, niemoże stale oddziaływać na ruch obcych, na handel, przemysł, i zarobek miejscowy, a to tem więcej, że oprócz ułatwionych stosunków z krajami sąsiednimi, także Sądy wyższe i niższe w Krakowie zostać powinny, i bez wątpienia zostaną.

Również niema obawy, aby uczęszczanie młodzieży do pięciuwiekowej szkoły głównej Krakowskiej, przez to zmniejszyć się miało; lecz owszem można mieć nadzieję, że przy większej swobodzie w mieście powiększyć się powinno.

A nawet, gdyby — czego trudno przypuścić — chociaż chwilowo, było inaczej, to nie wątpimy, że Wysoki Sejm sam poczuje się do obowiązku, czyto przez wspieranie licznych i znakomych zakładów Krakowskich, czy w inny sposób, podać pomocną rękę ku temu, aby ten stary gród, ten nieoceniony skarbiec naszych pamiątek narodowych bynajmniej nie miał powodu czuć się upośledzonym.

Z tych to powodów komisya nietylko zamierzonego podziału kraju na dwa Namiestnictwa doradzać nie może, lecz owszem niezwłoczne zwiniecie istniejącej teraz w Krakowie komisji namiestniczej, stanowczo proponować musi.

Z podziałem administracyjnym kraju na powiaty, zgadza się komisya, równie jak z dotyczącymi zasadami w przedłożeniu rządowem wypowiedzianymi. — Przedewszystkiem zatrzymała komisya ilość 74 proponowanych przez Rząd powiatów, a to zgodnie z ilością okręgów wyborczych. Zmiany dawnych granic obwodowych tylko gdzieniegdzie, i to z ważnych tylko przyczyn przedsięwzięte zostały. Zatrzymanie jednak w obwodach organów pilnujących i nadzorujących powiaty, nie zdaje się komisji potrzebnem, ponieważ przy zmniejszonej liczbie powiatów, takowe i przez Namiestnictwo dostatecznie nadzorowane być mogą bez potrzeby tworzenia nowej hierarchii i mnożenia kosztów.

Szczególnie staranną baczność mieliśmy na uchwalony już przez Wysoki Sejm zakres działania Gmin i Rad powiatowych, na położenie geograficzne, stosunki miejscowe i skład parafii, na środki komunikacyjne, a przeważnie na interes i potrzeby ludności w ogóle. — Nieliczne zmiany w proponowanych przez Rząd siedzibach nowych Władz powiatowych przedsięwzięte, powyższemi powodami są wszędzie usprawiedliwione.

Zbadanie tych wszystkich okoliczności wymagało dłuższego czasu; członkowie komisji jako referenci poszczególnych obwodów, nieoprzestając na własnej znajomości kraju, zasięgali rady i zdania nietylko posłów sejmowych z różnych okolic, lecz także po za Sejmem, osób ze stosunkami miejscowemi dokładnie obeznanych.

Żywy udział jaki ta ważna sprawa w całym kraju wywołała dowodzą liczne petycye w tym przedmiocie do Wysokiego Sejmu wniesione, których liczba doszła już do 387 — Komisya też oceniała należycie wszystkie przekazane sobie petycye, i starała się uwzględnić wszystkie słuszne i uzasadnione żądania mieszkańców kraju.

Podział kraju na powiaty przedkłada komisya w osobnym projekcie 7., (gdzie zmiany projektu rządowego oznaczone są odmiennym drukiem), a referenci obwodów z kolei będą mieli zaszczyt przedstawić je Wysokiej Izbie.

Z wyłożonych w tem sprawozdaniu powodów wnosi komisya :

Wysoki Sejm raczy uchwalić :

- I. Z uwagi na niezbędną potrzebę, jednolitej administracyi całego kraju, i oszczędzania niepotrzebnych wydatków Państwa ; Sejm oświadcza :
  - a) iż z zamierzonym podziałem administracyjnym Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego na dwa Namiestnictwa, i z ustanowieniem generalnego Gubernatora, nie zgadza się ,
  - b) iż niezwłoczne zwiniecie komisyi namiestniczej Krakowskiej usilnie zaleca.
- II. Załączony projekt podziału administracyjnego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego, na powiaty, Sejm zaleca Wysokiemu Rządowi, do wykonania.

Lwów dnia 30. Marca 1866.

Agenor Gołuchowski,

Przewodniczący.

Felicyan Laskowski,

Sprawozdawca.

PROJEKT

podziału administracyjnego

Królestwa Galicyi, Lodomeryi i W. Ks. Krakowskiego

na **74** powiaty.

Lwów.

1866.

PROJEKT

podziału administracyjnego

Królestwa Galicyi, Lodomaryi i W. Ks. Krakowskiego

na 14 powiaty

Lwow.

1861

Z drukarni Instytutu Stauropegiańskiego.
Zarządca: St. Huczowski.

Spis obwodów.

								<i>Stronnica.</i>
Brzeżański	powiatów	4	.	.	.	.	.	1
Czortkowski	"	4	.	.	.	.	.	3
Kołomyjski	"	4	.	.	.	.	.	4
Krakowski	"	5	.	.	.	.	.	6
Lwowski	"	2	.	.	.	.	.	11
Przemyski	"	4	.	.	.	.	.	12
Rzeszowski	"	5	.	.	.	.	.	15
Samborski	"	5	.	.	.	.	.	18
Sanocki	"	5	.	.	.	.	.	21
Sądecki	"	5	.	.	.	.	.	25
Stanisławowski	"	5	.	.	.	.	.	28
Stryjski	"	4	.	.	.	.	.	30
Tarnopolski	"	4	.	.	.	.	.	32
Tarnowski	"	6	.	.	.	.	.	34
Wadowicki	"	4	.	.	.	.	.	38
Złoczowski	"	4	.	.	.	.	.	41
Żółkiewski	"	4	.	.	.	.	.	44
		Powiatów	74					

Skrócenia.

(M.) miasto.   (m.) miasteczko.

Spis obwodów

nr	nazwa	liczba
1	Wielkopolski	4
2	Świętokrzyski	1
3	Kujawski	4
4	Krakowski	4
5	Łódzki	2
6	Śląski	4
7	Wielkopolski	3
8	Świętokrzyski	4
9	Wielkopolski	1
10	Śląski	2
11	Wielkopolski	2
12	Wielkopolski	2
13	Wielkopolski	2
14	Wielkopolski	2
15	Wielkopolski	2
16	Wielkopolski	2
17	Wielkopolski	2
18	Wielkopolski	2
19	Wielkopolski	2
20	Wielkopolski	2
21	Wielkopolski	2
22	Wielkopolski	2
23	Wielkopolski	2
24	Wielkopolski	2
25	Wielkopolski	2
26	Wielkopolski	2
27	Wielkopolski	2
28	Wielkopolski	2
29	Wielkopolski	2
30	Wielkopolski	2
31	Wielkopolski	2
32	Wielkopolski	2
33	Wielkopolski	2
34	Wielkopolski	2
35	Wielkopolski	2
36	Wielkopolski	2
37	Wielkopolski	2
38	Wielkopolski	2
39	Wielkopolski	2
40	Wielkopolski	2
41	Wielkopolski	2
42	Wielkopolski	2
43	Wielkopolski	2

Załącznik

(na stronie 2)

Obwód	Powiat nowy.	G m i n y	Powiat dotychczasowy.	
B r z e ż a n y	1	Brzeżany	Brzeżany (M.) z 4. przedmieściami, Baranówka, Hinowice, Buszcze, Byszyki, Demnia, Hucisko, Podwysokie, Dworce, Dryszczów, Kuropatniki z Budyłową, Kuszany, <i>Kotów</i> , Łapszyn, Leśniki, Litiatyn, Mieczyszczów, Nadorożniów, Narajów (m.), Narajów, Olchowiec, Plichow z Wolicą, Poruczyn, Potutory z Żołnówką, Ray, Rohaczyn (m.), Rohaczyn, Rybniki, z Nowogroblą, Szybalin, <i>Sarańczuki i Bażnikóicka, Trościaniec</i> , Urmań, Wierzbów, Wnka, Żuków i Szumlany, Posuchów, Potok.	B r z e ż a n y
			Kozowa (m.), Wiktorówka, Krzywe, Medowa, Wymysłówka, Teofipolka, Wybudów, Augustówka, Ceniów, Olesia, Dubszcze, Komarówka, Kozówka, Koniucho, Budyłów, Płotycze, Glinna, Chorobród, Chorościec, Kaplińce, Złoczówka, Helenków, Horodyszcze, Kozłów (m.) Cecory, Dmuchawiec, Krasna, Płauca wielka, Płauca mała, Pokropiwna, Słobudka, Taurów, Kalne.	K o z o w a
			<i>Słoboda</i>	Z ł o t n i k i
	2	Bóbrka	Bóbrka (M.), Ernsdorf Łany, Mühlbach, Pietniczany, Rehfeld, Sarniki, Rakowce, Lubieszka, Repechów, Trybuchowce, Żabokruki, Bndków. Dzwinoogrod, Hlebowice wielkie, Horodysławice, Hryniów, Szolomyja, Suchodół cum attinentiis, Łopuszna, Kocurów, Mikołajów (m.) Olchowiec, Podjarków, Podhorodyszcze, Podsosnów, Podmanasterz, Romanów, Siedliska, Staresioło, Wodniki, Wołoszczyzna. Łanki małe, Stoki, Sokółka, Choderkowce, Strzałki, Wybranówka (m.) Bryńce cerkiewne, Bryńce zagórne, Borsów, Wołowe.	B ó b r k a
			Berteszków, Borodeczyce, Borynicze, Brozdowce (m.) Bukawina i Czartorya, Chodorów (m.), Czyżyce, Demidów, Dobrowlany, Drohowyże, Dziewiętniki, Hottowice królewskie, Horodyszcze, Hranki. Hrusiatycze, Jatwigi, Juszkowce, Kołohury, Kniesioło, Kutry, Laszki górne, Laszki dolne, Leszczyn, Łuczany, Mołodyńce, Mołotów, Nahoryniec, Nowosielce, Oryszkowce, Ostrów, Otyniowice, Podhorce, Podliski, Podniestrzany Ruda, Stańkowce, Strzeliska nowe (m.), Strzeliska stare, Suchrów, Turzanowce, Wołczatyce, Zalesie, Zagóreczko, Żyrawa.	C h o d o r ó w
			Bortniki, Czeremchów, Holeszów z Łapszynem, Uruskie, Wierzbica.	Ż u r a w n o obwodu Stryjskiego.

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy
B r z e ż a n y	3 Rohatyn	Babińce, Babuchów, Bienkówce, Czercze, Cześniiki, Danilcze, Dubryniów, Diczki, Fraga, Honoratówka, Jahlusz, Jawcze, Koniuszki, Kutce, Lipica górna, Łopuszna, Łuczyńce, Lubsza, Melna, Obelnica, Peronówka, Podburze, Podgrodzie (m.), Podkamień (m.), Podwinie, Potok, Puków, Putiatyceze, Rohatyn (M.), Ruda, Soloniec, Stratyn (m.), Stratyn, (w). Wyspa (m.), Zalanów, Zalipie, Żółczów, Załuże.	Rohatyn
		Bolszowce (m.), Bybło, Chochoniów, Dydiatyn, Jabłonów, Konkolniki, Meducha, Międzyhorce, Siemikowce, Słobudka, Zagórze, Ujazd, Wierzbilowce, Bursztyn (m.) z Ludwikówką, Chorostków, Hanowce, Herbutów, Jezierzany, Junaszków, Kunaszów, Korostowice, Kuniecz, Kuropatniki, Lipica dolna, Nastaszczyn, Podszumlańce, Popławniki, Sarnki górne, Sarnki dolne, Sarnki średnie, Skomorochy stare, Skomorochy nowe, Stasiowa Wola, Swistelniki Tenetniki, Żelibory.	Bursztyn
		Dehowa, Doliniany, Duliby, Knihynicze, Oskrześnice, Pomonięta, Psary, Wasieczyn, Zagórze.	Chodorów
		Bouszów, Demianów, Demeszkwce, Hanuszowce i Jastrzębiec, Niemszyn, Ruzdwiany, Słobudka.	Halicz obwodu Stanisławowskiego
		Bukaczowce (m.), Czahrów, Czerniów, Kozara, Kokołolin, Martynów nowy, Martynów stary, Nowoszyn, Podmiechałowce, Poświrz z Słobodą, Wiszniów, Żurawienko, Żurów.	Wojnitów obwodu Stryjskiego.
		<i>Hrehorów i Ostrów.</i>	Żurawno
B	4 Podhajce	Bekersdorf, Białokiernica, Bożyków, Dobrowody, Gnilowody, Halicz, Holhocze, Horożanka (m.), Jabłonówka, Justynówka, Korżowa, Kotuszów, Litwinów, Łysa, Markowa, Mądzielówka, Podhajce (m.), Rudniki, Seredne, Siółko, Staremiasto, Szwejków, Toustobaby, Ubrynów, Wierzbów, Wolica, Wołoszczyszna, Zahajce, Zastawce, Zaturzyn, Zawadówka, Zawadów (m.), Zastawceze.	Podhajce
		Małowody, Szczepanów, Sosnow z Tudyką, Telalacze, Uwsie.	Kozowa
		Boków, Dryszczów, Hnilcze i Paniowce, Sławętyń, Szumlany, <i>Byszów.</i>	Bursztyn

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy
C z o r t k ó w	1 Zaleszczyki	Zaleszczyki (M.), Zaleszczyki stare z Filipeczami, Dobrowlany, Bedrykowce, Żurawka, Zezawa, Pieczarna, Dzwiniacz, Dupliska, Lesieczniki, Holihrazy, Kasperowce, Grodek (m.), Kułakowce, Duninów; Kościelniki, Szerytowce, Zazulińce, Sinków, Kołodróbka, Szuparka, Szyszkowce, Nowosiółka kościukowa, Chudyjowce, Korolówka (m.), Juriampol, Skowiatyn, Winiatyńce.	Zaleszczyki
		Uściczko (m.), Tłuste (m.), Iwanie, Torskie, Hinkowce, Berestek, Chartanowce, Uhryńkowce, Blyszczanka, Manasterek, Bilcze i Dobrokół, Muszkarów, Muszków z Tekłówką, Olexińce, Szerszeniowce, Szypowce, Lisowce, Kapuścińce, Miłowce, Anielówka, Rożanówka, Tłuste (wieś), Hołowczyńce, Karolówka, Worwolińce, Słone, Nagorzany, Nyrków, Czerwouogród, Szutromińce.	Tłuste
		Burakówka, Beremiany, Capowce, Chmielowa, Drohiczówka, Łatacz, Popowce, Sadki, Swierżkowce, Słobódka.	Jazłowiec
	2 Skala	Babińce ad Dźwinogród, Babińce ad Krzywce, Bielowce, Boryszkowce, Chudykowce, Dzwiniaczka, Dźwinogród, Filipkowce, Germakówka, Horoszowa, Iwanie puste, Kudryńce (m.), Kozaczówka, Krzywce dolne, Krzywce górne, Krzywce (m.), Łatkowce Michalków, Michalówka, Mielnica (m.), Młynówka, Niwra, Nowosiółka, Okopy (m.), Olehowiec, Paniowce zielone, Sapahów, Trubczyn, Uście biskupie (m.), Wołkowce, Zalesie, Zawale.	Mielnica
		Bereżanka, Borszczów (m.), Burdiakowce, Cygany, Dębówka, Głębozec, Gusztyn, Gusztynek, Jezierzany (m.), Jezierzanka, Iwanków, Kozaczyna, Łanowce, Łosiacz, Muszkatowce, Pilatowce, Piszczatyńce, Podfilipie, Puklaki, Skala (m.), Skala stara, Słobódka ad Borszczów, Słobódka ad Podfilipie, Strzałkowce, Tarnawka, Trojca ad Podfilipie, Turyleze, Wierzchniakowce, Wierzbówka, Wołkowce, Wysuczka, Załucze, Zbrzyż ad Burdiakowce, Zielińce, Zwiachel koło Tarnawki.	Borszczów
	3 Husiatyn	Bednarówka, Bosyry, Czabarówka, Czarnokońce małe, Czarnokońce wielkie, Horodnica, Hryńkowce,	Husiatyn

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy
C z o r t k ó w		Husiatyn (M.), Kociubińczyki, Krzywenkie, Oparszczyzna, Liczkowce, Olchowczyk, Nowostawce, Probnzna (m.), Samołuskowce, Siekierzyńce, Sidorów, Słobódka, Suchodół, Szydłowce, Czarnokoniecka Wola, Trojanówka, Tlnsteńskie, Trybuchowce, Wasylków, Wasylkowce, Zielona.	Husiatyn
		Celejów, Chłopówka, Chorostków, Hadyńkowce, Howilów wielki, Howilów mały, Jabłonów, Iwanówka, Karaszyńce, Kluwińce, Kociubińce, Kopyczyńce (m.), Kotówka, Maydan, Mszaniec, Myszkowce, Nizborg nowy, Nizborg stary, Oryszkowce, Peremiłów, Postółka, Rakówką, Suchostaw. (m.), Krogulec, Tudorów, Uwisła, Wierzchowce, Żabińczyki.	Kopyczyńce
	4	Czortków Białypotok, Budzanów, Byczkowce, Kossów, Laskowce, Romaszówka, Rydoduby, Skomorosze, Skorodyńce, Wierzbowice, Zwiniacz, Kulezyce, Chomiakówka.	Budzanów
		Antonów, Biała, Białobożnica, Chomiakówka, Czerkawszczyzna, Czortków (M.), z Słobódką, Czortków stary, <i>Dawidkowce</i> , Dolina, Jagielnica (m.), Jagielnica stara, Kalinowszczyzna, <i>Kołodziuny</i> , Muchawka, Nagorzanka, Rosochacz, Salówka, Siemiakowce, Sosółka, Swidowa, <i>Szwajkowce</i> , Szańkowce, <i>Szańkowczyki</i> , <i>Strusówka</i> , <i>Słobudka</i> , Szulhanówka, Uhryń, Ułaszowce (m.), Wyguanka, Zabłotówka.	C z o r t k ó w
		<i>Zalesie.</i>	Husiatyn
Kołomyja	1 Kołomyja	Ceniawa, Czeremchów, Debesławce, Diatkowce, Gody, Kamionka mała, Kołomyja (M.), Kornicz, Korolówka, Korszów, Kropiwiszczce, Kujdańce, Liski, Matyjowce, Mariahilf, Oskrześńce, Pererów z Trościanką i Pilipami, Piadyki, Siemakowce z Cneulinem, Słobndka leśna z Puharami, Sopów, Tracz, Wołowe, Załuzeze, Zamulińce.	Kołomyja
			Jazłowiec

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy	
K o l o b o z y j a		Gwoździec (m.), Ostapkowce, Czechowa, Gwoździec stary, Gwoździec mały, Podostaje, Słobudka polna, Chwaliboga, Pruchniszcze, Winogrod, Turka, Fatowce, Ostrowiec, Rosochacz, Podhajczyki, Nazurka, Kobylec, Zabajpol, Chomiakówka, Kułaczkowce (m.), Balińce, Trofanówka, Buczaczki, Rohynia.	Gwoździec	
		Bania berezowska, Berezów niżny, Berezów wyżny, Jabłonów (m.), Ispas, Iwanowce, Kowalówka, Kluczów mały, Kluczów wielki, Kniazdwór, Łucza, Łuczki, Markówka, Myszyn, Mołodiatyn, Peczeniżyn (m.), Rungury, Rakowezyk, Słoboda rungurska, Stopczatów, Swirska bania, Szeparowce, Tekucza, Tłumaczyk, Werbiaż niżny, Werbiaż wyżny.	Peczeniżyn	
		<i>Chlebieczyn leśny, Dobrowódka, Dzurków, Kamionki wielkie, Michałków, Żukocin, Żuków.</i>	Obertyn	
	m	2	Horodenka Biłka, Chmielowa, Czerniatyn, Czernelica (m.), Daleszowa, Dąbki, Głuszków, Horodenka (M.), Horodnica perediw., Jasienów polny, Kolanki, Koniszowce, Kopaczyńce, Korniów, Michalcze, Okno, Olehowiec, Olejowa królewska, Olejowa korniowska, Potoczyska, Probabin, Raszków, Repużyńce, Serafińce, Siemakowce, Strzylcze, Tyszkowce, Wierzbowce.	Horodenka
			Bałahorówka, Chocimirz (m.), Czortowiec, Hanczarów, Harasymów, Hawrylak, Jaknbówka, Isaków, Łuka, Manaster, Niezwiska, Obertyn (m.) z Netrebówką, Piotrów, Podwerbce, Rakowiec, Semenówka, Siekierzyn, Uniż, Woronów, Żabokruki, Żywaczów.	Obertyn
			<i>Soroki, Targowica, Toporowce.</i>	Gwoździec
			<i>Podwysokie.</i>	Sniatyn
			Sniatyn Albinówka, Belełuja, Budyłów, Drahasymów, Hankowce, Karlów, Kniaże, Kułaczyn, Łubkowce, Mikulińce, Orelec, Potoczek, Przerwa, Russów, Śniatyn (M.), Stecowa, Tuława, Uście, Widynów, Wołczkowce, Zadubrowce, Załucze, Zawale.	Sniatyn
	3		Borszczów, Chlebyczyu, Dymydeze, Ilińce, Kielichów, Oleszków, Popielniki, Rudniki, Trójca, Tuczapy, Tułuków, Zabłotów (m.).	Zabłotów
<i>Krasnostawce.</i>			Gwoździec	

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy
K o ł o m y j a	4 Kuty	Babin, Brustury, Chomeczyn, Czerhanówka, Horod, Jasionów górny, Jaworów, Kossów (m.), Kossów stary, Krzyworównia, Manastersko, Moskałówka, Mykietyńce, Pistyń (m.), Prokurawa, Riczka, Smodna, Szeszory, Sokolówka, Utorop, Wierzbowce, Żabie.	Kossów
		Berwinkowa, Białoberezka, Chorocowa, Dolhopol, Fereskula, Hołowy, Hryniawa, Jablonica, Kobaki, Krasnoila, Kuty stare, Kuty (M.), Polanki, Percchrestne, Rybno, Roztoki, Rożen mały, Rożen wielki, Słobódka, Stebne, Tudiów, Uscieryki.	Kuty
		<i>Dzurów, Nowosielica, Rożnów, Trościańce.</i>	Zabłotów
		<i>Akreszory, Kosmacz.</i>	Peczenizyn
K r a k ó w	1 Kraków	Batowice, Bieńczyce, Boleń, Bosutów, Branice cum attinentiis, Chałupki, Stryjów, Holendry i Wola rusiecka, Bibice, Czulice, Czyżyny z przysiółkiem Łęg, Dziekanowice, Dojazdów, Grembałów, Gorlica murowana, Górka narodowa, Giebułtow z Trojadynem, Głęboka, Krowodrza, Krzesławice, Kantarowice, Krzysztoforzyce, Kościelniki z Górką i Ciem, Karniów, Koćmierzów, Lubocza, Luczarowice, Mogiła z Kopaniem, Mystrzowice, Olsza, Prądnik biały, Prądnik czerwony, Pleśzów z Kujawami, Prusy, Przylasek rusiecki z Kępą, Pękawice, Rakowice, Raciborowice z Prawdą, Ruszcza, Sulechów, Stanisławice ad Kościelniki, Tonie, Trojanowice, Węgrzce, Wadów, Wyciąże z Przylaskiem wyciążkim, Witkowice, Węgrzynowice, Wolica z Lasem kościelnickim, Wrózeniec z przysiółkiem Rogów, Zastów, Zesławice, Zielonki z przysiółkiem Marszowice.	M o ś c i ą
		Alexandrowice z Kochanowem i Kleszczowem, Baczyn, Balice z Burowem, Szczyglice i Podkamycze, Brzoskwinia, Budzyn, Bronowice małe, Bronowice wielkie, Bielany, Chełm z Zakamyczem, Cholerzyn, Chrosno, Czulów, Czulówek, Czernichów z przysiółkami Bór i Rataniec, Czernichówek, Dombrowa, Grotowa, Jezierzany, Kaszów, Kamień, Kłokoczyn z przyległościami Kępa, Pasięka i Bugaj, Liszki, Łobzów, Mydlniki, Morawica, Mników, Nowawieś szlachecka, Nowawieś narodowa, Olszanica, Przegorzalę, Przeginia duchowna, Przeginia narodowa, Rusocice, Rybna,	Liszki

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy	
K r a k ó w		Rząska duchowa z Rząską szlachecką, Piekary, Rączna, Ściejowice, Śmierdząca, Sulkowa, Wola justowska, Wołowice z Niwką, Zaganice, Zwierzyniec z przysiółkiem Półwie.	L i s z k i	
		Bolechowice, Brzezcie narodowe i szlacheckie, Karniowice, Kobylany, Modlnica z Modlniczką, Tomaszowice, Ujazd, Więckowice, Zelków, Zabierzów.	K r z e s z o w i c e	
		Czarnawieś z Kawiorami, Dąbie z Głębinowem i Beszczem, Piaski z Grzegorzka.	Pod magistratem krakowskim	
	2	Chrzanów	Babice, Bobrek górny i dolny, Balin z Cezarówką, Bołęcin, Chelmek z Zachelmkiem, Chrzanów (M.), Dulowa, Dąb, Gorzów z Pustynią, Gromiec z Szykami, Górka, Kwaczala z Sicmiotą, Jankowice. Kościelec, Karniowice, Kąty, Libiąż wielki z Poprzetnikami, Libiąż mały z Jaworkiem i Moczydłem, Mętków mały i wielki, Młoszowa, Ostropole, Olszyny, Pogorzyce z Borowcem, Płaza z Oblazkami, Piła, Rozkochów, Trzebinia (m.), Trzebinia, Trzebionka z Bereską i Miechowem, Wygiełzów, Źródła, Zarki z Zdajkami, Zagórze.	C h r z a n ó w
			Byczyna z Jeziorkami, Ciężkowice z Dobrą, Dombrowa, Długoszyn, Czyżówka, Góry Luszowskie, Jaworżno (m.) z Pechnikiem, Niedzieliska i kolonia górnicza, Jeleń (m.), Luszowice, Myślachowice, Płoki, Siersza, Wodna, Szczakowa.	J a w o r ż n o
			Alwernia (m.), Brzezinka, Brodla, Czerna, Czatkowice, Frywald, Filipowice, Grojec, Krzeszowice (m.), Lgota, Mirów z Podlężem, Paczaltowice z Dębnikami, Miękinia, Niegoszowice z Sowiarką, Nielepice z Młynką, Nawojowagóra z przysiółkiem Gwoździec, Nowogóra (m.), Ostreżnica, Okleśna, Psary, Pisary, Poręba, Radwanowice, Regulice, Rudawa, Rudno, Siedlec, Nieporaż z Karnorówką, Sanka północna i południowa, Tenczynek, Wola Filipowska, Zalas, Zbyk, Żary z przysiółkiem Dubie.	K r z e s z o w i c e
	3	Wieliczka	Bierzanów z Kacinem, Brzączowice, Czechówka, Chojno górne i dolne, Dębniki z Rybakami, Gołkowice, Kapelanka, Kosocice z Baryszem, Kurdwanów	P o d g ó r z e

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy
K r a k ó w		dolny i górny, Ludwinów, Łycząka, Olszowice, Prokocim, Przewóz, Podgórze (M.) z Stawiskiem, Płaszów z lasem płaszowskim, Piaski małe i wielkie, Podstolice, Rybitwy, Rząka, Raysko, Rzeszotary, Świątniki górne, Soboniowice z Strzałkowicami, Siepraw, Stojowice, Wola duchacka, Wróblowice, Zakrzówek, Zbydniowice, Zakliczyn, Wrząsowice z Pokrzywnicą.	Podgórze
		Bogucice, Byszyce 1szej części, Bugaj, Biskupice, Bielczyce szlacheckie i ad Liplas, Bienkowice z Sikorzeńcem, Brzegi, Bodzauów, Czarnochowice, Choraźwica, Dziekanowice, Dobranowice z Wola, Falkowice, Grabie z Zymbrzegiem i Szczurowem, Grabówka z Babinami i Porembami, Gorzków z Czarnocinami i Byszycami 2giej części, Grajów, Gdów (m) z Grzybową, Hucisko, Jawczyce, Janowice, Kokołów, Koźmice wielkie, Koźmice małe, Krzyszkowice, Klasno, Kunice 1szej części, Jankowka, Lednica górna i dolna z Mierzącka, Lednica niemiecka, Łazany, Mierznów, Maławieś, Niżowa z Kunicami 2giej części, Nowawieś, Pawlikowice z Taszycami, Przebieczany, Rożnowa, Raciborsko z Witkowicami, Rudnik, Sledziejowice, Sierca z Wolicą, Sigieczów, Sułków, Sułów, Szczyglów, Sławkowice, Sieraków z Zbyszówką, Strumiany, Surówki z Kawkami, Trąbki z Darczycami, Tomaszkowice, Wola podłazańska, Winiary, Wieliczka (M.), Zabawa, Zabłocie, Zborówek.	Wieliczka
		Brzezowa z Targoszyną, Czesław, Droginia, Dąbie z Bukownikiem, Dobczyce (m.), Glichów, Gruszów, Kwapiuka, Kornatka z Burletką, Komorniki, Krzyworzeka, Kawce, Kędzierzynka, Łęki, Lipnik, Krzesławice z Kwaszowicami, Mierzyn, Osieczany, Poremba, Poznachowice, Poznachowice górne, Podolany, Raciechowice, Stadniki, Stryszowa, Skrzynka, Sawa, Trzemeśna, Wisniowa, Węglówka, Zagorzany, Zalesiany, Zręczyce, Zasań, Zegartowice z Bigorzówką, Zerostawice.	Dobczyce
		Bodzów, Borek fałęcki, Brzeczyna górna i dolna, Buków, Chorowice, Gaj, Kobierzyn, Kostrze, Kołotynieckie, Kopanka, Korabniki, Konary, Kuleszów, Jugowice, Libiertów, Lusina, Łągiwniki, Mogilany, Opatkowice, Pychowiec, Rzozów, Samborek, Sidzina, Swoszowice, Siarczana góra, Skawina (M.) Skotniki, Tyniec, Włosań.	Skawina

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy
K r a k ó w		Brzezcie, Czyżów, Chrośc, Cichawa, Dąbrowa, Gruszki, Jaroszkówka, Krakusowice, Liplas, Niewiarów z Swidówką, Ochmanów, Podborze, Nieznanowice, Pierzchów, Pierzchowice, Staniątki, Suchoraba, Słomiróg, Szarów, Szezytniki, Świątynki dolne, Wiatowice, Zagórze, Zakrzów, Zakrzowiec, Zborezyce, Węgrzce wielkie i male.	Niepołomice
	4 Bochnia	Bochnia (M.), Brzeznicza, Baczków z Rzyskami i Liszkami, Bogucice, Bessów, Bieńkowice z Bieńkowicami baczynskimi, Borek, Bratucicie, Buczków z Dębina, Buczyna, Dąbrowica, Dąbie, Grabina Buczyńska, Włosławice i Podsobolowice, Chodenice cum attinentiis Trinitatis, Chelmu, Cikowice, Cerekiew, Czysławicami, Damienice, Drwinia, Dziewin, Dąbrówka, Gorzków, Gierczyce, Gawłów nowy, Gawłów stary, Gawłówek, Grobla, Jodłówka, Kolanów, Krzyżanowice male, Krzczów, Łazy z Podjasieniem, Łapczyce, Moszczenica, Mikłuszowice, Majkowice stare, Majkowice nowe, Nieszkowice, Ostrów królewski, Ostrów szlachecki z Kumorowem, Podedworze, Proszówki, Rzezawa, Siedlec, Stanisławice, Krzyżanowice wielkie, Słomka, Świniarów, Niedary nowe i stare z Podlesiem, Stradomka, Turzec, Trawniki, Uście solne (m), cum attinentiis Łonie, Wygoda, Wola drwińska z Zieloną, Wyżyce z Stryjowem, Wrzępia z Michałem, Zatoka z Smykowem.	Bochnia
		Borowna, Beldno, Bytomsko, Cichawka, Chronow z Łopuszną, Doluszyce, Kamionna, Kobyle, Kopaliny, Kurów, Kerlikówka, Królówka, Leszczyszna, Aleksandrowa, Łomna, Lipnica murowana (M.), Lipnica górna, Lipnica dolna, Łąka górna, Łąka dolna, Nieprześnia, Nieszkowice wielkie, Olchawa, Pasierbiec, Pogwizdów, Połom duży, Rzegocina, Rozdziele górne, Rozdziele dolne, Raybrot, Sobolów z Sieradzką, Trzeciana z Glinikiem, Libichowem i Zyzuówką, Wola nieszkowska, Wiśnicz stary, Wiśnicz mały, Wiśnicz nowy (M.), Zouia, Zawada wielka.	Wiśnicz
		Boczów, Brzezowa Żuk, Dąbrowica z Chrostową, Podegrodzie, Grabie, Kępanów, Kobylec, Kamyk, Łapanów (m.), Lubomierz, Rdzawa, Tarnawa, Ujazd, Ubrzeż, Wieruszyce, Wola wieruszycka, Wolica, Wieniec, Zbydniów z Podjasieniem.	Dobczyce

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy	
K r a k ó w		Chobot, Grodkowice, Kłay z Koszyną <i>Kłęszany</i> , Kółko, Łęszkowice. Łysokanie, <i>Marszowice</i> , <i>Niegowice</i> , Niepołomice (m.) z Mszczęcinem, Podłęże. Wola zabierzowska, Targowisko, Wola batorska z Kępianami, Zabierzów z Łażnią i Nowąwsią. Xiążnice małe i wielkie.	Niepołomice	
		Barczków, Popędzina.	Radłów	
	5	Brzesko	Brzesko (M.), Brzczowice, Biesiadki, Będzieszyna, Biadoliny, Czchów (M.), Dembno, Dobrociesz, Druszkow pusty cum attinentiis Grabie, Doly, Gosprzydowa, Gnojnik, Jastew. Jurków, Jaworsko, Jasięń, Jadownik, Iwkowa, Lewniowa, Łoniowy, Grądy z Kopalinami, Maszkienice, Mokrzyska z Buczem, Okocim, Perła, Połom mały, Porąbka ad Iwkowa z Brzezową, Porąbka ad Uszew, Pomianowa cum attinentiis Nowawieś, Słotwina, Szczepanów (m.), Sterkowice, Tymowa, Tworkowa z Lacznową, Uszew, Wola dembińska, Wojakowa, Wokowice, Zerków, Wytrzyżka, Zawada.	Brzesko
	Bielcza z Waryszem, Boguniłowice, Biadoliny, Bieśnik, Borowa, Charzewice z Melsztynem, Dzierżaniny, Domosławice z Biskupicami, Filipowice, Faściszowa, Faliszowice, Grabno, Gwoździec, Kończyska, Łysagóra, Łopon, Łętowice z Dembiną łętowską Łukanowice cum attinentiis Isep i Zawodzie, Lusławice z Lusławieczkami, Miłowka, Niedzwiedza, Olszyny, Olszawa, Piaski druszków, Paleśnica, Rnda. Radwany, Rudka, Rostoka, Sufczyn, Słona, Stróże, Sukmanie, Wojnicz (M.), Więckowice z Chybiem, Wielkawieś, Wola strużka, Wcsolów cum attinentiis Ujazd, Zawada, Zdonie, Złota, Zamoście, Zakliczyn ad Dunajec (M.).	Wojnicz		
Borzęcin, Biskupice, Dąbrówka morska z Witowskiem, Dołęga, Górka z Sekółkami i Kopalinami, Kwików, Kopacze więże, Łęki, Marcinkowice, Niwka, Niedzielisko, Przyborów, <i>Przybysławice</i> , Pojawie, Ruda, Radłów, Rajsko, Ryłowa, Rząchowa, Szczurowa, Strzelce wielkie, Strzelce małe, Wał Ruda z Śmietaną. Wola radłowska, Wola przemysłowska, Zabawa cum attinentiis Podwale i Zdarzec, Zdrohec, Zaborów.	Radłów			
Poremba, Uszwica.	Wiśnicz			

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy
Kraków		Zakrzów z Wola.	Tarnów obwodu Tarnowskiego
		Kąty.	Nowy Sącz obwodu Sandeckiego
		Jamna	Ciężkowice obwodu Sandeckiego
L w ó w	1 Lwów	Basiówka, Bilohorszcze, Brzuchowice, Dublany, Grzęda, Grzybowice wielkie i małe, Hodowice, Hołosko małe, Hołosko wielkie, Jaryczów nowy (m.), Jaryczów stary, Kaltwasser, Kleparów, Kościejów, Krzywczyce, Kulparków z Persenkówką, Laszki, Malechów, Pasicki, Podliski wielkie, Prusy, Rudno, Rzęsna polska, Rzęsna ruska, Sichów z Wulką, Sieciechów, Skniłów, Skniłówek, Sokolniki, Sroki, Sygniówka, Wulka i Hamulec, Zamarstynów, Zapytów, Zarudce, Zasków, Zawadów, Zboiska, Zimnowoda, Zimnowódka, Zniesienie, Żubrza, Żydatycze.	L w ó w
		Barszczowice, Bilka królewska, Bilka szlachecka, Czarnuszowice, Czerepin, Czyżki, Czyżyków, Dawidów, Dmytrowice, Gaje, Gańczary, Głuchowice, Hermanów, Kamienopol, Kozielniki, Krotoszyn, Kuchajów Lesienice, Mikłaszów, Milatycze, Pikulowice, Podciemno, Podberezce, Podborec, Siedliska, Solonka mała, Solonka wielka, Tołczów, Unterbergen, Weinbergen, Winniki, Winniczki, Wolków, Zagórze, Zuchorzyce, Żurawniki, Żyrawka.	W i n n i k i
		Brodki, Chrusno stare, Chrusno nowe, Dmytrze, Dobrzany, Dornfeld, Einsiedl, Falkenstein, Glinna, Głuchowice, Humieniec, Jastrzębków, Krassów, Leśniowice, Lindenfeld, Lubiana, Łany, Maliczkowice, Miłoszowice z Wieniawą, Mostki z Malinówką, Nagórzany, Nawarya (m.), Nikonkowice, Nowosiółki, Ostrów, Piaski, Podsadki, Polana z Huciskiem i Międziażkami, Polanka, Popielany, Porszna z Węglarzy-skami, Pustomyty z Wolica, Rakowiec, Reichenbach, Serdyca, Siemianówka, Sroki, Szczerzec (M.), Zagródki.	S z c z e r z e c
		<i>Ceperów, Kukizów (m.), Podliski, Remenów, Stromiatyn, Wisłoboki.</i>	Kulików obwód Żółkiewski

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy
L w ó w	2 Grodek	Artyszczów, Bartatów, Bratkowice, Brundorf, Burgthal, Czuniów, Czerlany, Dobrostany, Drozdowice, Ebenau. Gródek (M.). Haliczanów, Kamienobród, Kiernica, Kossowiec. Lubień mały. Lubień wielki, Malczyce małe z Stronną, Małkowice, Neudorf, Obroszyn, Porzyce, Powitno, Rodatycze, Stawczany, Stodółki, Vorderberg. Weissenberg, Wola dobrostańska, Zaszkwice, Zawidowice, Zuszycze.	G r ó d e k
		Borki dominikańskie. Borki janowskie, Dąbrowica, Domażyń, Jamelna, Janów (m.), Jańska, Karaczynów, Kozice, Lelechówka, Łozina, Malczyce, Majdan, Mszana, Ottenhausen, Porzyce, Rokitno, Rottenhan, Stawki, Stradecz, Schönthal, Suchowola, Walddorf, Wereszyce, Wielkopole, Wroców, Zalesie, Załuże, Zielów, Zorniska.	J a n ó w
		<i>Milatyn z Barem, Dobrzany i Putiatycze, Doniany i Wołeczuchy.</i>	Sądowa Wiąznia , obwód Przemyski
		Hartfeld i Leśniowice, Rzeczyczany.	Jaworów obwód Przemyski
P r z e m y ś ł	1 Przemyśl	Babice (m.), Bachów, Baticze, Belwin Bolestraszyce, Buszkowice, Buszkowiczki, Cisowa, Chołowice, Chyrzyna z Chyrzynką, Duńkowiczki, Hucisko nienadowskie, Hureczko, Hurko, Korytniki, Kosienice, Krasieczyn (m.), Krasice, Kruhel wielki i Kruhel mały, Krzeczka Krzywca nad Sanem (m.), Kupno, Krzywiecka wola, Kuńkowce, Łętownia, Maćkowice, Mielniów, Nahuczany z Komarą, Nienadowa, Olszany, Orzechowce, Ostrów, Prałkowce, Przekopana z Przerwą, Przemyśl (M.), Reezpol, Rokszyce, Ruszelczyce, Skopów z Śliwnicą, Średnia, Tarnawce, Ujkowice z Lipowicą, Walawa, Wapowce, Wilcza, Wyszatycze, Żurawica.	P r z e m y ś ł
		Axmanice, Berendowice, Brylińce, Borszowice, Bybło, Byków, Boratycze, Cyków, Darowice, Drozdowice, Fredropol (m.), Gdeszyce, Grochowce, Hermanowice, Hruszatycze, Jaksmanice, Kłokowice, Kniażycze, Koniusza, Koniuszki, Kormanice, Krówniki, Kupiaty-	Niżankowice

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy
P R E Z E D Y C Y J A C Y		cze, Łuczyce. Malchowice, Młodowice. Niżankowice (m.), Nehrybka, Niżyniec, Packowice, Pikulice, Pleaszowice, Podmojsce, Popowice, Rożnowice, Siedliska, Sierakowce, Sielec, Solca, Stanisławczyk, Stroniowice, Tyszkowice, Wielunice, Wituszyńce, Zablotce, Zrotowice.	Niżankowice
		<i>Barycz, Ciemierzowice, Chałupki dusowieckie, Dmytrowice, Drohojow, Dusowce, Grabowice, Hnatkowice, Kaszyce, Małkowice, Nakło, Skład solny, Sośnica, Stubno, Stubienko, Święte, Tapin, Trojczyce, Zadąbrowie.</i>	Radymno
		<i>Buców, Medyka i Chałupki medyczne, Poździacz, Szechinie, Torki.</i>	Mościska
		<i>Sanoczany.</i>	Starasól obwód Samborski
P R E Z E D Y C Y J A C Y	2 Jarosław	Boratyn, Bystrowice, Chłopice, Chorzów, Cieszacin mały z Kiesielowem, Cieszacin wielki, Cząstkowice, Czelatycze, Czudowice, Hawłowice dolne, Hawłowice górne, Jankowice, Jodłówka, Jarosław (M.), Kidatowice, Koniaczów, Kramarzędka, Łapajówka, Łowce, Morawsko, Munina, Ożańsko, Pawłosiów, Pełnatycze, Pruchnik górny i dolny, Pruchnik (m.), Rączyna, Rokietnica, Rozborz długi, Rozborz okrągły, Rozwienica, Roźniatów, Rudołowice, Rzeplin, Sobiecin, Surochów, Swiebodna, Szczytna, Tuczemy, Tuligłowy, Tyniowice, Tywonia, Węgierka, Więckowice, Wola rozwienicka, Wola węgierska, Zarzerce.	J a r o s ł a w
	Adamówka, Buchowska wola, Cetula, Cieplice z 6. przyległościami, Czerec z Czerwoną wolą, Dobcza, Dobra, Dąbrowica, Dybków, Krasne, Krnhel pawłowski, Leżachów, Makowiska, Manasterz, Maydan z 7. przyległościami, Mołodycz, Nielpkowice, Piskorowice z 5 przyległościami, Pełkinie, Piwoda, Radawa, Rudka, Ryszkowa wola, Setna, Sieniawa (m.), Słoboda, Surmaczówka, Szówsko, Wiązownica, Wierzba, Wylewa, Wola pełkińska i Zaradawa.	S i e n i a w a	
	Bobrówka, Czerniawka, Dobkowice, Dunkowice, Korzenica, Laszki z Charytanami, Ludków, Łazy z Moszczanami, Michałówka, Mięgisz nowy, Mięgisz	Radymno	

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy	
P r z e m y ś l i		stary, Nienowice, Nowa grobla, Ostrów, Radymno (m.), Skołoszów, Tuchla, Wietlin, Wysocko, Zablotce, Zaleska wola, Zamiechów, Zamojsce.	Radymno	
		<i>Chotyniec z Dąbrowicami i Załaziem, Hruszowice z Gajem.</i>	Krakowice	
		<i>Zurawicki długie.</i>	Przeworsk obwód Rzeszowski	
	3	Mościska	Balice i Chałupki, Buchowice, Czerniawa, Czyżki, Hankowice i Tnłkowice, Hodynie, Koniuszki, Krukienice (m.), Krusowice, Lacka wola, Laszki, Lipniki, Moczerady, Mościska (M.), Myślatyce, Ostrożec, Pakość, Pnikut, Podgać, Radenice, Rudniki z Sulkow-szczyzną, Rustweczko, Rządkiwice, Sokola, Starzawa, Strzelczyńska, Tamanowice, Trzciniac, Zakościele, Zawada.	Mościska
	Arlamowska wola, Bortiatyn, Chorońnica z Nowosielią, Czyżowice, Dmytrowice, Dołhomościska, Dydiatycze, Hołodówka, Jaremków, Kocierzyn, Krulin, Księżymost, Kułmatycze, Makuniów, Michałowice, Milczyce, Mistyce, Mokrzan małe, Mokrzan wielkie, Nikłowice, Orchowice, Piaski, Podliski, Sanniki, Sądowa Wisznia (M.), Słabasz, Słomianka, Stojańce, Szeszerowice, Tuligłowy, Twierdza, Wiszeńka, Wojkowice, Wołczyszczowice, Wołostków, Zagrody, Zarzyce, Zawadów.	Sądowa Wisznia		
	<i>Bojowice, Bolanowice z Bolanówką, Chodnowice, Chraplice, Horysławice, Husaków (m.), Jordanówka, Lutków, Nowosiółki, Radochońce, Złotkowice.</i>	Nizankowice		
	<i>Kalników, Małnów i Wola małnowska, Sarny z Rehbergiem.</i>	Krakowice		
	4	Jaworów	Bruchnal i Podluby małe, Czolhynie, Przelbice, Rolów z Senatowem, Berdychów i Berdykau, Cetuła, Czarnokońce, Czernilawa, Jaworów (M.), Jazów nowy, Jazów stary i Nowiny, Laszki, Miłszkowice i Kleindorf, Mużyłowice z kolonią, Nowosiółki, Ożomla i Szumlau, Olszanica, Podluby i Moosberg, Szkło, Tuczapy, Trościaniec, Wierzbiany, Zaluże, Zawadów i Leśniowice, Zbadyń z Kuttenbergiem.	Jaworów

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy
P r z e m y ś l		Bonów, Budomierz, Budzyn, Czerezyk, Drohomyśl, Gnojnice, Gnojnicka wola, Hruszów, Krakowiec (m.), Kłonice, Kochanówka, Lubienie, Młyny, Morańce, Nabaczków, Przedbórze, Porudno, Porudenko, Ruda kochanowska, Rogużno, Siedliska, Semerówka, Świdnica z Bożą wola, Skolin, Szczepłoty, Wielkie oczy (m.), Wulka rosnowska z Rudą krakowiecką i Huki, Wulka zmijowska, Wileza góra, Zmijowiska.	Krakowiec
		Starzyska wola, Korniki, <i>Wiszenka</i> .	Janów obwód Lwowski
R z e s z ó w	1 Rzeszów	<i>Błędowa</i> , Bzianka, Boguchwała, Drabinianka, Krasne z Wulką, Lutoryż, Łąka, Łukawiec, Miłocin, <i>Niechóbrz</i> , Nosówka, Pobitno, Przybyszówka, Paliarówka, Ruskawieś, Raclawówka z Zabięrzowem i Kielanówką, Rzeszów (M.), Swileza, Staroniwa z Wygnańcem, Psiarnisko i Podzamecze, Staromieście górne i dolne, Terliczka, Wilkowyja, Malawa z przysiółkami Boreczkiem i Wilkowyja, Woliczka, <i>Wola zgłobieńska</i> , Załęże, Zwiężczyca, <i>Zgłobień</i> .	R z e s z ó w
		Biała, Budziwoj, Borek stary, Borek nowy, Brzezówka, Cierpisz, Chmielnik, Dylągówka, Grzegorzówka, Hermanowa, Hyzne, Hucisko, Hadle szklarskie, Jawornik (m.), Kielnarowa, Kraezkowa, Lubenia, Łęcka, Matysówka, Słocina, Siedliska, Sołonka, Straszędzie, Szklary, Tyczyn (m.), Wola rafałowska, Widaczów, Zalesie, Zabratówka.	T y c z y n
		<i>Babica</i> , Bliznianka, Białka, Baryczka, <i>Brzeżanka</i> , Błażowa (m.), <i>Czudec</i> (m.), <i>Czudec</i> (przedmieście), <i>Gbiska</i> , <i>Godowa</i> , Gwozdzińska, Glinnik, Jawornik, Futoma, Jawornik, Konieczkowa, Kąkolówka, <i>Łętownia</i> , Małówka, <i>Nowawieś</i> , Połomya, Piątkowa, Niebylec (m.), <i>Strzyżów</i> (m.), <i>Strzyżów</i> (przedmieście), <i>Tropie</i> , <i>Wyrzne</i> , Zarzyce, <i>Zaborów</i> , <i>Zarnowa</i> .	S t r z y ż ó w
		<i>Bratkowice</i> , <i>Budy</i> , <i>Głogów</i> (M.), <i>Jasionka</i> , <i>Lipie</i> , <i>Nowawieś</i> , <i>Rogoznica</i> , <i>Rudna wielka</i> , <i>Rudna mała</i> , Trzebawisko z Górką, <i>Wola cicha</i> , <i>Wysoka</i> , <i>Zabajka</i> , <i>Zacsernie</i> .	Głogów
		<i>Stobierna</i> .	Sokołów
		<i>Dobrzechów</i> , <i>Grodzisko</i> .	Frysztak

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy
B z e s s ó w	2 Kolbuszowa	Hucisko, Kupno, Kolbuszów, Mrówla, Poremby kupińskie, Pogwizdów, Przewrotne, Styków, Werynia z Kłapówką, Widelka.	Głogów
		Dzikowiec z Dymarką, <i>Górno z Zaborem i Dołęga</i> , Kopeie, Lipica z Jeziorkiem, Maznry, <i>Markowizna</i> , Nienadówka, Plazówka z Kątami, Raniżów, kolonia Ranişzau, Sokolów (m.), Staniszewskie, Trzeboś, Trzebuska cum attinentis Kąty i Zmysłów, Turza, Wola raniżowska, Wildenthal, Rusinow z Koziołkiem, Wola ruşinowska, Wulka sokolowska, <i>Wicza Wola ze Spie i Zmysłów</i> , Zielonka.	Sokolów
		<i>Brzostowa góra, Huta komorowska, Krządka, Maydan.</i>	Tarnobrzeg
		<i>Cisowlas, Gwoździec, Korabin, Nart nowy i stary.</i>	Nisko
		Cmolas, Bukowice, Dubas, Domatków, Hadykówka, Kolbuszowa (m.), Kolbnszowa dolna, Kolbuszowa górna, Mechowice, Nowawieś, Przedborz, Poremby z Dymarką i Rudą, Swirczów, Wola domatkowska, Zarębki.	Kolbuszowa z obwodu Tarnowskiego.
		<i>Komorów.</i>	Mielec z obw. Tarnowsk.
	3 Tarnobrzeg	Antoniów z Wolą, Brzóza, Brandwica, Chwałowice z Grudzą i Łązkciem, Dąbrowa z przysiółkami, Goczalkowice i Brzóza, Gorzyce, Charzewice, Dąbrowa rzeczyccka, Grembów, Jamnica, Jaśkowice, Kotowa wola, Łapiszów, Maydan zbydniowski, Motycze nobile, Motycze spirituale, Musików, Ostrówek, Orzechów, Pniów z Dąbrówką i Czekajem, Popowiec, Pilchow, Radomyśl (m.), Rozwadów (m.), Rzeczyca długa, Rzeczyca okrągła, Sokolniki, Skowierzyn, Sadowie z Kawęczynem, Turbia, Wrzawy, Witkowice, Wola rzeczyccka, Zaleszany, Zbydniów, Zalesie ad Gorzyce, Zalesie do Pniowa, Żabno.	Rozwadów
		Chmielów, Cygany, Dąbrowica, Dzików, Dęba, Furmany, Jadachy, Jeziorko, Kajmów, Koćmierzów, Krawce, Mokrzyszów, Miechocin, Machów, Nadbrzeże, Ocica, <i>Przyszów szlachecki</i> , Rozalin, Stale, Siedlec, Sobów, Tarnobrzeg (m.), Tarnowska wola, Trześń, Wielowieś, Zakrzów, Zarzykowice, Żupawa.	Tarnobrzeg

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy	
R z c e z ó w	Tarnobrzeg	Plawo.	Nisko	
		<i>Baranów (m.), Koło i Przewóz Dmytrów, mały, Dmytrów wielki, Gołogowola, Skopanie, Suchorzew, Nagnajów, Siedleszczany.</i>	Mielec	
		Bojanów, Cholewiana góra, Groble, Jatta, Jezów, Kamień, Kończyce, Kopki, Koziarnia z kolonią, Laski, Łowisko, Łętownia, Nowosielec, Nisko (m.), Pryszów camerale, Przędziel, Raclawice, Rudnik (m.), Steinau, Słup maziarnia, Sojkowa, Stany, Struza, Tarnogóra, Wolina cum attinentis Nowawieś, Wulka łątowska, Zalesie.	Nisko	
	4	Ulanów	Borki, Bieliny, Bieliniec, Bukowina, Dąbrówka, Dąbrowica, <i>Domostawy</i> , Golce, Glinianka, Huta deregowska, Jarocin, Kurżyna mała, Kurżyna wielka, <i>Katty i Katyły, Kłyżow</i> , Mostki, <i>Pysznicza</i> , Rauhersdorf, <i>Studzieniec</i> , Szczyperki, Ulanów (m.), Wulka tanewska, Wulka bielinska, Zarzyce, <i>Zdziury</i> .	Ulanów
			<i>Hucisko, Jelna z Judaszówką</i> , Koenigsberg, <i>Lukawa</i> , Ruda, Sarżyna, Wola zarzycka.	Leżajsk
			Brzyska wola, Biedaczów, Brzoza królewska, Chodaczów. Dembno, Dornbach, Gillersdorf. Giedlarowa. Grodzisko górne (m.), Grodzisko dolne, Gwizdów, Jastrzębiec, Kuryłówka z Tarnowcem, Leżajsk (M.), Laszczyny, Ozanna, Opateniska, Przychojec, Rzechow, Siedlanka, Staremiasto, Wierzawice, <i>Wulka niedźwiecka</i> .	Leżajsk
5	Łańcut	Budy łańcuckie, Białobrzegi, Brzoza stadnicka, <i>Czarna</i> , Dembina, Dombrowka, Głuchów, Kosina, Korniatków, <i>Krzemienica</i> , Łańcut (M.), <i>Medynia łańcucka</i> , Podzwierzyniec, Przedmieście, Rakszawa, Rogóźno, <i>Strażów</i> , Smolarzyny, Sonina, Wola mała, Wola wielka, <i>Węgliska</i> , Wysoka, Zmysłówka, Żółnia (m.) <i>Zalesie</i> czyli <i>Nowawieś</i> .	Łańcut	
		Białoboki, Budy przeworskie z Burdaszem, Chałpki, Chodakówka, Dębów, Gorzyce, Gniewczyzna, Głogowiec, Gorliczyzna, Grzęska, Gać, Hadle kańczuckie, Jagieła, Kańczuga (m.), Krzczowice z Bóbrką, Łopuszanka mała, Łopuszanka wielka, Maćkówka,	Przeworsk	

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy
R z e s z ó w		Mirocin, Mokra strona, Mikulice, Manastierz. Markowa, Nowosielec. Nizatycze, Ostrów, Pantalowice, Rozbórz, Przeworsk (M.), Siedlecza, Studzian, Świętoniowa, Siennów, Sietesz, <i>Tarnaўka</i> , Tryńcza, Ujezna, Ubieszyn, Urzejowice, Wulka ogryzkowa, Wulka małkowa, Wolica, Żuklin, Zagórze.	Przeworsk
		<i>Albigowa, Handzlówka, Husów.</i>	Tyczyn
		<i>Pogwizdów.</i>	Rzeszów
		<i>Wulka pod lasem.</i>	Głogów
S a m b o r	1 Sambor	Babina, Barańczyce, Bereznica, Biskowice, <i>Błażów</i> , Chlewiska, Czukiew, Dąbrówka, Kaiserdorf, Kowenice, Krużyki, Kulczyce, Łanowice, Maksymowice, Mrozowice Nadyby, Neudorf, Olszanik, Pianowice, Piniany. Radłowice, Sambor, (M.) Sielec, Strzałkowice, Szade, Torczynowice. Torhanowice. Uherce zapłatyńskie Waniowice, Wojutyce, <i>Wola błażowska</i> , Wykoty.	S a m b o r
		Bilina, Bilinka, Byków, Dorożów, Dublany, Glinna, Hordynia, Horodyszcze, Kornalowice, Kranzberg, Łąka, Manicz, Manasterzec, Mosty, Nowoszyce, Ortynice, Ozimina, Prusy, Siekierczyce, Tatarzy, Terszaków, Wołoszcza, Zady.	Łąka
		Błozew górna, Brześciany, Bukowa, Bylice, Czaple, Czystki, Głęboka, Humieniec. Janów, Koniów, Lutowska, Pawłówka, Rakowa, Rogóźno, Sasiadowice, Towarnia i Wola rajnerowa.	Starasól
		Czerchawa, Kotowania, Lukawica, <i>Lopuszna</i> , <i>Manasterzec</i> , Mokrzany, <i>Podmanasterek</i> , <i>Sprymia</i> , <i>Sprymka</i> , <i>Stronna</i> , Stupnica, Uroś, Winniki, Zwor.	Podbuż
		Łużek dolny.	Drohobycz
		Wola baraniecka, Jatwięgi, Korniec. Więckowice z Wolą więckowską.	Mościska obwód Przemyski
		Rytarowice, Sadkowice.	Nizankowice obwód Przemyski

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy	
S a m b o r	2	Staremiasto	Baczyna, Bilicz, Busowisko, Bystre, Gałówka, <i>Graziowa</i> , <i>Hołowecko</i> , Lenina mała, Libuchowa, Ławrów, Łużek, Mszaniec, Nanczulka mała, Potok, Płoskie, Rossochy, Smolnica, Sozań, Spas, Staremiasto (M), Strzelbice, Strzyłki, Suszyca, Terło, Terszów, Topolnica, Tycha, Tysowice, Wola koblańska, Wołoszynowa Wiciów.	Staremiasto
			Bąkowiec, Berezów, Chyrów (m.), Chyrowska Posada, Grodowice, Felsztyn (m), Laszki, Polana, Posada Felsztyńska, Starasól (M.), Śliwnica, Suszyca, Szumina, Słochynia, Tarnawka, Wolecze.	Starasól
			Niedzielnia, Turze, Zdzianna.	Podbuż
			Kobło, Straszewice.	Sambor
			<i>Dniestrzyk hołowiecki</i> , <i>Lipie</i> , <i>Łopuszanka chomińska</i> , <i>Michnowice</i> .	Turka
	3	Turka	Bachnowate, Beniowa, Borynia, Bukowiec, Butla, Butelka wyżna, Butelka niżna, Dołzkie, Hnyła, Huśne wyżne, Huśne niżne, Jabłonów, Jaworów, Iwaszkowce, Komarniki, Krasne, Krywe, Krywka, Libuchora, Matków, Mochnate, Mołdawsko, Myta, Rosochacz, Ryków, Sianki, Sokoliki, Suchy potok, Turczki wyżne, Turczki niżne, Wysocko wyżne, Wysocko niżne, Zadzielsko, Zawadka.	Borynia
			Bereżek, Chaszczów, Dniestrzyk dubowy, Gwoździec, Jabłonka wyżna, Jabłonka niżna, Jasionka zamkowa, Jawora, Ilnik, Łopuszanka lechnowa, Łomna, Łosinieć, Mielniczne, Przysłup, Radycz, Rozłucz, Rypiany, Szumiacz, Smereczka, Turka (m.), Wolecze, Żukotyń.	Turka
			Holosko, Jasionka masiowa, Jasionka steciowa, Issaje, Kondratów, <i>Swidnik</i> , Wołosianka wielka, Wołosianka mała, Zubrzyce.	Podbuż
			<i>Boberka</i> , <i>Dydiowa</i> , <i>Dzwiniacz górny</i> , <i>Łokieć</i> , <i>Tarnawa niżna i wyżna</i> , <i>Ssandrowiec</i> .	Lutowiska

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy	
S a m b o r	4	Drohobycz	Bolechowce, Boryslaw, Bronica, Delawa, Deryżyce, Dobrohostow, Drohobycz (M.), Gaje wyżne, Gaje niżne, Hubicze, Jasienica solna, Kołpiec, Kottowska bania, Lisznia, Monaster dereżycki, Monaster liszniański, Michałowice, Modrycz, Mrażnica, Nabujowice, Niedźwiedza, Neudorf, Orów, Poczajowice, Popiele, Raniowice, Rychcice, Schodnica, Sniatynka, Solec, Stańła, Starawieś, Stebnik, Tustanowice, Truskawiec, Uliczno, Uniatycze, Wacowice i Wola Jakubowa.	D r o h o b y c z
			Bileze, Brigidau, Dobrowlany, Dolhe, Horucko, Hruszow, Josefsberg, Kawsko, Königsau, Krynica, Letnia, Lipice, Lipowice, Litynia, Medenice, Opary, Rańczyce, Rolów z Bojarami i Zagaciem, Radelicz, i Saska, Słońsko, Tynów, Ugartsberg, Wróblowice.	M e d e n i c e
			<i>Bystrzyca, Dolhe, Kropiwnik stary, Kropiwnik nowy, Lastówka, Majdan, Opaka, Podbuż, Rybnik, Smoła, Zalokieć.</i>	P o d b u ż
	5	Rudki	Andryanów, Brzezic, Buczały, Bureze, Chłopy, Czerkasy, Czulowice, Chołodówka, Honiatycze, Horbace, Horożana mała, Horożana wielka, Jakimeczyce, Katarzyniec, Kahućów, Kołodrubry, Komarno (m.), Koniuszki królewskie, Koniuszki tuligłowskie, Klicko, Litewka, Łowczyce, Małpa, Nowawieś, Nowosiółki, Podolec, Pohorec, Podwysokie, Podzwierzyniec, Powerechów, Porzyce, Rumno, Ryczychów, Saska, Susułów, Tatarynów, Tuligłowy, Werbisz.	K o m a r n o
			Bieńkowa wisznia, Błóżew dolna, Chlipe, Chiszczewice, Czajkowice, Czernichów, Chłopczyce, Dołobów, Dubanowice, Hodwisznia, Hoszany, Jatwiegi, Kanafosty, Kołbajowice, Koniuszki siemianowskie, Koropuż, Kościelniki, Knihenice, Kropielniki, Kupnowice, Laszki, Niehowice, Nowosiółki, Oszczańce, Ostrów, Podhajczyki, Romanówka, Rozdziałowice, Rudki (m.), Szeptyce, Szolomińce, Sudkowice, Uherce wieniawskie, Wańkowice, Wistowice, Zagórze.	R u d k i
			Brzegi, Burczyce, Mistkowice, Zarajsko.	S a m b o r
Michałowice, Jaremków.			S a d o w a W i s z n i a ob- wód Przemyski	

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy
k o n s	1 Sanok	Bażanówka, Czerteż, Dąbrówka polska, Dąbrówka ruska, Dębna, Długie, Dudyńce, Falejówka, Hołczków, Jaćmierz (m.), Jędruszkowce, Jurowce i Popiele, Kostarowce, Lalin, Liszna, Markowce, Międzybrodzie, Mrzyglód (m.), Nowosielce gniewoszków, Odrzechowa z Urbanówką, Olchowce, Pakoszkówka, Pielnia, Pisarowce, Płowce, Pobidno, Posada jaćmierska, Posada olchowska, Posada sanocka, Posada zarszyńska, Prusiek, Raczkowa, Sanoczek, Sanok (M.), Siemuszowa, Srogów dolny, Srogów górny, Strachocina, Stróże małe, Stróże wielkie, Trepcza, Tyrawa solna, Tyrawa wołoska, (m.), Wola krecowska, Zablotce, Zabutyń, Zarszyn (m.).	S a n o k
		Bałucianka i Wulka, Besko i Poremby, Bzianka, Czeremba, Daliowa, Deszno i Woltuszowa, Głębokie, Jaśliska (m.), Kamionka, Klimkówka, Królik polski, Królik wołoski, Ladzin i Zmysłówka, Lipowiec, Mileza i Mymoń, Polany, Posada, Jaśliska, Posada górna, Posada dolna, Rymanów (m.), Sienawa, Szklary, Tarnawka, Wisłoczek, Wola wyżna i Rudawka, Wola niżna, Wróblík szlachecki, Zawadka, Zawoje i Rudawka.	R y m a n ó w
		Belchówka, Bukowsko (m.), Darów, Jasiel, Kamienne, Karlików, Mokre, Morochoń, Moszczaniec, Nadolany z Wagnanką, Nagorzany, Niebieszczany, Nowotaniec (m.), Płonna, Przybyszów, Puławy z Wernejówką, Ratnawica, Seńkowa wola z Jaworową wolą, Surowica, Tokarnia, Wisłok wielki, Wola piotrowa, Wolica, Wysoczany i Kozusze, Zawadka, Zboiska, Zubeńsko.	B u k o w s k o
		<i>Bircza (m.), Bircza stara, Bogussówka, Brzuska, Brzeżawa, Dobra, Dobrzanka, Hłomeza, Huta brzuska, Jasienica sufeczńska, Korzeniec, Kótów, Kreców, Kuźmina, Lachawa, Lesszawa dolna, Lesszawa górna, Lesszawka z Rosucską, Lipa, Łodzina, Malawa, Nowa wieś, Rozpucie, Rudawka, Sufeczyna, Wola korzeniicka.</i>	B i r c z a
		<i>Bykowce, Dolina, Wujskie, Zaluś.</i>	L i s k o
		<i>Wróblík królewski.</i>	B r z o z ó w

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy	
K o s z u s	2	Lisko	Bachłowa, Baligród (m.), Balnica, Bereska z Wołą matyaszową, Bereźnica niżna, Bereźnica wyżna, Buk, Bukowiec, Bystre, Cisna, Cisowiec, Dołżyca, Dziurdziów, Gorzanka, Habkowce, Hoczew, Horodek, Jabłonki, Jaworzec z Kobylskiem i Bereżkiem, Kalnie z Strubowiskami, Kieleczawa, Kolonice, Krywe ad Cisna, Krywe ad Tworylne, Lisznia, Łopienka, Łubne, Łub, Łubków, Maniów, Mehawa, Myczków, Nowosiółki Balów, Polanczyk, Polanki, Przysłup, Rabe z Huczwicami, Radziejowa z Wołą, Rajskie z Łużkiem i Sawkowczykiem, Rostoki dolne, Rybne, Smerek, Smolnik, Solina, Solinka i Rostoki górne, Średniawieś, Stężnica, Studenne, Szczerbanówka, Terka, Tworylne, Tyskowa, Wetlina, Wola gorzańska, Wola michowa (m.), Wolkowyja, Zabrodź, Zachoczewie, Zawój, Zawóz, Zerdenka, Zernica niżna, Zernica wyżna, Zubracze.	B a l i g r ó d
			Bóbrka, Bezmichowa górna, Bezmichowa dolna, Choceń, Czystohorb, Dołżyca, Duszatyn, Glinne, Huzele, Jankowce, Jawornik, Kalnica, Kamionki, Komańcza, Lisko (M.), Łukawica, Łukowe, Manasterzec i Podsobień, Mików, Myczkowce, Olchowa, Olszanica, Orelec, Oslawica, Poraż, Preluki, Postolów z Wołą postołową, Posada liska, Radoszyce, Rzepedź, Rudenka, Serednie wielkie, Szczawne, Sukowate, Tarnawa górna, Tarnawa dolna, Turzańsk, Uherce i Kostryń, Wielopole, Weremień i Łączki, Zagórz, Zasław, Zwierzyn.	L i s k o
			<i>Grąziowa, Jamna dolna, Jamna górna, Krajna, Łodzinka dolna, Łodzinka górna, Łomna, Nowosielce kozickich, Rostoka i Krzywe, Trójca, Trzcianiec, Wojtkowa.</i>	Bircza
			<i>Paszowa, Stańkowa, Wańkowa, Zawadka.</i>	Ustrzyki
			<i>Rakowa.</i>	Sanok
		3	Ustrzyki	Berehy z Siegenthalem, Bandrów i kolonia, Brelików, Czarna, Daszówka, Dźwiniacz dolny i Romanowa wola, Hoszów, Hoszowczyk, Jasień, Jałowe i Zamłynie, Leszczowate z Wołą romanową, Łobozew, Łodyna, Moczary, Ropienka, Równia, Rabbe, Serednica, Strwiążek, Stętkowa, Sokole, Teleśnica oszwarowa, Teleśnica sanna, Ustrzyki dolne (m.), Ustyanova, Zadworze, Zołobek.

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy
K o n s t		Arłamów, Boniowice, Boysławka, Dobromił (M.), Engelsbrunn wyższe i niższe i Huczko, Grabownica sozańskich, Grodzisko, Hubice, Huwniki, Hujsko i Falkenberg, Kalwarya i Paclaw (m.), Katyna, Książpol, Komarowice, Kopystno, Koropiwnik, Krościenko z Wolica i Obersdorf, Kwaszenina, Lacko, Leszczy-ny, Liskowate, Łopuszanka, Łopusznica, Makowa, Makowska kolonia, Michowa, Nanowa, Nowemiasto (m.), (Nowosiółki dydyńskie, Paportno, Pietnice, Polana, Posada nowomiejska, Posada rybotycza, Przędzielnica, Rosenberg, Rybotycze (m.)*), Stebnik i Steinfels, Smereczna z Princenthalem, Starzawa, Sopotnik, Smolnica z Rudawką, Tarnawa, Truszowice, Welykie. *) Te 9. miejscowości były w wykazie rządowym wypuszczone.	D o b r o m i ł
		Berehy górne, Caryńskie z Nasicznem, Chmiel, Chrewt, Dwernik z Dwerniczkiem, Hulskie, Krywka, Lutowiska (m.) z Posadą, Olchowiec z Leobratem, Paniszczów, Procisne, Polaua, Rosolin, Rosochate, Rnskie, Skorodne, Sereďnie małe, Smolnik, Stuposiany z Berekim, Sokolowa wola, Ustryki górne, Wołosate, Wydrne, Zatwarnica, Żurawin,	Lutowisko
		Jureczkowa, Wojtkówka.	Bircza
	4 Brzozów	Brzozów (M.), Blizne, Buków, Domaradz, Golecowa, Górki z Wola, Grabówka, Grabownica starzeńskich, Haczów, Humniska, Jablonica polska z Budzirem, Jasionica (m.), Jasionów, Malinówka z Koźleńcem. Niebocko, Orzechówka, Przysietnica, Starawieś, Trześniów, Turzpole, Wola jasionicka, Wola orzechowska, Wzdów i Zmiennica.	Brzozów
		Bachorzec, Bachórz, Bartkówka, Chodorówka, Dynów (M.) z Przedmieściem, Dubiecko (m.), Dyłagowa, Drohobyczka, Dombrówka starzeńska z Wola, Dydnia z Wola, Gdyczyna z Wola wołodzką, Harta z Lipnikiem i Paprociem, Hłudno górne i dolne, Huta drohobycka, Izdebki, Igioza, Jablonka, Kosztowa, Końskie, Krzywe, Laskówka, Lubna z Kazimirówką, Nozdrzec z Karolówką, Niewistka z Krzemienną, Obarzym, Przedmieście dubieckie (Czerwotka), Pawłokoma, Polchowa, Poremby z Jasionowem i Huty, Podbukowina, Ruskawieś, Sielnica, Śliwnica, Siedliska, Słonne, Temeszów z Wicentówką, Ulanica, Wara, Wesola z Magierowem i Ujazdy, Witryłów, Wołodź, Wydrna.	D u b i e c k o

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy	
K O S Z O W S K I		<i>Hroszówka, Jabłonica ruska, Jawornik ruski z Borownicą, Iskań, Piątkowa, Tarnawka, Ulucz, Zohatyn z Pracówką.</i>	Bireza	
		<i>Barycz, Gwoźnica dolna i górna, Luteza, Zysnów.</i>	Strzyżów obwód Rzeszowski	
	5	Krosno	Bajdy z Jaszczwią, Bóbrka, Borek, Bratkówka z Wulką, Chlebna, Piotrówka i Grabie, Dobieszyn z Turaszówką, Guzikówka, Jedlicze (m.) z Męcinką, Korezyna (m.) z Spornem i Węglówką, Krościenko wyżne z Krasną i Czarnorzeki, Krosno (M.), Szczepańcowa. Machnówka, Moderówka z Bndziszem i Białkówką. Niżnałaka, Odrzykoń, Polanka z Swierzową, Potok, Suchodół z Głowienką, Białobrzegi i Krościenko niżne, Targowiska z Widaczem i Leżanami, Ustrobną, Wola, Wrocanka, Żarnowiec i Długie, Żeglice, Żręcin,	K r o s n o
			Barwinek, Ciecchania z Baraniem, Draganowa, Dukla (M.), Głojsce, Grab, Hyrowa, Iwla, Kobylany, Lipowica, Łęki, Mszana, Myscowa, Nadole, Olchowice, Ożenna i Majdan, Polany z Hutą polańską, Ropianka, Rozstajne, Smereczne, Sulistrowa, Teodorówka, Trzeciana, Tylawa, Wietrzno z Wolą albinowską, Wilsznia, Wyszowadka, Zboiska, Żydowskie, Zydranowa.	D u k l a
			Brzezowa i Skalnik, Chorchówka, Desznica i Jaworzec, Faliszówka z Porajem, Grabanina i Sadki, Halbów, Kąty, Kotań, Krempna, Kopytowa z Stanowska, Leśniówka, Łysagóra, Makowiska, Mytarka, Nicnaszów, Podniebyle, Świerzawa, Świątkowa wielka. Świątkowa mała, Toki, Żmigród (m.), Żmigród stary z Siedliskami.	Ż m i g r ó d
			<i>Cergowa, Jasionka, Iwoniec, Lubatowa, Lubatówka. Miejsce, Rogi, Równe.</i>	Rymnów
			<i>Iskrzynia, Kombornia z Wolą komborską.</i>	Brzozów
			<i>Bonarówka.</i>	Strzyżów obwód Rzeszowski
			<i>Wojkówka.</i>	Frysztak obwód Tarnowski

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy
Z e a s	1 Nowy Sącz	Biezyce, Bilsko z Roćmirową, Białawoda, Bączka z Kuniną, Barnowice, Chomranice, Chelmiec, Czaczów, Dombrowa, Dombrowka, Frycowa, Falkowa, Grabie, Gołabkowie, Homrzysko z Złotnem, Jelna, Januszowa, Krasne, Klęczany, Klimkówka, Kurów, Kunów z Jemnicą, Lipic, Łossosina dolna z Jakubowicami, Łączne i Sądowa, Łęki, Librantowa, Łęka, Michalczowa, Marcinkowice, Milkowa, Naściszowa z Kwieciszową i Grabową, Nowy Sącz (M.), Nawojowa, Chruślice, Paszyn, Piątkowa, Poremba mała, Popardowa, Rubkowa, Rojówka, Rdziostów, Roszkowice, Rybień, Sienna, Skrzętla, Starawieś Weber, Siedlec z Słowikową, Trzetrzewina, Tęgorozę z Justem, Swidnik i Struga, Wronowice z <i>Lyczanką</i>, Wilkonosza, Wola marcinkowska, Wielogłowy z Ubiadem, Wielopole, Witowice dolne, Wola kurowska, Zbyszyce, Zawadka z Rozdzielem, Zabelcze, Zalubińcze, Zawadka, Zeleźnikowa.	N o w y S a ń c z
		Barcice, Brzyna, Brzezna, Biegonice, Chochorowice, Czarny potok, <i>Długoteka</i>, Gaboń z Praczką, Gólkowice, Gostwica, Jazowsko, Juraszowa I. część, Kokuszka, Kadeza, Łomnica, Łazy, Młodów, Mostki, Moszczanica wyżna, Moszczanica niżna, Myślec, Mokrawieś czyli Juraszowa II. część, Obłazy, Obidza, Olszanka, Naszacowice, Nizskowa z Szymanowicami, Neudörfel, Olszana, Popowice, Piwniczna (M.), Przysietnica, Podegrodzie, Podrzyce, Roztoka, Rytro, Rogi, Suchastruga, Skrudzina I. część, Opalna czyli Skrudzina II. część, Stary Sącz (M.) z Cyganowicami, Swiniarsko z Maławsią, Stadło, Wola krogulecka, Wiglanowice.	S t a r y S a ń c z
		Białawoda, Czarnawoda, Czarniec, Jaworki I. część, Jaworki II. część, Kiczna, Łącko (m), Maszkowice, Szczawnice, Szlachtowa, Tylmanowa, Zabrzez, Zagorzyn z Wolą piskuliną i Kopcową, Zarzyce.	K r o ś c i e n k o
		<i>Dubne, Jastrzębik, Jędrzejówka, Krynica, Krzyżówka, Leluchów, Łobowa, Łabowiec, Łosie, Muszyna (M.) Milik, Muszynka, Maciejowa, Nowa wieś, Powroźnik, Rostoka mała, Rostoka wielka, Rzegiestów, Szczawnik, Słotwina, Składniszcze, Tylicz (m.), Uhryń, Wojkowa, Wierszomla wielka, Wierszomla mała, Zabrzyk, Złockie.</i>	K r y n i c a
		Bartkowa z Posadową i Bębnami, Bujne z Posadową, Glinik z Podglinikiem, Grodek z Kobylem, Janczowa, Rostoka z Brzezinami, Podole z Gurową, Zależę, Zagórze z Gierową, Wiatrowice z Habaliną i Trapiem, Rożnów z Łazami i Łazisko, Radajowice, Tabaszowa z Witkówką, Znamierowice, <i>Lyczana, Lipnia wielka, Jasienna.</i>	C i ęż k o w i c e

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy
Z c a s	Nowy Sącz	Jadam wola, Stankowa, Zbilkowice, Krasne.	Limanowa
		Trzycierz, <i>Korsenna z Świegociną.</i>	Grybów
	2 Nowy Targ	Białka, Brzegi, Bukowina, Bańsko, Biały Dunajec, Czarny Dunajec (m.), Chochołów, Ciche, Dembno, Dział, Długopole, Dziańsz, Groń, Gliczarów, Grońków, Harkłowa, Klikuszowa, Krauszów, Kościelisko, Knurów, Lasek, Lndzimierz, Leśnica, Łopuszna, Morawczyzna, Międzyczerwone, Murzasichle, Maruszyna; Niwa, Nowy Targ (M.), Odrowąż, Obidowa, Ostrowsko, Pieniążkowiec, Pyrówka, Podczerwone z Kaniówką, Poronin, Rogoznik, Ratułów, Starebystre, Szaflary, Skrzypne, Szlembark, Waxmund, Wróblówka, Witów, Załuczne, Zakopana z Olszą, Zubsuche z Bystrą, Zaskale.	N o w y T a r g
		Czorstyn, Grywald, Huba, Haluszowa, Kluszkowice, Krośnica, Krościenko (M), Maniów, Mizerna, Ochotnica, Sromowce niżne, Sromowce wyżne, Tyłka.	Krościenko
	3 Limanowa	Bałazówka, Jaworzna, Jodłownik, Jastrzębie, Krasne, z Lasocicami, Kisielówka, Koszary, Kamionka, Kobyliczyna, Krosna, Kanina, Limanowa (m.), Łososina górna, Łukowica, Lipowe, Mstów z Dąbrówkami, Młynne, Mordarka, Męcina, Młyeczyska, Owieczka, Piekielko, Pisarzowa, Przyszowa, Ryje z Kostrzą, Rzeki, z Lipiem i Sadkiem, Rybie nowe, Rupniów, Rostoka, Słupie, Szyk, Stopnica nobile, Szarysz, Sowliny, Stara wieś, Sechna, Strzęszyce, Siekierzyna, Stronie, Swidnik, Ujanowice, Wołowa góra, Wysokie, Zmiąca, Zagorów, Zawada.	L i m a n o w a
		Chyzówka, Dobra, Glisne, Gruszowiec, Góra Sw. Jana z Pobęczynem, Gruszów z Goduszą, Janowice z Dobroniowem, Jurków, Jasna z Podłopieńcem, Konina, Kasinka, Kasina wielka, Łętowa, Łostówka, Lubomierz, Mszana dolna, Mszana górna, Markuszowa, Niedźwiedź Olszówka, Podobin, Poremba wielka, Porąbka, Pólrzeczki, Przenosza, Pogórzany z Smykowem, Raba niżna, Raciborzany, Słomka, Skrzydlna, Stróża kotuła czyli Stróżkiewicz, Szczyrzyce, z Abramowicami, Tymbark (m.), Włostówka, Wileczyce, Woła skrzydlańska, Wilkowsko, Stopnica królewska, Witów, Zadziele, Zamieście z Górami, Zawadka.	S k r z y d l n a
		Kamienica, Szczawa, Zalesie, Zbłudza.	Krościenko
		Stare Rybie.	Dobczyce
	Laskowa, Makowica z Pasięką.	Wiśnicz	

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy
Z c a s	4 Grybów	Biała niżna, Biała wyżna, Binczarowa, Chodorowa, Cieniawa, Grybów (M.), Gróddek, Jezów z Wilczyską i Moroniem, Królowa polska, Kamionka wielka, Kądowa, Krnzłowa wyżna, Kruzłowa niżna, Koniuszowa, Królowa ruska, Mszalnica, Mogilno, Posadowa, Ptaszkowa, Stróże niżne, Stróże wyżne, Siolkowa z Zofinowem, Starawieś strzylawska, Wojnarowa.	Grybów
		Biliczna, Banica, Brunary niżne, Brunary wyżne, Berest, Czertyżne, Czarna, Czyrna, Jaszkowa, Florynka, Izby, Kamianna, Kotów, Mochnaczka niżna, Mochnaczka wyżna, Polany, Snietnica, Stawisza, Wawrka.	Krynica
		Brusnik, Bogoniowice, Bobowa (m.), Berdechów, Brzana dolna, Brzana górna, Bukowiec, Ciężkowice, (M.), Falkowa, Jastrzębica, Jankowa, Kałna górna, Kałna dolna, Kipszna, Lipnużka, Ostrusza, Przydomia, Siekierzyna, Stróżna, Tursko.	Ciężkowice
		Mystków.	Nowy Sącz
	5 Gorlice	Biesnik, Berdechów, Bugaj, Bystra, Blechnarka, Bodaki, Dominikowice, Dragaszów, Gorlice (M.), Glinnik mariampolski, Gładyszów, Hanczowa, Kunkowa, Kwiatów, Konieczna, Kobylanka, Kłęczany, Klimkówka, Leszczyny, Łosie, Łużna, Ług, Męcina mała, Męcina wielka, Małastów, Nowica, Polna, Przegonina, Pentna, Pstrążne, Pszysłup, Ropica polska, Ropa, Ropki, Ropica ruska, Regetow wyżny, Regetow niżny, Rychwald, Szalowa, Sokół, Stróżówka, Szymbark, Sękowa, Szary, Skwirtne, Smerekowice (m.), Uście ruskie, Wola Inżańska, Wyskitne, Wysowa, Wapienne, Wierzchnia, Zagórzany, Zdynia.	G o r l i c e
		<i>Bartne.</i>	Zmigrod
		<i>Banica, Czarne, Długie, Jasionka, Krzywa, Lipna, Nieznajowa, Rodocyna, Wołowiec.</i>	Krosno
		Biecz (M.), Biecz przedmieście, Belna, Bugaj, Biniarowa, Biesna, Bednarka, Koreczyna z Załawiem, Kwiatonowice, Kolkówka, Kryg, Libusza, Lipniki, Moszczenica, Mszanka, Pagorzyna, Rozdziele, Rozembark, Raclawice, Rzepiennik biskupi, Rzepiennik mosciszewski, Rzepiennik strzyżewski (m.), Rzepiennik suchy, Strzeszyn, Sietnica, Staszkówka, Siedliska, Turza, Wojtowa, Zborowice.	B i e c z
Sędziszowa, Zimnawódka z Pławną.	Ciężkowice		

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy
S t a n i s l a w ó w	1 Stanisławów	Bryń, Bednarów, Chryplin, Czerniejów, Chomiaków, Ciężów, Dobrowlany, Jamnica, Krechowce, Kołodziejówka, Kniehynin, Majdan, Mykietyńce, Opryszowce, Podłuże, Pasieczna, Pacyków, Pawelcze, Rybno, Stanisławów (M.), Uhrynów górny, Uhrynów dolny, Uhorniki, Wołczyniec, Zagwózdź.	Stanisławów
		Błudniki, Delejów, Dorohów, Dubowce z Dehową, Halicz (M.), Jezupól (m.), Kołodziejów, Komarów, Kozina, Kryłos, Kurypów, Łany, Mariampól (wieś), Mariampól (m.), Ostrów, Perłowce, Pietrycz, Pobereże z Baranówką, Podgrodzie, Pukasowce, Sapahów, Siedliska, Sielec, Sobotów, Sokół, St. Stanisław, Temerowce, Tumirz, Tustań, Uzin, Wiktorów, Wodniki, Wołczków, Wysoczanka, Załukiew.	Halicz
		<i>Jesziorko, Kończaki, Krynidów.</i>	Monasterska
		<i>Czukałówka.</i>	Bohorodczany
		<i>Tyśmieniczany, Zabereże.</i>	Nadworna
S t a n i s l a w ó w	2 Bohorodczany	Bohorodczany (m.) Bohorodczany stare, Drohomiczany, Grabowiec, Horocholina, Hryniówka, Iwanikówka, Lachowce, Łysiec (m.) Łysiec stary, Lesiówka, Majdan, Niewoczyn, Pochówka, Posiecz, Radecha, Sadszawa, Stebnik.	Bohorodczany
		Babcze, Bitków, Bogrówka, Bania, Chmielówka, Dzwiniacz, Głęboka, Hlebówka, Hwozd, Jablonka, Kosmacz, Kryczka, Krzywiec Markowa, Maniawa, Mołodków, Manasterczany, Porohy, Rosulna, Rakowiec Sołotwina (m), Starunia, Żuraki, Zarzycze.	Sołotwina
S t a n i s l a w ó w	3 Nadworna	Cucylów, Fitków, Hawryłówka, Kamienna, Majdan górny, Nadwórna (m.), Nazawizów, Paryszcze, Pasieczna zielona, Pniów, Przeróśl, Strymba, Tarnowica leśna, Weleśnica dolna i górna, Wołosów, Zielona,	Nadworna

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy
S t a n i s ł a w ó w		Nadworna Delatyn (m.), Dobrotów, Dora, Hołosków, Mołodylów, Skopówka, Jablonica, Jamna, Krasna, Łanczyn, Łojowa, Łuh, Majdan średni, Glinki, Bednarówka, Siedliska, Majdan stary, Mikuliczyn, Tatarów, Worochta, Połonica, Oslaw biały, Oslaw czarny, Potok czaray, Strupków, Zarzyce.	Delatyn
	4	Tyśmienica Babianka, Bohorodyczyn, Bratkowce, Chomiankówka, Czarnołosce, Hostów, Klubowce, Krasilówka, Krzywotuly nowe, Krzywotuly stare, Ładzkie, Markowce, Ottynia (m.), Grabież, Podpieczary, Pszeniczniki, Pohonia, Słobudka, Odaje, Targowica, Tarnowica polna, Tyśmienica (M.), Uhorniki, Winograd, Worona, Zakrzewce.	Tyśmienica
		Antonówka, Bortniki, Bratyszów, Budzyn, Bukowna, Delawa, Dolina, Grnszka, Hryniowce, Jackówka, Jezierzany, Kolińce, Korolówka, Kutyska, Łokutki, Nadorożna, Niżniów (m.), Okniany, Olesza, Oleszów, Ostrynia, Pałahicze, Przybyłów, Puźniki, Słobudka, Tłumacz (m.).	Tłumacz
		<i>Bobrowniki, Dołhe, Jurkówka, Komarówka, Ładzkie, Łuka, Międzygórze, Nowosiółka, Peetryłów, Rośniów, Stryhańce, Trościańce, Uście sielone (m.).</i>	Monasterzyska
		<i>Miłowanie, Olszanica.</i>	Halicz
	5	Buczacz Buczacz (M.), Dzwinoigród, Hnbin, Koscielniki, Kośmierzyn, Leszczańce, Nagorzanka, Podzameczek, Porchowa, Potok (m.), Przewłoka z Zalesiem, Rukomysz, Rusiłów, Scianka, Skomorochy, Snowidów, Sokolów, Sokulec, Soroki, Wozilów, Zielona, Zubrzec, Żurawińce, Żyznomierz.	Buczacz
		Baranów, Barysz (m.), Berezówka, Bertniki, Bobrowniki, Czechów, Dubienko, Folwarki, Hrehorów, Huta stara, Huta nowa, Jarhorow, Jezierzany, Izabella, Krasiejów, Korosiatyn, Kowalówka, Lazarówka, Monasterzyska (m.), Niskolyzy, Olesza, Puźniki, Sawalusi, Słobódka górna, Słobódka dolna, Weleśniów, Wierzbiatyn, Wyczółki, Zadarów.	Monasterzyska

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy
S t a n i s ł a w ó w	Buczacz	<i>Horyhlady, Koropiec, Nowosiółka, Ostru, Przewoziec, Zalesie.</i>	Tłumacz
		<i>Bielawince, Bobulińce, Kujdanów, Medwedowce, Nowostawce, Osowce, Petlikowce stare, Petlikowce nowe, Pielawa, Kurdwanówka, Junówka, Podlesie.</i>	Budzanów obwód Czortkowski
		<i>Pomorze, Pyszkowce. Rzepińce, Trybuchowce, Zaleszczyki male.</i>	Jazłowiec obwód Czortkowski
		<i>Dobropole, Mateuszówka, Sapowa, Polesinki.</i>	Złotniki obwód Tarnopolski
S t r y j	1 Stryj	Bratkowce z Błoniem i Słobudką, Bereznica, Chodowice, Chromohorb, Daszawa, Dobrowlany, Dobrzańny, Dolhe, Dolhołuka i Błonie, Duliby, Falisz, Grabowiec, Hołobutów, Hurnie, Kawczyka, Kłodnica, Komarów z Olexycami i Jaroszykami, Koniuchów, Lisiatyce. Łotatniki, Lubieńce, Łukawica niżna, Łukawica górna, Machliniec, Manastérzec, Niezuchów, Pietniczany i Wolica, Pukienice, Podhorce, Rozhureze, Siechów, Siemiginów, Stańków, Strzałków, Strychańce, Stryj (M.) z Szumlańszczyzną, Tatarsko, Uhelna, Uhersko, Wierzany, Wola dolhołucka, Wównia, Zawadów, Żulin.	S t r y j
		Annaberg, Chaszczowanie, Felicienthal, Grabowiec, Hołowiecko, Hrebenów, Korostow z Hutą, Chutar, Jamelnica, Jelenkowate, Kalne, Karlsdorf, Klimiec, Korezyn, Koziowa, Kruszelnica, Libochora, Ławoczne, Międzybrody, Oporzec, Orawa, Orawczyk, Plawie, Podliorodce. Pobuk, Pohar, Rożanka niżna, Rożanka wyżna, Ryków, Skole (m.), Skole (w.), Sławsko, Smorze (m.), Sopót, Stynawa niżna, Stynawa wyżna, Synowudźko niżne, Synowudźko wyżne, Tarnawka, Tuchla, Tucholka, Tyszownica, Truchanów, Tysowice, Urycz, Wołosianka, Wyzłów, Żupanie.	S k o l e
		<i>Dzieduszyce wielkie, Gelsendorf z nowym Oleńcem, Morszyn, Sokołów (m.) i Łany.</i>	Bolechów

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy	
S t r y j	2	Dolina	Bolechów (M.) z Salamonową górką, Belejów, Brzaza z Sukielem, Cisów z Bubniszczem, Bolechów ruski z Dolszką, Cerkowna, Czolhany. Gierynia, Horszów, Kamionka, Lipa, Lisowice, Nieniów górny i dolny, Podbereż z Huziejowem i z Huziejowem nowym, Polanica z Jammersthalem, Rożtoczki, Słoboda i Lużki, Stańkowice, Taniawa z Póchersdorfem, Tiapcze, Witwica, Wołoska wieś z Babilonem nowym, Zaderewacz z Wolą zaderewacką.	B o l e c h ó w
		Dolina (M.), Bołochów, Debelówka, Grabów, Hoffnungsau, Hemnia, Jaworów, Jakubów, Kalna, Kniazioluka, Lipowica, Łopianka, Mizuń, Mizuń nowy, Nadziejów, Nowosielica niżna, Nowosielica wyżna, Nowoszyn, Rachin, Raków, Słoboda, Strutyn niżny, Suchodół, Sułoków, Trościaniec, Turza gniła, Turza wielka, Engelsberg, Lolin, Ludwikówka, Maksymówka, Niagryn, Pacyków, Senczów, Teresówka, Weldziż (m.), Wyszków.	D o l i n a	
		Rożniatów (m.), Perebińsko z Angelowem, Swaryczów z Manasterem, Krechowice, Strutyn wyżny, Spas z Pohorylcem i Podsuchami, Łuby, Cieniawa z Demnią, Duba, Rypne, Leczówka, Dubszara, Książowskie, Janówka, Jasieniowiec, Olchówka, Rzyszniatc.	R o ż n i a t ó w	
	3	Kałuż	Bania, Berłohy, Bereźnica szlachecka, Chocin, Dolhe, Dobrowlany, Grabówka, Jasień, Jaworówka, Kałuż (M.), Kadobna, Kamień, Krasna, Kropiwnik, Kopanki, Łdziany, Landestreu, Maydan, Mysłów, Mościska, Kałuż nowy, Niebyłów, Nowica, Petranka, Pojło, Podhorki, Podmiechale, Przysłup, Równia, Rypianka, Siwka, Sliwki, Słobódka niebyłowska, Słobódka równiańska, Topólsko, Ugartsthal, Uhrynów średni, Uhrynów stary, Wistowa, Zagórze, Zawój.	K a l u ż
			<i>Broszniów, Hołyn, Tusylów, Kotiatycze.</i>	R o ż n i a t ó w
			Babin, Cwitowa, Dolha, Dołzka, Dolpotów, Dubowica, Humenów, Łuka, Medynia, Moszkowce, Niegowce, Perekosy, Słobódka, Przewoziec, Seredne, Siółko, Siwka, Studzianka, Tomaszowce i Dombrowa, Wojniłów (m.)	W o j n i ł ó w
		Wierzchnia, Zawadka, Zbora.	Z u r a w n o	

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy
S t r y j	4 Żydaczów	Bereźnica królewska, Brzezina, Cucułowce, Czernica, Demenka nadniestrzańska, Demenka leśnia, Demnia, Derżów, Drohowyże, Hnizdyczów, Hów, Iwanowce, Kijowiec, Krupsko, Małachów, Mikołajów (M.), Nadiatycze, Pezany, Pasieczna, Pokrowce, Rogużno, Rozdół (m.), Rozwadów, Rudniki, Stulsko, Tejsarów, Trościanice, Turady, Uście, Weryń, Wolica hnizdyczowska, Wola wielka, Wola mała, Wolniów, Żurawków, Żydaczów (M.), Żydaczowskie folwarki.	Mikołajów
		Balicze podróżne, Balicze zarzeczne, Bujanów, Czerież, Dubrawka, Dzieduszyce małe, Hanowce, Izidorówka, Jajkowce, Juseptycze, Korczówka, Kotoryny, Krechów, Lachowice podróżne i Marynka, Lachowice zarzeczne, Lubsza, Lutynka, Łowczyce, Łysków, Monasterzee i Starawieś, Mazurówka, Mielnicz, Międzyrzyce, Młyniska, Nowesiolo z Kornelówką, Obłaźnica, Podbereż z Adamówką, Protesy, Ruda (m.) z Kochawiną, Smuchów, Stankowa z Kulinkami, Sulatycze, Tarnawka, Włodzimircze, Zabłotowce, Żurawno (m), Żyrawa.	Ż u r a w n o
T a r n o p o l	1 Tarnopol	Bajkowce z Polczykiem, Berezowica wielka, Biała, Bueniów z Kalasantówką, Chodaczków wielki, Czernilów ruski z Samborówką, Czolhańszczyzna, Czystylów, Denysów, Dołżanka, Domamorycz, Draganówka, Janówka, Kipiaczka, Kupeczyńce z Maryanką i Józefówką, Kutkowce, Ostrów, Petryków, Poczapińce, Proniatyn, Rusianówka, Smykowce, Słupki, Tarnopol (M.), Toustolug, Zabójki, Zagrobella, Zaścianka z Kisielówką.	T a r n o p o l
		Mikulińce (m.), Kõnoprkówka, Wola mazowiecka, Baworów, Białoskórka, Czartoryja, Grabowiec, Łuczka, Ludwikówka, Ładyczyn, Łuka wielka, Myszkowice, Magdalówka, Nastasów, Ostalce, Kozówka, Suszczyn, Skomorochy, Smolanka, Krzywki, Proszowa, Zastawie.	Mikulińce
		Cebrow, Czernichów, Dubowce, Hładki, Hłubczek wielki, Horodyszcze, Ihrowice, Iwaczów dolny, Iwaczów górny, Isypowce, Jankowce, Kokutkowce, Kurniki szlacheckie, Kurowce, Łozowa, Małaszowce, Nosowce, Obarzańce, Pleszkowce, Płotycze, Sereďyńce, Stehnikowce, Szlacheińce, Worobijówka, Zarudzie.	Ihrowice

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy	
T a r n o p o l	Tarnopol	<i>Romanówka.</i>	Zbaraż	
		Podsmykowce.	Skalat	
	2	Zbaraż	Zbaraż (M.). Zbaraż stary, Bazarzyńce, Zaluże, Tarasówka, Zarubińce, Iwaszkowce, Nowiki, Czernichowce, Werniaki, Ohrymowce, Zarudzie, Wałachówka, Stryjówka, Hrycowce, Kretowce, Lubianki wyższe, Lubianki niższe, Hłuboczek mały. Krasnosiclee, Roznoszyńce, Kapuścińce, Zarudeczko, Sieniawa, Sieniakówka, Szyły, Lisieczyńce, Suchowce, Szełpaki, Kujdańce, Romanowe siolo, Czernielów mazowiecki.	Z b a r a ż
			Bogdanówka, Dobromirka, Dorofijówka, Hnilice, małe albo Hniliczki, Hnilice wielkie, Hołoszyńce, Hołotki, Huszczanki, Jacowce, Klebanówka, Klimkowce, Korszyłówka, Koszlaki, Koziary, Łozówka, Medyń, Mysłowa, Nowosiolo, Obodówka, Palczyńce, Pieńkowce, Proszowce, Skoryki, Staromiejszczyzna i Podwołoczyska, Supranówka, Toki, Worobijówka, Terpiłówka, Zaduiszówka.	M e d y ń
			Mszaniec, Ditkowce, Berezowica mała, Iwanczany, Kurniki, Kobyla, Dobrowody, Czumale, Opryłowce, Ntreba.	I h r o w i c e
	3	Skalat	Skalat (m.), Borki wielkie, Chmieliska, Chodaków mały z Konstantynówką, Czerniszówka, Dyczków, Faszczówka, Hałuszczyńce, Horodnica, Iwanówka, Kaczanówka, Kamionki, Kołodziejówka, Krasówka, Krzywe, Moleczanówka, Nowosiółka, Orzewiec, Panasówka, Połupanówka, Rosochowaciec, Rożyska, Skalat stary, Tarnoruda (m.), Żerebki królewskie, Żerebki szlacheckie.	S k a ł a t
Biletówka, Borki małe, Bucyki, Dubkowce, Eleonorówka, Grzymałów (m.), Hlibów, Kałaharówka, Kokoszyńce, Kozina, Krasne, Kręciłów, Leżanówka, Łuka mała, Mazurówka, Nowosiółka, Okno, Ostapie, Pajówka, Podlesie, Poznanka hetmańska, Poznanka guła, Rasztowce, Soroka, Sorocko, Sadržawki, Stawki, Touste (m.), Turówka, Wolica, Wychwałyńce, Zarubińce, Zielona.			Grzymałów	

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy	
T a r n o p o l	4	Trembowla	Bernadówka, Boryczówka, Dereniówka, Dołhe, Hleszczawa, Humniska, Janów (m.), Kobyłowluki, Krowinka, Małów, Młyniska; Nałuże, Ostrowczyk, Podhajczyki, Podgórzany, Plebanówka, Ruzdwiany, Semenów, Słobudka i Olendry, Słobódka i Zniesienie, Strusów (m.), Trembowla (M.), Warwaryńce, Wolica, Wybranówka, Załawie, Zaścinoce, Zazdrość, Zubów.	Trembowla
			Bieniawa, Bohatkowce, Brykuła nowa, Brykuła stara, Chmielówka, Darachów, Hajworonka, Iszczków, Rosochowaciec, Mogielnica, Pantalicha, Rakowiec, Romanówka, Sokółów, Chatki, Sokolniki, Siemikowce, Wiśniowczyk (m.), Złotniki, Burkanów, Tiutków, Zarwanica.	Złotniki
			Hawcze z Józefówka, Łoszniów.	Mikulicze
T a r n o w	1	Tarnów	Biała, Chyszów, Dąbrówka infulacka, Dąbrówka ad Szczepanowice, Grabówka, Jodłówka, Klikowa, Krzyż, Koszyce małe, Koszyce wielkie, Kłokowa, Gumniska, Lubeza, Lubinka, Łękawica, Łękawka, Lichwin, Łowczówek, Nowodworze, Pogwizdów, Pleśna, Poremba, Pogórska wola z Pisklem, Rzędzin, Rychwald, Rzuchowa, Radlna, Strusiua, Szczepanowice z Zawodziem, Sieciechowice, Swirczków, Skrzyszów, Szynwald, Siemiechów, Swiebodzin, Tarnow (M.) z Zawalem, Terlikówka, Tarnowiec, Trzemeśna, Wola rzędzińska, Woźniczna, Zabłocie, Zawada z Wulką, Zbytłowska góra, Zgłobice, Zaczernie, <i>Mikołajowice, Komorów, Ostrów, Wierchosławice, Sierakowice.</i>	T a r n ó w
			Brzozowa, Burzyn, Bistoszowa, Chojnik, Dąbrówka, Gromnik, Golonka, Garbek, Joniny, Kielanowice, Karwodrza, Kowalowy, Lubaszowa, Lowczow, Meszna opacka, Meszna szlachecka czyli Buchocice, Piotrkowice, Ryglice (m.), Siedliska, Tuchów (M.), Uniszowa, Zabłędza, Zalasowa.	Tuchów
			Błonie, <i>Janowice z Gierową i Podbrzeziem, Wróblowice.</i>	Wojnicz
			<i>Rudka.</i>	Radłów
			<i>Brnik, Żelazowka.</i>	Dąbrowa

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy
T a b o r n i c z e	Tarnów	<i>Bobrowniki wielkie z Jurkowem, Bobrowniki małe z Dobczycami, Fink, Glów, Ilkowice z Rudnem i Sanoką, Kobiernym, Łysia góra, Łukowa, Nieciecza, Niedomice. Odporyszów, Pawęszów, Partyn z Łęgiem, Podlesie, Sieradza, Smigno, Zabno (m.) z Przedmieściem.</i>	Żabno
		<i>Jastrząbka nowa, Jawornik, Jodłówka z Wałkami, Zdziary, Żukowice stare, Żukowice nowe, Łęki górne.</i>	Pilzno
	2 Dąbrowa	<i>Borki, Brzezówka, Dombrowka, Dalastowice, Dąbrowice, Dąbrowa (m.) z Podkościelem, Bagienica, Grądy i Bór, Gruszów mały, Gruszów wielki, Kupienin, Kozobów z Oleśnicą, Laskówka, Lubasz, Łęka szczucińska, Łęka żabiecka, Luszowice, Lipiny, Maniów z Czolnowem, Medrzechów, Nieczajna, Odmet, Podborze z Breniem, Radwan, Ruda, Radgoszcz, Smęgorzów, Swarzów, Szczucin (m.), Skrzywnica, Suchygrunt, Świdrówka, Szarwark, Smyków mały, Smyków wielki, Wulka grzędzka, Wola szczucińska, Wulka mędrzechowska. Wojcina, Zabrze, Załuże, Zazamecze, Zdźary z Kaczówką.</i>	Dąbrowa
		<i>Adamierz, Bieniaszowice, Biskupice, Borusowa, Bolesław, Bugaj, Cwików, Czyżów, Dąbrowka, Gręboszów, Goruszów, Gorzyce, Hubenice, Janikowice, Karsy, Kozłów, Kanna, Kuzie, Kłyz, Konary, Lubiecko, Laskówka, Łęka siedlecka, Oleśno, Poluszyce, Pawłów, Podlipie, Pilcza, Otwinów słoński z Konopką, Pieszycy, Pasieka, Samocice z Łęką, Strojców, Swiebodzin z Koziarówką, Siedlec, Tonie z Błoniem i Brzeźnicą, Ujście jezuickie, Wola gręboszowska, Wola żelichowska, Wielopole z Borkiem, Bucze i Bobrek, Zawierzbie, Zalipie, Zakirchale, Żelichów.</i>	Żabno
		<i>Demblin, Jagodniki, Jadowniki mokre, Miechowice wielkie, Miechowice małe, Nowopole, Wietrzychowice z Szymonowicami i Pasierbem, Wola rogowska.</i>	Radów
		<i>Słupiec.</i>	Mielec

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy
T a r n o w	3 Mielec	Borowa z Giżową, Babule, Borki, Brzyście, Czajkowa, Chorzelów, Chrzastów, Cyranka, Domaciny, Durdy, Gliny małe, Goleiszów, Galuszowice, Grochów, Hyki z Dembiakami, Josefsdorf, Kęblów z Tarnówkiem, Kliszów, Krzemienica z Górkami, Kuapy z Smyklem, Jaślany z Pierzchniem, Młodochów, Malinie, Mielec (m.), Ostrówek, Plawo, Padew, Piechoty, Przykop, Pluty, Rzyska, Reichsheim, Roźniaty z Nizinami, Rzędzianowice, Schönanger, Sadkowa góra, Szydłowice, Toporów, Trzeźna, Tuszów, Wola pławska, Wojków, Wola zdakowska, Wola chorzelowska, Wojsłów z Smoczka, Złotniki, Zarównie, Zachwiejów, Zaduszniaki z Majdanem małym.	M i e l e c
		Breń osuchowski, Czermiń, Duleza mała, Gliny wielkie, Górki, Grzybów, Hohenbach, Izbiska, Jamy z Przybyszem, Kawęcin z Dąbrówką, Kielków z Zaborzem, Łysaków, Łysakówek, Otałęż, Podleszany, Partynia, Pień, Piątkowice, Podborze, Podlesie, Rydzów, Radomyśl (m.), Surowa, Szafranów, Trzeźna, Wola otałęzka, Wola mielecka, Wadowice górne, Wadowice dolne, Wola wadowska, Wampierzów, Wulka dulecka, Xiążnice, z Wulką, Ziępnów, Zgórsko.	Z a s s ó w
		Dobrynin, Jagodnik, Kossowy, Hüttenwald, Ostrów ad Tuszów, Ostrów ad Baranów, Przyłek z Huciną, Rzochoń, Rzemień z Łużem, Siedlanka, Trzęsówka.	Kolbnszów
		Malec.	Dąbrowa
T	4 Ropczyce	Borek mały, Borek wielki, Brzyzna, Budzisz, Brzeziny, Bystrzyca, Broniszów, Chechły, Góra ropczycka, Gnojnica, Glinnik, Iwierzyce, Kozodrza, Konice, Łączki kucharskie, Nockowa, Nawsie, Pietrzecjowa, Pstrągowa, Ropczyce (M.) z Średniem, Rzegocin, Szkodna, Sośnice, Witkowice, Wierczany, Wiszniowa, Wielopole (m.), Zdziary, Zagórzyce.	B o p e z y c e
		Boreczek, Białybór z Bliznem, Cierpisz, Czarna, Huciska, Huta, Kamionka, Leszcze, Niwiska, Ocieka z Wolą i Dąbiem, Poręby, Ruda, Tyszyna, Trzcśnia, Zapole.	Kolbuszów
		Jaszezurowa, Julkowice, Kalembina, Korzuchow, Kozłówek, Markuszowa, Niewodna, Oparówka, Różanka, Szufnarowa, Wiśniowa z Jeżową, Zawadka.	Frysztak

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy	
T u c h ó w	5	Ropezyce	Brzezówka, Lubzina, Łopuchowa (m.), Mała, Niedźwiada, Okonin, Ostrów, Paszczyzna, Sepnica z Słustową, Skrzyszów.	Dembica
			Będziemyśl, Błędowa, Dąbrowa, Kawęcin z Księżymostem, Klęczany, Krzywa, Niechóbrz, Olchowa z Lipiem, Przedmieście z Podlaskiem, Sędziszów (m.), Sielec, Trzciana, Wolica ługowa, Wolica piaskowa z Potokiem, Wola zgłobieńska, Zgłobień.	Rzeszów
		Pilzno	Braciejowa, Bobrowa, Brzeźnica, Dembica (M.), Gawrzyłowa, Gumniska fox, Góra motyczna, Grabiny, Kawęcin, Korzeniów, Latoszyn, Męciszów, Nagawczyzna, Nagoszyn, Pustków z Wolą, Podgrodzie z Grabówką, Pustynia z Kondzierzem i Kozłowem, Straszecin, Stasiówka, Stobierna, Wola wielka, Wola żyrakowska, Wolica, Zawada, Żyraków.	D e m b i c a
			Bielowy, Borowa, Czarna, Chotowa z Słupiem, Dulczówka, Dobrków, Głobikowa, Głowaczowa z Golonkami, Gębiczyna, Gołęczyna z Złotoryą, Gorzejowa dolna i górna, Głobikówka, Jaworze górne, Jaworze dolne, Jastrząbka stara, Jażwiny, Katary, Lipiny z Rzędzinami et Koziowola i Zajęczkowice, Łęki dolne, Machowa, Mokrzec, Pilzno (M) Pilzniołek, Parkosz, Połomya, Róża, Słotowa, Strzegocice, Siedliska, Smarzowa, Wiewiórka, Zawadka.	P i l z n o
			Brzostek, (M.), Bukowa, Bączalka, Demborzyń, Dembowa, Grudna dolna, Grudna górna, Jodłowa (m.), Januszkowice, Kamienica dolna, Klecie, Kamienica górna, Nawsie brzosteckie, Opacionka, Przeczyca, Skurowa, Wola brzosteka, Zagórze.	Brzostek
			Błonie, Dąbie, Dąbrówka, Wisłockie, Dulcza wleka, Kądziołki, Łączki kucharskie, Mokre, Przerytybór, Przeclaw (m.), Podole, Ruda, Wylów, Zassów, Zdziarzec, Żarówka.	Zassów
	<i>Budyń, Dzwonowa, Lubcza, Wola Lubcka, Zwiernik.</i>	Tuchów		

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy
T a r n ó w	6 Jasło	Bryły, Brzyście Brzyszczyki, Bączal dolny, Bączal górny, Brzezówka, Bierówka, Czeluśnica, Chrzastówka, Dąbrówka Dobrucowa, Dembowice (M.), Gorajowice, Gliniczek, Grudna kempaska, Gąsówka, Glinik niemiecki Hankówka, Jasło (M.), Jareniówka, Jablonica, Krajowice, Kaczorowy, Kowalowy, Kunowa, Łaski, Łęgorz, Lipnica górna, Lisów, Lisówek, Łazy, Majscowa, Niegłowice z Bajdami, Niepla, Opacie, Osobnica, Przysieki, Pusta wola, Rostoki, Potakówka, Sobniow, Święcany, Sławęcin, Siedliska, Siepietnica, Skołyszyn, Srebnie, Sądkowa, Tarnowiec, Trzciniца, Ułaszowice, Umieszcz, Wróblowa, Wałowice z Wolicą, Wrócanka, Warzyce, Wola dembowiecka, Zarzyce, Załęże z Markuszówką, Żółków z Lichtarzem, Zimnawoda.	J a s ł o
		Biezdzedza, Biezdziatka z Łazami, Cieszyna, Frysztak (m.), Glinik średni, Glinik górny, Gogółów z Hutą, Kobyle, Lubla, Lublica, Łączki, Łęki, Pstrągówka, Przybówka, Pietrusza wola, Rzepnik, Sieklówka, Stęcina, Twierdza, Widacz, Wojaszówka, Wysoka.	Frysztak
		Brzyska, Błaszczkowa, Czermna, Kłodawa, Kołaczyce (M.), Lipnica dolna, Nawsie kołaczyckie, Olpiny (m.), Szerzyny, Swoszowa, Sowina, Ujazd, Żurowa.	Brzostek
		Głęboka, Harkłowa, Olszyny. <i>Jodłówka z Nasalową i Kozłówkami.</i>	Biecz
		<i>Cieklín, Dobrzyńia z Kłopotnicą, Dułębek, Dzielec, Gorzyce, Łęszyn, Łajsce, Lubno, Lubienko, Osiek (m.), Pagórek i Radość, Swierchowa, Wola cieklińska, Zawadka, Czekań, Folusz z Hutą samokłęską, Mrukowa, Mytarz, Pielgrzymka, Samokłęski.</i>	Zmigrod
Wadowice	1 Wadowice	Bachowice, Babice, Barwald dolny, Barwald średni, Choczniа, Chrzastowice, Grodzisko, Gorzeń górny, Gorzeń dolny, Jarosowice z Zaskawiem, Jaszczurowa z Jamnikami, Kossowa, Klecza dolna i średnia, Klecza górna, Lipowa, Łączany, Lgota, Łękawica, z Zagórzem, Miejsce, Mucharz, Półwieś, Roków, Radocza, Ryczów, Spytkowice, Skawce, Świnna poremba, Tomice, Tłuczań górna, Tłuczań dolna, Wadowice (M.) cum attin. Mikołaj, Witanowice, Woźniki, Zawadka, Zygodowice.	W a d o w i c e

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy
w a d o w i c e	Wadowice	Barwald górny, Baczyn, Brody z Solcem, Bugaj, Brzeźnica z Pasieką, Bęczyn z Bęczynkiem, Brzezinka, Dąbrówka, Harbutowice, Jastrzębia dolna, Jaśkowice, Izdebnik, Kalwarya (m.), Kopytówka, Leśnica, Landskron (M) z Jastrzębią, Leńcze górne, Marcy-poremba, Nowedwory, Paleza, Paszkówka eum attin. Pobiedr, Przytkowice, Podolany, Podhybie, Stryszów. Stronie, Skawinki, Stanisław dolny i górny, Sosnowice, Wysoka ad Kalwarya, Wielkie drogi z Trzebolem, Zarzyce wielkie, Zarzyce male, Zakrzów, Zachełmna, Zebrzydowice.	K a l w a r y a
		Andrychów (M.), Andrychów (w.), Brzezinka, Chobot, Frydrychowice, Graboszyce, Gieraltowice, Gieraltowiczki, Głębowice, Inwald, Kaczyna, Koziniec, Laskowa, Nidek, Ponikiew, Pałczowice, Piotrowice, Roczyny, Rzyki, Rudze, Sulkowice, Smolice, Trzebieńczyce, Targanica, Przybradz, Wieprz, Zagórniki, Zator (M.)	Andrychów
		Borek szlachecki, Facimiech, Gołuchowice, Krzęcin, Ochodza, Polanka halerowska, Zelezyna.	Skawina
		Podolsze, <i>Przeciszów z Kołem lipowieckim.</i>	Oświęcim
		Sleszowice górne i dolne, <i>Strzyszawa.</i>	Slemień
		Marcówka, <i>Budzów, Zembrzyce.</i>	Maków
w a d o w i c e	2 Kenty	Bujaków, Bulowice, Bielany, Czaniec, Hecnarowice, Kozy, Kenty (M.), Kańczuga, Kobiernice, Malec, Osiek, Łęki, Międzybrodzie ad Kobiernice, Pisarzowice, Porąbka, Nowawieś, Starawieś dolna czyli Unter-Altdorf, Starawieś górna czyli Ober-Altdorf, Witkowice, Willamowice (M.).	K e n t y
		Babice, Budy, Brzoszkowice, Brzeszcze, Brzezinka, Dwory, Grojec, Jawiszowice, Harmęże, Kruki, Klucznikowice, Łazy, Monowice, Oświęcim (M.), Pławy, Przecieszyn, Polanka wielka, Poremba wielka, Rajsko, Skidzień, Stare stawy, Wilczkowica, Włosienice, Zaborze.	Oświęcim

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy		
W a d o w i c e		Kenty	Bark, Bestwin, Bestwinka, Biała (M.), przedmieście Biała, Buczkowice, Bór Iodygowiecki, Bierna, Bystra, Bór wilkowski, Dankowice, Godzieszka stara, Godzieszka nowa, Godzieszka wilkoska, Glemieniec, Hałcnów Huciska, Janowice, Kaniów stary, Kaniów bestwiński, Kaniów dankowski, Komorowice, Kalna, Lipnik z Leszczynem, Międzybrodzie ad Lipnik, Rybarzowice, Szczyrk, Salmopol, Straconka.	B i a ł a	
		3	Żywiec	Czernichów, Huciska, Jelesnia, Isep, Korbielów, Krzyżowa, Lesna, Międzybrodzie, Moszczanica, Ostre, Pietrzykowice, Przylęków, Pewel mała, Pewel wielka, Przyborów, Koszarawa, Lipowa, Radziechowy, Słotwina, Sienna, Żywiec (M) z Kolibami, Żywiec stary, Sporysz z Obszarem, Świnna, Sopotnia mała, Sopotnia wielka, Trześnia, Trzebinia. Mutne, Wieprz, Zablocie, Zadziele, Zarzec.	Ż y w i e c
				Bruśnik, Bystra, Cięcina, Cisiec, Juszczyzna, Kamiesznicza, Miłowka, Nielcedwia, Rajcza, Rycerka dolna, Rycerka górna, Sól, Ujsol.	M i ł ó w k a
			Kuków, Krzeszów, Gilowice, Kocierz ad Moszczanica, Kocierz ad Rychwałd, Kocóż, Kurów, Łękawica, Łysina, Las, Lachowice, Oczków, Okrajnik, Pewel, Pewelka, Rychwałd, Rychwałdek, Sucha (m.), Ślomień, Tarnawa górna, Tarnawa dolna	S i e m i eń	
	4	Myślenice	Borzęta, Bysina, Bęczarka, Chelm, Dolnawieś, Głogoczów, Górnawieś, Jasienica, Jawornik, Krzywaczka, Krzeczonów, Lubień, Krzyszkowice, Myślenice (M.), Polanka, Peim, Rudnik, Stróża, Trzebunja, Tęczyn, Więciorka, Zawada, Zawadka.	M y ś l e n i c e	
			Bogdanówka, Bystra, Bielanka, Chabówka, Jordanów (M.), Krzeczów, Łętownia, Malejowa, Naprawa, Ponice, Rabka, Raba wyżna, Rokiciny, Rdzawka, Skomielnia czarna, Skomielnia biała, Skawa, Spytkowce, Sidzina, Sieniawa, Słonne, Tokarnia, Toporzysko, Wysoka, Zaryte, Więcierza.	J o r d a n ó w	
			<i>Osieczany, Drogiunia z Banowicami, Łęki, Trzemesznia, Poręba.</i>	D o b e z y c e	

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy
Wadowice	Myślenice	Bieńkówka, Biała, Grzechynia, Juszczyzna, Jachówka, Kojszówka, Maków (m.), Osielec, Wieprzec, Skawica, Zawoja, Żarnówka.	Maków
		Radziszów, Jurczyce, Wola radziszowska.	Skawina
		Sulkowice, Biertowice.	Kalwaryja
Z i o c z ó w	I Złoczów	Bieniów, Belzec, Boniszyn, Chilezyce, Czyzów, Folwarki, Gologóry (m.), Gologórki, Horodyłów, Jasienowce, Jelechowice, Krasnosielce, Kropiwna, Koropiec, Książce, Kondratów, Lackie wielkie, Lackie małe, Łuka, Majdan, Poczapy, Płuchów z Bronisławówką i Kazimirówką, Podlipece, Remizowce, Ryków, Snowiec, Skwarzawa, Strutyn, Scianka, Szpikołosy, Trościanice małe, Uhorec, Woroniaki, Wicyń, Zalesie, Zazule, Zarwanica, Zarzyce, Zaszaków, Żuków, Złoczów (M.) z Szlakami i Glinianami.	Z ł o c z ó w
		Jezierna (m), Ostaszowce, Daniłowce, Nesterowce, Bogdanówka, Białkowce, Olejów, Białokiernica, Bzowica, Harbuzów, Łopuszany, Hukałowce, Perepelniki, Nuszcze, Iwaczów, Woleczkowce, Jezierzanka, Bohutyn, Hodów z Józefówką, Rozhodów, Żabin, Sławna, Pleśniany, Kalne i Bubszczany, Cecowa, Trawotłoki, Ławrykowce i Zarudka, Urlów i Chrabuzna, Torchów i Machnowce, Pohrebce, Preszowce i Korszyłów, Zarudzie (m.), Pomorzany (m.), Zborów (m.), Jarczowce, Tustogłowy, Młynowce i Grabkowce, Kudobince, Wołosówka i Podhajezyki, Mszana i Żukowce, Beremowce, Monikówka, Kudynowce, Metenów, Kabarowce, Jarosławice, Serwiry, Jackowce.	Z b o r ó w
		<i>Olesko (m.), Juśkowice, Podlesie, Zakomarze, Rozwał, Sobolówka, Podhorce i Zatrudy, Zahorce, Chwatów, Hucisko, Sassów (m.), Pobócz, Chmielowa, Kołtów, Ruda ad Kołtów, Opaki, Werchobuż, Huta werchobuska, Białykamień, (m.) z Gawraczysną, Czeremosznia, Żulice, Usznia, Buzek.</i>	O l e s k o
		<i>Bezbrudy, Krasne, Ostrowczyk, Pietrycze, Stronibaby, Uciszaków.</i>	Busk

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy
W ó d z e c o k i z		Złoczów	Baluczyn, Bortków, Firlejówka z Marmuszowicami, Kutkorz (m.), Mitulin, Nowosiółki, Olszanka mała, Olszanica, Sknilów, Trędownicz, Gliniany
		<i>Białogłowy, Kruhów, Manajów, Neterpince.</i>	Założce
	2	Brody	Berlin, Bielawce, Boldury, Boratyn, Brody (M.), Buczyna, Czernica, Ditkowiec, Folwarki małe, Folwarki wielkie, Gaje ditkowieckie, Gaje smoleńskie, Gaje starobrodzkie, Grzymałówka, Hołoskowiec, Hucisko, Jazłowiec, Klekotów, Koniuszków, Korsów z Łahodowem, Lesznów (m.), Nakwasza, Nowieczyna, Piaski, Ponikowiec, Ponikwa, Starebrody, Szynów, Smólno, Suchodoly, Suchawola, Tetylkowiec, Wysocko, Wołochy, Zablotce z przyległościami. B r o d y
	<i>Batków, Blich, Czepiele, Czystopady, Dudyn, Gątowa, Hnidawa, Hołubica, Huta pieniacka, Jaśniszcze, Kutyszcze, Litowisko, Łukawiec, Majdan, Markopol (m.), Milno, Nieniacz, Orzechowczyk, Palikrowy, Panasówka, Pańkowiec, Pieniaki, Podberesze, Podkamień (m.), Popowce, Ratusz, Reniów, Seretce, Styberówka, Styszkowce, Troscianiec, Wertelka, Wierszowczyk, Zagórze, Założce (M.), Zwyczaj.</i>	Z a ł o ż c e	
	<i>Toporów (m.), Stanisławczyk (m.) z Bordulakami, Szezurowice (m.) Łopatyn z Trytkami, Mikołajów, Stęchowce z Adamówką, Chmiłno, Kustyn, Hrycowola, Podmauasterek, Laszków z Nowostawcem i Bebechami, Zawidze z Bryndasówką i Dembowicami, Batory, Baryłów z Zieloną i Wygodą, Ruda z Mamezurami, Manasterek, Strzemilec z Zahalką, Smarżów, Romanówka, Uwin, Rudeńko ruskie i łackie, Stolpin z Kasztelanem, Trojca z Letkowem, Turze z Huciskiem turzańskim i Barzanami, Baczka z Bajmakami. Ł o p a t y n</i>	Ł o p a t y n	
	<i>Bołożynów, Cyszki, Czechy, Dubie, Jasionów, Konty z Brachówką, Kudlubiska, Łabacz, Raszniów, Przewłoczna i Kobyle, Ożydów z Angielówką, Sokółówka (m.). Olesko</i>	Olesko	
3	Kamionka strumiłowa	Derewlany, Dernów, Dobrotwór (m.), Horpin, Jasienica polska, Jasienica ruska, Kamionka (M.), Łany polskie, Łapajówka, Nahorec, Obydów, Ruda, Sielec, Sokół, Spas, Streptów, Stryhanka, Tadanie, Wyków, Żelechów wielki, Żelechów mały, Łany niemieckie, Jagonia, Podzamecze et Krzywólanka. Kamionka strumiłowa	Kamionka strumiłowa

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy	
Z I O C Ó W		Kamionka strumiłowa	Cholojów (m.), Dmytrów, Józefów, Krzywe, Manasterek, Mirów, Mukanie, Niestanice, Niwice, Ohladów, Oplucko, Ordów, Pawłów, Peratyn, Płowe, Radziechów (m.), Sienków, Środopolce, Stanin, Stojanów (m.), Suszno, Tetewczyce, Witków, nowy (m.) Witków stary, Wolica baryłowa, Wulka suszańska.	Radziechów
			Busk (M), Banunin, Budki, Chreniów, Czanyż, Dziedziłow, Grabowa, Humniska, Jabłonówka, Jakimów, Kędzierzawce, Kozłów, Kupeze, Lanarówka, Lisko, Milatyn stary, Milatyn nowy, Niesluchów, Niezuanów, Nowosiolki, Ostrów, Poburzany, Połoniczna, Rakobuty, Rusilów, Rzepniów, Sokole, Ubinie, Wierzblany, Wolica, Żuratyn.	B u s k
			<i>Kulików i Niemilów.</i>	Lopatyn
	4	Przemysłany	<i>Bilka, Brykoń, Biała, Błotnia, Baczów, Borszów, Ciemieryńce, Dunajów (m.), Dusanów, Dobrsanica, Jańczyn, Krasnopussza, Krosienko, Kosteniów, Kimirz, Korzelice i Hulków, Ładańce, Meryszczów, Nowosiółka, Niedzieliska, Przemysłany (m), Pletenice, Poluchów, Podusów, Pleników, Potoczany, Podusilna, Pniatyn, Rekszyn, Stryhańce, Tyczna z Przybiniem, Wolków, Wiśniowczyk, Wypyski, Wojciechowice, Brzuchowice, Ostalowice, Uszkowice z Czupernosowem, Zędowice.</i>	P r z e m y ś l a n y
			<i>Dworszyska z Podhajczkami i Unterwalden, Gliniany (M.), Hanaczów, Hanaczówka, Jaktorów, Kwowice z Alfredówką, Krzywice, Łahodów i Świrorogi, Laszki królewskie, Lipowce, Lonie, Maydan lipowiecki, Peczunia, Pohorylce, Poltew, Połonicze z Bochdanówką, Przegnojów, Poluchów. Rozworszany, Sołowa, Stanimirz, Słowita, Turkocin, Uniów z Młynowcami, Wyzniany, Zadwórze, Zamoście, Zeniów.</i>	G l i n i a n y
			<i>Hlebowice swirskie, Swirz (m.), Kopani.</i>	Bóbrka
			<i>Firlejów (m.) z Kleszczowną.</i>	Rohatyn

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy
Żółkiewski	1 Żółkiew	Biesiady, Brzyszcze z Szabelnią i Żuki, Blyszczyny z Oplytną, Dąbrowa i Suchorow, Dobrosin, Glińsko z Czeremuszną i Szarpanką, Fojna, Horbowica z Huciskiem i Prowalą, Krechów z Manastrem, Kunin, Majdan i Polany, Mierzwica i Wiesenberg, Macoszyn, Mokrotyn z kolonią, Piły i Borowe, Soposzyn, Smereków, Skwarzawa nowa z Lipnikiem i Nadzieją, Skwarzawa stara, Turynka, Winniki, Wiązowa, Wulka kunińska, Wola Wysocka, Ruda i Chamy, Zameczek i Borowe. Żółkiew z Zamkiem (M.)	Żółkiew
		Artasow, Czystynie, Doroszków mały, Doroszków wielki, Dzibulki, Henrykówka, Hrebeniec, Koszelów, Krasieczyn, Kłodno, Kłodzienko, Kulików (m.), Mohylany i Wierzbiany, Nowosiolo, Nahorce, Nadycze, Nowystaw, Przedrzymichy, Przemiwólki, Pieczychwosty, Rudańce, Sulimów, Udnów, Zwertów, Żeldec i Theodorshof, Żółtańce i Wola żółtaniecka.	Kulików
		Borowe z Łęgowem, Przystanie, Butyny, Szybszaki i Kazumin, Batiatyce i Lipniki, Bojaniec z Wierzbicą i Warenicą, Dworce, Derewnia z Niedzwiednią, Dalnicz z Greniuchami, Herawiec z Chocholcem, Kulawa z Łazową, Kupiczwola, Lubela, Rekliniec, Tłumacz i Zdeszów, Wolica z Stanisławówką, Wieczorki, Strzemień, Mosty wielkie (m.), Zubowmost z Rożanką i Ignacówką.	Mosty
	2 Sokal	Baranie - Peretoki, Bobiatyn, Byszow, Horbków, Cieleż, Chorobród, Horodłowice, Ilkowice z Wawlawką, Konotopy, Kopytów, Korczyn, Leszczatów, Łuczyce z Bujawą, Mianowice, Nuśmice, Opulsko, Perespa, Perwiatyce, Pieczygóry, Poturzyce z Wulką poturzycką i Bendiuchą, Poździejcz, Rozdziałów z Andrzejówką, Sawczyn, Skomorochy i Rumoszcz, Spasów, Sokal (M.) z Babińcem i Zabuze, Starogród, Steniatyn z Rojatynem, Świtarzów z Rolikówką, Szarpańce, Tartaków (m.) z Tartakowem (w.) i Tartakowcem, Torki z Zboiskami, Tutorkowice i Szychtory, Uhrynów, Ulwówek, Wolica komarowa z Komarowem i Horodelcem, Wojsławice, Zawisznia i Zubkow.	Sokal
		Belz (M.), Gura z Kuliczkowem, Prusinów, Budynin, Cebłów z Tuszkowem, Przemysłów, Oserdów, Zużel, Waniów, Myców z Wyżłowem, Worochta, Chłopiatyn, Wierzbiał, Machnuówek, Żabcze murowane,	Belz

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy	
W i e k I ó ż		Sokal	Głuchow, Smitków, Moszkow, Hałowice, Leszeków. Siebieczów. Rusin, Beżejów, Bojanice, Piwowszczyzna, Ostrów. Boratyn, Madziarki i Wydra, Krystynopol (m.) z Nowodworem, Dobraczyn, Klusów. Liski, Przewodów, Kościaszyn. Zniatyn, Hulecze z Chochłowem, Dłużniów z Winnikami, Liwce, Łnbawo z Korkowem, Waręż (m.), Waręż, Horodyszeze ad Waręż, Snlimów, Witków.	B e l z
			Jastrzębica, Hoholów, Horodyszeze bazylikańskie, Radwańce z Wulką radwaniecką, Parchacz, Tyszyce, Wołswin z Naradną, Sielec z Zawoniem i Nosatem.	M o s t y w i e l k i e
	3	Rawa	Bobroidy, Biskow, Budy, Bozyki, Budy, Deby, Kulajec i Pawliszcze, Dziewięcirz z kolonią Einsingen, Hucisko, Hujcze, Hołe z Łużkami i Sękowicami, Huta zielona, Hołe, Horaj i Bielina, Kamionka wołoska, Krzywe, Kornie, Huta lubycka, Lipnik, Lubyca (m.), Lubyca, Lubyca Kniaże i Rudki, Mosty małe (m.), Przedmieście, Pieratyn, Pomłynow, Potylicz (m.), i Wojtówszczyzna, Prusie, Potok, Rawa (m.), z Lipnikiem, Rzycki, Hrebenne z Pazaniem, Szabelnia, Rata, Starawieś, Siedliska, Tyniatyska, Werchrata.	R a w a
		Uhnów (m.), Zastawie, Karow z Nowydworem, Bozemka i Iwanki, Dyniska, Nowosiółki przednie, Korczmin, Korczow, Poddubce z Michałówką, Zabiżanka i Jozefówka, Rzeczyca z Hubinkiem, Żurawce z Netrebą, Północki i Ruda żurawiecka, Uluwek, Krzewica, Tarnoszyn, Szczepiatyn, Wasylów wielki, Machnów i Borki, Strona i Zielona, Wierzbica z Wulką Nowosiółki kardynalskie, Woronów, Staje, Ostobuż, Tehłów, Choronów z Brukentalem, Chliwezany z Mazziarkami, i Poddolne, Domaszów, Szalasze, Zaborze Wulka mazowiecka.	U h n ó w	
		Niemirów (m.), z Wulką, Przedmieście, Parypsy, Szczyrzec z Jasionówką, Wrublaczyn z Rudą i Wołą, Radruż z Hałaniem, Hrynie, Kuczery i Szkoliki, Smolin z Szalaszami, Smolin niemiecki, Magierów (m.), Borki, Horodzów, Kamienna góra, Ławrykow, Manasterek et Miłkówką, Okopy, Pogorzelsko, Zamek Biała z Krzemionką, Podlesie i Zawonie, Ulicko zarembane, Ulicko serekiewicz, Huta obedyńska i Olszanka.	N i e m i r ó w	
		Belzec i Brzeziny.	Cieszanów	

Obwód	Powiat nowy	G m i n y	Powiat dotychczasowy
W e i k i ó ż	4 Cieszanów	Cieszanów (m.), Nowesiolo, Chotylub, Krzywe, Huta stara, Brusno stare, Brusno nowe z Deutschbachem i Duchnicami, Rudki, Podemszczyzna, Horyniec, Wulka horyniecka, Nowiny, Niemstów, Ułazow z Kozijówką, Moszczanica i Witki, Błazów recte Płazow (m.), Gorajec, Zuków, Freifeld i Kossobudy, Huta rożaniecka, Grochy i Kuryje, Ruda rożaniecka, Lubliniec stary, Narol (m), i Krupiec, Narol i Zagrody, Chliwiska z Lipiem, Kadłubiska z Podleśną i Chyżem, Lipsko (m.), z Jędrzejówką, Wola wielka, Łukawica i Łowcza.	Cieszanów
		Krowica hołodowska, Krowica lasowa, Lipowiec z Maydanem i Lindenauem, Krowica sama z Cetynią.	Niemirów
		Basznia dolna z Borową górą, Tymce i Ruda, Basznia górna z Czerwinkiem, Sołotwina i Reichau, Bihale z Soplem i Glinkami, Borchów, Cewków z Wolą, Dachnów i Futory dachnowskie, Dombrowa i Kornagi, Ruda szcutkowska i Szcutki, Dzików stary z Dzikowem nowym, Grządka, Lebedzie i Łominy, Huta krzysztalowa, Kobylnica ruska i Fehlbach, Kamienisko i Rotysko, Kobylnica wołoska z Szczeblem, Hryckowe, Podłóży i Mielniki, Lisiejamy z Ostrowcem, Niwki i Wojtowszczyzna, Lubaczów (M.), i Bałaje, Mokrzyca i Hureze, Łukawiec, Miłków z Wulką, Młodów i Burgau, Antoniki i Mokrzyca, Oleszyce (m), i Futory, Oleszyce stare z Uszkowicami i Zabiałą, Opaka i Felsendorf, Sieniawka i Selmachy chryniawskie, Capy i Sucholice, Staresiolo z Bachorami, Czeterboki, Ihnasze, Lichacze i Onyszki, Suchawola z Hamarnią i Ignaty, Kozaki, Soliły, Zakopce i Zalesie, Szcutków i Sysaki, Wulka zapałowska i Szczybiwilki, Zaluże, Zapałów z Polanką, i Buczyną.	L u b a c z ó w

WYKAZ

statystyczny nowych powiatów.

O b w ó d	Siedziba Urzędu		Liczba gmin w których znajdują się	Ludność	Liczba gmin			Uwaga
	Liczba gmin w których znajdują się	Liczba gmin w których znajdują się			Liczba gmin			
			w ogóle		miasta	mia- steczki	wsie	
w P o w i a t a c h								
Brzeżański	1	Brzeżany	19. 9	64.628	77	1	4	72
	2	Bóbrka	17. 2	47.668	93	1	5	87
	3	Rohatyn	19. 9	67.838	105	1	9	95
	4	Podhajce	13. 8	43.375	48	3	3	45
				70.08	223.509	323	3	21
Czortkowski	1	Zaleszczyki	14.60	69.476	67	1	4	62
	2	Skala	13.90	67.467	67	—	8	59
	3	Husiatyn	16.86	60.981	57	1	4	52
	4	Czortków	16.20	62.567	58	1	4	53
				61.56	260.491	249	3	20
Kołomyjski	1	Kołomyja	21.11	95.038	82	1	4	77
	2	Horodenka	15.15	66.794	52	1	3	48
	3	Śniatyn	9.00	49.293	35	1	1	33
	4	Kuty	34.59	74.547	50	1	2	47
				79.85	285.672	219	4	11
Krakowski	1	Kraków	9.23	46.022	107	—	—	107
	2	Chrzanów	12.43	53.434	81	1	6	74
	3	Wieliczka	13.07	79.567	185	3	1	181
	4	Bochnia	14.31	73.087	129	1	5	123
	5	Brzesko	15.04	68.371	122	1	4	117
			64.08	320.481	624	6	16	602
Lwowski	1	Lwów	21.10	75.408	125	—	3	122
	2	Gródek	14.43	45.048	71	1	1	69
			35.53	120.456	196	1	4	191
Przemyski	1	Przemysł	15.80	59.698	118	1	6	111
	2	Jarosław	24.74	75.792	105	1	3	101
	3	Mościska	12.31	47.900	76	2	1	73
	4	Jaworów	15.68	51.088	59	1	2	56
				68.53	234.478	358	5	12
Rzeszowski	1	Rzeszów	18.86	86.628	100	1	7	92
	2	Kołbuszowa	13.68	50.449	51	—	4	47
	3	Tarnobrzeg	16.93	48.887	68	—	4	64
	4	Ulanów	16.98	50.204	57	—	4	53
	5	Łańcut	20.13	88.028	96	2	4	90
			86.58	324.196	372	3	23	346
Samborski	1	Sambor	17.21	61.982	89	1	1	87
	2	Staremiasto	14.50	44.163	62	2	2	58
	3	Turka	24.24	41.792	72	—	1	71
	4	Drohobycz	24.65	70.783	69	1	—	68
	5	Rudki	12.15	45.094	80	—	2	78
			92.75	263.814	372	4	6	362
Sanocki	1	Sanok	21.43	69.949	133	1	9	123
	2	Lisko	24.00	45.673	126	—	3	123
	3	Ustrzyki	20.37	43.408	100	1	3	96
	4	Brzozów	15.39	63.173	78	1	4	73
	5	Krosno	16.53	63.233	87	2	3	82
			97.72	285.436	524	5	22	497

O b w ó d	Siedziba Urzędu	Rozległość w milnach ☐	Ludność	Liczba gmin				Uwaga	
				w ogóle	w których znajdują się				
					miastu	mi- stecz- kach	wsie		
w P o w i a t a c h									
Sądecki	1	Nowy Sącz . . .	23.69	79.668	172	2	4	166	
	2	Gorlice	15.19	56.610	97	2	2	93	
	3	Grybów	9.75	33.118	65	1	2	62	
	4	Nowy Targ	14.57	50.242	63	1	2	60	
	5	Limanowa	16.46	54.407	92	—	2	90	
			79.66	274.045	489	6	12	471	
Stanisławowski	1	Stanisławów	13. 4	65 201	66	2	2	62	
		Bohoródzany	16.—	47.088	42	—	3	39	
	3	Nadwórna	33. 5	50.708	43	—	2	41	
	4	Tyśmienica	15. 4	70.947	61	1	3	57	
	5	Buczacz	18.—	75.499	82	1	2	79	
			95.13	309.443	294	4	12	278	
Stryjski	1	Stryj	32.38	63 514	97	1	2	94	
	2	Dolina	44.09	61.088	78	2	3	73	
	3	Kalusz	19.17	58.472	67	—	2	65	
	4	Żydzarów	16.—	49.400	74	2	4	68	
			111.64	232.474	316	5	11	300	
Tarnopolski	1	Tarnopol	19.27	77.140	78	1	1	76	
	2	Zbaraż	15 82	54.950	71	1	—	70	
	3	Skalati	15.14	57.907	60	—	4	56	
	4	Trembowla	13.50	54.722	55	1	3	51	
			63.73	244.719	264	3	8	253	
Tarnowski	1	Tarnów	13.79	55.485	108	1	2	105	opr. m. Tarnowa
	2	Dąbrowa	11.43	50.097	104	—	2	102	
	3	Mielec	15.29	46.719	94	—	2	92	
	4	Ropczyce	15.33	53.930	82	1	3	78	
	5	Pilzno	14.85	52.000	89	1	4	84	
	6	Jasło	13.38	60.165	122	1	5	116	
			84 07	318.396	599	4	18	577	
Wadowicki	1	Wadowice	15.42	79.191	114	4	2	108	
	2	Kenty	11.43	72.009	77	3	1	73	
	3	Żywiec	18.62	64.063	67	1	2	64	
	4	Myślenice	19.16	68.337	72	2	2	68	
			64.63	283.600	330	10	7	313	
Złoczowski	1	Złoczów	30. 0	93.447	128	1	7	120	
	2	Kamionka strumiłowa	26. 2	63.328	81	1	6	74	
	3	Brody	33. 0	100.453	111	1	8	102	
	4	Przemysłany	16. 6	51.176	72	—	5	67	
			105. 8	308.404	392	3	26	363	
Żółkiewski	1	Żółkiew	21 84	57.625	71	1	2	68	
	2	Sokal	23.17	57.209	90	2	3	85	
	3	Rawa	24.47	66.159	69	—	7	62	
	4	Cieszanów	19.87	53.893	92	1	5	56	
			89.35	234 886	322	4	17	291	

Sprawozdanie

Komisji w przedmiocie konkurencyi kościelnej.

Wysoki Sejmie !

Uchwalam: z dnia 5. Grudnia 1865 i 26. Marca 1866 polecił Wysoki Sejm osobnej Komisji, aby zbadała dwa projekta do ustaw, jeden rządowy, drugi Wydziału krajowego, dotyczące się tak zwanej konkurencyi do pokrycia kosztów stawiania i utrzymywania budynków kościelnych i plebańskich w parafiach wyznania katolickiego, tudzież sprawiania przyrządów i sprzętów kościelnych, — i zdanie swoje co do obu projektów Wysokiej Izbie przedłożyła.

Tejże Komisji przydzielono dalej wniosek posła księdza Stępka tak opiewający:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. „Wydatki na potrzeby kościelne z odprawianiem liturgii połączone, jako to: na sług kościelnych obrz. łac., na organistę, kościelnego i kalikańcistę; w obrz. zaś ruskim: na diaka i kościelnego; — na opłatki (proskurki), wino, воск, kadzidło, łój do lamp, pranie bielizny kościelnej, które wedle dekretu kancelaryi nadwornej z dnia 16. Marca 1818 l. 20.552 między zwykle, inwentarzem objęte wydatki kościelne zamieszczone być powinny — mają być w przyszłości jak dotąd, i to w ilości rocznej 105 złr. w. a. w kościołach obudwóch obrządków z funduszu religijnego opłacanych w parafiach niżej kongrui, a nawet nad kongruę dochodzącą do 400 złr. dotowanych.“
2. „Oдноśne ustępy rozporządzenia byłego Ministryum oświecenia i wyznań z dnia 22. Grudnia 1860 l. 18.416/4.995 i rozporządzenie Ministerstwa Państwa z dnia 22. Lutego 1862 l. 1.977/471, tej ustawie sprzeciwiające się zostają uchylone.“

Nakoniec przydzielono tej Komisji petycje kilku kapłanów i różnych gmin; z powyższym przedmiotem w związku będące, jako to księży: Józefa Nowaka, Leona Sroczyńskiego, Jana Wciślaka i Grzegorza Kulczyckiego — tudzież gmin: Borynia, Dmytrowice, Beniowa, Bukowiec, Sianki, Sieklówka dolna i górna, Krzywaczka, Benczarka, Jawornik, Wojkowice, Twierdza, Gnojnik, Tymowa, Tworkowa, Lewniowa, Biesiadki, Zerków, Chronów, Bistoszowa, Wodniki, Nozdrzec, Ropa, Bóbrka, Wietrzno, Niżna Łąka i Rychcice, — domagających się tak uwolnienia gmin, od nałożonego im ciężaru zaspakajania potrzeb kościelnych, jakoteż przeniesienia dotyczących wydatków na fundusz religijny, które je dotychczas pokrywał.

Komisya zbadawszy projekt Wydziału krajowego, wypracowany na podstawie projektu rządowego, i już przezeń w kilku ustępach zmodyfikowanego znalazła go tak dokładnym, iż prócz zmian niektórych postanowień, w §§. 3., 4., i 8. zawartych, przyjęła go w całości. — Zalecając Wysokiej Izbie przyjęcie zaprojektowanej poniżej ustawy, przedkłada w tym względzie następujące sprawozdanie:

W przedmiocie konkurencji kościelnej należy przedewszystkiem rozpoznać, kto wedle ustaw dotychczasowych był obowiązany, ponosić koszta stawiania i utrzymywania budynków kościelnych i plebańskich, sprawiania przyrzędów kościelnych i pokrycia innych potrzeb kościoła; dalej, jakiego rodzaju i jakich rozmiarów był obowiązek ciężący na każdym, do konkurencji obowiązany — nareszcie do którychto przedmiotów odnosił się obowiązek konkurencji?

Głównym przedmiotem tego obowiązku są:

I. Budynki kościelne i plebańskie w parafiach wyznania katolickiego, tudzież wewnętrzne urządzenia kościelne jako to: organy, konfesyonały, kłęczniki, ambony, ołtarze, dzwony i t. p, które stanowią część kościoła, a zatem pod kategorię zabudowań kościelnych podpadają (Najw. post. z dnia 21. Listopada 1821. dekret nadw. z 20. Grudnia 1821 l. 35.929, rozporząd. gubern. z 8. Lutego 1822 l. 66.908 Pill. IV. 38).

Nie należą wszakże do kategorii budowli kościelnych ani smętarze, (dekr. gubern. z 15. Lipca 1824 l. 22.582) ani trupiarnie, jako zakłady miejscowej policyi zdrowia (dekret nadw. z dnia 13. Kwietnia 1845 l. 12.427).

Równie nie podpada pod kategorię budynków plebańskich mieszkanie dla sług kościelnych jako to: dla organisty, lub diaka i kościelnego.

II. Grunta pod te budowle i czynsz najmu.

III. Przyrzędy, sprzęty i inne potrzeby kościelne, mianowicie:

1. przyrzędy do odprawiania służby bożej, n. p. ornaty, alby, bielizna i tym podobne w inwentarzach kościelnych poszczególnione przedmioty;
2. potrzeby kościelne z odprawianiem liturgii połączone, jako to: wino, opłatki, (proskurki), воск, łój do lamp, kadzidło, utrzymanie ornatów, pranie bielizny kościelnej.

Z mocy ustaw dotąd obowiązujących, konkurowały do wydatków kościelnych następujące osoby:

- a) mocą fundacyi, umowy albo też innego tytułu prawnego do tego obowiązani,
- b) kościół rozporządzalnym swym dochodem, albo też majątkiem zakładowym,
- c) fundusz religijny,
- d) paroch,
- e) patron,
- f) byłe dominium,
- g) gmina.

Jakiego rodzaju i rozmiaru są obowiązki stron konkurujących w ogóle i każdej z nich w szczególności — do jakich datków i prestacyj są one obowiązane — i w jakim stosunku winny przyczyniać się do pokrycia tych kosztów — wykaże szczegółowy wywód poniżej skreślony; przyczem nadmienić trzeba, że gdy ustawodawstwo austriackie co do konkurencji kościelnej przed rokiem 1848 opierało się głównie na stosunku dominioń do poddanych, a stosunek ten w roku 1848 zniesiony został — runęły tem samem podwaliny, na których dawniejsze ustawy zbudowane były.

Tych ustaw miejsce zajęły nowe rozporządzenia ministeryalne z dnia 22. Grudnia 1860 i 22. Lutego 1862, które jakkolwiek uwzględniały obecne stosunki krajowe, nie regulowały stanowczo tej sprawy.

Zanim przystąpimy do historycznego wyvodu, jakie ustawy w tym względzie niegdyś obowiązywały, a jakie dziś obowiązują, nadmienić wypada, że prawodawstwo austriackie rozróżniało trzy rodzaje datków i prestacyj konkurencyjnych, jako to:

- a) w gotówce, mianowicie opłatę rzemieślników,
- b) dostarczanie materiałów,
- c) robociznę ciągłą i pieszą.

Przed rokiem 1848 następujące co do konkurencji kościelnej istniały przepisy, a mianowicie:

I. *Co do budynków kościelnych i plebańskich, jakoteż co do wewnętrznego urządzenia kościołów.*

1. Patron kościelny ponosił wszelkie wydatki w gotówiznie, mianowicie opłacał rzemieślników, — wszelako tylko w tym wypadku, jeżeli zarazem reprezentował dominium. Jeżeli zaś patronat i dominium były w różnych rękach, natenczas przy budowlach kościelnych, ponosił patron wydatki w gotówce w jednej, a dominium w drugiej połowie, — do wydatków przy budynkach plebańskich zaś przyczyniał się paroch w $\frac{1}{4}$ części, jeżeli dochód jego wynosił między 300 złr. i 500 złr. — w $\frac{1}{2}$

części, jeżeli dochód jego wynosił między 500 złr. i 1.000 złr. — a w połowie, jeżeli przewyższał 1.000 złr., i ten dodatek parocha strącał się z połowy wydatków w gotówce na dominium przypadającej. (Najw. postan. z dnia 19. Grudnia 1811, dekret nadw. z dnia 17. Stycznia 1812 l. 704 Pill. VII. 41).

Mniejsze wydatki na restaurację budynków 10 złr. m. k. nie przenoszące, ponosił beneficjant (dekr. nadw. z 17. Stycznia 1812).

2. Dominium ponosiło kosztą materyałów, — przyczem postanowiono, że w razie konkurencyi kilku dominiów ilość kosztów na każde dominium przypadająca, stosuje się do ilości dusz (dekr. nadw. z dnia 6. Maja 1815 l. 15.581, Pill. XV. 62 i dekr. gubern. z 16. Października 1818 l. 50 543).
3. Gminy należące do parafii własnego obrządku (dekr. nadw. z 22. Maja 1805 i gubern. z 31. Października 1817 l. 57.789) dostarczały roboty ręcznej i zaprzęgowej.
4. Kościół rozporządzałnym dochodem lub majątkiem kościelnym, przyczyniał się do pokrycia powyższych kosztów w tym razie, jeżeli po strąceniu datku konkurencyjnego tyle jeszcze pozostało, iż zwyyczajne, lub przez fundatora zamierzone wydatki kościoła pokryte być mogły (dekr. nadw. z dnia 27. Lutego 1786). —

ad II. Co do gruntu pod budowle kościelne lub plebańskie i czynszu najmu — orzeczono dekretem nadw. z dnia 31. Grudnia 1819 l. 29.530 i dekr. gubern. z dnia 28. Stycznia 1819 l. 3.341, że tu zachodzi analogia powyższych zasad, a zatem patron, dominium i gmina kosztą nabycia gruntu i opłatę czynszu najmu w równych częściach, t. j. każdy z nich w $\frac{1}{3}$ części ponosić mają.

Ad III.

- ad 1.* Sprawianie przyrządów potrzebnych do odprawiania służby bożej jako to: ornatów, bielizny, kielichów, i t. p. należało wyłącznie do patrona (dekr. gubern. z dnia 13. Grudnia 1816 l. 56.114). —
- ad 2.* Innym atoli trybem pokrywano bieżące potrzeby kościelne połączone z odprawianiem liturgii, jako to: wynagrodzenie sług kościelnych i wydatki na opłatki, wino, воск, i t. p. które według dekretu nadw. z dnia 16. Marca 1818 l. 20.552 zamieszczano między zwykle inwentarzem objęte wydatki kościelne.

Aż do roku 1860 nigdy nie pociągano osób do konkurencyi zobowiązanych jako to: dominium patrona i gminy, do pokrycia powyższych kosztów, — bo uważano wydatki te, jako czysto kościelne, potrącano je od dochodu kościelnego, a jeżeli pozostała z dochodu kościelnego reszta, nie sięgała 300 złr. m. k. brak pokrywano z funduszu religijnego — tak, że bieżące te potrzeby stanowiły passivum kościelne nie trafiały nigdy ani dominium, ani patrona, ani gminy, — ale tylko fundusz religijny, jeżeli pozostała z dochodu kościelnego reszta, nie sięgała normalnej kongruy 300 złr. m. k., którą Rząd wyznaczył, jako minimum na utrzymanie beneficjanta i którą z funduszu religijnego albo całkiem albo w części wypłacał. Na potrzeby kościelne po wsiach i miasteczkach wyznaczył Rząd roczne kwoty a mianowicie:

dla kuratów obrz. gr. kat.	32 złr. 30 kr. m. k.
„ „ „ lac.	50 „ — „ „ „
„ pomocnika gr. kat.	6 „ 45 „ „ „
„ „ „ lac.	10 „ — „ „ „

Nadto systemizowano pauszale rocznych 50 złr. m. k. na utrzymanie służby kościelnej i organisty, przy kościołach obrządku łacińskiego.

Sposób wyrachowania dochodów kościelnych — jako też systemizowanie pauszaliów, unormowano dekretem nadw. z d. 5. Kwietnia 1821 l. 9.558. — Od tego czasu aż do roku 1860 żadna w ustawodawstwie nie zaszła zmiana, tak, że do tych wydatków nie pociągano ani dominium, ani patrona, ani gminy. —

W roku 1848 po zaszłej zmianie stosunku dominiów do poddanych, na którym się głównie dawniejsze ustawy co do konkurencyi kościelnej opierały, ustawy te uległy koniecznej zmianie i tak:

Ad I.

Gdy w roku 1848 po zmianie stosunków między byłymi poddanymi dominiami poruszono kwestyę: czyli i o ile dominia przyczyniać się mają do konkurencyi kościelnej? orzekło Ministerstwo spraw wewnętrznych dekretem z dnia 10. Czerwca 1849 l. 3.965, iż patronat ze względu na jego historyczny i prawny rozwój — nie stoi w żadnej styczności z ustawą z dnia 7. Września 1848, — zasada on się

bowiem na fundacyach i umowach, a nawet przy nowo utworzonych probostwach, na wolnej woli byłych dominiów; o ile zaś dominia jako takie konkurowały do kosztów, obowiązki dominiów, jako takich zostały zniesione patentem z 7. Września 1848, w skutek czego odpada na przyszłość różnica między dominium i gminą, a dominium, tak jak każdy inny członek gminy, ma się przyczyniać do konkurencyi kościelnej podług sposobu w kraju używanego.

Nadmienić tu należy, że władza krajowa ostatni ten ustęp wyż powołanego rozporządzenia Ministeryalnego w ten sposób tłumaczyła, iż za podstawę do podziału między byłe dominia i gminy służyć ma podatek.

Ale nawet co do obowiązków ciężących niegdyś na patronacie, uznało Ministerstwo, iż przyznanie okoliczności zasługują takowe na uwzględnienie, i że aż do uregulowania tego stosunku należy, jeżeli dobrowolna ugoda nie przyjdzie do skutku wstrzymać się z większemi budowlami i restauracyami.

Gdy się później narzuciło pytanie czyli druga połowa datku patrona, którą dominium jako takie ponosić winno, od dominium ma być ściągnięta, — Namiestnictwo pod dniem 7. Listopada 1854 l. 15.097 orzekło, iż i od tego dodatku powinno być dominium uwolnione i tenże w ogólny obowiązek konkurencyi wciągnięty, i poddało ten wniosek decyzji Ministerstwa, które pod dniem 20. Marca 1855 l. 19.474 zatwierdzając wniosek Namiestnictwa orzekło, iż obowiązek byłych dominiów jako takich, przy budowlach kościelnych i parafialnych między członków gminy podzielony być powinien.

Toż samo Ministerstwo orzekło dalej dekretem z dnia 25. Maja 1859 l. 99. D. U. P., iż koszta podróży, Komisyi, i insercyjne z powodu budowli kościelnych i parochialnych, nie mniej przyrządzenia smętarzów, należą do dotatków konkurencyjnych i mają tak jak te być rozłożone — wyjąwszy jeżeli takie koszta narosły tylko w skutek żądań lub w wyłącznym interesie, albo z winy pewnej osoby lub korporacyi; w których to wypadkach tylko ta osoba pomienione koszta płacić winna.

Nakoniec wypowiedziało Ministerstwo dekretem z dnia 18. Listopada 1861 l. 9.786 tę zasadę, że do konkurencyi kościelnej i parochialnej tylko członkowie gminy własnego obrządku przyczyniać się mają.

Ad II.

Co do czynszu najmu za pomieszkanie dla parocha, orzekło Ministerstwo dekretem z dnia 31. Grudnia 1857 l. 32.979, iż według analogii rozporządzenia Ministeryalnego z dnia 20. Marca 1855, patron $\frac{1}{6}$ a reszta stron do konkurencyi zobowiązanych $\frac{5}{6}$ części czynszu najmu opłacać mają.

Ad III.

Jak już wyżej ad III. powiedziano, aż do roku 1860 nie pociągano ani patrona, ani dominium, ani gminy do pokrycia bieżących potrzeb kościelnych.

Dopiero z powodu specjalnego wypadku, orzekło c. k. Ministerstwo oświecenia dekretem z d. 18. Listopada 1860 l. 1.988, iż patron kościelny ma ponosić nie tylko koszta sprawiania przyrządów kościelnych, ale także koszta połączone z odprawianiem liturgii. — Gdy władze galicyjskie wniosły do Ministerstwa przedstawienie przeciw powyższemu orzeczeniu ministeryalnemu, powołując się w niem na wywód powyżej pod III. wyluszczonej, c. k. Ministryum oświecenia dekretem z d. 22. Grudnia 1860 l. 1.841 — l. 18.416 odwołując się do istniejących przepisów, których wszakże nie cytuje, orzekło, że gdy w przypuszczeniu, iż majątek kościelny od majątku parochialnego jest odłączony, paroch nie może być zmuszonym z dochodu przeznaczonego na jego utrzymanie, ponosić koszta potrzeb kościelnych — takowe, jeżeli majątek kościoła na nie, nie wystarcza, ponosić powinni parafianie — a jeżeli koszta te od parafianów żadną miarą nie mogą być ściągnięte, ażeby je patron ponosił. Zaś fundusz regilijny do tych kosztów tylko wtenczas może być pociągnięty, jeżeli idzie o kościoły jego patronatowi podległe, i jeżeli koszta od parafianów żadną miarą ściągnąć się nie dadzą.

Ale zaraz w dalszym kontekście tego dekretu rozporządziło Ministerstwo, aby patrona, o ile możności do tych kosztów nie pociągano, ponieważ ich dotychczas nie ponosił, lecz aby je ściągano od gmin.

Ponieważ dekret ten wyszedł w przypuszczeniu, iż majątek kościelny od majątku parochialnego został odłączony — czego wszelako w Galicyi dotychczas jeszcze nie całkiem przeprowadzono, zatem c. k. Buchhalterya krajowa, z uwagi, że wspomniany dekret u nas zastosowanym być nie może, zaniósła przedstawienie do c. k. Ministerstwa Stanu, które dekretem z dnia 22. Lutego 1862 l. 1.976 orzekło, iż powyższy dekret nic nowego nie stanowi, tylko tłumaczy prawne przepisy: że jest dyrektywą, tylko do

sporządzania inwentarzów kościelnych, i że ma na celu uwolnienie zwolna funduszu religijnego od prestacji nienależnych.

Z powyższego przedłożenia stanu rzeczy widzimy, na jak chwiejnych i niepewnych podstawach prawnych spoczywa dziś tak ważna dla kraju sprawa. Ustawy w przedmiocie konkurencji kościelnej przed rokiem 1848 wydane, w skutku zaszłych w tym roku zmian, straciły po części moc obowiązującą i stały się niewykonalnymi — nowymi atoli ustawami nie zostały zastąpione. Miejsce ustaw zajęły rozporządzenia ministryalne, które po roku 1860, bez udziału władzy ustawodawczej wydane, nie mają wprawdzie mocy prawnej ustaw obowiązujących; gdy atoli są one dyrektywą dla organów wykonawczych, które według nich postępować muszą i postępują — kraj znajduje się niestety w położeniu nieuniknionej konieczności, zastosowania się do rozporządzeń z pominięciem władzy ustawodawczej wydanych.

Uregulowanie na drodze prawodawczej wszelkich stosunków konkurencji kościelnej dotyczących, stało się więc niezbędną potrzebą. Gdy jednak wszechstronne i wyczerpujące uporządkowanie tej sprawy z powodu oczekiwanej reorganizacji stosunków i władz krajowych, może dopiero później stać się przedmiotem ustawodawstwa krajowego, przeto Komisya idąc za projektem Wydziału krajowego, wypracowanym na zasadzie projektu rządowego, i nie oddalając się za nadto od myśli zasadniczych, jakie obu tym projektom przewodniczyły, uznała koniecznem, ograniczyć się do stanowczego uregulowania tylko tych stosunków, które w codziennem życiu się nasuwają i niezbędnego oczekują załatwienia.

Komisya zasadnicza poczyniła zmiany tylko w trzech paragrafach, mianowicie w §. 3. a) i d) §. 4. i 8. — powodowana najpierw zasadą słuszności, która zatem przemawia, aby paroch tylko w tym razie był obowiązany ponieść kosztą stawiania i utrzymywania budynków gospodarskich, jeżeli takowe znajdują się w należących do jego dotacyi dobrach tabularnych, lub częściach takichże dóbr (§. 3. a), — dalej uwzględniwszy tę okoliczność, iż coroczne uiszczenie pewnej kwoty procentowej parochowi będzie mniej uciążliwym, aniżeli doraźna spłata znaczniejszej sumy (§. 4.) — nareszcie co do drugiego ustępu §. 8. powodowana tą uwagą, zatwierdzoną dekretem c. k. Ministerstwa Stanu z dnia 21. Października 1863. l. 11.256 z powodu specjalnego wypadku zapadłym, iż nałożenie gminom filialnym, mającym własny kościół i własnego parocha, obowiązku ponoszenia także kosztów konkurencji odnoszących się do kościoła głównego, — stałoby się jednym z głównych powodów odstrasających od zakładania kościołów filialnych. Wszelkie inne zmiany, mniejszej atoli wagi, poczyniła Komisya jedynie w celu łatwiejszego uzyskania Najwyższej sankcyi.

W tym duchu wypracowany projekt do ustawy dotyczącej konkurencji kościelnej, przedkłada Komisya Wysokiemu Sejmowi i zaleca przyjęcie onegoż.

Antoni Manastyrski w. r.,
biskup przemyski, jako przewodniczący.

Maurycy Kabat w. r.,
sprawozdawca.

U s t a w a

z dnia **obowiązująca w królestwie**
Galicyi i Lodomeryi z wielkiem księstwem Krakowskiem,

dotycząca pokrycia kosztów stawiania i utrzymywania budynków kościelnych i plebańskich w parafiach wyznania katolickiego, tudzież sprawiania przyrządów i sprzętów kościelnych.

Zgodnie z uchwałą Sejmu krajowego Megó królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkiem księstwem Krakowskiem, rozporządzam co następuje:

221. Jęq.
§. 1.

Koszta stawiania, utrzymywania i najmowania budynków kościelnych i plebańskich w parafiach wyznania katolickiego, koszta nabycia gruntu pod te budowy, oprócz tego wydatki na sprawianie i utrzymywanie przyrządów i sprzętów kościelnych, nareszcie wydatki bieżące, połączone z odprawianiem liturgii, pokrywane być mają przedewszystkiem z funduszu przeznaczonego specjalnie na te cele, tudzież przez te osoby, które są do tego obowiązane mocą fundacyi, umowy, albo też innego tytułu prawnego.

Tytuł zobowiązania stanowi o rodzaju i rozmiarze prestacyj.

§. 2.

Jeżeli niema źródeł w §. 1. wymienionych, lub jeżeli z takowych tylko pewna część kosztów da się pokryć, natenczas na pokrycie w pierwszym wypadku wszystkich, w drugim zaś wypadku reszty kosztów, należy najprzód użyć rozporządzalnego dochodu z majątku ściśle kościelnego, a gdyby i ten na pokrycie kosztów nie wystarczał, pozwala się na cel wspomniony użyć majątku zakładowego, ściśle kościelnego, o ile takowy niema wskazanego sobie innego przeznaczenia i nie jest potrzebnym do pokrycia innych wydatków, które z dochodów majątku kościelnego opędzać się mają, z zachowaniem wszakże istniejących przepisów o sprzedaży i obciążeniu mienia kościelnego.

§. 3

Paroch jednak ma ponosić sam następujące koszty:

- a) stawiania i utrzymywania budynków gospodarskich, znajdujących się w należących do jego dotacyi dobrach tabularnych lub częściach takichże dóbr, jeżeli dochód z probostwa pokrywa kongruę jego i jeżeli niema źródeł przeznaczonych na ten cel, który w §. 1. wymieniono;
- b) naprawy budynków mieszkalnych i gospodarskich, spowodowanej winą, niedbalstwem, lub opieszałością parocha, jego sług lub domowników;
- c) wydatki mniejsze na naprawę i utrzymanie budynków, plebańskich, mieszkalnych i gospodarskich w dobrym stanie, jako to: na opłatę kominiarza, na wstawienie szyb, bielenia, naprawę pieców, drzwi, zamków i ram u okien, naprawę zwykłą dachu, wprawienie uszkodzonych części podłogi, utrzymanie uszkodzenia i t. p. jeżeli wydatki te w jednym roku kwoty 15 złr. nie przewyższają.

§. 4.

Do wydatków budowniczych przy plebańskich zabudowaniach mieszkalnych i do gospodarstwa domowego potrzebnych, parochowie przyczyniać się będą w ten sposób, iż ci, którzy mają 500 złr. czystego rocznego dochodu po odtrąceniu podatków, alumnatyku i płacy wikarych, opłacać będą co roku do funduszu konkurencyjnego dotyczącego kościoła po 3% od tego czystego dochodu, ci zaś, których dochód przenosi kwotę 500 złr. czystego dochodu, oprócz powyższych 3% opłacać będą jeszcze 5% do tegoż funduszu.

Dotychczasowy obowiązek patrona, do udzielania zwrotnej zaliczki, dla pokrycia wydatków na parocha przypadających, znosi się.

§. 5.

Patron kościoła, o ile specjalne tytuły prawne inaczej nie stanowią, ponosi jedną szóstą część wydatku, jaki po strąceniu środków w §§. 1. — 4. wymienionych, i po strąceniu kosztów roboty ciągłej i pieszej pozostanie niepokryty.

§. 6.

Posiadacz majątku, do którego przywiązane jest prawo patronatu, winien bez względu na wyznanie swoje religijne, wypełniać obowiązki nałożone patronowi niniejszą ustawą.

Biskup ponosi koszty patronatu tylko w tym razie, jeżeli w dyecezyi swojej wolno nadaje probostwo (*libera collatione*) w dobrach stołowych, patronatowi jego podległych.

§. 7.

Duchowne korporacje winne przy wielonych sobie parochiach ponosić połowę kosztów w §. 1. wymienionych, po strąceniu kosztów roboty ciągłej i pieszej, o ile obowiązku do mniejszej prestacyi nie udowodnią.

§. 8.

Wydatki niepokryte środkami w §§. 1. do 7. wykazanemi, ponoszą, wyjąwszy beneficjatorów, ci, którzy należą do obrządku dotyczącego, a to w miarę podatków stałych, jakie w obrębie parafii opłacają.

Gminie wolno z funduszków własnych, pokryć w całości lub w części wydatki przypadające na jej członków.

§. 9.

Kościół filialny i zabudowania mieszkalne dla duchownych, którzy przy nich są eksponowani, mają przy pomocy rozporządzalnego majątku kościelnego, stawiać i utrzymywać ci, w których interesie kościół te i zabudowania mieszkalne istnieć mają lub istnieją, jeżeli inne prawne zobowiązania w tej mierze nie zachodzą.

Gminy filialne, które nie mają własnego duchownego, mają przecież własny kościół, przyczyniają się tylko do kosztów konkurencyjnych, odnoszących się do budynków plebańskich kościoła głównego, a nie do kosztów konkurencyjnych, odnoszących się do zabudowań kościelnych. — Gminy filialne zaś, mające własny kościół i własnego duchownego, wolne są od wszelkich datków i prestacyi konkurencyi, odnoszących się do budynków kościelnych i plebańskich lub innych potrzeb kościoła głównego. Jeżeli zaś kościół główny i filia, lub filie znajdują się w jednym mieście lub miasteczku, natenczas filia lub filie winne przyczynić się do wydatków kościoła głównego, jeżeli inne prawne zobowiązania w tej mierze nie istnieją.

§. 10.

Skarb Państwa, fundusz publiczny lub stowarzyszenie, mające własność nieruchomą w obrębie jakiej parafii katolickiej, przyczynia się do zaspokojenia wydatków tejże parafii (§. 9.) w miarę podatków stałych z tej własności opłacanych.

Jeżeli zaś ta własność leży w obrębie kilku parafij katolickich, (jednego lub różnych obrządków), wtedy należy przy wymiarze kwoty, z którą ta własność do każdej z tych parafij ma konkurować, przyjąć za podstawę tę kwotę podatkową, jaka wyniknie ze stosunku ilości parafian każdej z tych parafij, do liczby ogólnej parafian wszystkich parafij katolickich, w których obrębie wspomniona własność leży.

§. 11.

Jeżeli wedle dotychczasowego zwyczaju, połączone jest wolne pomieszkanie ze służbą organisty

lub diaka, natenczas obowiązują co do stawiania i utrzymywania tegoż przepisy niniejszej nstawy.

§. 12.

Wydatki na pokrycie potrzeb kościelnych z odprawianiem liturgii połączonych, a przy kościołach obrządku łacińskiego także wydatki na ntrzymanie sług kościelnych, pokryte będą przede wszystkim ze źródeł, w §§. 1. i 2. wyrażonych. O ile zaś wydatki te nie dadzą się pokryć z tych źródeł, otrzyma paroch na pokrycie tychże od parafian kwotę ryczałtową, która łącznie z pokryciem w §§. 1. i 2. wskazaniem, nie może przenosić rocznie przy parafiach obrządku łacińskiego kwoty 100 złr., a przy parafiach obrządku greckiego kwoty 50 złr. Rozłożenie na parafian dzieje się w miarę podatków stałych, jakie oni w obrębie parafii opłacają.

§. 13.

Sprawy konkureacyjne kilku gmin, albo też jednej gminy i obszaru dworskiego lub części tychże, załatwia Komitet złożony z pięciu członków.

Stałymi członkami tego Komitetu są: paroch dotyczącego kościoła i patron wykonywujący prawo prezentacyi parocha lub zastępca jego.

Resztę to jest trzech, a jeżeli patron nie wykonuje prawa prezentacyi parocha, czterech członków wybierają na lat sześć ci, którzy do wydatków kościoła konkurują, a to w ten sposób, iż każdy konkurujący posiadacz ziemskiej posiadłości, osobne ciało w tabuli krajowej stanowiącej, jeżeli nie jest patronem, lub jego zastępca wybiera jednego, a równie jednego z każdej gminy, do tej parafii wcielonej, wybierają członkowie tejże gminy, którzy mają prawo wyboru w gminie.

Jeżeli jednak liczba wyborców tym sposobem wybranych, byłaby mniejszą niż sześć, wtedy uprawnieni do wyboru dopiero co wskazani, wybierają po dwóch lub trzech wyborców, tak, żeby liczba ogólna tych wyborców najmniej sześć wynosiła.

Przy wyborze wyborców, jako też członków Komitetu rozstrzyga bezwzględna większość głosów, a w razie, gdyby ta większość przy pierwszym i drugim głosowaniu nie została osiągnięta, uważani będą za wybranych ci, którzy przy drugim głosowaniu największą otrzymali liczbę głosów; w razie równości głosów, rozstrzyga los.

Członkowie Komitetu pełnią swoje obowiązki bezpłatnie — tylko połączone z tą czynnością wydatki w gotówce mają być im zwrócone.

§. 14.

Komitet jest organem uchwalającym i nadzorującym w sprawach konkurencyi kościelnej.

Komitet ustanawia preliminarz i sprawdza rachunki roczne; uchwały jego zapadają bezwzględną większością głosów, i są dla konkurujących gmin i obszarów dworskich obowiązującymi.

§. 15.

Komitet wybiera z pośród siebie przewodniczącego, który jest jego organem wykonawczym.

Przewodniczący układa preliminarz, składa rachunki i utrzymuje kasę zostającą pod zamknięciem, do której drugi klucz ma mieć jeden z członków Komitetu.

Każdemu konkurującemu wolno wglądać w sprawdzone rachunki.

§. 16.

Zażalenia przeciw rozporządzeniom Komitetu rozstrzyga wydział powiatowy, a w ostatniej instancji Wydział krajowy.

Co do terminu odwołania się, tudzież co do prawa Rządu nadzorowania Komitetu i rozwiązania onegoż, obowiązują przepisy ustawy gminnej.

Władza polityczna ma także na żądanie władzy kościelnej lub stron do konkurencji obowiązanych, i w miarę tego żądania objąć zwierzchnie kierownictwo nad budowlami kościołów i budynków plebańskich.

§. 17.

Dotychczasowe przepisy, dotyczące się przedmiotu tą ustawą objętego, znoszą się, o ile się nie zgadzają z niniejszą ustawą.

Wszystkie te sprawy i sprawy są
wskazywane przez nas do
opinii i wyroku sądu i
opinii i wyroku sądu i

§ 10

Wszystkie te sprawy i sprawy są
wskazywane przez nas do
opinii i wyroku sądu i
opinii i wyroku sądu i

§ 11

Wszystkie te sprawy i sprawy są
wskazywane przez nas do
opinii i wyroku sądu i
opinii i wyroku sądu i

Z drukarni Kornela Pillera we Lwowie 1866.

§ 12

Wszystkie te sprawy i sprawy są
wskazywane przez nas do
opinii i wyroku sądu i
opinii i wyroku sądu i

Sprawozdanie

Komisji w przedmiocie patronatu szkół i konkurencyi szkolnej.

W skutek uchwał Wysokiego Sejmu z dnia 5. Grudnia 1865. i 26. Marca 1866. r., komisya zdaje niniejszem sprawę z przekazanego sobie do ocenienia projektu, do ustawy o patronacie szkół i konkurencyi szkolnej, wypracowanego przez Wydział krajowy na podstawie projektu rządowego.

Rozpatrzywszy się w tym projekcie, zgadzającym się co do głównych zasad z projektem rządowym, komisya znalazła go odpowiednim wszelkim względem słuszności i zmianie stosunków, jakie zaszły w roku 1848.

Patronat szkolny zasadza się wedle istniejących przepisów albo na ustawie, albo na innych tytułach prawnych, n. p. fundacyi, umowie i t. p. Przedmiotem niniejszej ustawy jest patronat szkolny, zasadzający się tylko na ustawie — patronaty zaś, oparte na innych tytułach, są uregulowane dotyczącymi dokumentami, które stanowią podstawę ocenienia wspólnych praw i obowiązków; i nie mogą być ani zniesione, ani zmienione bez zezwolenia stron interesowanych.

Przez patronat szkolny, zasadzający się jedynie na ustawie, rozumie się wedle §. 370. politycznej ustawy dla szkół ludowych, obowiązek przyczyniania się do wybudowania, urządzenia i utrzymywania szkoły. Wynika on z prawa prezentowania parocha i jest z tem prawem połączony, to jest, patronat kościelny, bez żadnego innego specjalnego tytułu, tylko dla tego, że jest patronem kościelnym, uważa się oraz za patrona szkoły w obrębie jego parafii istniejącej; wszelako patronat szkolny nie nadaje prawa prezentowania nauczyciela. Ponieważ patronat szkolny, połączony z prawem prezentowania parocha, wynika z ustawy, przeto posiadający to prawo nie może zrzec się obowiązku z niem połączonego (dekr. nadw. z dnia 11. Lutego i 19. Października 1787.), to jest obowiązku ponoszenia kosztów dla rzemieślników przy wybudowaniu, urządzeniu i utrzymywaniu szkoły, i dlatego też patronat szkolny tylko mocą ustawy zniesionym być może.

A gdy patronat szkolny, nałożony ustawą, pochodzi ze stosunku opiekuńczego byłych dominiów do poddanych, przeto po zniesieniu poddaństwa dziś już niesłusznie obciąża dawnych patronów, i dla tego c. k. Ministerstwo oświecenia już w dekreście z dnia 15. Grudnia 1848., d. u. P. 28., uznało w zasadzie potrzebę zniesienia patronatu szkolnego, o ile opiera się na ustawie; dla tego też wniósł c. k. Rząd już w roku 1863. do Wysokiego Sejmu projekt do ustawy, znoszącej patronat szkolny, o ile jedynie na ustawach się zasadza.

Znosząc patronat szkolny z mocy ustawy istniejący, trzeba zarazem orzec, na kogo mają przejść prawa i obowiązki z patronatem szkolnym połączone.

Zważywszy, że zakładanie i utrzymywanie szkół ludowych, których jedynym zadaniem jest rozkrzewienie oświaty ludowej, leży w wyłącznym interesie gminy — zważywszy, że głównem i najważniejszym. a właściwie jedynym prawem patrona powinno być prawo prezentowania nauczyciela — i że nadanie gminom tego prawa może się stać głównym bodźcem do ofiar na zakładanie nowych szkół ludo-

wych — zważywszy nareszcie, że najdroższe interesa gminy, bo wychowanie wiejskiej dziatwy, zawisły od odpowiedniego wyboru nauczyciela, najstosowniejszą jest rzeczą, żeby gminom, które ponoszą koszta utrzymania szkoły ludowej, gdzie dokumenta inaczej nie stanowią, pozostawionem było prawo prezentowania nauczyciela.

Te same względy przemawiają także za tem, aby gmina mająca prawo prezentacji nauczyciela, nie była związaną tak zwaną terną, to jest, żeby nie była zmuszoną tylko z pomiędzy trzech kandydatów wybierać i prezentować nauczyciela.

Wedle ustaw dotąd obowiązujących ponosili koszta na budowę, urządzenie i utrzymanie szkół ludowych, nie tylko patron, ale także dominium i gmina. Patron opędział koszta na rzemieślników; dominium dostarczała materyału, a gmina robocizny pieszej i ciągłej. Gdy w roku 1848. zniesiony został stosunek dawnych dominiów do poddanych, na którym się głównie ów obowiązek opierał, przeto upadł tem samem wszelki prawny powód żądania od byłych dominiów, jako takich, na mocy powyższych ustaw jakiegokolwiek datku dla szkół ludowych.

Otóż z powodu zmiany stosunków, które z mocy ustaw dawniejszych były jedyną postawą praw patronatu szkolnego, i obowiązków do konkurencyi szkolnej — uregulowanie tych praw i obowiązków, a mianowicie zniesienie patronatu szkolnego, jedynie na powyższych ustawach opartego, przeniesienie tego prawa na gminę, uwolnienie byłych dominiów od wszelkich prezentacji, jakie na nich z mocy ustaw ciążyły, rozłożenie takowych na osoby do tego najwłaściwiej obowiązujące, w ogóle uregulowanie konkurencyi szkolnej — jest przedmiotem ustawy, którą komisya Wysokiemu Sejmowi w załączeniu /. przedkłada, zalecając przyjęcie onejże.

Antoni Manastyrski w. r.,
biskup przemyski, jako przewodniczący.

Maurycy Kabat.
sprawozdawca.

Ustawa

z dnia

dla królestwa Galicyi i Lodomeryi i wielkiego księstwa Krakowskiego,
dotycząca patronatu szkół i pokrycia kosztów na umieszczenie szkół ludowych.

Zgodnie z uchwałą Sejmu krajowego Megó królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkiem księstwem Krakowskiem rozporządzam, co następuje :

§. 1.

Patronat szkolny, o ile jedynie na ustawach się zasadza, ustaje z wszelkiemi doń przywiazanemi prawami i obowiazkami.

Patronaty szkolne zaś, na innych tytułach zasadzające się, pozostają w swej mocy.

§. 2.

Gdy patronat szkolny ustaje (§. 1.), przechodzą na gminę prawa do tegoż przywiazane, mianowicie prawo prezentowania nauczyciela w szkołach trywialnych jako takich, nie mniej w szkołach trywialnych, urządzonych na wzór szkół głównych.

Gminom przysłuża także prawo prezentowania nauczyciela co do szkół, przez gminę założonych i utrzymywanych, o ile postanowienia aktów fundacyjnych inaczej nie stanowią, niemniej i co do takich, przez gminę założonych i utrzymywanych szkół ludowych, gdzie prawo prezentowania nauczyciela dotąd nie istniało.

Prawo prezentowania nauczyciela podlega istniejącym w tym względzie postanowieniom.

Wszakże wszyscy o posadę ubiegający się i przepisaną kwalifikacją opatrzeni, winni być podani prezentującemu do wolnego wyboru, nie ograniczając go do tak zwanej terny.

§. 3.

Obowiazek dostarczania drzewa opalowego dla szkół ludowych, nałożony na byłe dominia li tylko

ustawą, a rozporządzeniem ministeryalnym z dnia 15. Grudnia 1848., d. u. P. nr. 28., nadal w swej mocy utrzymany znosi się niniejszem — równie znosi się w ogóle, każdy inny ustawą nałożony obowiązek byłych dominiów jako takich, dotyczący prestacyi na szkoły ludowe.

§. 4.

Koszta budowy, utrzymania, najmu, urządzenia wewnętrznego i opalania budynków szkolnych, równie jak koszta budowy, utrzymania i najmu mieszkań dla nauczycieli, niemniej koszta nabycia gruntów pod wszystkie te budynki, ponosić mają w miarę swych zobowiązań przedewszystkiem patronaty szkół, o ile takowe nadal istnieją (§. 1.), fundusze miejscowe na ten cel przeznaczone, i osoby na mocy fundacyi albo z innego specjalnego tytułu prawnego, do tego obowiązane.

§. 5.

Jeżeli specjalne tytuły prawne, na których się patronat szkolny zasadza, nie zawierają wyraźnego postanowienia co do rodzaju i miary prestacyi, albo jeżeli z tych tytułów powziąć tylko można, iż przyjęte zostały obowiązki ustawą nałożone w ogóle, bez bliższego onych określenia, natenczas patron ponosić ma na przyszłość jedną czwartą część pokryć się mających kosztów, wyjąwszy gdyby udowodnił, iż do niniejszej prestacyi jest obowiązany.

§. 6.

Jeżeli i o ile wskazane w §. 4. wydatki nie dadzą się pokryć środkami tam wymienionemi, natenczas zastosowane być mają następujące postanowienia:

§. 7.

Wydatki na szkołę ludową, urządzoną według przepisów, ponosi gmina w swojej, a obszar dworski w swojej szkole.

§. 8.

Koszta szkół normalnych we Lwowie i w Krakowie, tudzież koszta szkół głównych, z którymi połączone są lub będą zakłady dla wykształcenia nauczycieli, ponosić ma fundusz szkół normalnych w tym samym stosunku jak dotąd.

Gminy przyczyniają się do pokrycia tych kosztów tylko w myśl §. 7.

§. 9.

Jeżeli do pewnej szkoły ludowej dwie lub kilka gmin, dwa lub kilka obszarów dworskich, albo część tychże, albo też jedna lub kilka gmin i jeden lub kilka obszarów dworskich lub części tychże należy,

natenczas, wyjąwszy inną ugodę, ponoszą one wydatek na szkołę wspólnie, a to w stosunku zamieszkałej w nich ludności.

§. 10.

Wydatki szkolne, które gmina ponosić ma, zazwyczaj będą pokrywane w ten sam sposób jak inne potrzeby gminne.

Jeżeli zaś istnieją osobne szkoły dla różnych wyznań, a gmina nie uchwali, ażeby wszystkie te szkoły utrzymywane będą zarówno z wspólnych środków gminy, natenczas wydatki na każdą z tych szkół, jeżeli nie stanie inna ugoda, rozłożone będą tylko na członków gminy tego wyznania, dla którego szkoła istnieje.

§. 11.

Jeżeli do pewnej szkoły ludowej dwie lub kilka gmin, dwa lub kilka obszarów dworskich, albo część tychże, albo też jedna lub kilka gmin i jeden lub kilka obszarów dworskich lub części tychże jest przydzielonych, natenczas ma być utworzony komitet do załatwienia spraw konkurencyjnych. jako też do wykonywania prawa prezentacji (§. 2.) pięciu członków.

Stałymi członkami tego komitetu są: paroch miejscowy tego obrządku, którego konsystorz wykonuje nadzór nad szkołą, i patron szkoły lub jego zastępca.

Resztę to jest trzech, a jeżeli prawo prezentowania nauczyciela jest przy gminie, czterech członków wybierają na lat sześć.

Konkurujący posiadacze ziemskiej posiadłości, osobne ciało tabularne stanowiącej, i rada gminna.

Przy wyborze rozstrzyga bezwzględna większość głosów; a w razie gdyby ta większość przy pierwszym i drugim głosowaniu nie została osiągnięta, uważani będą za wybranych ci, którzy przy drugim głosowaniu największą liczbę głosów otrzymali; w razie równości głosów rozstrzyga los.

Członkowie komitetu pełnią swoje obowiązki bezpłatnie, tylko połączone z tą czynnością wydatki w gotówce mają być im zwrócone.

§. 12.

Komitet jest organem uchwalającym i nadzorującym w sprawach dotyczących się konkurencyi szkolnej.

Komitet ustanawia preliminarz i sprawdza rachunki roczne. Uchwały jego zapadają bezwzględną większością głosów i są dla konkurujących gmin i obszarów dworskich obowiązującymi.

§. 13.

Komitet wybiera z pośród siebie przewodniczącego, który jest jego organem wykonawczym.

Przewodniczący sporządza preliminarz, składa rachunki i utrzymuje kasę, do której drugi klucz zostaje w ręku jednego z członków komitetu.

Każdemu członkowi gminy i każdemu właścicielowi obszaru dworskiego wolno jest przeglądać sprawzone rachunki.

§. 14.

Zażalenia przeciw rozporządzeniom komitetu rozstrzyga wydział powiatowy, a w ostatniej instancji Wydział krajowy.

Co do terminu odwołania się, równie jak co do prawa Rządu, nadzorowania komitetu i rozwiązania onego, obowiązują dotyczące przepisy ustawy gminnej.

§. 15.

Rządowi zastrzega się prawo zwierzchniczego nadzoru nad budowlami szkolnemi.

§. 16.

Przepisy politycznej ustawy szkolnej, o ile się nie zgadzają z niniejszą ustawą, znoszą się.

Z drukarni Kornela Pillera we Lwowie 1866.

Alegat LXXVIII.

Sprawozdanie

komisji w przedmiocie zabezpieczenia od ognia budynków kościelnych, plebańskich i szkolnych.

Wydział krajowy wygotował projekt do ustawy, mającej na celu zabezpieczenie od szkód ogniowych budynków kościelnych i plebańskich w parafiach wyznania katolickiego, tudzież budynków szkół ludowych — który uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 5. Grudnia 1865. komisji specjalnej do oceny przekażany został.

Komisja zgadzając się z zasadami w sprawozdaniu Wydziału krajowego z dnia 31. Października 1865. r. liczba 789 wypowiedzianymi, na których opiera się zaprojektowana przezeń ustawa — mianowicie z zasadą przymusu do zabezpieczenia wyżej wskazanych budynków od szkód ogniowych i policzenia premii asekuracyjnej między kosztami utrzymywania tychże budynków — przedkłada projekt do ustawy z wnioskiem. by takowy Wysoki Sejm przyjąć raczył.

Antoni Manastyrski w. r.,
biskup przemyski jako przewodniczący.

Maurycy Kabał w. r.,
sprawozdawca.

U s t a w a

z dnia
dla królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkiem xięstwem Krakowskiem :

Zgodnie z uchwałą Sejmu krajowego Mege królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkiem xięstwem Krakowskiem rozporządzam, co następuje :

§. 1.

Wszystkie budynki kościelne i plebańskie w parafiach wyznania katolickiego, niemniej zabudowania na wolne pomieszkanie organistów i diaków, mają być nieprzerwanie zabezpieczone od szkód ogniowych w Zakładzie od takich szkód zabezpieczającym.

§. 2.

Koszta zabezpieczenia takiego należą do kosztów utrzymania budynków w §. 1. wskazanych, i do nich stosują się przepisy o konkurencyi kościelnej.

§. 3.

Uzyskane z Zakładu asekuracyjnego wynagrodzenie stanowi pierwszy fundusz odbudowania, a tylko niepokryta tym funduszem reszta kosztów odbudowania, ma być ściągnięta ze źródeł wymienionych w ustawie o konkurencyi kościelnej.

U s t a w a

z dnia

dla królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkiem xięstwem Krakowskiem.

Zgodnie z uchwałą Sejmu krajowego Megó królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkiem xięstwem Krakowskiem rozporządzam, co następuje :

§. 1.

Wszystkie budynki szkół ludowych, niemniej zabudowania na wolne pomieszkanie nauczycieli przeznaczone, mają być nieprzerwanie zabezpieczone od szkód ogniowych w Zakładzie, od takich szkód zabezpieczającym.

§. 2.

Koszta zabezpieczenia tego należą do kosztów utrzymania budynków w §. 1. wskazanych i do nich stosują się przepisy o konkurencyi szkolnej.

§. 3.

Uzyskane z zakładu assekuracyjnego wynagrodzenie stanowi pierwszy fundusz odbudowania, a tylko niepokryta tym funduszem reszta kosztów odbudowania, ma być ściągnięta ze źródeł wymienionych w ustawie o konkurencyi szkolnej.

Sprawozdanie Komisji wodnej

o przedłożeniu Rządowem względem Ustawy wodnej.

Wysoki Sejmie!

Na Posiedzeniu z dnia 7. Lutego b. r. przekazała Wysoka Izba przedłożenie Rządowe zawierające Projekt do Ustawy wodnej, komisji specjalnej w tym celu wysadzonej.

Komisja mniemała ze względu na spóźnioną porę, w której ukonstytuować się mogła, że brakuje jej czasu do wszechstronnego ocenienia Projektu Rządowego; postanowiła tedy rozpatrzyć się w nim o tyle, aby mogła wyjaśnić główne i dla naszego kraju najważniejsze onego zasady.

Przed wszystkim nasuwa się tu pytanie 1. w jakiej drodze prawodawczej Ustawa wodna ma przyjść do skutku.

Chociaż Ustawa wodna dotyka z bliska interesów gospodarstwa krajowego, Projekt Rządowy przedłożony został Sejmom z powołaniem się na §. 19. Statutu krajowego, jako Przedmiot ustawodawstwa ogólnego.

Powód takiego postępowania leży zapewne w tej okoliczności, że Projekt zawiera postanowienia pod względem własności wód z Ustawą cywilną sprzeczne, a które pod względem prawa wyłączenia granice Ustawą cywilną zakreślone przekraczają: zmiany zaś w Ustawie ogólnej, ogólnemu prawodawstwu podlegać muszą.

W tym względzie komisja miała na okn przedwszystkiem szczególny krajowy interes.

Uregulowanie prawnych stosunków użytku wody dotyka z bliska interesów gospodarstwa krajowego. Stotunki zaś ekonomiczne kraju naszego wielce się różnią od tychże stosunków w innych prowincjach tak pod względem klimatu i innych fizycznych stosunków, jakoteż polityczno-geograficznego położenia, produkcji i handlu; pod wpływem więcej lub mniej baczuego prawodawstwa, zaszły co do rozwoju stotunków ekonomicznych między krajami w skład Monarchii wchodzącami, ogromne różnice.

Użytek wody, czy to dla domu i obory, czy dla mechanicznych celów, czy ze względu na gospodarstwo ziemiańskie, czy wreszcie jako środka komunikacyjnego, nie jednakowo we wszystkich krajach się rozwinął i rozmaite, w użytku wody względy, przeważnemi być mogą.

Ustawa wodna zatem powinna zawierać postanowienia odpowiednie rzeczywistym potrzebom kraju, i uwzględniając należycie dotychczasowe rozporządzenia, prawa nabyte lub zwyczajowe, a nawet uspojenia ludności i stopień doskonałości Administracyi kraju.

Jeżeliby więc zmiany, jakie Projekt Rządowy w Ustawę cywilną wprowadzić zamierza, uchylone zostały, to niewątpliwie Ustawa wodna w moc §. 18. Statutu krajowego należałaby do ustawodawstwa krajowego.

Co do tych zmian więc następują się po 2. i 3. wątpliwości o ich potrzebie pod względem określenia własności wód i pod względem prawa wyłączenia.

do 2. Określając pojęcie własności wód Projekt Rządowy odwołuje się wprawdzie do postanowień Ustawy cywilnej, jednakże nie bez orzeczeń, które modyfikują kategorię odnośnych §§. kodeksu. Już bowiem ustęp d. §. 1. i §. 5. Projektu modyfikują zasadnicze pojęcie o wodach publicznych i prywatnych §§. 287, 290, 340, 407, 414, 477 i 854 Ustawy cywilnej określone.

do 3. Takie orzeczenia wprowadzają niejasność lub niepewność pojęć i osłabiają podstawę własności; a mnogie postanowienia o wywłaszczeniu podają własność prywatną w niebezpieczeństwo.

Prawo wywłaszczenia na mocy §. 365. Ustawy cywilnej przysłuży Najwyższej władzy tylko ze względów Publicznych. Projekt zaś Rządowy rozciąga te względy do interesów przemysłu, a zatem bezpośrednio do interesów przedsiębiorcy przemysłowego.

Pomijając uznaną potrzebę wywłaszczenia na zasadzie §. 3 65. Ustawy cywilnej, więc: dla użytku wody na pierwsze potrzeby życia, dalej dla żeglugi i spławu; wypada zwrócić uwagę *a* na cele gospodarstwa ziemiańskiego; *b* na cele ściśle przemysłowe.

do a. Osuszanie lub nawodnianie znacznego nieraz obszaru mało urodzajnych ról i łąk, do licznych właścicieli należących, najczęściej staje się niepodobnem do wykonania w skutek oporu lub niezamożności niektórych właścicieli. W takich zatem wypadkach Projekt Rządowy postanawia wywłaszczenie (§§. 18. 20 23, 57.)

Zdaniem zaś komisji stosowniejszą niż wywłaszczenie drogą byłoby użycie przymusu względem opierających się właścicieli, jeżeli większość taką meloracją przedsięwzięmie, w razie niezamożności zaś pożądanem by było użyczenie kredytu z funduszy publicznych.

Podobny stosunek zachodzi pod względem uregulowania biegu wód prywatnych i zabezpieczenia gruntów przybyłych.

do b. Na najściślejszą zaś baczność zasługują §§. 8, 33, 34, które postanawiają wywłaszczenie wód przez właściciela nieużytych, na korzyść przedsiębiorcy. Takie wywłaszczenie uważa komisja za zbyt uczynne. Albowiem wiadomo każdemu, że przemysł w naszym kraju nie rozszerzył się tak dalece, aby mu już wody zabrakło, lub żeby mu prywatne wody za dobrowolnymi umowami nie stały do dyspozycji. Przeciwnie bieg i spadek wód jest częstokroć nie zużytkowany, a właściciele onych, i gruntów przybyłych najczęściej gotowi będą odstąpić je drogą umowy przedsiębiorcom przemysłowym, tém bardziej, jeżeli Ustawy dozwolą dzielności gruntów. Oprócz tego, przemysł coraz mniej używa wody jako siły popędowej; znaczniejsze bowiem zakłady, o jakie by tu chodziło, posługują się siłą pary; przez co bieg i spadek wód na ważności i wartości traci.

Tém mniej więc okazuje się potrzebnem pośnięcie opieki nad przemysłem aż do wywłaszczenia na jego korzyść wód bez użytku zostających; a jeszcze dotkliwszem i niebezpieczniejszem był by obowiązek właścicieli zakładów już istniejących do odstąpienia nadmiaru wody w tych zakładach nieużytego. (§§. 14. 36.)

Oprócz tych względów bezpieczeństwa dla praw istniejących, komisja i z innych jeszcze powodów przeciwną jest takiemu rozszerzeniu prawa wywłaszczenia.

Wiadomo bowiem, że w kraju naszym w skutek przemian socyalnych pojęcia o prawie własności dotąd jeszcze nie mało są zamącone; stosunki własności ani są dostatecznie wyjaśnione, ani uregulowane, a tém mniej ustalone; istnieją jeszcze wspólne posiadanie i służebnictwa; nie mamy ksiąg gruntowych, i. t. d.

Wszystkie powyższe okoliczności na uwagę wzięwszy, wypada się ze stanowiska interesu krajowego oświadczyć przeciw wszelkim zmianom Ustawy Cywilnej, w Projekcie Rządowym zamierzonym.

4. Własności kraju naszego odnoszą się także do kompetencji w sprawach wodnych, którą Projekt Rządowy porucza Władzom politycznym (Rozdz. VIII.) Zakres działania tych Władz ma się tedy rozciągać do orzekania o własności i wywłaszczeniu; o względach interesów kultury krajowej w ogólności, a interesu Przemysłu w szczególności: droga sądowa zaś zachowana jest tylko w wypadkach sporu o prawo własności i o wysokości wynadgrozdzenia (§§. 77, 89, 90.)

Jeżeli już, jak wyżej wykazano, dopuszczanie wywłaszczenia według tej Ustawy jest rzeczą sliską i niebezpieczną; o ileż niebezpieczeństwo to groźniejszem się staje, jeżeli orzeczenie o tém oddane być ma Władzom politycznym, których działanie kieruje się więcej stosownością niż zasadami sprawiedliwości, i które, tak co do orzekania, jak i co do postępowania nie są związane ścisłymi normami. Już tedy z istoty Władzy administracyjnej wynika pewna dowolność w postanowieniach i to tém większa, im niższe są organa działające, które jak wiadomo, częstokroć kierują się indywidualnymi przekonaniem i umieją ująć kontroli przełożonych władz, a w ogólności, życie publiczno prawne nie wyrobiło się jeszcze u nas do tego sumiennego i wszechstronnego poszanowania i przestrzegania wszelkich Ustaw, jak to się dzieje w innych krajach wyżej w cywilizacji posuniętych.

Z tego powodu ustanowienie Magistratur wodnych i przydanie takowych Władzom politycznym, jak to w pierwotnym zarysie Projektu Rządowego zamierzonym było, lepiej by dogadzało potrzebie.

W niniejszém Sprawozdaniu uwypatniają się główne zasady, na których, zdaniem komisji, krajowa Ustawa wodna winna być opartą; a takimi są:

1. Ustawa wodna ma być zgodną z postanowieniami Ustawy Cywilnej pod względem określeń własności wód i wywłaszczenia.

2. W celu osuszenia i nawodnienia gruntów, toż ubezpieczenia brzegów wód prywatnych ma być użytym przymus względem mniejszości właścicieli zamierzonej melioracji przeciwnej. Pożądanym by był kredyt z funduszu publicznego dla właścicieli niezamożnych.

3. Kompetencya do orzekania w sprawach wodnych ma należeć do Magistratur wodnych.

W myśl więc sposobu zapatrywania się swego na przedłożenie Rządowe, komisya ma zaszczyt przedłożyć następujący wniosek:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Projekt do Ustawy wodnej zwraca się c. k. Rządowi, ażeby w myśl §. 182 Statutu krajowego Sejmowi krajowemu na przyszłej kadencyi przedłożony został projekt do Ustawy wodnej dla królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z W. księstwem Krakowskiem, zastosowany do potrzeb i stosunków krajowych.

W. Badeni

Referent.

S. Geringer

Przewodniczący.

W tym celu...
Czas...
1. W celu...
2. W celu...
3. W celu...
4. W celu...
5. W celu...
6. W celu...
7. W celu...
8. W celu...
9. W celu...
10. W celu...

Wydawnictwo
Instytutu Stauropigiańskiego
Zarządca: St. Huczowski

Z drukarni Instytutu Stauropigiańskiego, 1866.
Zarządca: St. Huczowski.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o wnioskach posłów pp. x. Antoniego Pietruszewicza i Alexandra hr. Borkowskiego, względem używania języka polskiego i ruskiego w czynnościach Sejmu krajowego.

Wysoki Sejmie !

Posel Pietruszewicz x. postawił na posiedzeniu sejmowym z dnia 19. Grudnia 1865. r. wniosek następującej treści :

„Sejm krajowy obraduje, uchwała i urzęduje zarówno w języku polskim jak i ruskim ; dla tego „wszelkie wnioski i przedłożenia rządowe, wydziałowe i komisyjne powinny być w tych obu językach „krajowych poddawane pod obrady sejmowe.“

„Przy drugim czytaniu ma być tekst ruski i polski zarówno przedmiotem rozpraw i głosowania ; przy trzecim czytaniu należy zawsze odczytać każdy §. tekstu polskiego i ruskiego, i te oba teksty „mają być jako autentyczne uważane, a względnie ku uzyskaniu najwyższej sankcyi przedkładane.“

Uchwałą wysokiego Sejmu z 16. Stycznia 1866. r. polecono Wydziałowi krajowemu, aby zbadawszy wniosek posła x. Pietruszewicza, sprawozdanie Wysokiemu Sejmowi przedstawił, z pominięciem formalności wydrukowania sprawozdania.

Odnosnie do tego przedmiotu postawił poseł hr. Borkowski wniosek :

Wysoki Sejm raczy uchwalić jako §. 17ty, umieścić się mający przed §. 17tym prowizorycznie przyjętego regulaminu :

„Językiem Sejmu jako całości jest język polski.“

Uchwałą z 10. Lutego 1866. r. odesłał Wysoki Sejm wniosek ten również do Wydziału krajowego do zbadania i sprawozdania.

Wnioski te, o ile się odnoszą do sposobu załatwiania czynności sejmowych, są przedmiotem regulaminu sejmowego, gdzie uchwalone w tej mierze postanowienia należą.

Wydział krajowy uchwalając regulamin sejmowy nie dotknął w regulaminie kwestyi języka, sądził bowiem, iż przy dotychczasowej używalności pozostać wypada, i że z czasem ustali się praktyka obustronnie dogodna bez potrzeby ujęcia tej kwestyi w formę uchwały.

Polecenie wszakże Wysokiego Sejmu dane Wydziałowi krajowemu z powodu rzeczonych wniosków, wkłada na Wydział krajowy obowiązek poddania przedmiotu tego pod uchwałę Wysokiego Sejmu.

Praktyka dzisiejsza odpowiada poniekąd zasadzie wypowiedzianej we wniosku posła Borkowskiego. Wniosek ten zamierza przeto właściwie ująć w formę uchwały, sposób postępowania pod względem języka dziś istotnie używany, czyni to wszakże w wyrazach zbyt ogólnych, dopuszczających w zastosowaniu wątpliwości, zwłaszcza pod względem osądzenia, jakie poszczególne czynności sejmowe odnoszą się do całości Sejmu.

Wątpliwości podobne wywołałyby spory, które musiałyby być rozstrzygnięte poszczególnymi uchwałami tłumoczącymi doniosłość i znaczenie zasady we wniosku posła Borkowskiego zawartej, i tak nieosiągnęłby się jednego z głównych celów unormowania kwestyi językowej.

Wydział krajowy przeto nie może Wysokiemu Sejmowi zalecać przyjęcia wniosku w formie przedstawionej przez posła Borkowskiego.

Wniosek posła x. Pietruszewicza wypowiadając ogólną zasadę:

„Sejm obraduje, uchwała i nrzęduje zarówno tak w polskim jako też i w ruskim języku, stosuje tę ogólną zasadę do niektórych czynności sejmowych.“

Używanie języka polskiego lub ruskiego przy obradowaniu i stawianiu wniosków, nie było nigdy kwestyonowaniem w Sejmie naszym, o ile przeto wniosek posła x. Pietruszewicza ten szczegół w uchwałę ująć zamierza, niema nic przeciw temu do zarzucenia.

Żądaniem zaś, aby uchwalanie i nrzędowanie odbywało się zarówno tak w polskim, jakoteż i w ruskim języku, domaga się wniosek posła x. Pietruszewicza wprowadzenia nowości, sprzeciwiających się dotychczasowej praktyce, których przyjęcia Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi doradzać nie może.

Używanie równocześnie kilku języków w zgromadzeniach parlamentarnych, przy uchwalaniu i w nrzędowaniu, sprzeciwia się już w ogólności wszelkim pojęciom należytego postępowania parlamentarnego i przeprowadzaniu uchwał sejmowych.

Przyjęcie postępowania w Sejmie naszym takiego, iżby uchwały stanowiono w dwóch tekstach, t. j. polskim i ruskim i by obom tym tekstom służył charakter autentyczności, wywierałoby skutki dla kraju naszego, skutki bardzo szkodliwe.

Każden język ma swoje właściwości, dla których nie łatwo w każdym razie myśl jednym językiem wyrażona, odtić w innym języku z taką ścisłością, iżby co do istotnego znaczenia; wątpliwość jaka powstać nie mogła. zwłaszcza, jeżeli jeden język jest zupełnie wykształcony, drugi zaś w tej mierze jeszcze dostatecznie nie postąpił.

Trudność ta daje się czuć w szczególności w prawodawstwie, gdzie, jak doświadczenie uczy, przy zastosowaniu ustawy w kilku językach ułożonej, często wątpliwości co do właściwego znaczenia zachodzą.

Od przyznania zaś ustawie tego lub innego znaczenia, zawisło prawo materialne, wymiar sprawiedliwości, pytanie o moje lub twoje, o najważniejszy interes obywateli.

Wątpliwości podobne natenczas tylko mogą być uniesione, jeżeli jeden tekst uznany jest jako tekst autentyczny, do którego jako do źródła, dla poznania znaczenia i ducha ustawy, odnieść się należy.

Państwo obowiązane czuwać nad tem, aby pewność i stanowczość praw, nie była narażona na niebezpieczeństwo niedokładnego, dowolnego lub mylnego tłumaczenia wyrazów i pojęć, nie może też dopuścić, aby uchwalanie jednych i tych samych ustaw w różnych językach ze skutkiem autentyczności wszystkich tekstów, stało się źródłem ich różniącego się pojmowania.

Zasada ta spoczywać musi zaprawdę na względach nieuniknionej konieczności, kiedy widzimy, że w Państwach o mieszanym narodowościach i językach, ustawy powszechnie w jednym tylko języku uchwalane, a do tego jedyne autentyczne źródła, wszystkie przekłady w razach zachodzącej wątpliwości odselane bywają.

Taki sposób postępowania napotykamy zwłaszcza w państwach obdarzonych od wieków instytucjami reprezentacyjnymi, w państwach, których ludy używają najobszerniejszego współdziałania w rządach i wymiaru wolności obywatelskich. Te właśnie ludy nie upatrują wolności prawdziwej i praktycznej w dowolności obradowania i uchwalania ustaw w różnych językach; i owszem, doświadczeniem wieków i wyrozumieniem należytem interesu kraju, doszły one do przekonania, że w obradowaniu, nrzędowaniu i uchwalaniu ustaw, jednego tylko języka używać należy i że wszelkie temu przeciwne postępowanie, jako w skutkach szkodliwe i należyte załatwianie czynności parlamentarnych utrudniające i krępujące, właśnie zamiechanem być powinno.

Powołujemy się pod tym względem na Szwajcaryę, Belgię, Wielką Brytanię, Zjednoczone Stany północnej Ameryki. Narody w tych krajach w skład państwowy zjednoczone, mówią językami, które nie z sobą nie mają wspólnego, których uprawnienie do odrębności mogłoby przeto być większe niż u nas, gdzie się nawzajem zupełnie rozumiemy, a przecież w krajach tych nikomu na myśl nie przychodzi, na zebraniach ustawodawczych mówić różnymi językami, albo zgola uchwalać w innym języku, jak tylko w tym jednym, który jako język całości jest uważany.

W tych krajach nikt też nie upatruje krępowania wolności osobistej w tem, że w czynnościach parlamentarnych jednego tylko wolno używać języka, i owszem, uważanoby za nadużycie urudniające załatwianie spraw publicznych, gdyby się chciało posługiwać w tej mierze różnemi językami.

Krótki czas życia parlamentarnego w Państwie austriackiem, nie dozwolił do tego czasu, dojść do tego praktycznego sposobu zapatrywania się na kwestyę językową i załatwić ostatecznie spory w tej mierze powstałe.

Niedogodności i utrudnienia, które nastąpiłyby gdyby wszystkie czynności sejmowe odbywać się musiały w kilku językach są tak wielkimi, postępowanie takie połączoneby było z taką stratą czasu, zwłaszcza, że uniknąłby się nie dały częste spory o zgodność tekstem uchwalic się mających — iż już te czysto utilitarne względy przemawiają jak najsilniej za zaniechaniem podobnego postępowania.

To też niedogodności te doprowadzają coraz dowódniej do przekonania, że zgromadzenia parlamentarne jednego tylko używać powinny języka w urzędowaniu i przy uchwalaniu, — a zgodne z tą zasadą postępowanie nabywa i w Państwie austriackiem już uznania, jako wynikłość w głędowni nieuniknionej konieczności.

Tak już w Radzie Państwa używano przy rozprawach i uchwalaniu wyłącznie tylko niemieckiego języka, chociaż dla znacznej części członków Rady Państwa zupełnie nie zrozumiałego a nie domagano się przecież innego postępowania.

Jakkolwiek patentem cesarskim z dnia 4. Marca 1849 r. Nr. 153. D. P. P. postanowiono, że tekst każdego języka krajowego, w którym ustawy Państwa głoszone będą, uważany być ma za tekst autentyczny, — toć przecież przekonano się wkrótce o niesposobności i szkodliwości takiego postanowienia, które było przyczyną częstego mylnego zastosowania ustaw i nieskończonych wątpliwości, co do znaczenia jednej i tej samej ustawy, w kilku językach autentycznie wydanej.

Z tych tedy powodów widział się Rząd zmuszonym powrócić do zasady, iż jeden tylko tekst, autentycznym może być tekstem, do którego w razie wątpliwości odnosić się należy: — rozporządźno przeto patentem ces. z 27. Grudnia 1852 r. Nr. 260 §. 2. i 3., że dla wszystkich w dzienniku Pr. P. ogłoszonych, ustaw i rozporządzeń na przyszłość tekst niemiecki jako jedynie autentyczny uważany być ma; że przeto co do tłumaczeń na inne języki krajowe w razach wątpliwości, takowe wedle tekstu niemieckiego rozstrzygniętemi być mają.

Powody zaprowadzenia jednego autentycznego tekstu dla ustaw Państwa, przemawiają też w zupełności za postanowieniem jednego tekstu autentycznego dla ustaw krajowych, — a zastosowując tę zasadę do kraju naszego, nie może podpadać wątpliwości, iż charakter autentyczności tekstowi polskiemu przyznany być powinien.

Język polski bowiem jest w kraju naszym najwięcej rozpowszechniony, a do tego Rusinom zupełnie zrozumiały — przez wielką część Rusinów nawet wyłącznie używany.

Język polski stoi pod względem prawodawstwa w ogólności pod względem wykształcenia na wysokości nowoczesnej kultury; podczas gdy język ruski nie doszedł jeszcze do tego stopnia wykształcenia, wyrabiając sobie dopiero terminologię i formy.

Pod tym względem nie można też spuścić z uwagi dawniejszego ustawodawstwa austriackiego.

Wszystkie ustawy i przepisy cywilne i polityczne przed 1848 r. bywały wydawane także w języku polskim, bynajmniej zaś w ruskim, przeto w tymże nie mogła do tego czasu użyć się terminologia odpowiednia, co spowodować by musiało ustawiczne spory o właściwość i znaczenie wyrazów dopiero stworzyć się mających.

Uznanie języka polskiego, jako języka, w którym odbywać się powinno uchwalanie ustaw i urzędowanie w Sejmie, odpowiada nareszcie także podstawie historycznej, rozwojowi historycznemu kraju naszego, owej ustawami nam wskazanej zasadniczej myśli, która wyraz swój już w dyplomie październikowym znalazła, a która wedle słów manifestu z 20. Września 1865 r. Najjaśniejszemu Panu i nadał w ukształceniu Państwa przewodniczyć będzie.

Powody te usprawiedliwiają niewątpliwie praktykę pod względem kwestyi językowej w Sejmie naszym ustaloną.

Wydział krajowy jako organ zawiadowczy i wykonawczy Wysokiego Sejmu, mając już ze stanowiska swego obowiązek niewprowadzać nowości niekoniecznych, któremi jedno lub drugie stronnictwo mogłoby uważać się być pokrzywdzonym — sądzi, iż w kwestyi językowej dotychczasową używalność zachować należy, ile że takowa, wyrobiwszy się właśnie na podstawie naszych stosunków, odpowiada tymż stosunkom i wymagalnością należytego postępowania parlamentarnego.

Wydział krajowy nie odchodząc przeto od tej używalności, zaleca takową Wysokiemu Sejmowi i nadal do utrzymania. Nie nadwerężając tym sposobem w niczem wolności używania języka polskiego i ruskiego przy stawianiu wniosków, przy toku rozpraw, przy wnoszeniu petycyj, interpelacyj, protestów lub oświadczeń na takowe, nie zmieniając również dotychczasowej używalności, co do przedłożeń drukiem ogłaszanych; Wydział krajowy pragnął we wniosku swoim unormować jedynie te przypadki, które wedle dotychczasowej używalności jako ustalone uważane być powinny.

Wydział krajowy przedstawia Wysokiemu Sejmowi dwa wnioski. Pierwszy odnosi się do czynności w Sejmie, tyczy się przeto regulaminu sejmowego, gdzie też w odpowiednem miejscu umieścić przyjdzie powziętą nad nim uchwałę. Drugi wniosek tyczy się czynności Wydziału krajowego, a powzięta nad tymże uchwała, uważaną być powinna jako dodatek do Instrukcyi dla Wydziału krajowego.

Z tych to powodów Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Jako postanowienia zamieścić się mające do regulaminu sejmowego.

Marszałek urzęduje w języku polskim. Na podania ruskie daje Marszałek odpowiedź w języku ruskim, na wszelkie inne podania zaś w języku polskim.

Protokoły obrad sejmowych winne być rozdawane w języku polskim i ruskim.

Przy stawianiu wniosków, wnoszeniu interpelacyj i przy rozprawach winien być używany język polski lub ruski.

Sprawozdania Wydziału krajowego i komisji będą rozdawane członkom Sejmu w językim polskim i ruskim. Za podstawę do obrady służy sprawozdanie w języku polskim.

Sejm uchwała w języku polskim.

II. Jako dodatek do Instrukcyi dla Wydziału krajowego.

Wydział krajowy urzęduje i koresponduje w języku polskim.

W odpowiedziach do stron, Wydział krajowy używa języka ruskiego na podania ruskie, zaś języka polskiego na wszelkie inne podania.

Marszałek krajowy:

Leon książę Sapieha w. r.

Sprawozdawca:

Franciszek Smolka w. r.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i W.Ks. Krakowskiego.

We Lwowie dnia 4. Kwietnia 1866 r.

Sprawozdanie Wydziału krajowego

w przedmiocie obwieszczania ustaw krajowych.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 13. Kwietnia 1866. przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do rozpoznania postawiony przez posła Kabata wniosek naglący następującej treści:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Ustawy krajowe i rozporządzenia władz krajowych winne być obwieszczane przez zamieszczenie tychże w dzienniku praw i rozporządzeń krajowych w języku polskim, jako autentycznym, a według potrzeby także w tłumaczeniu ruskiem i niemieckiem.

2. Ustawy krajowe i rozporządzenia władz krajowych zaczynają obowiązywać z początkiem dnia piętnastego po upływie dnia, w którym obwieszczone zostały, jeżeli ustawa sama lub rozporządzenie inaczej w tej mierze nie postanowi.

3. Dotychczasowe ustawy i przepisy, dotyczące się sposobu obwieszczania ustaw i rozporządzeń krajowych znoszą się.

Wydział krajowy wywiązując się z powyższego polecenia, następujące przedkłada sprawozdanie:

Wniosek posła Kabata jest w związku z wnioskami posłów ks. Pietruszewicza i Borkowskiego o języku sejmowym. Wnioski te uzupełniając, zmierza on do tego, aby wniosek Wydziału krajowego sprawozdania z 4. Kwietnia 1866. Wysokiej Izbie przedstawiony, tej treści: „Sejm uchwała w języku polskim“ — a odnoszący się jedynie do czynności w Sejmie, — odniósł także skutek prawny na zewnątrz, to jest, aby ustawy przez Wysoki Sejm w języku polskim uchwalone, w tym samym języku, jako tekst autentyczny wieszczane były.

Co do obwieszczania ustaw następujące dotąd obowiązują przepisy:

Ustawy, bądź państwowe, bądź krajowe, poczynają obowiązywać dopiero po należytem onychże obwieszczeniu (§. 3. Ust. cyw.) — Obwieszczenie ustaw władzom politycznym poruczone. (dekr. kanc. nadw. z dnia 16. Listopada 1827. L. 2319 i instr. dla władz polit. z dnia 9. Stycznia 1853. l. 9 i 10 D. P. P.) unormowanem zostało w nowszym czasie patentem z dnia 4. Marca 1849. L. 153 D. P. P. i cesar. rozporządzeniami z dnia 7. Grudnia 1849. l. 31 i 20. Grudnia 1850. l. 473 D. P. P. — według których ustawy były ogłaszane we wszystkich dziesięciu językach krajowych, teksta różnych tych języków za równie autentyczne uznane, a dołączony tekst niemiecki tylko jako tłumaczenie uważany.

Nie długo atoli trwał ten sposób obwieszczania ustaw. Mnogie trudności, które napotykały komisye redakcyjne, powołane do przekładania ustaw wydawanych pierwotnie w języku niemieckim, na dziesięć języków krajowych, i niezmiernie koszta, połączone z tego rodzaju publikacją ustaw, a obciążające skarb państwa, spowodowały Rząd do odstąpienia od zasad, któremi się kierował przy zaprowadzeniu nadmienionego sposobu ogłaszania ustaw.

Zniesiono więc wyżej powołane przepisy patentami z dnia 27. Grudnia 1852. L. 260, i 1. Stycznia 1860. L. 3. D. P. P. i ustanowiono, że dziennik praw państwa: jedynie w niemieckim języku wychodzący, przeznacza się do ogłaszania wszelkich ustaw i rozporządzeń wydawanych przez Ministerstwa lub inne

najwyższe władze administracyjne państwa, w zakresie prawodawczym, a zarazem zniesiono dzienniki rządowe krajowe, wydawane w celu ogłaszania ustaw krajowych. Natomiast postanowiono wydawać od czasu do czasu w osobnych odciskach do użytku władz krajowych w miarę potrzeby i do obdzielenia nimi pojedynczych gmin w odpowiednich przekładach na język krajowy te ustawy i rozporządzenia, całą monarchię obowiązujące, które władze centralne w pojedynczych krajach koronnych obwieścić za stosowne uznają.

Nakoniec orzeczono, iż rozporządzenia władz krajowych do obwieszczenia przeznaczone, za staraniem Rządu krajowego w odpowiednich językach krajowych mają być drukowane i według potrzeby władzom i gminom rozdzielane.

Przytem uznano tekst niemiecki jako jedynie autentyczny, z tym dodatkiem, iż wątpliwości, jakie powstać mogą co do przekładów na inne języki krajowe uskutecznianych, rozwiązywać należy według tekstu niemieckiego.

Dopiero co powołane patenta z r. 1852. i 1860., wydane przed dyplomem październikowym, żadnej nie zawierały normy co do sposobu obwieszczenia ustaw krajowych, przez Sejmy uchwalonych. Gdy później w skutek nadanej reprezentacyom krajowym władzy ustawodawczej dyplomem z dnia 20. Października 1860, okazała się potrzeba unormowania sposobu publikacyj ustaw krajowych, wydany został na podstawie §. 13. ustawy zasadniczej o reprezentacyi państwa, patent z dnia 17. Lutego 1863. l. 19. D. P. P. orzekający: iż tymczasowo aż do ustawodawczej rewizyi patentu z dnia 1. Stycznia 1860. ustawy krajowe stosownie do postanowień §§. 4. i 5. patentu z dnia 1. Stycznia 1860. ogłaszane być mają. Stosownie do tych postanowień ogłasza Rząd ustawy krajowe przez Sejm w języku polskim uchwalone, w języku niemieckim, jako autentycznym — przyłączając tekst polski i ruski, tylko jako tłumaczenie.

Zważywszy zaś, że obwieszczenie w języku niemieckim ustaw przez Sejm w języku polskim uchwalonych, zostaje w rażącej sprzeczności z zasadami w dyplomie z 20. Października 1860. i manifestie z 20. Września 1865, wypowiedzianymi, zważywszy, że tekst niemiecki będący rzeczywiście tylko tłumaczeniem, za tekst autentyczny uważanym być nie powinien; zważywszy nadto, że urzędowe tłumaczenie ustaw, uchwalonych w języku polskim, na język niemiecki, przez mylnie zrozumienie lub użycie niewłaściwego wyrazu, może zwichnąć myśl, jaka uchwałe w języku polskim powziętej, przewodniczyła -- zważywszy narreszcie, że jakkolwiek sam akt obwieszczenia ustaw należy do atrybucyi władzy wykonawczej, jednakowoż prawo oznaczenia sposobu tego obwieszczenia przysłuża bezsprzecznie tej samej władzy ustawodawczej, która ustawę uchwaliła, Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączoną ustawę:

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomerji z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

W Lwowie dnia 14. Kwietnia 1866

L. Sapięha w. r.

Mauryey Kabat w. r.
Sprawozdawca.

U s t a w a

z dnia .....

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem,

w przedmiocie obwieszczenia ustaw krajowych, uchwał Sejmu i rozporządzeń Wydziału krajowego.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, rozporządzam co następuje:

Art. I.

W królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem ustawy krajowe, uchwały Sejmu, mające moc obowiązującą i rozporządzenia Wydziału krajowego, winne być obwieszane przez zamieszczenie tychże w dzienniku praw i rozporządzeń krajowych w języku polskim, niemniej w tłumaczeniu ruskiem i niemieckiem.

Art. II.

Ustawy, uchwały i rozporządzenia obwieszane w sposób w Art. I. wskazany, zaczynają obowiązywać z początkiem dnia piętnastego po upływie dnia, w którym obwieszane zostały, jeżeli w tej mierze inaczej nie postanowiono.

Art. III.

Memu Ministrowi Stanu polecam przeprowadzenie tej ustawy.

U s t a w a

o zmianach w ustawie z dnia 15 sierpnia 1864 r. o drukarni Instytutu Staupigiańskiego

W imieniu cesarstwa i królestwa pruskiego, my, król, w porozumieniu z rządem pruskim, postanawiamy:

§ 1. W drukarni Instytutu Staupigiańskiego w Berlinie, przy ulicy...
§ 2. W drukarni Instytutu Staupigiańskiego w Berlinie, przy ulicy...
§ 3. W drukarni Instytutu Staupigiańskiego w Berlinie, przy ulicy...

Z drukarni Instytutu Staupigiańskiego 1866.
Zarządca: St. Huczowski.

Sprawozdanie

Komisji sejmowej, mianowanej do rozpoznania sprawy katastralnego szacowania gruntów.

Wysoki Sejmie !

Na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z dnia 25. Kwietnia 1861., uchwalił Wysoki Sejm prośbę o systemowanie katastralnego szacowania gruntów w Galicyi, i o rewizyę onego w Wielkiem Księstwie Krakowskiem.

Już w reskrypcie z 15. Maja 1861., l. 2.250 (l. W. 377) wypowiedziało c. k. Ministerstwo Skarbu, iż nie będzie mogło popierać tę prośbę przed tronem Jego c. k. Apostolskiej Mości.

Jednakże dopiero dnia 10. Czerwca 1863 otrzymał Wydział krajowy pismo c. k. Prezydium Namiestnictwa z 8. Czerwca 1863, l. 4.183 (l. W. 602) zawiadamiające o Najwyższej rezolucyi z 19. Marca 1863, w której Jego c. k. Apostolska Mość nie raczył zadość uczynić prośbie Wysokiego Sejmu o systemowanie szacunku katastralnego. Zarazem wyrzekł Najjaśniejszy Pan oczekiwanie, iż Sejm i Wydział krajowy wezmą współudział konieczny, ażeby dzieło szacowania gruntów, zarówno ważne dla Państwa i kraju, doprowadzonym zostało do zadawalniającego i spieszego końca.

Wydział krajowy w należnym posłuszeństwie dla woli Monarchy, powołującej go do współudziału w sprawach katastru, przedłożył c. k. Ministerstwu Skarbu obszerny o tej sprawie memoryał z d. 16. Stycznia 1864, w którym także poczynił wnioski do poprawienia szacunku katastralnego. Memoryał ten otrzymał w odpowiedzi od Ministra Skarbu z dnia 25. Marca 1864, l. 12.544 (l. W. 269) odprawę, nie uwzględniającą wniosków Wydziału *).

Zdaniem naszym, powinny były Wysokiemu Sejmowi, powołanemu Najwyższą wolą do współudziału w katastralnem szacowaniu gruntów, udzielone być przedłożenia rządowe w tej sprawie. Nie stało się to jednak; nie pozostało więc Wysokiemu Sejmowi nic innego, jak dla zadość uczynienia woli Monarszej, z własną wystąpić inicjatywą.

W tym celu mianował Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 29. Grudnia 1865, komisję do rozpoznania katastralnego szacowania gruntów. Komisya ta zajmowała się tem rozpoznaniem z całą gorliwością i rozważą, jaką wymagała ta żywotna dla naszego kraju rolniczego sprawa.

---

*) Sprawozdanie Wydziału krajowego z 17. Grudnia 1865, str. 3 do 12.

Przy tem rozpoznaniu nabyła niestety komisya przekonanie, iż odbywające się szacowanie gruntów ani z rzeczywistością ani z przepisami nie jest zgodne, i nie odpowiada dobroczynnym zamiarom wypowiedzianem w ustawach (Patent z 23. Grudnia 1817 i Najwyższa uchwała z r. 1825), stanowiącym zasadę, że celem szacowania gruntów jest równy rozkład podatków, i że to szacowanie odbywać się winno na podstawie zwyczajnego w gminie trybu gospodarstwa, i na podstawie cen produktów z r. 1824, które miały się przedstawiać jako najmniejsze z 50ciu letniego peryodu, od 1774 do 1824 łącznie.

Jakkolwiek komisya nie była w stanie rozpoznawać operacye, tyczące się oznaczenia rodzajów uprawy, klasyfikacyi i klasowania gruntów w pojedynczych gminach, i osądzić, o ile te operacye są błędne, mniema jednak komisya na podstawie własnych doświadczeń, że te operacye, opierające się na stanie faktycznym łatwym do skonstatowania, mogą być poprawione w drodze samych reklamacyj.

Inne, właściwe szacunkowe operacye, nie mogą w sposób należyty i do rzeczywistości się zbliżający, sprostowane być w drodze samych tylko reklamacyj tem bardziej, gdy strony ani tych sztucznych operacyj zrozumieć, ani dowodów za swemi żądaniami przemawiających dostarczyć, nie są w stanie.

O nadzwyczajnej błędności operacyj szacunkowych, i o potrzebie ich rewizyj z urzędu przez organa do tego zdolne, raczy Wysoki Sejm przekonać się z następnego rozbioru, w którym na podstawie materyałów przez Wydział krajowy nam dostarczonych i objaśnień przez reprezentantów Rządu nam udzielonych, niemniej na podstawie własnych doświadczeń, zestawiliśmy w główniejszych zarysach obraz operacyj szacunkowych.

I.

Co do szacowania lasów.

a) Ceny drzewa.

Nie można zapomnąć trudności, jakim dla braku dokładnych materyałów podlegają dochodzenia ceny drzewa z r. 1824. — Nie mogą tu użyte być wykazy cen targowych, nie tylko dla tego, że księgi targowe w ogóle były błędne i na zaufanie nie zasługujące, lecz także, iż nie można dziś już wiedzieć, do jakiej miary drzewa odnosiły się ceny, w księgach targowych zapisywane; miary zaś te w różnych czasach i miejscowościach różniły się między sobą tak, iż jedne aż do 200% były większe od drugich. Nie podobna także z cen targowych wywnioskować potrzebne dla katastru ceny drzewa w lesie, dla braku dat o kosztach rąbania, ściągania, dowozu i straty czasu na targu. — Także dochodzenia cen drzewa z roku 1824, działywane w roku 1826, nie mogą służyć za podstawę; z tych bowiem dochodzeń pozostały już tylko spisane podówczas zestawienia cen; protokoły zaś z gminami spisywane, które tym zestawieniom służyły za podstawę, a podług ówczesnych przepisów powinny były być starannie przechowane *), i mogłyby tu i ówdzie dać jakiegokolwiek wyjaśnienie, zostały po największej części zatracone. Kilka takich znalezionych protokołów, porównanych z zestawieniami cen, przekonały nas, że ceny drzewa w protokołach za miary większe podane, wciągane bywały bez żadnej redukcji w zestawienia, wykazujące ceny sąga katastralnego; w licznych przypadkach zapisywano nawet w ówczesne zestawienia cyfry cen targowych, chociaż podług przepisów, zapisywane być miały tylko ceny drzewa na pniu. Ztąd widać, iż w r. 1826. nikt nie dbał o dokładne cen zapisanie i nikt zapisów nie sprawdzał i nie prostował.

Jakoż i inspektor dla szacunku lasów w Galicyi wschodniej ustanowiony, przedstawia w sprawozdaniu swoim z 26. Kwietnia 1862., że dochodzenia z r. 1826. nie mogą służyć za podstawę, bo są między sobą sprzeczne, a jeszcze mniej pewne są wykazy cen targowych.

Także instrukcyja katastralna, nie bierze za podstawę ani dochodzeń z r. 1826., ani cen targowych, lecz inne prawidła dochodzenia cen katastralnych drzewa przepisuje. Ta instrukcyja poleca dochodzić w każdej gminie terażniejszą czystą cenę każdego gatunku drzewa w lesie, po strąceniu wszelkich kosztów wyrobu i dowozu; poleca dochodzić ceny za miarę drzewa w miejscu zwyczajną, której dymenzye dokładnie mają być podane; poleca także, ażeby w lasach większych dochodzone były ceny drzewa

*) Cyrkularz Gub. z 22. Października 1825. L. 60.529 §. 34.

na pniu tak terazniejsze, jako też i z r. 1824. i ażeby stosunek między pierwszymi a ostatnimi zastosowany był przez analogią także dla gmin innych; dalej poleca instrukcyja, ażeby w przypadkach wątpliwych, z pomiędzy dwóch stopni cen, niższy stopień był zastosowany; nakoniec polecają przepisy, ażeby cyfry cen katastralnych dla każdego produktu tak były ustanowione, iżby katastralna cena z r. 1824. przedstawiała się w powszechności jako najniższa z lat 1774. do 1824. *)

Że w Galicyi zachodniej w powszechności nie trzymano się tych przepisów, lecz postępowano dowolnie w tendencyach fiskalnych, okazuje się już z tej okoliczności, iż przecięcia katastralnych cen, ustanowionych po rok 1864. były w pojedynczych obwodach o 75 do 478%, a w ogólnem przecięciu krajowem półtrzecia razy wyższe, niż ceny z prowizoryum podatku gruntowego z r. 1820., chociaż te ostatnie ceny pochodziły z lat 1774. do 1782., więc z lat, wpadających w ów pięćdziesięcioletni peryod, w którym katastralne ceny wszystkich produktów z r. 1824. przedstawiać się miały jako najniższe. I te ceny katastralne w Galicyi zachodniej ustanowione zostały w powszechności bez podstawy i bez przepisane go w instrukcyi uzasadnienia.

Reprezentant c. k. Dyrekcyi Skarbu wystąpił w komisji naszej ze zdaniem, iż ceny drzewa z roku 1824. musiały być wyższe od cen drzewa z lat 1774. do 1782. z przyczyny specjalnej, nie wpływającej na podniesienie cen innych produktów mianowicie z tej przyczyny, iż przestrzeń lasowa z powodu karczowania lasów umniejsza się; przestrzeń zaś innych gatunków kultury zwiększała się. Lecz pominiawszy, że podwyższenie katastralnych cen drzewa z powodu takiej teoretycznej argumentacyi nie znajduje podstawy w przepisach, ani też były zebrane dostateczne materyały z r. 1824., dowodzące potrzeby takiego podwyższenia, musimy tu jeszcze podnieść i tę okoliczność, że ta argumentacyja nie może być zastosowaną do naszego kraju, gdzie w ogóle jest jeszcze obecnie lasów więcej niż potrzeba, a przedsiębiorstw drzewo konsumujących bardzo mało, gdzie w znaczniejszej części lasów, część drzewa, szczególnie gorsze gatunki, jeszcze dotąd żadnej albo stosunkowo bardzo małą wartość mają. Jakoż z objaśnień w komisji naszej od c. k. radcy leśnego p. Lehra otrzymanych dowiedzieliśmy się, iż w galicyjskich znacznych lasach rządowych w ogóle teraz jeszcze, zużytkowuje się tylko trzecia część tej ilości drzewa, jaką lasy produkować mogą. Ztąd już widocznie jest, iż stosunkowo nie wielkie zmniejszenie się przestrzeni lasowej, jako też inne przyczyny działające na podwyższenie konsumcyi, nie mogły jeszcze wywrzeć wpływu na odpowiednie podniesienie cen drzewa, gdy te przyczyny z powodu zbytnej dotąd jeszcze ilości drzewa, musiały w ogóle sprowadzać najpierw ten skutek, iż część drzewa, która dawniej nie mogła być spożytkowaną, zmniejszać się zaczęła.

Że organa katastralne nie ustanowiły wspomnianych cen drzewa katastralnych w Galicyi zachodniej w sposób z przepisami zgodny; że nadzwyczaj mało dat z przepisami zgodnych o cenach drzewa z roku 1824 było zebranych; że i te daty fiskalnie i dowolnie były tłumaczone; że wynikłości tak tłumaczonych dat bywały jeszcze przekraczane; że przy czynieniu wniosków z tych dat, nie zważano na tę ważną okoliczność, ile drzewa za wykazaną w tych datach cenę sprzedawano, i w jakim stosunku zostawała zużyta ilość drzewa do ogólnej ilości produkcyi lasowej; że za podstawę brano także daty podług przepisów do tego służyć nie mogące; że po największej części nawet dokładne dochodzenie terazniejszych cen drzewa na pniu było zaniedbane; że w operatach nie bywał dochodzony i przedstawiony stosunek terazniejszych cen drzewa do cen z roku 1824, który to stosunek właśnie w największej liczbie gmin nie mających dokładnych dat o cenach drzewa z roku 1824, powinien był służyć za jedyną podstawę do ustanowienia cen katastralnych; że tak błędne operaty bez kontroli, przez Skarbowe Władze wyższe bywały zatwierdzane; o tem znaleźliśmy wyjaśnienia w obszernych pismach mężów zaufania, którzy w roku 1864 powołani byli do obrad nad przedmiotami katastru w c. k. Dyrekcyi Skarbu w Krakowie **).

Mimo życzeń mężów zaufania, nie chciano przy tych obradach wchodzić w dokładny rozbiór operatów. Pisemne przedstawienia mężów zaufania, dowodzące potrzeby dochodzenia cen dokładnego, z przepisami zgodnego, nie osiągnęły zamierzonego celu, albowiem generalna Dyrekcyja katastru w reskrypcie z 19. Listopada 1864 l. 45.366 (l. W. 876) nie nakazała nowych dochodzeń, lecz zatwierdziwszy dawną taryfę stopni cen, i dodawszy do niej dla gór dwa stopnie najniższe, poleciła tylko, ażeby zastosowanie tych stopni odbyło się na nowo. Operacyja ta miała podług przytoczonego reskryptu odby-

*) §§. 54, 55 i 64. Instrukcyi szacunkowej. Cyrkularz galicyjskiego Gubernium z 22. Października 1825 roku. Zbiór ust. prow. str. 196.

**) Sprawozdanie mężów zaufania z 28. Listopada 1864 L. W. 1863. Sprawozdanie Wydziału krajowego z 17. Grudnia 1865. Strona 15 do 17.

wał się począwszy od wschodnich granic, Galicyi zachodniej i z uwzględnieniem stosownego zetknięcia się z Galicyą wschodnią (im richtigen Anschlusse an Ost-Galizien), w której ceny drzewa równie źle, fiskalnie, i z przepisami niezgodnie były ustanowione.

Co do Galicyi wschodniej, miała komisya nasza sposobność przejrzeć sama operaty o cenach drzewa z trzech dystryktów szacunkowych, które obejmowały sześć obwodów.

W operacie dystryktu pierwszego, obejmującego obwody tarnopolski i czortkowski, opierały się ceny drzewa w kilkunastu tylko gminach na dokumencie, który podług przepisów mógł być użyty za podstawę. Tym dokumentem jednak był protokół, wykazujący cenę drzewa, jakoby z rejestrów lasowych państwa Germakówka z roku 1824 wyciągnięta. Wiarygodność tego protokołu jednak była przynajmniej mocno podejrzaną, gdyż strona, która protokół podpisała, przez mężów zaufania o udzielenie oryginału rejestrów proszona, najwyraźniej z powołaniem się na drugiego jeszcze świadka oświadczyła, że rejestrów z 1824. r. nie ma i nie miała, że cen z tych rejestrów do protokołów nie podawała, że więc ceny z r. 1824 nie w jej obecności, lecz już później, po jej podpisie w protokole dopisane być musiały. W okolicach Tarnopola i Zbaraża, użyte były w operacie do uzasadnienia cen drzewa, ceny targowe tych dwóch miast, które to ceny podług instrukcyi za postawę służyć nie powinny, i wyjęte były z ksiąg i wykazów targowych, dziś już niezrozumiałych. Dla największej części gmin tego dystryktu ustanowione były ceny drzewa bez dowodów, lecz podług zdania komisyi katastralnej o analogii między gminami. Nie znaleźliśmy w operacie tego dystryktu ani przepisanego przedstawienia terażniejszych cen drzewa na pniu dla każdej gminy za miarę miejscową, ani opisanie tej miary, ani wykazania stosunków cen terażniejszych do cen drzewa na pniu z roku 1824, ani też zastosowania tych stosunków do gmin, w których ceny terażniejsze nie były wiadome.

W operacie piątego dystryktu, obejmującym 472 gmin obwodów lwowskiego i żółkiewskiego, załączonych było kilka wyjątków z rejestrów z roku 1824., jednak tylko z okolicy miasta Lwowa najbliższej. Rezultaty tych rejestrów powinnyby jeszcze dokładnie być rozpoznane, tak co do obliczenia czystej ceny drzewa na pniu, jakoteż co do ilości drzewa w roku 1824 zużytego, nakoniec co do stosunku tej użytej ilości do całej ilości produkcji. Co do wyciągów z rejestrów dóbr kameralnych, skonstatowaliśmy tę okoliczność, iż w nich nie uwzględniono wartości wierzchów i gałęzi, które, podług oświadczeń skarbowego rady leśnego dodawane były rębaczom, i wynosić mogły około 15% wartości drzewa. Przy obliczaniu ceny drzewa z rejestrów kameralnych, przyjmowano koszta wyrębu i dowozu w cenie takiej, jaką kamera płaciła poddanym na podstawie kontraktów tak zwanych abolicyjnych.

Cena ta jednak musiała być znacznie niższą od ceny zwykłej, albowiem w rzeczonych kontraktach w przeszłym i na początku terażniejszego wieku zawieranych, znoszono istniejące dawniej pańszczyzny i daniny, i wkładano natomiast na poddanych obowiązek czynszów, jakoteż obowiązek rąbania i dowozu drzewa, za cenę stałą i mniejszą od zwyczajnej. Chociaż w tym dystrykcie szacunkowym znaleziono wspomniane powyżej daty o cenach drzewa z 1824., to jednak nie dochodzono w tychże samych lasach stosunku cen terażniejszych do cen z r. 1824., i nie zastosowano w sposób przepisany tego stosunku do gmin innych. Dla tych innych gmin ustanowiono ceny dowolnie bez uzasadnienia zgodnego z rzeczywistością i z przepisami. — Do operatu tego dystryktu załączony był zeszyt, przedstawiający terażniejsze ceny drzewa w 124ch gminach, więc tylko w czwartej części gmin tego dystryktu. — W tym zeszycie nie przedstawiono miar drzewa miejscowych w każdej gminie, lecz przyjęto miarę ogólną o 6' wysokości i 36'' długości polan. Chociaż niektóre rozważniejsze strony same podawały wysokość sagów większą, to jednak komisya tej większej wysokości nie uwzględniała. Zresztą cały ten zeszyt wykazujący ceny terażniejsze, jak widać tylko dla formy był ułożony; nie przedstawiono bowiem ani w tym zeszycie, ani w innych aktach operatu, w jaki sposób te terażniejsze ceny przy ustanowieniu cen katastralnych zostały użyte; mianowicie nie przedstawiono, w jakim stosunku ceny te na ceny z r. 1824. powinny być zredukowane. Z tego to, z przepisami niezgodnego postępowania wynikło, iż w niemalej liczbie gmin obvodu żółkiewskiego, ceny katastralne zbliżały się do cen terażniejszych we wspomnionym zeszycie przedstawionych, a w pojedynczych przypadkach, szczególnie przy tańszych gatunkach drzewa, przekraczały ceny terażniejsze. Tym sposobem postępując, podniesiono bez uzasadnienia z przepisami zgodnego, ceny drzewa wykazane w prowizoryum z r. 1820., w powiatach bełzkim i sokalskim prawie w czwórnasób, jak to wykazali mężowie zaufania w memoryale przedłożonym Wydziałowi krajowemu *).

*) Sprawozdanie mężów zaufania z 3. Sierpnia 1865. I. Wydz. 592.

Przy obradach naszej komisji o cenach drzewa, przyznał reprezentant Dyrekcyi Skarbu, że daty zebrane są niedostateczne, i że zbierają się jeszcze daty inne, szczególnie o cenach terażniejszych, w czym jednak nie małe zachodzą trudności. Nie wątpimy, iż tych trudności nie potrafią zwalczyć organa z miejscowymi stosunkami dokładnie nieobeznane.

Z powodu skarg, wniesionych przez obywateli powiatu Ubnowskiego przeciw zbyt wysokim cenom drzewa, delegowany był tamże inspektor lasowy, który w relacyi swojej odczytanej w naszej komisji przez reprezentanta c. k. Dyrekcyi Skarbu, uznał skargi obywateli jako niesłuszne, i oparł to swoje uznanie na argumentacyach ogólnikowych, a nie na dokładnym w przepisach uzasadnionem dochodzeniu. Takie jednak dochodzenie było tem potrzebniejsze, gdy właśnie ceny drzewa w powiecie Ubnowskim ustanowione były w operacie katastralnym bez uzasadnienia należytego i z przepisami zgodnego. Nie można spodziewać się poprawienia operatów, jeżeli organa tak postępować będą, i jeżeli postępowanie takie przez władze wyższe będzie cierpiane.

Nielepszy był operat dystryktu przemyskiego. Miała komisya nasza daty o cenach drzewa terażniejszych z dóbr Krasieczyn z przyległościami, księcia Sapiehy, z dóbr Pikulice członka Wydziału krajowego p. Kraińskiego, i z dóbr Olszany z przyległościami, p. hrabiny Siemieńskiej. — Dobra te są w lepszym od wielu innych położeniu, bo znajdują się w bliskości Przemysła, gdzie jest kolej żelazna, rzeka spławna, i są dwa młyny parowe. Z porównania dat z tych dóbr z cenami katastralnymi pokazało się jednak, iż ceny katastralne zbliżają się do cen terażniejszych, a w pojedynczych rewirach są nawet wyższe, szczególnie dla gatunków drzew mniejszą wartość mających, znacznie wyższe od cen terażniejszych. Takie ceny katastralne nie mogą odpowiadać stosunkom cen z r. 1824. Były też te ceny katastralne ustanowione w operacie bez uzasadnienia, na rzeczywistości opartego i z przepisami zgodnego.

Gdy właśnie obwód przemyski styka się z Galicyą zachodnią, a reskrypt generalnej Dyrekcyi katastru z 19. Listopada 1864. polecił (jak wyżej wspomnieliśmy), przeprowadzić zastosowanie stopni cen w Galicyi zachodniej poczynawszy od wschodu, z należytem zetknięciem się do Galicyi wschodniej; więc nie można wątpić, iż niezgodne z przepisami i fiskalne ustanowienie cen w obwodzie przemyskim wpłynęło także na Galicyę zachodnią.

Musimy podnieść tu jeszcze jedną ważną okoliczność, dotyczącą stosunków cen między pojedynczymi gatunkami drzewa. Już z powodu obrad w Krakowie w r. 1864., przytoczyli mężowie zaufania przypadki, w których z jednej strony cena drzewa szpilkowego podnoszoną była także z powodu większej wartości budulcu, chociaż takie postępowanie przepisom było przeciwne, a z drugiej strony ustanawiano cenę drzewa bukowego nie dającego budulcu, jeszcze wyżej ceny drzewa szpilkowego, a to z powodu iż drzewo bukowe ma większą wartość opałową niż szpilkowe. W operatach, które komisya teraz przezierała, były wszędzie przyjęte takie stosunki cen między pojedynczymi gatunkami drzewa, które podług pewnych formułek biurowych ułożone, chyba tylko książkowym prawidłem o stosunkach wartości drzewa opałowego mogły odpowiadać, lecz nie zgadzały się z datami o cenach, przez same katastralne komisye zebranymi. Tych to formułek jakoteż nawyknięcia fiskalnego następstwem było, że do cen, wysledzonych lub dowolnie ustanowionych dla gatunków drzewa większą wartość mających, naciągano ceny pośledniejszych gatunków drzewa, ażeby między temi ostatniemi a pierwszymi osiągnąć stosunek w biurze ułożony, z rzeczywistością jednak niezgodny. — Działo się to także wbrew przepisom, które ceny drzewa więc też i tychże cen stosunki, miejscowe i rzeczywiste dochodzić, i na podstawie tych dochodzeń, ceny katastralne ustanawiać polecają.

Wszystkie te operaty o cenach drzewa z rzeczywistością i przepisami niezgodne, do największej nierówności w opodatkowaniu prowadzące, powinny jak najściślej być zrewidowane.

b) Przychód w naturze z lasów.

Podług przepisów powinien być w katastrze ustanowiony przychód w naturze z lasów na podstawie dokładnych rachunków gospodarskich, w braku zaś tychże, na podstawie obliczeń z morgów próbnych średniej jakości, a dopiero, gdzie i tych znaleźć nie można, na podstawie analogii z innymi gminami.

Przez Towarzystwo gospodarskie, mężów zaufania i przez Wydział krajowy, podnoszone były zażalenia przedstawiające, że organa katastralne tych przepisów nie zachowują, że dat z rejestrów gospodarskich nie zbierają, w największej liczbie wypadków do analogii się odwołują, i morgi próbne w takich

najlepszych przestrzeniach lasu wybierają, których drzewostan bardzo znacznie różni się od drzewostanu średniego. W skutek tych zażaleń ponowilo c. k. Ministerstwo Skarbu w reskrypcie z 5. Stycznia 1863 l. 68.851 (l. W. 116) dawne przepisy i poleciło zarazem, aby miany był wzgląd należyty na lata, które potrzebne są do obsiania się lasu przy zwykłych naszych gospodarstwach, w których sztuczne obsiewanie lasu nie jest w zwyczaju. Nie nakazał jednak wspomniany reskrypt nowego przeprowadzenia operacyj lub zrewidowania dawniejszych. Nie nakazał tego także reskrypt c. k. Ministerstwa Skarbu z dnia 19. Listopada 1864 l. 45.366 (l. W. 876) wydany w skutek przedstawień mężów zaufania w Krakowie. Ostatni ten reskrypt polecił tylko, ażeby komisye w czynnościach urzędowych w peryodzie reklamacyjnym, trzymały się ściśle przepisów reskryptu z 5. Stycznia r. 1863.

Takie odesłanie wykonania przepisów, które dla samych operacyj szacunkowych są wydane do peryodu reklamacyjnego, nie może przynieść pożądaných skutków, gdy czynności reklamacyjne daleko spieszniej niż szacowanie się odbywają, i poruczone są organom, które pierwsze operaty w nienależyty sposób zdziały.

Z oświadczenia reprezentanta c. k. Dyrekcji Skarbu dowiedzieliśmy się także, że jeszcze i dotąd utrzymuje się zdanie, iż morgi próbne brane być powinny tylko w drzewostanach zupełnie zwartych; *) bo nie można brać je tam, gdzie drzewo przerębywaniem jest przerzedzone. To zapatrywanie podzielać możemy tylko o tyle, o ile odnosi się do drzewostanów przerzedzonych rąbaniem; lecz nie jest to zapatrywanie zgodne z przepisami w tych najczęstszych przypadkach, gdzie drzewo rąbaniem nie przerzedzone, nie jest jednak zwarte.

Z powodu przedstawień, że przepis reskryptu c. k. Ministerstwa Skarbu z 15. Maja 1861, l. 2.250 (l. W. 377) (polecający uwzględnienie lasów pierwotnych, i lasów, w których tylko mała część drzewa bywa zużywana) jest niedostateczny, niejasny, i dowolności pole zostawiający, postanowilo c. k. Ministerstwo Skarbu w reskrypcie z 19. Listopada 1864: „że w latach, w których dla naturalnego braku odbytu tylko część rąbnego drzewa może być spożytkowana, dająca się spożytkować ilość drzewa tej części, o tyle jako przychód w naturze ma być policzoną, o ile przynajmniej czwarta część całej przestrzeni lasu obecnie nie jest w użytku.“ Postanowienie to jest także niedostatecznem, albowiem w bardzo wielu okolicach w lasy obfitujących, chociaż drzewo bierze się z całej przestrzeni, to jednak biorą się z niej tylko pewne gatunki drzewa znajdujące odbytu, inne zaś nie mają wartości. Potrzebne więc jest wydanie nowego przepisu, chroniącego także lasy od oszacowania wyższego, rzeczywistości nie odpowiedniego.

c) Koszta kultury i czysty dochód z lasów.

Co do kosztów kultury lasów wniesione były zażalenia, że dopuszczone w instrukcyi potrącenie 5% od dochodu brutto na te koszta jest niedostateczne, i że w praktyce organa katastralne nie na te koszta nie potrącają.

Ostatecznym rezultatem tych przedstawień jest ustanowiony w reskrypcie Min. Sk. z 19. Listopada 1864 szemat kosztów kultury, który te koszta ustanawia w stopniach od 3 do 12% od dochodu brutto, stosujących się do ceny drzewa i do przestrzeni lasu tak, iż najniższy procent ma być potrącony tam, gdzie drzewo jest najdroższe, a najwyższy tam, gdzie drzewo jest najtańsze.

Przypuszczono w układaniu tego szematu, że jeden dozorca wystarcza na dozоровanie przestrzeni 400 morgów tam gdzie drzewo najwyższą ma cenę, a na dozоровanie 2.000 morgów tam gdzie cena drzewa jest najniższą.

Przypuszczenia te, nie będą zgadzać się z rzeczywistością w największej liczbie przypadków. W szczególności wiemy, że w lasach o kilkuset morgach nie jednego, lecz najczęściej kilku dozorców trzymać trzeba. W ogóle podług naszych doświadczeń nie mogą 3 do 12% od dochodu brutto wystarczyć na pokrycie wszystkich kosztów dozoru i kultury.

Każdemu, kto zna stosunki nasze gospodarskie wiadomem jest, że przychód znacznej części naszych lasów zaledwo wstanie jest pokryć ciężar podatków i koszta kultury, a często nawet te ciężary większe są, niż cały przychód. O tem przekonać się może Rząd z rachunków własnych swoich lasów, z których terazniejszy przychód surowy powinien być w powszechności znacznie wyższy od przychodu surowego z

*) In vollständig geschlossenen Beständen.

lasów prywatnych; albowiem lasy rządowe w latach upłynionych daleko lepiej były zagospodarowane, przeto teraz daleko lepsze mają drzewostany rąbne niż lasy prywatne, których właściciele nie mogli na kulturę wydawać więcej, jak mieli sami z lasów przychodu, gdy przeciwnie Rząd mógł wydawać i wydawał daleko więcej dla utrzymania lepszego gospodarstwa lasowego.

Katastralne szacowanie zagraża znacznem podwyższeniem podatków, które w wielu przypadkach równe będzie w skutkach swoich konfiskacyi lasów, jeżeli nie nastąpi należyta operatów szacunkowych rewizya, której co do wszystkich czynników szacowania lasów żądać powinniśmy.

Z powodu niedostateczności dokładnych materyałów o pojedynczych czynnikach szacowania, proponowali mężowie zafania, ażeby do osądzenia rezultatów tego idealnego szacowania użyte były inne materyały, mianowicie: rachunki o rzeczywistym czystym dochodzie z lasów kameralnych, a po części także z lasów prywatnych, ceny kupna dóbr, nakoniec daty z tych sprzedaży drzewa, które odbywają się całemi morgami lub sekcyami i zdarzają się często we wszystkich okolicach naszego kraju. Tej stosunkom naszego kraju odpowiedniej propozycyi nie uwzględniło c. k. Ministerstwo Skarbu. Obstawać przy tej propozycyi, wydaje się komisyi niezbędną potrzebą.

II.

Co do szacowania ról i łąk.

a) Ceny głównych gatunków zboża.

Już w memoryale Wydziału z dnia 16. Stycznia 1864., podanym do c. k. Ministerstwa Skarbu, załączone były zdania Izb handlowych i c. k. galic. Towarzystwa gospodarskiego, poparte dowodami i przedstawiające: że księgi targowe w Galicyi były i są źle prowadzone; że w wykazach cen targowych zachodzą największe sprzeczności między pojedynczemi produktami i między pojedynczemi a bliskimi sobie miejscami targowemi; że nawet zewnętrzne formy dla ksiąg targowych przepisane i dla wiarygodności onych potrzebne, nie były zachowane; że wykazy targowe z takich ksiąg czerpane są błędne i na zaufanie nie zasługują. Toż samo wykazali później i nowemi dowodami poparli mężowie zafania do obrad w Krakowie w r. 1864. powołani. — Nie można się dziwić, że ludzie do prowadzenia ksiąg targowych ustanowieni, częstokroć z tą sprawą dokładnie nie obeznani i dla niej obojętni, a najczęściej inne także mający zatrudnienia, nie zajmują się tą sprawą tak jakby należało. Nie można także dziwić się, że władze rządowe, mające obowiązek dozorowania ksiąg targowych, lecz mogące zaledwie licznym innym podolać zatrudnieniom, nadzoru tego dokładnie prowadzić nie są w stanie. — Ale dziwić się można, że c. k. Ministerstwo Skarbu fakta te ignorowało, i zachowując porzucony niemal w całej Europie sztuczny system szacowania gruntów, chciało opierać jeden z głównych czynników tego szacowania, mianowicie: ceny głównych gatunków zboża, na wykazach cen targowych.

W skutek przedstawień zanesionych do c. k. Ministerstwa Skarbu, poleciło toż Ministerstwo w reskrypcie z 5. Stycznia 1863., ażeby operat cen targowych z r. 1824., co do czterech głównych gatunków zboża ponownie był rozpoznany, mianowicie: czy redukcyja miar miejscowych na miarę normalną, odpowiednio stanowi faktycznemu wszędzie była przeprowadzoną, i czy i jakie inne omyłki w księgach targowych potrzebę rektifikacyi uzasadniają, w których to obu przypadkach sprostowanie nastąpić winno.

Druga część tego polecenia była oczywiście niewykonalną, gdyż dziś nikt nie jest w stanie omyłki w cenach targowych z r. 1824. poprawić.

Wykonanie pierwszej części tego polecenia (to jest: dochodzenie miary zwyczajowej miejscowej i redukcya ceny za tę miarę zapisanej na miarę normalną), mogło wprawdzie znacznym podlegać trudnościom, gdyby miało być przeprowadzone z matematyczną ścisłością, lecz można było bez trudności powziąć przekonanie, że i jakie większe miary zbożowe na targach w r. 1824 były używane, i że ceny zboża za te większe miary były zapisywane; można więc było w skutek tego przekonania wymaganiom słuszności zadość uczynić przez redukcję cen za większe miary otrzymywanych.

Jednakże, gdy wykonanie wspomnianego polecenia znowu tym samym organom przypadło, które pierwsze operaty sporządziły, starały się te organa ze stosunkami miejscowemi nie obeznane, jedynie tylko zbierać dowody, że pierwiej nie chybiły, że więc większych miar na targach używanych i cen za te większe miary w księgach targowych zapisywanych nie było.

Daremnie przeciw temu mężowie zaufania w Krakowie w r. 1864. swoje doświadczenia przytaczali, i świadectwa wielu urzędów gminnych i urzędów powiatowych, wykazujące używanie większych miar, załączali.

Również i w podaniu lwowskich mężów zaufania do Wydziału krajowego z 3. Sierpnia 1865 (l. W. 592) przytoczone są dowody, iż w Galicyi wschodniej na targach większe miary były używane.

Zresztą i wszyscy członkowie naszej komisji mają to przekonanie, iż prawie na wszystkich targach używane były miary większe, i ceny za te miary uzyskiwane, zapisywano w księgi targowe.

Mimo to wszystko przestały wyższe Władze skarbowe na relacjach organów kastralnych. Polecenie uwzględnienia miar, zawarte w reskrypcie Ministerstwa Skarbu z dnia 5. Stycznia 1864 pozostało na papierze, nie wykonane.

Z dat udzielonych komisji przez reprezentantów Dyrekcyi Skarbu, przekonała się komisya, że przecięcia cen katastralnych czterech głównych gatunków zboża są nawet po części wyższe, a w ogóle równe z przecięciami cen wykazów targowych, że więc ani większych miar targowych, ani kosztów dowozu na targi nie uwzględniono.

Inaczej prowadzono tę sprawę w prowincjach zachodnich, w których, jak to widzieliśmy z dat w Wydziale krajowym zebranych, katastralne przecięcia cen zboża były w ogóle, a w niektórych prowincjach dla pojedynczych gatunków zboża nawet znacznie niższe od przecięć cen targowych z r. 1824., chociaż w tych prowincjach, ludnych, przemysłowych i wiele konsumujących ceny miejscowe w gminach mogą daleko więcej zbliżyć się do cen targowych, niż w Galicyi, gdzie dla skonsumowania zboża własne targi nie wystarczają, i zboże w dalekie strony musi być wywożone, a nadto jeszcze, jak wyżej wspomnieliśmy, ceny targowe nie za miary normalne, przyjęte w katastrze, lecz za miary większe były zapisywane.

Zaniedbane dotąd dokładne dochodzenie miar zboża z r. 1824. w pojedynczych miejscach targowych, powinno być dokładnie wykonane, a po wykonaniu tych dochodzeń, powinny być katastralne ceny zboża, dla uwzględnienia miar większych i kosztów dowozu na targ, stosownie niższe.

b) Ceny kartofel i siana.

Wyjawszy główne gatunki zboża, których ceny ustanawiają się podług cen targowych z roku 1824., mają ceny innych produktów z roli, jakoteż i ceny produktów z łąk i pastwisk (t. j. ceny siana i otawy) ustanowione być podług wyśledzonego w gminie stałego stosunku między ceną każdego z tych produktów, a ceną głównego gatunku zboża.

Najważniejszym może w katastrze produktem z roli są kartofle; bo z obfitszym niż inne produkty plonem, i w znacznej w stosunku do innych produktów ilości w operatach katastralnych są zapisane. Kartofle reprezentują w tych operatach po największej części także wszystkie inne głębiaste rośliny, które rzadko wciągano w operaty, po części dla tego, iż w mniejszej stosunkowo ilości są uprawiane, a po części może dla tego, ażeby nie mnożyć bezpotrzebnie cyfrowych rubryk, już i tak zbyt licznych.

Wskazują nam pisma mężów zaufania, złożone w Wydziale krajowym, iż ceny kartofel ustanawiano w katastralnych operatach galicyjskich, podług pewnego idealnego stosunku wartości kartofel do wartości żyta, mianowicie: przyjmowano cenę kartofel w czwartej lub piątej części ceny targowej żyta.

W książkach agronomicznych stosunek wartości pożywnej żyta do kartofel rozmaicie jest podawany. I tak n. p. podaje ten stosunek Papst jak 1 : 4 $\frac{1}{4}$, Petri jak 1 : 6, Block jak 1 : 6 $\frac{1}{2}$ i t. d. Lecz w tych książkach oczywiście zawsze mowa tylko o kartoflach zdrowych i dobrze zebranych.

Wartość pożywna kartofel, chorobą od tylu lat często grasującą zepsutych, jest oczywiście mniejszą. Nadto instrukcyja katastralna nie podług stosunku wydobytej z książek wartości pożywnej, lecz podług stałego stosunku cen pieniężnych produkty szacować poleca. Jasną jest rzeczą, że kartofle nawet w stosunku do swojej wartości pożywnej mniejszą cenę niż zboże mieć mogą, już dla tego, iż w stosunku do swojej ceny większą mają wagę, przeto koszta ich transportu daleko są większe.

Gdy część kartofel służy do karmienia bydła, i do tego celu służą także inne rośliny głębiaste, w katastrze przez kartofle reprezentowane, przeto mężowie zaufania, do obrad nad sprawą katastru u władz skarbowych powoływani, czynili na podstawie cen targowych kombinacye co do pożytku pieniężnego, jaki da się osiągnąć z kartofel, użytych do produkcji mięsa, i przyszły podług tych kombinacyi do re-

zultatów, że n. a. meca kartofel, użyta do produkcji mięsa, może przynieść dochód pieniężny, wynoszący 25tą a najwięcej 18tą część ceny targowej jednej mecy żyta.

Największa część kartofel służy do żywienia ludności wiejskiej. Produktem tej żywności, oszacowanym w katastrze, jest siła fizyczna robotników, od której operaty katastralne w Galicyi wymagają nie mniej, niż w innych prowincjach. Jednakże w katastrze ustanowiono dla Galicyi ceny kartofel, w stosunku do cen dnia roboczego pieszego, znacznie wyższe, niż w niemieckich krajach koronnych, dawniej szacowanych.

Stały stosunek do cen zboża, powinien służyć za podstawę do ustanowienia cen katastralnych kartofel. Dla Galicyi ustanowione w katastrze ceny kartofel, w stosunku do cen zboża wyższe, niż w prowincjach niemieckich, dawniej szacowanych.

Jednakże już znajome powszechnie stosunki odbytu i handlu ziemiopłodami, powinny być wskazać, iż wartość pieniężna kartofel w Galicyi, w stosunku do wartości pieniężnej zboża, musi być niższą, niż w prowincjach zachodnich; zboże bowiem z Galicyi idzie do tych prowincyj i staje się w Galicyi droższem z powodu tego wywozu, gdy przeciwnie kartofle, dla stosunkowo znacznie droższych kosztów transportu, nie mogą być wywożone.

W skutek zażaleń mężów zaufania, iż katastralne ceny siana i otawy ustanowiono podług jednostajnych formułek biurowych, niezgodnych z przepisami i z rzeczywistością, nakazało c. k. Ministerstwo Skarbu w reskrypcie z 5. Stycznia 1863., ażeby operaty cen siana i otawy ponownie zostały rozpoznane i w miarę potrzeby sprostowane. To rozpoznanie przypadło jednak tym samym organom, które pierwsze operaty sporządziły. Podług sprawozdań mężów zaufania, powoływanych do obrad w Dyrekcjach Skarbu w Krakowie i we Lwowie, wykazały organa katastralne przy rozpoznaniu ponownem cen siana (równie jak przy wspomnionem powyżej dochodzeniu miar zboża), iż dawne ich operaty w ogóle są dobre i sprostowania nie potrzebują.

Także z protokołu obrad, odbytych bez mężów zaufania w lwowskiej c. k. Dyrekcji Skarbu dnia 3. Października 1864. widzieliśmy, że daty z gospodarskich rejestrów sprzedaży przy ponownem rozpoznawaniu cen siana zebrane, uznane były przez same organa katastralne jako niedostateczne, niedokładne, i stosownych wyjaśnień nie dające, bo tych dat mało tylko zebrano, i z dat o sprzedażach siana na sąźnie ani o jakości siana, ani o ilości centnarów w sąźniu nie można było mieć dokładnych wiadomości. Z tego protokołu widzieliśmy także, iż organa katastralne po drugiem rozpoznaniu cen siana utrzymały zasadę, zaprzeczaną przez mężów zaufania, iż centnar dobrego siana, zwanego słodkiem, jakoteż centnar koniczyny, powinien mieć w powszechności tę samą cenę, co i meca owsa. Za potrzebą trzymania się tej zasady w Galicyi Wschodniej przytaczały organa katastralne także i ten powód, iż odstąpienie od tej zasady sprowadziłoby nierówność między Galicyą Wschodnią a prowincjami sąsiednimi. Lecz i w sąsiedniej Bukowinie i w Galicyi Zachodniej postępowano podług tych samych biurowych zasad i formułek, i tam zapewne znowu na równość z Galicyą Wschodnią się powoływano. Takich jednak uzasadnień nie zna instrukcya katastralna, która nie dozwala przenosić stosunki cen z prowincyi na prowincyę, lecz nakazuje dochodzić w każdej gminie stały stosunek ceny siana do ceny zboża, i nawet, w braku dat o cenach siana w gminie, dozwala wprawdzie zastosować cenę gminy sąsiedniej, jednak tylko z uwzględnieniem stosunków miejscowych w gminie.

Nie możemy tu pominąć, że nawet w sąsiadującym z Galicyą okręgu administracyjnym koszyckim, położonym na południe od Karpat, w klimacie cieplejszym, więc mogącym produkować siano jakości lepszej, ustanowione były w prowizoryum gruntowym z r. 1850. ceny koniczyny i słodkiego siana łąkowego w stosunku do cen owsa znacznie niższe, niż w Galicyi *).

W sprawozdaniu Wydziału krajowego z 17. Grudnia 1865. załączony jest wykaz, z którego się okazuje, iż katastralne ceny koniczyny, siana i potrawu w stosunku do cen owsa, ustanowione są w Galicyi daleko wyżej, niż w prowincjach niemieckich, w których katastralny szacunek gruntów przed rokiem 1848. został ukończony. Dopiero później, gdy władze skarbowe objęły kierunek operacyj katastralnych, i począł się wzmacniać fiskalizm, niekontrolowany i zwiększającymi się potrzebami Państwa podsycany, poczęto przyjmować w katastrze także wyższe ceny siana.

*) Obacz: „Tafel zur Statistik des Steuerwesens. Wien 1858.“ str. 5 i 15 do 19.

Jako główny powód do zrównania cen koniczyny i słodkiego siana z cenami owsa, przytaczano w operatach równość wartości pożywnej tych produktów. Ten sam powód przytaczał reprezentant Dyrekcyi Skarbu w naszej komisyi.

Lecz takiego powodu, z ksiązek ekonomicznych czerpanego, nie zna instrukcyja katastralna, ani też ze stosunku wartości pożywnej różnorodnych ziemiopłodów, a szczególnie ze stosunku wartości pożywnej między sianem a zbożem, nie można czynić wniosków na stosunek pożytku pieniężnego z tych produktów. —

Gdyby zamierzono w katastrze oceniać produkty na podstawie prawideł ekonomicznych, to oczywiście słuszność nakazywałaby uwzględniać te prawidła wszystkie w związku między sobą wzięte, a nie wybierać fiskalnie jedne, pomijać zaś inne. Siano wszelkie służy tylko za karmę dla bydła, i z bardzo małym wyjątkiem na miejscu produkcji przy gospodarstwie do produkowania płodów zwierzęcych bywa używane. Podług prawideł ekonomicznych ułożyli mężowie zaufania, do obrad w Dyrekcyach Skarbu powoływani, kombinacye z cen mięsa, i z tych kombinacyj wykazali, że jeden centnar koniczyny lub równego koniczynie siana słodkiego, użyty do produkcji mięsa, może przynieść dochód pieniężny daleko mniejszy od ceny masy owsa, bo wynoszący tylko 21 do 23% tej ceny.

Powszechnie znajome stosunki handlu ziemiopłodami wskazują także, iż wartość pieniężna wszelkiego gatunku siana musi być w Galicyi w stosunku do wartości pieniężnej zboża daleko mniejszą, niż w prowincyach zachodnich, gdyż zboże tylko, a nie siano bywa z Galicyi do tych prowincyj wywożone. Nadto jeszcze w tych prowincyach bogatszych, mających konsumentów zamożniejszych, każdy produkt spożytkowany na miejscu, przyniesie zawsze znacznie wyższy dochód pieniężny, szczególnie siano, które dla obszerniejszej konsumcyi wyrobów mlecznych, może być w znacznej części użyte do produkcji tych wyrobów, najkorzystniejsze ze wszystkich. Lecz nawet sama wartość pożywna siana, musi być daleko wyższą w prowincyach lepszym klimatem obdarzonych, gdzie siano i potraw lepiej i wcześniej mogą być zebrane, gdy przeciwnie w Galicyi zbiór siana opóźniony z powodów klimatycznych najczęściej schodzi się z deszczami świętojańskimi, a potraw rośnie już wtedy, gdy siły wegetacyjne są daleko słabsze i mogą produkować tylko trawę znacznie gorszej jakości; i dlatego to na przeważnej części łąk w Galicyi, potraw nie pokrywający często nawet kosztów koszenia, bywa spasany.

Mimo tych stosunków, których nikt z gospodarstwem wiejskiem naszego kraju obeznany, zaprzeczyć nie może, ustanowiono w katastrze dla Galicyi ceny wszelkich gatunków siana i potrawu w stosunku do cen zboża daleko wyższe, niż w prowincyach niemieckich, dawniej szacowanych.

Między dowodami, przytaczanymi przez organa katastralne za ustanawianiami przez nie cenami siana i potrawu, było także powołanie się na zgadzające się z temi cenami oświadczenia największej części gmin. Pominąwszy, że na oświadczenia gmin, gdzie one, czy to w tym czy też w innych przedmiotach, nie były z propozycjami organów katastralnych zgodne, zważać nie chciano; pominąwszy także, iż przepisy polecają ustanawiać cyfry na podstawie dochodzeń dokładnych, a nie na zdobytych zgadzaniach się strón, rzeczy nie świadomych; musimy tu podnieść okoliczność, że organom katastralnym, działającym w podanym z biur naprzód jednolitym kierunku, tem łatwiej było nyzyskać zgadzanie się gmin na proponowane ceny i na stosunki cen siana, gdy te gminy, z duchem i doniosłością przepisów nieobeznane, a proponowanymi im na pozór niskimi cenami znęcone, tem bardziej mogłyby być skłonne do zgadzania się na te ceny, gdy po największej części sprzedając siano na fury, stożki lub sterty, o wadze siana i o cenie centnara siana nie miały dokładnego wyobrażenia, i nie mogły sobie uprzytomnić, iż tu nie idzie o cyfrę ceny, lecz tylko o jej stosunek do ceny zboża.

Ceny katastralne koniczyny i siana, równe z cenami owsa w Galicyi Wschodniej, a o krajear niższe w Galicyi Zachodniej, niemniej ceny innych gatunków siana, w równych między sobą odstępach stojące, i te równe cyfrowe formułki w katastrze w powszechności (tak w miastach, jakoteż opodal miast tak w dolinach jak w górach, tak w okolicach mających dużo, jak i w okolicach mających mało trawy) zastosowane, nie mogą odpowiadać rzeczywistości, która nie da się naciągnąć do równych biurowych formulek, lecz właśnie najrozmaitsze przedstawia stosunki.

Czternaście już lat trwają operacye katastralne w Galicyi Zachodniej, a dziewięć w Galicyi Wschodniej. W tym czasie można było zebrać dostateczne daty do osądzenia stosunków cen siana, a zbierać je trzeba było dokładnie po gminach w jesieni, w której to porze roku właśnie u nas sprzedaje się w stogach lub stertach największa część siana, przez samego producenta przy gospodarstwie nie zużytego. Tego jednak nie uczyniono: przepisów instrukcyj, polecających dokładne dochodzenia,

nie wykonano; bo organa katastralne, ze stosunkami kraju nie obeznane, a w znacznej części nawet z ludem rozmówić się nie mogące, takich dochodzeń przewieść nie mogły, ani też takich dochodzeń nie czuły potrzeby, gdy już naprzód zamierzały ustanowić stosunki cen w biurach ułożone.

Ustanowione w Galicyi ceny siana i potrawu, są w powszechności w Galicyi Zachodniej o 39%, w Galicyi Wschodniej o 50%, zaś w stosunku do cen owsa w Galicyi Zachodniej o 69%, w Galicyi Wschodniej o 66%, wyższe od cen w prowizoryum gruntowym z r. 1820., pomimo, iż wołą Najwyższego Ustawodawcy było, ażeby ceny katastralne z r. 1824. przedstawiały się jako najniższe z lat 1774. do 1824.

Ceny, w prowizoryum gruntowym wykazane, podniesiono w katastrze dla potrawu daleko więcej niż dla siana, co także okazuje największą nieznamość naszych stosunków gospodarskich i klimatycznych, dla których, jak już wyżej wspomnieliśmy, potrawu daleko mniejszą stosunkową ma wartość.

Ceny siana i potrawu, ustanowione w katastrze, są nawet w rzeczywistości mniej odpowiednie, niż ceny prowizoryum gruntowego, gdyż ceny katastralne siana i potrawu są w powszechności w stosunku do cen zboża wszędzie równe, ceny zaś prowizoryum gruntowego, jakieśmy się przekonali z obwodowych zestawień tych cen, są właśnie w stosunku do cen zboża, w obwodach więcej trawy rodzących mniejsze, niż w innych.

Nie ma więc w katastralnych operatach poprawienia prowizoryum gruntowego co do cen siana. Operaty te co do cen siana, równie jak i co do cen drzewa, doprowadzić mogą tylko do większej jeszcze w opodatkowaniu nierówności, niż ją mamy dzisiaj na podstawie prowizoryum gruntowego *).

Potrzebnem więc jest dokładne zrewidowanie i sprostowanie katastralnych cen kartofel, siana i potrawu, aby te ceny odpowiadały wszędzie pożytkowi pieniężnemu, jakie te ziemiopłody, podług okoliczności miejscowych, przynieść mogą w stosunku do pożytku pieniężnego głównych gatunków zboża.

c) Przychód w naturze z ról i łąk.

Jakkolwiek instrukcyja katastralna nakazuje ustanawiać przychód w naturze przeciętnej, na podstawie danych z lat wielu (§§. 95. i 99. do 101.), jakkolwiek też instrukcyja, wskazuje że stosunki uprawy mają być dochodzone także z rejestrów dziesięcinnych (§. 107.), i jakkolwiek instrukcyja z naciskiem poleca, aby o przychodzie w naturze zbierane były w jak największej liczbie daty z rejestrów gospodarskich, ile możliwości dla ról z lat 12, a dla łąk z lat 15 (§§. 35 i 36), to jednak już z materiałów przytoczonych w sprawozdaniu Wydziału krajowego widać, iż czynniki przychodu w naturze z ról i łąk ustanawiane bywały dowolnie i często w sposób taki, iż nie tylko ze zwyczajnym w gminie trybem gospodarstwa, lecz nawet z możliwością zgadzać się nie mogły **).

W komisji naszej dowiedzieliśmy się od reprezentanta krajowej c. k. Dyrekcyi Skarbu, że w Galicyi Wschodniej, teraz, po ustanowieniu przychodu w naturze, zbierają się daty z aktów wynagrodzenia za dziesięcinę, i że stosunki uprawy i plony z ról z tych dat czerpane, nie wiele odbiegają od stosunków uprawy i plonów, w katastralnych operatach ustanowionych. Szczególne to jest postępowanie, które zamiast zbierania dat naprzód, jak nakazują przepisy, i zamiast brania tych dat za podstawę do ustanowienia cyfer przychodu w naturze, ustanawia najpierw te cyfry, a później dopiero, w skutek skarg i zażaleń, zbiera daty, i niemi słuszności cyfer przedtem dowolnie ustanowionych dowieść usiłuje. Przy takim postępowaniu już nie zebrane daty wpływają na ustanawianie czynników szacunku, lecz te czynniki, ustanowione przez organa katastralne, wpływają na zbieranie i składanie dat, których te same organa do uzasadnienia swoich robót używają. Doświadczenia zebrane przez mężów zaufania o tendencyjnym przebieganiu, przykrzywaniu i składaniu dat objaśniają to postępowanie.

Reprezentant c. k. Dyrekcyi Skarbu udzielił nam dat o maximach i minimach plonu w naturze, przyjętych w operatach katastralnych dla głównych gatunków zboża. Podług tych dat przyjmowano plon z morga z Galicyi Zachodniej dla: pszenicy od 3 do 10 $\frac{1}{2}$, żyta od 2 do 11 $\frac{1}{2}$, jęczmienia od 3 do 12, owsa od 2 do 13 korcy; w Galicyi Wschodniej zaś, dla pszenicy: od 2 $\frac{1}{2}$ do 10, żyta od 2 do 10, jęczmienia od 3 do 12, owsa od 2 do 12 $\frac{1}{2}$ korcy.

Wykazane tu maksymalne cyfry plonów, a nawet plony do tych cyfer się zbliżające, nie mogą w naszym kraju, i w naszych klimatycznych stosunkach, w żadnej gminie i w żadnej klasie gruntów przy-

*) Obacz także co do cen kartofel i siana Sprawozdanie Wydziału krajowego z 17. Grudnia 1865. str. 20 do 22.

**) Sprawozdanie Wydziału krajowego z 17. Grudnia 1865. str. 7., 8. i 22.

jęte być jako zgodne z plonami przeciętnymi rzeczywistymi, a szczególnie z przeciętnymi plonami z gruntów, zwyczajnym w gminie trybem zagospodarowanych.

Wspomnione zaś plony minimalne są takie, iż przy nich nie można mieć czystego dochodu z gruntów, gdyż one oczywiście nawet na pokrycie kosztów kultury wystarczyć nie mogą. Znajdują się wprawdzie grunta, szczególnie w górach, małe bardzo plony przynoszące, a nadto kosztowniejszej uprawy niż inne wymagające; lecz gdy z tych gruntów oblicza się czysty dochód podług sztucznego aparatu katastralnego, i przyjmują się koszty kultury w pewnych, co do maksymalnej cyfry ustanowionych, i oczywiście niedostatecznych procentach *), więc cyfra tego czystego dochodu jeszcze jest zbyt wielką, i oddziaływa na ustanowienie dochodu z innych gruntów, który winien być w słusznym stosunku do dochodu z owych najgorszych gruntów.

Już przy obradach, w roku 1864. w Krakowie odbytych, podnieśli mężowie zaufania tę okoliczność, że w przedłożonych im operatach o przychodzie w naturze wszędzie, bez przytoczenia dowodów, zapisaną była dowolnie rotacya trzyletnia, najczęściej bez ugoru, lub z małym ugiorem, i to zarówno w gminach górskich i na dołach, w ziemi dobrej i na piaskach. Przy tych trzyletnich rotacyach przyjmowano w operatach także wracające co trzy lata gnojenie. W pojedynczych przypadkach zapisywano rotacye, w których zboże ozime następowało po ozimem, a nawet po zbożu jarem lub ozimem następowało bezpośrednio bez ugoru zboże ozime w świeżym gnoju. Na podobne przykłady rotacyi powołują się także mężowie zaufania, do obrad w c. k. lwowskiej Dyrekcji Skarbu powoływani. Nowe przykłady podobnych płodozmianów znalazła komisya nasza w odpisach z aktów katastralnych gmin Koszyce Wielkie, Gumniska, Hyszów, Klikowa, Tarnowiec, Wierzechosławice, Krzyż, Świerczków obwodu tarnowskiego, przez zarząd dóbr księcia Sanguszki nam udzielonych, jakoteż w podobnych odpisach nadesłanych w petycyach do Wysokiego Sejmu od właścicieli posiadłości w gminach Łąka i Żołynia obwodu rzeszowskiego, Sleszowice obwodu wadowickiego, Przyszowa obwodu sandeckiego.

Na zarzuty, czynione w Krakowie przez mężów zaufania, co do przyjętej w operatach niemożliwej trzyletniej rotacyi, dali inspektorowie zapisaną w protokole odpowiedź, „że w ogóle w tym kraju właściwie żadna nie istnieje zwyczajna w gminach rotacya: i w operatach najczęściej przyjęto rotacyę trzyletnią“ **).

Na zapytanie, na czem opierają się wspomnione, przyjęte w katastrze rotacye, nie mógł reprezentant Dyrekcji Skarbu w komisji naszej dać wyjaśnienia, i odwołał się tylko na przytoczoną powyżej odpowiedź, daną przez inspektorów.

Ta jednakże odpowiedź inspektorów jest najoczywistszym dowodem, że albo urzędnicy katastralni, ze stosunkami miejscowemi nie obeznani, nie umieją osądzić rotacyi w gminie zwyczajnej, albo też, że istotnie podług ich zeznania niepodobieństwem jest oznaczyć nie istniejącą zwyczajną w gminie rotacyę, więc sztuczny system szacowania, obliczający dochód z czynników, nie mogących być oznaczonymi podług stanu faktycznego, zaniechany być powinien.

Rotacye trzyletnie bezugorowe, gnojenie trzyletnie, płodozmiany, w których zboże ozime w świeżym gnoju siane następuje bez ugoru bezpośrednio po zbożu, są w naszym kraju nie tylko z prawdą niezgodne, lecz nawet niemożliwe.

Wszystkie więc czynniki o przychodzie w naturze, muszą być ściśle i umiejętnie zrewidowane, jeżeli katastralne szacowanie gruntów ma odpowiadać ustawie, która faktycznego, a zwyczajnego w gminie trybu gospodarstwa trzymać się nakazuje.

d) Koszta kultury ról i łąk.

Memoryał z dnia 1. Maja 1862. i memoriał Wydziału krajowego z 16. Stycznia 1864., przedłożony c. k. Ministerstwu Skarbu, przedstawił, że tak zwane szemata kultury, czyli wydatki materyalne na kulturę ról i łąk, ustanowione były dla Galicyi Zachodniej wbrew przepisom, podług formułek ułożonych

*) Najwyższy procent na koszta kultury z ról jest podług przepisów 75, czyli $\frac{3}{4}$ dochodu brutto, więc przy zastosowaniu tego nawet najwyższego procentu, do roli dającej 3 korce żyta s morga, wypadną koszta kultury równe z wartością $\frac{2}{4}$ korca żyta, a ponieważ jeden korzec idzie na nasienie, więc pozostaje tylko $\frac{1}{4}$ korca na koszta gnojenia, uprawy i zbioru, co oczywiście jest niedostatecznym.

***) Protokół XI. posiedzenia, którego kopia złożona w exhibitcie Wydziału krajowego Nr. 863 z r. 1864.

w biórach naprzód, i wydrukowanych w samym początku operacyj szacunkowych, w załącznikach do instrukcyj. Pisma mężów zaufania z Listopada 1864., i z Sierpnia 1865. wskazują także, iż nakazane poprawienie tych szematów nie doprowadziło do zgodnego z przepisami ustanowienia wydatków na kulturę, bo te wydatki znowu ułożone zostały podług formułek biurowych, bez podstawy, czerpanej w doświadczeniach z kraju naszego *).

Ta biurowa robota jest po części wpływem sztucznego systemu szacowania, porzuconego już w innych krajach Europy, który masę cyfer ustanawiać i z nich obliczenia składać przepisuje.

Szemata, dla Galicyi Zachodniej i Wschodniej ustanowione, w aktach Wydziału krajowego się znajdujące, rozpoznawała komisya nasza, i z tego rozpoznania także powzięła przekonanie, iż ułożone tam cyfry i stosunki cyfr biurowym tylko mogą odpowiadać prawdom.

W szczególności szemata robocizny ciąglej nie odpowiadają stanowi zwyczajnemu w gminach naszych, w których przeważna część włościan ma bydło robocze małe, gorzej utrzymywane, lecz za to także bardzo małą, a mianowicie daleko mniejszą pracę podnieść mogącą, niż wyznaczają operaty katastralne, które z jednej strony, dla obliczenia mniejszych kosztów utrzymania bydła, przypuszczają bydło robocze jeszcze mniejsze niż jest w ogóle w rzeczywistości, a z drugiej strony przypuszczają, iż to bydło jest w stanie taką pracę podjąć, jaką wykazują książki gospodarcze dla większego i dobrze utrzymwanego bydła.

Prawie wszędzie w kraju naszym używany jest do pługa nawet parobydlnego, oprócz oracza jeszcze poganiacz. Jednakże przy obradach w r. 1864., w Krakowie odbytych, podnieśli mężowie zaufania, iż koszta na tego poganiacza przy pługu parobydlnym w Galicyi Zachodniej nie były uwzględnione. Teraz zaś w naszej komisji dowiedzieliśmy się od reprezentanta c. k. Dyrekcyi Skarbu, że organa katastralne w Galicyi Wschodniej nie uwzględnili kosztów na tego poganiacza przy pługu parobydlnym, bo były tego zdania, iż taki poganiacz, przy pługu parobydlnym, wyjątkowo jest używanym, mianowicie wtedy, gdy bydło młode do roboty wuczać potrzeba. To zdanie jednak nie zgadza się ze stanem faktycznym, i jest tylko jednym z licznych dowodów, że przepisy, polecające dokładne uwzględnienie stanu faktycznego nie są zachowane, i nie mogą być zachowane, przez organa z miejscowemi stosunkami gospodarskiemi nie obeznane, i do układania cyfer szacunkowych w biurach nawykłe. Innym tego dowodem była drobna na pozór i w skutkach mniej ważna okoliczność, że w Galicyi Zachodniej od r. 1850. przez lat 12 zapisywano w operatach katastralnych jedną część omlóconego ziarna jako wynagrodzenie zmłocka, i czyniono to dlatego, iż instrukcyja, przed laty 40 dla innej prowincyi pisana, przypuszczała, iż istnieje w gminach zwyczaj takiego wynagrodzenia. Zwyczaj jednak taki w Galicyi nie istniał, i trzeba było aż przedstawić i osobnego ministeryalnego rozporządzenia z 2. Października 1862. l. 45.330, ażeby dotyczące cyfry w operatach zreformować.

Znaczna zmiana w obliczaniu kosztów kultury, powinna była nastąpić w skutek najwyższej uchwały z dnia 7. Lutego 1861., w której sankcyonowane zostały wnioski Immediat komisyj. Albowiem podług tej najwyższej uchwały, udzielonej krajowym Dyrekcyom Skarbu w reskrypcie Ministerstwa Skarbu z 15. Maja 1861. l. 2.250 (l. W. 377.) miały być uwzględnione, oprócz dawniejszych czynników, także krótsze dnie zimowe, podwójne święta (obu obrządków) w Galicyi, stosunkowa możność użycia sprzężajów końskich i wołowych, koszta utrzymania budynków gospodarskich, i koszta sprawienia narzędzi rolniczych z uwzględnieniem ich trwałości.

Jak się z temi czynnikami obeszy organa skarbowe, a raczej jak te czynniki zostały usunięte, wskazuje sprawozdanie Wydziału krajowego z 17. Grudnia 1865. (str. 22 do 24). Że w tym względzie dotąd stosowne poprawy nie nastąpiły, miała komisya nasza dowód w przedłożonym przez reprezentanta c. k. Dyrekcyi Skarbu obliczeniu ceny dnia ciągłego z czynników na to obliczenie wpływających.

Sprawozdanie Wydziału krajowego wspomina, że organa katastralne w Galicyi Zachodniej nie uwzględnili krótszych dni zimowych dlatego, iż roboty, w katastrze szacowane, w dniach dłuższych się odbywają. Również i w dotyczących aktach, które mieliśmy w Galicyi Wschodniej, nie mogła komisya nasza dopatrzeć, gdzie i jak krótsze dnie zimowe uwzględnienie znalazły, a przecież to uwzględnienie było potrzebnem, było nakazanem, i było łatwem do przeprowadzenia, w sposób przez mężów zaufania w Krakowie wskazany, t. j. przez zredukowanie liczby dni roboczych zimowych w tym stosunku, w jakim

*) Sprawozdanie Wydziału krajowego z 17. Grudnia 1865. str. 7., 22. do 24. i 40.

się ma ilość dziennych godzin roboczych w zimie do przeciętnej ilości dziennych godzin roboczych w innych porach roku.

W przedłożonem komisji naszej katastralnem obliczeniu ceny dnia ciągłego z kosztów utrzymania, wykazano, że zamiast dawniej przepisanych 300 dni roboczych w roku, przyjęto tych dni 250 dla sprzężaju konnego, a 230 dni dla sprzężaju wołowego. Lecz użycie wołów roboczych do pracy przez 230 pełnych dni w roku, jest w naszym klimacie nawet w najlepszych gospodarstwach niemożliwe, a użycie koni do pracy przez 250 dni pełnych jest możliwe tylko w najlepszych gospodarstwach, połączonych z przemysłem, w których konie większe, silniejsze, dobrze utrzymywane mogą być zatrudnione także w celach przemysłu. W zwyczajnych zaś w naszym kraju gospodarstwach, szczególnie włościańskich, z wyjątkiem małej liczby gmin furmankami się trudniących, nie można nawet myśleć o użyciu sprzężajów przez wspomnianą ilość dni w roku. Nadto jednak jeszcze dodać winniśmy, że wspomniana ilość dni roboczych, niby z 300 na 250 i 230 zmniejszona, w obliczeniu ceny dnia ciągłego tylko dla formy jest wykazaną, a na stosowne podwyższenie kosztów kultury nie wpłynęła, jak to niżej wykażemy.

Również nie znalazły uwzględnienia koszta na budynki i narzędzia rolnicze. Albowiem koszta te przyjęte bez poprzedniego oszacowania dowolnie, wciśnione zostały do obliczenia cen dnia ciągłego, do których one wcale nie należą. Wciśnienie to doprowadziło do tego rezultatu, że koszta na budynki i narzędzia rolnicze, podług udzielonego naszej komisji przez reprezentanta Dyrekcyi Skarbu obliczenia, mają być reprezentowane w Galicyi Zachodniej w najniższej cenie jednego dnia ciągłego konnego, w kwocie $2\frac{2}{10}$ kr., w najwyższej cenie tegoż dnia w kwocie $3\frac{3}{10}$ kr., w cenie dnia wołowego w kwocie 2 do $2\frac{1}{2}$ kr., w Galicyi Wschodniej zaś w cenie dnia konnego w kwocie 2 do 3 kr., w cenie dnia wołowego w kwocie $1\frac{1}{2}$ do $2\frac{1}{2}$ kr. mon. konw.

Gdy koszta na budynki i narzędzia uwzględniono tylko w obliczeniu ceny dnia ciągłego, a katastr przy rolach uwzględnia tylko dni ciągle, potrzebne do orania i włóczenia, tych zaś dni wypadnie dla średniego włościańskiego gospodarstwa, mającego 10 morgów roli, podług przyjętych w katastrze rotacyj, stosunków uprawy i szematów, nie więcej jak 30 roku, więc wyżwskazane kwoty na koszta budynków i narzędzi, w cenie jednego dnia policzone, najwięcej przez 30 pomnożone, przedstawiać mają te koszta na rok cały; wypadnie więc na całoroczne utrzymanie budynków i narzędzi w średnim gospodarstwie włościańskim, mającem 10 morgów roli, w Galicyi Zachodniej tylko od 1 złr. do 1 złr. 39 kr., w Galicyi Wschodniej od 45 kr. do 1 złr. 30 kr. mon. konw.! Przy łąkach zaś nie uwzględnia katastr żadnych dni ciągłych, więc też z kosztów na budynki gospodarskie, w obliczenie ceny dnia ciągłego wciśnionych, na łąki nie przypada.

Jesteśmy przekonani, że członkowie Immediat-komisji, którzy uchwalili wniosek, sankcyonowany przez Najjaśniejszego Pana, względem policzenia kosztów na budynki i narzędzia rolnicze, o takim uwzględnieniu tych kosztów pomyśleć nawet nie mogli.

Lecz nawet i te wyżej wspomniane kwoty krajcarowe, w katastralnem obliczeniu ceny dnia ciągłego niby na koszta utrzymania budynków i narzędzi wykazane, i owa ilość rocznych dni roboczych ciągłych z 300 na 250 i 230, niby dla uwzględnienia stosunkowej możności użycia sprzężaju zmniejszona, w ostatecznych rezultatach redukują się na zero; bo cyfry cen dnia ciągłego tak są przyjęte, iż w nich nie tylko koszta na budynki i narzędzia, i stosunkowa możność użycia sprzężaju, lecz nawet koszta na stosowną karmę bydła nie są reprezentowane.

Dla zadośćuczynienia formie wciśniono w ułożone na papierze obliczenie ceny dnia ciągłego wspomniane cyfry na koszta budynków i narzędzi i na stosunkową możność użycia sprzężaju, a natomiast w tem samym obliczeniu przyjęto koszta karmy dla bydła małe, a dla uzasadnienia małej karmy, przyjęto bydło małe, mianowicie: przyjęto wagę żywego konia dla Galicyi Zachodniej na 500 fnt., dla Galicyi Wschodniej na 375 fnt., wagę zaś żywego wołu tak dla Galicyi Wschodniej jak i Zachodniej na 400 fnt. A dla takiego bydła roboczego, mianowicie w najprzeważniejszej liczbie gmin dla pary takiego bydła, przepisano w szematach kultury robotę taką, jaką widzimy wprawdzie przeciętnie wykazaną w ksiązkach gospodarskich, lecz dla bydła zupełnie innego, t. j. dla koni 7 do 8, a dla wołów, 8 do 10 centnarów wagi mających.

Nakazane więc przez ustawodawcę uwzględnienie nowych czynników, mianowicie podwójnych świąt, krótszych dni zimowych, stosunkowej możności użycia sprzężaju, kosztów na budynki i narzędzia, nie doprowadziło do odpowiedniego podwyższenia kosztów kultury, lecz po części zupełnie zostało za-

niechane, a po części doprowadziło do tego, iż ujęto od kosztów na karmę bydła tyle, ile wykazano dla uwzględnienia nowych czynników.

Już przy obradach odbytych w Krakowie w r. 1864. slyszeli mężowie zaufania zarzut, w protokółach tych obrad zapisany, iż kosztów kultury znacznie podnieść nie można, bo tak podniesione koszta przy gorszych a licznych klasach gruntów, przekraczałyby maxima procentowe, w instrukcyi przepisane, a często nawet przekraczałyby cały obliczony przychód brutto. Zarzut ten powtórzony także w komisji naszej przez reprezentanta Dyrekeyi Skarbu, służy tylko na potwierdzenie dawniej jnż Ministerstwu Skarbu przez Wydział krajowy udzielonego zdania, że częściowe poprawki pewnych czynników szacowania są tylko łataniną kosztowną, a do odpowiednich rezultatów nie prowadząca, bo wszystkie czynniki szacowania są w scisleń z sobą związknu.

Nie można było ustanowić kosztów kultury z rzeczywistością zgodnych; bo oneby nie odpowiadały nstanowionym dawniej błędnym rotacyom i przychodom w naturze. Potrzebna więc była całkowita operatów katastralnych rewizya, przez mężów zaufania już w r. 1862., i przez Wydział krajowy w memoryale z 16. Stycznia 1864. proponowana. Lecz na tę rewizyę Ministerstwo Skarbu podówczas nie przystało; bo nie chciało uznać zupełną błędność operacyj.

Nadto nadmienić musimy, że najwyższy patent z 23. Grudnia 1817., nakaznje potrącać potrzebne i w gminie zwyczajne koszta kultury, że więc z myślą tego patentu nie jest zgodne przepisywanie minimalnych i maksymalnych procentów na koszta kultury, lub przenoszenie tych procentów z jednej prowincyi na drugą, podług upodobania organów katastralnych lub jeneralnej Dyrekeyi katastru.

Jak można przepisywać w Wiedniu dla Galicyi 40% jako maximum na koszta kultury łąk, kiedy mamy w Galicyi okolice, w których na robotę około zbioru siana lub potrawu daje się połowa plonu, a właściciel gruntu nadto jeszcze ma wydatki na czyszczenie łąk i utrzymanie rowów i kanałów? Jak można przepisywać w Wiedniu maksymalne procenta na koszta kultury z ról, kiedy w rzeczywistości są one często daleko wyższe? Jak można przenosić podobne procenta z jednej prowincyi na drugą, kiedy na stosunek kosztów kultury do przychodu brutto wpływają najmocniej różnorodne klimatyczne i inne ekonomiczne stosunki?

Reprezentant c. k. Dyrekeyi Skarbu przytaczał w komisji naszej, że koszta kultury ról policzone w Galicyi, są odpowiednie kosztom policzonym w innych prowincyach, gdyż te koszta podług podań tegoż reprezentanta, mają wynosić w operatach katastralnych galicyjskich przeciętnie 58%, zaś w Austryi Wyższej obliczone zostały na 52 $\frac{1}{4}$ %, w Austryi Niższej na 49 $\frac{3}{4}$ %, w Morawii na 46, w Szlązku na 55 $\frac{1}{4}$ %, w Saleburgu na 53 $\frac{1}{4}$ %, w Styryi na 60 $\frac{1}{4}$ %, w Karyntyi na 55 $\frac{3}{4}$ %, w Krainie na 56 $\frac{1}{4}$ %, w Wybrzeżu na 53, w Dalmacyi na 60 $\frac{1}{4}$ % od dochodu brutto.

Lecz my właśnie w tym stosunku procentów na koszta kultury znajdujemy dowód, że nie tylko owe czynniki kosztów kultury, których uwzględnienie dopiero w roku 1861. przy operatach galicyjskich zostało nakazane, nie zostały uwzględnione, ale nawet i w ustanowieniach innych czynników rzeczywistość była pominiętą z pokrzywdzeniem Galicyi, najzimniejszy ze wszystkich prowincyj klimat mającej, na północ otwartej, górami od południa oddzielonej, na północne zimne wiatry i na takież wiatry od gór wystawionej, a nadto z powodu braku przemysłu i żywego ruchu handlowego najuboższej.

Dość zastanowić się nad różnicami, pochodzącymi ze stosunków klimatycznych, dość przeczytać dzieła sławnych ekonomistów, opierających się na doświadczeniach, zbieranych przez ludzi myślących i uczonych, aby wiedzieć, że w lepszym klimacie nie tylko natura jest szcudrzejszą i produkty z ziemi, pracą ludzką uprawionej, co do ilości i jakości są wydatniejsze, lecz nadto kultura ziemi jest tańszą, bo tam trzeba mniej drzewa na opał, mniej zapasów na zimę, szczególnie na karmę dla bydła, a nadto mniej ludzkich i zwierzęcych sił roboczych, gdyż tam roboty w polu na większą część roku się rozdzielają. „Z powodów klimatycznych,“ mówi jeden z ekonomistów, „potrzeba przy okolicznościach zresztą równych, w środkowej Rosyi, z Galicyą graniczącą, 7 koni i ludzi, tam gdzie w środkowych Niemczech potrzeba ich tylko 4; bo w środkowej Rosyi tylko przez 4 miesiące, a w środkowych Niemczech przez 7 miesięcy można robić koło roli“ *). Lecz o podobne doświadczenia ekonomiczne nie dba kataster. Nie

*) Co do Austryi Niższej, zachodzi wiadoma nam okoliczność, iż tam przyjęto w ogóle 29% roli na ugor, i nie liczono żadnego pożytku z tego ugoru, gdy przeciwnie w Galicyi przyjęto ugoru bez porównania mniej, i pożytek z ugoru został najczęściej policzony.

**) System der Volkswirtschaft von Wilhelm Roscher, Stuttgart — Cotta'sche Buchhandlung 1864. Band I. str. 52 do 56. Haxthausen Studien I. str. 174.

wątpimy, że gdyby dotychczasowy nasz kataster rozciągnął swój zakres aż do granic Azyi, to jeneralna Dyrekcyja katastru przenosiłaby aż tam swoje organa, i swoje procenta na koszta kultury bez względu na stosunki miejscowe.

Między Galicyą a prowincjami lepiej położonemi zachodzi nie tylko wielka różnica w kosztach kultury ziemi z powodów klimatycznych, lecz także i z tego powodu, iż w Galicyi brakuje przemysłu i żywego ruchu handlowego, któryby oddziaływał zbawiennie na rolnictwo. Koszta utrzymywania sił roboczych do gospodarstwa potrzebnych, spadają w Galicyi całym ciężarem na gospodarstwo wiejskie, a rolnik nie może nic, albo bardzo mało z tych kosztów odbić przez wynajęcie lub użycie utrzymywanych przez siebie sił roboczych na inne cele. I dlatego to włościanie w Galicyi w powszechności nie trzymają bydła roboczego wielkiego; bo karmienie całoroczne takiego bydła, bez możności pożytecznego częstego użycia onego, pochłonęłoby cały przychód z roli. Trzymają więc bydło małe, które żywią najoszczędniej, i tylko w czasie robót polowych lepiej, lecz za to mało niem robią. Orać może to bydło 5 lub 6 godzin na dzień, lub gdy orze dłużej dni kilka, odpoczywa potem jeszcze więcej dni dla nabrania sił nowych, w zimie zaś prawie nic nie robi. Zaledwo 100 do 150 pełnych dziesięciogodzinnych dni roboczych w roku można w powszechności liczyć na takie bydło. I w tych dniach robota tego bydła jest mało wydatną. Gdy w wielu okolicach prowincyj zachodnich ładują 1, 1½, a nawet dwa sagi drzewa na jedną furę parokonną, a u nas w najlepszych folwarcznych gospodarstwach takież sąg idzie na dwie fury parokonne, uprężone końmi, ważącemi około 7 cetnarów, to trzeba na taki sąg 3, 4 a nawet w wielu miejscach 5 fur zwykłych włościańskich.

Materyalny wydatek na kulturę, a mianowicie koszta na siły robocze, musi więc być, i jest w rzeczywistości w Galicyi daleko większy, niż w prowincjach innych, lepszy klimat, i lepsze stosunki ekonomiczne mających. Ten już w cyfrze absolutnej większy materyalny wydatek, musi jeszcze większy okazać się w cyfrze stosunkowej do przychodu z ziemi w naturze, gdy ten przychód z powodów ekonomicznych, a szczególnie z powodów klimatycznych, musi być, i jest mniejszym niż w tamtych prowincjach.

Na te stosunki, które każdy nawet z ksiązek wiedzieć może, nie zważa nasze katastralne szacowanie gruntów, przez jeneralną Dyrekcyę z Wiednia normowane, i przez takie organa wykonywane, które też Dyrekcyja z innych krajów przysyła, i które z miejscowemi stosunkami gospodarskiemi nie są obeznane.

Bez dokładnego jednak tych stosunków uwzględnienia, szacowanie katastralne będzie fałszywe, nierówne wewnątrz kraju, i krzywdzące Galicyę naprzeciw innym prowincjom.

Najściślejsza więc rewizya operacyj katastralnych pod względem kosztów kultury, jest niezbędnie potrzebną.

III.

Co do rewizyi szacowania gruntów innych rodzajów uprawy.

Gdy grunta innych rodzajów uprawy po części paryfikują się z rolami lub łąkami, a po części opierają się na wynikłościach szacowania ról, łąk i lasów, przeto błędy szacowania ról, łąk i lasów wpłynęły na szacowanie gruntów innych rodzajów uprawy. Powinno więc takie szacowanie tych gruntów być stosownie zrewidowane.

IV.

Co do zbierania i użycia dat o cenach zamiennych (kupna i dzierżaw), gruntów przy rewizyi katastru.

W aktach Wydziału krajowego znaleźliśmy kilka podań od strón, które na zbyt wysokie szacowanie gruntów się uskarżały, i wynikłości tego szacowania z cenami kupna i dzierżaw porównywały.

Podług dat, przytoczonych w podaniu pana Jana Grudzińskiego z 10. Maja 1862. (l. W. 340) okazuje się, iż rezultat katastralnego szacowania gruntów w dobrach Wola Żyrakowska, w obwodzie tarnopolskim, jest blisko dwa razy wyższy od czynszu dzierżawnego z tychże gruntów, kontraktem z r. 1857.

na 6 lat: szacunek katastralny jest także blisko dwa razy wyższy od ceny kupna za te grunta w roku 1861. zapłaconej *).

Podług dat, w podaniu Homolacza z r. 1864. (L. W. 779.) przytoczonych, sprzedane zostały dobra Balice w obwodzie Krakowskim, w najlepszym położeniu zostające i pięknymi budynkami opatrzone, raz w roku 1840. drugi raz w r. 1859., a trzeci raz w r. 1861. Po odtrąceniu wartości budynków, praw i rzeczy ruchomych, razem z dobrami nabytych, i po dodaniu wartości ciężarów przyjętych, pozostawała przy pierwszej sprzedaży z r. 1840. cena kupna za same grunta o 60%, przy drugiej i trzeciej sprzedaży z lat 1859. i 1861. o 16 i 8% mniejsza niż szacunek katastralny.

Pan Władysław Biesiadecki w podaniu z r. 1864. (l. W. 777.) przedstawia, iż szacowanie katastralne, które obliczyło 827 złr. 72 kr. w. a. czystego dochodu od 81. morgów gruntu do dóbr Łobzowa i Gramatyka należących znacznie jest wyższe od dzierżawnego czynszu, przypadającego za te grunta z kontraktu dzierżawy zawartego w r. 1863. na lat 8 **).

Zarząd dóbr Teńczyńskich w obwodzie krakowskim przedłożył wykaz z 15. przypadków dzierżawy, (l. W. 776. z r. 1864), w których oszacowanie katastralne przeciętnie o 66% jest wyższe, niż czynsz dzierżawny w ostatnich latach za grunta razem z folwarcznymi budynkami pobierany. W podatku z dodatkami opłaca właściciel około 62%, od czynszu dzierżawnego.

W petycyi do Sejmu, wniesionej przez zarząd dóbr Łañent w obwodzie rzeszowskim (l. Sejm. 552.) przytoczone są dwa przypadki dzierżaw folwarków Grzeska i Rozborz. Czynsz dzierżawny folwarku za grunta, budynki i dodane drwa, wynosi przy folwarku Grzeska 600 złr., przy folwarku Rozborz 500 złr.; w katastrze zaś oszacowane są grunta w pierwszym folwarku na 1.244 złr. 15 kr., w drugim na 990 złr. 27 kr.

W załączniku A. do sprawozdania Wydziału krajowego z 17. Grudnia 1865 wykazane jest porównanie szacowania katastralnego z rentą gruntową, obliczoną z 1785. przypadków kupna i dzierżawy, zebranych przez same organa skarbowe w latach 1849. do 1862. W tych przypadkach miała się renta gruntowa do obliczonego w katastrze czystego dochodu przeciętnie jak 97 do 100.

Do takich rezultatów przyszło katastralne szacowanie gruntów, które miało podług ustaw opierać się na cenach produktów z roku 1824, 3 do 4 razy niższych od cen produktów z lat, z których pochodzą wszystkie wspomniane kupna i dzierżawy gruntów.

Do tych rezultatów mogły przyjść tylko operacye szacunkowe, nie uwzględniające gospodarskich stosunków kraju, prowadzone przez organa, nie obeznane z temi stosunkami, i składające podług formulek biurowych owe czynniki z rzeczywistością niezgodne, o których w poprzednich rozdziałach niniejszego sprawozdania wspomnieliśmy.

W obec podobnych rezultatów szacowania, w obec wielkiej sztuczności systemu katastralnego, w obec masy błędów w operacyach, w obec braku dostatecznych materyałów do ustanawiania lub zrewidowania cyfr dla pojedynczych czynników we wszystkich gminach, nakoniec w obec doświadczeń, że przepisy instrukcyi katastralnej o zbieraniu i używaniu jak największej liczby dat o zamiennych cenach gruntów, były poczęści całkiem pominięte, a poczęści niedostatecznie, błędnie i fiskalnie wykonane, żądali mężowie zaufania i Wydział krajowy kilkakrotnie od r. 1861., aby daty o zamiennych cenach gruntów jak najpilniej były zbierane, i to albo z lat, rokowi 1824. najbliższych, albo też, aby ceny zamienne gruntów z lat nowszych zebrane, na stosunki cen z roku 1824. były zredukowane, i szczególnie w sumarycznych przeciętnych rezultatach, do osądzenia i skorygowania katastralnego szacunku gruntów użyte.

* Czysty dochód roczny z gruntów w tych dobrach oszacowany był w katastrze na 1.917 złr. 14 kr. w. a. co odpowiada kapitałowi 47.928 złr. Czynsz dzierżawny w kontrakcie z r. 1857 na 6 lat umówiony, było 1.385 złr. w. a., z czego po odtrąceniu wartości użytkowej budynków i dodanego inwentarza, jako i propinacyi, pozostawać mogło na same grunta, około 950 złr. W roku 1861 kupił p. Grodziński te dobra za 21.100 złr., z której to ceny (po odtrąceniu wartości budynków, propinacyi i nabytych praw, a po dodaniu odpowiedniego kapitału za podatki) zostawało za grunta około 24.000 złr.

** Umówiony czynsz dzierżawny za te dobra jest podług kontraktu 800 złr. a z doliczeniem procentu od danej przez dzierżawcę kaucyi 860 złr. Wartość budynków, dodanych do dzierżawy, których części spalaniu podlegające assekurowane są w kwocie 5.000 złr., podaje pan Biesiadecki na 8.000 złr. i oblicza procent od nich na 400 złr. Po odtrąceniu tego procentu od czynszu dzierżawnego 860 złr., pozostaje z tego czynszu na grunta 460 złr. więc czysty dochód, oszacowany w katastrze na 827 złr. 72 kr. jest o 80% większy, niż terażniejszy czynsz dzierżawny. Podatki opłaca sam właściciel; podatek gruntowy z dodatkami wynosi 326 złr. więc 81½% od czynszu dzierżawnego z tychże gruntów.

Nadzieję stosownego użycia dat wspomnionych otwierał reskrypt c. k. Ministerstwa Skarbu z 5. Stycznia 1863., który polecał urzędowi podatkowemu, aby wszystkie przypadki kupna i dzierżaw z ostatnich lat 6 spisały, aby ceny zamienne gruntów z tych dat obliczyły i w tym stosunku zredukowały, w jakim zostają ceny żyta z tych lat, do ceny żyta z r. 1824. i aby wykazy tych cen do dalszego użytku organom katastralnym oddały.

Uznał Wydział krajowy ważność tego rozporządzenia, i żądał lepszego rozwinięcia onego, a mianowicie żądał, aby rozpoznawanie i zestawianie wspomnionych dat polecane było specjalnym komisjom; obawiał się bowiem Wydział krajowy, że urzędnicy katastralni, z miejscowymi stosunkami a części z językiem krajowym nie obeznani, nie będą w stanie odczytać i dokładnie zrozumieć doniosłość dokumentów i obliczyć z nich cenę gruntów, gdyż przy tem obliczeniu uwzględnioną być musi dokładnie wartość budynków, ruchomości, praw i ciężarów razem z gruntem nabytych i różne warunki między stronami umówione. Miał także Wydział krajowy słuszną obawę, że urzędnicy katastralni prowadzić będą tę czynność w takim kierunku, aby ndowodnić słusność cyfer czystego dochodu przez nich pierwiej już obliczonego, lub aby osłabić użycie dat o cenach gruntów, albo okazać ich nieużyteczność tam, gdzie takowe nie będą zgadzać się z ich robotami.

Obawy Wydziału krajowego potwierdzone zostały doświadczeniami nabytymi przez mężów zaufania, do obrad w Krakowie w r. 1864. powołanych. Przy tych bowiem obradach dowiedzieli się mężowie zaufania o zarzutach, które podnoszone były przez urzędników katastralnych przeciw stosownemu użyciu dat o cenach kupna i dzierżaw gruntów. Ponowili więc ci mężowie zaufania prośbę co do zbierania i rozpoznawania tych dat, przez komisye specjalne i co do stosownego użycia tych dat przy rewizyi szacunku gruntów.

Prośby te nie zostały uwzględnione. Co więcej, c. k. Ministerstwo Skarbu cofnęło wydany przez siebie przepis z 5. Stycznia 1863., który polecał zredukować ceny gruntów, zebrane z lat ostatnich, na stosunki cen z r. 1824. W reskrypcie z 19. Listopada 1864. l. 17.236. (l. W. 876), nakazało Ministerstwo zbierać daty o cenach gruntów z lat 1855. do 1864. i używać takowe bez żadnej redukcji przy szacowaniu gruntów. Zarazem wydało Ministerstwo instrukcyę, w moc której wybieranie i rozpoznawanie przypadków kupna i dzierżaw, obliczanie z nich cen gruntów i użycie takowych, przypadło znowu zupełnie organom katastralnym. Takie przepisy wydało c. k. Ministerstwo Skarbu, pomimo przedstawień Wydziału krajowego i prośb mężów zaufania, pomimo licznych przy różnych sposobnościach wykazanych przypadków, z których organa katastralne z pomiędzy zebranych materiałów fiskalny wybór czyniły, z jednego i tego samego materiału w kierunku fiskalnym jedne daty przyjmowały, inne odrzucały, pisemnych dokumentów polskich nie rozumiały i takowe błędnie wykladały, stosownego wyciągu z dokumentów sporządzić nie umiały, zebrane daty fiskalnie obrabiały, wynikiłości dat błędnie przedstawiały i tak składały, aby w tych zestawieniach dat znalazło się usprawiedliwienie cyfr w biórze naprzód ułożonych.

Komisya nasza chciała przekonać się, jak się wykonuje zbieranie, rozpoznawanie i zestawianie dat o cenach zamiennych gruntów w Galicyi Wschodniej, żądała więc dotyczących objaśnień i aktów przynajmniej z okręgu szacunkowego lwowskiego. Lecz reprezentant c. k. Dyrekcyi Skarbu powiedział nam, że tych aktów nie ma, że zestawień nie zrobiono jeszcze, że ta robota jest w stadium dochodzenia parcel, w pojedynczych przypadkach sprzedanych lub wydzierżawionych, i przerwana została z przyczyny innych robót. — Nie możemy sądzić, czy reprezentant Dyrekcyi Skarbu był dobrze w tej sprawie poinformowany. Zawsze jednakże szczególną jest rzeczą, że organa skarbowe nie mogły nam udzielić niektórych aktów w tej sprawie, gdy zbieranie wspomnionych dat już 5. Stycznia 1863. było nakazane, a w Galicyi Zachodniej już w lecie 1864. nie mało tych dat było zebranych i mężom zaufania w skutek rozkazu Ministra Skarbu przedłożonych.

Dziwnem także jest, iż zbieranie dat wspomnionych odbywało się (lub ma się jeszcze odbywać) gdy operacye szacunkowe były bliskie końca lub też ukończone. Instrukcyja katastralna (§§. 34. do 36.) polecała zbieranie największej możliwej liczby tych dat, w peryodzie robót wstępnych, więc w samym początku operacyj szacunkowych i zarazem wskazywała, że daty te od początku zbierane, mają służyć do późniejszego uzasadnienia (zur einstigen Begründung) czystego dochodu. Powinny więc były te daty od początku w największej możliwej liczbie zbierane, wpływać na cały tok operacyj. Stało się jednak inaczej. Daty te zbierali i zbierają organa katastralne przy końcu operacyj katastralnych i skutek tego odwrotnego postępowania musi być taki, że zamiast coby wspomniane daty miały wpływać na tok operacyj szacunkowych, będą rezultaty szacowania wpływać na wybieranie, rozpoznawanie i składanie tych dat.

Musimy także podnieść tę ważną okoliczność, że przepis, zawarty w rozporządzeniu c. k. Ministerstwa Skarbu z 19. Listopada 1864., polecający zbieranie dat o cenach gruntów z lat 1855. do 1864., i użycie tych dat bez żadnej redukcji do osądzenia wynikłości katastru, nie może być zgodny z wolą Ustawodawcy, który wykonać polecił szacowanie gruntów na podstawie cen produktów z roku 1824., a ceny te były 3 do 4 razy mniejsze od cen z r. 1855. do 1864. Wspomniony przepis Ministerstwa Skarbu jest fiskalny i do ukrzywdzenia kraju naszego prowadzący *).

We wszystkich państwach, w których przeprowadzono katastralne oszacowanie gruntów, użyte były ceny zamienne gruntów do uzasadnienia i sprostowania rezultatów szacunku, aby te rezultaty, z mniej więcej idealnych cyfr składane, nie odbiegały zanadto od rzeczywistości. Są kraje, w których ceny zamienne gruntów służą za podstawę do rozkładu ciężarów publicznych (Anglia i Zjednoczone Stany północnej Ameryki.) Podług najnowszej ustawy w W. ks. Bażeńskim szacują się grunta w celu ich opodatkowania na podstawie dwudziestoletnich dat o cenach kupna.

Stosowne użycie zamiennych cen gruntów przy katastrze jest szczególnie potrzebne w Galicyi, gdzie czuć się daje tak wielki brak dokładnych materyałów do ustanawiania pojedynczych czynników szacowania.

Nikt nie może zaprzeczyć, że w pojedynczych przypadkach kupna lub dzierżawy są znaczne między cenami gruntów różnice, pochodzące ze stanu uprawy, ze znacznych różnic w cenach produktów w różnych latach, i z innych okoliczności, na podwyższenie lub niżenie ceny gruntu wpływające. Nie mogą więc ceny gruntów z pojedynczych przypadków lub gmin użyte być przy szacowaniu gruntów bez dokładnego, a na znajomości stosunków miejscowych opartego osądzenia, o ile one odpowiadają zwykłym cenom gruntów, nie najlepiej, ani najgorzej, ale zwyczajnym trybem zagospodarowanych. — Lecz różnice w cenach gruntów, w pojedynczych przypadkach zachodzące, wyrównują się w masie przypadków ze znacznej części kraju, i z lat wielu zebranych. Dlatego też ogólne wynikłości dat o cenach gruntów, bez dopuszczenia dowolnego między cenami wyboru, powinny być użyte do sumarycznego osądzenia rezultatów szacowania w całych inspektoratach i w całym kraju.

Wynikłości tych dat, czerpanych z rzeczywistych cen gruntów, muszą być z wartością i dochodem gruntów daleko zgodniejsze, niż wszelkie szacowanie, oparte na pojedynczych czynnikach, które podług zdania indywidualnego naciągać można, i których błędy mnożą się nieskończenie przez kombinację z innymi czynnikami równie błędnymi.

Takiego więc szczególnie użycia dat o cenach gruntów, jakoteż zbierania i rozpoznawania tych dat przez organa zdolne, żądać powinniśmy. Zadanie to jest jednym z najważniejszych, a może najważniejszym w naszej sprawie katastru.

Rozumie się, iż przy katastrze, szacującym grunta na podstawie cen produktów z r. 1824. użyte, byłoby powinny tylko ceny gruntów, pochodzące z lat, temu rokowi najbliższych, a gdy zbieranie i rozpoznawanie tych cen w znacznej liczbie przypadków dziś już wielkim podlega trudnościom, muszą więc być zbierane ceny z lat nowszych, lecz winny być w odpowiednim stosunku zredukowane.

Jeżeliby rząd widział potrzebę zbierać także daty o cenach gruntów z lat, rokowi 1824. bliższych, n. p. z lat 1820. do 1830., możnaby takowe znaleźć w księgach tabuli krajowej. Jakkolwiek liczba dat, z tej peryody czerpanych, a dziś z przybliżeniem do prawdy rozpoznać się dających, nie byłaby dostateczną dla pojedynczych okręgów szacunkowych, to jednak wystarczyłoby mogła do kombinacji dla całego kraju, t. j. do sumarycznego porównania wynikłości tych dat z całego kraju, z wynikłościami katastralnego szacowania tych samych dóbr, do których rzezzone daty się odnoszą. Porównanie to byłoby pouczającym, i także do osądzenia rezultatów szacowania przydatnem.

---

*) O zbieraniu zamiennych gruntów traktują obszerniej: Sprawozdanie Wydziału krajowego do Sejmu z 17. Grudnia 1865. str. 8. i 27. do 31.; pisma mężów zaufania do obrad w Krakowie w r. 1864. powołanych (L. W. 863); sprawozdanie komisji przez komitet krakowskiego Tow. gosp. w r. 1865. obranej, zawierające rozbiór rozp. Minist. Skarbu z 19. Listopada 1864. To ostatnie sprawozdanie załączone zostało do petycji rzezzonego komitetu, wniesionej w r. 1865. do Izby Niższej Rady państwa, której kopja jest w aktach Wydziału krajowego do l. 422. z r. 1865.

V.

Co do organów.

Najdokładniejsza znajomość miejscowych stosunków gospodarskich niezbędnie jest potrzebną do szacowania gruntów. Tej znajomości wymaga od urzędników szacunkowych patent z 23. Grudnia 1817. — Jeneralna Dyrekcya katastru jednak użyła w Galicyi urzędników, sprowadzonych z innych krajów.

Gdy Najjaśniejszy Pan w Najwyższej uchwale z 7. Lutego 1861. zatwierdził wnioski Immediatkomisji, między którymi był ten, aby na organa katastralne mianować krajowców, znających język krajowy i stosunki gospodarskie, jeneralna Dyrekcya katastru pozostawiła dawnych urzędników, a w r. 1863. przysłała jeszcze kilku nowych komisarzy z innych prowincyj.

Przy obradach w Ministerstwie Skarbu, w zimie 1861/62. z mężami zaufania odbytych, proponował referent ministeryalny utworzenie komisji krajowej dla kierowania sprawami katastru, która składać się miała z Namiestnika lub jego zastępcy jako przewodniczącego, i z ośmiu członków, z których połowę mianować miał Rząd, a drugą połowę Wydział krajowy. Nie przyszło jednak do ustanowienia takiej komisji.

Powolywano wprawdzie mężów zaufania, przez Wydział krajowy mianowanych, do obrad w c. k. Dyrekcyach Skarbu. Mężowie zaufania, do obrad w Krakowie w r. 1864. powołani, po kilkumiesięcznym obeznawaniu się ze stosami aktów katastralnych, mieli udział w tych obradach, lecz tylko taki, iż na posiedzeniach spisywano ich zdania do protokołów, i przyjmowano ich podania; mieli oni jednak tylko głos doradczy, i w ich obecności nie rozstrzygano. Praca ich była ciężka, a jej rezultat taki, iż odstraszył obywateli z Galicyi Zachodniej od współudziału doradczego w tej sprawie. Inni mężowie zaufania do obrad w krajowej c. k. Dyrekcyi Skarbu lwowskiej w r. 1865. nad taryfą cen i kosztami kultury powołani, nie mieli czasu, nawet z pomocą dodanych im urzędników Wydziału krajowego, rozpatrzeć się w kilkonasto-centnarowych aktach, i nie byli gotowi przystąpić do obrad w terminie, ostatecznie na dzień 30. Czerwca oznaczonym; zastrzegli więc sobie, iż wniosą później swoje przedstawienia. Nie chciano jednak udzielić im potem aktów potrzebnych do uzupełnienia ich wiadomości. Na podstawie dat, jakie do końca Czerwca zebrali, ułożyli ci mężowie memoriał z dniem 9. Sierpnia, i oddali go Wydziałowi krajowemu, który nie miał już powodu przedstawiać ten memoriał Władzom skarbowym, gdy c. k. Ministerstwo Skarbu, nie czekając na pisma mężów zaufania, o dotyczących przedmiotach już w połowie Lipca wydało rozstrzygnięcie, i zapewne nie byłoby wydało innego, gdyby nawet przedstawienia mężów zaufania były na czas przyszły, bo głos doradczy mężów zaufania musiałby tak teraz, jak dawniej daremny być w obec zdań organów katastralnych, tem bardziej, gdy uwzględnienie żądań mężów zaufania, spowodowałoby potrzebę kosztownego i wiele czasu zabierającego przerabiania niezliczonych operatów, już spisanych, a Ministerstwo Skarbu przedewszystkiem starało się o spieszne ukończenie operacyj *).

Powolywanie więc mężów zaufania do obrad, stało się czerzą formą, tak samo jak traktowanie ze stronami przy komisjach katastralnych. Przewidywał to Wydział krajowy, przewidywały to także Towarzystwa gospodarskie w pismach z r. 1863. I nie mogło stać się inaczej, gdy współudział tych mężów jest tylko doradczym, i następuje dopiero po spisaniu niezliczonych aktów i po zestawieniu rezultatów dla pojedynczych czynników, których zmiana potrzebowałaby przerabiania całej masy operatów.

W trakcie zaś spisywania aktów, które służyć mają za podstawę, niema stosownej kontroli nad organami katastralnymi, stosunki miejscowe nieznanymi, cyfry podług biurowych formułek składającymi, i materyały wszystkie do tych formułek naciągającymi. Zakres działania krajowej Dyrekcyi Skarbu nie może prowadzić do wykonania stosownej kontroli, gdy krajowa Dyrekcya do tych spraw technicznych niema innych ludzi, jak właśnie tylko organa katastralne, przez Ministerstwo Skarbu jej dodane.

Ostatecznie zaś rozstrzyga w tych sprawach jeneralna Dyrekcya katastru, której urzędnicy nie znają stosunków gospodarskich naszego kraju, a tem mniej znać lub poznać mogą stosunki miejscowe pojedynczych gmin.

Z obywateli kraju naszego nie ma nikt i nigdzie głosu stanowczego w tej sprawie, od której los milionów ludzi zależy.

Już z doświadczeń zebranych z administracyi nie zbyt wielu pozostałych dóbr skarbowych, mógł Rząd powziąć przekonanie, że urzędy skarbowe nie są w stanie podoląć sprawie katastralnego szacowania gruntów, daleko trudniejszej niż administracya dóbr.

*) Rzecz o stanowisku i działaniu mężów zaufania, wyłożona jest obszerniej w sprawozdaniu Wydziału krajowego do Sejmu z 17. Grudnia 1865. str. 4., 17., 32., 33. do 36.

Tę niedostateczność sił u Władz skarbowych uznawały nawet pisma i memoriały samego Ministerstwa Skarbu, przedkładane Radzie Państwa, i dowodzące potrzeby reformy podatku gruntowego, na podstawie szacowania gruntów, wykonać się mającego ze stanowczym wpływem Reprezentantów podatujących i pod wzajemną ich między sobą kontrolą.

Wszystkie te powody przemawiają za koniecznością i słusznością żądania, aby rewizya szacowania gruntów podjęta była przez komisye w pojedynczych okręgach szacunkowych ustanowione, pod kierunkiem komisji krajowej; — aby te komisye złożone były z ludzi, język i gospodarskie stosunki kraju znających, i przynajmniej w połowie przez Reprezentacyę kraju mianowanych; aby tym komisjom dodani byli do pomocy urzędnicy szacunkowi tacy, jakich wymaga patent z 23. Grudnia 1817. i Najwyższa Uchwała z 7. Lutego 1861. aby nakoniec w Ministerstwie właściwym, urząd stanowiący w tej sprawie, złożony był z ludzi znających gospodarstwo wiejskie i nasze krajowe stosunki gospodarskie, i aby w tym urzędzie przy rozstrzygnięciu w sprawach katastru udział mieli także mężowie zaufania z kraju obrani.

VI.

W załączniku A) do sprawozdania Wydziału krajowego z dnia 17. Grudnia 1865 (str. 43.) znajduje się zestawienie dat, wskazujących, że wynikiłości katastralnego szacowania gruntów w Galicyi — w stosunku do cen kupna i dzierżaw gruntów, które wartości i dochodów praktycznym są wyrazem — daleko wyższe są, niż w Zachodnich prowincyach dotąd oszacowanych.

Jest to dowód największej błędności, bo nierówności szacowania gruntów. Błądność tę uznawało i dowodziło same Ministerstwo Skarbu w memoriale o stałych podatkach z r. 1860. i w pismach przedkładanych Radzie Państwa, potrzebę reformy podatków uzasadniających. Przedstawiało Ministerstwo w tych pismach pochodzące z katastru nierówności w opodatkowaniu; przedstawiało, że katastralne szacowanie gruntów już dlatego jest nierówne, bo jest niejednoczesne; że w rezultatach swoich nie jest ono czem innym, jak wpływem rachunku, polegającego na zapatrywaniach się osobistych, i na kombinacji, która jest tem niepewniejszą, gdy nie tyle opiera się na doświadczeniach, czerpanych z rzeczywistości, ile na abstrakcyjnych regnłach, więc też cała operacya co do istoty zamienioną jest w dzieło buchhalteryczne.

Zasady szacowania musiały stawać się tem błędniejszymi, czem bardziej ich zastosowanie oddalało się od czasu ich wydania i od krajów, dla których pierwotnie zostały wydane. Błędy zasad musiały znacznie pomnożyć się błędami wykonania, szczególnie w Galicyi, gdzie stosunki klimatyczne i ekonomiczne bardzo różnią się od stosunków w innych prowincyach, a wykonanie szacowania powierzone zostało organom z temi stosunkami nieobeznanym.

Na podstawie błędnych, wewnątrz kraju nierównych i w stosunku do innych prowincyj niesłusznych katastralnych operacyj, miałyby Galicya przebywać teraz kłeskę niesłusznego i niesprawiedliwego opodatkowania gruntów.

Kłeskę taką przebyła już Galicya przez zaprowadzenie prowizoryum podatku gruntowego z r. 1820. Długi lat przeciąg był potrzebnym, aby zatarły się skutki tej kłeski. Zaprowadzenie tego prowizoryum obciążało Galicyę więcej niż te prowincye, do których prowizoryum się nie rozciągało, i nawet więcej niż te sześć prowincyj, w których takie same prowizoryum było zaprowadzone, gdy szacowanie gruntów, które onemu prowizoryum służyło za podstawę, odbywało się także pod kierunkiem ludzi z innych prowincyj przysłanych, a na podstawie wykazanego w tem szacowaniu dochodu brutto, rozkładano podatek bez uwzględnienia różnic w kosztach kultury, które (jak to wykazaliśmy w ustępie I. lit. e) str. 6) z powodów klimatycznych i ekonomicznych muszą być w stosunku do dochodu brutto w Galicyi znacznie wyższe niż w innych prowincyach.

Podatek w Galicyi już przez prowizoryum w stosunku do innych prowincyj niesłusznie podwyższony, nie powinien doznać nowego podwyższenia przez stały katastr, tem bardziej, gdy w owych sześciu prowincyach, które miały tak jak Galicya prowizoryum z roku 1820, stały katastr w ogólności podatku nie podwyższył. Jak świadczy załącznik B) do Sprawozdania Wydziału krajowego, opłaca dwie tylko z tych prowincyj (Morawa i Szląsk) w podatku gruntowym kwotę większą, jedna zaś (Niższa Austria) kwotę prawie równą, a trzy inne (Wyższa Austria, Styrya i Karyntya) kwotę niższą od tej, jaką na podstawie prowizoryum opłacały.

A przecież także i w tych prowincyach znalazły operaty katastralne przestrzeń produkcyjną większą i kultury ziemi lepszą, od tej, jaka była wykazaną w prowizoryum; dochód zaś czysty z gruntów

musiał od czasu prowizoryum podnieść się w rzeczonych prowincjach w stosunku daleko większym niż w Galicyi, gdy w tych prowincjach żywy ruch handlowy i przemysł wzmagający się ciągle i łaami protekcyjnymi chroniony, podnosił majątek narodowy i oddziaływał zbawiennie na podniesienie rolnictwa i dochodu z gruntów.

Daty przez Rząd ogłaszane, w załączniku C) do sprawozdania Wydziału krajowego zestawione, wykazują, że Galicya już teraz w stosunku do wartości nieruchomości opłaca podatek państwowy znacznie większy niż inne prowincje. Do tego przychodzą jeszcze dodatki krajowe, które w stosunku do przychodu z gruntów w Galicyi już dla tego muszą być większe niż w innych prowincjach, iż ciężary krajowe rozkładają się w tych prowincjach na stosunkowo większą ilość miast bogatszych, i na dochody z przemysłu i handlu, gdy w kraju naszym spadają one prawie zupełnie na grunta. Mianowicie w podatku domowym, zarobkowym i konsumcyjnym, obciążona jest Galicya w stosunku do rzeczywistej zamożności więcej niż inne prowincje, gdy zasady wszystkich tych podatków ustanawiają taryfy lub cyfry stosunkowe, wszędzie równe, bez względu na stosunki klimatyczne i ekonomiczne, które w naszym kraju daleko gorzej się składają, niż w innych prowincjach.

Wszystkie te okoliczności dowodzą potrzeby znacznegoniżenia raczej, niż podwyższenia podatku gruntowego w kraju naszym. Jeżeli jednak stan finansów Państwa nie dozwala takiego niżenia, to szlusznie byłoby, ażeby kwota podatku, jaką opłaca teraz Galicya z Krakowskiem, na podstawie katastru przynajmniej nie była podwyższoną, lecz pozostała niezmienną aż do chwili, gdy nowa reforma podatkowa sprowadzi słuszne wyrównanie podatków między prowincjami.

Co do rozkładu podatku wewnątrz kraju naszego, nie można spuszczać z oka tego ekonomicznego pewnika, że każda zmiana podstawy podatku sprowadza szkodliwe wstrząśnienie stosunków majątkowych i kredytowych. Wstrząśnienie to musi być większe w krajach, gdzie ciężary publiczne są wielkie. I właśnie w Galicyi doszły te ciężary do nadzwyczajnej, rzadko w którym kraju doznanej wysokości. Narażenie kraju na takie wspomnianych stosunków wstrząśnienie, może być wtedy tylko po części usprawiedliwione, jeżeli nowa podstawa podatku będzie słuszną.

Nie może Komisya zataić przekonania, że do takiej słusznej podstawy podatkowej trudno przyjść na podstawie terażniejszego systemu szacowania gruntów, zestarzałego, sztucznego, niezrozumiałego dla stron, przy którym błędy, popełniane w czynnikach pojedynczych, mnożą się przez tych czynników między sobą kombinacje. Zaniechanie tego systemu w Galicyi byłoby tem potrzebniejsze, gdy właśnie w Galicyi czuć się daje największy brak materiałów do stosownego ustanowienia pojedynczych czynników. Najstosowniejszem więc byłoby w Galicyi oszacowanie gruntów proste, do zrozumienia łatwe, stanowiące bez sztucznych obliczeń jedną tylko cyfrę czystego dochodu, i wykonane pod wpływem przeważnym Reprezentantów podatkujących i pod wzajemną ich między sobą kontrolą.

Nie może jednak Komisya doradzać Wysokiemu Sejmowi żądania nowego systemu szacowania gruntów, zaprowadzenie bowiem nowego systemu wymagałoby nowych ustaw, których wydanie znacznym podlega trudnościom, wymagałoby także uznania zupełnej fałszywości i odrzucenia prawie wszystkich dotychczasowych operatów szacunkowych, z wielkiem kosztem i mozołem spisanych, co natrafiłoby jak wiemy z doświadczenia na opór taki, który nawet przy najlepszych chęciach terażniejszego Ministerstwa nie mógłby być złamanym.

W obec tych trudności, i w obec objawionej w Najwyższej uchwale z 19. Marca 1863. woli Jego c. k. Apostolskiej Mości, aby terażniejsze szacowanie katastralne doprowadzone było do końca, sądzi Komisya, że trzeba ograniczyć się na prośbę stosownego dotychczasowych błędnych operatów sprostowania.

Dla nadzwyczajnej ważności i nagłości sprawy katastralnego oszacowania gruntów, zbliżającego się do końca, winniśmy wspomnianą prośbę zanieść do Najmilsiejszego Monarchy, który w ojcowskiej pieczołowitości o dobro poddanych swoich, o dobro milionów naszej rolniczej ludności, raczy Najłaskawiej odwrócić od nas klęskę niesprawiedliwego i nierównego nałożenia podatku.

Projekt do takiej prośby przedkłada Komisya Wysokiemu Sejmowi razem z wskazówkami do rewizyi katastralnego szacowania gruntów, ułożonemi w kierunku w poprzedzających ustępach niniejszego sprawozdania wskazanym.

Sądzi Komisya także potrzebnem polecić Wydziałowi krajowemu, aby wysłał do Wiednia delegowanych do popierania imieniem kraju żądań naszych w tej sprawie u Ministerstwa, co tem bardziej

jest potrzebnem, gdy kraj nasz nie ma w Radzie Ministrów specjalnego zastępcy swojego, krajowca, mającego wspólne z nami interesa.

Z tych to powodów wnosi Komisya:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. „załączoną petycę do Jego c. k. Apostolskiej Mości;
2. wskazówki do rewizyi katastralnego oszacowania gruntów a mające się załączyć do wspomnianej petycyi;
3. polecenie do Wydziału krajowego, aby zamianował delegowanych, którzyby tę sprawę u Ministerstwa osobiście popierali.“

Z Komisji sejmowej do rozpoznania sprawy katastru mianowanej.

Lwów 15. Kwietnia 1866.

Prezydujący:
Agenor Gołuchowski.

Sprawozdawca:
Kornel Krzczunowicz.

The first part of the report deals with the general situation of the country and the progress of the work during the year. It is followed by a detailed account of the various projects and the results achieved. The report concludes with a summary of the work done and the plans for the future.

2. Report on the progress of the work during the year.

From 1st January to 31st December.

Report on the progress of the work during the year.

Report on the progress of the work during the year.

The following table shows the progress of the work during the year. It is divided into four main sections: (a) General work, (b) Special projects, (c) Research, and (d) Administration. Each section contains a list of the work done and the results achieved. The table is followed by a detailed account of the various projects and the results achieved. The report concludes with a summary of the work done and the plans for the future.

Najjaśniejszy Panie!

W Najwyższej Uchwale z 19. Marca 1863., odmawiającej prośbie Sejmu naszego o systematyczne katastralne szacowanie gruntów, raczyłeś Najjaśniejszy Panie wyrzec oczekiwanie, iż Sejm i Wydział krajowy wezmą współdziałanie konieczne, ażeby to dzieło zarówno ważne dla Państwa i kraju doprowadzone zostało do zadawalniającego i spieszego końca.

Wydział krajowy w należnym posłuszeństwie dla woli Waszej c. k. Apostolskiej Mości, rozpoznawał katastralne szacowanie gruntów i udawał się w r. 1864. do Ministerstwa Skarbu, z odnoszącymi się do tej sprawy przedstawieniami i wnioskami. Usiłowanie to jednak Wydziału krajowemu, równie jak i przedstawieniu mężów zaufania, przez Wydział krajowy do obrad delegowanych, a przebrzmiewającym bezskutecznie głosem doradczym opatrzonych, nie odniosło dotąd pożądanego skutku.

Nie udzielił także Rząd Waszej c. k. Apostolskiej Mości Sejmowi żadnych przedłożeń, wprowadzających Sejm do współdziałania w tej sprawie, do której Najmiłościwszy Panie powołać go raczyłeś.

Znicwolony więc był Sejm zająć się rozpoznaniem teraźniejszego stanu katastralnego oszacowania gruntów z własnej inicjatywy, i przy tem rozpoznaniu przyszedł do przekonania, iż to szacowanie ani w szczegółach ani w rezultatach swoich nie odpowiada ustawom i dobroczynnym Ustawodawcy zamiarom.

Pominiętym został duch ustawy, wskazujący wyraźnie, iż oszacowanie gruntów odbywać się ma na podstawie prawdy i rzeczywistości, na podstawie faktycznego a zwyczajnego w gminie gospodarstwa. Pominięty został cel ustawy, którym jest równość szacowania, mającego służyć za podstawę do równego rozkładu podatku.

Pominięte zostały przepisy, polecające ustanawiać cyfry dla pojedynczych czynników podług przeciętnych dat, czerpanych z doświadczeń miejscowych. W biurach wyrobione fiskalne zdania przewodniczyły w ustanawianiu tych cyfr, a z dat tu i ówdzie zbieranych, wyszukiwane i obrabiane bywały materiały, dla odpowiadającego tylko formie tychże cyfr uzasadnienia.

Ustanowione zostały ceny głównych gatunków zboża podług wykazów cen targowych z r. 1824., bez względu na używane wówczas większe miary i na odległość od targu. Ustanowiono ceny siana i potrawy w ułożonych naprzód w powszechności wszędzie równych, zbyt wysokich cen zboża stosunkach i w pewnych między gatunkami trawy odstępach, bez względu na stosunki miejscowe, które są najrozmaitsze. Również bez dokładnych powodów ustanawiano ceny drzewa w kierunku fiskalnym i w takich między gminami i między gatunkami drzew stosunkach, które lokalnym doświadczeniom nie są odpowiednie. Ustanowione cen stosunki równe wyglądają w aktach, lecz są stanowią faktycznemu, którego przepisy trzymać się polecają nie odpowiadające, i w stosunku do rzeczywistości najnierówniejsze, więc też do nierównego szacowania gruntów prowadzące.

Nie z przeciętnych dat, czerpanych z doświadczeń miejscowych, lecz podług zdań organów, z miejscowymi stosunkami nie obeznanych, ustanowione były przychody w naturze z ról, łąk i lasów. I przyszło do tego, że w licznych klasach ról przyjmowano gospodarstwa trzy- i czteropolowe bez ugoru lub z małym ugorem i z gnojeniem co trzy lub cztery lata wracającym, czego niema nawet w najlepszych gospodarstwach kraju naszego. I wpisywane bywały w operaty nawet takie płodozmiany, w których nastę-

pywało zboże ozime po ozimem, a nawet po zbożu następowało bez ugoru zboże ozime, siano w polu świeżo zgnojonem, co nietylko nie zgadza się z rzeczywistością, lecz nawet w naszych stosunkach klimatycznych jest nie możliwe.

Wydatki materialne na kulturę były także ustanawiane podług biurowych formułek i cyfr stosunkowych, które szczególnie co do wydatków w robociźnie ciągłej, nie zgadzają się ze zwyczajnym w gminach galicyjskich trybem gospodarstwa.

Podług wniosków Immediat-komisyi, które Najjaśniejszy Panie w najwyższem piśmie gabinetowym z 7. Lutego 1861. zastosować kazałeś, miały być uwzględnione nowe czynniki, mianowicie: koszta na budynki, narzędzia rolnicze, niemniej odpowiadające stosunkom kraju naszego podwójne święta, krótsze dni zimowe i stosunkowa możność użycia sprzężajów konnych i wołowych. Lecz nowe te czynniki powikłano sztucznym a fiskalnym sposobem w labirynt cyfr; powikłano je w szczególności w obliczenie ceny dnia ciągłego, tak iż z tych czynników w rzeczywistości nie zostało. Procenta na kulturę szczególnie dla ról i łąk, ustanowione w Galicyi przeciętnie w cyfrach podobnych jak dla innych prowincyj dawniej szacowanych są dowodem, iż nie tylko wspomniane nowe czynniki nie zostały uwzględnione, lecz nawet przy ustanawianiu innych czynników rzeczywistość została pominięta na szkodę Galicyi, mającej stosunki klimatyczne i ekonomiczne gorsze niż w innych prowincjach. Jest to rzeczą powszechnie znaną i nawet w pismach sławnych ekonomistów na podstawie doświadczeń dowiedziona, że w krajach zimniejszych z jednej strony kultura ziemi jest droższą, bo potrzeba więcej opału i w ogóle więcej zapasów na zimę, szczególnie dla bydła i potrzeba więcej ludzkich i zwierzęcych sił roboczych, gdyż roboty w polu na mniejszą część roku się rozdzielają, a z drugiej strony natura mniej szczodra, wydaje ziemiopłody w mniejszej ilości i gorszej jakości, z kąd oczywiście wypływa, że już absolutnie większe materialne koszta kultury w stosunku do mniejszej produkcji, muszą w krajach zimniejszych znacznie być większe, niż w krajach cieplejszych. Między Galicyą a prowincjami innymi zachodzi znaczna różnica w kosztach kultury ziemi, nie tylko z powodów klimatycznych, lecz i z tego powodu, iż w Galicyi brakuje przemysłu i żywego ruchu handlowego, któryby oddziaływał zbawiennie na rolnictwo. Koszta utrzymania sił roboczych, do gospodarstwa potrzebnych, spadają więc w Galicyi całym ciężarem na rolnictwo, a rolnik w powszechności nie może nic, albo bardzo mało z tych kosztów powetować przez użycie lub wynajęcie tych sił na cele handlowe lub przemysłowe. — Lecz na te wszystkie stosunki, operaty katastralne, składane podług ustalonych formułek biurowych, nie zważały.

I przysły katastralne operacye w Galicyi Zachodniej do takiego już gruntów oszacowania, które w pojedynczych przypadkach przewyższają w kilkonasób teraźniejsze ceny kupna i dzierżaw gruntów. — W 1785ciu zaś przypadkach, po rok 1802. przez same organa skarbowe zebranych, są ceny kupna i dzierżaw gruntów przeciętnie o trzy procent mniejsze od szacowania katastralnego, chociaż to szacowanie opierać się miało na cenach produktów z r. 1824. 3 do 4 razy mniejszych od cen produktów z lat, z których zbierano ceny kupna i dzierżaw.

Na podstawie takich rezultatów szacowania, ponosi już Wielkie Księstwo Krakowskie niesprawiedliwy i nierówno rozłożony podatek i słusznego domaga się ulżenia. Także Galicyi podobna zagraża klęska, jeżeli nie zostaną użyte stosowne środki zaradcze.

Najcenniejszym do kontrolowania wynikłości szacowania gruntów materiałem, są daty o cenach kupna i dzierżaw gruntów, czerpane z kontraktów, które pewniejsze są od wszystkich innych dokumentów, jakich przy katastrze użyć można. Jakkolwiek te daty w pojedynczych przypadkach tylko z oględnością mogą być zastosowane, to jednak sumaryczne tych dat wynikłości, są jedynie możliwym środkiem do osądzenia rezultatów katastralnego szacowania gruntów w całych okręgach szacunkowych i w całym kraju. Najstaranniejsze tych dat zbieranie i używanie onych od samego początku operacyj katastralnych, było w naszych przepisach szacunkowych polecane. Jednakże w wykonaniu były te daty po części — a szczególnie przy pierwszym szacowaniu gruntów w Wielkiem Księstwie Krakowskiem zupełnie pominięte, po części zaś niedostatecznie i niedokładnie zbierane i niestosownie użyte.

W skutek zażeń w tym względzie, nakazało Ministerstwo Skarbu w reskrypcie z 5. Stycznia 1863., aby dla użytku przy katastrze ceny kupna i dzierżaw gruntów z ostatnich lat sześciu przez urzędy podatkowe były zebrane, i w stosunku do cen produktów z r. 1824. zredukowane. Prosił Wydział krajowy o dalsze tego przepisu rozwinięcie, a szczególnie o rozpoznanie dat o cenach gruntów przez organa, ze stosunkami miejscowemi obeznane, i o stosowne tychże dat przy rewizyi błędnych operatów użycie. Ministerstwo Skarbu jednak nie przychyliło się do tej prośby, cofnęło nawet przepis reskryptu z dnia 5. Stycznia 1863., polecający redukowanie cen gruntów zbieranych z lat ostatnich, i poleciło w reskrypcie z 19.

Listopada 1864., aby daty z ostatnich lat 10 zebrane, bez żadnej redukcji, do osądzenia rezultatów szacowania były użyte. Taki przepis nie jest zgodnym z duchem ustaw, i prowadzić musi do znacznie wyższego szacowania gruntów w Galicyi niż w innych prowincjach. Przy szacowaniu gruntów, odbywającym się na podstawie cen produktów z r. 1824., tylko ceny gruntów temu rokowi najbliższe mogą być użyte, lub też ceny z ostatnich lat zbierane na stosunki cen z r. 1824. powinny być zredukowane. Nadto wybór i rozpoznanie dat o cenach kupna i dzierżaw gruntów, daty, które powinny służyć jako jedyny środek do kontroli rezultatów wadliwego szacunku, pozostawił reskrypt Ministerstwa Skarbu z 19. Listopada 1864. tym samym organom szacunkowym, które stosunków miejscowych, a w znacznej części i języka krajowego nie znały, które więc do dokładnego zrozumienia i osądzenia tych dat nie były zdolne, a do stosownego ich użycia tem mniej mogły być skłonne, gdy poprzednimi swojemi operacyami były uprzedzone, i już błędne i fiskalne wyszukiwania, obrabiania i składania dat dostateczne dały dowody.

W memoryale o stałych podatkach z r. 1860., i w pismach razem z projektami do reformy podatków Radzie Państwa przedkładanych, uznawało i dowodziło samę Ministerstwo Skarbu znaczne błędy katastralnego szacowania gruntów, i pochodzące z tych błędów nierówności w opodatkowaniu. Przedstawiało Ministerstwo, że oszacowanie katastralne już dla tego jest nierówne, bo nie jednoczesne, i błędne, bo co do istoty zamieniło się w dzieło buchhalteryczne, od zdań indywidualnych zawisłe.

Dziełem buchhalterycznem, z rzeczywistością niezgodnem, musiało być szacowanie gruntów w Galicyi tem bardziej, gdy błędy, pochodzące już z przepisów zestarzałych i stosunkom czasowym i krajowym nieodpowiednich, pomnożone zostały błędami wykonania, które poruczone zostało wbrew przepisowi Najwyższego Patentu z dnia 23. Grudnia 1817., organom szacunkowym, z miejscowemi stosunkami gospodarskiemi nieobebranym. Pomiedzy wnioskami Immediat-komisji, w r. 1860. ustanowionej, najważniejszym niezawodnie był ten, aby do wykonania katastralnego szacowania gruntów, użyci byli urzędnicy szacunkowi, którzy są krajowcami, znają język krajowy i stosunki gospodarskie krajowe. Wniosek ten, razem z innemi wnioskami Immediat-komisji, rozkazał Najjaśniejszy Panie! w Najwyższej uchwale z 7. Lutego 1861., zastosować właśnie w tych krajach, w których operacje szacunkowe już w toku się znajdowały. Ministerstwo Skarbu jednak w reskrypcie z 15. Maja 1861. orzekło, że przepis ten nie może być wykonanym w Galicyi właśnie dla tego, że operacje katastralne w Galicyi były w biegu.

I od najniższej instancyi do najwyższej, rozstrzygają w najważniejszej dla kraju naszego sprawie materalnej ci, którzy nie znają naszych stosunków gospodarskich. Z obywateli kraju naszego, znających te stosunki nie ma nikt i nigdzie uchwalającego w tej sprawie głosu.

Nie dziw więc, że wykonane i kierowane przez takie organa szacowanie katastralne w Galicyi trzymać się musiało tylko formy, a pomijało istotę rzeczy, i że względy słuszności i względy na rzeczywiste stosunki miejscowe nie mogły pozyskać należną im wagę.

Przebyła już Galicya Najjaśniejszy Panie! klęskę uciążliwego i nierównego rozkładu podatku na podstawie prowizoryum gruntowego z r. 1820. — Długiego lat przeciągu było potrzeba, ażeby zatarły się skutki tej klęski. Podatek podług wspomnionego prowizoryum rozłożony, był w Galicyi uciążliwszy i w stosunku do czystego dochodu większy niż w innych prowincjach, już z tego powodu, że szacowanie gruntów, które onemu prowizoryum służyło za podstawę, pod kierunkiem organów z innych prowincyj przysłanych było wykonane, a na podstawie wykazanego w tem szacowaniu dochodu brutto, rozkładano podatek bez uwzględnienia różnic w kosztach kultury, które z powodów klimatycznych i ekonomicznych znacznie są większe w Galicyi, niż w innych prowincjach.

Podatek w Galicyi, już przez prowizoryum w stosunku do innych prowincyj niesłusznie podwyższony, nie powinien doznać nowego w skutek stałego katastru podwyższenia, tem bardziej, gdy w owych sześciu prowincjach, które miały także prowizoryum w r. 1820. zaprowadzone, stały katastr w ogólności podatku nie podwyższył. Dwie tylko z tych prowincyj opłacają dziś w podatku zwyczajnym kwotę większą, jedna z nich kwotę prawie równą, a trzy kwotę niższą od tej, którą na podstawie prowizoryum opłacały. A przecież i w tych prowincjach znalazły operaty katastralne przestrzeń produkcyjną większą, i kulturę ziemi lepszą od tej, jaka była wykazaną w prowizoryum: dochód zaś z gruntów musiał od czasu prowizoryum podnieść się w tych prowincjach w stosunku daleko korzystniejszym niż w Galicyi, gdy w tych prowincjach przemysł i handel, podnoszący się daleko więcej niż w Galicyi, wpływał i na podniesienie korzyści z rolnictwa. Lecz także daty przez Rząd ogłaszane dają wskazówkę, że grunta w kraju naszym, w stosunku do jego zamożności, w stosunku do rzeczywistych wartości i dochodów gruntowych, których ceny kupna i dzierżaw gruntów praktycznym są wyrazem, większym niż w innych prowincjach obciążone są podatkiem.

Nietylko w podatku gruntowym, lecz także w innych podatkach był i jest dotąd kraj nasz w stosunku do zamożności swojej, więcej od innych prowincyj obciążonym. Podług równych w powszechności taryf i procentów wymierza się podatek domowo-klasyczny i domowo-czynszowy, bez względu na to, że z powodów klimatycznych i ekonomicznych koszta utrzymania budynków w Galicyi są większe, a rzeczywista wartość użytkowa budynków stosunkowo mniejsza. Stałe taryfy podatku zarobkowego są, szczególnie dla mniejszych rzemieślników, uciążliwsze w Galicyi niż w innych prowincjach, gdzie robota większą otrzymuje zapłatę. Wymierzony od sztuki bydła podatek konsumcyjny od mięsa daleko uciążliwszym jest w Galicyi, gdzie waga bydła i cena mięsa daleko jest mniejszą, niż w Zachodnich prowincjach.

Wychodzą dziś na jaw wszystkie te kraju naszego uciążliwości, spowodowane pomijaniem uwzględnienia właściwych temu krajowi potrzeb i stosunków. Lecz dziś zarazem zablęsnęła nam nadzieja usunięcia tych uciążliwości, gdy dzięki wspaniałomyślnym Waszej c. k. Apostolskiej Mości zarządzeniom, działania Rządu, i tych działań rezultaty do publicznej dochodzą wiadomości, i Reprezentanci ludów, berlu Twojemu Najmiłościszemu Panie! podległych, do radzenia w sprawach publicznych są powołani.

Pod Twoją więc Najjaśniejszy Panie! udajemy się dziś opiekę w najważniejszej dla kraju naszego sprawie podatkowej, w sprawie nowego rozkładu podatku gruntowego, od której szczęśliwego rozwiązania zawisł los milionów rolniczej ludności naszej. Racz Najmiłościszemu Panie! odwrócić od kraju naszego klęskę uciążliwego i nierównego opodatkowania na podstawie błędnych operacyj katastralnych, które nie mogą być sprostowane ani w drodze samych tylko reklamacyj, ani przez organa, które te operacje wykonywały.

Nie możemy zataić przekonania, że najstosowniejszym do słusznego rozkładu podatku gruntowego środkiem, byłoby zupełne porzucenie dotychczasowego systemu szacowania gruntów, zawilego, dla strón niezrozumiałego i zaniechanego już w innych państwach, którego zasady już się zestarzały, i przyjęcie systemu pojedynczego, stanowiącego cyfrę stałego dochodu bez sztucznych obliczeń, i wykonanego pod wpływem przeważnym Reprezentantów podatkujących, i za wzajemną ich między sobą kontrolą.

Gdy jednak Najmiłościszemu Panie! w Najwyższej uchwale z 19. Marca 1863, razyleś objawić wolę Twoją, aby dotychczasowe operacje szacunkowe doprowadzone zostały do końca, Sejm posłuszny tej woli ogranicza się na prośby, dążące do odpowiedniego tych operacyj poprawienia.

Środkami do takiego poprawienia zdaniem Sejmu niezbędnie potrzebnymi byłyby: „ściska rewizya operacyj szacunkowych, z wyjątkiem oznaczenia gatunków kultury, klasyfikacyi i klasacyi, które w drodze samych reklamacyj mogą być sprostowane; poruczenie tej rewizyi komisjom lokalnym, które zostałyby pod kierunkiem komisji krajowej i równie jak ta ostatnia, złożone byłyby z politycznego urzędnika jako przewodniczącego, i z członków w połowie przez Wydział krajowy obranych; zebranie jak naliczniej-szych dat o cenach kupna i dzierżaw gruntów i użycie tych dat przy rewizyi, a szczególnie do sumarycznego osądzenia wynikłości szacowania i do prostowania tych wynikłości; rozpoznawanie i rozstrzyganie reklamacyj, po dokończoney rewizyi wnoszonych przez wspomniane Komisye; złożenie władzy centralnej w tej sprawie ostatecznie rozstrzygającej, z osób nasze stosunki gospodarskie znających, i dopuszczenie Reprezentantów kraju do współudziału w tej władzy. Dla przyspieszenia mogłyby reklamacje gminne razem być traktowane z indywidualnemi.“

W załączniku % zawarte są bliższe dla rozwinięcia tych środków wskazówki.

O tych to środkach zarządzenie, jako o jedyny środek przeciw grożącej krajowi naszemu klęsce, upraszamy Waszą c. k. Apostolską Mość.

Racz Najmiłościszemu Panie uwzględnić miłościwie prośby Reprezentacyi kraju i dozwól, abyśmy złożyli u stopni Tronu Twojego zapewnienie niezłomnej wierności i niezmiennego przywiązania do Twojej Najjaśniejszy Panie! Najdostojniejszej Osoby.

Wskazówki

do rewizji katastralnego szacowania gruntów w Królestwie Galicyi i Lodomeryi i w Wielkiem Księstwie Krakowskiem.

I.

W ogólności.

1. Oprócz oznaczenia rodzajów uprawy, klasyfikacyi i klasowania gruntów, które to operacye w samej tylko drodze reklamacyi mogą być sprostowane, mają wszystkie inne operacye szacunkowe zrewidowane być z urzędu przed reklamacyami.

II.

O organach.

2. Dla wykonania rewizji katastralnego szacowania gruntów ustanowione będą Komisye w każdym Inspektoracie szacunkowym, i Komisya krajowa.
3. Komisya inspektoracka ma się składać z c. k. urzędnika politycznego, przez c. k. Namiestnika mianowanego, jako przewodniczącego, i z ośmiu członków, których połowę mianuje Namiestnik, drugą połowę Wydział krajowy.
Do Komisyi inspektorackiej należy bezpośrednio wykonanie rewizyi operatów szacunkowych. W tym celu może Komisya inspektoracka powoływać także rzeczoznawców i mężów zaufania z głosem doradczym i zarządzać wizye lokalne przez mianowanych od siebie delegatów.
4. Komisya krajowa, jedna dla całego kraju, z siedzibą we Lwowie, składać się ma z mianowanego przez Najj. Pana na urzędnika politycznego jako przewodniczącego, i z ośmiu członków, których połowę mianuje c. k. Namiestnik, drugą połowę obiera Wydział krajowy.

Komisya krajowa nadzoruje Komisyje inspektorackie bezpośrednio lub przez delegowanych, kieruje ich czynnościami, i wydaje im, jakoteż urzędnikom szacunkowym, stosowne instrukcje.

Instrukcje te, o ileby odstępowały od zasad wyrzeczonych w przepisach obowiązujących, potrzebują zatwierdzenia właściwego Ministerstwa.

Komisya krajowa starać się będzie o uproszczenie czynności rewizyi katastralnego szacowania gruntów, aby czynności te bez nadwężenia słusności rezultatów szacowania, jak najspieszniej mogły być wykonane.

5. Wszyscy członkowie tak Komisji krajowej, jakoteż Komisji inspektorackich, mają znać dokładnie język krajowy i gospodarskie stosunki krajowe: członkowie Komisji inspektorackich, mają nadto znać stosunki gospodarskie dotyczącego inspektoratu.
6. Komisjom dodani będą urzędnicy szacunkowi, mianowani przez Namiestnika, którzy stosownie do §. 10. Patentu z 23. Grudnia 1817. i do Najwyższej Uchwały z 7. Lutego 1861., powinni być krajowcami, znać dokładnie język krajowy i stosunki gospodarskie kraju. Urzędnicy szacunkowi użyeci w pojedynczych inspektoratach, mają nadto znać stosunki gospodarskie, dotyczącego inspektoratu. Urzędnicy szacunkowi mają w Komisjach głos tylko doradczy.
7. We właściwym Ministerstwie złożoną będzie władza, stanowiąca w sprawach katastralnego szacowania gruntów, z członków przez Rząd mianowanych, z teorią i praktyką gospodarstwa wiejskiego obeznanych, i także stosunki gospodarskie Galicyi znających.

Przy rozstrzygnięciu w sprawach katastru u tej władzy, udział mieć będą z głosem stanowczym mężowie zaufania przez Wydział krajowy obrani.

III.

Zbieranie dat o zamiennych cenach gruntów.

8. Jednem z najważniejszych zadań Komisji krajowej i Komisji inspektorackich, będzie przywieść do skutku zaniedbane dotąd jak najstaranniejsze zbieranie dat o cenach zamiennych gruntów, obliczanie rent gruntowych z tych dat, i porównanie tych rent z rezultatami szacowania.
9. Urzędy podatkowe winne będą udzielić Komisjom inspektorackim spisy aktów prawnych, zdziałanych w latach od 1850. do 1864. włącznie, dotyczących wydzierżawienia i nabycia gruntów (kontraktów dzierżawy, kupna, zamiany, działów, dekretów, przyznania spadków itd.)

Z tych spisów wykreślone będą i od użytku przy szacowaniu gruntów wyłączone, wszystkie przypadki wyłączenia dla celów publicznych, niemniej te przypadki wyłączenia dla celów publicznych, niemniej te przypadki, w których cena obiektu nabytego, lub wdzierżawionego, nie jest wyrażoną w dokumencie strony obowiązującym.

Wszystkie inne akta prawne, dotyczące nabycia lub wdzierżawienia gruntów, rozpoznaje Komisya inspektoracka:

- a) pod względem tożsamości i składu obiektu nabytego lub wdzierżawionego. (10);
- b) pod względem obliczenia ceny zamienniej gruntów (11).

10. W pierwszym względzie (9. lit. a.) mają być dochodzone parcele gruntowe, należące do obiektu na własność nabytego lub wdzierżawionego, niemniej przedmioty razem z temi gruntami nabyte, lub wdzierżawione, i ciężary z ich nabyciem lub wdzierżawieniem przyjęte.

11. Cena zamienna obiektu (cena kapitałowa lub czynsz dzierżawny) przyjmuje się taka, jaka wyrażoną jest w dokumencie strony obowiązującym.

Od tej ceny potrąca się w przypadkach nabycia własności wartość kapitałowa, zaś w przypadkach dzierżawy wartość użytkowa wszystkich przedmiotów przez nabywcę własności lub przez dzierżawcę razem z gruntami, bez osobnego za nie wynagrodzenia nabytych, jako to: budynków mieszkalnych i gospodarskich; budynków i zakładów przemysłowych; rzeczy ruchomych (bydła, narzędzi gospodarskich, sprzętów domowych, zapasów w ziemiopłodach); praw z posiadłością gruntową połączonych, i innych praw żądania prestaacy lub dozwolenia i t. p.

Do ceny obiektu w dokumencie wyrażonej, dodaje się w przypadkach nabycia własności odpowiednia suma kapitałowa, zaś w przypadkach dzierżaw, odpowiednia kwota, za przedmioty, które nabywca lub dzierżawca, bez przyznania mu osobnego za to wynagrodzenia, razem z gruntami jako ciężary przyjął, jako to: podatek gruntowy i dodatki krajowe, służebnictwa, czynsze, obowiązek płacenia długów lub procentów od długów i t. p.

12. Czynsz dzierżawny, potrąceniami i dodatkami (11. i 12.) sprostowany, przyjęty będzie jako renta gruntowa.

Z wartości kapitałowej, w tenże sposób sprostowanej, przyjmuje się 4% jako renta gruntowa.

13. Renty gruntowe tym sposobem ustanowione, zredukuje Komisya inspektoracka w takim stosunku, w jakim zostaje krajowa przeciętna cena targowa żyta z lat 1850. do 1864., do krajowej przeciętnej ceny targowej żyta z r. 1824.

14. Renty gruntowe, z wszystkich rozpoznanych przypadków nabycia i dzierżawy gruntów obliczone i podług punktu 14. zredukowane, mają być porównane z czystym dochodem, jaki dla tychże samych gruntów obliczony został w operatach szacunkowych, zrewidować się mających.

Porównanie to służyć będzie Komisji inspektorackiej do sumarycznego osądzenia wynikłości szacowania, zrewidować się mających, i do wskazania kierunku przy rewidowaniu onych.

IV.

Główne zasady rewizyi.

15. Przy rewizyi katastralnego szacowania gruntów, winny przewodniczyć następujące główne zasady:
- a) Czysty dochód z gruntów ma być przedstawiony taki, jaki mógłby być osiągnięty przy zwyczajnym w gminie trybie gospodarstwa i przy cenach produktów z r. 1824., najniższych z lat pięćdziesięciu od 1774. do 1824. włącznie;
  - b) między okręgami szacunkowymi, gminami, rodzajami uprawy, i klasami gruntów jednego rodzaju uprawy, ma być zachowany stosunek oszacowanego czystego dochodu taki, jaki odpowiada stosunkom rzeczywistej wartości gruntów, zwyczajnym w gminie trybem zagospodarowanych.

V.

Rewizya szacunku lasu w szczególności.

16. W każdej ile możności gminie i w każdej części większych lasów, powinno być wykonane jak najściślej, podług przepisów obowiązujących, dochodzenia terażniejszych cen drzewa w lesie, t. j. po odtrąceniu wszelkich kosztów wyrobu, ściągania i dowozu. Dochodzenia te mają się rozciągać na ceny drzewa z ostatnich lat trzech.

Gdzie są dokładne rejestra o sprzedaży drzewa z r. 1824., mają z tych rejestrów dochodzone być, stosownie do przepisów, ceny za sęgi pojedynczych gatunków drzewa opałowego w lesie z r. 1824., jako też stosunek tych cen do cen, jakie były w tych samych lasach i w częściach lasów w ostatnich trzech latach.

Przy dochodzeniu cen drzewa, tak terażniejszych jak i z r. 1824., szczególnie w okolicach w drzewo obfitujących, powinien być wzgląd miany także na tę okoliczność, czy w tym czasie peryodzie, z którego pochodzą ceny, zużyta była cała ilość drzewa, jaką las mógł produkować.

Na podstawie przeciętnych cen drzewa opałowego z ostatnich lat trzech, ma być taryfa tych cen w odpowiednich stopniach ustanowiona, i do pojedyn-

czych gmin i lasów zastosowana: przyczem między pojedynczemi gminami i lasami, jakoteż między pojedynczemi gatunkami drzewa opałowego, winny być zachowane stosunki cen takie, jakie odpowiadają rzeczywistości.

Zastosowane tym sposobem stopnie cen terażniejszych, mają być zredukowane w jednakowym wszędzie, i takim stosunku, w jakim się mają przeciętne ceny terażniejsze, do przeciętnych cen z roku 1824. w tych lasach, w których ceny z r. 1824. z dokładnych rejestrów są wysłędzone.

Gdyby niebyło dokładnych i dostatecznych dat z rejestrów lasowych o cenach drzewa na pniu w lesie z r. 1824., powinien być użyty także jako środek do kombinacji stosunek krajowego przecięcia terażniejszych cen drzewa do krajowego przecięcia cen z prowizoryum gruntowego.

17. Dla osądzenia przychodu w naturze z lasów, winny być ile możności zbierane daty z dokładnych rejestrów lasowych.

Gdzie nie ma rejestrów lasowych dokładnych i zastosować się dających, i gdzie dotąd ustanowiono przychód w naturze tylko przez analogię z innymi lasami, lub z obliczeń na przestrzeniach próbnych, wyszukiwanych w drzewostanach lepszych niż w średnie, winny być ile możności przedsięwzięte nowe obliczenia z przestrzeni próbnych, branych w drzewostanach, które co do jakości są średnie, i zbliżają się do przeciętnej jakości lasów, w zwyczajnem w dotyczącej okolicy zagospodarowaniu się znajdujących.

Przy obliczaniu przychodu w naturze tak z rejestrów gospodarskich, jako i z przestrzeni próbnych, winien być wiek drzewostanu przyjmowany z uwzględnieniem lat, które las potrzebuje, aby się sam w zupełności zasiał.

W lasach, w których przynajmniej piąta część produkcji dla niekorzystnego położenia lub braku odbytu nie bywa z użytą, powinna tylko ta część drzewa, która faktycznie się z używa, policzoną być jako przychód w naturze.

18. Jako materyały do osądzenia pieniężnego dochodu brutto z lasów, zwyczajom kraju naszego odpowiednie, zbierane być powinny w jak największej możliwej liczbie daty o sprzedaży drzewa całemi morgami lub sekcyami.

Ceny przy tych sprzedażach osiągnięte, winny być zredukowane na stosunki cen drzewa z r. 1824.

19. Z rachunków dóbr rządowych i z innych dokładnie prowadzonych, mają być zbierane daty o stosunku kosztów kultury lasów do przychodu brutto, i ten stosunek winien być użyty do osądzenia procentowych kosztów na kulturę lasów

20. Do osądzenia czystego dochodu z lasów, mają być użyte rachunki z lasów rządowych i inne dokładnie prowadzone, dochód czysty przedstawiające, niemniej daty o cenach kupna dóbr, szczególnie takich, w których przeważną część gruntów stanowią lasy (12., 13. i 14.)

VI.

Rewizya szacunku gruntów innych gatunków kultury.

21. Miary zboża i nasepy, w pojedynczych miejscach targowych w r. 1824. używane, mają być ściśle dochodzone, i dla uwzględnienia tych miar równie jak i dla uwzględnienia kosztów przewozu na targ, oznaczoną będzie ryczałtowa cyfra procentowa, o którą katastralne ceny zboża winny być niższe.

Ceny kartofel i innych roślin głębiastych podlegną również rewizji i ustanowione będą na podstawie stałego stosunku rzeczywistego pożytku pieniężnego tych produktów do pożytku pieniężnego głównych gatunków zboża.

Na teje samej podstawie, i z dokładnem nzwzględnieniem stosunków miejscowych co do jakości, ilości i możności korzystniejszego lub mniej korzystnego użycia, mają ustanowione być ceny różnych gatunków siana i otawy.

22. Stosownie do obowiązujących przepisów, winny być zebrane w największej ilości z rejestrów gospodarskich i dziesięcinnych, daty o rotacyi i o stosunkach uprawy na rolach, jako też o plonach zbieranych z ról i łąk.

23. Na podstawie przeciętnych rezultatów z dat, w punkcie 22. wskazanych, z nstanowionemi podług punktu 21. cenami produktów skombinowanych, ma nastąpić rewizya tak czynników przychodu w naturze, jak i pieniężnego dochodu brutto z ról i łąk.

24. Ceny robocizny, szemata wydatków materyalnych i procentowe taryfy kosztów kultury poddane będą rewizji, na podstawie doświadczeń w kraju zebranych.

25. W szczególności rewizya kosztów kultury objąć ma nieuwzględnione dotąd czynniki, których uwzględnienie nakazane zostało w Najwyższej Uchwale z 7. Lutego 1861. na podstawie wniosków Immediat-komisji.

Podwójne święta w Galicyi przyjęte być powinny w liczbie przez konsystorze wykazać się mającej.

Krótsze dni zimowe mają uwzględnione być w ten sposób, aby ilość dni roboczych zimowych zredukowaną była w tym stosunku, w którym zo-

staje ilość zimowych dziennych godzin roboczych do przeciętnej ilości dziennych godzin roboczych w innych porach roku.

Stosunkowa możność użycia sprzężaju konnego i wołowego, powinna być przyjętą na podstawie doświadczeń w gospodarstwach zwyczajnych. Dla uwzględnienia tej stosunkowej możności użycia sprzężajów, powinny potrącone być od ogólnej ilości dni w roku nie tylko dni świąt i dni, w których sprzężaj z powodów klimatycznych, lecz także i te dni, w których sprzężaj z powodu braku roboty, nie może być użyty.

Koszta utrzymania budynków i koszta sprawiania narzędzi rolniczych z uwzględnieniem ich trwałości, mają być dokładnie oszacowane i w zupełności uwzględnione.

Gdyby dokładne dochodzenie wskazanych w tym paragrafie czynników i uwzględnienie onych ustanawianiu kosztów kultury w pojedynczych gminach i klasach gruntów uciążliwym i przewlekłym się zdawało, możnaby donośność tych czynników osądzić na podstawie pewnych dat, zebranych w stosownej liczbie gmin i ustanowić ryczałtowo cyfry, o które procentowe koszta kultury dla uwzględnienia tych czynników podniesione być mają.

26. Razem z rewizją szacunku lasów, ról i łąk, nastąpi odpowiednia rewizja innych rodzajów kultury.
27. Przy rewizyi, a szczególnie dla osądzenia czystego dochodu z rewizyi wynikającego, winna Komisya inspektoracka ciągle mieć na oku przeciętne rezultata dat o rentach gruntowych, na stosunki cen z r. 1824. zredukowanych (12., 13. i 14.) Temi datami ma Komisya uzasadnić rezultaty swoich operatów.
28. Dla spiesniejszego wykonania robót, możnaby zarządzić rewizyę sumaryczną, na podstawie przeciętnych wynikłości z dat zebranych, rewizyę zaś szczegółową ograniczyć na stosowną liczbę gmin lub na niektóre grupy gmin w inspektoracie, i to na takie gminy lub grupy gmin, w których znajdzie się największa liczba dokładnych i z wielu lat czerpanych materiałów o pojedynczych czynnikach, a szczególnie dat o rencie gruntowej, osiągniętej z gruntów, w zwyczajnem zagospodarowaniu się znajdujących.

VII.

Zestawienia sumaryczne rezultatów rewizyj i osądzenie onych przez władze wyższe.

29. Po ukończeniu rewizyi, ułoży Komisya inspektoracka zwykle zestawienia sumaryczne wynikłości rewizyi z całego inspektoratu.

Zarazem ułoży Komisya wykazy rent gruntowych, obliczonych z przypadków nabycia i dzierżaw gruntów i porównania tych rent z czystym dochodem z tych samych gruntów, w skutek rewizyi obliczonym.

Na podstawie tych porównań, osądzi Komisya krajowa zestawienia wynikłości rewizyi każdego inspektoratu, zarządzi w razie potrzeby sprostowania, ułoży krajowe sumaryczne zestawienie rezultatów rewizyi i porównań tych rezultatów z rentą gruntową, i przedłoży to zestawienie właściwemu Ministerstwu do ostatecznego załatwienia.

VIII.

Reklamacye.

30. Gdy zestawienia sumarycznych rezultatów rewizyi będą zatwierdzone przez właściwe Ministerstwo, otworzone zostaną reklamacye.

Reklamacye gminne i indywidualne rozpoznaje Komisya inspektoracka jednocześnie, i przedkłada takowe ze zdaniem swoim Komisji krajowej do rozstrzygnięcia.

Przy rozpoznawaniu reklamacyj przeciw oznaczeniu rodzajów uprawy, klasyfikacyj i klasowaniu gruntów, mają być szczególnie zachowane te prawidła, że tylko faktycznie w gminie istniejące rodzaje uprawy, mają być w operacie zamieszczone, że każdy grunt powinien być zapisany do tego gatunku kultury, do którego należy podług faktycznego używania w czasie rozpoznania reklamacyj — i że pojedyncze grunta powinny być zamieszczone do wyższej lub niższej klasy, w miarę wyższej lub niższej wartości, jaką przy zwyczajnym w gminie trybie gospodarstwa, mają w gminie podług jakości swojej i położenia swojego.

Od rozstrzygnięć Komisji krajowej w sprawach reklamacyj, służy odwołanie się do właściwego Ministerstwa.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o wnioskach posłów pp. Koczyńskiego i Zyblikiewicza, dotyczących zmian w składzie Reprezentacyi krajowej.

Wysoki Sejmie!

W sprawozdaniu Wydziału krajowego o zmianach statutu krajowego i sejmowej ordynacyi wyborczej z 26. Lutego 1861. r., przedstawionem Wysokiemu Sejmowi na posiedzeniu z 24. Marca r. b. wykazano stosowność zmian w tych ustawach zasadniczych, zwłaszcza pod względem składu Reprezentacyi krajowej, odpowiedniejszego szczególnym stosunkom kraju naszego.

Jakkolwiek Wydział krajowy uważał porę obecną za mniej stósną do przeprowadzenia ogólnej rewizyi tych ustaw zasadniczych, nie mógł on przecież uchylić się od postawienia wniosku najbardziej naglącego, o przyznanie miastom liczniejszego w Sejmie zastępstwa, a to z powodów w powołanem sprawozdaniu przytoczonych.

Tym celem przedstawił Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi postanowienie dodatkowe do §. 3. statutu krajowego treści: że w skład Sejmu krajowego wejść mają oprócz członków w pomienionym §. 3cim wskazanych, jeszcze 14 posłów z miast i miasteczek, a stosownie do tego postanowienia miały być zmienione §§. 2. i 3. sejmowej ord. wyborczej

Ułożono więc z większych miast, w §. 2. sejm. ord. wyb. nie wymienionych i z miasteczek znaczniejszych, 14 grup czyli okręgów wyborczych, z których kaźden ma obierać jednego posła.

Tym sposobem pragnął Wydział krajowy zaradzić najdotkliwшему brakowi w składzie Reprezentacyi krajowej i spełnić czyn sprawiedliwości, względem miast w tej mierze najbardziej upośledzonych.

Zaraz po przedstawieniu tego wniosku, zastrzegli sobie posłowie Koczyński i Zyblikiewicz postawienie ewentualnych wniosków na wypadek, gdyby projektowana ustawa nie była przyjętą.

Gdy rzeczony wniosek Wydziału krajowego rzeczywiście nieutrzymał się, nie zyskawszy dwóch trzecich części głosów, wymaganych do uchwalenia zmian w statucie krajowym, postawił najprzód poseł Koczyński wniosek następującej treści:

W miejsce §§. 5. i 6. mają wejść do krajowej ordynacyi wyborczej postanowienia następujące:

„§. 5. Do rzędu posłów wiejskich zalicza §. 3. statutu krajowego także posłów z pomniejszych miast i miasteczek. Na tej podstawie gminy mniejsze, wybierają na przyszłość posłów w 16 okręgach miejskich i 58 okręgach wiejskich.“

Mianowicie tworzą:

a) Miasta nie wymienione w §. 2. i miasteczka w obwodach:

1) Krakowskim;	10) Brzeżańskim;
2) Tarnowskim;	11) Tarnopolskim;
3) Rzeszowskim;	12) Czortkowskim;
4) Sandeckim;	13) Kołomyjskim;
5) Wadowickim;	14) Stanisławowskim;
6) Sanockim;	15) Stryjskim, po jednym okręgu wyborczym, a
7) Przemyskim;	16) w obwodzie Lwowskim i Samborskim jeden
8) Żółkiewskim;	okręg wyborczy.
9) Złoczowskim;	

b) Wsie tworzą po jednym okręgu wyborczym w powiatach:

1) Lwów, Winniki i Szczerzec,	31) Lubaczów, Cieszanów i Niemirów;
2) Janów, Gródek i Komarno;	32) Przemyśl, Jaworów i Krakowiec;
3) Sambor, Rudki i Starasól;	33) Mościska, Sądowa Wisznia i Niżankowice;
4) Staremiasto, Podbuż i Łąka;	34) Jarosław, Sieniawa i Radymno;
5) Drohobycz i Medenice;	35) Sanok, Rymanów, Dukla i Bukowsko;
6) Turka i Borynia;	36) Lisko, Baligród, Lutowiska i Ustrzyki;
7) Stryj i Mikołajów;	37) Krosno, Żmigród i Brzozów;
8) Bolechów, Dolina i Skole;	38) Dobromil, Dubiecko i Bireza;
9) Kałusz, Żurawno, Wojniłów i Roźniatów;	39) Kraków, Mogiła, Liszki i Podgórze;
10) Stanisławów, Tyśmienica i Bohorodczany;	40) Chrzanów, Jaworzno, Krzeszowice i
11) Manasterzyska i Halicz;	Oświęcim;
12) Tlumacz i Buczacz;	41) Bochnia, Wieliczka, Niepołomice i Dobczyce;
13) Nadwórna, Delatyn i Sołotwina;	42) Brzesko, Radłów, Wojnicz i Wiśnicz;
14) Kołomyja, Obertyn i Peczeniżyn;	43) Wadowice, Kalwarya, Andrychów i Skawina;
15) Horodenka, Śniatyn i Gwoździec;	44) Myślenice, Jordanów, Maków i Ślemień;
16) Kossów, Kutty i Zabłotów;	45) Biała, Kenty, Żywiec i Milówka;
17) Zaleszczyki, Tłuste i Mielnica;	46) Nowy-Sącz, Limanowa i Grybów;
18) Czortków, Jazłowiec i Borszczów;	47) Stary-Sącz, Krynica i Krościenko;
19) Kopeczyńce, Husiatyn i Budzanów;	48) Nowy-Targ i Skrzydlna;
20) Tarnopol, Ihrowice i Zbaraż;	49) Gorlice, Biecz i Ciężkowice;
21) Trembowła, Mikulińce i Złotniki;	50) Tarnów i Zassów;
22) Skalat, Grzymalów i Meduń;	51) Dąbrowa i Żabno;
23) Brzeżany, Bursztyn i Podhajce;	52) Ropczyce, Kolbuszowa i Mielec;
24) Rohatyn i Kozowa;	53) Dembica, Pilzno i Tuchów;
25) Bóbrka, Chodorów i Przemysłany;	54) Jasło, Brzostek i Frysztak;
26) Złoczów, Zborów i Zażółce;	55) Rzeszów, Tyczyn i Strzyżów,
27) Busk, Kamionka i Gliniany;	56) Łańcut, Głogów i Przeworsk;
28) Łopatyn, Olesko, Radziechów i Brody;	57) Leżajsk, Ulanów i Sokółów;
29) Żółkiew, Kulików i Rawa;	58) Rozwadów, Tarnobrzeg i Nisko.“
30) Bełz, Uhnów, Sokal i Mosty;	

Na sesjach trzech najbliższych, po wejściu w życie nowego administracyjnego podziału kraju, może zmiana tych okręgów wyborczych, uchwaloną być bezwzględną większością głosów Sejmu krajowego, o ile tenże w ogóle wedle §. 38. stat. kraj. powołany jest do powzięcia uchwały.

„§. 6. Miejscem wyborów dla okręgu wyborczego mniejszych gmin mniejskich obwodu lwowskiego i samborskiego jest miasto Gródek, dla obwodu krakowskiego miasto Bochnia, a dla reszty okręgów gmin mniejszych siedziba przelożonego obwodowego. Dla okręgów wyborczych wiejskich jest miejscem wyborczym siedziba politycznego urzędu powiatowego tego powiatu, który w §. 5. w każdym okręgu wyborczym najpierwej jest wymieniony.“

Po rozprawie nad tym wnioskiem, postawił także poseł Zybliekiewicz stosownie do zapowiedzianego zastrzeżenia, ewentualny wniosek o zawezwanie Rządu, aby w drodze, jaką za właściwą uzna, wzięt inicyatywę w reformie składu Reprezentacji krajowej.

Obadwa te wnioski odesłał Wysoki Sejm do Wydziału krajowego z poleceniem, przedłożenia o nich sprawozdania w ciągu bieżącej sesji sejmowej.

Spełniając to zlecenie Wysokiego Sejmu, Wydział krajowy wziął oba te wnioski pod rozwagę i niniejszem z nich zdaje sprawę:

Wniosek posła Koczyńskiego postawiony jako ewentualny w obec wniosku Wydziału krajowego, względem przyznania miastom liczniejszej Reprezentacji na podstawie zmiany statutu krajowego, zamierza widocznie przez proponowaną zmianę §§. 5. i 6. sejm. ord. wyb., nadać miastom liczniejszą Reprezentację bez naruszenia postanowień §. 3. statutu krajowego, a zatem chodzi właściwie wnioskodawcy o osiągnięcie podobnego celu, przez uchwałę bezwzględną większością głosów zapaść mogącą.

W tym celu opiera się wnioskodawca na myśli, że §. 3. stat. kraj., ustanawiając w ustępie c) III., iż Sejm krajowy składa się nareszcie „z 74 posłów, reszty gmin Królestwa Galicyi i Lodomeryi, wraz z Krakowem“ podziału tych gmin na okręgi wyborcze nie normuje, pozostawiając zarządzenie tego podziału w zupełności § 5. sejmowej ordynacji wyborczej.

Gdy zaś w tej reszcie gmin, (które §. 5. sejm. ord. wybor. nazywa gminami miejskimi) zawarte są także wszystkie miasta w §. 2. sejmowej ordynacji wyborczej nie wymienione, i wszystkie miasteczka; wydzielając te wszystkie miasta i miasteczka z tej reszty gmin i tworząc z tychże osobne okręgi wyborcze, w liczbie 16tu z pozostawieniem 53miu okręgów wyborczych dla pozostałych gmin, zarządza się tylko inny podział okręgów wyborczych §. 5. sejm. ordyn. wybor. postanowionych.

Jakkolwiek większość Wysokiego Sejmu, głosując za odnośnym wnioskiem Wydziału krajowego, mimo niedostatecznej do zmiany statutu kraj. ilości głosów, uznała tym aktem potrzebę podniesienia liczby Reprezentacji miast w Sejmie krajowym, — przecież Wydział krajowy nie jest pewnym, ażali przez przyjęcie wniosku posła Koczyńskiego osiągnęłoby się celu zamierzonego w myśli, jaką się Wydział krajowy powodował, stawiając odnośny swój wniosek i jaka, jak sądzi, przewodniczyła także większości Sejmu za tym wnioskiem głosującej.

Bo jeżeli Wydział krajowy w pierwotnym swoim wniosku dopuścić chciał do wyboru własnych posłów tylko znaczniejsze miasta i miasteczka, odznaczające się zamożnością większą i przeważnie mieszczaną ludnością, zajmującą się handlem, przemysłem i rękodzielnictwem, to powodował się przy tym wyborze względami, że takie tylko znakomitsze miasta i miasteczka dostarczą wyborców dających pewną rękojmię, iż wybrani przez nich posłowie będą mogli być uważani za prawdziwych zastępców interesów miejskich.

Gdy zaś jak wiadomo, wielka część miasteczek kraju naszego, zamieszkałych po wielkiej części przez ludność rolniczą, nie o wiele różni się od wsi naszych pod względem charakteru interesów; — przeto przypuszczając wszystkie pomniejsze miasta i miasteczka całego kraju do prawa wyboru własnych posłów, — prawdopodobnie nie osiągnęłoby się zamierzonego celu przyniesienia liczby Reprezentacji interesów prawdziwie miejskich w Sejmie krajowym, bo łatwo wydarzyć by się mogło, iż liczba znaczniejsza wyborców, takich pomniejszych miast i miasteczek, wpłynęłaby na wybór posła w duchu właściwym należytemu zastępstwu interesów miejskich.

Prócz tego, że wniosek posła Koczyńskiego nie daje pewności, iż tym sposobem przyniesioną by została odpowiednia eo do jakości Reprezentacja interesów miejskich, — nie można też także powziąć należytego wyobrażenia, czy i o ile przez takie zarządzenie, nie zostałyby z nich może zwieczniony stosunek zastępstwa interesów mniejszych posiadłości w sposób dla tychże nie korzystny.

Mnóstwo okoliczności, które tę dwojaką wątpliwość na podstawie wyczerpujących i świeżych dat statystycznych dostatecznie wyjaśnić i usunąćby mogły, winne być wzięte pod ścisły rozbiór i rozwagę, co właśnie dotąd z powodu niedostatecznych dat nastąpić nie mogło.

Trudno nareszcie przystać na przedstawiony we wniosku posła Koczyńskiego skład okręgów wyborczych, lub też na jakikolwiek inny w chwili, kiedy właśnie odmienny od dzisiejszego, podział administracyjny kraju ma być dokonany, a pod tym względem jeszcze nie wiadomo, kiedy i jaki podział nastąpi, co w obec objawionych niedawno podczas obrad nad administracyjnym podziałem kraju najróżnorodniejszych zapatrywań, i w obec niepewności, czy i o ile Rząd uchwały i uwagi Wysokiego Sejmu w przedmiocie tak ściśle z obecnym wnioskiem posła Koczyńskiego związanym uwzględni, jest także jedną z przyczyn, dla których przyjęcie tego wniosku dziś zaleconem być nie może.

W sprawozdaniu o zmianach w statucie krajowym i sejmowej ordynacji wyborczej, Wysokiemu Sejmowi na posiedzeniu 24. Marca r. b. przedstawionem, podniósł Wydział krajowy potrzebę ogólnej rewizji tych ustaw zasadniczych; z powodów wszakże w tem sprawozdaniu przytoczonych, uważał Wydział

krajowy porę obecną pod tym względem za mniej stosowną, a to zdanie odnosi dziś także do wniosku posła Koczyńskiego, który nie dorywczo i samoistnie załatwionym, lecz przy sposobności ogólnej rewizji naszych ustaw zasadniczych pod ocenienie wziętym być powinien.

Wniosek posła Zyblikiewicza o zawezwanie Rządu, aby na drodze, jaką za właściwą uzna, wziął inicjatywę w reformie składu Reprezentacji krajowej, nie uwłacza bynajmniej prawu Wysokiego Sejmu brania zarówno inicjatywy w tym samym przedmiocie.

Zaprzeczyć również nie można, że jak Rządowi razem z Sejmem krajowym służy to prawo, tak też równie na Rządzie i na Sejmie ciąży obowiązek starania się, aby stosownie i potrzebom kraju odpowiednie zarządzenia zaprowadzone zostały.

Sejm krajowy miał w ciągu teraźniejszej sesji sposobność przekonania się o zaszyłych stanowczych zmianach w zapatrywaniu się teraźniejszego Rządu na stosunki naszego kraju: ważnem jest przeto dla Reprezentacji krajowej, przekonać się, jak Rząd w tych zmienionych okolicznościach zapatruje się na stosowność składu naszej Reprezentacji krajowej.

Dotychczasowe czynności Sejmu krajowego, powzięte uchwały, rozprawy, rezultat wyborów poselskich, mogły Rządowi dać podstawę do ocenienia, czyli skład Reprezentacji krajowej odpowiada odrębnym stosunkom i potrzebom kraju naszego.

Jakkolwiek tuszymy sobie, iż Rząd troskliwą ma zwróconą uwagę na kwestyę stosowności składu naszej Reprezentacji krajowej, wszelako wypada zwrócić uwagę Rządu w szczególności na potrzebę przysporzenia Reprezentacji krajowej takich sił, któreby uczestnicząc w prawach Reprezentacji krajowej, zarazem także w pełnieniu obowiązków tejże, odpowiedni udział brać mogły; wypada zwrócić uwagę Rządu na to, iż jednym z najdzielniejszych środków do przysporzenia Reprezentacji krajowej takich sił, byłoby między innymi także podniesienie liczby Reprezentacji miejskiej w Sejmie krajowym.

Z tych to powodów Wydział krajowy, załatwiając wnioski posłów Koczyńskiego i Zyblikiewicza, wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Sejm krajowy wzywa c. k. Rząd, aby na najbliższą sesję sejmową, wnieść chciał przedłożenie, dotyczące reformy składu Reprezentacji krajowej, odpowiedniejszego w ogólności odrębnym stosunkom i potrzebom kraju, w szczególności zaś celem przyznania miastom liczniejszego w Sejmie krajowym zastępstwa.“

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa
Krakowskiego.

We Lwowie dnia 24. Kwietnia 1866. r.

Marszałek krajowy:

Leon xiążę Sapieha w. r.

Sprawozdawca:

Smolka w. r.